

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a ročníci se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slo v ujem o 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studentům slovně se deset procent a shérátol dostane na 10 oxomplířů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zaslila se předpl.a adres. roklamae, jez so nepočeti a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Em. Žákoví, gym. katechetovi na Smichově: pro učitel. přílohu přijímá přís. evky K. Skultěty, r. učitel v Sestovicích, (p. V. Josenice), pro katechetsuon přílohu přijímá rukopisy roklaktor Jan Smořkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

Pax! Piše prof. Frant. Horáček. — Bedřich Nietzsche jako vychovatel. Podává *.*. — V; * * r. 1810. (J. Jindřich Pestalozzi.) Podává J. Šauer. — Směs. — Literatura.

Pax!

Piše prof. FRANT. HORÁČEK.

Posud zní nám v uších velebný hlahol zvonů vánočních, posud plesá srdce naše nad mnohoslůbnou hymnou kůřů andělských »Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus!« Na chvíli pokocháme se při luzné vidině věčného míru ejhle! ovečku, která bezstarostně kráčí vedle krvelačného vlka, ejhle! tisíce mečů, z nichž kováři dělají radlice a srpy, ejhle! milionáře-továrníka, jenž s dělníky svými dělí se o **tančemy**, ejhle dělníka! na kolonou modlí se, aby Bůh všemohoucí žehnal dobrotivému pánu, jenž onom ne robotěze, nýbrž bratra v Kristu vidí. — —

Šťastnější kdys přijde pokolení,
jemuž se splní báje zlatých časů,
že jednou stařec kříž vyorá v pláni
a Kristu kolem rozbodaných skrání
na místo trní vplete věnec — z klasů!« (Vrchlický.)

Tak pje básník, tak tomu chce *Kristus*, tak tomu bylo za oněch ideálních dob první křesťanské éry, kdy všechno množství věřících bylo *jedno srdce a jedna duše.* (Skut. 4., 32.)

Zamyslíme se do přítomnosti, hledáme lásku Boží mezi vykoupenci Kristovými — a bolest veliká svírá srdce naše. Luzná vidina mizí, hlahol zvonů jitřních umírá, zpěv andělský umlká neboť místo idylly věčného míru otevírá se před námi divadlo všeobecného boje, a lomoz bitvy naléhá na náš sluch.

Silnější rdousí slabšího, lež vítězí nad Pravdou, vášeň nad rozumem, předseudek nad přesvědčením, odboj nad pořádkem — — vše je ve víru, vše je v zápasu! Žena bojuje proti muži, štav proti stavu, národ proti národu, věda moderní proti Zjevení, škola proti Církvi. A to není ještě vše!

Sklon 19. století vykazuje charakteristický tah, který věkům minulým byl zúplna neznámý — *zápas o dítě*, respective *o jeho vychování.*

Ubohé dítě, ubohá mládeži! Po tisíciletí ustálila se jako dogma nějaké myšlenka, že by i veškeré mocnosti utkaly se bojem, tys jedinou bytostí, která

požívá výsady obzvláštní. Myslílo se, že mládí tvoje a nevinnost tvoje tvoří hráz kolem edenu tvého, hráz, které odpůrcové za sebe prudšího boje nikdy nepřekročí. Tobě platilo svaté slovo »*Pax!*« za všech poměrů.

Jak se to vše změnilo! Ubohé robě! Ani netušíš v jednoduché prostotě srdéčka svého, že osůbka tvoje nepatrná stala se heslem prudkého zápasu, v němž se jedná o věci veliké, o *zásady*, s nimiž národové a státy se rodí i hynou.

»*Cujus regio, ejus est religio*« — bylo heslem za časů ponurých — dnes pak mohlo by se s obměnou říci: »*Cujus est discipulus, ejus est potestas* — »*Komu patří žák, tomu připadne vláda budoucnosti.*«

Je-li to snad stanovisko spravedlivé, z něhož dlužno posuzovati směry a snahy orgánů vychovatelských? Nemyslíme — naopak jest naše pevné přesvědčení, že zdvižením hesla onoho úloha vychovatelská byla pošinuta na základ falešný, a že na vrub tendencí, které se nesou za uskutečněním hesla toho, hlavně psátí dlužno všeobecný zmatek pojmů a vášň zápasu. A přece jest celá otázka nad pomyšlení jasna! Byly kdysi časy, kdy paedagogové v pojmu i cílech výchovy se rozcházeli na dobro. U starých *Spartánů* síla tělesná a zdatnost vojenská byly ideálem výchovy chlapecké. V *Athenách* hleděli naproti tomu docílití harmonie mezi silou duše, a silou těla. *Sofisté* učili leskle výmluvnosti a pohotovosti vtipných odpovědí bez myšlenkovitého jádra a beze všeho základu mravního peníze a veřejná pochvala byly jich ideálem; *Římané* hověli u vychování směru čistě praktickému, kdežto *stoikům* platila otupělost a bezcitnost proti rozkoši i bolesti za korunu dokonalosti mravní. Stará škola *katechetická* v Církvi prvotní klade hlavní váhu na svobodu synů Božích; *Luther* a *Melanchthon* učí čísti sv. písmo v originálu; *Francke* vede chovance k mystickému pietismu; *Komenský* označuje co cíl výchovy *přípravu pro život budoucí na věčnosti*; *Rousseau* žádá, aby vychovatel vychovával sám co nejméně a hlavní věc přenechal přirozenému vývinu; *Diesterweg* zří cíl výchovy v navedení k »samočinnosti ve službě Pravdy, Krásna a Dobra;« *Dittes* naproti tomu konečného, *hlavního cíle výchovy nezná*, tvrdě, že chovanec má býti veden ne k jednomu, nýbrž pojednou *k celé řadě cílů koordinovaných*, aniž by však i jen *jeden* z nich blíže vylíčil, *Herbert Spencer* je pro cíl čirého »utilitarismu«, to jest sobeckého prospěchářství a t. d.

Jaké štěstí, že učitel u nás nemusí čekat, až by se páni filosofové a paedagogové o výměru cíle vychovatelského dohodli. — »*Roma*« — chceme říci »*Vienna locuta est!*« Zákon říšský ze dne 14. května 1869 definuje cíl výchovy na školách obecných takto »Školy obecné zřízeny jsou k tomu, by dívky v *mravnosti* a *náboženství* vychovávaly!« *Náboženství* a *mravnost* jsou pojmy nerozlučitelné, korrelativní. »*Alle wahre Moral gründet sich auf die Religion*« — vyznal již slavný vojenský paedagog *Kinský*. Tak tomu ostatně rozuměli paedagogové *všech věků*. Nebláhý *Diesterweg* byl první, jenž z nepochopitelného odporu proti křesťanskému Zjevení — nauka o prvotním hříchu stojí prý v odporu s normálním vývojem lidského ducha! — vydal heslo, aby škola byla oddělena od Církve, a aby zavedena byla *mravonka od náboženství neodvislá*. — Zatím ovšem pokusy, které v různých státech — na př. v Itálii a Francii — učiněny byly s t. zv. »*civilními katechismy*,« otevřely »objektivním paedagogům oči. «*Civilními katechismy*« docíleno pouze babylonského zmatku a rapidního stoupání procenta

spustlé mládeže. O příčinách netřeba se zmiňovati — bylyť opětně a opětně vyličený v tomto listě. Ký div, že sami rozváznější stoupenci *Diesterwega a Ditesa* volají varovně: »Až potud, a ne dále!«

Tak píše říditel *Landsmann*: »Pro uvarování nedorozumění nezbytno především sjednotiti se na *pojmu mravouky*. Představuji pak sobě tuto jednak jako soubor pravd, které poučují člověka o jeho *původu a určení*, jinak jako souhrn předpisů, od jichž plnění závisí *štěstí člověka a dosažení cíle Bohem* mu vytknutého.« *Dr. Schuppe* z Greifswalde pak bez obalu vyznává: »Der Mensch will mit seinem ganzen Denken zum Abschluss kommen, um sich dann der Praxis der Anwendung und Verwerthung hinzugeben!«¹⁾ Tedy *mravouka náboženská!*

Každý nepředpojatý člověk bude dále souhlasiti s námi, že *náboženstvím*, které má sloužiti za základ a kořen mravnosti, může u nás býti pouze *zjevení učení Kristovo*, jak je vykládá Církev katolická.

Požadavek tento jest spravedlivý, zcela přirozený a paedagogicky správný.

Spravedlivý jest požadavek ten, jelikož vyhovuje přirozenému *právu rodičů*, kteří zajisté si přejí, aby dítky jejich vychovány byly v duchu náboženství, k němuž se hlásí ti, kteří jim život dali.

Spravedlivý jest požadavek ten, jelikož vyhovuje nezadatným *právům Cirkve svaté*, která je v držení těchž bez mála 2000 let! »Jdouce do celého světa, učte všecky národy.« (Mat. 28., 19.) »Nechte maličkých přijíti ke mně!« (Mar. 10., 14.) — tak zní povel, který dal apoštolům Svým první *vzorný Paedagog* člověčenstva!

Církev to byla, která *první školy* založila, ona to byla, která ve školách katechetických položila základy pro paedagogiku vůbec, pro methodiku a didaktiku zvláště!

Samo slovo »škola« je původu církevního, neboť bylo původně synonymem slova »chorus«. ²⁾

Zcela přirozený jest požadavek ten, jelikož úkolem učitele co *vychovatele* jest, aby *ve výchově rodinné*, k níž najmě matka položila základ, pokračoval. Nepřicházíť dítě do školy snad jako nějaká »tabula rasa«, na kterou učitel je dovoleno psáti, co by chtěl. *Jean Paul* tvrdí, že první 3 leta v životě dítěte jsou nejdůležitější — mnohem důležitější, než celé universitní studium. Dítě přinese — aspoň všeobecně tak tvrdíme, jelikož z dlouholeté praxe víme, že jsou také výjimky — do školy jistý fond *zárodků mravních*, které dlužno dále pěstovati. Nezapomeňme ale, že tento »Gesinnungs-Stoff,« jak *Herbartovci* mluví, jest vázán na formy *určité konfesse*, kterýchž svědomitě šetřiti každý vychovatel *ve svědomí* jest zavázán.

Tof také požadavek *svobodomyšlnosti* — ale té pravé — jak nade vše spolehlivý svědek, bývalý ministr *Hasner* svědčí. Prohlásilť dne 31. března 1868 v panské sněmovně »Pouze boháč má prostředky, aby, když se mu škola veřejná (simultánní) nelíbí, dal dítky své vychovati buď doma, aneb kde se mu vůbec líbí. Je-li však chudás donucován, dítky své posílá do školy veřejné, v níž ne-

¹⁾ Paedagogium XII. Srov. »Vychovatel« 1891, čís. 21.

²⁾ Při mnohých klášterech je tomu až podnes. Chlapci zpívající v *kůru*, studují v klášterním konviktě předměty gymnasiální. Tak tomu je na př. v *Lilienfeldě* v Dol. Rakousích, kde klášter cisterciácký žíví a vychovává až přes 20 jinochů.

vidí potřebné záruky pro náboženský zájem, pak to není zařízení svobodomyšlné, nýbrž *nesvobodomyšlné* (lžiliberalní).«

A kdo jiný medle jest s to, aby chuďasovi poskytl *záruky pro náboženský zájem*? — Nikdo jiný, než Církev a její orgán pověřený, t. j. *katecheta*, buďsi duchovní, buďsi učitel-laik, jemuž byla udělena misse apoštolská! Tudíž z rady, kterou druhdy udělil *Dittes*, a která zněla v ten smysl, aby katecheta-duchovní byl ze školy vyloučen (!) a na jeho místě aby učitel světský přednášel mravouku laickou, jež by obsahovala průpovědi Lao-tse, Konfu-tse, moudrá rčení indických Véd, Upanišád a Upnekhát, předpisy koranu a — jaká to milost — také jednotlivá evangelia Ježíšova,³⁾ — z rady této nebude asi nic, ač-li nemá býti spáchána do nebe volající křivda na *přirozených právech* rodičů, dětí i Církyve, nemluvě ani o zhoubných následcích pro národ i říši!

K tomu přistupuje ještě ten závažný moment, že požadavek, aby mládež vychována byla v mravnosti na základě pozitivního učení Kristova, jest ten *jediny*, který vyhovuje normám moderní vědecké paedagogiky! Nejskvělejší stránkou školy novější jest zajisté *vyučování názorné*, která se řídí zásadou »Prvé věc, potom jméno!« Zásada tato má platnost svoji také v morálce, ano zde ještě více než při jiných předmětech učebních, dle přísloví: »Verba movent, exempla trahunt!« Jinými slovy: »Vychovatel musí se snažiti, aby předvedl chovancům *osobnost konkrétní historickou*, v níž jako v centru soustředěny jsou paprsky ctností a ušlechtilých rysů charakterních, které jinak v životě na různých jedincích rozptýlené pozorujeme. Nuže, a kdo jest, jenž by se odvážil popírat, že známe pouze *jednu osobnost historickou*, v níž veškeré ctnosti zřime soustředěny v ušlechtilém souladu, kterouž osobností jest pouze *Ježíš Kristus*?!

To je ostatně — aspoň nepředpojatým vzdělancům — tak známo, že bychom považovali za banálnost, hájiti historický skutek proti mocnostem »protichůdným,« kdyby — —.

Nuže! ku poučení těch, kdož nevědí, a k utvrzení těch, kdož kolísají, uvedeme dva — zajisté *neklerikální* — a přímo monumentální svědky o ethickém významu našeho *Spasitele, Ježíše Krista*. Prvním svědkem jest známý předák racionalistické školy *Tübingen-ské, D. Strauss*, jenž dí »dass über Christum in religiöser, mithin in höchster Beziehung hinauszugelangen für *alle Zeit unmöglich sei!*«⁴⁾

Těm blouznivcům pak, kteří poukazují na bohatýrské činy a ctnosti hrdin doby antické atp., kazí dobrý humor na vždycky — zajisté *neklerikál*. — Jean Jacques *Rousseau*, jenž o jednotlivých bohatýrech »antiky« dí: *Sokrates* prý založil mravouku.« Avšak byli již před ním jiní, kteří mravouku skutkem osvědčovali. *Aristides* na př. konal spravedlnost dříve, než *Sokrates* prohlásil, co spravedlnost jest. *Leonidas* umřel dříve za vlast, než *Sokrates* učiti se jal, že dlužno jest, život svůj položiti vlasti za oběť.

(Pokračování.)



³⁾ Jak pak tak: »Nietzsche-a« rozkošnou ethiku »Jenseits von Gut u. Böse,« »Zur Genealogie der Moral« atd.? Pozn. spis.

⁴⁾ Streitschriften II., p. 152.

Bedřich Nietzsche jako vychovatel.

Podává *.*.

*»Rozvaliny velkého ducha vždy budívaly
posvátné politování. Sydney Smith.*

V 5. století před Kristem žil v Athénách filosof-podivín, mudrc Diogenes. S rozžatou svítlnou procházel se prý po trhu a odpovídal všem, kteří se ho tázali, co za jasného dne svým světlem vlastně zamýšlí: *»Hledám člověka.«* Ve slovech jeho byla zajisté obsažena hořká žaloba na přítomnost. Chtěl asi říci, že mezi všemi soukmenovci marně hledá a pátrá kdo by byl cele a v pravdě člověkem.

Na konci 19. století žil rovněž filosof-podivín, člověk zvláštní, jenž svými názory na tolik se lišil od ostatních, na kolik Diogenes svým životem a svými zásadami různil se od vrstevníků. Nehledal však člověka. Hledal *»nadčlověka.«* A kdo jest onen nadčlověk? Jest to fysicky i mravně, tělem i duchem dokonalejší typ lidstva. A toho v každém ohledu dokonalejšího člověka vytvořiti, jest vlastně cílem lidstva u stálém jeho vývoji. Není tudíž cílem lidstva státi se podobnými Bohu, neboť Boha — po jeho názoru — není, ale zdokonaliti sebe. Bedřich Nietzsche snažil se vyprázdnit nebesa, aby na trůn boží usadil čisté, zušlechtěné člověčenství: *»nadčlověka.«*

Obíratí se Nietzschem náleží ovšem spíše obecné filosofii nežli paedagogice. Že však filosofie určujíc mravní hodnoty a normy člověka, a dle toho i cíl jeho života, vždy stanovila i principy výchovy, máme za vhodné i o filosofu Nietzscheovi zde promluvití. Vede nás k tomu i ta okolnost, že všechny listy pseudoliberalní vychovatelské skon jeho provázely nadšenými dythiramby. A což podivno, i listy socialně-demokratické oslavovaly filosofa individualistu, jenž dalek všech zásad o rovnosti lidské hlásal zřejmý, nepokrytý egoismus, nadvládu jednotlivců, nejkrásnější sobectví. A jak si vysvětliti, že i ti, komu se socialního hlediska byl Nietzsche největším nepřitelem, náhle poklekli v údivu u jeho nohou? Co spojilo národní pseudoliberaly i internacionální demokraty, že se našli u Nietzschea? Jeho *»odpor proti náboženství vůbec a křesťanství zvláště.«*

Nejprv zběžně několik črt o životě Nietzscheově.

Bedřich Vilém Nietzsche narodil se r. 1844. dne 15. m. října v Röckenu u Lützeny. Byl syn pastorův. Požíval pečlivého náboženského vychování. Opouštěje starobyrou střední školu v Schulpfortě, projadřuje svůj dík nad dokonaným studiem krásnými slovy: *»Tomu, jemuž nejvíce jsem povinen, přinaším prvotiny díky svých. Co mohu mu jiného obětovati než vřelý cit srdce svého, které živěji než kdy jindy cítí jeho lásku, která mi dala zde zažiti nejkrásnější okamžik mého žiti? Kéž Bůh, můj pevný štít, i na dále mne chrání!«* Se vším bohatým fondem duše své oddal se vědám, čekaje, že v nich najde potvrzení pravd náboženských a posilu své víry. *»Především náboženství, ten nejpevnější základ všeho vědění.«* Ale pil z pramenů věd, na ten čas Büchnerovým materialismem a Schopenhauerovým pantheismem zkalených. Proto nenabyl v nich, čeho nabýti toužil. Ba působily ony jako žiravina na jeho náboženské zásady. Počal kolísati u víře. A Schopenhauerův spis: *»Die Welt als Wille und Vorstellung«* dokonil jeho duševní rozklad. Ztratil zcela víru. Opustiv theologická studia, věnoval se klassické filologii.

Rok po své konfirmaci »vidí, že všechno křesťanství spočívá jen na hypotézách, nerozřešených problémech jako jsou existence osobního Boha, nesmrtnost duše, autorita písma, inspirace« atd. Ale léká se dosud všechnu víru odvrhnouti? Zničití jest lehké, ale co vystavětí potom? Mohlo snad lidstvo, po 2000 let se mýlití a žítí v bludu? Tu připadá na novou myšlenku. Věrouka křesťanská jest mu pouhým symbolem. Vtělení syna Božího jest mu básnickou metaforou pravdy, že člověk své štěstí nemá hledatí nad oblaky, v nekonečném, ale zde na zemi.

Od r. 1864 až 1867 studoval filologii; nejprve v Bonnu, pak v Lipsku. A již r. 1869 přijímá profesuru v Basileji, kterou 10 let zastával. Za svého působení učitelského styky své omezuje jen na několik málo lidí. Jest nadšeným cititelem velkého reformátora dramatické hudby Richarda Wagnera, v jehož pracech vidí zprvu své idey takořka tlumočeny. Když však — k svému úžasu — na konci své literární činnosti spatřuje, že Wagner stává se hlavně svým Parsifalem bezděčným oslavovatelem naší víry v Nejsvětější svátost oltářní, s odporem prchá od Wagnera. S nadšením pro Wagnera své literární práce počíná, s protestem proti němu svoji literární činnost zakončuje. — Ze spisů jeho buďtež jmenovány: *Die Geburt der Tragödie aus dem Geiste der Musik* r. 1871. Über die Zukunft unserer Bildungsanstalten a *Unzeitgemässe Betrachtungen*. V druhé periodě svých názorů: Menschliches Allzumenschliches, Der Wanderer und sein Schatten (1879), a Die frohe Wissenschaft. Na to nejpozoruhodnější spis jeho: *Also sprach Zarathustra*, Jenseits von Gut und Böse, der Fall Wagner, Götzendämmerung či *Antichrist*, der Wille zur Macht. R. 1889. Nietzscheho stihla choromyslnost. Tmy duševní zastřely mysl jeho jako by následek toho, že tětívu své mysli byl přepjal. Sám v tom vidí zděděnou duševní chorobu po svém otci, až konečně po dlouhých deseti letech živorení smrt jej vykoupila z trudného strádání. A nyní vrafme se k thematic našemu. S železnou pílí probádal B. Nietzsche klassiky, vžil se, bohatou fantasíí nadán, v život Řeků tak, že v jich kultuře nabytí prvý ideal svůj uskutečněný.

Tam dle jeho názoru všechen zdárný vývoj lidstva byl přetržen. Křesťanství — náboženství soucitu a lásky ke každému — zastavilo rozvoj lidstva. »Pryč od Krista — zpět ke kultu Dionysovu!« bylo smělé jeho heslo. A k této periodě pohanství jako přikován hlásal, že lidstvo musí zde u Dionysova kultu navázati, chce-li v pravém slova smyslu pokračovati a dále se vyvinovati. Musí zapřítí nynější kulturu křesťanskou, zapřítí 2000 let svého rozvoje a začítí znovu.

Jen mimochodem připomínáme, že jest zcela vysvětlitelno, proč tento bádavý duch nenalezl nikdy cesty zpět k pravému křesťanství. Byl vychován v protestantismu. A pro toho návrat k pozitivní víře vždy jest daleko těžší, nežli u katolíka. Katolíku imponuje a jaksi již zdaleka kyne církev celou svou historií, svou autoritou, svými svátostmi spojujícími člověka s Bohem. Protestant nevidí před sebou této duchovní, starobylé kathedrály. »Protestantismus nemilosrdně rozřal svátostné spojení člověka s Bohem, a přímo jej odsuzuje, aby, zbloudiv jedinou, sám si hledal spojení a sblížení s Bohem. A tak stavě člověka na vlastní nohy, danajským tímto darem svobody vydává jej na pospas mučivým pochybnostem, které duše jemné a úzkostlivé přímo vřhání do propasti záhuby,« jak líčí Garborg ve svém »Míru«. (Nový Život).

(Pokračování.)

Vánoční řeč r. 1810. *)

J. JINDŘICH PESTALOZZI. — Podává J. ŠAUER.

Dítky, jinoši, dcery, muži, přátelé, bratři!

Proč pobízí dnešní den k radosti? Tisíc let a skoro ještě jednou tisíc uplynulo od té doby, kdy v této chvíli vdždycky se radováno. Není-li však radost této doby právě proto nyní bezvýznamná, že jest tak stará; a nemáme-li snad jenom pouhou skořáčku a lesk její posvátné podstaty? Pak bych nechtěl jí se účastniti, pak bych nechtěl se radovati, pak chtěl bych truchliti v této chvíli staré radosti. Táže se: Tato stará radost, co bývala? Ohlížím-li se po tom, co nyní jest, a pak opět se táží: Co nyní jest? Slýchal jsem od předků a dílem ještě sám viděl: Svatá byla člověku noc, která nebyla rovna žádné noci pozemské. Den největší radosti pozemské nebyl ani jejím stínem. Výroční dny vysvobození země z poroby, výroční dny svobody nebylo lze k ní přirovnati. Byla to naskrze noc nebeská, noc nebeských radostí. V jejích tichých, Bohu zasvěcených služebných výkonech zaznívala slova: *Sláva buďž Bohu na výsostech, pokoj na zemi lidem dobré vůle!* Když pak ještě anděl se jakoby nad hlavy lidskými v hodině té shromáždil a Boha velebil, že Spasitel světa se narodil — jaká to byla noc o vánocích! Kdo dovede popsat její radosti, kdo dovede její rozkoš vypraviti! Země byla radostí tou proměněna v nebe. Radostí tou byl Bůh na výsosti oslavován, pokoj byl na zemi, a radostí tou lidé projevovali mysl blaženou. Její radost byla v nejvnitřnější, svaté podstatě lidské přirozenosti oživena. Ona nebyla pouze radostí lidskosti v člověku. Radost lidskosti v člověku jest pouze na místo, poměry a stav vázána. Ona jest pouze radostí jednotlivých lidí. Radost vánoční byla všeobecná, byla to radost lidského pokolení, a ona jí byla, ježto byla radostí nejen lidskosti, nýbrž i božskosti v člověku. Proto, a proto jen mohla býti všeobecná, proto jen mohla býti radostí lidského pokolení.

Bratři, přátelé, dítky! kéž bych Vás mohl dovésti do starého světa křesťanského a Vám slavnost této chvíle ukázati za dnů nevinnosti a víry, kde polovice světa ještě považovala za maličkost, umřiti pro víru v Ježíše Krista!

Bratři, přátelé! kéž bych Vám mohla radosti vánoční ukázati v obraze oněch dnů! Srdece naplněno Duchem svatým, a ruka plna lidských darů — tak stál křesťan v této chvíli uprostřed svých bratří. Tak stála matka uprostřed svých dětí. Tak stál mistr uprostřed svých tovaryšů, pán uprostřed svých nevolníků. Tak stála osada před svým farářem, srdce plno Ducha sv. a ruka plna lidských darů. Tak šel pak boháč do komůrky chudásovy. Nepřítel podal v této chvíli nepříteli ruku ke smíření. Hříšník pokleknul v této chvíli, proléval slzy nad svými poklesky, a radoval se nad Spasitelem, který mu jeho hříchy odpustil. Doba nebeských radostí byla dobou nebeského posvěcení. Země byla v té chvíli místem nebeským a bydlíště smrtelných lidí vydávalo vůni nesmrtelného života. Smrt a hoře jakoby byly zmizely se země. Svaté radosti té noci polehčovaly břemena chudých, umenšovaly nářek ubohých. Vězňové, kteří dlouho nebyli viděli denního světla, v této noci byli ze žaláře propuštěni a vrátili se ke svým ženám a dětem, které klečce, za jejich vysvobození slzy prolévaly; neboť srdce jejich soudce v radosti, že i jeho Spasitel, Ježíš Kristus, se narodil, stalo se citlivějším k svému pokolení, k svým nepřítelům a k svým vězňům. Vůně nesmrtelného života vály nad lidstvem. Dokonce i se zločincem na smrt odsouzeným, kterému nižádná lidská noc nemohla více život zachrániti, bylo v té chvíli jemněji nakládáno. Slova míru, slova věčného života vlévala útěchu do jeho chvějících se údů. Cítil nyní nejen svou vinnu a svou strast; cítil nyní i vysvobození od hříchu a kráčel konci svého života klidněji a statečněji vstříc. Tisíce tisíců, kteří, když bída života a jeho slabost do dluhů je uvrhla a tvrdost surových věřitelů je nemilosrdně pronásledovala, došli v těchto památných dnech úředního vyrozumění a často laskavého prominutí od šlechetných věřitelů. Tisícové tisíců těchto šlechetných, povzbuzeni

*) Řeč tuto konal J. Jindřich Pestalozzi v Yverdoně před učitelstvem i žactvem obou ústavů: chlapčího i dívčího. Na řeči té ovšem patrně, že její původce nebyl katolík. Ale přes to, že Pestalozzi byl protestant a liberál, staví ho tato řeč v ohledu náboženském do velmi příznivého světla.

byli radostí, že Ježíš Kristus, jejich Vykupitel, se narodil, k vznešené útrpnosti k nešťastným dlužníkům, a stali se jejich vykupiteli.

Jaká byla's to noc, ó svatá noci lidu křesťanskému! Kdybych mohl její pozhánání líčiti, Vaše srdce byla by dojata. Vy byste její pozhánání přijali, Vy byste toužili po Bohu Duchu svatém, a Vaše ruce by se chvěly, by v této chvíli lidské dary svatě udělovaly, a svaté dary lidsky přijímaly, že Ježíš Kristus, Váš Spasitel se narodil, a že Vy se tomu těšíte posvátnou radostí.

Ó, kéž by Ježíš Kristus v duchu a teď se zjevil! Ach! Kéž bychom byli jako dítky křesťanské, jimž neviditelná láska Boží v Jezulátku se zjevuje jako nevinné dítko, které jim podobou a tvarem se rovná, ale s nebe sestupujíc, radost jim činí a dary jim přináší. Kéž by radost této chvíle, kéž by radost z narození našeho Spasitele tak vysoko nás povznesla, že by Ježíš Kristus nám nyní objevil se jako viditelná láska Boží, jak za nás se obětuje a na smrt se vydává! Kéž bychom se radovali šťastné chvíli jeho vtělení, že nám v té chvíli veliký dar své smrti na svět přinesl a na oltář božské lásky položil! On stal se od té chvíle knězem Páně, za nás obětovaným.

Přátelé, bratří, sestry! Modleme se: Ó, Bože, vrať nám je opět, ty krásné doby, kdy lidské pokolení se z Vykupitele, Ježíše Krista, z jeho narození opravdově radovalo! Vrať nám opět ty časy, kdy srdce lidská v té chvíli byla plna Duchu svatého, a jejich ruce plny lidských darů pro jejich bratry! Otče nebeský, ty nám je opět vrátíš, budeme-li je opět chtít! Jako kdysi jistý člověk tázal se Ježíše Krista: Pane, co mám činiti, bych blaženosti došel? Podobně chceme se tázati sebe samých: Pane, co máme činiti, aby svatá noc byla nám tím, čím byla křesťanům v lepších jejich dnech? Co máme činiti, by naše vánoční radosti byly našemu ústavu k všeobecné radosti, jako tyto radosti jindy pokolení lidskému k všeobecné byly radosti?

Přátelé, bratří! Tato otázka to jest, na kterou chci odpověděti a tím Vaši zbožnost v posvátných hodinách této křesťanské srdci posvátné slavnosti udržeti.

Přátelé, bratří! Radosti vánoční byly našim otcům radosti všeobecné. Bylyť v oněch dobách radostmi lidského pokolení, poněvadž to byly nebeské radosti, poněvadž to byly radosti svaté lásky nebeské. A tak budou vánoční radosti také našemu ústavu všeobecnými, povzneseme-li se tak vysoko, aby u nás staly se radostmi posvátné lásky nebeské. Přátelé, bratří! Vespólná láska jest jediný pravý zdroj vespólné radosti; ona jest jediný pravý zdroj božskosti, svatosti v lásce. Ta jediná přetrhá pouta, jimiž radosti v člověku jsou spjaty, jevíce se jenom jako osamocené radosti jednotlivce na jednotlivci, jakožto radosti, v jejichž živém jásetu lidské sobectví trní a davy radujících se od davů zarmoucených odděluje, ponechávajíc tyto poslední bez soustrasti jejich osudu, ale za to u prvých vzbuzujíc závist a péči, aby každý pln bezradostné starosti svou vlastní radost hlídal a střežil, maje za to a obávaje se, že jeho spoluradující jen k tomu směřují, aby rody a prameny radosti jeho jemu odvedli a toto vodstvo na svůj vlastní mlýn převedli. Toť osud radosti, jež poutána jsou svazky pouhé lidskosti, nedovede se povznést k božské, svaté radosti.

Muži, bratří, přátelé! Kde není vespólné lásky, tam ucpán jest zdroj vespólné radosti. Chceme-li tedy učiniti vánoce slavností pro srdce své, jak to bývalo za otců našich, musíme mezi sebou znova vzbuditi a zabezpečiti vespólnou lásku. Ta však chybí všude, kde chybí smýšlení po způsobu Ježíše Krista a síla jeho ducha.

Bratří, přátelé! Náš dům bude postaven na písku, bude-li nám chyběti takové smýšlení a taký duch. Bratří, přátelé! *Nadarmo snažíme se po vespólné radosti, chybí-li nám vespólná láska.*

Bratří, přátelé! Sjednocuje-li nás to, co jest pouze lidské, pouze časové, pak jsme v nitru svém již od sebe roztrženi, a náš vnějšek rozpadne se a musí se rozpadnouti jako pavučina, kterou komár natrhne a vítr zničí.

Přátelé, bratří! Není to maličkost, spojí-li se lidé za posvátným účelem; oni se musí ve spojení svém sami posvěcovati, má-li jejich účel jim zůstatí posvátným účelem. Avšak lidé spíše se *kazívají* svými spolky, než-li aby v nich a jimi se *posvěcovali*.

Přátelé, bratří! Nechtějmež zneuznávatí nebezpečí všelikého lidského spolčování. Nechť kdekoliv pouhá lidskost v člověku spolčí se s lidskostí v lidech jiných, tam neposvěcuje a neočišťuje se člověk svým spolčením. Jenom kde božskost v člověku sjed-

notí se s božskostí v lidech jiných, jen tam posvčtuje a očisřuje se člověk spojením s jinými lidmi; a božskost v člověku sjednotí se s božskostí v jiných jenom společenstvím smýšlení Ježíše Krista a svatého jeho ducha. Kdo nemá smýšlení Ježíše Krista a jeho ducha, ten *neuznáščí* se nížádným *lidským* společením. Bratři a přátelé! Nechtějmež zneuznávatí nebezpečí vlastního *svého* sjednocení. Jest velik' Pane Bože, jediná Tvá dobrota to jest, že jsme jemu již dávno nepodlehli! Jak mnohonásobně připojila se v našem sjednocení pouhá lidskost jednoho k pouhé lidskosti jiného, slabosti jedněch k slabostem jiných! Jak často hleděli jsme svoji slabost slabostí těch, k nimž jsme se připojili, pouze zachovatí a zakrytí! Jak málo zevnější štěstí našeho společení skutečně nás pozvedlo! Jak málo roznítilo svatou božskost v našem nitru! Jak často roznítíl se náš cit bez vyššího smýšlení v pouhou *lidskou* radost nad štěstím, jež tou měrou bylo *klamné*, kterou my jsme je za *lidské* považovali. Pane Bože, jak málo nás *sílilo* naše štěstí a jak mnohonásobně nás *seslabovalo*! Přátelé, bratři! Netajme se tím: dějiny našeho společeného života jsou dějiny vládnoucí milostí Boží nad spojením velikých lidských *slabostí* k *posvátnému účelu*. My jsme svůj účel po lidsku sledovali, a Bůh naší snaze po nebesku požehnal; avšak my jsme nebyli hodní Jeho nebeského požehnání; naše slabosti zůstaly při Jeho dobrotivosti téměř tytéž a často staly se jí ještě většimi. Bratři a přátelé! Dnové našeho *štěstí nepřipravili* a *neposílili* nás, pro dny *neštěstí* jak by byly měli; a přece musilo neštěstí to nezbytně přijítí, neměli-li jsme podlehnouti lidským slabostem, jež božskost ve všech vyšších účelích podkopávají. Bratři, přátelé! Chcemež slabostem lidskosti naší podlehnouti a patřítí, kterak náš ústav rozkladu jde vstříc, či chceme-li se nad slabosti své pozvednouti a své dílo zachránití od zkázy?

Přátelé, bratři! Mají nastávající vánoce pro nás býti dnem nejlubšího zármutku, anebo mají býti svátkem vítězství nad námi samými a nad našimi slabostmi? Rozhodný okamžik nastal, štěstí našemu společení nyní více nepomáhá v před. Není možné štěstí, které v jí nyní v pravdě pomohlo v před; jenom naše ctnost může nás účelu našeho společení v pravdě blíže přivéstí, jen ta musí nás v pravdě k němu blíže přivéstí. Stojíte zde, přátelé, skorem bez vůdce. Má síla jest ta tam. Nejsem Vám více příkladem ve všem tom, co byste jako údové našeho spolku denně měli činití. Váš úkol jest veliký. Vy máte sebe vzdělávatí a zároveň býti učitelí té mládeže, která jest nám svěřena. Vy máte odporovati světu v jeho marném jednání a přec lidí uspokojítí, kteří v marném tom jednání sešedivěli. Vy máte razití dráhu misty neschůdnými a po ní se ubíratí, jakoby již byla ražena. Vy se máte vzdělávatí jako jiností a státí zde jako muží.

Přátelé, naše lidské setkání se nevyšlo od té výše, a naše vezdejší obcování nepovzneslo nás k této výši; a přece vyžaduje dosažení našeho účelu nezbytně, bychom k němu se pozvedli.

Přátelé, bratři! Jak vznešený jest tento účel před mými zraky! Kež bych jej mohl Vaší myslí předvéstí, jako jsem svatou noc našich předků Vaší myslí předvedl. Také on nevychází od toho, co v naší přirozenosti jest pouze lidské, nýbrž od toho, co v ní jest božské; on jest *proto* účelem člověčenstva, on jest *proto* všeobecný, on chce pouze *zachovatí* a *oživití*, co Bůh vůbec do veškerého pokolení lidského *vložil*.

(Dokončení.)



Oslava Vinařického. Literární sekce družstva Vlasť koná oslavu Vinařického dne 6. ledna na den Sv. Tří Králů v 6 hodin večer v Malém sále založny sv.-Václavské v I. poschodí. O Vinařickém přednásetí bude dp. P. Karel Burian O. Cr. Hosté jsou vítáni.

Dívčí lycea. Úřední věstník ministerstva kultu a vyučování přináší v posledním čísle svém *provisorní statut* pro zřízení dívčích lyceí. Účelem jich jest 1. opatřítí dívkám obzvláště se zřetelem na moderní jazyky a literaturu jich pohlaví odpovídající větší vzdělání nežli je obecná a měšťanská škola zaručuje a 2. k povolání učitelskému na těchto lyceích je připravítí. Lycea tato mají mítí 6 postupných tříd. Předměty učeb-

nými mají být: náboženství, němčina, resp. řeč vyučovací, francina, zeměpis, dějiny se zvláštním zřetelem k dějinám kultury a umění, matematika, přírodopis, přírodopis, kreslení a měřičtví a krasopis. Předměty nepovinnými mají být: zpěv, tělocvik, ruční práce ženské, těsnopis, po případě nauka o domácím hospodářství.

Zříditi dívčí lyceum jest dovoleno každému, kdo prokáže k tomu příslušnou učitelskou způsobilost a statut ústavu svého s normálním plánem c. k. ministerstva rovná. Právo k zřízení lycea udílí úřady školní. Ředitele (resp. ředitelku) lycea potvrzuje ministerstvo, ostatní učitele lycea zemská šk. rada. Lycea mají buď právo veřejnosti, neb jsou pouze školami soukromými. Žakyně přijímány budou buď na konci neb na počátku školního roku, zvláštní zkouškou podobnou zkoušce na nižší realku, a to po dokonaném desátém roce věku aneb když žakyně v témž roce kalendářním 10. roku dostoupí. Počet žakyní nesmí být v jednotlivých třídách větší než 40. Školné má se stanoviti dle poměrů místních. Vysvědčení a zprávy rodičům o chování a prospěchu žakyní diti se má tak, jako na školách středních. Zkouška dospělosti, k získání jistých práv (jež zatím statut neudává) jest pouze fakultativní, nepovinná. I žakyně soukromě se připravující, mohou k ní být připuštěny. Předmětům povinným má se učiti, pokud lze, v hodinách dopoledních. Lycea náležejí do kategorie škol středních; skuteční učitelé na nich mají název: učitel na lyceu. Zkoušku způsobilosti má žakyně skládati před zvláštní, ministerstvem ustanovenou komisí. Počet učitelů mimo ředitele a katechety má být 7—8. Sbor učitelský má se skládati ze sil mužských i ženských, aby dívky k pravé ženskosti vychovány býti mohly. Ministerstvo výslovně podotýká, že statut tento jest jen prozatímný, doufá však, že ústavy dívčí, na kolik v tomto rozsahu učiva již existují, tomuto učebnému plánu se přizpůsobí. —ák.

Úspěchy moderní školy. V úředním listě c. k. okres. hejtmanství ve Slaném čís. 13. čteme následující veřejné prohlášení okr. školní rady slanské: »Dle došlých zpráv zanedbaly v měsíci říjnu ve školním okrese slanském 324 dětí školu vůbec (t. j. nepřišly ani jednou do školy), přes půl měsíce zanedbalo 693 dětí a přes 10 půldnů 516 dětí; celkem 1533 dětí. Největší zanedbání návštěvy školní připadá na Tuřany,

kde vůbec zanedbalo školu 40 dětí (14⁰/₀), přes půl měsíce 91 (33⁰/₀), celkem 47⁰/₀ všech dětí. V Hostině vůbec zanedbalo 39 dětí, přes půl měsíce 39 dětí, celkem 30⁰/₀; ve Vraném vůbec nepřišlo 11 dětí, přes půl měsíce 37 dětí, celkem 23⁰/₀. A tak pokračuje ona úřední zpráva dále ve vypočítávání oněch vysokých procent nebalců, nepočítajíc v to ovšem t. zv. úleváků, jichž jest ve vyšších třídách až polovina, tak že skutečně v leckteré třídě učitel přednáší skoro prázdným lavicím. Právem tudíž volá »Úřední list«: »Číslo tato vzbuditi musí u lidí osvěty milovných dojem velmi skličující, i jest nutno, aby všichni lidé dobré vůle ruky podali k brzkému odstranění tohoto neblahého úkazu. Číslo tato odporučuji se všem místním školním radám k bedlivé úvaze, při čemž na jevo vyjítí musí, že nemožno nadále k tomuto politování hodnému zjevu chladně přihlížeti, nemá-li obecné vzdělání i mravnost u lidu našeho poklesnouti.« K tomu dobře poznamenávají Katol. Listy: »Tak veřejně doznáno, že lid moderní školy si neváží, že nestojí o to »široké« vzdělání, jež jeho dětem u nás po většině liberální a radikální učitelstvo do hlavy cpe, doznáno, že mnohé místní školní rady úplně chladně hledí na úpadek svého školství a nečiní nic, aby se úzasně množící nemravnost a nevzdělanost v krajích nejvíce na svou pokročilost nadutých, nerozšířila až do nejhlubších kořenů našeho lidu.«

Volný sloh. Někteří školní okresní inspektoři přejí si, aby učitelé pěstovali se žáky t. zv. volný sloh. Myšlenka zajisté vší chvaly hodná, jenže někdy, bez důkladné předchozí průpravy školní, vypadnou výsledky její dosti kuriosně. Tak přinesly anglické listy ukázkou ze slohového úkolu 12leté americké žačky. Tato psala: »Hoch jest více podoben zvířeti než člověku. Když hoch křičí, otvírá svá veliká ústa jako žába, ale dívka mlčí, dokud není tázána, a pak odpovídá všechno tak, jak to pravda jest. Hoch se pyšní, dovede-li se koupati tam, kde je hloubka, kam se dívka bojí. Když hoch doroste, nazývá se muž, přestává se pyšnit koupáním a zůstává celé noci mimo dům. Ale dívka, když doroste, nazývá se vdova (??) a stará se pečlivě o domácnost.«

Ukázka z paedagogické »literatury«. »Zář« otiskuje s patrným gusem následující skvost české paedagogické »literatury«: *Učitelská legenda*. Před trůn vládece všech světů předstoupila duše českého učitele.

Stála nesměle a zaraženě tak, jako když s tělem chodila, neboť Hospodin, nemaje toho dne kdy souditi (byloť v Německu mol-dení za šťastné výsledky parlamentu), delegoval na výslech jediného ze školních inspektorů, který se do nebe dostal. »Pěkně věci jsem slyšel o tobě, duše«, — praví soudce přísně, jakoby ůřadoval při disciplinárce. »Je tu v knihách samý hřích: Opisoval při zkouškách, nepsal příprav na každý den, představených si nevážil, vrchnosti farráské nectil, odbíral nevěrecké noviny, netrpklivě snášel hlad a ponižení, nebyl v katolickém spolku — čtyry disciplinárky pro věci politické — neuměl z paměti: »Tam, kde strní církev týmě« To z nebe nebude, holenku, nic.« — Smutně odchází duše s poukážkou na 40 let do očiště. U bran ráje zastaví ji Hospodin. Na 40 let! — diví se božská tvář — a čím jsi byla, ubohá? Učitelem! Sloužila kolik let? Čtyřicet! Bez přetržení služby? Bez přetržení. Kde? V království Českém. Českém? — zachmuří se Hospodin. — »Tak jdi, očištěc jsi si již na zemi odbyla, neboť českému učiteli za jeho bídu i sekaturu lze prominouti i věčné zatracení.« (»P. z B.«) Nechceme podrobiti rozboru tuto perličku; mluví sama velmi zřetelně již tím, jakou radost z ní mají socii. V několika krátkých rysech nakreslena zde povaha »organisovaného« nepřátelství k duchovním, čtení církvi a náboženství nepřátelských spisů, vyhýbání se katolickým spolkům, veliký strach před tím, že by se mohla ve škole zpívati papežská hymna. A to je zajímavé doznání, které je hodno veřejného konstatování.

Potěšitelné zprávy z Itálie docházejí dosti zřídka, tentokrát však přece. 85% rodičů italských podalo žádost ku vládě, aby do škol italských vrácen byl zase kněz, a aby, jako dříve, vyučováno bylo náboženství. Odečteme-li jinověrce, jest to skoro celá Itálie, jež uznává, že bez Boha a bez Církve daleko by nedospěla. Mohl se svatý Otec dočkatí utěšenějšího zadostiučinění, než jest toto veřejné doznání bankrotu dosavadní protikřesťanské taktiky? —*jsik.*

Zajímavý návrh učinil italský denník »Il. Giorno.« Vycházejí od důležitosti, s jakou pro žactvo středních škol spojena jest návštěva města historicky tak památného, jako Říma, navrhuje, aby všechno žactvo poslední gymnasijsní třídy v Itálii navštívilo vždy o prázdninách věčné město v průvodu svého profesora-odborníka. K finančnímu

zajištění takové expedice by stačilo, jak autor vypočítával, kdyby žák od první třídy školy střední týdně k účelu tomu do zvláštní pokladny školní uložil si nepatrný obnos dvou soldů (4 kr.) Zvláště nadaným a chudým žákům zaplatil by výlohy stát sám. — Myšlenka zajisté pěkná — snad by se dala aplikovati u nás na návštěvu Prahy?

Peštská aféra »křížová« ukončena.

Jak z denních listů známo, spáchán byl v květnu t. r. v nové buďově university Peštské ohavný čin — všechny kříže na ozdobách a na znacích koruny uherské byly vylámany. Křesťanské živly mezi studentstvem profesory zahájily ihned akci, aby kříži dostalo se zadostiučinění. Rádný profesor Dr. Victor Coucha předložil jménem stejně smýšlejících nejprve ministerstvu vyučování a pak universitnímu senátu žádost, aby v posluchárnách a v officiálních místnostech university (poradní a promoční sále) zavěšeny byly kříže, zároveň pak aby i obvyklé přísahy skládaly se před křížem. V žádosti své poukazovali petenti, že nežadají pranic nového, že kříže hned od Marie Terezie v universitě byly, a že teprve v době nejnovější někteří rektorové ze své moci, bez povolení senátu neb ministerstva kříže dali odstraniti. Senát universitní jednal v posledních dnech o této žádosti, a pěti hlasy proti třem ji zamítl. Juda-Pešť zůstala tudíž svému jménu při této příležitosti věrna!

Cimlerovo obrázkové počítadlo.

U malých počtářů v první třídě vždy dobře se osvědčila zásada, předváděti co možno nejvíce *různých* názorů. Právě v té různosti jest zabezpečení proti *jednotvárnosti*, která vede k nudě; nuda a jednotvárnost pak — toť smrt každého vyučování. Kdo viděl Cimlerovo úpravné, ladné obrázkové počítadlo a pozoroval, jak se s ním po didaktické i vychovatelské stránce pěkně a s výsledkem pracuje, dá mu zajisté přednost před jinými. Na tabuli zavěšují se různé obrazy a předměty zcela jednoduchým způsobem a dítě, vedeno methodickým řízením učitele, počítá s nevidanou snadností. Obrázky jsou živé, veliké, co do barev velmi příjemné, živí krasocit dítěte, podporují jeho obrazotvornost, nazírání a rozhovor o nich jest oporou věcného učení, jeho součástí, pokračováním. Pan J. Cimler, říd. učitel v Žižkově, dal si počítadlo své patentovati a vydal je dvojmo veliké hodí se pro školy, malé pro opatrovny a pro dům. Snaživý

český učitel zaslouží, aby byl podporován našimi místními školními radami a rodinami, které dítkám svým chtějí opatřit dar skutečně cenný a hovětí zásadě: spoj příjemné s užitečným. Na některých školách se dle nového toho počítadla již vyučuje a posudky, které se o něm pronášejí, jsou velmi lichotivé. Opatrovna Žižkovská, Ústř. Matice školská a škola Komenského ve Vídni dostala počítadla darem od vynálezce, který veškeré objednávky rychle a přesně vyřizuje. Upozorňujeme na nové to počítadlo, doporučujeme je co nejlépe. —k.

* * LITERATURA. * *

Tři essaye o náboženství. Napsal John Stuart Mill. Knižovny Rozhledů čís. 31. Vydává a pořádá Josef Pelcl. Přeložil Jos. David-Zvičinský. Obsah: Příroda. — Užitečnost náboženství. — Theismus. — Mill nesdílí ovšem stanovisko naše v těchto předmětech. Ale čtení náhledů jeho pro inteligenci katolickou nepostrádá zajímavosti.

Pomoz bližnímu. Nauka o první pomoci v nehodách. Dle Dra. A. Baura napsal Dr. Emil Bergmann. Nákladem »Časop. pro živnostenské zdravotnictví«, Videa, Am Tabor. Se 17. obrazy. Malá, úhledná knižička poskytuje zcela jasný a pochopitelný návod, jak může přispěti v náhlých nehodách ku pomoci vzdělaný laik, než se dostaví lékař. Kněz a učitel jsou vychovatelé a učitelé mládeže i lidu, proto jim může tento spis prospěti. Mluví se zde o otravách, mdlobách, utopení, oběšení, mrtvici, spáleninách, krvácení, vrhnutí, omráčení bleskem atd. Knižku provází 14 pěkných obrázků. Škoda, že není udána cena. Takové spisky vždy mohou vzdělaným laikům a jejich pomoci tedy i lidu prospěti. —l—

Lidové rozpravy lékařské, č. 8. a 9. O příčinách chorob nervových a duševních, a kterak jim předcházeti. Sepsal Dr. Lad. Haškovec, univ. docent. Nákladem J. Otty v Praze. Za 1.20 K. Dnes prý už je každý nervosní. Na štěstí to není pravda, ale co se dotýká stavu učitelského, zdá se býti už skoro zjištěno, že náleží k stavům, jehož příslušníci nejvíce nervositě propadají. Může tedy jen prospěti, přečte-li si učitel spis o nervose,

psaný věcně, moudře, nepřehnaně. A ježto vždy je lépe praevenire nežli praeveniri, zamlouvá se nám spis pana Dr. Haškovece velice proto, že rozebírá ona osudná priora, která k nervositě vedou a důkladně mluví o profylaxi, byť i nepřímo. Zmiňuje se o dědičnosti chorob a náchylnosti, o duševním přetížení, porušení správné výživy, traumatickém porušení a chorobných pochodech sousedních orgánů, o vychování, hygieně ženy, matky a dětí, zápasech a snahách člověka, existenčních bojích atd. Celkem rozebírá otázky co vede k nervose, a jak se vyvarovati těchto začátků. Spis je jasný, srozumitelný, čte se pěkně a přinese zajisté mnoho užítu. Když se o nervose mnoho mluví, nechť se také o ní hojně čte a k tomu účeli vážný spis p. Dra. Haškovece velmi vroucně doporučujeme. —l—

Z nakladatelství družstva Vlast:

»**Vlasti**«, časopisu pro poučení a zábavu vyšlo redakcí T. Škrdlle roč. XVII. čís. 3. s následujícími zajímavými obsahem:

Z jakých příčin jmenuje Petr Chelčický M. Jana Viklífa Protivou? Píše Dr. Antonín Lenz. — Christofor. Báseň. Napsal Vladimír Hornof. — Naše Slezsko. Píše Jan Vyhřídál. — Z říše baltického Triglava. Historický obraz z doby obrácení Pomoranů od Bedřicha Kamarýta. — Noc pastýřů. Báseň od R. Stupavského. — Hádanky světa. Píše Bedřich Jiríček. — Spiritualismus a spiritismus. Přeložil J. Filipi. — Dněprowské prahy. Z ruštiny přeložil Karel Jindřich. — Smrtihlav. Báseň J. Miloty. — Kanonické visitace biskupů litoměřických v letech 1796—1922. Podává Ant. Vetešník. Duchovní znělky. Básně. Vzdělal hrabě Josef Berchtold. — Záhady světa a bilance vědy. Píše duch. prof. Fr. Horáček. — Vystava katolického tisku XIX. století ve dnech 26. srpna až 1. září r. 1900. Ref. Václav S. Klatovský. — Telegramy a příspěvy k literárnímu sjezdu a sociálnímu kursu družstva Vlastí zasláné. — Literatura slovenská r. 1900. Píše Fr. Peřinka. — Hlídky národohospodářské. Píše Rud. Vrba. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné celoroční 10 K, půlletní 6 K.

»**Našich Listů**«, orgánu strany křesťansko-socialní vyšlo ročníku X. č. 17. a 18. Redaktor T. Jiroušek. — Obsah:

Z volebního bojiště. (Dr. Rudolf Horský.) — Morava v probuzení. — Listy z Belgie. (L.† 36.) Za volební pliskalice. (T. J. J.) — Úpadek sociální demokracie. (R. Vrba.) — Záležitosti strany. — Hornická hlídka. — Slovanská hlídka. — Různé zprávy. — Spolkový věstník. — Literatura. — Feuilletony: Ze čtvrti sv. Petra. Sociální obraz z minulých dob. — Pátá kurie. Napsal R. Vlček. Na tento týdeník předplácí se v administraci družstva Vlastí v Praze, Žitná ul. č. 570-II. poštou pro Rakousko-Uhersko na celý rok 4 K.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a ředpláči se v administraci coloročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předpláči se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Paměť knihkupcům sloví jen o 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumům, klerikům a studujícím sloví se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenačty zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Admi istraco „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, řitná ul. č. 570-II — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, gym. katechetovi na Smíchovské; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky K. Skultěty, ř. učitel v Šestovicích, (p. V. Jesenice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

Pax! Píše prof. Frant. Horáček. (Dokončení.) — Bedřich Nietzsche jako vychovatel. Podává *.*.
(Pokračování.) — Vč. ěni řeč roku 1810. (J. Jindřich Pestalozzi.) Podává J. Šauer. (Dokončení.)

* Směs. — Literatura. * * * * *

Pax!

Píše prof. FRANT. HORÁČEK.

* Dokončení.

Ve *Spartě* panovala střídmost, dříve než *Sokrates* si na tu ctnost vzpomněl. *Hellas* měla své rozšafné a ctnostné muže před tím, než *Sokrates* ctnosti učiti se jal.

A jaký byl život *Spasitele* našeho, takové též bylo Jeho učení. Dovolíme si citovati svědka nad jiné nepodezřelého a co možná »moderního!« Jestif to *Arnošt Hacckel*, profesor zoologie v *Jeně*, který s marnivou ostentací se píše: Dr. philosophiae, Dr. medic., Dr. jur., Dr. scient., a to ve spise, který se zdá obsahovati vědeckou závět tohoto předního zástupce *monismu* (aneb také materialismu).¹⁾ Dílo toto pojednává »pěle-měle« o všem možném. Nejen o původu organismů mechanickým seřaděním albuminátů, o ontogenesi, biogenesi, fylogenesi, neuro-psyché, cytopsyché, dušičkách buněčných, dušičkách hystogenních — nýbrž použiti se také do »Syllabu«, dogmat, vzniku evangelií — in infinitum! ale — sine gratia. Žid *Celsus* nevychrlil kdysi tolik jedu proti *Kristu Ježíši* a svaté Jeho Církví, jako tento zoolog, který anglickému pamfletistovi *Saladinu* (*Stewart Ross*²⁾ sedl na vějíčku. Přes to všechno ani tento principielní, co možná nejvíce proti křesťanství zaujatý odpůrce, nezná nad *mravouku křesťanskou* — již ovšem ve své bohoslovné nevědomosti původnosti upírá — žádné lepší, a je hotov, tutěž přesaditi do svého náboženství *monistického*, an dí »Ježto ethický zákon základní již po 2500 let trčí, (Konfutse, Thales, Aristoteles prý učili něčemu podobnému!), a jelikož křesťanství zákon ten (altruism) výslovně jako *příkázání nejvyšší* »Milovati budeš Pána Boha svého nade všecko. Milovati budeš bližního svého jako

¹⁾ »Die Welträttsel.« Gemeinverständliche Studien über monistische Philosophie. Bonn 1899. Verlag von Emil Strauss.

²⁾ Jehovahs gesammelte Werke etc.« 1896. Jest to ničemný pamflet »nedouka«, který hebrejské ani řecké abecedy nezná! Viz: Loofs »Antihacckel«, Halle a. S. 1900.

sebe samého! Na těch dvou příkázáních všecken zákon záleží i proroci.« (Mat. 22., 37.—40.) a všechna ostatní, v sobě chovající, staví do čela své mravouky, tu by naše ethika *monistická* (sic!) v tomto bodu nejdůležitějším souhlasila úplně nejen s oněmi mravovědci pohanskými (na př. římskou, kde znělo »Servus non habet caput« — »Otrok nemá hlavy,« t. j. ve smyslu juridickém, nejsa osobou, nýbrž věci pouhou jako kus dobytčete?! Pozn. spis.), nýbrž také s *mravoukou křesťanskou*.«⁷⁾

Toto přiznání moderního *Bileama*, který vyšed, aby zlořečil viděl se nucena žehnat, musí každému člověku dobré vůle otevřítí oči, ač-li nechce zúčastniti se *orgiasmu*, — na nejmíň theoretického, — který hlásá hypercynik *Nietzsche* ve svých spisech »Jenseits von Gut und Böse« a »Zur Genealogie der Moral!« A jelikož nám nikterak do hlavy nejde, že by učitelstvo ve své převážné většině tendencím podobným mohlo holdovati, jelikož by se tak stalo hrobařem národa, který přece má vychovávat i vésti k ušlechtilosti mravní a blahobytu povšechnému, nezbude nic jiného, než aby se přihlásilo mužně a otevřeně k prapóru epigonů *Herbartových*, t. z. *Zillerovců*, kteří úkol školy obecné zří v tom, aby v ní byli vychováni »*Christusmänner*«, a jelikož ve škole dotyčné také dívky vychovány jsou, dovolíme si výraz uvedený poněkud obměniti v »*Christusmenschen*«, t. j. učně a následovníky nejvyššího Paedagoga světa, *Krista Ježíše!*

Nedostížitelný ideál Jeho musí také býti *středem výchovy* veškeré, má-li vyhověno býti jednomu z nejdůležitějších požadavků moderní paedagogiky, t. j. »*konztraci a harmonii*« u vyučování, a má-li býti učiněna přítrž neblahému *rozkladu* pojmovému, který v našich školách dusí snahy sebe lepších učitelů a obětavějších vychovatelů. Kdo čteš, rozuměj! —

Konečně, sám *zákon školský* je v logických svých důsledcích s námi úplně za jedno!

Neboť, předpisuje výchovu *mravně-náboženskou*, mohl míti zákon na mysli pouze náboženství *určitého* vyznání, k němuž se hlásí většina žáků.

Jinak by byl zákonodárce předepsal jakýsi *kosmopolitický* kodex mravnosti, jemuž by se dítky různých konfesí, které školu simultánní navštěvují, přizpůsobiti mohly a musily. Aneb také ten případ byl by možný, že zákon mlčky ponechává volbu mravouky školské učiteli světskému.

O prvním případě nám ani ten nejmenší předpis není znám, a co se druhé monstróznosti týká, tu doufáme, že ani ti nejčervenější *Ditteisté* à la Janssen, Katschinka (!), Holczabek (!), Wawrzinetz (!), kteří v paedagogickém konventu vídeňském vedou hlavní slovo, se podobného tvrzení neodváží.

Tudíž zbývá ten *jediny* výklad pravý, že zákonník školský »náboženstvím«, které jest siamským dvojčtem mravnosti, míní určitou konfesi, ke které se hlásí rodiče i žáci. Další důkaz toho možno zříti v tom, že zákon zavazuje učitele k pěstování náboženských výkonů *určité* konfesse, na př. k modlitbě, dozoru při veřejných náboženských průvodech, při službách Božích atd.

Pro mravné vychování na základě náboženském ovšem dvě hodiny náboženství nikterak nestačí, ba ani 5—10 hodin náboženství týdně by nevedlo k žádoucímu cíli, kdyby *vyučování ostatní* tíhlo směry protichůdnými, aneb kdyby učitel světský náboženství *soustavně* ignoroval.

⁷⁾ »Welträttsel«, pag. 406.

Víme, co by nám ten který pán z tábora »protichůdného« na to dovedl odpověditi »Což pak počty, mluvnice, krasopis, kreslení atd. lze přednáseti dle určité konfessi? Což $2 \times 2 = 4$ neplatí stejně pro pohana, jako pro žida, evangelika i katolika?« — Námitka tato — byla-li by míněna upřímně, — nepostrádala by notné dávky naivnosti, a to z důvodů, které každý, i jen poněkud zkušený paedagog na první pohled prohlédne. Sám liberál *Dr. Schuppe*, spolupracovník Dittesova listu »Paedagogium« k tomu poznamenává: »Přesně konfesijní ráz školy vyžaduje především, aby zabráněno bylo pohoršlivému příkladu, který dává eo ipso již samo ustanovení učitele-*jinověrce* na škole, kde většina dítek náleží k jinému vyznání?«¹⁾

Po našem náhledu však učitel jinověrec — ač-li sobě nevede výbojně — byl by ještě menším zlem než učitel, který jest dle jména katolíkem, avšak notorickým nevěrcem a Církve katolické nepřitelem.

Neboť, musíme-li býti svědky toho, že učitel-katolík se vzpečuje katolické dítky vésti ke službám Božím; aneb, že sice dítky do kostela doprovodí, ale potom z kostela odejde, aneb že, zůstane-li přece, chováním svým dává na jevo, že se tam nudí, anebo zapomene-li se docela tak daleko, že nedůstojným chováním uráží náboženský cit osadníků dospělých — — — — pak samo $2 \times 2 = 4$ v ústech jeho jinak se vyjímá, než v ústech učitele, který pro úctu a vážnost, kterou veřejně prokazuje náboženství, sám úctu a vážnost osadníků si pojistil.

Stává-li se dále, že některé časopisy učitelské odporučují obecnstvu otravné spisy Renanovy, že uveřejňují články přímo nevěrecké, že soustavně podkopávají vážnost katolického duchovenstva — — pak ovšem svítá malá naděje, že vánoční *Pax!* stane se brzo skutkem. Neboť, jak básník pravil:

»Es kann der Beste nicht im Frieden leben,
Wenn es dem bösen Nachbar nicht gefällt!« —

Avšak tu možno očekávati apostrofu »Nemáme ničeho proti náboženství, nemáme ničeho proti Církvi, nemáme ničeho proti náboženské výchově dítek — bojujeme pouze proti »klerikálům«, kteří chtějí dostati opět školu do své ruky, aby sobě *podmanili* nás. Boj náš platí pouze *panovačným* choutkám Církve *výbojné!*« Na to odpovídáme chladně a krátce »Tomu není tak, Nejdůstojnější episkopat rakouský opětne a opětne se slavně ohradil proti nařknutí, že se Církev zasazuje o to, aby prováděla *vrchní dozor* nad školou a učitelstvem. Čeho se domáháme, to vyjádřil r. 1898. na zemském sněm hr. *V. Schönborn* »Celé vyučování musí duchem *křesťanské zbožnosti* proniknuto býti!«

To není nic nepravého, nýbrž patří k nezadatelným právům Církve, která by se prohešila proti svému poslání, kdyby se nestarala o výchovu dítek v duchu Spasitele, který pravil »Nechte maličkých přijíti ke mně.« (Luk. 18. 16.)

»Panovačné choutky« dlužno hledati jinde. Bylo to nedávno — tušíme 12. listopadu 1900 — kdy při učitelské schůzi ve Vídni liberál *Dr. Ofner* bez obalu vyslovil oč se pánům jedná: »Neustaneme díve pokud učitel nezaujme v obci místo, které měl za *středověku farář.*« Toť přece dosti jasně promluveno. V první řadě je třeba, aby učitelstvo zanechalo neplodných utopií a postavilo se na pevný základ realních poměrů. *Škola obecná* není k tomu, aby vychovávala

¹⁾ Paedagogium XV. 4. Heft pag. 238.

filosofy a světoborce, nýbrž národ vzdělaný, ale zároveň také zbožný a mravný. Paedagog nad jiné slavný, filosof *Herbart* dí »Nižádné vědění není s to, aby se vyrovnalo *důvěře náboženské víry!*« (Viz Schmidt „Handb. d. Paedag. p. 615.) *Víra, věda, zbožnost, mravnost!* Uskutečnění těchto čtyř ideí přinese nám *Pax!* Krásně líčí vzájemnost ctností těch Fr. v. *Schlegel* těmito verši

»*Glaube* ist des *Wissens* Stern,
Andacht alles *Wissens* Kern.
 Schönres wird doch nicht gesehen,
 Als wenn *die* zusammengehen:
 Hoher *Weisheit* Sonnenlicht
 Und der *Kirche* stille *Pflicht!*

Bůh všemohoucí, který srdce lidská řídí, račiž v tomto prvním roce nového století nakloniti četná srdce k ponětí Pravdy Boží a vésti vychovatele veškeré k přesvědčení, že marné jest veškeré namáhání jejich, nebudou-li budovati na základě *bázně Boží!*

»Nebude-li Hospodin stavěti domu, nadarmo pracují, kteříž stavějí jej!« (Žalm 126. 1.) Pak nastane žádoucí »*Pax!*«

Bedřich Nietzsche jako vychovatel.

Podává * * *.

* Pokračování.

Lidstvo má býti vychováváno k dobru; má se snažiti býti dobrým. V tom všichni filosofové i vychovatelé bez výjimky souhlasí. Ale *co jest dobro? Které jest objektivní měřítko dobra*, to jest ovšem otázka, na niž filosofové, kteří přirozený zákon Tvůrcem do duše vštípený a desaterem přikázání se Sinaji ohlášený opustili, dávají nejpodivnější a často diametrálně se různící odpovědi.

Nietzsche, jenž *volá po rozbytí starých desk zákona*, jenž pyšní se svou úlohou býti hrobařem Boha, hledá nové měřítko pro dobro.

»Lidé dali si všecko dobro a zlo. Nevzali ho, nenašli ho, nespadlo jim s nebe!« Jest potřebí *nové hodnoty* stvořiti! Ve své kapitole: *O třech proměnách*, kterak se stal duch velbloudem, a velbloud lvem a lev pak dítětem, více poeticky než důkazně dospívá k závěru že člověk zprvu — jako velbloud — nesl trpělivě vše, co mu učenci a kněží — ti »kazatelé pozvolného umírání« — jako břímě povinnosti uložili. Pak silou lva setřásl toto břímě. A nyní musí státi se dítětem, jež vedeno jest svými pudy a choutkami, aby pocítil pravou radost života!

Jen utrpení a nemohoucnost stvořili zásvěti! Ale »nestrkati hlavy do písku nebeských věcí, nýbrž volněji ji nésti, pozemskou hlavu, jež dává *smysl zemi*, toť jest pravý účel života!« Sokrates, jenž učil lidi neposlušati instinktu, odvrátil lidstvo od přírody. Degeneroval je. A Kristus (Hebrej ukřižovaný — jak Nietzsche největšího Učitele našeho zove) v tom po nekonečné téměř řadě jiných zákonodárců svou naukou, svými přikázáními jen pokračoval. Nynější lidstvo jest skz na skrz degenerováno. Svou věrou a náboženstvím, vědou i falešnou láskou k bližnímu! Jediná spása kyne mu návratem ke kultuře Dionysovské!

A lidstvo výchovou má snaze přírody pomáhati. (Über die Zukunft unserer Bildungsanstalten.)

A vše, co podporuje člověka, aby fond tělesného i duševního života mohl vyžít, *co vede k nadčlověku, jest dobré*. Vše, co od nadčlověka svádí, jest zlé.

Ve svém spise: *Zur »Genealogie der Moral«* rozlišuje Nietzsche *morálku pánů a morálku otroků*. V nynější době valnou většinou převládá morálka otroků, jež učí kofiti se Bohu, pokoře před lidmi, falešnému soucitu, odpouštění, mírnosti, mírumilovnosti, přemáhání svých instinktů a pod. A *křesťanství* toto *náboženství soucitu*, tuto morálku, jejíž základní these v starém zákoně již jsou obsaženy, potvrdilo, rozšířilo, učinilo ji vládnoucí v nynější falešné kultuře! Člověk nynější — neřkuli křesťan — věru žasnouti musí nad smělostí vývodů Nietzsche-ových, založených v nevysvětlitelném odporu proti křesťanství, v jehož ovzduší přece neblahý basilejský filosof žil, a v jeho nadšení pro starý kult Dionysiův.

A *morálka pánů*, t. j. těch, kteří spějí k nadčlověku, kteří ponenáhlym vývinem lidstva mají stoupati výše, až k trůnu nadčlověka? *Budte tvrdí!* Zhyň všecko co je slabé, nemocné, co ve vlastní slabosti vztahuje ruku k pomoci. To jsou *přebyteční*, zdržující silně v jich cestě ku předu. Ty třeba zanechati jich osudu a řekl bych odstřeliti od šiku lidstva.

Čtenáři zajisté jest patrnó, že *Nietzsche jest na krev vyznavačem atheistického evolucionismu*, jenž nynějšího člověka považuje za tvora, jenž z opice vývojem byl povstal. A aby snad princip morálky pánů nevedl k té absurdnosti, že by na konec zbyl jen jeden, jediný nadčlověk, jenž přes hlavy ostatních ocitl se u cíle samotén, učí Nietzsche, že všichni, kdo spějí k nadčlověku, mají si podati ruce, mají se podporovati. To jsou ti bližní, jež potřebí milovati. Ovšem jak je poznati má, to Nietzsche nevysvětluje.

Nietzsche neubíjí veškerý soucit a lásku k bližnímu. To jest ovšem pravda. Ale *pojem bližního tak omezuje, že předstihl v tom i každý názor pohanský*.

Těžko věru si vysvětliti, kterak v době demokratismu, v čase, kdy volá se po stejném a rovném právu všech, po všeobecných a stejných právech politických, učení Nietzscheovo, hlásající nejužší aristokratismu, výsady pro nadčlověka, mohlo najíti vyznavače. Jedině odpor, nesmířitelná zášť proti každému náboženství, proti státu, proti nynější vědě, nakolik ona rozvoj lidstva k nadčlověku zdržuje, smíruje duševní nespokojence s naukou Nietzsche-ovou a činí je jeho nadšenými vyznavači.

A přec ve filosofii Nietzsche-ově jedno překvapuje a zarazí. Jest to *myšlenka věčnosti*, která znovu se vrací a u níž se zálibou Nietzsche prodlévá. Mluví o „*věčně zeleném věnci života*“. „Ich liebe dich o Ewigkeit“, píše nejvroucněji právě tehda, když duch jeho počíná se potápěti ve tmách duševní choroby jeho.

Věčný koloběh projadruje slovy: »Tento život, který nyní žiješ, prožiješ ještě několikráte a nebude nic nového v něm, ale každá bolest, každá radost, každá myšlenka, každý povzdech, vše to v tvém životě opět se vrátí, a vše v témž sledu a pořádku. Věčné přesýpací hodiny tvého bytí opět a opět se natahují a ty s nimi, prášek v prachu.«

Nietzsche jest ovšem dalek pravdy nesmrtelnosti individuální, jak jí křesťanská filosofie učí, ale není nezajímavý tento zjev u filosofa naprosté negace

a destrukce nynějšího dogmatismu náboženského i filosofického. A což podivnějšího, že tato jeho *myšlenka o věčném vracení se věci, jest přece v naprostém odporu s jeho ideou o nadčlověku*. Neboť jak může lidstvo dospěti k nadčlověku, když přec zase dolů klesá k prvotnímu člověku, a jako Sisyfův balvan znovu a znovu má počínati v běhu k vrcholům nadlidství, aniž by mělo naděje, že jednou pevnou nohou tam stane?

Jak vysvětliti tento rozpor dvou hlavních myšlenek ve filosofování Nietzsche-ově? Někteří komentátoři jeho vidí jedině toho příčinu v mystické náladě jeho a sklonu jeho duše k myšlence nesmrtnosti. Byl vychován v náboženství a cit náboženský po nesmrtnosti znovu a znovu v něm se ozýval, i když Nietzsche poslední trosky nábožensko-mravního názoru světového z duše své byl vyhladil.

(Dokončení.)

Vánoční řeč r. 1810.

J. JINDŘICH PESTALOZZI. — Podává J. ŠAUER.

* Dokončení.

Také jeho *prostředky* nevycházejí od toho, co v naší přirozenosti jest pouze lidské; také ony jsou *prostředky* naší nebeské »božské přirozenosti«. Jenom pokud v nás žije jakožto božský účel, božskými prostředky vyvinutý, jenom potud má v nás *v pravdě* lidský základ, a jen potud může nám zjednati obecný mír a obecné upokojení.

Přátelé, bratři! Bude-li to mezi námi chyběti, pak je naše spolčení k účelu našemu jenom jako přelud ze sna, a naše oči budou slzami zaroseny, až ze svého sna se probudíme.

Bratři, přátelé! Jsme-li vespolek jenom tak sjednoceni, jako se lidé ve všem marném jednání svého nicotného života sjednocují, bude osud všech jiných marných lidských spolků také naším osudem. Marné spolčení světské zavede naše sjednocení, snížení v božských okovech, do té propasti, do níž každé spolčení lidské, jež v nitru svém božsky nad lidské své pouto se nepovznese, bez výjimky zapadá. Nízké sobectví bude nad naším spolkem trůniti, jako trůní nad tisíci spolků lidských; ono spolek náš v jeho základech otřese a tak jako dům, ježž zemětřesení otřáslu, učiní jej zříceninou, jako na tisíce spolků lidských tak otřáslu a zříceninami učinilo. Patřte tam, přátelé, a neodvracejte zraků svých od obrazu toho! Jak pak by nám bylo u srdce, kdyby to vše se stalo? Neodvracejte zraků svých od pravdivého mého obrazu! Kdybychom, podlehnouce slabostem svým, jednou měli se odloučiti; kdyby někteří ve zdánlivém klidu a ve zdánlivé radosti svého sobectví, jiní v zármutku nad slabostí svou — a ve slabosti své přece sobectví — celek měli opustiti a jen o sebe se starati; kdyby teď jedni od druhých měli se odloučiti a silnější měli slabších ponechati jejich osudu; kdyby, bez ohledu na svůj stav, někteří z nás chtěli do sebe lokati klamnou vodu tiché slávy, jiní pro mrzký zisk od cizího mlýna na svůj jí hleděli převáděti: — přátelé, bratři! můžete-li míti před očima obraz takového rozkladu našeho spojení, takového úpadku nás samých, takového zničení našeho účelu a všech následků naší práce a všech našich námah, aniž by ve Vašem nejhlubším nitru vzplanula žádost, byste těmto dnům smutku zabránili?

Přátelé, bratři! Vy to nemůžete, vy se pozvednete, vy se sjednotíte; pozvedneme se, spojíme se ke své záchraně! Či bychom mohli jinak? Mohli bychom úmysl přispěti lidu obecnému v jeho přední záležitosti, ve vychovávání, po léta v nitru svého chovati a jím se zabývati, nyní pak zase naň zapomenouti? Mohli bychom těch posvátných chvil, kdy naše srdce pro účely naše vřele a zbožně bilo, mohli-li bychom těch chvil zapomenouti, kdy, jsouce za jedno ve spojení svém, téměř od světa odloučení, sami sebe téměř jako za posvěcení účelu svému jsme považovali, a sobě rukou dáním tó slíbili a veřejně před lidmi dosvědčili, že tomuto posvátnému účelu se obětovati a vespolek si pomáhati chceme, až každý sám v sobě isa hotov. bude s to, obět života svého samostatně, nemaje další

pomoci potřebí, našemu posvátnému účelu přinést? Kdo z nás, byv na okamžik duchem naší jednoty v nitru svém zanícen, mohl by nejneopatrnějšího a nejmenšího z nás, jež s opravdovou vřocností na účelu našem visí, opustiti, nepodav mu své ruky a nepřičiniv se, pokud na něm bylo, o jeho uzrání pro účel náš? Kdo může květ mládeže, která co do veselé mysli, vtípu, soudnosti, umělosti, tělesné síly a obratnosti málo má sobě rovné, kdo může tyto dítky, které za našeho dozoru mnohem více než obyčejně jeví se dobře vychovanými a vyučenými, viděti s chladnou myslí s námi se loučiti a se rozcházeti? Kdo z nás může na vlastní oči viděti zlepšený, přirozenému postupu bližší způsob vyučování, a s lhostejností patřiti na zastavení pokusu, z něhož ony nápravy vzešly? Nikoliv, to vy nemůžete. Znáám vás, a nechválím vás všech ohledně síly, ale to vím přece, že by mnozí z vás raději se mnou chtěli zemřít, nežli nésti vinu, že by požeňhané ovoce našeho přičinění naší chybou jakožto slabostí musilo býti zastaveno a ztraceno.

Nikoliv! nikoliv! Bratři! bratři! Vysoko nechť rozlehne se v hodině svatvečera vánočního hlas sjednocení, jež nás všechny spojuje. Vysoko rozlehněť se hlas spolčení, který kdysi naše srdce povznesl k službě našim bližním! Přátelé, bratři! Chceme svému spolčení býti věrní a neuchylovati se od dráhy, kterou nám láska k našemu pokolení vykazuje: Její konečný cíl buď a zůstaň: obětovati sebe svému posvátnému účelu a sobě samým vespolek věrnými zůstatí ve vzdělávání sebe pro účel svůj; milovaným dítkám, jež po boku našem vzrůstají a kvetou, věrnými zůstatí; hledání ryzí pravdy ve všech jejích prostředcích vzdělavacích a ryzí lásky v celém rozsahu našeho posvátného spojení s čistým srdcem věrnými zůstatí.

Přátelé, bratři! Den, který dnes slavíme, den narození našeho Spasitele, budiž dnem svatého obnovení našeho spolku k našemu účelu. Posvátný den, jež slavíme, budiž dnem nejslavnějšího obnovení nás samých k úplné službě našemu účelu.

Přátelé, bratři! Jako se radujeme z vtělení Ježíše Krista, tak radujeme se ze svatého spojení nás samých k našemu účelu. Naše radost budiž ryzí následek víry v Ježíše Krista a naší lásky k Němu. Nás povznášeť vysoko nad nás samy to božské a svaté, jež v našem účelu spočívá. Povznášeť nás nade všechna nebezpečí lidskosti, která má místo v našem spolku, ve spolku všech našich bratří. Mysleme tak doopravdy a nechtějme se dnes marnými slovy klamati a ten svatvečera Páně klamem své sobeckosti poskvrňovati. Odstup od nás každý, kdo v našem spolčení pouze prostředky hledá k uspokojení své sobeckosti; odstup od nás každý, kdo našeho spolčení nepoužívá k jinému, leč aby jeho slabosti měly větší působíště a mezi námi mohly zmohutněti. Odstup od nás, kdo po některé stránce v našem spolku by mohl býti slabším, nežli by byl kdekoliv jinde.

Náhoda nás spojila, to musilo tak býti; ale náhoda nás pohromadě neudrží, jako síť pohromadě drží chycené ryby, že nemožouce smrti ujíti, všechny přijdou o život. Nikoliv, nikoliv! Přišla hodina, kdy pleva oddělí se od dobrého zrna. Od té chvíle nemá náš spolek více k tomu sloužiti, by někoho posiloval ve špatnosti. *Už toho dost, už toho dost.* Dobrotivost božská dopřála každému z nás času milosti, času shovívavosti. Ten aby snad byl zneužit, již minul; on, aby snad byl zneužit, musil minouti. Odstup od nás, kdo účel našeho spojení, účel posvátný, nepodporuje; odstup od nás, kdo účel našeho spojení jen ruší!

Bratři, bratři! Zpřetrháme dnes svazky náhody; musíme je zpřetrhati! Nás spojuje ode dneška jenom naše ctnost a naše láska. Naše rozloučení budiž nám milejší, nežli náš pád. Buď se rozloučiti a státi se, čím každý o sobě státi se může, anebo býti jednoho srdce a jedné mysli před Bohem a lidmi pro náš účel, účel posvátný: toť dneska naše povinnost.

Bratři, přátelé! Buďtež jí věrní a kráčeťte spolu se mnou statečně po její cestě! Jsem nejslabší mezi vámi, ale přece hotov ke každé oběti, nechť zachránění našeho společného účelu, účelu posvátného, na nás žádá cokoliv.

Přátelé, bratři! Buďte tak se mnou! Buďte se mnou hotovi ke každé oběti, již k záchraně našeho společného účelu, účelu posvátného, bude třeba! Nebudou malé, tyto oběti. Není to maličkost, přiložiti rukou k vychování lidí a tlačiti se v před v pokolení svém a vysloviti to: »Jsme tady, patře na nás, my chceme a my můžeme přispěti něčím podstatným k zlepšení vychování svého pokolení — jakž ho nyní jest účastno; můžeme a chceme povznésti blaho světa, spásu našeho pokolení po té stránce pravdivě a bezpečně.«

Přátelé, bratři! Tak pohlíženo na účel našeho spolčení, skorem tak jsme ho sami vyslovily. Svět, jenž zkázu vychování cítil a jeho poblouzením trpěl, věnoval důvěru vzletu mého nadšení, a naší činnosti stlal vavříny, když my sotva jsme počali hledati prostředky, kterými by krásný sen měl přejíti ve skutečnost. Sám jsem se mýlil; považoval jsem cestu k svému cíli za mnohem kratší, nežli jest, a kadidlo, jež nám sypalí, a výsledek, jež jednotlivě nezralé pokusy skutečně měly, posloval náš omyl, a nepůsobil prospěšně na naše spojení a na náš ústav. Vyvíjely se zárodky jejich zkázy. Vyvinula se násilnost jednostranných mínění, která, odporující si a v neznalosti své vzájemně na sebe narážejíce, zkázu našemu ústavu připravovala a lehkou mysl času, jemuž naše činnost pro modní chválu sama sebou byla již příliš stará, učinila vnímavou pro kárání, jež nyní brzy — předvídám to již — přejde v modní kárání, které modní chvále, jež předcházela, v podstatě se rovná. Ale nám to je dobré, že doba ta přichází; ona jest pro nás lepší, nežli doba marné chvály. Neklamejme se: naše kárání bude ostré a jeho chvíle vážná. Dobrý ústave, tvoji milovníci budou teď tvými karateli, — a ty víš, že kárání milovníků vždy bývá ostré, — a tvoji nepřátelé použijí jejich kárání na svědectví proti tobě. Dobrý ústave, ty's vyrostl jako květina na louce a vzbudil jsi závist mnoha umělých zahradníků; ty's trochu příliš záhy vyrušil je z jejich víry v záračnost jejich zahrad a jejich umění, a teď oni zase odplatí předčasné vyrušení ze své víry.

Přátelé, bratři! Nepodceňujte doby, v níž žijete. Naše zlato bude třibeno; a když za horka bude rozptápeno, vyplynou na vrch jenom jeho strusky. Svět na chvíli bude jenom tyto viděti a po tu dobu pozbuďte vši víry ve zlato, jež v hluboce pod zpěňnými leží struskami.

Přátelé, bratři! Nenechte se tím mýliti. Radujte se z odloučení strusek činnosti své od její posvátné podstaty. Radujte se, že tyto na chvíli na vrch vyplynou a Vaše dobré zůstane skryto před očima těch, jimž se nechce do hloubky prohlédati. Doba třibení přejde; ničemné strusky naší činnosti budou uvrženy do vody a ztratí se v ní jako pleva, do plamene hozená, v něm se ztratí. Vyřiběný kov zůstane. Avšak, přátelé, bratři! v tom se zpytujte, přes to lehkomyšlně nepřecházejte. Co pak zůstane, co pak zůstane? Mnohé, mnohé, co považujeme za dobré zlato v činnosti své, leží nyní v kypící pění jeho strusek. Nemylte se. Zlato svých snah jest Vám hledati ne ve vnějšku Vaší činnosti, Vám jest je hledati, nalézti o oceniti ve Vašem vlastním nitru. Jenom pokud my sami máme cenu, bude naše dílo s ohledem na nás míti cenu. A dílo to jest veliké, ono nesmí býti malé; také se nesmí ztratiti ve dvojmyslné velikosti zevnějších zjevů světa, jako se dráhý kámen v hromadě písku ztratí. Nikoliv, ono nesmí býti malé, ono jest ve svém nitru veliké. Vyžaduje vzácnou vznešenost srdce, ryzost v pojímání života, mimovolné podrobení se osudu nad námi vládoucím, namahání všech našich síl, statečnost v každé příhodě života, přemahání sebe samých v úplné službě lásky — naše dílo vyžaduje hrdinskou sílu k hrdinskému cíli.

Mužové, bratři! Neklamejme se; máme cíl hrdinů a potřebujeme sil hrdinů. Kde je máme hledati? Odkud máme vzíti zlato, jež za ně potřebujeme, pro těžkou váhu, bychom jí síli vyvážili?

Bratři! Bůh jest slabému mocný. Vždyť Spasitel světa se nám zjevil, leže v jeslích, jako nemluvnátko, a sláva Jednorozeného od Otce byla od andělů zvěstována chudým pastýřům, kteří ovce střežili.

Den, který slavíme, den posvátného Štědrého večera, echť povzbudí nás k vznešené posvátné statečnosti pro dílo naše. Bratři, jsme-li schopni, vánoční slavnost v duchu nejslechetnějších našich praotců, v duchu pravých křesťanů slaviti, pak jsme také schopni své dílo dokonati. Zajisté praví Ježíš: »Máte-li víry za horčičné semeno, řekněte této hoře: Pozvedni se! a ona se pozvedne.« Přátelé, máte-li víry za horčičné semeno, byť Vašemu dílu stavěly se v cestu překážky jako hory, jejichž pata k propastem je přikována, a jejichž téměř oblak se dotýká, nic méně přece řeknete jim: Pozvedněte se! a ony se pozvednou. Přátelé, slavíme-li tento svátek s pravou věrou, pak také své dílo s pravou věrou dokonáme. Obrátě zrak svůj zpět na ten svátek, jak s pravou věrou býval slaven a jak jsem Vám jej líčil. Srdce plné Ducha svatého a ruka plna lidských darů, tak stál křesťan v této chvíli uprostřed svých bratří. Doba nebeských radostí této slavnosti byla nebeským posvěcením našeho pokolení. Země byla jí zemí nebeskou. Bydliště smrtelného člověka vydechovalo vůně nesmrtného života.

Budeme-li tuto chvíli slaviti v duchu krásnějších dnů křesťanstva, pak i naše srdce bude nyní plno Ducha svatého a naše ruka plna lidských darů. Tak stojíme mezi svými bratry, mezi našimi dětmi. Ruku lásky své vztahujeme k nim; ony ji vidí, ony vidí oko naší lásky a ubírají se s toutéž láskou našemu oku a naší ruce vstříc. Činíme-li tak, slavíme-li svátek v starém duchu křesťanském, pak jsou nám radosti toho dne nebeskými radostmi; ony jsou pak nebeským posvěcením nás samých.

Přátelé, bratři! Náš dům jest pak domem nebeským, a sídlo naší slabosti pak dýše vůně nesmrtelného života.

Přátelé, bratři! Společenství v radostech toho dne jest pak společenstvím v lásce, náš dům není pak na písku postaven. Sobectví a smyslnost pak netrůní nad našimi radostmi, ona pak více neotravuje naše utrpení. Ona pak nás více neotravuje. Pustá nelaskavost prchne pak sama od nás; a kdo lásky zneužívá, stojí pak zahaběn před sklíčenou, plačící láskou. Naše sjednocení vychází pak, jako naše radost, ne od pouhé lidskosti, ona pak vychází od božskosti, jež leží v naší přirozenosti. Ona pak bude, ona musí býti našemu domu zdrojem požehnání. Utrpení trpících, zármutek zarmoucených a břímě utlačěných musí pak přestati. Smím pak v pravdě a s nehlubším uspokojením říci: Pane, starosti své skládám na Tebe, neboť Ty o mne pečuješ! Přátelé, bratři! Naše dílo jest zachráněno, uhostí-li se mezi námi vzájemná láska. Otče nebeský, povznes naši sílu k společenství v božskosti? Všecko společenství v lidskosti ruší vznešenost lásky; jenom společenství v božskosti ji neruší a společenství v božskosti jest na věky jenom podílem těch, kdo v srdci svém chovají smýšlení Ježíše Krista a v síle jeho ducha za ním kráčeli.

Přátelé, bratři! Naše slavnost vánoční budiž modlitbou k Bohu za smýšlení Ježíše Krista a za sílu Jeho ducha, by se ústav náš povznesl k společenství lásky a naše dílo jí se dokončilo.

A Vy, drahé děti, které v nevinosti srdce svého vánoce jste slavily, co Vám ještě mám říci? Chceme důstojně slaviti vánoce v nevinosti, ve které žijete. My to víme: nepovzneseme-li se k vznešené nevinosti čisté mysli dětské, nevejdeme do království nebeského; nedospějeme k společenství lásky, na které jedině ústav svůj můžeme založiti a udržeti. Milé děti! Tvoříme k vůli Vám jeden ústav; náš ústav jest Vaším ústavem; jest jenom k vůli Vám naším ústavem. Žijte v nevinosti a lásce, věřte naší věrnosti a otcovskému smýšlení mezi námi! Buďte dětmi, buďte nevinými dětmi v plném smyslu slova! Naše slavnost posilní Vás ve svaté síle dětského smýšlení Vašeho! Vizte Ježíše Krista, Spasitele světa; vizte Ho v něžnosti svatého dětství na koleně Jeho matky, vizte Ho v této svaté něžnosti v jeslích! Myslete si, jak roste a ve svaté něžnosti dětského věku milý jest před Bohem a před lidmi; jak rodičům svým byl poddán, a jak v jejich bázni a v jejich lásce prospíval ve všeliké moudrosti a vědomosti; jak dřive ještě, nežli dostoupil věku jinošského, v této něžnosti jsa obdivován mezi učiteli lidu v chrámě učil; jak v jeho životě něžnost a láska nikdy ho neopustily; jak všechny lidi touto něžností v životě svém k sobě poutal a povznášel; jak děti k sobě přijímal a v jejich něžnosti a nevinosti hlavní zdroj vyššího života v Bohu shledával a oznamoval; jak tato něžnost a láska v jeho životě a smrti jakožto síla Boží ke spásě lidstva působila; jak ani v hodině smrti Ho neopustila, jak i při největších útrapách smrti s Božskou něžností dolů s kříže útěchu do duše matěře své vyléval. Děti, kéž Vaše vánoce Vás povzbudí tohoto ducha nevinosti a něžnosti si zachovati! Děti, děti! Také my potřebujeme Vaší lásky, také my potřebujeme Vaší něžnosti. Ona nechť živí a posiluje našeho ducha otcovského, o nějž Boha prosíme, a bez něhož nic velikého, nic dokonalého při Vás nemůžeme provésti.

Děti, kéž Vaše něžnost povznese naše nehlubší nitro a očistí nás ode vši skvrny hněvu a horlení a ukvapenosti při Vašem vedení! Děti, kéž Vaše láska oživí naše nehlubší nitro a povznese nás z ochablosti, do níž bychom bez této lásky pod tíhou péče o Vás musili klesnouti!

Děti! musím skončiti. Budu brzy zase s Vámi mluvití. Končím. Děti, jinoši, muži, přátelé, kéž naše vánoce jsou nám svaty! Bůh na nebesích nám je posvěť! Sláva buď Bohu na výsosti, pokoj na zemi lidem dobré vůle! Amen.

◆ ◆ ◆ SMĚS. ◆ ◆ ◆

Výbor družstva Vlast konal dne 27. prosince 1900 XVII. schůzi za předsednictví p. Karla Ulricha, c. k. poštovního pokladníka. — Schůze byla zahájena modlitbou. — Jednatel p. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Výbor určil program k valné hromadě a vyřídil řadu důležitých záležitostí, z nichž tyto na veřejnost uvádíme. Tiskopisy pro farní úřady vydá družstvo také v jazyku německém. Autograf byl prodán za 50 K. — Na dotaz pokladníka družstva, jak se má zachovati, je-li žádán od toho onoho člena tiskárenského personálu za zálohu, usnáší se výbor, že se nikomu zálohy dávatí nebudou. — Dp. farář VI. Hálek zvolen byl za inspektora učtů v knihtiskárně. Jeho úkolem jest bdíti nad tím, aby záznamy ve strojovně i v sazárně řádně vedeny a účetní kniha v knihtiskárně v pořádku byla, jakož i aby vnikl do všech účetních záležitostí knihtiskárny. K dotazu předsedajícího p. farář odpověděl, že tento úkol na sebe přijímá. — Dp. Karel Vrátný, kaplan u Matky Boží před Týnem, odevzdal družstvu v náklad dvě svoje brožury Průvodní list křesťanů, platný až do smrti od Albana Stolze (prodává se za 6 h) a Upřímné slovo křesťanským dívkám (prodává se za 4 h), 3. vydání. Brožury tyto byly výboru předloženy a odevzdávají se trhu knihkupeckému. Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast, Praha č. 570-II. — Katolickému spolku Praha uděluje výbor všechny své knihy a časopisy, pokud jsou na skladě. Mimo to se mu dodávají do jeho čítárny všechny časopisy družstva. — Dlužníci papírnického závodu obdrželi v prosinci roku 1900 upomínky, aby dluhy své zapravili. Kdož tak do 15. ledna t. r. neučinil, bude jeho záležitost odevzdána právnímu zástupci, aby dluh soudně vymáhal. Budoucí schůze výboru koná se 21. února 1901 ve 4 hod. odpoledne.

Připravujeme půdu škole konfesijní. Jest zjevem potěšitelným, že heslo liberálů »škola konfesijní«, jež nejen na prostý lid, nýbrž i na značnou část inteligence mělo účinek podobný, jako strašák na jisté okřídlenec, pozbývá své bývalé působnosti. Lidu se otvírají oči a on poznává, že liberální tisk ve »škole konfesijní« před-

stavuje mu s velikým spoléháním na ne-soudnost a znalost věci bez ostychu docela obyčejného strašáka. Na nás jest pracovati k tomu, aby lidu otevřeny byly oči dokořán.

Stíháme každou lež, kterou o škole konfesijní šíří její nepřátelé. Při každé příležitosti objasňujeme intelligentům prostému lidu, že škola konfesijní existovati může, aniž by učitel byl podřízen faráři, aniž by veškero vyučování nalezalo se pod zvláštním dozorem kněží, aniž by povinnost navštěvovati školu byla zmenšována, aniž by vyučování světským předmětům vůbec a realním zvláště na menší míru bylo omežováno, aniž by škola přestala býti *obecnou*. Poukazujeme stále a stále k tomu, že chceme jen, aby mládež ve škole *vychována byla v jednom duchu*, jak toho žádá každá *pedagogika* a to v duchu *svého* náboženství, že chceme změnu zákona v tom smyslu a směru, aby více zabezpečeno bylo, že se v ostatních učebných předmětech nesmí mládeži vštěpovati nic, čím by se působení učitele náboženství poškozovalo nebo mařilo.

Rozumní rodiče ochotně přisvědčí, že požadavky tyto jsou zcela rozumné a doznají, že od dítek svých nejednou leccos se dověděli, nad čím se pozastavili a co dotvrzuje, že na místě jest, aby požadavkům uvedeným dostalo se v zákoně školském důrazného a zcela určitého vyjádření. Pak již také snadno nahlédnou, že není možno *pohromadě* vychovávat děti *různých* náboženství a že tedy také zcela spravedlivý jest požadavek, aby děti ve školách, pokud toho jest třeba a pokud to jest možno, *dle náboženství byly rozděleny*, čili jinak, aby zřizovány byly obecné školy katolické, evangelické, židovské, jako se zřizují obecné školy české, německé atd. Pravda-li, že české dítě patří do české školy, jest též dojista pravdou, že katolické dítě patří do katolické školy. — Vytkněme tu zajímavou skutečnost, že židé a evangelici, kteří právě nejprudčeji štváli proti staré škole konfesijní a štvou proti zřízení nové — novým poměrům přiměřené — pro svou mládež školy konfesijní soukromé nezrušili, nýbrž se značnými oběťmi houževnatě stále vydržují a že jim tedy patrně šlo a jde jen o odkřesťanění, po případě odkatolčení škol, jež navštěvovati má mládež katolická. Odstraňujeme tedy především předsudky proti škole konfesijní, objasňujeme, jaká škola rozumí se školou konfesijní a lid náš všecek i větší a lepší část inteligence, oceňující význam výchovy

náboženské, budou pro ni získání Pravda musí zvítězit!

J. K.

Jubiläum Křesťanské Akademie.

Dne 19. prosince 1900 způsobem velice důstojným oslaveno bylo 25leté trvání tohoto tak vynikajícího ústavu, který na svou uplynulou činnost může hrdým býti. Hlavní zásluhou Křesťanské Akademie je, že učinila přítrž rozličným nepřístupnostem, jež se přiči duchu církevnímu a zorganizovala církevní umění v zemích českoslovanských. Slavnosti jubilejní dodal lesku svou přítomností J. kníž. arcib. Milost n. p. Leo svobodný pán Skrbenský. Schůze zahájena byla pěveckým sborem, načež pronesl nadšenou, znamenitou řeč J. M. vsdp. prelát dr. Krásl, slovně to řečník a učenc, potom řečnil vsdp. prof. msgr. Drozd, který slovy výmluvnými podal jasný obraz činnosti Akademie. Se slavností spojena byla velmi krásně upravená výstavka bohoslužebných rouch a kostelního nářadí, jež křesťanská Akademie zhotovila.

Odhalení pomníku Goetheova ve Vídní. Dne 15. prosince m. r. slavnostně odhalen byl pomník velkému básníku Německa u přítomnosti J. V. císaře a krále, celého diplomatického sboru, dvorních, státních a církevních hodnostářů, generality, místodržitele hr. Kielmansegga, zemského maršálka Gudenusa, purkmistra dra. Luegra, deputaci spolků Götheových z Rakouska, Německa i Anglie, četných spolků vědeckých a uměleckých, rektorů a profesorů škol vysokých i středních a za nevidané účasti obecnstva jiného. Slavnosti řeč měl baron Bezecný. Po něm přednášel herec dvorního divadla Levinský slavnosti básně Baarovu. Zpěvecký spolek vídeňský zápěl kantátu slavnosti. Na konec slavnosti položeny na podstavec pomníku skvostné věnce.

Řád Tovaryšstva Ježíšova opět v Hradci Králové. Ve městě tomto stojí na náměstí krásný kostel Panny Marie a při tomto nalzá se bývalá jezuitská kolej, kde řád Jesuitů od r. 1636—1773 až do zrušení řádu své sídlo, jakož i gymnasium měl. Od r. 1773. ovšem kolej osířela a byla odevzdána účelům světským. Teprve působením n. p. biskupa Královéhradeckého byl chrám Panny Marie opět řádu odevzdán, tžž zahájil svou apoštolskou činnost o půlnocní slavné mši sv. na hod Boží vánoční.

Jak soudí biskup pokrokovým učitelstvem kaceřovaný o hmotných poměrech

tohoto učitelstva. Když n. p. biskup královéhradecký před vánočními svátky opouštěl své sídlo v Chrasti, aby do Hradce Králové se odebral, přišli se rozloučit všichni Chrastští, mezi nimi i sbor učitelský. (Máme strach, že některý dopisovatel Šk. Obzoru dostane z tohoto aktu slušnosti horečku.) Při této příležitosti mimo jiné pronesl nejdůstojnější vrchní pastýř i tato památná slova: »Přeji, aby příští století bylo k učitelstvu štědřejší než toto končící století. Můj ponocný má lepší hmotné postavení než zdejší mladý pan učitel.«

♦ ♦ LITERATURA. ♦ ♦

Metafysika obecná. Napsal Ph. Dr. Eug. Kadeřávek. S approbací nejdůstojnější kníž. arcibiskupské konsistoře pražské a s přivolením představených řádových. Cena zl. 1.20. V Praze 1899. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství Václ. Kotrba. V novém tomto díle, jež slovně p. spisovatel, jak v připomenutí na str. 150. podotknuto, vydal zvláště k vůli svým posluchačům na fakultě theologick', vypsán nejprve úvod do filosofie, načež zodpověděna otázka: »Co jest filosofie?«, podán poměr její k ostatním vědám, její rozčástení a metoda, povaha pravého filosofa a nutnost filosofie. Po té — v metafysice obecné — jedná kniha I. nejdříve o jsočnosti všeobecní, načež po vyvrácení nominalismu a přemrštěného realismu pojednáno o realismu mírném. V knize II. dána nejprve odpověď na otázku: »V čem záleží všeobecný?« načež ve třech částech jednáno o přesáznostech, bytci, povaze bytce, bytnosti a jsočnosti, konu a mohoučnosti, přivlastcích bytce, jednotě, pravdě, dobru, krásě, dokonalosti bytosti, bytnosti nutné a podmíněné, bytnosti jednoduché a složené, bytnosti nekonečné a konečné, bytnosti měnitelné a neměnitelné, vyšších rodech bytců, podstatě, a sice I. co jest podstata? II. O jsočnosti podstat věcné. III. Kolikero jest podstat? IV. O jedinečnosti podstat prvých. V. O ostavku a osobě; dále o případcích, ličnosti, jakosti, vztahu, čase, prostoru, poloze a majetku, o příčinách, a to nejprve o příčinách vůbec a potom o příčinách zvláštních, t. I. o příčině účinnivé. A) Jaké jest povahy? B) Kolikera jest? C) Poměr mezi ní a naším poznáním. D) O podnětu při-

činnosti a E) O bezprostřední prvotí činnosti. II. O příčině látkové a údolné. III. O příčině vzorné a IV. O příčině cílové či účelné. Dílo předního našeho učence zvláště doporučovati zajisté netřeba. *Prok. Zalcéil.*

Z nakladatelství družstva Vlast:

»**Vlasti**«, časopisu pro poučení a zábavu vyšlo redakcí T. Škrádele roč. XVII. čís. 4. s následujícím zajímavým obsahem:

Z jakých příčin jmenuje Petr Chelčický M. Jana Viklífa Protivou? Píše Dr. Antonín Lenz. — Eucharistie, básně od Neznámé. — Z říše baltického Triglava. Historický obraz z doby obrácení Pomořanů od Bedřicha Kamaryta. — Vladimír Šťastný. Životopis od Ign. Zbáňela. — Ratolesti palmové. Znělky historické od J. Mloty. — Naše Slezsko. Píše Jan Vyhliďal. — Duchovní znělky. Básně. Vzdělal hrabě Josef Berchtold. — Hádanky světa. Píše Bedřich Jiříček. — Kanonické visitace biskupů litoměřických v letech 1796—1922. Podává Ant. Vetešník. — Oslavení XX. století. Básně. Napsal P. Karel Burian. — Záhady světa a bilance vědy. Píše duch. prof. Fr. Horáček. — Spiritualismus a spiritismus. Přeložil J. Filipi. — Literatura slovenská r. 1900. Píše Fr. Peřinka. — Z Národního divadla. Píše J. Flekáček. — Školský obzor. Píše J. B. Žďárský. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Pa-běrky z novin a veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné celoroční 10 K, půlletní 6 K.

»**Našich Listů**«, orgánu strany křesťansko-socialní vyšlo ročníku X. č. 19. a 20. Redaktor T. Jiroušek. — Obsah:

Ve století dvacátém. (I. č. 5.) — Jak z bludště doby ven? (T. J. J.) Listy z Belgie. (I. č. 36.) — Rozhleď po volčbním bojišti páté kurie. (T. J. J.) — Naše srážky. (T. J. J.) — Církev ve středověku. (V. Drbohlav.) Záležitosti strany. — Hornická hlídka. — Slovenská hlídka. — Různé zprávy. — Spolkový věstník. — Literatura. — Feuilletony: Ze čtvrtí sv. Petra. Socialní obraz z minulých dob. — Novoroční přání. Napsal A. B. Drápalík. — Na tento týdeník předplácí se v administraci družstva Vlast v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. poštou pro Rakousko-Uhersko na celý rok 4 K.

Z nakladatelství Cyrillo-Methodějské knihtiskárny:

»**Rádce Duchovní**«. Časopis kněžstva československého. Redakci vede Dr. Jos. Burian. — Ročníku VIII. č. 1.

»**Rajská Zahradka**«. Časopis pro mládež. Redaktor V. Špaček, řídící učitel v Košátkách. — Ročník X. sešit 4.

»**Český Jinoch**«. — Časopis pro dospělejší mládež československou. Rediguje prof. Václav Müller. Ročníku VI. č. 2. a 3.

»**Obrana pravdy křesťanské** ve veřejném životě. Redakci vede P. Kopal. Č. 47., 20. a 21.

»**Hasnoucí slunce**«. Pověst z dob Marka Aurelia. Napsal Theodor Jeske-Choiňski. Přeložil Aug. Kubes.

Všechny jmenované publikace svým čtenářům vřele doporučujeme.

LISTÁRNA ADMINISTRACE.

J. A., *nadučitel v S., p. R.* 12 K zapraven byl XIV. a XV. roč. »Vychovatele«.

Tiskopisy pro farní úřady vydalo a má na skladě družstvo Vlast v Praze 570.—II.

Zhotoveny jsou na pevném, silném a hladkém papíře s jasným tiskem. Na skladě zatím jsou v českém jazyku vydané:

Listy křesťní 1 kus	2 h
oddací „	2 h
úmrtní „	2 h
prohlášení 1 kus . . .	2 h
Opověď k prohláškám 1 kus	2 h
Výkaz nemanželských dítek pro c. k. soud 1 kus .	2 h
Výkaz zemřelých osob	2 h
Výtah (rodinný arch) z matriky „narozených“, zemřelých a oddaných k vojenským reklamacím 1 kus	2 h
Malé výtahy z matriky narozených 100 kusů .	.80 h
Kvitanice na úroky ze státních dluhopisů 1 kus .	2 h
Zkušební protokoly pro snoubence s otázkami a odpovědmi 1 kus	6 h
Knihy: narozených, oddaných a zemřelých, kus po	6 h.

Doporučujeme naše tiskopisy, jež lze odebrati v každém množství, důst. farním úřadům, duch. správám atd. s ubezpečením, že zásilky budou rychle a k úplné spokojenosti vyřízeny. K účtu se připojí ček. Objednávky buďtež činěny na „Vlast“, Praha 570-II.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a redlucl se v adm. nistraci celoročně 6 korun, půllletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácl se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pá úm knižku pením slovu je me 25 procenta „Vychovatel“ se jim dáva tolika z hotové. Alumním, klerikům a studentům sloužuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplárů jedenaclt ždarma.

Administrace „Vychovatele“ jest vo vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zasílá se předpl. adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrank. ukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá přísevky K. Skultěty, F. učitel v Šestovicích, (p. V. Jansenel, pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Smojkal, katecheta v Praze-Holesovicích.

Je-li výchova možna Podává Josef Vencour. — Bedřich Nietzsche jako vychovatel. Podává „*“ (Dokončení). — Co by prospělo školám měšťanským? Uvažuje J. Kobosil. — Otevřené kostely. — Hlídká časopisecká. — Směs. — Literatura.

Je-li výchova možna ?

Podává JOS. VENCOUR, učitel měšťanské školy.

Při zpracování thematu »o možnosti výchovy« naskytají se mnohé záhady a otázky, záhady v životě na pohled sobě odporující, jež nutno organicky spojití. Bylo by zajisté žádoucnou sloučiti životně, t. j. provésti synthesi obou pochodů při vývoji člověka: pokud totiž člověk *hrčuje sám sebe*, jest plodem sebeurčení, svobody — a pokud *je omezován*, determinován různými vlivy přírodními i společenskými, čili jinak řečeno, pokud náleží do říše nutnosti a pokud do říše volnosti. Záhodno bylo by též, aby se správně vyšetřil poměr individua ke společnosti. Co se společnosti týká, měl by se opět organicky sloučiti názor objektivní, přírodní, němž vykládá se společnost na základě přirozené příčinnosti a názor subjektivní, který vysvětluje společenské zjevy lidskou, přirozenou povahou, užitečností, mravními imperativy a idealy, tedy jako pochody volné. — Sem patří též otázka o zákonu a svobodě, o vztahu mezi rozumem a vůlí, o poměru sociologie k ethice, o tom, zda-li ethika je vědou empirickou, normativní a j. — V práci této, jež má rámeček přednáškový, nebylo lze pouštět se do hlubšího řešení těchto záhad. Úkolem jejím je dáti podnět ke studiu těchto životních otázek.

Ztráta idealů je největším neštěstím národa. (Weiss.) Jednání život je úplným výrazem idealů. Platí to v životě národů i jednotlivců, tříd i společností náboženských. — Příklady z dějin netřeba zajisté uvádět, vždyť každá stránka dějin podává nám toho důkaz. A patří-li zásada: »Idealy určují konání a život« všeobecně, platí u vychování měrou svrchovanou. Ztráta idealu má tu neblahé následky. Willmann ve své Didaktice podává tento výměr: Idealy jsou živé a život vzbuzující obrazy o stavu, němžto nalezlo snažení svého vyplnění, zápasení svou korunu. Ideal výchovy, tedy vzor člověka dokonalého, prýští z názoru světového, onoho bodu pevného, kam směřují a kde se sbíhají veškery naše zkušenosti, kde jako v prismatu nabývají zabarvení chmurného i jasného, kde poznatky naše nabývají svého vyvrcholení a odkud řinou se snahy — ko-

nání. — Jen v dobách synthese, víry, přesvědčení, v dobách, kdy tento bod je pevný, kvetou idealy a snaha po dosažení jich — doby analýse, nevěry kolísání a rozporů přivádějí ztráty idealů a tím i nedostatek snah a nečinnost, zmalátnělost, skepsi. — Jistou zmalátnělost pozorujeme též, jestliže prostředky a metoda, kterých užíváme, nevedou k cíli. Tak nynější směr u vychování, směr Herbartovský a jeho nástupců, který s takovými nadějemi byl všudy vítán a přijat, zklamal. A zklamání ono je tak těžké, tak bolestné, že v jistých kruzích pochybují již o výchovném poslání školy. I u nás ozývají se podobné hlasy vlivem anglických evolutionistů a Tolstého, který asi z této příčiny byl přiveden k této skepsi.

Poohlédneme se, u kterých životních názorů nyní vládnoucích je ideal člověka a tím i výchov jeho možný. Podrobíme kritice materialismus historický positivismus, jenž na se vzal formu evolutionismu, názory to nyní nejrozšířenější, všimneme si některých forem pantheismu a zvláště o křesťanství promluvíme šířeji.

V *materialismu* se člověk nedoceňuje. Člověk jest jen zvíře — ba méně (i to má vědomí) tělo, hmota podrobená zákonům přírodním; pochody duševní jsou toliko činnostmi mozkovými, tedy pohyby hmotných částic — vědomí jedince i společnosti, všecko zřízení na ideách založené: právo, stát, náboženství, mravnost, umění a věda — všecka kultura — jsou illusemi, reflexemi pochodů materiálních, řízených zákony přírodními, jakousi nadstavbou jevů hospodářských. *) Člověk je tudíž produktem sil a vlivů přírodních, úplně determinován, bez vůle. O idealu a cíli, k němuž svou vůli směřujeme, u takového tvora (spíše netvora — kde totiž není Tvůrce, nemůže existovati ani tvor), u takého produktu nevědomých sil nemůže býti ani řeči. Materialismus je absurdností, popírá fakta nehodící se mu do soustavy, kde jich nemůže popřítí, všelijak se vykrucuje, upadáje tak v mlhovitost, neurčitost. Materialismus historický nemůže vyložití ani život organický, tím méně život člověka a jevy společenské, jest názorem nesprávným, od kterého odvracejí se i přívrženci Marxovi Bax, Bernstein i Kautský. **)

Nejrozšířenějším názorem jest nyní *positivismus*, známý více ve přijaté formě evolutionismu. V oboru věd přírodních dodělal se mnohých vymožeností, ježto všechno své úsilí vrhl na pole přírodní. Formule o všeobecném vývoji s jeho zákony, zákon o stálosti energie, o směru a rytmu pohybu, o integraci (scelení) hmoty a diferenciaci (rozdílnění) formy jsou skoro všeobecně přijaty a přenášejí se i na pole věd duchových a společenských. Zároveň však proniká poznání, že výsledky a metodu věd přírodních nelze beze všeho přenášeti do oboru věd duchových, jsou tu více pomoci, lze užití jich analogicky. Sfera duchových pochodů jest úplně samostatná, ba naopak psychologie a vědy historické nabývají půdy nejen v sociologii, nýbrž i v národním hospodářství, tak theorie o subjektivním i mezním užítku, subjektivní nákladnosti (costu) a hodnotě, již škola ruská do národního hospodářství zavedla, vrací vědám duchoslovným bývalou váhu, cenu.

Trvalých plodů vytrvalé práce vážíme si, ať pocházejí z kteréhokoli tábora. Avšak celkový názor nemusí býti proto bez výhrady přijat. Schvalujeme, uplatnil se opět názor o realitě vnějšího světa, že předměty pozorovány u vzá-

*) Marx, Kapital, I. — Užito: Massaryk, Otázka socialní.

**) Massaryk, Otázka socialní.

jenném vztahu a poměru, u vztahu k celku, vesmíru. Ve vzájemném vztahu shledávána příčinnost a tak veškery děje a jevy spjaty řetězem, jehož články sáhají do sebe jako příčiny a účiny. Pozorovány sledy jevů, vyvozeny zákony, jejich vzájemná nadřaděnost a hledí se dospěti ku svrchovanému zákonu, kterým bylo lze vysvětliti veškery obor jevů vnějších i vnitřních. Potud je úsilí a snaha člověka oprávněna. Člověk užívaje darů mu svěřených, rozumnosti, stává se pánem, vládcem přírody, jak mu uložil Pán; ale na druhý úkol zapomíná, zastavuje se v půli cestě. Zkoumá zákonnost a moudré zařízení světa, ponořuje se do hloubky, ale zapomíná vzletnouti do výše k svrchovanému, absolutnímu Tvůrci a Zákonodárci. Mnohý arci přijde až k velikému »Něco«, prapříčině, prozřetelnosti, která však tkví ve světě jako něco neodlučitelného. To »Něco« jest tu jen příčinou slepou, jež nemá záměrů, nesměřuje svými řády a zákony k jistým cílům a účelům. Evolutionismus neuznává ve světě záměrnosti, účelnosti, ač tak do očí bijí.

Nemohu jinak, než uvést z výborné Kosmologie Pospíšilovy *) dva překvapující případy účelnosti ve přírodě. Jest to vnitřní jehlancovitě uzavření buněk plástových třemi kosočtverci. Matematikové vypočítali, že při nejmenší spotřebě vosku docílí se největšího obsahu obou protilehlých buněk a největší nosnosti (odporu proti protřžení), je-li větší úhel kosočtverce $109^{\circ}30'$. Měřením shledáno $109^{\circ}28'$. Nuže, kdo se mýlil, člověk-učenec nebo včela? Výpočet opět a opět shledáván správným. Záhada zůstávala nerozřešenou, až náhodou, vlastně námořní nehodou, přišlo se na chyby logaritmických tabulek. Po opravě tabulek vypočítáno $109^{\circ}30'$. Ještě více překvapuje, že jedna ze zobonosek řeší úkol spadající do vyšší matematiky. Sestrojuje totiž z evoluty (okraje listového) původní křivku. Matematik neobejde se tu bez počtu integrálního a diferenciálního. — Jak vyvinula se tato schopnost? — přírodním výběrem? — a proč právě u těchto zvířátek?

A nechme jednotlivosti! Odkud pochází ono harmonické uspořádání světa, jež se jeví v úměrnosti ve světě fysickém i organickém, v úměrnosti v družích, rodech i třídách! Případně praví žalmista Páně »*Všecky věci v míře, počtu a váze spořádal jsi.*« Harmonie a úměrnost jeví se dále v pravidelnosti, dokonalosti věcí, jejich nadřaděnosti a podřaděnosti, takže svět nelze vyložit jinak, než jako výraz ideálního plánu Božího. Ony září k nám jako krása, jasnost »splendor veri, boni et perfecti« — zář, odlesk pravdy, dobroty a dokonalosti (svatý Augustin). —

Proto člověk, jenž se nezastavuje při hledání pravdy, jenž až do posledních důsledků rozumu svého užívá, musí doznati, že moudré zřízení světa hlásá Boha vládnoucího nad hvězdami tvůrce, soudce i odplatitele, musí kořiti se tomu, »jenž velebnost a krásu oblekl a přioděl se světlem jako rouchem a zastřel nebesa jako oponu, jenž užívá oblaku jako vozu a chodí na křídlech větru, jenž svažuje hory s výsostí svých, aby úrodou nasyčena byla země. Odracujeme se my, křesťané, od přírody? Nikoli! Právě proto, že díváme se na přírodu jako na odlesk myšlenky Boží, žijeme v nejužším styku s přírodou. Tklivý příklad podávají světci — sv. Trantíšek Serafinský, sv. Antonín Paduanský a j. Též

*) Dr. Josef Pospíšil, Filosofie II. díl: Kosmologie. Nadúčelnost v přírodě.

našemu lidu byla příroda zdrojem potěchy a zábavy. — Toť, mimochodem řečeno, aby ukázáno bylo, že křesťanství není negací přírody a jeho řády negací řádů přirozených — jsouť *dovršením přírody*. (Pokračování.)

Bedřich Nietzsche jako vychovatel.

Podává *.*.

* Dokončení.

Nietzsche byl samotář. Odloučiv se od kolegů v povolání, zanevřel na společnost a vlastní své druhy šlehal nejostřejší satyrou. »Ovce jakás žrala na břechanovém věnci jeho hlavy« a ovcím (rozuměj učencům) již Nietzsche učencem býti přestal! Vytáhl tedy z domu učenců a uhodil k tomu za sebou dveřmi — a proto slavnostně prohlašuje Raději chci spáti na volských kůžích, než na vašich důstojenstvích a poctách! Učenci — pletou jen punčochy ducha! »Práší vůkol sebe jako moučné pytle a to bezděčně ale kdo by uhodl, že jejich prach pochází ze žita a ze žlutého kouzla letních polí.«

Slyšíte zajisté i satyru ze slov Nadčlověka, v nějž Nietzsche v Zarathustrovi se proměnil — i nadávku. Čím dokázal, ptáme se opět, Nietzsche svoje smělé tvrzení? Nač basiruje, že *zavrhuje nynější vědu*, z jejíž pramenů tak dlouho sám lokal? Věda poutá volnost vůle — je punčochou ducha — proto pryč s ní!

Všichni špatní studenti, lenoši duševní, zvyklí zahálce všemu jinému životu, jen ne práci, v Nietzsche-ovi mají celý arsenál zbraní a šípů, jež mohou metati na poctivé průkopníky pravdy, na své učitele a všechny, kdo vážně obětují život svůj a své pohodlí prospěchu obecnému a hledání pravdy.

Nechápu proto, že našel se i u nás nadšený panegyrik Nietzsche-ův, jenž mluvě o velikosti jeho, doložil, že byl Nietzsche postrachem učenců. Spíše se ho *stranili*. Jaký jiný poměr jest možný mezi člověkem, byť z jich tábora vyšlým, a jimi, když důkazů Nietzsche nikdy nenastupoval a cesty té se stranil. A jeho satyra byla snad bleskem, jenž drtil jich práci? As tak jako naše »Šípy«, neb jiný třeba ještě sprostší satyrický list. Mnohý čtenář se usměje — a jde dál. Myslíciho, rozvážného zajisté ještě neobrátily a nepřetvořily v názorech.

Nietzsche jest i nepřitelem *všeho státního zřízení*. V článku *o nové modle* srší nejprudším jedem proti státu. »Stát jest nejstudenejší ze všech studených netvorů.« Stát brání krajnímu individualismu resp. anarchismu — a pr to život v něm jest jen vlastně zdlouhavou sebevraždou všech! Proto ven ze státu — volá Nietzsche. »Volně se prostírá také nyní ještě země před velkými dušemi. Prázdnost jest mnoho sedadel pro osamocené, kol nichž věje vůně tichých moří.«

Kam ven vyjítí, jak život zaříditi, aby všichni volní, nezávislí i na této »nové své modle,« mohli vedle sebe žítí, to ovšem zas Nietzsche nepovídá. Jest tu opět vidět onen duch jeho převahou svojí destruktivní, duše bořící, ale nic pozitivního neutvářející. Jen rozvaliny starých katedrál, ale žádné nové paláce duševní.

A na cestě záporu a destrukce dospěl nejdále ve svém *Antichristu*. Jest to rozhodně nejprudší výpad proti křesťanství. Polemika, již rovné bychom jediné našly u pohanských spisovatelů z doby Luciana Samosatského. Stůj zde aspoň na ukázkou několik vět z *Antichrista*: »Co je dobré? Vše, co zvyšuje pocit

moci, *vůli k moci*, moc samu v člověku. — Co je špatné? Vše co pochází od slabosti. Co je škodlivější než kterákoli neřest? Soutřpení činu se všim netvorným a slabým. Slabí a netvorní ať zhynou! — prvá věta naší lásky k lidem. A má se jim k tomu ještě dopomoci!»

Tak dopadl Nietzsche-ův pokus o kritiku křesťanství. Základní these křesťanství, ichž i t. zv. humanismus čerpal svoje základy, nechťje sloužiti nadpřirozenému zjevení, — jsou zde svatokrádežně, s vyvrcholeným cynismem dotknuty a za falešné, bludné prohlášeny. Svého »Antichrista« Nietzsche nedopsal. V čase, kdy marně chtěl se vymaniti z ovzduší křesťanskou kulturou prosyceného, duch jeho se počal kaliti. Bojovný císař odpadlík Julian přemožen konečně vítězícím Kristem; novověký filosof pohan, odpadlík duchem, stížen zmatením ducha, když chtěl se dáti v rozhodný boj s názory křesťanskými.

A nyní ještě několik slov k uzavření této kratičké úvahy.

Nietzsche nepoložil nikdy základu k nějaké filosofii, tím méně ovšem může se mluvit o jeho »filosofické škole.« *Nepřítel všeho utkvělého, pevného dogmatismu* — sám jest nejzarytějším dogmatistou, své osobní názory vydáváje za objektivní pravdu bez důkazů, ba beze vši patrné snahy po důkaznosti. Ale což záleží dnes mnohým na důkazech! Hlas vůle, *vlastní vůle platí více než tisícé důkazů střízlivého rozumu.*

Nietzsche-ovy spisy staly se některým výstředním duchům novým evangeliem. Ony také v sobě jako ve formě shuštěné obsahují vše, co proti náboženství za celé století bylo kdy napsáno. Jsou jako quintessence všeho odporu proti křesťanskému názoru světovému a proti vši vědě, proti státu, proti výchování, pokud tyto na křesťanských základech spočívají.

A v čem to kouzlo lahody, s jakou byly přijaty a rozšiřovány? *Ve velkém básnickém nadání autorově.* Názory své podává Nietzsche valnou většinou v rouše lahodné, moderní, aforistické poesie. Nietzsche má neobyčejný dar suggestce. Silou své poesie strhuje duše v názorech kolísavé, nespokojené, revoltující k souhlasu. Proto nedivíme se, že hlasatel nadčlověka nalezl s dostatek vyznavačů a učeníků. Ale na konec stihne i jej zajisté osud všech moderních filosofů a »velikánů dneška.« Kde jest věhlas a sláva Renánova, jenž chtěl katolické Církvi svým spisem zasaditi ránu smrtelnou? — A není tomu dávno, kdy každému vzdělanci Büchnerův spis: *»Síla a látka«* byl katechismem pro nevěrecký názor světový. Büchner zemřel a sláva jeho spisů pominula. —

Dne 25. srpna minulého roku zemřel Nietzsche, když již duši jeho po dlouhých deset let zastíraly tmy duchovní nemoci. Živ jsa dle těla, duševně živořil, jen ob čas dáváje známky, že jasné vědomí jako na okamžik se mu vrací. Kde tčkal as duch jeho, když pouta, jež spojovala jej s tímto světem, byla zpřetrhána? Hledal dále v jiných oblastech předmět své touhy *»nadčlověka«*? Kéž v těch dobách splnilo se *naše i jeho přání, aby v pravdě svého nadčlověka nalezl.* Aby jej viděl a poznal *v jasné zářící osobě Ježíše Krista*, a v jeho stínu též jako zbloudilý poutník, jenž cílem svým se minul, šťastně nalezl odpočinku!



Co by prospělo školám měšťanským.

Uvažuje J. KOBOSIL.

Opět a opět ozývají se stesky, že školy měšťanské v nynějším zřízení nemohou dosti vyhovovati svému účelu. I když učitel pracuje svědomitě a horlivě, nedodělá se výsledků přiměřených. Poměrně nejvíce úspěšnou jeví se býti práce ve III. ročníku, a nejméně úspěšnou v I. ročníku.

Která jest toho příčina?

Do školy měšťanské vstupují žáci, kteří uznáni byli za způsobilé postoupiti do vyšší třídy na konci páté třídy obecné školy, jež řídí se osnovou pro školy osmitřídní, aneb na konci jí odpovídající třídy škol ménětřídních. Za způsobilé postoupiti uznávají se z pravidla žáci, kteří na konci páté třídy nemají ze žádného aspoň hlavního učebního předmětu známky nedostatečné, t. j. 5. Mají-li známky sotva dostatečné, t. j. 4., bývají uznáni za způsobilé postoupiti a bývají přijati, leč by sbor učitelský školy měšťanské, maje o způsobilosti jejich nějaké pochybnosti, zvláštní zkoušce je podrobil, za nezpůsobilé uznal a přijati je odepřel. To se stává zřídka. Vstupují tedy do prvního ročníku školy měšťanské žáci, kteří v páté třídě prospěli velmi dobře (1), dobře (2), dostatečně (3) i sotva dostatečně (4), tedy schopností velmi různých. Mezi těmito žáky jest dosti těch, kteří navštěvují školu již osmým nebo sedmým rokem a vystupují ze školy buď již v ročníku prvním nebo druhém. *Tito žáci, záhy ze školy vystupující a obyčejně školu nepořádně navštěvující, spolu s mladšími méně schopnými překážejí úspěšné práci především v ročníku prvním a — třeba měrou menší — v ročníku druhém.*

Aby se ve škole měšťanské úspěšněji mohlo pracovati, neměli by takoví žáci do ní býti pouštěni a přijímáni.

Nebylo by však radno nechati žáky takové v páté třídě, spolu s těmi, kteří pro nedostatečný prospěch nebyli uznáni za způsobilé postoupiti. Nechuť k učení a návštěvě školy pravděpodobně u mnohých by se dostavila. Bylo by prospěšno, aby žáci ti z páté třídy vystoupili, ale ne aby postoupili do školy měšťanské, v níž sami neprospívají a čilejší postup zdržují, nýbrž, *aby postoupili do třídy šesté, jež by tedy zřízena býti měla všude při školách, z nichž žactvo pravidelně postupuje do škol měšťanských.*

Z páté třídy žáci by se rozcházelí třemi směry jedni do škol středních, jiní do škol měšťanských, jiní do třídy šesté.

Rozhodovati o tom, kteří žáci mají býti přijati do školy měšťanské, nemělo by se zkuškou přijímací, podobnou oné pro školy střední. Rozsouditi o způsobilosti ku postoupení do školy měšťanské, mělo by zůstaveno býti učiteli v páté třídě. Pravidlem mělo by býti, že by prohlásil za způsobilé pro školu měšťanskou jen ty žáky, kteří vykazují prospěch průměrem lepší než dostatečný (5). Žáci s prospěchem průměrem dostatečným a horším než dostatečným, ale ještě ne nedostatečným (5), nezůstali by opět v páté třídě, nýbrž postoupili by do šesté třídy.

V této šesté třídě byli by tedy žáci přibližně stejných schopností, žáci méně prospívající. Se zřetelem k tomu sestavila by se osnova učebná pro šestou třídu. Byli by tam též žáci přibližně stejného věku, totiž téměř vesměs sedmého a osmého roku školního. Málo bylo by tam žáků šestého roku školního. Prospěch sotva dostatečný v páté třídě zřídka vyazuje žák, který by byl již dříve v

keré třídě nepobyl dva roky. Žáci měli by v té třídě již dokončiti svou povinnost školní. Více než dva roky sotva který měl by ní strávití. Aby se přece ještě něco nového poskytlo těm, kteří by v ní druhým rokem byli, mohlo by se vyučovati ve 2 odděleních. Počet žactva nebyl by snad veliký, ale přece dostačejný ku zřízení takové třídy. V místech, kde jest více škol obecných, nemusela by šestá třída býti zřízena při každé škole, nýbrž jen při některé, jak by toho počet žactva vyžadoval. Na škole obecné přibylo by o jednu třídu postupnou a na škole měšťanské pravděpodobně ubylo by o třídu pobočnou. Nevyžadovalo by tedy zřízení takové třídy ani většího nákladu. Navštěvovati tuto třídu bylo by pro žáky jistě méně ponižující a nečestné, než opakovati některou třídu. Získali by tito žáci, protože by se s nimi pracovati mohlo se zvláštním zřetelem k jejich schopnostem. Získala by škola měšťanská, protože by prosta byla žactva, jež méně prospívá a nepořádně školu navštěvuje a tak překáží intensivnější práci učitelově i prospěchu žactva ostatního

Otevřené kostely.

»Učte se ode mne!«¹⁾

Pán Ježíš vybízí nás k sobě do školy. A školou jeho je nejprve — kostel. Svatostánek — to Jeho učitelská stolice, a odtud volá bez ustání »Učte se ode mne!«

Škoda, přeškoda, že tato škola Páně bývá větší část dne a tedy i větší část roku zavřena a nepřístupna.

Týž všemohoucí Lékař zve »Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvim!«²⁾ A když by člověk prací a bojem života zemdlený, hříchy a pokušeními obtížený, rád poslechl Jeho hlasu, aby se občerstvil, není možno — kostel je zamčen.

»Přistupte ke mně všichni, kteří mne žádostivi jste a plody mými nasýťte se!«³⁾ Tak volá dobrotivý Hostitel a Dárce. A když lačný a žádostivý chce přistoupiti, nemůže — kostel je zavřen.

Nezamykejte kostelů! Kostel je nejlepší vychovatelnou. Využítujme jí lépe! Dítě má dům Boží ctít, má tam chodit rádo. Zvykne-li tomu, když do něho přichází snad jen v neděli a ve svátek? Naučí se, kterak se má v něm chovati, přijde-li tam jednou za týden? Naučí se mluvit s Pánem Ježíšem na oltáři, má-li k tomu příležitost jednou za týden? Při »dětské« mši svaté se obyčejně zpívá. Kdy tedy má dítě pojednati s Pánem Ježíšem o zvláštních záležitostech svého srdce?

Nezamykejte kostelů, aspoň v teplé době roční! Af se učí dítě modlitbě v domě modlitby! Af se učí tichostí a pokoře u Toho, jenž ctností učil a ji dává! Af si tam vstoupí, kdykoli se mu zachce poklonit se Pánu Bohu, poprosit Ho, poděkovat Mu, udobřit Ho! Seznámí se s ním důvěrněji, zamiluje si Ho více.

Otevřený kostel vychovává nejen maličké, ale i dospělé. Budiž tedy každému člověku volno vstoupiti i krom Božích služeb do kostela před svého Pána

¹⁾ Mat. 11, 29. — ²⁾ Mat. 11, 28. — ³⁾ Sir. 24, 26.

a Krále, aby si postěžoval, aby se poradil, potěšil, občerstvil. »*Království mé není z tohoto světa.*«¹⁾ Proto Kristus Pán nepřipouští ke trůnu své lásky a svého smilování jen zřídka a po mnohých přípravách jako králové tohoto světa. On chce mít své přátele a cititele stále u sebe; chce býti ustavičně prošen a chválen. Jemu přísluší čest a díky a oslava vždycky.

Do hostinců, kaváren a podobných místností je přístup v každou chvíli denní, i v pozdních hodinách nočních a v časných hodinách ranních. (»Otevřeno od 5 hod. ráno do 2 hod. v noci.«) A kostel zůstává zamčen. Proto snad ušlape se dříve a snáze široká cesta do hospody, než úzká stezka do kostela.

Otevřený kostel je velikým, tichým vychovatelem člověka.

Mám-li vypisovati užítky a výhody otevřeného kostela? Některé bych mohl, mnohých nedovedu, a kolik jich jest, ani říci nelze. To počítají svatí andělé strážní a ti andělé Boží, kteří ve dne v noci klanějí se za nás Kristu Pánu.

Ale povím přece aspoň tři výhody pro ty, kteří mají klíče od chrámu.

1. Až nebeský Soudce bude někomu vyčítati, že Ho tu zanedbával a nenavštěvoval, nebude se moci souzený vylouovati asi takto »Ach, Pane, já jsem chtěl, ale bývalo zamčeno.«

2. Kristus Pán nebude si moci stěžovati »Tys věděl, že »rozkoš má jest býti se syny lidskými,«²⁾ a tys mne o tu rozkoš připravoval.«

3. Až při onom výslechu dojde na slova Páně »*Nechte dítěte, ať jdou ke mně, a nebraňte jim!*«³⁾ — nebude moci Pán kárati souzeného »Ale tys jim bránil!«

Nemějtež tady místa výmluvy na časté okrádání kostelů *zamčených*. Je to planá výmluva a marné strachy. Zloděj si již vyhlídne příhodnou chvíli v noci a dovede si otevřít bez klíčů, ba ani nemusí vcházeti dveřmi.

Kdo váháš, otevři »Mixtur gegen Todešangst« od Albana Stolze a přečti si závěrek. Najdeš tam také slovo pro otevřený kostel.

»*A nebraňte jim!*«

F. T—r.



❖ HLÍDKA ČASOPISECKÁ. ❖

(Český Učitel.) »Český Učitel« str. 251. horšil se na p Karla Adámka, že ve své snaze autonomistické šel tak daleko, že »přijal i do článku svého thesi, v níž tvrdí, že rodičům nesmí býti upíráno právo ku vlivu na vychování jich dítek. Vždyť je to these klerikální!« nařika »Č. U.«

Říká se, že slepé kuře také někdy zrno najde, a podobného cos přihodilo se našim klerikálům s touto thesi. Prohlašují klerikálové za svou thesi, že rodičům přísluší právo na vychování dítek, ač by měli již

dávno věděti, že jest to these práva přirozeného a že jest to tudíž požadavek samozřejmý. Požadavek přirozeného práva vyhláší klerikálové za svůj! A co potom zbude našemu svobodomyšlnému učitelstvu, když již ze zásady nesmí míti s klerikály nic společného, i kdyby to bylo sebe lepší? Přirozené právo výchovy urvali již klerikálové pro sebe, a proto nemohou a nesmí nabídnouti ho naší svobodomyšlné učitelové svému drahému národu. — Než láska jejich jest vynalézavá; podávat národu v náhradu přirozeného práva výchovy právo jiné, — veliké totiž právo na placení a ještě větší právo na mlčení k tomu, jak se jeho dorost vychovává a vyučuje. Národ sice vrtí

1) Jan 18, 36. — 2) Přísl. 8. 31. — 3) Luk. 18, 16.

hlavou nad těmito divnými dvěma právy, a docela »neuvědomělý náš venkov naříká«, ale svobodomyšlné naše učitelstvo snaží to trpělivě, neboť »jemu připadá všude nejvíce námahy a nejmenší — vděk.« Č. U. »právem proto odbývá p. K. Adámka osvědčeným příslovím: »Kdyby blázen (p. K. Adámek?) uměl mlčet, při mudrcích (našich svobodomyšlných učitelích?) by mohl sedět.«

Nedivme se tomu, neboť »Loďstvo jenerála Cervery, nebylo jen zničeno děly, nikoliv, za těmi děly stály bystré hlavy, bystré mozky vůdců i vojáků, kteří odkojeni byli duchem i uměním učitelů« (Č. U. str. 249.) Božská humanito, tak pečlivě pěstěná prý v našem školstvu, nezakrývej svého útrpného obličej, vždyť Ty nemůžeš za to, co všecko napsal Č. U.!

»A při tom jest s podivem,« píše dále C. U. »že (americká) škola není bez konfessionelní«. Ostatně ta konfessionelní škola americká má pro nás Evropany velikou výhodou, neboť kdyby si byli Američané zřídili své školství dle Č. U. bezkonfessionelně, byli by již dávno tak pokročili, že by rozbili nejen loďstvo Cerverovo, nýbrž při nejmenším celý náš Starý svět! Toto zpátečnictví amerického školství zachránilo naši Evropu, a jest to pro nás věru štěstí, že »přes všechn republikánský duch, jeví se i kdes zpátečnictví. Zřejmě reakce jeví se na př. v zavedení latiny (hrůza!) pro 7. a 8. školní rok školy obecné, a v zákazu, aby učitelé nesídleli mimo obvod školní.« Američané chtějí tudíž své učitelstvo již tak ztročtit, by sídlíc v okrese svých škol, znalo dopodrobna své žáky poměry jejich, a mohlo je tak lépe a snáze vychovávat i mimo školu — na ulici svým příkladem a dozorem. Američané by měli již dávno vědět, že moderní paedagog pro samé vyučování nemůže se ani k vychovávaní dostat. Jest to mírně řečeno — okrádání svobodomyšlného učitelstva o drahocenný čas, který by jinak mohli věnovati svému národu. Takového ztročování by si zajisté nedali líbiti profesori na universitách! —

Další zpátečnictví Američanů jeví se také »v zákazu svobodného projevu a kritiky nařízení školních« (Č. U. str. 249.) — Jest to věru černý nevědek těch Američanů ke svobodomyšlným učitelům, kteří »duchem uměním svým odkojili bystré hlavy, bystré mozky vůdců i vojinů« (l. c.), a následek toho byl, že byl Cervera v krátce hotov se svým duchem i s uměním.

»Opakování zásluh německého učitele — vítěze nad Francouzi, jest závažno tím, jak v Americe i v Němcích pojímá se mínění to všeobecně a vážně, jež následují skutky, kdežto u nás« (v Čechách?) »se jenom deklamuje.« (Č. U. str. 250.) — Jaké »následují v Němcích skutky« o tom by »deklamovati« mohl učitel ve Starkově (v Prusku), když »v noci probudil se strašným hřmotem, a kusy vápna a *malty*, dřeva a *prkna* zranili (tak!) jej lehce. Rozžal lampu, uzřel *najednou*« (zázračná bleskova) »ve své komůrce hromadu rumu, z které lidská postava se vynořila. Byla to služka, kteráž se svou postelí stropem tohoto »školního paláce« se prolomila.« (Č. U. str. 254.) Šťastná Austrie, buď klidna! Druhého Králové Hradce se nestrachuj! Prusko zanedbává své proslulé učitele, kteří mu vyhráli u Králové Hradce a zničili Napoleona u Sedanu. Však také trest jde na Prusku v zápětí. Waldersee nemůže se v Číně hnouti, ačkoli mu tam posílají miliony marek a tisíce vojáků. Lépe by ušlél, kdyby řaději hned domů, neboť nic tam nepořídí, dokud nebudou mít prusští učitelé takových školních paláců, aby se na ně nemohly stropem provalovati posteje. Nyní odkládám již svoji závisť k pruským učitelům, neboť dříve častěji jsem jim záviděl jejich úspěchy, že dobývali vítězství svým krajanům a vzpomínal jsem, jaké asi teprve měli zdatné učitelstvo Hunové, Avaři a Maďaři, před nimiž se třásl celý tehdy známý svět. A což teprve jací asi byli mistři v národní výchově učitelové Tatarští, kteří svému Kubla chánovi podobili půl Asie a Evropy! Však také Tataři dovedli si svých učitelů vážit. Nikde sice nečteme, že by jim byli stavěli nebezpečně »školní paláce« s prolomovacími stropem, z toho ale vděčně vzpomínali jich i v nejzažších končinách, posílající jim přes pusty, moře i hory rukopisné folianty prý také až z Moravěnky naší, kde který mohli sehnati, jenom aby byli ještě moudřejší a učenější. Než Tataři necitili jenom tak svých učitelů, nikoliv, oni ctíce učitele své, dávali na jevo také svoji inteligenci a pokrokovilovnost.

Než sessutím se stropu »školního paláce« ve Starkově možno že jsou si prusští učitelové sami vinni, nemajíce řádné organizace aneb dokonce majíce ji rozbitou. Neboť co se všecko může státi tam, kde není organizace, toho výstražný příklad máme v naší trochu opozdilé Moravě na jakémisi neorganizovaném, a tudíž »divokém« Kadčákově, jenž se dopustil, nejméně řečeno — té bez-

taktnosti, že »blahopřál arcibiskupu Kohnovi.« (Č. U. str. 252.). Kdyby byl p. Kadlčák organizován, nikdy by jistě se byl nedopustil toho aktu zdivočlosti, aby blahopřál nástupci Metodějovu« (sic!) Č. U. Však také Č. U. (str. 252.) staví jej hned za to na svůj pranýř. V temném středověku byla to úloha katův a jejich pomocníků stavěti na pranýř, v osvěcivém devatenáctém století úlohu tu s nevšední ochotou vykonával svobodomylný Č. U. a dočínal se v tomto svém povolání postupem času podivuhodné zručnosti. K povolání tomuto v našem století dosud zneuznávanému, myslím, dostal se asi nějakým nedopatřením nebo pouhým jakýmsi osudným omylem. Vždyť »omyl« v Č. U. má své staré, historické a tudíž nepopíratelné právo. S tímto starým přítelem Č. U. setkáváme se na každé stránce několikrát. Tak zůstaňme na př. jenom na str. 252., na které právě trčí pranýř Kadlčákův. Rakouští biskupové strojí se prý opět proti naší škole, a proto: »S 13.000 (jaká to důkladnost v počtu) kazatelů ozve se potom volání: »Zabte (sic!) školu!« Na těžce stránce jistě že omylem pouze odsuzuje »štvácké a protináboženské listky »Kříž« a »Marie«, a zajisté že jenom omylem domnívá se, že o úsudek ten s ním se sdílí »každý jen poněkud soudný člověk.«

Za to ale podařilo se Č. U. na str. 253. hned v zárodku udupati ne snad omyl, nýbrž ošemetný blud, jenž chtěli našemu dobráckému českému lidu očkovati dva zpátečníci laikové, kteří ještě k tomu jako na posměch zdravému českému rozumu mají oba titul Dr., totiž Dr. V Řezniček a Dr. Jan Kryštůfek, kteří nevlasteneckým svým pérem chtěli nám namluviti, že nebylo poraženo na Bílé Hoře vojsko *České*, a tak připravití nás o sny o bývalé české prozřavosti a svornosti, připraviti naše slavnostní a táborové řečníky o nevýčerpatelnou látku vlasteneckého roznícení a rozhořčení, a připravití celý náš český, bez tak již dosti ubohý národ o nevysychající zřídlo vlasteneckého horování a načešení. Než nešťěstí to valící se na národ náš a hrozící utlumení naše národní vzpružení jest šťastně zažehnáno o. l. Č. U., jenž dvěma svými řádkoma pádně vyvrátil Řeznička i s Kryštůfkem. Jak jsi se mílil, svobodomylný kandidáte poslanectví, truhláři V Šrámků, když jsi ve své voličské řeči (Č. U. str. 247.) se podřekl, tvrdě, že »musí nutně učitelstvo na školách obecných býti akademicky vzděláno, že vzdělání, jež učitelstvu poskytují učitel-

ské ústavy, nepostačuje.« Odvolej, vždyť Č. U. bez akademického vzdělání usadil dva Dry. tak důkladně, že jim ještě na dlouho zajde chuť, chtíti oprádati dějiny naše paučinami svých chabých domyslův, jež se jim vylíhly v nestřeženém okamžiku, v jejich zpátečnických »nebystrých mozcích a hlavách.«



Důležité rozhodnutí c. k. říšského soudu. C. k. říšský soud nalezl po veřejném líčení, konaném dne 26. dubna 1900 o stížnosti Františka Opitze, továrního dělníka v Broumově v Čechách, de praes. 15. února 1900, č. 41, ve příčině porušení ústavou zaručeného politického práva volnosti víry a svědomí takto za právo:

Vynesením c. k. zemské školní rady v Praze ze dne 17. ledna 1900, č. 45.395 ai. 1899, vyslovujícím potvrzení nálezu okresní školní rady v Broumově ze dne 26. listopadu 1899, č. 2706, jímž odsouzen byl František Opitz z té příčiny, že dcera jeho Marie Opitzova v měsíci říjnu 1899 výkony náboženské zameškala, k peněžitému trestu v obnosu 5 zl., po případě ku trestu vězení na dobu 24 hodin, *nebylo porušeno* v čl. 14. státního základního zákona ze dne 21. prosince 1867, ř. z. č. 142., zaručené politické právo volnosti víry a svědomí, pokud jde o stěžovatele.

František Opitz uváděl, že nenáleží k církvi katolické, nýbrž k náboženské společnosti »Baptistů«. Příčí se tedy jeho svědomí i jeho víře přihržovati své dítě k účastenství při náboženských výkonech církve, z níž vystoupil z přesvědčení vnitřního. On že dceři své nepřekáží, aby účastnila se cvičení v náboženství katolickém, k tomu však, by jí nutil k návštěvě chrámu vyznání víry, ku kterému nenáleží, že vzhledem ku čl. 14. státního základního zákona ze dne 21. prosince 1867, ř. z. č. 142., přidržení býti nemůže.

Dle §§ 20. a 24. říšského zákona školního nesmějí rodiče svých dětí nechati bez vyučování pro veřejné školy obecné předepsaného i mohou k vyplnění této své povinnosti prostředky donucovacími přidrženi býti. K vyučování předepsanému náležejí dle § 5. říšského zákona školního také výkony náboženské, i mohou tedy rodiče přinuceni býti, aby své děti k účastenství při

výkonech náboženských přidrželi. Na této povinnosti nemůže v tomto případě ničeho měniti okolnost, že stěžovatel jest údem náboženské společnosti »Baptistů,« poněvadž plněním oné povinnosti žalobce *pro svou osobu nucen není k žádnému bohoslužebnému výkonu* neb k církevní slavnosti, a rodiče svých povinností jako vychovatelé svých dětí také v těch případech zbaviti se nemohou, když rodiče a děti nejsou stejného náboženství.

Ve stěžovateli Fr. Opitzovi sloučeny jsou dvě osobnosti, jeho vlastní a osobnost otce, který v záležitostech výchovy dle školních zákonů a dle občanského zákona k jistým skutkům nucen býti může. Politické právo stěžovatelovo nebylo porušeno tím, že jako otec v mezích zákonů školních byl donucován — neboť povinnost školní obsahuje také výkony náboženské.

Obecné školství v Rusku dosáhlo v posledních letech pozoruhodných pokroků. Kdežto v r. 1866 neznalo ze 100 branců 79 čísti ani psáti, byl poměr ten v poslední době značně zredukován a to v r. 1896 na 61⁹/₁₀, r. 1898 na 40⁰/₁₀. Stát ovšem ještě daleko nečiní zadost své povinnosti a státní rozpočet na školství zůstává každoročně značně pozadu za rozpočty jiných kulturních států.

Chudé děti velmi často nuceny jsou pomáhati vydělávati vezdejší chléb svým rodičům. Aby povinnost školní návštěvy tím příliš netrpěla, vydala vláda anglická zvláštní nařízení, jimž dětem takovým povolena jest posledních dvou ročních školních polodenní návštěva školy t. zv. »half-times.«

Školské poměry v Italii. Snad nikde nejsou poměry školské tak špatné jako v Italii. Ačkoli kdysi Itálie byla střediskem a srdcem vzdělanosti evropské a světové, dnes — jako na posměch — jest v zemi této 63⁹/₁₀ obyvatelstva, jež neumí číst a psát. V celé Italii jest ústavů pro střední a vyšší vzdělání počet značně vysoký, přihlédneme-li však blíže, sítí se celá ta strojená osvěta velmi snadno. Ze 181 gymnasií a lyceí čítá 26 těchto ústavů méně než 50 žáků, 116 méně než 40 žáků, 4 kolem 36, a státní gymnasium v Pazaru pouze 26 žáků. Ne lépe vypadá to na universitách italských. Má sice Itálie universit poměrně víc než dost, ale jak jsou navštěvovány! Na 8 z nich jest počet posluchačů pod 1000, na pěti méně než 500, a na 2 neplná 200. Každý žák gymnasiijní stojí vládu průměrně 1500 lir ročně a university pohltí ročně milliony,

jihž nemá vláda italská právě nazbyt. A výsledek? Hojnost vzdělaného a polovzdělaného proletariátu, jenž neví, do čeho se vrhnout a většinou odvděčuje se státu za péči, již ve školách mu věnoval tím, že rozmnožuje řady živlů protivládních, destruktivních — nihilistů.

Názorné vyučování dějepisu. Francouzský časopis »Journal des Débats« v posledních číslech rozepsal se o metodě názorného vyučování dějepisu. Jistý Armand Dayot pokusil se zobraziti celou historii Francie v obrazech. Nejprve vyšla serie »La révolution Française,« pak »Napoléon,« »Výprava z r. 1812,« »Doba 1830 a 1848,« »Válka německo-francouzská« a »Druhé císařství.« Ve všech těchto seriích zachován jest týž postup a metoda. Text sám zredukován jest na míru co možná nejnižší a položen jest pod ilustraci. Veškerá péče věnována jest této ilustraci, jež musí sama býti tak výmluvna a instruktivní, aby téměř žádného slovního výkladu nepotřebovala. Obrazů nemaloval vydavatel této názorné učebnice dějepisu sám, nýbrž použil většinou reprodukci stávajících uměleckých děl toho druhu, ovšem že ve výběru velmi přísném. Myšlenka ta ve svém základě není nikterak nová; jak známo, vydáno i u nás dosti obrazů obsahu historického, byť snad neprobíraly systematicky celé určité období dějin. Také jest více než pochybné, že by obraz sebe lépe a věrněji malovaný nahradil při vyučování dějepisu živé slovo. Ovšem pomůckou a doprovázením živého slova mohou býti velmi dobrá!

Vánoční literatura naší mládeže. Ačkoli časopisy všech téměř odstínů horí každoročně proti literatuře různých indianských a pod. dobrodružných výmyslů, dostalo se i letos o vánočním počítování mládeži naší hojnost podobných bezcenných a nebezpečných škvárů. Schválně dal jsem si vyjmenovati od žáků jména knih o Vánocích darovaných a jen zcela malé procento tvořily knihy opravdu cenné. Bylo by snad na místě, kdyby každoročně před dobou Vánoční upozorněni byli rodiče na zhoubné výsledky ze čtení dobrodružných knih dětem jejím hrozící a to nejlépe se strany k tomu nejvíce kompetentní, od úřadů neb správ škol. Něco podobného děje se již delší dobu s úspěchem v cizině, zvláště v Německu, kde správa škol (i středních) zasílá rodičům dítěti tištěné upozornění a výstrahu před koupí drahých a bezcenných literárních škvárů.

O budoucnosti Slovanů pronesl dle »Života« dr. Jiří Waschburn následující soud. Římské a germánské plémě očížilo svůj věk, aniž dovedlo vytvořiti pravé civilisace křesťanské. V organisaci společnosti, v rozvíti hmotného blahobytu, v literatuře, umění a vědách, zejména v uznání a zabezpečení práv lidské individuality dodělala se ohromných úspěchů, ale povzneše hmotné zájmy nad duchovní a vytvořivše si boha z mamonu, ztratila již šlechetné snahy mladí a řídí se špinavou vypočítavostí stařectví. Čeká se na příchod Slovanstva, aby obrodilo Evropu, aby upevnilo zásady všesvětového bratrství a říše Kristovy na zemi. Slovánské plémě žije teprve věk jinošský. Cím bude, až dozraje, v jaké míře uskuteční ideály své a civilisaci přivede k lepšímu, vznesenějšímu rozvoji — to ukáže věk budoucí, věk Slovanstva!

C. k. zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Hradci Králové přijímá opovědi ke zkouškám způsobilosti učitelské pro období květnové roku 1901 opatřené náležitými doklady do dne 15. dubna t. r. Žadosti za dispens podány buďtež nejdéle do 1. března 1901. — Žadosti privatistů ke zkoušce dospělosti učitelské přijímá ředitelství ústavu do 15. března a žadosti ke zkoušce ze ženských ručních prací do 1. května t. r.

* * LITERATURA. * *

Římská pouť Moravanů. Napsal J. M. Kadlčák, nadučitel ve Frýdlantě. Zasloužilý vůdce katolického učitelstva Moravského a plodný spisovatel, sepsal paměti a dojmy pouti své do věčného města a jako »dáreček z pouti« podává je těm, kdo stejného s ním smýšlení jsouce, mají zájem na cestopisech a cestování. Slohem poutavým, feuilletonisticky líčí tu svoji cestu v památném roce jubilejním do Říma, katolický Řím a návrat v domovinu. Živost vypravování poutá na tolik čtenáře, že jednou čísti počav, zajisté knihu neodloží, dokavad celou práci nepřechtí. Kniha hodí se též výborně jako *pomůcka k přednáškám neb i ku předčítání ve spolcích katolických*. Proto ji vřele můžeme doporučiti. Vyšla nákladem spisovatelovým. Ž.

»Český Jinoch.« Časopis pro dospělější mládež československou. Rediguje profesor

Václ. Müller. Ročník čtvrtý. Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V Kotrba v Praze. Co napsali jsme svého času o předešlých ročnících (viz »Vychovatel«, »Obzor« »Vlast«), platí plným právem i o ročníku tomto. Též zde střídají se vhodně zdařilé básně se články poučnými a povídkami, k nimž druží se i dosti vyobrazení, hádanek, rebursův a t. p. Uvážíme-li, že číslo stojí toliko 3 kr. (16 str.), tedy celý ročník jen 30 kr. a že podobného časopisu v duchu rozhodně katolickém nemáme, nemůžeme dosti velice laciný a výborný list tento naší mládeži a jejím přátelům odporučiti.

Prokop Zalcitl.

Z nakladatelství družstva Vlast:

»Našich Listů«, orgánu strany křesťansko-socialní vyšlo ročníku X. č. 21. a 22. Redaktor T. Jiroušek. — Obsah:

Po volbách. (L. † 7.) — Znamení nové doby. (T. J. J.) — Církev ve středověku. (V. Drbohlav.) Listy z Belgie. (L. † 36.) Listy z Černé Hory. (L. † 60.) — Záležitosti strany. — Slovánská hlídka. — Hornická hlídka. — Různé zprávy. — Spolkový věstník. — Literatura. — Feuilleton: Ze čtvrti sv. Petra. Socialní obraz z minulých dob. — Na tento týdeník předplácí se v administraci družstva Vlast v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. poštou pro Rakousko-Uhersko na celý rok 4 K.

Praktickou ministranci t. j. odpovědi ministranta kněží při mši sv., vydala právě knihtiskárna družstva Vlast v Praze. Text spolu s výslovností nalepen jest na dvou stranách tabulky z lepenky, takže ji může ministrant z počátku, než se dokonale slovům naučí, v ruce držeti, a zase na stupně oltáře podložiti. Cena 1 kusu s poštovním obnáší 28 h. bez poštovního 24 h. Obyčejná ministrance spolu s výslovností, ale bez tabulky z lepenky, stojí s poštovním 12 h, bez pošty 9 h.

Průvodní list křesťanů platný až do smrti. Od Albána Štolce. Přeložil Karel Vrátný. Cena 4 h.

Upřímné slovo křesťanským dívkám. Stavil Karel Vrátný. (S povolením vsd. k. a. konsistoře v Praze.) Cena 6 h.

Zakládejte knihovny a čítárny katolické. Podává Vlast. Hálek. (»Hlasů Svatováclavských« číslo 1.) Cena 7 h.

Uhelná otázka. Napsal Rud. Vrba. Cena 14 h. (»Hlasů Svatováclavských« čís. 2. a 3.) Celoroční předplatné na tento brožurkový časopis činí 40 h.

Objednávky obratem pošty vyřizuje:
administrace družstva Vlast,
Praha, 570-II.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a ředplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slovuujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hollé. Alumům, kloučím a studujícím slovuujeme 75 procent a sběratel dostane na 10 oxemplůt jedenáct zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nopočetí a nofrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Em. Žákovi, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky k. Skultety, ř. učitel v Šostovicích, (p. V. Josenice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

Je-li výchova možna? Podává Josef Vencour. (Pokračování). — Samočinností k samostatnosti. Napsal J. Pilbauer. — K úpravě poměrů katechetských. — Směs. — Literatura.

Je-li výchova možna?

Podává JOS. VENCOUR, učitel měšťanské školy.

* POKRAČOVÁNÍ.

Jak dívá se evolutionismus na člověka, na jeho vědomí, jak vykládá toto? Vědomí, ba i to nemění se „já“ je něco složeného, na fyziologických pochodech závislého. Přerušena-li rovnováha fyziologická (v nemoci, hypnose), mění se i vědomí náhle, mění se i „já“, osobnost, člověk, stává se jinou osobností. Vědomí je souhrn stavů vědomých, jasných, méně vědomých a fyziologicky nevědomých (podvědomých), je syntesis prvku činného, t. j. osobností „já“ a prvku trpného, t. j. stavů duševních, oddělených od „já“ Ono „já“ nemění se za normálních poměrů, je prý výplodem vývoje druhového i společenského, nastřádaným dědictvím dlouhé řady předků, snad i předků v říši živočišné (!) a proto má tendenci stálosti, neměnitelnosti. Oddělené představy a stavy jsou plodem jeho činnosti, ale zároveň působí na „já“, na sebevědomí. Takto člověk je mnohými svazky poután ke společnosti, k současníkům (vrstevníkům) i předkům, svazky prostorovými i časovými. Jedinec, společnost i příroda jsou u vzájemném vztahu a podléhají těmže zákonům; volným je člověk, pokud uvědomuje si tento zákon a klade jej za cíl a předmět svého chtění, šířeji řečeno u člověka je svobodné provádění vůle, pokud chtění je výrazem duševní konstituce od počítku a dědičné tendence až k rozumu a svědomí. — Všechny tyto stavy jsou výsledkem působení vnějších vlivů — prostředí a dědičnosti. — Kdo by si tu nevzpoměl na Schoppenhauerův výrok: „Kdyby letící kámen měl vědomí, domníval by se, že pohybuje se z vlastního chtění, vůle. Panuje prý tu jakási koordinace pochodů vnějších (nutných) a vnitřních (volných).

Jest jisto, že člověk podléhá mnohým vlivům, nemá absolutní svobody. „Ne z každého dřeva bývá vládr.“ Ale jak vysvětliti lze existenci velikých duchů, geniů, jak mnohé velké události dějinné, vznik a působení velikých ideí, vznik a rozšíření křesťanství, jež nedají se vyložiti vlivem prostředí. Duch křesťanský nemohl vzniknouti z ducha římského. — Mistrně vyličil to Senkiewicz v románě

„*Quo vadis.*“ — Sám evolutionista Giddings¹⁾ praví „Působením geniů povznáší se massa lidstva nad úroveň fysické nutnosti ve svobodnější vzduch volnosti a světla. — Mám za to, že by se měla věnovati náležitá pozornost výzkumům věd socialních a uvéstí zákony o vývoji společenském v náležitý soulad s požadavky svobodného určení, říší nutnosti s říší volnosti.“²⁾

Po seznání ducha pozitivismu domyslíme se, jakou asi dává normu pro život, jaká jest jeho ethika. Vynikající pozitivisté ve Francii i Anglii hlásají *utilitarismus*. Jednotlivci snažte se, aby pokolení bylo silné, a domáhejte se blaha. Přijímá se opět zákon Malthusův a důsledkem jeho je boj a tvrdost, nikoli sebezapírání, umravňování. Ve mnohých spisech zavrhují se všechna charitativní, humaní zařízení.³⁾ Člověk je takřka degradován na samce a samici. Straší opět ve mnohých člancích i paedagogických nedokázaná nauka Haeckelova o přechodných stupních. — A tak evolutionismu v důsledné formě je člověk členem stádovým. Ideál člověka tu neexistuje a kde není pravého ideálu, není cíle. Vedle toho ztrácí se tu svoboda, volnost člověka. Vychování by ovšem takto nebylo možné.

Charakter národa Anglického celkově oproti jiným národům jeví se dle toho. Prospěch vlastní a vyssávání, vykořisťování národů podmaněných jest výplodem onoho utilitarismu. Jinak jeví se charakter Německého, vlastně Pruského národa; duch železa a krve, duch moci, silného individua, který vane z pantheistické soustavy Hegelovy, jehož odkojenci jsou Bismarck, Momsen, Nietsche atd. až do nynějšího apoštola Naumanna. Kdežto v materialismu a pozitivismu se člověk nedoceňuje, pantheismu a v krajní odnoži jeho pansatanismu se přeceňuje, stává se božstvím, které v člověku nachází vědomí svého bytí a rozvoje. S tímto přeceňováním pojí se v praksi podceňování. Titanismus, panovačnost a pýcha pruská nevidí v příslušníku druhého národa bratra-člověka, nýbrž jediné inferiorní individuum, hodící se za podnož matky Germanie, jejíž mocnou záštitou jsou pušky, děla a obrněnci námořní. Onen zpupný duch poličkuje civilisaci v temných končinách i v dálném orientě, on metá poliček i ve tvář křesťanství, jehož obrození hlásá. Vysílá hlasatele do dálných krajín, většinou za sobeckými účely, ale bratry křesťany, toužící po slově Božím, nechá lačněti a žízni z té jediné příčiny, že mluví jiným jazykem, a tak vhnáí je do osidel atheismu a anarchismu. Ó, kéž ti, jimž svěřil Pán vládu nad stádcem svým, oprou se zpupnému tomu duchu! Bůh dej, aby láska k utlačovaným bratrům zvítězila nad touhou po přízni mocných tohoto světa. — V theorii nemůže toto zbožňování sebe míti cíle, ideálu, jelikož božstvo — silný duch tento — je výsledkem dialektického processu, synthesí, negací dle vzoru these, antithese — synthese — pouhý vývoj pojmu. V praksi je ideálem moc a síla na jedné a utlačování na druhé straně.

Giddings ve své Sociologii udává čtyři hodnostní stupně mravního typu
1. mužnost, sebevládu — stoicismus; 2. blaho — epikureismus, utilitarismus;
3. integritu spojení obou, dokonalost — puritanismus; 4. křesťanství, humanitu — rozpětí života, nejvyšší sebeoceňování. — Nadlidé na Správě a Havole měli

1) Giddings Základy sociologi

2) O to pokouší se Alfr. Fou. naukou o ideách — silách.

3) Viz Haykrafft. Přirozený výběr.

by si povšimnouti výsledků bádání amerického učence. Uvědomili by si, že kulturní stupeň, na kterém nyní stanuli, jest hodně vzadu. Jen dávní barbaři zbožňují moc a chvějí se před ní, jen u barbarů platí zásada „Moc je právo“. Uvědomili by si, že nynější vývoj jejich neznamena pokrok, progressi, nýbrž hodný krok zpět, regressi.

U pantheismu v čisté formě není záměrnosti, cíle — vše je bůh, který je podroben nutnosti. Ježto tu schází svoboda, volnost, nemůže existovati ideál, projev to svobodného určování cíle.

Jedině křesťanství, stojící na nejvyšším stupni mravního typu, jest schopno tvořiti ideály. Jedině v křesťanství jest výchov možný, jediné ono zavedlo uvědomělé vychování rodinné, ježto první povinností rodičů je vychování dětí. Ono vlilo ducha, život ve společnost podobnou již mrtvole, ono obnovilo lidství a to prostředkem vychování. To dokazují nám dějiny. Lze mluvit o vychování u národů předkřesťanských, nevymajíc ani Řekův ani Římanův, u nichž vychování svěřováno bylo nejposlednějším otrokům, paedagogům? Dítko podrobena bylo tu jednak pouhé dressuře, jednak vlivům náhodným, neřízeným.

Křesťanství není náboženstvím tuposti, lenivosti, nehledá dokonalosti a spásy blouznění a spekulaci, v ponořování se do věčného Loga, jako u Gnostiků, nehledá blaženosti v onom sebezničování, ve ztracení se v prapříčině, pozbytí vědomí (v nirvaně) jako u brahmanismu a buddhismu, není náboženstvím osudu a tím i lenosti ducha a tuposti jako islam. — Onoť je nejvyšším projevem života — nikoli jeho negací. Z ducha náboženství prýští se způsob života. Odtud vysvětlíme si, že orientálové starověcí, klassičtí národové, i Židé štilili se práce. Všechnu práci tělesnou, ano i duševní konali otroci. Otroci byli nejen rolníky, řemeslníky, ale i vychovateli, básníky i jinými umělci, staviteli, učenci, právníky, filosofy. — Křesťanství hlasá úctu k práci, zhodnotilo práci tělesnou, vždyť sám Syn Boží dobýval rukama svýma chleba a Bůh — toť absolutní kon. — Sebepřemáhání (pokora — odpor proti sobectví), sebeoceňování, konání dobra (živá láska k bližnímu a k Bohu), toť jsou cesty k moudrosti — nikoli jen recepce — poznávání. „Do zkaženého srdce nevstupuje moudrost a nebydlí v těle, jež podrobena hříchu a nepravostem,“ psáno v knize Moudrosti.

A odtud plyne ideál a prostředky výchovy, jakož i základ, ze kterého výchova vychází. Zmínili jsme se o neúspěchu výchovy a odtud pochodící skepsi. Neúspěchy tyto jsou zaviněny: 1. stavěním na nepravém základu, 2. volbou špatné metody a nedostatečných prostředků, 3. ztrátou ba nemožností ideálu.

1. Základem výchovy je lidská přirozenost. V různých soustavách je různě pojímána. Rousseau a jeho stoupenci mají přirozenost lidskou za dobrou, neporušenou, odtud všechny pudy a náklonnosti jsou dobré. „Beze strachu povoluj svým pudům a náklonnostem, ale všem, potom nestaneš se obětí ani jediné,“ volá Feuerbach a podobně Goethe „Mládeži se má ponechati volnost, ne dlouho lne k falešným zásadám, život odtrhuje ji brzy opět od nich.“ Nevím, zda-li který otec neb matka přistoupí na rady tyto bez výhrady.

Pessimismus (Schoppenhauer, Hartmann) a jeho nejkrainější křídlo satanismus hlasá vládu zla. Přirozenost lidská je zkažená, zlá, tudíž: výchova je nemožná.

(Dokončení.)



Samočinností k samostatnosti.

Napsal F. PILBAUER.

Kolik vynálezců marně se pachtilo, aby pořídili samočinný stroj, který by bez působení vnější síly aspoň několik let sám pracoval! Tu je máme před sebou! Místo, abychom naučili děti samočinně myslet i pracovat, naopak děláme z nich stroje nemyslicí, o nichž platí: »Co do něho nevrázím, toho se nedotvípí!« aneb: »Kam ho postavím večer, tam ho najdu ráno!« anebo: »Chytrému napověz, hloupému dolož!«

Samočinný člověk dovede si vždy a všude ve všem pomoci a věc opraviti sám. (Vrána u džbanu, muzikant ve vlčí jámě, rada v nesnázi, rychlá rozvaha.)

Kolár praví: »Muži vůle, čin a smělost sluší« a chtějí-li emancipatky: »Ženě prosba, cit a mlčení.«

Komenský: »Člověk sám v sobě všechno má a nepotřebuje, aby do něho vnášino bylo cokoli, než potřebuje toliko, aby mu byl klíč podán, kterýmž by se mu smysl odemкнуl a světlo, při němž by spatřoval všechno. Proč se mám cizím peřím odívati, maje své? Proč cizím zrakem hleděti, maje svůj? Proč cizím rozumem rozuměti, maje svůj? Vštípena je pak člověku chuť ke zpytování všeho i vyrozumívání všeho. Příklady máme, že někteří přirozenou chtivostí za rozumem jdouce, velikých věcí se dovtipovali i bez vůdců (samoukové). Člověk má v sobě lampu i knot i olej i křesadlo se všemi přípravami, kdyby jen rozkřesávatí sobě a z jisker světlo rozsvěcovati a hořící světlo utíráním vyjasňovati uměl.« —

Každého vychovatele úkolem nejprřednějším jest, by chovance v ta místa přivedl, aby nemaje vychovatele potřebí, stal se *samostatným* vychovatelem svým vlastním a nedal se nikým svěsti s dobré dráhy.

Vychovatel poskytujuž chovanci příležitost, aby samostatnost svou žák na jevo dával, aby konal i jednal i když vychovatelem pozorován není; nastroj věc tak, aby chovanec i tenkrát, když myslí nebo ví, že pozorován není, činí, co pozorován, nezbytně činiti by musil.

Jen tehdy zajisté vyhoví úloze své vychování, jestliže chovanec zásady pevně a trvale vštípeny maje, vždy a všude se jimi spravuje, i když ho nikdo nepobádá. Popřívati mu bude volnosti, by chovanec sám si pomáhal, sám na sebe pozor měl, až dochován jest k pevné vůli, tužbě ušlechtilé; tak má vychovatel prohlédati, by chovanec zásady vštípené ve skutek mohl uváděti, by sestoupě do proudů života nebyl zachvácen, aniž ovládnán nahodile, aniž návodem cizím do činu nějakého se dával, ale by sám myslil, volil, jednal.

Přisnou kázní stane se žák nevrlým. Zamítáme kasárnické vychování. Ponenáhlu a obezřele sluší pouštěti chovanci uzdu. Čím samostatněji si chovanec vede, tím dospívá více vychování konce. Člověk nabyv samostatnosti, ovšem není úplně vzdělán, po celý život svůj se vzdělávati musí.

Každý člověk touží po samostatnosti a zatím mnohý úpí samovolně v porobě těžké (pití a t. d., vůbec zlovyky).

Ženy chtějí samostatnost a zatím úpí ve šněrovačce tuhé poroby, úpí v porobě nejhorší, jsou otrokyněmi mody, otrokyněmi výmyslu cizozemského. Dokud nebudete, roztomilé emancipatky, nositi jiný oděv, který nepodléhá tuze modě, do té doby nemluvte o emancipaci. Zatím je třeba, abyste byly samočinnými,

abyste samy sešivaly, zašivaly jednoduchý šat, samy vařily a t. d. a samy dítko odchovávaly. Kojení považují za první vychování. Až se člověku zhnusí život, pomyslí-li, že mnohdy špatné ženské zastávají první místo ve vážených rodinách — myslím totiž kojné!

Samočinnost budí v žáku vědomí o silách jeho a důvěru v ně a při tom přece sklání se pokorně před svým Stvořitelem, dárcem všeho. Samočinnost přináší lásku k nové práci, posilu do boje při překážkách se naskytajících. Vděk nebo přizeň ho nezaslepuje, aspoň tou měrou ne, by jí za cíl veškerého svého působení považoval. Nejmilejší a nejstálejší odměny za své přičinění nalézá ve vnitřním uspokojení: Dobřes činil! Dobrý boj jsi bojoval!

Všecko vychovatelské dílo k tomu se nese, by ze žáků stali se lidé samostatní, svéprávní; nebo dítěti nebude vždy, by kráčelo vedle vůdčí ruky, nebude vždy v bezprostřední blízkosti svého vychovatele. I jest tedy na nás, abychom je naváděli k samočinnosti a záhy k samostatnosti.

Protož ať žák se učí samostatně přemýšlet, ať se učí znáti morální sílu svou.

Na otázku: Co chcete mít ze svého syna? zní odpověď: *Člověka!*

Pevný základ vychovací a pozorovací, dá se pouze na základě náboženství vybudovati: »Ty jsi skála a na té skále —« Pán Ježíš ukazuje sílu samostatnosti t. j. skála pevná.

Dítě se podobá růži kořenové; kteráž štěpována jest na kořenu. Ať se urazí větvička, vždy znova pučí pruty štěpné z kořene. Ať si bouře života zlomí některá naučení v dítěti, přece vyrůstají samy nové z kořene, který byl zasazen — z náboženství.

Vychovanec má státi ve středu velikého proudu životního, kdež vyměňo-
í i potírání nejrůznějších snah i činitelů nejrozmanitějších barev a odstínů. —

I. Poštěstí-li se dítěti udělati několik krůčků, jak se veselí! Rázně odmítá ruku přepečlivé matičky, která se bojí o svého mazlíčka — a chce samo choditi. Jak rádo je dítě, když naučí se žvatlati slabiku ma-ma, ta-ta, — a stále jako ze záliby je opakuje.

Hra dětská zakládá se vesměs na samočinnosti. Samočinnost podporuje stavebnice, špalíčky, kamínky, písek, hlína (na pec), na poli hrudy (domek, dvo-
rek), sních (panák), střípky ze skla.

Jakou radost má dítě, které vyrobilo na př. šavli nebo flintu, třebaž to bylo kousek dřívka. Jak těžce raněna jest samočinnost dítěte, když otec se toho všeho nevsímá a houkne: »Jdi pryč s takovými hloupostmi!«

Které dítě zachází samo nožem, sekáčkem, kladívkem, neřízne se, nesekne se. Viděl jsem pětiletého chlapce, an flintu nabitou nesl. — Bylo to ovšem u myslivce.

Zvykati bolestem, hladu, žízni, nebýti otrokem svých chutí, naučíme se na vycházkách pěšky konaných. Dítě dovede v nehodě, v náhlém případě samostatně jednat. V tom ohledu jsou děti vesnické velmi praktické.

Samočinnost v domácnosti při oblékání. (Bohumílek sám se oblékl, umyl a učesal. Potom poklekl a pomodlil se ku Pánu Bohu. Lepař. čít.)

Další samočinnost jeví se v práci polní, zahradní, řemeslné. Doma řezání, štípaní dříví, vody nosení, zametání, praní, žehlení, opatrování menších dítek, vaření. Ve vesnici vše to děti samy pořídí a ještě husy opatří. Jak mnoho ještě

ale 20letých Karolinek, které samy nic kloudného nedokáží; ani koště řádně vzítí do ruky nedovedou.

Někdy zdá se, že děti jsou svéhlavy. Zkoumejte blíže — není to známku jejich samostatnosti, budoucí pevnosti v povaze? Leč pozor na kámen úrazu! Neomývám vzdorovitost, která též je příznakem budoucí nezlomné povahy a podotýkám, že vzdor žáka neléčím vzdorovitostí s mé strany. Nenavykejte děti bezvýminečně poslušnosti otrocké. Nedávejme mnoho rozkazů, úkolů a dejme dítěti příležitost, aby ukázalo svou samostatnost.

II. Dlouhé sezení v lavicích školních ochromuje samočinnost. Nahromadit v duchu žákově vědomosti jako v nějakém slovníku naučném a rozmnožovat je stále, probouzí jen mechanickou činnost ducha, nespůsobující pravý ruch duševní práce a duševní síly nepodporující.

Vědomosti tu leží nakupené ladem jako obilí v sýpkách, jako hmota mrtvá, nepodporující energii. Žáci mají mnoho vědomostí, (vlastně žákům se mnoho vědomostí předkládá), ale oni nedovedou jich sami užítí.

V knihách vypočítáno za kolik hodin a minut ztráví se to ono jídlo, ale kdy dušička ztráví nahromaděné učivo, kdo na to se ptá? Žene se to dál — a pořád dál. —

Každá práce důkladně ať je provedena, aby vše jasně děti pochopily; tím zajisté probouzí se duch bádatý, samočinný a přemáhá se polovičatost. —

Dítě naslouchá knězi ve škole při hodině náboženské. Jeho výklad podnítl, podpálí srdce žákovo ohněm opravdového citu náboženského. Žák pamatuje si s pozorností slyšená slova a ta ho vedou k tomu, že i ve chvílích, kdy je docela samo anebo se domnívá býti samo, jedná v duchu náboženství, nechybí. (Bratr a sestra. Přemáhej žádost zlou! Lepař. čít.)

Děti se varují samy, aby neupadly do chřichu, nemoci, škody.

Modlení jednotlivců podporuje samostatnost, možno i modlitbu »Otče náš«
»Anděl Páně« rozdělití a střídavě se modlití. —

Výkvět řeči ukazuje se v básních. Samostatnost mládeže pěstuje se tím, že žáci přednášejí deklamace, stojíce o samotě na stupni. Ale beze všeho napovídání.

Kterým dětem není dopřáno vystupovati u veřejnost, jeví se úzkostlivými. Vizme děti, které na chvíli tuhé kázni vychovatele unikly, jak divoce si počínají.

Avšak jako trest otupuje, tak chvála veřejná jest jako slunce, na kterém si mnohý oči zkazil.

Kdo si učiní samostatný výběr knih dobrých ku čtení?

Kdo učiní si samostatně pravý úsudek z novin, z té motanice novinářské?!

Ať žáci bez bázně své smyšlenky projevují, ať piší úkoly slohové samostatně, nelíčeně psané dopisy, nenucené vypravování.

Ustavičné znázorňování kazí samočinnost žáků.

Kdy asi přestane diagramová horečka, která děti, obdařené silnou obrazotvorností, zavádí k úplnému pohodlí duševnímu, skoro k zblbění?

Co dětem se neokáže, to si nedovedou představití ani vymysletí.

Obrazotvornost se ve škole pěstuje málo anebo nic. Tato duševní mohutnost zůstává po celý skoro čas hladova, až pak, kdy vášně se bouří, naplňuje se nesmyslnými a nepraktickými obrazy špatnými.

Obrazotvorností utvrzuje se pozornost i paměť.

Přednášení duchamorné se strany učitele, kazí samočinnost žáků. Zívání, neposednost jejich, jest toho důkazem. Jaký asi užitek přinéstí může dítěti duchamornou methodou napapouškovací získaná několik metrů dlouhá řada jmen, názvů, tucty pravidel, když se jménem, se slovem neuložili jsme též obraz věci v paměť jeho?

Osud takového věděni jest rychlé zapomenutí.

Co má žák z napapouškových příkladů početních, mluvnických rozborů určitých vět? — Tolik, že nedovede potom vypočítati zač je $\frac{1}{4}$ centu uhlí, je-li cent za 80 dvouhal. a v jednoduché větě neurčí za nic na světě podmět a výrok.

Zvláště v počítání z paměti mají žáci velmi dobře vycvičeni byti; ať počítají týž příklad jiným a jiným způsobem samostatně! A tu méně řeči, méně mluvení, pouze o věci.

Při kreslení souměrných obrazů nakresliti jen čtvrt, půl aneb ať kreslí žáci dle napovědi!

Zaměstnávají žáky současně. Jednoho vyvolati po dané všem otázce a ne určitým sledem. Neoddělovati přísně žáky od sebe dle oddělení.

Dupanloup praví: »Bývají časy plny sporů a blouznění, kde v nejotužilejších národech nastává mdloba, časy plné bídy, ve kterých se chýlí říše k úpadku, kde chábnuo ruce naše a ve kterých nejotužilejším povahám stydne krev v žilách. A přece po všecky časy volá tu hlas tajemný, že nehodno jest pochybovati o pokolení lidském a jeho budoucnosti; zůstává nám prostředek jej zachrániti, vychovati jej a to samočinností k samostatnosti!«

K úpravě poměrů katechetských.

Jsou tomu již plné tři roky, co zahájena byla akce směřující k lepší úpravě právních poměrů katechetů ustanovených na školách měšťanských a obených. Akce tato dospěla a nalezá se nyní v takovém stadiu, že jeví se býti prospěšno i potřebno učiniti přehled o tom, co se dalo, a naznačiti, k jakému konci by se vše schylovati mělo.

1. Na podzim 1897 byly připraveny a k zasedání sněmu zemského v zimě r. 1898 podány petice, v nichž vyslovena byla petita katechetská takto

Změněn budiž zákon zemský ze dne 14. prosince 1888, zvláště v paragrafech 2. a 6. tak :

1. aby hmotné poměry katechetů se zřetelem k předběžným studiím, důležitému úřadu a k namahavému povolání upraveny byly zvláštními příznivějšími prepisy ;

2. aby povinnost vyučovací (bez zvláštní remunerace) obmezena byla na 22 (v některých peticích 20) hodin týdních, exhortu v to 2 hodinami počítaje ;

3. aby katecheta již po dokonaném 35. roce (v některých peticích 30.) měl právní nárok, by dán byl na odpočinek s plným svým platem ;

v některých peticích při tomto bodu vysloveno bylo též, aby se katechetovi do služebních let započítávala aspoň některá leta strávená v duchovní správě ;

4. aby v případě odchodu jeho do duchovní správy jemu, v případě pak úmrtí jeho nejbližším příbuzným (matce nebo sestře) dáno bylo odbytné ;

aby řádně ustanovenému katechetovi, jako každému jinému odbornému učiteli, bylo výslovně přiřčeno právo, jmenován býti správcem školy :

6. aby učitel náboženství, vedle přímého podřízení svému úřadu církevnímu a dozorství státnímu, nebyl přímo podřízen správě školy. —

2. Petice, jichž bylo podáno asi 80 se 200 podpisů, byly sněmem přikázány školské komisi. Ve školské komisi podal o nich dne 19. února 1898 nejd. p. praelát Dr. Fr. Krásl podrobnou zprávu a návrhy, jež školskou komisí byly přijaty a dne 3. března t. r. v plenu sněmovním p. Dr. Čelakovským předneseny a sněmem schváleny.

Celá zpráva a návrhy otisknuty jsou v »Katechetské Příloze« z r. 1898 na str. 41. a násl.

Petice byly sněmem přikázány zemskému výboru a uloženo mu, aby v nejbližší příštím zasedání o nich podal zprávu a návrhy.

Mimo to zmocněn byl zemský výbor, aby dával svolení k udílení osobních přidavků katechetům a ku snížení povinnosti vyučovací na 22 hodin týdních.

3. Zemský výbor dorozuměl se s c. k. zemskou školní radou o zásadách, dle nichž by se měly katechetům udělovati osobní přidavky a zmenšovati povinnosti vyučovací. Zásady ty připsím c. k. zemské školní rady ze dne 17 listopadu 1898 sděleny byly všem nejd. konsistořím království Českého. Byly uveřejněny ve »Výchovateli« z r. 1898 na st. 309. a posouzeny v »Katechetské Příloze« z r. 1899 na str. 2. a násl.

Nedostál však zemský výbor tomu, co mu sněmem uloženo bylo na prvním místě. Nepřipravil totiž k nejbližšímu zasedání sněmu o peticích katechetů žádné zprávy a žádných návrhů. Deputaci, kteráž před zasedáním sněmu na jaře 1899 v té příčině se dotazovala, bylo řečeno, že petice »loňským snesením již vlastně byly vyřízeny a ježto sněm loni byl uzavřen, že by bylo třeba nové petice podávati.«

Kdežto měla právě sněmu býti předložena zpráva a návrhy, jež v tehdejší dlouhém zasedání snadno mohly býti vyřízeny o peticích katechetů vůbec se — nevědělo!

Teprve, když deputace upozornila zemského maršálka knížete Jiřího Lobkovic, že sněmem bylo již uloženo zemskému výboru, aby o peticích katechetů podal zprávu a návrhy, petice opět byly nalezeny a dále o nich jednáno. Nič, již přetržená, opět byla navázána!

Ale ovšem nemohl již v zasedání jarním r. 1899 zemský výbor předložiti sněmu hotové návrhy. Ve zprávě své ze dne 23. března toliko sněmu oznamoval, že »žádána byla zemská školní rada za sdělení svého dobrého zdání a v tomto směru až dosud vyjednávání není skončeno.«

4. Zatím však již příznivě vyřizovány byly žádosti katechetů a udělován osobní přidavek a zmenšována povinnost vyučovací na 22 hodin týdních.

5. K jarnímu zasedání sněmu r. 1899 podány byly petice »učitelů náboženství v duchovní správě« (farářů a kaplanů) o zvýšení remunerace a odškodného za cesty. Byly sněmem přikázány školské komisi, v níž podrobně bylo jednáno nejen o nich, nýbrž také opět o peticích katechetů systemisovaných. Podrobná zpráva otisknuta jest v »Katechetské Příloze« z r. 1899 na str. 61 a násl.

Komise vyslovila se o všech požadavcích katechetů, ale více neb méně přílivě toliko o 1. 2. a 3.

V příčině odbytného (4) nalezla, že nelze katechetovi dáti odbytné, »když ze své vůle, moha ještě dále úřad katechetský zastávati, úřad tento opouští«, a v případě úmrtí katecheta přiznala příbuzným nárok toliko na pohřebné, nikoliv na odbytné, jež katechetové žádali místo pense, na niž po zemřelém učiteli nárok má vdova. Nesrovnalost tato dala by se po soudu komise nahraditi tím, že by »měl katechetům snížen býti poplatek do pensijního fondu při ustanovení a v následujících letech na polovinu, tedy na 5 procent a na 1 procento.«

V příčině nároku katechetů na úřad správců školy (5) stála komise na stanovisku těch, kteří tvrdí, že by katecheta, který by se ucházel o místo správce školy, musel míti vysvědčení učitelské způsobilosti a vyslovila se v tom smyslu, že by mi isterstvo vyučování mohlo katechety připouštěti ke zkoušce způsobilosti pro školy obecné a měšťanské bez průkazu o zkoušce dospělosti na ústavě učitelském a bez průkazu o dvouleté učitelské praxi.

O 6. požadavku, aby učitel náboženství vedle přímého podřízení svému úřadu církevnímu a dozorstvu státnímu nebyl přímo podřízen správě školy, vyslovila se komise zaporně a sice z toho důvodu, že odporuje toto petikum posavadní organisaci školské, která se zakládá na říšském zákoně školském.

Zbyla tedy jen první tři petita, o nichž komise sněmu podávala návrhy aspoň částečně příznivé a sice :

1. aby stálé platy katechetů upraveny byly zvláštními příznivějšími předpisy :

2 aby povinnost vyučovací o 25 hodinách na dále byla závazná, ale v případech, kdy jest katechetům vyučovati v rozličných budovách, by omezena byla na 22 hodin týdních, exhortu všem katechetům třemi hodinami počítaje ;

3. aby podmínky pensionování zvláštních učitelů náboženství byly příznivější, než dosud.

Zemskému výboru uloženo, aby zavedl s c. k. vládou jednání o změnách, které v zákoně ze dne 14. prosince 1888 jeví se žádoucími v tomto směru. —

Resoluce školské komise, tyto návrhy obsahující, po vřelé řeči nejd. pana praeláta Dr. Fr. Krásla a po katechetům nepříznivých poznámkách posl. Sokola sněmem jednomyslně byla přijata v sezení dne 9. května 1899.

6. Mezi tím také c. k. zemská školní rada přípisem ze dne 5. května 1899 sdělila zemskému výboru stanovisko své o požadavcích katechetů. V notě této vyslovila se zemská školní rada pro příznivější upravení hmotných poměrů učitelů náboženství s vysloučením oněch otázek, které se dotýkaly změn zákona říšského.

»Stanovisko c. k. zemské školní rady odpovídá v celku tomu, na čem se sl. sněm ve schůzi dne 9. května 1899 usnesl; při čemž však zemská školní rada byla toho náhledu, že by se poměry učitelstva světského a duchovního na obecných a měšťanských školách v zásadě měly srovnávati, třeba by slušelo vzíti náležitý zřetel na vyšší předběžné vzdělání a delší studia odborná, jež se od katechetů vyžadují.«

7 Na to zemský výbor připravil zprávu a návrhy (jež měl již před rokem sněmu předložiti) a podal je v následujícím zasedání sněmu na jaře 1900 ve zprávě ze dne 11. dubna 1900.

* Pokračování.



* * * SMĚS. * * *

Výbor družstva Vlast konal XVIII. schůzi dne 20. ledna 1901 za předsednictví p. Karla Ulricha, c. k. poštov. pokladníka, a za přítomnosti hojného počtu členů. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. Jednatel, p. Tom. Jiroušek, četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. Blahopřání k jubilejím zasláno bylo Jeho Excellenci ndp. Dr. Fr. Sal. Bauerovi, biskupu v Brně, a staříčkému Fr. Pojmonovi, děkanu na odpočinku v Polné. Rovněž i Jeho Excellenci p. hr. Fr. Thunovi, zakl. členu družstva, zasláno bylo k jeho sňatku blahopřání, na kteréž p. hrabě českým dopisem odpověděl. — Slovanské spolky: Čitalňa rusk. seminaria ve Lvově a Slov. kat. akad. družstvo »Danica« ve Vídni děkují, že jim družstvo Vlast zdarma zasilá. — Předloženo bylo lednové číslo časopisu: »Rivista internazionale«, v němž jest pochvalný posudek o řeči, kterou měl J. M. ndp. Eduard Jan Nep. Brynych, biskup z Hradce Králové, na Literárním sjezdu družstva. Posudek bude uveřejněn v únorovém čísle »Vlasti«. — Historický klub v Praze žádá, aby mu byl zdarma zasilán »Sborník hist. kroužku«. Vyhovuje se. — Výbor se usnesl, aby staří dlužníci družstva a papír. závodu advokátem byli upomenuti. — V sazárně knihtiskárny vyvěšen bude pracovní řád. — Papírnický závod vynesl v r. 1899—1900 — 3000 K čistého užítku, i bylo služně krámské od 1. ledna 1901 o něco zvýšeno. — Dp. Tom. Škrdle uvedl, že již nemůže ohromné práce a starosti, které se rok od roku zvětšují, snést a podal návrh, aby se práce a starosti ty rozdělily, aby jemu bylo uleveno. Navrhl: 1. Pan faktor ať má mimo sazárnu dohled i na strojovnu a expedici, aby všude pilně a svědomitě bylo pracováno. On je za vše to řediteli závodu přísně zodpověden. Korrespondence tiskárenskou vede si p. faktor sám. 2. Pí. Jos. Jiroušková ať spravuje papírnický závod s krámskou samostatně a pod svojí zodpovědností. Potřebné věci obstará jim sluha z tiskárny. Inspektorem papírnického závodu ať je p. Prof. Dr. Mat. Kovář. Pí. Jos. Jiroušková ať vede mimo účty papírnického závodu také účty všech brožur a ať obstarává při tom veškeru administraci a obchodní korrespondenci. 3. Účetní a korektor p. Jan Žák ať vede účty insertní a s p. faktorem ať spravuje účty knihtiskárny

samostatně a pod svojí zodpovědností dozoru dp. faráře Vl. Hálka. Ale peníze přijímati a vydávati bude pokladník družstva, a povede i dále nade vším vrchní dozor. Návrhy referentovy byly jednomyslně schváleny, zvláště když k tomu bylo poukázáno, že tím družstvu nových výloh nevezjede. Výbor projednal ještě různé jiné záležitosti, načež předsedající schůzi uzavřel.

Český učitel. Známo je nám asi všem, že na schůzi delegátů Jednot učitelských přednesl p. J. Černý, učitel z N. Bydžova, úvahu o kulturní práci učitelstva, jejíž správný refrain byl vzdělávati lid. V 18. čísle IV ročníku »Českého Učitele« přiklusal nějaký pan — jk — na vysokonohé rosinantě, aby lámal kopí pro tento program, máje na praporečku devisu: Mezi lid. A tu mimo jiné praví i toto: »Za teplého dojmu manifestace, přijat byl náš program s pochvalou celé veřejnosti. Na schůzi delegátů poskytl nám jedinou příležitost, abychom při hlasování zvedli ruce všichni. Zda-li se zvedla při tom také všechna srdce našinců, je otázkou nerozřešenou. Ještě nám zněla v duších hluboká slova referentova, a již odpovídal na západě klerikální učitel: »Lid mrskat!«, a na jihu pokrokový kolega: »Nechme idealů; nejsou na čase.« První myslil to snad doslovně, druhý tlumočil jen tesklivou obavou, jsme-li již tak vyspělí, abychom si uložili úkol vyžadující rozjetí všech sil a práci nekonečnou.« — Jest to opětý nespravedlivý útok na katolické učitelstvo. Právě katolické učitelstvo nestrání se lidu, naopak schází se s lidem ve chrámu Páně a ve spolkovém životě, který nyní utěšeně se rozvinul. *Jednota českého učitelstva dávno před programovou řečí p. Černého položila sobě úkolem vzdělávati lid a působiti naň způsobem zušlechťujícím* a úkol ten také věrně plní. Tudiž nikdy a nikde, ani na východě, ani na západě nepronesl katolický učitel takovyto, každého vzdělance nehodný výrok. Což domnívájí se páni, že lid naukami nevěreckými, jež jsou pouhými hypothesami jednotlivců, jimž však jistí páni s takou chutí věří a jimiž také již ve škole lidstvo osvěcovati by chtěli, pravím, domnívájí se, že tímto způsobem lid povznášejí? Nevidíte ty smutné účinky novodobých nauk, nepozorujete tu mravní i hmotnou sešlost lidu již na venkově? Tu opravdu zdá se, že takový člověk, zavrhuje vznešené učení Kristovo, žije jako zvíře. To je ono roztrubované povznášení a vybavení člověka ze

tmy? Ale vy jste všichni slepými a chcete lid zavést ještě dále, uvrci jej ještě hloub do mravní i hmotné propasti — a tu ovšem se musí lživě tvrditi: »klerikální učitel na zápacč řekl: »Lid mrskat.« Zvláštní věcí, kterou jsem delším pozorováním našeho lidu seznal, je, že vždy rodiny věřící, jež denně vzpomenu svého Boha a každou neděli jdou do chrámu Páně duševně okfát, že tyto rodiny žijí v poměrech úplně spořádaných i hmotně i mravně a naopak lidé, již o Bohu věděti nechti a nikdy na Boha nevzpomenou, ba nevěrecky blábolí, jsou největšími spustlíky mravními i hmotnými. To je pravdivá ilustrace ke slovům dříve uvedeným. —*t.*

Dolnorakouské učitelstvo bude míti nyní též svého kollegu ve vídeňském parlamentě. Škoda, že to není muž rázu konservativnějšího, než-li p. Seitz. Byl zvolen v městském volebním okrese Korneuburg-Florisdorf proti prof. Richtrovi, který po 18 let okres tento zastupoval. »*Freie Lehrerslime*« vítajíc s nadšením jeho volbu, dí, že Seitz jest nejschopnější a nejneohroženější bojovník pro »svobodnou školu«, jež rakouské učitelstvo má. Byl zvolen hlavně hlasy socialních demokratů a liberálů.

Posl. Wolf ve svém pověstném »*Ostdeutsche Rundschau*« ovšem jinak kvalifikuje p. Seitze. Jest to »nejen socialní demokrat, ale i internationalista nejnebezpečnějšího druhu. Seitz byl rozhodným nepřitelem pověstného návrhu Kolískova, aby na všech školách dolnorakouských byla uzákoněna němčina jako jediná řeč vyučovací, a jest pro to, aby české škole Komenského ve Vídni dáno bylo právo veřejnosti. Seitz — dle p. Wolfa — jest též nepřitelem němčiny co řeči státní. Proto orgán p. Wolfův přiklonil se ku kandidatuře prof. Richtra. Parlamentární činnost p. Seitzovu očeníme, až jak nový p. poslanec se osvědčí. L. † 38.

Soud protestantův o Jesuitech. Jak známo snaží se vláda Spojených států amerických, Indiany, jichž ještě as 500.000 žije, pokud možno, zachovati. Ovšem jest těžko kmeny od nepaměti kočovnému životu navyklé pomalu přiměti k tomu, aby volili stále sídlo a ty, kdo honbou dříve se živili, přiměti k vzdělávání půdy. Nevalný zdar těchto snah sluší však též přičítati různým vychovatelům a učitelům, které vláda americká v jich kraje poslala. Jedinou čestnou výjimku tvoří zde — ti nenávidění Jesuité. V Senátě Washingtonském senátor *West* z Missouri děl o Jesuitech takto: »Jsem rodilý protestant a v protestantismu byl

jsem též vychován. Ale musím říci, že na svých zkušebních cestách po státě Montana, abych seznal vychování Indiánů, jen jediný utěšený bod jsem shledal. Ujišťuji, že jediná metoda, které Jesuité užívají, se osvědčuje a dodělavá se výsledků. Padesát let Jesuité u nich působí a školy jimi řízené, jsou plny mládeže indianské. Jesuité, řídicí tyto školy, pěstují chov dobytka, hospodářství, staví mlýny a pily, staví dílny řemeslnické, v nichž mladí Indiáni, jako řádní řemeslníci pracují. Byl jsem též přítomen zkoušce v jedné z jich škol; a musím dovědět, že naše školy státní, co do výsledku, nepřekónávají školy ony. Hoši učí se záhy orbě, dívky domácím pracem. Byl jsem vychován v odporu proti tomuto celému řádu, bylo mi vštípno, že Jesuité jsou »synové dábla«, ale musím prohlásiti, že všude tam, kde Jesuity působiti jsem viděl, pole byla pilně zdělávána, křesťanské mravy kvetly a povinnosti mezi mužem a ženou, rodiči a dětmi svdomitě byly zachováány. V témže smyslu mluvili též senátoři *Daves* a *Inulgas*. L. † 38.

Kandidátky učitelství na dívčích lyceích. Ministerstvo vyučování připojilo k provisornímu statutu pro šestitřídní dívčí lycea, o nichž jsme již zprávu přinesli, též předpisy o zkouškách způsobilosti, kandidátek učitelství na těchto ústavech. Zkoušky tyto konány budou u státních zkušebních komisi pro kandidáty učitelství na gymnasiích a realkách. Žádosti k předsedovi zkoušek podávané, opatřeny býti mají křesťaním listem, z něhož má býti patrné, že kandidátka dokonala 22. rok věku svého, maturitním vysvědčením střední školy neb paedagogia, výkazem návštěvy 6 semestrů na universitě, z nichž nejméně 5 na filosofické fakultě frequentováno má býti, výpisem běhu života a jinými vysvědčeními. Skupiny zkušebné jsou: 1. moderní jazyky (vyučovací řeč lycea s francinou, angličinou neb podob.), 2. dějepis a zeměpis, 3. matematika, fysika a přírodopis, 4. kreslení a rýsování. Zkouška záleží z delší písemní práce domácí, z písemní práce klausurní a ústní zkoušky před řečenou komisí. Ohledně způsobu zkoušek, zkušebné taxy, klassifikování a protokolování zkoušek a všeho řízení úředního, platí předpisy, které stanoveny jsou pro zkoušky způsobilosti učitelské na gymnasiích a realkách. L. † 30.

Při volbách do říšské rady zvolen byl poslancem z učitelstva p. *Jos. Černý*, kandidovaný stranou národního dělnictva

za podpory strany radikálně státoprávní. Volbu tuto provází *Naše doba* následující poznámkou: »Není pochyby, že p. Černý může být dobrým strážcem svobody školy a učitelstva na říšské radě. Posl. p. Černý byl dosud hlasatelem ethisování lidu. Ve straně národního dělnictva, k níž se veřejně přihlásil, bude mít půdu pro ethisování nad jiné vděčnou. Začítí může s ethisováním hned od hlavy národního dělnictva, posl. Klofáče.«

L. † 39.

Století humanity. Na pařížské výstavě, jejíž finanční oběh činil — mnoho a mnoho milionů, umístěny byly též pokladničky ku sbírkám pro chudé. Když byly nyní vyprázdněny, napočítáno v nich celkem 58 franků 65 cent.!

První technika na Sibíři otevřena byla v Tomsku. Ústav čítá prozatím jen dva odbory: inženýrství a chemii, příštím květnem zahájeny budou též přednášky z architektury a báňského inženýrství. Studentů zapsáno jest 206.

—jsik.

(Z a s l á n o.)

Před časem dostal jsem dopis, zdali by nebylo záhodno v Lurdech ze sbírky katolíků českomoravských postaviti nějaký dar matce Boží. Poněvaž v růžencové basilice zřizuje se právě 15 oltářů, psal jsem do Lurd, zdali by mosaikový obraz, představující některé tajemství v růžencové svatyni mohl být zbudován milodary našeho národa, a sice s českým věnováním. Odpověď přišla přísvědčující, a sice, že je k dispozici ještě druhé tajemství bolestného růžence, avšak udána cena 30.000 franků čili 15.000 zl. Tento obnos zdál se mi příliš veliký, a proto jsem odepsal, že národ náš není četný ani bohatý, že nelze doufat, že by se tak veliký obnos sešel. Nabízel jsem tedy, zdali by nebylo možno, aby v Lurdech postaveno bylo nákladem našeho národa mramorové sousoší patronů moravských sv. Cyrilla a Metoděje, nebo zdali by snad neurčili sami nějaký vhodný předmět, jenž by však ceny 4—5000 zl. nepřevyšoval. Došla odpověď zní v ten smysl, že pro sousoší nemají vhodného místa, že však velmi rádi přijmou dar od národa našeho, a že tedy mi oznámí, až najdou vhodnou výzdobu nebo předmět, který by na oslavu Panny Marie Lurdské našim nákladem byl zbudován.

Vznáším tudíž snažnou prosbu ke všem čtitelům Mariánským v celém našem národě českoslovanském, aby každý na naznačený

účel laskavě přispěl nejlépe prostřednictvím p. t. duchovních správců; jichž zároveň prosím, aby milodary laskavě přijímali a po čase je pak se seznamem dárců podepsanému zaslali. Snad by se doporučovalo i ořery na účel ten konati.

Roku 1902 zamýšlí se vypravit první český poutnický vlak do Lurd, do té doby bude záhodno, aby dar národa českoslovanského byl již dán nebo aspoň přichystán.

V Předklášteří u Tišnova na Moravě.

Leopold Kolisek,

farář.

Vyhlaška.

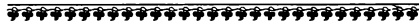
Valná hromada družstva Vlast' koná se 27. února t. r. ve středu odpoledne o 1/2. hod. Členům družstva příkládáme do únorového čísla »Vlasti« pozvání k valné hromadě s účetní zprávou. Kdo by jí omylem neobdržel, račiž ji reklamovati.

**Tiskopisy pro farní úřady**

vydalo a má na skladě družstvo Vlast' v Praze, číslo 570—II. Zhotoveny jsou na pevném, silném a hladkém papíře s jasným tiskem. Na skladě zatím jsou v českém jazyku vydané:

Listy křestní 1 kus	2 h
„ oddací „ „	2 h
„ umrtní „ „	2 h
„ prohlášení 1 kus	2 h
Opověď k prohláškám 1 kus	2 h
Pro e. k. soud: Výkaz nemanželských dětí 1 kus	2 h
Výkaz zemřelých osob	2 h
Výtah (rodinný arch) z matriky narozených, zemřelých a oddaných k vojenským reklamaciím 1 kus	2 h
Malé výtahy z matriky naroz. 100 kusů	80 h
Kvitanice na úroky ze st. dluhopisů 1 kus	2 h
Zkušební protokoly pro snoubence s otázkami a odpověďmi 1 kus	6 h
Knihy: narozených, oddaných a zemřelých, kus po	6 h
Oznámení soudu o legitimaci nemanželských dětí 2 ex.	3 h
Očkovací listy archové	4 h
„ „ „ půlarch	2 h
Index k matrikám	6 h
Abeceda k indexu	2 h
Birmovací lístky 3 za	2 h
Consignatio	6 h
Separační protokol (pro Čechy i Moravu)	6 h

Naše tiskopisy lze odebrati v každém množství, důst. farním úřadům, duch. správcům a t. d. s ubezpečením, že zásilky budou rychle a k úplné spokojenosti vyřízeny. Pět prvních tiskopisů a jednatý vyšší také v jazyku německém. K účtu se připojí chek. — Objednávky vyřídí »Vlast'«, Praha 570-II.



„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a roční předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatel“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slovu jeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alu um, klerikům a studujícím slovu jeme deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedonactý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nofrnk. It k o p i s y pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďto Em. Žákovi, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu ptjímá příspěvky K. Skultěty, f. učitel v Šostovicích, (p. V. Jesonice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Smojkal, katecheta v Praze-Hološevicích.

Je-li výchova možna? Pořádá Josef Vencour. (Dokončení.) — K úpravě poměrů katechetských. (Pokračování). — Hlídka časopisecká. — Feuilleton: Kam s dcerou? Napsal F. Pilbauer. — Směs.

• Literatura. •

Je-li výchova možna?

Podává JOS. VENCOUR, učitel měšťanské školy.

Křesťanský názor je správný. Přirozenost je hříchem porušena, ale ne nezhojitelně pokážena. K nápravě porušené přirozenosti jest proto potřeba vedle úsilí vlastního i nadpřirozená pomoc, milost, kterou opět člověk stává se obrazem, synem Božím. »Nejsi tím, čím máš býti, bez Toho, bez něhož bys nebyl, ale Ten, jenž tě učinil bez tebe, nepřivede tě k cíli bez tebe«, praví sv. Augustin. Křesťanské učení nezavrhne, ale též nepřeceňuje pudů, jsouť jaksí ukazovateli a strážci tělesné zdatnosti, zdraví, ale jen pod vládou mocného ducha, ředitele, jinak jako bujný oř vybočují z kolejí a vedou v záhubu. Proto nezakládá svou soustavu vychovatelskou na pudech, ač jich používá za pomocníky, nepotlačuje jich, jako nepotlačuje těla. Vždyť tělo je chrámem Ducha sv. a proto jest dbáti o to, aby tento stánek byl čistý a krásný.

2. »Nynější metoda je zlaté tele«, případně praví Linde ve své Paedagogice osobnosti. A dokládám ještě citat z Justa Mösera: »Z mládí nenaučili nás mlčeti a trpěti, netrestali nás a nepřidržovali nás, abychom své chyby napravovali. Shledávali v tom, Bůh ví, jakou moudrost, když nám hravě vše přiváděli do vědomí, aby nás tak ušetřili všelikého namáhání. Místo, aby nás utužovali a přidržovali k umrtvování i ve věcech těžkých, přicházeli nám ve všem vstříc, učili nás spátovati těžkosti i tam, kde žádných nebylo. Od té doby vidíme všude nemožnosti a podléháme všude.« Toto odsuzování nynějšího methodisování, onoho dětinského páraní, taktéž didaktického materialismu a přetěžování je všeobecné. Onoť je příčinou slabosti vůle, z ní pochází slabost mravní a z této sobectví. — Odtud ono oprávněné volání po výchově.

»Bez vychování je učba pákou bez podpory,« praví hlasatel revoluce italské Mazzini. Opět poznává se, že vychování dociluje se nejen učbou, ale především kázní, vedením a hlavně cvikem, navykáním, přichází opět k platnosti přímý vliv

vychovatele na chovance, klade se důraz na osobnost a smýšlení vychovatele.¹⁾ »Vaše děti budou podobny vám, zkaženy nebo ctnostny, budete-li sami ctnostnými nebo zkaženými. Vy jste živými vzory, dle kterých se vytváří poddajná jich přirozenost. Závísí od vás, zda vaše děti se stanou lidmi, či zvířaty,« volá Lame-nais k rodičům i vychovatelům.

Zda-li všechny tyto prostředky a vlivy najdou úrodnou půdu v duši chovancově? Psychologie (i novější), sociologie, ba i fyziologie přisvědčují tomu. Postup výchovného pochodu bere se tu třemi stupni: a) V první době nastupuje nápodoba a poslušnost vnější. Vlivem poměru mezi rodiči a dětmi vyvinut jest pud poroučeti a poslouchati. — Toť doba kázně a vnějšího vedení. Od vychovatele žádá se tu láska, mírná důslednost a přísnost, nikoli prudkost. U chovance jest vnější, bezvědomá, pudová poslušnost. — Nyní šíří se též názor (vlivem učení o dědičnosti), že vychování má počítí již v době před narozením, ano i před početím. Vášně, a náruživosti jsou zhoubny dítěti v životě matčině jak po tělesné, tak po duchové stránce. V rodinách v pravdě křesfanských považováno za všech dob mateřství za něco posvátného, vážného. Život rodinný měl podklad mravní, nebylať zakladatelkou svazku rodinného ani romantická láska, rozkoš, ani zistnost, nýbrž láska spočívající na vzájemné uctě a vážnosti, na ocenění nejen tělesných, ale předem duševních vlastností a ctností. Pojtkem jest tu tedy vnitřní, duchovní sympathie.

b) Ve druhém stadiu nastupuje vedení vnitřní s onou tajemnou mocí nad míněním a citem, jakou v životě má kněz, prorok učelec, učitel. — Na jedné straně autorita — na druhé vnitřní poslušnost, vnitřní přizpůsobení — pojtkem jest ona moc, ať již ji nazývají sugescí, vlivem mravním, vlivem osobností, sympathickým nazíráním.

c) Na třetím konečném stadiu je volně tvoření smýšlení vlivem sympathického (jako na stupni předešlém), ale i intelektuálního pojímání. Uskutečňuje se obcováním, t. j. vnitřním pronikáním mínění a citů. Tu se vychování vlivem společnosti dovršuje. — I tu hraje velkou roli nápodoba.²⁾

Nápodoba jest dle Tarde-a činitelem důležitým ve společnosti. I ve výchově mělo by se jí více dbáti. Jest více činitelem vnějším a to na straně chovancově, ač jen nápodoba, navykání, cvik vede ku vnitřním dispozicím, tendencím, smýšlení.

Vnitřním činitelem vychování je pravá mysl, jež vyrohuje z osobnosti vychovatelovy. Mysl jest ono pole, na kterém stýká se smyslová, trpná stránka i duchová, činná, volná stránka naší bytosti, zahrnuje v sobě zvláště vyšší hnutí a city společenské, nikoli vášně a city nižší. Odtud jemnoduchost, prostocitnost, dobrá mysl budí zálibu. Příznaky jejími jsou: 1. otevřený zrak pro vše krásné a ušlechtilé, nezištná radost z dobra, byť by nás toto zastiňovalo, nepokrytecké uznání všeho, co v dějinách lidstva, v životě i říši Boží uznání zasluhuje. 2. Upřímnost v chování, nenucenost v obcování. Odtud láska Pána k dětem a přichylnost těchto k Pánu. 3. Soucit, obětovnost — radovati se s radujícími a plakat s plačícími a podati prsa svá jako matka — oběť s láskou a láska s obětí. — Hluboký duch a pevný charakter jsou pramenem velkých činů, vlastností heroů

¹⁾ Viz o tom pěkný čl. v Paedagogických Rozhledech, 1898. — J. Mrazík: Obrat v německé paedagogice.

²⁾ Giddings: Základy sociologie.

vzdorujících všem nepříznivému osudu, mysl je pojátkem a tmelem společnosti. Všechny tři vtěleny byly v ideálu člověka — v Synu Božím. (Weiss. Apol. III.) Vzdělání myslí je tudíž velmi důležitou za našich dnů třídních a zájmových bojů. Mysl pěstíme a šlechtíme, předvádějíc krásně, ušlechtilé, vznešené, důstojné před smyslový a duchový zrak žákův a nabádajíc ho, pokud možno, k následování. Tak trojice rozumové, aestetické a ethické vzdělání půjde ruku v ruce s výchovou. Aby však předváděné vzory dotkly se nitra žáků, musí mít život, sílu, pronikat bytostí vychovatele, vyzařovati z jeho osobnosti, z jeho já a tak nabýti onoho osobnostního zabarvení, jež mysl chovance tak dojmá.

Z myslí tedy vycházeti má vychovatelské působení naše. Sv. Pavel dí: »Srdcem věříme, ono pochopuje rychleji než rozum.« A podobně Schiller: »Cesta ku hlavě musí býti otevřena srdcem.« — Staré této pravdy si všímáme tenkrát, když přílišné pěstování rozumové stránky zklame naděje. Vychovávati, t. j. působiti svým příkladem, celou svou osobností, zářem a teplem lásky, světlem svého životního názoru, pevného, uceleného, živou věrou v pravdu, krásu a dobro,

Boha a lidstvo, hlubokým duchem, pevným charakterem a ze všeho plynoucím živým slovem, jemuž odporovati nelze — jako mudrci Athenští nemohli odporovati duchu vanoucím z prostých slov sv. Pavla, když kázal v areopagu — vychovávati jest mnohem těžší, než pouze vyučovati. Proto vychování zvrhuje se velice často v pouhou učbu, nebo dressuru a vojenskou kázeň (bití, donucování). — *Výchova je nejvyšším a opravdovým uměním*, formujícím nikoli poddajnou mrtvou hmotu, ale duši živou, nesoucí jako v klíčku zavínutou snahu po zvláštní, svérázné, individuální formě lidství. Vychovatel tof umělec, jenž vedle zřetele k ideálu přihlížeti musí ku zvláštnostem těmto; proto musí býti obdařen talentem pozorovacím, znáti duši lidskou, t. j. býti psychologicky vzdělán. I technika umění vychovávajícího, t. j. způsob užívání prostředku, je tu mnohem rozmanitější, v každém případě takřka jiná. Též cíl je vyšší i širší. Kdežto umění má za úkol ztělesňovati především krásno, spěje umění výchovné za pravdou, krásou i dobrem, hledí obsáhnouti celou trojici ideí.

Ukázáno až posud, že křesťanství vychází z pravého základu a doporučuje pravých prostředků¹⁾ a metody; ono má však i nejkrásnější cíl, ideál. — Ne produkt nevědomých sil a hmoty, ne člen stádový, ale člověk-křesťan; obraz Boží jest jeho ideálem. V tom zahrnuto vše, všechna dokonalost, plnost života, všechna víra, naděje a láska, ctnosti Božské, průvodkyně i zdroje milosti, všechny ctnosti společenské, vyplývající z lásky k bližnímu, všechny ctnosti osobní, dodávající síly ke konání dobra, k sebe oceňování — ctnosti to utvrzující, ctnosti síly.

¹⁾ Prostředky a vlivy výchovné zkrátka shrnuty jsou tyto:

I. Navykání (tvoření dispozic mozkových a nervových.) Při tom hrají důležitou roli příklad a nápodoba. Většina jednání za obyčejných okolností prýští z návyku. (Špatné vlivy odstraňovati — dobré přiváděti.)

II. Tvoření názoru životního (pevných pravidel životních — zásad) 1. vlivem sympathy (autorita — mravní vliv.) 2. uvažováním, vlastním přemýšlením. Pevný názor podmiňuje pevný charakter. Diletantism, povrchnost, jakési mlsání duševní oslabuje charakter. Názor nemá se vznášeti ve vzduchu, nýbrž kvítí v půdě života.

Ježto je člověk tvor společenský, je zdrojem jednání vedle návyku a uvažování vždy i sympathy.

O tom případně pojednání v Paedag. Rozhledech 1900. St. Karpowicz. Vůle a její pěstění.

Hle, toť i vzor náš, neboť, jak již dříve vzpomenuto, jen snahou, vzletem k ideálu staneme se hodným vzory výchovy, hodnými, aby chovanec připodobnil se k nám. — Úzká, trnitá cesta vede k ideálu — ku Kristu, ale nebojme se jha a břemene Jeho, onoť je sladké a lehké. ¹⁾

Na nás se právem žádá, abychom vedle křesťanského života a ctností osvojili si hluboké vědomosti, široké, obsáhlé vzdělání ve všech oborech, zejména v těch, jež se týkají zaměstnání a života lidu. Jsouť nám ozdobou, útěchou, posilou i pomocí v úradě. Mámeť nejen vychovávatí, ale i vzdělávati svěřence své na občany, obohacovati je vědomostmi a býti rádci lidu. Proto právem voláme po hlubším vzdělání.

Ale v křesťanských rodinách je i bez této bohatosti výchova možna. Případně dí Palmer: »I nejprostší křesťan, v němž evangelium přemohlo sobectví a hmotarství, je skutečně mužem vzdělaným, poněvadž křesťanství propůjčuje jeho myšlení, mluvení a konání rovnoměrnosti, odnímá mu všechno surové a sprosté a tudíž i vnější jeho život činí krásným.«

V úvaze dospěli jsme tak daleko, že můžeme dáti odpověď na otázku, je-li výchova možna, odpověď rozhodně přisvědčující. Snažili jsme se dokázati, že křesťanství má nejkrásnější cíl, ideál výchovy, že poskytuje nejvhodnějších prostředků, zkrátka má všechny podmínky zdárné výchovy — A pouze z tohoto důvodu, z tohoto našeho přesvědčení plynou naše snahy po obrození náboženském v pravém duchu Kristově, duchu, jenž nevyhýbá se pokroku pravému, jenž vleje ve společnost nový život.

K úpravě poměrů katechetských.

* POKRAČOVÁNÍ. *

Aby bylo jasno, jaké změny zemský výbor navrhoval, klademe vedle sebe text zákona ze dne 14. prosince 1888 a návrh zemského výboru

Zákon ze dne 14. prosince 1888.

**Návrh zemského výboru ve zprávě
ze dne 11. dubna 1900.**

§ 2.

Zvláštní učitel náboženství, zřízený se stálým platem, jest povinen vyučovati až do dvacetipěti hodin týdně. Exhorty počítají se do toho, jakož i do počtu hodin uvedeného v § 1. vždy dvěma hodinami.

Zvláštní učitel náboženství, zřízený se stálým platem, jest povinen vyučovati až do dvacetipěti hodin týdně. Exhorty počítají se do toho, jakož i do počtu hodin uvedeného v § 1. zákona ze dne 14. prosince 1888 č. 69. zem. zák. *třemi* hodinami.

V případech zvláštního zřetele hodných, zvláště když jest vyučovati v budovách místně od sebe vzdálených, může zemská školní rada za souhlasu zemského výboru snížití povinnost vyučovací na 22 hodin, při čemž se však exhorta v to čítati má toliko dvěma hodinami.

¹⁾ Kdo pocítil dotek paprsků Milosti Boží, přisvědčí tomu. Chvilé to nezapomennutelné. Svědectví dávají tisíce a tisíce světcův.

§ 6.

Stálé platy zvláštních učitelů náboženství upraveny jsou předpisy, které platí ve příčině příjmů služebních učitelů světských na příslušné škole a v příčině přeložení učitelů těchto na odpočinek, jakož i zaopatření jejich pozůstalých. Co se týče výslužného, počítá se zvláštním učitelům náboženství, definitivně zřízeným, také doba služební, kterou strávili v postavení prozatímním, poji-li se doba ta bez přerušení k době služební, kterou strávili v postavení definitivním.

§ 6.

Stálé platy zvláštních učitelů náboženství upraveny jsou předpisy, které platí ve příčině příjmů služebních učitelů vůbec. Ve příčině dávání na odpočinek zvláštních učitelů náboženství ustanovených se stálým platem, jakož i ve příčině zaopatření jich pozůstalých, platí předpisy stanovené pro učitelstvo světské s následujícími odchylkami:

Zvláštní učitelé náboženství, definitivně řízení, mají po dokonaném 35. roce služebním právní nárok, aby byli dáni na odpočinek.

Co se týče výslužného, počítá se doba služební, kterou strávili tito učitelé v postavení zatímním, poji-li se doba ta bez přetržení k době služební, kterou strávili v postavení definitivním.

Výslužné zvláštních učitelů náboženství vyměřuje se tím způsobem, že za prvních 10 let ve službě strávených připadá kvota 40⁰/₁₀₀ platu ročního, do pense vpočítatelného, kterého ve službě činné posléz na penězích brali. Každým dalším rokem služebním pak kvota tato vzrůstá o 2⁴/₁₀₀.

8. Tento návrh zemského výboru má odpovídati resoluci sněmu ze dne 9. května 1899; ale vyhovuje jí jen ve 2 bodech, totiž v příčině *povinnosti vyučovací* a v příčině *podmínek pensionování* a v obou bodech pojal zemský výbor do osnovy své ustanovení poněkud odchýlná od toho, co navrhovala školská komise.

a) O úpravě *výslužného* katechetů praví zemský výbor, že jí »položil za základ zásady platné pro úředníky zemské vykazující vzdělání akademické.«

a) Navrhuje katechetům 35 let služebních a jim přiměřené počítání výslužného. Školská komise uznala, že by měl katechetům snížen býti poplatek do pensijního fondu při ustanovení a v následujících letech na polovinu, tedy na 5 procent a na 1 procento.« Zemský výbor však nechává pro katechety stejné příspěvky do pensijního fondu, jako pro učitele, »jež však,« jak praví, »katechetové platiti budou o 5 let méně než učitelé světské.« Tím má býti vyrovnán rozdíl, spočívající v tom, že po katechetovi, v případě úmrtí *nikdo* nemá nároku ani na odbytné, ani na výslužné, kdežto po učiteli zemřelém *před 10. rokem* služebním *vdova* má nárok na *odbytné*, a po učiteli zemřelém po 10. roce služebním má *vdova* nárok na výslužné a na příspěvek pro děti!

b) K otázce, aby katechetům při přestoupení do duchovní správy dávalo se *odbytné*, aneb jak c. k. zemská školní rada navrhuje, aby se jim *vrátily* podle analogie § 75. zák. z 13. května 1894 č. 36. *příspěvky* splacené do pensijní pokladny, »nemůže zemský výbor zaujmouti příznivé stanovisko, poněvadž proti prvému staví se sama zemská školní rada, uvádějíc závažné důvody; pro vrácení příspěvků splacených do pensijní pokladny pak analogie § 75. cit. naprosto užiti nelze, poněvadž § ten vychází ze zásady, že dotyčná osoba učitelská byla by zkrácena tím, že přispívala k pensijnímu fondu a že službu musí opustiti pro

neschopnost, nenabyví nároku na pensi, ba ani na *odbytné*, že tedy pensijní fond tím bez důvodu byl obohacen; našem případě však jedná se o přestoupení do služby jiné, která dokonce dle přání interestentů dle okolností měla by býti také do pense včítána; jest tu tedy případ docela jiný, který přímo přičí se zásadě vyslovené v § 75. cit. a nikoliv případ analogický.«

c) Také s druhým požadavkem, aby totiž *služba v duchovní správě strávená* dle přiměřené sazby percentuální včítala se do služby katechetské, nemůže zemský výbor souhlasiti.

»Především nelze si mysliti nějakou sazbu percentuální pokud se týče vpočtení let v duchovní správě strávených, poněvadž doba tato omezena není, než dobou trvání života, tedy její ukončení jest zcela neurčité a tudíž podklad pro stanovení procenta vlastně schází.«

»Dále musilo by, kdyby se na tuto zásadu přistoupilo, vyřčeno býti omezení na určité fyzické stáří, po kterém by vstoupení do úřadu katechetského bylo vyloučeno.«

K těmto námitkám činěným se strany zemského výboru sluší podotknouti, že děly se patrně bez vědomí o tom, že v zákoně zemském *ve Slezsku* — ze dne 30. dubna 1900 jest v § 8. odstavec tohoto znění »Učitelům náboženství, přestoupivším z aktivní duchovní správy do služby školní, započítá se při vyměřování pense doba strávená v duchovní správě, avšak nejvýše 5 let.«

Ustanovení tomuto sankce odeprna nebyla a jest tudíž na jevě, že by podobné ustanovení také v Čechách do zákona vzato býti mohlo.

O vyšším nákladu, jenž by vzešel zemskému fondu, po případě pensijnímu fondu pro učitele, kdyby katechetům dostalo se plného výslužného po 35leté době služební, počítáním kvot výslužného pro kratší dobu let služebních dle zásad platných pro úředníky zemské, praví zemský výbor, že *nebylo lze jej vypočísti*.

»Z 25 definitivních katechetů na *obecných* školách vykazují veškeří pouze definitivní službu od 1 roku do 8 let a nemají dosud žádného nároku na pensi.«

»Na *měšťanských* školách jest celkem 177 definitivních katechetů, z kterých má 138 def. službu od 1 roku do 10 let, takže by dosud pouze 39 katechetům nárok na pensi příslušel.«

»Z těchto katechetů vyazuje def. službu.

od 11—15 let	18
16—20	11
21—25	4
26—30	5

katechetů a pouze 1 katecheta 31letou služební dobu, pročež i při této kategorii katechetů nedokončil žádný 35letou službu a tudíž také vyměření plné pense dosud nenastává.«

Krátce řečeno, dalo-li by se katechetům 35 let služebních, nestalo by to okamžitě a ještě asi po 3 roky *nic* a potom na dlouhou dobu *nemnoho*.

β) V příčině *povinnosti vyučovací* sněm ponechal maximalní počet hodin vyučovacích jako dosavade 25 a ustanovil jen odchylku případě zvláštního ohledu hodném. Při tom má *exhorta* počítána býti *třemi* hodinami.

O tom praví zemský výbor: »Není pochyby, že počítání exhorty za 3 na místě dosavadních 2 hodin, usneseno bylo zvláště se zřetelem k tomu, že lichý

počet hodin vyučovacích nemá praktického významu, vyučuje-li se náboženství po 2 hodiny týdně v každé třídě.«

»V případě, kde by se snížil nejvyšší počet vyučovacích hodin na 22, exhortu třemi hodinami v to počítaje, docílilo by se opět lichého čísla 19 hodin, což by vzhledem k stávajícím poměrům opět nijak se neosvědčilo.«

»Proto navrhuje zemský výbor v připojené osnově zákona, aby v případě takovém počítala se exhorta jen dvěma hodinami a také proto, že v snížení nejvyššího počtu hodin z 25 na 22 leží již značná úleva.«

Při této otázce třeba vytknouti, že asi ušlo pozornosti, co se výslovně pravi ve zprávě školské komise, že »*počítání exhorty za 2 hodiny jest vlastně přísné a méně spravedlivé*«, a nebyly tedy pro exhortu schváleny 3 hodiny »zvláště« se zřetelem k lichému (25) počtu hodin.

Účtárna k tomu učinila tyto výpočty

Kdyby povinnost vyučovací katechetů redukována byla vesměs na 22 hodiny týdně, musilo by se při počtu 297 katechetů, jichž v r. 1900 jest systemisováno, celkem za 891 hod. týdně zvláštní remunerace udělit.

Kdyby remunerace ta za hodiny přepočtené rovnala se $\frac{1}{22}$ služného katechetů, obnášela by roční odměna za každou přepočtení hodinu na obecných školách ($\frac{1800 K}{22}$) = 72 K 73 h. a na měšťanských školách ($\frac{1800 K}{22}$) = 81 K 82 h. a činila by tedy celkové odměna za shora uvedené (891) přepočtené hodiny katechetů při průměrně zakrouhlené remuneraci ročních 78 K as 69.498 K.

8. V příčině *úpravy platů katechetů* nepojal zemský výbor do svého návrhu *žádného ustanovení*. Proč, o tom se vyslovuje takto: »*Jelikož sl. sněm nyní pojednává o nové úpravě hmotných poměrů učitelstva světského, nelze dle náhledu zemského výboru přistoupiti k úpravě platů zvláštních učitelů náboženství dříve, než bude známo, pro jaký systém rozhodne se sl. sněm při úpravě učitelů světských.*«

(Dokončení.)



◆ HLÍDKA ČASÓPISECKÁ. ◆

Můj starý přítel »Český Učitel« v potu tváře své klíží svoji proslulou organisaci. Stránky 314. až do str. 331. jsou plny starostí, aby organisace, tak těžko ze země vydupaná, se nerozpadla k nenahraditelné škodě Českého národa. Již dávno jsem byl přesvědčen o záslužné činnosti organisovaného našeho učitelstva, »kterému vůbec a v každém ohledu (!) můžeme děkovati, že nezůstali jsme pod tíhou zpátečnického (klerikálního) balvanu« (str. 336.), a proto rád sdílím se o spravedlivou nevoli se svým starým přítelem, že za organisaci někde v »N. L.« »mohl psátí nemyslicí trubec, který ani politické abecedě nerozumí« (str. 333).

Moji svobodomyslní kolegové mají jaksi neštěstí ve svých pracech, čehož

dlužno upřímně litovati, neboť ve své ideální snaze věnují je »jen a jen« k dobru Českého lidu. Vždyť »učitelstvo národní přivedlo v život velikou stranu svobodomyslnou, začož dostalo se mu mnoho trpkých odměn již tehdá, kdy klerikalism byl na venkově pánem« (str. 336.). Veliká strana svobodomyslná právě nějak povážlivě postonává na úbytě, nesplnivši přání svých ideálních zakladatelův, ač jen od ní chtěli »větší skývu chleba« (l. c.), — a nyní ještě k tomu takové starosti o organisaci!

Kdyby naše svobodomyslné učitelstvo mohlo věnovati své síly svému milému národu tak, jak by chtěli, vykvetl by jemu hned zlatý rajský čas. To také dobře postřehla vídeňská vláda, jež nepřejíc našemu Českému lidu zdravého vývoje, nasadila našemu svobodomyslnému učitelstvu v týl vše ničící hlízu v podobě c. k. okres. školních inspektorů. Zlopostevnou činnost těchto individuí

v našem učitelstvu národním a tak i v národě našem dobře charakterisuje s »Časem« můj přítel: »Zakrytí širokým pláštěm zájmů vládních netrpí v učitelstvu nic sebevědomého, nic samostatného, nic vývojného, a vykonávají jen a jen posláni klerikální hierarchie. Nevidí ani nedostatku a potřeb nejpalčivějších, nesmějí hovětí novým hnutím a tužbám lidu, nýbrž pečovatí jedině, aby snad učitelstvo samo nepočalo pracovati dle těchto potřeb skutečných, ale pěstovalo pěkně poslušně jen a jen názory vládní, vyhráněné pečlivou redakcí pastýřů duchovních.« (Str. 312.) Jest to skutečně pravda, že tito škůdcové našeho učitelstva a tak i českého národa netrpí v našem národním učitelstvu samostatné práce, a kde jí žádají od něho, činí to jenom proto, aby učitelstvo naše, bez tak již prací přetížené, ještě potrápili. Vzpomeňme si jenom na př. na domácí přípravu ku školnímu vyučování. Mnohý c. k. inspektor nespokojí se pouze, aby učitelstvo domácí přípravu krasopisně vepsalo v knihu skvostně vázanou, nýbrž žádá docela, by příprava ta byla veskrze samostatná! Samostatná práce, takto míněná, není svobodou, jest to duchamorná dří otročina.

Však také »nářek na okresní inspektory jest všeobecný« (l. c.) a neutíší se, dokud v našem království se neuskuteční školní program sociálních demokratů, v němž shledáváme se s těmito dvěma pozoruhodnými zásadami: »Metoda vyučovací budiž svobodná« (bez domácích příprav od inspektorů žádaných?), a: »Volbu inspektorů a řídicích učitelů provádí podřízené učitelstvo ze svého střeđu« (str. 334.). Tento poslední princip jest základní kámen nutné svobody učitelské, bez níž nemůže se učitelstvo cele věnovatí svému osvětovému povolání. Tento princip učiní školním inspektorům nemožným dosavadní jejich nevlastenské a tyranické vystupování, neboť národní učitelstvo povrhne lidmi, nemajícími smyslu pro kulturní potřeby, zvolí si pak jistě inspektory jiné, lepší. —

Než školním inspektorům nemůžeme se diviti, neboť činí to pouze z nedůstojného chlebařství; za to však příbit zde budiž zpátečnický krok výboru Ú. M. Š. učiněný v době, kdy »Svoboda« rozepíná uslechtilá svá křídla a chystá se ku novému, vše obrozujícímu vzletu. V době, kdy v zemi pravé, klassické svobody, v pokročilé naší Francii, vypudili ze svých vzorných škol již dávno všechen klerikální

vliv, a kdy se právě hotoví, by klerikály vypudili také z těch škol, jež si úskočnost jejich svým nákladem pořídila, aby tak udržela i na dále nešťastnou Francii ve svých zpátečnických spárech, v té době celý výbor Ú. M. Š. »blahovůlí rozplývá se vůči pánům katechetům. Stalo se důležité usnesení, totiž že se jim více nebude platiti paušálně, nýbrž za každou hodinu« (str. 369.). Jest to věru smutný zjev v našem národním životě, že se mohou vetřítí na místa tak eminentně vlastenecká, za jaké bez odporu se pokládá také výbor Ú. M. Š., mužové bez širšího světového rozhledu, nemající smyslu pro skutečné potřeby lidové, mužové — řekněme to krátce — tak zpátečníctí! V zemi pravé, klassické svobody vliv klerikální vytlačují ze škol, a u nás »katechetům se poklonkuje!« (l. c.) Na matičních školách nejen dostává se katechetovi práv, jež měl od několika let na školách veřejných, ale on dokonce »si může vymoci nařízení, aby učitelé pěkně chodili s mládeží do kostela« (l. c.). Při tom si výbor Ú. M. Š. jistě nevzpomněl, jakou křivdu spáchal na našem českém lidu. Vždyť nezbude našemu svobodomyšlnému učitelstvu ani chvilka volného času, jehož by výhodněji použití mohlo. Nyní musí drahocenný čas svůj vynakládati na »pěkné chodění s mládeží do kostela!«

Národnímu našemu vývoji blíží se kvapným krokem hodina dvanáctá, a jestliže i v této pozdní hodině bude národ náš hluchým ku hlasům nové pokrokové doby, pak jistě příkvačí na nešťastnou naši českou vlasť pohroma větší a také horší, než stihla naše ubohé předky na bratrovražedném poli Lipanském a na ponurých, kletých pláních Bělohorských. A zdá se, že národ náš bédnému tomuto osudu slepě spěje vstříc, nemaje dosud porozumění pro program strany sociálně demokratické, ač chová v sobě pro národní naše školství perly ceny nedostižné, neoceitelné. O dvou takových perlách zmínilí jsme se při neblahé hlíze inspektorské, a nyní předkládá »Č. U.« českému našemu lidu ještě tuto perlu: »Úplné odloučení školy od církve« (str. 334.). Tento požadavek ve školském programu sociálních demokratů nesmí se přirovnati jenom ku perle lesku matného, vylovené z temných hlubin vlasteneckých našich toků; nikoliv, požadavek tento jest zářným démantem, před jehož bleskotným, čarovným svitem s hanbou zmizí z našeho školství zhoubná klerikální temnota a zpátečnictví — a nevrátí se již nikdy více!

Český Učitel, jenž bojuje proti všemu »zpátečnictví« a hájí jen »vývoj a pokrok«, jenž tudíž je úhlavním nepřítelem všeho katolického, poněvadž ono chová v sobě živly klerikální, tudíž nejvyšší tmářské a zpátečnické, vyjel sobě v 15. čísle IV. ročníku proti panu Kadlčákovi, že jménem katol. učitelstva na Moravě, jehož je vůdcem, »blahopřál panu arcibiskupovi Kohnovi k osmé ročníci jeho zvolení »za nástupce Methodějova«, začož dostalo se mu od kon-sistoře děkovacího připsu. Pan Kadlčák horoval potom: »Oznamuje vzácný a pře-drahý tento projev našeho protektora milému členstvu, jsem přesvědčen, že každý bude tím posilněn a povzbuzen ve škole i ve veřejném životě působiti na pevných neroz-borných základech katolických. Ukažme skutkem, že vzácné přízně, vyznamenání a péče otcovské, jakou nám dává milény velepastýř náš, plnou měrou chceme si za-sloužiti. — Přejeme k tomu panu Kadl-čákovi a soudruhům jeho hojného zřadu, poznamenávajice prostě jen, že k rozkazu nejdůstojnějšího toho nástupce Methodějova slouženo bylo dne 11. téhož měsíce v me-tropolitním chrámu v Olomouci slavně »Te Deum« na oslavu vítězství Ferdinanda II. nad vojskem českým roku 1620. na Bílé Hoře.« — Tolik Český Učitel. Nuže tážeme se slavné redakce, zdaž ona se domnívá, že nástupce sv. Methoděje dopustil se tím nějaké nepřátelské beztaktčnosti proti českému národu, když kázal oslaviti vítězství Ferdi-nanda II. na Bílé Hoře? Či slavná redakce ustavičně tone v bludech tendenční historie protestantské a neví, kdo ž byl Ferdi-nand II.? Zákonitý král český, v jehož vojsku se nalézali habsburské dynastii věrní Cechové. Na Bílé Hoře pak nebylo poraženo vojsko české, nýbrž rebelanti krále cizáka a bidáka, který mezi tím, co boj zuřil, za lřesku zbrani s cizáckými kumpány hodoval, krále Němce a Kalvína, jehož anglikánská manželka hnusným odporem naplněna byla proti národu českému, proti jeho řeči a zvykům. Kdyby tenkrát bylo zvítězilo vojsko zimního vzdorokrále, tož dnes nerozléhal by se hlahol český po našich vlastech, památeční obřady sloužil by ovšem nějaký dvorní kazatel, a pan Černý ku př. by se jmenoval Friedrich Wilhelm Schwarz a nikterak by neseděl jako říšský poslanec, zvolený za V kurii národ-ním dělnictvem českým ve Vídni, nýbrž zpíval by z plna hrdla někde v Berlíně »Wacht am Rhein« a »Deutschland, Deutsch-land über alles.«

—*ly.*

Školský Obzor přináší ve svém čísle ze dne 5. února podobiznu nešťastného apo-staty Dr. Augustína Smetany, ve feuilletonu bombastický životopis jeho — a pak také aforismy ze spisů Smetanových, nepozname-návaje ovšem pramen dle názvu a dle stránky. Inu přejme »Obzoru« tuto pochoutku! Uvá-díme zde jeden aforism namířený proti církvi katolické, avšak upravili jsme jej dle dnešních poměrů: Dejte dnes sociální demokracii moc, již dle její domněni měla církev ve středověku, a ona zítra ve všech městech, kde jsou klerikálové, postaví své hranice a zvrhne se ve fanatismus, který již tolik zla a žalu na pokolení lidské uvalil! V témže čísle zde bije dopisovatel ze severní Moravy do klerikálních šosáků a do buržoasních dušiček, že nechťi ze všech sil svých pracovatí k tomu, aby v pašaliku jevíčském jistý kollega-pokro-kář mohl se »protikonvenienčně« oženiti. Ze všeho kouká, že kollega-pokrokář-nezna-boh, udělal si známost s nějakou židovkou, že známost ta nezůstala »bez následků«, a nyní by se rád oženil — ale jen tak »civilně«. A k tomu má inspektor a celá okresní školní rada podati rychle pomocné ruky, praesentu-jíce p. kolegovi-pokrokáři, který již půl roku má po zkouškách, definitivu, aby onen nerozvázný kousek mohl provésti. — V témže čísle zase jiný Moravan nepokrytě vyznává: »Že mezi pokrokovým učitelstvem pohlíží se sympaticky k sociálně demokratické straně, že nejsou nám směrodatné hromy a blesky »Lidových Novin«, není nic divného, poně-vadž u žádně z politických stran nevidíme opravdovější dobré vůle ke škole a učitel-stvu«. Milý pane Moravane, vy byste otvírali oči i ústa na poměry, které by nastoupily, kdyby strana sociálně-demokratická počala vládnouti; možno že by Vás poslala tlouci šutr na silnici! —*ly.*

* * FEUILLETON. * *

Kam s dcerou?

Napsal F. PILBAUER.

Jako kdyby to bylo dnes. Dočkal jsem šestého roku, matka mě vzala za ruku: »Pojd, hochu, do kostela, nastane ti škola, budeme prositi Pána Boha, aby ti dal dar Ducha sv., aby ti šlo učení do hlavy.« —

Díval jsem se na matku, která klečí před oltářem Boží Rodičky se sepjatýma rukama. To prosila Pána Boha za mě. Se-

„pjal jsem ruce též zdálo se mně, jako by se Panna Maria usmívala na nás.“

Tenkrát jsem měl jakési blahé tušení, ale nyní bych řekl: Matka Boží nás vyslyšela.

A co mě chránilo před všelikým pokušením? Hluboko vryl se do mé paměti obraz: Klečící matka prosí Pannu Marii za svého syna.

Mám statek v Roubíně, ve kterém hospodařím se svou manželkou. K naší radosti roste dceruška Liduška. Jde jí na 14. rok. A zde jsem u křizovatky. Nevím, jak dál. Kam s ní? Do které školy, na jaké cvičení a podobné starosti o budoucí a teď vlastně nejhlavnější vychování dcery. Na křizovatce bývá sloup, na kterémž rukou nápis ukazuje pravou cestu. I namířil jsem ke kostelu, nejbezpečnějšímu ukazateli. A zde prosil jsem, aby mně Bůh vnuknul myšlénku, kam s dcerou.

Cítě se posilněn i potěšen, vystupuji ze dveří chrámových. Znenadání mně kdosi položí ruku na rameno. Ohlédnou se a vidím starce vážného. »Pozoruj na vás, že máte starost!« osloví mě.

Pojal jsem k starci důvěru i zastesknou si »Nevím, jak s dcerou. Liduška naši je 14 let, chci jí dát vzdělání, aby se hodila k světu. Škol je mnoho, pensionátů, kursů všelikých, jde mi z toho hlava kolem. Jsem rolník.«

»Dobrá, — vece stařec, — vy jste statkář a máte dceru Lidušku. Krásné jméno! Já jsem Všudybud a ptám se: Manželku nemáte? Nejprve s ní porada sluší.«

»Ach ovšem,« odvětim já, »ve všem s ní radu béřu, pokud se týká hospodářství a vyznání musím, že statek velice jejím přičiněním povznesen. Ale dál to nejde. V práci je první i poslední, je jí všude plno, ale vychována, aby se hodila do světa moderního — řeknu, že není. Vysoce si jí vážím, a jinak ani nejde. Rodiče dali jí do školy klášterní, a teď sama chce, aby Liduška chodila také do kláštera. Ale hleďte, to dnes dle mého náhledu nestačí. Takhle před 30 léty!«

»Počkejte, — rukou zarazil mě Všudybud, — jsme u vážné věci. Dám-li nůž nabrousiti, musí dáti nožif pozor, aby ho v dobré ostří vytáhl na bruse a nespálil ho. A ani na ulici nebrousí, leda šlejiť nějaký. Chceteli, rád vám poraďim.«

»Jděme tedy na chvíli do hospody,« — navrhnou.

»V hospodě se pivo pije, — sekl mě Všudybud, — vidím, že dle obyčeje nynějšího chcete školy a vychovávání tepati v krčmách. Nikoli, zajdeme do parku a tam usedneme na lavičku.«

Jako beránek šel jsem za Všudybudem. Ten posadě se, zahovoří: »Řekl jste, že vaše manželka je pracovitá; ptám se, chápe se též Liduška práce?«

»O arci,« odpovídám rychle, »nejraději by pořád u necek, škopku se máchala, podlahu drhla a to mě právě netěší; na poli by starým chtěla stačiti.«

»Dost, dost,« zarazil mě Všudybud. »Vaše Liduška miluje práci — to je polovina práce u vychování jejím odbyto.«

»Ale,« namítnu mu, »přijde leckdos na návštěvu a tu je třeba, myslím, aby dovedla dcera hovořiti, aby neřeklo, že je hloupá.«

»Ovšem, všechněm lidem je potřeba cvičení. Kdo od narození hloupý jest, ten vedení a cvičení potřebuje, protože sám na nic přijíti a trefiti neumí. Kdo myslí bystřejší jest, třeba mnohem více, protože nezaměstná-li on hbitě myslí něčím užitečným, zaměstná ona sama sebe lecčimž neužitečným, hřišným, škodným. Mlýn točící se, nedává-li se mu zrna, aby mouku dělal, sám sebe stírá a drtiny děláje, neužitečně sobě přece praší a někdy třeští, praští, láme se; tak mysl hbitá, nemá-li látky ku zpracování, jistotně se marností a bláznovstvím ponese, někdy tak dalece, že sama sobě zahynutí příčinou bude.«

I dovolil jsem si říci: »Ale vždyť moje dcera nebude potřebovati, aby tvrdou práci konala.«

»Vím, — zarazil mě, — jste zabředlý snad nechtě v tom viru světa dosti hluboko. A tak to bývá: Pracoviti rodiče v úmyslu, aby děti své vychovali k snadnějšímu živobytí, nejprv je hledí práci odnaučiti, což je základní chybou. Nevíte, jak bude dál.«

Mně to nedalo a řekl jsem: »Nemyslím, aby děvče zahálelo, ale ať koná lehčí práce, vyšívá, čte nebo hraje na piano.«

»Nechte mne domluviti. Pravím, každá práce, umí-li jí děvče a — uměti jí má, ať si těžká nebo snadná — svým čásem se upotřebí. Kdo dovede práci, dovede též uměti služce poručiti. Jsou paničky, které se služebnými neumí zacházeti, hloupými rozkazy nespílitelnými uvádí se v posměch mezi služebnými a to nepřispívá k domácímu pořádku.«

(Dokončení.)

✻ ✻ ✻ SMĚS. ✻ ✻ ✻

Z družstva Vlasf. Ke družstvu Vlasf přistoupili za členy zakládající: MUDr. V. Mladějovský, universitní docent v Praze; MUDr. Ot. Rožánek, lékař v Praze; JUDr. Fr. Herrmann, mag. úředník v Praze; Fr. Peřinka, c. k. berní adjunkt ve Val. Kloboučích; Ant. Knotek, městský asistent v Hradci Králové; Jos. hrabě Berchtold, kaplan v Obřívstí; Jos. Čížek, farář v Einsidlu; Th. Graca, koop. v Kostelci na Mor.; Jan Žák, korektor a účetní v družstvu Vlasf; sl. Marie Melicharova, učitelka v Žižkově; sl. Jos. Portová v Žižkově; sl. Ant. Caloudova v Praze a pražští typografové: Ant. Melichar, Em. Kašpárek; V Bittermann, J. šlechtic Sagner, Vojř. Rubarz, Cesar Graas a Franř. Krbec. — Vše přijímá a vyřizuje: administrace družstva Vlasf, Praha, č. 570-II.

Náklad král. hlav. města Prahy na školy obecné a měšťanské. Praha, jak známo, tvoří dle zákona zvláštní, samostatný okres, jenž veškeré výdaje na školy hradí si sám. Jenom pense platí se z peňšíjního fondu zemského. Roku 1901 má Praha 17 škol měšťanských, 41 škol obecných a 1 školu pro slabomyslné. Celkem 67 škol o 382 třídách.

Připočítáme-li k tomu ještě ostatní vychovávací ústavy pražské (útulky pro mládež školní, vychovatelna, vyšší škola dívčí a j.), činí veškerý náklad na školství pražské 2,187.336 K. Náklad ten hradí vedle vlastních příjmů školních, školní přírážkou. Z příjmů zemských hradí se jí jako školné za děti cizí 97.698 K. — Vedle toho však přispívá Praha i na školství národní ve venkovských okresích školních. Platí totiž jako jiné obce všechny dávky zemské, jež tvoří na rok 1901, jak sněmem povoleno bylo, 55 $\frac{0}{100}$ přírážky k daním přímým, z nichž na školství připadá 39 $\frac{0}{100}$. Praha tudíž, platíc 6,784.618 K přírážek zemských, přispívá na národní školství obnosem 4,810.911 K. Kdyby Praha hradila jen školství své, nepřispívajíc na školství venkovských okresů, musela by se zemská přírážka zvýšiti o 6 $\frac{3}{4}$ $\frac{0}{100}$. Úhrnem platí tudíž město Praha na školství 6,998.297 K. »Č. Revue.«

Žačky a sněrovačky. Ministr vyučování v Sasku zakázal všem žakyním nosení sněrovačky. Podobný zákaz existuje již delší dobu v Uhrách a v Rusku.

Na vysokých školách francouzských, jichž je počtem 15, zapsáno bylo v minulém studijním roce 27.080 posluchačů. Jediná Sorbonna pařížská byla navštěvována 12.059 posluchači. Ostatních 14 universit vykazuje průměrný počet 1000 studentů. Celkový náklad na těchto patnáct vysokých škol obnášel 13 $\frac{1}{2}$ mil. franků, z čehož stát hradil kolem dvou třetin.

Reforma gymnasijního studia ve Francii započata tím, že nejvyšší rada pro veřejné vyučování ve Francii povolila, aby žáci vstupující do lycea (našeho gymnasia) mohli si zvoliti buď studium řečtiny, neb místo něho důkladnější studium věd exaktních neb dvě řeči moderní. Proti současnému učení se dvěma řečem cizím vyslovují se již nyní čelní paedagogové francouzští, dokládajíc zcela právem, že lépe uměti jednu řeč dokonale, než lámat nedostatečně řeči dvě. Řeči, jimž na lyceích se vyučuje, jsou angličtina, ruština, němčina a španělština (tato zvláště v jižních departementech).

Spolek »Dopo scuola« (»Po škole«). Pod tímto názvem ustavil se v Miláně spolek, jenž si vzal za úkol starati se o děti po skončeném vyučování. Vycházejí ze zásady, že vyučování školní končí pravidelně v dobu, kdy rodiče dítek pro své zaměstnání neměně mohou se dítkám věnovati, shromažďuje ve zvláštních místnostech děti, které si tam hrají, zpívají, opakují — vše pod dozorem zvlášť placeného učitele. Po 6. hod. večerní přicházejí rodiče a odvedou si děti teprve k rodinnému krbu.

Časté měnění učebnic, není, jak se zdá zlozvykem jen u nás, nýbrž i jinde v cizině. Aspoň francouzské listy si stěžují, že prý téměř rok co rok mění se školní učebnice, a tak rozumnoužijí se zbytečně vydaje rodičům. U nás dělo se tak dříve jen na školách středních, teď však začíná manipulace ta i na školách měšťanských. Což má býti škola a žactvo předmětem špekulací různých více méně drahých nakladatelů?

Nová pomůcka historickému bádání. Italský časopis »Corriere della Sera« navrhuje, aby tak, jako povinný jsou tiskárny dodávati do veřejných bibliothek povinné exempláře knih, tak aby též umělecké grafické reprodukcce sbírané byly a uschovávány v bibliothekách. Že má leckterá ilustrace neb fotografie, byť jen časovou nějakou událost zobrazující, často větší cenu než lecjaký tuctový román mizerně z cizí některé řeči přeložený, jest samozřejmo.

* * LITERATURA. * *

Über den Reiz des Unterrichts.

Eine pädagogisch-psychologische Analyse von Dr. phil. Franz Schmidt. Berlin W 9, Reuther & Reichard 1900, 0.80 M. (Sammlung von Abhandlungen aus dem Gebiete der pädagogischen Psychologie. Herausgegeben von H. Schiller und Th. Ziehen. III. Band, 3. Heft.)

V Německu, v zemi na filosofy a paedagogy tak silně bohaté, vychází nesčetné množství plodů filosofických i paedagogických, i můžeme říci, že každé odvětví těchto věd nalézá hojně pěstitelů. Duše dětská byla již ve všech svých procesech, které při vyučování školní »prodělává«, důkladně psychologicky pitvána. Jaký však pochod prodělává a zažívá duše učitelova při vyučování, dosud snad paedagogicko-psychologicky rozebíráno nebylo. Aspoň nedostal se nám podobný spis do rukou. Teprve Dr. Frant. Schmidt dobyl si této zásluhy, vydav svrchu uvedený spisek, ve kterém pozornost svou věnoval duši učitelově a vystihnouti hleděl onu zálibu, jež z činnosti vyučovací vyplývá. Látka učebná je sice učiteli věci všední, známou, tudíž nezajímavou, avšak uváží-li při tom, že zajímavost poskytuje látka učebná svou důležitostí a že látku té nabyt druhdy rovněž vlastní činností duševní, tož objeví se jemu i tato známá látka dosti půvabnou. Učitel nesděluje jen prostě se svými žáky látku učebnou, anobř on musí za tím účelem hledati správnou metodu, jak by tak učinil, a tato činnost methodická vzbudí v něm opět živý pocit duševní volnosti. A vskutku každá dobře přednesená a provedená partie učebná podobá se dramatickému výstupu. Avšak vyučování nezáleží pouze v tom, aby učitel dovedl správným způsobem rychle a trvale žáky své vědomostmi obohaciti, nýbrž on musí ve svých chovancích také povzbuditi uměleckou tvořivost. A právě tato obtížná činnost, při které znenáhla před očima učitele vyrůstají nové osoby, abych tak řekl nové karaktery, právě tato činnost dle Dr. Schmidta poskytuje učiteli nejvíce půvabu a zajímavosti. Dále líčí spisovatel půvat, jaký poskytuje hromadné vyučování ve třídě, poukazuje při tom na potěšení matky, které ona cítí, pozorujíc činnost svých několika dítek individuálně různých. Ku konci promlouvá spisovatel o socialním významu vy-

učování, jež tvoří podklad pro vyučování odborné. Spisek je dobrou vzdělávací četbou pro učitele, třeba bychom nechtěli na vše přísahati, co se tam podrobně líčí. —*ly.*

Z nakladatelství družstva Vlasť:

»**Vlasti**«, časopisu pro poučení a zábavu vyšlo redakcí T. Škrdlé roč. XVII. čís. 5. s následujícím zajímavým obsahem:

Z jakých příčin jmenuje Petr Chelčický M. Jana Viklífa Protivou? Píše Dr. Antonín Lenz. — Hlasatelé nových idejí, báseň od Neznámé. — Z říše baltického Triglava. Historický obraz z doby obrázení Pomořanů od Bedřicha Kamaryta. — Naše Slezsko. Píše Jan Vyhřídál. — Za řt dp. P. Janem Křtitelem Votkou Š. J. Životopis od Ant. Rejzka. — Záhady světa a bilance vědy. Píše duch. prof. Fr. Horáček. — Hádanky světa. Píše Bedřich Jiríček. — Jak to v našich obcích chodíválo. Kulturní obraz z doby poddanství od F. J. Čechety. — Duchovní znělka. Báseň. Vzdělá hrabě Josef Berchtold. — Kanonické visitace biskupů litoměřických v letech 1796—1922. Podává Ant. Vetešík. — Hlídká národohospodářská. Napsal Rudolf Vrba. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné celoroční 10 K, půletní 6 K.

»**Našich Listů**«, orgánu strany křesťansko-socialní vyšlo ročníku X. č. 25. a 26. Redaktor T. Jiroušek. — Obsah:

Osmý mezinárodní sjezd proti alkoholismu. Encyklika Sv. Otce o křesťanské demokracii. (Dr. R. Horský.) — Církev ve středověku. (V. Drbohlav.) Jsme nenapravitelní. (T. J. J.) — Oslava odpadlíka. (Dr. Rud. Horský.) — Listy z Belgie. (L. ř 36.) Listy z Krájin. (L. ř 19.) — Listy z Bavor. (L. ř 6.) Paběrky z Času (L. ř k.) — Záležitosti strany. — Slovanská hlídka. — Hornická hlídka. — Různé zprávy. — Spolkový věstník. — Literatura. — Feuilleton: Ze čtvrti sv. Petra. Socialní obraz z minulých dob. — Čty z socialního života lékařů. (Dr. Vlad. Mladějovský.) — Na tento týdeník předplácí se v administraci družstva Vlasť v Praze, Žitná ul. č. 570-II. poštou pro Rakousko-Uhersko na celý rok 4 K.

»**Rozhledů po lidumilství**«, jediného filantropického našeho měsíčníku, vycházejícího redakcí JUC. Fr. Gyr. Vlka ve prospěch Jub. ženského asyly cis. a král. Alžběty v Praze, vydáno bylo právě 1. číslo IX. ročníku s bohatým obsahem. Předplatné ročně 4 K přijímá Lotty Trakalová-Kheilová, choť ředitele akademie hr. Straky v Praze.

Z nakladatelství Cyrillo-Methodějské knihtiskárny:

»**Rádce Duchovní**«. Časopis kněžstva československého. Redakci vede Dr. Jos. Burian. — Ročníku VIII. č. 2.

»**Rajská Zahrádka**«. Časopis pro mládež. Redaktor V. Špaček, řídící učitel v Košátkách. — Ročník X. sesít 5.

»**Český Jinoch**«. — Časopis pro dospělejší mládež československou. Rediguje prof. Václav Müller. Ročníku VI. č. 4. a 5.

»**Obrana pravdy křesťanské ve veřejném životě**«. Redakci vede P. Kopal. Číslo 3.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a roční plací se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slovu je 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slovu je deset procent a shrátel dostane na 10 exemplářů jedenačtyř z darma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zaslá se předpl. adres. reklamace, jež se nopočetí a nofrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtež Em. Zákovi, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky K. Skultěty, ř. učitel v Šestovicích, (p. V. Jesenice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holesovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frant. Horáček. — K úpravě poměrů katechetských. (Dokončení.) — Studie o psychologii dítěte. Podává Fr. Žundálek. — Feuilleton: Kam s dcerou? Napsal F. Pilbauer. (Dokončení.) — Směs.

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

Motto:

»Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor!«

Před nedávnem vyskytla se denních listech zpráva, která ještě před 20—30 léty by byla naplnila jisté kruhy pravým zděšením. Zpráva ta hlásá lakonicky, že zemský školní výbor dolnorakouský zaslal říditelům gymnasií okružníků, jimž uloženo jim zjednatí dobrozdání podřízených sborů profesorských, zda-li by nebylo radno z učebního programu vypustiti — řečtinu a na místě jejím zavésti jako povinný předmět frančtinu. A nastojte, neočekávané stalo se skutkem. Většina sborů rozhodli se pro odstranění řečtiny. Les dieux s' en vont! Nemí žádné pochybnosti, že příkladu školských autorit dolnorakouských budou následovati také jinde, a že za nedlouho bude o řečtině platiti vzdech resignace: Fuiumus Troës. Fueramus Pergama quondam.

Ještě několik málo let a jazyk bohů a bohatýrů Homérových naposled zahlaholí v učebných síních. Naposled uvítá »výborný sviňáček« (διοσ σβώτης), Eumaios svého pána a velitele *Odyssea*, naposled bude mluvit »volooká« *Athéna* (Βωοπικς Αθήνη) do *Telemacha* mentorskými slovy, naposled rozezvučí se neuhastitelný smích olympických bohů, (γέλως ἄσβεστος) naposled zapěje tragický chor své žalostné »παπαπαπαί... A kdo by byl s to, v tu dobu s větrem letěti o závod širým krajem nad městy, kde Musám postaven byl stánek sebe skrovnější, ten zaslechl by z tisíce mladivých hrdel jásavé »Victoria«. A tisíce mladistvých srdcí, by se uvolnilo k novému žilobití, neboť těžký balvan, který jim dusil dech, odstraněn, odvalen na vždy. Nikdy víc nebudou obrovské »circumflexy« v podobě hroznýšů děsiti je ve spaní, nikdy v příšerných snech nezjeví se jim více kopí, kterými krvežízniví bandité, »Paroxytoni« a »Proparoxytoni« hrozí jim prokláti hruď a zjeví-li se přece, tu prchnou při prvním probuzení, kdy proctinuvší syn Mús s povděkem zvolá: »Zaplať Pán Bůh, byl to pouhý sen!« —

Však to nechalo na sebe hezky dlouho čekat! *Πάντα παί* — vše je v toku — děl starý *Heraklit*. Jak ohromné převraty staly se za minulého století ve

všech oborech lidských poznatků, snah a zařízení. Komunikace, strojnictví, umění, zdravotvěda, národní hospodářství, zemělnalství, politické názory, paedagogika atd. — jak se to vše změnilo jen během posledních 50 let. Jediným pevným bodem v tomto kaleidoskopickém víru zůstaly naše školy střední, hlavně však naše *gymnasia*. Reálky zajisté, kladoucí hlavní váhu na vědy empirické, chtějí nechtějí přizpůsobiti se musily pokroku času alespoň částečně. Neboť v oboru t. zv. *grammaticko-historickém* panuje také zde strnulá stagnace, vyjma ovšem pokusy s methodou analytickou a sluchovou (srov. *Berlitz school*, *Fetterovy* učebnice jazyka francouzského atp.) u vyučování jazykům moderním. Že gymnasia naše hověla a hoví jakémusi aristokratickému konservatismu, nechá se snadno vysvětliti dějinami těchže.

Vyučelýf školy tyto, jako všechny ostatní, na půdě církevní. Co pak se klassiků týká, tu nesrovnává se s pravdou, jakoby teprvé po dobytí Cařihradu od Turků různí vystěhovalci byzantští, na př. *Bessarion*, *Argyropulos* a j. Evropu západní seznámili s ušlechtilými výplody spisovatelů starořeckých. Neboť byli to výhradně osoby duchovenské, které již před tím pěstovali literaturu klassickou, jako učený *Jan Scotus Erigena* v stol. devátém, v století pak desátém vedle mnicha *Gerberta*, blahosl. *Hroswitha* z Gandersheimu, později *Dante* († 1321), *Petrarca* († 1374) hlavně pak učený *Mikuláš z Cusy* přijímám »decretorum doctor«, který jako kardinál po rozkazu papeže *Eugena IV.* cestoval do Cařihradu, odkud celý poklad řeckých rukopisů přinesl na západ, vybízejí vrstevníky své k horlivému studiu klassiků řeckých i latinských. To vše stalo se však před pádem Cařihradu. (1453.)

Studium t. zv. »*trivium*« (grammatica, dialectica, rhetorika) a »*quadrivium*« (arithmetica, geometria, musica, astronomia) dělo se, pokud to povaha jednotlivých předmětů připouštěla, na základě klassiků. Jazykem vyučovacím vůbec byla *latina*, která byla nejen jazykem *liturgickým*, nýbrž jazykem, kterým hovořili učenci, diplomati, umělci a vzdělané třídy vůbec. Kdo uměl *latinsky*, ten patil za vzdělaného člověka, ať již jeho vědění ostatní bylo jakékoli. Kdo vedle toho uměl ještě *řecky*, na toho pohlíželi lidé jako na vzácného učence.

Kdo docela dovedl tepati disticha, »egregie loqui,« »nervose loqui,« »salse loqui,« »acute loqui,« »animose loqui«, uměl k tomu několik set přísloví a pořekadel latinských, t. zv. »apophtegmat«, znal k tomu trochu Aristotela, patologii a církevní dějiny Eusebiovy, tomu zajisté v krátce uštěřeno přijmení »doctor egregius« atp. To bylo za dob, kdy *Oderich z Pordenone*, konavší cesty po Asii, (1316—1330) krajanům svým docela vážně vypravoval o podivuhodné říši *Capa* při moři ležící. Každý druh ryb, které v moři onom žijí, připluje ke břehu a tlačí se k pevnině v takovém množství, že při okraji mořském daleko široko není nic jiného viděti, než samé ryby. Obyvatelé tamější z nich schytají, kolik jim libo. Po třech dnech ryby druhu prvního odplují do moře a za nedlouho přizene se druh nový, což se opakuje tak dlouho, pokud veškerá čeleď rybí se nevystřídá. Avšak tento úkaz pouze jednou do roka lze pozorovati za oné doby, kdy ryby chtějí tamějšímu králi vzdáti svůj hold. V říši *Nicimeram* mají muži i ženy obličje psi! V říši *Caoli* jsou hory jménem *Caspis*, na nichž roste jistý druh velikého pepře. Když plod uzraje a se otevře, tu objeví se místo zrna zvířátko jako malinké jehňátko, kteréž platí za nejvýbornější pamlsek. Bratr *Oderich* se nad tím durdí, že jsou lidé, kteří tomu nevěří. Nemožné to prý není,

vždyť prý v zemi irské rostou ve vodě stromy, jichž listy, upadnou-li do vody, ihned v malé ptáčky se promění.

Nenapadne nám, abychom nad těmito naivnostmi snad pohrdlivě krčili rameny. Neboť dobře nám je známo, že v těchto a podobných zkazkách středověkých vždy se tají nějaké zrnko pravdy. Nám se jedná pouze o to, abychom ukázali, jaký *kontrast* vládne mezi obzorem poznatků za věku 14. a na zápraží věku 20. Nejskvěleji zazářila ovšem hvězda klassických studií za věku t. zv. *humanismu*, kdy renaissance kultury řecko-latinské byla účelem snah duchů nejvzácnějších. K době této pojí se u nás jméno prvního humanisty českého pana *Bohuslava Lobkovic a Hasištejna*, o němž se tvrdí, že latinský sloh jeho se rovnal cicerónskému. Jen že snaha po »humanisování« čili »zlatinění« národa vedla k nezdravým a nevkusným výstřelkům. Latinisováno šmahem všechno — i sama příjmení česká, která v bizarním kabátě budí u potomků úsměv pro antický kothurn, v němž si vykračuje hrdina mnohdy velmi prozaický, jako u nás na př.: Stodolius, Středonius, Nudožerinus, a j. v Němcích *Melanchthon* (Schwarzerde); *Oecolampadius* (Hauslampe); *Cochläus, Cellarius* a j. v.

Než to vše byly ještě neškodné hříčky proti tomu, co *humanisté* tropili v Itálii. Tam docela někteří i toho smělého kroku se odvážili, že *věro- i mravouku* katolickou v *humanistické* roucho oblačeti se jali a to z ješitnosti národní, aby starořímská sláva znovu k obdivu a následování strhla celý svět. Tak humanista *Bembo* odvážil se samého Krista porovnávat s Minervou, která vyskočila z hlavy Jovišovy; Ducha sv. nazýval »auram Zephiri coelestis«; pochod odpuštění hříchu opsal: »Deos Superos manesque placare.« Jiní *humanisté* přezdělí kardinálům *Patres conscripti*, kněžím *Flamines*, jeptiškám *Vestales*, Bohorodičku nazvali *Diva*. O sv. *Františku z Assisi* dělí, že je »in numerum Deorum receptus«. Ještě horších extravagancí dopouštěl se shora zmíněný *Bessarion*. Ale brzo měla nastati reakce. V témže roce, kdy bojována byla bitva na Bílé hoře, vyšel v Londýně spis »*Novum organon*« *Bacona* z *Verulama*, zakladatele *empirismu*. V témž čase, kdy celá Evropa střední i severní ozývala se lomozem děsných válek, vynalezen byl první dalekohled. Téhož roku, kdy *Torstenson* zle řádil v naší vlasti, rýsují *Grimaldi* a *Hevelius* první mapu měsíce (1643); pod italským nebem zavírá k věčnému spánku své oči *Galilei*, položiv vědecké základy moderní dynamiky — o astronomických výzkumech ani nemluvě. Čtyři roky po smrti největšího paedagoga *Komenského* († 1681) určuje *Ole Römer* rychlost světla. Hned na to překvapuje *Huyghens*, — jemuž sám *Newton* dal příjmi »*summus Hugenius* — učený svět celou řadou výzkumů fyzikálních; *John Locke* píše svoji kritiku lidského poznání; *Flamstead* a *Halley* pořizují první atlas hvězdnatého nebe. Celá řada vědátorů z rodiny *Bernoulli* (Jakob, Daniel, Jan, Mikuláš), slaví triumfy v počtech integrálních a infinitesimálních; nade všechny ale září dva velikáni v říši vědy: *Leibnitz* a *Isaac Newton*. O prvním, jenž nade vši pochybnost pocházel z krve slovanské, pravil pruský král *Bedřich II.*, že učeností svou vyváží celou akademii, druhému pak obdiv vrstevníků postavil nádherný pomník, jehož pompésní nápis končí významným veršem: »Sibi gratulentur Mortales, tale tantumque exstitisse humani generis decus.«¹⁾



¹⁾ »Blahopřátí sobě mohou smrtelníci, že z nich taková ozdoba pokolení lidského vznikla!«

K úpravě poměrů katechetských.

* DOKONČENÍ. *

»Tím není ostatně vyloučena možnost, by otázka zde dotčená současně s úpravou platů učitelských vůbec byla rozřešena, buďsi v té způsobě, by při stanovení různých tříd platů pro jednotlivé kategorie osob učitelských všichni katecheti vřadění byli do nejvyšší třídy platů dotčené kategorie, příznivější úpravou přídaveků služebních neb jiným vhodným způsobem.«

K tomu zemská účtárna opět učinila výpočty takto:

a) V případě, že by katechetům ustanoveným se stálým platem na obecných školách přiřknuto bylo základní služné dosavadní I. třídy učitelů škol obecných, tedy 1600 K, čímž by katechetovi II. třídy služného o 200 K, III. třídy služného o 400 K, IV. třídy služného o 500 K a V. třídy služného (jichž není) o 600 K získali, obnášelo by zvýšení K 10.700.

Za to však odpadlo by z dosavadně rozpočtených doplňků ke služnému a z osobních přídaveků 4100 K, takže by vlastně zvýšil se náklad o 6600 K.

b) Vzalo-li by se za základ pro katechety se stálým platem na měšťanských školách dosavadní služné I. třídy služného učitelů škol měšťanských — tedy 1800 K, čímž by katecheti II. třídy služného o 100 K, III. tř. služného o 200 K, a IV. tř. služného o 400 K získali, činilo by zvýšení 72.500 K, po odečtení dosavadních jich doplňků ke služnému a osobních přídaveků (15.260 K) toliko 57.240 K.

c) Kdyby každé pětileté zvýšení služného katechetů na obecných školách počínaje od I. definitivního ustanovení obnášeti mělo po 200 K (t. j. při všech 6 kvinkvenálkách dohromady více o 300 K, než při učitelích škol obecných), činil by dotýčný náklad 1600 K.

U porovnání s dosavadním rozpočtovým nákladem (800 K) jevílo by se zvýšení 800 K!

d) V případě, že by rovněž každé pětileté zvýšení služného katechetů na školách měšťanských stanovilo se po 200 K (při všech 6 kvinkvenálkách dohromady o 120 K více, než při učitelích dle dosavadní úpravy), obnášel by celkový náklad 39.400 K, t. j. o 5080 K více než dosud.

Výpočty tyto dopadnou ovšem jinak, zvýší-li se souměrně služné učitelů. Významna při nich jest ta okolnost, že se pro katechety počítaly již kvinkvenálky vyšší.

Byl tedy zemským výborem ve zprávě ze dne 11. dubna 1900 sněmu předložen hotový návrh změny zákona katechetského ze 14. prosince 1888, v němž pro systemisované katechety navrženo jest snížení povinnosti vyučovací, ale toliko ve zvláštních případech a zkrácení doby služební, avšak v příčině úpravy platů (služného a pětiletých zvýšení i přídaveků) ponechána tam (zatím) stará zásada, že stálé platy katechetů »upraveny jsou předpisy, které platí ve příčině příjmů učitelů vůbec.«

9. Tato předloha zemského výboru přikázána byla komisi školské a rozpočtové, avšak tam se o ní nejednalo a tudíž také zpráva o ní sněmu předložena nebyla.

V komisi školské jednalo se ve dnech 29. dubna až 2. května 1900 o návrzích, které subkomitét*) v záležitosti sdělání nového zákona o platech učitelských

*) Před volbou tohoto subkomitétu ve schůzi komise školské dne 10. dubna 1900 vřele ve prospěch katechetů mluvili ndp.: praelat Dr. Krásl i kan. Dr. Sedlák. (»K. L.« ze d. 11/4. 1900.)

byl podal. Komise uzavřela sněmu navrhnouti zásady nové úpravy právních poměrů učitelstva. V příčině katechetů pak navržena byla v odstavci 10. zásada: »Odměny a služné za vyučování náboženství sluší současně upravití dle zásad vyslovených v resoluci sněmu ze dne 9. května 1899 a to ve smyslu jednotného systému osobního služebného.«

Komise shodla se na tom, aby pro učitelstvo zavedena byla soustava tříd osobních a platy katechetů aby upraveny byly *a)* současně, *b)* ve smyslu soustavy tříd osobních, *c)* dle zásad vyslovených v resoluci sněmu ze dne 9. května 1899, t. j. »zvláštními příznivějšími předpisy.«

10. Avšak o těchto návrzích školské komise nebylo již ani ve sněmu jednáno, protože byl odročen a nebylo tudíž sněmem uloženo zemskému výboru, aby na základě jich vypracoval a předložil návrhy. Zemský výbor však přece sdělil zprávu školské komise c. k. zemské školní radě žádaje, aby o základních ustanoveních školskou komisí navrhovaných pro vypracování nového zákona o platech učitelských své mínění vyslovila a dále by se vyslovila o předloze zákona stran příznivějšího upravení právních poměrů učitelů náboženství (z 11. dubna 1900).

C. k. zemská školní rada odpověděla notou ze dne 28. srpna 1900, v níž praví, že »náleží v první řadě zemskému výboru, aby sám vypracoval osnovu zákona, po jejíž sdělení teprve by zemská školní rada mohla vysloviti o ní své stanovisko,« a proto nepouštěla se c. k. zemská školní rada do podrobností návrhů školské komise.

V příčině učitelů náboženství, hledíc ku zprávě zemského výboru ze dne 11. dubna 1900, vyslovila náhled, že by se doporučovalo, aby platy učitelů náboženství současně s požitky učitelstva byly upraveny. Odvolávajíc se ku přípisu svému ze dne 5. května 1899, podotkla ještě toto:

»V § 2. osnovy (v předloze ze dne 11. dubna 1900) jeví se inkonkvence v tom, že exhorty počítají se jednou třemi hodinami, podruhé dvěma hodinami. Proto by se doporučovalo, aby maximální počet týdenních hodin vyučovacích 24 hodinami byl vyměřen a aby pak exhorta vždy 2 hodinami se počítala.«

»Předpis § 6. al. 2., dle něhož definitivně zřízení učitelé náboženství po dokonaném 35. služebním roce míti mají právní nárok, aby dáni byli na odpočinek, jest příliš daleko sahajícím i jest tedy třeba, aby vedle 35 let služebních ještě stáří 60 let vyžadováno bylo.«

»Vzhledem k uvedenému maximálnímu počtu 24 týdenních hodin, měla by remunerace místo $\frac{1}{25}$ správněji $\frac{1}{24}$ vyměřena býti.«

11. Zemský výbor nebyv sněmem zavázán, aby připravil předlohu o úpravě platů učitelských, nepřipravil také žádné, ale přece do zprávy ze dne 30. listopadu 1900, která sněmu dne 13. prosince 1900 byla předložena, pojal formulování oněch změn zákona, které by mělo za následek uskutečnění zásad obsažených v návrzích školské komise, nikoliv jako návrh svůj, nýbrž pouze jako »materiál k usnášení se slavného sněmu o návrzích školské a rozpočtové komise, po případě k dodatečné informaci členů zmíněných komisí.«

Do tohoto návrhu změny zákona o právních svazcích učitelů světských, otisknutého ve zprávě zemského výboru ze dne 30. listopadu 1900, pojal autor jeho též ustanovení o zvláštních učitelích náboženství, a sice:

V § 20., odst. 3.: »Zvláštní učitelé náboženství ustanovení se stálým platem, požívají, nechť jsou dosazeni zatímně nebo definitivně, základního služného učitelů škol obecných, pokud se týče učitelů měšťanských škol I. třídy.«

V § 26., v němž se určuje nárok na pětileté zvýšení, jmenují se katecheté vedle učitelů I. třídy, tedy by měli požívatí stejných zvýšení a za stejných podmínek.

V § 30., v němž se upravuje nárok na aktivní přídavky do výslužného nepočitatelné, uvádějí se katecheté vedle »osob učitelských s vysvědčením učitelské způsobilosti,« tedy s nárokem na stejné přídavky.

Návrhu tomuto třeba věnovati náležitou pozornost.

Prohlásil sice zemský výbor, že to není návrh jeho, ale tím, že jej pojal do své zprávy sněmu předložené, dosti projevuje, že mu zcela cizím nebyl, že v celku nepřičí se jeho náhledům a že tedy ani budoucí »vlastní« návrh zemského výboru nelíšil by se od něho buď mnoho, anebo docela nic.

Kterak tedy v tomto návrhu upravují se platy katechetů?

Služné bylo by totéž jako učitelů I. třídy ať na škole měšťanské neb obecné. Pětiletá zvýšení služného byla by táž jako učitelů na škole měšťanské i obecné. Aktivní přídavky byly by tytéž jako učitelů vůbec.

Kategorie učitelů I. třídy dle onoho návrhu nebyla by nic jiného, než dosavadní kategorie »učitelská« a kategorie »II. třída« (pětiletí po zkoušce způsobilosti) nastoupila by místo dosavadní »podučitelské«.

Při takovém stavu věci nemůže býti sporu, že ustanovení, aby katecheté zařadění byli do takovéto kategorie učitelů I. třídy (jinak ku př. na Moravě), nemá jiného smyslu a významu, než ustanovení dosavadní, jímž katecheté zařadění jsou do kategorie »učitelů na příslušné škole«.

V návrhu tom neupravují se tedy platy (služné, kvinkvenálky, aktivní přídavky) katechetů nikterak příznivěji, než jsou upraveny dosavad. Změna stala by se toliko formální, ale nikoliv věcná.

Zemský výbor výslovně označil návrh ten jako »materiál k usnášení se slavného sněmu o návrzích školské a rozpočtové komise, po případě k dodatečné informaci členů zmíněných komisí.« V příčině katechetů byli by však členové komisí nesprávně informováni o návrzích a jednáních předcházejících, neboť ustanovení o katechetech v návrhu tom obsažené jim nikterak neodpovídají.

Všichni kompetentní činitelé vyslovili se pro příznivější úpravu platů katechetských.

1. Sněm schválil v resoluci ze dne 9. května 1899, »aby stálé platy katechetů upraveny byly zvláštními, příznivějšími předpisy.«

2. Školská komise usnesla se dne 2. května 1900, aby se při této resoluci sněmu i dále setrvalo.

3. Zpravodaj školské komise, posl. Fr. Schwarz, prohlásil ve schůzi sněmovní dne 18. prosince 1900: »Vycházíme-li při této soustavě (4 osobních tříd) ze zásady: stejná kvalifikace, stejné povinnosti, stejné služné, tu se shledáváme s různou kvalifikací a následkem toho má se to také v příjmech těchto činitelů vyjádřiti. To se ovšem vyjádří nejspříhodněji tím, když se příjmy, zvláště kvinkvenálky těchto učitelů přiměřeně zvýší.« (Platí-li o učitelích škol měšťanských, platí zajisté ne méně o katechetech.)

4. Zemský výbor dal již v roce 1899 zemské účtárně počítati, jaký by byl finanční efekt, kdyby katecheté nejen zařazení byli do I. třídy služného, nýbrž i kdyby měli vyšší pětiletá zvýšení (ve zprávě ze dne 11. dubna 1900).

5. Zemská školní rada již v příspěvě ze dne 5. května 1899 zemskému výboru sdělila, že by »slušelo náležitý zřetel vzíti na vyšší předběžné vzdělání a další studia odborná, jež se od katechetů vyžadují.«

Tímto prohlášením činitelů kompetentních ustanovení pojatá do návrhu výše uvedeného neodpovídají; v nich neběře se nikterak »náležitý zřetel na vyšší předběžné vzdělání a delší studia odborná, jež se od katechetů vyžadují.«

12. K jar ímu zasedání sněmu má zemským výborem býti vypracován a sněmu předložen nový návrh zákona o úpravě platů učitelských.

Také návrh změny zákona »katechetského« (14. prosince 1888), předložený sněmu ve zprávě zemského výboru ze dne 11. dubna 1900, musí býti dle pokynů c. k. zemské školní rady v příspěvě ze dne 28. srpna 1900 opraven a sněmu znova předložen.

Při tom mohou nyní, když sněm již rozhodl se pro určitou soustavu platů učitelských, do *této předlohy* (zákona »katechetského!«) býti pojata též přiměřená zásadní ustanovení o platech katechetů (o služném, pětiletých zvýšeních a aktivních přídávcích), jež vynechána byla — zatím — v předloze ze dne 11. dubna 1900 a jež pak najednou otle se v návrhu zákona učitelského, otisknutém v předloze ze dne 30. listopadu 1900.

Ovšem záleží především na tom, aby to bylo ustanovení projevenému stanovisku všech kompetentních činitelů lépe odpovídající, než ona v návrhu výše uvedeném, ustanovení, v nichž by skutečně a v pravdě vzat byl »náležitý zřetel na vyšší předběžné vzdělání a delší studia odborná, jež se od katechetů vyžadují.« (V příspěvě c. k. zemské školní rady zemskému výboru ze dne 5. května 1899.)

J. K.

Studie o psychologii dítěte.

Podává FR. ŽUNDÁLEK.

Úvod. Veškeré povolání autority se v tom srovnávají, že mládí jest nejkrásnějším věkem v životě lidském, neboť na ně každý rád vzpomíná, třeba by mu neposkytovalo v každé příčině radostí nezkalených. Doba mládí vyniká jistě jakousi bezstarostností, což platí hlavně o letech, kdy dítě nechodí do školy, poněvadž, jakmile začne do té docházeti, již mu nastávají různé starosti, které se neukončí v životě lidském, leč smrtí.

Nedivme se tedy, že tento věk našel tolik opěvovatelů povolání, kteří z vlastní zkušenosti mohli se vysloviti o slastech mládí. Ale — nejen opěvován bývá mladistvý věk, bývá též pečlivě studován vynikajícími znately, kteří vynaložili v té věci mnohou chvíli, ano mnozí si učinili tato studie svým povoláním životním.

V té příčině nemálo se zavděčil přátelům mládeže univ. prof. dr. Čáda svou přednáškou o psychologii dítěte na sklonku minulého roku, která se těšila četné návštěvě. Proto že i »Vychovatel« jest orgánem paedagogickým, vybrali jsme dle zápisů pozoruhodnější stati, abychom je předložili svému čtenářstvu k dalšímu pozorování v tomto důležitém odvětví, které doposud u nás leželo namnoze ladem.

Paedogika jest oborem nemálo obtížným; ale přes to velmi nutným, poněvadž většina lidí jest nucena ho užívat. Nejrůznější lidé proto rádi se pouštějí do rozpravy o vychovatelských záhadách a vyslovují svoje názory a přání o reformě výchovy a vyučování na školách obecných, středních a také i vysokých. Když pátráme po příčině této záliby, dospějeme ku přesvědčení, že každý má za to, jako by znal dobře nejen potřeby, nýbrž i vlastnosti, čili zkrátka duševní žití dítěte. A to zajisté zakládá se na pravdě alespoň potud, pokud každý sám byl dítětem nebo když se stýká s dětmi ve věku dospělejším.

Muž, který velmi často dětmi se obíral a také konal studia v té příčině, Jean Jacques *Rousseau*, jenž podal radikální návrh k opravě výchovy dětské, prohlásil sám ve svém »*Emilu*« na několika místech »Naprosto neznáme dětství. Čím dále postupujeme na základě minulých pojmů vlastních, tím více bloudíme. Neumíme se nikdy přenést ve stav dětský, nevmyslíme se nikdy v názor dítěte, podkládáme rádi názory své a postup svého rozumování, naplňujeme dětskou hlavu přílišnostmi, ne-li bludy.«

A přece bez znalosti dítěte nelze správně vychovávat. *Rousseau* snad první ze všech paedagogů chtěl založiti vychování na psychologickém zkoumání a pozorování vychovávaného dítěte. Nedivíme se proto jeho výroku, když tvrdí: »Chtěl bych, aby nám nějaký důmyslný člověk napsal úvahu o umění pozorovati děti.« To by bylo velice důležité, poněvadž mnozí otcové a vychovatelé neznají často ani prvních základů.

Nyní celá řada psychologů věnuje se studiu duše dětské, a tak povstala nová nauka, která se nazývá *psychologií dítěte* čili *paedopsychologie*.

Psychologií nebo duševědou vůbec rozumíme nauku o duši a duševním životě, anebo o zjevech psychických, to jest těch, které mají společné vlastnosti, jichž jsme si vědomi. Podle toho je tedy psychologie nauka, obírající se zákony a vývojem duševním. Jest pak psychologie buď abstraktní, když se jedná pouze o zákonech všeobecných, konkrétní však, když za obor studia si zvolíme člověka zevrubněji určeného, na př. muže, ženu, člověka abnormálního, slepce, zločince, jisté třídy společenské náležejícího.

Paedopsychologie náleží v řadu konkrétních duševěd, jako jest jí psychologie dospělého člověka, starce a j. Psychologie dítěte se může ještě dále determinovati na psychologii elementární, nemluvněte, hochy, dívky, jinocha.

Jest pak psychologie dítěte nauka o duševních jevech dítěte, jejich zákonech a vývoji. Někde se vyskytá pro tuto nauku výraz paedagogika dítěte, avšak nyní se ho již neužívá. Angličané a Francouzové naznačují tuto nauku také jako paedagogie, avšak i tento název má jiný význam, neboť se jím rozumí nauka studia dítěte ve všech stránkách, duševní, tělesné i společenské.

Přední úlohou paedopsychologie jest, *určiti rozsah pojmu dětství.* Toto není doba krátká, jak by se na první pohled mysliho a dlužno tu rozeznávat také některé oddíly.

Populárně se označuje doba dětství k sedmému roku, tedy asi do doby školní, tak že u nás by spadala tato hráze mezi rok šestý. Naproti tomu sleduje jistá čásť paedopsychologů dítě do tří až čtyř roků, jiní (na př. Eugen) do 10 let. Právnicky tato mez se klade výše, totiž do 20.—24. roků.

Již r. 1844 Angličan *Hynd* dělí tento věk na dvě oddělení, totiž na dětství a mládectví; dětství pak rozlišuje dále na věk nemluvněte a dětství, chlapectví

a děvčectví, mládenectví a panenství. Moderní psychologové, jako *Hall*, pak mají rozdělení jiné. První periodou u něho jest období embryonální, druhé do 3—4 roků, třetí od 4—14, čtvrté od 14—20 (případně 24 let). Lékaři opět mají na mysli dobu narození, pak první dětství od 1½—6 roků, dále druhé dětství od 7—11 let, dobu dospívání od 12—15 a mládí od 16—30 let.



* * FEUILLETON. * *

Kam s dcerou ?

Napsal F. PILBAUER.

»To je pravda. U nás čeládka jest jako naše. Panímáma s nima umí.«

»Vidíte! Poslechněte dále. Máte páva na dvoře?«

»Páva?« podivím se já, »to by mne panímáma hnala. Co s ním?«

»Dobrá,« přísvedčí on, »však víme, že pyšný pták není k užítku. I kráčení jeho protivné jest. A tak spanilé a krásné tělem děvče bez umění, což jest než páv nebo papoušek peřím okrášlený a štěbet lidské řeči podobný, bez rozumu však vynášející, anebo pochva zlatá, v níž se olověný meč chová? Je třeba mládež rozumně vésti, aby před nástrahami světa ohrazena byla a v tom dobrém, jehož simě v srdci složené má zachována i k šťastnému zrostu rozhojněna, též uměním, moudrostí a pravé Boha známosti vyučena a tak pravým světlem osvícena býti mohla. — Pravá církev a všichni právě pobožní ani nežadají jiné školy, kromě slova Boha nejvyššího a mají moudrost nade všecku moudrost světa. David zajisté král moudrý a prorok dí: Nade všechny nepřátele moudřejšího mne činíš příkázáními svými, nebo mám je ustavičně před sebou. Z příkázání tvých rozumnosti jsem nabyl. Protož všeliké bludné cesty nenávidím. Svíce mým nohám jest slovo tvé a světlo stezce mé. Šalamoun praví: Hospodin dává moudrost, z úst Jeho pochází umění a opatrnost. Ježíš — stařec povstav, smekla a uklonil se, — pak řekl: Já jsem světlo světa, kdo ve mě věří, nechodí ve tmách. Apoštolé pravili: Kam od Tebe půjdeme Pane, Ty máš slova věčného života?« — Zamlčel se. Věty, jako články silného řetězu spojeny v celek a všecko svatá pravda.

»Jste katolík, pozoroval jsem. Pro vás tedy a vaše dítě jest nejlepší školou a učí-

telkou *katolická víra*. To jest studnice, ze které pomoc a prostředky ve všech potřebách a tísních vyvážití se mohou!« —

Stařec, jehož vrásky na čele vypravovaly o utrpeních v životě, zahleděl se do modrého nebe. I zdálo se, že duch jeho daleko se unáší. Já pak překonán dojmem jeho řeči nadšené, úplně jsem oněměl. Bylo mně jako člověku, který ze tmy vychází na prudké světlo. Nežli jsem se probral z myšlének, zeptá se mne stařec:

»Máte Informatorium školy mateřské?«

»Prosím, co to je? O tom jsem nikdy neslyšel,« — kóktám já.

»Bohužel,« kývá Všudybud hlavou, »plácaček, sešitků krvavých i jiných románů, novin, ve kterých je o milkování, zabití dětí, plno.«

»Ba, stojí to mnoho peněz a člověk to takřka nečte,« — prohodím.

»Jest mnoho rodičů dosud ve tmách, nerozumí literatuře dobré, mají uši, aby neslyšeli, oči, aby neviděli. K napravení těchto zašlostí zajisté pod nebem jiné cesty není, jedině mládeže dobré vedení. A to se děje ve škole. Školy jsou dílny umění, ctnosti a pobožnosti. Knihy dobré jsou záhony vonným všelijakým kvítím, bylinami, stromovím vysázené. Dábel maličké stromky jedem svým pekelným kořenem rozpouští a nakazuje, aby schly a v pobožnosti se kácely anebo aspoň vadly, chřadly a neuzitečny byly. Za tou příčinou Pán Bůh dítkám i anděly za strážné proti ďáblu přidává, rodiče za pěstouny vystavuje i aby je v cvičení a napominání Páně vychovávali, velí i všechněm lidem, aby maličkých těch zlými příklady, aneb jinak pohoršovati se vystříhali, a věčnou bídou tomu, kdož by dítky napravovati a vzdělávati máje, pohoršoval je a kazil, hrozí.«

»Bůh Vás, starý kmete s nebe seslal,« vyhrkl jsem. »Nyní na vychování dítěte jinak pohlížím. Jsem přesvědčen, že všecko namáhání u mládeže *bez bázně Boží* nic není.«

»Zajisté,« zvolal stařec Všudybud, »již jste na dobré cestě a to je štěstí pro Vaši

Ludmilu, kterou nyní chcete dáti na vyšší vzdělání do školy. Nemůžeme také příčiny žádné ukázati, proč by ženské pohlaví od umění jazyků a moudrosti odměřováno býti mělo, nebo rovně lidí jsou, boží obraz jako i my, rovněž účastnice milosti a království věku budoucího, rovně myslí k chápání moudrosti způsobilou obdařeně, a vtipu jemnosti často od nás poctěné. Proč tedy je abecedou samou odbývati a dále potom od knih odháněti máme?»

»Ano, a nejprve aby uměla německy. Jaká je to hanba, když by přišla do společnosti, někdo tam promluvil po německu, a ona by mu odpověděti nedovedla. Tedy myslím: někam s ní do Němec.«

»Mluvíte jako dříve veřejně a nyní ještě potají se mudruje. Ludmila ať se učí ve škole řečem. Čtrnáctiletá dívka potřebuje nejvíce ponaučení, porady, vedení a Vy byste ji od sebe zapudil mezi lidi, kterým do roka by nerozuměla? Nejprve opáseti se svatou vírou a pak osvojit si musí vědomosti praktické, potřebné k životu budoucímu, a potom s Pánem Bohem do Němec. Může jíti na návštěvu k rodině německé na krátký pobyt, což menšího nákladu státi bude a ku doučení němčině stačí.«

To se mně velice zalíbilo. A to jeden dle druhého se opičí. V Němcích je sousedova Berta a jen oni mne pořád přemlouvali, abych Ludmilu tam dal také. I řeknu nahlas: »Děkuji Vám nastokrát, stařečku, že jste mne přivedl do jiného světa a slibují Vám, že do poslední slabiky Vaše slova plnití budu.«

»Tedy již němeškejme a pojďme!« Všudybud vstal a mně kynul. Šli jsme ulicí dolů za město. Všudybud zastavil se před velikým tmavým domem.

Dolejší řada oken byla zamřížována. Uprostřed pěkný portál.

Vešli jsme malými dvířkami postraními.

»Pro Bůh,« šeptám ustrašeně, »vždyť jdeme do ženského kláštera!«

»Jen se utište,« usmál se Všudybud. »Hleďte!«

Mne ovanul jakýsi klášterní vzduch. Pronikavý hlas zvonku zavzněl. Dvěře se otvírají, malá, větší děvčata vyběhají a pospíchají do jídelny. Všudybud na mě kývnul prstem a já chytě se ho za ruku, za ním potichu šlapu. Ve velikém sále plno talířů s polévkou. Děvčata stojí, majíce ruce sepjaty. Jedno z nich říká modlitbu. Na to jest slyšeti veselé klepání lžic.

»Vidíš,« šeptá mně do ucha Všudybud, »zde se starají též i o tělesné potřeby dětí. Venku pak rozdává se chudým, jakož mnohým jiným zadarmo. V jiném sále jedí chovanky, které na celé zaopatření z daleka jsou zde a vyšší školy i učitelský ústav naštevují.«

»Ale já nechci míti z holky učitelku, bude míti věno.«

»Bůh Vám buď milostiv, Vy nerozumný,« křížoval se můj společník, »vždyť každá matka je první učitelkou dítěte!«

Mezi jídlem četla jedna jeptiška z knihy nábožné. Po obědě opět se pomodlily a každá své nádoby umyla a do police dle čísla uložila. Na to se odebraly do zahrady. Všudybud šeptá: »Půjdem za nimi.« Z ticha sejdem a co vidíme? Děvčata si hrají vesele na trávníku. I divím se: tohle je dovoleno v klášteře? A já vždycky myslil, že jsou zde jeptišky i děti jako z kamene bez vlády a němy!

»Mlčte a pojďte do třídy, abychom se někde ukryli, nežli začne vyučování,« velí Všudybud, a já za ním jako ovečka. Ve třídě prvé měšťanské byl na zdi uprostřed kříž, obraz J. V. císaře a císařovny, mapy a obrazy přírodopisné. Děvčata přicházejí. Na obraze jsem viděl jeptišky hubené, škarredé a zde je toho opak, žákyně také zdravím kypí. Nejspíše jsem své mínění pronášel nahlas, neboť Všudybud pohrozil prstem, abych byl zticha.

Vejde jeptiška. Děvčata vstanou a pozdraví: Pochválen buď Ježíš Kristus! Ačkoliv ve strachu hrozném jsem byl, aby nás zde za almarou nenašla, pozorují teď její černé, jiskrné oko, zdravé, červené tváře; i ten klášterní oděv jí sluší. Odvětila žákyním na pozdravení, připravila věci k učení a vešla k lavicím. Zastaví se u děvčátka uplakaného. Vypytává se, proč plakala a doví se, že jeho matka stůňe. Chlácholí, poukazuje na lékaře nebeského, těší a připomíná, že se bude sama za ni modliti, aby se uzdravila. Jiná dívka bledá sedí v jiné lavici. Učitelka dověděla se již, že neměla ničeho k obědu. Bída! Pošle ji do kuchyně. Dívka zčervenala, popadla ruku jeptišce a políbíc ji, praví:

»Ach, mně je líto, že jsem Vás včera tolik hněvala, odpusťte mně to, prosím, již si dám pozor.«

»To budu ráda,« radostně zvolá učitelka, »a už pospěš dolů do kuchyně, aby byla zase v čas zpátky!«

Ve třídě panoval mezi učitelkou a

děvčaty poměr důvěrný, zbarvený z jedné stránky láskou a z druhé vážností.

Vyučovalo se zeměpisu a dějepisu, načež po modlitbě vycházejí děvčata ze třídy domů.

Zavrtěl jsem hlavou a svěřuji se Všudybudovi: »Ta vyučuje jako nějaká zkuššená učitelka na jiných školách.«

»Pane,« dostanu za odpověď, »jeptiška musí se podrobiti zkoušce, jako každý jiný učitel a teprve může vyučovati, ovšem s tím rozdílem, že za to ničeho nemá.«

»Ale vždycky jsem slyšel, že v klášteře se děvčata učí náboženství celý den a tady ne.«

Všudybud mne poučí: »Zde taktéž náboženství vyučují a to více skutkem; náboženstvím pak je prosáklé celé vyučování i všecko konání.«

Spěchám ze třídy, jsa rád, že nás nikdo nepřistihl na zvědách. Běžím napřed. Na síni ohlížím se, po Všudybudovi ani památky. Právě naproti kynula mně jeptiška přivítivě:

»Račte zde mítí také školačku? Prosim jméno.«

»Ne, ne,« koktám já, »ale chtěl jsem prositi, jestli přijmete po prázdninách moji dceru Ludmilu.«

Zamyšlen jdu domů. Šťastné bytosti! Mír nebeský dýchá odevšad v tom klášteře. Kde vane takovýchle mír, tam práce musí mítí zdárný výsledek mravní i vyučovací.

Po cestě jsem cítil nevolno v těle. Zastavím se a vzpomínám: Stafra, s tím vším i najist jsem se zapomněl. Přijda pak domů, pronesl jsem s úsměvem: »Je po Tvém! Vyhrálas!«

Žena vědouc k čemu se výhra vztahuje, přitulila se ke mně a řekla:

»Milý Josefe, to víra naše svatá zví-tězila!« —

♦ ♦ ♦ SMĚS. ♦ ♦ ♦

Dopis. Z Jež. V. K. [Výchova a náboženství.] Není u nikoho pochybnosti, že účel školy jest *vychovatí* dítky, aby byly dokonalými. »*Budtež vy tedy dokonalí, jako i Otec váš nebeský dokonalý jest.*« (Mt. 5. 48.) A rovněž každý vzdělaný i zkušený nejen paedagog, nýbrž i nepaedagog ví z přesvědčení, že *výchova může se dařiti jen pomocí pravého náboženství*, pravé víry *Krista Ježíše*. »*Já*

jsem pravda,« — volá prahnoucímú po pravdách rozumu, — »*já jsem cesta,*« volá hledajícím způsob a prostředky k výchově, — »*já jsem život,*« — ukazuje cíl, ku kterému mají se dítky dověsti, aby žil každý, ale ne již on, nýbrž Kristus Pán v něm. Pravda tato dokázána — ač to vlastně pravda ze zjevení a důkazů tudíž nepotřebuje — tisícero a tisíciletou zkušeností. Kde povolání k učení předmětům vyučovacím ruku v ruce jde s povolaným vyučovati sv. náboženství po celou dobu školního věku dítěte, kde oba duchem sv. náboženství Kristova prochnuti, ducha toho, Ducha Kristova v útlé duše vštěpují, aj, tam radost pro oba ve škole pobýti, o dítkách ze školy vyšších slyšeti: jsou to povahy pevné, celé. Ale běda, kde povolaný činitel se učitelí náboženství vyhýbá, nikdy před dítkami na sobě ducha křesťanského nejeví, kde celé vyučování ústné i písemné, (i knihovna žákovská) jest k náboženství katolickému netečné, indiferentní, kde se náboženský duch *prostě ignoruje!* Malé, nevinné dítky tu 1. rokem a 2. ještě s planoucí láskou lpí na vznešených a přece jim srozumitelných pendách, na slovo poslechně srdce věřící. Ve 3. a 4. roce dítě pozoruje to ignorování, dítě vlašni, ochabuje, ale poslechně posleže přece, ne tak z víry a lásky jako spíše z donucení. Toť první smutný zjev! A čím dál ke 14. roku (5., 8. rok školní), a čím víc tříd, třeba i měšťanské školy, tím zřetelněji vystupuje vlašnost, — dlouhá chvíle jeví se na tvářích, — touha po pokoutném se zaneprazdňování a hrání, tím drzejší bývá mládež. Pobyt v takové škole místo radosti působí zármutek: dítkám, učitelí, katechetí. Učitel i katecheta uznávají, že není s dětmi vše v pořádku, bojí se budoucnosti těch dítek. Kéž by vždy přišlo se na příčinu vlastní: málo *náboženství*, ba až na to odříkání modlitby nic z náboženství v celém vyučování a v celé výchově sleté, krom 2 hod. týdně náboženství, jež se považuje od školy *za předmět pouhý*, a ne za jediný nejpotřebnější prostředek vychovávací, a jež se milostivě, zadarmo většinou, ponechává knězi, jako pátemu nějakému kolečku. Či mají přijíti všechny smutné následky odpadu školy od Krista, než se k úhelínmu tomuto kamenu výchovy škola zase vrátí? Či nevidíte už nyní těch spoust, jaké přinesla výchova bez Krista? Chcete více mladistvých zločinců, band chlapcůkých a pod.? Rodiče prý nevychoávají!!

Ale proč nevychovávat? Jak mohou dáti, čeho sami nemají! Jak mohou vychovávat, když sami nebyvše vychováni, náboženství nemají! Myslíte, že dítě nedostatečně nábožensky vzdělané, naučené náboženstvím pohrdati, pak až dorostou v něm vášně, ty nepřítelkyně víry, — samo se bude v náboženství vychovávat? Dejte mu živé příklady aspoň ve škole, když jich nemá doma.

Katolický biskup a školství. Stále se tvrdí, že katolíci jsou nepřátelé školství a zatím se opak toho stává. Důkazem toho jest nový dar biskupa Heteyce v Pečuhu který věnoval 50.000 K pro syny chudých katolických učitelů. Rovněž dal potřebné prostředky ke stavbě domu, v němž stipendisté budou přebývat. Tak pracuje »mrtvá ruka«, podporujíc školství. A přece se výtkta nepřátelství vůči vzdělání bude i na dále opakovati. —*lek.*

Lidové vzdělání ve Francii. V únoru byl poprvé konán pokus se školou pouliční — L' école de la rue. Pod širým nebem vede se rozprava, odpovídá se na otázky jako za času starořeckých filosofů. Skupina umělců a literátů pařížských se odhodlala míti populární výklady o dějinách, umění, pomnicích a j. na ulici, aby tak byly přístupny nejširším vrstvám. Eugen Carrière za tím účelem vřstvětloval díla předních mistrů v paláci Trocadéro za velmi čestného účastenství. O poučení lidu starají se v Paříži mnohé ústavy, tak »Association philotechnique«, která svými bohatými prostředky pořádá v nejširších vrstvách lidových přednášky. Museum Guimetovo, založené bo-

hatým obchodníkem hedvábí, otvírá se v neděli a ve svátek bezplatnému přístupu ku pozorování krásných sbírek čínských a indických. Starodávný od set let existující ústav »Collège de France« činí svoje přednášky přístupnými bezplatně všem vědy a vzdělání chtivým lidem; jen chybou jest, že přednášky nejsou populární, jsouce pořádány pro stav střední, který stojí na určitém stupni vzdělanosti. O vzdělání chudého lidu stará se také 15 lidových universit v Paříži a 50 na venkově, které se nazývají »Coopérations des Idées.« Nekonají se tam pouze suchopárné přednášky, nýbrž dávají a odpovídají se otázky, tak že každý může se tam náležitě poučiti. Ecole de la rue pokročila již dále, chtíc hravě lid vzdělávati. —*lek.*

♦ ♦ LITERATURA. ♦ ♦

»Návod k vyučování měrickému tvaroznalství na škole obecné« od ředitele Václ. Fraňka a prof. Martina Kuchynky, členů zkušební komise pro školy obecné a měšť. (2., přepracované a rozmnožené vydání), přešel v majetek a náklad knihkupce Fr. A. Urbánka v Praze.

Nová schválená učebnice. Schlesingerovo »Stručné vychovatelství« (2. vydání) schválilo c. k. ministerstvo osvěty a vyučování z 31. m. m., č. 31.475, všeobecně za cvičebnici pro vzdělávací běhy industrialní při ústavech ku vzdělání učitelů. —

Papírnický závod družstva Vlast má hojný výběr obrázků k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) obrázky k prvnímu sv. přijímání:

1. domácí: po 4 h (100 za 2-40), po 6 h, tři druhy (100 za K 4-40) po 14 h, tři druhy (100 za 6 K); 2. štyrsko-hradecké od firmy »Styria«: šest druhů po 18 h (100 za 18 K) a jeden po 6 h (100 za 6 K); 3. mnichovské od firmy Müllerovy: po 18 h (100 za 18 K), tři druhy po 22 h (100 za K 21-60); 4. berlínské — zvláště krásné — od firmy Albrecht a Meister: po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h, dva druhy (100 za 16 K), po 40 h (100 za 40 K), a po 60 h — těch máme na skladě jen něco málo.

b) obrázky k první svaté zpovědi:

berlínské: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 8 h, dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K).

Poznámky. 1. Přichozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a podle vůle ty ony si vybrali. — 2. Všecky obrázky tuto uvedené mají české nápisy, avšak objednali jsme většinu těchto druhů i s německými nápisy, tak že i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužiti. — 3. Do těchto obrázků vložili jsme veliký kapitál, i nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma zodeslati. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu.

Objednávky vyřizuje papírnický závod družstva Vlast v Praze 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knižkupačům sleva ujmou 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hůtvé. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež: En. Žákoví, gym. katechetovi na Smíchovské; pro učitel. přílohu přijímá p.řis. evky K. Skultěty, F. učitel v Šostovicích, (p. V. Jesen. ce), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frant. Horáček. (Pokračování.) — Jean Ruskin. Životopisná úvaha K. Skultěty-ho. — Studie o psychologii dítěte. Podává Fr. Žundálek. (Pokračování.) — Feuilleton: Obrazy dítky špatně vychovaného. — Z francouzského podává J. Neliba. — Směs.

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

* POKRAČOVÁNÍ.

Vším právem sluje tedy století 17 »*saeculum experimentale*«. Věk 18. naproti tomu pouští se do řešení otázek *socialních*. *Montesquieu* píše »*Esprit des lois*«, *Rousseau* »*Contrat social*«, encyklopedisté s cynickým *Voltairem* v čele podrývají základní pilíře společnosti: náboženství a mravnost. A nejen že podrývají, nýbrž také třaskavých látek hojnost nakupí v podkoepech: bezboženství, frivolnost, opovrhování autoritou, nenávisť proletariatu proti třídám majetným, nepravosti tříd vzdělaných, — to vše jsou vítané prostředky, kterými mužové převratu operují. A když třaskavých látek nakupeno s dostatek, tu mina vyletí, a v chaosu zmitají se trosky trůnu i oltářů, usekané hlavy, jedovatá tříseň zvířecích vášní, zneuctěné ostatky francouzských králů, tisíce kněží povražděných neb žalářovaných, miliony vzdechů nešťastných obětí, bohopusté orgie *sans-culottů*

Avšak přes běsnou vřavu revoluční litice pracují neunavní badatelé na rozšíření obzoru lidského vědění *Lavoisier* klade základy k vědecké lučbě, *Maske-lymes* a *Herschel* odkrývají nové divy ve vesmíru, *Euler* a *Lagrange* uvádějí různé zjevy energie mechanické v pevnou vědeckou soustavu. Duch lidský čím dál tím více cítí touhu po jednotném rámci, do něhož by veškeré úkazy přírodní vtěsnati mohl. Náš *Komenský* byl první, jenž svoji *Pansophii* touze zmíněné chtěl dáti patřičného výrazu. To, oč se náš veliký paedagog zasadil cestou aprioristickou, hleděl markýz *de Laplace* (1749—1827) dokázati a posteriori svým památným dílem »*Mécanique céleste*«. A ku podivu! Badatelé věku 19. při svých snahách *synthetických* přišli k překvapujícímu výsledku, že jednotnost, panující v *makrokosmu*, panuje také ve světě atomárním — v *mikrokosmu*!

Byli to hlavně *Meyer*, *Helmholtz*, *Joung*, *Hertz* a *Sarasin*, kteří zjistili, že veškeré úkazy fyzikální, pro které starší fyzikové stanovili zvláštní síly, dějí se skrze *vlhivý pohyb*, jehož mediem je pravděpodobně éther.

Velkolepé objevy tyto ovšem svedly mnohé učence jednostranné na bezcestí. Troufalif sobě veškeré úkazy světové, tedy nejen zjevy fyzikální, nýbrž i psychologické vysvětliti pouhým mechanismem atomů. Tak povstal *materialismus* a *monismus*, z kterých prvější zatím ovšem úplně dodělal — za to však přestrojený bratr jeho panuje v učebnicích moderních věd skoro bez soutěže. Pravda, také *metafysika* domáhá se svého práva a denně více a více půdy získává u lidí dobré vůle, kteří hájí *staré ideály*, které ve vývoji věd experimentálních trčí do výše jako skaliska, na nichž rostou modré květy zázračné, které svýma naivníma očima na nás pohlížejí tak dětinsky nevinně, jakoby s jemnou výčitkou k nám pravily: »Co se pachtíš, lidský tvore, v zápase gigantů proti nebeským titánům? Utrhni nás, a uvidíš, jak sladkou vůni dýšeme! Vůni tou upokojí se rozbouřené srdce tvoje!« Po modrém květu tomto sáhli na konec skoro všichni velikáni věd experimentálních, jichž jména jsme svrchu uvedli. Vůně květu toho jest však *Dětinná víra v Boha a Jeho svaté zákony*. »Das Tiefste,« dí znamenitý zemězpytec Simony, »was der Geist vom letzten Urquell alles Seins erfast, es ist nur Bild! Wohl dir, wenn es an Kraft und Wahrheit nicht ärmer ist als jenes, vor dem die fromme Einfalt betet.« —

A co pak tohle patří do úvahy o reformě středních škol? Zajisté! Neboť hlavní úlohou středních škol jest, aby zjednaly posluchačům svým *vzdělání všeobecné*. K tomu však nezbytně potřebná jest známost — byť i pouze přehledná — historického vývoje nejdůležitějších věd i hypotéz, jich vznik, rozvoj, úpadek neb obvod, a to za tím účelem, aby abiturient dovedl sobě v »tohuwabohu« stranických, překroucených, aneb jednostranně praeparovaných názorů, které ovládají veřejné mínění, učiniti neodvislý, *samostatný úsudek*.

Je tomu snad tak za dneška? Můj Ty Pane! Jest tomu 30 let sice, ale posavad vidím tu husí kůži, která naskakovala nám, maturantům gymnasia J když zemský školní inspektor při zkoušce z předmětů klassických kladl otázky: »Co znamená slovo »ratifikace?« — Odkud pochodí slovo »etiketta?« — Co značí výraz »kontinentální systém?« — Co je »intimace«, »krida?« — Co znamenají přísloví »nositi sovy do Athén« — »Pinquius Minerva« — »Sus Minervam« — atd. Tohle má býti maturita? Vždyť my jsme přece »dřeli« pravidla, kdy *Oxytona* mění se *Perispomena*, *Paroxytona* v *Properispomena*, my se učili rozdílu, který panuje mezi *augmentum syllabicum* a *augmentum temporale*. Polykali jsme jako Vlaši maccarony »duchaplné« veršované tasemnice »amnis, axis, collis, crinis atd. — a nyní máme věděti, co je *ratifikace*?

Zemský inspektor slevil však brzo s kopy groš. »Které knihy sepsal *Xenofon*?« slavičím klokotem optal se abiturienta, jen aby nezmotal přiži na jeho tkalcovském stavu myšlének. Tu z hrudi kandidáta vymkne se spasný povzdech — heureka! »Xenofon — sepsal, předně *Chrestomathii* pro kvintu! Tableau! Non ficta, sed facta referimus.

Ovšem že gymnasia naše nemohla zůstati docela netečnými vůči obrovskému rozvoji věd experimentálních. Poměry od oné doby, kdy bratr *Oderich de Pordenone* vypravoval své příběhy, se značně změnily. Samy názvy gymnasií: »Infima, media, suprema classis, grammatica — Poetica — Rhetorica — Logica — Metaphysica« — ustoupily modernímu osmitřídímu gymnasiu s vyučovacím postupem dvojstupňovým v předmětech realistických. K starému humanistickému programu přilepeno trochu přírodopisu, trochu fyziky, trochu zeměpisu, trochu

statistiky; věnováno více péče jazyku mateřskému a jeho písemnictví; zaveden také druhý zemský jazyk, jenž až do r. 1864 byl předmětem povinným, poskytnuto příležitost k učení se kreslení, zpěvu, těsnopisu avšak, nastojte! Při tom všem zůstalo učivo klassických jazyků celkem totéž, jako za dob bratra *Odericha de Pordenone*. Rozdíl jest patrný pouze ve výsledku, který je pro naši dobu rozhodně nepříznivý. Z gymnasií starých — dejme tomu u nás až do let padesátých — vycházeli mužové, kteří uměli plynně mluvit latinsky a kteří byli nadšenými obdivovateli kultury antické, hlásající s pýchou, že obdrželi vzdělání *humánní*, což bylo totožné s *ideálním smýšlením*. Za to odchovanci gymnasií novověkých nevědí na mnoze také, kterak se vyrábí papír, sklo, mýdlo, svíčky, sirky a jiné, nejnutnější potřeby životní, avšak tím méně znají toho, v čem se staří *humanité* velmi dobře vyznali — *klassickou literaturu*. Že ani vědění *realistické* nikterak nevyhovuje požadavkům naší doby, důkazem toho jest, že nejvýtečnější profesori na různých universitách žalují na citelný nedostatek *přípravného vzdělání* u svých posluchačů. Výtka tato ovšem netýká se pouze abiturientů z *gymnasií*, nýbrž také z *reálék*, kteří postupují na učení technické. Nedostatky našeho středního školství, které vyplývají ze zastaralé *osnovy učebné instrukce methodické* a které tudíž nikterak nesluší se psáti na vrub *učitelských sborů*, což zde výslovně podotýkáme! — nedostatky podotknuté dají se asi shrnouti v následujících bodech

A) Studující *středních škol* jsou *přetěžováni* neužitečným balastem se strany jedné, kdežto:

B) Neposkytuje se jim příležitost k osvojení *oněch vědomostí*, bez nichž žádný *vzdělanec* naší doby se neobejde.

C) *Methoda* vyučovací je těžkopádná a mnohdy nepřírozená.

D) Moment *paedagogický* bývá z většiny zanedbáván. — Pokusíme se v následujícím výčítky tyto objasniti a přivesti na pravou míru aneb, kde sledáme jich oprávněnost, upozorniti ty, o jichž zájmy se jedná.

Víme dobře, že pícheme na mnohých místech, do vosího hnízda a to tam, kde považují *školství střední*, hlavně *gymnasia*, za jakýsi druh posvátného obrazu v *Saidě*, s něhož nižádný smrtelník nesměl sejmouti clony, tajemství střežící. Než zájem, který mají nejširší kruhové na ovoci, které přináší školství střední, jest příliš veřejného rázu, než aby nám kde který nestranný čtenář ve zlé vykládati mohl kritickou úvahu, v níž se řídití chceme latinským heslem:

»Si quid novisti rectius istis, candidus imperti;
si non, his utere mecum!« —

Jan Ruskin.

Životopisná úvaha K. SKULTÉTY-HO.

Dva mužové v době nedávno uplynulé odešli před trůn Hospodinův vydat počtu ze skutků svých: *Nietsche* — a *Ruskin*.

Oběma v dětství i v mládí svítilo zářivé slunko víry, oba odkojeni byli písmem svatým, oba až do jinošství pronikalo Božské učení Kristovo. Avšak když dospěli v mladé muže, jaký to rozdíl nastal oběma život, jaký připraven nestejný konec tohoto života! *Nietsche* — oslavován mnohými ctiteli, uchvácen novo-

dobým proudem, zmitán furie mi pochybností, trápen nejistotou, zašel maje hloubavě nepokojného ducha zastřeného šilenstvím ; — Ruskin, ozářen pevnou vírou ve Stvořitele Všemoudrého a Všemohoucího, naplněn blaživou vírou v Království, jež prostírá se přes hranice hmotného světa a »není tudíž z tohoto světa«, zesnul zajisté s blahým úsměvem na rtech!

Když dne 20. měsíce ledna r. 1900. v Brautwoodu svou velkou duši vypustil, tu rozezvučely se o něm současně časopisy všech vzdělaných národů jakoby elektrickou jiskrou dotknuty — Anglie pak sama, jejímž velikým synem byl, zachvěla se po celém okrsku, neboť utrpěla ztrátu velikou. Zemřel muž, jehož jméno pronikalo veškeré vrstvy národa anglického a jež libozvučně skoro po celém anglickém světě neslo se od úst k ústům. Jeden pak z velkých listů anglických napsal o něm »Národ bolem naplněný stojí u hrobu jednoho z těch myslitelů, jež spočítati možno na prstech dvou rukou.«

Veliký myslitel, umělec a spisovatel Ruskin, narodil se dne 8. měsíce února r. 1819. v Londýně, a již kolébka jeho obestřena byla růžovou září, kterou kolem šířila zbožná matka. Rodičové jeho byli netoliko zámožní, anobř i pravou vzdělaností naplněni. Otec byl sice prosaickým obchodníkem, nicméně oklepav se sebe prach písárny a skladiště, věnoval se ve své volné chvíli všelikému umění a zvláště rád recitoval velká díla anglických spisovatelů, kteréžto recitace mladičků Jan již v nejujtějším věku pozorně sledoval. Matka pak Janova plnila srdce mladého synáčka pravou zbožností, vedouc jej po cestách bázně a kázně Boží.

Již v mládí nejujtějším Ruskin na jevo dával lásku svou ku Boží přírodě a největší událostí z dětství, jež hluboko utkvěla mu v paměti, bylo, když chůva poprvé se s ním octla v kvetoucí zahradě. Od té doby nejraději prodlával pod modrou klenbou nebes a podívoval se skvostným květům, jež zdobily zahradu, a při nichž celé hodiny vytrval. Pravé pak hody nastaly jeho duši čisté, když jaro přilétlo do kraje, jaro plné touhy a krásy. Tu otec sebral svou rodinu — ovšem byla to pouze manželka a Jan, neboť více dětí nebylo — a projížděl celý šířý kraj hrdého Albionu, jenž slyne skvostnou přírodou i starobylými památkami, jak sám později doznává v přednášce, již konal na radnici v Bradfordu, dokládaje: »Víte, že je v okolí *mnoho starodávných stavitelských slohů*, a neradi byste vyvedli něco směšného. Slyšíte o mně jako o slušné stavitelské modistce mužského rodu a posíláte ke mně, abych s vámi sdělil, co je právě nejvíce v modě, a jaká právě máme na skladě nejuhlednější cimbuří.« (Bradfordští totiž chtěli stavěti bursu a Ruskin jim měl poradit.)

Mladý Jan dýchal na těchto výletech, jež kolik roků se opakovaly, čistý vzduch, kochal se v krásných obrazech krajinných, jež plny byly starých hradů a zámků i starobylých chrámů a radnic, a nabýval tím vždy větší a větší lásky ke krásám přírody, až výlet do Švýcar, který podnikl jako jinoch šestnáctiletý, rozhodl o jeho budoucím životním povolání.

Již jako hoch pěl hymny na krásu přírody; zde pak dojat velkolepou scenerií, již Alpy poskytovaly, odhodlal se věnovati veškeré své síly, celou svou duši studiu této přírody — geologii, při čemž ovšem věnoval se i malířství, kterýmž uměním nejlépe vnady přírody se zachytí. V roce 1842. vystoupil jako obrance krajináře Turnera, který zneuznán a zapomenut žil jako sešlý stařec v ústraní, od té chvíle však byl oslavován. Tímto obranným spisem byl dán

podnět ke vzácnému dílu, jež od roku 1843. počalo vycházeti pod názvem »Modern Painters« (Moderní malíři), a k vůli němuž skoro dvě desetiletí konal cesty a studia po Itálii a Švýcarech. Avšak současně vydal i spis »Seven Lamps of Architecture«, kde vyvozuje, že celý duševní život národa je ve vzájemném vztahu s jeho architekturou, ve spise pak »The Stones of Venices«, že v souvislosti se nalézají národní charakter a národní umění. Když pak vznikla jednota Pre-Raphaelistická, skládající se z nadšených umělců, tu stal se Ruskin stěžejním sloupem této jednoty, jež hájila nejkrajnější věrnost přírodní v malířství. Jeho nejpopulárnější spisy jsou však: »Sesame and Silies« a »Crown of Wild Olive« (Koruna z plané olivy), kterýž poslední spis zčeštil prof. J. Váňa ve Světové knihovně Ottově, a ježž každému k důkladnému pročtení doporučujeme.

Konečně r. 1870. byl J. Ruskin jmenován profesorem krásného umění na starobylé universitě Oxfordské, kterýž úřad s nadšením přijal a plných devět roků zastával, ač proti sobě svou pravdomluvností druhdy byl poštvál celé smečky nedůtklivých lidí.

Jeho síly duševní přílišným namaháním konečně tak byly seslabeny, že následkem choroby mozkové veřejného působení se vzdal, dočkav se toho radostného zadostiučinění, že jeho náhledy byly valnou většinou uznány a přijaty.

Hlavním rysem jeho vznešené povahy byla láska ke všemu, co je spravedlivé, co dobré a krásné, jen k židům a biskupům naplněn byl nenávisí, nikoli však proto, že by byl nesnášenlivým, nýbrž proto, že židé provozovali od věků lichvu a biskupy nenáviděl, že v přepychu žili a v bohatství umírali. Ovšem zde musíme dodat, že minil Ruskin biskupy anglikánské, kteří mají obrovské příjmy, ve svém úřadě chovají placeného zástupce, sami pak žijí v nejprepychovějších lázních, zanechávajíce nad to ohromné bohatství. O katolických biskupech něco podobného říci nelze, a nepravdy byl Ruskin nejzarytějším nepřítelem. Co však tohoto veleducha nejvíce zdobí, jest jeho vroucí náboženské přesvědčení, jeho hluboká víra v Boha všemohoucího a jeho nezměrná láska ke Kristu. Neboť Bůh, Stvořitel celého světa, jest původcem veškeré krásy, kterou příroda se stkví, důkazem toho slova Kristova z horního kázání: »Patřte na lilie polní!« Kdekoli se otvírá před zrakem lidským tato nevyčerpateľná studnice krásy, vždy a všude, na sebe nepatrnější maličkosti, postihujeme »značku umělce Nejvyššího, který na žádné ze svých nesčíslných děl nezapomněl vrýti pečeť krásy,« a právě tato pečeť krásy jest u Ruskina nejvyšším důkazem bytnosti všemohoucího Tvůrce, neboť mocnost náhody je sice velká, ale není umělecká — neboť velmi nesnadno jest nám pozorovati obraz mistra a popírati při prvním pohledu, že by nebylo Mistra.

Veškeré jeho řeči prodchnuty jsou duchem náboženským, ovšem hlavním požadavkem v němž náboženství se jaksi vrcholí, jest pravdy náboženské nikoli pouze vyznávat, nýbrž i skutkem dokazovati »To jest to, co Pán ustavičně opětuje, přikázání všech přikázání, abychom konali soud a spravedlnost. To jest přikázání písma, to jest Bohoslužba, nikoli jen modlení a prozpěvování žalmů (ústý).« Výrok tento opírá se o slova Kristova: »Ne ten, kdo říká »Pane, Pane« vejde do království nebeského, ale »ten«, kdo plní vůli Otce, jenž jest v nebesích.« Tudíž pomáhati bližnímu svému skutkem a ze všech sil, tož základem Ruskinovy morálky. Právě na jiném místě: »Náboženství je mnoho na světě, ale pouze jediná mravnost, «což s největší chutí potvrdíme dodávajíce a sice mravnost

založená na Bohu. Nejvíce Bohu sloužíme, konáme-li spravedlnost; dobrotivost cení sice výše než spravedlnost, ale způsobem následujícím »Ano, dobrotivost je větší; ona je vrcholem spravedlnosti, ona jest chrámem, jehož spravedlnost je základem. Ale vy nemůžete mít kopule bez základu; vy nemůžete stavěti na dobrotivosti: Vy musíte stavěti na spravedlnosti hlavně proto, že nemáte bez ní dobrotivosti, kterou byste chtěli počít stavěti. Dobrotivost je poslední odměna za dobrý skutek. Konejte spravedlnost ke svému bližnímu (a vy ji můžete konat ať ho milujete, čili nic), a vy si ho i zamilujete. Ale buďte k němu nepspravedliví proto, že ho nemilujete, a počnete ho nenáviděti.« Tak mluvil Ruskin, promlouvaje v ústavě dělníků o práci.

Konání spravedlnosti vrcholí u Ruskina v plnění tří prostých povinností křesťanských totiž lidstvo nasycovati, odívati a přístřeším opatrovati. Konání těchto povinností dovedl Ruskin krásně odůvodniti, takže kdyby důvody jeho mohly přesvědčiti celé lidstvo, byla by sociální otázka na základě křesťanském rázem rozluštěna.

Ještě mnoho skvostných perel vyloviti bychom mohli z hlubin vznešené duše Ruskinovy, to však ponecháváme si pro budoucnost. Ku konci jen se ještě zmíníme, jak trefně a pravdivě charakterisoval své krajany »Národové světa nazývají Anglii věrolomnou, perfidní, zbabělou a mají pravdu. Anglie zasluhuje osudu Tyru a Karthaga, neboť shání se po penězích všude, ale slabých nepodporuje nikde.« My dodáváme: naopak ty utiskuje nekřesťansky, jak o tom kříklavé svědectví Boerové vydávají.

Kdo by sám chtěl Ruskinovo působení poznati, přečti sobě v časopise *Zeit* z r. 1899. č. 261. *Kunst u. Religion*, pak *Feisovy Wege zur Kunst*, dále v českém jazyku výborné pojednání *Filosofie Ruskinova*, které přináší »Česká Mysl« z pera Ot. Joska, konečně Váňovy překlady: »Koruna z plané olivy« a »Doba a její lidé« zde »Vědění, které nadýmá.« Obě poslední práce uveřejněny byly v »Ottově Světové Knihovně« čís. 86. a 145.



Studie o psychologii dítěte.

Podává FR. ŽUNDÁLEK.

* POKRAČOVÁNÍ *

Také obmezují se periody tyto dobou pohlavní dospělosti, což dlužno považovati za nejlepší rozdělení. Jiní opět uznávají 3—4 oddíly, které jsou přirozeně vytčeny jistými zjevy: počátkem mluvení, vstupem do školy a dobou dospívání pohlavního čili dospělosti.

Druhou úlohou paedopsychologie lze nazvati *pozorování dětí*, což náleží zajisté k obtížným pracem. A k tomu cíli bylo také užito různých method. Ale všechny narážejí na nemalé nesnáze, ačkoli se zdá, že pozorování dítěte bylo by snažší než-li pozorování člověka dospělého. Dítě zajisté nezná přetvářky, neumí se ovládati, nestaví se jinakým na venek, pohyby jeho jsou přirozené, původní, nepotlačené, projevy jsou upřímné, tak že dlouho na něm lze poznati lež, až se naučí neupřímnosti, lži, přetvářce, etiketě a vášnivosti dospělých. Právem tedy možno tvrditi, že dětská duše jest otevřená kniha, a jest potřebí v ní jen čísti. Ale právě při tom čtení se objevují velké překážky, neboť není kniha ta každému

přístupna. Každý také v ní neumí správně čísti, a také kdo tak umí, naráží na nesnáze. Ba mnohdy odborníku není ani možno činiti vážná a spolehlivá pozorování na dítěti. Proto jsme odkázáni obyčejně na pozorování jiných, kteří nejsou vždy odborně vzděláni.

Nejdůležitější pro paedopsychologii abstraktní by bylo ovšem zachytiti počátky a první projevy žití člověka, nejcennější pak by byla pozorování, která nejsou konána nahodile, nýbrž souvisle, delší dobu, neustále nebo nepřetržitě. Nejlépe by se k tomuto úkolu hodili *rodiče*, hlavně matka, příbuzní; dále osoby k ochraně dítek určené. Najaté, by tak mohly činiti, avšak jejich pozorování nemají mnohdy valné ceny, poněvadž nikterak nevynikají spolehlivostí. Zbývají tedy pouze rodičové a příbuzní, a od těch máme dosti spisů v té věci uveřejněných. Tak *Tiedemann* činil pozorování na svém synu, Karel *Darwin* uveřejnil pozorování na svém dítěti v americkém časopise r. 1878, *Egger* vydal zápisky více svých dětí, Vilém *Brailer* činil denně třikrát zápisky až do čtyř let o svém synku. Paní *Moreová* popsala vývoj svého synáčka, *Baldwin* pozoroval obě své děti, slečna *Shinnová* věnovala se studiu své neteře a zaznamenala svoje pozorování. Tyto zápisky mají nemalou cenu, poněvadž autorové jejich byli vědecky a psychologicky vzděláni, tak že vedle přednosti blízkosti pozorovatelů měli také dosti sebekritiky při omylu.

Pozorování rodičů, zvláště matky beze všeho předběžného odborného vzdělání, nemá obyčejně valné ceny paedopsychologické, poněvadž jednak nesmírná láska je svádí k obdivu dítěte, aby ve svých dětech hledali zvláštních tvorů vynikajících, rozdílných od jiných dítek, jednak mají plnou hlavu myšlének při každém výroku dětském, co asi z toho dítěte bude, a to by rádi uhodli. Pátrají, po kom dítě jest, činí frappantní rozdíl mezi svými a cizími dětmi, ano i mezi vlastními, kterýchž rozdílů cizí člověk nepozoruje.

Tento úkaz vede obyčejně k chybám paedagogickým, ač se tak vždy státi nemusí. Ale přes to vzbudí v paedagogovi úsměv a humor, jak Neruda o příteli svém vypráví, když byl správně vystihl omyl jeho, jak rádi rodiče přeceňují svoje dítky. Ze svých dětí Jarouška považovali za hlavu rodiny, a pán přísný a bezohledný na sebe byl pln ohledů na svého duchaplného potomka, jehož slova se kolportovala a vykládala do nejmenších podrobností, při čemž synáček svoji převahu zpozoroval a také podle toho činil svoje požadavky, které neustále stoupaly.

Paedagogové v nejširším smyslu nemají kolem sebe určitých dítek, nemohou souvisle a postupně činiti své pozorování a vůbec zaměstnávat se jedním dítětem. Jsou nuceni pozorovati více dětí zároveň a to jen mimovolně při svém vychovatelském povolání, tak že veškery hlavní síly jejich jsou absorbovány výchovou, kdežto na vedlejší pozorování nezbude mnoho času. Pak dlužno míti také na zřeteli, že dítě nesmí míti tušení, jako by bylo studováno, pozorováno, poněvadž by pak nedalo na jevo své vlastní přirozenosti, nýbrž nastala by dojista přetvářka, která by pak rušila snad mnohoslibně započaté dílo.

Paedagogové podléhají též při rozmanitosti dítek jakési šablonovitosti. K vůli úspoře času roztrídí si materiál, a pozorování se nedostává přesnosti. Dítě se jim podává ne v pravé, nýbrž v určité podobě, poněvadž jest vázáno předpisy kázně, a proto se jeví jinak ve škole a jinak mimo školu. Tyto vady však lze zmírniti, získá-li si učitel důvěru a lásku žáků, všimá-li si dítek ve

chvilích nestřežených, také mimo lavice školní. Odtud se datuje význam výletů a různých dětských her a radovánek.

Lepšími pozorovateli jsou *lékaři*, poněvadž přes to, že nemohou konati pozorování souvisle, přicházejí do styku s dětmi v kritických okamžicích, za choroby, již od narození, a získají si svou znalostí důvěru dítek, tak že dítko se jeví v pravé podobě. Tím se stalo, že lékaři, jako Kussmannl, napsali svoje výzkumy, které se staly základem dalších prací.

Methody. Jako v jiných oborech, tak také v tomto nalézáme hojně pozorovacích method. Vážíme-li znalost zjevů z vlastní zkušenosti, nazýváme je *methodami přímými*; *nepřímé* jsou, když posuzujeme stav duševní na základě projevů osob jiných. Protože přímé metody velmi málo látky poskytují, jsme odkázáni obyčejně na nepřímé. Nejspolehlivějšími by ovšem byly tyto zkušenosti, jež vycházely z našeho mládí; avšak jest dokázaná pravda, že si déle nepamatujeme vzpomínek, nežli do čtyř roků. Co se nám jeví jako bezprostřední dojmy z doby před 4 lety, není z pravidla skutečnou zkušeností, nýbrž smyšlenkou bujně fantazie, nebo vypravováním rodičů a vychovatelů, které jsme později často slyšeli a tak se do něho vžili, že se nám zdají býti dojmy bezprostředními. Zůstalo-li pak v paměti naší něco z doby nejtělejšího mládí, je to tak primitivní, že nemůžeme z toho souditi na vývoj duševní, protože tu není žádné logické souvislosti.

V té příčině vynikají spisy: *Konfesse sv. Augustina* a studie Tolstého, jakož i vůbec řádné autobiografie. Ovšem že tvrzení, jakoby se někdo pamatoval na věk 18 měsíců, sluší nazvati rozhodně nesprávným, poněvadž to vůbec v paměti neutkví. Jisto jest, že pod třetí rok vzpomínky nedosahují.

Svatopluk *Čech* vlastní vzpomínky nazval: *»Ve vnitřních mlhách člověka.«* V nich uvádí nejdále zkušenosti ze 4. roku, a to jen bezvýznamné, jako trhlíny, malé obrázky, kterak seděl na stole, u něho byl cizí hošík; jak se tam dostal, neví; dále má v paměti mlýnek papírový, který se točil vhozením písku. Malé věci si člověk pamatuje i v pozdějších letech. Jiný se pamatuje na dobu 4—5 let, kterak dostal tmavomodrou sukni, čímž vzbudil úštěpy svých soudruhů, poněvadž byla široká. Opět jiný, kterak jej povozil jistý pán v kočáře. *Stumm* tvrdí, že si pamatuje o sobě z doby půl druhá roku, kterak se podrobil těžké operaci, při níž služka upustila svíci, tak že by byl vykrvácel. Tento obraz však není z vlastní paměti, nýbrž vštípen častým vypravováním svědků.



❖ ❖ FEUILLETON. ❖ ❖

Obrazy dítko špatně vychovaného.

(Z knihy *»Lesenfants mal élevés«*

od Fernanda Nicolaije, podává J. NELIBA.)

I. Dítko špatně vychované: Tříleté.

Ode tří asi let může dítko patřiti do kategorie »špatně vychovaných« a může se již jeviti jako bytost naprosto nepřijemná.

Mladý stonek žene zrovna tak výhonky jako starý strom

Ale vždyť je to teprve »mazlíček!«
Buď si! Má však již dosti rozumu k chápání;
dosti vůle pro odpor; dosti síly dělati křik.

Zde jsou již v zárodku ony snahy, již počítají se na vrub věku dospělého. Jsou-li zajisté lidé velkými dětmi, děti jsou opět malými lidmi. — Mluvme nejprve o *řeči*.

Slovníček mazlíčka, třeba ve skutečnosti dosti obsáhlý, zdá se býti výlučně omezen na tyto formy: »Já chci!« — »Dej mi pokoj!« — »Já to řeknu mamince!«

Pozorujeme jen stálou kyselost, nepodajnost a zlobu, která nepřestává.

Jeho první projev ráno — jest netrpělivost; a poslední — křik, pláč, nevázanost.

Od rána do večera jest nespokojený a mrzutý

Nikdy s ničím není spokojen, ač rodiče, domácí nebo přátelé snaží se jej rozveseliti a něčím zabaviti. Jeho přání nemají nikdy konce.

Myslíte, že je Vám vděčným za to, že jste si s ním hráli? Nikdy! — Nehrajete-li si s ním, chce, abyste si s ním hráli.

Pozorujte jeho *způsob*:

Kouše svou dohlížitelku, škrabe své sousedruhy, ohrožuje ano i tuče svou matku, které zdá se býti dosti, když mu řekne: » Ó, ošklivý kdo bije svou matku! Fi pane (!), ak je to nehezke .! Nejste již mým miláčkem

Když někdo ze známých nebo z přátel chce jej laskavě obejmouti: hrubě je loktem odstrčí.

Když kolemjdoucí na něho pohlížejí, odporně se na ně oklíbá.

Je-li úšklebek třeba šeredný, však směšný a zvláště učiněn-li je za okolnosti, které upoutají pozornost na dítě, často rodiče jsou první, kteří se smějí; a ve svém srdci shledají tuto nepřistojnost dosti zábavnou.

Jde se z *domu*, jde se na procházku

Zas je to »mazlíček«, který řekne kam chce jíti.

Matka měla třeba před sebou cestu dosti důležitou, zamýšlela vyříditi mnohé záležitosti Co na tom!

Není-liž to pak on, který panuje?

Je na *návštěv*

Po chvíli již si lehá, či spíše sebou hází rozpustile a líně v klínu matky, nebo se opírá netečně o pohovku.

S tváří odpornou a tonem tahavým volá: »Mami, pojďte domů.«

A matka ihned jemně odpovídá: »Ano, můj zlatoušku, již jdeme; buď jen způsbný.

U stolu — vybírá si co on »chce«; ostatní pak je pro rodinu

Jisto jest že v tomto věku jest bezmocný, slabší a poměrně bezbrannější a odvislejší než kterákoliv bytost stvořená.

Nicméně, tato malá osobička, daleka toho pomysliť na díky, nepřipustí si sebe

menší myšlenky že je něčím povinnována, ať to cokoliv nebo komukoliv.

A nikdo ho k tomu také nevede.

Sám o sobě nemůže ničeho, a přece se domnívá býti neobmezeným pánem. Vždyť každý se ohýbá před ním a podrobuje se jeho rozmarům.

Jeho otec, nemysle než na budoucnost, oddává se neúporné práci. Jeho příliš dobrá matka rozplývá se v láse a pečlivosti horečné

Dítě dělá si právo na vše, a nyní ani nejmenší známky díky za tolik oddanosti a odříkání.

Zachce se mu něčeho? Dobrá! ať jde se proto .! co nad to jednoduššího!

Je úplně přesvědčen, že v životě, aby se obdržel předmět žádaný, není třeba, než natáhnouti ruku nebo učiniti krok. Nezná jiných překážek, jiných nesnází. A řekne-li se mu, že neobdrží ničeho bez peněz, odpoví zpučně: »Tati je má!«

Služební jsou v očích jeho lidé zrozeni jedině ke službě.

Jsou již stvořeni k tomu zaměstnání, myslí si, poněvadž dostávají mzdu, jsou ve zvláštním obydlí a musí poslouchati.

A s jakousi krutostí dává jim pocítovati jejich podřízenost.

Než sdělme, (a to spíše v zájmu svého dítěte než z náklonnosti k poddaným), sdělme jemně a zcela prostě mladému srdci děčka, že po právu a ze stanoviska morálního a křesťanského tito služební, ač mají více povinností nežli my, nemají proto přece méně nároků (práv); že zadali svou svobodu z nutnosti; že máme býti laskavými k nim, ježto jsou méně šťastni nás; svěťme mu že služební nejsou nikdo jiný než chudí, jichž bída se premuje z rozmarného zvyku, a že v šatu přemovaném mají strach býti třeba brzy na to — v cářech.

Poučme jej, že jeho »bonna«, aby mu mohla věnovati péči, z kteréž on tolik získává, opustila své vlastní děti, které by potřebovaly tisíckrát spíše péče než on; že to je chudoba, která donutila tuto ženu oloupiti je o svou lásku a vzdáliti se od svého krbu, aby se dala v porobu pod cizí střechou.

Matka žije . . . a přece dítka její jsou sirotky.

Jemně a laskavě sdělme mu tyto věci, jak vážné, tak zároveň dojemné.

Řekněte mu to. Je to nutné!

Musí vědět *pravdu*.

Ó, mluvmě k němu bez ostychu! Jeho srdce plné vzácné něžnosti a nevylicitelného útlouctví, pozná již to, co rozum jeho by snad dopodrobna nepostihl.

Ne! já nevěřím, že by to dítě bylo schopno plvati ve tvář kteréśi matky, proto, že je chudá!

Ba spíše, na místo aby potřísnilo tuto tvář, připravenou o polibky dětské, ono, za to ručím, bude chtít vtisknouti tam polibek, jak by to učinil miláček nepřítomný, a bude žvatlati v něžné důvěře: »Já té mám *také* rád.«

A v úctě bude míti opuštěnou matku, byť před tím chtělo škrábatí neb tlouci sluzebnou ženu.

Od té chvíle, kdy dítě nabylo vědomí o sobě, nalezlo obydlí vznešené, krb zářný, stůl plný, lože měkké, nábytek vykládaný, jedním slovem všecky rysy života tak zakrouhlené jak jen možno.

Nezapomnělo se na nic, leda dáti mu na srozuměnou, že podobné pohodlí není losem všech, a že ty mnohé výhody, jež má a jichž používá, jsou tak mnohým odňaty.

Hle, ono má co potřebuje, ano má i nadbytek a vedle něho, nemají tak mnozí ani toho nejpotebnějšího!

Proč nechati je v té víře, že vše jest jeho. Odtud onen žalostný egoismus, v kterém vyrůstá.

To je jeho první snaha; a to také jeho první chyba, kterou třeba napravovati, neboť z ní rojí se v tom věku všechny ostatní: zpurnost, zupnost, zlost a nevděk.

POKRAČOVÁNÍ.

♦ ♦ ♦ SMĚS. ♦ ♦ ♦

Lázeňské výhody pro členy družstva Vlast. Ke schůzi konané 13. m. m. obdržel výbor družstva Vlast připsání lékařů: p. dra. Ot. Rožánka, Praha-II., Ferdinandova třída 4. v létě: Františkovy Lázně, a p. dra. Vl. Mladějovského, Praha-II., Jenštejnská ulice 1776, v létě: Mariánské Lázně, kterým hodlají členům družstva Vlast a jejich příslušníkům, zavítávším do zmíněných lázní, poskytnouti zdarma pomoc lékařskou. Mimo to i pokyny ve příčině bytu a stravy a pod. poskytnou, a prosí výbor, by o nabídce té pojednal. Výbor s povděkem vzal

tuto laskavou nabídku na vědomí a usnesl se: 1. že ji rozšíří ve svých a v jiných četných katolických listech; 2. výhody této může použiti jen ten člen, který má řádně splaceny členské vklady; 3. každý člen, jež by dobrodiní těchto účastným býti chtěl, musí se vykázati u pp. lékařů legitimací od družstva vystavenou, razítkem družstva opatřenou a podepsanou.

O stavu národního školství v roce 1899-1900. Ze zprávy, kterouž o školství vydala c. k. zemská školní rada, vyjímáme: Škol bylo: měšťanských 419 (243 č., 176 n.) přibýlo 21; obecných 5090 (2915 č., 2075 n.) přibýlo 40. Budov školních jest 5561. Na jednu třídu připadá dítě 47-73. Škol jednotřídních jest 1063 (455 č., 608 n.) Škol soukromých jest 230; přístupných dětem všech vyznání 98; »konfesijních« pro evangelické děti 57, pro katolické 39, pro israelitské 36. Počet dětí ve věku školou povinném bylo 1,091.156 (hochů 545.237, dívek 545.919). Učitelských osob jest 24.640; učitelů 14.816 (a 49 bez vysvědčení); učitelek 2526 (a 79 bez vysvědčení). Neobsazených míst bylo 196. Ženským ručním pracem vyučovalo 248 učitelek. Vyučování náboženství obstarávalo 339 katechetů ustanovených od úřadů školních a 3291 ustanovených od úřadů církevních kat. evanj. a žid. a učitelé světsí na 967 školách (439 č., 528 n.) Docházka školní nejlepší vyznačuje se 95·15⁰/₀, nejhorší 74·81⁰/₀. Úlev vyžádalo si 12.548 dětí. Pokuty pro nedbalou návštěvu školy uloženy byly ve 46.348 případech; provedeny však jen ve 12.944 případech. Dobrá docházka školní byla na těch školách, »kde učitelé se zasazovali o povznesení její paedagogickými prostředky, jako vlídným zacházením s dítkami, buzením zájmu pro učení, pečlivou kontrolou ve škole nepřítomných, pochvalou dítek pilně do školy přicházejících a konečně také dobrou shodou s rodiči dítek a s místní školní radou.« Úhrnný výdaj na školství obnáší 31,322.362 K 52 h (o 733.778 K více než loni). Náklad na vyučování náboženství činil 1,131.146 K. Sněm král. Českého, projednávaje rozpočet zemský na rok 1900, učinil snesení, aby do rozpočtu toho položena byla částka 22.000 K. *na podpory milosti pro učitele.* Že národní školství v zemi zkvěta děkovati jest hlavně neúnavné a v jednotlivých případech vzorné činnosti c. k. okresních školních inspektorů. O vyučování jednotlivým předmětům — nedotýkajíc se ani slovem vyučování náboženství

— vyslovuje se c. k. zemská školní rada (na základě zpráv c. k. okresních školních inspektorů) většinou pochvalně, ač ovšem také výtek se nenedostává. Tak zvláště: Značný počet našich dítek opouští školu nenabýv v pravopise potřebného bezpečného vědění; v probírání realii zašli jednotliví učitelé tuze daleko utvořili z něho jakési odborné vyučování na místě aby je pěstovali jako věcné vyučování. Při probírání dějepisného učení mnozí učitelé pokládali látku v učebnici obsaženou za pouhou látku k učení napaměť, obmezivše svou metodu na to, že dali odstavec po odstavci čisti, vysvětlivky vsunovali, kde je měli za potřebné, a v nejbližší hodině dotazovali se mechanicky žáků po látce mechanicky naučené. O nějakém vyložení příčinné souvislosti mezi jednotlivými dějinnými událostmi bylo právě tak málo znáti, jako o srovnání dřívějších kulturních poměrů s nynějšími poměry neb o souvislém opakování a upevnění nabytých vědomostí. *Vlastenecké dějiny všude se živým zájmem byly probírány.* Vyučování přírodopysné nemá býti odbornou vědou, nýbrž má se jím v dítkách toliko buditi vřímavost pro přírodní zjevy, af se vyskytují na obloze nebo na zemi, ve dne nebo v noci, v domácnosti, nebo ve volné přírodě. Umění pravé kázně nezáleží v železné přísnosti a v neúprosných trestech i za nejneopatrnější přestupky, nýbrž v tom, že učitel ve všem svém jednání zachovává plný a jasný klid, družé otcovskou přísnost k otcovské mírnosti, hledě zabrániti přestupkům dítek stálým dohledem k nim a snaže se jako hlavním prostředkem k udržení kázně školní upoutati dítky k předmětu, jenž se má probíráti. Literárně byli činni mnozí učitelé, zvláště jako přispěvatelé do školských a učitelských časopisů. *Než dlužno podotknouti, že způsob, jímž se mnohdy pojednávalo v učitelském časopisectvu o poměrech stavovských a osobních, nemohl zůstati bez škodlivého působení na mladší nezkušené učitelstvo.* V jednotách a schůzích při pojednávání o otázkách hmotného rázu, nebylo šetřeno vždy potřebného klidu a důstojnosti stavu. Působením mimoškolním snažili se četní učitelé prospěti zájmům obce i veřejnosti. Zastávali čestné úřady ve spolcích hasičských, hospodářských a dobročinných vůbec, účinkovali při zakládání pokladen Raiffeisenových a spolcích polévkových. Blahodárnou činnost jevili při spolcích musejních a v zachraňování starožitností; při zařizování

knihoven veřejných bývali též učitelé účastni, kteří jakožto povolání a ochotní rádcové věnovali síly své dobré věci. Zvláště však hudbu a zpěv pěstovalo učitelstvo jsouc přední oporou ve spolcích zpěvácích a a hudebních. Učitelé byli též v mnohých farních okresích horlivými pěstiteli zpěvu církevního a hudby chrámové. Kromě nepatrných výjimek žilo světské učitelstvo s učitelí stavu duchovního v nejlepší shodě, pracujíc s nimi svorně o společném díle vychovatelském a vyučovatelském. Také konali učitelé ochotně dozor k náboženským cvičením školní mládeže. Jako velice potěšitelná okolnost uvádí se, že také v tomto roce mezi úřady církevními a školními trvala výborná shoda. Zpráva tato sdělána jest na základě referátů c. k. okr. školních inspektorů.

K.
Smutné zjevy. Počátkem měsíce března rozeslal *«Spolek českých mediků v Praze»* na všechny studující vysokých škol dotazník o 144 otázkách, žádaje za přesné vyplnění jich, bez označení jména pisatelova. Otázky jsou druhu nejintimnějšího, mnohdy i rázu přímo pohoršujícího. Podivno, že ti, kteří proti sv. zpovědi hrozí a nad otázkami zpovědníka, které on soukromě kajcínku klade, přímo se pohoršují, zde zcela bez ostychu a studu otázek věru ještě choulostivějších užívají. Ovšem činí se tak ve jménu »vědy!«
 Za účelem sebrání dat hygienických! Milí mladí pánové! Místo sbírání dat o poklescích svých druhů, jemuž tolik času a nákladu věnujete, poraďte svým kolegům, aby chodili častěji k sv. zpovědi, tam se káli z oněch deliktů, na něž vy nešetrně a nediskretně se ptáte, prospějete jim daleko lépe. Vy, dotýkajíc se jich nejintimnějších věcí, nemáte slova povzbuzujícího pro ně. Chcete jen odkrýti ránu, ale léku pro duši jim neposkytujete. Nevážíte si zpovědi, ale při tom na zpovědníky sami si hrajete. — Neméně nešťastné a zhoubně působící otázky jsou ony, jež týkají se náboženského smýšlení studujících. To jsou jako *lučavky*, které náboženský názor na středních školách pracně budovaný, jsou způsobily jen uvolňovati. Na př. otázka 126.: Pokládá-li náboženství za nutné vůbec — či pro sebe? 127. Vyhovuje-li mu některá z církví a která? — 131.: Vyhovuje-li mu a do které míry křesťanský názor světový? a t. d. Místo byste posilovali jich vědomí křesť. názoru světového a životního, jím jen otfásáte. Ostatně když se tážete po jich víře, a to takovou otázkou, na niž každému méně pevnému

již do úst kladete odpověď zápornou, *měli jste se lázati, čím, kterými knihami a přednáškami byli vaši posluchači u víře zvykláni, aneb o ni připraveni*. A tu byste se jistě dověděli, že přednáškami a knihami, jež vydali ti páni, kteří za nynější smutné pověstné vaší akci stojí. L. † 38.

Julius Zeyer o katolicismu. V «Moderní Revue» uveřejňuje p. Jiří Karásek část korespondence svojí se zesnulým básníkem. Mezi jiným Zeyer tu uvádí, že nesrovnává se s názory o brzkém podlehnutí «rasy latinské». »Dle mého citu nemůže katolicism podlehnutí protestantismu, protože pravda nepodlehá bludu. A dále dí: »Kdybyste byli ty španělské kathedrály viděl na místě, ne s obrazu, viděl byste, že nejsou ani prázdné ani mrtvé, protože ten duch, který je vytvořil, v nich posud žije. Záře latinská nehasne — a katolicism? V něm je více než to kouzlo umění, o němž se zmiňujete, je v něm *pravda*.« Jsou to zajisté pozoruhodná slova Zeyerova, přystící z pevného přesvědčení jeho o víře katolické, a vydávací zesnulému poetovi svědectví nejkrásnější.

—á—

Z české folkloristiky. Mast proti peklu: »Veme se pět lotů vážně trpělivosti, patnáct lotů štědrosti, dvacet lotů čistoty a pětadvacet lotů pokory. Všecko se to dobře stluče v moždýři víry paličkou síly. Pak se k tomu přileje čtvrt žejdlíka naděje a upraží se to na pánvi spravedlnosti nad ohněm křesťanské lásky. Promíchá se to šestkrát pobožnou modlitbou, aby se to

plesnivinou, to jest marností světa, nezkažilo. Touto mastí kdo se každodenně namaže, nemá se pekla co báti.« Recept diktovala šedesátiletá Doldla Samkoc ve Stráži u Domažlic. (Český lid.)

Maják mezi paedagogy. »Oesterreichische Schulzeitung« v č. 40. t. píše: »Kam se poděly ony časy, kdy vídeňský ústav ku vzdělání učitelů byl majákem pro celý vychovatelský svět, kdy zde Dittes, Willmann a j. působili.« Největším světlem jest ovšem liberálům Dittes. Dittes to byl, jenž svými spisy ony zde duchy v učitelstvu vyvolal, jež nyní tolik lekají. Povrchní vzdělání, radikální názor o životě, lhostejnost k náboženství, jež se na mnoze až v zásadní nenávisť proti katolické Církvi stupňuje, to jsou paprsky onoho velkého «světla», jež mělo rakouské učitelstvo ze spánku probuditi, ale zatím jen duševní temnotu, mravní pokleslost a nespokojenost způsobilo. Dolno-rakouské učitelstvo, jež valnou většinou ještě na Dittese přísahá, jest lidu naskrze odcizeno. — Jak jinak bylo by s ním, kdyby byl duch genialního katolického filosofa Willmann zavládl školou říše naší! —

Krásná slova pronesl na katolickém sjezdu v Bonnu rada vrchního zemského soudu Roeren, když pravil: »Tři věci zbyly nám ze ztraceného ráje. Květiny, jež zdobí luh, zářící hvězdy na nebi a nevinné oko dítěte. Ale toto ze všech tří jest nejkrásší a třeba je za všech okolností bedlivě chrániti.« L. † 38.

Papírnický závod družstva Vlast má hojný výběr obrázků k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) obrázky k prvnímu sv. přijímání:

1. **domáci:** po 4 h (100 za 2-40), po 6 h, tři druhy (100 za K 4-40) po 14 h, tři druhy (100 za 6 K); 2. **stýrsko-hradecké** od firmy «Styria»: šest druhů po 18 h (100 za 18 K) a jeden po 6 h (100 za 6 K); 3. **mnichovské** od firmy Müllerovy: po 18 h (100 za 18 K), tři druhy po 22 h (100 za K 21-60); 4. **berlínské** — zvláště krásné — od firmy Albrecht a Meister: po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h, dva druhy (100 za 16 K), po 40 h (100 za 40 K), a po 60 h — těch máme na skladě jen něco málo.

b) obrázky k první svatě zpovědi:

1. **domáci:** po 4 h (100 za K 2-40) a po 6 h (100 za 5 K — mají na rubu text: »Upomínka na první sv. zpověď«); 2. **berlínské:** — velmi vkusné a umělecky provedené — po 8 h, dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K).

Poznámky. 1. Přichozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a podle vůle ty ony si vybrali. — 2. Všecky obrázky tuto uvedené mají české nápisy, avšak objednali jsme většinu těchto druhů i s německými nápisy, tak že i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužiti. — 3. Do těchto obrázků vložili jsme veliký kapitál, i nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma rozesílati. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu.

Objednávky vyřizuje papírnický závod družstva Vlast v Praze 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půllétně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slouží jako 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává ložka za hotově. Auřim, klorikům a studujícím slouží jako deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Česk.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 370-II — Tam zaslá se předpl. a adres. roklamae, jez se nepočeti a nofank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány budtožEm. Žakovi, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky K. Skultěty, F. učitel v Se-stovících, (p. V. Josenice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Smejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frt. Horáček. (Pokračování.) — Dětské chyby. (F. T.) — Studie o psychologii dítěte. Podává Fr. Žundálek. (Pokračování.) — Feuilleton: Obrazy dítky špatně vychovaného. Z francouzského podává J. Neliba. (Pokračování.) — Směs. — Literatura.

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

Kapitola první.

A) Bude tomu pomalu sto let, co vtípem sršící *Jean Paul* elegantní ironií tepal nepřírozený způsob, kterým tehdejší hofmistři vzdělávali svěřené jim chovance, avšak mnohé z řízných jeho šlehů platí v míře nezkrácené o nedostatcích našeho školství středního. Z nedostatků těchto v první řadě vytknouti dlužno přetěžování mládeže studující neužitečným ballastem. — Než, vizme, co soudí o tom *J. Paul*. Ve fantastickém snu ukazuje nám, kterak starostlivý otec přijímá vychovatele pro svého syna a kterak ve průběhu vážné rozmluvy hledí se přesvědčiti, zda vychovatel jeho naděje nezklame.

»Především,« dí otec, »dlužno se dorozuměti o zásadách! Mojí zásadou jest, že muž sice ob stojí bez učence, avšak nikoli učenec bez muže: tudíž, první Vaší úlohou bude, mého syna vychovati na muže a pak teprvé očkovati tohoto — jako to u stromů činíme — na učence.« — »Já si dovolím jíti ještě dále« — odvěti sebevědomě kandidát — »tvrdím, že v první řadě třeba, aby vychovatel základním kořenům chovance přiváděl potravu a řídil vývoj ostatní, aniž by se zabýval maličkostmi, na př. očkuje a štěpuje snad jednotlivé větvičky, listy vykrajuje aneb snad květy barvou natíraje!«

»Tak jest, znamenitý muži,« — zvolá nadšený otec — »toť také moje přesvědčení! Zajisté že nebudete syna mého mučiti celou kopou jazyků mrtvých i živých; neboť kdo se učí pouhým jazykům, ten vyhazuje peníze, aby sobě pořídil sáčeků na peníze, pěkných sice, avšak prázdných. Také tomu člověku se podobá, který by odřikával »Otče náš« ve všech možných jazycích, aniž by se modlil!«

Ne tak! Non multal Z jazyků do osnovy učebné pojmete pouze tyto latinský, řecký, hebrejský, francouzský, anglický a také — německý. Co pak se vědomostí ostatních dotýče, tu zajisté postačí, jen tak příležitostně, mimochodem několik drobtů poskytnouti, podobně tak, jak činí vlaškovky, které letmo mládatům píci do zobáčeků podávají.«

»Račte býti, pane, výtečným znalcem lidského srdce,« odtušil kandidát, sobě odkášlávaje. — »Anobř! Carpe diem! Šetřte času! Tak sice, že uplyne-li Vám *hravě osm hodin* pravidelného vyučování denního a buď syn můj, aneb Vy sám, v zápalu nadšení pocítíte neochablou touhu po studiu dalším, nerozpakujte se a sáhněte chutě do nádržky časové, která chová ještě celých šestnáct hodin, které scházejí do úplného počtu dne celého. Je-li třeba, obětujte Músám ještě *druhou třetinu* dne, a nestačí-li ani tato, nuže, nakousněte i poslední. Že se musí jinoch zotaviti? Toť se rozumí! Však má k tomu hodiny tělocviku, zpěvu, kreslení, šermu, hry na housle, na klavír atd.

Vy můžete mnoho působiti, neboť, jak pozoruji, ve Vás vězí celé *sto hofmistrů* najednou. Nemohu pochopiti, proč rodičové bohatí, kterým to vynáší, nezjednávají dětem svým pojednou celý pluk hofmistrů a gubernantek.

Jak paedagogickým instinktem na př. byli po této příčině vystrojeni staří Římané, kteří dětem svým po bok postavili — aspoň v duchu — celé hejno bohů a bohyň ochranných. Tu byla *Nascio* při porodu — *Rumina* při kojení — *Edusa* při jídle — *Potina* při napájení; *Levana Statilinus* a *Statana* ochraňovaly dítě při chůzi a upadnutí. *Fabalinus* při mluvení; dále byli *Vagitans*, *Ossitago*, *Numdina*, *Paventia*, *Carnea* (S. August De civit. Dei I. 4, 9.).

Rovněž tak přál bych sobě, abychom měli učitele *odborné* pro každou *možnost* dítěte a pro každou *ctu st.*, tak že by na př. v předmětu *esthetika* byl zvláštní mistr pro *hypseologii*, jiný pro *kalleologii* a opět jiný pro *Krimatologii*, tak že by učeň viděl brzo učitele vznešeného, brzo útlocitného a za málo opět naivního. Také pokud se jednotlivých ctností týká, přeji sobě, abyste pro každou jednotlivou ctnost stanovil hodiny obzvláštní a cvičení obzvláštní, tak aby snad ne všechny praménky v *jeden proud* se slučovaly, nýbrž hezky *vedle* sebe svým samostatným korytem se prýštily ¹⁾ *Sapientii sat!*

Kdo jen poněkud měl příležitost stopovati vývoj a pokrok toho kterého studujícího *středních škol*, ten by nejdřív zaplakal pláčem lidumila, na to pak by spráskl nad hlavou rukama udivením, že podobná tortura duší mladistvých je možna na zápraží 20. století. Ne vždycky nese vinu *soustava a metoda* vzdělávací, nýbrž v hojných případech jsou to vlastní *rodičové*, kteří jsou hotovými katany svých dětí. A to jsou takoví rodičové, kteří buď z toho či onoho nešlechetného popudu nutí ke studiím syna, nemajícího k tomu ani vloh ani chuti. Studium bez vloh je tortura. Stokrát lépe je na tom umouněný učedník ševcovský, jenž s párem bot přes ramena přehozených vesele sobě pohvizduje — zapomenef v této chvíli na štulce tovaryšů a vykřákání svého kapitolia, jímž ho obdaří dosti často buď pan mistr aneb paní mistrová. Stokrát lépe je na tom při cidění bot a přištípkování střeviců, než studentík obmezené hlavy, který bezpočtukrát opakuje »Popokatepetl, Citlaltepl, Tananarivo, Iztac-cihnat« — a když je vyvolán, mlčí jako zařezán. Slzy mu vyhrknou z očí a v zoufalém hněvu polo zpuřně vyrazí »Já jsem se učil — ale nemohu si to pamatovat!« Pan profesor polituje, pokrčí rameny, ale censorská tužka musí konati svoji neúprosnou povinnost.

Autor měl kdysi chovance tak chatrného talentu, že si nedovedl pamatovati slovo *femininum*, říkáje konsekvěntně *feniminum*. Pravý to robotěž vědy! Hlavně v zeměpisu pletl sobě jména napořád. Vyptáváje se ho, chtěl jsem jeho

¹⁾ Levana pag. 151. sqq.

slabé paměti pomoci nápovědi první slabiky. Tedy dejte pozor! Jmenujte řeky *Francie*: Se— Sedan; Ga— Garizim; Rho— Romulus a Remus; A— Apeniny a tak podobně. —

Pravý robotěz duševní! Domlouval jsem matce, aby měla s hochem, kterému se studium z té duše protivilo, milosrdenství a dali ho na řemeslo. Ale to jsem pochodil. Na řemeslo! Jediného syna otce, vyššího úředníka 6. hodnostní třídy? —

Co oběti pohltil již tento stavovský předsudek! Bývalý uherský ministr vyučování *Trefort* učinil o předsudku tomto, který v Uhřích ještě více je vyvinut než u nás, následující zdrcující výrok: »Kromě jiných nemocí modních panuje u nás hlavně *febris gymnasialis nervosa et stupida*. Každý městys chce mít své gymnasium a jedenkaždý otec posílá syna svého do gymnasia, ať již má k tomu vlohy čili nic; neboť dle panujícího názoru veřejného není početný řemeslník považován za pána. Za to jsou pány na př. hladový diurnista, vzáblý literát neb advokát bez klientů, který pro kus chleba se snížil k provozování živnosti sensála.«

Ale také vůči nadaným hochům a jinochům dopouštějí se mnozí rodiče hříchů do nebe volajících, požadující od nich z *ješitnosti osobní*, čím dál tím lepší známky bez ohledu na útlá zdraví svých synků. Svědkem toho jest sám slavný biskup a vychovatel *Dupanloup*, který o tom poznamenává: »Znal jsem mladíky, kteří měli to štěstí, že byli obdařeni vzácnými vlohami ducha i srdce; avšak přílišné namáhání duševní za věku ještě útlého udělalo z nich blbce, kteří zůstali neschopnými k práci duševní po celý svůj život.«¹⁾

Než i z vlastní zkušenosti známe smutné případy, kde ješitní rodičové studující své až i v náručí smrti dohnali. — Známe jednu matku, velmi hrdou, která syna svého, jehož vlohy byly tak tak dostatečné, nutila k napjetí posledních sil těmito slovy: »Gustave, nepostaráš-li se o to, abys ke konci roku školního obdržel vyznamenání, pak se stane se mnou — něco hrozného!« A facit? Ubohý hoch vstával o 2.—3. hodině ranní, aby se učil, a — ulovil si — součotiny, kterým za nedlouho také podlehl. — Jinému chovanci vojenské realky psal přísný otec: »Pamatuj sobě tolik: »Neobdržíš-li vyznamenání, pak mě domů na prázdniny nechod — raději bych tě v rakvi viděl.« Jinoch se učil a učil a přece — jsa pouze chatrně nadán — vyznamenání nedosáhl. Nemilosrdné hrozby otcovy však jako nějaké »dies irae« zněly mu neustále v uších, až se pomátl na rozum a v okamžiku, kdy nebyl střežen, sáhl sobě na život.

Jinoch nadání nedostatečného na lavici *středních škol* se nehodí. »*Odi profanum vulgus et arceo!*« — mělo by zlatými literami napsáno býti nad vchodem každého gymnasia a realky. Žáci takoví jsou pouze obtížným ballastem, který jako nějaké olovněné podešve brání pokroku soudruhů nadaných. Učitel sebe trpělivější posléze se poděkuje za úkol, nabíratí vodu řešetem aneb jako *Sisyfus* váletí známý mythologický balvan. Jinými slovy: Učitel bude se povlovně zabývatí výhradně s žáky talentovanými; zatím bude dřepěti valná část třídy beze všeho zájmu pro přednášku, a byť byla sebe zajímavější. A jen když pouze dřepí! Avšak Bohu žel! žáci čilejšího talentu chtějí se baviti svým způsobem: odtud pokoutní čtení románů a jiné kluzké četby, hříčky rozpoutané fantasmie a jiná allotria.

(Pokrač.)



1) »L' Enfant« Paris Charles Douniol etc. 1874., pag. 372.

Dětské chyby.

»Ustanovil jsem lé... abys vyplenil...
a štípl!« Jer. 1. 10.

*Úvaha.**) Syn Boží, jenž přišel na svět, aby zničil satanovu říši, chce, abychom si ve svém úřadě vytkli týž cíl a vynasnažili se jak jen možná, *abychom uchovali svých žákův od hříchu, nebo je pozvedli, jestliže byli do něho padli.*

Dítě jest dle přirozenosti nevinno a má v sobě simě všech ctností, vlohy ku všelikému dobrému jednání; ale skrze prvotní hřích je náchylny ke zlu, a je v něm tudíž skryt i tajný zárodek všech nepravostí. Mudřec dí: »Bláznovství přivázáno je k srdci pacholety; ale metla kázně vyžene je.«¹⁾ Zůstaveno-li je dítě sobě samému, vrhne se v náručí nepravosti a zkušenost učí, že potom skoro nikdy nelze vyplniti zvyků z tohoto věku.

Proto je dítěti potřebí *moudrých a bdělých vůdců*, kteří jsou zbožní a znají jeho chyby, aby je přiměli k polepšení.²⁾ Ono znamenajíc své nedostatky dí: »Kdo vloží na myšlení mé kázeň a v srdce mé umění moudrousti, aby v nevědomosti jejich nešetřili mne, a neukázala se provinění jejich?«³⁾ Jako křesťanští učitelé starejme se tedy, abychom byli sobě vědomi své povinnosti s této stránky a plnili ji s dokonalou horlivostí.

Padne-li do jámy zvíře, spěcháme, abychom je vytáhli; a dětem, které jsou na kraji propasti, zdráhali bychom se podati pomocné ruky? Vystoupí-li při požáru na střechu muž, a podaří-li se mu oheň uhasiti, zasypává se chválou. A co vlastně učinil? Zachoval dřevěný nebo kamenný dům, který ničím není u porovnání s duší. Dětské duše jsou chrámové svatého Ducha, město Boží; kterak bychom se mohli na ně dívat, any jsou vydány plamenům vášni, aby nás nepoháněla horlivost pospíšiti jim k pomoci? Obětujme se tedy tomuto dílu s největší péčí!

Vizme nejprve *chyby, které se jeví nedostatkem zbožnosti*, jako: opomíjení modlitby, neuctivost na svatých místech, vzdalování se svatých svátostí. »Musíme se mnoho modliti za ony své žáky,« dí blahoslavený de la Salle, »na kterých vidíme malou náchylnost ke zbožnosti, aby jim Bůh dal poznati, co prospívá jejich spáse.«⁴⁾ Ozbrojme své žáky proti lidské bázni, která pohřichu tolik lidí zdržuje od náboženských povinností!

»Málo je dětí,« dí blahoslavený de la Salle, »které by se daly svěsti zlobou svého srdce; nejvíce jich bývá zkaženo špatným tovaryštvem. Proto pamatujme pečlivě, abychom je od něho vzdálili a doporučujeme jim za společníky nejhodnější žáky, aby vnímaly jen dobré dojmy a snáze konaly ctnost.«⁵⁾

Snažme se také zabrániti, by naši žáci nebyli *rozpuštělí nebo neposlušní!*

»Syn rozpuštělý bude opovázlivý.«⁶⁾ »Pachole, kterému se dopouští vůle jeho, zahánjuje matku svou.«⁷⁾ »Máš-li syny, cvič je a shýbej je z mládí!«⁸⁾

*) Ukázka ze spisu »Zweiuundsiebzig Erwägungen über das Schulumt«. Dülmen i. W., A. Laumann'sche Buchhandlung. — Tohoto spisu nelze ani dosti vynachváliti kandidátům a kandidátkám učitelského úřadu. — ¹⁾ Přisl. 22, 15. — ²⁾ De la Salle: Retraite. — ³⁾ Sir. 23, 2. — ⁴⁾ Rozj. na 3. ned. po sv. Duchu. — ⁵⁾ Rozjím. na 10. květ. a 3. neděli po svatém Duchu. — ⁶⁾ Sirach 30, 8. — ⁷⁾ Přísloví 29, 15. — ⁸⁾ Sir. 7, 25. —

Říkejme jim často s apoštolem: »Dítky, poslouchajte rodičů ve všech věcech, nebo to jest libé Pánu!«⁹⁾

»Je důležité,« píše bratr Agathon, »přemáhati ve mladých lidech jisté vlohy, které odporují obecným *povinnostem ke společnosti*: selskou hrubostí, která nedbá, co se komu líbí, nebo nelíbí; seblásku, která hledá jen vlastního prospěchu; pýchu, která se domnívá míti přednost před jinými; ducha odporování, kritiky a posměchu, který vše posuzuje a zlehčuje.«¹⁰⁾

Bděme, aby nebyli nevděční, závistivi, marnivi, nedůtklivi! Ozbrojme je proti lenosti a smyslnosti; nebo dítě choulostivé podobá se oběti spoutané na rukou i na nohou, která je vydána všem útokům nepravosti.

Zvláště si dejme záležeti na tom, abychom jim velice zošklivili vše, co se protiví *svatě čistotě*! Přemáhejme vytrvale a se vši rozhodností lež a pokrytství! Připomínejme jim často apoštolova slova: »Odložte lež, mluvte pravdu jeden každý s bližním svým!«¹¹⁾ nebo slova Sirachova: »Kdo dá ústům svým stráž a na rty mé pečeť jistou, abych nepadl skrze ně, a jazyk můj aby mne na zkázu nepřivedl?«¹²⁾

Praktické užití. »Protože jste ve svém úřadě služebníci Boží,« dí blahoslavený de la Salle,¹³⁾ »musíte působiti s ním a přijati jeho úmysly za své, abyste urychlili spásu dětí vám svěřených. Žádná námaha nebudiž vám přílišnou, jde-li o to, abyste přivedli na nebeskou cestu ty, které jsou oddány nějaké nepravosti; neboť není vůle vašeho Otce, jenž je v nebesích, aby zahynulo jedno z maličkých těchto.«¹⁴⁾

Především působme na ně svým příkladem a to nejen vystříháním se těch chyb, ze kterých je chceme vyhojiti, nýbrž více tím, že konáme opačné ctnosti.

Studujme povahu každého dítěte, abychom v něm dobro zdokonalili a chyby napravili! Přiveďme je poučováním a napomináním tam, aby se samy chtěly polepšiti! Neopomíejme dle okolností jich napominati, povzbuzovati a trestati, ale vždy moudře a s mírností a z nejčistších pohnůtek víry a lásky!

Náš blahoslavený otec ještě dí: »Přirozenou vědou nenapravíte chyb svých žáků, nýbrž jen duchem Božím a jeho milostí. Toho dosáhnete jen pilným rozjímáním. Proto buďte věrní v této cvičbě, abyste, osvíceni jsouce světlem s hůry, zkazili nepřátele mladistvých duší! Ony žáky, kteří se dobře chovají, upevňujte a udržujte v dobrou bez ustání! Vaše hlavní však námaha a vaše nejnroučnější modlitby buďte namířeny tam, abyste pohnuli a Bohu získali ona srdce, která jsou náchylna ke zlu.«¹⁵⁾

Modlitba. Božské dítě, Ježíši, dle jehož obrazu mám vychovati své žáky, udílej mi v mém díle své milosti! Pomáhej mi, bych Tebe oslavil tím, že z jejich chování vzdálím vše, co se Ti nelíbí a že uvidím, ana se na mně plní slova svatého Jakuba: »*Věz, že kdo odvrátí hříšníka od bludu cesty jeho, vysvobodí duši jeho od smrti a přikryje množství hříchu.*«¹⁶⁾ F. T.



⁹⁾ Kol. 3, 20. — ¹⁰⁾ Dvanácte ctností dobrého učitele. — ¹¹⁾ 1. Efess. 4, 25. — ¹²⁾ Sir. 22, 33. — ¹³⁾ Rozj. na 4. květen. — ¹⁴⁾ Mat. 18, 14. — ¹⁵⁾ Rozj. na 3. list. — ¹⁶⁾ Jak. 5, 20.

Studie o psychologii dítěte.

Podává FR. ŽUNDÁLEK.

* POKRAČOVÁNÍ *

Zprávy dětí samých o sobě napsané by nám mohly mnoho povědět. Dítě však tak nečiní, tak že do jeho vlastního nitra těžko lze najít cestu. Dívky popisují zhusta svoje dojmy, avšak zápisky ty nejsou přístupny ani později rodičům, tak že pro studium psychologické nemají významu. Hoch, který by snáze zápisník nechal ležeti, zřídka kdy záznamy koná. Kdybychom poručili dítěti zapisovati si dojmy, dostali bychom úlohu, nikoli však látku ke studiu paedopsychologickému vhodnou.

Následkem toho jsme větším dílem odkázáni k metodám *nepřímým*. Pozorujeme a zkoumáme projevy duševního života dětského, zapisujeme je a soudíme z nich na jevy psychické.

V té příčině metoda *biografická* záleží v tom, že se činí postupně pozorování na jednom, dvou, třech dětech všestranně a souvisle; dle možnosti se tak děje od narození již na nemluvněti. Tu můžeme souditi ovšem jen dle pohybu svalů, končetin, prsou. Lékař může stopovati také vnitřní zjevy, jako odměšování žlaz, nečlánkované výkřiky a j. Dítě je tvor velice agilní a reaguje na všechny popudy, vnější i vnitřní. Vysvětliti pozorované pohyby jest velmi nesnadno a možno tak učiniti hlavně dle vlastních zkušeností, tedy analogicky. Správně máme za to, že u každého pohybu jest jakýsi stav duševní, což víme dle sebe samých. A tu užíváme metody *regressivní*, totiž náležitě si uvědomiti, jakým způsobem se projevuje duševní jev člověka dospělého a pozorovati dítě, zdali týž jev podobným způsobem se ukazuje. Proto třeba znáti analýsi jevů, které chceme vzbuditi.

Začne-li dítě rozuměti řeči, jsme již na tom mnohem lépe, neboť můžeme činiti pozorování a experimenty různými aparáty; na př. fonografem, kinematografem snadno zachováme jisté jevy i pro budoucnost. Také můžeme přiměti dítě, aby projeвило, zda rozeznává barvu, odhadne-li vzdálenost, určí-li čas. Avšak tu třeba velké opatrnosti, poněvadž dítě nestrpí dlouho experimentů a hledí se jich všemožně zbaviti. Starší dítě pak si dovolí různé žerty, je-li za jistým účelem vědomě zkoumáno. Odpoví často, co se mu namane, zvláště když otázky jsou neurčité a bezvýznamné.

Často užívá se metody *statistické*, která však rovněž není bez vady. Sestaví se na školách statistika nejen vlastností psychických, nýbrž i fyzických. Tak jednal na př. mezi Francouzy *Binet*, u nás část pražského školství spracoval *Matějka*. Rozešlou se za tím účelem dotazníky, kde se žádá, aby dítě odpovědělo nebo napsalo přiměřené odpovědi. Tato metoda má tu výhodu, že je mnohem pohodlnější nežli biografická; také může srovnávati obrovský materiál a pochází z názoru dětského.

Ale sledáváme se tu také se stinnou stránkou, poněvadž tu potřebí výkladu a rozdílu. Dítě jest tu jako dítě, je to jednotka. A přece není lhostejno, jaké dítě pozorujeme, zda duševně vyvinuté, dítě chudasovo nebo boháčovo, poněvadž dítě bohatých rodičů má rozmanité dojmy, kterých dítě chudé nepoznalo. Také nevyhnutelno se jeví dbáti okolí, ovzduší, poměrů, v jakých dítě

vyrostlo. Rovněž nemálo zajímavo jest zkoumati děti stejně vychované, na př. bližence, jak se o to pokusil Francouz *Gillon*.

Dítě odpovídá, jak umí, a z toho se činí průměrné výsledky. Chybou jest, že dotazníky ptají se po věcech samozřejmých, bezvýznamných nebo na něž by ani dospělý neodpověděl. V severním departementu francouzském byla dána mimo jiné 41. otázka 37.000 dětem: »Vypůjčujete si knihy z knihovny?« »Máte pokladní knížku?« »Máte zvláště rád svého přítele?« Na otázku: »Kouřil jste již?« přiznalo se 14.000 dětí, že kouřily. V Anglii na otázku, zda jsou děti šťastny, odpovědělo 18.000 kladně 1800 záporně.

Máme však i jiný druh method, které směřují k tomu, aby se určil typ dítěte, aby se vřadilo do určité skupiny. Němec *Kraepelin* a jeho škola soudí dle vlastností psychických a fysických. Zjišťuje především vlastnost, jak dítě umí sečítati, jak si pamatuje řadu čísel, jak je vytrvalé. Z celého počtu dostane se jisté číslo, které se pak zpracuje. Francouzové, hlavně *Binet*, volí raději složité zjevy psychické, jako obrazivost dítěte; na př. dají se tři slova, a z těch má dítě složití větu; tedy zkoumá se pojímavost. Obě metody nevedou úplně k cíli, ač mají svoje výhody i stinné stránky. První jest daleko přesnější, avšak zdlohavější, druhá jest rychlejší, ale za to chybnější. *)

*) Literatura. Stopy prvních příspěvků k psychologii dětské shledáváme již u Platona, Aristotela, Seneky, Plutarcha, sv. Augustina (Konfesse). Tuto vědu začal pěstovati Locke, ale ne souvisle, pouze na ni upozornil. Nejstarší pozorování učinil Tiedemann, který pozoroval svého syna a zaznamenal každý den, přidav k tomu svoje výklady. Němci sami o této nové vědě nevěděli, teprve Francouz Perez je na to upozornil, vydav hlavní část pozorování Tiedemannových. Lékař dr. Sigismund uveřejnil studii »Das Kind« r. 1876 v Lipsku. Brailer obrátil se od fysiologie ku psychologii a přednášel r. 1880 v Berlíně o duševním vývoji dítěte; pak vydal spisy »Psychogenesis«, »Die Seele des Kindes« a »Duševní vývoj prvního dětství«, kde uveřejňuje návrh rodičům ku pozorování dítěte. Spis tento má důležitost materiální, ale hemží se nedůslednostmi a vadami. Strümpel jest již lepší, neboť jest zakladatelem psychologie dítěte abnormálního, zjevů pathologických. Němci mají dva odborné časopisy, spolky paedopsychologické, jako v Jeně a jinde. Také sbírky Kraepelinovy tu dlužno uvésti. U Francouzů k nejznamenitějším pracovníkům se počítá Bernard Perez, který napsal mnoho spisů o dětech, na př. »Dítě tříleté«, »Od 3—7 let«, dále *Binet*, u Italů pak Vitali, Pavlo Lombroso a j. — V Americe založil paedopsychologii Hall, který vydal spisy o lhaní dítěte, o vstupu dětí do školy a j. Z jeho university v Kalifornii vycházeli paedopsychologicky vzdělaní učitelé a dobří pracovníci. V Americe se žádá na učitelstvu vůbec znalosti tohoto předmětu tak důležitého, neboť jsou k tomu konci založeny zvláštní kursy, které učitelští kandidáti jsou povinni navštěvovati, což se děje podle stanoveného programu, když byli dosáhli jistého stupně na střední škole; načež studují v kursích základní psychologii, fysiologii a pak teprve paedopsychologii. Návod pozorovací si osvojí nejdříve z knih, načež se jim uloží na prázdniny pozorovati jedno nebo více dětí, co možno nejmladších. Tento program vypracoval Monroe. Knihy Tracyho jsou v té příčině pozoruhodny. V Americe též známa jest methoda Russelova; dále pracoval v tomto oboru také Bornes, který v letech devadesátých v Kalifornii konal přednášky o psychologii dítěte. Baldwin sepsal dílo o vývoji duševním u dítěte a plemene. Také Slované se později věnovali tomuto studiu, ovšem ne tak dokonale a vytrvale. V té věci nejdříve počali Poláci a později též Rusové. V češtině byly přeloženy výtahy z Darwinova životopisu. Dr. Formánek vydal studii »Jak se dítě duševně vyvíjí«. Cizojazyčné spisy byly překládány; hlavně Sullyho, jež převal dr. Sýkora, dále Compayréovy a jiné. Paedagogické a jiné časopisy podávají příspěvky k této vědě, jako »Život«, »Paedagogické rozhledy«, »Živa«, »Časopis pro veřejné zdravotnictví«, též studie dra. Ot. Hostinského a jiných.

Psychický vývoj dítěte. Vývoj paedopsychologie stopovati není věcí snadnou, a najdeme-li u psychologů vůbec jakýsi vývoj, zakládá se více na fantasii, nežli na skutečnosti. Jakmile necháme těchto výplodů obrazotvorností a pohlédneme na to, co jest jisto zaručeno, vidíme námitky proti konstrukcím, které se udržeti nedají. Dítě ve svém vývoji je podmíněno svým okolím, rodiči a učiteli. Učitelé tu nejeví se pouze učitelé ve škole, nýbrž všichni činitelé, kteří působí na rozvoj dítěte, a to nejen lidé, nýbrž i předměty. Vždyť dítě není rostlinou, která by byla ponechána sama sobě, na které pouze slunce svítí a která se sama vyvíjí. Jest potřebí jistého štěpování, neboť vývoj se neděje spontánně, ale je na mnoze vzbuzován prostřednictvím okolí. Proto řešiti záhady paedopsychologické je tak obtížno.

Následkem toho nesmíme vývoje duševního konstruovati; můžeme jíti s přesvědčením, že jistý postupný pokrok se jeví, ale konstatovati jej musíme nejdříve konkrétně, uvéstí fakta, náležitě oceniti a srovnati, jakým způsobem se děje.

Kdy psychický vývoj počíná, není snadno určiti. Prvá obtíž nastává, když máme vyšetřiti, kde hledati možno prvních projevů psychického života, ať jsou vrozeny přirozenosti lidské nebo později získávány okolím. Jest dosud nevysvětlenou záhadou, zdali již v lůně mateřském jeví se zárodky psychického života. Staří psychologové tvrdili, že ano, druzí však že nikoli. V normálním stavu život ten není nám přístupným, u dětí pak předčasně narozených se ukázalo, že se u nich nacházejí nepatrné známky duševního života. Zvláštními přístroji podařilo se dochovati předčasně narozené tvory, kde teplotu možno pozorovati, řídití a dítka živiti. Pozorovati tyto tvory psychologicky nepřipadlo dosud žádnému zkoumateli, ač by se tu objevily dojistá zajímavé poznatky. *Perez* a *Brailer* mají za to, že dítě v lůně matčině jest pohrouženo ve spánek útrobní. *Brailer* soudí, že již v životě zárodkovém jest činný hmat. Pravděpodobně již před narozením vytvoří se svaly.

Jiní připouštějí ještě více, jako *Darwin*, který vyslovil domněnku, že i chůvě poznatky se vyvíjejí v zárodku, jak bylo nalezeno po porodu.

Že by dítě mělo v lůně pocity tepelné, o tom se názory značně rozcházejí; někteří to připouštějí, jiní opět popírají. *Lis* soudí, položí-li se chladná ruka na tělo matčino, že se plod uchyluje. *Brailer* pak tvrdí, že dítě žijící ve stejnoměrné teplotě, nemá možnosti srovnávati rozdily tepla a chladu a pohřešuje jeho pocitů. Dále se soudí z jistých pohybů před narozením, že plod má pocity hmatové. Avšak zjištěno to není. Neboť něco jiného jest stanoviti, že jsou ty a ty pohyby, nebo podmínky jich a zjistiti, že došlo k počinku. Počinek předpokládá uvědomění pohybu. Proto nemůžeme potvrditi, že má embryo psychický život, poněvadž se nedostává pozorovacích dokladů.

Kdy člověk přestává býti novorozencem, není též přesně vytčeno. Jedni tvrdí, že několik dní po narození, asi 20 dní (3 neděle), druzí pak tři měsíce, což jest poněkud široké pojetí, ale dosti rozšířené. Proto se pojí novorozenost u člověka s nemluvnětem. Novorozeností by vlastně měla se zváti doba několika chvil po narození.

(Pokračování.)



◆ ◆ FEUILLETON. ◆ ◆

Obrazy dítky špatně vychovaného.

(Z knihy »Les enfants mal élevés«

od Fernanda Nicolajie, podává J. NELIBA.)

(POKRAČOVÁNÍ.)

Jaké překvapení pro toto dítě, když náhodou se mu vypravuje, že jsou dívky v jeho stáří, které třesou se zimou, spí na slámě, nejí masa vůbec a chleba poskrovnu.

Jak tato sdělení je zajímavá a uchvacující! Jak je činí jemně přemítavým a vážným!

Hle, celý svět nových myšlének a pocitů se probouzí v této mladé duši

S jakou pozorností vzrušenou, s jak rozkošnou zvědavostí naslouchá vašemu vypravování a žádá za vysvětlení toho, co je zvláště dojmá.

Touží vědět o tomto všem, o čemž nemělo nikdy ani tušení.

Je pravda, několikrát potkalo nešťastníky na prahu svých dveří, nebo na dvoře sousedním. Dalo jim i snad po malém penízi, — a šlo dále.

Je to ubohý žebrák! a ono — ono je bohatým Či snad je mezi nimi něco společného?

Naroditi se v samých kraječkách a vyrůstí v hedvábí a sametu, zdá se mu býti zrovna tak přirozeným, jako naléztí žebráka pokrytého cáry.

Ó, řekneme svému dítěti, že to ubožátko je *dítkem* tak jako ono; že by si také přálo postel s prachovými peřinami, vybraná jídla, pamlsky a hry.

Řekneme mu, že tato malá bytost pobledlá nedostatkem a strádáním, neměla snad nikdy ani jedinou hračku! Připomeňme mu jeho štěstí, že je o ně taková péče. Vykládáme mu často a jasně, že vše to, co ono vydá, je placeno prací jeho otce nebo jeho předků a že o všechny statky, kteréž je obklopují, by mohlo úplně přijíti.

Jestliže dítko je o tom přesvědčeno, jeho požadavky se ihned zmenší, a vážit si bude tisíckrát více všech těch výhod, jichž doposud užívalo a o nichž ani nevědělo.

Ano! v podobnosti i v živém obraze ukážme jednak na to vše, co ono má a opět

na to, čeho se velké většině nedostává. Obnovujeme a oživujeme tyto dojmy *pokaždé*, kdy dítko z něčeho nového se raduje, nebo když instinktivně vyhledává pohodlí; a nutně pak pozná štěstí svého osudu.

A tak vyrazí v tomto mladém srdci květina o dvou ocnkách: *radost* z obdrženého dobrodiní, a *vděk* k dobrodincům, rodičům, k těmto rozdávačům vyvoleným samou Prozřetelností.

Jedním slovem, ať ví záhy, že svět je naplněn lidmi, kteří trpí; nestane-li se tak, »na místě aby ocenilo co má, toužití bude po tom, čeho nemá« a bude zuřivým vidouc své touhy narážeti na brány nemožnosti.

Ježto jeho nároky a jeho přání překročují vždy míru možnosti (jest zajisté od přírody nenasytno), bude moci býti zahrnut zde na světě vším možným, a přece, při tak velikém štěstí, bude se cítiti nejnešťastnějším, jestliže nebude moci snadno ukojiti své fantasie přemrštěné.

Dítě věří, že je nejnešťastnějším, když nemá hraček nebo pamlsků: vše ostatní nepočítá za nic.

Podobného přesvědčení musíme se tím více obávat, ježto velmi často sklamání a palčivá skutečnost zaujme v životě místo hýčkaných nadějí a nadšených snů.

Důvod to tím nalahavější poučiti *malzlička*, že jsou na světě strádání nutná a že pohodlí dovoluje se jen jako z milosti.

Krátce, poukazovati *na možnost bíd*, má býti základem první vážné a působivé výchovy.

POKRAČOVÁNÍ.

◆ ◆ ◆ SMĚS. ◆ ◆ ◆

Bukovina. V Bukovině hleděla si rakouská vláda němčinou upevniti půdu, ač právě tím stala se veliká krivda Rusinům a Rumunům, kteří obojí trpí nedostatkem škol. Německé střední školy, německá universita bez fakulty lékařské v Černovicích poněmčila města bukovinská. Avšak Rusinů trpí také od Rumunů nemalá příkoří, zvláště ve věcech církevní správy pravoslavné, která jest úplně v rukou rumunských. Do semináře nepřijímají rádi rusínských kandidátů, následkem čehož se stalo, že většina duchovenstva jest rumunského původu. Školství obecné u Rusinů vykazuje také

velké mezery naproti rumunskému soupeři. V poslední době rusínské listy poukázaly na tuto nesrovnalost, dovolávající se rovnoprávnosti, kterou zemský hejtman hr. Bourguignon si vepsal do svého programu v řízení země. Škola církevního zpěvu v Černovicích jest očividným dokladem bezprávní páchaného na Rusinech. Ani před vyučováním ani po něm se neslyší rusínská modlitba, ač většina chovanců jest rusínská. Rusínské řeči vyučuje rumunský kněz, který nezná dobře rusínsky. Z 30 stipendií dostalo je 24 Rumunů a pouze 6 Rusínů, ač tyto jsou mnohem chudšími. Úřední jazyk je rumunský, v něm se vedou konference a jím se vydávají vysvědčení. Ač Rusínů v Bukovině jest daleko více než Rumunů, přece pravoslavná církev je neustále utlačuje. — Na universitě černovické bylo zapsáno v zimním semestru 10 bohoslovců (pravoslavných), 24 filologů a 111 právníků, což jest největší počet od založení vysokého učení v nejvýhodnější zemi. A pro 151 posluchačů zřízeny byly tři fakulty, kdežto pro šestimilionový národ není peněz na druhou universitu. — V Černovicích trvá »Spolek učitelů a učitelek,« jehož členy jsou stoupenci všech národností. Do schůzí málokdy přichází předseda nebo místopředseda, tak že spolek nemá života. Místo toho by měli rusínští členové se připojiti k svému spolku »Ruské škole,« která konala v březnu valnou hromadu.

Polské učitelstvo. Lvovská »Szkola« rozděluje polské učitelstvo v Haliči na tři druhy: 1. s ukončeným učitelským seminářem, 2. s kvalifikační zkouškou bez seminářské zkoušky dospělosti a 3. beze vši kvalifikace. Tvrdí pak, že na obecných školách v Haliči působí nejméně šestá část veškerého učitelstva beze vši kvalifikace. Poněvadž pak jistá část nekvalifikovaných koná kvalifikační zkoušku bez maturity následkem ministerské dispense, dovozuje, že asi polovice kvalifikovaných sil nemá přípravy, jakou dává učitelský seminář. Z toho vyplývá, že *sotva třetí část veškerého polského učitelstva má úplnou způsobilost k vyučování.* Tyto smutné poměry byly zaviny nedostatkem schopných kandidátů, kteří se nehlásili proto, že hmotné postavení učitelstva není právě nejskvělejší. Že tyto nesrovnalosti nepůsobí prospěšně na vzdělání lidu, jest nade vši pochybnost jisto.

Poslanec analfabeta. Neuvěřitelnou zprávu přináší »Wiener Allg. Ztg.,« kterou

potvrzuje i lvovská »Szkola,« že poslanec rakouského parlamentu, jménem Fijak, náležející ke straně Stojalowského, jest úplným analfabetou. Je to asi jediný představitel analfabetismu v rakouské říšské radě, který osvětluje dobře haličské poměry. Nemalá vina ovšem připadá Němcům, kteří v době předkonstituční utlačovali Halič, nedopřávající zemi, aby se náležitě vzdělávala. Jak může býti takový poslanec obhájcem obecného školství, když sám beze všeho vzdělání se vyšinul na tak vynikající místo, které dlužno řaditi k čestným a také odpovědným. Z tohoto smutného příkladu vidno, jak mnoho ještě činiti jest na poli osvěty v Haliči, kterou nazval jistý židovský feuilletonista pro truchlivé poměry Poloasií.

Hromadění středních škol ve větších městech. Některé polské listy vystupují proti hromadění středních škol ve velkých městech, poukazujíce na to, že v Krakově bylo založeno páté gymnasium. Důvody proti tomu udávají: velkou drahotu, nepříznivé zdravotní poměry, demoralisace velkoměstského života, ostrakování provinčních měst. Ve Lvově na př. mají studenti svoje kasína, kde svobodně oddávají se hře a pití. Něco pravdy na tomto tvrzení jest dozajista.

Vhodná četba. »Daily News«, anglický časopis v Londýně vycházející, rozeslal 1000 osobám dotazník, aby udaly, které spisy považují za nejvhodnější pro mládež. Mezi tázanými bylo hojně vzdělaných lidí, jako spisovatelů, umělců, profesorů a j. Odpověděli všichni až na 13. Největší zájem se jevil pro Defoova »Robinsona« (921 hlasů), »Andersenovy bajky« (877), »Grinnrovy rozmluvy« (807), dále byly »Tisíc a jedna noc« (780), »Cesty Gulliverova« (650) a jiné.

Universitní studentky. Na všech universitách v Německu studuje něco přes 1000 studentek. V samém Berlíně poslouchá přednášky na universitě více než 400 dam.

—*lek.*

Zpátečnická závěť. V obci Wotton v Anglii koná se každoročně ve škole zvláštní slavnost. Jistý občan William Glanville odkázal před lety tamní škole jakousi sumu, aby z úroků její každoročně v den jeho úmrtí rozděleno bylo mezi několik nejlepších žáků 40 schillingů (as 50 korun). Za podmínku však ustanovil, že oni žáci, kteří o zmíněný dar se ucházejí, pomodlití se musí v den úmrtí na hrobě zesnulého Otčenáš, apoštolské vyznání víry, desatero

přikázání. Ve škole musí pak žáci oni přečísti bez chyby 58 veršů 15. kapitoly prvního listu sv. Pavla ku Korintským, a dva z těchto veršů napsati dle diktanda. Při letošním udílení ucházelo se 7 hochů, dva však následkem veliké »trémy« neobstály. Po vykonaném obdarování byli všichni účastníci pěkně této slavnosti pohostěni tamním majitelem panství.

»Talmud« o vzdělání mládeže.

Známa kniha »Talmud« obsahuje značný počet citátů všeobecně cenných. Uvádíme z této »rabínské moudrosti« tyto: »Jerusalém byl zničen, protože bylo zanedbáno vychování mládeže.« — »Neomezujte se při vyučování dětí pouze na své vědomosti, neboť ony se zrodily v jiné době a dětem, jež pro jinou dobu vyrůstají, nestačí.« — »Uč děti chudých bezplatně a nedávej dětem bohatých přednost.« — »Nabyli vědomosti, co ti může scházeti? Schází-li ti vědomostí, čeho můžeš nabýti?« — »Kdo učí dítě, píše na čistém papíře.« — »Měj v uctivosti syny chudých, neboť oni jsou to, kteří přinášejí lesk vědě.« — »Nevědomost a domyšlivost chodívají pospolu.« — »Kdo vyučuje dítko, jest jako druhý jeho stvořitelem.«

Daleký výlet školních dětí. Boháč

Hearst v Chicagu v Americe vypravil na svůj náklad dvě stě žáků a žákyň obecných škol Chicagských do Národní svatyně americké, Washingtonu, k slavnosti nastolení presidenta. Zajímavé jest, že zmíněný mecenáš ponechal samotným dětem škol Chicagských, aby svobodným hlasováním vybraly ze sebe oněch šťastných 200 výletníků. Děti vyjely 2. března, a jest mezi nimi 11 žáků z českých škol chicagských.

Summum ius summa iniuria. Kam až vede přílišná horlivost po »spravedlnosti«, dokazuje tato absurdní, ale pravdivá historie z říše dobrých mravů, z Pruska. Loňského roku v červenci konali školáci z města Friesacku (u řeky Havoly) společný výlet na vozech. Vraccijíce se z výletu, ozdobilí vozy haluzemi a listím bříz, jež natrhali v lese. V tom objevil se tamní lesní a podal hned na 80 dětí žalobu pro lesní krádež. Protože většina z nich nedosáhla ještě 12. roku, pohnáno před soud ve Friesacku pouze 30 dětí a obžalováno z lesní krádeže. Každé z dětí odsouzeno bylo k 1 marce pokuty. Avšak odvolací soud zrušil rozsudek úplně s odůvodněním, že žáci neměli ani tušení o tom, že by jejich počinání bylo trestným. Vivat iustitia!

—jsik.

* * LITERATURA. * *

Časopis katolického duchovenstva.

Ogán vědeckého odboru akademie křesťanské v Praze. Redaktoři: Dr. Fr. Krásl, kanovník, Dr. Fr. Kryštof, kanovník, Dr. Josef Tumpach, c. k. univ. profesor. Ročník XLI. (LXVI.) 1900. Nakladatelé: Kníž. arcibisk. knihtiskárna (Rohlíček a Sievers) v Praze. Všecky téměř odbory bohosloví jsou zastoupeny v novém tomto ročníku; biblické studie pracemi pánů Fr. Fryče, Dr. Jana Sedláka, Vinc. Zapletal a j., dějiny články pp. Dr. Isid. Zahradníka, Dr. Jos. Tumpacha, Dr. Ant. Kubička a Jos. Vajse, morálka statěmi pánů Dr. Ant. Vřešťála a Dr. Jos. Tumpacha, pastorálka pojednáními pp. Dr. Ant. Skočdopole, Dr. Gabr. Pecháčka, Jos. Bouchala, Frant. Hrubíka, Ant. Hoffmana a j., právo pracemi pánů Dr. Jos. Doubravy, Dr. Fr. Kryštofa, Dr. Al. Jiráka, Fr. Snopka, Dr. Jana Hejčla, Dr. Fr. Kordáče, Jos. Kobosila a m. j. Těž »časové a různé zprávy« jsou četny a zajímavý, literatura bohatá, tak že z každého ohledu možno časopis tento, jenž vychází desetkrát za rok (předpl. 7 K), našemu duchovenstvu vřele doporučiti.

Zábavy večerní, jež vycházejí redakcí dp. Em. Žáka, gymnas. katechety, tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze, přinesly v posledním — XXI. — ročníku svým odběratelům šest knih, jež všecky poutavým a ušlechtilým obsahem svým hodí se do každé knihovny pro dospělě čtenáře. Jsou to pak práce: »*Stařeček Helan*« od Frant. Cecha; »*Cizozemec*« od Žofie Urbanovské; »*Po panskou*« od Bohumila Brodského; »*Pomoz si a Bůh ti pomůže*« od Emeliny Raymondové; »*Matka*« od K. L. Srbíka a »*Chyba*« od P. Luise Colomy, S. J. — Upozorňujeme zvláště duchovenstvo na tuto starou a dávno osvědčenou sbírku vybrané četby; neboť že se mnoho čte, to jest známo, jakož neméně známým jest, že nezávadného čtení opravdu u nás mnoho není. Nuže hledme, by na našich osadách špatná četba dobrou byla vytlačována a takovou skytnou nám jistě »*Zábavy večerní*«! Roční předplatné obnáší 4 K na celý rok. Doporučujeme co nejlépe. *Prokop Zalcěl.*

»**Katechismus vyučování zpěvu**« na školách obecných ku potřebě učitelův a čekatelův učitelství (otázky a odpovědi z metodiky zpěvu podle různých návodův)

od Stan. *Jiránka*, učitele zpěvu a hudby při c. k. českém ústavě ku vzdělání učitelů v Praze, vydaný nákladem knihkupce Fr. F. Urbánka v Praze, *schválen* jest dne 21. ledna t. r., č. 2471., c. k. zemskou školní radou pro Království České za knihu pomocnou ku potřebě chovancův a chovaneček ústavův učitelských.

Z nakladatelství družstva Vlast:

»**Vlasti**«, časopisu pro poučení a zábavu vyšlo redakcí T. Škrdlé roč. XVII. čís. 6. s následujícími zajímavými obsahem:

Z jakých příčin jmenuje Petr Chelčický M. Jana Viklířa Protivou? Píše Dr. Antonín Lenz. — Dokonáno! Báseň od J. Miloty. — Z říše baltického Triglava. Historický obraz z doby obráčení Pomoranů od Bedřicha Kamarýta. — Když růže kvetly. — Báseň od Vlad. Hornova. — Pražské katakomby. Napsal prof. Alois Kašpar. — Rámámana. Překlad obsahu stejnojmenného díla P. Alex. Baumgartnera S. J., pořídil Vilém Sladomel. — Naše Slezsko. Píše Jan Vyhliďal. — Za slávu cechovní. Obraz ze života. Napsal Alojs Dostál. — Slyz Kristovy. Báseň od R. Stupavského — Záhady světa a bilance vědy. Píše duch. prof. Fr. Horáček. — Jak to v našich obcích chodívalo. Kulturní obraz z doby poddanství od F. J. Čečetky. — Gethsemani. Báseň od R. Stupavského. — Kanonické visitace biskupův litoměřických v letech 1796—1922. Podává Ant. Vetešík. — Valná hromada druž. Vlast. — Literatura slovenská 1900. (Fr. Peřinka.) — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné celoroční 10 K, půlletní 6 K.

»**Našich Listů**«, orgánu strany křesťansko-socialní vyšlo ročn. X. č. 28. až 32. Redaktor T. Jiroušek. — Obsah:

V parlamentárním bludišti. (Dr. R. Horský.) Oslava odpadlíka. (Dr. V. Kyjovský.) — Tah zednářů proti katolicismu. (L. † 36.) — Udělování podpory a almužny. (Fr. C. Vlk.) — Zpráva sociálního odboru družstva Vlast za XVI. správní rok. — Ústup či manevr. (L. † 7.) — Husův pomník v Praze. (Ivo de Juribus.) — K pracovní době uhlokopů. (T. J. J.) — Belgie za katolické vlády. (L. † 36.) — Listy z Krajiny. (L. † 19.) — Průmysl a zemědělství. (Frant. Sedláček.) — Odpadlíci proti církvi. (V. H—k.) — Dálové světa. (L. † 36.) — Resurrexit. (Dr. Rud. Horský.) — Velikonoční sociální myšlenky. (V. H—k.) — Liguriánská morálka. (Dr. V. Kyjovský.) — Feuilleton: Ze čtvrti sv. Petra. Sociální obraz z minulých dob. (T. J. J.) — Mimo to mají »Naše Listy« v každém čísle: sociální hľadku, rozhledy po světě, sociální obzor a různé zprávy. — Na tento nový týdeník předplácí se v administraci družstva Vlast v Praze, Žitná ul. č. 570.-II. poštou pro Rakousko-Uhersko na celý rok 4 K.

»**Hlasů Svatováclavských**« vyšlo redakcí Vlastimila Hála číslo 4:

Nezlehčujte kněze. Píše L. † 4. Kdo objedná nejméně 10 ex. (číslo stojí 7 h), obdrží slevu. Odberatelům dává se na 5 ex. šestý zdarma.

Vzdělavací četby katol. mládeže« vyšlo řady I. číslo 3.:

Svatá Ludmila. Dle různých pramenů napsal Fr. Libor. — Číslo I. obsahuje: Svätý Cyrill a Methoděj od Václ. Pokorného; č. 2.: Jedno potřebné od Fr. Jelínka. Číslo se prodává za 6 h, na 10 dává se jedenáctý ex. zdarma.

Papírnický závod družstva Vlast má hojný výběr obrázků k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) obrázky k prvnímu sv. přijímání:

1. **domácí**: po 4 h (100 za 2·40), po 6 h, tři druhy (100 za K 4·40) po 14 h, tři druhy (100 za 6 K); 2. **štyrsko-hradecké** od firmy »Styria«: šest druhů po 18 h (100 za 18 K) a jeden po 6 h (100 za 6 K); 3. **mnichovské** od firmy Müllerovy: po 18 h (100 za 18 K), tři druhy po 22 h (100 za K 21·60); 4. **berlínské** — zvláště krásné — od firmy Albrecht a Meister: po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h, 4 druhy (100 za 16 K), po 40 h (100 za 40 K), a po 60 h — těch máme na skladě jen něco málo.

b) obrázky k první svaté zpovědi:

1. **domácí**: po 4 h (100 za K 2·45) a po 6 h (100 za 5 K — tyto poslední mají na druhé straně text: »Upomínka na první sv. zpověď«); 2. **berlínské**: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 4 h (100 za 4 K) po 8 h, dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K).

Poznámky. 1. Přicházím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a podle vůle ty ony si vybrali. — 2. Všecky obrázky tuto uvedeně mají české nápisy, avšak objednali jsme většinu těchto druhů i s německými nápisy, tak že i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužit. — 3. Do těchto obrázků vložíli jsme veliký kapitál, i nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma zoselati. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu.

Objednávky vyřizuje papírnický závod družstva Vlast v Praze 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci colorocně 6 korun, pulletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pámám knihkupcům slovo: ujmeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slovíka se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplů — jedonáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlasť.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zastlá se předpl. adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, gymn. katechetovi na Smíchovské; pro učitel. přílohu přijímá písař Evka K. Skultěty, ř. učitel v Šestovicích, (p. V. Jesenio), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frt. Horáček. (Pokračování.) — Otto Willmann. Podává „*“ — Studie o psychologii dítěte. Podává Fr. Žundálek. (Pokračování.) — Feuilleton: Obrazy dítká špatně vychovaného. Z francouzského pod: J. Neliba. (Pokračování.) — Směs. — Literatura.

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

POKRAČOVÁNÍ.

Až potud zmínili jsme se o nedostacích, které u mládeže studující buď buď nudu, buď ochábllost a na kterých nedostacích ovšem škola sama je úplně bezvina. To bylo jen tak mimochodem řečeno, neboť nás budou v dalším průběhu této stati zajímati hlavně ony nedostatky školství středního, na nichž nese vinu buď *učebná osnova*, buď *pochybená metoda*. V první řadě máme na mysli naše gymnasia, proti kterým se ozývají den co den hlasové čím dál varovnější, nabádající k zavedení žádoucí reformy. Tu pak nelze zamřčeti, že hlavním terčem kritik a i — mnohdy docela vášnivých — útoků jsou jazyky *staroklassické*, *řečtina a latina*, respective jich dominující vliv na gymnasiích. Že oba jazykové tito u mládeže studující — až na nepatrné výjimky — valně oblíbě se netěší, jest věcí tak známou, že neuznáváme za potřebné, o tom se šířiti.

To pochopí a uzná ostatně každý nestranný posuzovatel, který blíže si všimne *ohromného počtu hodin*, které řečtina a latina na gymnasiích pohlcují, *obtíž*, kterých učení se těmto jazykům působí mládeži hlavně za onoho stadia, kdy nejsou ještě v důstatek okování v jazyku mateřském, *nezáživné metody*, která je s to, aby udusila chuť a zápal pro řeči staroklassické u jinocha sebe ideálnějšího, a posléze také přehnané přísnosti, s jakou obyčejně při zkouškách z jazyků oněch setkatí se lze, a která ovšem bona fide se odůvodňuje nenahraditelným vlivem který prý má pěstění řečtiny a latiny pro tak zvané vzdělání humánní. —

Máme před sebou školní program jednoho reálného gymnasia, z něhož vyjmáme dáta následující

Vyučovacích hodin pro povinné předměty jest *týdně*:

V I. třídě	27	V V. třídě	25
V II. třídě	28	V VI. třídě	25
V III. třídě	29	V VII. třídě	25
V IV. třídě	29	V VIII. třídě	25

Celkem 213 hodin.

Kromě toho navštěvují žáci také vyučování předmětům sice nepovinným, jimž se však skoro všichni věnují dle rozmanitých vloh a chuti, jako je na př. zpěv, hudba, těsnopis, jazyky moderní atd.

Na přípravu ke zkouškám, opakování, domácí práci, soukromou četbu klassickou atd., počítáme pro studujícího prostředních vloh 4 hodiny denně.

A tak jeví se pensum žáka středních škol — na reálkách jsou řečtina a latina nahrazeny opět jinými předměty — pro 1 týden, s připočtením aspoň 2 hodin vyučování předmětům nepovinným následovně:

V I. třídě školních hodin	29 (2 nepovinné)
pro přípravu a písemné práce domácí	24
	Celkem 53 hodin týdně!
V II. třídě	30 + 24 = 54!
V III. třídě	31 + 24 = 55!
V IV. třídě	31 + 24 = 55! to zna-

mená: Na nejméně 9 hodin namáhavé práce duševní denně.

A ku podivu, jsou to právě žáci *nejnižších* tříd, jichž bedra jsou odsouzena k nešení břemene nejtěžšího, neboť studující gymnasia vyššího mají o 3—4 hodiny vyučování v týdnu méně. Habeant sibi! Jsou takto až příliš zaměstnání.

A nyní si povšimněme, kerak oněch 213 hodin celkového vyučování týdenního je rozděleno. Na jazyky *řecký a latinský* připadá ve všech třídách nepochybně veliký počet hodin, totiž 78. Pro předměty ostatní zbývá tudíž 135 hodin, o které se dělí: náboženství, jazyk mateřský, zeměpis, dějepis, matematika, přírodopis, silozpyt a lučba, filosofická propaedeutika — celkem 8 veledůležitých předmětů.¹⁾ Chceme-li na základě počtu hodin souditi na *hodnotu*, která se jednotlivým předmětům přisuzuje, tu přijdeme k přímo monstrósnímu závěrku, že dle poměru 78:213 jazykům staroklassickým věnuje se skoro 37% veškerého času a péče. Počítáme-li zde řečtinu a latinu dohromady, činíme tak z důvodu toho, že oba jazyky představují *stejnor děho* činitele vzdělávacího, tvoříce dohromady *jeden* uhelný kámen vzdělání *humanistického*. Z poměru 135:78 vysvitá dále, že všem předmětům gymnasiijním dohromady, — kromě latiny a řečtiny — věnuje se pouze 172krát více času, než posledně jmenovaným předmětům; a jelikož o veličinu 1:72 dělí se pojednou — 8 účastníků zároveň, připadá na každého z nich průměrný ekvivalent 0·21, jinými slovy: *latině a řečtině přisuzuje se skoro pětkrát větší hodnota* než kterémukoliv předmětu jinému.

Kdoby však s tím nesouhlasil, že latina s řečtinou mají býti počítány dohromady, toho poukážeme k číslům 135:50, (latině samotné se věnuje ve všech třídách gymnasiijních 50 hodin týdně) z nichž vychází ekvivalent 2·7 pro předměty ostatní; dělíce 2·7:8, obdržíme částečný ekvivalent 0·33 pro *jedenkaždý předmět* zvlášť, už nám hlásá, že latina jest ceněna více než *tříkrát* výše, než kterýkoliv jiný předmět povinný.

Čísla tato mluví hlasitěji, než celé knihy. Nuže, a které jsou medle důvody, které jazyky *staroklassické* staví v popředí celého vzdělání gymnasiijního? Chceme

¹⁾ Že zeměpis dlužno považovati za samostatný předmět, a nikoli jako pouhý přílepek dějepisu, nahlédne každý, kdo uváží, že pojmy, jimiž se v obou disciplínách těch operuje, jsou podstatně rozdílné povahy. Pozn. spis.

v následujícím otázku tuto podrobiti spravedlivému rozboru, zkoumajíce, v čem vlastně onu obzvláštní cenu jazyků *staroklassických* hledati dlužno, která jim až podnes tak vzácné pojišťuje místo v učebné osnově našich gymnasií.

Kdo se věnuje studiu cizích jazyků, může míti na zřeteli cíl trojí: *a) Praktický* — učí se jazyku cizímu, aby se dovedl s téhož příslušníky srozuměti, af již za účelem obchodním, aneb z obzvláštní záliby pro jazyk ten, aneb za příčinou cestování atp. *b)* Aneb zří v jazyku tom pouze klíč k *literatuře* jinojazyčné, kterou touží seznati, aby jednak rozšířil obor svého vzdělání buď všeobecného neb odborného, aneb aby se pokochal četbou nesmrtelných děl v řeči původní k zušlechtnění ducha i srdce. *c)* Aneb posléze studuje jazyk cizí za příčinou *srovnání* jeho tvarosloví i skladby s jazyky jinými.

Toť účel *linguisty*, jenž cestou srovnávacího jazykozpytu hodlá řešiti otázky kulturní, ethnografické a historické záhady vůbec.

Nějaký jiný úkol studia cizojazyčného nedá se věcně mysliti.

Pokud se pěstování *jazyků starověkých* na našich gymnasiích týká, tu zajisté nepotkáme se s odporem, tvrdíce, že cíle sub. *a)* nikdy dosaženo nebývá a to pro pochybenou metodu, na kterou již náš slavný paedagog *Komenský* stěžuje: »Již samo studium latinského jazyka — abych i jen mimochodem o tom se zmínil — milý Bože! jak zmotané, jak obtížné, jak zdoluhavé bylo toto dílo! Opravdu, rychleji naučí se markytáni, kuchtíci, sluhové a cestující tovaryši řemeslníci při práci kuchyňské, službě vojenské a jiných zaměstnáních kterémukoliv jazyku cizímu — než co dím, jednomu, pojednou dvěma i třem naučí se dříve, než chovanci našich škol při využitkování největší části času a při největším namáhání ovládnou pouze i *jedinou latinu*. Onino žvatlají již za několik měsíců zběžně řeči cizí, co zatím žáci naši teprve za 15—20 let dovedou — k tomu ještě opření o berly mluvnice a slovníků — přednesli něco latinského, a ani to nejde bez zajíkání a bez váhání. Odkud medle pochodí toto hrozné maření času a pile, ne-li od pochybené *methody*?«¹⁾

Cíl sub. *c)* označený, pro řídkou výlučnost svoji nemůže zajisté býti platným pro všechny žáky bez rozdílu, z nichž pouze nepatrná část jest ochotna, věnovati se studiím filologickým. Nezbyvá tudíž, než cíl sub. *b)*, který tvůrcům osnovy učebné mohl tanouti na mysli.

Studium *literatury staroklassické* jest nejlepším prostředkem *universálního vzdělání* — tak dí jedna část zastanců studia řeckého a latinského. Sám slavný *Fichte* prohlásil: »Die in alten Sprachen niedergelegten Begriffsbilder sind das Vorzüglichste, wenn nicht das einzige Mittel zur Schärfung der Denkkraft«. Jelikož však výrok tento platí spíše o tak zv. *formální* síle, která hlavně *mluvníci* staroklassické se připisuje, dlužno ohlédnouti se po jiných užitečných vlastnostech, které najmě plodům písemnictví starověkého jsou vlastní.

Jsou to především neohumanisté francouzští, jako *Brunetiere*, *Alfred Fouillé* a j., kteří s důvtipem věru nevšedním ku chvále literatury staroklassické pověděli vše, co se vůbec pověděti dá. Že četba na školách středních se pěstuje hlavně za tím účelem, aby duch žáka se zlobil perlami moudrosti, zanítil se nadšením pro statky ideální, třibil úsudek a brousil svůj vkus — o tom asi nepanuje mezi paedagogy ni nejmenšího sporu.

¹⁾ »Didactica magna« cap. XI., 11.

Ale kde jest medle četba ona, která by požadavkům zmíněným vyhověti dovedla? Pouze u klassiků *řecko-římských* možno ji najíti. Četba ta jest především nestranná, střizlivá, *universální*, forma klasiků je *vzorná*, při vši vznešenosti a velkoleposti předmětů jednoduchá, mluva přirozená a nehledaná. Písemnictví *novověké* nikdy nebude s to, aby nahradilo literaturu *staroklassickou* — neboť, ať jest písemnictví toho kterého národa posud žijícího sebevýtečnější, jest bez rozdílu chauvinistické, a vykazuje ráz místní, národní, více méně polemický. Písemnictví *novověké* je *vášnivě*, a proto z paedagogických ohledů nevyrovná se dílům staroklassickým, v nichž panuje tíž vznešený harmonický soulad, jako v rozměrech *Parthenonu*.

Moderním spisovatelům ne lehkó čtenář porozumí; jedni pochopeni býti mohou pouze od těch, kdož prožili stejné aneb podobné stavy a nálady duševní. Takými jsou na př. *Shelley, Vigny, Schiller, Jean Paul, Tolstoj, Baudelaire*, náš slavný básník *Zeyer, Maeterlinck*, symbolisté a dekadenti vůbec. Jiným dovedou porozuměti pouze jich vzdělání krajané; viz na př. spisovatele, jakými jsou *Racine, Calderon, Shakespeare, Turgeněv, Rudyard, Kipling* a jiní.

Za to *Ovidia, Vergilia, Horatia, Tacita* neb *Livia* pochopí každý člověk mající jen trochu vzdělání dějepisného.

(Pokračování.)

Otto Willmann.

Podává * * *

V neblahém boji národnostním, jenž ku nesmírné duchovní škodě jak naší tak i německého národa stále vášnivěji jest veden, ztrácí se jméno i význam mnohého muže-učence z druhého tábora, který by jinak zajisté stejně byl oceňován a slyšán v době míru i od nynějších soupeřů. Vlny rozvášněnosti zvedají se — bohužel — tak vysoko, že národní lodě se nemohou sblížit; ba jedni nepoznávají ani vynikající muže, kteří jako velci duchové na přídě druhé lodi — sami daleci boje — klidně pracují na vědeckém vzdělání a povznesení lidstva bez rozdílu národnosti.

Kdo z našich čtenářů zná jméno slovuťného paedagogického spisovatele Otty Willmanna? Jméno jeho tu i tam mihne se ovšem i českými listy paedagogickými. Naše liberální listy učitelské přinášejí články dle profesora O. Willmanna psané. Ale sotva asi toho jsou vědomy, že prof. Willmann jest *výhradně katolický paedagog, jeden z největších v naší době*.

Aspoň nemohli jsme potlačití trpkého, bolestného úsměvu, když jsme spatřili v předním orgánu našeho svobodomyslného učitelstva podivnou dvojici článků: překlad z *Maxe Nordaua* a druhý z díla *Willmannova*. Ti dva tak náležejí k sobě! Prvý — nevěrec židovského původu, plný sarkasmu a otravného duševního nihilismu a druhý — katolický paedagog a spisovatel, jenž všecken základ vychování staví na křesťanství, na základní kámen, jenž liberální stavitelé byli zavrhlí, na Ježíše Krista. —

I myslím, že právě my katolíci, byť bychom v boji národnostním stáli v šiku neposledním, a mnohou ránu zlomyslně vedenou z boje si odnášeli, nesmíme přehlédati zasloužilé muže, kteří vyšli z národa druhého a s úctou musíme hleděti na učence rázu *Willmannova*.

A proto, abychom čtenáře své aspoň poněkud seznámili s muži jako je dvorní rada a professor na německé universitě pražské Otto Willmann, klademe zde aspoň několik životopisných dat tohoto proslulého katolického filosofa. Není naší snahou kriticky oceniti jeho práce. Vždyť prof. Willmann jest dosud pln životní síly a jakož doufáme, mnohým spisem ještě katolické písemnictví filosoficko-paedagogické obohatí. Ale upozorniti čtenářstvo na *zasloužilou činnost* muže, který dalek bojů národnostních pracuje k slávě katolické Církve, jest jediným účelem těchto řádků.

Otto Willmann narodil se v Lešně, kde jak známo i Komenský kdysi působil, dne 24. dubna 1839. Otec jeho byl v městě tom sudím. Dokonav gymnasiální studia ve svém rodišti, navštěvoval universitu ve Vratislavě a pak v Berlíně. Zde věnoval se hlavně studiu matematiky, filologie a filosofie. R. 1862. promoval na doktora filosofie a věnoval se professuře. R. 1864. navštěvoval v Lipsku paedagogický seminář Zillerův, známého přivrženice Herbartova, a věnoval se horlivě studiu herbartovské filosofie a paedagogiky. V této době uveřejnil též prvotiny své literární činnosti »*Odyssea ve výchově a vyučování*« (r. 1868.) a »*Paedagogické výklady o povznesení duševní činnosti vyučováním*«, dále napsal též: »*Čitanku z Herodota*« a »*Čitanku z Homera*«.

Již těmito pracemi strhl na se mladý učenec pozornost všech paedagogů a filologických profesorů. Svědčí tyto práce o vzácném výchovném talentu autorově, spojujice všude důkladnou znalost klassické literatury řecké s paedagogickými intencemi autorovými. I naši čeští filologové Čitankám Willmannovým vzdávají všechnu chválu.

Když 1868. obecní rada vídeňská založila městský učitelství, byl i Willmann za učitele získán. A zde též až do 15. dubna 1872. působil. Ředitelem ústavu byl tehda známý liberál a odpůrce všeho církevního působení ve výchování, B. Dittes. Že vzácný Willmannův duch učitelství, vysoko nad ředitele Dittesa jak důkladnými vědomostmi, tak praktickou dovedností vynikající, nebyl právě Dittesovi po chuti, netřeba doličovat. Dittes činil nábožensky a konservativně smýšlejícím kolegům v povolání totéž, co zesnulý český paedagog Dr. Lindner v Kutné Hoře. Však jsou ještě toho pamětníci mezi živými a z jejich úst ovšem chvalořeč na blahodárné působení ředitele Lindnera vyznívá trpkým sarkasmem! Dittes kde jen mohl působení prof. Willmannovi stěžoval a strpčoval. Až konečně Willmann dobrovolně úřadu svého se vzdal.

Když r. 1899. dne 16. dubna Willmann ve valné schůzi katolického Schulvereinu vídeňského přednášel: »*O křesťanství jako základě výchování mládeže*«, sám proslovil se o svém dřívějším působení ve Vídni takto »*Jest tomu již 30 let, co byl jsem povolán, abych zde na městském paedagogiu pracoval na vzdělání vídeňského učitelstva. Vzpomínka na ony časy působí mně mnoho trpkostí. Ústav nebyl místem tichého, blahodárného působení, neboť zdvihali se již tehda oni živlové, jimž více šlo o to, vychovati daemagogy nežli paedagogy. Ale proto přece rád vzpomínám na onu mladistvou vnímavost, již mně někteří moji posluchači vstříc byli přinášeli, a na onen živý zájem, který mnohého z nich nyní mým spolupracovníkem byl učinil.*«

Opustiv místo své ve Vídni, přišel Willmann do Prahy. Byl povolán na staroslavné vysoké učení Karlovo jako mimořádný profesor filosofie a paedagogiky. Na universitě pražské nastaly proň doby nejpilnější vědecké práce. Vydal

ve dvou objemných svazcích: »*Herbartovy paedagogické spisy dle chronologického pořadí*«, jež nyní již 3. vydání se dočkaly. R. 1876. založil při universitě německý paedagogický seminář. Rok na to stal se řádným universitním professorem, členem, zemské školní rady pro království české a členem c. k. zkušební komise pro učitele středních škol. Ve dnech jubilea J. V. císaře a krále našeho 1898. v prosinci byl Willmann v uznání zásluh svých vyznamenán řádem železné koruny třetí třídy a v únoru tohoto roku byl jmenován dvorním radou.

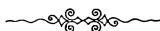
Z další spisovatelské činnosti Willmannovy vynikají jako dva pomníky literárního jeho ducha: »*Didaktika*« (2 svazky) a »*Dějiny idealismu*« (3 svazky). Svoji »*Didaktikou*« razí Willmann budoucí paedagogice nové dráhy. Přetrhává všechny dávné svazky s herbartovskými názory, klade základy k dalšímu vývoji paedagogiky a didaktiky na křesťanský názor světový. Dílo jeho, epochální, jest též všemi odborníky u nás i v cizině jednomyslně za nejlepší paedagogickou knihu uznáváno. Totéž možno říci i o jeho *Dějínách idealismu*. A což oběma pracem největší ceny dodává jest, že Willmann ni na okamžik nesestupuje s výše své vědy, dovede řeči plnou jasnosti a půvabu zároveň myšlenky své projevovati. Dr. Seidenberg, vynikající německý filosof, praví »Willmann jako by měl něco z mudrců starověku: jest hluboký myslitel, básník i politik zároveň.«

Když rakouská Lvova společnost ve Vídni konala r. 1898. na počest sv. Otce slavnostní svoji schůzi, Willmann jako první řečník mluvil o tematě: »*Náboženství jako základ vědy*.« Tehda uchvátil svoji výmluvností i hloubkou myšlének všechny přítomné. A když r. 1900. konán byl mezinárodní sjezd katolických učenců v Mnichově, Willmann opět upoutal pozornost svoji přednáškou: »*Katolická pravda jako klíč k dějinám filosofie*.« Jak si přítomní pražského profesora vážili patrně, též z toho, že zvolen byl na sjezdu za předsedu filosofické jeho sekce.

Do známého *Reinova paedagogického slovníku* napsal Willmann celou řadu instruktivních článků, z nichž uvádíme: »Křesťanská výchova«, »Vychování u Řeků a Římanů«, »Vychovávání u národů východních«, »O katolické paedagogice«, »Sokratická metoda«, »O duchu výchovy středověké« a j.

Prof. Willmann jest stále literárně činný a proto můžeme právem doufati, že mnohou prací svého ducha a svých obsáhlých vědomostí ještě paedagogickou literaturu křesťanskou obohatí. Tak ohlašují listy německé, že prof. Willmann připravuje do tisku knihu pro mládež a lid »*Orbis pictus*«, v níž hodlá autor: »veškerý svět práce našich předků názorně lidu podati, aby našemu věku křesťanský ráz práce a jeho požehnání bylo patrnější.« Do Herderovy theologické bibliotheky chystá: »*Paedagogiku*« a což pro nás nejvíce jest důležité, zasloužilý spisovatel hodlá též vydati *logiku a psychologii* pro vyšší gymnasium. Tímto dílem, bude-li za knihu školní přijato — a my o tom nechceme pochybovati — nejlépe se formelnímu vzdělání mládeže poslouží.

Neníť zajisté logika jako logika. Již v samých základech a pojmu názory aristotelsko-thomistické od všeobecně nyní rozšířených zásad Herbartových podstatně se liší. A díla Willmannova mohou i u nás napravit mnohou škodu, kterou Lindner svými učebnicemi v duších žáků byl způsobil.



Studie o psychologii dítěte.

Podává FR. ŽUNDÁLEK.

* POKRAČOVÁNÍ *

Člověk sotva přišel na svět, vykonává ohromné množství pohybů, což se děje ještě před porodem. Tyto pohyby však musí býti náležitě vyloženy. Zajímavé jest, že mezi pohyby těmi je již z počátku výkřik nejnámější. Dítě se hlásí na svět křikem. Ale ne každé stejně, ne každé hned, nýbrž byvši k tomu přivedeno. To je druh pohybu. Křik dětský má svou literaturu a paedopsychologii; i prostý lid si ho všímá. Rozšířena je totiž pověra, že hoch přichází na svět s výkřikem *a*, stěžuje si na Adama, dívka pak hláskou *e*, stěžuje si na Evu.

Hegel položil důraz na zdánlivou povahu dítěte, a ta se mu zdála nasvědčovati u hochů jakési panovačnosti, což uvádí ve spojitost, jako by sejevila touha po panství přírody, aby mu všechno vyhovovalo. Jeho žák *Michelet* vysvětluje tento znak opačně jako znamení hrůzy a zděšení, že dítě pocítuje svoji porobenost přírodě. *Kant* dovozuje, že žádný živočich kromě člověka se neohlašuje nějakými zvuky při svém vkročení do světa. Proto soudí, že člověk ve svém původním stavu při narození nekřičel; podle něho nemá tento výkřik do sebe rázu nářku, nýbrž rozhorlení a hněvu, ne že by dítě něco bolelo, ale proto, že by se rádo pohybovalo a nemůže, že nemá svobody.

Tento názor jest ovšem mylný. Nezakládá se na pravdě, že jedině člověk přichází na svět s výkřikem. Jehňata, kůzlata a zvlátě telátka se ozývají zamečením. I kuřata se hlásí tikaním. Výkřik dítěte na svět příšleho neznamená ani pánovitosti ani hrůzy ani bolesti, nýbrž má význam jen potud, pokud mnohé dítě přichází na svět také bez výkřiku, prvním vzdychnutím. Je to pouze reflexivní pohyb beze všeho vědomí, při němž nesmíme hledati nějakého psychického podkladu. Je způsoben hladem nebo nestejností či změnou teploty.

Počítky pohybové nebo svalové, to jest uvědomění těchto pohybů, jsou způsobeny obyčejně pohybem našich končetin, orgánů vnějších nebo vnitřního těla. Ty jsou především kožními pohyby neb pohyby kostí.

Ne každý pohyb musí býti postřehnut. Kdybychom věděli o každém pohybu, bylo by těchto počítků ohromné množství, že by pro jiné počítky nezbylo místa. Pohyby musí dostoupiti jisté síly, jisté podmínky, aby způsobily nějaký následek. Zdravé dítě od první chvíle narození vykonává celou řadu pohybů. Největší část pohybů jest reflexivní, automatická, a ty nejsou provozy počítky. Do prvních tří měsíců těžko stopovati jakýsi počitek, a jsou-li jaké, jest jich poskrovnu. Od 4. měsíce možno více pohybových počítků zaznamenati, poněvadž se tu vyskytují počítky zrakové. Dítě nabývá také možnosti cvičiti svaly.

Jistý psycholog pozoroval čtyřměsíčního hošíka, který zvláště rád zdvihal hlavu a zase ji pouštěl, při čemž zračila se radost v jeho obličejí. Tu jest již jistý počitek, pohyb byl vnímán, stal se úmyslně, jak děti rády vůbec zdvihají předměty, lomcují jimi, tak že jsou si tohoto pohybu také vědomy.

Počítky *kožní* nazýváme ony, které na kůži možno stopovati; dříve byly zvány nepřesně hmatovými. K nim řadí se ovšem též hmatové počítky, ale též tepelné a jiné. Ze všech popudů nevzbuzuje žádný tak reflexivního pohybu, jako podráždění hmatových tělísek. Reakce tlaková se najmě vyskytá v obličejí a pracuje k ochraně očí. Sigismund pozoroval, že kojeneček v 6. měsíci neuzavíral oči,

když před jeho očima zamával nějakým předmětem. Obyčejně však dítě zavře oči obě, když předmětem chceme se dotknouti jeho oka nebo také nosu. Méně citlivá jsou víčka oční. Jak jsou citlivy brvy, o tom činil pozorování Kummann, který dokázal, že brvy jsou nejcitlivějším ústrojím pro pohyby hmatové. Chtěl dovoditi, že brvy mají zvláštní citlivost u dítěte a novorozence. Leckdy 3—4krát se dotekl brv, a přece dítě nezavřelo oči. Když se však dotekl rohovky, vždycky se tak stalo. Brvy pravidelně jsou také velmi vnímavými, jen že nejsou tak citlivými. Též spodní část jazyka není tak citlivá jako povrch, nebo kořen jazyka. Dítě má zvyk klásti jazyk zpět, což se jeví zvláště při pohybu ssacím. Dítě je tomu tak zvyklo, že si občas počne ssáti i vlastní prsty. Dítě ovšem nedovede dáti prsty do úst, avšak pohybuje rukou a hlavu k prstům pošine.

Pohyby sliznice jsou také dobře vyvinuty. Ruce i nohy jsou též velmi citlivy. Dr. *Philipp* vypátral, když se dotýkal dítěte na ruce, že se vždy objevil pohyb, rovněž když mu dal do levé ruky tužku, kdežto v pravé ruce ji udrželo a stisklo, z čehož pozorovati, že pravá ruka jest vyvinutější; když pak mu ji chtěl odňati, dítě ji 3—4krát stlačilo. Stisknul-li dítě pod žaludkem, pohnulo nožkama a skřížilo se jako žába. Polechtání na chodidle mělo též v zápětí skrčení nohy. Mnohem méně lechtivý jsou jiné části těla, jako prsa a hřbet. Děti jeví větší lechtivost nežli dospělejší. Děti mladší než rok pocítují šimrání jako něco příjemného; u starších dítek se zdá, že jim šimrání není tak příjemno, zejména trvá-li déle.

Dítě se vyhýbá vodě a zvláště chladné, což se jeví i v pozdějších letech. Na chlad si dítě přivyká. Tak když byl dán led na dítě, křičelo, ale za chvíli usnulo a neškodilo mu to nikterak.

K počitkům chuťovým dochází nejdříve se ssáním. Ty pak zanechávají stop v paměti dítěte. Dráždilo nutno opatrně voliti. Za dráždilo sladkých počitků možno vzíti cukrový roztok. Největší část dítek při podávání sladkých roztoků činí pohyby ssací, při dávkách chininu obyčejně otvírají ústa, hrtan se stahuje. Děti docela dobře rozlišují počitky sladké, hořké a také kyselé. Tento úkaz lze vysvětliti tím, že jsou to pocity neobyčejné, nezvyklé, a proto dítě na ně reaguje. Po půl roce jsou tyto rozdílů již znatelnější.

Také vyskytla se otázka, zda dítě narozené a nemluvně má nějaké city. To se zdá býti pravdou. Vždyť dítě pro jisté popudy dává na jevo horlivost, chtějíc se něčeho zmocniti. Pro bolest novorozenci jsou málo vnímaví, dokonce pak ne děti předčasně zrozené. Ditky nedonošené necítily ani píchnutí jehly, donošené cítily je jako pohyb hmatavý. Slzy u dítěte nejsou vždy výrazem bolesti, teprve po 5. týdnu se tak z pravidla děje. Před tím bývají vyvolány jako podráždění sliznice. Nejmladší děti snášejí nejsnáze operace lékařské. Příčiny menší citlivosti tkíví v naprostém nedostatku jakéhokoli soudu o popudu a v nepozornosti k popudu, jakmile nepřesahuje popud jistých mezí. Dítě, které ssaje, nedá se vyrušiti ani silným nárazem. Lékař provádí operaci, když dítě ssaje, a tu ono ani nezakřičí.

(Pokračování.)



* * FEUILLETON. * *

Obrazy dítká špatně vychovaného.(Z knihy »*Les enfants mal élevés*«

od Fernanda Nicolaje, podává J. NELIBA.)

(POKRAČOVÁNÍ.)

**II. Dítka špatně vychované:
Desetileté.**

V deseti letech

Je vzdorovitější než ve třech letech, — proto je odváznější.

Křičí hlasitěji — neboť má více síly.

Je zlomyslnější, neboť se více vyvinulo.

Je více pokrytecké a vychytralé, — nabylo již zkušenosti.

Keř vzrostl — ale nezměnil se.

Rodiče přicházejí k náhledu, že by »mohlo« být dítko špatně vychováno...

Však, bohužel! tak tomu již je...

Budou se snažit, — jen aby měli pokoj — světit jiným tu starost, aby byl z něho pořádný člověk.

*

 »Jest na čase, aby hoch začal opravdově pracovat,« na tom počínají se rodiče shodovati a jsou povděční té kýžené nutnosti, která žádá odloučiti se od »mazlíčka«, s nímž nemohou naprosto ničeho svěstiti.

Jaké to oddechnutí! Jaké ulehčení!

»On není zlý,« řeknou vychovateli, »naopak, on má dobré srdce; jedině je trochu živý a »šelma«; potřebuje být trochu držen...»

Vskutku, ne snad proto, že to je můj syn, — ale neviděl jsem nikdy u dítěte tolik povolnosti.«

To ovšem se vychovateli neřekne, že jeho přítomnost byla nesnesitelná, že hoch byl již příliš rozpustilý, než aby poslechl, příliš »povedený klouček«, než aby se mohlozít útočiště k násilí proti němu.

Matka, ta neodvážila by se mu dáti nějaký rozkaz, neboť ví předobře, že by neposlechl a že ho nemůže donutiti; ano svěří se i svému manželi, že má strach, aby nebyla uhozena od mladého surovce, »který se nezná, když má zlost.«

Takovým je ten mladý »panáček!«

*

 Pro něj nadešel okamžik, kdy pomýšlí na svou »emancipaci«. — Je si již vědom, že se s ním počítá, ví, že již může dělati rodině ostudu, a že se mu spíše ustoupí, než aby se připustila.

Jak se ukazuje tato snaha po neodvislosti? Vizme...

Nejprve kupuje si sám všelijaké maličkosti, aniž by k tomu měl dovolení, — utíká z dohledu svých rodičů, — vyhledává všemožnou příčinu, aby se mohl vzdáliti. Isoluje se jak jen možno! Nebýti se svými rodiči, je pro něho jednou z nejoblíbenějších myšlének.

Jejich společnost ho unavuje.

A tito se proto rmoutí! Zatím však nemají příčiny se nad tím pozastavovati.

Myslí dojista, že zajistí štěstí svého dítěte, když se budou snažiti vzdáliti od něho jakoukoli nepřijemnost a nedostatek.

Tím se končila jejich úzká starostlivost.

Když se jednalo o nějaké zakročení, tu rodiče užili tisíce výrazů, jak různých tak bezúčelných, na místo pravého a jediného: »já nedovoluji«.

* * *

 Pozorujte hocha, jeho činy, jeho slova; vše směřuje k cíli jedinému: připraviti pomalu, ale jistě svou neodvislost.

Na tom pracuje bez ustání: vyhýbá se mluvití o tom, jak využítkoval svého času, o svých přátelích, které navštěvuje, a četbě, kterou byl začal...

Zvláštnost velmi zajímavá pro pozorovatele: zřiká se nepozorovaně vší důvěrnosti, a zdá se, že hledá závoj, do něhož by se zahallil. Proč?

Poněvadž pomalu by bylo pro něho velice nepohodlným, vydati počet ze svého chování.

Jeho zvědavost je vzhůru...

* * *

 Jiná »karakteristika« vlastní tomuto věku je »neohrožitelné sebevědomí«.

Domnívá se již býti velikým; mluví o všem; projevuje o všem své náhledy; odporuje úsudkům lidí dospělých; bojuje proti náhledům lidí odborníků; viní svého otce ze lži.

A pokud jde o jeho matku její náhledy jsou u něho tak podceňovány, že neuznává ani za dobré jim odporovati.

»Ty nic nevíš« tak zní obyčejně jeho pokořující odpověď.

* * *

 Velmi často pozorujeme, že dostává se mu posily v jeho osobivosti a v touze po neodvislosti od jistého druhu důvěrných přátel, kteří by se měli odstraniti jako nákaz; neboť mají na hochu vliv neblahý, vliv tím více nebezpečnější, čím častěji se opakuje.

Představte si toho »přítele«; mluví volně, bez ohledu, má, aniž by toho rodiče pozorovali, rozhodný vliv na hochy, tu že si s ním hraje a ho obveseluje, tu že mu dává bohaté dárky.

Ovšem, z bázně, aby »přítel« nebyl zarmoucen, nečiní se mu výtek, kterých by zasloužil.

Je to domácí »přítel« a jeho vypověděti — to by působilo řeči.

V nitru rodiče to trápí a uráží. Než svěsí jenom hlavu a dělají, jakoby neslyšeli...; a »přítel« lehkomyšlný nebo nerozvážený zaujme poněkud místo otce, a hlava rodiny bude hrát roli zcela nepatrnou.

Hle! jeden příklad z tisíce...

Otec za trest zapověděl dítku jíti procházku: rozkaz je rozhodný.

»Přítel«, kterému na tom záleží, aby byl od dítka rád viděn a které má rád dle svého způsobu, zruší rozkaz svou vlastní mocí.

»I jen pojďme a je konec! nemluvme již o tom. Podruhé bude hodnějším,« rozhodne náš mravokárc.

A proti vůli otce jde se na procházku.

Jako čestný člověk, tak aspoň se domýšlíme, nebude naváděti přímo k neposlušnosti, než přece dopouští se neprozřetelnosti stejně závažných.

Tak na př. v nepřítomnosti rodičů podstrčí zapovězené pamlsky, předmět nebo hračku nedovolenou; sprostředkuje v ústraní zábavu zavřzenou od matky a to dojísta ne bez důvodu; poskytne vyklady, o kterých otec za vhodné uznává mlčeti. atd.

A pak, když byl zadost učinil zvědavosti dítka, neopomene dodatí tato hrozná slova:

»No víš! hlavně ať neřekneš o tom ani slova svým rodičům.«

To se může vším právem nazvati: neklamným postupem ke vzbuzení nedůvěry k rodičům.

Jisto jest, že dítko bude pohlížeti na otce jako na nějakého vetřelce.

»Přítel«, ano on, to bude modla toužebně očekávaná a zbožňovaná.

Někdy »přítel« zapřede hovor příliš volný. Otec, který chce býti starým liberálem a mužem pokroku, dělá jakoby neslyšel, nebo se shovívavě usmívá...

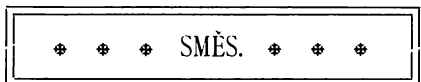
Matka, jestliže vypravování začíná býti příliš urážející nebo výrazy příliš kluzké, bude snad volati v dosti případech »St!

st! zapomináte milý pane, že jsou zde mladá ouška.«

A dítko, jemuž by snad bylo vypravování ušlo bez jakékoliv pozornosti, natáhne nyní »svá mladá ouška« a zachytne slova pochybná, aby si je zapamatovalo a o nich přemýšlelo.

I v řeči hledá svou »emancipaci«. Řeč starších, zdá se mu býti příliš fádni k vyjádření svých myšlének, — používá slovníku pestré řeči pouliční.

Otec je snad muž vynikající, matka, žena vzdělaná...; jejich syn, mluví však řečí nějakého uličníka nebo vozky. (Pokračování.)



Z družstva Vlast. — Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: Jar. Kluch, faktor v Praze a Karel Langer, farář v Panenských Dubenkách na Moravě. — Z knihtiskárny družstva Vlast vyšly *Modlitby matky při úvodu*. S obr. Cena 4 h. *Liguriánská morálka* od Dr. V. Kyjovského. Cena 4 h. *Dr. Aug. Smetana*, kněz odpadlík, od Dr. V. Kyjovského. Cena 12 h. *Nezlehčujte kněze*, od L. † 4. Cena 7 h. Na venek se zaslíla nejméně 5 ex. — Farní tiskopisy družstvem vydané jdou čile na odbyt a jsou stále inserovány v »Našich Listech« a ve »Vlasti«. Tam se čtenář dočte, co nového přibylo. — Papírnický závod družstva obdržel z Berlína od firmy Albert a Meister velikou zásobu krásných, jemně provedených pohlednic a obrázků Svatých a Světíc Božích. Kdo si přeje obrázky domácí výroby, budou mu odeslány, nebo i ty máme na skladě u velikém výběru. — Peníze přijímá a objednávkou vyřizuje: Administrace družstva Vlast, Praha, č. 570—II.

Výbor družstva Vlast konal 10. dubna 1871 třetí schůzi v XVII. správním roce za předsednictví p. škol. rady Dr. Mat. Kováře a hojného počtu členů. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel p. Tom Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Nejmenovaný dobrodinec vložil do záložny ve Vys. Mýtě pro družstvo Vlast na tři knížky 300 K, což bylo s povděkem přijato. Také byly předloženy dopisy, v nichž se chválí a doporučuje papír. zboží závodu družstva. — Farní tiskopisy budou o nové rozmno-

ženy a všechny farní tiskopisy, pokud to dosud nebylo učiněno, budou vydány i v jazyce německém. — Ke schůzi byli pozváni říd. učitel, p. Jos. Flekáček, a faktor knih-tiskárny p. Boh. Šubrt, a byly s nimi pojednány všechny záležitosti kalendáře, jež družstvo tohoto roku tiskem vydá. — J. M. ndp. Ed. Jan Nep. Brynych, biskup, děkuje družstvu za blahopřání ke dni sv. Edvarda a prosí Boha, by milostí svou zehnal všemu počínání našemu. — Rud. M. Zahradník, spisovatel v Sarajevě, vydá ve »Vlasti« studii o bosenských Františkánech, a žádá výbor o 43 separátních otisků, aby jimi mohl podělit Františkánské monastiry. Ochotně se vyhovuje. — Výbor Jednoty českého kat. učitelstva v král. Českém, usnesl se, aby brožury: »Vzdělávací četba katolické mládeže« proměněny byly v časopis, vycházející šestkrát do roka. Výbor družstva tento návrh schvaluje. Smlouva mezi oběma spolky o této věci bude písemně uzavřena. — Výtečný článek Dr. V. Kyjovského ve 32. čísle »Našich Listů« uveřejněný: »Liguriánská morálka« vydá výbor ve zvláštních otiscích a doporučuje tyto otisky hojně přízni čtenářstva. — Pokrýváč a slévač podalí rozpočty na opravu domovní střechy a stavitel předložil rozpočet na úpravu expedice a sazámý dle nařízení magistrátu. Výbor vyslechl referáty o těchto věcech jednatele p. Tom. Jirouška a úředníka p. Jana Žáka, a rozpočty s některými změnami schválil. — Byly pojednány ještě různé jiné vniterní záležitosti, načež předsedající schůzi uzavřel. —

Nařízení a otročina. »V okrese L. kdysi nařízeno správám škol, aby mládež školní voděna byla učiteli svými do kostela. Nařízení to časem zapomenuto i vykonávají ho tam, kde sami chtějí.« Řídící učitel nařízení to připomněl a tento jeho čin dopisovatel »Č. Uč.« charakterisuje slovy: »sami sebe otročíme.« Jaký pojem má dopisovatel o »otroctví«, o »svobodě«, o plnění povinnosti? Jak se může *zapomenout* nařízení, jemuž pravidelně aspoň jednou v týdnu má se vyhovovati? Jak možno, že v okrese L. nařízení o vodění mládeže do kostela vykonávají jen tam, kde sami chtějí? Tato zprávička »Č. Uč.« bude asi hodně poptaná. Vždyť dle výroční zprávy c. k. z. šk. r. učitelé *ochotně* dozirají na mládež při náboženských cvičeních.

Vyšší obchodní akademie v Lublani. Slovinci jdou za určitým cílem, aby se hospodářsky upevnily. Za tou příčinou

byl podán v obchodní komoře návrh na zřízení slovinské vyšší obchodní akademie. Němci hlasovali rovněž pro návrh, ale měli za to, že Slovinci nenajdou potřebných učitelů. Když však tajemník komory Murnik ohlásil, že potřebné síly jsou již zabezpečeny, tvrdí Němci, že slovinčina není k přednášení tak důležitých předmětů způsobilou. Zapominají však, že k obchodní vědě náleží hlavně nadání a pilnost, jazyk pak jest pouze zprostředkovatelem. Ostatně němčina se jen hemží vypůjčenými slovy francouzskými, anglickými a slovanskými, tak že bez nich by nebyla k vědě způsobilou. Němcům se jedná pouze o to, aby zamezili zřízení slovinského vyššího obchodního učiliště.

—*lek.*

Učitelé »klerikální« radujte se! Nepotřebujete se již obávat, že budete pro své katolické smýšlení a přesvědčení samospasitelnou organisací klepařením, udavačstvím, na cti utrhaním a pomluvami pronásledováni a pro své přátelské styky s duchovními pranýřováni. Organisační dáva se již na pokání a činí předsevzetí velmi pěkná. V »Č. Učitelé« z 27 března hlásá: »nesmí učitelstvo mysli své otravovati nízkými, vzájemnými pomluvami, klepařením, na cti utrhaním, udavačstvím, pranýřováním a štvavými polemikami. Budoucnost ovšem ukáže, nejsou-li tato předsevzetí jen pokrytecká a neúčinná nefalšovaná morálka liberální, že těch nepěkných věcí má se liberální učitelstvo varovati *jeu »mezi sebou*«, ale že se jich smí dopouštět proti jiným a zvláště proti »klerikálům«!

Protikatolický projev. Dle zprávy »Č. Uč.« z 20. března 1901 o schůzi jednoty učitelstva v Plzni, bylo tam »sneseno vyzvati členy, kteří jsou zároveň v *katolických* jednotách, by z té neb oné organisace vystoupili.« Myslí-li jednota učitelská, že není možno býti členem jejím a zároveň členem organisace katolické, pak patrně tendence její jsou protikatolické a lze očekávat, že učitelé smýšlení katolického z ní vystoupí.

(Zasláno.)

Veškerým veledůst. vikariátním úřadům!

Předloha o změně § 3. katechetického zákona ze dne 17. června 1888 č. 99, která čilým farářem a říšským poslancem dp. J. Žičkem v předchozí říšské radě podána byla, nedošla svého vyřízení pro »nedělnost parlamentu«. V nynější říšské radě, jak oznamuje vídeňský »Correspondenz-Blatt« opětě podal tutěž předlohu dp. Žičkar, odvolává se na křiklavé nepřistojnosti § 3. na různých

místech duchovních správ vzešlé, jakož i na četné petice předchozí říšské radě zasláné, jež za změnu § 3. žádají; též zemské sněmy ze Štýrska a Krájin vyzvaly vládu, aby se postarala o změnu katech. zákona.

Jádro předlohy Žičkarovy spočívá v těchto bodech: Nutno jest zákonem jasně ustanoviti, že vyučování náboženství jen ve třech třídách má se uděleti zdarma; ve farnostech však, kde jsou obecné školy o 4, 5 a více třídách, buďtež tyto přespočetné třídy (kolik jich jest přes 3) remunerovány, ať jsou na jedné anebo více obecných školách téže farnosti; samozřejmě nutno třídy pobočné, jakož i třídy s polodenním vyučováním čítati jak samostatné třídy.

«Correspondenzblatt» končí tuto stať slovy, že by bylo žádouco, aby katecheti (totiž farní duchovenstvo) o této předloze se vyslovili a ve smyslu její k říšské radě petice zaslali.

Není třeba o nutnosti změny osudného § 3. katechetského zákona, jakož i o výhodnosti navržené změny se šířiti; citíme to všickni. Jen tolik dovoluji sobě připomenouti, že o této změně konali jsme před její prvním podáním ve Vídni za přítomnosti více kněží-poslanců poradu; výsledkem porady a znění žádoucí změny uvedli jsme jako deputanti na vědomí nejdůst. rakouskému episkopátu, jenž právě v tu dobu ve Vídni své schůze konal, a celou tuto akci schválil; a jak jsem později z vlastních úst nezapomenutelného zvěnělého pana kardinála Schönborna se dověděl, byla Jeho Eminence po odbytých biskupských konferencích osobně u pana ministra vyučování a přímluva Jeho Eminence měla žádoucí výsledek, jenž

vreholil ve slovech: «Věc o změně katechetského zákona stojí dobře.»

Není tedy žádné příčiny, proč bychom nepodávali hromadné petice z každého vikariátu a to staniž se buď přímo říšskému poslanci dp. faráři J. Žičkarovi do Vídne (Abgeordnetenhaus), aneb pro snadnější přehled naší kněžské organizace převzal bych na adresu: «Chrudimský bisk. vikariátní úřad v Mikulovicích, p. Pardubice» zasláné petice, které bych potom sub una zaslal dp. Žičkarovi. Lhůta zaslání petic budiž stanovena do konce května. Neškodilo by snad také, kdyby vypravila se z některých vikariátů do Vídne vícečlenná deputace, kterou by dpp. Žičkar a dr. Stojan příslušným pp. ministrům předvedli.

Jelikož předloha páne Žičkarova jest dobrými a pádnými důvody opatřena, dostačí, když naše petice na říšskou radu adresované, jen krátce sepíšeme as v tento rozum: «Podepsaní přistupují k předloze dp. farářem Žičkarem podané, která domáhá se změny § 3. zákona ze dne 17. června 1888 č. 99, v plném smyslu její znění a důvodů uvedených.» Čím více petic, tím větší váha předlohy.

Protož budím snažně jménem našich palčivě otázky katechetické a našich stávajících bratří veškeré veledůstojné pány vikáře, aby jak shora uvedeno, krátkou petici napsali, tutěž do svého vik. obvodu circulando k podpisům (se vším možným urychlením) všemu farnímu duchovenstvu zaslali si neobtěžovali a potom buď dp. Žičkarovi nebo mně zaslati ráčili.

P. Tom. Stiebský,
chrudimský bisk. vikář v Mikulovicích,
p. Pardubice.

Papírnický závod družstva Vlast má hojný výběr obrázků k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) obrázky k I. sv. přijímání:

1. domáci: po 4 h (100 za 2-40), po 6 h tři druhy (100 za K 4-40), po 14 h tři druhy (100 za 6 K); 2. štýrsko-hradecké od firmy »Styria«: šest druhů po 18 h (100 za 18 K) a jeden po 6 h (100 za 6 K); 3. mnichovské od firmy Müllerovy: po 18 haléřích (100 za 18 Korun), tři druhy po 22 haléřích (100 za Korun 21-60); letošní obraz k prvnímu sv. přijímání od této firmy nemáme; 4. berlínské — zvláště krásné — od firmy Albrecht a Meister: po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h 4 druhy (100 za 16 K), po 40 h (100 za 40 K), a po 60 h — těch máme na skladě jen něco málo.

b) obrázky k I. sv. zpovědi:

1. domáci: po 4 h (100 za K 2-45) a po 6 h (100 za 5 K — tyto poslední mají na druhé straně text: »Upomínka na první sv. zpověď«); 2. berlínské: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 4 h (100 za 2 K 50 h), po 8 h dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K).

Poznámky. 1. Přichozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a podle vůle ty ony si vybrali. — 2. Všecky obrázky tuto uvedené mají české nápisy, avšak objednali jsme většinu těchto druhů i s německými nápisy, tak že i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužiti. — 3. Do těchto obrázků vložili jsme veliký kapitál, i nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma rozesílati. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu.

Objednávky vyřizuje papírnický závod družstva Vlast v Praze 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, pololetně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knižkopcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, klerikům a studujícím slovuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedonáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zaslá se předpl. adres. roklamac, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány budtožEm. Žákovi, gym. katechotovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá přís. evky K. Skultěty, F. učitel v Šestovicích, (p. V. Josonice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katechota v Praze-Holesovicích.

Na uvítanou Nejjasnějšího Pána kardinála Leona sv. pána Skrbenského z Hřiště, knížete-arcibiskupa k Jeho slavnému návratu do Prahy. Píše L. Grossmannová-Brodská. — O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frt. Horáček. (Pokračování.) — Pěstování citů. (F. Pilbauer.) — Studie o psychologii dítěte. Podává Fr. Žundálek. (Pokračování.) — Hlídka časopisecká. — Směs. — Literatura.

Jeho Eminenci Nejjasnějšímu Pánu,

Panu kardinálovi

Leonu svob. pánu Skrbenskému z Hřiště,

knížeti-arcibiskupu pražskému, primasu českého království

k Jeho slavnému návratu do královské Prahy.



Když mláďla celá zem a v píseň slaviků
se vůně mísila, již dýchal mladý bez,
kdy zeleň stkvěla se na každém keříku
a včelky létaly kol poupat šeríku
tu v Prahu, Mátí měst, vracel se Velekněz.

Přírody všecky stkvost Bůh na cestu, hle! sil
Pastýři dobrému, v němž s vírou naděje
se hdu kotvila Koho Pán vyvolí,
by jeho šlepičích zde láskou vévodil
při skále Petrově, již bouř' neochvěje,

Jim Církev, Vlast a Bůh, vlebná Trojice
znovu se zastkvěje u velkém vítězství;
a Jeho jemná tak a mužná pravice
vždy hdatvo povede — kam všichni toužice
svůj upíráme zrak — v nebeské království!

L. Grossmannová-Brodská.



O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

POKRAČOVÁNÍ.

Z toho jde na jevo, že *jen staří klassikové* jsou s to, aby třibena byla jednak soudnost mládeže brusem mluvnické logiky, jednak *mravním* obsahem svým působili na cit mravní a líčením bohatýrských postav starověku a obětovných činů rozdmýchali vznětlivou mysl studujících k následování.¹⁾ Co se trvalého nadšení pro nesmrtelné ideje Dobra, Krásna a Pravdy týká, nehodí se k tomu nic lépe, než životopisy slavných mužů, kteří statky pozemské za plevy považující, nerozpakovali se i život obětovati u vykonání povinnosti. A který z biografů moderních troufal by sobě závoditi se spisovateli, jakými byli na př. *Cornelius Nepos*, *Plutarch* neb *Tacitus*? Zplodilť *Plutarch* reky v pokoleních pozdějších, reky, jakými byli král Jindřich IV., Turenne, Condé a j. Také slavný básník Alfieri čítal se zálibou *Plutarcha*, taktéž Benjamin Franklin a neohrožená paní Rolandová. A ještě něco

Motivem krásného písemnictví moderního, jak v dramatu tak lyrice, románu i novelle, výhradně panujícím jest pohlavní láska. »*Cherchez la femme!*«

Toto okřídlené slovo, které bývá obyčejným klíčem k řešení tak mnohého dramatu životního, jest jako duší moderních výrobků belletristických skoro šmahem. Ovšem, také literatura staroklassická má své Heleny, Ifigenie, Klitemnestry a Sireny — avšak Homér a Vergilius na př. spokojí se s konstantováním pouhého únosu, který mu sloužití má za pružinu básnické tvorby, aniž by prodléval při líčení scén, jimiž by obrazotvornost žákova upoutána býti mohla na úkor jeho neporušenosti mravní. Kromě toho obdrží žák do ruky pouze školní vydání, které je »ad usum delphini« náležitě vyčištěno.

Tolik o obsahu. Co pak se formy týká, tu zajisté sebe prudčí odpůrce klassické literatury nebude popírati, že ni verš, ni próza antická nejsou přestíženy ni jediným výplodem písemnictví novověkého.

Tolik obhájci posavadního systému. Nedá se upříti, že dobrodiní, která gymnasia svoji *klassickou četbou* skytají studující mládeži, jsou v předchozím panegyriku vyšroubovována na míru nejvyšší. Buď si. Nehodláme prozatím proti výsadním výtečnostem spisů řeckých a latinských ničeho namítati, ač jsou mužové zvučného jména — na př. *Macaulay* — kteří stejné aneb podobné výbornosti reklamují také pro *klassiky novodobé*. Ale ruku na srdce! Kde jest který humanista sebe nadšenější, jenž by s dobrým svědomím odvážil se tvrditi, že četba klassiků starých na gymnasiích děje se v tom *rozměru a způsoby*, že by abiturient průměrného nadání mohl osvojit sobě po *osmiletém* studiu znalost *literatury starověké* v míře aspoň dostatečné? Hlavně však, že by z četby zmíněné sobě nashromáždil hojně pokladů duševních, ideálních názorů, mravních pohnůtek, zářících příkladů a vzorů k následování, krátce hojně stavebních kamenů, z nichž se buduje šlechtný *karakter*?

Četli jsme Homéra, Vergilia, Horace, Tacita, Platona, Livi Aeschyla, Demosthena dí tak mnohý gymnasista s pyšným sebevědomím, že mezi ním a ubohým realistou trčí nepřekročitelná hráz — Pelion a Ossa.

¹⁾ Srov. článek spis. »*Vlasti*« VIII., pag. 820 sqq.

Četli — či spíše — ve většině případů pouze — *slabikovali* neb hláskovali? A mnoho-li?

Ze zprávy jednoho gymnasia, jež jest pro výbornou svoji pověst, které také zasluhuje, velice hledáno od rodičů, kteří chtějí synům svým zaopatření solidní vzdělání, vyjímáme následující dáta z roku 1900: Během 6 školních let — od III.—VIII. třídy — *čtelo se: Z písemnictví řeckého: Z Anabasis 5 kapitol, Kyropaideia 3 kap., Herodot 1 kap., Apomnemoneumata Sokrat 1 kap. Z Homéra Ilias celkem 3250 veršů. Jelikož celá Ilias čítá kolem 15.500 veršů, čtela se z tohoto hlavního klassika řeckého pouze 1 pětina. Z Odyssee, čítající kolem 11.800 veršů, přečteno 4390 veršů, tedy něco málo více než 1 třetina.*

Ostatní trochy z Demosthena, Platona a Sofokla. (Z Demosthena poměrně ještě nejvíc vzato »Řeč Olyntická,« »O záležitostech Chersoneských,« »Proti Filippovi,« »O míru.« Ovšem není udáno, zda-li byly řeči ty pročteny venkoncem celé, či snad pouze rázovité úryvky.) Kromě toho pěstovala asi třetina žáků četbu soukromou. —

Z písemnictví latinského: Ovidius: 10 Metamorfós, 4 Elegie, 2 Tristia, 1 Epistola ex Ponto. Z Cicerona: 4 řeči obhajovací. In Catilinam. Tacitus: Germania 1—27 Z Annales chatrné úryvky kněh I.—VI. Vergilius: Aeneis, kniha II., V IX. (Celé?) K Eklogám pouze přičichnuto. Také Livius netěšil se obzvláštní péči, neboť »vzato« z něho pouze 1 kniha, pak části knihy III. a XXI. Kromě toho Sallust (Bellum Jugurthinum) něco úryvků z Caesarova »De bello gallico« a několik životopisů z Cornelia Nepota. Toť celá staroklassická četba za 6 dlouhých školních let!

Přes to všecko jsme příliš upřímnými ctiteli klasiků starověkých, než bychom popírali se jali, že každá stránka Homéra, Cornelia Nepota, Tacita a p., byla-li *dobře vyložena* a od žáka duševně strávena, představuje užitečného činitele vzdělávacího. Ale jest otázka, zda-li užitek zmíněný vyvážá a ospravedlní ohromný počet hodin, které studium jazyků starověkých na gymnasiích pohlcuje. Počet ten obnáší ve všech 8 třídách přes 3000 hodin vyučovacích za 1 školní rok. A k tomu ještě přistoupí čas, který studující vynakládá doma na učení se z paměti, na přípravu uložených lekcí a na vypracování domácích úloh. —

Počítáme-li průměrně pro oba jazyky 1½ hodiny denně, — a to je zajisté co nejskromněji odměřeno — obdržíme pro přípravu domácí od třídy 3.—8. týdně 9 hodin; počítáme-li pouze pro přípravu latinskou v 1. a 2. třídě po 1 hodině denně, održíme 6 hodin týdně pro každou z těchto tříd. Pro všech 8 tříd dělá to 66 hodin týdně, a stanovíme-li školní rok à 40 týdnů, obdržíme ohromnou číslici 2640 hodin domácí přípravy, které žák gymnasia od třídy 1.—8. věnovati musí *řečtině a latině*, ač-li má aspoň dostatečně obstáti při zkouškách. S dobou vyučování školního oběma jazykům zmíněným činí to dohromady 5640 hodin neúměrné namáhavé práce.

Za ten čas posluchač vysokého učení vzdělá se na právníka, kněze, profesora, státního úředníka neb lékaře, kterým funkcionářům veřejným svěřeny jsou nejvzácnější statky jednotlivců a zájmy společnosti. A kdyby ještě naší abiturienti skutečně uměli tolik latinsky, (o řečtině pomlčíme) aby mohli i na dále pěstovati ušlechtilou četbu *humanistickou*, jak tomu bývalo za časů dřívějších!

Pěstování citů.

Podává FR. PILBAUER.

Byla jedna matka a měla tři děti. Jako v pohádce. První se jmenovalo *rozum*, druhé *paměť*; třetí — *cit* — bych nazval popelkou. Jsou dva proudy ve školách jedním chceme, aby se žáci učiva zmocnili rozumem, *soudností*, druhým *paměti* snažíme se zásobu vědomostí zachovati. Obého je ve škole potřeba. Dávno již odsouzeno papouškování bez rozumění. Děti však všecko rozumem, soudností postihnouti nemohou, všecko učení na paměť zamítajíce.

Kde pak jsi ty popelko? Hledáme tě. Vždyť přece měla jsi nejkrásnější, nejdrahocennější oděv? Již se tvůj šat netřpytí! *Cit ve škole málo se pěstuje*, anebo nic. Rozvoj činnosti rozumové nesmí přece úplně zatemnit vzdělání citového.

Rozumování methodické a vysvětlování zásadní není pro dívky. Rozum žen jest více praktický nežli theoretický. U mužů jest srdce jádrem osobní, sebevědomé síly. Z něho se rodí láska, nadšení, mužná síla, jež hrdinu činí hrdinou, na správném rozvoji mužného citu zakládá se i ušlechtilá mužná hrdost, naprosto rozdílná od neodůvodněné domýšlivosti. Tato hrdost svědčí mužům rovněž jako něžnost a pokora ženám. Na citu zakládá se i odvaha, šlechetná ctižádost, vědomí práva i spravedlnosti a svobody, v nichž mužové nejslechetnější za tyto statky neváhají obětovati vše i život svůj, by zvali k následování.

Cit chlapců však třeba chrániti přílišného zjemňování, sentimentálnosti, jež mužům nikterak nesvědčí a jež brání činům velikým a odhodlaným. Máli tedy chlapec vřelý cit náboženský a mravní, je-li nadšen láskou k vlasti, máli lásku k zákonu, právu, pořádku, cítíli náklonnost k činům vznešeným, vábí-li jej příroda, vznešené plody umělecké, světodějně činy, máli cit k slabším, lásku k otci a matce, vědom své povinnosti — pak položen řádný základ jeho životu, pak škola dá mu správný podklad toho, co v budoucím životě má konati. Přirozené nadání citové u pohlaví ženského přispěje ku povznesení uvědomění a ku konání činů neušlechtilých.

Vychování se nese ku vzdělání ducha; dovedeli roznititi srdce pro nepomíjící věci člověčenstva, pak stane se vychování také trvalým základem vzdělání všeobecného.

Namítáte snad, že pro osnovy přísné není času ku vzdělání citů? Ba nikoliv.

Lékaři předpisují dětem obyčejně oslazené léky. Obalujeme vyučování sladkostí, t. j. při vhodné příležitosti i málo slovy probuzujeme v dětech city. Čítanka podává mnoho příkladů ku pěstování vychování citového. A kdyby ani nebyly, učitel dovede je přizpůsobiti.

Škola má své chovance naváděti k pobožnosti a bohabojnosti, ctnosti a mravnosti, ku všemu dobrému, krásnému a pravdivému. Avšak všecko napomínání k pilnosti, ctnosti a mravnosti zůstává planým, když nekráčí s ním ruku v ruce praktické vykonávání těchto ctností. Cit jako rozum nabývá plného významu praktického v životě teprve cvičením a jednáním. Cit sám o sobě mnoho neznačí, ani myšlení, neosvědčili se činem.

Ctnost a mravnost jsou právě tak dobře věci poněnáhlého po stupních kráčejiho vývoje dotyčných vloh, jako každá jiná dovednost na př. zpěv, jemuž také nelze naučiti se pouhým seznámením se s jeho teorií, tím méně dobrou vůli chtítí dobře zpívatí, nýbrž dlouhým, vytrvale prováděným cvikem.

Pěstují se větší měrou ve škole rozum, tím více má se vzdělávati doma srdce. Ovšem vzdělání rozumové přináší prospěch, o tom každý přesvědčen, kdo vědomostmi svými zjednal si vážené a čestné postavení ve světě, kdo rozumem svým pomohl si také ku blahobytu.

Náboženství se malé děti methodou sluchovou. Katecheta vypravuje a účelnými otázkami se přesvědčuje, jak žáci pamatují. Podotýkám, že neustálé věčné ptaní: Kdo byl? Kam šel? není vyučování náboženství. Takhle se v dětech cit náboženský neprobudí. Též slušno toho šetřiti, aby přílišným přísným zkoumání nedušil se cit náboženský.

Náboženství vážně a radostně naladuje ducha, i nejhrušší práce ušlechťuje a oslazuje. Náboženství katolické je zídlo, ze kterého se pramení všechny ctnosti. Tvrdím, že na zeměkouli není rozumného učitele ani jednoho, který by bez náboženství chtěl děti učiti něčemu šlechetnému.

Ctnostná dívka má přednost před učenou dámou, kteráž není zbožnou, skromnou a ctnostnou. Dívky, které ztratí náležitý cit náboženský, stávají se buď nevěřícími anebo pobožňůstkářkami. Dívka ať cítí, že je všude a vždycky před zrakem Božím, ať ví, že Bůh je svědkem její myšlének, její činů, její rozkoší i prací. Vypěstovati četníka — svědomí! A jaké budou dívky, takové budou i muži. Bismark nebál se Poláků — ale polských žen.

Cit vlastenecký vyplývá z citu předešlého. Kdo neuznává autoritu Boží, neuznává jistě ani autoritu světskou a dělá dobrotu pouze před svědky. Jistý hospodář zastavil chlapce a domlouval mu, že trhal jeho jablka. »Viděl jste mně?« postavil se obviněný. »Můžete mě to dokázat?« To ovšem pantáta nemohl, ale ihned sobě pomohl. Popadl kluka za límec atd., také beze svědků. — Kde se neuznává autorita, řítí se všecko zřízení společenské, svazek rodičů s dětmi se rozpadává. Marné pak ukazování vzorů šlechetných na živých příkladech. *I cit pro pořádek* je podryt, zejména chuť ku práci je snížena na otázku »žaludkovou«. Zdá se, že i děti školní jsou již tím prosáknuty.

Cit pro práci. Žid vzal dětem do domu učitelku. Ta mimo vyučování vedla svěřence i ku práci. Musili nositi na př. ráno matrace, zametat atd. Lidé žalovali otci, aby toho netrpěl. Žid řekl: »Tahle učitelka měla tady už dávno býti místo těch dřívějších.« Ovšem mé děti nebudou se dříti, myslil si, ale dovedou poroučeti.

Zahálka je začátkem nepravosti. Řádná, podnikavá práce je nejurodnějším semenem všech ctností. Spokojenost nepovstává vývojem rozumu, ale spíše lahodou vykonané práce. Důkladným proniknutím duševního vzdělání hmotnou prací nesníží se duch a nestane se hmotou (materialismus), nýbrž pozvedne se k výši ducha. Prakticky dovednější učitelé lépe a s prospěchem vyučují děti.

V moci učitele jest, nakloniti si srdce dětská a to opět *láskou*. Ovšem nikoli láskou nerozumnou, která dětem vše povoluje a vůli nechává, ale láskou moudrou, jež je ke všem stejně spravedlivá, v pochvale i trestu nestranná a jež neřídí se úsudkem učitele o dítěti, dle rodu a bohatství, ale dle chování a pile. Láska dítěte k učiteli rodí pravou vážnost i úctu, s nimiž spojena je bázeň, pokora i trest.

Není horšího zla, jako mazlení se s dětmi ve škole. Chudé postřehnou, že miláckové pana učitele jsou děti bohatších rodičů, doma pak se mluví Já mu nemohu nic posílat. Dítě pocítí bolest, lítost, která se mění ve zlost, nespoko-

jenost a konečně v odpor proti učiteli. Nedostatek důvěry a lásky se strany dítěte k učiteli kazí vyučování. Takové dítě je nepozorné. Láska budí lásku, důvěra důvěru. Netřeba mnoho slov, ale vycházejících k srdci. Dítě se pak učí, ne že musí, ale že chce se naučiti, z lásky k učiteli, z přesvědčení, že ta naučení v životě jsou nutná. Pravý učitel nerozvěšuje a neukládá rozumy na zeď ani do třídní knihy, ale do duší svých milých svěřenců. Toho lze snadno poznati. Oči všech září učiteli vtříc, ze všech očí svítí upřímná láska, a ne — strach.

Z lásky k učiteli vystříhá se dítě lži a mluví pravdu, i když ví, že čeká ho trest. Zde jsme u kapitoly rozsáhlé a veledůležité. *Učitel jako žalobce i soudce zároveň*, o čemž jindy.

Nic tolik nezatemňuje lásku k učiteli, jako když tento pro nepatrný nezpůsob, pro neslušné chování ihned odsuzuje, zavrhuje a před celou třídou na pranýř staví. Veliká chyba! Učitel stráž se i zdánlivě nevinného vtípkování. Dítě cítí, že stejnou zbraní proti učiteli brániti se nemůže, popuzuje se k odmluvě. Ó, nechť hledí dětem více do srdce nežli do obličej, nechť bedlivě uvažuje nejen to, co činily, nýbrž i pohnutky činů. Ukvapeným jednáním, výsměchem mnohé simě dobré pošlape, mnohé poupátko před rozkvětem poláme. V měkké duši dítěte otiskuje se každý sebe nepatrnější tlak povahy učitelovy.

Výsměch žáků tupí cit.

Dítka vážně chodící, velmi vážně hledící, učeně mluvící, nejsou dětmi. V čítance čteme: Buďte vesely! Vždyť i to hříbátko si poskočí! — Zasmáti, proskočiti se — jest dětské. Daleko od toho jest rozpustilost. Učitel nezazlí ve škole dětem, když se zasmějí, on sám žerty pronáší, ale nikdy ať se nedotýká — osob. Dokonce nebuditi *smích* při vyučování náboženství, dějepisu, kdež se pěstí ideály.

Dělej co dělej, nebudešli buditi přední čtyři city v dětech, nedoděláš se *vděčnosti* u dětí. A což jest sladší odplatou učiteli za jeho namahání, než když vychová vděčné pokolení?

Lidské bídě uleviti bylo vždy nejvznešenějším cílem. Zákon boží, spravedlnost, láska, humanita, praktický křesťanský socialismus zde podávají si ruce. Zařizují se veřejné kuchyně, polévkové ústavy, feriální kolonie, nemocnice, chudobince, ústavy pro slepce, hluchoněné, slabomyslné, mrzáky, sirotčince atd., každoročně slaví se sv. Mikuláš a štědrý Ježíšek.

V jistém kostele bohatý křesťan zašel do sakristie a pravil panu faráři: »Kázete důstojný pane o nebi i prosím vás, řekněte mně, kde je to nebe?« Pan farář odpověděl: »Ihned, jen co se převléknu.« I zavedl kněz boháče na konec města do nejposlednějšího baruku, kde slabý muž, nemocná žena a 6 dětí hladových. »Zde, pane, smilujte se nad nešťastníky a pocítíte radost nebeskou.« Boháč poslechl a přesvědčil se o pravdivosti slov farářových. —

Víme, že dítě od přirozenosti jest lakomé. Pěkný článek byl v I. čit. o Votěchovi, který dal nemocné sestře cizího hochu půl krajíce bílého chleba. Zasadíme-li v kyprou půdu mladistvých srdéček simě *útrpnosti*, nebudou si děti tropiti smích ze žebráků, dráteníků; také budou míti útrpnost s lidmi hluchými, slepými i jinými nešťastníky, kteří vřelého soucitu jsou hodni.

Nejvíce dojmá dítka vypravování o ptáčcích. Každoročné se opakuje nařízení, aby učitel dbal o vypěstování citu v dětech, aby neubližovaly zvířátkům, zvláště ptáčkům.

»Neškod' chlapče ptáčkům, veselým zpěváčkům
cítí bolest jako ty, nedělej jim trampoty.«

Při dojemném (ne rozplzlém) vypravování oči dětí takřka visí na učiteli, i ten nejhorší neposeda se uklidnil a poslouchá — znamená, že nastala pozornost pravá, třeba by neměly děti ruce na lavici. Děti slzí — cítí *litost*. Velice dojemná je píseň »Osiřelo dítě.«

Tím přišli jsme k citu pro krásné národní písně. Bohužel, že hospodské odrhovačky vždy více zavalují ty lidové skvosty.

I cit pro šetření knih je třeba v dětech vyvinovat.

»Šetřte děti, šetřte knih,
mnoho dobrého je v nich!«

Ošklivé je, chodí-li žáci s rozškubanými knihami do školy. Však nejen cit pro zevnějšek, ale ať dítě *cítí co čte!* Kontrola četby mládeže trvá toliko po dobu školskou. Jakmile žáci vykoučí ze školy, tedy na venkově s uplynulým čtrnáctým rokem, pozbývá učitel veškeré kontroly o tom, co čtou, jaké knihy dostávají do rukou. Že knihy ty, bohužel, jsou často druhu nejhoršího, tomu přisvědčí leckterý učitel v obci, do níž přináší kolportér měsíčně řadu krvavých románů s hrůznými obrázky do textu vloženými. Škola podává dítěti jen věci dokonalé, šlechtí mysl mládeže pro směr ideální!

Studie o psychologii dítěte.

Podává FR. ŽUNDÁLEK.

Pojem řeči. V širším smyslu znamená řeč souhrn znaků, pohybů, posuňků, jistých projevů duševního života, kterými člověk svým bližním dává vědět, co myslí, cítí a chce. Řeč skládá se jak z citlivých pohybů, tak z posuňků rukou, tedy z gestikulace, dále z rozmanitých jiných pohybů, jako ze zvuků, k čemuž náležejí i zvuky neurčité, pláč i smích. V nižším smyslu pak znamená řeč souhrn lidských zvuků. U dítky lišíme mluvu od řeči dítěte, která začíná jeho narozením, neboť mluvíme-li o řeči v širším smyslu, náležejí k řeči první pohyby, jimiž dítě se hlásí k životu jako tvor. Posuňky pro mluvu dětskou mají později význam podřízený, ač významu nikdy zcela nepozbývají. Stává se to pro zvláštní vlastnost této mluvy.

Kdyby dítě bylo ponecháno samo sobě a nedal se mu návod k řeči, lišila by se mluva dítěte jistě od jeho žvatlání. Máme pro to doklady. Hall pozoroval, že 20 hochů si vytvořilo novou řeč, kterou se dorozumívalo. Když však chodili do školy, zanechali této zvláštnosti. Dítě se vyvinuje vlivem okolí; napodobováním nabývá pak mluvy. K mluvě jest potřebí aby dostoupily jistého stupně vývoje plice, hrtan, dutina ústní, ponebí, zuby a sluch. Hluchoněmý neslyší řeči druhého, a proto nemůže se jí přiučiti. Nežli dítě sluchem vnímá, trvá z počátku tři týdny. Také mozek musí býti vyspělý. Dokud těchto podmínek není, může dojiti pouze ku počátkům mluvy. K mluvě je tudíž potřebí psychického vývoje.

Dítě začne mluvit jakoby najednou a zdá se, že dříve nemluvalo nic. To však je klam, takového náhlého skoku nebylo, neboť mluva byla připravována řečí,

kteřá se dávno jevila. Ale pak se objevuje charakteristická známka, *jakmile se dítě začalo učit běhatí, nějakou dobu v mluvě se zastaví*. Když se překonají tyto chvíle, dojde pak postupně k další jeho mluvě.

Tato perioda se určuje rozmanitě. *Lindner* ji stanoví po tři měsíce, jiný po čtyři a opět jiný po šest měsíců. Nejsprávnější stanovisko jest to, které náležitě pojímá podstatu zvuku, hlásek, to jest součástky mluvy.

Zvuky, které dítě nejprve vydává, nemají nijakého významu psychického, jsou pouze produktem nahodilého, mimovolného pochodu pohybového, jsou automatické. Nesmí nás pléstí při tom okolnost, že zvuky ty objektivně vzaty, podobají se zvukům dospělých. Dítě v této době vyrazí leckteré hlásky, kterých nedovede vysvětliti, na př. *k*, které — jak známo — později působí dítěti z pravidla největší obtíže. Mnohdy to není hláska, nýbrž nahodilý zvuk, poněvadž dítě majíc nadbytek energie, jest nuceno jí užití k pohybu rukou, nohou, a tím se může státi, že má i podobné hlásky jako dospělý.

Dítě reaguje na některé pohyby vlhka, zimy a světla. Dokud zvuky jsou reflexivní, dotud reakce se nemusí podobati popudu, nemusí býti konstatována, ale pak přestávají pohyby reflexivní a začíná napodobení zvuků slyšených, to jest, zvuky mají určitější podobu.

Zvuky ty začínají, jak můžeme pozorovati, celkem stejně. Dítě na př. vyslovuje: *ané, pupu*, dochází k hrdelním zvukům, projevuje zřetelně samohlásku *e*. Jakmile dítě dále dospívá, přidržuje se ku hláskám retním; ty však jsou rozlišeny mimovolně. Tak vyslovuje *pp, papa, fufu*, jakési zubnice *tt*, nemožno však rozeznati, zda je to snad *dd*.

Dokud dítě nejeví nějaké potřeby, nenamáhá se také ji projevit. Avšak jakmile rozeznává potřeby, počne je projevovati a tím, že dokáže ukojení potřeb jistým zvukem, vyvíjí se u něho paměť. Také rodiče, jak známo, tomu porozumějí, když dítě křičí z hladu, ze zlosti nebo mrzutosti, či jinak.

Později dochází ke skutečným výrazům lidským. Dítě počíná si mimovolně i úmyslně osvojovati mluvu svého okolí, lidí, zvuky zvířat, věcí zvučících a j. Ovšem toto osvojování děje se velmi zvolna. Tím dospívá dítě ku blábolení a žvatlání. V $6\frac{1}{2}$ měsíci byly konstatovány zvuky *du*, v prvním roce *mum*. *Tain* shledal, že děvčátko jím pozorované, nejprve vyslovilo *m*, dále *pu*, v roce nebo 15 měsících začalo říkati *papa*, po $1\frac{3}{4}$ roku *mama, tete, na, oko* pro označení slepce, *dada* k označení koně nebo kočáru, *mia* pro kočku.

Toto osvojování mluvy okolí děje se ovšem pozvolna, a naráží na nemalé obtíže. Jeví také zvláštnosti individuální, rodinné a národní, to jest jazykové, tak že by se skutečně mohla vypracovati jakási soustavná mluvníčka dětská.

Postup řeči děje se tím způsobem, jak nejméně jest potřebí fyziologické námahy k vytvoření jisté hlásky. Tato myšlenka byla vyslovena *Difonem*; *Trey* ji sice popřel, *Schultze* však se opět k ní vrací. To však nemožno na jisto tvrditi, poněvadž nelze říci: Vývoj řeči pokračuje tak nebo onak. Podle literatury bylo by ovšem dosti ukázek gramatiky dětské. Řeč každého děcka má svoje zvláštnosti, které by nemálo zajímalí. Dr. *Čáda* sestavil dle 6—7 dítek takovou mluvníčku.

Jakmile dítě postihne rým, dá se do básnění! Jest to u člověka přirozeno, neboť ve 12—14 letech cítí v sobě každý básníka a pokouší se jezdit na Pegasu! Tak jisté dítě rýmovalo Točilo se kolo v ruce, jako majé (malé) slunce

v ruce. Dítě 8leté odkoukalo z čítanky báseň a reprodukovalo ji, jak umělo. Rodiče měli z toho ovšem báječnou radost. V 10. letech si složil hošík ličení jitra verši: »Čeledín vyvádí koně ze stáje, vodou je napájí, do vozu zapřahuje.«

Výtvarná činnost dítěte. Dítě chce nejen mluvit, nýbrž také kreslit. Dětské kresby byly předmětem studia a nazírání. *Baldwin* o tom píše, též *Sully* a jiní. Američané podali tyto věci zpracovány monograficky. Z Angličanů sluší uvést *Barnesa, Luckense, Browna*. Dětské kresby byly sbírány, pořádky a také na výstavách vyloženy jako 1899 v Hamburce. U nás se tak stalo hlavně na národopisné výstavě. Na výstavě r. 1899 byla těmito kresbami také alespoň jedna stěna vyplněna. Také na jednotlivých školách se sbírají tyto kresby a ukládají. Také dětským hračkám byla věnována pozornost. Bylo by záhodno, aby se tak dělo všude, poněvadž by tím byl sebrán materiál ke studiu ducha českého dítěte. Nejlépe by se dala celá věc spracovati v nějaké ústřední sbírce v Praze. Bylo by však nutno sbírku kreseb pořádati methodicky, ne co nejvíce kreseb sebrati bezvýznamných, nýbrž pouze rázovitých. Některé věci v kresbách nejsou lhostejny a padají na váhu.

Je třeba také rozlišovati, zdá dítě si hraje či kreslí z donucení, nebo byvši k tomu vyzváno. Kdyby se děly kresby pravidelně na rozkaz, nejevilo by se dítě ve své pravdivosti, jakým jest. Není také lhostejno, zda dítě kreslí z paměti či dle předlohy neb dle skutečnosti. Také při sbírce musí býti vytčeno stáří dítěte a ostatní zmíněné okolnosti udány.

Není totiž jedno kreslení podle skutečnosti nebo předlohy a z paměti. Dle skutečnosti musí hledět zobraziti v předmětu pohyb, což je spleť pochod. Kreslí-li dítě z paměti, kreslí jen to, co bylo vnímalo a přenáší svůj dojem na kresbu.

První vlastností kreseb dětských jest, že dítě kreslí z paměti, a dáme-li mu předmět před oči, nekreslí co bylo postřehlo, poněvadž vnímatí neumí a jen ledabyle se podívá a předmětu skutečného užívá, zda si dobře věc zapamatovalo. Pravidelně dojde ke kresbám z nápodobení dospělých. Buďto otec kreslí, a dítě po něm, nebo je k tomu chůvou naváděno, která chce dítě zaměstnati a ukazuje mu předměty.

Jak rozšířena jest u dítěte záliba kreslit, patrně z toho, že mnohé děti kreslí již od nejtětlejšího mládí, od 1½ roku. *Baldwin* sledoval u své dcerušky prvni kresby od 19. měsíců.

Z počátku dítě nechce předmět vyobraziti, kresba není obrazem předmětu, nýbrž dítě napodobí pohyb osoby kreslící. Majíc málo obratnou ruku, vytvoří ovšem velice nedokonalé a primitivní obrazy. Kreslí člověka, koně, kočku, ptáka. Kresby ovšem vyznačují se tím, že jsou naprosto nepodobny předmětu; pouhé čmáranice. Kresby dětské sledoval *Luckens*. Na výstavě hamburské bylo přes 90% kreseb dětských, které představovaly člověka, jehož zobrazení se těší oblibě dítek, poněvadž lidé jsou v jejich blízkosti. Pak se zajímají děti také o věci, které se pohybují; proto kreslí dítě člověka, jak jde, jak mává rukama. Když kreslí dům, musí míti týž kouř, podobně lokomotiva. Také rádo kreslí deštník, sv. Mikuláše a jiné věci. Z počátku kreslí dítě en face, později v profilu. Zvířata kreslí dítě po délce, jezdce na koni.

Dítě nečí i rozdílu v tom, co ví a čeho neví. Nezná také perspektivy; na př. dům má tři stěny. Nechápe, že předmět jest neprůhledný a kreslí osoby

v domě, jako by je bylo z venčí viděti. Panačkovi je viděti nejen klobouk, ale i vlasy pod ním ukryté. Když maluje profil, naznačí obě oči nebo obě uši, ač viděti je v profilu není ovšem možno. Z prvu se dítě spokojuje s jednotlivými předměty, později spojuje obyčejně dvě věci, na př. lokomotivu jak táhne vozy. Tím více pak se namáhá, je-li to věc zajímavá, tak že kreslí dítě rádo předměty spleťtité, které by ani dospělý člověk rychleji nedovedl nastíniti.

Vznikla též otázka, zda existuje nějaký princip obecný, kterým pochopíme postup ve kresbách. Postup jakýsi se jeví při jich pozorování. Dítě nevychází od celkové podoby předmětu, nýbrž spočine na jednotlivosti, která se mu nejdříve namane; tu zachytí a pozoruje. Pak postupuje k jiným úkazům. To pozorujeme také u dospělých. Když si chceme představit slona, nebudeme mysliti nejdříve na paznehty, nýbrž na chobot, barvu, uši, to jest na jednotlivosti, které předmět charakterisují. To je též zcela vysvětlitelné a přirozeno. (Pokračování.)

♦ HLÍDKA ČASOPISECKÁ. ♦

Posel z Budče v článku nadepsaném: »Učitelé a služba vojenská« nařiká, že učitelstvo není úplně osvobozeno od služby vojenské, neboť »unavený, duševně rozrušený učitel k službě vojenské je neschopen a vůbec učitel k vojně není stvořen.« Dokládá pak, že duchovenstvo je od služby vojenské osvobozeno. Divíme se věru těm nelogickým důvodům obsaženým v uvedeném článku, který zajisté napsala některá mladá, se vším nespokojená hlava. Předně prázdniny jsou ustanoveny pro školní děti a nikoliv pro učitelstvo, vždyť v Uhrách učitelové jsou o prázdninách přidržováni ku pracím kancelářským. Daň z krve musí platiti každý, ona je všeobecnou a učitel by se chtěl této dani vyhnouti! Taková disciplína vojenská je velmi zdravá, je pak skutečně neskromno, žádati pro sebe — tu mladou generaci učitelskou — vždy největších výhod, a tvrditi, že učitel je pro »vojnu« nezpůsobilým, když všechny ostatní stavy beze vsí výminky všeobecné branné povinnosti podléhají. I duchovní je vojákem, a sice v čas války jakožto vojenský kaplan musí táhnouti s sebou do boje a na bojišti třeba v dešti kulí roznáseti umírajícím poslední potěchu. — Ovšem tato práce jeví se dopisovateli »P. z B.« asi úplně zbytečnou. Ze článku toho vyznívá celkem zbabělá pohodlnost, která není nikterak muže hodna. Až přijde ta ideální doba, kdy mír a věčný pokoj vládnouti bude všemi národy, až nacionalismus a vášnivě boje socialisti umlknou, pak všichni budou této povinnosti

prosti. — »Posel z Budče« nenávidí vojnu jako věc velice obtížnou, ba nesnesitelnou, ale šikovatelům, kteří třeba 16—18 roku na této zlé »vojně« ztrávili, zastávající tam úřad plný zodpovědnosti, závidí místo úřednické, kterého po tak dlouhé bezúhonné službě vojenské dosahují, ovšem prokázavše na základě předběžného vzdělání vykonanou úřední praxí pro zastávané místo úplnou způsobilost; vždyť valná většina z nich poživala vzdělání na škole střední, obchodní neb nižší odborné. Ostatně zde jest velmi lehká pomoc: nechť každý ten závistník jde vojákovat, ať dosáhne hodnot šikovatele, a pak mu úřednické místo neujde! Nejprotivnějším je hyperbolické nařikání a nemužné fňukání. To je vrozeno slabým a domyšlivým povahám. —*ly.*

Z Českého Učitele. Divné věci dějí se v našem 20. století. Čeho se nikdo nenadál ani ve snách v 19. století, událo se ve 20., a tu se mi zdá, že toto století stane se věkem vzácných nepravdě podobností. K takovým překvapujícím raritám dlužno aspoň přičísti neobyčejný zjev, že náš přítel »Č. U.«, jinak vtělené dobrotisko, ve dnech právě minulých přiřalval do klerikálních vod, zakotvil v přístavu reakcionářském a spustil ohlušující kanonádu do svého dosavadního mazlíčka — do našeho národního školství. Toho přece nikdo z nás nemohl ani z daleka tušiti. Až mne sluch z toho přecházel, oči vypovídaly službu, když jsem se v něm dočetl: »Ne duch vědy, ne duch pravdy, ne duch svobody, ale duch lži, předsudkův i pověry, duch otrocký, chabý i bojácny, duch plazivosti, falešné pokory a vylhané neupřímné loyality pěstuje se v našich školách národních. . (str. 358.)

Po těch slovech klesla mi hlava a srdce mé dráno bylo divným zoufalstvím nad mým ubohým a opuštěným národem. Staročeši vymírají, mladočeši jsou blízcí svému skonu, Masařík nedochází porozumění, a tak mohl již jenom náš dorost od zhouby vysvoboditi naši bědnou vlast. A konečně zdálo se mi, že i tato poslední naděje naší vlasti vadne. Ale brzy jsem se uklidnil, když mi řekl můj přítel, že jest možno všecko ještě napraviti u našeho dorostu, čím se na něm tak mrzce provinilo naše národní školství. »Č. U.« aspoň dosud nezoufá, ale hřímá do duše proradné oněm zhoubečům, kteří poznali naše školství: »Kdybyste dnes kdo ví jak školu i učitele zreformovali podle svých slepičích mozků, marně se stavíte proti vlivům výchovy ještě od jinud působící, než-li ze školy.«

Mému příteli se zdá, že by tak ještě nejmocněji na výchovu působila křesťanská spravedlnost prováděná v životě praktickém. S radostí potvrzují domněnku jeho jako jedině správnou. »Č. U.« praví s vážnou tváří: »Na této metě se sejdeme!« — ale já nevím, kdy to as bude. Vždyť vidíme, že u této mety stojí naši klerikalové již dávno, a já stále se rozhlížím po svém příteli, brzy-li ji dle svého slibu také doběhne. Ale čekám a čekám, a po »Č. U.« není nikde dosud ani potuchy. ?

* * * SMĚS. * * *

Klerikalismus obecného školství v Haliči. Některé polské listy nemohou se spokojiti s praxí zemské školní rady, která vybírá na místa okresních školních inspektorů hojně odborně vzdělaných kněží, takže 20 procent těchto míst a celá čtvrtina ředitelských míst učitelských seminářů svěřena jest duchovenstvu. V tom vidí nebezpečí pro školu, která prý se klerikalizuje, ačkoli církev stará se horlivě o vzdělání nejširších vrstev lidových. Nelze přece upříti, že církev byla zakladatelkou veškerého nynějšího školství. — *lek.*

Školství v Kraňsku. Roku 1845 byly v Kraňsku pouze 94 školy a 9044 do školy chodících dětí, roku 1898 pak se zvýšil počet obecných škol na 367; pak je v zemi pouze jedna měšťanská škola a 18 soukromých škol obecných. Do školy pravidelně dochází přes 51.000 dětí, kdežto všech školou povinných jest na 55.000,

takže přes 3000 pohřešuje školního vzdělání. Na 100 km^2 v Kraňsku byly 3·4 školy (v Cechách, na Moravě a ve Slezsku 10·4), na tisíc obyvatel bylo průměrně 120 školních dětí, na jednoho učitele 90. Země má pět státních gymnasií, tři vyšší a dvě nižší, z nichž jedno jest německé (v Kočevji), čtyři dvoujazyčné. Reálná škola jest pouze jedna, a to německá, ústav učitelský a učeitel (dvoujazyčný). Dále dlužno uvést obchodní školu, čtyři průmyslové odborné školy, 15 průmyslových škol, tři školy pěvecké a hudební, rolnickou, podkovářskou, vyšší dívčí, hospodyňskou. Normální školský fond činil zmíněného roku 398.573 zl. Jedno dítě obecné školy stálo zemi průměrně 7 zl. (v Horních Rakousích 20 zl.). Zemská školní rada záleží ze zemského hejtmana (místodržitele) nebo náměstka jím jmenovaného jako předsedy, z dvou poslanců zemského výboru, z referenta správních a hospodářských školských záležitostí, z zemského školního inspektora, z dvou zástupců katolické církve, z dvou členů učitelského sboru a ze zástupce městského zastupitelstva v Lublani. Zemský inspektor jest pouze jeden, okresních pak sedm. Školství vězí posud pod vlivem německé byrokracie, která nedopřává vzbuditi národního ducha ve školních dětech. — *lek.*

Zajímavá nadace. Na návrh starosty Fr. L. Bilišského založena pro okres turčanský v Haliči nadace 2000 K z dobrovolných sbírek na zakoupení úlů se včelami a ovocných štěpů, aby se rozdělilo po 1 úlu nebo po 5 štěpech mládeži bez rozdílu vyznání. Nadaci spravuje zemský výbor, stipendia uděluje předseda okresní školní rady v Turce. — *lek.*

Boj proti kořalečnímu moru ve školách. K příčinám degenerace ve Francii náleží také u velké míře kořaleční mor. Proto zavedena ve všech francouzských školách protikořaleční nauka, jejíž úkolem jest objasniti dětem zhoubné morální i fyzické následky požívání alkoholu. Prostředky k tomu jsou obrazy, vypravování a příklady ze života. Ministr vyučování uložil spráвам školy tuto povinnost nejpřísněji, tvrdě, že jinak veškera práce ve škole směřující ku povznesení lidu stává se marnou. Proto učinil tuto nauku rovnoprávnou s jinými předměty a zamýšlí ji učiniti předmětem kursovních zkoušek. Také vyzývá učitelstvo, aby mimo školu poučovalo mládež i lid protialkoholickými výklady, doloženými číslicemi a příklady. Také u nás, jmenovitě na

Moravě ve slováckých i valašských krajích škola i učitelstvo v té příčině by měly vyvíjeti horlivou činnost, poněvadž blahobyt národa a jeho vzdělanost jsou úzce spojeny.

—*lek.*

♦ ♦ LITERATURA. ♦ ♦

Schválená učebnice. Tipmanův »Stručný dějepis církevní pro školu a dům« (5., podstatně nezměněné vydání, nákl. českého knihkupce F. A. Urbánka v Praze) schválen jest pro školy měšťanské a ústavy učitelské všemi nejd. konsistorem Čech a Moravy, jakož i vys. c. k. ministerstvem osvěty a vyučování dne 19. m. m. č. 3452.

Nová rukověť správné češtiny. S radostí pozdravujeme tuto novou knihu Fr. Bartoše, dávného zápasníka za správnost jazykovou, která si vytkla za úkol tomuto nešváru odpirati, škaredé bejli, jež z neporozumění a pošetilosti se rozmohlo, vypelet. Kniha tato patří do rukou všech našich vzdělanců, kteří čini nárok, aby pokládáni byli za česky vzdělané lidi. Uspořádána jest ve formě mluvnice a slovníčku tak přehledně, že každý ihned se v ní vyzná a dovede se pak vystříhati nesprávnosti. V kancelářích, na stolcích studentů, učitelů, všude by měla býti příruční knihou, do níž by nahlíželi, kdykoli jsou na rozpacích, zda to či ono úsloví jest české. Lid náš venkovský, zejména pokud nečte, mluví svým krásným nářečím, a »vzdělanci« mluví a píší přečasto česko-německo-francouzskou směsicí slov. Kež splní se očekávání autorovo a všech přátel čisté mluvy. Zbraň se podává všem do rukou, jen třeba chopiti se jí. — Rukověť vyšla tyto dny nákladem knihkupectví Emila Šolce v Telči na Moravě a prodává se za 3 koruny.

Slovanské melodie. Skladby pro harmonium. Rediguje a vydává Emil Kolář, odborný učitel v Ivančicích u Brna. Svazek 5. — Obsah: Musil Fr.: Dvě paraphrase na národní písně. — Nešvera Josef: Melodie. — Pihert J.: Slovanská ballada. — Pařha J.: Dumka. — Janáček L.: Po zarostlém chodníčku. — Pařha J.: Z luhů moravských. — Cena 2 koruny. — Přátelům hudby tyto něžné, ne těžké skladby, vřele doporučujeme.

Světlo v temnotách. Napsal Jan Pauly. (Lidová knihovna roč. I. č. 8.) Cena 32 h.

»Nové proudy.« Měsíčník křesť.-socialní. Roč. II. č. 9. — Obsah: Kardinál Mannig, apoštol otázky socialní. — Možno-li společnost komunistickou uskutečnití a za jakých podmínek. — Papežství a otázka socialní. — K hnutí odborovému. — Důležitost, předmět a rozsah otázky dělnické. — Za Juliem Zeyrem. — Různé zápravy.

Obě tyto publikace vycházejí nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze. Doporučujeme co nejlépe.

Měsíčník **»Příroda a život«** jest jediný list český, který jest věnován přirozené správě života, přírodnímu léčení, zdravotnictví, tělesné i duševní výchově člověka a povznesení hmotného a mravního stavu jeho. Snahy listu jsou ušlechtilé a list sám vždy více a více nalézá obliby v českém čtenářstvu. Celoroční předplatné 2 K. — Číslo na ukázkou ochotně zašle administrace: Král. Vínohrady, Korunní třída č. 880.

(Zasláno.)

Manifestační návštěvu na posv. Velehrad

porádá letos dne 30. července ve slavnostních dnech Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoděje »Jubilejní spolek katolický Praha«, ku kteréžto návštěvě zve celou českou veřejnost. —

Vypraven bude zvláštní vlak při cenách co nejnižších a o pohodlí po cestě, jakož i o pobyt na Velehradě, bude co nejlépe postaráno. Zároveň návštěvníci Velehradu budou moci popřáti si výlety na památný Hostýn, historický hrad Buchlov, do slovácké Salaše v Chřibech atd. — Podrobný program bude uveřejněn co nejdříve. — Počet účastníků jest nutno znáti do konce měsíce června. Informace, přihlášky a přijímání úspor na tuto návštěvu se konají denně od 6—7 hod. večer v místnosti spolkové (Spálená ulice č. 20. přízemí). Přihlášku lze odvolati do 14 dnů před odjezdem, po kteréž době propadají úspory na jedno místo ve vlaku, přebytek bude i potom vrácen. — Doufáme pevně, že česká veřejnost chopí se ráda tohoto našeho počínu, aby ukázala naší sesterské Moravě své sympathie.

Přípravné komitě.



Papírnický závod družstva Vlast má hojný výběr obrázků k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) obrázky k prvnímu sv. přijímání:

1. **domácí**: po 2 h (100 za 1-50), po 4 h tři druhy (100 za K 2-70), po 14 h tři druhy (100 za 12 K); 2. **štyrsko-hradecké** od firmy »Styria«: šest druhů po 18 h (100 za 18 K) a jeden po 6 h (100 za 6 K); 3. **mnichovské** od firmy Müllerovy: po 18 h (100 za 18 K), tři druhy po 22 h (100 za K 21-60); letošní obraz k I. světému přijímání od této firmy nemáme; 4. **berlínské** — zvláště krásné — od f. Albrecht a Meister: po 6 h (100 za 6 K), po 8 h (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h 4 druhy (100 za 16 K), po 40 h (100 za 40 K), a po 60 h — těch je na skladě jen něco málo.

b) obrázky k první svatě zpovědi:

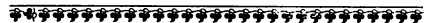
berlínské: — velmi vkusné a umělecky provedené — po 4 h (100 za 2 K 50 h), po 8 h dva druhy (100 za 8 K), po 12 h (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K).

Poznámky. 1. Přichozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a podle vůle ty ony si vybrali. — 2. Všecky obrázky tuto uvedené mají české nápisy, avšak objednali jsme většinu těchto druhů i s německými nápisy, tak že i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužiti. — 3. Do těchto obrázků vložili jsme veliký kapitál, a nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma rozeslati. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu.

Objednávky obratem pošty vyřizuje

papírnický závod druž. Vlast v Praze,

Žitná ulice č. 570-II.



VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Česk.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlasť.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumům, klerikům a studentům slevují se deset procent a sbíralo dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zaslala se předpl. a adres. roklamače, jež se nepočítá a nefrank. Ru k o p i s y pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Em. Žákoví, gym. katechetovi na Smíchovské; pro učitel. přílohu přijímá přis. český K. skulický, F. učitel v Sušovicích, (p. V. Jesuice), pro katechetkon přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Hološovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frt. Horáček. (Pokračování.) — Dvě souhvězdí z dějin vychovatelství: J. M. Sailer a B. Overberg. Píše prof. Ad. Fux. — Studie o psychologii dítěte. Podává Fr. Žundálek. (Pokračování.) — Feuilleton: Obrazy dítky špatně vychovaného. Z francouzského podává J. Neliba. (Pokračování.) — Směs. — Literatura.

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

Klassický jest výrok, jenž po té stránce učinil na II. všeobecném sjezdu katolickém ve Vídni P. *Abel S. J.*, sám bývalý gymnasijsní professor:

»Znám jednoho vynikajícího generála, jenž přes svých 70 let s jinošským zápallem čítá Tacita a Horáce. Jiný pak muž, ač přes 60 roků stár, nezná čtyby zábavnější nad Ciceronovy řeči »contra Verrem« a »Pro Milone«. A nyní račte učiniti pokus a zkoumejte, kolik procent mužů vzdělaných, kteří, dejme tomu před 15 léty¹⁾ vyšli z gymnasia, co sobě z celého klassického studia zachovali pro život? Neračte sobě mysliti, že sebe sama vyjímám. Ale, odkud ten neblahý sen? — Odtud to pochodí, že jsme ve vyšších třídách gymnasijsních místo důkladného rozboru díla »Pro Milone« aneb krás musy Horatiovy byli týráni samým *perfektem a supinem, konjuktivem a infinitivem* a p. Požitku z obcování s klassiky jsme nepocítili nižádného, a proto nedivme se, že tak mnohý maturant po přestálé zkoušce řeckou latinskou gramatiku hodí do kamen a ohniček udržuje jinými ještě klasickými špargály! A to jest ta první a jediná radost, kterou mu klassikové způsobili.«²⁾

Než jednostranní obhájcí dosavadní soustavy nedají se ze svého olympicky božského klidu vyrušiti, považujice pouze sebe sama za povolane strážce statků ideálních. Jsouť *esoteriky*, zasvěcenci, kteří byť i do eleusínských mysterií nebyli zasvěceni, vědí přece neskonale více než *exoterikové* — barbaři. »Co je po řeči« — odpovídají na výtky svrchu uvedené — »nezáleží na tom, aby abiturient uměl mluvit latinsky neb řecky, ani aby pojal ducha klassiků antických — to vše se časem zapomene. Také realní vědomosti vyprchají z paměti. Kde jest absolvent školy střední kterékoliv, jenž by po 10, 20 letech věděl ještě haldy pojmů i názvů z oboru země a dějepisu, přírodopisu, lučby a pod.?

¹⁾ Nyní bychom museli psáti před 25 léty. Pozn. spis.

²⁾ Verhandl. d. II. allgem. österr. Katholikentages 1889. II. pag. 15.

Jak mnohý učený doktor je v nesnázi, ptá-li se ho synáček-gymnasista neb realista na to neb ono, a jak opatrně vyplní mezeru své učenosti z — »Naučného slovníku«?

A s plody klassického studia mělo by býti jinak? Nikoliv — také jejich *obsah* klesne poněnáhu v zapomenutí — co však nevymizí, to jest *vzdělání formální*. To jsou formy ducha konstantní, kterých nabyt dlouholetým cvikem *grammatickým*, jehož výsledky trvalé jsou: jistá volba pojmů, jasný výměr, přesný úsudek, zručnost soustavného zařadění, lehká methodika; logické myšlení, obsažná, jádrná mluva a ustálený charakter.

Jest to sice věc choulostivá, třásti podnožím model, jimž kořili se lidé po staletí — avšak jednou se tak státi musí, má-li dosavadní způsob studia klassického dočkat se žádoucí reformy vůbec. Autor této úvahy neváhá upřímně vyznati, že sám po dlouhá léta považoval *mluvnici řeckou a latinskou* za nejněbornější brus duševní k docílení logického myšlení. A tehdy již, když chatrný užitek četby klassické nebyl žádným tajemstvím více, těšili jsme se duchaplnými verši *Horatia Flacca*:

»Ergo fungar vice cotis, acutum
reddere quae ferrum valet, exsors ipsa secandi:«¹⁾
(Epistola ad Pisones.)

Avšak Bohu žel! — neboť neradi loučíme se s názory, které s námi takorška srostly, byť i pouhými předsudky býti se ukázaly — tíhou důvodů odpůrců soustavy tak zv. *grammatokratické* donuceni, pozměnili jsme podstatně dřívější mínění svoje o vlivu mluvnice na ustálení a vybroušení kategorií lidského myšlení. Zajisté nejdeme s těmi, kdož v řeči té či oné domnívají se zřítí pouze spoustu hlásek a tvarů *nahodilých* — neboť každý jazyk má *svoji t. zv. logiku individuální*, avšak nikoli *universální*. Jazykové mají logiku ať tak díme *mluvnickou*, ne však *filosofickou*. Kdo by se snad nad tímto stanovením *logiky dvojí* pohoršoval, tomu nezazlíme, řekne-li »Tudíž nemají jazykové logiky vůbec!« Rozdíl obou »logik«, námi naznačený upomíná na středověké axioma: »Theologie valet — philosophice non!«

Než přejdeme k vysvětlení samému.

Mluvnice každá a hlavně řecká a latinská jest mnohým paedagogům jakýmsi druhem *logiky formální*. Přihlédněme blíže k pojmu věci. Každý, jen trochu vzdělaný člověk, domnívá se, že slovu »logický« dobře rozumí — a přece nejen v knihách různého druhu, nýbrž i také ve spisech filosofických panuje o tom všeobecný zmatek. Co je *nelogické* ví každý a sporu o tom není. Nelogické není snad tolik co »nepravdivé« simpliciter, nýbrž *takové* nepravdivé, jehož *ne-pravost* vyplývá ze zákonů myšlení způsobem *naprostým*.

Díme-li na př. »Venku prší« a někdo nás přesvědčí o opaku, tu dokáže sice, že jsme mluvili nepravdu, ale nikoliv, že bychom byli mluvili *nelogicky*. V literatuře filosofické v odstavci o logice naléztí lze hojně vět, které za příklad *logického myšlení* a mluvení naprosto se nehodí. Přesně řečeno *nelogické* jest to, co zákonům myšlení odporuje; *logické* jest to, co dle zákonů myšlení býti *musí* — tedy myšlení *nutné*, kteréž může ovšem býti pouze *jedno* a jedině.

¹⁾ »Nuže ať brusu zaujmou místo,
jenž ocel zostřit dovede, sám k sekání neschopen.«

Avšak v *mluvnici* uvádějí se co logické také takové věty, které připouštějí celou řadu myšlených *možností*, místo jediné, myšlené *nutnosti*.

Trváme-li na těchto premissách, pak musíme věty, jako na př. »Pták zpívá, žák píše, strom kvete, růže jest červená,« atp. zařaditi do kategorie logických možností sice, (neboť lze také říci: pták lítá, žák zpívá, strom se pohybuje, růže jest bílá, atd.) avšak nikoli do kategorie logických nutností. Co medle máme tomu říci, táže se *Dr. Neudecker*, z jehož stati¹⁾ tento úsudek o logice mluvnické vyjímáme, když sám takový filosof, jako *Dr. Wundt* ve své »Logice« uvádí věty, jako: »Der Tisch wird lang« — »Strafen sind nützlich« — »Nachdem die Schlacht geschlagen war, zog sich das Heer zurück« — jako *logické*. *Mluvnický* správné — ano. Avšak zajisté ne logické dle zákona *identity* mezi podmínem a výrokem. Samo již pojmenování *formální logika*, kterým grammatisté mluvnici přezdělí, jest výraz pochybený, jelikož tradicionální formy mluvnické neslouží pouze k vyjádření logického, nýbrž i nelogického.

Se stanoviska *mluvnického* nenechá se zajisté proti větě: »Železo jest dřevěné,« pranic namítati — avšak se stanoviska logiky ano.

Navzájem opět věta »Mensa est rotundum«, při níž grammatik může vyletěti z kůže, nemá s logikou pranic společného. Této jest úplně lhostejno, i že stůl je náhodou okrouhlý, i že *mensa* je náhodou rodu ženského — vždyť stůl, Tisch jsou rodu mužského, — i že posléze v rodě ženském zmíněné přídavné jméno má tvar *rotunda*. Formy *mluvnické* jsou pouze k tomu zde, *aby se lidé srozuměli*. Kriterium správnosti logické ve vyjádřeném úsudku zákon mluvnický neobsahuje. *Dr. Neudecker* který ještě jiné příklady z větosloví uvádí, odvažuje se docela tvrditi: »Ich stehe daher gar nicht an, im Gegensatz zu der herrschenden Meinung zu behaupten, dass überwuchernde *grammatische* Schulung notwendig die Schärfe der *logischen* Auffassung abstumpfen muss. Denn, was ich in Kürze über die Discrepanz von Grammatik und Logik an der elementarsten Denk- und Sprachformen auszuführen versucht habe, das gilt in analoger Weise von dem gesammten *syntaktischen Kram* der Grammatiken. Vielleicht regen diese Zeilen den einen oder andern Collegen an, einmal ernstlich über den Wert der »formalen Logik« nachzudenken, und ich bin überzeugt, er wird auch zur Einsicht kommen, dass sie *gar keine Logik* ist.«²⁾

Před nedávnem vypukla tuhá půtka mezi německými linguisty o otázce, jsou-li jazykové formy po stránce hlásko- a slovtvorné výplodem pochodu přesného, řízeného naprostými zákony jazykotvornými, čili dílem pouhé náhody. Tak zv. *mladogrammatikové* (Junggrammatiker) postavili princip, že v oboru jazykotvorném není žádných výjimek, nýbrž že veškeré úkazy jsou ovocem naprostých zákonů přirozených. Proti theorii této ozvali se *E. Curtius* a *Schuchardt* způsobem rovněž tak ostrým, jaký do sporu uvedli jich odpůrci. Klidně a zároveň duchaplně rozřešil spor ten *Fr. Müller*: »Jsou-li zákony hláskoslovné zákony přírodní?« tak se táže, a odpovídá: »Smím-li sobě dovoliti podobenství, tedy bych přirovnal zákony hláskotvorné s oněmi zákony, kterými se řídí mrav i obyčej lidský a které nazýváme — *modou*. Neboť i moda má své zákony, které nejsou tak libovolné, jak by se snad mnohému na první pohled zdálo, také moda má své důvody — avšak

¹⁾ Viz Paedagogium VIII. 1886 pag. 477.

²⁾ L. c. pag. 481.

tytéž nesluší nikterak odvozovati z přírody, nýbrž z člověka samého a společnosti, jejíž jest členem.¹⁾

Co zde o elementech jazykových řečeno, platí o tvarosloví každého jazyka vůbec. *Moda* — aneb jak se ve školách říká *usus tyrannus* sluje ten hlavně umělec, který buduje mnohočetný palác mluvy.

POKRAČOVÁNÍ.

Dvě souhvězdí z dějin vychovatelství: J. M. Sailer a B. Overberg.

Píše prof. AD. FUX.

Jako zářící dvouhvězdí na obzoru blankytného nebe stkví se na poli paedagogické literatury dva věhlasní mužové: Jan Mich. Sailer a Bed. Overberg, kteří v činnosti své navzájem se doplňují tak jako nauka a výkon, theorie a praxis, vědění a dovedení.

Život těchto dvou znamenitých paedagogů není dosud tou měrou znám, a zásluhy jejich nejsou tím způsobem v širších kruzích vychovatelských oceněny, jak toho zasluhují; neboť působení jejich bylo čisté, ideální, požehnané, Bohu, člověčenstvu, učitelstvu a mládeži zasvěcené. Z příčiny té dlužno, vylíčiti blahodárnou jejich činnost paedagogickou, lidumilnou a poukázati na převelké jejich zásluhy, kterých si dobyli nejen o výchovu vůbec, ale i o učitelstvo zvláště.

Jan Mich. Sailer, jeden z nejšlechternějších charakterů a výtečných biskupů katolické církve, pravý lidumil, přítel učitelstva i mládeže, narodil se v Aresingu, v Horních Bavorách r. 1751. Otec jeho, chudý obuvník, zbožného smýšlení, dal se tesařským mistrem Riegrem přemluviti, aby syna svého dovedl do Mnichova, kde jednak prosbami, jednak dárkem několika sluk (které také viděti lze na jeho pomníku v bisk. domě v Řezně) podařilo se mu, získati jistého učitele, jehož prostřednictvím stal se hoch společníkem syna bohatých rodičů a účastníkem jeho vyučování.

Když roku 1770 dokončil studia gymnasiální, vstoupil do jezuitské kolleje v Landsbergu, pohnut byv k tomu učeností a vážností zbožných kněží jesuitů.

Když řád ten roku 1773 byl zrušen, odebral se do Ingolstadtu, kde svá studia dokončil. R. 1777 ustanoven jako »repetitor publicus« filosofie a theologie a v úřadě tom stýkal se s množstvím svých posluchačů. Po třech letech stal se professorem dogmatiky, ale již za rok byl úřadu svého zbaven následkem zcela pozměněné organisace universitní a vedle četných jiných učitelů vykázáno mu výslužné 240 zl. bez ohledu na jeho schopnost a zásluhy.

Za nejskrovnějších poměrů přebýval u svých přátel a použil prázdného času ke studiu a spisovatelství.

Pro *modlitební knihu*, kterou sepsal pro katolické křesťany r. 1784 a kterou i vynikající protestanté doporučovali stoupencům svým, byl fanatikem illuminátů Nicolaiem v Berlíně nařknut, že chce protestanty přivesti ke katolicismu. Téhož roku však stal se opět professorem theologie v Dillingách, kdež 10 let působil. Ale zase podezříván z různých stran a vlivuplných kruhů, kterým se činnost jeho nelíbila, byl bez slyšení, bez soudu, bez práva úřadu svého zbaven. —

¹⁾ »Die Hauptprobleme der Sprachwissenschaft« von Dr. Gieszwein 1862 pag. 108.

Ani toto hluboké pokoření nezviklalo jeho víru a důvěru v Boha! Byl mužem povahy přímé, beze všeho farizejství, byl jako Nathanael »pravý israelita«, v němž nebylo ani lsti ani klamu.

A důvěra jeho v Boha nebyla sklamána. Když tehdejší král bavorský Max Josef (1799) stal se kurfiřtem, povolal, aby napravil bezpráví svého předchůdce, Karla Theodora, Saileru opět do Ingolstadtu, odkudž již roku následujícího odebral se jako professor do Landshutu, kdež 21 roků zdárně působil jako učitel mravouky a pastorální theologie, jako kazatel a spisovatel, a množství žáků z blízka i z daleka k sobě připoutal. Max Josef nedal se ani Napoleonem, kterémuž Sailer zdál se býti příliš katolickým, ani druhou stranou, která Sailerovi nepřála a z nekatolického smýšlení jej podezřívala, proti němu zaujati; ale k biskupskému stoli v Augšburku, na kterýž jej povýšiti chtěl, nemohl mu přece dopomoci, poněvadž i římská stolice byla zaujata proti němu.

Když však této prohlásil své podrobení a svou poslušnost, jak to před ním učinil Fenelon a po něm Hirscher, stal se kanovníkem v Řezně, r. 1822 coadjutorem biskupa s právem nástupnictví a r. 1829 biskupem, kterýžto úřad jenom dva roky zastával, neboť zemřel 20. května r. 1832.

Jeho velký příznivec a vděčný žák, král Ludvík I., zařídil mu již jako coadjutorovi biskupství zámek svůj blíže Řezna a ponechal k volnému upotřebení; v biskupském dómě po smrti pak dal mu naproti hrobce své postaviti nádherný pomník.

Nevšední vděčnost prokazovali mimo královského příznivce Sailerovi i veřejný svými spisy pro mládež a upřímný přítel jeho Křištof Schmid, Melch. Diepenbrock, kardinál a kníže-arcibiskup vratislavský, jenž k podnětu Sailerovu zanechav studia právnická, obrátil se k theologii. Byv roku 1823 na kněžství vysvěcen, stal se tajemníkem Sailerovým v Řezně. A tak i mnozí jiní výteční mužové věnovali mu čestné a vděčné vzpomínky.

Nejznamenitější dílo jeho bylo »*O vychování pro vychovatele*«, ve kterém na jevo dává vroucí a nelíčenou zbožnost. Protestant Diesterweg o práci té píše: »Převeliké a nejčistší nadšení pro oblažení lidstva »*vychováním*« vytvořilo toto dílo. Z každého řádku mluví k nám duch vznešený a k vyšším pobádá nás všem. Jest to »*čtení*« pro mladíky. Kdo v knize té nenajde zalíbení, v kom nezbudí rozněčení a nadšení, na tom svět mnoho nezíská.«

V díle 1. líčí pravzor vychovatele, v díle 2. realizuje myšlenku tu za jistých daných podmínek, které jsou rodina, vychovatel, různé školy, výchova mužského a ženského pohlaví, výchova občana, vladaře; ale provedení celkové není důsledné. Jakkoli by bylo toto vědecké rozdělení správné, proto přece Sailer dle něho všude se neřídil a neprovedl je přesně a konsekventně, neboť již 1. díl obsahuje na četných místech množství »*konkretních*« pravidel; a naopak 2. díl uvádí hojně »*ideálů*«, které muži tomu rhetoricky nadanému vždy po ruce byly, jako ideál učitele, školy, ideál jinocha a jeho vzdělání a j.

Dle Saileru jest předním úkolem školy »*vychování*«. Osobnosti učitelově připisuje velký vliv vychovatelský. »*Učitel budiž především vychovatelem.*« Vlastností, které učitele zdobiti mají, jsou: »*Láska k dětem, trpělivost, nelíčená zbožnost a skromnost.*« Duch vyučovací budiž živý a jeviž se veselou myslí. »*Výchovu případně přirovnává k válce na výboj a odboj proti všemu zlému a pro dobro.*«

»Děti nemají se státi ani pouhými loutkami ani učenými větrníky, nemají býti ani hrubými špalky, ani osvícenými doktory.«

Výchovu dělí na tělesnou, rozumovou a náboženskou čili mravní, rozlišuje při tom poznání, mravnost, náboženství. Dítě má býti 1. disciplinováno, 2. kultivováno, 3. civilisováno, 4. moralisováno, 5. divinisováno.

»Nedosáhne-li vlády při dítěti nad zvířecím pudem kázeň, klesne na zvíře a stane se divochem.«

Velkou váhu klade na dobrý příklad učitele: »Buďte lepšími sami, a mládež se ihned polepší.«

Nejvyšším principem výchovy jest Sailerovi »*divinisování*«, by to, co božského v člověku jest, k obrazu božimu se též připodobňovalo. »Nestačí člověka vyučovati, vzdělávati, uzpůsobovati, umravňovati, nýbrž třeba *jej též k božskému životu naváděti, divinisovati*, jinak života nejdokonalejšího nebude v něm.«

Jak velikým lidumilem byl, vysvítá z jeho péče o školy venkovské, neboť píše: »By školám po venkově bylo pomůženo, mějž: *a) každá větší obec svou školu, škola svoji zvláštní budovu, každá budova školní svého učitele, každý učitel zbožnost a ctnost jako člověk, horlivost a způsobilost pro vyučování jako učitel a dostatečné příjmy jako bytost, jež ze vzduchu živa býti nemůže. Nesluší posmívati se, že mnohý učitel je spolu kostelníkem, zpěvákem, varhaníkem, ředitelem kůru, hrobařem, tlapačem, obecním pisařem, že seká louku svou a mlátí obilí své sám, že jest, churaví-li mu žena, i kuchtíkem i služkou ve své domácnosti. Tu nemá posměch svého místa, tu nezbytna je pomoc!*«

Kéž by si povšimli slov těch mnozí naši tak řečení »*moderní*« paedagogové a učitelé a uvážili, jak již v době oné o zvelebu školství národního vůbec a o hmotný blahobyt učitelstva zvláště pečovali osvícení mužové, lidumilové a věhlasní paedagogové katolíci.

(Pokračování.)

Studie o psychologii dítěte.

Podává FR. ŽUNDÁLEK.

* POKRAČOVÁNÍ *

Podmínky studia paedo-psychologického. Ve studiu paedopsychologie dlužno také dbáti, zda jest dítě zrozeno z rodičů chudých nebo bohatých, poněvadž toto má více dojmů nežli první. Jinak též se jeví dítě rodičů vzdělaných, nebo méně vzdělaných, dítě z města nebo z vesnice, z kraje nebo s hor, poblíž moře, velkých řek a p. Tyto rozdíly působí znamenitě na intelektuální vývoj dítěte.

Když dítě vstoupí do školy, počíná pro ně nová doba. Škola originalitu dítky nivellisuje, škola jest demokratická, hledíc všecky stejnoměrně zaměstnávat i a vychovávat.

Proto jest nezbytno při studiu dítěte na tyto vlivy bráti náležitý zřetel. Také je radno voliti k tomuto studiu dítky z jednoho místa. Také jest dávatí otázky o věcech dětem známých a to přiměřeně, poněvadž nejtěžším uměním jest uměti se tázat. Dítě bývá také zaraženo a roztržito při vstupu do školy nezvyklostí okolí a není schopno odpovědi. Také není radno všem společně dávatí otázky, na př.: »Kdo zná tuto věc?« poněvadž tak se nepozná dobře rozsah myšlenek každého děcka.

První pozorování myšlenkového rozsahu u dítěte bylo učiněno r. 1870 v Berlíně na popud paedagogického spolku. Při tom se poznalo, že dítě přichází do školy s velmi malými vědomostmi, tak že škola má veliké potíže, když dítě má tak málo představ. Tak byla dána otázka, zda dítě zná běžícího zajíce, zda vidělo veverku na stromě, plovoucí labuť, kachnu, zda slyšelo skřiváncí zpěv, zda vidělo skákající žabu, úl, motýla na květině, hlemýžďe, brouka, čtvrti měsíce, východ a západ slunce, co je to sad, zda zná hlavní třídy města, náměstí, budovy, jako radnici; zda jelo po železnici, po vodě, zná hory, moře, les, louku, jezero, řeku, žitné pole, brambořiště, zasněženou krajinu, ves, mlýn, zda vidělo orati, žítí obilí, zda zná trojúhelník, čtverec, kruh, kouli, kostku, číslo 1—10; ví-li o Pánu Bohu, Ježíši Kristu, zná-li biblickou dějepřavu, modlitbu z paměti, úkony bohoslužebné, jméno svého otce a stav; ví-li co je to krok, umí-li pohádku o červené karkulce, zda dovede správně opakovatí předřikávaná slova, básničku, zazpívati, zda slyšelo hudbu a jiné.

Tyto otázky byly zodpověděny a zaslány zmíněnému spolku, který je dal prozkoumati a spracovati *Bartholomäimu*. Dle uveřejněných výsledků lze poznati, že učitelé při vstupujících dětech jest se spokojiti s pouhým surrogátem, který pak dlužno pilně brousiti, aby se stal z dítky užitečný úd lidské společnosti. Při tom zjištěno, kolik představ dětem chybělo vůbec. —

Mnohem lépe zdařil se pokus druhý, který učinil Karel Lange, řídící škol, který se postavil na opačné stanovisko, totiž zjistil, co děti znají. Pozoroval děti šestileté a to 500 žáků obecných škol městských a 300 žáků vesnických, když vstoupili do školy. Dal jim 14 otázek: kdo viděl vycházeti a zapadat slunce, kdo zná měsíc a hvězdy, kdo viděl a slyšel skřivánka, kdo viděl ve vodě plovati rybu, kdo byl u rybníka, potoka, řeky, vystoupil na horu, kdo byl v lese, zná dub, žitné pole, kdo viděl jak se dělá z žita chléb, kdo pozoroval práci obuvníka, truhláře, zedníka, kdo byl v kostele a co ví o Pánu Bohu.

Městské děti znaly velice špatně přírodu; ani čtvrtina neviděla slunce zapadat, natož teprve vycházeti. Sotva polovina byla rybníka a vystoupila na horu. — Když srovnával pohlaví dítek, měly dívky vesměs méně představ ze svého okolí než hoši, méně slyšely, méně pozorovaly a zažily a to v městě i na venkově. Jen v jedné věci dívky vynikaly, že znaly totiž z biblické dějepřavy a o Pánu Bohu více než hoši.

Toto studium dítěte našlo hojně následovníků, a to hlavně v Americe. Tam činil pozorování na dětech v Bostonu roku 1880 *Hall* a užil k tomu záznamů Greenwoodových. Celkem zkoumal 6879 dítek, a to nejen bělochů, nýbrž také 47 nebělochů ve věku 6 let. Obezřetnými otázkami dostal tyto výsledky, že znalo

	v Bostonu:	v Cansacity:	
	bělochů	bělochů	nebělochů
úl	20 procent	40·6 proc.	34 proc.
víno	23	52·7	41
trásořitku	27·5	100	100
mravence	37	78·5	80·9
veverku	37	85	95
hlemýžďe	38	100	100
červenku	39	69·4	89·4
vrábce	42·5	100	100

	v Bostonu	v Cansacity	
	bělochů:	bělochů:	nabělochů:
včelu	48 procent	92 proc.	95·8 proc.
žábu	40	97·3	100
kuře	66	99·5	100
červa	78·1	99·5	100
motýla	79·5	99·5	100
slepici	81	99·0	100
krávu	81·5	94·8	94·8

* POKRAČ. *



* * FEUILLETON. * *

Obrazy dítky špatně vychovaného.

(Z knihy »Les enfants mal élevés«

od Fernanda Nicolajje, podává J. NELIBA.)

(PORAČOVÁNÍ.)

III. Patnáctileté.

Nejnevděčnější věk mezi všemi — — patnáct let!

Je to typ přechodu. Je to zohyzděné dítě a znetvořený muž. Nešťastná směs dvou věků; jeden je již setřený a druhý teprve matně určený. Upomíná na ony mladé ptáčky, kteří mají velký zobák, hrubé nohy, nepoměrné údy, směšnou chůzi a odporový hlas.

Ale to vše nepřekáží našemu hrdinovi v *samolibosti!*

Ta je u něho převládající známku!

Jedním z největších zadostiučinění je pro něho, že »ohromuje« rodiče svou učností.

Vykládá jim o různých zvláštlostech, o různých záhadách, jak byl ve škole zaslých. A otcí, zvláště však matce jakoby při těch »učených« výkladech slovo na rtech umřelo. Pohlížejí na dítko své s údivem náš »mladý člověk« se z toho raduje.

Učiňte si úsudek o jeho triumfu!

Matka za tu dobu co prodlí na blízkou, neslyší z úst mladého pána, než samé věci pro ni neuvěřitelné a nepochopitelné.

»Mama, v pondělí celé ráno jsem si lámal hlavu jedním mizerným cosinusem a pitomým logaritmem, ale přece jsem na tu rovnici vyzrál.«

»Mama, ty znáš dobře mého spolužáka B. Jestli pak bys uvěřila, že popletl v kos-

mografi parallaxu*) s ekliptikou. To bylo hrozné.«

A mnohá matka jata údivem, nebo lépe řečeno ješitností, podněcuje ještě více nezřízenou chválou mladého samolibce. Přijde návštěva a matka volá: »Vskutku, teď žádají ve školách věci neuvěřitelné! To je všecko pro mne »španělskou vesnici«; nerozumím z toho ani slovu! Ale pro mé dítě je to hračkou. Ó, ten je nadaný!«

Ano, jen tak dále, výborní rodičové! Jen se hodně snižujte, buďte malými a skromnými před svým dítkem; jen mu inspiřujte ono pohrdání, kterým snad vás brzy zahrne! Což! i když je vskutku u dítky převaha intelektuální, — což ten zdravý úsudek, stáří a zkušenost nemají již ceny v životě?

A konečně při všem tom svém vychloubání, mladý »učenec«, nedovedl by sám snad napsati jednu stránku bez pravopisných chyb. Dejte malému vychloubací podobnou úlohu! Je to vskutku rada praktická.

Pozorujte nyní jinocha mimo dům otcovský. S jakou směšnou vážností si počíná! He! ten pohled, jakým měří dělníka, který nevědomky do něho vrazil, jak svědčí o velké opovázlivosti.

S tváří starého a povolného znalce činí úsudky o uměleckých dílech před ním se zastavuje.

Již začíná zvykat kouření. Ó, ten čas nepřijemností žaludkových, již jest zapomenut i ten den je již dávny, kdy zkoušel někde v ústraní první svou cigaretku. — Ovšem není pochyby, že mladý kuřák po-

*) Parallaxa = zorný úhel, v němž by se oku na hvězdě umístěnému jevila polosa zemské dráhy.

cituje tak ještě časem lehké »bouření«, však »musí být mužem! ono se to již podá S jakou zálibou a radostí sleduje spirálové modré obláčky, které — rovněž »učeně« — vypouští z koutku rtů.

Vskutku! v té chvíli si myslí o sobě, že něčím je a cítí se býti povoláným k velkým věcem.

Jednoho dne vejde do hostince Suchým tonem zavolá sklepníka. Pak hlasem affektovaným, který přeče jenom prozrazuje jakousi bážlivost špatně ukrývanou, poručí si pivo, tonem netrpělivým, téměř urážlivým. Nebojí se, že by za tento způsob mohl být pokárán nebo snad ztrestán; ví dobře, že sloužící musí být trpělivými a že si musí dát od hostů mnoho líbiti. Proč tedy být zdvořilým? A potom, vždyť dá — zpro-pitné. Ó, on zná žítí!

A kdyby se snad sklepník zdál být málo ochotným, však on ho »usadí« neboť nesnese, aby si ho někdo nevšímal, — *jeho!*

Pozná brzy, že rodiče mu ponechávají velkou volnost ve výběru četby. — Jsou toho náhledu, že je dobře všecko vědět, aby se poznalo, co je dobré a čeho se třeba všístihati. — Jako by úsudek v tomto věku byl dosti jasným, správným, neodvislým. — Jako by zlo nemělo více přitažlivosti, než mnohé ctnosti. — Jaká to převrácenost!

Než má se za to, že je lépe všecko sám na sobě zkusiti, aby se získala potřebná zkušenost. Je to asi tolik, jako říci, že je třeba, aby někdo prodělal všechny nemoci, chce-li je rádně léčiti.

Dovolí se tedy mladému hochovi četba ta nejchoulostivější. — A snad by i při té volnosti nepoznal jistých knih násilného a cynického realismu, kdyby rodiče svým způsobem mu k tomu nepomohli.

Hle, za krásný peníz, kterýž byl dostal, již jde si zaopatřiti knihy porušující, u nichž krása slohu a bohatost řeči zdvojují přitažlivost.

Jak je povděčným těmto penězům darovaným! Bude mocí zadost učiniti své zvědavosti, vždy tak podněcované a nikdy ještě neukojené.

Četbu vystřídá posloucháním vášnivých dramát a nemravných komedií. — Rodiče přisvědčí snad, že ten nebo onen kus je od-

vážný; však když je to tak »božsky« sehráno, to zakryje nemravnost díla.

Lehká to výmluva.

Konečně náš »patnáctiletý« hledí často uniknouti, aby se dostal mezi své přátele, budoucí to společníky jeho »kousků« v letech pozdějších.

A když matka, v níž probudil se snad zbytek bdělosti, táže se ho na jména jeho přátel, odpovídá nepokojně: »Ty jich neznáš; a co ti na tom záleží!«

Věřu, již jakoby neměl otce a matky, ale spíše jakéhosi »živitele« a »pradlenu«.

POKRAČOVÁNÍ.

* * * SMĚS. * * *

Děk arciknížete Františka Ferdinanda družstvu Vlasť. — Výbor družstva Vlasť zaslal Jeho c. a k. Výsosti tento projev: Vaše císařská a královská Výsosti! Nejjasnější Pane! — Nadšení city vděčnosti a radosti, že Vaše c. a k. Výsost ráčila oceniti snahy a cíle katolických spolků tím, že vyznamenala jeden z nich přijetím protektorátu s patriotickým projevem, který každému upřímnému a vlastimilovnému Rakušanu utkví ve vděčné a posilující paměti, osmělujeme se jménem družstva Vlasť, soustředujícího přes 2000 členů, trůnu a nejjasnější dynastii vždy věrně oddaných, projevití Vaši c. a k. Výsosti nejhlubší oddanost a úctu, i prosíme Boha, aby sílil, zachoval a všim dobrým žehnal Vaši c. a k. Výsost i vznešenou choť. Z výboru družstva Vlasť v Praze, dne 13. května 1901. — Ve středu, dne 22. května obdrželo družstvo Vlasť od nejvyššího hofmistrovského úřadu tento pípis: *Jeho c. a k. Výsost, nejjasnější arcikníže František Ferdinand, ráčil mně naříditi, abych vyslovil družstvu Vlasť nejsrdčejší děk za loyální a vlastenecký projev, který Nejjasnější arcikníže s velikým potěšením vzal na vědomí. Nejvyšší hofmistr hrabě Nostic.*

Výbor družstva Vlasť konal 1. května t. r. čtvrtou schůzi. Předsedající povstav, vítal příchod Jeho Eminence náp. kardinála knížete arcibiskupa Lva sv. pána Skrbenského těmito slovy: »Náš milovaný arcipastýř byl právě od Jeho Svatosti, slavně panujícího

papeže Lva XIII., jmenován kardinálem svatě římské církve a obdržel tyto dny od Jeho Veličenstva, císaře a krále Františka Josefa I., slavnostním způsobem baret. I vítáme v družstvu Vlast Jeho Eminenci našeho p. kardinála, knížete arcibiskupa, a prosíme Vládcce všemohoucího, aby jej sílil a při zdraví těla i ducha zachoval na mnohá a mnohá léta ke zdaru církve a k blahu naší drahé vlasti.« Výbor vyslechl pozdrav tento stoje. Na to obrátil se k p. školnímu radovi Dr. prof. Kovářovi redaktor dp. Tom. Škrdle a blahopřál mu k vyznamenání, jehož se mu v poslední době dostalo. Privil, že tímto vyznamenáním jest počtено i celé naše družstvo a přál mu, aby v této vysoké hodnosti ještě dlouho pracovatí mohl k cíli, jež si pro životní dráhu vytkl. Na podzim bude vydávána »Vzdělávací četba katolické mládeže« jako časopis. Výbor chce učiniti s Jednotou katolického učitelstva v království Českém tuto úmluvu: Časopis bude majetkem družstva Vlast; Jednota katolického učitelstva bude jmenovatí redaktora, jenž bude družstvem Vlast honorován; z čistého užítku dá družstvo Jednotě čtvrtý díl. Výbor se usnáší, aby si papírnický závod a knihtiskárna platily nájemně jako to činí jiné osoby v našem domě. Tím se dá domu, co mu patří a nastane lepší přehled v útech družstva. Zvěčnělý arcikněz a děkan na odpočinku na Smíchově, P. Jos. Javůrek, odkázal družstvu knihy z dědictví sv. Jánského a z Cyrillo-Methodějského a fondu pro katolické spisovatele odkázal 1000 K. Výbor vyřídil ještě mnohé vniterní záležitosti, načež předsedající schůzi ukončil.

Náboženská cvičení ve škole. Obnovení exercicií velikonočních na středních školách vyvolalo rozruch v táborech všech nepřátel výchovy náboženské. Ozývali se hlasy, jako by zavedení jich nemělo v zákonech školských žádného podkladu a mohlo se díti jen obcházením zákona. Kdo toto tvrdí, buď zákony školské nezná, anebo jim nerozumí. V § 2. z. ř. ze dne 25. května 1868, č. 48., praví se v odst. 1.: »Zustaveno jest každé církvi nebo společnosti náboženské, aby opatřovala a řídila vyučování náboženství a cvičení náboženská (!) . . . ve školách obecných a středních (!) a aby k obojmu dohled měla.« Slova »náboženská cvičení« byla do tohoto paragrafu vložena panskou sněmou a to právě za tím účelem, aby výslovně »duchovenstvo bylo zaručeno, aby mohlo ve škole ustanovovatí exhorty, zpovědi, přijímání t. j. náboženská cvičení. Mají tedy *náboženská cvičení* na školách

obecných i *středních* týž zákonný podklad, jako *vyučování* náboženství. Nebylo však zákonem (ani z r. 1869.) ustanoveno, **kteřá** náboženská cvičení pro školy jsou závazna (jako také nebylo zákonem ustanoveno, *kolik hodin* týdně má se vyučovati náboženství). Ve sporech o to, ministerstvo naznačilo **nejmenší míru** náboženských cvičení pro školu takto: Služby Boží na počátku a na konci školního roku, pak v neděli a ve svátek, konečně přijímání svátosti pokání a nejsv. Svátosti Oltářní na počátku a na konci školního roku a pak o velikonočních. (V nařízení ze dne 5. dubna 1870 a 21. dubna 1870.) *Méně* náboženských cvičení na *žádné* škole zavedeno býti nemělo. Tím však nebylo a není řečeno, že by jich nemohlo býti zavedeno *více* podle okolností a potřeby, buď pro školách některých nebo všech, buď pro nějakou dobu, nebo trvale a není řečeno, že by exhorty, jež konají se pravidelně v neděli, nemohly se konati též před velikonoční zpovědí i ve všední den (t. j. exercicie). Zákon dává *církevním úřadům* právo ustanovovatí na školách náboženská cvičení, jež mají za potřebná; nepřičí-li se tato ustanovení »obecnému řádu školnímu« (na př. nespadá-li nábož. cvičení v dobu vyučovací), pak nemá žádný úřad práva je nedovoliti. Při exerciciích velikonočních jednalo se o to, aby exhorty a pobožnosti mohly býti konány v hodinách jindy vyučovacích. *K tomu* toliko o svolení církevní úřadové žádali. Ministerstvo pak skutečně dalo souhlas ne, aby exercicie vůbec mohly se konati, nýbrž toliko, *aby pro ně dva půldny vyučovací byly věnovány*. Tu pak ministerstvo užívá téhož práva, jako když uděluje žactvu prázdno za účelem vyletů nebo čistění budov školních a pod. Nebylo tedy v zavedení exercicií docela žádného obcházení zákona ani se strany úřadů církevních, ani se strany úřadů školních. Jest také nepochybno, že se nepřičí zákonu, aby letos — v milostivém létě — pro žactvo mimořádná nějaká pobožnost byla ustanovena. Aby však tato pobožnost konati se mohla i v době jinak vyučovací, k tomu ovšem jest třeba souhlasu a svolení úřadů školních a to těch, jimž náleží právo dávatí dispens od vyučování; to jest ministerstvo ve všech případech. Z toho jest také viděti, jak silně kulhá přirovnání účastenství mládeže při náboženských cvičeních s účastenstvím při slavnostech a průvodech nějakých spolkových, jež v zákonech *školských* nemají žádného pod-

kladu. A jest také zřejmo, že učitelé vykonávající dozor při náboženských cvičeních řádně ve škole zavedených, nejsou »služebníky církve«, nýbrž jsou služebníky školy právě tak, jako, když dozírají na mládež, na př. při cvičeních tělesných ve škole řádně zavedených, ať již konají se ve školní budově, nebo mimo ni. — K-1.

Školství v Kraňsku. R. 1845 byly v Kraňsku pouze 94 školy a 9044 do školy chodících dětí, r. 1898 pak se zvýšil počet obecných škol na 367; pak je v zemi pouze jedna měšťanská škola a 18 soukromých škol obecných. Do školy pravidelně dochází přes 51.000 dítek, kdežto všech školou povinných jest na 55.000, tak že přes 3000 pohřešuje školního vzdělání. Na 100 km² v Kraňsku byly 3-4 školy (v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 10-4), na tisíc obyvatel bylo průměrně 129 školních dítek na jednoho učitele 90. Země má pět státních gymnasií, tři vyšší a dvě nižší, z nichž jedno jest německé (v Kočevji), čtyři dvojjazyčné. Reálná škola jest pouze jedna, a to německá, ústav učitelský a učitelek (dvojjazyčný). Dále dlužno uvést obchodní školu, čtyři průmyslové odborné školy, 15 průmyslových škol, tři školy pěvecké a hudební, rolnickou, podkovářskou, vyšší dívčí, hospodyňskou. Normální školský fond činil zmíněného roku 398.573 zl. Jedno dítko obecné školy stálo zemi průměrně 7 zl. (v Horních Rakousích 20 zl.). Zemská šk. rada záleží ze zemského hejtmana (místodržitele) nebo náměstka jím jmenovaného jako předsedy, z dvou poslanců zemského výboru, z referenta správních a hospodářských školských záležitostí, ze zemského školního inspektora, ze dvou zástupců katolické církve, ze dvou členů učitelského sboru a ze zástupce městského zastupitelstva v Lublani. Zemský inspektor jest pouze jeden, okresních pak sedm. Školství vezí posud pod vlivem německé byrokracie, která nedopřává buditi národního ducha ve školních dětech. —lek.

Školská musea. Nejnovější vymožeností na poli vychovatelském jsou školská musea. Petrohrad, Londýn, Paříž, Ženeva, Berlín i jiná světová města je zřídila velkým nákladem. V německých státech jest rovněž jich velký počet. Ve Vídni bylo zřízeno po světové výstavě r. 1882 a trvalo několik let, načež přestalo existovati. V novější době se opět tato myšlenka ve Vídni oživila a jedná se o založení státního školského musea, kde by byla stálá výstava učiva, jako je tomu v Praze, ve Štýrském

Hradci a j. Před několika lety se též jednalo o týž podnik v Lublani, avšak sešlo s něho pro nedostatek peněz. V Budapešti státní školské museum trpí nedostatkem příznivých místností, vláda však této věci odpomůže, poněvadž se o ní zajímá. V Bělehradě bylo zřízeno péčí učitelstva národních škol. Někteřá musea jsou upravena jako stálá výstava učiva, aby se úřadům i interestentům podala příležitost, kterak by nejlepší věci vybrali při nákupu, což je výhodou pro kupce i pro nakladatele. Jinde podávají dějepisný rozvoj školství od nejstarších dob do nynějšího času, což opět má cenu pro dějepisce, spisovatele a statistika. Nyní jedná se o zřízení školského musea v Záhřebě, které by mělo dějepisnou i moderní úpravu. O tuto věc se stará »Hrvatsko pedagogično društvo«. —lek.

♦ ♦ LITERATURA. ♦ ♦

Příprava k sv. birmování. Napsal Dr. Josef Ryduan, farář ve Vel. Kostomlatech. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví. Cena 48 h. Velice praktická knížka tato pojednávajíc o hlavních pravdách, jež birmovanec jako přípravu k přijetí svátosti birmování má znáti, spojuje vsudy část dogmatickou s vroucím rozjímáním. Proto jest práce tato výbornou pomůckou nejen ke katechisaci o této svátosti, ale i k promluvám, jež z pravidla před sv. birmováním k birmovancům se konají. Všele doporučujeme.

»Obrana.« Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým. Ročník XVI. Majitel a vydavatel Václav Kotrba. Redaktor Petr Kopal. Zodpovědný radaktor P. Josef Šimon. V Praze 1900. Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V Kotrby. Jediný svého druhu tento časopis vyazuje i v ročníku 17. veliké množství časových pojednání, z nichž uvádíme na př.: »Vyhovuje-li nynější škola požadavkům vychovatelským«, »Uzavírané území v království Českém — uzavřeným«, »Bezpráví a nespravedlnost žiravinou Rakouska«, »O patronátním právu i nepravu«, »Slavnosti Husovy a Cyrillo-Methodějské«, »Úkoly katolického tisku«, »Francouzští zednáři a svoboda vyučování«, »Zdražování životních potřeb«, »Nové društvo Národního divadla«, »Několik slov o životě lidském«, »K reformě středních škol«, »Jak se náš lid baví«, »O platech

učitelských«, »Parlamentární obstrukce«, »Jazyková rovnoprávnost při státních úřadech v Čechách«, »Spalování mrtvol«, »Patronát mládeže v Praze«, »Raiffeisenovy záložny«, »O studiu žen« atd. Jak vidno, jest obsah »Obrany« bohatý, pestrý a zajímavý, i bylo by velice žádoucí, by výborný list tento hojně byl odebírán a všude mezi vzdělanějšími čtenáři rozšiřován, neboť toho plným právem zasluhuje. Předplatné obnáší 6 K na celý rok.

»Česká žena.« Časopis křesťansko-socialních žen a dívek. Ročník I.—II. Každý zajisté ví, co špatných listů za dnů našich vychází a jak všemožným způsobem právě tyto časopisy mezi lidem rozšiřovány jsou; a protože lid mnoho neuvažuje, ale z pravidla čte, co mu do rukou přijde, není divu, že celé osady a kraje jsou pokazeny jen následkem špatné četby. S radostí proto uvítali jsme r. 1897. zprávu, že bude vycházeti časopis pro ženy a dívky české, jenž bude psán v duchu křesťansko-socialním a skutečně vyšlo dne 14. prosince jmenovaného roku 1. čís. »Ženských listů«. Avšak, ač list byl výborně redigován, nedošel takového přijetí, jaké by byl právem zasloužil a proto již 15. číslem zanikl. Bylo to opravdu smutným svědectvím pro náš katol. ženský svět, že ani jeden list nedovedl si vydržovati! Po některých změnách přikročeno k vydávání nového časopisu, jenž pojmenován »Česká žena«. Myslíme, že »Č. ž.« daří se lépe, než jejímu předchůdci a bylo by opravdu žádoucí, by naše ženy a dívky jediný tento list svého úřahu všemožně podporovaly, neboť jsou výborně veden, plným právem toho zasluhuje. Jak »červené občanky« fedrují svůj tisk — listy to špatné a zvrhlé — a naše křesťanské ženy a dívky nechtěly by nic pro dobrou věc učiniti? Toho bohdá nebude! Nuže objednejte si (Praha, 200—II.) výborný list tento (číslo za 4 h) a všude ho rozšiřujte!

»Slova pravdy.« Laciné čtení časové. Vydavatel a redaktor Dr. Josef Burian. Cyrillo-Methodějská knihitiskárna V. Kotrba v Praze. Ročník X. S hrdoostí a pýchou může pohlížeti redakce »Slov pravdy« na to množství brožůrek, jež za první desetiletí rozeslala do světa. Ti, kteří aspoň nějaký rok, zvláště však ti, kteří od počátku »Slova pravdy« odebírali, mohou nejlépe dosvědčiti, jak výbornou službu jim ta neb ona brožura poskytla a co dobrého, byla-li půjčována lidu, u nejednoho způsobila. Již

vícekrát doporučovali jsme tyto opravdu laciné (po 4 h) a časové knižičky, a dnes, po ukončení X. ročníku, činíme tak opět. uvádějíc seznam pojednání v tomto ročníku, by se každý přesvědčil, jak časové práce jsou tu uveřejňovány. První číslo přineslo úvahu: »Církev a zlo na světě«; číslo 2.: »Jak lze lehce zbohatnouti a nekrásti«; číslo 4.: »Smrti není všemu konec«; číslo 5.: »Církev a boj proti ní«; číslo 6.: »Ta prožluklá zpověď«; číslo 8.: »Na prahu nového století«; číslo 9.—10.: »Jsem také katolický křesťan«; číslo 11.: »Kněz a dělník«; číslo 12.: »Mistr Jan Hus a moderní husité«; číslo 13.: »Obránci a odpadlíci«; číslo 15.: »Několik slov o svobodě myšlení, svobodě tisku a vědy«; číslo 17.: »Vzhůru k volebnímu boji« atd. Doporučujeme »Slova pravdy« k horlivému šíření mezi lidem, podotýkáme, že vychází ročně 18 čísel za 72 h, kterožto částčku by zajisté mnohý rád obětoval, kdyby o »Slovech pravdy« jen věděl!

Prokop Zatléř.

Běšové. Román S. M. Dostojevského. Z ruštiny přeložil J. Wagner. Svazek 7. »Přítel Domoviny.« Ročník XVII. Cena jednotlivého svazku 16 kr. Nákladem Edv. Beauforta v Praze. »Běšové« jsou ve mnohém dobrým komentářem k odhalení příčin revoluční propagandy na Rusi. Četba pro inteligentního čtenáře vhodná zajímavá.

Z nakladatelství družstva Vlast:

»Vlasti«, časopisu pro poučení a zábavu vyšlo redakcí T. Škrdile roč. XVII. 8. s následujícím zajímavým obsahem:

Z jakých příčin jmenuje Petr Chelčický M. Jana Viklífa Protivou? Píše Dr. Antonín Lenz. — Harro. Báseň od V. Korandy. — Z říše baltického Triglava. Historický obraz z doby obrácení Pomořanů od Bedřicha Kamaryta. — Obrana kláštera se stanoviska historie, rozumu a práva. Sociální studie. Napsal Dr. Rudolf Horský. — Naše Slezsko. Píše Jan Vyhřídál. — Znělky biblické. Báseň od J. Miloty. — Za slávou cechovní. Obraz ze života. Napsal Alojs Dostál. — V květnu. Báseň od R. Stupavského. — Záhady světa a bilance vědy. Píše duch. prof. Fr. Horáček. — Mariánská píseň. Od L. Grossmannovo-Brodské. — Rámánya. Překlad obsahu stejnojmenného díla P. Alex. Baumgartnera S. J., pořídil Vilém Sladomel. — Valná hromada Tiskové ligy. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné celoroční 10 K, půlletní 6 K.

»Našich Listů«, orgánu strany křesťansko-socialní vyšlo ročn. X. č. 36. až 30. Redaktor T. Jiroušek. Hlavní spolupracovník Dr. Rudolf Horský.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci colorotně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevuje se 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klorkům a studujícím slevuje se deset procent a sbíratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zaslá se předpl. a adres. roklamace, jez se nepočítá a nofrank. Ru k o p i s y pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány budtožEni. Žákovi, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá pris. evky K. Skultáty, F. učitel v Šostovicích, (p. V. Jesenice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Smojkal, katecheta v Praze-Hološovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frt. Horáček. (Pokračování.) — Vandalismus naší mládeže. Píše L. Grossmannová-Brodská. — Studie o psychologii dítěte. Podává Frantůšek Žundálek. (Pokračování.) — Feuilleton: Obrazy dítky špatně vychovaného. Z francouzského podává J. Neliba. * * * * *

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

POKRAČOVÁNÍ.

Několik málo příkladů stůjtez zde na dokázanou. Jaká je v tom *logika*, že
a) Někteří jazykové vykazují ve svých podstatných jménech *rod troji*: mužský, ženský a střední, kdežto jiní, na př. francouzský, rodu středního postrádají?

b) Že jedni z jazyků k označení pádů *skloňují člen i jméno* podstatné neb přídavné (n. př. τὸν λόγον, der. Wörter, τὸ ἀγαθόν — dem Guten) kdežto druzí sklánějí buď pouze člen neb pouze nomen! (des paroles, slov, au bon, dobrému.)

c) Sám ten úkaz, že slova, vycházející na stejnou koncovku a označující pojmy stejnorodé, mají ve mluvnicí rod různý, nedá se nikterak jinak než *modou* vysvětliti! Proč jest *ager* masculini, *linter* feminini, *ver* neutrius generis?

d) Slova sama pro označení jedné a téže věci v různých řečech k různým rodům se hlásí. Na př.: Der Kopf, ἡ κεφαλή, la tête, caput; venter, le ventre, ἡ γαστήρ, břicho; ὁ ποταμός, fluvius, die Fluth; ὁ οἶνος, le vin — vinum; τὸ σῶμα, der Körper, tělo; der Mund, la bouche, τὸ στόμα; ὁ ὀφθαλμός, l'oeil, oko, das Auge; ὁ ἵππος, kůň, rus. lošad (fem.) das Pferd — a podobných příkladů mohli bychom uvésti na sta!

e) Ještě křiklavější jest neshoda v jednotlivých jazycích indoevropských, pohlédneme-li na tak zv. »*rézim*« sloves a užívání předložek. — Kdo se kdy trmácel na př. náukou o francouzských předložkách dle mluvnic *Borelovy*, dá nám dojistá úplně za pravdu. Srovnej fráze: »Le verre *au* vin; le verre *à* vin; le ver *de* vin; il joue *au* billard; il a joué *du* clavecín et *du* violon; il a *le* vin mauvais; *du* vin *de* dix ans; je viens *de* chez vous; le roi *de* Prusse; la porcelaine *de* Saxe; l'empereur *du* Brésil; la porcelaine *de* la Chine atp.« Jaká logika je ve rčeních: »c'est vous — c'est nous«? Kdo vysvětlí *logický* původ latinských rčení bezosobných: poenitet me — lituji; pudet me — stydím se; taedet me — ošklivím sobě; piget me — mrzím se atp.? Jak komické je na př. francouzské

rčení »il boit dans le verre« — pije ve sklenici, »il fume dans la pipe« — kouří v dýmce atp. Samy slovanské jazyky v tom se rozcházejí, jak viděti lze z několika ruských příkladů: »Što ja slyšal pro tebjá? — Ot Pragy do granicy ne daleko. — Što u nas sevodňa za obědom? — Ona pošla po vodu. — On umer s gora (hořem) so stracha. — Bědy ne po lěsu chodjat, po ljudam. — Ot bědy v černcy, ne dlja Jisusa, a radi chlěba kusa (Омь бѣды въ чернцы, не для Исуса а ради Хлѣба куса).

Myslíme, že netřeba dalšími příklady laskavé čtenáře unanovati, abychom dokázali, že ani tvarosloví, ani skladba jednotlivých jazyků nejsou produkty *reflexivní logiky*, něbrž výtvozem *uměleckým*, který ovšem podléhá různým vlivům prostředí, v kterém národ žije, jeho vyvinutému smyslu pro libozvučnost, aneb opět jeho smyslu praktickému, který zří v jazyku pouze nástroj dohodnutí se beze všeho zřetele na krasomluvu. Ještě nejspíše dá se jakýsi společný základní rámeček zjistiti ve *formách časoslovných* (slovesných), neboť nedá se upříti že *konjugace* všech jazyků indoevropských jest založena na osnově *sanskritské*, která přešla později do řečtiny a do latiny, kdež se udržela ve své původní bohatosti a plnozvučnosti tvarů. Avšak, že by pouhým *zapamatováním* si těchto slovesných forem docíleno býti mohlo t. zv. *vzdělání formální*, o tom dlužno silně pochybovati.

Velmi důkladně rozebírá tuto otázku *Dittes* ve své »Schule der Paedagogik«, odkud si dovolíme sdělit následující:

Mezi paedagogy panovaly dlouho nesrovnalosti (a panují podnes. Pozn. spis.) o povaze t. z. *formálního vzdělání*. Že vzdělání *materiální* jest totožné s věcným, realným, o tom nebylo nikdy sporu. Za to vzhledem k otázce o vzdělání *formálním*. Jedni vyzoumávali pod tím jasné pojímání předmětů a prakticky jisté ovládnání zákonů logických a grammatických, druzí opět tušili za výrazem tím zručnost ve tvoření jistých značek slyšitelných neb viditelných, tedy zběhlost ve čtení, přednášce, slohu, krasopisu, kreslení atp. Nejčastěji výraz ten značil vývoj duševních *sil* na rozdíl od *obsahu* výplodů duševních.

Tento pojem zdá se také býti nejsprávnější. Neboť co znamená medle vzdělání *formální* jiného, než utváření *ducha samého* t. j. uschopnění jeho, reagovati na svět poznatků vůbec. *Všude* díme s důrazem, ano jest samozřejmo, že *formy* bytí smyslového i čistě duchového jsou pro mohutnost naší představovací rovněž tak *obsahem*, jako podstaty, síly, vlastnosti, činnosti, poměry bytí aneb čísla a slova. Tudiž v nižádném případě nelze ani souhrn formálních pojmů z oboru mluvnice, matematiky neb logiky, ani summu formálních pojmů z oboru přírodopisu, zeměpisu atp. nazvati vzděláním *formálním* u toho, který buď tu neb onu aneb obě summy sobě byl osvojil, v tom smyslu, jakoby toto vzdělání bylo jakýmsi protichůdcem vzdělání věcného. V čem tedy záleží vzdělání *ducha formálního*? — V tom, že týž dovede předměty pojímati, o nich sobě představy činiti a tyto poslední ve stavu nevědomém udržovati, vybavením jich na předměty původní si vzpomínati, úsudky a závěry činiti, krátce *mysliti*.

Formální vzdělání *schematické* at tak díme, které by záleželo z *forem bez obsahu*, je jednoduše nemožné, jelikož síly ducha cvičiti lze pouze na určitém obsahu. Dle toho holou vidinou jest domněnka, jakoby studium matematiky neb mluvnice bylo s to, aby ducha připravilo k lepšímu pojímání vědomostí

ostatních. A naopak není vědy, která by postrádala vzdělávací síly formální. Nedá se ovšem upříti, že vzdělání logicky-mluvnické, jakožto potřebný nástroj ku zpracování, zařazení, jakož i sestrojení určitého výrazu pro pojmy veškerých věd vůbec, jest vzdělanci bez výjimky potřebné a z tohoto důvodu přísluší mu přivlastek *formálního vzdělání* přede všemi jinými. Ale mylná by byla domněnka, že znatel logiky neb mluvnice by dovedl na základě všeobecného jakéhos schematu realný obsah věd druhých sestrojiti (To také žádný rozumný paedagog netvrdí. Pozn. spis.)

V skutku sahá každá síla duševní forma tak daleko pouze, pokud jde o její bytí a obsah realní. Kdo se učí slovíčkům, pravidlům mathematickým, poučkám fysikálním atp., učí se právě pouze tomu a ničemu jinému; a kdo přemýšlí o mravních karetech, o rostlinných soustavách a úkazech astronomických, cvičí ducha svého právě v tom kterém oboru, a nikoli v jiném. Pochopením grammatických tvarů není ani zbla získáno pro ponětí fysiky neb lučby; odříkáváním průpovědí neb veršů neusnadní se ni v nejmenším učení se mathematickým větám, zeměpisným dátům, dějepisným tabulkám; cvikem v geometrických důkazech nezíská se toho nejmenšího pro porozumění dušeslovných záhad, a t. p.¹⁾

Než aby se nezdálo, že o vědách t. z. *čistě formálních* soudí pouze přívrženec vychovatelského *utilitarismu*, jakým se zdá mnohým *Dittes* býti, uvedeme zde výroky tří mužů, knížat v oboru *mathematiky*, tedy vědy formálně-abstraktní par excellence! Prvním jest *Cartesius* (Descartes), jenž dí: »Nedá se mysliti nic planějšího než zabývati se čísly a obrazci imaginárními a oddati se těmto povrchním důkazům (démonstrations superficielles!) s takovou horlivostí, že si odvykne člověk takový v jistém způsobu užívání samorostlého rozumu!« Jinde docela praví »L'étude des mathematiques rend impropre á la philosophie. — Studium matematiky činí neschopným ke studiu filosofie.«²⁾

Druhým jest *Pascal*, jenž ve svém slavném spisu »*Pensées*« jednak velice vynáší geometrii, jinak sobě posměch činí z učenců, kteří jsou geometry a ničím víc »il se moque des géometres qui ne sont que géometres et les trouve ridicules, faux et insupportables, a cause qu'ils veulent traiter géométriquement les choses fines.«³⁾

Třetím jest *Leibniz*, jenž ve svém dopisu na biskupa *Hueta* takto o vědách mathematických se pronáší: »Nemohu na tomto místě vysloviti se, v čem studium *mathematiky* za dnů našich zdá se mi býti pochybeným a kterak se stává, že posluchači mužů mnohdy tak slavných nedokážou přece nic pamětihodného. Přestanu pouze na tvrzení, že od nějaké doby studium starověku a vzdělání solidní začínají přicházeti v nevážnost.«⁴⁾

Slavný pak biskup *Fénelon* psal vévodě Burgundskému krátce a řízně: »Defiez — vous des ensorcellements et des attraits diaboliques de la géométrie. Nedůvěřujte kouzlům a téměř d' lákadlům geometrie.«⁵⁾

1) Schule der Pädagogie 1880, pag. 332 a násl.

2) Lib. de dir. ing. reg. 4. Srov. Dupanloup o. c. p. 401.

3) »Posmívá se geometrům, kteří jsou geometry a ničím více, shledáváje, že jsou směšní, falešní a k nevystání, protože chtějí měřicky zacházeti se všemi předměty sebe iemnějšími.«

4) Lettre de Leibnitz a M. Huet, éveque d' Avranches.

5) Dupanloup 1. c. p. 404.

Snad že zde onde v paradoxních výrocích těchto přicházejí hyperbolismy — avšak že v podstatě jsou úsudky tyto o *jednostranném a přílišném* — a o to se jedná — pěstění věd čistě *formálních* pravdivy, za to ručí jména svědků, kteří patří k největším mužům všech věků.

Největších obtíží při studiu klassických jazyků působí žákovi *mluvnice*, na kterou až dosavade klade se nepochybně veliká váha. Snad že se nevykytne již nikde řecký tyran, jenž by dal žákovi špatnou známku hlavně proto, že sobě trochu pletl τίς—τινος s enklytickým τις—τινος aneb latinský grammatikář, jenž by za smrtelný hřích považoval výraz »Quum Caesar« místo »Caesar, quum atd.« — ale také po *nařízení ministerstva vynučování* ze dne 30. října 1891, které mělo za účel odstraniti některé příkrosti staré osnovy, zůstaly — bohužel — ještě *domácí úlohy i komposice* ve třídách nižších, kdežto na vyšším gymnasiu na místo jejich nastoupiti měla soukromá četba. Dle našeho náhledu komposice, pokud jsou to pouhé překlady z mateřštiny do jazyků staroklassických, jsou zbytečným obtěžováním žáků i učitelů. Experto crede Ruperto! A nedají se cílem studia klassického nikterak ospravedlniti, neboť jak svrchu uvedené nařízení ministerské docela správně na paměť uvádí, »cvik mluvnický sám o sobě není nikterak účelem studií gymnasijských, a hřešil by ten učitel, který by buď výlučně, buď měrou přílišnou zneužíval hodin, ke čtení klassiků určených, k nacvičení mluvnických pravidel, aneb k rozšíření vědomostí slovíčkářských. Kdo by tak sobě počínal, nedocílil by ničeho jiného, než že by žákům studium klassiků zošklivil! *Mluvnice* jako věda osobitá, není předmětem, ani cílem studií gymnasijských. Tento cíl spíše záleží v tom, aby žák byl uveden do spisů starověkých a tím položil základ k onomu vzdělání, jež ve své dokoňalosti klassickým se zove. Ačkoli tyto zásady od každého grammatika v theorii za pravdivé jsou uznány a ačkoli ony *opět a opět v osnově organisační* a nejnověji v *instrukcích* byly doporučeny, ozývají se přece stezky a žaloby, že často i ve vyšších třídách gymnasijských exegese klassiků obmezuje se na pouhé opakování *mluvnických* pravidel a snůšku slohových poznámek, jakož i že *četba* ani v oněch skromných mezích se nepěstuje, jak nařízení ze dne 26. května 1884 nakazuje, a že gymnasisté po skončených studiích klassickou četbu jako obtížné břímě se svých beder svrhují!« .¹⁾ Sapienti sat!

Zatím uplynulo opět *desítiletí* a gymnasisté naši jsou nuceni biflovati v potu tváře rodové výjimky podstatných jmen na —do, —go, —io, soukati do sebe amnis, axis, collis, crinis až po vepris a vomis; se zářícím obličejem veršovati »tolle me, mi, ma, mis, si domum declinare vis« atd. A to, nota bene! dříve, než byli jedinou periodu souvisle přečetli!

Bude tomu pomalu 400 let, co náš věhlasný *Komenský* ve své *Didaktice* trpce si stěžoval na nepřirozenou methodu, která za jeho doby ve školách pavalala: »Dříve než *reálím*, učí se ve škole *jazykům*. A přece jsou *věci* to nejhlavnější, slova jsou ceny vedlejší, jsouce nahodilá, *věci* jsou tělesa, *slova* pouze oděv jejich; věci jsou jádro, slova skořápka a slupka pouhá. Obojí sluší tudíž předkládati duchu lidskému současně; především ale věci, kteréž jsou předmětem mohutnosti poznavací i mluvící.

(Pokračování.)

¹⁾ Srov. »Vlast« VIII. 921.



Vandalismus naší mládeže.

Píše L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

Stále více rozmáhající se nezvedenost mezi nynější mládeží počíná již nutiti i kruhy nejlhostejnější k vážným úvahám, kdo že je tím vinen, zda rodina, škola či panující právě sociální poměry? Těžké rozluštění pro toho, kdož bedlivě n sleduje ony spodní a kalné proudy, které tak záhubně, tiše ale jistě podemílají stávající až posud mravnost.

Jak by mělo býti, o tom promluvíme jinde a poukážeme zde hlavně na onen odsouzení hodný vandalismus, kterým — pravíme bez nadsazování — jsou děti našich dnů přímo posedlé.

I ten nejprostší, nestudovaný člověk přisvědčí tomu mínění, že děti, jež trýzní zvířata, ptáky, hmyz, ničí mladé stromky a bez účelu kazí květiny, bývají surového mravu a tvrdého srdce. Jak velikou odpovědnost za ně mají jejich rodičové neb pěstouni vůči Bohu, jenž přikazuje, by se zde na zemi člověk stále tělesně i duševně zdokonaloval a šetřil i pečoval všech darů přírody, stvořených výhradně k jeho radosti a požitku!

Ať nikdo neříká, že nevědomost hříchu nečiní, vždyť na místo takové jalové výmluvy lepší by bylo, napomenutí vážné a laskavé, jimž by se malý kazisvět zachránil od toho, by z něho nevzrostl surový necitelník.

Něco zcela jiného bývá, když čilé děti ve svém pudu nápodobovacím roztlukou neb rozeberou své hračky, aby seznaly též vnitřní jejich zařízení. Zvláště hoši bývají z pravidla velmi vědychtiví a uvede-li se vlastnost tato rozumným vedením na pravou cestu, velice prospěšná bývá později při jejich dalším učení. Vidíme-li však dítě, byť bylo roztomilé jako andílek, když rve, trhá a ničí květiny, nepocítíme-li při tom vždy jakýsi zlozvuk?

Nerozumná matka raduje se z »čipernosti«^o svého miláčka a tak ho ještě povzbuzuje v tom, co nikterak nepřispěje k ušlechtnění a zjemnění další povahy jeho. A přece jak lehké a přirozené bylo by, říci dítěti: »Květiny jsou darem Božím, ony ozdobují zem, aby se nám zde lépe líbilo, ony žijí, a hřeší každý, jenž svévolně je kazí.«

Než kolik je v naší době matek, které by tak mluvily? A jest — bohužel — trpkou pravdou, že kdyby dítě z nerozumu poškodilo bezcennou neumělou květinu na matčině moderním klobouku, přísnějšího by doznalo trestu, nežli za zničení květoucího stromku nebo keře. A kam to vede? Však jsou velká města a jejich obyvatelé, zvláště Pražáci smutně pověstni nešetností svou k probouzející se na jaře přírodě. Doklady k tomu přinesly před nedávnm všechny denní listy s dodatkem, že kam přijdou měšťáci, všude po jejich odchodu to vypadá jako po hejnu kobylek. A je to smutná pravda.

Podobně má se to se zacházením se zvířaty. A tu se tážeme, může-li člověk, jenž beztrestně za svého dětství bezbranné tvory trýznil, míti lásku, náklonost, ba jen pouhou šetrnost ku svému bližnímu? Nikoli. Vždyť ani děti jedné matky nepovažují se mnohdy za bratry. Sobectví a vypočítavost ovládá nynější lidstvo a nemalou měrou k tomu přispělo sesurování citu již v útlém dětství.

Naší paedagogové znají to i vědí o tom dobře. Než co mohou zmoci proti proudu, snažícím se sméstí výchovu náboženskou, na jejímž základě jedině lze zdárně budovati? Tresty tělesné jsou ze škol vyloučeny, nuže, výsledky jsou též dle

toho, aby si každý upřímný přítel mládeže povzdychl a nejednou se sám u sebe za ty naše děti, jež mají býti »chloubou národa« — hluboce zastyděl.

Stačí k tomu procházka po živějších ulicích. Co ta dětská drobotina mluví a tropí, tomu lidé již dávno uvykli, ale od té doby, kdy také Praha za příkladem jiných měst světových zavádí na nároží domů lepení plakátů ilustrovaných, nejlépe jsme se mohli přesvědčiti, jak jest naše mládež »pokročilá« — v rozpustilosti. Pranic neujde vandalismu těch kazisvětů. Hoch jako kudla, nemoha strhnouti neb jinak zohaviti pestrý umělecký plakát, vystoupí na rameno soudruha a započne dílo kazky. Povšimněte si, jak to potom na návštěvní tabuli vypadá, a co si pomyslí cizinec sem zavítavší. Věru, nejsme škarohlídy, víme, že hoši jsou všude stejní co do bujnosti, ale pochybujeme, že by kde jinde jevila se mladistvá zvůle tak neutěšenými výstřelky jako u nás, a zmiňujeme se o tom ve vážném listu vychovatelském jedině proto, že vychování správné a rozumné sestává ze samých maličkostí, které nelze přehlížeti, má-li býti výsledek utěšený a čestný.

V této věci neustaneme se dovolávati nápravy. Či není skvrnou na tělesu národním i společenském mládež předčasně uzralá, již pouze k pohrdavému úsměchu jsou ony ideály dobra, krásy a pravdy, v jejichž následování předchůdcové její vítězili, stávající se velkými? Není nijak lichotivé ono jméno: »uličnick«, jímž právem mohli bychom značnou část nynější i odrostlejší mládeže nazvati. Než i vyhlášená Paříž má své »gaminy« a přece jaký to rozdíl v jednom a témž druhu pojmenování.

Gamin francouzský má svůj patriotismus, je čilý, neposedný, ale spolu též hrdý na krásu rodného města nad Sekvanou, on neničí staré památky a až do nedávna neposmíval se též náboženství. Neprovádí jedním slovem to, nad čím u nás žasneme, že jsou toho schopny naše děti, tak váhavé k učení školnímu, ale vždy ochotné k jakékoli nezvednosti. A proto byla by na čase pronikavá reforma našeho vychovatelsství, aby se ještě více nerozmohla nezdravá hlíza ochromující náš zdravý vývoj náboženský a národní.

Studie o psychologii dítěte.

Podává FR. ŽUNDÁLEK.

• POKRAČOVÁNÍ •

Z této tabulky pozorujeme, jak které předměty byly dětem známy. V *Canacuity* měly děti vědomosti mnohem větší, než-li děti bostonské. Z nebělochů znali všichni žábu, hlemýžď, kuře, červa, motýla, slepici, krávu. Ve věcech, které jsou vlastní jen civilisovaným, vidíme opět poměr opačný.

Dokonalé pozorování učinil dr. Bertold *Hartmann*, kterého vedla sice tendence paedagogická, ale přece založil nejrozsáhlejší studie. Přidržel se kvestionáře berlínského. — Sám zkoumal 5 let 1880—1885 ročně průměrně 265 žáků, celkem 1312 dětí (860 hochů) mezi $5\frac{3}{4}$ — $6\frac{3}{4}$ roky. Také rozeslal hojně dotazníků. Odpovědi dostal na 100 otázek. Z nich týkaly se říše živočišné 13, rostlinstva 10, nerostů 3, zjevů přírodních 9, rozdělení času 3 (hodiny, čtvero ročních časů); také zkoumal znalost rodiště, nejbližšího okolí (21 otázek), o činnostech lidských 9, zná-li jméno svého otce, krále, mince, prostorové tvary, obrazce, číslo 1—10, otázky nábožensko-kulturní (7) a t. d.

Sám tvrdí, že jeho bádání setkalo se s mnohými překážkami V Anna-berku v Sasku, kde činil pozorování, skládalo se žactvo z boháčů a chudců, maloživnostníků, stavu měšťanského a úřednického. Z tak různých rodin děti jsou ovšem různě připraveny. V místě byly zastoupeny všechny druhy škol. Nejméně dětí znalo světové strany, pouze 4 hoši a 1 dívka. Nejméně znaly vypravovati z biblické dějepavy, jen 2 proc. (21 dítek), nejméně jich znalo javor na silnici (28 dětí), nejméně břizu v lese, velice málo jich znalo hodiny (3 proc. 45 dítek), málo jich znalo vypravovati pohádky. Něco jich umělo opakovati předříkávaná slova (6·9 proc.), jmenovati hlavní náměstí (6·9 proc.), dobře znaly polohu bytu (89 proc.). Také koně znali dobře (80 proc.). Co se týče pohlaví, dospěl Hartmann k opácnému výsledku, neboť děvčata v Annaberku měla více představ než hoši. Hoši vynikali nad dívky v 38 předmětech, dívky v 56. Dívky přinášely ze 100 předmětů do školy znalost 32·9 proc., tedy asi třetinu, hoši pouze 30·8 proc. Obě pohlaví však celkem bídě připravena přícházela do školy.

Než také jinde byla činěna pozorování, jako v Drážďanech, ve Výmaru, v Jeně, Eisenachu a j. Nejcennější studie v té věci byly konány profesorem paedagogiky *Reinem* r. 1890 ve vlastním semináři, který došel k podobným výsledkům asi jako ostatní před ním. Ovšem že tu dlužno vše přijímati s rezervou, protože bylo tázáno pouze na 100 předmětů, kdežto mnoho dítek znalo jich daleko více.

Polský psycholog *David* pozoroval 500 dítek z nižších vrstev. Ty byly dotazovány po 130 předmětech z živočistva, rostlinstva, zjevů přírodních, dějin, domácího zaměstnání a zevnějšku člověka. Dopracoval se pak výsledků, že něco dětí má představy o člověku, méně z říše rostlinstva a živočišstva. Dívky měly méně představ než hoši až na předměty bezprostředního okolí. Když to srovnával s jinými pozorováními, poznal, že po dětech z Cansacity následují polsk. dítky ve Varšavě, i židovské, dále co do představ zajímají prvé místo dítky bostonské, pak berlínské a annaberské. Z těchto výsledků ovšem nedá se souditi na plemeno nebo národnost, nýbrž na působnost okolí.

Na základě dosud konaných výzkumů možno sestaviti statistiku, kterak postupuje vnímání představ v různém věku:

6 let	7 let	8 let	9 let	10 let	11 let	12 let
80 představ	85	95	99	102	110	106
+ 6·2 proc.		+ 9·4 proc.		+ 6·4 proc.		+ 3 proc.
+ 7·8 proc.			— 3·6 proc.			

Stálý pokrok se nejvíce, a nepřibývá dětem poznatků stejnoměrně; nýbrž nejvíce mezi 7—8 a 10—11 lety. V následujících letech pozorovati lze již pokleslost.

Proto vezmeme-li v úvahu tělesný vývoj, nemůžeme tvrditi, že vzrůst do výšky by byl v přímém poměru se zjevem duševními; *naopak, vývoj duševní a vzrůst tělesný, najmě plic, jsou v obráceném poměru!*

Dawid pozoroval 260 dítek před odesláním do ferialních osad a po jich návratu. Při všech dětech konstatoval po 4 nedělním pobytu na venkově přírůstek představ o 24%. Přírůstek byl u těch dětí menší, u nichž již dřívejevila se zásoba představ. Představy o člověku se rozmnožily jen o 5%, ze říše živočišstva a rostlinstva až o 27%, u hochů celkem méně než-li u dívek. Jelikož

toto zvětšení se jeví u každého dítěte po pobytu na venkově, patrně z toho, že *mají feriální osady velikou důležitost*. Ovšem, ale tu mělo by se též pamatovati na děti venkovské, aby alespoň na několik dní ony poznaly zase hlavní město.

Největší přírůstek se jeví u dětí nejmladších, až 42%, čím dítě starší, tím méně mu přibývá nových představ. Z toho vyplývá, že u malých dětí se množí představy, poněvadž jich má málo, starší pak děti poznatky nové již tak nezajímají, poněvadž mnoho již znají. Dítě rádo poučuje i starší lidi, poněvadž myslí, že to i jiným působí radost. — Mylný však by byl názor, že dítě čím mladší, tím jest vnímavější a spůsobilejší k učení. Naopak, dítěti dlužno dáti odpočinek v mladších letech, poněvadž samo v tuto dobu touží po rozmnožení představ; ale později třeba nucení a pohánění.

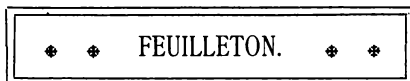
Pozorování tato mají velký dosah pro dětskou výchovu. Nemůžeme se ovšem připojiti k názoru, že dítě nic neví, když přijde do školy, jak myslí staří paedagogové, kteří každou hloupost důkladně vysvětlují. Druhá vada je u těch, kteří mají za to, že dítě ví příliš mnoho a poznatky mu rychle za sebou vštěpují. Střední cestu ovšem těžko naléztí. Bylo by proto radno zjistiti u dítěte před začátkem vyučování, co zná, aby se mohlo připojiti, čeho neumí. I v tom byly činěny pokusy, neboť existuje již v té věci celá literatura. Byly založeny zápisníky, tak zvaná carta biographica, čehož původcem jest hlavně *Sergi*. Ten navrhuje, aby se založily 24 rubriky, v nichž se při vstupu dítěte do školy poznamená, co toto umí a čeho neumí. Z toho opět vyvinuly se dotazníky k rodičům, jež první zavedl *Schubert*.

Člověk nezůstává dítětem, nýbrž rychle dospívá; proto třeba mu v mládí hojně vědomostí vpraviti. Vítězslav *Hálek* sám na to upozorňuje, jak zanedbávány jsou velkoměstské dívky, že neznají věci přírodních, protože jich nevidí. Tento nedostatek se jeví také u dospělých lidí, jak svědčí nepravdivé vtipy, že nerozezná mnohý smrku od jedle, nebo nezná polního osení. V tom vězí dosah myšlénkový. Tak by bylo zajímavě vyzvěděti, kolik lidí vidělo slunce vycházeti, kolik básníků slyšelo v noci slavíka, kolik Pražanů zná vzácné skvosty a památky Prahy, kolik prošlo nejbližší okolí mimo výletní místa. Neškodilo by v tom směru se obohatiti, neboť jeden starý Pražan neznal Olšan.

Také bylo zkoumáno u dítek, jak se jeví paměť. *Kemsies* činil pozorování na dětech od 6—18 let. R. 1891 jistý Rus srovnával pamatování 687 dítek (z nich 193 děvčata) v 9—18 letech. Uložil pamatovati si 12 určitých předmětů, z nichž ukázal jeden po druhém v přestávkách 5 vteřin, pak dal napsati, kolik předmětů z 12 jmenovaných si zapamatovaly. Pak dal vnímati 12 zvuků nečlánkovaných, na př. zazvonění na skle, klepl do dřeva. Po třetí řekl 12 čísel, pak 12 trojslabičných slov s představou, pak totéž s představou zvukovou, pak 12 slov vyjadřujících hmat, teplo, pohyb, dále 12 slov trojslabičných vyjadřujících city a konečně četl 12 trojslabičných slov, které naznačují pojmy abstraktní. Výsledky uveřejnil v diagramu, kde shledáváme, že dítě si tím více pamatuje, čím je starší. Také význam slova měl vliv na jeho zachování. Poměrně pamatovaly si dívky také slova abstraktních pojmů. Hoši mají celkem lepší paměť nežli dívky v realních představách (zvuku a předmětů). Dívky mají lepší paměť nežli hoši v předmětech slovních a číselných. Největší rozdíl mezi pamětí dívek a hochů byl shledán mezi 11—14 rokem.

Leptší paměť u dívek se vysvětluje zcela jednoduše. Děvče dospívá rychleji po určité době nežli hoch. Latinské přísloví tvrdí: »Quinque in femina decem sunt anni —« pět let u ženy jest deset let. Paměť jest též velice podmíněna pozorností. Čím lépe kdo vnímá, tím lépe pamatuje; a že hoši bývají z pravidla méně pozorní a méně vytrvalí, proto si méně pamatují.

* POKRAČ. *



Obrazy dítky špatně vychovaného.

(Z knihy »Les enfants mal élevés«

od Fernanda Nicolajje, podává J. NELIBA.)

(POKRAČOVÁNÍ.)

IV. Dvacetileté.

Ještě ve dvaceti letech budíž náš hrdina předmětem našeho pozorování, neboť neopustil ještě domu otcovského . . .

Ve dvaceti letech: Čím jsou mu rodiče v jeho očích? Nic více a nic méně než opravdoví domácí služebníci.

Řadu let rodiče se uskrovnřovali; chtěli omeziti co nejvíce svoje výlohy, aby svému »zlatu« zaopatřili neodvislé postavení a větší vzdělání než mají sami.

Myslíte, že je jim za to vděčný? Kdybyste četli v jeho mladém srdci, dověděli byste se, že je má za velice naivní, ba až hloupé, když si něčeho odřekli. — Co na jevo dává, není vděčnost za jejich odříkání, ale spíše jakási útrpnost s těmi dobrými lidmi, kteří »nedovedou žítí« a jsou »ze starého vydání.«

Doufáte snad, že syn se stane pomocníkem otce, jeho spolupracovníkem? Klamete se. — Jemu stačí bráti a vydávat; a zdá se, že má všechny vlastnosti k plnění tohoto úkolu.

A ostatně co žádá na rodičích? — Nic zvláštního; jen aby nezapomínali pravidelně zapravovati jeho účty, aby zůstávali v ústraní a vykonávali dopodrobna svou skrovnou službu v tichosti . . . za tuto cenu vyhnou se výjevům skandálnímu.

Rodiče jsou přesvědčeni, že se k nim chová chladně. Když je doma, je to jenom proto, že se mu zde dostane jídla a peněz na jeho zábavy.

Již vědí, ubozí rodiče, že je to jenom potřeba a ne srdce, co ho přivádí pod střechu otcovskou; již poznávají, že se uskrovnřovali na záhubu tohoto nevděčníka.

To již není syn, však spíše jakýsi *výběrčí platu*

Jak jsou mu cizí! A přec je to jejich krev. — — —

Poslechněte rozmluvu těchto ubohých rodičů, přerývanou dlouhými pomlčkami, kteréž vyplňují bolestné vzdechy a hořké slzy. Jsou sami, . . . syn je . . . pryč . . .

»Na co myslíš?«

»Ty to víš dobře!« — odpovídá matka s bolestí těžko potlačovanou. »Přiznám se ti, že přemýšlím, co si počneme s tím nešťastným dítětem! Já ho nepochopuji. Pozorují, že nám utíká, že nám uniká úplně. Vždyť ty to jistě také pozoruješ.«

V tomto přesvědčení o své bezmocnosti udržeti syna doma, přemýšlejí jak by syna k sobě opět připoutali, jak by mu domov zpříjemnili a učinili lákavým jak jen možno. — Než ke všem jejich snahám, ke všemu jejich požití, ke všem jejich pozornostem, které mu věnují, nenajde snad jiného výrazu, než hrubé slovo. »Dejte mi pokoj.« Jaký to převrácený svět! Doprošování děje se se strany rodičů a přec jejich děti jsou k němu povinny.

Znáte dobře tu matku nezkušenou a slabou, jinak však dobrou a úctyhodnou, která v tichosti bdí dlouhé hodiny, zatím co její syn dlí v divadlech nebo snad v místnostech pochybných, za peníze, které se mu dávají, aby se mohl »pobavití«. — Dojista, ona netouží na ten způsob života jaký vede . . .

Mysl její je plna vzpomínek na nepřítomného, zrak bloudí v neurčitu, ucho pozorně zachvěje se při sebe menším šramotu, je stísněna, duše týrána strachem a předtuchou hroznou . . . tak probdí část noci, očekávajíc *drahého tuláčka!*

Jistě by si přála tato ubohá matka, zneuznaná, aby jej mohla při návratu obejmouti, dověsti ho k jeho loži, shasiti jeho lampu jako jindy se stávalo!

Byla by šťastna zvědět od něho, že zažil příjemný večer, že se dobře bavil se svými přátely; než, to by se zdálo jakoby na něm vyzvíдалa, jakoby po něm pátrala; to by vyvolalo nedůvěrou a jeho hrubost.

Spokojí se tudíž, že jde tiše rozdmýchati oheň, který dohasíná; — povytáhnouti knot v lampě; přesvědčí se, zda připravena voda a záclony staženy a pak vezde tiše do svého pokoje, vzdychne smutně, vezme do ruky pletivo, kteréž započala k ukrácení chvíle, nebo čte feuilleton z denního listu.

Konečně se vytrhne suchým zaharašením zámku, postihne polozavřenými dveřmi jak syn kradmo se plíží ke svému pokojíčku. — Neviděl ji . . . Ona, — neřekla mu ničeho . . . Nic nevdá. Je spokojena vědomím, že se vrátil. Aspoň, — myslí si — nic se mu nestalo.

A upokojena, jestli ne rozradostněna; jde do ložnice.

A otec? Ten spí tvrdě. Zítra musí brzo vstáti, neboť synáček od nějakého času »*mnoho stojí*«.

A když snad, nehledíc vsí pozornosti, manželka ho probudí, postačí mu, zeptati se: »Jsou dveře domovní zavřeny?« Na to klidně opět usne. — Až tak daleko sahá jeho bdělost.

Nuže! proč všechny tyto zármutky, proč ty nepokoje, které snad zítra promění se v hroznou úzkostlivost, snad i v smrtelný zármutek.

Jednoduše proto, že neměli rodiče záhy síly trestati malého tříletého rozpustice. — Dvoje nebo troje přísné potrestání, bylo by dostačilo, aby je ozbrojilo pro celý život tou autoritou, bez které všechny péče vychovatelské nemohou se nadíti výsledku. — V domnění, že jsou rodiče hodní, jsou vlastně slabi. —

Však nejenom, že zničen je soulad mezi rodičemi a synem, — ale i něžnost a dobrá shoda mezi manžely je ořfěsena? Muž dává vinu ženě, že vše synu pšovolovala, — matka výtýká otcí, že se vlastně

o syna ani nestaral. — Mají oba pravdu; chybili oba dva. — Nevychovali své dítě, — ono se vychovalo.

A co činiti, táže se snad někdo, když již z tak daleko došlo?

Nevíme o žádném prostředku, zní odpověď, neboť chyba se již stala. — Je nějaký prostředek zjednati si autoritu nad dítětem, kterému se dostalo špatného vychování? — V pravdě naše přesvědčení je již proslaveno, že možnost státi se pánem dítka, spadá již do prvních jeho let. Starý strom těžko ohýbati, — první dojmy jsou nesmazatelné.

Z ohledu praktického je toto upozornění důležitě.

Téměř vždycky, příčinou nepořádného vychování bývají peníze, kteréž neprozřetelní rodičové dávají k dispozici mladému hochu a tak stávají se také prvými spolumínníky jeho pošetilosti, nad kterými nyní pláčí.

Bohatý soudruh je vyhledáván, pochlebují se mu od hejna parazitů, kteří na něho číhají, jej následují, jej obklíčují, nepopřávají mu žádné volnosti, disponují s jeho osobou, pořádají jeho jménem radovánky, a neopouštějí ho dříve, dokud jim nepřislíbil nové »rendez-vous«.

Plati! Proto o něj-taková starost. »Přijde pro tebe,« řeknou bez okolků tomu, z nědého učinili svou hříčku.

Neví téměř kam ho vedou; jde za nimi jako učelivý beránek, nebo jako věrný pes.

A baví se snad v nitru svém?

Nikoliv . . ! Je to smích bez radosti.

Tu poznává, jak jsou jeho přátelé drzí a nestoudní, dobře ví, kdo bude musit zapřavit způsobené výlohy!

Ničeho však neodváží se namítati. — Co by řekli?

Bylo by věru třeba velké energie vyjítí z bludiště, v němž ubohý jinoch uvázl. Bylo by třeba podstoupiti hrozně útoky, aby mužně mohl vykročití z této nastouplé dráhy.

Jedině člověk pevné povahy mohl by uniknouti tomuto nízkému zvyku.

Však on, — ubohý otrok neblahého ohledu lidského, nemá k tomu síly. Jeho polovičatost neposkytuje mu takové odvahy. Proto zůstane věznem svých přátel.

Nuže! a kdo živí tu smečku parazitů, majících na starosti zkázu syna?

Otec!!!

◆ ◆ ◆ SMĚS. ◆ ◆ ◆

Osobní. K dotazu některých našich čtenářů, kteří si přáli blíže poznati našeho velezasloužilého přispěvatele prof. *Frant. Horáčka*, můžeme aspoň stručně sdělit toto. Zasloužilý spisovatel narodil se 5. pros. r. 1851 v Krkonošské dědině Studenci, okr. Jilemnického. Prošel dvojtřídní školu domácí pokračoval pak na hlavní škole německé ve Vrchlabí. Gymnasiační studia konal v Jičíně. Na to vstoupil do semináře v Král. Hradci. Na kněze byl posvěcen dne 16. července r. 1876. Slaví tedy letos paměť svého dvacetipětiletého kněžství. Šest roků působil pak jako kaplan a katecheta v Žamberku, kde pobádan nynějším universitním profesorem Dr. Reinsbergem, svým dobrým přítelem, jal se učiti frančtině. Roku 1882 hlavně pro znalost tohoto jazyku obdržel místo *c. k. profesora na vojenském reálné škole a vychovavacím ústavě ve Sv. Hypolitě*, kde dosavad působí. R. 1883 vyslán byl vládou do Paříže, aby v jazyku francouzském se zdokonalil a tamnější poměry školské seznal. Zde navštívil též 32 tříd různých pensionátů *Školských bratří* a navštěvoval též Sorbonnu. Po dlouhá léta učil náboženství, frančtině, češtině a přírodopisu; pracoval pro ministerstvo účebné osnovy pro ústavy vojenské, pověřen byl úlohou znalce při schvalování různých učebnic. V roce 1890 a v následujících konal *c. k. vojenským důstojníkům* zimní kursy k naučení se ruskému jazyku. Nyní vyučuje na ústavě náboženství a češtině.

Pro své zásluhy v duchovní správě byl vyznamenán J. M. biskupem Královéhradeckým synodaliemi a expositoriem canonicorum. Pro činnost svou paedagogickou obdržel od J. Veličenstva císaře a krále našeho r. 1898 zlatý záslužný kříž s korunou. Po vykonaných odborných zkouškách roku 1900 byl v květnu tohoto roku jmenován vojenským farářem, ale zatím ponechán na místě dosavadního svého působení. Prof. Horáček mluví též plyně francouzsky a rusky, zná jazyk italský a anglický. Samostatně vydal knihy: »*První a druhý Adam*« a »*Religiöse Vorträge*«, sbírku promluv, jež brzy též vyjdou v jazyku českém. Četné jeho články ve »*Vlasti*« a »*Vychovateli*« uveřejněné, svědčící stejně o velikých vědomostech jako důkladném a hloubavém studiu zasloužilého spisovatele, jsou zajisté našim čtenářům známy.

Myslím, že tlumočím přání všech našich čtenářů, když *prof. Fr. Horáčkovi, k jeho kněžskému jubileu, a k jeho vyznamenání upřímně blahopřeji a za jeho zásluhy o katolické písemnictví projevují vřelý, upřímný dík. Bůh našeho velezasloužilého přispěvatele na dlouhá léta ještě zachovej a jemu žehnej!* Redakce.

Výbor družstva Vlast konal 29. května t. pátou schůzi v XVII. správním roce za předsednictví školního rady p. prof. Dr. M. Kováře. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel pan Tomáš Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Předsedající promluvil takto: »Jeho Milost ndp. Edvard Jan Nep. Brynych, biskup, jmenován byl sv. Otcem Lvem XIII. papežským praelatem, assistentem trůnu a římským hrabětem. Stáli jsme vždy po boku Jeho bisk. Milosti jako ochranná zeď v době bojů, i není divu, že se s ním upřímně a ze srdce radujeme, když na dráze jeho požehnané činnosti vycházejí mu červánky lepší budoucnosti, kteréžto červánky jako zář slunce osvětilo vyznamenání nejvyšší hlavy církve, slavně panujícího papeže Lva XIII. Podobně blahopřání vyslovujeme nedůstojnějšímu metropolitovi družné Moravy, Jeho Excell. ndp. Dr. Th. Kohnovi, knížeti arcibiskupu v Olomouci.« — Naš vynikající literární spolupracovník, dp. Fr. Horáček, c. a k. voj. prof. ve Sv. Hypolitě, jmenován byl c. a k. voj. farářem. K tomuto vyznamenání srdečně mu gratulujeme. — Za to velkou bolestí nás naplnilo úmrtí kapitulního děkana vsdp. Msgr. Dr. Jana Řeháka, zakládajícího člena družstva Vlast, jenž měl zvláště pro náš Historický kroužek štědrou ruku stále otevřenu. Vys. důstojné kapitole Litoměřické vyslovujeme tímto upřímnou soustrast. — Frant. Klíma, farář v Prosetíně na Moravě, děkuje za darované knihy. — Ústřednímu Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda na Moravě daruje výbor pro jeho knihovnu Velehradskou všechny časopisy družstva, knihy a brožury. — Různé jiné žádosti za knihy nemohly býti příznivě vyřízeny, nebo družstvo zábavných knih po ruce nemá a kupovati je nemůže, majíc v tiskárně stálá a neodkladná vydání. — Kdo si objedná farní tiskopisy, obdrží v náhradu poštovního, jež jemu jest platiti, buď některý ročník časopisu družstvem vydaného, nebo některou knihu naši. — Spisovatel J. M. Dvorceký získal do »Vlasti« práci: »O velikém světcí slovanském sv. Mikuláši« a honorář daruje družstvu. —

Ještě do prázdnin vyjdou další sešity »Sborníku Hist. kroužků« a »Hlasů Svatováclavských«. — Jednání o knihtiskárně, o Hospodářské záložně, o novém kalendáři a různých jiných záležitostech družstva tvořilo další, obsáhlý program schůze. — Budoucí schůze jest 26. června ve 4 hod. odpo. — Po vyčerpání programu předsedající schůzi uzavřel.

Mládež a divadelní hry náboženské.

C. k. okr. školní rada v Slaném ze dne 30. dubna 1901, č. 1423 učinila toto rozhodnutí: »Není závidy, aby školní dítky navštívily v průvodu svých rodičů neb pod dohledem učitelů divadelní hry nebo podobná představení rázu náboženského, neb vůbec mravně nábožensky vzdělávacího.«

-jsik. **Jména měsíců.** V některých vědeckých časopisech německých a francouzských ozvaly se skoro současně hlasy volající po změně názvů měsíců. Jak známo, přejala řečí románské a po nich též germánské latinské názvy měsíců. Nyní přejí si vědecké kruhy německé a francouzské nových pojmenování pro měsíce. Není prý dnes naprosto důvodů, aby Evropané a Američané XX. století zasněžili jeden měsíc Juliu Caesarovi nebo Augustovi, třetinu měsíců aby zvali dle pohanských bohů a bohyň, a dva měsíce aby měly názvy etymologicky téměř úplné záhadné. Rovněž jest směšno, běre-li se na př. září jako měsíc sedmý (September), kdežto ve skutečnosti jest to měsíc devátý atd. Při té příležitosti dovolujeme si upozorniti učené panstvo německé, jež tak rádo prioritou své kultury se vychloubá, aby si prohlédlo naše české názvy měsíců, jež jsou tak ryze slovanské a při tom vesměs nejvyšší případné. Není také tato maličkost dobrým důkazem, že naše kultura je i starší i původnější než ta velebená kultura německá?

»Musí.« Pod tímto nadpisem přinesl americký jeden list tento zajímavý článku: »Veřejná škola platí průměrnému Američanu za nedotknutelnou, bezvadnou a v každém ohledu dokonalou. Kdokoli dosud odvážil se říci něco proti ní, prohlášen byl bez milosti za zrádce vlasti. Podivně proto nás dojmá, vidíme-li nyní vystupovati muže, kteří svým náboženským přesvědčením a vychováním od soukromých, farních a klášterních škol stojí daleko, a naopak svým veřejným postavením státním školám velice blízko, jak mají tolik odhodlanosti a poctivosti, že odkrývají nedostatky beznáboženských škol. A počet takových mužů potěšitelným způsobem stále

se množí; jsou to mužové myslící, kteří přišli k tomu poznání, že beznáboženský školní systém je naprosto pochybený a nedostatečný. V našich veřejných školách klade se váha na vše, jen ne na vzdělání duše; vzdělání této musí býti ovšem náboženské a mělo by nutně tvořiti část systému vyučovacího. Naše školy šly příliš daleko v mýtní náboženství, mnohem dále než toho žádají zákony. Veškerá výchova musí být náboženská, mají-li ze škol vycházeti lidé souměrně a harmonicky vzdělání. Člověk náboženství měl, má a bude mít vždy. On cítí ve svém nitru, že jest Bůh, že Ho sluší uctívati, a že třeba příkázání Jeho zachovávat. Dlouho, dlouho to trvalo, než svět byl naučen Boha aspoň nějak správně chápati, celá století před Kristem úmorně pracovala k tomu, aby se dopátřala, v čem vlastně spočívá pravá podstata Boží, a co čině zalíbí se člověk oné bytosti nekonečné — a když konečně pravda zjevila se v Kristu, máme mládeži naší překážeti, by k poznání její nedocházela? Toť zločin, a stát, který se o něco podobného pokouší, nestará se dobře o svůj dorost. Člověk bez náboženství není člověkem, protože nesvíti mu slunce, bez něhož na světě se nedaří nic vyššího, co lidé zovou krásným, dobrým a vznešeným, protože nesvíti mu vůdčí hvězda, jež by ho v temnotách tohoto světa chránila před pádem do mravní propasti, protože neoživuje ho duch, který ohnivou svojí přirozeností očisťuje lidskou přirozenost ode všeho nečistého a nízkého — zkrátka, člověk bez náboženství není člověkem, nýbrž jen zvířetem více méně intelligentním. A takové tvory stát přece nechce mít za občany? A nechce-li je mít, musí pustiti do veřejných škol náboženství křesťanské, musí, musí!« — Tak mluví Američané, kteří té pravé i nepravé svobody užili jistě dost a dost. A u nás najde se přece vždy s dostatek paedagogů, kteří chtějí experimentovati s vyloučením náboženství ze škol. Dobrá, na 5, 10 let snad bude náboženství ze škol odstraněno, ale pak budete zajisté vy první, jste-li opravdovými přáteli mládeže a jejího prospěchu, kteří po návratu křesťanského vychovávání do škol volati budete. Ovšem nepovazujte, že takový experiment vychoval by národu celé generace moderních, otrávených pohanů. Proto voláme z přesvědčení s oním Americkým listem, že národ ve vlastním svém zájmu náboženské vyučování a vychování ve svých školách mítí musí!

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlročně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slovuje se 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumům, klorikům a studujícím slovuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zasláť se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtež Em. Žákovi, gym. katechetovi na Smíchovské; pro učitel. přílohu přijímá přisvěty K. Skultěty, ř. učitel v Šostovicích, (p. V. Jesenice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Smejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frt. Horáček. (Pokračování.) — Dvě souhvězdí z dějin vychovatelství: J. M. Sailer a B. Overberg. Píše prof. Ad. Fux. (Pokračování.) — Studie o psychologii dítěte. Podává František Žundálek. (Pokračování.) — Feuilleton: Obrazy dítky špatně vychované. Z francouzského podává J. Neliba. (Dokončení.) — Směs. — Literatura. * * * *

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

POKRAČOVÁNÍ.

»Dále i při samém studiu jazykovém obvyklý pochod jest docela převrácený, jelikož nezačíná snad s nějakým spisovatelem, aneb obratně sestaveným slovníkem,¹⁾ nýbrž s *grammatikou*, kdežto přece spisovatelé — aneb zmíněného druhu slovníky — podávají *látku* mluvní, totiž slovička, kdežto mluvnice naproti tomu pouze *formu* přidává, totiž zákony, dle nichž se slova tvoří, řadí a spojují.« A na jiném místě podává *Komenský* zřetelný pokyn pro metodu všech předmětů učebných bez rozdílu, klada za vzor přírodu a lidi moudré rozvahy.

»Kdo nějaký rybník zakládá aneb studní kopá, ten nepostará se o vodu snad tím způsobem, že by nechal vodu odjinud přivéztí a do nádržky nalítí, nýbrž snaží se otevřítí prameny vody živé, kterou rourami a příkopy přivádí do nádržky! Z této věty plyne naučení, že kdo mládež dobře chce učiti, nikterak nesmí jim do hlavy vlévati (vtloukati? Pozn. spis.) směs sloviček, přísloví, vět a průpovědek, nýbrž že se přičiní, aby jim otevřel ku poznání *věci*, tak aby z poznání toho jako z pramene živého potůčkové vytryskli, rovněž tak, jako z pupenců stromových listí, květy a plody se vyvíjejí

Tak až doposavad ve školách sobě nevedli (a dnes? Pozn. spis.), t. j. neukázali žákům *věci* samy o sobě, nýbrž učili, co o tomto předmětu myslí a píše první, druhý, třetí, desátý atd., jakoby nejvyšší učenost záležela v tom, zná-li kdo množství náhledů cizích, sobě odporujících A jinde mneme sobě oči, čtouce náhledy a spojování metody *analytické* se *synthetickou*! A pak ty vzácné pokyny v příčině *mluvnického* studia!

»Pravidla mluvení ať jsou grammatická, ale nikoli filosofická.«

»Každému jazyku spíše cvikem, než dle pravidel učiti slušno.«

»Ovšem, že pravidla přistoupiti musí k upevnění zvyklosti.«

¹⁾ Slovníčný paedagog má zde na mysli bezpochyby jakési nápodobení knihy: »*Orbis pictus*«.

»Cizím jazykům netřeba učit se dokonale, nýbrž dle potřeby. Ani Cicero neovládal jazyk latinský zúplna.«

»První cvičení v cizím jazyku má se vždy dít na základě látky již známé.«

»Při stanovení mluvnických pravidel ať slouží za základní formu jazyk již známý« (mateřský).¹⁾

Dosavadní metoda *synthetická*, které se při vyučování jazykům klassickým výhradně užívá, se svou haldou pravidel a výjimek, se svými nepřehlednými řadami sloviček, z nichž většina ani v klassické četbě nepřichází, se svým nudným suchopárem, jemuž schází živý element názornosti, se svými komposicemi, v nichž schválně nalíčeno od učitele hojně tenat, ok, kleští a vlčích jam — tyto a ještě jiné stinné stránky pochybené soustavy mají za následek jednak přetížení duševní chápavosti studujících, hlavně paměti, jednak dlouho tutlaný odpor a ošklivost — ne snad proti pouhé *mluvnici a slovičkům*, nýbrž proti *studiu klassiků* vůbec. Tak tomu bylo vždycky. *Mme de Maintenon* tvrdí, že král Ludvík XIV za věku jinošského znal 5—6000 latinských slov. Avšak pochybený způsob, kterým byl donucován učit se latině, v něm vzbudil takový odpor proti všemu latinskému, že si umínil, že neotevře — až se stane svým pánem — ni jedině knihy latinské. A dostal slovu! —

Metoda dosavadní musí rozhodně býti důkladně opravena, ač-li nemá mládež našich středních škol *soustavně* hnána býti do náručí bezmyšlenkovitosti a otupilosti duševní! »Qui trop embrasse, mal étreint« — »Kdo mnoho chce zabrat, málo podrží« — toto přísloví platí plnou měrou o naší studující mládeži. Učíme jen porovnání, čemu se učil gymnasista na počátku tohoto století s tím, co se od něho vyžaduje dnes. Představme sobě pouze, jak obrovský pokrok učiněn byl během tohoto století ve všech oborech lidské práce. Aniž bychom chtěli tvrditi, že *veškeré* moderní vynálezy, theorie a zařízení slouží snad ku *blahu* lidstva, nemůžeme přece popřít, že s nimi počítati nutno, poněvadž se nám vnucují i proti naší vůli na všech cestách našeho života. Představme sobě tu spoustu nových pojmů, které modernímu vzdělanci známy býti mají, ať již ze školy, ať z listů denních, ať z návěští veřejných, ať z rozhovoru s přátely.

Co tu nových pojmenování, o kterých se předešlému pokolení ani nezdálo.

Parostroj, lokomotiva, lokomobila, telegraf a semafor, izolátor, generátor, accumulator i manometer; bolometr, automobil, bycicl a tandem; torpedó a filatelista; pohlednice též i dentista; manicure a orthopaedie; spiritismus, hypnotismus, occultismus též i palladismus; Marsané i Neptuňané; Beringovo serum, Pasteurovy ústavy, Kneippovo léčení; chloroform, morfiu, resorcin a fenacetin. propeller a alfa-ocel, karbid, beton, magnalium, exhaustor, vegetariáné; saddismus a Jack the Ripperismus; pauperismus, nihilismus, anarchismus, chauvinismus; sanotogen, reiffeisenky; lawn-tennis a »na kopanou«; fontaine lumineuse, dynamit, fulgurit a ektrasit, melinit i lyditt; mastodon i telefon; cheky, clearing, annuity, vinkulace; linoleum, fyloxera, bakterie, acetylen; caisson, pithekanthropos, kodak, films, také cellulosa; fonograf, topograf, monograf; gramofon, telefon, mikrofon, chřípka čili influenza, »struggle for live«, mimikri a malthusianisms; darvinisté, pessimisté, dekadenti, secessionisté, symbolisté, veristé i realisté atd., atd. A vůči tomu náš ubohý studentik, deklamující:

¹⁾ Srov. »Didactica magna« kap. XVIII, XXII.

Dvě souhvězdí z dějin vychovatelství: J. M. Sailer a B. Overberg.

Píše prof. AD. FUX.

* POKRAČOVÁNÍ.

K J. Mich. Sailerovi druží se důstojně a přirozeně *B. Overberg*.

Narodil se 1. května 1754 v Osnabrucku z rodičů chudých, ale bohabojných. Vývoj jeho tělesný i duševní byl z počátku zdoluhavý, neb byl tak málo tělesně vyvinut, že teprve v 5. roce věku svého naučil se choditi; a i duševně zdál se býti méně nadaným. Umění života osvojil si teprve po perné práci a trpkých zkušenostech. — Když po delším otálení rodičů obdržel povolení k studování a prvním jeho učitelem duchovní ve Voltlage se stal, rozvinula se u něho rozhodnější snaha a opravdivost. Denně chodíval za každého počasí a po cestě neschůdně ku svému duchovnímu učiteli rád a ochotně a věnoval řeči latinské takovou pili, že v 16. roce věku svého přijat byl do gymnasia františkánského v Rheinu. Při první měsíční zkoušce obdržel místo předposlední ve své třídě, ale domníval se, že zasloužil místa posledního a že jen ze šetrnosti o jedno místo byl povýšen. Studoval nyní s takovou horlivostí, že na konci prvního školního roku (1771) již všecky své spolužáky překonal tak, že quardián kláštera by ho rád byl získal pro řád Františkánů. Overberg však

jest jich duch, kterak nesamostatný, křivý a nedostatečný jest jich úsudek i o věcech takových, k jichž ocenění není ničeho více třeba, než jednoduchého samorostlého rozumu. Tak vede nepřetržité cpaní vědomostí do hlavy, která již více pojeti nemůže, k chabosti ducha. Jinoši silní a kvetoucí zdravím začnou chřadnouti po několika letech jako rostliny, jimž schází světlo a potrava. Nejzřetelnějším jest tento úkaz právě ve vyšších třídách; zde nalezneme obrazů kypícího zdraví pořídku; bledá líc, mdlé oko, celá bytost zemdením lenivá, špatná nálada a před časem ustálené tahy obličejje nastupují na místo svěžesti, ohně mladistvého věku a nevinné ostýchavosti!«

Jiný paedagog, *F. Schnell* líčí kvapný shon studujícího ze dne na den těmito drastickými slovy: »Z rána, sotva že mladý člověk požil snídání, utíká honem do školy se stohem knih a sešitů pod paží, hlavu plnou myšlének a srdce plné obav a úzkostí, (mnohdy k tomu ještě housku od snídání dojíždaje. Pozn. spis.) zda veškeré úlohy domácí k spokojenosti učitelů svých vypracoval. Ve škole začne vyučování, které obyčejně záleží ve zkoušení úloh domácích. Je-li to ukončeno, tu dá učitel — jelikož každý učitel své úkoly považuje jako »alfa a omega« veškerého vzdělání, — nové domácí úlohy, potom zbývajícího času používá se k výkladu nových pravidel a nauk, při čemž obyčejně při našich přeplněných třídách as 15—20 žáků (?) bývá methodicky zaměstnávano, kdežto ostatek dřepí v líném zadumání aneb sobě čtením románů a p. ukracuje dlouhou chvíli. Tak přijde poledne a mladík chvátá opět domů, aby honem spolykal svůj oběd, neboť zbývá mu ještě opakování lekci pro vyučování odpolední.

A když to vykonáno, následuje práce domácí a učení se předmětům nepovinným. Tak se stává, že naše mládež jest nucena denně 10—12 hodin duševně se namáhati. A jelikož mladý člověk na nejmíň 8 hodin potřebuje ke spaní, tu zbývají našemu studujícímu na středních školách celé 4 hodiny k jídlu, procházce, vyražení a četbě soukromé.« —

Následky toho chvatného shonu jsou: chudokrevnost, nervóznost a zároveň ocháblost, nedostatečné vyvinutí mozku, vypuknutí souchotin a tuberkulosity tam, kde jest zděděná dispoice, různé choroby psychické atd. v ohledu zdravotním. Těkavost a bezkarakternost, přepjatost a domýšlivost z ohledu »na multa,« blaseovanost, přesytení života, chlebařství a šplhavost v ohledu mravním. Povrchnost vzdělání, polovičatost v konání povinnosti, frázovitost, politické žamputářství, umělecké velikašství atd. v ohledu společenském.

rozhodl se pro stav duchovenstva světského a oddal se 1774 v Münsteru studiu filosofickému a theologickému. Brzo se mu podařilo, že mohl rodičům ulehčiti náklad naň vedený, neboť stal se domácím učitelem v rodině dvorního rady. Studii se podjal se vzornou pilností a dodělal se stkvělých výsledků. Šlechtné, mravné smýšlení spojeno s neobyčejnou vážností, s přívětivou laskavostí a skromností zjednaly mu záhy nejen lásky jeho učitelů, ale i žáků. Prázdny trávil u své matky, která mezi tím ovdověla. Několik sousedů, jichž děti pro nedostatečné náboženské vědomosti nebyly připuštěny k velikonočnímu sv. přijímání, požádalo ho, aby je po čas prázdnin vyučoval a tím způsobem pro příští rok jim sv. přijímání umožnil.

Overberg, nemoha nikomu služby odepřít, přijal toto vyučování. — Obvyklým té doby vyučovacím způsobem uložil dětem několik otázek a odpovědi z katechismu na paměť a druhého dne se na to dotazoval. Ale děti nemohly se nikterak odpovědem naučit a to dílem proto, že jich dobře nepochopily, dílem také proto, že ani slovům neporozuměly. Již již chtěl se vzdátí nevděčné práce bez výsledného vyučování, aby si čas k zotavení svému určený nestrpčoval bolem a lítostí nad nezdarem své námahy. Chtěl však ještě jeden pokus učiniti. Když děti opět k němu přišly, vypravoval jim biblické příběhy. Ihned nastal obrat. Pozoroval na nich velkou změnu. Tvář jejich se vyjasnila, pozorně ho poslouchaly a pochopily poučky, které připojoval k biblickým příběhům. Dotazoval se na učebnou látku, kterou vypravoval a děti odpovídaly snadno. Okolnost ta byla mu vodítkem, že i náboženské vyučování nejlépe »*vypravováním*« s prospěchem může se dít. — Věc se mu dařila, děti měly z toho radost a byly připuštěny k sv. přijímání.

Tato důležitá okolnost měla nemalý a snad i rozhodný vliv na vývoj paedagogických náhledů a zásad Overbergových v době pozdější.

Aby se zotavil, trávil prázdný čas, jako vůbec mužové znamenití a šlechtní, kteří z pravidla i jemně jsou myslí, v přírodě, jejíž byl přítelem a v jejíž krásách se nejraději kochal. Něžné květinčky, mezi nimiž něžná chudobka, nejvíce jímaly jeho vnímavou a zbožnou mysl. Z květin zahradních zvláště milou byla mu růže a z těchto centifolie. V době mládí byla domácí zvířata, holub a kočka, jeho nejmilejšími společníky. Holubička znala dobře cestu, kam denně chodíval k duchovnímu svému učiteli; když se vracel, letěla mu vstříc, čekajíc ho na zábradlí mostu. Jakmile tam došel, sedla si na jeho rameno a dala se donésti domů. Jednoho dne nedoletěla. »Naleznu ji asi doma,« myslil si, ale ani tu jí nebylo. K svému bolu vzpomněl si, že potkal děvče, z jejíž shrnuté zástěry vyčníval ocas bílé holubičky. Byla mu ukradena. Podobný osud stihl i druhého společníka jeho — kočku. Mlsalaf, jak všecky kočky dělávají a měla k rozkazu matky býti utopena. Bernhardu bylo uloženo, rozsudek smrti vykonati. Co bylo mu činiti? Bylo mu zapřítí svůj cit a svou lásku ku zvířeti, neb poslušnost jest přední povinností dítěte. Se slzami v očích a odvrácenou tváří hodil milované zvíře do vody a rychle se vzdálil, hroze se sama sebe a svého činu. Ale sotva že domu se vrátil a přisedl ku psacímu stolku, hlavu o ruce podepřel, lituje ubohého zvířete, o němž se domníval, že jest mrtvo, hle, tu přiběhne kočka, všechna zmočená k jeho nevýslovné radosti a běží přímo k němu. Byla usušena, bedlivě ošetřena a matka darovala jí na nalehavou prosbu Bernhardovu život.

Overberg byl nadšeným přítelem přírody. List na stromě, květina na poli, pavouk se svou umělou pavučinou byly mu důkazem moci, dobroty a moudrosti Boží. Ve tvorech spatřoval vždy Stvořitele a kořil se mu. I chovancům svým doporučoval co nejdůrazněji pozorování přírody, její zjevů a tvorů a vedl je k tomu, by dítky obzvláště na venkově krásu, pořádek a účelnost přírody pozorovaly a moudrosti Boží se obdivovaly.

Konečně vyplnilo se vroucí jeho přání. Po vykonaných studiích vysvěcen byl na kněžství a ustanoven byl jako kaplan v Ervesvinkelu, odmítnuv vyzvání příznivce svého osvíceného ministra Fr. z Fürstenbergů, aby jako domácí učitel do jisté vznešené rodiny vstoupil. Neboť vezdy bylo jeho nejvroucnějším přáním, by jako duchovní mohl mezi lidem působiti.

Touhu, kterou od nejtětlejšího mládí v sobě živil, prodchnut jsa cele čistým lidumilstvím, uskutečniti mohl v Ervesvinkelu, kde vyučování ve škole bylo mu zcela ponecháno. Seznav nevědomost lidu a četné pověry, které v době té panovaly, umínil si, že uchopí se k odklizení toho zla prostředku nejúčinnějšího — »důkladného vzdělání mládeže«.

Pozornost věnoval především vyučování náboženskému do té doby velmi zanedbanému; neboť přesvědčil se, že pouhý mechanismus při vyučování vůbec a při náboženském vyučování zvláště nevede k cíli, že pouhé učení se na paměť otázek a odpovědí katechismu nepřináší žádoucího ovoce.

Až do té doby užíváno výhradně při vyučování formy sokratické, kterou vše chtělo se ze žáků vyvoditi, »vytáhnouti,« i to, co vůbec možno nebylo. Největší škodu z toho mělo vyučování náboženské, protože nebyl brán zřetel k tomu, že náboženství jest dané, zjevené, že spekulativní cestou nemůže býti vyvozeno a že všeliké sokratisování předpokládá základů pozitivních. Overberg předsevzal si, vyučování vůbec a vyučování náboženské zvláště zreformovati, názory a příklady oživit, mysl rozehřáti, na vůli působiti, což se mu také niěrou vrchovatou podařilo.

V době té r. 1763 byl osvícený muž a nadaný státník Fr. z Fürstenbergů počten důvěrou kurfiřta a arcibiskupa v Kolíně Maxmilian Bedřicha tou měrou, že stal se jeho ministrem, generálním vikářem a správcem všech vyšších vzdělávacích ústavů a vlastně zároveň ředitelem arcibiskupským v Münsteru a přivedl v době krátké sedmiletou válkou zuboženou zemi k nemalému rozkvětu. Zvláště péči však věnoval školství a sdělal r. 1776 řád školní, který v mnohé příčině za epochální byl pokládán a týkal se vyučovacího způsobu nižších arcibiskupských škol v Münsteru.

V době té Overberg upoutal pozornost jeho a zamlouval se mu nejen svým spisem o volbě biskupských coadjutorů, ale hlavně svými důkladnými vědomostmi a svými schopnostmi. Chtěl se však také osobně o tom přesvědčiti a Overberga vyučovati slyšeti. Objednal si vozku v neděli, kdy Overberg zpravidla o 2. hod. křesťanské cvičení konal a poručil, by přesně o 2. hod. do Ervesvinkelu byl dovezen. Stalo se tak. Fr. z Fürstenbergu naslouchal vyučování bez vědomí Overbergova a přesvědčil se, že pověst o slavném tomto muži daleko jest překonána.

K návrhu jeho povolán byl Overberg za učitele normální školy v Münsteru. Přes všechno zdráhání se musil, ač nerad, úřadu toho se podjati za podmínek velmi skrovných, které si sám určil; roční služné 200 tolarů, kromě bytu a ce-

lého zaopatření v biskupském semináři. Oba tyto výteční mužové byli potom spojeni přes 25 let něžným přátelským svazkem. V první době po nastoupení úřadu vykonati bylo Overbergovi nejprvé visitační cestu do škol venkovských celé diecése. Dílem blahovolným poučováním, dílem vážným pokáráním snažil povznést stav tehdejšího školství.

Především horlil proti ponižujícím a nedůstojným trestům ve škole a získal si hlavně tím nehynoucí zásluhu o svou milou domovinu, že snažil se všemi prostředky duševními i hmotnými školství a stav učitelský povznést. Působení jeho při normální škole v Münsteru neslo se hlavně k řádnému, praktickému výcviku učitelů. Úkolem jeho bylo, aby ve 2—3 měsíčním běhu, který se konal každého roku v podzimních prázdninách od 21. srpna až do začátku listopadu, učitelům dal patřičný návod k vyučování, s potřebnými vědomostmi je seznámil a i v methodice náležitě vycvičil. První polovice běhu byla určena pro vychovatelství a vyučovatelsví vůbec, druhá pro vyučování náboženství a methodiku náboženského vyučování zvláště.

Jakého druhu byli lidé, kteří do nově zřízeného normálního běhu přicházeli, lze snadno se domyslíti. Mužové většinou věkem pokročilí, nejen beze všech vědomostí a dovedností, ale nezřídká i beze všeho nadání, nemající ani lásky, ani povolání k stavu učitelskému. A ty měl Overberg za krátký čas vzdělati na učitele. Kdo ho v prvních letech jeho působení mezi 20—30letými a později i staršími, venkovskými učiteli viděl seděti při velkém stole, mohl se obdivovati jeho převeliké trpělivosti, která spojena byla vždy s největší laskavostí a blahovolností, tváří veselou vždy se jevící. Měl příležitost, pozorovati jeho pevnou vůli a nezlomnou v Boha důvěru, která mu i při četných obtížích a překážkách pochybovati nedala o dobrém výsledku jeho námahy.

Všechny chovance vyučoval sám a sám v methodice náboženství, v biblickém dějepisu, v čtení, psaní, počítání a j., od 9—12 hodin v paedagogice a náboženství, od 2—5 hodin v ostatních předmětech. V prázdném čase nejslabším chovancům jest pomáhal i ve svém bytě.

(Pokračování.)

Studie o psychologii dítěte.

Podává FR. ŽUNDÁLEK.

* POKRAČOVÁNÍ *

O dětské obrazivosti. Dítě má slabou paměť, a tím již jest dána velká příležitost k obrazivosti, to jest ku bezděčnému vybavování představ. Ovšem neděje se tak u dítěte v nejtětlejším věku, nýbrž později.

Dítě jako každý člověk touží po blahu, a proto mu nestačí vlastní okolí, ale ze vnímaných představ buduje si rádo vybájený nebo polovybájený svět, který je nemálo blaží. Dojista pak vystupuje obrazivost ve snu, kdyby se snad dříve neobjevila. Sen u dítěte se naskytá záhy, jen že jest kusý, neustálený, prchavý. Dítě je snem vyburcováno, překvapeno, a není snadno dítěti znázorniti rozdíl mezi snem a skutečností. Sny dětské mají do sebe dvě dobré vlastnosti: jsou obmezeny pro nepatrnou zkušenost dítěte, a dítě je též brzo zapomene.

Obrazivost děcka má též nemalý rozsah v *pohádkách*. Že dítě rádo slyší pohádky, spočívá v přirozenosti lidské, neboť každý člověk rád slyší zábavné

události. U dítěte se vyvinuje láska k vypravování mnohem více. Pohádkou dítě se přivede nejrychleji k pozornosti. Dítka také věří pevně ve skutečnost toho, co povídka vypravuje. I když později začne se činiti rozdíl mezi pohádkou a skutečností, vždy dítě se vrací do vyprávěných říší pohádek. Dítě také samo rádo pohádky vymýšlí a vypravuje. To se také jeví u některých lidí dospělých kteří mají v srdci mnohdy jakýsi koutek, kde si pohádky sprádají. Jest to patrně návyk z dob dětství.

Tato okolnost úzce souvisí s *dětskou lží*, která každého upřímného přítele dětí zaráží. Podle názoru dra. Čády nemáme se vždy ihned rmoutiti nad lž dítěte. Podle něho není každá lž lži trestu hodnou, nýbrž největší část lží jsou pohádky, které dítě sobě i jiným namlouvá, a v ně poněkud uvěří. Ony je jistým způsobem oblažují, že třeba nepoznává jich nepravdu. Toho příkladem jest zkušenos jistého paedagoga, který šel za dvěma hochy ubírajícími se k lesu. Jeden z nich měl škatulku od sirek a vypravoval druhému, že u lesa zapálí suché listí, aby viděli ohniček. Muž onen měl obavu, že by mohl snad les chytiti, proto hochy zastavil a odňal jim krabičku, která však byla — prázdná.

Jiné pole, kde obrazivost bují, jsou dětské hry v nejširším smyslu. Hra v této podobě se jeví u dítěte velmi záhy, dříve ještě, nežli začne běhati. Hra pro dítě je skutečnou prací, ne tak jest u lidí dospělých, u nichž jest mnohdy prací k zabítí času. Dítě se zaměstnává, cvičí se ve schopnostech, rozvíjí se a dává proto přednost *hrám pohybovým* a ne těm, které vyžadují intelektu. Nejraději se baví spleťtými hrami v pohybu, odkud vznikly hry napodobující činnost dospělých lidí. Hoch se vmyslí v jezdcce, sedí na koni, a ve skutečnosti třeba stojí. Na procházce dítě mluví, při tom si poskočí — hraje si, v jeho mysli se odehrává jiný děj.

Hra dětská nemá jen zdravotního dosahu, nýbrž jí se rozvíjí též intelekt dítěte. Při hře lze pozorovati, jaké je dítě povahy a v té příčině se dítka od sebe liší. Dítě, které si nehraje, nebo nerado hraje, nejeví příliš velkého stupně intelektu a není z pravidla zdravé, neboť zdravému dítěti to nedá, aby si nehrálo.

Stinná stránka hry záleží v tom, že dítě hledí hrou dosíci změny, proto rozbije hračku, ničí, poláme. Tomu se nelze diviti, neboť dítě nesnese, aby se nepodávalo do vnitř hračky. Toto úsilí bývá také u lidí dospělých, kteří si rádi prohlédnou vnitřní zařízení předmětů. Hoch chytil ptáčka, ukroutil mu hlavu a tělíčko začal trhati. Učitel ve škole před tím vykládal, jak nemají se ptáci trýzniti. Nelze tu souditi ihned na ukrutnost a krvelačnost, nýbrž hoch chtěl mít hračku, chtěl přivoditi změnu. —

Hrám by se měla věnovati větší pozornost než-li dosud s paedopsychologického stanoviska. Hlavně bylo by žádoucí, aby se zaznamenávaly hry, které jsou u dětí provozovány, a také kde si něco vymýšlejí.

Obrazivost a obrazotvornost vede k první umělecké činnosti dítěte, ovšem pokud možno o umělecké tvorbě mluvíti u člověka na nejnižším stupni vzdělanosti. To se odvozuje z napodobení lidí dospělých, a dítě je také k tomu vedeno. Na př. učením písničky, modlitbičky, básničky a j. Proto dítě již záhy pozoruje rozdíl mezi řečí vázanou a nevázanou, a samo se pokouší v »básnění,« jak jsme o tom již dříve promluvíli. Ovšem, že u něho nerozhoduje, má-li básnička smysl, nýbrž jen poutá-li pozornost.

Výslovnost hlásek. Při výslovnosti hlásek se vyskytují obtíže nejen v jazyce českém, nýbrž i jiných. Nejvíce se to pozoruje při souhlásce *r*, což se dochovává mnohdy i v dospělém věku. Tak dítka vyslovují na př. papoleček (praporeček), dežník a p. *Je* vyslovují jako *le*, poněvadž *j* činí obtíže (lede místo jede) a naopak místo *l* mnohdy *j*. České dítě vynechává často *k* ve skupině souhlásek (písa místo píská) a opět vyslovuje *k* jako *t* (totva — kotva). Z počátku vyslovuje dobře *f*, ale později špatně, zaměňujíc je souhláskou *h*. Také měkkost se dítkám nezamlouvá (matynka — matinka, nemý němý, beží — běží). Neurčitěji zní hláska *u*, totiž jako *o*, na př. oče (tluče), hoba (hudba), *ou* zní jako *o* nebo *ó*.

Jistý badatel pozoroval dítka mezi 19—28 měsíci a sebral 5400 slov. Nejvíce a nejčastěji vyslovováno bylo *v násloví b*, pak *s, k, p, h, d, m, t*; dále následovaly: *u, f, g, l* a pak teprve *a*. Samohlásky v násloví byly řidší, což je přirozeno, poněvadž na př. *ab* se tíže vyslovuje než *ba*. Ve výslovnosti slabik sledovati lze zajímavý zjev, že si dítě pomůže často vynecháním, na př. (s) tejšek, (z) pátky, tom (strom), trhne (utrhne), chází (přichází), kuče (tluče); jinde vypouští *k*, jako dedeče (dědeček), také *d* odpadá: molit (modlit) a j. Dítě také nemůže vyslovovati delší slovo, zejména předložky odpadají, jako daží (nedrží), hedna (ohlédne), tavuje (zastavuje), omel (zapoměl), hazovaj (zahazuje), měštý (náměstí). U některých dítek vyslovuje se sporadicky přívěsek *ek*, tramwayek, což asi od jména si vyvozoval, neboť jej nazývali Vladimírek. Dítka zkracují zvláště cizí slova, na př. lotiva (lokomotiva), mecina (medicina), vopicit (velociped).

Zvláště ve slovesech pozoruje se rozdíl. Dítě nedovede dlouho užívatí reflexních sloves, vynechávajíc z pravidla *se*, na př.: Mašinka tavuje (zastavuje se), molit (modlití se), zoptej (zeptej se), co přeješ (čeho si přeješ).

Do 31. měsíce trvá, nežli dítě bezvadně může vyslovovati trojslabičná slova; ještě déle trvá návyk bezvadné výslovnosti čtyřslabičných slov. Dítě vyslovuje na př. dlouho: Tuče bubeníče (tluče bubeníček).

Zajímavá jest studium bohatství slov, které mají dítka $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$ 3leté. Podle záznamů učiněných se našlo, že dívky dříve mluví nežli hoši. 19měsíční hoch znal 144 slov, 24měsíční 139, více než 2letý z Bostonu 285, 28měsíční z Chicaga 677, 30měsíční z Bostonu 327, z čehož bylo nejvíce substantiv, pak sloves. Děvče 21měsíční znalo 77 sloves, 28měsíční 451. Podle těchto výpočtů znaly dítka 60 proc. substantiv, 20 proc. sloves, 9 proc. adjektiv, 5 proc. adverbii, 2 proc. pronomin, 2 proc. předložek, $\frac{7}{9}$ proc. interjekcí, $\frac{7}{9}$ proc. spojek. Substantiva byla většinou konkrétní, abstraktních bylo sotva 1%. Dospělý člověk má znalost poměrně rovněž 60 proc. substantiv, adjektiv 22.

Dítě je zvyklo určitému slovosledu, říkajíc důsledně: *Pan Kristus, pan* císař. Také dává zápor mnohdy až do 3. roku na konec věty, poněvadž nebylo k tomu nuceno, aby jej dalo na prvé místo, na př: Pepíček může tohle dělat ne, strýček dělá něco ne. Také dává z pravidla sloveso na konec věty. Také analogie má tu veliký vliv. Tak říká: »Žebráček je bosa«, neboť soudí podle matky, která dítěti jest nejbližší. Tři děti vyslovovaly místo *jsem su*, *nesu* (nejsem) podle *nesu*, *vezu*, což nebyl provincialismus. Také zaměňuje často myšlenky, říkajíc, místo *moci musiti* a naopak. Výrazy *zítra* a *včera* si děti pletou. Jiné dítě jmenovalo signal »Otčenáš« podle klekání, při němž se modlilo zmíněnou modlitbu. O sobě nemluví dítě dlouho v pronominech, neříká *já*, nýbrž *Pepíček*, hoch, děvče.

* * FEUILLETON. * *

Obrazy dítky špatně vychované.

(Z knihy »*Les enfants mal élevés*«
od Fernanda Nicolajie, podává J. NELIBA.)

(DOKONČENÍ.)

V V ě k d o s p ě l ý .

Ničeho nevyziská a rozvažuje, je líný a přec . ctížádostivý, svobodomyšlný a sám — bez srdce, takovým je špatně vychovaný syn ve věku dospělém.

Rodiče při pohledu na zbloudilého syna chápou a těší se různými nadějemi.

Otci kmitne hlavou: »Nemohla by přijít spása z přesytení radovánek .? Dítě již tolik užilo, že již musí být unaveno, nabaženo, odporem naplněno — a potom! vždyť sám J. J. Rousseau praví, aby byl kdo moudrým, jest třeba, aby byl dříve lumpem. —

Nuže! není již náš hrdina zralým pro moudrost? Jeho mravy jsou žalostné; jeho mládí je potřísněno. Pohrdá krbem, který ho vzal pod ochranu, krví, z které se zrodil. Není k ničemu; je rozvažovač

Nuže k činu! dovední mužové, kteří máte toto vše za nejlepší prostředek .

Lumpáka zde máte Ukažte nyní, jak z něho učinit mudrce

Moda ve vychování udaná Rousseau-em, zdaž povede k moudrosti?

O tom velice pochybujeme.

Zda k ničemnostem?

() tom buďte přesvědčeni!

Rodičům vzhází jiná hvězda naděje.

Shodují se v tom, že jediným východiskem ze slepé uličky, v které se ocitl jejich syn, bude — »*založení si vlastního krbu*,«
který mu nahradí krb otcovský, jenž se mu stal již od delší doby pouhým hostincem.

Matka je zvláště zaujata touto myšlénkou, a připravuje všemožným způsobem její uskutečnění .

Zapomíná v této své snaze, že dala život nevděčnicku, který byl příčinou tolika slz.

Nepotká nyní jedinou přítelkyni, aby tato neslyšela chvály o mladém muži a přihodí se jí často, že z jejich úst zazní: »Ach, ta dívka, kterou si zvolil, ta bude šťastna.«

Chtějí ho oženiti, však v pravdě — chtějí se *ho zbavit*. A nový krb má být mu východiskem nové morálky.

V pravdě sňatek pro oba manžely bude znamenati pro každého něco jiného.

Pro nevěstu bude to začátek pro ženicha konec.

Je to hříčka slovní, však pravdivá. Ano ona se vzdaluje z domu otcovského, vzdává se svého jména, podává se pánu, jehož ozbrojují zákony až k despotismu, — vzdává se všeho, aby měla tu čest státi se družkou vyžilce, který se »obětuje«
opustiti život dobrodružný, aby podal čisté duši své nevěsty nestalé srdce a povadlé mládí.

Ubohá mladá dívka!

Ach, kdyby tušila jak ji klame, jak nehodně vykořisťuje její naivní čistotu a slepou důvěru!

Až pozná pravdu, až jasně prohlédne . pak bude — pozdě.

A proč obvykle pozdě pozná, na tom má vinu dnešní pravidlo o zasňubování; neboť není to obvykle dívka, která se *zasňubuje*, ale rodiče *ji zasňubují*.

Nuže, naše »dítko špatně vychované«
stává se hlavou rodiny.

V novém krbu, který si zakládá, objeví se následky špatného vychování ve způsobě ještě hrozivější.

Ano, on snaží se chvatně potřísniti všechny ty skvoucí květy, které snad ještě včera kladl za podmínku své nastávající družce.

Brzy dá jí do rukou romány urážející stud, tu zase je tak nestoudný, že vypravuje do detailů dobrodružství mládí, ještě snad nadsazuje, aby dodal vypravování zajímavosti a pikantnosti, nebo vzpomíná na své druhy z mládí, s nimiž se tak těžce loučil. Jindy vede svou ženu na kluzká představení, nebo do společností pochybných. — Krátce ten, který jí měl být ochráncem, ten, pokud ona na něm závisí, stává se jejím zhoubcem.

Jestliže má dívky, tu pak nastává dvojí: buďto budou vychovány jako jejich otec — anebo snad tento je bude chtít lépe vychovati. Než jeho nezkušenost způsobí, že zcela jistě dopustí se chyb a výstředností.

Kdy a jakým způsobem mohl se naučiti těžkému umění vychovatelskému? — Ve svých vzpomínkách dojistá nemá užitečného pravidla, ani praktické rady.

✻ ✻ ✻ SMĚS. ✻ ✻ ✻

Hasner o »svobodné« škole. Když Dr. Ebenhoch podal návrh na změnu zákona školského a v něm navrhoval, aby úkol školy obecné vytknut byl slovy: »aby dívky vychovávaly v mravnosti a nábožnosti *dle nauk jejich náboženství*«, tu nastal veliký poplach v listech učitelů-liberálů. »Kofen svobody podtíná se tu v samém základě. Škola nová byla by připravena o nej přednější svou vymoženost. Vyučování světským předmětům musí zůstati neodvislým od náboženství, musí zůstati svobodným. Tak a podobně hlásalo se do světa a volalo se do zbraně proti »zpátečnickému« návrhu. Při tom nejzajímavější jest to, že návrh Ebenhochův v tomto bodu neobsahuje docela nic nového. I po rozumu nových zákonů školských mají dívky ve školách vychovávány býti »dle nauk jejich náboženství«; vyučování světským předmětům není neodvislé od náboženství, není v tom smyslu »svobodným«, nemá býti »odloučeno« od náboženství. Proč tedy Dr. Ebenhoch bral do návrhu svého slova: »dle nauk jejich náboženství? Tak namítne asi mnohý. Proto, že mnozí mají za to, že novými zákony školskými byly skutečně světské předměty odloučeny od náboženství a dle toho také ve škole si počínají, ovšem na škodu nejen výchovy náboženské, nýbrž i mravní vůbec. Blud tento na nejvyšší škodlivý a všeobecně rozšířený bezpečně by vymizel, kdyby v zákoně stálo: »dle nauk jejich náboženství«. — A čím můžeme doložit, že návrh Ebenhochův v tomto bodu neobsahuje nic nového? Autoritou, jež učitelům liberálním zajisté bude imponovati, samým tvůrcem nových zákonů školských — Hasnerem. Výroky Hasnerovy při rokování o zákonu školském z r. 1868 ve sněmovně panské naprosto porážejí náhled liberálního učitelstva s »odloučením světských předmětů od náboženství« a o »svobodě ve vyučování.« Uvedeme je zde ne dle zpráv novinářských, nýbrž z pramene zcela spolehlivého, totiž ze stenografického protokolu říšské rady. — Již při generální debatě prohlásil Hasner takto: »Vyslovuji jménem vlády bezpodmínečně — a v tom souhlasím s těmi pány, kteří vystupují jako odpůrci zákona — že na moment nábožensko-mravní (sic!) výchovy ve škole kladu největší váhu, že největší význam tomu přiřkládám, aby v stanoviskách, jež mezi rozličnými učiteli na škole

vůči žákům se jeví, žádná difference a žádný průlom do přesvědčení dítek nebyl způsoben. Na škole střední vystupuje to v míře zmenšené, protože tu platí vůbec soustava učitelů odborných a náboženství za předmět odborný jest považovati. Při škole vysoké jest jen málo těch, kteří by vůbec pomýšleli činiti požadavek konfessionálního rázu. Ale při škole obecné má to nejvyšší význam«. (Stenografický protokol panské sněmovny str. 666.) Více o tom promluvíti slibil při speciální debatě. — Při podobném rokování o § 2., v jehož II. odstavci se ustanovovalo, že na ostatní předměty církev nemá žádného působení, — Hasner pravil: »Poznamenal jsem již v generální debatě, že jest to mé přesvědčení, že se nábožensko-mravní (sic) výchově učitelem náboženství ovšem dostáti (!), že nábožensko-mravní výchova a vyučování vůbec úkolem školy jest, ale přirozeně i učitelé školy obecné vůbec spolu tuto úlohu mají řešiti. O tom není tedy vlastně žádné pochybnosti.« (Str. 680.) Z celé věty jest zřejmo, že místo dostáti má státi »nedostáti.« — Nejjasněji vyslovil se o tom Hasner při rokování o § 6., totiž při ustanovení, že učitelem může býti způsobilý kandidát bez rozdílu vyznání náboženského. »Jedná se tu ne jen a snad ani ne obzvláště o to, aby při jednotlivých předmětech učebných náboženský moment svůj význam uplatňoval, ačkoliv jak každý dozná, moment výchovy, tudíž i náboženské výchovy zároveň od učitele školy obecné v užším smyslu, tedy nikoliv jenom od učitele náboženství spolu musí býti v oko pojat, ježto též i v rozličných učebnicích spolu k platnosti a významu přichází. — Než ještě důležitější moment jest ten, že právě především na škole obecné jistá jednota spolupůsobení má býti. Ona (škola obecná) nemá tendence, jako při školách odborných, jednotlivé předměty dáti zastupovati odbornými učiteli, nýbrž jest to věta obecně uznaná: Vyučování a výchova ve škole obecné jsou nerozlučitelná a ti, kteří k oběma těmto cílům pracovati mají, nemohou náležeti stanovisku rozcházejícímu se, nemá-li chovanec sám úplně zmaten býti v tom, čemu od jedné a druhé strany se učí (Bravo! v pravo) a já myslím, že mohu konstatovati, že většina i nejliberálnějších spisovatelů o školském přiznává, že bezohled na konfesii ve školách obecných jest zásada paedagogicko-didakticky nikoliv správná (Bravo! Bravo! v pravo) a mohl bych v této příčině muže, jichž liberalismus, ba radikalismus, v jiném ohledu

jest nepochybný, uvésti za svědky pro větu, že konfessijní moment na škole obecné vyžaduje ohledu« (Bravo! v pravu) »Dle článku základních zákonů jest úřad učitelský každému přístupen, kdo zákonnitou způsobilost k tomu prokázal; pro vyšší učiliště bude se smětí říci: zákonná způsobilost záleží jednoduše v dokladu o vědecké kvalifikaci; při školách obecných však musí se říci — ten učitel — ten případ u nás fakticky jest a bude dlouho, nebo snad vždy — který může přijíti do toho postavení, aby i náboženství výpomocně vyučoval a který také náboženský moment při ostatním vyučování s oka spustiti nesmí — neboť já to popírám, že učitel náboženství výlučně jest pěstitelem nábožensko-mravního momentu výchovy ve škole, učitel školy obecné jest jím rovněž — nemůže býti považován za způsobilého, líší-li se jeho vyznání od vyznání zákonné ustanoveného učitele náboženství«. (Str. 687.) Tak mluvil Hasner v panské sněmovně jako ministr vyučování a jako zástupce vlády. Přímou a s důrazem vyvracel náhled, že by na škole obecné vyučování předmětům světským bylo neodvislé od náboženství, že by se smělo díti bez ohledu na náboženství, že by bylo »svobodným«. Opět a opět prohlašoval, že učitel světský má s učitelem náboženství spolupůsobiti při výchově nábožensko-mravní, že učitel světský také v ostatních předmětech nemá moment výchovy vůbec a nábožensko-mravní zvlášť s oka spustiti,

že to jest nejdůležitější moment, aby byla jednota spolupůsobení. Toť jest přece totéž, co žádá návrh Ebenhochův slovy »dle nauk jejich náboženství«. — Hasner mluvil tehdy jménem vlády; takový smysl přisuzovala tedy vláda příslušným ustanovením zákona o »odloučení školy od církve;« takový smysl měli od počátku a mají dosud přisuzovati jim i orgánové školní. Jak lze vysvětliti, že po 30letém trvání zákona zastanci výchovy nábožensko-mravní mají za nutno žádati, aby do zákona vložena byla slova, jež by dávala smysl, který v zákoně od počátku jest a že odpůrci výchovy nábožensko-mravní mohou požadavek tento prohlašovati za novotu, již by kořen »svobody ve škole« podtínil se v samém základě .??. K—l.

Katolická náboženská škola byla založena v Hajnicích v Sasku a otevřena počátkem školního roku, který tamtéž nastává vždy po velikonočních. Čítá 130 dítek, které doposud chodily do luteránské školy a pouze v náboženství vyučovány byly po katolicku. Katolická osada, čítající 800 katolíků, vydrží tuto školu svým nákladem. Prozatím se vyučuje v tamní katolické kapli, načež na pozdím bude dostavěna nová školní budova. Školu slavnostně zahájil slavnou mší sv. a příslušnou promluvu kanovník scholastik Jakub Skala z Budyšína, dlouholetý redaktor týdeníku lužicko-srbského »Katholski Posol.« —lek.

Novinka! Novinka!

Stkvostným dárkem
na památku svatého přijímání, nebo svatého
bířmování, nebo kanonické visitace může býti
P. Martina z Kochenu:

PROSTOMILÁ KNÍŽKA

čili k modlitbě, rozjímání i životu dokonalému
prostinký návod pro každého.

Přeložil se svolením nejd. k. a. konsistoře v Praze

ThDr. KAREL L. ŘEHÁK,
farář u sv. Ducha v Praze.

Cena vázaného exempláře 70 h, se zlatou ořízkou 80 h.

Roztomilou tuto modlitební knížku,
vkusně v kapesním formátu v plátěné vázanou,
všele doporučuji

Nakladatelství družstva Vlasf
v Praze č. p. 570-II.

Novinka! Novinka!

Kupujte i doporučujte knihu:

O SVATÉM MIKULÁŠI

v legendě a lidových pověstech
i zvycích.

OBSAH: Obsírné pojednání o lidových
zvycích i obchůzkách svatomikulášských
s vysvětlením původu jejich.

✻ Čistý výnos věnován bude ✻
gymnasiační Matici Zábřežské!

Vydáno
v knižtiskárně Kotrbové
V PRAZE.

Objednati lze v každém českém knih-
kupectví za cenu 1 K 10 h.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v admi-
straci coloročně 6 korun,
půlletně 3 koruny. Do
krajů německých, Bosny
a Hercegoviny předplácí
se na „Vychovatel“
7 korun, do ostatních
zemí 8 korun — Pánům
knihkupcům slevujeme
25 procenta „Vychovatel“
se jim dává toliko za ho-
lové. Alumnům, klerikům
a studujícím slevuje se
deset procent a sběratel
dostane na 10 exemplářů
jedenačty zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zaslá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtožEni. Žákoví, gym. katechetovi na Smíchovské; pro učitel. přílohu přijí- á přis. évky K. Skultěty, ř. učitel v Šestovicích, (p. V. Jesonice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktora Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frt. Horáček. (Pokračování.) — Dvě souhvězdí z dějin vychovatelství: J. M. Sailer a B. Overberg. Píše prof. Ad. Fux. (Pokračování.) — Vliv veselosti na výchovu. Z francouzského volně podává J. Neliba. Studie o psychologii dítěte. Podává Fr. Žundálek. (Pokračování.) — Feuilleton: Vigilate! (Jos. Šauer z Augenburku). — Směs. — Literatura.

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

Kapitola druhá.

Motto: »Le jeu ne vaut pas la chandelle.«¹⁾

Jeden z převládajících rysů doby, pod jménem »fin de siècle« známé, která ze století 19. přišedši do 20., spíše »commencement du siècle« by zvátí se dnes měla, jest *nervósní ukvapenost a chvat* ve veškerém podnikání. Komu by nepřipadly na mysl na př. ony velebené, zázračné metody, dle nichž možno prý za 3—4 měsíce naučiti se důkladně tomu, kterému cizímu jazyku, kreslení, těsnopisu, malbě akvarelů a pod. S chvatem tímto ovšem jde ruku v ruce *povrchnost*, která od předmětu k předmětu těkajíc, nepřipouští nižádného důkladného a solidního vzdělání. Hlavní vinu toho ovšem nese novinářský tisk, z něhož massy lidu čerpají veškerou stravu duševní: filosofii i mravovědu, znalost sociální ekonomie i vysoké politiky, data děje- zeměpisná, učenost hvězdařskou i přírodovědeckou, známost literatury domácí i zahraniční — všechno, všecičko, čeho zvědavost lidská jen si přeje. Každý, jen poněkud situovaný občan má »svůj« denník, na jehož moudrost přísahá, jako kdysi král *Numa* na výroky bohyně *Egerie*. Obzvláště od těch dob, kdy v novinách »pod čarou« začali uveřejňovati ve způsobě francouzských *essays* krátké úvahy z oboru věd empirických, narostlo všude »učenců« jako hub po dešti.

Pohodlná to ovšem metoda. Kdo by také teprve pčlykal prach velikých, odborných foliantů, kdo by také se namáhal se studiem cizích jazyků, aby knihy četl v původním znění, když »jeho« žurnál mu připraví ve své kuchyni krmičku, které nepotřebuje ani kousati. A k tomu krmičku opeřenou »vtipnými« poznámkami o ultramontáních nepřátelích osvěty, kteří by nejraději celý svět kutnami zastřeli, o ohromném bohatství »mrtvé ruky«, o panovačnosti kněžstva, jež chce dostati zase školu do své moci — atd.

¹⁾ »Hra za svíčku nestojí!«

Všeobecně jest známo, který živel ovládá novinářský tisk. Jestif to živel židovsko-liberální, neboť jest věci dokázanou, že $\frac{3}{5}$ veškerých rakouských deních listů i týdněnků, hlavně humoristických, nalézají se v židovských rukou. Netřeba dokazovati, že tisk zmíněný soustavně podryvá vážnost katolického duchovenstva, že podryvá mravnost hlavně necudnými ilustracemi v obrázkových týdenících a že nese hlavní vinu na našich smutných veřejných poměrech.

A k čemu to zde uvádíme? Což souvisí snad novinářský tisk se *vzděláním a vychováním* naší mládeže na středních školách? — Více, než by se kdo nadál. Dejme tomu, že žáci nižších tříd novin sobě nevšímají: — což nejsou vystaveni neustálé suggesci osob odrostlých, s nimiž bydlí pohromadě? Studující pak tříd vyšších čerpá otravu z první ruky. Co tu zmůže sebe horlivější professor náboženství svými apologetickými přednáškami proti »přírodovědeckým« článkům pod čarou? Jak hltavě polyká studentik odvážné bájky, které od střízlivých badatelů dávno již byly odsouzeny a které opět a opět se vyskytují v novinách jako vnaidlo nezkušených duší.

Jeden píše — v těchto dnech — docela opravdově, že amerikan *Garner* sestavil docela slovníček mluvy opičí, v níž dlužno hledati prvopočátky mluvy lidské. Druhý hledí namluviti svým čtenářům, že sebe složitější pochody psychické dají se vysvětliti molekulárním pohybem mozkové látky. Třetí velebí vědu, která samojediná přivede lidstvo na nejvyšší stupeň mravní dokonalosti a blahobytu. Čtvrtý líčí bohoslužby budoucnosti: Na místě pošmurných kostelů — vysoké světlé síně; na místě oltářů — obrovské vodojemy se skleněnými stěnami. V nádržkách těchto budou mořští živokové z třídy ascidií, mořské sasanky, plumatelly, korály a p., dále radioly, polypi, koryši, různé ryby. Ovšem »*Amphioxus lanceolatus*« (kopinotec) musí míti článek zvláštní. K akváriím těmto ať putují lidé jako nyní do chrámů! Pozorováním obrovského řetězu organických bytostí naučí se pokoře, vidouce, jak nepatrný jest původ veškerého živočišstva, tedy i člověka, jenž představuje pouze poslední článek onoho řetězu. Pozorováním lepých, souladných tvarů mnohých živoků vodních pookřeje oko, vytřídí se vkus atp.¹⁾

Učebné knihy, které studující dostane do ruky, mají v převážné většině své ráz, který byl neznámý věkům předešlým, jsa pravé *unikům* osvíceného věku našeho a důkaz veliké *troufalosti a málomocnosti* zároveň. Titán v boji s Giganty, vysílený na poloviční cestě svého ryčného útoku na hrad mocností nebeských. Vědecké knihy naše — mnohdy i učebnice škol středních — vyhýbají se slůvku: Bůh, duše, nesmrtnost, nebe, peklo atp., kde jen mohou. K *monismu* otevřeně se hlásiti přece nelze — odtud ten pojmový antagonismus. Odtud *psychologie* bez duševní podstaty, *filosofie* bez metafysiky, *fysika*, kolisající mezi dynamismem a atomismem, *anthropologie*, dovolávající se anthropopitheka, po němž není nikde ani stopy, *ethika* bez morálky, *paedagogika* bez bázně Boží, *náboženství* bez vyznání, *škola* bez konfesse; *neodvislost* od dobra i zla, (Jenseits von Gut und Böse) *neodvislost* od krásného i ošklivého — zkrátka: *Secessio*. »*Humano capiti cervicem pictor equinam jungit. Ke hlavě lidské přičiní malíř koňskou šíjí*« — aby chom ve smyslu *Epistolae ad Pisonem* mluvíli — zatleská rukama a hlásá davu: »*Nonne sum artifex maximus ego?*« —

¹⁾ Srov. posluupně jména: Beer, Mach, Berthelot, Haeckel.

Kdo tvrdí něco hodně paradoxního, čemu druzí nechtějí rozumět, ten ve svém velikášství pohodí lví hřívou a okuřuje sebe samochválou: »Vím, co vím! Víme co jsem! Jsem dobrým kovem — pravou minci! Platím!« Naši nejmodernější básníci míchají smysly, míchají vlastnosti, míchají ustálené kategorie myšlení, míchají pojmy — mluví řečí vytrženců. A dav? — domnívá se v těchto perverzitách zřítí věšty pythické.

Jeden z nich — a nikoli právě ten nejvýstřednější — blouzní o »bílém žáru něhy«, o »vůni přátelství«, líbá »výpary své touhy«, skládá verše, kterým s těžší kdo porozumí, jako na př.:

»Že pigment zřítelnic ti vnitřní požár prožeh',
stín, řetěz kroků tvých ti rozlomil a sňal
a v duše komnatách na myšlénky tvé ložích
mou spoután hypnosou se položil tvůj žal?« —

aneb jinde:

»Když náraz věčných sil mou duší zpěněn vřel,
hnán tíhou zničení a galvanismem bolu,
jenž mlnem žíravým se střebe v život těl
a zemi obíhá od polu krouže k polu,
v žeh jisker promítá se v řasách jemných cév,
do uzlu (sic!) žil se slévá,
a pulsem zrychleným na žhavou tepe krev
a škálou bolestí po strunách nervu splývá« — —

K tomu poznamenal jeden z našich největších mužů, nezapomenutelný Dr. E. Albert, jenž vliv našich dekadentů stopoval s netajenou obavou, dobře tuše, že směr podobný podporuje pouze bezmyšlenkovitou fráзовitost a velikášství, toto: »Odtáhneme-li potenciál světobolu od kvadratury lásky atd.«

V takovém ovzduší žije naše *studující mládež*. Jako otravné bacilly každým porem vnikají do těla ústrojného, tak vniká kvas nevěry, sobectví, velikášství, cynismu, pohrdání vši autoritou a konečného přesycení čím dál tím více do vrstev naší studující mládeže.

»D'un siècle sans espoir naît un siècle sans crainte«¹⁾

»Anjourd'hui, rien n'est bean, ni le mal, ni le bien.
Ce n'est pas notre temps, qui s' arrête et qui doute...«²⁾

»Rien ne peut lui donner
ni consolation, ni leur d'espérance.
Si l'*incrédulité* devient une *science!*«³⁾

Slova tato, která dávno před *Nietzschem* pronesl o mládeži francouzské znamenitý básník A. de Musset, nabývají akutnosti pro poměry naše asi od dvaceti let. Idealism, kterým studentstvo naše až do let sedmdesátých bylo venkoncem ovládáno, valně utuchl a učinil namnoze místo střízlivému utilitarismu, přesycenému blaseovaností aneb pohrdavému cynismu. Věci ty jsou příliš známé, než aby bylo třeba o nich dále se šířit. Nečiníme také za úkazy ty zodpovědny snad

¹⁾ »Z věku bez naděje rodí se věk bez bázně.« *Alfréd de Musset*.

²⁾ »Za dneška nic není krásné, ani zlo ani dobro. Není náš věk, který se zastavuje a pochybuje.«

³⁾ »Nic nemůže mu dodatí ni útěchy, ni paprsku naděje, kdy *nevěra* na vědu povyšena.« *A. de Musset* »Poesies nouvelles« Paris Charpentier 1883.

professory našich gymnasií a realek, kterým za soustavy a organizace panující jsou v ohledu paedagogickém leckde ruce svázány. Co by se v příčině té učiniti mohlo, o tom hodláme se zmíniti v kapitole pozdější. Tolik můžeme si však říci, že v ohledu vychování k *samostatnému úsudku*, co do vážného pojmání *povinnosti* do *ideálního* vzletu pro vše dobré, krásné, pravdivé a ušlechtilé, studující našich středních škol nevyhovují.

A kterak medle má se věc se *stránky vědecké*?

»Le jeu ne vaut pas la chandelle,« dí francouzské přísloví. Resultáty našich abiturientů vzhledem na vzdělání nejsou nikterak s to uspokojiti nestranného pozorovatele, byť požadavky svoje stlačil na míru sebe skrovnější. Jsme si dobře vědomi dosahu těchto slov a také se pokusíme tvrzení své dokázati.

POKRAČOVÁNÍ.

Dvě souhvězdí z dějin vychovatelství: J. M. Sailer a B. Overberg.

Píše prof. AD. FUX.

* POKRAČOVÁNÍ.

Především působil na cit svých posluchačů, liče jim se stanoviska náboženského vznešenou důstojnost stavu učitelského, jeho mocný vliv ve výchově, nesmírnou jeho důležitost a povinnosti z toho plynoucí. Při tom počínal si tak prostě a zároveň tak přesvědčivě, že neodolatelnou silou působil v mysl posluchačů; že »*jen to, co ze srdce jde, zase srdce jímá*«, osvědčilo se při přednáškách jeho měrou vrchovatou. Jeho líčení byla věrná a mocně na žáky působila. Ohromující byla řeč, když líčil zlo, které špatný učitel působí, kletbu a tresty, které na sebe uvaluje. — Nejděle a nejraději však líčil pozehnání, které dobrý učitel rozsévá, a odměny, jež jej očekávají tu i na věčnosti. Líčení tato působila tak mocně i na méně vnímavé mysl, že všichni posluchači pevně si předsevzali, s největší horlivostí připraviti se na vznešené povolání učitelské, použiti svědomitě času k svému vzdělání a po celý život co nejpřesněji plniti povinnosti stavu svého.

Mnozí mladíci lehkomyšní, nejevící nejmenší náchylnosti k stavu učitelskému v duchu Overbergově, byli přednáškami jeho, jimž z počátku jen z pouhé zvědavosti naslouchali, tou měrou unešení, že dokonale se polepšili, stavu učitelskému se zápaem se věnovali, ano někdy ani odhodlati se nemohli, místo učitelské nastoupiti, až teprve Overbergem samým k tomu byli pohnuti.

Overberg byl nedostížitým mistrem u vypravování a líčení. Když jednou živými barvami líčil následky dobré a špatné výchovy, následky mnohých ctností a hříchů, chyby a přehmaty, jichž někteří rodiče a učitelé se dopouštějí, zvolal starý, venkovský učitel, přerušuje Overberga svým dolnoněmeckým nářečím: »Pane Overbergu, tak právě to u nás lidé dělají.« — Mnozí, kteří se vůbec o školství nezajímali, účastnili se často jeho přednášek jen proto, aby jej slyšeli vypravovati.

Overberg byl též vřelým přítelem zpěvu, tohoto mocného prostředku, působícího na cit a mysl člověka, ač sám neuměl zpívati. Jedenkráté již na sklonku svého života byl v neděli přítomen ve venkovském farním kostele odpolední po-

pobožnosti, při které zpíval mužský sbor krásně, vroucně a zbožně německé litanie. Zpěvem tím byl tak pohnut, že zvolal: »Kdybych byl farářem, dal bych místo nešpor latinských na choře zpívati takové litanie.« Chovancům svým doporučoval pěstování zpěvu ve školách, ačkoliv se mu při normální škole pro nedostatek času žádoucí pozornost nemohla věnovati.

Na konci normálního běhu podrobili se bylo ovšem chovancům písemné a ústní zkoušce, a dle výsledku byli approbováni buďto pro školy hlavní v městech a farních osadách, aneb pro školy filialní. Na této zkoušce závisel také služební přídavek, kterého učitel požíval ze zemské pokladny. Způsobilstvo měla platnost na 3 roky, po které době znovu se bylo podrobili učitelům zkoušce, protože Overberg byl toho náhledu, že zkouška každého třetího roku jest učitelům nejen potřebna, ale prospěšna, jsouc ostruhou ku dalšímu sebevzdělání. *„Učitel má stále pokračovati,“* píše, *„jakmile pozbude chuti k učení se, pozbyvá i chuti k vyučování.“*

Mnozí i starší učitelé z vlastního popudu použili času prázdnin, aby se normálního běhu opětně účastnili; někteří i dvanáctkrát tak učinili. Poněvadž Overberg stále se vzdělával a na vyučování svědomitě se připravoval, poskytoval posluchačům svým vždy nové látky. Oživení, posílnění, povzbuzení ubírali se všichni znovu ku svému povolání, aby těžké povinnosti stavu svého tím horlivěji plnili.

Overberg nebyl však jenom učitelem učitelů, ale byl i upřímným přítelem a rádcem, těшитelem a jejich otcem. Byl s nimi stále ve styku, často mu dopisovali, navštěvovali ho, ačkoli mu to mnohdy i překáželo, a mnozí nebyli ani hodni důvěry a lásky, kterou jim věnoval, mnohou trpkou chvílí mu působice. Přátelé jeho měli mu to za zlé, jiní se tomu smějí; on však byl vždy klidným, mysle si, že styk jeho s nimi může jim jen prospěti.

I ve příčině vzdělání učitelek dobyt si Overberg neobyčejných zásluh.

Münsterský řád školní, od Fr. z Fürstenbergů sdělaný, předpisoval již tehdy rozdělení dětí dle pohlaví, když počet žactva toho vyžaduje. Když Overberg byl učitelem školy normální, bylo žactvo téměř ve všech větších venkovských obcích již dle pohlaví rozděleno, a z té příčiny vzrostl počet škol dívčích o polovinu. A Overberg hájil zásadu vyučování dívčího učitelkami těmito důvody: »Učitelky jsou od přirozenosti schopnější vyučovati děvčata, a což nejdůležitější jest, je vychovávatí, na ženskou mysl působiti a smysl pro ženský mrav v nich probouzeti. I mnohá nebezpečí se odklidí, jsou-li děvčata vyučována učitelkami a velmi potřebné děvčatům vyučování ženským ručním pracím se tím umožňuje. Kdežto učitelé i vedlejší zaměstnání mívají, o rodinu pečovati jim jest, mohou učitelky cele věnovati se svému povolání, není-li mysl jejich jinak rozrušena a jsou-li pro povolání své nadšeny.«

Námaha a všestranná činnost podryla zdraví tohoto vzácného muže tou měrou, že po delší nemoci vydechl šlechtinou duší svou 9. listopadu r. 1826. Již v květnu r. 1825., když byl v Bürách zřízen první seminář učitelský, který měl normální školu v Münsteru nahraditi, tuše brzký skon života svého, právil: »Nyní mohu klidně zemřítí; tento seminář i mne nahradí.«

Jak veleplodný život Overbergův rozsával pozhnání, tak činnost jeho literární přinesla hojného ovoce. Práce jeho vynikají původností a důkladností; prodchnuty jsouce jarým nadšením pro krásno a dobro, obsahují vzácný poklad bohaté jeho zkušenosti paedagogické. V prvé řadě dlužno uvéstí nejdůležitější

jeho spis: »Navedení k náležitému školnímu vyučování pro učitele, pěstouny dítek a školní pomocníky.«*)

Již v úvodě praví: »Pro vás, milí učitelové, tato naučení jsou sepsána. Čtete je pilně a s náležitou úvahou, a ne mnoho najednou. Neužívejte jich, dokud jste jich sami dobře nepochopili a v mysli častěji nerozebrali učiníte-li to dříve, nezdaří se vám práce vaše a budete snad se domnívati, že navržený návod není správný.« Již ze slov těchto patrně jest, jak velikou váhu klade Overberg na »porozumění« věci na základě pořádaného myšlení. Stručný obsah spisu toho je tento: 1. Úřad učitelský jest důležitý a velice potřebný. 2. Čeho žádá od budoucího učitele úřad jeho v ohledu tělesném, mravním a intelektuelním. 3. Kterým způsobem lze šířiti vědomosti a cvičiti dovednosti (methoda). 4. Co jest učiteli konati, by mravy a vůli dítek vzdělával (methoda a kázeň). 5. Povinnosti učitele po škole. 6. Pojednání o odměnách a trestech.

Jak vysoce cenil a ideálně pojímal stav učitelský, vysvítá z následujících úvahy jeho:

»Jsem učitelem, Bohem poslán, vrchností ustanoven, obcí placen, přísahou zavázán, býti učitelem užitečných pravd, vychovavatelem a vůdcem k pravé moudrosti a bázni Boží — ne jednoho, dvou, tří dítek, ale celé školy. Jsem učitelem, mám zastávati místo rodičů, mám býti duchovním otcem všech mi svěřených dítek. Svěřeno jest mi obcí mladých stromků semenišť, z něhož vypěstovati jest mi poslušné, poddané, dobré dělníky a řemeslníky, moudré hospodáře, pokojné občany, snáselivé manžele, o spasení dětí pečlivé rodiče a dokonalé křesťany a ctitele Boží. Jsem učitelem, za viditelného anděla strážce Bohem mi svěřeným maličkým ustanoven, abych opatroval poklad krví Kristovou vykoupený, střežil chrámy Ducha sv., vůdcem a průvodcem byl tolika poutníkům do nebeské vlasti. A co mne očekává, jestliže svůj úřad náležitě zastávati nebudu?

Velmi mnoho zlého bych způsobil, kdybych náležitě a svědomitě povinností svých neplnil. Zrušil bych přísahu před Bohem učiněnou, byl bych neposlušným své vrchnosti, nespravedlivým k rodičům a celé obci, používaje platu beze vši zásluhy. Byl bych arcipodvodníkem žáků svých, působě jim škodu nenahraditelnou. Kdybych žáka jednoho oklamal o 10 tolarů, obtížilo by mi to svědomí těžce; ale co jest 10 tolarů naproti oné škodě, kterou dítě utrpí, zanedbá-li se ve škole? Deset tolarů se může nahraditi, ale ztracený čas mladosti květu se nenahradí nikdy. Bez zlata a stříbra mohou žáci moji býti šťastni, ale nikdy bez cviku a kázně!«

Dle něho mají tyto vlastnosti zdobiti učitele: »Budiž předem bohobojným, neboť bez této ctnosti není trpělivosti, mírnosti a pravé lásky k dětem. Dávejž žákům dobrý příklad, neb děti z pravidla to činí, co konati vidí. Učitelé mládeži špatný příklad dávající, jsou nejnebezpečnější nepřátelé lidstva a vrahové duší nevinných. Co bylo vyučováním zanedbáno, může se nahraditi, nejasné pojmy mohou se opravit a sebe větší bludy odkliditi, ale kterak se odklidí následky zlých příkladů? V srdcích vnuků, pravnuček a pravnuček častokráte bují nepravosti rodičů, kteří učitelem byli pohoršeni a zkaženi. — Buď svědomitým a pilným v povolání svém! Mnozí učitelé přicházejí do školy někdy brzo, jindy pozdě,

*) Přeložil a potřebnými návrhy a dodatky rozmnožil Vend. Dušek, kooperátor v Nové Pace. (1825.—1826.)

a posadí se, nechají žáky celou hodinu neb ještě déle běhati a mluvit a potom jednoho po druhém vyslyšají, říkajíce žáku, který věc neumí: »Jdi a nauč se tomu lépe.« Není divu, že takové učitele souží dlouhá chvíle, neb není to vyučováním, nýbrž pouhým zkoušením, protože žák sám od sebe ničemu naučiti se nemůže. — Svědomitý učitel se ku každé vyučovací hodině náležitě připraví a neobírá se jedním, nýbrž všemi žáky. Napřed vysvětluje, potom se vptává, zdali a jak dalece tomu žáci porozuměli; čeho dokonale nepochopili, opět vysvětlí, zkusí a opakuje brzo tím, brzo jiným pořadem, při tom jsa vždy trpělivým a myslí veselé. Neustane nikdy stále se vzdělávati, neboť vyučovatelsví jest takové umění, kterému se nikdo dosti nenaučí. Učitel, jenž z hrdosti nechce se dáti jinému poučiti, a který z lenosti přestane se cvičiti a na vyučování řádně připravovati, nemůže dobře vyučovati.«

Jak svědomitě sám u věci té si počínal, vysvítá z jeho slov »Dnes opět bez dokonalé přípravy vstoupil jsem do školy. Bože pomoz, abych se polepšil!« Ještě v posledních letech života svého připravoval se půldruhé hodiny ku každému vyučování, a to za doby noční, neboť spánku věnoval pouze 5—6 hodin denně.

Častokrát napomínal žáky své při normální škole v Münsteru: »Nemyslete, že již navždy dosti vyučení a způsobilí jste, když přinesli jste z hlavní školy potřebné vysvědčení; třeba ještě dále se cvičiti denně v potřebných věcech, neboť budoucnost bude od vás více požadovati.«

Co bližší přípravy se týče, doporučoval tyto otázky: 1. Čemu budu dnes učiti? A dodává: »Nebuďte spokojeni s tím, co vám nejprve napadne, nýbrž přemýšlejte, zdali to, čemu učiti chcete, může navázati se k předešlému vyučování, a zdali snad ještě dříve něco jiného není třeba probrati, aby to děti lépe pochopily, aneb zdali by se nedoporučovalo, opakovati probranou látku. — 2. Rozumím sám tomu dobře, čemu chci učiti? Promyslete věc, kterou přednášeti chcete, důkladně, pozorujte každou část, aby vám věc byla úplně jasná; jinak všípíte pojem nepravý neb nejasný. — 3. Kterak věc nejlépe žákům do paměti všípím? Jak se o tom přesvědčím? Jaké naučení z toho vyvinu? Kterých otázek užiji? Co jest mi připraviti k vyučování? — Ku konci ještě dává učitelům tuto radu:

»Udělejte si knížku z několika archů papíru a znameňte si do ní, co vám při přípravě zvláštního a dobrého napadne. Pište na každé straně jen na polovici archu, aby vám k opravě nebo poznámce té neb oné věci zbylo místa. Opatřte si knížku řádným přehledem, abyste věc hned mohli vyhledati. O prospěšnosti opatření toho brzy se přesvědčíte.«

Zdali pak tyto pokyny, Overbergem téměř před sto lety dané chovancům jeho na normální škole v Münsteru, nemají platnost i za doby naší? (Dokončení.)

Vliv veselosti na výchovu.

Z francouzského volně podává FRANTIŠEK NELIBA.

Chceme-li mluvit o veselosti u dítky a o vlivu veselosti na výchovu dítky, je to tolik jako mluvit o vlivu smíchu na výchovu dítky. Veselost a smích dá se zajisté těžko u dítky rozlišiti.

Se stanoviska fyziologického je smích »řada malých výdechů, přerývaných, více méně hlasitých, závislých z velké části na ořesech bránice a provázených mimovolným stahováním svalů v obličeji.« — —

Nám však stačí definice snadnější a srozumitelnější: Smích je výrazem radosti. Smích je vlastní jenom člověku.

Možno rozeznávat dva druhy smíchu: »*Smích dětský*« a »*smích dospělých*«. U dítěte smích je něco přirozeného. Tak často vidíme dítě se smáti; smích jeho je výrazem bezstarostnosti a spokojenosti.

Smích u dospělých pozorujeme jen od případu k případu. U nich není smích výrazem jakési bezstarostnosti jako u dětí, ale bývá vyvoláván buď nějakou zajímavou zvláštností, kratochvilnou historkou, komickým výstupem, vzpomínkou atd.

Smích věku dospělému není tak vlastním jako dítěti. Ve věku, kde se vzpomíná smutných chvil dne včerejšího, kde se pochopují nesnáze hodiny přítomné, kde se zmocňuje bázeň před dnem příštím, v tom věku smích nebývá stálým hostem.

Dobře pravil Voltaire:

Tout change avec le temps! On ne rit pas toujours,
Et l' on devient sérieux au déclin des beaux jours.*)

Proč se blázen stále směje? Protože neuvažuje — poněvadž není sebe vědom. — Nepopíratelný vliv na smích má také povaha, pohlaví a národnost.

Žena, jsouc citlivější, vnímavější a vznětlivější, je více disponovaná k smíchu.

Že národnost má vliv na smích, tu třeba jenom poukázati na velký rozdíl, jaký v tom ohledu shledáváme mezi vážným a flegmatickým Britem a vznětlivým Francouzem. — Zajímavá historka, která nasvědčuje tomu, jak Francouz rád se směje, vypravuje se o kapitanu de Mirabeau:

De Mirabeau připuštěn byl s několika svými lidmi k audienci papeže Benedikta XIV. Při audienci však kapitán uveden byl do nemalých rozpaků, když jeho lidé ani v tak vážné chvíli smíchu se nemohli zdržeti. Když de Mirabeau prosil za odpuštění a omlouval tu nepřístojnost, papež ve své blahovlnné odpovědi krásně charakterisoval povahu francouze. »Buďte bez starosti a klidným,« pravil sv. Otec ke kapitanu, »ja vím, že jak jsem papežem, nemám přece tolik moci, bych dovedl zabrániti francouzovi aby se nesmál.«

M. Alex. Dumas poznamenává, že je jeden druh lidí, kteří se nesmějí. — To jsou lidé zlí. — Jejich smích člověka děsí. —

Smích můžeme vzbuditi způsobem umělým. Připomínáme jen ší na dlaní nebo na chodidle. Tento umělý způsob pro vzbuzování smíchu však radný, ano je i nebezpečný. Že i smrt může tímto násilným vzbuzováním smíchu nastati, dokazují nám mnohá fakta. — Smích umělý nemá také nic společného s pravou veselostí, která vychází ze srdce. — — —

Když jsme předeslali tyto krátké poznámky o smíchu, chceme nyní poukázati na to, jakou úlohu hraje ve výchově dítěte.

Dítě smutné jest politování hodno, ať jest již příčina jeho smutku jakákoliv; ať již je to strádání, které musí ve svých útlých letech zakoušeti, ať již

*) Vsecko se mění časem! Nesmějem se stále,
I tvář naše zvážní na sklonku dnů krásných.

příčina jiná, nezaviněná. Povahy zasmušilé a uzavřené jest třeba rozptýlovati. Smutek jest vždy předzvěst znepokojující, kterou musí míti vychovatel bděle na starosti.

Smutek u dítěte, toť anomalie, která upozorňuje na nemoc ať fysickou, ať již morální.

Dětství má milovati smích.

Dítě, které se rádo nasměje není ani upřímné, ani sdílné; je spíše nevrle, netrpělivé a popudlivé. Odepřete mu něčeho, nebo učíte mu nějakou výtku, hned se mračí, bručí, nebo se dá do křiku. — Vzpomeňme pak, jak často musí býti dítě upozorňováno, jak často mu třeba odepřiti jeho nerozumnou žádost, jak často třeba mu i výtku učiniti, a tu učíme si pak obrázek dítěte zasmušilého, které všecko podráždí — jak smutná jsou pro ně ta leta dětská.

Smích, známka to myslí veselé, jako *činitel* vychovavací jest vskutku potřebným a nedá se ničím nahraditi.

Povznáší srdce, ušlechťuje ducha, rozpíná organismus, připravuje k charakteru jemnému .

Dítě zasmušilé vyhýbá se dětské společnosti; rozhněvá-li je kdo, tají v sobě zlost, — přemýšlí o pomstě. A dá se odpomoci této zasmušilosti, dá se u dítěte takového vzbuditi veselá mysl?

Říká se: »Povaha dítěte nedá se změnit, jedno je veselé, druhé smutné, všecko závisí od přírody.«

Věta ta je pravdivou tenkrát, když by se chtělo začíti s přeměnou povahy dětské *pozdě*, když je již v letech pokročilejších. Nemůžeme však připustiti, že by nebylo prostředku, který by působil na přeměnu povahy, když by se začalo *v pravý čas*. V tom vězí vždy to tajemství dobrého vychování a ta působivost — začítí totiž v pravý čas. —

Zvyk, není-liž pak druhou přirozeností? Jestliže neustálé působení má vliv na člověka dospělého a jej někdy přeměňuje, tím více toto platí u malých dětí. —

Aby se tvář dítěte rozradostnila, tu jest třeba vyzoporovati, který prostředek je k tomu nejvhodnějším. Musíme míti na zřeteli vždy dítě, o které se zajímáme a dobře prozkoumati jeho povahu.

Míti za to, že rozesmějeme dítě tím co *nám* se zdá zajímavým, je blud. Každý necítí a nesoudí stejně. Při spatření mrzáka jeden upadá v mdlobu, jiného však tentýž pohled dráždí k smíchu.

Vyzoporujeme nejprve, co dítě těší, co mu radost působí. Když jsme k tomu dospěli, pak povzbuzujeme dítě k opakování a na místo abychom chtěli vzbuditi u dítěte smích svými žerty, smějme se my jeho nápadům, jeho hračce. Beřme velkou účast na jeho zábavě; chvalme ji, jak to krásně umí — a dítě — třeba že ne s velkou ochotou — ale přece bude nám opakovati svoji naivní komedii, aby nás rozesmálo. Když uvidí, že se mu to podařilo, bude se samo smáti. — Toť neklamné! — A tak poněnáhu radost, kterou bude chtít působiti jinému, pocítí nejvíce samo.

Nemůžeme opomenouti jednoho velice působivého prostředku. Dovoliti totiž dítěti, aby nám pomáhalo při nějaké práci. Nic mu tolik nelichotí, nic je tolik nerozradostní, jako právě toto spolupůsobení při práci. Pracovati s dospělým, činí je šťastným.

Studie o psychologii dítěte.

Podává FR. ŽUNDÁLEK.

* POKRAČOVÁNÍ *

Kapitola o únavě školních dětí. Ač ku pokusům duševnosti často došlo, přece k psychologii žáka theoreticky nebylo valně přihlíženo. Teprve v poslední době se uznává důležitost studia tohoto, ale přihlíží se k třídění charakterů žákovských, temperamentu, k žákům abnormálním či duševním slabochům. Psychologie žákovská jest pojem historický, a ten nebyl každého času stejný, poněvadž se vyvinuje historickým stupněm vývoje. Věk nelze bráti za podstatný znak žáka, poněvadž žák často učitele věkem předčil. Mnohem podstatnější jsou okolnosti, zařízení, osoby, jež mají vliv na vývoj žáka.

Žák značí dítě, které jest vzděláváno, při čemž slovem vzdělávati rozumí se vyučovati a vychovávati pravidelně s jinými spolužáky. Že školní výchova se netáže, zda dítě chce býti vzděláváno, má v zápětí jistý stav duševní v životě citovém: *nelibost*. Tento duševní stav nabývá znenáhla určitější tvárnosti ve formě přání, stížnosti nebo výtek, které se objevují ve veřejnosti. A takových stížností a výtek se vyskytá proti moderní škole celá řada.

Hlavní výtky se činí na *přetížení mládeže*. Tvrdí se, že požadavky školy nynější jsou upřílišněny, že vysilují dítě a činí je nervosními a znávají je látkou i délkou vyučování. Tato námitka nejví se býti úplně oprávněnou, jak různé pokusy dokázaly.

Únava není vlastností žáků specifickou v psychickém smyslu, nýbrž je to zjev, jenž dostavuje se u každého člověka i dospělého, jakmile déle pracuje fyzicky nebo duševně. To tvrdil již Kraepelin, který delším pozorováním došel k thesi, že proti únavě možno rozličnými prostředky pracovati; avšak jakmile se meze práce překročily, přestává výkonost člověka vůbec.

V duševní práci únava jest důležitým faktorem. V červenci r. 1895 učinil vřatislavský magistrát dotaz u hygienické sekce, jak odpomoci zjištěnému nervosnímu podráždění dětí ve školách vřatislavských. Únava tato objevovala se zejména od té doby, co zavedeno bylo 5hodinné polodenní vyučování, se kterým tamtéž byl učiněn pokus jako s jednoduchou frekvencí, jež ovšem dětem a rodičům se nemálo líbila, ale měla nepříznivé následky zdravotní. Za tou příčinou byla sestavena komise, v níž zasedali lékaři, učitelé, profesoři, mezi nimi také *Ebinghausen*, professor vřatislavské university. Nyní teprve nastala největší obtíž, která celou věc zachytiti, aby byla zkoumána, je-li tu únava, dostaví-li se vyvýšení a ohrožení soustavy nervové, zda dlouhé vyučování jest nebezpečno a zda nutno obmeziti látku učebnou, počet hodin, čili zavésti opět odpolední vyučování.

Před otázkou, jak únavu zkoumati, octneme se vždy, jakmile začneme o únavě uvažovati. Nesmíme přestati na všedním pozorování, že každá práce vede k únavě. Tu se jeví velká neurčitost, neboť u jednoho nastane únava dříve, u jiného později.

Ve zmíněné komisi podrobili paedopsychologové otázku bedlivému zkoumání, jež vrcholilo v tom, že jest radno pozorovati únavu na jevech jednoduchých. Bylo zkoumáno, jak člověk jest resistantním, jak brzy se unaví, když mu dáme jednoduchou práci sčítací. Odčítání a násobení jest již spleťtější, proto nebylo voleno. *Kraepelin* užil tohoto zkoumání při dospělých lidech. Druhý způsob zkoumání

jest, že se dává pamatovati řada jednoduchých věcí, obyčejně čísel, nechá se dětem chvílka ku přemýšlení a pak se dá rozkaz, aby byla ona čísla napsána. Třetí metoda tohoto zkoumání je vzata z praxe paedagogické, z úloh. Diktuje se žákům několikrát delší odstavec nebo delší věty, a vyšetřuje se, jak správně tento odstavec postupně napsali.

Prof Lev *Burgerstein* zkoumal methodou počítání vykonnost žáků 11—13 letých ve 4 třídách. Děti pracovaly vždy celých deset minut a 5 minut měly odpočinek, čímž chtěl vyšetřiti únavu, zda se ukáže pokračující dobou v chybách žáků při počítání. Poznal pak, že quantum spracovaných úloh přibývá, to jest od čtvrti hodiny ke $\frac{1}{4}$ hod. žáci pracují rychleji a spracují větší množství příkladů; avšak toto tempo se nezrychluje stejnoměrně, tak po půl hodině roste quantum co nejpomaleji. Tuto okolnost vykládá *Burgerstein* tím, že žáci postupným cvikem se zdokonalují a lépe pracují. V poslední $\frac{1}{4}$ hod. dostoupil přírůstek 40 proc. Qualitativně nastalo zhoršení elaborátů, což sejevilo nejnápadněji po první $\frac{1}{2}$ hod., mírněji po třetí $\frac{1}{4}$ hod. Zjev tento vykládá *Burgerstein* jako známku únavy. Quantum sice rostlo, ale bylo více chyb. Po první čtvrt hodině bylo 28.200 číslic s 3 proc. chyb, po 2. 32.000 slov s 4 proc. chyb, po 3. 35.000 slov s 5.5 proc. chyb a po 4. čtvrt hodině 39.000 slov s 6 proc. chyb. Dle toho únava se dostavovala po půl hodině.

Hopfner diktuje žákům věty, shledal únavu, již možno si naznačiti křivkou, která z počátku slabě klesá, pak nápadně stoupá, pak poněkud klesne, stoupne ještě více a pak nastává kolísání. Následkem únavy jest, že postupem práce přibývá špatnosti její.

Tito pozorovatelé chtěli souditi ze svých pokusů analogicky na vyučování, což jest klam, neboť vyučování se podstatně liší od zaměstnání experimentálního. Také dlužno uvážiti, že počítání nenáleží ku příjemným pracem žáka. Podobně též bychom poznali při tělesné práci déle trvající, že přibývá množství, ale jakost její je horší. Proto tyto metody se minuly cílem.

Jiný pozorovatel dal žáky vyučovati a přesvědčil se v oddílech nebo hodinách, zda jsou žáci unaveni. Velmi vážny jsou metody pozorovací dle známek fyziologických, jež první uvedl dr. *Gustav Jäger*, který chce zkoumati výkonost člověka dle specifické váhy. On také radil mimo jiné, abychom si volili přátele a sluhy dle specifické váhy! *Mosse* doporučuje tuto methodu ke zkoumání výkonosti a únavy svalstva a sestavil velice důmyslný přístroj ergograf, jenž měří sílu svalstva. Také *Kamsies* zkoumal takto únavu.

* Dokončení. *



◆ ◆ FEUILLETON. ◆ ◆

Vigilate!

Den christlichen Lehrern gewidmet von Dr. OTTO WILLMANN, Professor. — Kempten. J. KÖSEL.
1900.

Pod tímto souborným titulem vydal
pisovatel, professor na filosofické fakultě

německé university Pražské čtyři přednášky, konané katolickému učitelstvu ve Vorarlberku, v Porýnsku a ve Vídni.

V předmluvě praví: »V bojích, jež v brzku nastanou, musí osvědčiti se duch radostivé víry, mužné statečnosti, pravé lásky; v těch bojích zástupcové vědy budou namnoze státi stranou, ne-li v řadách odpůrců. Že to však neplatí o všech, nechť křesťanskému učitelstvu dosvědčí tento dárek.«

V 1. přednášce dokazuje, »že *jest vědecké paedagogiky potřeba*.«

Ukazuje, kterak na roli vychovatelské mnohé konány pokusy, a zvláště v nové době pokoušeli se o cesty zcela nové Locke, Rousseau, Basedow, zahrnující vše starší a pachtíce se po výsledcích neobyčejných. Něco z tohoto novotění zůstalo moderní paedagogice až dosud.

Vědecká paedagogika položí meze takovým snahám bezudným.

Vychovávání jest činnost *oživující* v ohledu tělesném, duchovním, mravném. Potud podobno jest činnosti zahradníkově. Avšak vychovávání má býti spolu činnost *životodárná*, má otevřítí zdroje vyššího života; v tom již nelze je k zahradnictví přirovnati.

Náboženství ukazuje na takový život vyšší. Život požitový a svět záhrobný omezují ten okresek, jež si vychovávání vytklo a který vědecké vychovatelství zvrubně má prozkoumati.

A tu hned s předu záleží na *dušesloví*, abychom dítě náležitě pochopili.

Dušeslovný rozbor jest pro vědecké vychovatelství tak důležit, jako drobnohlédné pozorování pro popisný přírodopis. Jenže zde možno spoléhati se na dokonalost přístroje optického, což stejnou měrou neplatí o přístrojích pro dušeslovný rozbor, totiž o poučkách dušeslovných. Dušesloví, které život snižuje na výkony živočišné, není hodno, aby vychovatelstvím vzato bylo v úradu, a jiné, jež mezi životem a pravým životem rozdíl činiti nedovede, není k tomu schopno.

K náležitě rozvaze o tom, kterak s učivem naložiti, třeba jest *logiky*; a k tomu, jak mládež vésti, *mravouky*.

A tak má vědecké vychovatelství svou oporu na nejednom místě *filosofie* (dušesloví, logiky a ethiky), ale také *dějiny* a zkoumání *socialného*. Ale ne všeho lze užiti, co poskytuje filosofie a dějepis. Takový názor světový a dějepisný, v němž nemají místa idee dobra a duchovních statků, určení člověka a náboženství, kalí a znetvořuje ideal vědy vychovatelské.

Na to spisovatel šíří se o zásluhách Herbartových o vědeckou paedagogiku, ale udává též nedostatky jeho soustavy.

»Jako professor na universitě v Královci Herbart založil seminární školu a sám vyučoval rok co rok hochy řečtině a počátkům matematiky. Duchaplný, mnohostranně zaměstnaný muž, zabývající se

vědeckými otázkami, který z vlastního podnětu věnuje se počátkům vyučování — tot zajisté pohled, jenž může učiteli dodati odvahy k jeho obtížnému, namnoze zneuznanému zaměstnání.«

Jeho soud o Herbartovi vrcholí v této větě: »Paedagogice u Herbarta nedostává se potřebného základu, a nemožno tvrditi, že by ji byl vědecky odůvodnil, ačkoli pravda jest, že jeho učení i v tom, co poskytuje, i v tom, čím k doplnění a k opravě vede, k takovému odůvodnění pozbuzuje.«

Na to dotýká se jednotlivých soustav filosofických, novějších i starých, uváděje zároveň, čím která přispěla k vědeckému vytváření paedagogiky.

Zastavuje se na konec u křesťanství a dí: »Poslední a nejvyšší podmínkou povýšení paedagogiky na vědu jest, *by tato do svého obsahu pojala křesťanskou moudrost vychovatelskou*. Jenom vychovatelství, jež jest ve shodě s křesťanstvím, může býti vědeckým; ono by se neshodovalo s *moudrostí*, kdyby se neshodovalo s *věrou*, a té může se mu dostati jenom od křesťanství.«

V 2. přednášce pojednáno »o *škole obecné a socialní otázce*.«

Vzhledem k socialní otázce uvádí nekolikeroz na ni odpověď.

Jistá strana pravi: »Socialní otázka jest *otázka žaludku*«; jedná prý se tu o jídlo, po případě o *lepší* jídlo. Jest to názor *materialistický*. Dle toho stěžej, o kterou se dějiny světové točí, jest *jist, dobře se mít* — jmění, požitek; a práce jest k tomu, by poskytla prostředky k požitku. Blaze tomu, kdo má; kdo nic nemá, buď není nic, nebo alespoň má-li lokty, nechť jich užívá k tomu, by si razil cestu k majetku.

Jiným zdá se však člověk, který by se skládal pouze ze žaludku a dvou loktů, anatomicky ne zcela v pořádku. Ti na něm pohřešují především *hlavy*. Dle nich *člověk jest to, co pochopuje*; a práce jest k tomu, by stále pokračoval. Dle této nauky člověk skládá se z hlavy a dvou pokrokových nohou; a přívrženci této racionalistické nauky hledí pohrdavě na člověka žaludkového.

Skutečný člověk má sice žaludek a hlavu a dvě ruce a dvě nohy k tomu; ale on má také *srdce*. To má jiné ještě statky nežli hmotné, a ono mluví jinou řečí nežli hlava. Dle něho *jest člověk to, co miluje*

a věří, a on pracuje, by se k tomu přiblížil.

V celém člověku vězí také hlava a žaludek, smyslnost i rozum, ale ne samotny, nýbrž doplněny srdcem — *citem*. Práce slouží také tělu — práce *vyživná*; ona jest také záležitostí hlavy — práce *vzdělávací*. Avšak nesmí se zapomenouti při práci *na srdce*, pak jest *duchovně vzdělávací*.

Sem vztahuje se staré přísloví: *Modli se a pracuj*. Požehnání pochází od latinského *signum* — znamení, zvláště znamení kříže. Požehnaná práce jest ta, jež vykonána se znamením kříže, a o ní platí slova císaře Konstantina: »V tomto znamení zvíťežíš!«

»Modli se a pracuj«, jest heslo požehnané práce — a jím také — a to lze směle tvrditi — jest řešena sociální otázka.

K upravení sociálních poměrů, má-li práce býti požehnaná, jest především třeba vyhledávati rady tam, kde křídlo živé slovo Boží mezi námi dlí, kde modlitba a požehnání má své sídlo, *u církve*.

K dílu tomu však také třeba *světské moudrosti a vědy*. Pravá věda jest v *souhlase s moudrostí*, totiž ona ukazuje k tomu, kterak jejich pouček užiti lze ke spásu a ku prospěchu lidstva. Avšak ke spásu nemůže sloužiti, není-li *ve shodě s věrou*, totiž s křesťanskou pravdou.

Abý práce sloužila výživě, o to jest pečovati moci světské, moudré sociální politice; aby sloužila ku vzdělání a k pokroku, jest péčí vědy, jež praktickým politikům jde na ruku; aby sloužila Bohu k počtě, tof úkol církve, která *křesťanské společnosti*, v níž požehnaná práce má svůj domov, celému bohubilému působení veškerého lidstva teprve pravý účel vyvrhuje.

Stát, věda a církve jsou velicí a mocní činitelé společenského života. Naproti nim má škola, zvláště *škola obecná*, skrovné postavení. Učitel školy obecné není úředníkem, a uváží-li věc dobře, nebude si přát, by jím byl; ve stroji byrokratickém byl by jen skrovnoučkým kolečkem a mohl by většími koly býti rozdrčen. On nezaujímá postavení vůdčí; může však, byť jen v malém kruhu, zaujímati postavení, jež ho činí vzorem, a kdo jiným jest vzorem, jest v jistém smyslu také vůdcem. On také

není učencem, ale jest vzdělavcem a vzdělávajícím; a vědomostí a umělostí, jimž učí, jsou nezbytným podkladem veškerého vědění a umění. Jeho působíště je svět maličkých, avšak — a v tom má přednost před úředníkem a učencem — jeho zřetel je obrácen *k celému člověku*, k veškerým silám mladé lidské bytosti, nikoliv jen k některému oboru vědění nebo umění.

A tohoto vlivu má si učitel býti vědom a má užiti ho ve prospěch požehnané práce.

I o něm platí, by především začal sám u sebe. Učitel budiž živým členem křesťanské společnosti, vzorným členem obce, věrným pomocníkem duchovního správce. On budiž dále mužem *požehnané práce*, při vlastním svém díle uveď ve skutek pravidlo: »Modli se a pracuj«, v povolání svém budiž člověkem celým: ve škole, doma, v obcování s dětmi i dospělými. A učitelka budiž, jak se čte na den sv. Anny, »ženou statečnou, ženou, která se bojí Hospodina a hodna jest veškeré chvály.«

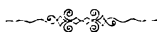
Učitel *navykej* mládež práci požehnané, ne pouhé pilností z povinnosti, nýbrž odaností, věrností, radostivě horlivostí ve jménu Božím. On také mládež o požehnané práci *poučuj*, o její kráse a ryzosti, o časném a věčném ovoci jejím.

K tomuto *poučování* poslouží mu *dějiny*. Středověk byl vzorem práce požehnané.

Spisovatel ukazuje na spis P. Abrahama a Sancta Clara (Etwas für Alle), v němž všechny stavy jsou probrány, doklady z Písma sv. k nim jsou sebrány, jejich svatí patronové vyličení a také rozkošné příběhy žertovně uvedeny. A tak poskytuje vzor, dle kterého by bylo upravití spis pro učitele, rodinu a dospívající mládež, který by ličil požehnanou práci křesťanských dob starších, jakožto vzor pro dobu nynější. Spisovatel slibuje, sám takový spis vydati u Herdera ve Freiburce.* — Ukázky z něho uveřejnil spisovatel v časopise »Christliche Schul- u. Eltern-Zeitung« 1900, Nr. 7., 11. (Der Mittelstand, die drei Stände der Gesellschaft.)

(Dokončení.)

*) Soudíme, že by pro naše poměry práci podobnou mohli podniknouti pp. Fr. Bartoš a Vlad. Štastný.



◆ ◆ ◆ SMĚS. ◆ ◆ ◆

Výbor družstva Vlast konal dne 27. června 1901 šestou schůzi v XVII. správním roce za předsednictví dp. faráře Dra. Rud. Horského a za přítomnosti šesti členů výboru a dvou náhradníků. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. Za blahopřání, jež jim bylo od družstva zasláno, písemně děkují: vévoda Roudnický Moric kníže Lobkovic, probošt Msgr. Dr. Ant. Lenz a c. a k. voj. farář a duch. professor Fr. Horaček. — U přítomnosti předsedy Jednoty katol. učitelstva a člena výboru p. Karla Skultétyho projednána byla záležitost nového časopisku: »Vzdělávací četba katolické mládeže«. Za redaktora byl Jednotou katol. učitelstva navržen a výborem družstva přijat učitel z Malotic, p. Fr. Jelínek. Časopisek bude vycházeti šestkrát do roka za roční předplatné 40 h. Jednotlivé číslo bude za 7 h. První číslo vyjde po prázdninách. — Práce pokrývačské a klempířské při opravě spolkového domu vyžádaly si na 1200 K. Terciářskému sjezdu na Velehrad zašle družstvo blahopřejný telegram. — Tiskárna Cyrillo-Methodějská a knihkupectví Cyrillo-Methodějské dávají do »Našich Listů« za určitý roční paušál celoroční inseráty. Kéž by i jiní jejich příkladu následovali. — Zemské finanční ředitelství povolilo pro novostavbu strojovny slevu daně na 12 let. — Dp. předseda Dr. Rud. Horský se nabídl, že vydá nákladem družstva Vlast své kazatelské řeči. První sešit má vyjít v září t. r. — S povděkem vzal výbor na vědomí, že nadaný a šlechtný p. Antonín Drápalík i po svém odchodu z Prahy, po skončení svých studií, zůstane v řečnickém svazu družstva. Adresa jeho bude po prázdninách veřejně oznámena, aby s ním křesťansko-socialní spolky mohly vejít v přímé spojení. — Když byly výboru různé a četné intimní záležitosti družstva sděleny, hlásil se k slovu jednatel p. T. Jiroušek a navrhl, aby družstvo vydávalo časopis »Tribunu«, sbírku to socialních řečí a přednášek. Po živé debatě, které se všichni přítomní účastnili, byl návrh p. jednatelův jednohlasně přijat; za pořadatele »Tribuny« zvoleni byli pp. Dr. Rud. Horský a Tom. J. Jiroušek. Vykonati vše ostatní svěřeno bylo administraci družstva. Po vykonané modlitbě, když se dp. předseda ze schůze vzdálil, zasedal výbor dále a radil se pod předsednictvím p. c. k.

škol. rady a gymn. professora Dr. M. Kováře o kněžském 25letém jubileu dp. faráře Dr. Rud. Horského. Výbor přijal potěšen s nadšením a jednohlasně návrhy referentovy, aby bylo dp. jubilantu podáno album s podobiznami celého výboru, katolických spisovatelů, křesť. socialů a vůbec jeho ctitelů; mimo to podá má výbor stkvostně provedené blahopřání, jež mu zvláštní deputací bude odevzdáno. Všecky tyto práce byly svěřeny členu výboru dp. Emilu Stárkovi, duch. správci trestnice na Pankráci u Prahy. Tomu buďtež podobizny přímo zaslány. — Podobizny přijímá dp. E. Stárka do 15. čce t. r.

Vliv lihovin, nikotinu a soli na trávení. B. Bikfalvi, který již po delší dobu zabýval se studiem trávení, dospěl k následujícím, vědecky úplně odůvodněným výsledkům: 1. líh i v menším množství používaný prodlužuje trávení; působí zhoubně, zvláště na bílkoviny. Tento zhoubný účinek lihu jeví se zřejmě tím, že ničí pepsin: 20 procent lihu v umělé šťávě žaludeční způsobilo 6—7krát zdlouhavější trávení, než-li bez lihu. 2. Pivo také prodlužuje trávení, však v menší míře než líh. Tento účinek piva připisuje pozorovatel méně přítomnosti lihu, jako spíše jistým neutralním, zaživací účinek kyseliny žaludeční rušícím solím. 3. Víno v malé míře pozitivě urychluje trávení; požívá-li se ve větším množství, působí pro svůj alkoholický obsah na trávení rovněž tak jako líh. 4. Káva jeví na trávení týž účinek jako víno. 5. Mírné kouření nemá žádný vliv na trávení, ovšem nesmírné kouření působí na žaludek zhoubně, neboť částky kouře vniknuvše ve větším množství do žaludku, reagují alkalicky a neutralisují tímto způsobem žaludeční šťávu. 6. Malé množství soli urychluje trávení, velké naopak zdržuje nejspíše proto, že pokrmy, jež žaludek ztráviti má, množstvím soli nabudí.

C. Flammarion, známý francouzský hvězdář, jehož některé spisy i do češtiny byly přeloženy, chce opravit náš dosavadní kalendář i navrhuje za tím účelem následující změny: 1. Rok nechť počíná jarním rovnodenním; 2. Rok měž 52 týdny o 7 dnech s jedním dnem dodatečným, jenž nebude mítí čísla a bude označován jako nulový den; 3. Měsícův budíž 12, rozdělených na čtvrtletí (31 + 30 + 30 dní); 4. Jména měsícův buďtež změněna; jako nové názvy doporučuje se tato řada jmen: Pravda, Věda, Moudrost, Spravedlnost, Čest, Dobrota, Láska, Krása, Lidskost, Štěstí, Pokrok, Nesmrtelnost. — Nám zdá se tato

oprava kalendářová úplně zbytečnou, ježto by ničím nepřispěla ku prospěchu lidstva, jež na nynější řád časový tak úvyklo, že jej má v krvi. To by bylo zmatků a nedorozumění nejen v praktickém životě, ale i ve vědeckém. Co pak se týče jmen měsíců, tu zajisté domnívá se Flammarion, že by tímto způsobem mohly býti řečeny ctnosti a výtečnosti lidem vočkovány. Mýlí se však velice: ke ctnostem může přivedeno býti pouze po cestě náboženské, mají-li ctnosti ty lidstvo pronikat a ne pouze jako pozlátka na povrchu se třpytiti. —*ty.*

Sjezd polských učitelů. »Głowne Towarzystwo Pedagogiczne« svolává na 17. července t. r. do Přemyšlu sjezd polských učitelů, na němž se bude jednat hlavně o organizaci učitelstva v jediný spolek, o potřebě úplné kodifikace obecného školství, o oddělení obecného školství od politické správy, o urovnání učitelských platů ve tři poslední třídy služného úředníků, o snížení služby na 35 let, o veřejné tabulce kvalifikační, o úpravě výslužného vdov a sirotků po učitelích dle normy státních úředníků, o seslání zemské školní rady zástupci autonomními a učitelskými, o změně disciplinárního řádu, jež má prováděti zvláštní disciplinární rada. Tam má býti též zvolen výbor, který by provedl přijaté návrhy.

Obecné školství v Haliči. Podle úřední zprávy zemské školní rady haličské byly v království polském ve školním roce 1899—1890 4264 obecné školy, počítá-li se 16 cvičných škol učitelských seminářů. Největší počet škol má okres zložovský (122), nejmenší pak peczenižynský (13). Město Lvov má 31 škol obecných, Krakov pak 20. Srovná-li se tento počet se školním rokem 1898—1899, shledáme vzrůst pouze o 25 škol. Zemská školní rada ospravedlňuje tento malý přírůstek okolností, že bylo pečováno o rozmnožení stávajících škol na více tříd. Roku 1889—1890 čítalo se 3659 škol, v desítiletí tedy se rozmnožily školy o 621 čili ročně průměrně o 21. V prve uvedeném počtu jest 4226 škol organizovaných a 38 neorganizovaných škol. Roku 1898—1899 bylo neorganizovaných škol 52, před 10 lety pak 147, tak že se jeví v té věci utěšený pokrok; za 4 léta nebude v Haliči podle tohoto poměru neorganizovaných škol. Halič vykazuje však také jinou rubriku, totiž školy nečinné, ve kterých nebylo vyučováno jednak pro nedostatek učitelů, jednak budov, ač byly systemisovány. Prvnějších bylo 106, druhých 235, celkem 341.

V roce předcházejícím jich bylo o 31 více. V Haliči jest 6237 obcí, a to 93 města, 223 městečka a 5921 vesnice. Na města a městysy (316) připadá tři i více třídnicích škol 441, na vesnice 3482 škol, tak že 2430 obcí čili 41 procent. Mezi 62 průměrně ročně nově otevřenými školami jest 16 nečinných, tak že bude trvati 53 léta, nežli všechny obce budou míti obecnou školu.

—*lek.*

* * LITERATURA. * *

Čítanky pro I. a II. třídu měšťanských škol. Upravili *J. Horčíčka* a *E. Rufer*. Cena váz. pro I. tř. 1 K.; pro II. tř. 1 K. 20 h. Čítánek pro školy obecné a měšťanské v posledním desetiletí vydány byly celé řady. Pomalu byla by z nich již slušná knihovnička. Ale můžeme říci přímo, že po našem rozumu žádná se nám tak nezamlouvá, jako čítanky svrchu jmenované, vydané *nákladem J. Otty v Praze*. Články ze všech oborů písemnictva jsou tu pečlivě, šťastnou rukou vybrány a ladně seskupeny. A což nejvíce chvály hodno, na vychování mravně-náboženské jest zde vzat náležitý zřetel. Pamatujeme se, že mnohá čítanka čistě »pro forma« měla v čele článkuček v Bohu — více méně šablony — a v dalších listech jako by již náboženství nebylo. V čítankách právě uvedených článků s podkladem náboženským zřime celou řadu. Uvádíme jen jako doklad toho z I. čítanky krásnou báseň Sládkovu: Ve změnách života, Pán Bůh dědoušek, Kuldův článek: V hojnosti zapomínáme na Boha, vybrané legendy, přísloví o Bohu, básně Jablonského, Kosmákovu Alleluja, menší, ale vroucí básničky Dostála-Lutinova, Podlipské Fialky a m. j. I na vroucí pěstění citů vlasteneckých a dynastických vzat všude náležitý zřetel. Z čítanky pro II. třídu měšť. škol stůžž zde aspoň: Kalalův v slováckém nářečí psaný článek: O člověku, čo nikda nehřešil, nežná Dostálova legendička o hrdličce při kolébce Ježíškově, Vrchlického báseň: Div sv. Prokopa, Svátkův článek Klasy, a články z Kahlíkovy výborné sbírky legend: Královna nebeská, Ráisova báseň: O velikém pátku, Kaminského Noc na Hračanech, dojemná Hejdkova básnička: Při bibli, Kosmákov Vesnická stařenka, mravoučné články z Edmondova de Amicis: Sr.ice, články z Němcové Babičky, Winterovy kulturní obrázky

a j. Spisovatelé starší i mladší, jsou zde zastoupeni. Na konec obou knih jest přidána stručná, instruktivní prosodie a poetika. Ji pak předcházejí stručné zprávy životopisné oněch spisovatelů, jichž práce v každé z obou čítanek jsou zastoupeny. S uspokojením konstatujeme, že po zásluze jsou zde zastoupeni i spisovatelé-kněží: Beneš-Třebízský, Dostál-Lutinov, Jablonský, Kosmák, Beneš Method Kulda, Pakosta, Pravda, Zahradník, Sušil, Vacek-Kamenický, Vinařický, Štastný, a Puchmajer. Jen mimochodem uvádíme, že některá data životopisná zasloužila by opravy. Na př. školní rada Heyduk, prof. v Písku, jest již ve výslužbě, Dr. Preininger Vladimír jest mrtve, (což v I. čítance poznamenáno, nikoli však v II.), prof. Aug. Sedláček, žije rovněž ve výslužbě v Písku, prof. Sládek z československé obchodní akademie jest také pensionován. Šafránek Jan jest ředitelem c. k. real. gymn. v Křemencově ulici v Praze, Zeman, ředitel měšť. škol jest rovněž ve výslužbě. Obě čítanky můžeme co nejlépe doporučiti pozornosti našich čtenářů. Schváleny jsou výnosem c. k. ministerstva osvěty a vyučování ze dne 31. prosince 1900 č. 31.462.

R.

F. J. Ččetka: Od kolébky do hrobu. Lidopisné obrázky z Poděbradska. — Na trhu literárním ocitla se opět kniha plná půvabu staré lidové fantasy. Jako když statná divčice ve svém kroji, jež babička jí uschovala, zjeví se mezi čitelkami nynější světové mezinárodní mody. Jest to Ččetkova kniha, v níž líčí pilný a podobný pracemi známý sběratel lidové poesie a folkloristiky, život prostého lidu *od kolébky do hrobu*. Štastně zachyceni duše lidu, netknuté umělostkami a vymoženostmi dnešní kultury a nivellisujícím dechem modernosti. Autor podává tu lidopisné obrázky z *Poděbradska*. Určuje tím spíše pole, na němž ty dávné květy lidové poesie sbíral, než-li aby chtěl říci, že jedině onen kraj honosil se kdysi oním nazíráním na život, jež tuto, již odumírající, byl zachytil. Čtenář, byf jen letmo dílo prohlédl, brzo znamená, že autor kreslí ve svém díle kulturu valně společnou *všemu lidu českému*. Proto dílo jest stejně *zajímavou každému* příteli dávnověkosti, ať ten či onen kraj více si oblíbil; a bylo by věru záslužno, kdyby po příkladě autorově i jiné kraje české nabyl sběratel, kteří by z uvadlých úst starých sousedů zachytili zprávy o děvím životě našich předků dřív, než s posledními jich paměťky sestoupí ony do hrobu. Pak by budoucí kulturní historik náš měl již jednou připravený všechen materiál k dílu, na něž jednou zajisté též dojde. Stůjtež zde aspoň názvy jednotlivých kapitol zajímavého díla: V kolébce, Koledníci, Dětské hry, Muziky, Namlouvání, Svatba, Bez diplomu (t. j. prostonárodní léčení nemocí), Lidové názory o zjevch přírodních, Domácí hospodářství, Jídelní lístek našich předků, Chléb náš vezdejší dej nám dnes (o větším zárodněním rolí), Významné dny v lidovém podání, Vánoce, Jak náš lid vypravuje (nářečí lidu), Lidové legendy o sv. Prokopu, Z herbáře,

Kořenářky a ranhojčí, Poslední chvíle života, smrt a pohřeb a j. V statích svých autor nejen shromažďuje tyto dávné perly poesie a názoru lidového v jedinou knihu, ale tu vtípem tu poetickým slovem je spojuje v organický, ladný celek, v zajímavou stať, kterou zajisté pročtete s živým zájmem. Kniha, vkusně a pečlivě vypravená, opatřená obrazy stavitelských a heraldických památek z Poděbradska, ozdobena jest originelní, obálkou z mistrovského pera Alešova. Vyšla nář kladem V. Kotrby v Praze. Cena její 3 K. jest velice nízká. Přátelům spisů o lidové kultuře ať poesii jednajících co nejlépe můžeme doporučiti.

R.

Z nakladatelství družstva Vlast:

• **Vlasti**«, časopisu pro poučení a zábavu vyšlo redakcí T. Škrdle roč. XVII. čís. 10. s následujícím zajímavým obsahem:

Záhady světa a bilance vědy. Píše duch. prof. Fr. Horáček. — Lípa. Báseň R. Stupavského. — Za slávu cechovní. Obraz ze života. Napsal Alojs Dostál. — Dědův hrob. Báseň od J. Miloty. — Několik slavofilských kapitol z historie stříbrno-bosenských františkánů. Píše Rudolf M. Zahradník. — Mrtvý mnich. Od L. Grossmannové-Brodské. — Naše Slezsko. Píše Jan Vyhřídál. — Hladový kapitál. Národohospodářská studie. Píše Rud. Vrba. — Z večera. Od L. Grossmannové-Brodské. — Obrana kláštera se stanoviska historie, rozumu a práva. Sociální studie, Napsal Dr. R. Horský. — Píseň epigonů. Od R. Černého. — Spolek sv. Vincence z Paula pro dobrovolné ošetřování chudých v království Českém. Píše Tom. Škrdle. — Projev Tiskové ligy o situaci. — Ze Slovenska. Píše F. V. Peřinka. — Prof. Masaryk o klerikalismu. Píše L. ěk. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné celoroční 10 K, půlletní 6 K.

• **Našich Listů**«, orgánu strany křesťansko-sociální vyšlo roč. X. č. 41. až 44. Redaktor T. Jiroušek. Hlavní spolupracovník Dr. Rudolf Horský. S násl. obsahem:

Prádro demokratů (T. J. J.) — Proč mnozí katolíci tupí své vlastní náboženství a svou vlastní církev? — Hlasy o vodních stavbách. (R. Vrba.) — Ohlasy z »Hlasů ze Siona.« (L. ěl.) — Stavnostní článek při příjezdu Jeho Veličenstva (T. J. J.) — Pravda Boží vítězí. (L. ěl.) — Projev Tiskové ligy o situaci. — Podvod a klam. (L. ěl.) — Má-li člověk duši a jakou. (Dr. Eugen Kadeřávek.) — Hus a protestanté. — Duch času. — Křesťanský socialismus v Itálii. (Dr. R. Horský.) — Feuilleton: Napravený odrodilec. (Alojs Dostál.) — Na »Naše Listy« předplácí se ročně 4 K, pololetně 2 K.

• **Hlasů Svatováclavských**« vyšlo redakcí Vlastimila Hála číslo 5:

Oslava Husova. Dle spisů katolických kritiků od L. »Hlasy Svatováclavské« stojí ročně 40 h. Jednotlivé číslo 7 h. Těto brožury dali jsme tisknouti o 1000 ex. více. Kdo si objedná více výtisků, bude mu na každých 10 jeden přidán. — Předplatné na tyto časopisy přijímá administrace družstva Vlast v Praze, Žitná ul. č. 570-II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slovo v újme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slovuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. České

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zaslá-li se předpl. adres. reklamace, jež se nepočítá a nrofranc. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtožm. Žákovi, gyn. katechetovi na Smíchovské; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky K. Skultěty, F. učitel v Šostovicích, (p. V. Jesenice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Smejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frt. Horáček. (Pokrač.) — Učitelskému dorostu. Podává „Dvě souhvězdí z dějin vychovatelství: J. M. Sailer a B. Overberg. Píše prof. Ad. Fux. (Dokonč.) — Vliv veselosti na výchovu. Z francouzského volně podává J. Neliba. — Studie o psychologii dítěte. Podává Fr. Žundálek. (Dokončení.) — Feuilleton: Vigilate! (Jos. Šauer z Augenburku). — Směs. — Literatura.

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

* POKRACHOVÁNÍ. *

Máme-li býti spravedlivými ocenění výsledků, kterých mládež naše studující průměrně dosahuje ve svém *vzdělání*, tu musíme mítí především na zřeteli *účel*, který tvůrcům organické osnovy našich středních škol tanul na mysli a pak také vážiti čas i námahu s tím spojenou. O posledních dvou činitelích jsme se zmínili výše, zbývá nám tudíž ještě vyměřiti dotyčný cíl. Cílem tímto jest t. zv. *»všeobecné vyšší vzdělání«* na gymnasiích. Na realkách jest ovšem cíl tentýž, pouze s tím rozdílem, že zde v osnově učebně vzat jest také zřetel k předmětům *praktickým* s tendencí utilitaristickou. Než, vraťme se k cíli hlavnímu, jímž má býti *»všeobecné vyšší vzdělání«*. Výměr tento jest ovšem velice nejasný, rovněž tak jako velebené paedagogické heslo: *»Mens sana in corpore sano.«* Co je zdraví těla — každý ví — avšak zdraví ducha!

Biskup *Dupanloup*, jeden z největších paedagogů všech věků heslo zmíněné, které zajisté spadá pod pojem *všeobecného vzdělání* at nižšího, at vyššího, rozvíjí následovně: *»Mens sana«* — *zdravý duch* — kdo ho má?

Pouze a jedině: Člověk zdravého rozumu, správného úsudku a ušlechtilého vkusu; člověk, který má srdce na pravém místě a má pevný, ustálený charakter; člověk, který dovede obrazotvornost na úzdě držeti a s lehkostí i jasností myšlenky i city své vyjádřiti; člověk osvícené víry a nezlomné svědomitosti; člověk, jak vyšel z ruky Páně původně a jak dosáhl — po pádu — obnovy v Kristu Ježíši; člověk, beroucí podílu na dokonalostech, jichž dosáhl svět za řízení Božího; člověk svého věku a své země — dobrém obou těchto slov smyslu; zkrátka: *»dokonalý křesťan«*, neboť slovo to obsahuje vše!¹⁾

Že názor tento o *podstatě vzdělání* sdílí také — aspoň v theorii — naši paedagogové, důkazem toho budiž výrok muže školských poměrů nad jiné znalého, profesora *Schönbacha*.²⁾ Jak se stává kdo za dneška vzdělaným člověkem?

¹⁾ »L'Enfant« pag. 507.

²⁾ Vydal celou řadu spisů paedagogických, z nichž: »Lesen u. Bildung« je nejvýznamnější.

Kde sluší hledati zřídla našeho vzdělání? V první řadě ovšem ve škole. O vyučování elementárním pomlčme. — Vizme naše *školy střední*. Není tomu dosud tak dávno, co jsme mohli bez váhání považovati mladého muže, který prošel čestně gymnasium, za *vzdělance*. Avšak za dnů nejnovějších zdá se mi býti přece odvážností, čítati mezi lidí vzdělané bez rozdílu všechny, kterým se podaří proklouznouti skrze oka maturitní sítě. Ovšem, máme-li na paměti všechny ty četné předměty s jejich odděleními podružnými, představíme-li si celou obrovskou motanici látky vědecké, která vrstva na vrstvě nakupena je v hlavách našich abiturientů, pak se nerozpakujeme majiteli tohoto ohromného duševního materiálu přisouditi *všeobecné vzdělání*. Anebo snad přece? Totiž, vzpomeneme-li sobě jak krátký život je přisouzen celému tomuto vědění, jež v dýchavičném chvatu naházeno bylo do jediné a těžce přihrádky duševní, které se říká *paměť*, a k tomu paměť *mechanická*. Tu nastává ovšem obava, že, jakmile brány gymnasia zapadnou do svých stěžejí, vědomosti nabyté jedna po druhé se vytráti z duševní pokladny a že majiteli nezbude leč trapný pocit prázdnoty a pustoty.¹⁾

Co ještě nejspíše bývalému gymnasistovi utkví v paměti, jsou ty četné *mythologické báchorky*. Kterak žravý *Chronos* vlastní děti požirá — jak svému osudu *Zeus* ujde pouze tím, že starostlivá máti hladovému tatíkovi místo děcka podstrčí kamenný klín; kterak otčům vlastní synové co »pečeně« předkládání byli (*Thyestes*); kterak *Oedipus* vlastního otce zabije a svoji matku *Jokastu* za manželku pojme; kterak *Zeus-Joviš* v maškarám kostýmu à la býk, aneb jako labuť aneb co zlatý dešť podniká dobrodružné zálety, cizoložství paní *Afrodity*, kulhavý, očazený *Hefaistos*, děsně řvoucí *Ares*; různé pikle a pletichy olympických bohů — — to se tak snadno nezapomene. Jakou hodnotu mravní a kulturní společenský řád a život staré Hellady představuje — o tom později! — Kromě bájesloví antického odnáší abiturient gymnasia v duševní pokladně své spoustu pravidel *mluvnických* s tolikéž výjimkami ví, kde třeba užití infinitivu s členem, accusativu cum infinitivo, zná rozdíl mezi *καί, τέ, οὐ μόνον, οὐχ ὅπως, γάρ, οὖν, ἄρα* a jiné veledůležité spojky, bez jichž vědomosti člověk vzdělcem s těží mohl by jmín býti a pod.²⁾

V děje- a zeměpisu nevypadá žeň ani o vlas lépe. Vina nepadá opět na *učitele*, jak výslovně podotýkáme, nýbrž na neblahý *system*, dle něhož vědění historické obmezuje se na dáta válek, bitev, uzavření míru, na jméno panovníků, na přehledy genealogické, a to vše — pêle — mèle — bez urovnání synchronistického. Co tedy ještě lze značiti jako *trvalý, solidní* výtěžek humanistických studií? Snad aspoň »zdravý rozum, správný úsudek, jasnost myšlení a lehkost u projevení svých myšlének i citů« — jak *Dupanloup* od vzdělance vyžaduje?

Poslyšme o tom muže nad jiné povolane, vynikající profesory vysokých škol, kteří o přípravě abiturientů našich gymnasií pronášejí úsudky ne příliš lichotivé. Tak dí prof. *Esmarch* v Kielu: »Čím dále tím více šíří se přesvědčení, že duch naší mládeže studující zakrňuje pod nátlakem, který ho nutí, zabývati se výhradně předměty, pro které mládež vůbec má zájem malý a které nemají žádné trvalé ceny! Že na př. v přípravě pro studium *medicíny* většina gymnasií

¹⁾ Schönbach »Lesen u. Bildung« Graz, Leuschner & Lubensky 1889. pag. 11.

²⁾ Proti možné výtce, že jest autor malicherným snad neb že přehání, uvádíme, že jsme byli sami — ovšem před léty, svědky, že podobné věci od maturantů byly požadovány. Pozn. spis.

velmi málo prospívá, ano, že většina studujících pro zmíněný obor přináší vzdělání zcela *nedostatečné*, o tom jsem se přisvědčil po dlouholeté zkušenosti. Od lékaře přece můžeme všim právem očekávat, že má *všeobecné* vzdělání. Že však mnozí studující postrádají právě toho, čemu jsme uvykli říkati *všeobecné* vzdělání, o tom na naší fakultě nepanuje ni nejmenší pochybnosti. K vzdělání *všeobecnému* patří přece za věku našeho známost aspoň dostatečná *moderních jazyků*, najmě anglického a francouzského; k tomu patří přece bez odporu ryzi znalost *jazyka mateřského*; dále jistý základ vědomostí *přírodopisných a zeměpisných* z přímého názoru čerpaných; konečně sebe skromnější znalost *kreslení*. Kromě toho jsem shledal, že jest pouze nepatrný počet posluchačů takových, kteří schopni jsou, dojmy smyslové rychle a správně pojímati, jasně posuzovati a dobře reprodukovati. Velmi často narazíme na jakýsi druh otupělé netečnosti neb krátkozrakosti duševní, která je mnohem horší tělesné. Zdá se, jakoby mladistvý duch byl pojednou zakrněl, ztrativ veškeru svěžest pod vládou oněch nesčíslných mluvnických hříček a vtlokání jich do paměti, co zatím mohutnost *pozorovací*, která u mládeže jest nevyčerpatelným pramenem dychtění po pravdě, úplně vymizela, jsouc otupena učebními předměty, kteréž ani nebudi zájem, ani nevyvinují názor. Věřim a pevně doufám, že tento stav dlouho trvati nebude a že jednoho dne všeobecná nevole nad převrácenou soustavou našich gymnasií učiní konec panství grammatokratů a že dívky dítek našich uzří jednou lepší dny na školách nežli my!¹⁾

Kollegium lékařské fakulty v *Bonnu* ve svém dobrozdání z r. 1869 stěžuje si takto »Jest to opravdu bída, že na většině universit jest přímo nemožno, čísti vědecké odborné collegium o fysiologii smyslů, jelikož každá mathematická formule budí pravé zděšení u posluchačů, kterým schází veškeré základy geometrie vůbec, trigonometrie a měřictví analytického zvláště.«²⁾

Ve zprávě, kterou znalecká komise lékařská r. 1882 podala místodržiteli Elsasko-Lothringenskému knížeti z Manteuffelů, žaloby na nedostatečnou přípravu kandidátů lékařství, jsou ještě hlasitější: »Ne malý jest počet studujících, kteří přes *desítiletou* přípravu na středních školách nejsou s to, aby jednoduché dojmy smyslové rychle a správně *postřehli*, výsledek svého pozorování mluvnicky správně *vyjádřili* a s potřebnou zběhlostí a jistotou činili své závěry.« Příkladů zhusta se stává, že jinoši dvacítiletí, jichž mozek plný 10 let a mnohdy i déle přecpáván byl věděním humanistickým i realním, u lože nemocného nejsou s to, aby dali odpověď na otázky krátké a tak srozumitelné, že jedenkaždý člověk zdravého rozumu a dobrého vzdělání elementárního je ihned pochopí a zodpoví!³⁾ Ale nestěžovaly si jen fakulty lékařské, také i jiné.

Tak ve zprávě komise *hessenské* ze dne 30. listopadu 1882 zapsána jest tato stížnost: »Fakulta *právníká* vidí se nucena ve svém podání na ministerstvo vyučování žalovati na *velmi nedostatečnou* přípravu kandidátů v řeči — *německé*, jelikož mnoho jest takových, kdož nedovedou myšlenky své *správně vysloviti*, *pravopisně zaznamenati* a to ve formě a slohu, které by alespoň poněkud byly uhlazenými a zaokrouhlenými.«⁴⁾

1) Paedagogium VIII. pag. 328.

2) Zeitschrift für das Realschulwesen X., pag. 58.

3) Zeitschrift für das Realschulwesen X., pag. 77.

4) Zeitschrift für das Realschulwesen l. c. pag. 86.

Ovšem, příklady tyto jsou čerpány ze sousední říše. Že u nás výsledky studia gymnasijsního, a pokud se předmětů humanistických týče, také studia realního nejsou o nic lepší, to možno dovozovati z toho, že jsme uvykli školství německé považovati za výkvět dokonalosti a že jsme zařídili vyučovací metody na našich školách středních dle německých, při tom však nevšímající sobě koncessí, které školství německé — a ještě více švédské — učinilo požadavkům doby moderní.¹⁾

A proto má varovný pokyn bar. z *Richthofenu* s náležitým ohledem na naše poměry velikou důležitost také pro nás. Píše zmíněný učenec ve svém spise »*Zur Gymnasialreform in Preussen*«: »Studium gymnasijsní se dělí na 9 tříd, z nichž v každé se vyučuje němčině po 6 hodin týdně. Za hlavní cíl vzdělání gymnasijsního považují co možná nejdokonalejší ovládnutí *jazyka mateřského*, jenž je zároveň jediným (sic!) přiměřeným prostředkem k buzení citu ethického a vlasteneckého. Při postupu z jedné třídy do druhé nechať rozhoduje hlavně okolnosť, zda-li žák předepsaného cíle v jazyku mateřském slohem i písmem dosáhl čili nic. Kdo při zkoušce znalosti nedovede napsati německý úkol *úplně dostatečným* způsobem, nesmí obdržeti vysvědčení maturitní, ať již úspěch jeho v latině a řečtině byl jakýkoli. A naopak. Kdo v jazyku německém *úplně ob stojí*, obdrží vysvědčení, byť i jeho znalost latiny a řečtiny vykazovala jakési mezery!²⁾ Mutatis mutandis platí také pro naše poměry. —

(Pokračování.)

Učitelskému dorostu.

Čtenářstvu »Českého Učitele« podává *.*.

»Potřebi jest žiti svému dáti nějaký ideál, vztčený nějaký směr, určitý pol. Náboženství jest věčné; vyplývá z první potřeby člověka primitivního jako kultivovaného. Zaniklo by jen s lidstvem samotným, nebo lépe: mizení jeho bylo by důkazem, že zvrhlé lidstvo se chystá upadnouti do stavu zvířeckého.«

RENAN.

Podivno zajisté, že začínám Renanem. Že ano? Pravda; není nám Renan autoritou, ale cituji jej proto, že ve svém poslání na dorost učitelský, věstník Ústředního spolku jednot učitelských v království Českém »*Český Učitel*« právě tohoto a duševně blízkých jemu autorů se dovolává, aby mentorským slovům svým, ve článku nadepsaném: »Učitelskému dorostu«, ze dne 11. července t. dodal váhy a — *zdání pravdy*.

Článek »Českého Učitele« jest psán jako článek programní. »Credo« (ovšem v nevlastním slova smyslu) *organisovaného* učitelstva. Dáváme z pravidla »Českému Učiteli« pokoj. Nechtíváme zabývat se zásadami a závěry velkého orgánu, jenž svým vystupováním »třídní boj« (program od socialních demokratů vypůjčený) na úkor všech učitelů klidně a prozíravě uvažujících podporuje a jednou nohou stojí cále v redakci »České Demokracie«, druhou v redakci »Práva Lidu«.

¹⁾ V Německu existují také gymnasia bez latiny, jichž abiturienti mají přístup na universitu; zatím ovšem pouze na fakultu lékařskou a filosofickou. Ve Švédsku je latina na gymnasiích pouze ve 2 posledních třídách a sice o 4 hodinách týdně. Redukcí touto bylo možno školní rok omeziti na 26—31 týdnů. Ovšem že metodu tuto, upomínající na Dra. Eisenbarta, za našich poměrů doporučovati nelze.

²⁾ Zeitschrift für Realschulwesen. XIV. pag. 98.

Ale k tomuto článku několik poznámek je třeba přičinit, aby »Č. U.« při své malé skromnosti v pose neomylného kazatele mlčením našim nebyl jen utvrzen.

»Č. U. kluše k mladým abiturientům, aby jim nabídl ruky pomocné. Aby jim odpověděl *»k otázkám«, jež je mučí!*

Člověk by věru se domníval, že ti mladí kandidáti jsou šleháni otázkami a pochybnostmi všeho druhu. Jsou jako mladí Faustové, duševně rozvráceni. Schází jen, aby pohár jedu chopili do své, po probdělé noci třesoucí se pravice, a zvolali třikrát po sobě theatrálně: *»Níc — nic — nic«*, a pak přiložili osudný nápoj ke rtům.

»Český Učitel« hraje si na jich ochránce. Domnívá se, že jim zpívá píseň života a zapuzuje těžkomyslnost, jež vede k sebevraždě. Zatím však článkem svým v našich očích nakapává jim jen jedu v kalich života. Ochránce zvrhá se v jich traviče!

Slyšme jak »Č. U.« prohlédl duševní krizi svého kandidáta: *»Tísni-li Vás útlak byrokratického aparátu a Vy se mu vzepřeli a — byli jste snad za to krutě trestáni, nemohl-li snad se Vaš neobuzdaný (sic!) duch vměstnati v úzké formy zkamenělých dogmat — to děl se ve Vás přirozený pochod, obrození k jinému životu.«*

»Nastal jednou den, kdy jste se postavili — třeba jen skrytě, skrývajíce v sobě svoji zášť — proti všem dosavadním řádům a zdály se vám nespravedlivy. — Vzešel den, kdy vzpínali jste ruce k objetí celého světa v nadšení altruistním. A neřekli-li jste jednou — to bylo za šera, kdy dlouho jste bloudili sami! — *nevěřim!?*

Nevěděli Jste, co se s Vámi děje.

Krise fyziologická ve Vás zavinila, že uprchl klid i z Vašich duší. Úsměšek tehdy ve Vás vzbudil výrok bible — nu, trochu blasfemický úsměšek: *»I viděl Bůh, že vše dobré jest.«* —

Dosti citace z řečeného článku. Pan autor jak je viděti pil z různých pramenů literatury, než jeho nitro propuklo v tato slova. Kus Schopenhauera, Heineho, Machara, nezažitý pessimismus, »Weltschmerz«, cynismus a snad i kus ateismu čiší tu z celého obsahu.

Ale v jednom bodě s autorem souhlasíme. Nastal jednou den, kdy pochybnost vplížila se sama v duši vaši. *»Bylo to za šera, kdy dlouho bloudili jste sami. Nadešel vám okamžik, kdy stará budova v duši vaší, založená na víře v Boha, otráasala se až v samých základech.*

A víte, kdy to bylo? Zpytujte, přátelé, nitro! Byl to snad rozum, jenž bušil *»v zkamenělá dogmata«* a bořil vaši duševní katedrálu, váš náboženský názor světový a životní? Nikoli. *Bylo to dříve.* Bylo to v ten den, kdy to, co jste měli za nedovolené, za hříšné, jste si zamilovali, kdy vášeň některá (vše jedno, která to byla) zapustila kořeny ve vaši duši. V ten okamžik, kdy vůle si zamilovala to, co dříve vám slulo hříchem, nadešel onen vnitřní váš rozvrat. Bůh a hřích nemohou společně v téže duši přebývati. Nadešel boj mezi oběma. Nový host v duši vaší zahájil boj na život a na smrt proti Tomu, který od křtu byl ve vás domovem.

A že jste milovali v té chvíli více to, proti čemu dříve cítili jste odpor, hřích zvítězil. Nadešla pochybnost u víře, delší kolísání, a konečně — nevěra.

A co při tom dělal *rozum*? Stál jako nečinný pozorovatel. Dal se přemluvitiv zvrácenou vůlí. Namluvili jste si: »Není pravda, nevěřím.« *A potom teprve* hledali jste důvodů pro svoji nevěru. Hledáte podpory, jež by držely onu chatrnou stavbu skepticismu a materialismu, jež stojí na místě, kde druhdy vypínala se nádherná, světlá kathedrála, vystavená na základě Ježíše Krista?

»Č. U.« vám ony authority, jež mají ve vás novou nynější stavbu udržeti uvádí. Machar, Byron, Heine, Garborg, Renan, Nietzsche.

Četli jste Renanův: »Život Ježíšův?« Měl ve vás rozbítí víru v Ježíše Krista jako syna Božího a Vykupitele světa. Zdržuji se vlastního soudu o tomto díle, ale opakuji jen, co zvěčnělý Zeyer v listě svém ke svému příteli (ze dne 4. března 1898) o něm napsal.

Dí mezi jiným takto: »Když jsem byl velmi mlád, četl jsem Renana též. Mělo to tak silný účinek na mne, jako na Vás. Podlehl jsem kouzlu jeho slova. Nedávno četl jsem Renana zase, kouzelný styl jsem uznal zase, ale s úsměvem jsem pohlížel na ty kulhavé argumentace. Poznal jsem, čím ta kritika je — románem! Budete-li tu knihu čísti po letech, vzpomeňte na mne! Jsem jist, že budete souhlasiti.

Píšete, že jste četl evangelia na mou radu, ale že dosáhla ta četba opáčeného výsledku. Nejste tedy ještě na oné výši, byste jim rozuměl. Četl jste je již pod dojmem »kritik«, s tím ubohým rozumem lidským, tak směšně pyšným. Srdce Vaše o té četbě nevědělo. Až budete klidným, vrátíte se k evangeliím. Pak čtete s láskou, nemyslete na nic, než na to, co budete čísti, nevzpomeňte si ani na svou vinu, ani na svou nevěru — a uvidíte. *Milujte Krista* třeba jen tak, jak jej chápete, a *Kristus Vás neopustí*. Je život a cesta. Znáte »Život Kristův« od Didona? Vyšel český překlad té krásné a pravdivé hnihy. Čtete ji třeba jen jako román, bez úmyslu, by Vám dopomáhala k víře. Oddávejte se jen jejímu kouzlu. Život sám Vás uvede na pravou cestu, až poznáte prázdnotu té »vědy«, která chce »osvěcovat« a nám nahraditi víru. Čtěl byste v širý svět a poznat nové a nové dojmy! Ale svět náš nejširší jest v nás. Všechn hluk je planý, jen ten tichý, šeptající hlas v nás má význam. Nebuďte chmurný a nešťastný. Buďte klidný vědomím, že Bůh Vás neopustí. Buďte pokorný a nezanedbávejte modlitbu svou, i kdyby byla roztržitá a neupřímná na pohled. Nikdo nezná hodinu, kdy jej navštíví Pán. Snad ozve se ten vnitřní hlas ve Vás v některém okamžiku té modlitby náhle vroucí bez Vašeho vědomí. Vane Duch, kam chce. Těch neschod v evangeliích není. Mýlíte se. Ty našla jen duchaplná a ostře se tvářící kritika. Hraje si ráda slovy proto, že ničeho jiného neví. Buďte s Bohem. Váš Julius Zeyer.« (Nový Život., č. 5.)

Čtěl jsem pouze citovati a zatím opsal jsem list až do konce. Ale buďsi. Myslím jen tolik, že v něm výborný náš Zeyer lépe vyznačil psychologickou krizi (— »Č. U.« má to ovšem za krizi fyziologickou —) vzdělaného jinocha a ukázal mu lepší východiště z jeho duševní nirvany — než řečník »organizovaného učitelstva«.

A když se vracím již k Renanovi, poznamenávám ještě tolik, že Al. Dumas po smrti Renanově ve francouzském Figaru zcela vážně psal o tom, že prý Renan psal »Život Ježíšův« na přímé vybidnutí londýnského Rothschilda za odměnu jednoho milionu franků. Zda spočívá tvrzení Dumasovo na pravdě, těžko

ovšem vypátrati. Ale »nesmrtelného Renana« vrhá domněnka tato prapodivně stíny.

Chcete se opíratí ve své duševní krizi o Byrona? A přec Byron sám o sobě napsal: »A tak života mého zdroj byl otráven, že touhy krotit v mládí, nikdo mne neučil.« — Ano, milí přátelé! To jest to umění života: krotit touhy svého mládí. Jen v mladé duši, jež touhy nedovede ovládati (nedím dusiti, utlačovati, ale *rozumně spořádati*) tam se rodí onen duševní ihilismus, v němž život hořkne a láska se mění v nenávisť.

A Heine ve svých listech sám vyznává: »Naši otcové byli stateční lidé. Ponižovali se před Bohem a proto měli tolik mužného vzdoru proti lidem. Já však drze čelo vztýčil proti nebi a za to před lidmi plazil jsem se a kořil.«

Chcete býti jeho následníky? Uzříte snad jednou sami, že ti, kdo se svým pokrokářstvím a liberálností vychloubají a v listech do Vás ji hledí vlíti, »před lidmi plazí se a koří«. Od dveří ke dveřím chodí se doprošovati přízně a slovo inspektorovo je jím nejvyšším důvodem všeho jednání. Neopírají se o víru, o Boha — proto hledají podpor a přízně u lidí.

Založte svůj život na Bohu, na pevné naději *v budoucí odměnu*, a pak bude vždy Vaším heslem: »*Čiň právě a neboj se císaře ni krále.*« — —

»Č. U.« volá k vám »Jen zbořte všecky staré zdi a stavte znovu od základu. A vybudujte si nový chrám, vzdušný, světlý, volný: *vědecký názor filosofický* na základě moderních vymožeností a poznatků vědeckých.« — Váš názor na život a na svět, *jak jemu náboženství učí, je jediné názor v pravdě vědecký, filosofický.* Pravá věda a náboženství jsou sestry, vyšlé z téhož stromu věčného života, jsou dítka téhož klínu Moudrosti. Doby, kdy věda, utíkajíc před náboženstvím, bloudila sama, opuštěná, pohřížená ve sny materialismu, již minuly. A kdo hledí ještě dnes očima oné »vědy« na svět, ten se vlastně *opozdil* a je v pravdě *zpátečník*. Na výšinách věd již opět rozlilo se světlo.

Přední jich pěstitelé opět nahlízejí, že věda sama o sobě lidstvu stěsť nepřináší. Že třeba vědy víry zároveň, aby člověk žil pravý, pořádaný život vzdělance.

A čtli jste Garboga, jehož se dovolává »Č. U.«? S podrobností vědce, drobnohledem zpytujícího krůpěj vody, snaží se ve svých spisech zachytiti stav svého neuspokojeného nitra, každou fází vnitřního vlnobití. Sám po náboženství otčů svých protestant, prodělal duchovní krizi od víry k plnému ateismu, od klidu pozitivisty až k bouřím misanthropa a pessimisty. Hledal Boha v tichých chrámech svých dřívějších souvěrců evangelických. Vyšel odtud lačen, neuspokojen. A nyní jal se navštěvovati chrámy katolické. Symbolismus katolické bohoslužby již jej lákal. Nedím, — aspoň nikde jsem též nečetl, že stal se katolíkem, ale zdá se mi, že sám tušil, že na této cestě může dojiti pravdy a vnitřního uspokojení. Pamatuji, že on pronesl ona drastická slova: »Buď Bůh nebo — hřebík.« V životě drž se Boha, anebo propadneš zoufalství.

»Č. U.« vám konečně připomíná, že »hned, když z ústavu vyjdete, čekají na Vás tři strany, by Vás pro sebe získaly. Či vlastně jen dvě: »*Byrokratismus školních úřadů* čeká, že z Vás bude míti oddané nástroje, nemyslicí a ponížený dav, který by pomohl tlačiti pružinu absolutistických choutek vládních, jenž potřebuje ne lidí vzdělaných, nebo řádných občanů, nýbrž dobrých poddaných.«

Autor článků patrně se domnívá, že člověk vzdělaný nemůže býti dobrým poddaným. A já s hrůzou se ptám: Kde je ta hrozná obluda, již se říká »školní byrokratismus«, která chce z Vás mít »nemyslíci a ponížený dav?« Nelekejte se. Existuje jen *ve fantasi* autorově. Já vím naopak, že úřady školní vzdělaného učitele a řádného občana vždy si vážily. Učitel svědomitý s lidem cítící a žijící, až dosavad — Bohu díky! — byl od našeho lidu milován a ctěn. To, co vám autor jako černou příšeru líčí, viděl nejspíše sám, když zlé svědomí mu kreslilo hrůzy před trestem, nějakou disciplinárku, v níž sám sebe měl za nevinného a viděl před sebou na stěně jarmareční obraz inquisice.

A ještě horší strašidlo o vás bude zápolit, aby vás na svou stranu strhlo. »*Klerikalismus.*«

Hrůzo hrůzoucí!

»Nemůžeme dosti bedlivě a důtklivě varovati před nebezpečím klerikalismu tím větším, čím celá jeho taktika je více tichošlápskou, nezdatnou, že zdánlivě je neškodný. Máte-li trochu sebevědomí, cítíte-li sobě důstojnost lidského individua, utkáte se s nimi. Budou Vás obě tyto moci lákati protekcemi, otcovskou laskavostí, ale sednete-li jim na vějíčku, poznáte *sladkost stuchlé rýž otročí!*« Potud vzletnými slovy líčí druhou obludu »Č. U.«

Nezbude vám, drazí přátelé, již nic jiného, než-li, že dáte si dělati, až přijdete na prvé místo svého působíště, železně okenice do oken. Tichošlápský klerikalismus mohl by oknem za noci, *nezatný* k vám se vetřítí. Proto pozor na pana faráře nebo kaplana! Raději se jim vyhněte.

Ani vás nenapadej na faru se jít představití. Řekli by o vás, že jste šli »libat ruce faráři«. Když přijde on do školy, obraťte se zády, nebo rcete suše, že jste »organisovaný učitel«. A kdyby snad vás pozval k hostině, — pamaťte na pranýř! Organisovaný učitel nechoď na farské hostiny. Poznali byste jen »*sladkost ztuchlé rýže otročí!*«

Ale dosti již té komičnosti. »Č. U.« vám krátce káže: Budte nezdvořilými!

»Byrokracie a klerikalismus budou za vámi slídit, budou vám ukládat práce, abyste neměli času na své vzdělání a na vzdělání svého okolí!« (Č. U.) Ti dva vaši nepřátelé jsou zapřísáhlí protivníci všeho dalšího vzdělávání. Budou vás tahat do hospody a kartám vás hrát naučí — jen abyste nemohli vzdělávat sebe a své okolí! Zkrátka a dobře: Budete-li na svém působíšti osamoceni, — a přec každý člověk hledá přátel, — nebude-li vám možno s těmi nejbližšími, s nimiž ve styk povolání vaše vás přivede, svorně žítí, nic si z toho nedělejte. Vědomí, že náležíte »k organisovanému učitelstvu«, bude vám nejlepší útěchou. A budete-li mítí nepřijemností na svém působíšti, ic nedělá. Řiďte se dle rady »organisovaného« autora. Vzájemná láska a důvěra »organisovaných« jest tak velká, že potřebujete, mladý soudruhu, jen hlesnout, jen napsat a — váš rádce opustí své teplé místečko v Praze a vymění místo s vámi. —

Milý příteli! V několika dnech svého působení učitelského dojdete zkušenosti, že jest něco zcela jiného žítí v Praze a odtud psáti boucharonské tyrády na poplčení mladých hlav a něco zcela různého: žítí na venku, v úzkém kroužku lidí, na jichž styky jste stále odkázán. Chcete si život svůj hned na počátku ztrpčítí? Pak vám k tomu dává »Č. U.« zcela nepochybnou radu. Aneb chcete slušně s každým člověkem dobré vůle vyjítí? Pak budete skromným, a s důvěrou, přátelsky přijmete každého, kdo upřímně vyjde vám vstříc. Vše jedno, ať

to kněz («klerikalismus!») či nekněz. Buďte dobrým pozorovatelem poměrů a lidí a přátelské rady jiných s povděkem přijímejte. Vystudoval jste. Absolvoval jste svůj ústav. Buďte si vědom svého vzdělání i vznešeného povolání, jež jste si zvolil. Pamatujte však, že dosud neprošel jste jednou školou, školou nejdůležitější. Jest to *škola života a zkušeností*. Do té teprve nyní vkročíte. A v ní klidně s rozvahou vše opatrně zkoušejte, a co ve svém svědomí, pro své štěstí nejlepším shledáte, toho se držte.

Douška: Co si máte předpláceti a co čísti, na to vás zde po příkladech »Č. U.« neupozorňuji. Nebuďte však jednostranný. Nepřísahaňte nikdy slepě na orgán, který si vyvolíte. Vyslyšte vždy též »stranu druhou« a potom teprve sudte. — —

Studie o psychologii dítěte.

Podává FR. ŽUNDÁLEK.

Wzber zkoumal únavu podle svých zkušeností, že člověk nevnímá na povrchu svého těla dva bodce, nýbrž dva jako jeden. Jemnost jest větší nebo menší, podle různých částí těla. Proto tvrdí, že únavou se dostavuje otupení větší vnímavosti, schopnosti rozeznávat dva hroty jako dva.

Polák Bohuslav *Blažek* sestavil přístroj ku měření schopnosti: rozeznávat dva hroty a nazval jej esthesiometr. *Blažek* zkoumal žáky gymnasia lvovského, dav jim 5 hodin nepřetržitě pracovati. K únavě došlo u všech, ale ne stejně. I roztřídil je dle únavy ve tři typy. K prvnímu náležejí žáci prostředně nadaní, veliké pile a pozornosti. Únava u nich se dostavuje zvolna hned v prvních dvou hodinách, ve třetí pak dostoupí vrcholu a zůstává v následujících na stejné výši s malým klesáním ke konci. Při druhém typu dostavila se únava hned v první hodině, v druhé nastává oddech trvající v třetí hodině, načež pozoruje se opět únava a ve 4. a 5. hodině vidí se vzpružení. Těch bylo nejvíce. *Blažek* tvrdí, že lidí s kolísavou únavou žije nejvíce. Třetí typus vykazoval názorně místo křivky přímku, tak že práce šla stejnoměrně s nepatrnou únavou. Pět hodin nepřetržitě pracovati bez únavy nevydržel ani jeden žák, 4 hodiny 17 procent, 3 hodiny 55 procent, 2 hodiny 17 procent, 1 hodinu 11 procent. Dle toho pro žáky nejpříměřenější pracovní doba se vyměřuje na tři hodiny.

Ruský psychiatr *Sikovskij* zjistil diktátem, že nastává při vyučování únava postupem času, poněvadž chyb v diktátech přibývalo. Jiný učitel dal diktovati před první hodinou vyučovací, a tu objevilo se 0·2 procent chyb, průměrem na jednoho z 51 žáka 0·6 procent. Správně a bez chyby pracovalo 72·5 procent. Po první hodině vyučovací dal úlohu opět a shledal $\frac{3}{10}$ procent chyb, správně pracovalo 60·7 procent. Po druhé hodině vyučovací našel při počtech 8 procent chyb, správně pracovalo 27·4 procent.

Psychiatrové poznali, že klamna jest domněnka, jakoby tělocvik neunavoval duševně. Tělocvik má dobré stránky, ale nehodí se jako oddech, poněvadž činí člověka k duševní práci neschopným, jakmile se řádně provádí.

Učitel *Friedrich* navrhuje podle pozorování jistou přestávku po každé hodině k malému odpočinku a uznává za správný zvyk akademické čtvrti na universitách.

Všecky metody konané buď počítáním, diktováním nebo pamatováním mají vadu, užívá-li se jich jako prostředku, zdali se zkušenost jednou pozorovaná osvědčí; následkem toho nepodávají správných výsledků. Proto *Ebbinghausen* hledal reagenty, jak daleko únava postupuje. Tvrdí, že únava psychická jest opak výkonnosti duševní, a sestavil metodu kombinační či doplňující. Dal žákům dle vyšší a nižší kategorie dvě tištěné předlohy, v nichž některé slabiky byly vynechány, a žáci je měli doplniti, na př. Gleich des näch — Tages. Tak zkoumal 15 tříd vyššího gymnasia a 11 tříd dívčího gymnasia ve Vratislavi v letech 10 $\frac{1}{2}$ —17 $\frac{1}{2}$. Vyučovalo se 5 hodin, a dostal takto 12.000 úkolů, při čemž užil též počítací, diktovací a pamatovací metody i své vlastní. Ve výsledcích poznal vady své metody. Po prvním dnu našel výsledek neobyčejně příznivý, což přičísti dlužno obezřetnosti žactva, které si dalo na úkolech záležeti, poněvadž se rozhlásilo, bude-li výsledek špatný, že zavedeno bude opět odpolední vyučování. Když žáci poznali, že nebezpečí nehrozí, pracovali lhostejně. Při pamatovací metodě někteří psali co jim napadlo, místo aby vynechali, čeho si věrně nepamatovali. Při kombinační metodě objevily se nebývalé chyby, ano dokonce i nemístné žerty. A pak závisí tu mnoho od formální zručnosti a znalosti jazyka.

Ebbinghausen poznal, že v nejmladších letech dívky se ukázaly při všech metodách slabšími nežli hoši stejného věku; desetileté dívky doplňovaly polovičku slabik jako hoši v témž stáří. Postupem času se difference co do quanta vyrovnala. Dívky 16leté předčily dokonce souvěké hochy co do quanta. Tento zjev se vysvětluje tím, že dívka od 11—16 let se vyvíjí rychleji než hoch, avšak bylo pozorováno, že kvalitativně úkoly byly slabší. Také sestavil řadu tabulek, kde sledoval únavu v jednotlivých třídách, při čemž poznal, že celkem únava vzrůstá od hodiny k hodině. Také pozoroval rozdily individuální co do vyšších nebo nižších tříd. Žáci vyšších tříd méně rychle se unavují nežli v nižších. Celkem rozeznává tři typy, v prvním začíná únava malá, pak stoupá, načež nastává vzpružení a nepřibývá valně únavy. Při druhém typu počíná únava rychleji, ale pak valně klesá. Třetí typ dal na jevo kolísání, únavy kol středu. —

Přehlédneme-li nyní všechny metody, poznáváme, že rozhodně jest špatný *únavoměr* pamatování, to jest metoda, již se zkoumá únava pamatováním číslic, slabik, slov, nehledíc k tomu, že paměť se nedruží k schopnostem, neboť dobrou paměť mechanickou vynikají žáci často velice málo nadaní. I paedopsychologický pokus ukázal variaci velice rychlou. Žáku není příjemno, není-li hotov s prací na konec hodiny a napiše, co se mu zlíbí, aby úlohu doplnil. Totéž má platnost o jiných metodách. Dlužno tu míti na mysli též přeslechnutí a nevědomost žákovu, a chyby jimi vzniklé nelze přičísti únavě. Kombinační metoda *Ebbinghausenova* jeví se ze všech nejlepší. Na vady jsme již upozornili. I psychologické metody mají své závažné stinné stránky.

Více padá na váhu, zda vskutku změřena byla únava zmíněnými metodami. A tu jest nám tvrditi, že se tak nestalo, neboť zjistila se pouze menší schopnost, pracovati, než pracoval žák z počátku. V tomto celku zajisté jest jedním z činitelů únava, avšak přistupuje tu celá řada jiných faktorů, jako celkový tělesný stav žáka pozorovaného. Není lhostejno, jak jest žák vyživován, zda měl dobrý spánek, zda jest dobře tělesně disponován. Také špatné nadání třeba zvítí v úvahu, neboť u dítek nadaných neobjevují se tak často chyby. Také větší nebo menší pozornost rozlišujeme od únavy. Nesmíme zapomenouti ani cviku.

Ze všeho vysvítá, že únava není nikterak zlem. V tomto názoru nás posilňuje vědomí, že pozorovatelé zjistili, kterak únava se rychle mění, neboť snadno nastává vzpružení, osvěžení. Nesmíme tedy ihned vyvozovati důsledky z toho a prohlašovati za zločin, když dítky se tak zaměstnávají ve škole jako dosud, nebo když vyučování trvá i odpoledne. Ovšem, při tom není třeba opovrhovati návrhy na jisté zamezení únavy.

Ke konci přednášky dr. Čáda žádal posluchačů, aby vzbuzovali také v jiných zájem pro paedopsychologii, aby studium toto se rozvíjelo extensivně i intensivně, jak toho tento obor velkou měrou zasluhuje.

Dvě souhvězdí z dějin vychovatelství: J. M. Sailer a B. Overberg.

Píše prof. AD. FUX.

* Dokončení.

V druhé řadě snažil se Overberg učitele prakticky vzdělati hlavně ve vyučovací metodě; neboť píše: »Učitel vyznej se dobře v metodě vyučovací, neboť bez ní učiti jest tolik, jako do neobdělané země semeno sítí aneb je nezavlačeti. Nepřirozená, pochybená a převrácená metoda působí, že děti si zošklivují nejen vyučování, ale věc samu, které se mají naučiti. Budete-li se, vyučující, bráti cestou nesprávnou, více pokazíte, než napravíte.«

Důkladná metoda žádá, by učitel především žáky své znal, a to nejen dle jména, ale i dle duševních vloh, schopností a vnějších poměrů jejich. K dětem dovedl se snížití, řečí dětskou mluvití, dobře vypravovati, užívati názorů, pochopitelně a zajímavě vyučovati, neboť byl nepřítelem suchopárného rozboru jednotlivých pojmů a formulí, ale snažil se vyučování oživití, nejen paměť mechanicky cvičití, ale hlavně na rozum, cit a vůli působiti.

Zásady vyučovatelské, které jsou uvedeny v našich moderních učebnicích, již Overbergem byly prováděny.

Ale i individuální metoda, jeho duch a technika vyučovací, byla vzorná. S radostným pohledem vstoupil vždy mezi své žáky. Vyučování bylo vždy názorné, cestou indukce a dedukce bylo žákům téměř milou zábavou. Mluva byla živá a vřelá. Dojímavý byl pohled na tohoto muže, když svým imponujícím vzezřením jako dítě s dětmi obcoval.

Jmenované již *»Navedení ku náležitému vyučování školnímu«*, kde na základě psychologického a logického probírá zásady tyto snadně a populárně, jest spisem svérázným, toho druhu jediným.

Hlavní zřetel věnoval, jak ani v době oné nemohlo jinak býti, vyučování náboženskému, neboť byl přesvědčen, že náboženství jest základem a středem pravého, lidského vzdělání, že jest pramenem ctností a štěstí, ctí a vážností nejen jednotlivce, ale i celého národa.

Co se metody náboženského vyučování týče, zůstane Overberg po všechny doby nedostížitým v orem mistrovského učitele. Směle tvrditi můžeme, že položil první základ ke katechetice vědecké, která se v době té počala rozvíjeti, neboť se vyslovuje ostře proti způsobu, kterým se za doby tehdejší vyučovalo katechismu. Děti sedíce, držely knihy v ruce a učily se slovům na paměť jedině

za tím účelem, aby při zkoušce k daným otázkám dovedly rychle odpovídati. Mechanismus ten, jakož i liché sokratisování se mu z té duše protivilo; neúprosnou logikou potíral nežáživný pro děti racionalismus a liché sokratisování slovy: »Jelikož nynější způsob vyučování v tom záleží, že děti otázkami vedou se k přemýšlení, aby samy našly to, čemu je chceme naučiti, snadno lze poznati, že způsobem tím nelze jim vštípití ony pravdy, jichž známost čerpáme toliko ze Zjevení Božího, aneb z vypravování hodnověrných svědků.«*)

Overberg byl předním zastancem metody analyticko-induktivní čili biblicko-katechetické. Napřed názor, podobenství, příklad, potom pojem, poučka, naučení. On hájil zásadu, která dosud všeobecně není uznána, že biblický dějepis má býti podkladem všeho vyučování náboženského, a že jen na základě biblického dějpisu lze s prospěchem v náboženském vyučování dále pokračovati. Učebnice, jimiž tyto své zásady snažil se prováděti, jsou:

»*Příruční kniha k vyučování kř. katol. náboženství*,« obsahující malý i velký katechismus. V předmluvě uvádí stručný praktický návod (populární katechetiku). Osnova učebná a methodický pochod jsou původními ideami Overbergovými, ale obsah sám je naskrz pozitivně církevní. Katechismus je rozvržen na 4 díly: 1) Kdo a jaký jest ten, jenž mi život dal? (Jsoucnost a vlastnosti Boží.) 2) K čemu dal mi Bůh život? (Cíl a konec člověka.) 3) Co Bůh učinil, činí a bude činiti, aby mi dopomohl k životu věčnému? (Stvoření, vykoupení a posvěcení člověčenstva; učení o církvi sv.; závěrek činí apoštolské vyznání víry.) 4) Co mám činiti já, abych vešel do života věčného? (O povinnostech; o desateru Božích přikázání a o přikázáních církevních. Modlitba a sv. svátosti.)

Nejvíce rozšířena byla jeho »*Biblická dějprava*«, v níž texty sv. písma jsou neporušeny, a vůbec uvarováno se všech romantických přívěsků, jimiž obzvláště Křištof Schmid svou biblickou dějpravu nechvalně byl obohatil.

Oba tyto katechismy byly přeloženy do holandské řeči a byly tam v katolických školách jako učebnice zavedeny. Katechismu jeho bylo přes jeden milion rozšířeno.

Zásluhy tohoto muže a věhlasného paedagoga jsou převeliké. Byl pravým lidumilem, ideálním vychovatelem a praktickým »mistrem učitelů«.

M. J. Sailer o školství rozumoval se stanoviska vyššího, Overberg přihlížel k podrobnostem, maje stále na zřeteli zvelebu školství a »praktické vzdělání učitelstva.«

Nemůžeme úvahu tuto lépe ukončiti, než když vyslovíme přání, by v učebnicích pro ústavy učitelské (Obrazy z dějin vychovatelství) katolickým paedagogům více místa bylo popřáno, než dosud se děje. Kdežto o tak řečených moderních a většinou protestantských paedagogech, jako o Rousseauovi, Basedovu, Herbartovi a j. pojednává se v dlouhých paragrafech, nevěnována Sailerovi a Overbergovi ve 4., K. Dominem přepracovaném vydání, ani jedna celá stránka, kdežto ve vydáních dřívějších pojednáno o nich ve dvou paragrafech téměř na třech stránkách. Kéž i v té příčině stane se brzo kýžená náprava!

*) Vychovatel, IX., str. 466.



Zdravotnictví ve škole.

(Dle různých pramenů sestavil a vlastními zkušenostmi doplnil JOSEF J. VÁŇA.)

Úkolem školy je, aby vštěpovala mládeži poznání Boha, v mravech ji ušlechtila a zásobou nejpotřebnějších vědomostí pro praktický život opatřila. — Obor vědění se však za našich dnů valně rozšiřuje a tak k úkolům školy přidružil se ještě úkol nový, totiž *péče o zdraví dítěte* a tudíž odstraňování všeho toho, co by zdárnému rozvoji tělesnému u dítěte překáželo, nebo docela na újmu bylo.

Ohromný pokrok jak na poli věd tak i na poli průmyslu a obchodu v posledních letech je zásluhou hlubšího vzdělání jak jednotlivců, tak celých národů. Přírozený pak následek pokroku tohoto je ovšem ten, že se činí v době nynější stále větší a větší požadavky vzhledem ku vědomostem jednoho každého než tomu bylo za let minulých. S těmito rostoucími požadavky souvisí okolnost, že mládež již na školách nejnižších nucena jest *více* se učit, tráví většinu svého času jednak v učebnách, jednak i mimo školu nad knihou nebo úkolem, připravujíc se na den následující nebo zabývajíc se čtením.

Patrnó tedy již z uvedeného, jak velikou důležitost má v přítomném čase *školní hygiena*, a učitelstvo samo jest si toho také plně vědomo. Přednášíc se o této vědě pro její důležitost již celou řadu let na ústavech učitelských. Starší učitelstvo vzdělávalo se v tomto předúležitém předmětu příležitostě při nauce o tělovědě — misty velmi důkladně — a vzdělává se pilně dále odbornými spisy a přednáškami, nezůstávajíc za požadavky doby v ničem pozadu. Ostatně učitel jest již ten tvor zvláště k tomu osudem vyvolený, aby se stále a dále vzdělával ve všech oborech vědění a lidské práce. Tím více se tedy další sebevzdělání v oboru školní hygieny doporučí, ježto s povoláním učitelovým úzce souvisí, ba nyní moudré vychovávání mládeže přímo podmiňuje. — A kde se theorie takto nabytá snoubí s praxí, po mnoholeté práci nashromážděnou, tam se jeví důsledky tohoto odborného vzdělání hygienického velmi intensivně a mohou ve příčině zdravotnické ve škole mnoho dobrého působiti, zvláště tam, kde není hned po ruce lékař. —

Že *docházka školní* má pro děti v zápjeti celou řadu *nebezpečství* v ohledu *zdravotním*, jest náhled všech lékařů. A my musíme náhled odborných a povoláních těch znalců sdíleti, uvážíme-li zvláště, že dítě právě v době nejrychlejšího vzrostu — v době od 6—14. roku — musí většinu dne strávit ve škole, kde myšlénky na hru a volnost musí ustoupiti v pozadí, a za to nastupuje první pojem povinnosti, práce, duševního namáhání, sebezapírání a nedostatek tělesného pohybu. Tyto první starosti derou se tak do mladé duše dětské, jež se dříve volnému ptáčeti podobala, že působí nevalně na tělesný vývoj dítěte a v některých případech i celou duševní letoru přeměňují.

Příčiny pak, jež mají tak mnohonásobný vliv na tělesný vývoj školní mládeže, leží jak ve způsobu položení, velikosti a vůbec zařízení *školní budovy samé*, tak i v povaze žákově, ve způsobu vyučování co do obsahu i co dosahu, i konečně mají kořeny své v *okolí žákově*. Můžeme je tedy rozříditi na I. *závady vnější* (škola a její zařízení), a za II. na *závady vnitřní* (povaha žákovy, jeho okolí, vyučování samo).

I. Pokud se týče vnějších příčin, jimiž by zdraví dětí mohlo býti školou samou ohroženo, plní zajisté dozorčí orgány svou povinnost, a není-li na mnohých

školách důsledky toho viděti, nesou vinu toho nejčastěji jiní činitelé. Dobrou vůli a snahu dozorcích orgánů školních nejlépe viděti z celé řady závažných úředních nařízení, jež se budovy školní týkají a mají zdravotnictví školní na zřeteli.

De intencí úředních nařízení má státi školní budova na suchém, volném a před větry chráněném místě, a protější domy mají býti od školy alespoň tak vzdáleny, co obnáší půldruhanásobná výška těchto domů. Staví-li se ve školní budově do dvora křídla, má dvůr mezi nimi býti tak rozsáhlý, jako jest výška obou křídel dohromady. — Hlavní průčelí školní budovy má státi od severovýchodu k jihozápadu, aby bylo ve třídách co nejvíce slunečno. Při každé škole má býti tělocvičná síň, letní tělocvična a prostranství ku hrám dětským — možno-li — kryté; dále zahrada školní, koupel sprchová a vodovod pro pitnou vodu. — Je-li možno letní cvičiště a rejdiště proměnit v zimě v kluziště, jest to pro školu velikou výhodou. — Záchody nesmí býti v samé budově školní, nýbrž v přístavku, ku kterému by vedla krytá chodba a má do nich vedena býti voda splakovací. —

Školní světnice průměrně pro 40 žáků má míti 9 *m* délky, 7 *m* šířky a 4½ *m* výšky. Dvěře se musí otvírati na venek. Okno má míti, stojí-li škola zcela o sobě, při každém metru výšky šest desetin *m* šířky. — Ve školní světnici má býti pro každého žáka ke 4 *m*³ vzduchu k dýchání. — Průměrná teplota ve školní světnici má vykazovati 17° C., vlhkosti má vzduch ve škole míti až 60%, kyseliny uhličité 1—2%. Aby se pak tento stav teploty stále udržoval, má býti vytápěno parou vodní stlačovanou, a spolu má míti škola výborný provětrávací přístroj — nejen ve školní světnici, ale i v chodbách, na záchodech a ve schodišti. Provětrávání se valně podporuje otvíráním oken a dveří před i po vyučování. — Čištění školních světnic se má konati každodenně vlhkým metením, oprašováním všeho nábytku; dvakrát týdně mají stěny býti otírány mokrým hadrem, šestkrát do roka se má ve škole mýti a jednou do roka stěny kůrkami chlebovými otírat. Vůbec veškeré prostory školní mají býti stále bez zápachu a páchly-li by, musí se žhavým uhlím neb voňavkou pročišťovati. — Sedadla neb lavice ve školní světnici buďte rozestaveny tak, že možno viděti s každého místa modrou oblohu nebeskou a na každém místě má býti po celý čas vyučování tolik světla, co by se vyrovnalo osvětlení desíti svícemi. — Kde by nebylo takového osvětlení, sluší odpomoci nedostatku zavedením reflektorů, nebo umělým osvětlováním.

Školní lavice mají býti trojí velikosti a tak rozestaveny, aby největší byly vzadu a nejmenší napřed. Na příhodných místech buďte postavena plivátka naplněná vlhkým pískem nebo podobnou vlhkou látkou. V chodbách mají býti věšáky neb aspoň hřebíky pro vrchní šaty dítek a deštníky, ač nejsou-li ve škole zřízeny zvláštní šatny. — Velká váha se má vždy klásti na to, na jakém papíře jsou knihy tištěny a jakým písmem. Co se týče písma, je závazným opětně písmo nakloněné.

Tolik úřední nařízení a platné zákony školní pokud se týče budovy a jejího zařízení. Nařízení ta jsou účelná a případná. Jiná jest ovšem otázka, zda se jich všude dbá a jak se jich dbá. Ale to podrobovati rozboru, není účelem těchto řádků.

II. Ve příčině *závad vnitřních*, jež má v zájmu vyučování samo a najmé *styk* s ostatními dětmi, je to předem *nedostatečný pohyb*, který je zdraví školní mládeže velice na ujmu. Samozřejmě, že nedostatečný pohyb má za následek nedokonalý vývoj tělesný.

O tělesnou výchovu má býti poněkud postaráno zavedením tělocviku jako učebního předmětu, rozličnými hrami, bruslením, vycházkami do přírody a pod. Že tento »řízený« a tudy také »umělý« pohyb nikdy nemůže nahraditi *volné pohybování* v přírodě a při domácích pracích, přisvědčí zajisté každý, kdo si povšiml venkovských dětí, jež zase po šestiměsíční úlevě, po době šestiměsíčního volného pohybování a tužení se při polních a domácích pracích, do školy zavítaly. Bývají za ten čas tak vyspělé, že jest to s podivem. Ještě intenzivněji se jeví tělesné dospívání mládeže po uplynulé povinnosti školní. Po 2—4 měsících dítě ze školy propuštěné bývá tělesně tak vyvinuto, že je mnohdy ani nepoznáváme. Doklad to zajisté zřejmý, že nedostatečný pohyb po čas povinné docházky školní tělesnému vývinu vždy jest na překážku.

Vyučování samo jak co do metody tak i co do rozsahu je tak uzpůsobeno, že se dopřává mládeži poměrně málo času k zotavení, což platí o školách obecných, měšťanských i středních. Vyučování koná se denně 4—6 hodin, k čemuž tu a tam přistupují ještě nepovinné předměty, úkoly a příprava k následujícímu dnu — věru nových několik hodin stálého sedění nad knihou, sešitem anebo i nad jinou prací, což nemůže nikterak tělesný vývoj podporovati.

Není se tedy čemu diviti, že po takovéto dlouhé práci duch dítěte umdlévá, tělo zakrňuje, zrak se kazí. Vždyť ve škole děti jen hlavně sedí a považme, že tu v nehybnosti prosedí celé hodiny, dny, ba i léta, což pro zdravé, čilé a těkavé děti je něčím *nepřirozeným*. Ovšem ne sedění samo, ale ono *dlouhé sedění*. Každému živoucímu tvorů je třeba pohybu, tím spíše tedy dítěti, jehož tělo se počíná teprve vyvíjati. Z nedostatku pohybu pak nepřímo, přímo ovšem špatným seděním, vznikají dosti časté u dětí zkriveniny páteře. Povstávají hlavně tím, že děti nemožouce se dle chuti po delším sedění proběhnouti, hoví tělu svému všelijakým způsobem, a mladá páteř snadno se podá, vydána jsouc špatnému a škodlivému postavení. Ovšem zde má mocný vliv zlozvyk *špatně* seděti a ještě horším činitelem tu bývá i *nevhodná lavice*.

2. Další zdravotní závadou, s kterou se ve škole u dětí shledáváme, je *krátkozrakost*. Tato závada povstává špatným seděním samým, nepřiměřeným držením hlavy při čtení, psaní a kreslení, ale také špatným, nedostatečným a vůbec nesprávným osvětlením tříd a těch místností, ve kterých musí žák své písemné práce vykonávati.

3. Hlavně však je škola zdrojem a semeništem chorob nakažlivých, jakými jsou spála, záškrt, zádušný kašel a jiné neduhy následkem *styku* mnoha dětí mezi sebou.

4. Konečně pak dlužno připomenouti, že *pobyt ve vzduchu školním*, jenž zvláště v době, kdy nelze okna otevírati a tím v dostatečném množství jej obnovovati, jest následkem přeplnění různými výpary a vydychovanou kyselinou uhličitou velmi špatný, že pobyt ve vzduchu tomto pro organismus dětský, dosud nevyvinutý, tím zhoubněji působí, přivozuje časté bolení hlavy, nechuf k jídlu, apatii, nespavost a jiné různé a vesměs nepříjemné příznaky.

Ježto však rodiče jsou povinni dítky své do školy posílati, vyplývá z toho *nutnost*, aby bylo všemožně postaráno o to, aby veškeré nebezpečnosti, jež pro dítě s docházkou do školy je spojeno, nemůže-li úplně býti odstraněno, aby alespoň na nejmenší míru bylo zredukováno.

Vodítkem k tomuto účelu je *hygiéna* či *zdravotnictví*, jedno z nejmladších odvětví vědy lékařské. Úkol zdravotnictví je dvojitý: *profylaktický* — kde hledíme

organismus lidský již předem otužiti k boji proti všem různým škodným činitelem, jež zdraví lidské podryvají, jednak *palliativní*, kde hledíme zeslabením podmínek, pro vývoj oněch škodlivých činitelů nutných, organismus lidský před zhoubnými jich účinky ochráníti.



✻ ✻ FEUILLETON. ✻ ✻

Vigilate!

Den christlichen Lehrern gewidmet von Dr. OTTO WILLMANN, Professor. — Kempten. J. KÖSEL. 1900.

(DOKONČENÍ.)

Ve třetí přednášce spisovatel mluví »o učíteli a nyníjším duchu časovém.«

»Byli a jsou lidé, kteří prý dovedou duchy viditelně před oči představit; jsou to »spiritisté« za našich dnů. Ti by si mohli získati zásluhu, kdyby nám předvedli ducha, který v milionech hlav straší — *ducha času*. Avšak bylo by jim asi těžko, najíti pro něho určitou podobu, která by všechny diváky uspokojila. Neboť někteří si ho představují jako dobrého ducha, jako *genia* s pochodní osvěty v ruce, jiní jako *démona*, jako bludičku, která nás svádí na cesty nejisté. Jen v jednom shodují se obě strany, že totiž duch času jest cosi *měnlivého*, nestálého. On jest původce toho, co zoveme *moderním* a *nejmodernějším*, a moda miluje změnu.«

Na to spisovatel ukazuje na ty soustavy filosofické, které *změnu* učinily základem svého učení.

A dí: »Řekneme-li učíteli, že to, co považuje za pravdu a jako pravdu mládeži do srdce vkládá, jest jenom výsledek přechodného vývoje, dnes pravda a zítra nepravda: tím činnosti jeho podrážmenohy. Představujeme-li mu základy společnosti vratkými, pak činíme ze stánku jeho působnosti chatrč na spadnutí.« »Sotva jest větší protivy, nežli mezi člověkem vývoje, který i přechod ze zvířecosti k lidskosti vyvzdoroval a vybojoval, a člověkem-křesťanem, jehož nesmrtelná duše hned od počátku určena byla pro život vyšší a vykoupením přistup k němu si otevřela.« »Jenom *křesťanská pravda* jest pevnou hrází naproti příboji měnlivých mínění a zájmů, zajišťuje nám souvislost se staršími čobami, pevnými ohledně víry a ducha, dává

nám neklamný kámen zkušební pro to, co jest pravdivé a lživé, spasitelné a zhoubné. Jenom ona poskytuje nám *odvahu*, prohlásiti: Toto jest pravda, a ono jest blud; toto jest zdravé, a ono jest jed; toto jest nám ke spáse, a ono ke zkáze.«

Na konec spisovatel přimlouvá se za spolek všech »věřících křesťanů«, bez ohledu na vyznání, aby zachráněna byla »škola křesťanská.« —

Ve čtvrté přednášce spisovatel mluví »o křesťanské národnosti jakožto základu vzdělání mládeže.«

Líci, kterak kmenové germanští, neměvše dříve stálých svých sídel, křesťanstvím přivedeni byli k životu usedlému — nabyli vlasti pozemské i věčné.

Křesťanstvím počal mezi národy zahostovati se mir.

Ukazuje dále na důležitost mateřské řeči, přísloví, národních písní a pověstí pro rozvoj národnosti, a přechází pak k mravu, práci, umění a právu, které všude, kde udržuje se zdravý život národní, mají také svůj zvláštní, národní ráz.

Revoluce francouzská, ničíc ráz národní, hlásala *kosmopolitismus*, který všeliké svérázné rozdíly násilím chtěl vyhladiti. Tomu předcházela doba tak zvaná *osvicená*, ač lépe by ji bylo nazývati dobou zatemňující pravdy náboženské a dějepisné uvědomění, dobou falšování dějin, potlačení idealů zájmy hmotnými, jež měly za následek klanění se zlatému teleti, a na celé čáře odpor proti směru ideálnímu a organickému, který v národnosti koření. Odpor proti tomuto cizáckému směru v Německu opíral se o *víru*; Arn. Mor. Arndt, Wolfgang Menzel, Jos. Görres a stateční Tyrolané hájili vedle národnosti také víru otců. Mužové, kteří tehdy opět se naučili modliti, našli tím pojitko se svým lidem, jež nikdy modliti se nezapomněl. Tím však také došli porozumění pro vliv křesťanství na všechny důležité stránky národnosti.

Křesťanství národnost posvěcuje, ale také *udržuje*. Kde lid ještě se modlí, tam

řine se také zdroj písní, tam jsou vlastenecké památky v živé paměti, tam jest ještě lidový mrav a umění. Ta pevnost, s kterou církev minulosti své houževnatě se drží, přechází na veskerý společenský život, na nějž pak ona svou oblažující mocí působí; a naopak, kde národnost se od víry odděluje, tam smetou ji bouře časové.

S druhé strany náboženství klade meze národnímu sobectví. »*Církev jest říše mnoha jazyků, a proto dovede prospěti mnohоязыčným státům a jest nejlepším pojítkem jejich prvků.*« »(Na sjednocuje Flamy a Vallony; ona jest pravým sídlem jednoty pro nás Rakušany. Kde jest srdce na pravém místě, tam jest také dosti místa, by pojalo Boha, vlast a národ. Vytrhneme-li Boha z této trojice, pak půjde i vlast, a zbude nepřirozeně nadutá, lichá národnost.«

»Taková objevila se také nejnověji u nás: jest to radikálně lidový směr. Zde nalezáme opět nevlastenecké smýšlení doby revoluční a návrhy k násilnému oblažení lidstva; zde zatmění vědomí dějinného a nejhrubší falšování dějin; zde mysl od všeho ideálního odvrácená, tváří se jako reálně politická. Také klanění se zlatému teletu není daleko; alespoň byl onen zahraničný státník, ježž onde mají za polo-boha, neobyčejně věry cítel zlata; pravil, že jde o »vypěstování milionářů«, a on sám za pomoci židovské nahrabal miliony na miliony. Jest to zcela důsledné, když odtud vyšlo heslo »odpadnutí od víry« a že se křičí: »Pryč od Říma!« Chtějí-li lidu všecko vzít: jeho rázovitost, jeho vzpomínky, jeho vlast, jeho věrnost, jeho svědomí, pak ovšem třeba především oloupiti ho o víru; teprve náboženské zdivočení vpleněných činí je zralými, by stali se heloty ciziny.«

Obraceje se naposled ke katolickému učitelstvu německému, spisovatel dí: »Nuže, velectění, my držíme se v nynějším zápase národním sv. Severina a Odoakra, a těch, kdož staví chaty, hrady, města kolem křížů. My stavíme pod kříže — školy; náš spolek poukazuje své učitele, by rady sobě vyhlédávali u sv. Severina. Co ten kdysi v Heiligenstädtské poustevně započal, jest posud úkolem křesťanského učitele; a zde zase jednou se zrcadlí veliké v malém, úkol, jeho vstřípti národnosti, bychom mládež vychovali k věrnosti pro vezdejší vlast, vedouce ji k věčné vlasti. Náš spolek nemá k tomu potřeb; nějakých vyumělkovaných

chytrostí vyučovacích; stačí, požeňnané síly křesťanské národnosti uvolniti a k činnosti přivést, pečovati, aby, jak apoštol dí, »dokonalý byl člověk Boží, schopen ke všelikému skutku dobrému.« (II. Tim. 3, 17.) Jsou sice posud skrovné prostředky, jimiž spolek pracuje; vytáhl do pole chud jako Odoaker, avšak i pro něho platiti bude požeňnaní sv. Severina, že jednou udíleti bude mnohým velké dary, nikoli hmotné, ale dary ducha a srdce, statky křesťanské národnosti. A náš spolek jest sám také plodem této národnosti, od přátel lidu do života povolán a lidem podporován, a v tom spočívá jeho síla. »Z dola vzhůru« jest zajisté heslo pro vše, co organicky roste, jenom když požeňnaní s hůry přichází.«*)

Jos. Šauer z Augenburgu.

♦ ♦ ♦ SMĚS. ♦ ♦ ♦

Úplná a neomezená knihtiskárna družstva Vlast. — Výnosem c. k. místodržitelství v království Českém ze dne 9. července 1901. č. 13.107 byla družstvu Vlast udělena koncese »k samostatnému provozování úplně a neomezeně živnosti knihtiskařské se stanoviskem v Praze.« Ostatní viz v inserátu tohoto čísla »Vychovatele«.

Váženým pánům členům Jednoty českého katolického učitelstva v království Českém. *Exercicie* konány budou v klášteře d. OO. z Tovaryšstva Ježíšova v Ječné ulici od 19. až do 24. dne měsíce srpna. *Valná hromada* Jednoty konána bude odpoledne v 1 hodinu před počétím exercií dne 19. srpna ve Svatováclavské záložně, Karlova ulice v Praze. Mše sv. za zemělé členy sloužena bude téhož dne ráno o 8. hodině u Křížovníků blíže kamenného mostu. Na programu schůze jsou obvyklé formalie a přednáška koll. Fr. Jelínka. Zbude-li čas, promluví předseda o Sokratovi jeho době. —ly.

Všeobecný katolický sjezd konán bude ve dnech 24., 26. a 27. srpna tohoto

*) Týmž duchem se nese přednáška spisovatelova pod názvem: *K charakteristice 19. století*, kterou konal v Praze 10. pros. 1899., kde m mo jiné ukazuje k probuzení se i menších národností jakožto k zjevu zajímavému, ale také k národnímu stannictví, proti němuž vědomí katolické jesti nejlepším lékem.

roku ve staroslavné Kroměříži a sice sjezd úplně český, na němž řečníci budou nejznamenitější předáci katolické strany. Upozorňujeme pp. členy naší Jednoty na tento důležitý sjezd. —*ty.*

Vysoká škola pro učitele. Výbor svazu rakouských universitních profesorů se ustanovil na tom, aby ve Volsbergu v Korutanech byla zřízena jakási vysoká škola pro učitele obecných a měšťanských škol. Tato bude trvati tři týdny a rozdělí se na dva kursy. Vyučovatí budou profesoři vysokých škol. Dosud se přihlásilo 150 účastníků z celého Rakouska.

Vyloučení řečtiny z gymnasií. Dobrozdání ředitelů středních škol v Dolních Rakousích z r. 1900, právě publikované ministerstvem osvěty, doporučuje úplné vyloučení jazyka řeckého z gymnasií a náhradu zaň jazyka živého. Tím by byla dle většiny francina, dle menšiny angličina. Tak proud času, majícího smysl pro praktický život, razí si vítězně cestu proti zastaralým předsudkům středověkého humanismu. Doposud nemožno provéstí této reformy pro nedostatek zkoušených sil, avšak pracuje se k tomu konci, aby této překážce bylo odpočteno.

Křesťanská výchova dívek. Tovaryšstvo »Dom Rodziny« (Rodinný dům) založilo v Krakově pensionát pro dívky o 4 obecných, 3 měšťanských a 3 učitelských třídách na základě křesťanském pod ochranou sv. rodiny. Kromě toho vyučuje se tam jazyku francouzskému, hudbě a malířství. Internistky platí 600 K ročně, externistky 12 K měs. Hlavní zásady této výchovy jsou: křesťanský a společenský duch, láska k rodině, vlasti a Bohu, vytříbení povahy a svědomitý dozor dle osobního vývoje jednotlivých chovaneček. Pensionát leží v nejlepší části města a má velkou zahradu. Na prázdniny mohou se odebrati chovanky do domu Božího Narození a Veliké Noci.

Francouzští seminaristé ve vojště. Francouzský ministr vojenství, generál André, navrhoval ve vojenské komisi, aby seminaristé byli zařadění do sborů zdravotních, což by odpovídalo jejich budoucímu povolání nejlépe. Sám liberární »Temps« přiznává oprávněnost tohoto návrhu a chválí ministra vojenství. Avšak komise vojenská byla jiného názoru, nesouhlasíc s tímto lidumilným návrhem a žádala, aby seminaristé byli ponecháni v řádném vojsku. Patrně se jim jedná o to, aby hojně jich se

zpronevěřilo svému povolání. Ale když se objeví špatný kněz, hned křičí a svolávají naň největší potupu i tresty. Sami pak dávají příčinu k špatné výchově kněžského dorostu. Generál André neupustí zajisté od svého plánu a prorazí s ním v brzke době.

Sjezd chorvatského učitelstva. Na 21. srpna t. r. svolává »Savez (svaz) hrvatskih učiteljskih družtava« XVI. valnou hromadu a na 22. srpna VI. všeobecnou schůzi do Záhřeba. Na valné hromadě budou předloženy zprávy jednotlivých funkcionářův, a jednati se bude o práci sdružených spolků. Na všeobecné schůzi rozmlouvatí se bude o tom, zda dostačuje dosavadní příprava a výcvik k učitelskému povolání potřebám času i obecného školství. Den před tím se budou konati porady odborníkův o tomto předmětu, a bude navržena příslušná resoluce. Dne 18. srpna »Hrvatski pedagoško — književni zbor« otevře slavnostně chorvatské školní museum v Záhřebě.

Reorganisace ruských středních škol bude provedena úplně do r. 1905. Střední škola bude míti 7 tříd. Řečtina bude úplně vyloučena a latině bude se učiti pouze ve čtyřech vyšších ročnících. Místo toho bude se vyučovatí dvěma moderním jazykům, přírodopisu, vlastivědě, ruskému písemnictví a mathematice. Výjimky se povolí pouze ústavům, kterých nevydrží stát. Car Mikuláš II. uznal potřebu, aby se vzal nemalý zřetel k výchově i kázní, k tělocviku, ku hrám, výletům, procházkám a podle možnosti též k ručním pracem. Klassická gymnasia zůstanou pouze v Petrohradě, Moskvě, Kievu, Varšavě a Dorptu. Toto dobrozdání komise bude podáno k úchvalce kuratorům a paedagogickým rádcům, načež konečně rozhodnutí vykoná vrchní prokurator sv. synodu, petrohradský metropolita a mi istí kultu a osvěty. Cař psal vlastnoruční dopis ministrům osvěty: »Naději se, že se vezme náležitý zřetel na *posilu náboženské a mravní výchovy mládeže.*« —*lek.*

* * LITERATURA. * *

Nové schválené učebnice pro obecné školy. Nákladem J. Otty v Praze právě vyšly následující nové knihy: *Škola*

českého jazyka. Mluvnice, pravopis a sloh v soustředných kruzích pro školy obecné. Přispěním c. k. škol. rady Adolfa Heyduka upravil Arnošt Říha. *Vydání C pro obecné školy jednotřídní až čtyřtřídní.* Sešit 1. (pro II. a III. školní rok). Za 40 hal. Seš. 2. (pro IV. a V. školní rok). Za 60 hal. Schváleno výnosem vys. c. k. ministerstva osvěty a vyučování ze dne 4. února 1901, čís. 1127. Vydání pro pětitřídní školy této učebnice přijato bylo odbornou kritikou co nejpriznivěji i lze se nadíti, že také toto vydání přijato bude učitelskými kruhy velice sympaticky. — *Ceská mluvnice pro školy obecné.* Upravil Josef Horčička, učitel měšťanské školy v Ústí n. Orł. Díl IV (Se zřetelem k V dílu čítanky osmidílné.) *Pro V. třídu škol osmítřídních.* Schváleno výnosem vys. c. k. ministerstva osvěty a vyučování ze dne 4. února 1901, čís. 1128. Cena váz. 80 hal. — Nový díl této oblíbené a hojně rozšířené učebnice doporučujeme pozornosti našeho učitelstva.

Cesty veřejného mínění. Jindy a nyní. Socialně politické úvahy. Sepsal msgr. Jan Drozd, profesor, papežský komoří. 1901. Knihkupectví B. Stýbla v Praze. Cena 80 h. — Msgr. Drozd náleží k vynikajícím pracovníkům a dobrým pozorovatelům katolického života již více než 40 let. Není tedy divu, že má právo a povinnost, aby posoudil náležitě podle svého nejlepšího vědomí a svědomí práci nejen v našem táboře, nýbrž ve veřejnosti vůbec. A v té věci posloužila nemálo knížka shora uvedená. Čtenář nalézá tu hojně látky k přemýšlení, poněvadž každé slovo má svou váhu, je na svém místě. Také kdo se obírá přednáškami, může tu vybrati celou řadu pozoruhodných myšlenek, které jsou právě v nynější době časovými a hodí se tedy k veřejnému rozhovoru. Po bedlivém přečtení nevíme, které studii bychom dali přednost, poněvadž všechny souvisí dohromady a činí tak lahodný celek. Spisovatel ve studii o státě a církvi zahrnuje novodobé zásady proticírkevní, dále dovolává se svědectví celého světa i dějin, že církve se nikterak nepřítčí vzdělanosti a osvětě, nýbrž jest její zakladatelkou a pěstitelkou neunavnou od počátku až do dob nynějších, a proto právem tvrdí: »Pakli někteří osvětlaři nového věku nechťi slyšeti o jakémkoli spojení osvěty s křesťanstvím a církví, nuže, pak zvolíme s Kristem na kříži přejícím: »Otče, odpusť jím, neboť nevěděl, co činí.« Také není náboženství proti umění, což dokazují rozličné papežské sbírky v Římě, zvláště ve Vatikáně, kterým se žádne, ani londýnské vyrovnání nemohou. Není zajisté žádného umění, ve kterém by byli křesťanství národové následkem živého pojetí pravd křesťanských nevynikli. Náboženství není proti národnosti, poněvadž přirozený podklad všeho života lidského zde na zemi tvoří národnost. Avšak třeba uznati, že jen církví a křesťanstvím a jeho působením lze se nadíti umírnění sporů a třenic mezi rozličnými národy. Náboženství a mravnost jest název jiné studie, která by zasluhovala největšího rozšíření právě v těch kruzích, které nejvíce brojí

proti sv. víře. Spisovatel líčí pak křesťanskou rodinu i nynější společenské poměry ve státech moderních a dává rady i pokyny, kterak by bylo možno nadíti se zlepšení těchto nesnesitelných poměrů, neboť dlužno pamatovati na heslo: »Všeho do času, Pán Bůh na věky.« Msgr. Drozd účastní se již čtvrté pouti do Říma loňského roku a proto s opravdovým porozuměním líčí význam těchto manifestačních projevů, které nám v daleké cizině přinášejí čest i slávu vedle zásluh jednotlivců. S plnou odpovědností můžeme toto pečlivě sestavené dílo doporučiti svým čtenářům, poněvadž tak jadrných časových spisů se nyní málo vydává.

—lek.

Z nakladatelství a litografického ústavu V. KOTRBY zaslány byly redakci tyto hudební novinky:

Fr. Pícka: Tři církevní zpěvy. (Justus ut palma. Ave Maria. O salutaris.) Pro střední hlas s průvodem varhan. Cena 2 K. Tytéž pro vyšší hlas 2 K.

Hanus Trněček: Pět písní. (Lodky. Dárek z lásky. Slzy a vzdychání. Šla panenka. Ach, proč jen ta rozmarina rozkvétá.) S průvodem klavíru. Cena 1 K 60 h.

Vítězslav Novák: Dvojpěvy pro ženské hlasy s průvodem klavíru. (Primula veris. Velebná noc.) Cena 2 K.

Jindřich z Káanů: Na útěku. Směs ze stejnojmenné zpěvohry pro klavír na dvě ruce upravil skladatel. Cena 3 K.

Jan Malá: Zimní. Písen pro solový hlas s průvodem klavíru. Hudební příloha »Obrázkové Revue«.

Jan Pehel: Dvě písně. Sv. Vojtěch na vršičku. Ty Ptáš se. S průvodem klavíru pro solový hlas. Cena 1 K 50 h.

Hanus Trněček: Andrea Crini. Fantasie pro klavír na dvě ruce ze stejnojmenné opery. Upravil skladatel. Cena 3 K.

J. Káan z Albestu: Thalia. Valčík pro piano na dvě ruce. Cena 1 K.

F. J. Khodl: Mláček. Valčík, věnovaný výboru plesu českých právníků r. 1896. Pro piano na dvě ruce.

Všechny tyto skladby, za jichž vnitřní cenu ručí již sama jména skladatelů, vynikají jak svojí úpravou, tak u nás nezvyklou láci. Přátelům hudby můžeme vřele doporučiti.

Nákladem knihtiskárny ROHLÍČKA A SII-VERSA vyšla:

Pouť po vlasti. Osm dvouhlasných zpěvů sborových s předehrou a s průvodem klavíru a harmonií (ad libitum) pro domácí a školní slavnosti, veřejné produkce, vycházky a pod. 1. Jak krásná jest otcina má. 2. Pochoď. 3. Kostelíček. 4. Valčík. 5. V háji. 6. Haviřská. 7. Rybářská. 8. Závěrečný pochod. Slova napsal J. Vlk, c. k. cvičící učitel v. v., hudbu složil J. Pelz, ředitel obecné školy v. v. Cena 3 K. Skladby tyto, určené pro sbory dětské, snadnosti slohu a přece milou melodičností pro školní slavnosti velice dobře se hodí.

LISTÁRNA REDAKCE.

Číslo toto jest objemem dvojnásobné. Proto vyjde číslo budoucí až 1. m. září.

Knihťiskárna družŝtva Vlast' v Praze,

Žitná ulice čp. 570-III., 26n.

doporučuje se veledúŝtojněmu duchovenŝtvu a veŝkeré veřejnosti ku provedení
veŝkerých prací knihťiskářských

jako samostatných děl, básní, časopisů, brožur, oběhodních tiskopisů, úctů, cenníků, oznámení oběhodů a živností, doporučenek, jídelních listků pro hostince, navŝtívenek, smubních a svatebních oznámení, listků úmrtních, priměních oznámení a obrázků, hudebních publikací atd.

Zvlatŝte našim sl. katolickým spolkům a jednotám doporučuje se naše knihťiskárna k posloupnému



vkusným a laciným provedením



spolkových stanov, výročních zpráv, cirkulářů, memorand, adres, pozvánek všeho druhu, čl. legitimací a knížek, listku k důvěrným schůzím, plakátů, blanket, nátiŝku na obálky, obrázky a dopisní papír atd. atd.

Každý, kdo tisku potřebuje, může se laskavou objednávkou o solidnosti našeho závodu přěsvědčiti. * Korekturám a vůbec celému provedení věnuje se zvláŝtní pozornost.

Ve vlastní režii

listky naše knihťiskárna "listy": "Vlast' Vychovatele" "Naše Listy" "Spornik historického kroužku", "Hlasy Svatočelavské", "Vzdělávací řebn katol. mládeže" a kalendář: "Sv. Vojtech" (velké a malé vydání).

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 korony. Do krajů německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatel“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slovuje se 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hoto-
vové. Alumním, klerikům a studujícím slovuje se deset procent a sberatel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlasť.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jož se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Em. Zákovi, gym. katechetovi na Smičkově; pro učitel. přílohu přijímá přisněvky K. Skultěty, f. učitel v Šustovicích, (p. V. Josonice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frt. Horáček. (Pokrač.) — Četba prstonárodní. Podává L. Grosmannová-Brodská. — Zdravotnictví ve škole. Sestavil Josef J. Váňa. (Pokračování.) — Školská hlídka: Pokrok školství v Belgii za vlády katolické. — Směs. — Literatura.

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

* POKRAČOVÁNÍ. *

Kapitola třetí.

Motto: »Non multa, sed multum!«

Nedostatky, kterými strádá *učební soustava* našich středních škol gymnasií i realek, dají se krátce nastíniti následujícími body:

1. Studujícím předkládá a ukládá se mnoho učiva *neužitečného*, které obtě-
žuje pouze paměť;

2. Proto nezbyvá času na věci skutečně *užitečné*, které kromě toho
učebnou osnovu pojatý nejsou;

3. *Methoda* jest namnoze *nepřirozená*;

4. Hlavně však schází *koncentrace* a soulad mezi jednotlivými předměty. —
Body 1. a 2. týkají se *obsahu* látky učebné, 3. a 4. jednak *methodiky* jednotli-
vých předmětů, jednak *postupu vyučovacího* vůbec.

1. Již náš slavný *Komenský* praví v XVIII. kapitole své didaktiky »Uč pouze
tomu, z čeho žáku kyne prospěch a skutečný užitek. Toť požadavek, k němuž
nás vede sama příroda. Ona zajisté, budujíc na příklad tělo ptáčka, nepřipevní na
ně šupin, žaber, rohů, aneb jiných výrostků, které ptáku neslouží ku prospěchu,
podobně, jako na strom nenavěsí vlasů, nepřičiní očí, uší neb úst, jichž by strom
nedovedl užívat. Stejně moudře vede sobě rolník, který nenaseje kopřiv, metlice,
bodláčí a jiného bejli *neužitečného* tam, kde chce kliditi pšenici. Tudiž také
ve škole nemá býti učeno ničemu jinému, než z čeho by mládeži kynul prospěch
buď duchovní pro vzdělání rozumu a zušlechtění srdce, buď praktický pro
život vezdejší.¹⁾

A na jiném místě dí ještě určitěji: »Z učiva vynechatí dlužno a) Nepo-
třebné, b) cizorodé, c) odborné či specialní!«²⁾

¹⁾ Didactica magna cap. XVIII. — Nemajíce originálu, čerpáme z vybraného pře-
kladu Lindnerova »Grosse Unterrichtslehre«, čímž se odchylky našeho překladu od pů-
vodního znění vysvětliti dají. Na smyslu ovšem ničeho se tím nemění. Pozn. spis.

²⁾ L. c. cap. XIX., 52.

Přirovnáme-li zásady tyto, jichž opodstatněnost nikdo nebude popírati, k způsobilosti, jakým se mládež středních škol vzdělává, s těži ubráníme se podivění, že při sestavování plánu učebního zapomenuto bylo na zásady, které veliký paedagog Komenský hlásal bez mála před — 300 lety. *O neužitečném balastu grammaticko-syntaktickém*, kterým hlavně mládež gymnasijní nepoměrně obtěžována bývá, jsme se již zmínili. Ale i učivo ostatních předmětů čeká svého Herakla.

Všimněme si na př. *dějepis*. Jak vznešená to věda, jak zajímavá, a jak plodná — když se *správně podává*.

»Historia est magistra vitae,« děl, tušíme, *Cicero*. *Schiller* pak hlásá: »Das Beste, was man aus der Geschichte lernet, ist die Begeisterung, welche sie weckt.« Učitelkou života, zdrojem nadšení má tedy býti učení se dějepisu. K tomu však zapotřebí jest, aby učitel vyvážití dovedl z dějin pokolení minulých, jako nějakého pokladu perly moudrosti, zlato šlechtných charakterů; aby z dějin jako z nějakého kamene vylouditi dovedl oheň nadšení, kterým by zanícena byla srdce mladistvá při obdivu bohatýrů, kteří pro vznešenou ideu nerozpakovali se i život položiti za oběť.

To však není tak snadné, jak by se na prvý pohled zdálo. Učitel sebe výbornější nedovede učivo dějepisné využítkovati, jak by sobě přál, je-li vázán na nedostatečnou osnovu a užívá-li nesprávné metody; učitel pouze prostřední kvalifikace nepříčiní ke skutečnému vzdělání ducha žákov — nepřehledné řady dat chronologických a jmen nejrůznějších, které pouze *paměť* zaměstknávají, nelze nikterak považovati za činitele vzdělání — skoro ničeho, kdežto učitel pouze dostatečného vědění a takové též routiny spíše škoditi, než-li prospěti dovede.

Jakkoliv názor tento zdá se býti příkrým, bude nicméně s ním souhlasiti každý, kdo dobře uváží následující sentence *J. J. Rousseau-a*, jenž byv původně hodinářem, vyznal se později v kolečkách, pružinách, brzdách, vřetenech, pákách, hřídelích ducha lidského rovněž tak důkladně, jako v součástích hodinového stroje. Týž filosof, s nímž jinak málo kdy souhlasíme, dí o vyučování dějepisu slova, která jsou věru na pováženou.

»Také studium dějepisu má své nebezpečné stránky a nepřistojnosti. Veliká chyba záleží ovšem v tom, že dějepisec obyčejně líčí lidi národy více s jich špatné než dobré stránky. Neboť, dějepisec obyčejně poslouchá pouze na lomozná hnutí národů a zajímá se pouze o velkolepé hry osudu, co zatím řady činů dobrých, které národ týž vykonal za dnů pokojných, upadají do hrobu věčného zapomenutí. Obyčejně totiž navazuje dějepisec epickou níť svoji pouze tenkrát, kdy národ, sám sobě něstače, do cizích záležitostí svých sousedů míchatí se začíná. Dějepisec obyčejně posvítí na národy, kdy jsou již v úpadku, jdouce svému zahynutí vsříc. Za to pomijí mlčením oněch, které stoupají ku předu. Tito národové jsou tak moudří, a šťastní, že se o nich nic zvláštního vypravovati nedá. Čas zajisté dle učení *Baconova* podoben jest veliké řece, která nese daleko na své hladině pouze lehké šarapatky, zatím co stkvostné, těžké jádro dávno padlo ke dnu a bývá *pohrobeno v bahně zapomnutí*. Co mně prospějí dějiny samy a známost jich, neznám-li řetězu *příčin*, ze kterých vytryskly!«

Rousseau také o dějepisních starověkých pronáší úsudek nanejvýš pozoruhodný. Dle něho pro mládež středních škol nehodí se ani *Sallustius*, ani *Titus Livius*, ani *Tacitus*, ani *Xenofón*. Jedni pro úvahy a nauky politické i státnické, kterých pouze zralý duch dovede chápati, druzí pro jednostranný válečný obsah.

»Dějepisec předvádí obyčejně osoby historické v hávu úředním, jako představitele moci státní. Do jich domácnosti však a jich pracovny, života *rodinného* a *soukromého*, zábav atd., nás ni krokem nesprovodí. Dějepisec maluje historický šat, avšak ne *osobu* historickou.«¹⁾

Z té příčiny doporučuje týž filosof, a to hlavně pro počátek, *životopisy* znamenitých mužů a hlavně dějiny *Plutarcha*, který jest jeho miláčkem jako druhdy Montaigne-ovi.

POKRAČOVÁNÍ.

Četba prostonárodní.

Podává L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

Máme to v nynější literatuře směrů, hnedle k nesečtění! Moderna, dekadence, realismus, materialismus, spiritismus, a ještě mnohé jiné jsou ony nejnovější nezdravé výstřelky na štěpu písemnictví našeho, který z nepatrné sazeničky vypěstován hlavně zásluhou prvních našich kněží-buditelů, svým utěšeným rozkvětem a zdárným ovocem tak vydatně byl po celé téměř století posilou i záštitou českého života národního.

Kdo z nynější naší mladší generace, tak úsilovně na Parnass se ženoucí, rozpomene se ještě na Jungmanna, Jablonského, Jana z Hvězdy, Puchmayera, Štulce, Ehrenbergra, Vinařického, Douchu, Vocela, Tyla, Němcovou, bratry Nebeské a mnohé i mnohé ještě jiné, bez jejichž úmorných počátků zajisté literatura naše o pěkný kus cesty byla by zůstala po zadu?

Přísloví, že nevděk světem vládne, jest již tak otřepané, že se již více nad tím ani nepozastavíme, a ostatně skoro dobře tak: vždyť rozpomene-li se přece některý z nynějších velikášů na ony pracovníky z doby prvního idyllického vlastenectví, učiní tak namnoze jen s pohrdavým úsměškem.

Rozumnému a myslícímu člověku jest jen s podivem, jak pokolení nynější nezná, či vlastně znati nechce nepomíratelných zásluh spisovatelů doby starší. Či děje se tak jedině a pouze proto, že oni nemajíce tehdy ovšem ani potuchy o dekadentismu, psali tím způsobem, že spisy jejich jsou ceny trvalé a čtenář přesyacen jalovostí současné literární produkce, rád opět sáhne po jejich četbě, aby duši i mysl občerstvil svěžím, čistým pramenem duševní tvorby? Dnes, kdy zvláště mladší pokolení, dorůstající mužská mládež, téměř naskrze jest prosáklá modernou a dekadentismem, marně hledali bychom porozumění i pro autora vyhlášeného a posud žijícího, jenž by pero své nechtěl propůjčiti k napsání duchomorných nesmyslů. — Zbytečné jest hořekování pessimistů mezi námi, jak strašně prý se rozmáhá ten morové nezdravý směr v našem písemnictví. Věru, že zase zanikne, aniž se kdo nadá, právě tak rychle, jako se rozmohl, neboť nemůže mítí trvání, co nemá zdravého a přirozeného základu.

Vzdor tomu, že smrt tak úzasně kosí mezi spisovateli českými, můžeme se honositi, jak máme ještě mnoho těch vyvolených a Bohem posvěcených pěvců i spisovatelů. Někteří z nich jsou slavnými, oblíbenými, jiní ve své skromnosti nežádajíce ni slávy ni uznání, pracují pouze proto, že to jest dobré i prospěšné. Ale pravým pariem mezi spisovateli soudobými vždy byl a jest až dosud *spisovatel prostonárodní*.

¹⁾ Rousseau »Émile ou del' Education.«

Děje se tak právem či neprávem, že písemnictví prstonárodní jest vždy popelkou mezi tvorbou nynější? Či není ustanoveno pro lid, pro vrstvy nejširší, o nichž se tak často říkává a tvrdí, že jsou tmelem, jádrem ba i základem národa? Velice význačné přednosti těší se ony publikace, určené pro »crém« čtenářstva, pro ony šťastné i bohaté, kteří mohou na stolkách ve svých salonech rozkládati kdejakou drahou novinku literární jen proto, aby se pochlubili, že o ní též ví, ji koupili, podporující tak literaturu, poněvadž toho dobrý ton vyžaduje. Ano, tací vždy koupí — ale — nečtou.

Chlubí se možností zakoupiti si všecko, stkovstnou vazbou a zdáním učnosti, jaké dodává spousta pěkných knih. A pro vlastní soukromou zábavu mají časopisy německé, francouzské, anglické, jichž obsahem se prý lépe baví, nežli »tou češtinou«, a někdy bychom jim dali skoro za pravdu, věduce, jak ve pěkné slupce nebývá vždy nejlepší jádro.

Zcela jinak má se to se čtenáři literatury prstonárodní. Obětující těžce vydělaný peníz pro zábavu duševní, za tím účelem, aby v klopotném životě nabyli posily a podpory, osvěžení mysli i srdce, váží si knihy a dobré četby někdy věru až dojemně. Četbou vzdělává se člověk, a vzdělanému nemůže býti lhostejno, čte-li dílo skutečně pěkné, zábavné i zajímavé, nebo jalovou jakousi slátaninu.

A všem těm, kteří nad povídkami v lidových sbírkách, prstonárodních knihách i kalendářích pohrdavě krčí rameny, sloužíš na vědomí, že není snadnou, ani lehkou věcí napsati lidovou povídku tak, aby všem do ní kladeným požadavkům úplně vyhověla.

Neboť kdo by psal tak, že by se to lidu nezamlouvalo, nebyl by spisovatel v pravém slova smyslu lidový, prstonárodní. K vyličení i nejjednoduššího děje, ku kreslení charakterů je třeba značné znalosti lidí i předchozích studií a osvojili si je kdo, tu již nelze ho šmahem počítati mezi ony obyčejné tuctové lidi, kdežto on, má-li úspěšně pracovati, při své tvorbě musí se zcela vzdáti vlastního svého »já«, cítiti toliko srdcem lidu a mysliti zaň a má-li býti dílo — kniha — dokonalé, jak přemnoho logiky to vyžaduje právě u čtenáře nejprostšího, jenž mnohdy neočekávaným argumentem rozuzlí nejzapletenější líčení i tam, kde by si tak zvaný vzdělanec nepovšíml nepřirozenosti děje k vůli efektu snad za vlasy přitaženého.

Jak by se mělo vlastně pro lid psáti, toho jsou nám až posud zářícími vzory František Pravda, Josef Ehrenberger a Božena Němcová. Žel, že spisy jejich svého času tak hojně čítané, poněkud v zapomenutí přicházejí. Více méně šťastně napodobují je nynější spisovatelé co do slohu. Že však i obsah zastaralý není, svědčí o tom nová vydání těchto spisů a nebude snad nikoho, kdož by důležitost toho snad upírali hodlal.

V době přítomné však státi se populárním ve vrstvě lidové, vyžaduje nadání téměř genialního. Vždyť práce jakosti pouze prostřední mizí beze stopy v úžasné plodnosti a spoustě knih vydávaných v době přítomné. Ale ne vše, co se za lidové a prstonárodní vydává, jest tím též skutečně. Tu třeba přísně rozlišovati. Lidovým může býti skutečně pouze to, co se též lidu líbí a zamlouvá, a nikoli to, co z jakýchkoli příčin jest vyhlašováno ze zisku a z vypočítavosti za prstonárodní.

Nuže, co rozumí se pod jménem četby lidové?

Těžko zodpovídal by otázku onen, kdo neví, že četba majíc za úkol v první řadě mysl ušlechťovati a vzdělávati srdce, vystříhati se musí všeho, co by rozlaďovalo cit zbožnosti, ve prostých duších tak hluboko zakotvený. Ne bořiti, ale stavěti má na základě mravném a názory poctivé i přímé upevňovati, kdežto naopak četba lascivní povážlivě vždy zviklá stávající řád i náboženskou kázeň.

Tím dalo by se vysvětliti, proč právě spisovatelé-kněží, znajíce nejlépe potřeby lidu, těšili se vždy a až doposud se těší zasloužené oblibě.

Netřeba tudíž, aby tak mnohý na spisovatele prstonárodního pohlížel přes rameno; pravda, jeho postavení není skvělé, četba, již odebírá pouze lid, nevynáší tolik jako ony skvostně upravené novinky, určené literárním gourmanům, než, jeho zásluha proto nebývá menší. Naopak! Co dobře vykoná on nepozorovaně a v skrytosti! Že ze zisku nepracuje, ví každý znalec veřejných poměrů, za slávu tím méně. O tom mohl by povídati sám, leč vším právem lze říci, že prací tichou a společnou získá vlastní oslavu.

Je-li tudíž spravedливо zneuznávati někoho pouze proto, že jeho jméno nestkvěje se na listech publikací nejnádhernejších? Říkati s pohrdáním »Ah, což ten, on píše pouze tam a tam, ale výše se nedostane, snad nemá nadání,« kdežto dalo by se dosti o tom napsati, že kdykoli se některý z těch zářících literárních koryfeů »sniží« a napíše článek prstonárodní, z pravidla nad míru žalostně to dopadá, a zatím proti výborným pracím spisovatelů výhradně prstonárodních panuje klamný a nepřívznivý předsudek?

Nemusili bychom to býti my, Čechách, o nichž je známo, kterak se zde vynáší všecko cizí na úkor domácímu, kdyby jakýkoli škvár cizozemský, hlavně francouzský, nenabyl svého překladatele i nakladatele, kdežto autoři spisů uznaně dobrých, nemohou tyto nikde vydati. Ovšem, pokud jedná se o produkci bezvadnou, jest zcela na místě seznamovati naše čtenáře také s literaturou cizí; než děje-li se tak vždycky? Vždyť jest čím dále, tím hůře!

Před několika desetiletími romány Paula de Kocka platily za četbu frivolní a pečlivá matka dbala, by se dceři do rukou nedostaly, kdežto nyní mládež obého pohlaví takřka hltá překlady děl Zolových, proti němuž Kock jest právě nevinátka.

Starý Viktor Hugo již vyšel z mody, jeho »Bídnyky« vezme do ruky leda ještě čtenář vážně myslící. A co říci o Zolově spisu »Člověk bestie«, o němž kterýsi vzdělanec se pronesl ku dámě starší, provdané, že si jí samé příliš váží, než-li aby jí doporučil ku čtení podobný spis?!

A tyto cizí produkty literární, namnoze doporučují se a jsou lidu jako náhrada za bezvýznamnou prý prstonárodní četbu! Jedno jest při tom jisto, že totiž zdravý smysl přikloní se vždy tam, kde jest mu to na prospěch.

Nebyla by stať tato úplná, kdybychom se nezmínili též o písemnictví pro mládež, o němž platí totéž, co svrchu pověděno. Čím v literatuře pro dospělé jsou patřičně již odsouzené »krvavé romány«, tím jsou pro děti ony divoké fantastické povídky indianské, jichž chatrný obsah zastírán hodně pestrým, křiklavým obrázkem na obálce. A že to táhne, je jisto.

Nám jest pouze s podivem, že posud nikdo v tom směru nezakročil ve prospěch naší čtoucí mládeže a učitelstvo mohlo by vyprávěti úžasně věci o plobloudilosti žactva, zaviněné četbou podobných škvárů.

Pamatujeme se dobře, jaké za ministrování Gautschova předsevzatá revise školních knihoven měla důsledky i následky. Tu byly vyhazovány knihy jinak nezávadné pro pouhé dějepisné údaje, ba snad i směr vlastenecký — vůbec mnoho libovůle tehdy platilo — a dnes nikdo nedbá duševní otravy, po níž se děti ženou a kazí se takovým způsobem, až to mnohdy rozruší všecek poklid a domácí spokojenost nejedné rodiny.

Známe je dobře, pohrdlivé a výsměšné ony hlasy, vykřikující do světa, jakobychem si přáli pro děti četbu přemrštěně nábožnou a obmezenou. Nu, nebylo by to alespoň takovým hříchem, jako když nepřiměřenou stravou duševní dítě předčasně sestárne a stane se omrzelým. Či máme jich posud málo těch sebevrahů, kteří ve 14—20 letech učinili svému životu konec prý — z omrzlosti?!

A proto nebude poctivě smýšlejícího českého spisovatele lidového, který by se ve svém přesvědčení zviklal různými pošklebky dobrých »přátel«; on ví, jak nesnadno, ba nemožno bývá, zachovati se všem a nejlepší odměnou jest mu vědomí, že pracoval ne pro zisk ani pro uznání, nýbrž s Bohem a s rozumem, jak nejlépe mohl dle svého poctivého přesvědčení.

Zdravotnictví ve škole.

(Dle různých pramenů sestavil a vlastními zkušenostmi doplnil JOSEF J. VÁŇA.)

Nastává ovšem otázka, komu přináleží povinnost uváděti ve skutek onu hygienu školní? Jest samozřejmo, že v první řadě povolán jest *učitel*, aby bděl nad zdravotnictvím ve škole. Než zkušenosti v té příčině nabyté zřejmě ukazují k tomu, že vedle dozoru učitelova věci samé ku prospěchu byl by stálý dozor lékařský. Tím způsobem by se docílilo v hygieně školní velice pozitivních výsledků.

Prostředky, jimiž hygiena hledí dosáti svého cíle, jsou různé; jsou to jednak mezinárodní opatření proti infekčním chorobám, epidemicky vzplanuvším, jednak nákladná zařízení assanační, a konečně organizace zvláštního odvětví veřejné správy, která má dohled nad vykonáváním a plněním všech zdravotních požadavků.

Aby však ona nákladná zdravotní zařízení svého cíle se neminula, jest nezbytně nutno, aby *lid náš byl vychován ve zdravotnických zásadách*. A to jest velice důležité, neboť dokud nebude zavedením výkladů zdravotnických a přesným šetřením hygieny ve škole postaráno o zdravotnickou výchovu lidu, dotud nenaučí se lid své zdraví oceňovati a tím i zařízení hygienická u lidu nedojdou pochopení.

Odborné listy lékařské dovozují, že nejlépe je postaráno o školní hygienu skrze školní lékaře v Japonsku, v severní Americe, v Egyptě. Z evropských států je to Francie, Rusko, Švýcarsko, Německo a Belgie, které mají své školní lékaře. Také Uhry mají instituci tu řadu let.

Že o povznesení školního zdravotnictví musí míti největší zájem stav učitelský i stav lékařský, jest na dlani. Jest tedy nezbytně nutno, aby oba tyto stavy svorně vedle sebe působily, sobě naprosto důvěřovaly a všemi silami ku

povznesení školní hygieny se přičiňovaly; nebo jinak si součinnost těch stavů ani mysliti nelze.

5. Jinou závadou zdravotnickou je konečně *»přetěžování školní mládeže duševní prací,«* o kterémžto stanovisku hygieny panují dosti nejasné odlišné názory.

Hygiena nepraví, že je každé duševní namáhání škodlivým, ba naopak jistá míra duševní práce je pro rozvoj duševních sil člověka prospěšnou právě tak, jako jistá míra tělesné práce pro rozvoj sil tělesných. Ale kde je hranice, jež okazuje, kdy práce duševní přestává být prospěšnou? — — —

Hranici tu lze naznačiti asi takto: Dokud děti duševně pracují tolik, že do druhého jitra nastane vždy osvěžení, potud nepřekročily oné hranice. Jakmile však ukládáme jim takovou míru duševní práce, že do příštího jitra se dítě neosvěží na stupeň původní své čilosti a chápavosti, přistupuje ku práci se zmenšenými silami, duševními a je ovšem zcela přirozeno, že tento poměr tím více se horší, čím více a čím pravidelněji nové práce ukládáme.

Že děti venkovských škol jsou ve příčině školní hygieny mládeži městské v *patrně nevýhodě*, jest nábledni. Uvažujme jen

Děti městské mají dle úředních předpisů nákladné a vzdušné budovy školní, pohodlné tělocvičny, prostranná rejdiště, hřiště i brusliště, vedle toho stálý anebo alespoň rychlý dozor lékařský a hlavně — což tu velice na váhu padá — *delší odpočinek* po školní únavě během celého roku (o 3 celé týdny delší prázdniny hlavní, jednou tak dlouhé prázdniny vánoční a také jiné feriální dny v roce; k tomu přistupují dále letní *»vedřiny«*), z kteréhož humanního zařízení mládež venkovská z *nepochopitelné příčiny* jest vyloučena.

Mimo to jest známo, že mládež městská obyčejně po školním vyučování nemá snad nižádné práce a může se oddati klidu, zábavě, procházce a jinému vyražení, o jakéž je v městech hojně postaráno, kdežto děti venkovské musí vykonávati ještě po škole rozličné těžké a namáhavé práce, které namnoze síly jejich vyčerpávají. K řádnému oddechu tedy mnoho času nezbyvá — a nebyti toho čerstvého vzduchu, ve kterém se po ukončeném vyučování mládež venkovská pohybuje, byla by věru k politování.

Vždyť my, venkovští učitelé, víme, jaká to radost vyučovati denně 4—6½/2 hodiny v učebně přeplněné, v zimě při 80—110 dětech, v těsné místnosti s nedokonalou anebo po většině s prazádnou ventilací. Jaká tu temperatura, jaký tu vzduch, jaká se tu jeví na dětech zemdlenost a zjevná únava — to povídati možno jen tomu, kdo slasti ty na venkově také sám zažil. A což teprve za parného leta, kdy při úporných vedrech s dětmi jen teče a kdy na svých místech sebou stále nepokojně vrtí, ježto se jim propocené oděv k sedadlům přilepuje?

Tu ovšem člověku-učiteli mimovolně na mysl připadá, proč i těmto dětem, zvláště přespolním, jež jsou takměř po celý rok v poledne živý o *chlebě a vodě*, není popřáno dobrodiní *»vedřin«* a jiných plev, kterým se těší zajisté *lépe veně, příhodnějším šatem oděné* a vůbec *lépe ošetřované děti městské*.

Mluvíme-li tedy o *přetěžování školní mládeže* jako o jedné ze závad zdravotních, musíme to vztahovati hlavně na *mládež venkovskou*; neboť jinak uvážiti dlužno i to, že rozsah učiva *přiměřeněji* rozčleněn na školách *městských* —

vícetřídnicích a s měšťanskými školami spojených — na více let, kdežto na školách venkovských, ménětřídnicích jest probrati *totéž učivo v době poměrně kratší*; což má za následek *větší počet* vyučovacích hodin v témdni a tudy *zkrácení doby volného času*, jehož je třeba mládeži k osvěžení sil duševních. Na pětitřídnicí obecné škole má na př. třída IV 27, třída V 29 hodin vyučovacích; primán jich má 27. Kdo je v tom tedy v příčině hygienické lépe — mládež městská nebo venkovská?

V této příčině rozhoduje ovšem nejen *rozvrh hodin*, ale nutno stanoviti také *rozsah učiva*, a mimo to záleží poněkud na učiteli, jak látku probíranou dovede upravit, aby si ji žáci co nejsnáze osvojili. Ostatně názor, že přetížením duševní prací vzniká celá řada nemocí, jako: zkřivení páneve, nestejný vývin hrudníku, souchoťiny a nervové nemoci, chudokrevnost, porušené trávení a jiné — jest dnešního dne odbornými kruhy lékařskými překonán.

Přetížením prací duševní dle jejich soudu nevzniká nemoc, k té musí býti již dispoice, individuum přirozeně zeslabené; ale takových za nynějšího moderního života *stává veliké procento*; a proto jest otázka, jak se máme vyhnouti onomu přetížení *v těchto případech*.

*



* * FEUILLETON. * *

Pokrok školství v Belgii za vlády katolické.

Parné, dusné dny červencové. Všude plno elektřiny; plno ve vzduchu, plno v novinách, plno ve schůzích — nejvíce v parlamentech. U nás v Rakousku, ve Francii, v Německu atd. Ani Belgie nemohla zůstatí pozadu. Je to zvláště školská otázka, kde vybějí se elektrické napjetí nejsilněji. Minulý týden měl belgický socialista a miliónář Vandervelde na sněmu socialistickou řeč proti školství katolickou vládou spravovanému. Rekl-li jsem »socialistickou«, rozumí se tím, že plnou nepravd, překrucování a sořismat. Říkají to teprve výslovně, bylo by pleonasmem. Jemu odpověděl řečí elegantní, plnou sarkastického humoru bývalý ministr Wolste.

Není pochyby, že se židé a jich kohoutí družina přičiní, aby řeč Vanderveldovu co nejvíce rozšířili; my nejlépe odpovíme, rozšíříme-li řeč p. Wolstovu. Tedy in medias res!

»Všechno pro vás a nic pro nás«, mluvil Wolste; to byla vaše (liberální) politika z r. 1879. Vy znáte následky: školy opuštěny nebo poloprázdné tak, že počet žáků klesl na 340.000.

Říká se, že jsme učinili náboženství závažným a spojili je s morálkou, což prý bylo příčinou, že děti dispensované od náboženství nebyly vyučovány morálce. Roku 1884 náboženství nebylo v programu školním, ale země je tam vepsala. A výmluvně toto plebiscitum bylo potvrzeno vládou.

Netvrdili jsme, že by děti dispensované od vyučování náboženského nemohly býti vyučovány v morálce, ale tvrdili jsme vždycky, že vyučování morálky nemůže býti odloučeno od náboženství, jako nemůže se rodití ovoce bez stromu.

My máme za to, že dobré vyučování musí býti konfesionelní, protože dítě má býti podrobeno disciplíně morální a pravidlu života, kterého nenalezne bez vyučování náboženského; netvrdím, že by bylo vyučování náboženské všemohoucí, ale ono je mocnou oporou proti výstřednostem a podporuje vznešené ctnosti.

Pan Vandervelde žádá vyučování laické. To má býti vyučování neutrální? Nedovedu si představití učitele neutrálního. Jules Simon řekl právem, že neutrálných učitelů není. Stačí dáti dítěti do rukou učební knihu, aby povaha vyučování vysvitla. Nemluví-li tato kniha o Bohu, ani o náboženské morálce, vyučování bude nutně racionalistické. V tom souhlasí s námi i soc. poslanec p. Hymans, který napsal v »Liberté«, že vyučování ne-

utrální je nemožno. A morálka? Jaké morálce bude vyučovatí učitel neutrální?

Mansart (soc.): »Dobré.«

Wolste: Ah, to tedy nebude morálka náboženská ani filosofická, nýbrž socialistická!

Demblon (soc.): To bude věda!

Wolste: *Ale věda není morálka*, pane Demblone

Vytýká se nám, že jsme nepřátely vzdělání a vyučování; ale kdo tak mluví, nezná historii. Katolíci byli vždycky prvními a často jedinými vychovateli světa. Ale vy bouříte proti nám ne proto, že vyučujeme málo, ale že *vám* vyučujeme *mnoho*.

Ve Španělsku a v Portugalsku ze zášti proti vyučování katolickému *vaši* přátelé páchají surové manifestace. A jaká je situace ve Francii? Pan Vandervelde doporučoval včera svobodu ve vyučování. Souhlasím, ale ve Francii liberálové a socialisté nedbají svobody leč pro sebe, katolíci mají vyhnouti.

Mansart (soc.): K tomu také dojde.

Wolste: Pravdou je a zůstane: Vy nevytýkáte nám *vlastně* v základu, že *nevyučujeme, nýbrž že vyučujeme příliš mnoho*. Vy na levici chcete vyučování závazné. Proč většina mezi námi ho nechce? Protože spolu s vyučováním závazným vy se domáháte vyučování beskonfessijního, čehož my nikdy nepřipustíme. Kdybyste vy byly pány, ve všech školách by se vyučovalo morálce socialistické.

Pan Vandervelde tvrdil, že primární vyučování v Belgii je »žalostné«, že Belgie v té věci jest ještě více pozadu než *Čechy* (! — hle, čím ti žido-sociňští na cti utraňají na nás vzpomínají!) a *Turecko*; opakuje po p. Mesdachovi, že 40% vojáků je analfabetů. Není možno nežasnouti nad tím, že takto mluží se mluvíti před vzdělanými lidmi.

Naproti tomu uvádím počet škol podřízených inspekci. Tento počet stoupl

r. 1857 na 399.628 žáků

r. 1879 » 598.961

r. 1881 340.118 » (!) to byl

resultát vašeho nešťastného zákona (jenž vyloučil ze škol náboženství).

Po pádu vlády liberální číslice stoupají:

v r. 1885 na 588.504 žáky

v r. 1890 616.041

v r. 1897 764.300

v r. 1900 785.801

Jak je možno tvrditi, že je tu úpadek, jak tvrdil v Akademii Mesdach, a po něm nyní Vandervelde?

V r. 1885 bylo 5.469 škol primárních s 10.549 třídami; v r. 1897 6.751 škol primárních s 15.828 třídami.

Ať nám vysvětlí oposice, jaký je to tedy úpadek?

Od roku 1884 stát věnoval 130 milionů franků na místnosti školní a 530 milionů pro vyučování.

A když tedy všechno stouplo značně: počet dětí, místností, učitelů, výloh, jak možno ještě tvrditi, že vyučování v Belgii kleslo?

Devigne: A výsledky toho vyučování?

Wolste: Ano, výsledky. Uvedu je: jsou citovány z diagrammatu připojeného k »L' Annuaire statistique de 1899«:

r. 1855 bylo 35 $\frac{0}{100}$	r. 1880 17.49 $\frac{0}{100}$
r. 1860 31.83 $\frac{0}{100}$	r. 1885 14.64 $\frac{0}{100}$
r. 1863 29.80 $\frac{0}{100}$	r. 1890 13.05 $\frac{0}{100}$
r. 1870 24.01 $\frac{0}{100}$	r. 1895 11.54 $\frac{0}{100}$
r. 1875 19.24 $\frac{0}{100}$	r. 1899 10.87 $\frac{0}{100}$

analfabetů mezi odvedenými; zřejmo: tedy stálé ubývání analfabetů.

»L' Annuaire statistique« z r. 1900 obsahuje výmluvné číslo: Průměr vojinů kteří neumějí čísti ani psátí byl 10.10%, kdežto za ministeria Van Humbeckova bylo jich 17%. Pan Vandervelde se tedy klamal (*sebe* klamal?) mluvě o 12.80%.

V opatrovnách počet žáků stoupl na 85.000 na 204.780, a číslice žáků ve školách dospěle mládeže pokročila s 74.165 v roce 1869 na 118.239 v r. 1899.

Všude tedy je pokrok, a přes to se vyhlašuje, že je úpadek!

Mnoho dětí v Belgii prý nejde do školy. Podle číslic statistiky oficiální bylo by jich 121.000, kteří nejsou zapsáni do žádné školy; ale toto číslo obsahuje i ty, které bydlí v obcích beze škol, nemocné, slabé atd. Tím ovšem cifra klesá. *Ostatně myslíte, že v zemích, kde je vyučování závazné, všechny děti chodí do školy?*

Ríká se, že návštěva školy je nepravidelná. To je přeháno! V létě je méně dětí ve škole než v zimě, ale tato letní docházka se stále zlepšuje; v r. 1898 toliko 7.76% v létě nechodilo; (Co je to proti Rakousku, kde bývá nepřítomných až 93%? Znáš školu, v jejíž V třídě ze 76 přišel kdys 1 žák! Pozn. spis.) a věc stále se lepší.

Pan Vandervelde přirovnal naši situaci k *Německu*. Uznávám, že velmoc tato je

více vzdělána než Belgie, ačkoli v některých provinciích na př. v Pomořansku, není tomu tak. Tento resultat pochází z discipliny v pravdě vojenské, jež se datuje od Bedřicha II. Jest otázku však, není-li lépe utíkat se k *přesvědčování* nežli k *donucování*.

Pan Guillaume, prefekt koleje Chaptal v Paříži konstatoval, že ve *Francii* počet žáků do 11 let je nejmenší a klesá časem na nullu. Také v *Anglii* situace není taková, jak ji líčí p. Vandervelde.

Specialisté konstatují, že frequentace škol je tam *velmi* nepravdělná; průměrně 19·4% dětí nenavštěvují žádné školy, a věc jest ještě horší ve velikých centrech jako v Londýně, v Liverpoolu, Manchesteru. Na druhé straně žáci opouštějí školu velmi brzy.

Je tedy nutno odmítnouti čísla a úvahy, které tu činil p. Vandervelde včera. Fakta jsou fakta, ale je možno vylíčiti je tak, že by vedly ke klamným závěrům.

M. Hubin: (soc.): Toť způsob jesuitů. Wolste: Uvážil jste tato slova? Já citoval p. Guillaumea, praefekta koleje Chaptal v Paříži, vynikající statistiky anglické, a výpravíte, že tito pánové jsou jesuité? Toho jsem nevěděl. (Smích na pravici.)

Poukazováno na zkoušky vojenské. To znamená, nechtít věděti, že tito často do 20 let zapominají, čemu se ve škole naučili.

Naše situace školská je tedy tak uspokojující, jak možno a díky *svobodě*, vyučování primární bude brzy uděleno skoro po celé zemi. Řeklo se, že lékem by bylo všeobecné hlasovací právo a závazné vyučování.

Ale ve Francii je mají, a zmizela ignorance?

Řeklo se: zobecní-li vzdělání, stoupne bezpečnost a mravnost veřejná; nepopírám toho, ale jen tenkrát, když vyučování vědecké spojeno bude s výchovou *náboženskou*.

Je tomu 25 let, co rozmohl se *proud v některých krajích, pro vyučování neutrální*; nuže, *zločinnost tím stoupla*.

Mansart. (soc.) Všude ve krajích katolických.

Wolste: Podle které statistiky?

Vandervelde: Citoval jsem čísla z r. 1899.

Wolste: A já vás zcela vyvrátil: nyní čekám na vaši repliku.

Trvám na tom, že kriminalita vzrostla v *oněch krajích* a sice kriminalita dětí.

Ve skutečnosti — končil Wolste — jest u nás politika liberální, socialistická a katolická, ale dvě první splývají v jedno v otázce školské, ačkoli nebyly vždy stejného smýšlení. Vizte dílo liberálů: konec konců od-

straňují Boha ze školy jako socialisté, a bude-li se pokračovati na této cestě, bude od nich škola zatopena.

Nuže dobře; my si zaznamenáváme tato přiznání; společné dílo liberálů a socialistův odporuje hlasu otcův rodin a morálky veřejné; proto neustaneme je potírat, abychom uchránili zemi podobně!« — — Potud Wolste. Podali jsme řeč ne celou, nýbrž toliko výňatky. Je zbytečno připomínati, že naše doba má velmi mnoho podobnosti s dobou předrevoluční nebo před 30letou válkou. Ve Francii výminečné zákony proti kongregacím, jež jsou přímým výsměchem svobodě, v *Paříži se znova ustavuje klub Jakobínův*, ve Španělsku a Portugalsku lůza drancuje kláštery a kostely a týrá kněze, v Itálii se výminečné zákony proti katolíkům připravují a u nás? My známe slovo Spasitelovo: »Nechtějte se báti, malícké stádo, neboť se zalíbilo otcí dáti Vám království,« my víme, že »brány pekelné Církve nepřemohou« Ale jsme také jen lidé. A rádi bychom viděli aspoň někdy, někde úspěch, abychom s novou nadějí a s větší radostí dali se v boj. A to příčinou, proč uvádíme řeč Wolstovu, jednu kapitolu z vítězného boje katolíků belgických, našich bratří, abychom jejich vítězstvím i my byli posilněni k těžkým bojům, jimž jdeme vstříc.

π. μ.

♦ ♦ ♦ SMĚS. ♦ ♦ ♦

»Český učitel« doporučovatelem klerikálních ústavů učitelských. Zníto zajisté podivně každému, kdo tendenci Č. U. zná. A přece tomu tak. Č. U. totiž ve svých, ať na nevědomosti a neznanosti, ať na zlomyslnosti založených člancích, tolik podivných zpráv o ústavech klerikálních roztrušuje, že bezděčně poutá pozornost každého čtenáře a on bezděky se táže, jak je to možno, aby existovaly ústavy tak zpátečnického zařízení v době, kdy orgán ústředního spolku každým číslem tolik světla do světa rozhází. Čtenáři se informují tu či onde, a nemá-li právě zrak stranickosti tak zkalený jako páni dopisovatelé Č. U., seznávají, že zprávy Č. U. jsou tendenčně přehnané a překrouceny. Bojuje se nepravdou, jež ve službách zlomyslnosti nejvíce jest způsobilá poškoditi jen toho, kdo jich užívá. Kdy už, můj Bože, přijdou páni

z redakce Č. U. k přesvědčení, že tím jednáním sami svoji hodnověr ost podkopávajíce, jen vody na cizí mlýny nahánějí? Č. U. láteří stále, ukazuje na špatnost a přec některé klerikální ústavy, jak Č. U. sám doznává, jsou přeplněny. A při tom Č. U. nepřemýšlí o tom, zda není v těchto zjevech, na pohled sobě tolik odporujících, nějakého příčinného spojení. Čím vášnivěji nepoctivou zbrání do věci poctivě miněné biješ, tím více poroste. To ovšem Č. U. nenapadá! Ostatně ústavy klerikální za každé přátelské upozornění na vady a nedostatky budou Č. U. zajisté v duchu vděčny. Příčiní se, aby je odstranily a tak cele vyhovovaly nejprůběžším požadavkům i nepřátelské kritice. — Známe ze zkušenosti i nejednoho učitele — odběratele stavovského orgánu organisovaných — který na ústav klerikální Č. U. upozorněn, blíže se informoval — a své vlastní dítě do ústavu pak dal. To jest ovšem ovoce, jež Č. U. za svoji poctivě miněnou práci, zajisté nečekal. Jest v tom kus osudové tragiky Meistofelovy, jež stále zlé chce a přece dobré koná. R.

Český vychovávací a vzdělávací ústav pro dívky sester Dominikánek ve Vyskově. Účelem ústavu jest, poskytovatí dcerám národa československého na základě nábožensko-mravním výchovu v duchu národním i literární vzdělání a zároveň též návod ku vykonávání všech užitečných a potřebných prací, aby se z nich staly v pravdě rozsáhlé, vzdělané a spořivé ženy a hospodyně, jež by dovedly s úspěchem řídití domácnost. Vnitřní zařízení ústavu. Odbory jsou: a) odbor literárního vzdělání na škole měšťanské, s právem veřejnosti výnosem c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 13. července 1899, čís. 19388, b) jazykový a hudební, c) ženských ručních prací, d) domácího hospodářství. Blíží informace ochotně podává správa ústavu. Ústav všem katolickým rodinám vřele můžeme doporučiti.

Zkušební komise pro obecné a měšťanské školy. Počátkem školního roku 1901—1902 až do ukončení školního roku 1903—1904 jmenování byli ministerstvem vyučování tyto zkušební komise: V Praze: předsedou školní rada a ředitel ústavu ku vzdělání učitelek Kar. Grünner, náměstkem ředitel dr. Fr. Blanda. Členy komise professoři ústavů ku vzdělání učitelů a učitelek: Jar. Zdeněk, Kar. Vorovka, Bart. Čihář, Fr. Krátký a Jan Kamelský, Jos. Šauer z Au-

genburgu, Boh. Biba, Jos. Vojta, a Jan Fischer; okešní školní inspektoři: Frant. Hančl, dr. Jan Kaňka, Ant. Söhner, Fr. Švácha, cvičení učitel Jan Mašek, prof. státní reálky v Praze Fr. Schüller; ředitelé škol měšťanských: Boh. Patera v Bubnech, V Smělý, Fr. Sládek, Karel Steinich v Praze a L. Nejedlý a V Švácha na Král. Vinohradech; učitel hudby St. Jiránek, učitel hudby V Mladý, učitel tělocviku J. Klenka, cvičná učitelka J. Brunnerova. — V Jičíně: předsedou J. Letošník, ředitel ústavu, náměstkem prof. Fr. Příkop, členy komise professoři ústavu Josef Rosický, Karel Navrátil, Jos. Jakubička, cviční učitelové: Vojt. Herrmann, Josef Borč, Jan Patha, Alois Housa, učitel hudby Rudolf Jelínek, professor reálky Adolf Mach a okresní školní inspektor František Hladký. — V Hradci Králové: předsedou J. Novák, ředitel; náměstkem Em. Beránek, professor ústavu; členy professoři: Ed. Miřiovský, J. Veverka, Frant. Zdařil, Karel Feierabend, okresní školní inspektor J. Duvnovský, cviční učitelé: St. Přebík, Karel Smrž a Tittelbach, učitel hudby St. Dobš a ředitel měšťanské školy v Třebchovicích E. Erben. — V Kutné Hoře: předsedou J. Šimek, ředitel, náměstkem professor F. Frydrych; členy professoři Ladislav Richter, V. Mikan, František Hnilička, František Kuruš, cviční učitelé: František Cinner, Oskar Nezbeda a učitel hudby Jan Jandera. — V Plzni: předsedou ředitel František Tomec, náměstkem professor J. Šimla; členy professoři: Karel Boháč, Cyrill ryt. Purkyně a Jan Mašín; okresní školní inspektor J. Weger, professor státní reálky dr. A. Pleskot, cviční učitelé St. Šotek, J. Kupka, Boh. Beneš, Jan Hrdlička, Mat. Vobořil a učitel hudby Al. Mikš. V Příbrami: předsedou Karel Domín, náměstkem professor Josef Vacek; členy professoři: Frant. Šlerka, Jan Klos a Em. Ruffer, okresní školní inspektor Frant. Šafránek a učitelé cvičné školy Al. Kruliš, Jan Vašta a učitel hudby M. Kučera. V Soběslavi předsedou Julius Paulus, ředitel, náměstkem J. Sládek, professor ústavu; členy professoři: Engelbert Novák, J. Zahradník a Ant. Cakl; cviční učitelé: St. Kovařík, J. Pešek, K. Partl, Karel Müller a učitel hudby Frant. Novák. —*ty.*

Z c. k. ústavu ku vzdělání učitelů v Hradci Králové. Zápis do cvičné školy koná se ve dnech 13. a 15. září, do I. ročníku dne 14. září a dopoledne dne 15. září, do ostatních ročníků dne 16. a 17. áří. Zkouška přijímací počne se dne 16. áří

o 8. hod. ranní. Ti, kdo chtějí přijati býti do I. ročníku paedagogia, vykáží se školním vysvědčením z posledního pololetí, opatřeným příslušnou klausulí, vysvědčením o fyzické způsobilosti vydaným od lékaře ve veřejných službách postaveného, pak listem křesťním o uplynulém 15. roce. K tomu ještě připomínáme, že v Adalbertinu zřízen jest internat pro syny katolických rodičů, kteří by chtěli ústav učitelský navštěvovati. Místnosti pěkné, dozor řádný. —*ty.*

Do c. k. ústavu ku vzdělání učitelů v Soběslavi bude zápis do I. ročníku 11. a 12. září od 9—12 hod. dopoledne a od 2—4 hod. odpoledne. Při něm jest se vykázati: 1. listem křesťním, že přede dnem 18. září t. r. dosažen 15. rok věku; 2. posledním vysvědčením školním; 3. lékařským vysvědčením o tělesné způsobilosti, vydaným od lékaře úředního (okresního, obvodního neb městského); 4. výkresy a listy krasopisnými; 5. po případě dispensi věku, nechybí-li žadateli do patnácti let více než 6 měsíců. — Přijímací zkoušky do prvního ročníku budou dne 13. a 14. září. — Uchazeči, nemající hudebního sluchu aneb stížení vadou řeči, nemohou býti přijati. Do vyšších ročníků noví chovanci pro nedostatek místa přijímati se nebudou.

Mathematická zvláštnost. A Hall uveřejnil v časopise »Popular Astronomy« zvláštní pravidelnost v jistých početních výsledcích, jež tuto uvádíme:

$$\begin{aligned}
 1 \times 9 + 2 &= 11 \\
 12 \times 9 + 3 &= 111 \\
 123 \times 9 + 4 &= 1111 \\
 1234 \times 9 + 5 &= 11111 \\
 12345 \times 9 + 6 &= 111111 \\
 123456 \times 9 + 7 &= 1111111 \\
 1234567 \times 9 + 8 &= 11111111 \\
 12345678 \times 9 + 9 &= 111111111 \\
 123456789 \times 9 + 10 &= 1111111111
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 1 \times 8 + 1 &= 9 \\
 12 \times 8 + 2 &= 98 \\
 123 \times 8 + 3 &= 987 \\
 1234 \times 8 + 4 &= 9876 \\
 12345 \times 8 + 5 &= 98765 \\
 123456 \times 8 + 6 &= 987654 \\
 1234567 \times 8 + 7 &= 9876543 \\
 12345678 \times 8 + 8 &= 98765432 \\
 123456789 \times 8 + 9 &= 987654321
 \end{aligned}$$

Ovšem jest zde jakási zákonitost příčinou tak pravidelných výsledků, která pomocí theorie o číslech vyzkoumána býti může.

Anarchisté a jich učení. Napsal JUDr. *František Hermann.* Sešit 9. cena 20 kr. Nákladem V. Kotrby. Sešitem tímto jest zajímavý spisek dokončen. Můžeme dnes přehlednouti celé rozdělení dílka tohoto. Po úvodu líčí spisovatel vznik a dějiny anarchistické strany, na to idce a zásady anarchismu, a to vzhledem k náboženství, státu, rodině a vlastnictví. Pak mluví se o organizaci a propagandě, a to tiskem i činem. Spisovatel vysvětluje poměr anarchistů a sociální demokracie, jakož i ostatní společnosti. V závěrečné úvaze pak ukazuje, jak bojovati proti tomuto nebezpečnému bludu. Zjistěte hojně a zajímavé látky. Upozorňujeme na celé dílo, které mnohého může poučiti.

»**Ludmila.**« Sbirka zábavné četby pro český lid. Redaktor ThC J. Pauly. Roční předplatné 2 K. Nákladem Cyrillo-Methodějské knihotiskárny V. Kotrby. Praha, č. 200-II. Ročníku III. svazek 6. Ž dob slávy a štěstí. Starodávná idylla z dob panování Karla IV. Napsal V. *Slosar-Doubavský.* Tímto svazkem končí III. ročník »Ludmily«, která si za krátkého trvání svého získala tolik přízně a tak značného rozšíření. »Ludmila« podává v pravdě četní lidové. Doporučujeme co nejlépe.

Nádherného díla »Svatá Země« alba to ilustrací z Palestiny, jež slovem doprovázejí profesoři V. Müller a Em. Žák, vyšly již 15. a 16. sešit.

Celé dílo vydáno bude asi ve 25 sešitech a v nich as 300 obrazů dle fotografií velmi krásně provedených. Za premii určen veliký obraz »Ukřižování Ježíše Krista«. Dílo bude nejenom ozdoubou salonů, ale též velmi dobrou a vítanou pomůckou při vyučování náboženství, pročez jej i školám rádi doporučujeme.

»**SVATÝ VOJTĚCH.**« Kalendář družstva *Vlast* na rok 1902.

Objemný kalendář tento, nový bojovník katolický, obsahující množství vědeckých, obranných, poučných článků, povídek a básní od nejlepších katolických současných spisovatelů a měsíční kalendarium jeho vede čtenáře poutavě a poučně milým rokem církevním. Texty provázejí četná vyobrazení, výpravě slovesné i vnější věnována největší péče, tak že kalendář tento našemu katolickému obecnstvu nejvřeleji doporučujeme. Vyšla dvě vydání: velký kalendář za 1 K, malý za 60 h. Kdo kupuje kalendář pro četní a poučení, nechť neopemene si opatřiti i kalendář náš, neboť nalezne v něm bohatý pramen poučení i zábavy za peníz nepatrný, a siliti jej bude při tom blahé vědomí, že podporuje katolický tisk, že pomáhá věrnému bojovníku v těžkých zápasech za ohrožené zájmy všem drahé víry, církve a náboženství. Prosíme uctivé členy a příznivce družstva, aby pro náš kalendář rozvinuli čilou agitaci, ct. spolkům a pp. kniharům a knihkupcům k odběru jej doporučujeme.

Odběrní podmínky. Tucet kalendářů většího objemu stojí 8 K, menšího 4 K 80. Při hotovém zaplacení dáváme na každý tucet jeden kalendář nádavkem. Kdo objedná a zaplatí 10 tuctů většího nebo menšího kalendáře, nebo 10 tuctů obou dohromady, může si zdarma vybrati z našeho skladu kteroukoliv družstvem vydanou knihu nebo kterýkoliv starší ročník našich časopisů: »Vlasti«, »Vychovatel«, »Děl. Novin«, »Nášich Listů«, »Sborníku hist. kroužku« a »Hlasů Svatováclavských«. Objednávky již nyní přijímá: adm. i-stra družstva »VLAST, Praha č. 570-II.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

„Vychovatel“ vychází I. a II. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studijnicím slevuje se deset procent a sberatel dostane na 10 exemplářů jedenačtyř zdaná.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 370-II — Tam zaslá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nofrank. u k o p i s y pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány budlešm. Žákoví, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky K. Skult. ty, F. učitel v Šestovicích, (p. V. Josevice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frt. Horáček. (Pokrač.) — Josef Boleslav Podstránský. Podává Jan z Hory. — Zdravotnictví ve škole. Sestavil Josef J. Váňa. (Pokračování.) — Feuilleton: Marie Heurtinova, hluchoněma-slepa. Sděluje V. Kameš. — Směs. — Literatura. — Zasláno.

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

* POKRACHOVÁNÍ. *

Ze studia dějepisu, jak se na našich školách středních, ať gymnasiích, ať realkách provádí, nemůže žák pro vzdělání ducha mnoho vyléžiti, proto že *mimo* dějepisné obsahuje pramálo činitelů, kteří by bystřily úsudek, aneb povznášely ducha nad obzor všedního života. Kromě toho i ty dějiny politické, které tvoří vlastní jádro našich učebnic, nejsou úplně zaručeny

Paní *Fama* bývá vyobrazena jako anděl s velikánskou troubou v ruce a s nadmutýma od horlivého troubení tvářema. Případná to věru symbolika. *Fama* dělá veliký vitr! To jest tedy onen velebený »testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, magistra vitae, nuntia vetustatis!«¹⁾ Co medle hlásají nám ku př. památníky egyptské svým hieratickým písmem? Slavné činy faraonů, počet vítězných válek, číslo zabitých nepřátel, dobytých měst a pevností, jakož i ukořistěných lodí. Co hlásá nám klínové písmo starých Assyřanů a Peršanů? Příhody svržených knížat, podmaněných národů a ztroskotaných říší. O čem vypravují nám annály starých Řeků a Římanů? O věrolomnosti — »graeca fides, nulla fides« — o bratrovražedných válkách, o únosu žen, o nevýslovných krutostech a nepravostech, které ještě od mnohých historiků za ctnosti antické bývají vyhlášovány. *Herodot* hledal pro sepisování dějin člověka abstraktního, muže, který by se nehlásil k nižádné vlasti, nižádné národnosti, nižádné straně politické a nižádnému náboženství. To jest ovšem ideál dějepisce — předpokládaje jeho schopnosti po stránce intelektuální — který na celém okrsku zemském není k nalezení. Proto také veškeren dějepis zbarven jest chauvinismem národním, náboženským neb politickým. *Momsen* kdesi tvrdí, že lidstvo nikdy nebylo šťastnější, než za vlády římských imperátorů. Jaká to jednostranná odvážlivost! Co vyznívá slavný historik — jehož objektivnost ovšem u nás nechvalně se těší pověsti — slovem »lidstvo«? Snad ty tisíce zahalečů ve starém Římě, volající každodenně »panem et circenses?« Aneb hejna římských úředníků vyssávajících Malou Asii,

¹⁾ Svědek věků, světlo pravdy, život paměti, učitelka života, hlasatelka starověku.

Pontus, Bythinii, Egypt a jiné provincie? Aneb snad bohaté velkokupce, jichž lodě pluly bezpečně do vzdálených přístavů celého tehdá známého světa? Či snad posléze kočující herce, tanečnice a kejklře, bavící hrou svojí římskou »jeunesse dorée?« — Těm se ovšem vědlo dobře. Avšak kdyby mohla mluvit oněmělá ústa oněch milionů, kteří musili těžce pracovat za kus černého chleba a mizerné lože v ergastelích, kdyby mohl mluvit dělný lid, který stavěl paláce, pevnosti, chrámy, silnice, lodě, vzdělával role, mýtil pralesy, kopal průplavy a stavěl vodovody, kdyby na svědectví povstati mohli otroci, kteří neměli osobnosti právní, (non habentes caput) za věc živou jsouce považováni, kterou majitel mohl zabít, prodati, vyměnití atp. jako kus dobytčete, kdyby hovořiti mohly ony davy otroků, kteří chtějíce svrhnouti nedůstojné jho, povstali proti tyranům, avšak přemoženi byvše, ukrutně ztrestáni byli, že pouze triumvir *Crassus* neméně než 20.000 z nich ukřižovati dal podél silnice z Říma do Kapuy vedouc, kdyby mluvití mohli tehdejší židé, z nichž *Titus*, tato »libeznost a rozkoš pokolení lidského« (amor et deliciae generis humani) za jediný den 3000 předhoditi dal dravým šelmám pro nic jiného, než aby oslavil jmeniny svého otce *Vespasiana*,¹⁾ kdyby mluvití mohli otcové i synové, jimž přikázáno, aby vespolek zápasíce hleděli jeden usmrtiti druhého a tak zachrániti vlastního hrdla svého,²⁾ kdyby na soudu dějin mohli vypovídati nesčetní gladiatoři, kteří pod patou vítězného odpůrce chroptající, vyděšené oči obraceli k sedadlům imperatorským a tribunám vestálek s horečnou dychtivostí vyhlížejíce, zda-li palce diváků na křeslech zmíněných obrátí se nahoru aneb dolů, věštice ubožákům v prvém pádu smilování; v druhém neúprosné proklání krátkým mečem protivníka — tito a stasisové jiných obětí svěřeposti pohanské kdyby měli svědčiti, jak se cítili šťastnými za imperatorské epochy v Římě: odpověděli by zajisté smíchem sarkasmu tak děsného, až by dějepiscům la *Momsen* přecházel sluch.

A proč to zde uvádíme? Abychom ukázali, s jakým kritickým důmyslem a paedagogickým taktem vésti sobě musí učitel dějepisu, má-li žákům hlásati i jen přibližně dějinnou pravdu a správně oceniti *mravně-kulturní* hodnotu jednotlivých osob historických i celých epoch. Neboť studující neučí se dějepisu snad proto, aby pouze věděl, co se kdy ve světě přihodilo, nýbrž také, aby s osobami dějinnými šlechetného charakteru cítil a *snažil se* vstoupiti v jejich šlépěje. Jinak by nebylo učení se dějepisu leč zbytečným obtěžováním paměti! Ovšem, pravdou zůstává, že také řady jmen a čísel chronologických pamatovati sobě dlužno, any tytéž představují, jako by pevné hřeby, na nichž *mravně-kulturní* látka ostatní jest zavěšena. Z téže příčiny také války a bitvy, které na vývoj národů a říší měly rozhodný vliv, do učiva dějepiseho pojati třeba. Než však to jsou pouhé mrtvé značky, do nichž živého ducha teprve má vlíti učitel — paedagog!

Jaký má tento duch býti, o tom ne všichni filosofové a paedagogové jsou za jedno. Rozcházejí se v tom mužové jako *Rousseau*, *Filanthropisté*, *Hegel*, *Herbart* a j., z nichž jedenkaždý úlohu vzdělání dějepiseho se staroviska svého snad pojímá dosti správně, avšak neúplně a jednostranně. Nemohouce zde o podrobnostech sem spadajících širě se zmiňovati, přijdeme k názoru, který od převážné většiny paedagogů, stojících na půdě *positivního* náboženství vůbec, uzná-

1) Sueton. »In Calig. et Ner.«

2) Suet. »In Augustum.«

ván jest za jediné správný a plodný. Tím zároveň dotýkáme se 2. bodu našeho rozvrhu.

Dle soudu vynikajících paedagogů, dlužno veškeré dějiny považovati za produkt činitelů dvou, z nichž jedním jest *svobodná vůle* lidí, druhý pak *Prozřetelnost Boží*. Zřetel na tento dvojí moment tvoří základ metody *pragmatické*, která, nespokojujíc se s pouhým pozorováním a výčtem příběhů, které na jevišti světovém se odehrávají, vrhá zpytavý hled svůj také za kulisy a pátrá po původních pružinách, pákách a jiných strojích, jakož po složitém ozubi, kterým původní podněty přenášeny byvají na loutky, hrající na jevišti.

Srovnáním jednotlivých produktů dějinných přijde žák k přesvědčení, že *tytéž příčiny* mají za následek *tytéž účinky*. Tato pravda jest sice evidentní v oboru fysiky, avšak, ku podivu, nikterak dosud oceněna na poli vývoje kulturního. Z dějin má žák čerpati velikou, věkovitou pravdu, že jednotlivci i rodiny, národové i říše jsou, jak jeden veliký státník (Washington?) poznamenal, šťastní, vzdělání a spokojení, pokud mezi nimi vládne *bázeň Boží*, dobrý *mrav* a úcta před *autoritou* že však jdou zahynutí vsťříc, jakmile se mezi nimi počíná šířiti nevěra, trivialnost a nevázanost.

Docela v jednotlivých osobnostech může zřítí žák očividný důkaz spravedlnosti, která dobré odměňuje, zlé pak tresce. Ovšem, zapřítí nelze, že se zdá, jakoby jednotlivé úkazy tomuto zákonu nepodlehaly.

Miltiades umírá v žaláři, *Themistokles* musí jíti do vyhnanství; *Alkibiades* prodělá celou stupnici lidských osudů zprvu slavený vojevůdce, potom zrádce, který z vlasti musí prchnouti. Z ciziny zpět povolán, dosáhne hodnosti i cti dřívější, avšak znova svržen s výše společenské, na novo prchá do ciziny, kde také život svůj dokoná. *Furius Camillus*, osvoboditel Říma od Gallů, na čas vyhnán z vlasti; *Cajus Africanus major*, vítěz nad Hannibalem falešně z úplatků obviňován; *Cajus Africanus minor*, pokořitel Numancie, úkladně zavražděn; *Camoëns*, největší básník portugalský, píše v žaláři své nesmrtelné zpěvy »Luisiady«, umírá v bídě a opuštěnosti († 1579); *Columbus* řetězy spoután, které po svém přání také do hrobu dostane; Aristides, Sokrates, Belisar a j. v.

Josef Boleslav Podstránský.

Podává JAN z HORY.

Na rozsáhlém hřbitově u všech Svatých v Kutné Hoře viděti jest pomník, jenž má následující nápis:

JOSEF BOLESLAV

PODSTRÁNSKÝ,

jub. kněz, č. far^{ce}

a spisovatel.

† 18²⁸₁₁.93.

Dejte osvětu všem a vzdělanost,

lásky k národu všudy bude dost.

* * *

Kdo jest Josef Boleslav Podstránský? Není učitele náboženství, není českého kazatele, jenž by jména toho neznal. A přece posud málo kde věnována mu vzpomínka! — Zaslужuje však uznalosti. Více než dvacet let jako pilný mravenec

pracoval a výsledek práce namahavé uložil ve čtyřdílném díle o dvou tisících šesti stech a devatenácti stranách, jemuž dal nadpis: »Výklad křesťansko-katolického náboženství, pořádkem katechismu, stvrzen slovy písma svatého, výroky svatých Otcův a jiných učitelův církevních, s připojením mnohých průpovědí, přísloví, podobenství a příkladův.« — Jest to práce důkladná a praktická. Svědčí o tom přízeň, již kněžstvo »Výkladu« věnuje. — Kdož by tedy mohl býti lhostejný a vděčně by nechtěl seznati dáta životopisná našeho »vykladatele?«

Jos. Bol. Podstránský narodil se v Rychnově nad Kněžnou 18. srpna 1815. Odbyl gymnasium doma, studoval filosofii v Litomyšli, theologii v Praze a ve Hradci Králové, kdež byl na kněze vysvěcen 15. července 1839. Jako kněz působil nejprve v Liberku u Rychnova a na to v Žirči u Králové Dvora. Po dvou letech Žlunice u Dymokur v hejtm. Poděbradském poznaly záslušnou činnost Podstránského, jenž založil zde obecnou knihovnu a r. 1848. jako starosta »Slovanské Lípy« byl činným. Roku 1848. vidíme jej na pražském sjezdu. — Pro tuto činnost veřejnou byl Podstránský vyšetřován a mnoho nesnázi bylo mu sněsti. Ochuravěv vstoupil na odpočinek. Žil z počátku v Praze, účastně se všeho ruchu vlasteneckého. Po dvouletém pobytu v Praze odstěhoval se do Lubné u Rakovníka. V Lubné zůstal, jsa literárně činným, do r. 1860, ve kterémž stal se kazatelem velechrámu sv. Barbory v Kutné Hoře. V Hoře byl mnohonásobně činným. Dopisoval do českých časopisů paedagogických i politických a platně působil ve spolcích čtenářských. Roku 1876 jmenován byl fundatistou v městském špitále, v ústavě, v němž opatření docházejí schudlí měšťané kutnohorští. Jsa pečlivým správcem duchovním, založil ve »špitále« knihovnu a napsal důkladný spisek »Paměti«, v němž líčí vznik a stav kutnohorského »špitálu«. Kromě toho napsal více menších knih, — počtem přes dvacet. Tak na př. r. 1881 vydal spisek o 32 stranách: »O lásce k vlasti«, v němž snaží se vyložit 1. Křesťanské zásady o lásce k vlasti, 2. odkud láska k vlasti pochází a 3. staré a vzorné náčrtky o lásce ke vlasti. Rok na to (1882) podal veřejnosti »Obrazy allegorické neb jinotajné jak dávných věků tak i novějších časů«. — Kromě menších těchto spisků zabýval se Podstránský pilně jazyky slovanskými a sestavoval jakýsi etymologický slovník. Zda práci dokončil, není nám známo, aniž víme, kam se dostala. Když jsme posledně u něho byli (28. září 1898), ukazoval nám rukopis. Z oboru toho podal Kutné Hoře a okolí cennou knížečku »Jména místní v Hoře Kutné a v okolí.« (Z roku 1887.)

Píle a neunavnost, již stkvěl se Podstránský na poli církevním, došla uznání. Byl vyznamenán titulem čestného faráře a právem, nositi expositorium kanovnícké. Naposledy byl jmenován biskupským notářem.

Jsa jedním z posluchačův Koubka, Čelakovského, Hanky, Purkyně, Spotta, Vocela a Hanuše, vypěstil si vřelou lásku k národu českému. Jako vlastenec obětavý znám byl všem. Ať jsi začal mluvit o čemkoli, vždy uslyšel's z úst jeho žal nad útrapami lidu českého, vždy znamenal's, jak zázračně naň působilo vše, což přinášelo Slovanstvu požehnaní. Živě se pamatují na poslední s ním rozmluvu (28. září 1893.) Řeč vinula se kolem »královského poselství ze dne 12. září 1871. Starý náš vlastenec zaslzel a po chvíli dodal: »Tak jest to, když nedbá se ani »nahore« slova a hlasu Božího.« Dnešní epistolou by měli často si přečísti: »K vám tedy, králové, jsou tyto řeči, abyste se naučili moudrosti a nevyypadli.« (Kn. Moudr. 6, 10.) — Vřelá láska k vlasti měla ho k tomu, že pod-

poroval podniky národní, ač příjmy jeho nebyly závisti hodny. I nedivno, že neobyčejně byl dojat, když říšský poslanec V. Špinčič do Kutné Hory 7. listopadu 1893 zavítav, jej navštívil. Byly to chvíle pro něho blahé, vlévající novou sílu v tělo slabé i churavé. Ne dlouho však těšil se stařec náš dojmům tak blahým. Již po málo dnech, dne 28. listopadu 1893 odvedl jej anděl smrti v říši Hospodina, k jehož oslavě vždy pracoval a o jehož čest tolik se činil.

Smrtí Podstránského ztratila Hora nejen kněze-vlastence, nejen horlivého spisovatele církevního, nýbrž i muže, jenž přináležel k typům kutnohorským. Každodenně téměř toutéž ubíral se cestou, kapsy máje plné novin. Každodenně bylo jej zřítí na ulici, an drží některé denní listy a upjatě pročítá. Od mnohých ve zlé mu to vykládáno, jakoby hověl snahám liberálním a je podporoval. Jiní naopak jej slavili a velebili jako kněze »osvíceného«. Křížového ohně toho málo dbal. Ani v pravo ni v levo se neohlížeje, němě setrval při zásadách, jež pokládá za dobré a správné, — do posledního dechu. Než buď tomu tak nebo jinak, tolik jest zcela jisto, že jméno Podstránského vždy bude ctěno od toho, jenž dovede pochopiti pili, práci a námahu, jejíž nepřekonaným jest svědkem čtyřsvazkový »Výklad křesfiansko-katolického náboženství!« — Proto čest budiž jeho paměti!

Zdravotnictví ve škole.

(Dle různých pramenů sestavil a vlastními zkušenostmi doplnil JOSEF J. VÁŇA.)

• POKRAČOVÁNÍ •

Jest samozřejmo, že tu záleží mnoho na hygienicky vzdělaném učiteli, který snadno pozná, že to neb ono dítko nemůže určenou práci konati. Tu postačí, aby učitel upozornil v těchto zvláštních případech lékaře, který pak dítě podrobně vyšetří a sdělí, co dítěti chybí, a jak asi síly jeho duševní prací napínány býti mohou.

Ale že ve škole přetížení prací *skutečně existuje* a to zvláště zbytečnými duševními pracemi, které pro bystření rozumu, zušlechtění ducha a praktickou potřebu životní nemají významu, to uznáno skoro dnes všeobecně i mezi paedagogy i mezi lékaři; než učitel nemůže od toho ustoupiti, ba je spíše nynější praktikou školní nucen žactvo své přetěžovati prací, aby se mohl vykázati co možno nejlepším prospěchem. Proto se strany učitelstva vzhledem k těmto poměrům ani žádný popud k nápravě vyjítí nemůže. Zde by příslušelo lékařům, aby učinili u rozhodujících kruhů iniciativní návrhy, směřující ku povznesení školní hygieny i v tomto směru.

Že tedy mnoho dobrého způsobiti může hlubší vzdělání učitelstva ve zdravotně, rozumí se samo sebou, ježto poměr učitelstva ku školní hygieně je velice těsný, lékař pak jednak přednáškou, jednak rozhovorem, jednak upozorněním, jak k tomu neb onomu žáku jest se zachovati, mohl by platně vědomosti hygienické doplňovati. Ovšem předpokládalo by se jak u lékaře, tak u učitele rovné vzdělání paedagogicko-psychologické.

A má-li se zájem pro hygienu vůbec a školní zvláště v lidu budití a vzbuzený utužovati, má-li hygiena školní utěšeně zkvétati a mají-li závady zdravotní š rozkvětem hygieny postupně se umenšovati, jest takměř nezbytnou *součinností*

učitele s lékařem a naopak, aby se jejich pozorování v té příčině navzájem doplňovala, a pozitivními výsledky korunovala. Chceme tvrzení toto doložit konkrétními případy ze školní praxe.

Jak snadno na př. mohlo by býti trestáno dítě *pro nepokojnost posunčinou stížně* — a přece nebylo by zde spravedlivě obviňovati učitele, zvláště mladého a nezkušeného, který o posunčinně třeba slyšel, ale ve skutečném životě nikde se s ní neseznámil. Anebo jiný př.: Některé dítě by mohlo býti pokládáno za nechápavé a neschopné, kdežto lékař při něm zjistí *nedoslýchavost*, která připravuje dítě o větší neb menší část vyučování. Dítě se stydí nebo ostýchá k tomu samo se přihlásiti a tím jen trpí. A přece náprava tak jednoduchá. Na upozornění lékařovo posadí se dítě do přednějších lavic — a je zpomoženo domnělé nechápavosti a neschopnosti. — Také se přiházívá, že při tělocviku bývá dítě nuceno provésti nějaký výkon — a nemůže; ostatní děti se třeba usmějí, což žáka tím úsilovněji pobádá, aby tento výkon rovněž s ostatními provedl — ale přese všechno úsilí se mu to nepovede. Příčina toho nebývá vždycky skutečná tělesná neobratnost (která je ostatně zřejmě nápadnou), nýbrž v četnějších případech bývá to *srdeční vada, tuberkulóza, kýla*, — kteréžto všecky neduhy tělocviku naprosto nedovolují. Ty učitel zajisté zjistiti nemůže, ale za to může, jak již praveno, lékaře uvědomiti a dle rady jeho pak jednání zaříditi v každém jednotlivém případě.

Bez učitele hygieny pečlivého by zde uvedených případech lékař sám nic nesvedl právě vzhledem ku omezenému počtu návštěv, jež může lékař ve škole konati, a proto má tu velký význam *součinnost* obou činitelů.

Jak důležitý a dalekosáhlý význam může míti *pozorování učitelovo*, nejlépe viděti lze při prudkých nemocech *nakažitých* — tak zvaných *infekčních*, ježto každá taková nemoc má celou řadu příznaků předzvěstných, které předcházejí vlastnímu vypuknutí choroby. A tu mnoho lékař k odkrytí těchto prvních příznaků nepříspěje, — ač je to tak ohromně důležité k zamezení rozšiřování se chorob, — ježto nemůže býti denně ve škole již z toho důvodu, že by tím vyučování trpělo. A tu je hlavní úlohou hygienicky vzdělaného učitele, aby děti své třídy pozoroval; neboť on, znaje dokonale duševní povahu sobě svěřených dětí, snadno pozná, že dítěti něco schází, že je nápadně osmutnělé a apathické vůči všemu okolí i vůči tomu, co se kolem něho děje. Upozorní na to lékaře nebo rodiče, ježto se často stává, že ani rodiče nevědí o chorobě svého dítěte, a tím může býti právě učitel *prvním*, který včasným upozorněním zabrániti může výbuchu a rozšíření se nákazy, po případě i zachrániti život prvního nemocného. To se týká hlavně spály, spalniček a difterie.

Zabrániti rozšiřování se nemocí těch hned při prvním případě a jeho rozpoznání, je velice důležité, ježto nemoci tyto snadno i jinou osobou, která sama třebaš neonemocní, mohou do jiné rodiny — na př. učitelem samým do jeho vlastní rodiny — zavlečeny býti školními úkoly, knihami ze žákovské knihovny, přehlídkou školních sešitů, ručních ženských prací a podobně. Sem též patří epidemický zánět průšný žlázy, který se také často vyskytuje u mládeže školní.

Vedle těchto nemocí však máme ještě jednu nakažitlivou nemoc, a to jednu z nejzhoubnějších a nejpotměšilejších — tuberkulosu.

Jak snadno daly by se právě u dětí zjistiti první příznaky a počátky této zhoubné nemoci, která v počátečním stadiu s prospěchem se dá léčiti a rozši-

řuje se dechem i pouhým dotykem (na př. chorobný při čtení knížky si nasliní prst, kterým listy obrací, a tím nevědomky nemoc přenáší). Podobně tomu při ženských ručních pracích a jinde.

Důležitou úlohu hrají, jak již předem řečeno, mezi mládeží školní choroby oční, z nichž pak zvláště v ohledu infekce přenosný a nakažlivý trachom (egyptská nemoc) a některé druhy zánětů spojivkových, které však nutno rozlišovati od celé řady lhostejných, poměrně nenakažlivých zánětů spojivky, aby nebyly dítky posílány ze školy pro lhostejný katarh v domnění, že to infekční nějaký zánět.

Zavedením školních lékařů předešlo by se omylu a zamezilo by se rozšíření skutečně infekčních chorob. Mimo to — jak často by včasným upozorněním lékaře po vyšetření zraku dítěte, že to neb ono dítě má nositi přiměřená skla, zachován byl ne-li úplně, tož alespoň daleko na lepším stupni, nejdůležitější činitel — zrak!

Jak značné procento lidí nalezáme s různými zákaly a skvrnami na rohovce, které jsouce následek neléčení vůbec anebo špatného léčení různých zánětů na rohovce, působí značnou pokleslost bystrosti zrakové! A právě tato onemocnění vyskytují se dle zkušeností lékařů nejčastěji u školních dětí, ovšem najmě u dětí slabých, chudokrevných a špatně živěných, a tu by se upozorněním rodičů, jaké následky z neléčení neb babského léčení chorob těchto vzejítí mohou, snadno předešlo oné ztrátě ostrozrakosti.

Dále se nutno zmíniti ještě o affekcích kožních. — Jednou takovou kožní chorobou je svrab, který zajisté málokterý z nás viděl a tím méně bychom ho uměli přesně rozlišiti od kopřivky, při kteréž je dítě rovněž nepokojné, škrábe se a nařiká na pocit svrbění a pálení po těle. A přece je urticarie nemoc kožní úplně lhostejná ohledu infekciosity, kdežto svrab je kontagiosní, dotykem přenosný.

Neméně důležitým činitelem pro zdraví dětí je také zdravý chrup. Špatný chrup má vliv na zaživací ústrojí každého člověka, tím více tedy dětí, ježto má za následek různé katarhy zaživadel. Proto by bylo záhodno, aby lékař prohlédl chrup každého dítěte, jež do školy vstupuje, a rodičům oznámil, zda a jakých oprav tu třeba. Způsobem tímto by se přirozeně zlepšil nejen zdravotní stav žactva a nového pokolení vůbec, ale vzrostlo by zároveň porozumění pro péči o zuby, jak se skutečně dle zpráv odborných listů lékařských děje všude tam, kde prohlížení chrupu na školách zavedeno.

Z uvedeného zde patrně, že některých závadách hygienických nevěděli by si rady ani hygienicky vzdělaný učitel, že je tu třeba ku povznesení školní hygieny součinnosti učitele i lékaře, dvou to činitelů, kteří ve vzájemné důvěře a v naprostém přátelství zkušenosti své by si vyměňovali a na nich dále ku prospěchu školní hygieny budovali. A tu sama sebou přichází na povrch *otázka školních lékařů*, o níž tu a tam hojně bylo psáno a debatováno, a o níž se jen sympaticky vysloviti musíme již pro její účelnost, ponechávajice řešení jejím povolaným kruhům. Jisto však jest, že zavedením školních lékařů a součinností jejich s učitelstvem, mohly by býti řešeny důležité otázky školní z oboru zdravotnického na prospěch žádoucí hygieny školní s náležitým zřetelem a s radikální pronikavostí.

Pokud však se instituce školních lékařů nestane skutkem, dbejme sami (snad za pomoci obvodních lékařů) úsilovně o hygienu ve škole. Zkušenosti z posledních let nás důrazně poučily, že se některé epidemické nemoci — jako spála, spalničky, tak zv. »plané« či »ovčí« neštovice, difterie a pod. v Čechách velice rozmáhaly a místy venkonce *všechny děti na školách vystřídaly*, takže musilo býti vyučování na mnohých školách na kratší neb delší dobu z nařízení úřadův přerušeno. I dosti četná úmrtnost následkem této nemoci se v některých krajinách jevila. A přece mohlo býti toto zlo hned v počátcích svých důrazně udušeno, kdyby bývalo dbáno více příznaků, jež se jeví před nemocí samou, a děti, na nichž se podezřelé ty známky jevily, zavčas ze školy odstraněny a izolovány.

Důležitost věci věru sama ponouká k tomu, aby děti nápadně nepokojné nebo zase opáčně abnormálně osmutnělé, apathické, netečné, poslány byly ku prohlídce k obvodnímu lékaři, neb obvodní lékař aby byl povolán do školy a po jeho dobrozdání aby takové »*nápadné*« děti ve škole ponechány byly nebo ne. Leckde se snad tato hygienická metoda z nedostatku jiné, příhodnější, praktikuje; ze zkušenosti, po mnoho let se osvědčující, mohu také sám doznati, že hygieně školní nebyla nikterak na neprospěch.



* * FEUILLETON. * *

Marie Heurtinova, hluchoněma — slepa.

Sděluje VOJTĚCH KAMEŠ.

Politování hodnou bytostí jest slepec, rovněž tak i hluchoněmý. Což teprve máme říci o takovém ubožáku, kterého obojí toto neštěstí stihlo? »Nevidětí a neslyšetí! — Představte si dobře, co tu nahromaděno doslovně temností v těchto dvou slovech! Představte si v této noci uvězněný rozum! Představte si, jaká to hrůza cítiti, prostřednictvím dotyku, že existuje svět a hledati ze zdi žaláře těla východ na tento svět, a nenalézati !« tak výmluvně volal v zasedání francouzské akademie 23. listopadu 1893 slovatný Brunetiére, projednávaje o případu, o kterém zde psáti chceme, o vzdělání totiž Marie Heurtinové, dívky hluchoněmé a slepé.

Již r. 1774 napsal slavný učitel hluchoněmých, kněz *de l'Épé*: »Nabízím se z celého srdce svého, vlasti své i národům sousedním, vzíti na sebe práci vyučení dítěte (kdyby se takové našlo), které jsouc hluchoněmé, ve druhém neb třetím roku svém osleplo.« O slepém od narození neodvažuje se ani mluvíti. »Díky milosrdenství božímu, dokládá, že nebylo nikoho na

světě, kdo by tak hrozným způsobem byl zkoušen! Ale kdyby byl jen jediný, přejí si, aby mi byl přiveden, abych mohl péči svou přispěti k velikému dílu jeho spásy.« Bez výsledku bylo tenkrát pátráno v celé Francii po takovém nešťastníku.

Avšak již na počátku minulého století vyučil dr. Howe v Bostonu hluchoněmou a slepou dívku Lauru Bridgemanovu, která ztratila zrak i sluch v druhém roce věku svého. Později naučil H. Hirzel v Lausanně mluvíti osmnáctiletého hluchoněmého slepce Eduarda Meystra, vkládaje mu do úst rozličné hranolky a válečky. Výslovnost jeho ovšem byla nedokonalá a těžko srozumitelná.*) V době nejnovější mnoho hluku činilo se s Miss Helenou Kellerovou, hluchoněmou, slepou, která vzdělána byla v Bostonském ústavu pro hluchoněmé. Časopisy přinašely její podobizny, psaly nadšené články, vydávány brožury a celé knihy. Mis Helena Kellerova rozhlášena jako americká celebrita; podotknouti však dlužno, že i ona ztratila zrak i sluch v osmáctém měsíci svého věku.

*) Více o tom: J. C. Knie: *Erinnerungen eines Blindgeborenen, nebst Bildungsgeschichte der beiden Taubstumblinden Laura Bridgeman und Eduard Meystre nach den französischen und englischen Originalberichten des P. A. Dufan, S. G. Howe, und H. Hirzel, Breslau 1852—58.*

O tiché práci katolických řeholnic však nedělá se mnoho hluku, často se ani o ni širší veřejnost nedoví. R. 1870 hrůzami francouzsko-německé války ztratila Marta Obrechtová, dítě 3 a půl roku věku mající, zrak, sluch i řeč. V ústavu Matky Boží v Larnay vyučena pak byla sestrou Medullou. A žákyní této sestry Medully byla i sestra Markéta, která přijala těžký úkol 1. března r. 1895, vzdělati a vychovati *Marii Heurtinovu*, dívku té doby desiletou, která však byla *hluchoněmou a slepou již od narození*.

Otec její, chudý bednář z Vertou (Loire-Inf.), nevěděl si s ní rady. Ústavy pro hluchoněmé ji nechtěli přijati, že jest slepou; ústavy pro slepé odmítali ji, že jest hluchoněmou. V jednom ústavu mu ji vrátili, že není slepou, ale že jest hloubou. Na štěstí dověděl se o ústavu pro hluchoněmé v Larnay, kongregace Sester sv. Moudrosti. Sem dopravil za pomoci své tety ubohé dítě. A statečně sestře Markétě podařilo se toto neobyčejné dílo vychovatelské tak, že francouzská Akademie 23. listopadu 1899 přičkla jí Montyonovu cenu ctnosti. Bylo však potřeba přímého rozkazu sv. Otce, aby skromná sestra sdělila, čeho komise Akademie žádala.

Myslíme, že každý vychovatel s vroucím zájmem sledovati bude postup tohoto divu vychovatelského umění, ježž nastiniti chceme.

Když otec a teta zanechali Marii v ústavu a když to ona zpozorovala, vypukla v zuřivost, která trvala dva měsíce, zmítala sebou děsně a válela se po zemi, tloukla pěsmi do podlahy, při tom vydávala zoufalý křik, podobný hroznému vytí, který až ven slyšeti bylo. Nebylo možno opustiti ji ani na chvílenku. Aby ji utišily, braly ji Sestry s ostatními ven na krátkou procházku, ale i tu propukala zuřivost znovu; křičela, vrhla se do příkopu u cesty a úsilovně bránila se, když se měla vrátiti. Několikrát musily ji odnésti za ruce a za nohy, nedbajíce jejího řevu.

Po každé, když rukama dostihla někoho, ohmatala mu hned hlavu, a když místo čepičku ostatních hluchoněmých, našla závoj některé řeholnice, rozzuřila se znovu.

Přece však počala sestra Markéta vyučovati tuto »žákyni«. Pozorujíc, že Marie

má zvláštní zalíbení v její kapesním nožiku, vzala ji jej. Marie se rozlobila. Sestra ji jej na okamžik vrátila a položila ji jednu ruku přes druhou, jako kráječíc, což u hluchoněmých znamená nůž, pak ji nožik zase vzala: dítě se zase zlobilo, ale jakmile mu přišlo na mysl, aby učinilo samo to znamení, byl jí nožik trvale vrácen. První krok byl učiněn: dítě pochopilo, že jest jakýsi *poměr mezi znamením a předmětem*.

Touto cestou pokračovala učitelka dále. Od její tety věděla, že Marie ráda jí chléb a vejce: i dávaly jí v jídelně často jedno vejce. Jednoho dne, když vejce dychtivě chytla, sestra ji je vzala, dělajíc na rukou znamení, které znamená vejce. Dítě se zlobilo, ale poněvadž neopakovalo nové znamení, nebylo mu vejce vráceno, ale dostalo místo něho maso. Marie nebyla spokojena, ale hmatala družkám svým do talířů, chtějíc se přesvědčiti, zdaž ony nedostaly vejce. Druhého dne bylo jí vejce dáno na talíř; hned se ho zmocnila, ale bylo jí vzato a znamení pro vejce opakováno, a když pak je ona sama také opakovala, bylo jí konečně vytoužené vejce vráceno. Tak se dělo i s ostatními pokrmy i také s jídelním příborem. Po krátkém čase nebylo jí nic v jídelně chystáno na stůl, ale ona sama příjoudc naučeným znamením žádala, čeho jí bylo třeba.

Pak přišlo na řadu plechové nádoby kuchyňské, které s velkou zálibou po celé hodiny ohmatávala.

Tak byla obeznámena, ať tak díme, s prvním slovníčkem; slovníčkem v podstatě syntetickým, kde jedno znamení značí jeden předmět. Bylo však nemožno pokračovati dlouhou methodou touto a obtěžovati její paměť velkým počtem znamení, aby si nic nezmátla. A také zdaž by bylo možno naléztí dosti jednoduchých znamení pro každou věc? Bylo potřebí vstoupiti na cestu analýse. To také učinila sestra Markéta, a naučila žákyni svou abecedě posuňkové, které se užívalo při vyučování hluchoněmých, před zavedením metody vokální. Jenom že obyčejní hluchoněmi znamení toto *vidí*, kdežto zde bylo potřebí, znamení to na rukou jaksi *klásti*, aby je dítě cítilo. Postupujíc, jako vždy od známého k neznámému, ukázala sestra žákyni své, jak znamení celková, kterým se naučila nejprve, rovnají se skupině znamení abecedních. Tak naučilo se dítě brzy označovati nůž buďto jedním znamením zkráceným dle dřívějšího vyučování,

anebo znamenání písmen, z nichž se slovo to skládá. Nyní již možno říci, že se malá hluchoněma naučila jaksi mluvit, majíc k dispozici řeč znaménkovou, kterou mohla označovatí neobmezený počet věcí. Bylo nyní potřebí dáti jí také zrak, to jest naučiti ji čísti.

Za tím účelem naučila jí sestra Markéta abecedě Braille-ové, t. j. písmenám vyraženým, jak se jí učí slepci. Bylo potřeba ukázati jí na novo, jak skupina vypíchaná rovná se písmenám posuňkovým, kterým naučila se před tím. Nový tento pokrok uskutečněn docela přirozeně.

Tak první výchov nešťastného dítěte vykazuje tři etapy 1. aby sestoupilo světlo v temnoty její duše, vycvičena v označování každého předmětu zvláštním znamením; 2. zacházeno s ní jako hluchoněmou, vyučena abecedě posuňkové, ovšem pomocí hmatu; 3. zacházeno s ní jako se slepou, vyučena abecedě Brailleovsk', aby mohla čísti. Bylo k tomu potřebí ovšem neúporné vytrvalosti a láskyplné trpělivosti obětavé učitelky. Práce tato trvala asi rok.

* * * SMĚS. * * *

Upozornění. Kalendář »Svatý Vojtěch« již vyšel a začínáme jej právě rozesílati. Velký stojí 1 K, malý 60 hal. Těm, kdo budou platit kalendář v plné ceně, hradíme poštovně, kdo budou mít při větší objednavce slevu, ti si poštovně zaplatí sami. K objednavce přiložíme ček. — Objednávky vyřizuje admi istrace družstva Vlast, Praha, č. 570-II.

Výbor družstva Vlast konal dne 3. září 1901. sedmou schůzi v XVII. správním roce za předsednictví dp. faráře dr. Rud. Horského a za přítomnosti 7 členů výboru. — Schůze byla zahájena modlitbou. — Jednatel p. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Ústřední výbor Národní jednoty v Olomouci žádá, aby do jeho čítárny »Vlast« zdarma byla zasílána. Přijímá se. — Četní jubilanti děkují družstvu za blahopřání. Dopisy jejich byly ve výboru čteny a vřelý tón jejich byl od členů výboru s potěšením vyslechnut. — Dp. Fr. Daneček, kaplan v Krumsíně a p. Jos. Nejezchleba, rolník, oba z Moravy, děkují za darované knihy,

jež slouží veřejným účelům v oblasti jejich působistě. — Dp. farář Václ. Havlík ze Sopot blahopřeje družstvu, že obdrželo koncesi na neobmezenou knihtiskárnu. Děkujeme uctivě dobrému příteli a podporovateli. — Redaktor »Vlasti« sděluje, že obdržel pro »Vlast« od p. děkana Bedřicha Kamarýta krásný cestopis »české princezny« po Arménsku a po Kavkaze. Cestopis začne již v 1. č., XVIII. roč. »Vlasti« vycházeti. — Řídící učitel p. Jos. Flekáček napsal pro »Vlast« divadelní hru: »Pro blaho lidu«. Obraz ze současného života ve třech jednáních. Výbor se usnáší, aby tato roztomilá práce vydána byla také ve zvláštních otiscích. — Výbor probral na to celou řadu vnitřních záležitostí a když bylo referováno o tiskárně a o financích družstva, ujal se předseda slova a pravil asi toto: Abychom získali hojně procent (8—15%), zavázali jsme se, že kapitál za stroje a písmo, za stavbu tiskárny i jiná brzy zapravíme. Již jsme hojně kapitálu splatili, ale ještě slušnou část jest nám doplácti, a to hlavně na konci roku 1901 a v roce 1902, i činím tento návrh: Kdo může, ať se stane doživotním abonentem »Vlasti«, »Vychovatele«, »Našich Listů« a »Sborníku historického kroužku«, a to buď všech najednou nebo jenom těch, které jsou mu nejmilejší. I složil by doživotně: za »Vlast« 200 K, za »Vychovatele« 150 K, za »Naše Listy« 100 K, za »Sborník historického kroužku« 125 K, t. j. tolik, aby 4 proc. úroky vynesly roční přeplatné toho kterého časopisu. Kapitál by složil hned, a družstvo by mu dalo písemné stvrzení, že má doživotní právo na ten, který náš časopis, nebo na všechny naše tuto jmenované časopisy. Kapitál by patřil družstvu a doživotní právo abonentní nesmělo by nikomu býti odkázáno — přestalo by totiž úmrtím doživotního abonenta. Kdyby některý náš časopis zanikl, může doživotní abonent přenést své právo na jiný časopis nebo literární podnik družstva tak, že by požíval těch výhod, kolik by činily 4 proc. úroky jeho složeného kapitálu. — Návrh dp. předsedy byl po živé debatě jednohlasně schválen a navrhovatel stal se ihned doživotním abonentem »Vlasti«, »Vychovatele«, »Našich Listů« a »Sborníku historického kroužku«, řka, že částku 575 K složí hotově ve 14 dnech.

Prosíme, aby mohovitější příznivci naši příkladu dp. faráře dr. Rud. Horského a předsedy našeho následovali. — Za těžce nemocného p. probošta Msgr. Dr. Ant. Lenze vy-

konal výbor vroucí modlitbu. — Na to předseďa schůzi uzavřel.

Pranýř Českého učitele jest v permanenci. Suchá guilovina, ovšem již otupená, stále rukou organisovaného pisatele se spouští. Škoda ovšem, že »mele na sucho«. Heslo: »Organisovaný učitel, nechod na farské hostiny«, vyznívá často do prázdna. Mluvili jsme se starým, zasloužilým učitelem. »K vůli pokoji«, jak pravil, přispívá též na organisaci. Ale s tou kanonádou, jež chce i dávnoleté přátelství mezi knězem a učitelem rozbiti, nemůže se prý spřátelit. Rekněte mi, prosím, jak je to možné, aby kněz a učitel, dávní a upřímní přátelé již z dob studií, nyní na pouhý povel nějakého redaktora z Prahy, měli zapřít všechny city a přerušit pro čirou jeho zvlí všechny přátelské styky? Povězte mi, jak má ten učitel, který syna svého vypravil do semináře — a těch není málo — nyní všechny styky přerušit se svým farářem, který byl mu dosavad upřímným rádcem? Či snad bude chtít Č. U. na mně, až syn můj bude farářem, abych i k němu »na farskou hostinu nešel?« Tak as uvažoval učitel o nynějších proudech v Č. U. I přes. to, že v »Osvětě« na tuto nízkou proskřipci, stavu ne důstojnou, bylo zřetelně poukazováno, Č. U. s důsledností, jež buď z neznalosti poměrů na venkově, buď z umíněnosti pochází, vede svou dále. Podpisuje klidně své rozsudky, a dává rány — do vody. Robespierre, naslouchaje v saloně Duplayově zpěvu jeho dcery Leonory a čichaje k vonné kytici na stole postavené, podepisoval rozsudky smrti. Byloť jich také množství, že on, ubožák, ani v chvílích zábavy, nemohl si popřátí plného oddechu. Popravčí mistr z Č. U. patrně sní o podobném slavověnci. Přejme mu toho, když ho to těší.

»Čas« ve své umravňující snaze přinesl několik článků o učitelích — vojácích. Líčí jich nevázaný život v šatě vojenském v Josefově, Terezíně a j. Učitel, který ve svém občanském šatě, pamětliv svého stavu, vede si mravně, převlečen v šat vojenský, nestydí se prý navštěvovati nejobscurnější brlohy nemravnosti. Toť jest ovšem smutný fakt. Za poklesky jednotlivcovy nelze ovšem zodpovědným činiti celý stav. Ale celý stav tím ovšem trpí, jak z článků »Času« vyznívá. »K službě vojenské jest třeba mnoho síly fysické — dodáv. Čas«, — ale *ještě více síly mravní*. Podivno, proč »Čas«

neobrací se na velké orgány literárního a organisovaného učitelstva, aby tyto listy »mravní síly« vojákům a učitelům ve svých sloupcích dodávaly? Patrně pro stálé napadání »klerikálů« nedostává se jim v listech — k tomu místa. —r.

Ku školní hygieně. V Lipsku byly ve všech školách podlahy chodeb a učeben natřeny zvláště k tomu připraveným podlahovým olejem (minerálním olejem). Tento nátěr činí ovšem podlahu mastnou, ježto nikdy zcela nevysychá, ale za to má tu velikou přednost hygienickou, prach, který na podlaže se ukládá, přejímá tak, že nemůže více do vzduchu vystupovat a lze jej velice snadno smést. Vzduch ve třídách jest pak, jak všichni učitelé i lékaři dosvědčili, velice čistý a zdravý. Stálo by věru za to, aby i naše pokročilejší místní školní rady řečený nátěr objednal a s ním učinily zkoušku, aby školní vzduch, tento největší nositel bacilů a chorob nakažlivých, tímto způsobem byl čistěn. Byl by to nejlepší krok na polí naší, dosud často zanedbávané, hygieny školní. Pp. učitelé a členy místních školních rad vřele na tuto myšlénku upozorňujeme.

* * LITERATURA. * *

Zákony a nařízení o věcech školských, výnosy konsistorní, jakož i rozhodnutí školních úřadů ve zvláštních případech. Uspořádal *Václav Špaček*. Dílu I. část 1. Nákladem V. Kotrby. Cena 2 K 80 h. Neunavnný pracovník ve věcech školských a zasloužilý redaktor V. Špaček s mravenčí pilí sebral všecken obsáhlý materiál zákonů, výnosů a nařízení u věcech školských ve sbírku, jejíž první díl právě byl vyšel.

Což dává přednosti sbírce p. Špačkové před podobnými sbírkami Čelakovského, Krále, a před instruktivními spisy Dra. Skočdopole a Dra. Mrštika, jest právě úplnost, s jakou i *výnosy konsistorní a okresních školních rad*, pro učitele a katechety nejvyšší tuto důležitá, pilně jsou sebrány. Mnohé konflikty, tu či onde se vyskytující mezi učitelstvem a katechetou, spory, jichž vypuknutí jen jest na škodu vychování mládeže a přátelského spoluzítí učitelstva s kněžstvem, zaviňuje zajisté jen nedostatečná znalost zákonů neb výnosů úřady školními vydaných. Ve sbírce p. Špačkové obsaženy

jsou speciální výnosy, jež v jiných sbírkách do té doby marně byl hledal. Pečlivě udaná data výnosů a jich prameny činí tuto knihu *authentickou sbírkou* zákonů a nařízení školních. Proto upozorňujeme všechny pp. učitele a katechety na tuto důležitou, velice přehledně sestavenou knihu. Mladším, dosud méně zkušeným pracovníkům na roli školské, jest ona nepostradatelným Vademecum. Jest to výborný právní rádce učitelův. Kéž neschází v knihovně žádného našince! Leges vigilantis sunt scriptae. R.

(Zasláno.)

Na sklonku XVII. roku — 1900 — 1901.

Vstupující v nový, již XVIII. rok své činnosti, obnovujeme opět své zásady, kterými se od I. ročníku »Vlasti« pevně a a nezloonně řídíme.

K »Vlasti«, která byla zpočátku jediným časopisem družstva, přibýly postupně: »Vychovatel«, »Dělnické Noviny«, nedávno proměněné v týdeník »Naše Listy«, »Sborník histor. kroužku«, »Hlasy Svatováclavské«, »Vzdělávací četba katolické mládeže« a kalendář »Sv. Vojtěch« ve velkém a malém vydání. Mimo to vydali jsme různé knihy a časové brožury. Z fondu pro zakládání katolických knihoven založili jsme v zemích česko-slovanských přes 100 knihoven, sociální odbor vysílal na venek řečníky; Historický kroužek pořádal odborné přednášky a radil se o svých záležitostech. Literární sekce rokovala ve svých schůzích o současných literárních proudech a zjevech, bedlivě si všímajíc zvláště věci ryze katolických a protikatolických; útoky proti církvi a náboženství nenechává bez odvety a v tomto období pilnou péči míní věnovati agitační literatuře protestantské.

S Jednotou katol. učitelstva v království Českém jest družstvo v intimním, přátelském spojení; Jednota má své místnosti, schůze a knihovnu ve vlastním domě družstva.

Rovněž i Tisková liga, spolek samostatný, vyrostl z pudy družstva Vlasti a má v něm pevnou oporu.

Roku 1897. koupilo si družstvo vlastní dům za 160.000 K, a r. 1900. zřídilo si vlastní knihtiskárnu s omezenou koncesí a r. 1901. dosáhlo po velkých překážkách, že mu c. k. místodržitelství udělilo samostatnou a neomezenou koncesi, což jest věc velikého a důležitého významu.

Máme tedy dosti příčin, děkovati Bohu za všechny tyto milosti, jimiž nás obdařil; zrak náš dívá se jasně, jistě a spokojeně v budoucnost.

S pevnou důvěrou v Boha, posílněni starosvěděncem přízní svých věrných přátel a příznivců a s nadějí, že naše dobrá a společná věc katolická najde nové přátele, vstupujeme 1. října t. r. v nový správní rok. V družstvu a ve vlastní katolické straně čeká nás mnoho pozitivní práce, ale jinak bude nám podstoupiti urputný boj. Ať se z nás nikdo neklame: to, co letos bylo započato, nebo provedeno ve Španělich, v Portugalsku a ve Francii, k tomu se už dlouho připravuje nálada i u nás. Od shora dolů a od zdola nahoru pracuje náš protikatolický tisk, naše protikatolické spolky a ústavy k tomu cíli, aby podvrátily základy víry a církve.

Zjevně německé »Los von Rom« provádí náš český, protikatolický tisk již dávno, ale pod jinou formou, pod jiným jménem, hlavně pod maskou Husitismu a starokatolictví, a kdyby toto »Los von Rom« nestavělo nám jasně před oči záhubu české vlasti, odhodlala by se i tato forma a český nepřítel církve podal by k odboji proti katolickému náboženství ruku svému německému odpadlickému hlasateli. Agitace a demonstrace proti katolickým sjezdům v Čechách a na Moravě jsou toho nejlepší dokladem.

V této vážné době voláme pod prapor družstva všechny katolíky dobré vůle. My jsme se nikdy nikoho nebáli, my jsme se vždy stavěli na odpor nepřítelům církve a my ukážeme v této vážné době statečnost hlavně nyní.

Družstvo Vlasti, vyzbrojeno intelligentními spolupracovníky, věrnými přívrženci, udatnými bojovníky a mohutným tiskem, staví prsa svá před pronásledovanou matku, svatou římsko-katolickou církev, družstvo pozvedá své paže proti tupitelům víry a družstvo vezme pod ochranná křídla svého tisku pronásledované bratry z tábora katolického.

Redaktor »Vlasti« procestoval letos Bavorsko, viděl Innmosti, Solnohrady a Linec, prohlédl si velkolepé tiskové závody a ústavy katolické a tím duši svoji posílil k dalším úkolům družstva. Viděl, že není všude tak zle jako u nás, i přičinil se, aby i u nás katolicismus mohutněl.

POKRAČ.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci colorotně 6 korun, půletně 3 koruny. Do krajin německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumním, klorikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zaslá se předpl. adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtež Em. Žákoví, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá přis. evky K. Skultety, ř. učitel v Se-stovicích, (p. V. Jesenice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frt. Horáček. (Pokračování.) — Fysiognomie a charakter. Z franc. volně podává F. Neliba. — Zdravotnictví ve škole. Sestavil Josef J. Váňa. (Dokončení.) — Feuilleton: Marie Heurtinova, hluchoněma-slepa. Sděluje V. Kameš. — Směs. — Literatura. — Zasláno.

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

* POKRAČOVÁNÍ.

Máme-li mluvit o *metodě*, dle níž na středních školách by se mělo vyučovati, tu mimoděk obrátí nám jest zřetel v první řadě *k jazykům*, buď klasickým, buď moderním, jichž důležitosti pro vzdělání vůbec žádný soudný člověk zajisté nebude popírati. Zejména na gymnasiích zůstane *pěstění jazyků* a literatury i nadále jádrem a středem vzdělání v pravdě humanistického. Proto také nejdeme ani s těmi, kdož *řečtinu* chtějí z gymnasií odstraniti vůbec, ani s těmi, kdož *latině* by rádi přisoudili úlohu pouhé popelky. Jsme proti krajnostem vůbec i proti nemístnému vychvalování jazyků klassických, i proti nedůstojnému jich snižování.

Bez znalosti latiny neporozumí moderní vzdělanec ani kulturnímu vývoji lidstva, ani jazykům cizím, ba ani vlastnímu jazyku mateřskému. Vždyť přece jest mluva národů indoevropské skupiny tak proscycena živly latinskými a řeckými, že člověk jazyků těchto úplně neznalý ani vlastní řeči *po stránce etymologické* neporozumí.¹⁾ Kromě toho tvoří řecko-latinské skloňování a časování páteř živoucích jazyků indoevropských. Tedy s tohoto čistě *formálního* stanoviska hájme studium latiny a řečtiny, a nikoli proto, jakobychom v jazycích těch zřeli klíč k pokladům kulturním, kterých by mládež studující jinde marně hledala. Neboť nepopíratelnými činiteli kulturními jsou náboženství, život politický a společenský, vědy a umění.

Nuže, kterak jeví se živlové tito u Řeků? Přenecháme v otázce této, nad jiné choulostivé, slovo povolanému a uznámemu znalci dějin kulturních *Fr. Hellwaldovi*. Týž se pronáší následovně: »Nesmíme sobě snad náboženství hellenské představovati jako ideální kult čisté přírody — svobodný, ryzí, veselý a bujarý

¹⁾ Srov. jen několik nejběžnějších slov: Mlýn, němec. Mühle, lat. mola; skříň Schrein, sernium; škopek, Schaff, scaphus; křída, Kreide, creta; klíč, Schlüssel, clavis; putna, Butte, puteus; late lat. vitulus; karfiol, salát, špinát, celer, cibule, petržel, koláč, kalhoty, len, vlna, církev, klášter, inkoust, kříž, lucerna, varhany atd. Pozn. spis.

— neboť nízký mravní pojem, který sobě Řekové upravili pro své bohy, ukázal se býti nepřemožitelnou překážkou pro samy myslitele pozdější; a zdá-li se snad býti příliš krutým tvrzení, že náboženství řeckého národa původně venkoncem postrádalo *ethického* zrna, a to proto, že skutečně veškeré ony pojmy ethické, které za staré doby ve vědomí národa jako všeobecně platné byly vyvinuty, nalézají se ve spojení s pojmem o bozích (a ten jest velmi málo ethický! Pozn. spis.) přese všechno jistým zůstává, že na ony pojmy ethické nesmíme přiložiti měřítko časů pozdějších! .¹⁾

A o *filosofii* řecké dí týž učenec:

»Stejně jako v nauce o bozích Hellenové těžili z materiálu cizího, tak i v myšlení nebyli nikterak původními. S namáháním dopjali se závěrků, k nimž v Egyptě, Indii, ano docela i v Číně dávno byli přišli. Podezřelým jeví se již býti, že se nejmenuje žádný řecký mudrc před r. 670 př. Kr., kdy egyptské přístavy již cizincům byly otevřeny. Prvním filosofem byl *Thales*, (600 př. Kr.) a ten byl původu — fenického. Také nepovstaly první školy filosofické v Helladě snad, nýbrž u maloasijských Jonů, kteří s Peršany a jinými byli ve spojení *Plato* a *Pythagoras* převzali nauku o stěhování se duší z náboženství východních. (Srov. *Zeller*, Die Philosophie der Griechen etc. Leipzig 1869.)

Egyptané znali *měřitvi* 3000 let před *Anaximandrem* — letopočtu pak americký kmen Tolteků předstihl veškeré Řeky. Co pak *zeměpisu* se týká, tu byli učenci školy jonské obětí největších bludů. (Srov. *Peschel* Geschichte der Erdkunde p. 30.)

Že *ctnosti rodinné* nemohly kvésti tam, kde nevěstky platily daň (*πορνικόν τέλος*), kterou stát za veliké summy každoročně pronajímal, kde slavný zákonodárce *Solon* vystavěl chrám ke cti »*Ἀρροδίτη πάνδημος*«, kde hetéry provozovaly vynikající vliv nejen na umění, hudbu, zpěv a řečnictví, nýbrž také na poměry politické (na př. Phryné, Lais a Aspasia), kde cudnost panenská nebyla žádnou ctností, kde cizoložství (na př. ve Spartě) nebylo považováno za zločin,²⁾ kde provozovány pod státní ochranou mrzkosti proti přírodě, které moderní stát trestá mnoholetým těžkým žalářem,³⁾ — že v ovzduší takovém ctnosti rodinné, tyto nejušlechtilější květy na stromě nejdůležitější jedničky státní, ani vzniknouti nemohly — o tom zajisté nikdo nebude pochybovati!

Nejlépe bylo s ctnostmi společenskými. Byloť Hellenům, kteří člověka nazvali »*Ζῶων πολιτικόν*«, od jakživa životní potřebou, bráti účastenství na záležitostech veřejných a politických. Proto také celý den trávili na ulicích, náměstích, ve veřejných cvičištích, ve přístavech aneb v divadle. To bylo ovšem možné tam, kde na 4—3 milionů občanů svobodných připadalo neméně než 12 milionů otroků a nevolníků!

¹⁾ Kulturgeschichte in ihrer natürl. Entwickl. I. 346.

²⁾ »An der Tafel der Phryne fanden sich selbst Areopagiten ein. Der Gesetzgeber (ve Spartě) wollte nicht, sagt Plutarch, dass die Bürger eifersüchtig auf den ausschliessenden Besitz ihrer Frauen Anspruch machten Döllinger »Judenthum u. Heidenthum.«

³⁾ »Wo bei den Griechen von Liebe die Rede ist, da wird an ein Weib nicht einmal gedacht. Plato sagt in seinem Symposion Nicht von Natur, sondern nur durchs Gesetz gezwungen geht ein Mann, dessen Neigung Jünglingen zugewendet ist, eine eheliche Verbindung ein.« Döllinger o. c.

»Das ganze Volk,« dí *Hellwald*, »war streng genommen ein Volk von blossen Herren, die sich für ihren Theil die Pflege der Künste und Verschönerung der Lebensgenüsse vorbehalten hatten; des Lebens Mühe und Plagen überliessen sie den Sklaven und den Metoiken.«¹⁾ Že však jednostranné a upřílišněné zaměstnání politické dobrému mravu společenskému spíše škodí než prospívá, toho důkazy četné vidíme i za dnů našich. Nejinak bylo u Řeků: Zahálčivost, tlachavost, (srov. přezdívkou: »garruli graeculi!« Pozn. spis.), udavačství (sykofanté), podplatnost, bezuzdné pachtění se po výnosných místech, mstivost rodinná (krvina) s jedné, nedůstojné pochlebenství vůči vrtkavým massám s druhé strany, jsou smutně vynikajícím rysem společenských styků hellenských.

V jednom ohledu ovšem náleží jim bez odporu palma vítězství, a to na poli *umění*, hlavně *stavitelství sochařství a krásného písemnictví*. Řekové vynalezli *drama*, vytvořili v lyrice díla nesmrtelná, vyslali na jeviště světa dějepisce a řečníky nehynoucích zásluh, vybudovali soustavy filosofické, an největší filosof všech věků, *Aristoteles*, zrodil se v jejich středu. Řekové stanovili zákony *krásna*, a jejich sochaři vyrobili vzory krásna, v lidském těle zjeveného, k nimž i nejzazší epigonové nuceni budou putovati, nemají-li ztratiti smysl pro dobrý vkus.

Nelze tudíž popírati, že v ohledu na vzdělání *aesthetické* umění a literatura řecká obsahuje hojně momentů vzdělávacích, jakých jinde nadarmo bychom hledali. Avšak k vůli tomu tak truduplného studia *řečtiny*, jak se až podnes děje a — jak brzo ukážeme — také *latiny*, netřeba, jelikož studující zmíněné vzdělání *aesthetické* snadno může osvojiti sobě cestou kratší, ač-li duch jeho vůbec k poznání a posouzení oněch momentů jest schopen.

Co se stavitelství a sochařství antického týká, tu lépe než sáhodlouhé výklady četby starické poslouží výkresy a vyobrazení, a neškodilo by, kdyby kreslení na gymnasiích zavedeno bylo co předmět povinný. Pokud pak jde o krásy děl literárních, tu lze zajisté tytéž lépe pochopiti ze zdařilých překladů, než z originálů, kde žák musí dříve prodírat se pralesem mluvnického a stilistického hloží, než se dostane k pojmu neb obrazu líčenému. Neoddávejme se bludným illusím. Překládáním z originálu má prý žák poskytnuta býti možnost nahlédnouti do duševního života antických národů kulturních!

»Četli jsme kdysi,« dí prof. *Kleinwächter*, v oktávě *Sofoklovu* »Antigonu«. Mohu každého ubezpečiti svou ctí a svým svědomím, že my všichni bez rozdílu, jak jsme ve třídě seděli, neviděli v »Antigoně« jiného, než směs pravidelných a nepravidelných jmen podstatných a sloves, aoristů prvních a druhých, futur taktěž prvních, druhých ano i třetích, aktiv, medií, passiv, atd. Vlastní děj dramatický a krásy básně zmíněné poznal jsem teprve po letech, když jsem viděl »Antigonu« na jevišti. Kromě toho musím vyznati, že ač jsem po celý čas studoval s vyznamenáním, ničemu z řecké literatury jsem nerozuměl, neměl-li jsem po ruce »Překlad« a »Slovník«; také se mi nikdy nepodařilo vniknouti do tajemné svatyně řeckých přízvuků; a až do dneška nevím dobře, co vlastně řecký »aorist« znamená; pouze tolik tuším, že to je asi něco podobného, jako »imperfectum«. Tážu-li pak se, jaký prospěch mi kyne z toho, že po 6 let jsem se poctivě mučil s řečtinou, tu zní odpověď děsně krátce. Celý užitek záleží v tom, že vím, co znamená teleskop, telegraf, stenografie, neuralgie, sthetoskop,

¹⁾ L. c. p. 370.

aneb co značí kalodont, odol a agathol. Toho však docílit lze dříve než za 6 let! K ocenění »Antigony« postáčily mi tři hodiny v divadle; Homéra byl bych se naučil lépe znáti a jeho si vážiti, kdybych ho byl četl v dobrém překladě; z řečí Demosthenových, které jsme na gymnasiu zlozkovitě četli, nepodržel jsem ani za mák. A přes to vše hájím náhled, že řečtině náleží místo v učebné osnově gymnasií, aby vzdělanec znal původ a význam cizích slov, jimiž jazykové moderní jsou nasyceny.«¹⁾ —

(POKRAČOVÁNÍ.)

Fysiognomie a charakter.

Z francouzského volně podává FRANTIŠEK NELIBA.

Svého času velikou pozornost vzbuzovala frenologie proslaveného německého lékaře Galla. Tento pán tvrdil, že všechny náklonosti a vášně duševní lze poznati na lebce jednotlivého člověka a sice dle různých vydutín, které již hned v prvních letech vytvořily výdmy (náдоры) vrchní části mozkové. Tyto výdmy mozkové jsou dle Galla ve vztahu příčinném s povahou člověka. Toto učení bylo pochopitelně svrchované zajímavosti. Hlava lidská poskytovala nám takovou službu, jakou nám poskytuje jakákoliv mapa geografická. Jako dovedeme na mapce lehce, dle různých ohrazení a značek určit tu neb onu zemi, to neb ono město, rovněž tak dle různých výdmy na lebce člověka dala se určit jeho bojovnost, zamilovanost, lakota, nenávisť atd.

V malé čtvrtodince, dle zmíněného lékaře a jeho žáků, bylo by lze určit povahu každého dítky. — To jest dojisty podivuhodné!

Učení toto se však neudrželo. Frenologům byla učiněna ta hlavní objekce, proč že všechny tendence duševní by byly soustředěny jenom na externí části mozku, a proč by vnitřní část neměla býti účastná?

Frenologie, založená na různých »výdmech«, se tedy ze stanoviska vědeckého neudržela — a její místo, kteréž se potvrzuje vědecky, zaujala — *fysiognomie*, která pozorováním obličeje udává obyčejné náklonosti dětí.

A čím lze pravdivost tohoto pozorování odůvodnit? — Vzájemnou odvislostí, jakou tělo a duše jsou spojeny. Činnost duše vyvolává činnost těla a naopak. A zvláště obličeje to je, na kterém zřejmy jsou všechny modifikace myšlenky, na němž zjevny jsou též všechny pocity zraku, čichu, sluchu, chuti a hmatu.

Nebude nezajímavo poznamenati, jak z obličeje soudí se na povahu lidskou. Tak v některých knihách můžeme se dočísti, že »obočí« pohyblivě prozrazuje dítko živé a nervosní.

»Plavé vlasy« jsou znakem jemnocitu a soucitu, »vlasy černé« značí neodvislost.

»Orlí nos« značí mocnou vůli.

»Nos malý a hubený« prozrazuje posměváčka.

»Nos velký a masitý« značí dobráčka.

Dle »úst« dá se opět souditi na inteligenci člověka. — Intelligentní člověk pozná prý se podle toho, když dolení ret trochu přečnává, na těžkopádnost ducha ukazuje pořad obrácený, — přečnává-li totiž ret hořejší.

¹⁾ »Das Leben« II. 1898. pag. 132.

I z »brady« dá se souditi na povahu. Brada pohyblivá a zašpičatělá žaluje na zlomyslníka.

Tlustý »krk« je obyčejně majetkem lidí zlostných, tenký krk mají bázlivci.

Za spolehlivost a nesklamnost těchto fysiognomických proroků povahy lidské ručiti, bylo by ovšem choulostivo — než ale přece je jedno okénko, jedno zrcadlo podivuhodné jasnosti a přesnosti, ve kterém mohou rodiče neklamně spatřiti nitro jejich dítků.

Jsou to oči.

Oči neklamnou

Již ani o uchu nemůžeme totéž říci.

Co ty uši naše musí slyšeti klamných slov pronesených buď v soudní síni od falešného svědka, nebo ať již slyší sladkou a uhlaženou lež gentlemana, který, díky dlouhé zkušenosti a každodenní praxi, vyspěje až na ten stupeň dokonalosti, že s lehkou tváří poví tisíc věcí, z nichž sám nevěří ani slovu. — I na gesta klamná upozorňujeme; jsou to ta oficiální objímání, tisknutí ruky lidí lhostejných nebo zrádců, pochlebné applausy atd.

V tom smyslu ústa i ruka mohou býti lhářem. Však oko, a to hlavně *oko dítěte*, kteréž v první řadě jest předmětem našeho pozorování, — to nemůže klamati.

Darebák, ten dobře ví, že oko by mohlo prozraditi jeho myšlenky a mimoděk jej zraditi — proto neodvází se poctivě se podívati na toho, s kým mluví.

Ano »neodvází se« — výraz ten je správný.

Zlosyn dopustí se skutku hrozného, zločinu neslýchaného. — On nehrozí se Spravedlnosti nejvyšší, ani výroků soudců, je schopen všeho, nic jej neodstrašuje tak aspoň se zdá.

A zatím tento odvážlivec nemá síly, nemá odvahy sněsti pronikavého pohledu oka, které jej zkoumavě pozoruje. — V jeho zraku, který klopí nebo předem odvrací, je pozoruhodná nerozhodnost a jakési přiznání, které jej zrazuje.

»On to ví« proto si nedůvěřuje.

»Řekněte mi to do očí« to bývá to největší vyzvání pro toho, kdo lže, kritizuje nebo insultuje To konečně také každý dobře ví, že poví se o něm nepřítomným věcí, co by se jemu do očí nikdy nepovědělo.

Jestliže pozorujeme oko dítků, tu tím spíše můžeme věřiti neklamnosti jeho očí. Oko dítků vyjeví všecky jeho pocity.

Znám jest *prchavý pohled* u nezvedených dítek, kterým skrývají duši svou, a není nic divného, že přivírají nebo zakrývají oči své; neboť co se stane při zavření očí? Všecky výrazy fysiognomické jsou zastřeny, téměř smazány a úmysly jsou nerozlučitelné. — Proč? — Protože všecky úmysly pojaté uvnitř jasnými se činí teprve náhlým a živým osvětlením zraku.

Ubohý slepec, třeba při vši své inteligenci, je přec jako zámek se všech stran uzavřený, do něhož se nemůže!

Jakých odstínů duševních, poskytuje oko dítků! Co ono všecko vypravuje!

Pocity pravé, upřímnost v slibech, radost, láska, zármutek, řevnivost, závist, nenávisť vše to čteme v oku dítků jako z knihy otevřené.

A dítko naopak, to také dovede čísti z očí svých rodičů, svých představených. Jestliže v tom okamžiku, kdy dáváme nějaký rozkaz, dítko postřehne v oku

našem pohled pevný, rozhodný — tu sotva dovolí si odporovati a ihned poslechne. — Mnoho slov nepomůže a nemá té moci jako jeden takový pohled.

V pravdě! Pohlížeti do oka dítky a také naváděti dítko, aby nám do očí pohlíželo, toť dle soudu našeho je také jednou a ne poslední direktivou vychovatelskou.

Zdravotnictví ve škole.

Dle různých pramenů sestavil a vlastními zkušenostmi doplnil JOSEF J. VÁŇA.

* DOKONČENÍ.

V posledních letech hlavně na podzim a z jara, tedy při změně povětrnosti, objevují se chronicky rozličné neduhy, které se vzájemným stykem mládeže mezi sebou, záměnou sešitů a učebných knih, vyměňováním knížek ze žákovské knihovny a pod., mohou přímo a nepřímou přenášeti a tím i rozšiřovati. Proto by bylo záhodno, abychom se řídili k uvarování anebo alespoň k umenšení epidemie těmito pravidly opatrnosti:

1. Každé, nápadně osmutnělé nebo nepokojné dítko buď šetrným a nenápadným způsobem posazeno zvlášť až do dalšího opatření lékařského.

2. Vedení se dětí za ruce možno bez závady kázně vůbec pominouti, při vypuknutí však epidemie budiž naprosto vyloučeno.

3. Ježto se mnohé nemoci mohou přenášeti dotykem a žákovskými rekvizitami, doporučuje se po dobu nákazy zastavení i všech úloh (zvlášť písemných), vyměňování a půjčování si sešitů a podob.

4. Knihy ze žákovské knihovny nebudtež po čas epidemie vůbec půjčovány a dětem se pozdravujícím až po jisté lhůtě, kterou nejsprávněji určití může lékař.

5. Vyučování ženským ručním pracem bylo by s prospěchem také na čas zastaviti, ježto prohlížením prací jednotlivých žákyň, jich opravováním a vůbec braním do ruky industrialní učitelka sama může snadno býti příčinou přenosu některé pokožní choroby.

6. Obvodní lékařové nechť správám škol příhodným způsobem oznamují, ve kterých rodinách se epidemie objevila, aby mohly býti děti z těchto rodin včas ze školy poslány a tak alespoň částečně rozšiřování se nakažlivých nemocí zabráněno, za něž nesou ovšem odpovědnost orgánové dozorců, na druhém však místě c. k. okresní a obvodní lékařové a do jisté míry i škola.

Pokud se však tkne *onemocnění žáků*, musí býti obrácen zvláštní zřetel k té stránce nemoci, je-li nakažlivou nebo ne, jak již shora řečeno. Nový to důvod proto, aby při školách ustanoveni byli školní lékaři. Rozumí se však samo sebou, že by takový lékař nesměl omezovati práva učitelstva, respektive práva správce školy. Takto ustanovený školní lékař nesměl by se omezovati jedině snad na prohlédnutí onemocnělého žáka, nebo výhradně jen zřetel ku zdravotnímu stavu ve škole — nýbrž musil by také bdíti nad zdravotním stavem rodin, ze kterých jsou žáci tací do školy posíláni.

U každého jednotlivého žáka bylo by lékaři prozkoumati soustavu těla, vývin a vyživenost jeho; oči (aby se nosení brýlí povolovalo jen k radě lékařově), zuby, sluch, nos (není-li náchylnost k tvoření polypů ani jiných útvarů

žláznatých), mluvidla (není-li náchylnost ku koktání nebo zadržování) a prohlédnouti ruce žákovy, zdaž se mu z mládí ujal neštovice, neb má-li býti znovu očkován.

Ježto pak jest svrchovaně třeba, aby školní mládež nejméně dvakrát do roka byla lékařem prohlédnuta, bylo by záhodno, aby jeden lékař neměl k prohlídce příliš mnoho žáků, aby byly zařízeny k prohlídce takové zvláštní místnosti a aby byly zaopatřeny některé nevyhnutelné přístroje. Každému lékaři školnímu bylo by uložiti za povinnost, aby vždy koncem roku podal zprávu zdravotnickému oddělení, které zřízeno v ministerium vyučování. Leč zprávu svou by musil lékař vždy předem odevzdati správě školy, kteráž by připsala poznámky buď vysvětlující nebo doplňující.

Vším úsilím budiž dětem zrazováno kouření a požívání lihových nápojů v jakékoliv způsobě. Vše možně má se také k tomu přihlížeti, aby se mládež školní řádně vyspala, dále aby držela tělo své náležitě čistotě a měla stále čerstvé prádlo.

Rodičům neb osobám, které mají dohlídku nad dětmi, kladiž se na srdce, aby bděli nad tím, co mládež doma čte a s kým vůbec obcuje. Naproti tomu se má co nejrozhodněji zrazovati od tak zvaného vypomáhání žákům domácí učitelem a od maření času tak zvaným soukromým vyučováním. Ku sesílení těla a zotavení ducha sloužiti mají předem rozličné úkony a hry tělocvičné, tužení těla vůbec, obzvlášť plováním, ježděním na bruslích a pod., osvěžující vycházky do přírody a zakládání prázdninových osad.

Abyste se k těmto mimořádným, ale tím více důležitým a účinným výkonům tělesným získalo potřebného času, bylo by omeziti ovšem počet domácích prací, vypustiti všechno vyučování soukromé, zkrátiti počet vyučovacích hodin, zavěditi delší přestávky mezi hodinami a používatí prázdnin za největších parů.

Nuž, my chceme povinnosti své věrně plniti i v této věci záleží jen na ostatních činitelích, jimž péče o hygienu školní přísluší, aby učitelstvo v jeho snahách vydatně podporovali a případnými nařízeními uvedená tu pravidla opatrnosti na prospěch školní hygieny ve skutek uvedli. Tím pak znemožněn bude u lidí nezkušených nebo nevědomých také jeden předsudek, že škola to nebo ono činí o své újmě a snad — z pohodlnosti!



* * FEUILLETON. * *

Marie Heurtinova, hluchoněma — slepa.

Sděluje VOJTĚCH KAMEŠ.

* DOKONČENÍ:

Hodně již naučilo se nešťastné dítě; ale dovedlo dosud poznávati a označovati jen předměty konkrétní a úkony hmotné. Sestra však chtěla také mluvití přímo k její duši, k její srdci. Bylo třeba nejprve vpra-

viti jí pojem jakosti věcí, čili, jak sestra Markéta se vyjádřila, bylo třeba »naučiti ji adjektivům«.

Nejprve dala jí učitelka ohmatati dvě její družky, jednu velkou a druhou malou, a tak vpravila jí pojem *velikosti*. Tím způsobem pokračovala dále, netušíc, jaké bouře rozpoutá. Chtěla žákyni své podati pojem *bohatství a chudoby*; i zastavila jednoho dne žebráka, kterých dosti do klášterů přicházelo, a dala jí jej ohmatati, zvláště jeho roztrhaný oděv a pytel na zádech, proti němu pak postavila osobu pěkně oblečenou, skvosty ozdobenou, která měla v kapse pe-

íze. Tu se dívka vzpřimila a prohlásila, že nechce býti chudou a že její otec »má peníze«, také vyjádřila ošklivost svou nad zbráky a chudými. Toho dne byla tak pobouřena, že musila ji sestra nechat, až by se uklidnila; teprve druhého dne pokračovala dále a zeptala se dívky, zdali jí má ráda. Marie, která sestře vášnivě byla odána, vyjadřovala jí všemožně náklonnost svou. A tu ji sestra ukázala, že ona sama jest chudou a že nemá peněz a přivedla jí ku lepšímu smýšlení o chudobě.

Získání pojmu *staroby* bylo ještě hroznější. Hluchoněmá, 82letá stařena se k tomu propůjčila. Marie ohmatala jí obličej, shledala vrásky a tělo shrbené, a porovnávala je se svým vlastním obličejem a svým tělem, a s obličejem sestry Markéty. Tato jí nyní oznámila, že Marie bude také jednou jako hluchoněmá stařena, že bude mít vrásky, že bude shrbená a k chůzi bude potřebovat hlůvku. Pobouření bylo hrozné! Dívka prohlásila, že se to nestane, že nechce, aby se to stalo, že si přeje zůstatí mladou, mladost, to se jí líbí, ale stáří, fi! a potom až stáří přijde, bude se narovnávat a nedá se ohnouti. Druhého dne laskavě jí sestra Markéta vyložila, že ona sama bude mít vrásky a všechny nepřijemnosti stáří a že přece jest spokojenou a šťastnou, kdežto Marie se zlobí. Přesvědčila ji tak, že když potom se ostatní sestry dítěte ptaly, je-li jí smutno, když si pomyslí na stáří, odpovídalo: »Ne, *Markéta chce!*« Tak osobní autoritou, podporována jsouc hlubokou oddaností své žákyňe, vpravila sestra dítěti i nejjemnější pojmy mravní.

Při této práci byla sestra jednou i předstížena svou žákyňi když se totiž snažila suggerovati jí pojem *budoucnosti*. Marie náhle vstala a s rukama do předu rozpjatými rychle kráčela před ní, v sobě samé naleznuvši ono básníkům i řečníkům vlastní porovnání života s cestou.

Umínvši si vyučiti žákyňi svou aspoň v hlavních rysech, co jest život lidský, musila jí sestra Markéta ukázati *smrt*. Použila příležitosti té, když sestra Josefa, kuchyni obstarávající, náhle zemřela. Marie měla jí velmi ráda a sestra Josefa právě začala jí plésti punčochy. Sestra Markéta počala laskavě mluvit k dítěti o smrti; pravila Marii, že sestra Josefa si lehla a již nevstala, že nebude ničeho v kuchyni dělati ani plésti. »A kdy dodělá mé punčochy?« ptalo se hned dítě. Vybídli ji, aby šla

k mrtvole, letěla tam chodbou a byla velmi trapně dojata dotykem chladné mrtvoly: přirovnala ji k ledu. Bývalí poučena, že sama také jednou zemře a bude jako sestra Josefa, vzbouřila se na novo; bylo potřebí veškeré autority sestry Markéty, by ji upokojila, ukazujíc, že i sestra sama jednou umře a že jest přece klidnou při vzpomínce na to. Dítě se konečně upokojilo: »Markéta to řekla.« Aby se přesvědčila, že to netýká se jen sestry Josefy, byla při novém případu úmrtí v klášteře dovedena opět ku chladné mrtvole.

Při tom však nezůstala sestra Markéta, toť byl by pojem smrti pouze hmotný a neúplný: sestra snažila se, aby dítě pochopilo existenci *duše*. Jednoho dne dostala Marie psaní od svého otce, byla celá šťastná a líbala psaní opět a opět. Sestra počala se ji tázati: »Miluješ velmi svého otce? Miluješ velmi svou tetu, svou sestřičku? Ale čím je miluješ? svými nohama? Ne. Rukama? Ne. Jest něco v tobě, čím je miluješ. Nu, a to něco, co miluje, jest v těle, ale není to tělo, a nazývá se to duše, a při smrti se ta duše od těla oddělí. Tak když zemřela sestra Josefa, ohmatala jsi její ledové tělo, ale její duše, která tě milovala, odešla jinam; její duše žije stále a stále tě miluje. Tak zrodil se v duši dítěte pojem tak těžký, pojem bytostí nehmotných. Zbývalo povznéstí ji až ku koruně všeho vychování, až k *Bohu*.

K tomu posloužilo slunce.

Sestra Markéta dovedla svou, učení dychtivou žákyňi k pekaři do dílny a ukázala jí chléb, který hnětl; dovedla ji ke truhláři, a dala jí ohmatati nábytek, který dělal; dovedla ji k zedníkům a dala jí ohmatati zeď, kterou stavěl, atd. tak zakotvila v duši dítěte pevně ideu tvoření.

Marie na procházkách velmi ráda cítila polibek teplých paprsků slunečních. Milovala slunce a chtěla si je vzít, natahovala k němu ruce a pokoušela se vylézt na stromy, aby ho dosáhla. Jednoho dne, když zase byla sluncem tak nadšena, otázala se jí sestra: »Marie, kdo udělal slunce? truhlář?« — »Ne, pekař,« odvětilo naivně dítě, srovnávajíc teplo sluneční s žárem pece. — »Nikoliv, pekař nemůže udělati slunce; Ten, který je udělal, jest větší, mocnější, učenější než všickni lidé. Ve třídě jest nade všemi devčátky sestra. Představená jest nade všemi sestrami, nad představenou jest velebný pán, nad vel. pánem

jest p. biskup z Poitiersu, který byl jednou v Larnay, nad biskupem jest papež, o němž jsem ti povídala, že zůstává velmi daleko. A nad papežem jest Ten, jenž učinil slunce, a On nemá těla, jest jako duše, On tě zná, On tě vidí, On tě miluje, a zná, vidí a miluje všechny lidi a Jeho jméno jest Bůh.« Tak dovedla sestra Markéta svěťenku svou až ku poznání Boha.

Potom vypravovala Marii o stvoření; úžasem ji naplnila, líčíc hvězdy a měsíce, které nemělo dítě zde na zemi nikdy spatřiti, a poznenáhlu vyučila ji posvátným dějinám, kteréž jí, jako vůbec všechny děti, nemálo zajímaly. Vypravování o Umučení Páně mocně ji pobouřilo. Mýlíc se v čase, tázala se plná úzkosti, zdaž také její otec nebyl mezi těmi zlými, kteří Pána Ježíše zabil.

Po učení víry následovalo učení mravů. Důraz kladen na rozeznávání dobrého a zlého. I to se podařilo sestře Markétě. Bylo to jednou v »den čistých límců« před vstoupením do kaple. Marie Heurtinova jest povahou koketa, (ó, koketnosti ženská, kam až jsi zabloudila!), ohmatala svůj límeček a potom límeček své sousedky jménem Céline, a shledala, že její límeček není tak dobře naškroben, jako límeček sousedčin zmačkala jí jej hrozně. Po vyjití z kaple předvolala si sestra Markéta provinilou, která musila se přiznati, potom jí oznámila, že ji odstrčí od sebe, místo by ji k sobě přitáhla a jako obyčejně pohladila, a za trest odňala jí límeček na celý ten den. Tak bylo dítě vyhlédno ze závisti na vždy.

Tot v hlavních rysech metoda, které užívala sestra Markéta. Jak zřejmo, metoda inspirovaná hlavně srdcem, kteréž jako všude osvědčilo se i zde velikým vychovatelem. Při úkolu svém užívala pomoci hluchoněmé sestry Josefy, která se žákyní úlohy opakovala. Sestra tato náleží řádu na celém světě asi jedinému, řádu Sedmibolestné Matky Boží, který založil abbé de Larnay, aby i hluchoněmým dostalo se útěchy řešolního života.

Nyní jest Marie Heurtinova dívkou šestnáctiletou, jemných tahů, růžové pleti, s očima živýma a jasnýma, živých gest, a co zvláště při ní jest nápadným, její fysiognomie jest obyčejně výrazem jemné veselosti.

Marie pokračuje stále v učení svékou dychtivostí kromě katechismu a dějin posvátných, učí se mluvnici, a na velkých mapách dle metody Brailleovy také zeměpisu, což jí zvláště zajímá.

Ze školy dovedou ji do pracovní síně, kde dívky hluchoněmé rozdílného stáří šiji prádlo a vyšívají. Prostředkem jich jde sama, neopomene pozdravit sestru dohlížejících, usedne na své místo, chopí se svého pletení a po chvíli »žvatlá« na prstech svých sousedek.

I žákyně sestry Médully, Martha Obrechtova, nyní již čtyřiatřicetiletá, zde pracuje. Paměťhodno jest, jakým způsobem zhotovila výroční odměnu pro svou stejně nešťastnou mladší družku Marii. Stará, šedovlasá hluchoněmá četla očima svýma v Evangelium, které měla před sebou; potom pomocí abecedy posuňkové opakovala každou větu do rukou Martě; Marta pro jistotu opakovala větu zase zpět do její rukou a potom vypíchala ji do knížky s čistými listy dle metody Brailleovské. Diktando zajisté jedině na celém světě! Hluchoněmá pomocí prstů diktuje hluchoněmé — slepé, — slepou píše knihu pro druhou hluchoněmou — slepou!

Tak si pomáhají Marta a Marie a milují se něžně. Zvláštní jest pohled, když obě spolu *mluví*; ruce jejich se tisknou, prsty rozličným způsobem se dotýkají a běhají závatnou rychlostí virtuósu a při tom jejich obličej se září blahem. Marie dovede hovořiti do rukou mnohých hluchoněmých a sester ústavu, ale nešťastnější jest přece, jen když dotýká se Marty anebo sestry Markéty. Naučila se i vysloviti všechny písmeny vokální abecedy, kladouc ruce na ústa i jazyk oddané učitelky. V učení tomto ale dále nepokračováno, poněvadž pro hluchoněmou-slepou nemůže to míti praktického významu.

První léta mluvila s ní sestra Markéta vždy jen vážně, ale Marie jest povahy tak veselé, že nyní učitelka její často s ní zažertuje, což vyvolává vždy radostný smích.

Jednou přece obličej Mariin, mladistvě hezký a veselý, vzal na sebe výraz hlubokého smutku: když jí totiž sestra Markéta pověděla, že Matka Představená obdržela smutné zprávy, že »muži z Paříže« chtějí vyhnati sestry z jejich domu. Ubohé dítě jevilou velikou úzkost; živými posuňky svými pravila, to že není možná a že ona nikdy

neopustí své drahé sestry Markéty; pak objala rukou sestru a přitiskla se k ní, jako ubohé kuřátko ku své matce, když se děsí neviditelného dravce.

Toť onen div umění vychovatelského, toť vzácný plod, který uzrál na stromě křesťanské charity v ústraní ústavu křesťanských řeholnic. Kdo se odváží ještě je tupiti?

◆ ◆ ◆ SMĚS. ◆ ◆ ◆

V plném proudu. Školní práce nastala již plným proudem. Dítky městské po svých prázdninách vrátily se ze svého letního pobytu opětně do svých školních paláců, a i ty venkovské husopasky a malí pomáhači při práci rolníkově nyní k podzimu vrátí se do svých tříd, v nichž mnohý snad jenom byl hostem.

Víme všichni, že nynější čas podzimní a zimní jest pravou a nejlepší kampaní našich nám školních. S dvojnásobnou pílí jest nám pracovati; neboť co's neudělal v zimě, v létě již nedohoníš!

Budme si všichni vědomi svého povolání! »*Ars artium reginem animarum*«, praví sv. učitel církevní Řehoř Veliký. Uměním největším jest spravovati duše. Využítujeme každé chvíle k důležitě práci školní! A jestli všude vůkol nás panuje neklid politický, boj socialní, kde i otázkou náboženskou tak lehkomyšlně, neznajíce dosahu, mnozí počítají pod heslem: »*Pryč od Říma*« hýbati, zachovejme klid v duši, jaký jedině víra rozlévá. Snažme se i mezi kolegy rozlévati utišující olej lásky a snášenlivosti. Boj o školu plane již celá desetiletí. Snad ten či onen kolega, který na těžé líše role národní s námi pracuje, jest v táboře nám nepřátelském. Získáme ho snad tvrdostí, polemikami, planými debatami a jak se všechny ty způsoby konfliktu jmenují? Nikoli. Zkušenost nás o tom poučila.

Nerozšiřujeme nikdo z nás propast tam, kde má panovati svornost. Moudří, svých povinností dbalí rodiče nevyrovnávají nikdy svých neshod a růzností před tváří dítek. Trpěla by tím jen autorita obou a nejvíce ovšem vzaly by mravní škody bezděčnými svědkové různic — dítky.

Varujme se vstoupiti mezi ně s neklidem, neb s hořkostí. Ne boj a nevraživost, ale láska a vzájemná důvěra panuj v posvátných síních, kde mladé duše se vzdělávají. — Jíti životem s pravdou v duši, a všudy jen vytýkati, kárati a dělati si nepřátely, toť není umění života. Kdyby si tak byli vedli první roznášeci sv. víry Kristovy, kolik učeníků byli by získali? Ale nedůvěřivé získati, s každým, kdo jest dobré vůle, hleděti v míru a pokoji vyjiti, toť v pravdě nejvyšší umění našeho úkolu životního.

Své přesvědčení ve formě lahodné projevovati, toť nejlepší způsob: obměkčiti a získati jinak smýšlející. Proslulý oratorian Faber si stěžoval, že prý mezi sedmi v pravdě zbožnými, sotva lze naléztí jednoho, který svou ctnost dovede učiniti jiným lákavou. Málo jest těch dokonalých — budme si upřímní — kteří by dovedli, jak praví básník Tennyson — »každou povinnost přiodítí lahodou.« Jako by na cestě k dokonalosti stálo daleko více nádob s hořkou žlučí, než-li nádob se sladkým medem! Nehledejme vždy zlomyslnost tam, kde snad jen nevědomost mnohé zaviňuje. Nespátřujeme úmyslnou hrubost, kde vlastně neznalost společenských mravů to či ono přivodí. Více láskou a mírností, nežli paragrafy a dovolávaním se úřadů vždycky dokážeme. Hledme vyjiti vždy s těmi, se kterými spolu žijeme a spolu pracujeme. A za každou cenu, i vlastního sebezapření, zachovejme vzájemnou úctu stavu. »V posvátných upomínkách z dětství uchovaných záležití nejlepší část výchovy mládeže,« praví Dostojevský. Ž.

Významné svědectví pro školní řehole. Dolnorakouský místodržitel hrabě Kielmansegg, jak známo protestant, v sněmovní schůzi dne 26. července t. r. při projednávání zákona o použití přebytků ze siroťcí pokladny, na několik utrahačných výpadů známého Dra. Kronawetra na duchovní kongregace, pravil mezi jiným takto »Zkušenost dokázala, že nejlevnější a nejlepší vychování uděluje se v ústavech školních bratří a školních sester a proto bylo jim na přímělu finanční prokuratury také svěřeno. A mohu jen opakovati, že školní bratři přesně pokynů místodržitelství dbají a v tomto ohledu jiných představených nad sebou nemají a že jsme proto s výsledky jich práce a výchovy velice spokojeni!« Zajisté krásné to uznání se strany tak vážné činnosti školních bratří.

C. k. zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Hradci Králové přijímá opovědi ke zkouškám způsobilosti učitelské pro období listopadové opatřené náležitými doklady do dne 10. října t. r. Žádosti za dispens podány buďtež nejdéle do dne 1. října t. r.

Slovo k přesazování žactva. Zkušební zahradník ví dobře, které místo té či oné květině se hodí, která květina potřebuje hojnost světla a tepla, která žádá si stínu, která žádá si těžkou půdu, která půdu kyprou. Podobně jest si počínati při vykazování míst žákům ve školní světnici. Živé dítky, vznětlivé letory, není radno posaditi na místa slunná poblíže oken. Vše oživující paprsky sluneční i v nich probouzí bujnost, že nedovedou chvíli klidně poseděti. Vůle dítka snad je dobrá, ale tělo je slabé, čilou letoru jeho světlo ještě více probouzí. Proto jen někam do stínu, na méně jasné místo s touto bujnou květinou. Zcela opačně jest si počínati s dítkami slabými, »nehybnými«. Na ně světlo velice zdárně působí, a to nejen na ducha, ale i na tělo jejich. Tělo jich se přimí, jich mdlé oko poněkud se jasní a veselá tvář žákov ukazuje, že místo toto jde žákovi jak náleží k duhu. Proto při vykazování míst přihlížejme též vždy k letořtům svých žáků.

r.

♦ ♦ LITERATURA. ♦ ♦

Výborná pomůcka pro pp. katechety. Právě vyšly dvě učebnice dra. A. Podlahy: Dějiny Zjevení Božího Nového Zákona pro čtvrtou třídu gymnasijsní. S 30 obrázky a 7 mapkami. Cena 3 kor. 50 hal., váz. 4 kor. Dějiny Zjevení Božího Starého i Nového Zákona pro třetí třídu škol. reálných. S 58 obrázky a 9 mapkami. Cena 4 kor. 30 hal., váz. 80 hal. Schválené vys. vynešením nejd. kníž. arcib. ordinariátu v Praze, ze dne 3. června 1901 č. 6090. Obě tyto knihy, opatřené četnými obrazy, diagramy a plány, hodí se výborně za pomůcku pp. katechetům, jakož i kléru v duchovní správě vůbec. Jich pomocí lze se rychle a snadno připravovati k výkladu biblické dějepřavy ve školách obecných i měšťanských. Přihlášky přijímá a vyřizuje Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Franci v Praze (Melantrichova ul.).

»Rajská zahrádka.« Časopis pro mládež. Pořádá V. Špaček, vydává V. Kotrba. Přední časopis pro mládež vydává se již jedenáctým rokem na pouh k mládeži české. Sešit prvý nového ročníku obsahuje celou řadu menších básniček a pěkných, na cit dítěte účinně působících povídek. Též místopis domácí, pečlivě pěstěný, budí v dětech zájem a s ním opravdovou lásku k rodné vlasti. Hádanky a rebusy brousí ostrovtip malých rozumků. K prvému sešitu přílohou přidán jest nežný, pěkně kolorovaný *obrázek Svaté Rodiny*. Doufáme, že »Rajská Zahrádka« i tímto ročníkem nalezne téže obliby, jaké po dřívější léta se těšila. Předplácí se ročně 80 kr., půlletně 40 kr. Sběrateli na 5 výtisků jeden dává se zdarma. Doporučujte četby milovné mládeži! R.

Z nakladatelství Cyrillo-Methodějské knihkiskárny:

»**Obra**n pravdy křesťanské ve veřejném životě. Redakci vede P. Kopal. Číslo 18.

»**Český Jinoch.**« — Časopis pro dospělější mládež československou. Rediguje prof. Václav Müller. Ročníku VII. č. 1.

»**Zábavy večerní.**« Rediguje Emanuel Žá k. Ročník XXII. č. 3. Milena S. Pokupská: Okovy. Povídka z chorvatského; přeložil Al. Koudelka. Zajímavý, úchvatný jest to obraz z utrpení jižních Slovanů, kteří pod jarmem tureckým upěli, jsouce vydáni v šanc úplné libovůli divých podmanitelů. Majetek, čest i život, vše mnohdy ztratili, a všechny tyto rány musili snést od vyznavačů půměsice. V tomto utrpení byla ujařmeným Srbům jedinou útěchou a posilou víra Kristova. Vše vylíčeno tu s náležitou barvitostí, mnohé scény dýší pravdivostí a úchvatnou silou. Doporučujeme vřele »Zábavy večerní«, které nám již tolik dobrého čtení poskytl. Jeť dílo právě vydané již dílem 121. Cena tohoto díla jest 1 K 30 h.

»**Ludmila.**« Sbirka zábavné četby pro lid. Ročník IV. svazek 1. Pro nový ročník této oblíbené knihovny, která svým zábavným, poutavým a poučným obsahem došla přátelského přijetí po celých Čechách a Moravě, podařilo se redakci získati práce ceny trvalé od těchto známých spisovatelů: Brodského, Seykory-Kosteleckého, Dostála, Vlasty Pittnerové a mnoha jiných. Z péra poslední přináší »Ludmila« povídku »F o r m a n L a c i n a«. Obsah této povídky zamlouvá se každému a není třeba zvláště jej doporučovati. Kdo počne tuto práci čísti, jest jí neodloží rozečtenou. »Ludmilu« rediguje J. C. Jan Paul. Roční předplatné činí 1 zl., poštou 1-10 zl.

Z různých nakladatelství:

»**Rozhledů po lidumilství,**« jediného filantropického našeho měsíčníku, vycházejícího redakci JUC. Fr. Cyr. Vlka ve prospěch »Jub. ženského asyly cis. a král. Alžběty« v Praze, vydáno bylo právě 9. čísla IX. ročníku s bohatým obsahem. Předplatné ročně 4 K přijímá Lotty Trakalová-Kheilová, chofředitelka akademie hr. Straky v Praze.

(Zasláno.)

Na sklonku XVII. roku — 1900—01.

(DOKONČENÍ.)

Charakteristickou známkou »Vlasti« jest, že si bedlivě všímá života a literární činnosti Slovanů, a že její literární spolupracovníci slovanští žijí v různých slovanských zemích, tedy u pramene. Z tohoto oboru chystáme pro XVIII. ročník hojně literárních posudků a zpráv z Ruska, Bosny, z Černé Hory a od Fr. Štingla a Fr. Žundálka z ostatních literatur slovanských. Nový, nadaný literární spolupracovník v Bosně, Rud. M. Zahradník, přislubuje práce: »Bosenští řeholníci sv. Františka a agrární otázka.« — »Literární sbor řeholní mládeže bosenské a jeho kulturní bilance od jeho základu (r. 1855.) až po naše doby« — »Bosensko-hercegovští františkáni jakožto organisační, bezplatní učitelé a reformátoři veškerého křesťanského školství v oblasti stříbrno-bosenské provincie od prvé jejich působnosti do okupace.« Pro věci slovenské získali jsme vzácného, mladého a nadaného spolupracovníka, jenž žije na Moravě u hranic slovenských. Jest se slovenskými předáky v písemném spojení a seznal je letos osobně o slavnostech Sv.-Martinských, i doufáme a přejeme si, aby péro jeho prospělo Slovensku a utužovalo vzájemnost česko-slovenskou. Ve Vyhliadalově práci o Rakouském Slezsku bude ve »Vlasti« pokračováno. — Mnohé slovenské práce jsou nám již dříve slíbeny (o isterských Chorvatech, o Slovensku, o Moravě), i doufáme, že aspoň některé z nich letos ve »Vlasti« uveřejníme.

Mimo to nám byly pro XVIII. ročník buď již odevzdány nebo slíbeny tyto práce:

Vědecké a poučné: Ludmila Grossmanová - Brodská: »Paměti starého lékaře ve Slezsku.« — F. J. Cečetka: »Na rathouse kolínském. Obraz obecní samosprávy před 300 lety.« Alois Dostál: »Dr. Jan Nep. Sedlák, metrop. kanovník. Jubilejní vzpomínka.« Ant. Drápalík: »Socialní význam III. řádu sv. Františka za našich dob.« Vinc. Drbohlav: »O humanismu.« Josef Flekáček, jehož před lety ve »Vlasti« uveřejněná divadelní hra: »Cesty bludu a pravdy«, činohry: »Návrat«, »Pro kříž Kristův«, »Carovná noc«, »Pouť sirotka« byly hrány a potkaly se s velikou oblibou, podá do »Vlasti« obraz ze současného života socialně-dělnického, načez katolické Jednoty, které mají své jeviště, zvláště upo-

zorňujeme. Karel Jindřich: Nový historický spis P. Pierlinga: »Rusko a Svätý prestol.« Bedřich Jiříček: »Věda nebeská.« Dr. Eug. Kadeřávek: »Katoličtí kněží učení.« Vojt. Kameš: Arnošt Hello: »Dva cizinci.« Filip Jan Konečný: »O mravním sebevědomí lidstva.« Msgr. Dr. Ant. Lenz: »Mistr Jan Hus nebyl reformátor církve ani ve věcech dogmatických, ani mravoučných, ani církevně ani občansky socialních a podle toho nepřinesla reforma jeho žádoucího ovoce. — Lze říci podle pravdy, že byl Hus, trváje v Čechách, ač bloudil u víře, uvnitř katolíkem? — Učení M. Jana o Církvi a její členech není totožné s učením sv. Augustina.« Univ. docent MUDr. Vlad. Mladějovský: »Úryvky z cesty na Rus.« Fr. Rozkošný: Cestopis: Cetyně — Podgorica, Nikšić — Ostrog. Jiří Sahařa: »Kritika ideí Husových.« Dr. Jar. Sedláček: »Cesta po Sibíři.« Vil. Sladomel: »Sah náhme, t. j. královská perská kniha.« Tomáš Škrdl: »Auerovo Cassianum v Donauwörth v Bavorsku. Mé letošní cestování.« Rud. Vrba: »Některé základy socialní otázky.«

Životopisy: Wildmanna a Jos. Vl. Karmarýta od Dra. Jana Zítka.

Povídky: Jos. Brožek: »Horské obrázky.« Adam Chlumecký: »Jakub, nákres z Moravy.« Fr. Jiří Košťál: »Rytíř Jan Cornelius Connei. Obrázek z doby pobělohorské.« Vlasta Pittnerová: »Jindra. Povídka ze života horáckého a pražského.«

Dva literární spolupracovníci »Vlasti« obrali si za zvláštní studium: dobu husitskou. K starým literárním kritikům domácím z Bavor, ze Švýcar, z Belgie přibylí četní literární vzdělání ligisté.

Toť jsou v hlavních rysech chystané práce pro XVIII. ročník »Vlasti«, k nimž zajisté přibudou nové práce, nám dosud neoznámené.

Na »Vlasti« předplácí se ročně 10 K, členové družstva platí 8 K. Další sdělení o předplatném a jiných výhodách lze se dočísti na obálce »Vlasti«.

Vyzýváme k hojnému předplácení a doufáme, že získáme hojně přátel a spolupracovníků.

V Praze, dne 1. září 1901., čp. 570-II., 26 n.

Redakce »VLASTI«.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půllitné 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slovu jemo 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumům, klorikům a studujícímu slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zlatna.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zaslá se podhl. adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtež Em. Žákovi, gymn. katechetovi na Smichově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvký K. Skultěty, ř. učitel v Sešovicích, (p. V. Jesenice), pro katechotskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katechota v Praze-Holešovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frt. Horáček. (Pokračování.) — Vychovatelská úvaha. Podává L. Grossmannová-Brodská. — Hlídka časopisecká. — Feuilleton: Flachsmann vychovatel. Veselohra o 3 jednáních. Německy napsal Otto Ernst. Glossuje Em. Žák. — Směs. — Literatura.

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

Mnohem více žvlů ethických než literatura řecká má v sobě písemnictví *latinské*. Samy pojmy náboženské jsou zde mnohem jadrnější. Z prvopočátku záleželo náboženství Latiniků ovšem ve zbožňování sil přírodních, ale ve víře v nejvyšší bytost božskou pode jménem »Jupiter Optimus Maximus« soustředěno, obdrželo ráz quasi-monotheistický. Také tím lišili se Latinici příznivě od Hellenů, že měli ustálené kněžství k vykonávání bohoslužby, an každý panovník buď král, diktátor aneb César byl zároveň nejvyšším knězem. A ještě jiná okolnost byla, která pomáhala vzniku a pěstění oněch ctností rodinných i občanských, jež starým Řekům byly cizími: zemědělství, které vedle válčení, bylo hlavním starých Římanů zaměstnáním, pak všeobecná povinnost vojenská, která pro století války se souseď vyžadovala neustálou vojenskou hotovost. »Řím bez obchodu a bez umění udržoval se vojnou,« dí znamenitý kritik *Montesquieu*.¹⁾ Zaměstnávání se orbou a válčením však vychovalo starého Římana tak, jak jej líčí *Helwald* »Prostý, skromný, udatný, pracovitý, houževnatě se drící mravu, pořádku a zákona zděděného, vášně svoje potlačující přísnou kázní víry, která až i do pověřivosti zabíhala, ducha neodvislosti živící vědomím kmenové síly — tak stál Říman proti změkčilému Řeku před válkami punskými.«²⁾

Ovšem že ctnosti tyto neplnil Říman z jakéhosi popudu ideálního, nýbrž — z praktičnosti a z nouze. Trefně k tomu poznamenává *Chateaubriand*: »Řím svobodný byl na počátku střídmy, protože byl chudý; zmužilý, protože jeho zařízení ho nutilo držeti meč neustále v pěsti, a poněvadž mnozí z jeho obyvatelů přímo připutovali ze skryší zákeřnických. Obec první byla ostatně divá, nespravedlivá, hrabivá, prostopášná lid římský byl vždycky hrozný lid! *Marius* prolévá krvelačně krev patriciů, a *Sulla* vraždí lid. Spiklenci Katilinovi

¹⁾ »*Considérations sur les causes de la grandeur et la décadence des Romains*« Paris 1866. I. 8.

²⁾ O. c. pag. 445.

zavazují se k vraždě svých vlastních otců. (Sed filii familiarum, quorum ex nobilitate maxima pars erat, interficerent. Sallust., in Catil XLIV.) Na jeviště vstoupí triumvirové a jich proskripce: Augustus rozkáže, aby otec a syn navzájem se zavraždili, a stane se! (Sueton, in Aug., et Amm. Alex.) Plautus, ministr císaře Severa, rozkáže k oslavě zasnuby své dcery zmrzačit plné sto svobodných občanů, z nichž mnozí byli otci rodin, aby dcera jeho měla v průvodu svém kleštěnce, hodné královny Východu. Přísný *Cato* postoupí těhotnou choť Marcii Hortensiovi, kdežto advokát *Cicero* opustí Terentii, aby pojal za manželku Publii, svoji svěřenku. *Seneka* vypravuje o paních, které nepočítaly léta svoje podle konsulů, nýbrž dle počtu svých mužů. A za téže doby zakázáno bylo v Africe sedlákům brániti života svého proti lvům, poněvadž jich bylo třeba pro římské cirky.¹⁾ O jiných ohavnostech pomlčíme. Při tom hynuly staré ctnosti: pracovitost, smysl pro právo a osobní čest, cudnost,²⁾ skromnost, a bujely nepravosti všeobecné požitkářství, pachtění se po bohatství, krutost proti otrokům a úžasná podplatnost úřednictva, kterou nejlépe ilustroval numidský král *Jugurtha*, když z Říma chvátaje, vyslovil své historické: »O urbem venalem, brevi perituram, emptorem si invenerit!«

Tu přišel caesarismus, který nebyl sice s to, aby stromu nahnilému opatřil nových kořenů, který však pád jeho na dosti dlouhou dobu zdržel. A ku podivu! Právě do této éry mravního i společenského úpadku a náboženského skepticismu a nihilismu spadá t. z. »zlatý věk« písemnictví latinského! Žilif v 1. stol. př. Kristem *Vergilius*, *Horatius Flaccus*, *Sallustius Crispus*, *Cornelius Nepos*, *Titus Livius*, *Cicero*, *Julius Caesar*, *Lucretius Carus*, *Tibullus*, *Propertius* a j. v.

A proč to všecko uvádíme? Proč obtěžujeme čtenáře trestí z kulturních dějin antických národů? Abychom je postavili do pravého osvětlení, nedadouce se ani zaslepiti přílišným horováním oněch jednostranných ctitelů antiky, kteří staré Řeky a Římany za polobohy téměř vyhláší, kterým co do dokonalosti charakteru žádný jiný národ se nevyrovná, ani studium kultury a literatury klasické za zbytečné maření času nepovažující.

Pouze proti té přehnané domněnce pozvédáme hlasu, jakoby kultura klassická, která založena byla na »morálce pánů« (Herrenmoral) 25 století dříve, než »nadčlověk« Nietzsche začal hlásati tutěž theorii, byla nejskvostnějším květem na stromě člověčenstva³⁾, proti němuž květ kultury křesťanské musí poblehnouti. — Opět a opět s důrazem poukazujeme k dějepisné pravdě, na kterou — Bohu žel! — věk moderní tak rád zapomíná, k pravdě, že *křesťanství* to bylo, které spasilo starý svět před neodvratnou záhubou. Tak svědčí sám racionalista *Hellwald*: »Čeho pokolení staré mělo zapotřebí, to byla *silná víra*, která mu

1) Génie da Christianisme II. pag. 279 a násl.

2) Že po této stránce Římané dlouho vynikali nad Řeky, důkazem toho instituce vestálce, které se těšily vážnosti a úctě královské. Pozn. spis.

3) Tak píše Lenau:

»Die Künste der Hellenen kannten
Nicht den Erlöser und sein Licht,
Drum scherzten sie so gern und nannten
Des Schmerzes tiefen Abgrund nicht.«

měla sloužiti za zbraň v boji, který nastával; silné víry mělo také zapotřebí nordické pohanství, aby poznenáhlu stoupalo k mravnosti, když civilisace starověká na shnilé kusy se drobila. Tuto *silnou viru* dalo světu *křesťanství**

Již nyní můžeme říci, že objevení se křesťanství bylo jediným prostředkem k založení *mravnosti* nové, solidnější a *lepší*, než byla *starověká*. Není to žádná planá fráze — nýbrž pouhá suchá pravda, že lidstvo, t. j. kulturní národové nynější Evropy, mají vše co děkovati *křesťanství*. Starověk s kulturou svojí nikdy by toho nedokázal, aby vnikající barbary pozvedl k civilisaci, které jim poskytlo křesťanství. Starý svět se svými vetšými a zvrhlými podpěrami by se byl zhroutil, barbaři však by byli zůstali barbary, jako většina divokých národů, s nimiž se nalézali na stejné výši.¹⁾

Přes to neupíráme, že ve spisech mnohých starých klassiků nalézají se vznešené sentence, výrony »*legis non scriptae, sed nobis innatae*«, (Cicero pro Milone) chvála statečnosti, povzbuzení k vlastenectví, povzbuzení k účtě bohů, příklady hrdinného sebezáporu, velikomyslné nežistnosti, líčení pevných charakterů a t. p. živlů ethického vzdělání, jichž s prospěchem lze použiti. K tomu však posavadní metoda *synthetická*, dle níž jazykům klassickým na gymnasiích se vyučuje, nikterak nepostačuje, poněvadž je těžkopádná, fádní a neplodná. Metoda dosavadní obsahuje vlastně 2 od sebe odloučené kursy: 1. grammatický, 2. literární. Kurs první pohltí pernou práci čtyř školních roků v ročníku 1. a 2. trmácí se žák mluvnici s nesčetnými pravidly a tolikéž výjimkami, v ročníku 3. a 4. panuje opět syntaxis; četba souvislá je tak nepatrná, že nepadá ani na váhu. A tak uplynou 4 plné roky, než žák jakž takž dokončí — pro latinu — svoji přípravu pouze *formální*. Pochod tento je úplně nepřirozený. Žák je nucen vtluokati do paměti své rafinované překlady, které autor mluvnice s velkou pílí ve všech možných spisech byl vylovil, nucen obtěžovati hlavu svoji mluvnickými raritami, s kterými se v pozdější lektuře klassické snad nikdy nesetká, nucen posuzovati jemné odstíny slohové, které jsou mu v mateřtině posud — španělskou vesnicí. To je právě tak, jakoby učeník malířství dříve nucen byl studovati optiku, vyrábění barev, zhotovování štětců, fabrikaci plátna, papíru a jiných látek, na kterých se maluje, byl nucen studovati metody různé: al fresco, tempera, akvarel, gouache, pastel, pleinair a t. p. — než uchopí štětec a paletu.

Řečtina a latina patří k nejlhčím jazykům vůbec — a co z nich učinila metoda! — Pisatel těchto řádků byl po dlouhá léta učitelem frančtiny, která působí žáku rozhodně více obtíží než latina. A přece po něco více než tříletém studiu při 50 chovancích v každé třídě dospělo se tam, že chovanci nastudovali a k úplné spokojenosti sehráli před vybraným obecnstvem Molièrova dramata o 3—4 jednáních: »*Le médecin malgré lui*«, »*Le malade imaginaire*«, »*Les précieuses ridicules*« pak Scribe-ovu činohru »*Mon é toile*« a j. v., ovšem s příslušnými zkráceninami.

(Pokračování.)



¹⁾ Kulturgeschichte I. 532 a násl.

Vychovatelská úvaha.

Podává L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

Člověk myslící, jemuž skutečně záleží na všeobecném dobru, jenž ví, že nežijeme pouze přítomnosti a výhradně sobeckým zájmům, více než jindy v době přítomné se zamyslí a výsledek neutěšeného přemítání vyřkne ve slovech »Kam to spějeme?!«

Ano, kam to spějeme?! Tato stejně palčivá, jako důležitá otázka při výchově mládeže naší, zaměstnává již po delší dobu myslí paedagogů všech odstínů a směrů, kteří byť v náhledech svých ponejvíce se různili, svorní bývají v úsudku, jak nezvedenost a mravní úroveň naší mládeže jest žalostna, a jest třeba všemožnými prostředky bojovati proti zlu, které jako zhoubná rakovina ohrožuje všecken socialní, národní, mravní i náboženský vývoj.

Přímé sesurování citu i mravu to jest, čeho se rozvážliví vychovatelé právem děsí u naší mládeže. Pravda, již dávno, před lety říkalo se u nás i leckdes jinde: »Není dětí více.« Než to vyznívalo spíše v dobromyslnou ironii, když drobný ten nárůdek za příkladem starších si zamuroval a zafilosofoval a komickým dojmem to působilo; jenže během času tento nepřirozený zjev zvrhl se ve skutečného strašáka pro všechny ty, kdož posud věří, jak zdárná mládež jest chloubou vlasti a v našich potomcích že spočívá budoucnost národa i lidstva příštího osvícená blaženost.

A přece jak jednoduchý a jasný bývá závěrek! Odmítá-li nová moderní a pokroková doba šmahem všechny zastaralé soustavy společenské, pranic upříti a změnit nemůže na pravdě, jež dí: »*Počátek moudrosti jest bázeň boží*« a »*bez kázně není bázně.*«

Ano, tak se praví: v takovém duchu vychovaná byla starší generace nyní, která bolestným úžasem trne nad počínáním mnohých dětí dnů dnešních. Či domnívá se kdo, že skrotí nevázanou mysl zbůjnických hochů vlastní osobní svou autoritou člověka, když od nejtětlejšího mládí tak jsou vychovávaní, že pak se nebojí ani Boha?

Neznajíc pravd křesťanských, učících sebezapírání, pokoře, milosrdenství k bližnímu, většina dětí vrstev nižších i prostředních povahou svou vyrůstá nejinak než jako dříví v lese vzdor docházce školní, neboť naše inteligentní učitelstvo při úpravě poměrů školních s napnutím veškeré své síly stačí sotva *vyučovati*, natož aby mohlo též *vychovávat* svěřené jemu dítky. Ostatně byl by to také úkol stejně obtížný jako nevděčný; známeť to všichni, jak posuzován bývá učitel, když ve své svědomitosti upozorní rodiče na chyby a vady dítek. Jest zcela přirozeno vyučuje-li se ve škole, tož v rodině mělo by se stejně svědomitě i pečlivě vychovávat i ještě lépe by bylo, kdyby rodina i škola v utěšeném souladu vzájemně tak se doplňovaly. Jenže alespoň pro dobu dohlednou zůstane to pouhým zbožným přáním. Bohužel!

Nikoli však vinou školy neb učitelstva, však poměry rozvratné, jež zavládly v době poslední v tak četných rodinách, každý podobný blahodárný pokus zmaří již v počátku.

Zavedlo by nás to daleko, kdybychom chtěli věc důkladně objasňovati. Socialním odborníkům jest to až příliš dobře známo, a mnohý laik jen s těží by

pochopil příčiny neutěšených následků, za něž pokolení příští bude najisto pykati. Či slyšáno bylo za doby dřívější o 12letém sebevrahu, o 13leté dívce, jež vyloučena byvši ze školy pro pletky zamilované, utekla z otcovského domu? Takovými lokálkami se naše i cizí listy denní jen hemží, a i člověk prostého rozumu se táže: »Co jest asi příčinou tohoto nezdárného úkazu?«

A tu odpovídáme: »Kdyby naši rodiče a zvláště matky dívky Bohem jim svěřené vedly v duchu pravého křesťanství, kdyby vštěpovaly jim bázeň Boží a lásku ku bližnímu, nikdy neocitl by se vinou jejich mladistvý život na pokraji záhuby. Ale doba nynější, vyznamenávající se vedle bombastických prázdných hesel úžasnou téměř povrchností ve všem všu y, žene se jen za požitky smyslnými, neznajíc, či úmyslně znáti nechcíc oněch pokladů, kterých dle rčení Kristova rez se nedotýká. Není-li rodičům dítě přímo břemenem, tož větším dílem ponechávají je samo sobě — u bohatších najatému služebnictvu, což je totéž —, míníce, že dosti učinili, starajíce se o jeho tělesné potřeby. Na nesmrtelného ducha málo kdo při tom pomyslí.

Vědouce, že časopis tento nejen učitelé-odborníci odebírají, než že jest i užitečnou a poučnou četbou ve mnohé rodině, poukážeme na některé zlovyky, jimž je třeba se vyvarovati, by mládež duševně i tělesně nepustla a to tím spíše, že jest velice rozšířen zcela opácný mylný názor.

Myslíme totiž ony různé sporty, jimž se mládež každého věku a stavu odvádí od prospěšného zaměstnání, od užitečné činnosti. Nikdo nepovažuj nás za nepřející škarohlídy! Zajisté, že i my přejeme dětem pobavení a osvěžení potřebného, jenže se nesmí zapomínati na onu zlatou střední stezku, jejíž překročení samo se již trestá příslovím vždy se osvědčivším, že všeho moc škodí. A zde to škodivá dvojnásob. To měli by si pomyslíti všichni ti, jimž pečovati jest o mladistvé duše a svou těžkou zodpovědnost za ně neměli by si stěžovati vlastní lehkomyšlnou bezstarostností. Dítě, nemajíc rozumu, žene se za tím, co se mu líbí a nikoli co jest mu prospěšno; nedovedeť toho posud rozlišiti, a pak k čemu by zde byli ti staří, aby nenapomenuli, je-li třeba? Jenže v nynější převrácené době, spíše děti sotva odrostlé rády by napomínaly rodičů! Bylo by to skutečně směšné, kdyby to spíše nebyl žalostně smutný úkaz.

Jak mnohem méně stezku bylo, pokud zachovávalo se příkazani: »*Pomni, abys den sváteční světil.*« Slovem Božím v chrámě posilovala se duše lidská a osvěžovala dětská dušička k novému týdněmu zápasu a těm drobným povinnostem mládeže školní. Tak bývalo ještě před nedlouhým časem; netvrdíme, že to přestalo nadobro, než pozorujeme zvláště za nedělní doby časné dopolední, kdy je chrám otevřen zástupům věřících, jak hloučky mládeže malé i větší s hlukem se ženou okolo — na hřiště s nezbytnými nástroji foot-balovými.

Naši hoši vědí co jest lawn-tennis, znají pravidla foot-balová, pěstují s horlivostí lepší věci hodnou nebezpečnou hru »kopanou«, velociped není jim nedosažitelným, a což teprve lze říci o tom rozšířeném sbírání dopisnic, jenž se zdá na pohled sice pouhou, nepatrnou a nevinnou libůstkou, čemuž ale ve skutečnosti tak nebývá. Než křivdili bychom hochům domněnkou, že pouze oni se tím zabývají, též dívky, bohužel, v ničem jim nezadají při tomto mírně řečeno zavržení hodném sportu.

Což se svého času ozývaly důrazné a výstražné hlasy proti krvavé literatuře pro mládež, proti indianským a dobrodružným povídkám, zavádějícím mysl

mladistvou na nebezpečné zcestí. A vším právem se tak dělo. Nuže, což nestojí rovněž za povšimnutí a výstrahu ty zástupy mladičkových i větších hochů, téměř neustále obklopujících výkladní skříně s pohlednicemi, jak s jiskřicím zrakem, v nervosném rozzechvění takměř hltají více než pikantní ty obrázky? Věru pro psychologa bylo by zde zajímavé i žalostné pozorování, jakým že to způsobem vstěpuje se v mysl dosud netknutou zárodky nejzáhubnějších vášní.

Že nepřeháníme, potvrzuje denně se opakující případy a zkušenosti. A ještě jinou neblahou stránku má to nesmyslné sbírání pohlednic, děti učí se tak *nevážit si peněz*. *Ani užitečná instituce poštovních spořitelén se tak široce a hluboce neujala, jako tento sport*. Kde jaký hoch, dívčina sbírá a mění pohlednice, chloubou jeho bývá čím více a rozmanitějších nashromáždí. Než otažme se jich, jaký to má mít účel? Zajisté sami nevědí, jako rovněž nevědí, co by za ty vyhozené peníze mohli dobrého vykonati a kdyby za každou, někdy dosti drahou pohlednici, uložili si do spořitelny poštovní deset haléřů, zvykly by spořivosti. A to jest prvním základem příštího spokojeného života.

Kěž by všichni rodiče, hlavně ti, žijící v poměrech skrovnějších, své děti k tomu nabádali! Leč místo toho pošetilé matky samy kupují dětem album na pohlednice a různé ty nevkusné »Pozdravy z dále«. U člověka nepředpojatého budí to jen útrpný úsměv.

Vždyť měla-li by mít taková sbírka jakýs takýs účel a nějakou cenu, bylo by třeba počínati si dle jisté soustavy. Dle národností, zemí, dle měst a zeměpisné rozlohy bylo by třeba pohlednice seřadovati, což nelze bez odborných studií a značné znalosti. K tomu poji se veliké výlohy, jaké dopřáti si může jen zámožný člověk. Nenilž tedy v pravdě směšné, když se po nich nyní kde kdo bezmyšlenkovitě směšně opičí? Vše na světě, má-li býti dobré, má mít svůj účel; toho však sběratelství pohlednic do sebe nemá, leda aby snad obohacovalo kapsy cizích, nám nepřátelských spekulantův, kteří zaplavují nás nevkusnými, pikantními výrobky. A když již ten návyk v obecnstvu tak velice se rozmohl, tu lépe by bylo sáhnouti k lístkům, udávajícím nám podobu a životopisné údaje zasloužilých mužů a žen českoslovanských.

Hoši, kteří pěstují hru na kopanou, divočí tělesně i mravně. Toť nepopíratelné faktum. Mluvíme tak z vlastního přesvědčení. Byliť jsme nejednou svědky na hřišti výstupů nejvýše hñusných, kdy hrou rozvášněný hoch svého soupeře za surových nadávek ztýral a skopal až téměř k zmrzačení, čehož přece nikdy nebývá, hraji-li si hoši míčem neb jinou, méně nebezpečnou hrou. — Kdesi prý hlouček hochů za živa rozřezal husu a za tuctu surovost octli se před soudem. Nebylo by mnohem lépe, kdyby se děti vychovávaly tak, aby vůbec podobné přestupky nebyly u dětí možný?

Ačkoli škodlivost kouření u dětí nedospělých všeobecně jest dokázaná a uznávaná, nikdo se již nad tím nepozastaví, spatří-li 12—13letého hochu s hořící cigaretou v ústech. A což, má-li nadějný ten mladík ještě furiantsky na hlavě naražený klobouk hodně do zadu a v napilosti sotva nohy vláčí?! Mnohému zdálo by se to k neuvěření, než zakládá se to na skutečnosti. Kterak zodpově si rodiče neb »vychovatelé« zbloudilého toho děčka, na jehož obličej všechny neblahé náruživosti již lze znamenati, že až trnoucího pozorovatele srdce nad tím zabořelo? A co souditi o rodičích, zvláště na venku, kteří v čas polních

práci děti, i ty nejdrobnější, posílají kupovati — kořalku? Takový pětiletý skrček, přihnouv si po cestě z láhve »perlové« neb »šedé«, potácí se s odpuštěním — nejinak než jako dobyteček; a to bývá od dospělých uvítáno s velikou veselostí

Mimovolně tane člověku na mysl, znají-li také tito lidé k obrazu Božimu stvoření slova: »*Běda každému, kdo pohorší jednoho z maličkých.*«



✻ HLÍDKA ČASOPISECKÁ. ✻

Klerikalismus v »České Škole.«

»Český učitel« vychází nyní s přílohou »Česká Škola«, což jest zcela správné, neboť český učitel a česká škola jsou dva pojmy, jež se objímají. Avšak »boli« nás, že hned prvé číslo této »Č. Š.« zuřivě se pustilo do klerikalismu, a poněvadž nás počítají ke »klerikálům«, tedy také do nás. Dle »Č. Š.« totiž jsou poctiví inteligenti — a podle toho i nepoctiví inteligenti. Mezi poctivé samo sebou se rozumí náleží nejprve pisatel článku o klerikalismu, pan N—o, a pak všichni »moderní« inteligenti, t. j. ti, kteří věří Kantovi, Laplaceovi, Darwinovi, Spencerovi, Nietscheovi atd., atd., kteří jsou vůbec »vývojisty« neznajícími žádně moci nadpřirozeně.

Kdo všemu tomu nevěří, ale kdo naopak věří, že svět se vytvořil z vůle a rozkazu moci vyšší, nadpřirozeně, která veškeré přírodní zákony tak velemoudře do přírody a vesmíru vložila, tedy že svět stvořen byl Bohem, kdo tedy věří, že není věčnou hmotu a pohyb její — síla, anobrž že věčným je Duch, — inu ten je nepoctivý inteligent či spíše klerikál, třeba měl pro svůj názor, (či jak p. N—o chce jen náhled) důvody nezvratně před sebou, jež tisíciletými dějinami jsou podepřeny a nikoli všeliké filosofické pokusy a osobní názory, jež dosud vždy po době krátké se rozplynuly jako dým — ku př. Büchnerovy »Kraft und Stoff«. Z dýmu sice zase sloučeny byly jiné a jiné náhledy, jenže co v nich je pravdivého, skutečně vědeckého, to je také v naší »nepoctivé« vědě obsaženo, co však neobstálo mnohdy ani celé decennium před vývojem vskutku a pravdě vědeckým, inu tomu my nepoctiví inteligenti nevěříme; nu, a takovými zpátečníky, kteří chtějí jen lid balamutiti

a nikoliv osvěcovati jsou klerikálové, je klerikalismus.

A co medle je ten nešťastný klerikalismus, který dnes je tak pranýřován, zuřivě pronásledován? Pan pisatel z »Č. Š.« podává následující definici z »Rozvoje«, který je prý orgánem reformního nižšího kleru, toužícího po zrušení coelibatu: Klerikalismus jest zneužívání kteréhokoli náboženství k nešlechtným účelům. Pane N—o, kdyby klerikalismus takovouto nestvůrou byl, tu bych byl prvním jeho úhlavním nepřitelem, jenže vy klerikalismus takto definujete, ale zcela jinam míříte, zcela jinak ho užíváte. Neboť jest-li podobně smýšlení, podobně záměry insinujete nám, kteří nechceme věřiti tomu, čemu věří vaši poctiví inteligenti, tož se velice mýlíte, pak nuceni bychom byli my opět říci: Poctivý inteligentismus a obhajování nauky vývojové, jež veškerou účelnost škrtá, jest zneužívání tak zvané moderní vědy k nešlechtným účelům. Dnes vývoj nic nedokázal a nikdy nedokáže, totéž praví Hexahemeron ovšem v jiném smyslu. Váš vývoj přiklopýtá vždycky k určitému bodu, kde musí zvolati: Neznám a nepoznám! Vždy přijde k té nadpřirozeně hranici, které se tak úzkostlivě vyhýbáte, dále nevnikne ani o krok. A tuto nejistou vědu, která člověka činí výslednicí všelikých nesčetných, nahodilých příčin, chemických pochodů, tento evolucionismus, který dává člověku procházeti celou obrovskou stupnicí zvířecí, to vše chcete vy poctiví inteligenti vštěpovati mládeži, tím chcete oblažiti lid, spasiti svět? Vy odvažujete se tvrditi, že není čistého náboženství na světě. Táže se vás: Byla nauka Kristova některým filosofickým systémem dostihnuta či snad předstihnuta?

Domníváte se, že naukou Kristovou kazí se výchova mládeže, kazí se lid, že naukou touto byla přivedena společnost lidská do dnešního zbledovaného stavu, kdy nevinní lidé se vraždí, (posledně v Americe

president), kdy lidstvo velkému kapitálu židovskému otročí, kdy člověk vášněmi hoří? Domníváte se, že lépe jest prohlašovat člověka za potomka zvířecího, či učiti tomu, že on je korunou veškerého tvorstva, korunou, v níž zasazena je Tvůrcem všemohoucím nesmrtelná duše? Či způsoben byl tento dnešní zoufalý stav něčím jiným? Ruku na srdce a odpovězte upřímně, co dobrého přinesl ten odvčký boj proti nadpřirozené bytosti? Myslíte, že bychom nebyli mnohem dále ve všech směrech, kdyby onoho boje nebylo a nebyvalo, a kdyby se svorně pracovalo a vychovávalo? Náš klerikalismus nechce chapadly své organisace ovládnouti a pohltiti učitele a školu moderní, ale on pouze brání učení své proti chapadlům moderních vědecko-filosofických poznatků, které hledí poctiví inteligenti ve škole uplatniti — a k tomu má právo staré, velmi staré, totiž ne ten klerikalismus, který vy jako čerta na stěnu malujete, ale ten klerikalismus, jak vskutku jest. Či domníváte se opět, že jen vaše věda bez Boha ale se znalostí lidskou vůči Nekonečnosti má právo na učitele a na školu?

Vám přičí se organisace chapadlová, obřady církevní a mnohé jiné věci, jež utvrzují a udržují vzájemnost společnosti křesťanské. Ale právě obřady církevní zobrazují lidu Božskou filosofii Kristovu a nejsou nikterak na škodu tomu lidu, jenž je koná, jenž jim s myslí zbožnou bývá přítomen. A naopak věci novodobé vývojové vždy mezi lid házené působí jako otravná látka, která sežírá znenáhla mravnost a která hubí právě tu lepší polovinu v člověku — duši.

Směšné je dále tvrzení, že náboženství jest eminentně otázkou svědomí. Pane drahý, kde vezmete svědomí, není-li nábožensko-mravní výchova, není-li vůbec náboženského přesvědčení dříve naukou o nadpřirozené příčině tohoto světa založeného? Myslíte, že má svědomí člověk, který nějak se dovedl, že jen vývojem příčinným vše povstalo, že lidé jsou konečným výsledkem neobyčejně spletitého pochodu od nižšího k vyššímu, že tedy nemají duše, čili jak se smíchem tací páni říkají, že povstali z opice, že zde na zemi je všemu konec, po smrti že není nic, pranic? Pane N—o, hleďte u takového tvora svědomí a vymačkejte z toho svědomí náboženství, nauku o Bohu, či pardon, vy chcete jen o Nekonečnosti! Vůbec má svědomí takový intelligent, jak vy jej líčíte, který jsa v matrice zapsán,

není více křesťanem ale žije již dávno svým životem duchovým, vystoupení své pak pouze z ohledů veřejných neohlásí? Takový člověk je u mne pokrytcem beze všeho svědomí.

Křesťanství, jak vy si je představujete, vy, který věříte v Grassmanův pamflet (pornografická pseudomorálka), vy, který nemáte pojem o neomylnosti učení papeže, ale věříte v neomylnost jinakou, který učení o životě po smrti považujete jako pověrečné strašení, takové křesťanství bylo by chameleonovou stvůrou. My pak nikterak se nebrodíme v temných vodách reakce, nýbrž holdující pravé vědě, zahříváme se v paprscích, jež všemu světu vysílá Božské učení Kristovo. Pane N—o, no vidíte, že také věříte v ržnou kulturu? —lély.

◆ ◆ FEUILLETON. ◆ ◆

Flachsmann vychovatel.

Veselohra o 3 jed. Německy napsal OTTO ERNST.
Glossuje EM. ŽÁK.

Hodlám-li na tomto místě pojednati o Ernstově veselohře, není mým úmyslem psáti divadelní referát; vzíti na se úkol reportera, jenž věrně sděluje obsah hry, zaznamenává výkony herců a zachycuje náladu posluchačstva. Nikoli. Ernstova veselohra odehrává se ve školní budově. Snaží se na scéně ukázati všechno nynější ovzduší školní. A že na mnoze činí to s patrným divadelním úspěchem, o čemž svědčí rychlé uvedení řečené práce na všechny téměř sceny divadel německých, za nimiž ve své radikálně-vlastenecké snaze ani správa Národního divadla nežůstala pozadu, — chceme ukázati na ovzduší, ve kterém »Flachsmann vychovatel« vznikl, *na tendenci, kterou v něm Otto Ernst sleduje*, jakož i ukázati na poměr, v jakém naše škola ke škole autorem vyličené se nalézá.

Nejprv něco o autoru práce. Otto Ernst (Schmidt) byl 18 let učitelem v Hamburce. Letos pak dobrovolně zřekl se své služby, hodlaje se cele oddati povolání spisovatel-skému, pobádán patrně úspěchy svými literárními. Čtrnácte děl vyšlo již z jeho péra. A když roční jeho příjmy, jak odborné listy napsaly, nyní ročně se páčí na 100.000 marek, pak jest ovšem zcela pochopitelnou, proč šťastný autor-učitel vyměnil školní li-

neal za péro spisovatelské. A nedivíme se tomu i přes to, že líče ve Flemmingu svrchu jmenovaného kusu sama sebe, své tendence a snahy vychovatelské, dí krásná slova: *»Neznám nic vyššího a vznešenějšího nad učitelství.«*

Ovšem, jinak se mluví na prknech a jinak se jedná v životě. A Otto Ernst aspoň své svědomí může upokojit tím vědomím, že své ideály vychovatelské tlumočí s prken, jež značí svět, naslouchajícím massám. Co by nevycházelo z úzkých stěn školní světnice, hlásá takto s několika set divadelních jevišť všem lidem bez rozdílu. Snaží se ukázati, jak sluší nazíratí na školu a její úlohu v době nynější.

A jaké víry je Otto Ernst? Rozhodný pokrokář. V Hamburce ustavil se *»Učitel-
ský spolek pro výchovu uměním.«* Umění má býti hlavním prostředkem výchovy a vzdělání. A Ernst, nadšený zastance této metody, snahy spolku svou práci snažil se osvětliti. —

Théma toto v odborných listech německých se zápletem přetřásané, nebylo by nikterak nové, kdyby *ráz umění v devatenáctém století na mnoze podstatně byl se nezměnil.* Či není to naše katolická Církev, jež i proti všem náboženským reformátorům, z jichž řad nyní právě heslo toto bylo vyšlo, vždycky na umění kladla váhu? Kdo zachránil umění výtvarné a malířství v 7. a 8. století za bouří ikonoklastických? Kdo hudbu a zpěv, jež protestanté ze svých modlitebn odstranili? A není v naší liturgii stále umění ve službách vzdělání a výchovy?

Ale toto umění, *v němž pravda a krása se jednotí*, v němž moment nábožensko-mravní s estetickým jsou za jedno, není nikterak heslem pokrokového učitelstva. Jím jest tu prostředkem vzdělání umění formové, bez zřetele na jádro nábožensko-mravní, *umění vedoucí k »umravňování« bez všeho zřetele na náboženství.*

»Náboženství své místo v srdci mnohých lidí již opustilo. Lidé víc a více se obrací ku světu konkrétních jevů. Nechtějme tento rozvoj lidstva zastaviti a obracetí zpět, ale použijme proudu času, abychom *novými cestami* pomáhali jim hledati štěstí. Proto *vychovávejme uměním! Náboženství dohospodařilo*, ale *»krásno«* přináší člověku štěstí, umění ukáže člověku, že cíle svého zde na světě došel, zjeví mu život v plném lesku dokonalosti.« To jest asi

devisa všech nadšenců, kteří uměním chťi mravní úroveň lidstva povznášeti.

Na kolik lze uměním působiti na mravní zušlechtní lidstva, o tom promluvíme jindy. Nyní zatím jen poznámku k frási: *»Náboženství dohospodařilo.«*

Připouštíme, že snad ve skutech u leckterých lidí, tu či tam, náboženství nejeví oné blahodárné a životní síly, jaké mívalo. Snad nenohosí se leckde činy, jakými se v středověku — bylo honosilo. Následuje z toho logicky, že síly této v něm více není? Špatný věru myslitel, který takto soudí. Uvažme příklad. Strom, jenž má nésti hojného ovoce, nenese buď nic, nebo málo. A zahradník moudrý vidí ihned toho příčinu. Okope jej, *vsadí hlouběji* do země a strom úrodu vydává.

Pánové! Učíte tak i s náboženstvím. Že náboženství nese málo ovoce, toho snad vina v tom, že příliš mělko v srdci člověka spočívá.

Vsadte je hlouběji, až na dno duše, aby kořeny své zapustilo hluboko v nitru člověka a uvidíte, zda-li *»dohospodařilo«* čili nic.

Ale vy jste jako ten, jenž vida strom málo úrodný, vytné jej a na jeho místo tak pro stín postaví umělou prkenici. Má trochu toho stínu těž, pravda, ale ovoce, jež blaží a sílí, je to tam.

Vsadte jen hlouběji náboženství v duši člověka a přesvědčíte se, zda lidstvo jim bude vychovááno k lepšímu životu čili nic.

Otto Ernst byl jeden z prvních harcovníků pro výchovu mládeže uměním. Již r. 1893 na školním sjezdu učitelském v Hamburce činil návrh, aby náboženství ze škol národních bylo odstraněno a na jeho místo byla v učební osnovu pojata všeobecná mravouka. A 20. února t. r. ve známém spolku Goethe-ově doporučoval k povznesení mravnosti jako nejkratší a nejbezpečnější cestu *zušlechtní požitků životních uměním.*

A jsou to některé odborné listy německé, jež s nadšením konstatují, že všechny snahy Učitelského spolku pro výchovu uměním Flachsmannem byly vystaveny na světlo jeviště a že právě tato tendence kusu to jest, jež veselo hrů činí tak *»významnou v pedagogickém smyslu.«*

Autor, aby tuto tendenci náležitě uplatnil, — ač odporuji tomu vůbec, že by ji

nějak ad oculos uplatnil, jak později ukáží — učinil si práci velice pohodlnou. Snesl kde kterou špatnost na školu nynější. Vše, co bylo před ním, nalezl špatně, prohnílé, nicotné. Jediný Flemming, v němž Ernst sama sebe na scénu staví, jest učitel dle jeho přání.

Přihlédněme nyní k osobám ve Flachsmannovi vystupujícím. Jest to sbor učitelů, čítající vedle správce školy Flachsmanna ještě 7 učitelů a 2 učitelky. Pak školník, okresní inspektor (po našem názoru), a zemský inspektor, vládní rada dr. Prell.

Správce školy Flachsmann jest typem skrz na skrz špatného ředitele školy. Jeho způsob mlvy jest brzo pin potutelné, pokrytecké uhlazenosti, brzo byrokratické, tvrdé přísnosti. Pohled jeho je neklidný. Spíše dívá se úkosem, než-li přímo — hlavně osobám sobě nesympatickým — do očí. Nemá ani základních vychovatelských a metodických vědomostí. Učitelem se stal jedině tím, že si přivlastnil vysvědčení svého zesnulého mladšího bratra. Jest tedy podvodník. I při svém stáří jest však též člověk vilný. Matky děti — na scéně autor zbytečně též dokazuje — mají se před ním na pozor. Jest jen dresseurem dětí, mizerný vychovatelský packář, jenž všechny děti na těžé kopyto naráží, pak přehne je přes koleno a každému předepsaný počet cvočků vrazí do hlavy. Je trapičem svých kolegů; jako všechny mělké a prázdné hlavy, které jsouce postaveny v popředí úřadu, jedině stálým reglementováním a tyranii se udržují. Svým miláčkům vše přehlédne a dovolí. Nesympatické sobě kollegy špehuje za dveřmi, přijímá rád klevety, ba i podřízenému školníku káže, aby častěji za dveřmi naslouchal, donášel a podobně. Na tyto podřízené přijímá též velice rád žaloby.

Malý obrázek. Do ředitelny přijde matka, plná rozhorlení. Žaluje plným proudem svých mluidel: »Pane řediteli, poslyšte! Pan učitel Flemming opovázil se mému dítěti říci *hňupe!* To je neslýchané! Doma to dobré, milé dítě ani slova špatného neslyší. My všichni jsme před ním na řeč tak pozorní a zatím ve škole se mu opovází pan učitel říci tak hrozné slovo.« Flachsmann již hoří po pomstě. Dá zavolatí synka. Chce věc náležitě vyšetřiti. Flachsmann táže se hoch: »Řekl ti pan učitel Flemming *hňupe?*« Hoch: »To prosím, jen tak žertem. Pan učitel má nás rád a my jej také.« Flachsmann: »Tak snad ti řekl něco jiného?

Snad osle, vole, nebo tak nějak? Vzpomeň si hezky, vzpomeň.« Hoch vzpomíná, váhá a pak vyhrkne: »Prosím, pane řediteli, tak mi říká jen *náš talínek*.« Tableau. Dobrá scéna. Výborně odpozorovaná poměrům školním.

Školní řád Flachsmannův čítá 123 paragrafy. Jednomu z učitelů vytýká, že jeho žáci jména proroků sice řádně za sebou umějí jmenovati, ale nikoli po zpátku; že žáci místo předepsaných 33 jmen měst anglických znali jich pouze 15. Školníka plísni, že na stole ředitelském červený inkoust postavil na pravou a černý na levou stranu, a ne, jako má býti, naopak. Poesii ve třídě trpí jen potud, pokud slavnými úřady školními je předepsána. Obrazy a květiny nemají býti výzdobou školní světnice, ježto prý působí mnohdy roztržitost dětí a svádějí jich pozornost mimo školní vyučování. Každou odpověď žákovu chce míti klasifikovánu a známky v týdenních a měsíčních výkazech zanešeny. Ve své ředitelně má na levo tvrdou stolicí pro příchozí rodiče a učitele a na pravo měkkou lenošku pro pány inspektory. Běda tomu, kdo nejza z jeho představených, ulebedil by se v ctihodné pohovce.

(Pokračování.)

* * * SMĚS. * * *

Z naší činnosti. Spolek katolických učitelů konal dne 28. a 29. září přednášky v Červ. Pečkách při měsíční schůzi tamního křesť. spolku »Svornosti«. Přednášky ty konati zavítali p. *František Jelínek*, učitel z Malotic a p. *Karel Jelínek*, učitel ze St. Kolína. Pan řečník mluvil na den sv. Václava: *O počátku výchování*. Přednesl jakožto úvod několik slov o tom, co je spolek katol. učitelů a o příčinách, proč povstal. Přecházeje ku vlastním předmětům své řeči, definoval výchování jakožto působení dospělých na nedospělé, aby uzpůsobili je k tomu, by tito domohli se sami svého postavení. Křesťan ví, že za cíl stanoven mu život věčný a proto výchova má směřovati k dosažení toho cíle. S výchováním jest započítati do jisté míry již před narozením, což patrně z toho, že potomci dědí tělesné i duševní vlastnosti svých rodičů, kteří tudíž se mají snažiti, aby byli dobří. Dítka třeba vésti od nejtělejšího mládí ku zbožnosti. Při vý-

chovč je naprosto potřebná svornost otce a matky v jednání. Druhého dne mluvě týž p. řečník »o vychování dorostu ženského,« podával přítomným rodičům praktické pokyny, jak mají se svými dcerami dospívajícími zacházeti. Druhý p. řečník ve své vzletné řeči »o moci otcově v rodině,« kladl otcům na srdce, jak svědomitě mají své moci nad dětmi užívat, by z nich byli řádní lidé. Posluchači byli vděční milým pp. řečníkům za jejich obětavou námahu věnovanou zdaru jejich dítek.

Výstava průmyslové školy ve Lvově. Ve Lvově letos v září poprvé průmyslová škola zahájila svou výstavu, která dává nazíratí o nadání i pracích chovanců. Zvláště nábytek a železné nářadí vyniká uměleckou a praktickou cenou. Poněvadž z učňů stávají se mistři, jevil se v celém městě o tuto výstavu nemalý zájem, poněvadž je to přehlídka vykonané práce.

—*lek.*

Tančící dobročinnost. V polovici září konal se v Zakopaném v Haliči ve ville Klemensovců zábavný večer s tancem ve prospěch útluku chudých nemocných učitelů. Hlavním pramenem výnosu byl buffet, k němuž obětavé dámy všemožně přispěly. Tohoto roku dlí v útluku pro nedostatek peněz pouze dvě učitelky. Zakladatelka útluku sl. Malewiczova, velmi rázně pracuje ku povznesení tohoto humanního díla, kterého bylo tak potřeby.

—*lek.*

Kulturní práce v pruské škole. Hospodář Michalski v Pieczeni přestal posílati v letních měsících svou dceru do školy, potřebuje ji k hospodářství, neboť bylo jí právě 14 let. Po několika týdnech přišel k němu četník a exekutor, který pro omeškání školy uložil trest. Přestrasený rolník poslal tedy dceru opět do školy. Pastor, který vyučoval náboženství několik tamních protestantských dítek, zkoušel také Michalskou. Dívka ze strachu neodpovídala na všechny otázky, načež se pastor rozlobil a tloukl ji rákoskou a rukou, až zesínala. Při tom křičel: Máte německy odpovídati, neboť tu není Polsko, nýbrž Německo. Svých rodičů nemáte poslouchati, nýbrž mne. Počkejte, za nedlouho budete musiti mluvit i s rodiči německy. Tak pruský hakatismus rádí ve škole.

—*lek.*

Zlověstný směr mezi studentstvem. V Černovicích se v září konala arcibiskupská visitace, která pomohla studentskému spolku »Unitas« k nemalé vážnosti,

neboť arcibiskup dr. Bilczewski přijal proktorát. Clenové se také od té doby utěšeně hlásili; spolek zavedl svoje odznaky, ale židovské a zednářské studentstvo stropilo proti němu koncem září v univerzitní budově hluchou výtržnost, v níž policie zakročila a zatkla většinou — členy katolického sdružení. Příčinu k výtržnosti zavdala též okolnost, že katolíti studenti nechtěli přijímatí soubojů.

—*lek.*

Dětské zábavy. Na hry zábavy mládeže dosud neběře se takový zřetel, jakého by zasluhoval tento důležitý obor, poněvadž ve fysickém rozvoji záleží pak zdatnost pokolení lidského. Výborným znatelem tohoto odboru jest u Poláků Edmund Cenar, který svého času vydal zdařilou studii o hrách i zábavách mládeže. Letos uveřejnil týž pozorovatel nové dílo: »Gry i zabawy ruchowe różnych narodów,« kde promlouvá ze svých vlastních zkušeností o tomto odvětví ve Švédsku, Belgii, Němcích, Francii a v Čechách. V tomto díle autor rozlišuje hry mládeže na silové a zručné. K prvním počítá hry na honěnou a zápasy, a to v běhu nebo skoku, k druhým pak všechny, kde se jedná o zručnost a hbitost, jako hra na kopanou a jiné. Na obě dává autor veliký důraz ve fysické výchově mládeže. Na hry nehřmotné či tiché se tak velice neohlíží, poněvadž pro tělesný rozvoj nemají valného vlivu.

—*lek.*

Požadavky polského učitelstva. Na 1. všeobecném učitelském sjezdě v Přemyšlu konaném o prázdninách, byly přijaty resoluce o polepšení právních poměrův učitelstva i zlepšení platů, které mají býti takové, jako XI., X. a IX. třída státních úředníků. Dále žádáno snížení služebných let na 30, vydání jasné služební pragmatiky, zrušení tajné kvalifikace, radikální změna disciplinárních šetření a jiné. Ku provedení tohoto programu bylo zvoleno komité 24 členů, které vyšle mimo jiné deputaci k zemskému maršálku a místodržiteli.

—*lek.*

Učitelská stávka ve Španělsku. Jak »Szkola« oznamuje, smluvili se ve Valencii učitelé, že nebudou vyučovati ve škole, a žebrali na veřejných cestách. Příčinu k tomuto jednání zavdala okolnost, že nedostali plná dvě léta žádného platu. Několik jich dostalo za ten celý čas od starosty po dlouhých urgencích po 2 markách. A tak jedná liberální vláda, která kuje zákony protifeholní!

—*lek.*

Učiteléské poměry v Haliči. Jak Ilovská »Szkola« píše, dostavil se p. Jan Marzkiewski, učitel v Křešovcích ke starostovi v Převorsku, aby mu dal »kartu« oprávnující k žebrotě. Týž učí třetí již rok a má vysvědčení zralosti učitelského semináře z Krakova. Již tři měsíce nedostával plat. — Téhož školního roku tři měsíce učila na »úvěr« pí. Marie Chmurová, tak že židovka, u níž kupovala věci pro domácnost jí chtěla vše zabavit. Z hladu chtěla zabít svého muže, což se jí nepodařilo, poněvadž přišla pomoc ze sousední obce. —lek.

Pokračovací školy. Dne 14. února 1883 bylo usneseno upravit pokračovací školství nařízením ministerstva kultu a osvěty, které vydáno bylo 24. února 1883. Toto nařízení obsahuje usnesení o zřízení a udržování škol, o učebním plánu, učebních prostředcích, návštěvě a výcviku učitelstva pokračovacích škol. Na základě tohoto nařízení byly schváleny stanovy a osnova těchto škol. Od té doby uplynulo skoro 18 let a mnohých zkušeností nabyto; těch možno bylo by využítovati ve prospěch školství, kdyby správcové inspekčního obvodu byli vládní komisářem svolávaní k poradám o kázní, kázeňských prostředcích proti zpurným žákům, na něž nyní všeobecně se vede žaloba, poněvadž učitel nemá po ruce žádných prostředků, kterými by zkontroloval tyto zjevy ve škole. Také by se mohlo jednati o přijetí a propuštění ze školy, návštěvě, seznamech učeníků. V Sasku založen byl »Německý spolek pro pokračovací školství«, který vydává vlastní orgán »Die Deutsche Fortbildungsschule«. Také u nás by bylo záhodno založiti podobný český svaz ku podpore a na prospěch pokračovacího školství.

—lek.

◆ ◆ LITERATURA. ◆ ◆

»Růže Dominikánská« nazývá se časopis, věnovaný zájmům zbožného lidu katolického. Každého měsíce přináší velmi pěkné články apologetické a sociální k utvrzení přesvědčení katolického, povídky z historie a ze života lidu, povzbuzující k životu nábožensko-mravnému, životy svatých a světců Božích vedle zpráv misijnářských. Úprava jest pěkná a velmi úhledná; též ilustrace jsou v každém čísle. List tak bohatého a cenného obsahu neměl by scházeti v žádné katol. rodině, tím méně v knihovnách katol. spolků, jakož ani ne v knihovnách lidových, kteréž opravdu založeny

jsou k tomu, by lid tapající v nevěreckých a nemravných zásadách ducha času, vysvobodily a povznesly ku Pravdě a Čistotě. Nepřátelé Skály Kristovy používají hlavně tisku — knih, brožur a novin. — Toť ta osudná zbraň, mocnější nade všechny jiné a proto řídme se slovy věhlasného sv. Otce Lva XIII. proti tisku — tisk, proti slovu — slovo, atd. Než to nestačí. Co by prospělo natisknouti tisíce a tisíce dobrých časopisů, kdyby v prachu ležice, tam zpráchnivěly! Proto hlavní jest potřebou, by časopisy byly rozšířeny a čteny našim dobrým lidem, jemž jedinou útěchou jest sv. víra. Odebirati listy katolické a je podporovati, jest přední povinností každého katolika; a tu naskytá se velmi vhodná příležitost osvědčiti dobrou vůli odebiráním »Růže Dominikánské«, redigované známým pražským kazatelem z řádu sv. Dominika dp. P. Qualou Konečným. Redakce a administrace: Praha č. 234-I. Předplatné na rok 2 K 40 hal. poštou 2 K 80 h. Na požádání se zašle na ukázkou sešit zdarma.

»Katolická učitelka.« Kniha rozjímání a modliteb. Zpracovala Mariánská družina učitelek u sv. Ignáce v Praze. Úhledná knížka, ve formátě knihy modlitební, obsahuje pravé perly o povolání, úkolu, a povinnostech katol. učitelky, která ve svém stavu nevidí jen prostředek k vlastní existenci, ale vznešený úkol vychovati dobré křesťany. Knihu doporučujeme co nejvíceji laskavé pozornosti svých čtenářů. Upozorňujeme na ni své patrně! Cena brož. 1 K 50 h., skvostně váz. 2 K 50 h. Objednávky vyřizuje: Mariánská družina učitelek. V Praze-II. Ječná ul. č. 2.

Právní rádece pro duchovní správu. Soubor církevních a státních zákonů, nařízení, rozhodnutí, norem s praktickým návodem o jejich použití a příslušné formuláře. Sepsal ThC. Jan Pauly, kaplan a redaktor Věstníku katol. duchovenstva. Dílo první. Dílo má býti příruční knihou, spolehlivým průvodcem zákony církevními a světskými v duchovní správě i ve škole. První sešit pojednává hlavně o právech, ze kteru sv. vyplývajících, odpadech, konverzí a podob. Dílo jest široce založené, přesné, svědčící o plní a svědomitosti autorově. Doporučujeme vše. Cena sešitu 60 h. Objednávky vyřizuje J. Kotík, knihkupec na Smíchově.

Redakci zaslány byly:

»Časopis katolického duchovenstva.« Orgán vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Redaktori Dr. Fr. Krásil, Dr. Fr. Kryštůfek a Dr. Jos. Tumpach. Sešit 7. a 8. Předplatné poštou 7 K. Přední vědecký náš orgán vše doporučujeme.

»Rádece Duchovní.« Časopis kněžstva československého. Rediguje Dr. Jos. Burian, šedlní kanovník vyšehradský. Ročníku VIII. seš. 10. Pány novosvěcence upozorňujeme důtklivě na časopis, který v duchovní správě jest spolehlivou rukověti a výbornou pomůckou homiletickou. Příhlášky přijímá Cyrillo-Methodějské knihkupectví, G. Franci, Praha. Předplatné ročně 4 zl. Vychází jednou měsíčně o 4 až 5 archových sešitech. Vše doporučujeme.

Přítel Domoviny. Běsově. Román F. M. Doštojevského. Z ruštiny přeložil J. Wagner. Svazek 7. a 8. Dvanáct svazků ročně v předplacení zl. 1'60. Ed. Beaufort v Praze.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, pololetně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemi 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hůlové. Alumnům, klerikům a studujícím slovoje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zasílá se předpl. adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky K. Skultěty, f. učitel v Sešstovicích, (p. V. Jesonice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frt. Horáček. (Pokračování.) — Vychovatelská úvaha. Podává L. Grossmannová-Brodská. (Dokončení.) — Hlídka časopisecká. — Feuilleton: Flachsmann vychovatel. Glossuje Em. Žák. (Pokračování.) — Směs. — Literatura.

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

* POKRAČOVÁNÍ.

Při tom dlužno si představiti obtíže, které působí pro Němce francouzská výslovnost. Ale ovšem, dle metody panující dosaváde při vyučování jazykům klassickým podobné zběhlosti by se nedosáhlo ani za deset let! Naproti tomu metoda *analytická*, již se užívá asi od desíti let s velkým prospěchem při vyučování jazykům živým, uvádí žáka ihned »in medias res«. Od první hodiny počínaje pěstuje se lektura na snadných textech, jichž pojmový obsah žáku jest znám.¹⁾

Podobně by se mohlo začínati s latinou i řečtinou. *Profesor Kramář*, jenž v časopise: »Politik« uveřejnil nedávno řadu úvah, jednajících taktéž o metodě vyučování, radí, aby se na gymnasiích použilo textu sv. evangelií, jichž obsah je žákům dobře znám již ze školy obecné. Mohlo by se snad namítati, že Vulgata a Septuaginta, jichž perikopy měly by sloužiti za text učebný, nejsou sepsány jazykem a slohem klassickým a nevyrovňají se ani spisům Julia Caesara ani Cicerona. Toť ovšem pravda. Ale na to mohlo by se odvětiti, že také Tacitus není Caesarovi podoben, ano, že se blíží spíše Vulgatě než onomu a že mládež studující na tomto stupni mluvnických a slohových krás ani pochopiti, ani posouditi nedovede.

Zpracování jednotlivých perikop mohlo by se nejlépe díti dle metody, kterou pro frančtinu a angličtinu zavedli *Dr. Bechtel* a řed. *Fetter* a která se dá krátce shrnouti do následujících vůdčích myšlének:

1. Začni s větami, které dohromady tvoří organický celek zajímavého konkrétního obsahu. Větu po větě zvolna a zřetelně předříkávej, nech opakovati od žáků jednotlivých i sborem celé třídy, přelož do jazyka mateřského, napiš na tabuli a žáci ať ji opiší do sešitu. Čti větu na tabuli, vysvětli pravopisné zvláštnosti a nechej čísti z tabule i ze sešitů!

¹⁾ Ovšem známý Jacotot a Toussaint-Langenscheidt začínají také s lekturou od 1. čísla počínaje, avšak co zde schází, je živé slovo! Pozn. spis.

2. Po zpracování celého článku ať žáci otevrou knihy a čtou, jednotlivě i sborem, zmíněný článek. Nyní ať učitel odvodí induktivní cestou mluvnická pravidla, napíše paradigma na tabuli a žáci ať je opiší do sešitů; potom zaznamenají sobě žáci do slovníčku slovíčka a rčení, která učitel rovněž na tabuli ukázal, načež statarickým čtením celého článku hodina se ukončí.

3. Při induktivním vyvozování mluvnických pravidel musí učitel sobě vésti soustavně, tak, aby žák posloupně psal si gramatiku sám, která by hlavní živly mluvnické obsahovala v ladném přehledu. Text mluvnice buď ovšem v jazyku mateřském.

4. Buzení t. z. citu jinojazyčného podporuje se obrazy, představujícími tytéž předměty neb činnosti, o nichž jednájí články cizí čítanky. Velmi dobrou pomůckou k opakování mluvnice jsou paradigmatické tabulky s velikým tiskem, které visí na stěně školní síně a které učitel příležitostně sborem opakuje. Dobrým zkušebním kamenem k posouzení chápavosti žákovy osvědčuje se t. zv. »quaestionarium« (franc. questionnaire), snůška otázek vztahujících se k nastudovanému článku.

5. V hodině příští ať věnuje se as 20 minut opakování látky z hodiny předešlé; při tom učitel se brzo přesvědčí, kteří žáci mají pro cizí jazyk nadání výborné, kteří pouze dostačující atd., jakož i kteří žáci v přípravě domácí ukazují ochotu a horlivost.

6. Pisemních domácích příprav netřeba! Povinnost žáka záleží v tom, aby doma vštípil sobě do paměti slovíčka a paradigmata, s čímž žák prostředních vloh může za 15—20 minut býti hotov. Že by žák měl se všemu naučiti ve škole, jak pan kol. *Kramář*, poukazuje na školy brahmanské, požaduje, o tom bychom si dovolili pochybovati.

Ano, kdyby bylo ve třídě pouze 15—20 žáků, vesměs nadání aspoň prostředního, mohlo by kratší »pensum« neb »leçon« snad ve školní hodině od od žáků duševně stráveno a zapamatováno býti, ježto by bylo možno každého žáka v hodině aspoň pětkrát vyvolati tu ke čtení, tu k odříkávání paradigmata, tu k reprodukci mluvnických pravidel, aneb posléze ke zkoušení ze slovíček a rčení, a tím by se při náležitém opakování oddílů předchozích — repetitio mater studiorum! — docílilo výsledku tak uspokojivého, že by žákům příprava domácí mohla býti zcela slevna. Avšak při třídách s 50 aneb docela skoro 60 žáky, mnohdy velmi chabého nadání pro cizí jazyky, učitel od přípravy domácí dispensovati nemůže, ač-li má důstojně program pracovní vyplniti.

Také antipatii p. prof. Kramáře proti častějšímu zkoušení nikterak nesdílíme. Ovšem odsuzujeme úplně zkoušky, při nichž učitel vede sobě jako Radamantis soudce, před nímž žák se třese jako bídny hříšník. Souhlasíme, že hlavně mladší síly ukládají někdy na slabá bedra učňů těžší břímě, než tito sněsti mohou. Možná, že i zde onde některý učitel při zkoušení — obzvláště je-li přítomen pan ředitel aneb pan inšpektor — chce ukázati, co sám umí. Souhlasíme, že i ten politování hodný případ nastati může, kde examiner je proti kandidátu předpojatý a posuzuje ho nespravedlivě — to vše a jiné podobné nepřístojnosti, kterým nikdy nebude lze zabrániti, jelikož homines sumus! — odsuzujeme se stejnou rozhodností, jako zmíněný pan kolega: avšak, abychom během školního roku nezkoušeli a známek vůbec nedávali -- kam pak by to vedlo? Ne snad, že bychom těm známčkám, jichž zrození závisí od tolikerých

různých činitelů, připisovali snad nějaké specifické důležitosti, jakoby ta dobrá známka ve třídníku byla snad jakýmsi druhem pojišťování proti zapomenutí aneb proti možnému zhloupenutí — nýbrž hájíme zkoušení a censury jako prostředek *vychovávací*, jako *incitamentum fervoris et diligentiae*.

Autor sám za své čtvrtstoleté činnosti učitelské to zkusil několikráte. Kdykoli delší čas — na př. 14 dní — formálně nezkoušel a nezanášel známek do třídníku, tu spozoroval všeobecnou ocháblost. Ano, stávalo se, že i nejlepší žáci se zahanbením se přiznávali, že nejsou připraveni. A domnívá-li se pan prof. Kramář, že pro žáky slabší řada známek chatrných mohla by se státi osudnou pro známku zdověčnou — tu obavě této lze velmi snadno odpomoci. Přesvědčí-li se, že žák zdvojnásobiv pilnost svoji dohonil to, co dříve promeškal, tak že vědění jeho je celkem postačující, ať mu dá známku dostačnou bez ohledu na nedostatečné známky semestrální. A míní-li dále, že zkoušení dává podnět k sobecké řevnivosti a ješitnosti u nadanějších žáků, kteří o překot usilují dostati lepší známky, než jich soupeř, tu odpovídáme, že bez jakési dávky ctižádosti, která ovšem nepřekročuje ani meze sebevážnosti, ani meze lásky k bližnímu, nedá se vůbec mysliti nějaký pokrok. Vždyť samo naše sv. náboženství vychovává věřící dítky své, slibujíc těm, kdož dobře bojují, korunu slávy věčné, nespravedlivým pak hrozcíc věčnými tresty.

Za to úplně dáváme za pravdu p. prof. Kramářovi tam, kde se obrací proti duchamornému korrigování a klassifikování úloh školních i domácích; písemné úlohy domácí nestojí vůbec za babku. Ale také úkoly školní by za *analytické* metody mohly doznati značného obmezení — rozhodně ne více úloh než 15 během celého školního roku a ty pouze buď překlady z latiny, řečtiny — na realkách z frančtiny a angličiny — do jazyka mateřského, aneb v latině, francouzsky a anglicky (v řečtině nikoli!) sestavené »*Quaestionarium*«, na jehož jednotlivé otázky by bylo dáti žáku cizím jazykem odpověď. Samo sebou se rozumí, že táž metoda doporučuje se také při vyučování druhého jazyku zemskému.

Analytickou methodou by se studium jazyků antických stalo mnohem intenzivnějším a plodnějším, tak že by za polovinu času, který nyní pohltí latina a řečtina, dosáhlo úspěchů těchže, ne-li větších, než dosavad. Za to zbývajících hodin mohlo by se použití k soustavným přednáškám z dějin kultury, k důležitějšímu pěstování aspoň jednoho cizího jazyka živého, k bedlivějšímu studiu zeměpisu, dějin, přírodních věd a psychologie. Jim mohly by býti přiděleny přebytké hodiny z jazyka řeckého, ježto by pro jazyk řecký 4 kursy ve vyšších třídách úplně dostačily.

V některých státech dávají *řečtině* na středních školách úplný výhost. Tak dle »Pravitel. Věstníku« navrhuje komisse pro reorganizaci středních škol ruských dle zprávy z měsíce července t. r., aby jazyk *řecký* z učebné osnovy vynechán byl zcela, *latině* pak aby se vyučovalo pouze ve 4 posledních třídách sedmiletého gymnasia. Také zemská školní rada dolnorakouská na 1 gymnasiu podnikne počátkem příštího školního roku pokus s vypuštěním řečtiny a nahrazením téže angličtinou. Než my z důvodů shora dostatečně vyložených s prostředky tak radikálními nesouhlasíme, jsouce toho názoru, že budoucí kněz, právník, lékař neb professor potřebují znáti aspoň trochu jazyk řecký z důvodu *etymologických*, a vidouce, kterak technik, chtějící rozuměti nomenklaturu svých věd odborných, vidí se nucena mezery svého vědění jazykového doplniti pozdějším studiem sou-

kromým, čerpaje význam slov nesrozumitelných ze slovníků, které k účelu tomu za doby novější bývají pořizovány.

Velikou důležitost pro vzdělání má bez odporu studium *jazyka mateřského a domácího písemnictví!* Proto bylo by žádoucí, aby tomuto veledůležitému předmětu již v prvních třídách škol středních věnována byla ona péče, s kterou se nyní pěstuje *latina*. Kdyby studující nejdříve osvojili sobě důkladnou známost jazyka vlastního po stránce mluvnické, bylo by tím pozdější studium jinojazyčné podstatně usnadněno. Na realkách věnuje se — pokud známost naše sahá — v prvních třídách jazyku mateřskému větší pozornost než na gymnasiích, kde vévodící *latina* od prvopočátku tlačí veškeré jiné předměty do pozadí.

(DOKRAČOVÁNÍ.)

Vychovatelská úvaha.

Podává L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

Jest všeobecný soud, že dítky zmrzačené, na př. hluchoněmé, hrbaté a chromé, z pravidla bývají velice zlostny a mstivy. Ale takovými jsou také děti přítomné doby tělesně zdravé i normálně vyvinuté. Churaví tudíž jejich duše, — jinak nemohli bychom si vysvětliti neutěšený ten důkaz. Skutečně bývají to většinou také duševní mrzáci. Než jakého vychování lze se nadíti od rodičů, jež sami nemají ani ponětí o vážném tom úkolu?

Náprava ostrá a pronikavá byla by zde na místě a vším úsilím třeba na tom pracovati. Je-li dětská duše osvícena pravdou křesťanské nauky, jen dobré símě v ní vyklíčí. Vzpomínáme si mimovolně na básničku ve starších učebnicích před lety umístěnou, s názvem: »Píseň slepé Gabriely.« Začínalať slokou: »Mě obkličuje temná noc, mé oko rouška zastírá, a přece mě nebeský hlas, když truchlím, mocně těšivá —.«

Hle, toť byl výron citů náboženských. Ona tichá, oddaná trpělivost, na jejíž místo nastupuje nyní zuřivost a zoufání, nedaří-li se lidem dnešní doby vlastní jejich vinou mnohé neskromné, neb malicherné přání. —

Podle chování dětí, jejich pozdravů, možno mnohdy rozeznati jakou mají v obci školu, v jakém duchu jsou vedeny. A byť by nejeden atheista podceňoval výchovu náboženskou, musí a musí v duchu sám sobě doznati onen veliký rozdíl mezi dětmi způsobně křesťansky pozdravujícími a oněmi, které jako nespoutané na cizince pokřikují, na místě pozdravu zasypávající nadávkami každého lépe oděného člověka; což v odlehlejších částech Prahy a jistě také jinde není žádnou vzácností. Ubohé děti, kdo jest více k politování. vy, nebo vaši rodiče? Nám starším stačilo říci: »Děti, hřbitov jest město mrtvých, jen s úctou máme tam vstupovati a modliti se za tiché spáče. Hříchem bylo by, olupovati hrob o jedinou jen květinku.« Řídili jsme se dle toho a nyní?! Téměř vandalsky počínají si děti malé i větší na svatém poli, kradouce přinesené tam kytice, vylamující ze země zasazené keřky a to z pouhé svévole neb ziskuchtivosti, namnoze s vědomím rodičů. Jak žalostně převrácené to vychování! Zkuste to a řekněte takovému malému divochu to, co jindy i největšího nezbedu

zkrotilo: »Budeš-li odnáseti květinčky z hrobu, nebožtík si pro ně v noci přijde;« dnešní dítě pohrdlivě se tomu vysměje.

Ba, jako bychom dnes již žádných dětí s dětsky citící duší neměli. Jsou ovšem přechetné a čestné výjimky, než přece nevázanost mládeže nynější vzbuzuje vážné obavy do budoucnosti. Jaký bude národ z takového pokolení vzešlý? Neudusí tento koukol dobrou pšenici? A proto tím naléhavější povinností jednokaždého jest odstraňovati vady bující jako býlí škodlivé a poučením, vlídností, slovem i skutkem pracovati k nápravě stejně důležité jako záslužné.

Jako z měkkého poddajného vosku jest ta dětská duše; dobré i zlé stejně lehko v sebe pojímá. A jest uznanou pravdou, že nejlepším prostředkem vzdělávacím jest *dobrá četba*. A tu naskytuje se nám zvláštní úkaz.

První průpravou, zdrojem neutuchajícího nadšení a pramenem čisté ušlechtilé zábavy i radosti bývali generaci starší a téměř všem jejím vynikajícím současníkům ony krásné, cituplné Jablonského básně a »Tři doby země české« bývaly jaksi zkušebním kamenem zdatnosti a uvědomění národního přemnohému jinou ještě v letech sedmdesátých. A to vším právem, vždyť Jablonského »Moudrost otcovská« po naše časy nenabyla sobě rovna co do skvělé formy sloučené s tím velecným obsahem. Tak soudí každý nepředpojatý vzdělanec. A dobře pro nás, že i dříve se tak soudílo.

Nuže není-li zvláštní, že naše mládež k básním, třeba vlasteneckým, na místě náklonnosti pocituje leckdy nechut? Okolnost tuto nelze podceňovati. Nezasvěcenec nemá ani tušení, jak se děti při vypůjčování knih a při jich kupování až nápadně vyhýbají dílům veršovaným. Mohlo by se namítnouti, že proti vkusu není též námitek. Ovšem; než co má mysl dětskou povznést tak mile a vzletně jako obsahem cenná, zvonivým rythem nesoucí se báseň? Naříkáme-li, že mezi mladými lidmi hynou idealy, uvažme také, že nelze jinak, když všude mezi lidmi i mezi čtenářstvem zeje suchopárná prosa, kdežto pouze v poesii se idealy dobra, krásy a pravdy nejspíše slučují. Jeť pochopitelné, když člověka starostmi uštváného nebaví zvonivé, sladké verše. Mládež je však zosobněné jaro. Nuže, proč raději netěká hravou myslí po nádherných květech básnických, by rozohnila se k nadšení pro vše dobré? —

K tomu hled' působiti každý, mající zájem pro všeobecné dobro. Není u nás nedostatek vybrané četby veršované a povolání kruhy dobře posoudí, co se může dětem bez obavy vložit do rukou.

Dříve arci bylo by přemáhati a odstraňovati nechut ku *koupí* knih dobrých; bezcenný, křiklavě vypravený brak mnohý hoch ochotně sobě koupí snad jedině proto, by mu obsažené tam dobrodružné a krvavé líčení mysl pobouřilo, ale na knihy dobré nutno teprve upozorňovati se vším důrazem, což se zajisté nemine cíle, spojí-li se k tomu činitelé povolání. —

Vždyť, pokavad děti více čítaly, bývalo méně stesku na jejich výstřední chování; což jest zcela přirozeno. Za to v nynější době všemožného sportu na trhu literárním lze znamenati značnou ochablost. A jakž by také ne!

Hoch i děvče mají doma sbírku pohlednic nezřídka v ceně kolika desíti zlatých; jak mnoho poučného i užitečného čtení mohly by si za to opatřiti! Pronikavá náprava byla by zde nejvýše žádoucí.

Neminíme tím zde ditky rodičů zámožných, jež bez nějaké újmy mnohého sobě dopřáti mohou, leč není-li vždy hlavním kamenem úrazu a příčinou nejed-

noho zla neblahá ta okolnost, že nižší kruhy rády ve všem všudy napodobují vrstvy výše a lépe situované a nelze-li se jim vyrovnati, vzniká ona známá nespokojenost.

Myslí si tak mnohá matinka: »Když může ta i ona, proč nemohla by také moje dcerka?« a nechává děvče za příkladem jiných bohatých dívek proháněti se jen na hřišti, holdovati sportu, co by ji měla přidržovati k zaměstnání užitečnému. Kdy konečně ujme se ta pravda, jak jedno a totéž nehodí se pro všechny? — Poněkud podivně to sice zní, než dokázanou jest zkušeností, v které rodině jest více dětí a nikoli snad pouze jedináček, tož vychování jejich jest mnohem snadnější a s utěšenějším výsledkem se setkává.

Nikoli snad proto, že rodiče jedinému dítěti někdy nad míru až přílišnou ve všem hledí vyhověti, vždyť moudří rodiče dobře chápou, že by si takto na sebe jen zlou metlu upletli, ale hlavně proto, že děti ve své prostotě jeden druhého vychovávají a povahu jeho tříbiti pomáhá. Tak na př. selže-li některý z malých provinilců, druzí zajisté to naň povědí a trest bývá mu výstrahou před každou následující lží. Ani ono nepěkné sobectví a nepřejícnost nemůže se tolik rozmocí. Jeden ze sourozenců obdrží pamlskek a druzí zajisté ho již pohnou, aby se s nimi rozdělil; jeden bere si příklad z druhého a tak malý ten nárůdek mnohem lépe bývá na tom, nežli vším zahrnovaný jedináček, jehož svéhlavost z pravidla pochází ze zbytečného rozmazlování následujícími otázkami, při nichž matka ani netuší, jak chybuje: »Chceš vstávat, nebo ještě ležeti? Chceš dříve jísti, nebo tě máme dříve umýti? Chceš si sám dáti cukr do kávy?« Tak a podobně jde to celý den, celý týden, celý rok. Stále je slyšeti: »Chceš?« A poněvadž vůle dětí se vyplní, stávají se svéhlavými a nikdy nenaučí se podrobovati vůli cizí. Při tom rostou a bývají pro pánovitou svou povahu postrachem svého okolí. Než mnohem hůře bývá pro takového rozmazlence, když se posléze v životě přesvědčí, že si každý od něho poručiti nedá, tu cítí se nešťastným a nařiká na svět, kdežto by měl nařikati na nerozumné vychování. Ejhle otcové a matky, taktó neměli byste vychovávati dítek svých pro onu přísnou školu života, jež žádného člověka v jeho životě nemine.

Krásná jsou slova francouzského paedagoga biskupa Dupanloupa, jenž praví: »Vychování jest dílo vážnosti a úcty.«

Ze špatného semene nemůže ovšem dobrá bylina vzrůsti, ale štěpováním lze ušlechtití pláň a důmyslem i pečlivostí lze vychovati dítě, jež bez důmyslu a té péče by sobě i společnosti bylo ztraceno. To mějtež na paměti, matky, při výchově dítek od Boha vám svěřených.



• HLÍDKA ČASOPISECKÁ. •

Naše víra a vaše věda.

Ve 2. čísle »České Školy«, jež vychází, jak již jsme oznámili, jako příloha

»Českého Učitele«, nalézáme v čele článku nadepsaný: »Naše věda a víra.« Jak pyšně tu opřela ruce v bok a jak hrdou posici zaujala tu »naše věda« proti té popelce víře, jež snad dnes dle »C. U.« již nikomu nenáleží! Epitheton »naše« oznamuje, že věda patří všem, kdož jsou kolem »Č. Šk.« a »Č. Uč.« a ovšem i těm, již s nimi užším

svazkem »vědeckého« přibuzenství spojeni jsou, slovo víra úplně bez přívlastku znamená, že »naší vědou« je zcela vyloučená víra, že »naše věda« a víra jsou pojmy výlukové. I z dalšího kratičkého článku musíme jasně poznati, že pan redaktor — pisatel cení svou vědu jakožto jedinou moc a neuznává žádné jiné moci na celém širém světě, neboť »věda odhaluje tajemství světa a života v něm, ona dává možnost duchu našemu vnikati stále hlouběji v zákonnost světových dějů, jakož i povznášeti se nad tůň bájí, klamů, bludů, předsudkův i lží. Jedině věda poskytuje poměrnou jistotu v té spleti dějů, kterými obklopen a pronikán je život náš a jež dorážejí neodolatelně na duchovní naši bytost, na její vědomí, citění i myšlení.« Nuže »naše věda« tak vysoko povznáší své osvícence (jenže mně se zdá, že lezli po žebříku hlavou dolů obrácení s veliké a vznešené výše do hlubokého bahna!) — kdežto víra, jež druhy ovládala ducha lidského a veškeren lidský život, šifřic prý jenom nevědomí a chtíc panovati beze všeho odporu, unáší lidstvo v tůň bájí, klamů, bludů, předsudků, lží!! (My však jsme přesvědčeni o tom, že právě víra povznáší člověka k nejvyšší výsosti!)

Vskutku divíme se té buď nezměrné nevědomosti anebo troufalé drzosti, jež odvažuje se podobného tvrzení a sice pouze o víře v učení Kristovo, neboť trůnem podloženým širokou plochou nevědomí a klidu nemíni p. redaktor-pisatel nic jiného než stolec svatého Otce. Ptáme se, kdo že osvobodil lidstvo starého světa před neodvratnou záhubou, kdo zachoval celou vzdělanost tak zvanou klassickou až na naše doby, kdo zjemnil a vzdělal ducha lidského, kdo povzněl vědy a umění na stupeň nejvyšší, kdo upravil a zvelebil veškeré školství až k nynější výši? Toho všeho snad dosáhlo se během asi 30 let, toho všeho domohla se snad »naše věda«? Nikoli, veškerou svou pravou dokonalostí jsou všichni kulturní národové Evropy povinni učení Kristovu. — Naopak dále se ptáme, kdo uvrhl právě ve století osvíceném nejširší massy lidstva do nejtuzší poroby mravní a tělesné? Nebyla-liž to právě vaše věda, jež kráčí s velkokapitálem ruku v ruce, ba možno že se nalázá ve vleku jeho? Vaše věda až dosud povznesla hmotně — pravíme pouze hmotně — asi deset tisíc kapitali-

stických velmožů, ale v bídu a rozervanost mravní i tělesnou uvrhla aspoň dvě třetiny lidstva, zbavivši je té nejvznešenější opory. Vaše věda je moderním zlatým teletem, kolem něhož většina lidstva slaví nejpustší orgie, nepozorující při tom, že leží v nejbídnejším bahně. Inu, vždyť jsme jen jednou na světě — a pak nic, nic!

Ovšem p. pisatel tu všeobecnou dnešní bídu a rozháranost také pozoruje — ale omlouvá ji velmi chytristicky. Doznává, že dokud panovala víra, ovšem dle něho slepá víra, jež ponechávala lidstvo v bezvědomí, bývalo klidno, aspoň prý zevně klidno, ale v tom klidu nebyl prý život (jaký?), kdežto nyní novými směry vědeckými rozbouřila se hladina, ale pouze na krátký čas, neboť věda přinese konečně blažené požehnání všemu lidstvu.

Tedy lid věře v pravdu Božskou, již Kristus světu podal, nestaral se o tuto pravdu a její odůvodnění, nýbrž ponechal vše na starosti jistě vyvolené korporaci, která ovšem neměla ani ducha ani rozumu, neboť teprve naší vědou nastal obrat, kdy duch nabyl převahy v rozumu a žádá řádné články dosavadního předepsaného názoru o světě a životě míti dokázány, zahrnuje věci nedokázané a omezuje říši nepoznaného — rozuměj Boha. My osmělujeme se opět tázati, je-li to duch veškerého lidstva, anebo duch jen zcela nepatrné »korporace«, která na svůj štít napsala: »naše věda« musí býti tou mocí, již všichni klaněti se budou? Právě teď dávají se massy lidu, jehož duch o naši vědu ani nezavádil, naukami této vědy ovládati, aby malá korporace nespojených hloubatelů měla širokou plochu pro svou působnost, chtíc ji oblažiti zvláště co původu světa a veškerého života na něm se týče pouhou snůškou subjektivních názorů a náhledů, ve skutečnosti ničím nedokázaných, jež tudíž nejméně nároků mají zvanu býti pravdou a vědou.

Ovšem tato věda nalezla ihned horlivých apoštolů moderních, kterým lahodila velice věčná materie, ze kteréž prý věda ta od pevně zjištěných prvků pravdy pokročila až k vysokým a složitým budovám pravdy dokazujíc, jak vývojem příroda dospěla až ku člověku beze všeho nadpřirozeného působení; ale nikdy nedokázala a nedokáže, jak a proč onen duch právě jenom ve člověku bádá po pravdě a kde onen duch se vzal, který filosof vysvětlil a

dokázal tuto pravdu. Snad Hegel, či čtyřnásobný doktor Haeckel, který rozeznává několik veletuctů různých duší, či Kant, Spencer nebo Nietsche? Anebo působení veškerého lidu povstaly moderní pravdy naší vědy? Naopak, dnes lid má věřití všelikým pravdám, k nimž nedospěl on svým vlastním všeobecným bádáním, anobř jež jsou výsledkem osobního bádání několika lidí, již nesou pyšný název neomylných učenců, a jimž s chutí a snadností věří ti, kteří nechťí věřití pravdám Božským a kteří stavše se úhlavními nepřáteli těchto pravd, hlásají »naši vědu«, tvrdíce, že ona jest všeobecným majetkem lidu a ne nějaké vyvolené korporace! Je v tomto tvrzení nějaká logika? Nemusí se člověk rozumný podobně sofistice usmát? Tam ve víře plno tmy, bahna, klamu, báje, bludu, předsudkův i lží, což vše šíří vyvolená korporace, zde v naší vědě duch, rozum, pravdy definitivné, postup bezpečný bez vnucených autorit! Bože, Bože, a zatím vnucuje se každým okamžikem jiný vědecký »spasitel«, teď posledně p. dr. Klaatsche.

Nemůžeme zde v kratičkém posudku krátkého článku z »C. Šk.« obšírně naši vědu probrati, neboť jest v »C. Šk.« jen několik všeobecných frází na papír vrženo, ale odkazujeme v té věci naše čtenáře do »Vlasti« ke článkům dpp. Tomáše Píchy, prof. Fr. Horáčka a Bedř. Jiříčka, jež ve hlavních rysech pravdivě osvětlí názory té neomylné korporace z naší vědy. — Ku konci jen podotýkáme ještě, že velice se divíme tomu, jak p. redaktor »Č. Uč.« a »Č. Šk.« zná důkladně »naši vědu« a nezná veliké učence, kteří tolikráte nejvědecktějším způsobem obhájili naši víru a kteří v pravé vědě byli také pravými velikány; neví nic o Jansenovi, Hettingerovi, Weissovovi? Jak smělým dále je jeho tvrzení, že věda prolomila hradby bývalých autorit, objasnila pravé potřeby výchovy, ukázala, pro co, pro koho, a kterak vychovávatí lidi. — Objevily se zdroje vědy a zároveň strašná prázdnota nevědy (víry!) — Řítí se budovy starých názorův o duši lidské, o její potřebách, vývoji a práci! Milý pane, tato vaše tvrzení svědčí o veliké domýšlivosti a nabubřené troufalosti, neboť to vše vidí pouze vaše příliš bujná fantasmie, ale pravá skutečnost poučuje o něčem docela jiném, o pravém opaku toho, co tvrdíte — a za nedlouhou dobu skutečný život vinití bude vás všechny z bídné lži, a lidstvo

pronášeti bude nad vaší vědou kletby, že právě jejím působením tak daleko ve prosti i hnobu mravní bylo zavedeno. —lv.

FEUILLETON.

Flachsmann vychovatel.

Veselohra o 3 jed. Německy napsal OTTO ERNST.
Glossuje EM. ŽÁK.

(POKRAČOVÁNÍ.)

Pravým opakem Flachsmanna v ušlechtilém slova smyslu jest učitel *Flemming*. Je to mladý, pokrokářský duch, průkopník školy budoucnosti. Otto Ernst v něm částečně líčí sama sebe. — Že při tom neškromnost není právě jeho slabou stránkou, rozumí se samo sebou. Kde není ráznosti, a snad i někdy bezohlednosti, tam těžko probíti se ku předu. Fleming, syn dělníkův, dán byl na řemeslo. Vyučil se zámečnictví a dvě léta pracoval s pilníkem a kladivem. Leč touha po vzdělání byla silnější, než láska k řemeslu. Vstoupil do učitelského semináře v Hamburce a stal se pak učitelem. Potud ve Flemmingu líčí autor kus vlastního života.

Flemming je typ učitele, jak si ho autor ve svých názorech představuje. Má hojně vědomosti. Schoppenhauer, Nietzsche, Lamprecht, Ranke, Droysen, Häusser a jak se všichni ti modní filosofové a paedagogové němečtí jmenují, byli pramenem jeho názorů a vědění. Když Fleming vykládá dětem báseň, nerozebírá ji mluvnicky, neroztrhá v slovíčkářskou řezanku, ale vyvolá nejprv svým předchozím výkladem u dětí patřičnou náladu a pak celou báseň jako živoucí květinu vsadí v srdce svých žáků. Třídou svojí má vyzdobenu obrazy; předčítá i u večer dětem z klassických spisů, hraje na klavír, pořádá *večírky pro rodiče* s paedagogickými výklady a rozhovory, účastní se veřejného života. Vše, co mladého ducha spouští, každé kramaření s maličkovitostí do duše se mu protiví. Má v moci srdce svých žáků

K představeným svým je přímý, sebevědomý. Jediný z celého sboru má odvahu proti pedantickému řázení ředitelově vystoupiti. »*Vám, pane řediteli, jest působení ve škole řemeslem, ale mně uměním!*« I vůči školnímu radovi je prost všeho poklonkovaní a služebné básně. Přímý a otevřený, nebera ohledu na to, zda si tím prospěje či uškodí. Nespokojuje se tím, aby

šel starými, vyšlapanými cestami. Chce nové cesty, nové směry, má nové cíle. Je svobodný, tvůrčí duch, jenž ví, co chce a co musí chtít.

Bravo! Tu je ideál osvíceného, moderního učitele. A rcete mi prosím, kdo by nechtěl být takovým Flemmingem? Zajistě každý. Vsadím se o cokoliv, že každý mladý učitel, vzdělaný, ideálně zaujatý pro své povolání, vidí ve Flemmingu zobrazena sama sebe. A starší? Ti patrně jen ze závidí, z vědomí vlastní své duševní impotence, žálí na mladého nadšence a jej nenávidí!

Že má Flemming také své chybičky, autor patrně přidal jen proto, aby se ukázalo, že je také *člověk*. Tak Flemming ve tři hodiny ráno, vycházejce s přáteli svými z večírku (patrně snad věnovaného paedagogickému rozhovoru s rodiči, o němž tolik sní,) vrhne se v šatech do rybníka a delší dobu zde provádí své plavecké umění. Na brskního, v řeči ostrého, úsečného školního pana radu křičí, že tento dovoluje si poznámku, že netrpí ku štestí naprostou hluchotou. »*Svatou byrokracií*«, k níž pan školní rada patrně nepatří, vyháněje provinivší se učitele beze všeho disciplinárního šetření ze školy rychleji, nežli dle stávajících zákonů služku lze vypovědět, jak náleží do očí panu školnímu radovi pouchá. To ovšem náleží patrně k přednostem mladých talentů. My, staří copafi, vidíme však v tom nedostatek slušnosti a potřebného taktu společenského.

Třetí z učitelů je *Riemann*, náruživý hráč karet. S kýmkoli ze sboru se setká, vypráví mu o věcerejší své partii. Ani školníka svých výkladů neušetří. Hraje denně svůj skat; a to pouze od 7 do 12 hodin; *nikdy děle!* Po obědě spí nebo čte noviny. Od té doby, kdy vystoupil z učitelského ústavu, měl jen jedinkrát jakous vědeckou, odbornou knihu v ruce, jak zcela upřímně panu školnímu radovi se přiznává, ale nyní již zapomněl její název!

Večírky paedagogické pro rodiče jsou mu hloupostí; buditi lásku k umění ve škole — nesmyslem. A vůbec Flemming je v jeho očích hlupákem; »neboť kdyby šlo dle Flemmingových názorů, přibýlo by tím jen zas nové práce učitelům! A přece bylo by spíše potřebí, aby práce učitelů byla zkrácena!« Patrně k vůli jeho skatu. A ostatně všechn ten zeměpis a dějepis ve škole jest jen samá hloupost. Naučí-li se děti číst a psát (a trochu snad počítati, aby později dovedli hrát karty!) to přec dostačí!

A teď prosím sudte, zda dnes ještě existuje učitel takových Riemannovských názorů? Děj komedie se přec odehrává za naší doby? Kolik jest tu zas karrikatury, jež vždy svádí k přehánění, upřílišování vad, jež mají býti tepány!

Weidenbaum, čtvrtý ve sboru, jest suchý, shrbený muž, s vráskami ve tváři, plnovousem zarostlé, s pomalou, pedantickou mluvou, se zlatými brejlemi na nose. Weidenbaum vždy plní přesně rozkazy svých představených (odtud patrně již jeho ohnutá postava), proběře předepsanou látku a nikdy neopponuje. Pouze když se jednalo o zvýšení služného, byl nejučtější tam, kde mu z toho nehrozilo žádné nebezpečí. V jeho třídě je vše jako na drátkách. Školní rada diví se na př. s jakou přesností a lehkostí žáci Weidenbaumovi horní desku u lavice zdvihají. A Weidenbaum samolibě mu vypráví, že toho docílil počítáním na tempa. Z počátku cvičil v tom žáky na čtyři doby, ale na moudrou radu zkušeného pana ředitele, činí to nyní na šest temp! Cvičil to několik hodin (!) a docílil pěkného výsledku. Školní rada, chtěje ještě více osvědčiti tuto protivnou pedanterii, táže se dále, jak toho docílil, že žáci, hlásíce se k odpovědi, nikdy ruky nad hlavu nepozdvihují. A Weidenbaum nechápaje ironie — vážně vykládá, že vždy, když žák ruku výše, než k hlavě zdvihl, dal mu stokrát opsati: »Nemám nad hlavu rukou se hlásiti!« Tak to činim vždy, kdykoliv žák se zasměje, ohlédne neb promluví; dám mu stokrát to opsati« — horlivě dodává. A školní rada dří na to otevřeně, že je trapičem lidí, pravý mučitel mládeže. »Víte, že vaše třída je jako kabinet plný voskových figur? Vaši žáci jako mrtvoly! Kdybych vstoupil před ně a řekl jim: Tato pohovka jest ssavec, ježto dává živá mláďata, všichni žáci budou to po mně vážně opakovati!« Chápeme všichni, že jest v tomto »učiteli« všechna přehnaná školní pedanterie, jež vede žáky k bezmyšlenkovitosti, vtipně na zasloužený pranýř vystavena. *Nesmyslné trestání mnohonásobným opisováním*, jež ubíjí mladou duši, *po zásluze odbyto*. Ale nedzá se vám též mnohé drasticky přehnáno? Jsou přece ve škole věci, z jichž přesného a ustáleného znění a konání nic nelze sleviti, a zas jiné, v nichž žákům učitel ponechá volnost. Jest pedanterie moudrá i nemoudrá. Ale všechnu přesnost házetí hned do koše protivně pedanterie jest zase upřílišováním.

Přímo hrůznou figurou jest však učitel *Dierks*. Je to lenoch, špicl a podvodník. Mezi vyučováním vyřizuje svou korespondenci. Jest totiž jednateltem pojišťovací společnosti a práce s tím spojené vykonává ve škole. Své vlastní práce vydává za práce žáků a tak svádí žáky ke lži a podvodu! Ke svým kolegům jest úlisný, potutelný; špatný chlap nejhoršího druhu. »Co říkáš těm novým nařízením našeho ctného pana ředitele? To přec nemůžeme si dát líbiti! Ty bys měl se jednou ozvat, protože ti to nejlépe sluší«, pobízí Flemmingsa. — A jedva že Flemmings odešel mlčky, donese vše řediteli. *Dierks* opatruje též ředitele vším »materiálem« proti svému konkurentu Flemmingsovi, když se jedná o lepší učitelské místo. Ze svých poznámek mu sděluje: »Ze žáků Flemmingsových 83 procent jich nepíše v předepsaném sklonu 45°. Dne 27. května dal Flemmings o své újmě jednomu žáku dovození, aby mohl zameškati 2 hodiny školního vyučování. Dne 5. června nazval Flemmings ředitele »starým lišákem«. Dne 8. června přišla slečna *Holmova* do Flemmingsovy třídy a 13. června navštívil zas Flemmings slečnu *Holmovu* v její třídě. A dne 14. června šla opět slečna *Holmova* k Flemmingsovi do třídy a pokaždě byli sami delší čas — i 13 minut — pohromadě!

Dierks, jak patrně, jest skrz na skrz ničema. Nebezpečný člověk, jenž své kolegy na každém kroku s notesem v ruce špehuje, za jich zády vše překrouť a řediteli donese, aby ředitel mohl všeho dle potřeby užítí. A to vše činí *z lásky* k svému starému příteli řediteli. Ale táž láska mu nikterak nevádí, aby — když ho školní rada okamžitě, znamená jeho podvodné jednání, ze školy vyžene, celou tu historii s falešným vysvědčením na ředitele nevyzradil.

Vogelsang jest celkem snaživý, pokrokumilovný učitel. Souhlasí v mnohém s Flemmingsem. Ale nestaví se nepokrytě k jeho straně, jak by sebevědomý, pevný charakter učinil. Má humor a vtip a jím dovede též ve škole mysl žáků osvěžiti. Proto jest též p. školnímu radovi sympatický. Malou ukázkou. Chtěje upozorniti své kolegy, do ředitelny povoláné, že pan školní rada již odešel na divčí školu, oznamuje jim po žáku: »Pan učitel *Vogelsang* vzkazuje, že *vrchní poklasný* šel nyní na druhou stranu.« Hoch přijde do ředitelny a vyřídí vzkaz — panu školnímu radovi! A školní rada, z pola hněvivě, z pola se smíchem

vzkáže *Vogelsangovi* zpět: »Řekni panu učiteli, že *vrchní poklasný* jest ještě zde.« Školní rada, seznam jeho práci ve škole, rád mu tento žert promíjí.

A konečně ještě jeden ve sboru: *Römer*. Nejmladší člen. Má zápal pro své povolání. Ale jako nezkušený neví ve svém podivném okolí, kudy kam. Školní rada se obává, že za tři léta vychladne jako studená kamna.

I učitelky jsou dvěma členy ve sboru zastoupeny. *Betta Sturhahmova* jest starší, zlostná dáma nepřijemného vzezření. Rozumí se — jak u starších svobodných dam někdy se stává — že každý muž je jí odporný. Chodí rázně jako kyrysník, v řeči a ve všem chování je jako voják. Je jednoduše, ale nevkusně oblečena. Učitelé se jí vyhýbají; *Riemann* jí říká: »Starý drak«. *Sturhahnová* je hrubá, a to netoliko vůči kolegům, ale i ke školnímu radovi. »Vy, slečno *Sturhahnová*,« praví jí školní rada v domácí konferenci, »mluvíte příliš hlasitě. Bylo vás slyšeti až do sousední třídy.« »Vás zase bylo slyšeti v mé třídě,« odpovídá slečna, »a proto jsem musila vás překřičet.« Ob čas si slečna zakleje s takým důrazem jako nějaký vozka. Ale ve škole, jak pan školní rada uznává, pracuje horlivě a svědomitě.

Její družka, *Gisa Holmova*, je hezké, něžné stvořeníčko. Plná života; vždy s pečlivým účesem dle nejnovější mody. Jest to pravý opak pedantické učitelky. Vždy vkusně oděna, elegantní, ale daleka vši nápadnosti neb přemrštěnosti; obyčejně s růží na prsou. A to vše *Flachsmanna* zlobí a dráždí. Do povolání svého byla rodiči vehnána a proto je v něm velice nešťastna. Ve škole neporoučí ona, ale děti. Proto přec však by jich uhoditi nemohla. Že by však kluci ji uhoditi mohli, jak pan školní rada poznamenává, tomu nevěří. »Na to mne má ta malá čeládka příliš ráda.« — Vyučování je pro ni jen »protivným, nemilým přerušením prázdnin«. A její nejvroucnější přání je, aby co nejdříve přišel pro ni nějaký strážný anděl, a z toho školního prachu ji vysvobodil; — ale nemůže přec sama nikomu padnouti do náručí. Její přání se však na konec přece vyplní. *Flemmings* jí nabídne ruku.

Školní inspektor *Brösecke* o školu se vůbec nestará. Důvěřuje slepě *Flachsmannovi* a běže vše, co mu ředitel o učitelích napovídá, za bernou minci. Když zavítá v průběhu hry do školy, je první jeho otá-

zkou: »Panc řediteli, odkud máte tu vaši výbornou šunku? O to je něco znamenitého, báječného; — masíčko jako dortíček, tak měkké, jen se rozplyne, — tak růžové (— a při tom již dostává laskominy —) jako mandle: Nádherné, výborné — «

(DOKONČENÍ.)

SMĚS.

Jubilejní průvody, jež naše Církev tento rok všude konala, tlačily všechny nám nepřátelské duše. Ve Španělsku a Italii, kde nevěra svoje rejdy slaví po ulicích, došlo, jak známo, leckde i k výtržnostem. Nevěřci snažili se průvody rozbiti, rozehnati. U nás na štěstí nejsme dosud tak daleko. Nepřátelé naši neprohlašují se otevřeně — až na nepatrné výjimky — za nevěrce, hallice nevěru svoji cudně fíkovým listem liberalismu; ale jubilejní průvody nenalezly zcela přirozeně milosti v očích jejich. Jest jim nesnesitelné, když Církev opouští své chrámy a nese vyznání své víry ven, na na náměstí a ulice. Na průvody pravidelné, řádné, jež každoročně se konají, jakž tak si svobodomyšlní navykli, ač každoročně ve svých odborných listech učitelských po Božím Těle a jindy dávají nám několik štulců. Ale jubilejní průvody! Ach, to zas bylo zloby! Každé chvíle nějaké láteření. — Jedni páni chtěli mítí za tyto své mimořádné výkony při dozoru zřetva zvlášť zapláceno. Nemáme ostatně proti tomu ničeho, když úřady školní zvlášť budou je honorovati. Aspoň bude snad možno na základě toho, že je »za to placen« žádati od leckterého důstojné a slušné chování při nich. Jiní stěžovali si, že jest jim kráčetí vedle starých bab! Inu mládí hledá zase mládí. Nepřijemná sousedství starých osob má býti patrně dokladem demokratického smýšlení, jímž se stěžovatel snad honosí. Či již i tomuto skvělému heslu dal výpověď a hlásí se k »nadčlověku«? Pak ovšem bylo by těžko pro takého »jubilanta« najíti nějaké sousedství. — Jiným konečně mimovolně napadá, »proč právě ženy jsou vždy ochotny dělati stafáž klerikálním účelům, jímž průvody vlastně jsou zasvěceny?« Tak uvažuje »Posel z Budče.« A smutně dokládá: »Klerikální živlové nasili nám po vlastní různé kongregace, řády, bratrstva, jež vyplňují naše ženy, sestry, dcery v domnění, že tím slouží účelům direktně spasitelným.« Víte,

proč vaše ženy, sestry a dcery přes všechny vaše opáčné snahy Inou tak k víře křesťanské a katolickým průvodům? Srdce ženy vůbec jest od přirozenosti nakloněno k lásce, soucitu, milosrdenství. A proto náboženství, jež těmto ctnostem učíc, vstříc jim vychází, vždy v nich nalezne své nejlepší vyznavače. A ty průvody? Jsou *veřejným* osvědčováním víry, k němuž každý se hlásí, kdo žívou víru má. To již je tak v přirozenosti lidské. To bylo a bude přes všechno mudrování liberálů. Ale chcete-li nějakým spolkem, nějakou jednotou žen těmto spolkům katolickým či klerikálním čeliti, dosáhnete toho snadno. Založte sami jednotu pro pěstění moudré pobožnosti! Zkuste to! A když vaše ženy, dcery, sestry zase budou chtít účastnit se klerikálního průvodu, rcete: »Dnes půjdeš se mnou. *Naše* jednota pořádá dnes také průvod.« A bude po nářících a po žalobách.

r.

Škola v boji proti alkoholismu je nepřítelkyní socialní demokracie. V »Socialistische Monatshefte« lze se dočísti o zdrželivosti od opojných nápojů tohoto: »Teď jsou poměry takové, že pro socialní demokracii nebylo by většího nebezpečí, než kdyby všichni soudruzi stali se abstinenty od opojných nápojů. Jejich nepřátelství proti vínu, pivu a kořalce způsobilo by, že by se vyhýbali hospodám, čímž by pozbyli styk se svými přátely a ztratili vliv na lhostejné kollegy. Soudruzi, kteří milují veselou společnost, stali by se poustevníky. Hostinští, kteří mají místnosti spolkové, nepřáli by tolik střídmým pijákům vody a kávy. V okamžiku seděli bychom na — ulici a socialní otázka byla by rozluštěna ve smyslu pochopů. Něco takového nesmí nikdy nastati. Zdrželivost nesmí nikdy k tomu vésti, aby měla vliv na veřejný život. Musíme se z toho radovati, že dělník cítí potřebu, po práci jíti do hospody, kde se sou-druhy povolání a třídními může vyměňovati své myšlénky. Nejen komunismus práce, ale i komunismus požitku budí socialní ctnosti. Musíme se radovati, že dělník má spíše potřebu seděti v konfortní síni hostinské, než ve své pusté podkrovní světnici na dvůr. Nesmíme se radovati z toho, že dělník svůj socialně-drahocenný pud po společnosti jen pomocí alkoholických nápojů ukojiti umí. Naše celé veřejné žití spočívá na pijácké zvykem. Něco se požívati musí, když žádná alkoholica, pak tedy fádni voda aneb káva spánek loupící, neb jen touto

cestou vykoupíme si právo na používání místnosti a časopisu hospodského.« To jsou zajisté pozoruhodná slova. Ctíme v nich aspoň upřímnost a otevřenost. r.

Rusínské požadavky. Rusíni těšili se nadějí, že na universitě ve Lvově budou zavedeny též tiskopisy jejich jazykem; tak oznamovaly některé časopisy. Rektorát si však pospíšil a popřel tuto věc. Následkem toho jeví se mezi Rusíny ruch, který žádá nejen rusínských tiskopisů, nýbrž i rovnoprávných rusínských stolic na jediné haličské universitě na všech fakultách a ve všech předmětech kromě bohoslovecké, kde mají svůj seminář. Jest ovšem vyloučena možnost, že by se Rusíni dočkali splnění svých požadavkův, ač jsou zcela oprávněny a pro národní rozvoj rusínský nevyhnutelný.

—*lek.*

Přítel učitelstva a mládeže. V Krakově zemřel Ignacy Ogończyk Żołtowski ve věku 86 let, získav si o školní mládež a učitelstvo neskonale zásluhy. Pocházel z chudé šlechtické rodiny ve Volyni, úsilovnou prací nabyl velikého majetku u moře Azovského, zabýval se při tom rolnictvím a rybolovem ve velkém. Po krymské válce hledal uzdravení ve Vlaších, kde je také našel. Do Krakova přišel se r. 1868, kde věnoval svoje síly i majetek národní škole i učitelstvu zakupováním školních pomůcek, podporou chudého žactva s podmínkou, že podporovaní budou v budoucnosti opět jiným prokazovati dobrodiní. Přičinil se o základ polské záložny a národního domu v Těšíně. V posledním čase založil dům pro feriální osady v Kochanově.

—*lek.*

* * LITERATURA. * *

Význam a důležitost starokřesťanských památek a pomníků pro vědu a náboženství. Podává Dr. Jos. Tumpach. Nákladem vlastním. Cena 1 K 30 h. Na slovo vzatý a bádatvý odborník v křesťanské archaeologii universitní profesor Dr. Tumpach podává nyní v jednotné publikaci cyklus svých přednášek, které v universitní extensi lidové r. 1899 s úspěchem byl konal. V zajímavých obrazech ukazuje tu autor jak křesťanské památky a pomníky nám vysvětlují právní poměry křesťanů za dob pronásledování, jak označují cesty, jimiž se bralo evangelium, dávají nám nahlédnouti do života církve a

věřících, jak svědčí o lásce Církve k výtvarným uměním a kterak potvrzují katolickou věrouku. Pro intelligentnějšího laika jest to četba velezajímavá. Hodí se výborně též k přednáškám ve spolcích. Upřímně můžeme doporučiti.

Manželství ve světle nejstarších památek a pomníků křesťanských. Sděluje Dr. Tumpach. Cena 90 h. Ve spisu tomto, jenž jest jaksi pokračováním spisu předešlého, ukazuje autor na mravní pokleslost manželství za dob římského císařství a vznešenost svátostného manželství křesťanského. Spis tento oplývající množstvím dokladů z autorů pohanských spisovatelů křesťanských, jest též výborným kulturním obrazem, v němž křesťanství a pohanismus tak ostře od sebe se rozlišují. Doporučujeme vřele všem přátelům historie kulturní.

»Serafinské Květy.« Časopis terciářů česko-moravských. Vychází 1. každého měsíce. Redakci Ed. Jílka. Předplatné na rok 2 K. Ročník I. číslo 1. Velké žvůcové dílo sv. Františka mezi laiky, jeho třetí řád, má svůj orgán, přinášející prosté obrázky i nadšené verše, zvoucí k následování ctností tohoto velikého světce. Podnik, jenž zasluhuje podpory všestranné.

R.

Z nakladatelství družstva Vlast:

»Vlasti«, časopisu pro poučení a zábavu vyšlo redakci T. Škrdla roč. XVIII. číslo 1. s následujícím zajímavým obsahem:

Svatební cesta české princezny. Upravil Bedř. Kamarýt. — V bouři. Báseň od J. Miloty. — Jakub. Nářek z Moravy. Napsal Adam Chlumecký. — Pro blaho lidu. Obraz ze současného života ve 3 jednáních. Napsal Josef Flekáček. — Světlo. Vysvětluje Bedřich Jiříček. — Chléb. Báseň Vladimíra Hornova. — Naše Slezsko. Píše Jan Vyhřídál. — Hvězdička. Báseň J. Miloty. — Družstvo Vlasti svému předsedovi. — O mravním sebevědomí lidstva. Píše Filip J. Konečný. — Z »Růží mystických«. Báseň J. Miloty. — František Wildmann, farář a spisovatel. Obraz životopisný. Píše Dr. Jan Zítek. — Hladový kapitál. Národohospodářská studie. Píše Rud. Vrba. — † Probošt Msgr. Dr. Ant. Lenz. Píše Tom. Škrdla. — »Tovaryšstvo.« Píše F. V. Peřinka. — Z »Národního divadla«. Kritika. Napsal Josef Flekáček. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné celoroční 10 K, půlletní 6 K.

»Našich Listů«, orgánu strany křesťansko-socialní vyšlo ročn. XI. čís. 1. až 6. Redaktor T. Jiroušek. Hlavní spolupracovník Dr. Rudolf Horský. Doporučujeme.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlročně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hmotné. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zaslá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nofrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Em. Žákovi, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijí á příspěvky K. Skultěty, ř. učitel v Šestovicích, (p. V. Jesonice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frt. Horáček. (Pokračování.) — Žáci vynikajících schopností. (Pilbauer Frant.) — O štěstí. Píše Josef Šauer z Augenburgu. — Feuilleton: Flachsmann
* * * vychovatel. Glossuje Em. Žák. (Dokončení.) — Směs. — Literatura.

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

* POKRAČOVÁNÍ.

Jakmile žáci v mluvnici i slohu jazyka mateřského důkladně jsou okováni, sluší těžiště studia zmíněného položit do pracování samostatných úkolů, jichž thema i dispoice dříve učitelem důkladně byly probrány. Tak se asi děje bez pochyby všude — ale neptejte se, jaká to bývají nezhusta themata! Máť mnohá škola, ať tak díme, svou tradici, jelikož jeden učitel přejímá náměty k samostatným úkolům od svého předchůdce, málo se staraje o to, je-li thema soudnosti žákově přiměřené, užitečné a plodné zároveň. S trpkostí vzpomínáme let gymnasijních, kdy nám, nezkušeným světa jinochům, ukládány byly úkoly často tak enigmatické, jako pověstné hádanky thebánské Sfingy. Zvláště ona rčení a pořekadla, čerpaná z různých jazyků, která páni profesoři češtiny a němčiny se zálibou nám dávali za themata k obšírnému vypravování, nás naplňovala přímo zděšením. Pamatuji se, jak neskonale blbě jsme pohlíželi druh na druhu, majíce »učeně« rozebíratí ve dvouhodinné komposici staré přísloví: »Sud' vždy tak, aby byl vlk syt a koza zůstala celá!« Jak je to možné — toho nechápal nikdo, jelikož soud takový přičil se axiomatům elementárního počtářství. Teprvé po letech rozbřesko se nám v hlavě, že přísloví zmíněné nemá býti morální radou snad, nýbrž trefnou charakteristikou osob obzvláště »chytrých«, které nechtějí přiznati barvu, aby si to s nikým nepokazily, jako onen pálený příslušník počestného cechu obuvnického, jenž každé soboty rozzíhal svíčku u sochy sv. Antonína, svého patrona, při čemž ale neopomijil věnovati také svíčičku — raráškoví, který na obraze sv. poustevníka se nalézá, omlouvaje své konání šibalským důvodem »Člověk si to nesmí s nikým pokazit!« Jiná themata zněla: »Μηδὲν ἄγαν« »Ferro nocentius aurum!« — »Chvála věrnosti!« — »Noční jízda na koni lesem« (!) — Der Zeitungsleser (Ein Charakterbild). — Wie äussert sich der Einfluss des Menschen auf die Erdoberfläche¹⁾ — »Význam květin v do-

¹⁾ Thema toto bývá dáno pro práci maturitní!

mácnosti lidské.« — Rozbor otázky: »Bylo-li nutno Karthago zbořiti?« Jinde si žáci lámali hlavu otázkami: »Jaká byla životní úloha Karla Velikého?« — »Je-li bažení po statečích pozemských za všech okolností zavržení hodno?« — »Proč sluje lev králem zvířat?« — »Kůň v dějinách, pověsti a básni.« — »Pilnost — rozbor pojmový.« (!) — »Amerika před objevením a po něm« (kulturní obrázek). »Vliv staroklassického vzdělání na francouzskou revoluci.« — »Je-li Skahepeare-ův Macbeth v skutku tragickým charakterem?«¹⁾ Difficile est satiram non scribere! Nelze se tudíž diviti, jestli že humorista jeden navrhuje themata ještě originálnější à la: »Myšlenky orla při spatření balonu.« — »Ličení dojmů při možném objevení severní točny.« — »Povaha Kochova bacillu cholerového« a j. v.

Jaká themata by tedy měla býti volena? Rozhodně ne taková, o kterých lze naškrábatí stránek hnedle celý tucet, ani taková, o kterých by žák sebe dovednější nenapsal ani stránky. Nejpraktičtější by bylo dávatí náměty k úkolům z předmětů ostatních, čímž by zároveň vyhověno bylo důležitému požadavku vychovacímu, jenž sluje harmonisace a koncertrance. Také pečlivě provedené překlady z antických prosaiků by se osvědčily jako výborná příležitost k třibení slohu jazyka mateřského.

Ve vyšších třídách škol středních dějí se přednášky z dějin *domácí literatury*. Jak vděčný to předmět pro učitele, který ovládá do podrobná učebnou látku jak po stránce dějinné, tak kritické a aesthetické! Snad že v ohledu tom věci podstatně se změnily k lepšímu. Za dob, kdy autor sedával na lavici gymnasijsní, učebnice literatury české úkolu svému nemohly vyhovovati. Bůh chraň nás, abychom snad si dovolili kritisovati snahy mužů, kteří v letech šedesátých konali práce pionýrské v každém oboru věd a umění. Není pokolení naše hodno, aby rozvázalo řeménky obuvi oněch mužů ryzího srdce a nadšeného zápalu pro zdatné vychování svěřené mládeže. Přes to díme: Jak závidění hodni jsou studující doby naší, kteří mají pro všechny vědy učebné pomůcky první jakosti.

Můj ty Bože! když tak našinec sobě vzpomene na př. na zeměpisný atlas Merklasův za — 50 kr.!

A podobně tomu bylo s pomůckami ostatními. Učebnice literatury české byla ovšem kniha dosti objemná, obsahující životopisy jednotlivých spisovatelů s krátkými výtahy jejich spisů. A jelikož valná řada spisovatelů byli stavu kněžského, tu zněl životopis jich stereotypně takto Narodil se — studoval — vysvěcen na kněze — kaplanoval — farářoval — již za mladších let čítal Byrona, Ossiana, Goethe-a, Schillera, Chateaubrianda atd. — přeložil to a to — sepsal to a to — zemřel — pochován — punctum! — Ovšem k vysvětlení toho dlužno znáti slova *Kolárova*:

»Kam se našim děla, ach! básníkům Muzy klassičnost?
Ještě stébla není, už chcete míti klasy.« —

Přicházejíce k methodě, dle níž se na středních školách vyučuje *dějepis*, očitneme se na půdě tím choulostivější, čím větší jsou chyby, které v předmětu tomto panují nejen na gymnasiích, nýbrž také na realkách a jiných ústavech středních, ať nesou jméno kterékoliv. Věru, nesouhlasíme nikterak s neurvalostí,

¹⁾ Některé z uvedených příkladů čerpány jsou z ústavů německých; autor dovolil si je přeložiti. Pozn. spis.

kerou *Rudolf Greinz* ve svém bojovném spisku¹⁾ útočí na didaktiku gymnasií našich i německých — avšak jeho výrok o metodě, dle které naši studující nuceni jsou učit se dějepisu, výrok tento musí podepsati každý zkušený pædagog: »Způsob týrání, jemuž historie, tato učitelka života, na gymnasiích (a dodejme k tomu: i na realkách!) jest podrobena, vzbudil již dávno u žáků odpor a omrzelost. Komu také nynější metoda dějepisných přednášek mohla by sloužiti k povzbuzení? Vždyť zde na místě živého, hluboce promyšleného líčení roztahuje se nejobyčejnější šablona. Mechanické papouškování panovnických tabulek egyptských a assyrských, známost všech možných dynastií starověkých, jichž jednotliví představitelé snad nejsou ani dějepisně zjištěni, bývá přísně požadováno, jako věc nezbytná. Vštěpování nauky dějepisné má se diti dvojím směrem: Jeden má předváděti žákům přehledné líčení nejdůležitějších *period lidského vývoje* (dějiny kulturní?), druhý má vzdělávati mladistvého ducha vypravováním o vynikajících *osobnostech* (moment životopisný?) a o důležitých skutcích minulosti. Způsob vyučování dějepisu však, jak se za dnů našich děje, jest předmětem nenávisti u každého gymnasisty (u realisty také. Pozn. spis.), jelikož ani v jednom ani v druhém směru nic kloudného nepodává. Suchopárné, šablonovité a summární zacházení s celými stoletími, z nichž neutkvělo v paměti žákově leč suchá kostra jmen a čísel, nemůže ani podati věrný obraz věků zmíněných, tím méně rozohniti mysl k nadšení pro vše dobré a šlechtetné,²⁾ jelikož se mu statky ideální podávají v krabičkách, které navzájem uloženy jsou v zásuvkách obzvláštních, (jako ty různé ingredience v latinské kuchyni?) nikoli však ve výtahu přehledném, na němž by zřítí mohl celou mohutnost zašlých ideálů lidských i osudů národních. Otazováním se po dnech bitev a uzavření míru, nastoupení vlády a úmrtí panovníků, pouhým odříkáváním bezvýznamných jmen, chabých pojmů žádná srdce se nerozehřeje a v žádné duši neroznítí snaha po podrobnějším prostudování některého období silou vlastní. Jaký to divoký hon v učebnicích dějepisu, kde jeden věk pádí za druhým, jen aby předepsané učivo bylo vyčerpáno. Ovoce toho jest nehorázná matenice v hlavě ubohého studujícího, kde to hučí a bzučí jako roj kobyлек. Již samo seřadění látky dějepisné v našich učebnicích, kde veškeré dějiny jednoho národa jedním dechem se vypravují v rámci, který obsahuje půl tisíciletí a mnohdy i více, načež národ zmíněný propadne se v bezedno zapomenutí a na jevišti světové vystoupí národ jiný, který opět má své »solo« po několik set let — již tento pochod je s velikým úrazem pro jednolité, přehledné pojetí dějin všeobecných.

Co bychom řekli o člověku, který chtěje seznati nějakou krajinu, touže cestou tucetkráté brátí se volil: pozoruje nejprve pouze stromy, po druhé pouze role a luka, po třetí domy, po čtvrté hory; dále pouze doliny, řeky a potoky, háje i lesy atd., to všechno osaměle, a o sobě bez ohledu na celý ensemble přírody? A rovněž tak pošetile by jednal malíř, který chtěje znázorniti krajinu po sobě by malovati se jal předměty stejnorodé beze všeho ohledu na vzájemnost ostatních předmětů a efekt celkový? Samorostlý rozum každého laika řekne nám, že dějepisu dlužno učiti dle metody srovnávací a ne »na přeskáčku«,

1) »Das Gymnasium etc.« Leipzig 1895. August Schupp.

2) Tím ovšem by unikl hlavní zisk, který ze studia dějepisného kyne dle slov Schillerových: »Das Beste was man aus der Geschichte lernt ist die Begeisterung, welche sie weckt.« Pozn. spis.

jak se u nás děje. V prvním běhu hrají Řekové, v druhém Římané. V dějinách středověku »vezme se« vše z dějin německých až do objevení Ameriky, pak se zase vrátí k stěhování národů a líčení osudu národa jiného, na př. francouzského, pak se zase vrátí zpět a počne se s dějinami anglickými atd.¹⁾ A ovoce? Dejte jen některému abiturientu otázku: »Co se dělo v století XII. v Němcích, Francii, Anglii, Španělech atd?«²⁾ Vždyť přece osudy jednoho národa mají podstatný vliv na příběhy národů sousedních, tak že význam a dosah nějaké světové události nemůže správně pojat a posouzen býti, není-li nám znám současný stav ostatních národů kulturních.³⁾

Snad že »z brka střelený« jmenovaný kritik je ve svých výrazech příliš ostrým — avšak tomu zajisté dáti sluší, že v podstatě fal do živého. A ještě jinde mu potakati musíme a to tam, kde trpce žaluje na zanedbávání dějin novějších.

(Pokračování.)

Žáci vynikajících schopností.

Učitel shledá ve své třídě dítky různého nadání. Jsou děti velice nadané, jiné prostředních schopností, dále slabé a konečně tupé. Tak jest v každé třídě.

Jak vyučování zaříditi, aby všechny prospívaly? Zdá se, aby vyučoval učitel prostředního nadání, bez ohledu na ostatní. To však bylo by málo pro výborné hlavy a přemnoho pro slabé. Pro tyto je učení příliš těžké, ztrácejí pro ně chuť, tedy i čas, pro silné pak jest práce snadná.

Na obecné škole se nevyučuje jednotlivě, dle zvláštních schopností. Hlavní zásadou na našich školách je všeobecnost. Prostředně nadaných žáků jest vždy větší počet, k nim tedy učitel obrací hlavní pozornost spolu však se zřetelem na slabé i výtečné žáky, kteří oněm i pomáhati mohou. Výborní žáci potřebují větší péče se strany učitele, nežli nejslabší; neboť: »Veliké schopnosti všecka zábradlí přeskakují, těžko jich opatrovati.«

Hříchu se dopouští učitel, který prohlédaje ku všeobecnému, to co v žáku zvláštního, potlačuje, nebo cvičí zvláštní schopnosti, na všeobecnost nepamatuje.

Zřídka se stává, aby hlavy byly výtečné ve všech duševních schopnostech. Dítě, vyznamenávající se velikou pamětí, možno že slabě počítá a naopak. Učitel má v mohutnostech duševních působiti rovnováhu. Obraznost stojí proti rozumu, paměť proti soudnosti. Učení se básním sesiluje paměť, počty, měřictví zase rozum, soudnost. Učitel tedy maje v žácích celého člověka před sebou, vzdělává jejich schopnosti stejnoměrně.

Znamenité schopnosti žáků též cvičiti třeba zvláště, ukládají se jim těžší úkoly a pod., což dobře učitel na zřeteli má, věda, že znamenité hlavy často se stávají nedbalými.

¹⁾ Vypadá to skutečně, jako při staroslavné pouti do Echternachu, kde účastníci konají cestu, skákajíce 2 kroky vpřed, 1 v zad až dojdou cíle. Původ této bizarrnosti, která je výborným ozřejměním metody dějepisné nedá se stanoviti. Pozn. spis.

²⁾ Pravda, na vyšším gymnasiu užívá se synchronistických tabulek, které však, *vedle* panujících učebnice jsou pravým mučidlem. Pozn. spis.

³⁾ L. c. p. 16. sqq.

Vtipnější žáci ať opravují slabším úlohy. Tím poznají leckterý nedostatek ve svých vědomostech, a nedají vzniknouti pýše. Z takového zaměstnání (oprava, opakování) plyne užitek pro slabé žáky.

Dobré hlavy cítí svoji přednost před ostatními, rády se vynášejí, jinými pohrdají, nechťi sebou dáti vládnouti. Tu učitel zachová je od zpupnosti i pýchy, od vši domýšlivosti, dá jim pocítiti jejich slabost, přísně posuzuje jejich práci, kdežto se slabšími má strpení, jinak by úplně odvaha jejich poklesla.

Však ani u nejlepších žáků nesmí důvěra v sebe klesnouti. Nevčasná a nezasloužená výtka může způsobiti, že místo odvahy nastupuje ospalost.

Vynikající žáky cvičiti na úkor jiných, jest nepatřičné; stává se tak na škodu ostatních, což zkušeného dozorce školního nezmate. Vždyť do jedlového lesa mnohdy se i několik třešní vloudí a několik dětí vynikajících schopností cvičiti není tak pracné dílo, jako množství žáků prostředních vloh dokonale vzdělati. *Učitel nemá říkati: Mám tolik dětí nejlepších. Spíše by měl říci, že nemá ani jednoho špatného.* To jest větší zásluha; neboť jakým namáháním přispěl učitel k tomu, že má několik žáků vynikajících?

Nezapomeňme, že dobré hlavy jsou popudlivé, ješitné. Z mládí ještě srdce dá se vésti. Člověk bez dobrého srdce je bídný a škodný tvor tím více, čím je učenější. Tu třeba navykati děti trpělivosti, útrpnosti, nemazlení, citlivůstkářství, ale také ne tvrdě s nimi zacházeti. Jmenované vlastnosti jeví se v konání a ne v odřikání z poznámkových sešitů. Ať děti přemáhají žádost, ať se učí snáseti utrpení. Zvláště budtež vycvičeny v náboženském citu. Vynikající hlavy rády hloubají a beze světla víry zacházejí v bludiště.

Připomenouti jest, že nikdy se nemá odpouštěti žáku poklesků proti mravnosti, vypracoval-li dobře úlohy.

Střež se, učiteli, vychalovati žáky. Chvála je jed mladému člověku. Přivádí k nesmírné hrdosti, často i ku poklesnutí, nedbalosti.

Pilbauer Frant.



* * O ŠTĚSTÍ. * *

Píše JOSEF ŠAUER z AUGENBURGU.

I.

Kdo z lidí netouží po štěstí? Přeřůzná jsou přání a snažení lidská, ale v tom shodují se všechna, že hledají štěstí.

Štěstí přeje druh druhu, kdykoli k tomu jest příležitost.

Již při robátku sotva na svět přišlém, vyhledávají, co mu přivodí štěstí a co neštěstí od něho odvrátí.

Je pověra, že dítě, přišlé na svět, majíc hlavičku zabalenou v mázdře, bude šťastno. Proto prý je dobře tuto mázdru, (rovněž jako pupeční šňůru) uschovati. Pověra ta je stará a byla již Římanům známa.

Srbové Lužičtí nazývají takovou mázdru »košilica«, a dítě, jež s košilicí se narodilo, »vidovit«.

V Dalmacii též pokládají šťastným takové dítě, ale třeba prý tuto mázdru stále s sebou nositi. Byla-li by však červená, je nebezpečí, že z dítěte bude čarodějnice. Pověra ta rozšířena byla snad po celé Evropě. S podivením jest, že advokáti kupovali takovou mázdru, aby štěstí měli při soudním řízení. V Oldenbursku mládenec nosíval ji s sebou, aby byl šťasten, když šel na námluvy, anebo aby ho neodvedli k vojSKU, když se stavěl k odvodu.*)

U nás se věřilo, že dítě, které se narodilo s chloupky na ruce, bude bohatým; a které s dlouhými vlasy, že brzy zemře. Děti, které mají na vrcholu hlavy dvojnásobný střed vlasů, prý jsou šťastné děti a mnoho najdou, anebo prý budou ve vodě nešťastny. Tak v Durinsku.**)

*) Dr. H. H. Ploss. — Das Kind in Brauch u. Sitte der Völker. 1876. I. 37.
**) Týž. I. 44.

Při udílení jména u Indianů Chipeway-ských vynikající muž koná řeč, v níž vyslovuje naději a přání, aby »veliký duch« dítě chránil a dopřál mu státi se velikým bojovníkem. — Při podobné slavnosti u Černochoů Kongských náčelník města přeje dítěti »zdraví, potomstvo, bohatství a j.« — Když u Číňanů dítě dorostlo měsíce, pošlou jemu příbuzní a přátelé stříbrnou desku s vyrytými slovy: »Dlouhý život, čest, blaženost.« —

V Egyptě sedmého dne konají veliké obřady, při nichž přítelkyně šestinedělky přistupující za sebou k dítěti zcela nepříkrytému, řkou: »Bůh ti dej dlouhý život!« — U Starých Římanů přátelé šestinedělce přáli slovy: Hodie Nate Salve. — U starých Mexikanů porodní bába hned po porodu při koupání dítěte žehnala mu řkouc: »Neviditelný Bůh račiž tě osvoboditi ode všech hříchů a nečistot;« nebo: »Slunce a měsíc nechť tebe vezmou pod svou ochranu«, a pod. — V některých krajínách Recka, kde bydlí lid bojovný, ženy, které při porodu pomáhaly nebo sem přišly, volají: »Kéž dítě to na živu zůstane, vojínem se stane, a kéž by jednou písni o něm byly zpívány.« Načež matka odpoví: »Kéž jen na živu zůstane, a nechť je třeba jen mnichem.« V krajíně Elis a jinde v Řecku zpívají ženy: »Kéž hoch stane se hodným člověkem, přiuči se svému řemeslu a nemá nikdy nedostatku.« — V některé krajíně Uher, kde ořešák považován za strom posvátný, matka žehná svému dítěti slovy: »Listí ořešáku nechť tebe přikryje.« — Kočovníci v Maroku přejí otcí, jemuž syn se narodil: »Buď Bůh pochválen, syn budíž mu požehnaním.« Také ženy a dívky přicházejí, skloní před otcem koleno, políbí mu ruku a pozdraví jej slovy: »Bůh prodluž jeho život.« — Večer toho dne, kdy pastýřské rodině v údolí Adyže v Tyrolích dítě se narodilo, odeberou se sousedé, jimž to otec výstřely z ručnice oznámil, do obydlí šťastného otce, aby mu přáli. Ze všech sousedních salaší sejdou se, ženy majíce vřetenem po boku, muži hrajíce na flétnu, jiní na tamburin, a hoši a dívky podle nich zpívajíce.

Kmotři u Lužických Srbů přejí matce: »Bůh dej štěstí, aby vám dítě vaše zdravo a čerstvo vyrostlo.«

»Bůh dej také štěstí k vašim šesti neděním, byste zdráva zůstala a vesele a zdráva vyšla!«

Ve Švýcarsku se věří, že novorozeně daří se právě tak, jako strůmek, jenž při narození zasadí. Pro hochy sázejí se jabloně, pro dívky hrušně a ořešáky. Měšťák v Aargavě musil do nedávna za každé jemu narozené dítě vsaditi ovocný strom na občinu; a není tomu dávno, kdy jistý Aargavský otec, jsa rozhněván na nezdárného syna, jenž byl v cizině a proto otcovský trest ho stihnouti nemohl, šel na pole a tam podřal strom, synovi při narození zasazený.

O budoucím osudu dítěte hleděno záhy různým způsobem nabytí vědomosti, k čemuž užíváno různých pověr. Tak věří se někde v Němcích, že dítě, narozené na znamení ryb, bude šťastno; za to rak je znamení neštěstí. Zvláště šťastné prý je dítě, narozené v neděli, kdy je nový měsíc. Někde zase považují úplněk za výhodnější. Jsou-li při narození beránky na nebi, znamená to ve Švýcarsku štěstí. Tam jest také pověra, že dítě, narozené o půl noci, bude ranně vstávat.

Ve Francii považuje se pátek za šťastný den pro narození dítěte, rovněž den dušiček.

V Čechách a na Moravě je pověra, že dítě narozené na veliký pátek, zemře smrtí násilnou.*)

U Moravských Kopaničarů dávají dítěti do prvního koupele žita, aby bylo dobrým gazdou, stříbrný peníz, aby se ho držely peníze, šipkovou růži, aby bylo červené, kmín, aby dobře spávalo. Když nesou dítě na křesť, babka podá dítě kmoťře oknem, a když přijdou se křtu, zase je od ní oknem přijme. Když nesou děvčátko po křtu na ořeru okolo oltáře, utrou je plachtou oltářní, aby »bolo vzácné.«**)

Protože dítě považováno za znamení štěstí, bývalo ještě v středověku v Němcích obyčejem, do základu hradů, hradeb, mostů a hrází za živa dítky zazdívatí, aby stavba prý stala se trvalou a šťastnou.***)

Zosobněné štěstí slulo Rekům Tyché, Římanům Fortuna. Byla to bohyň blahodějná, o budoucnost každého člověka pečlivá. Na její pomoci závisí jak blahobyť jednotlivců, tak blahobyť národův a jejich zemí; ona dává zdar podnikům lidským. Vyobrazována, držíc v rukou kormidlo života, nebo stojíc na kouli, kteráž jest znamením vrtkavosti osudu; jako blahodějná

*) Dr. Ploss. — Das Kind. I., 78. a j.
 **) Fr. Bartoš. — Lid a národ. II., 158.
 ***) Dr. Ploss. — Das Kind. I., 75.

dárkyň štěstí nosí roh Amalthein, roh hojnosti. †)

II.

V čem lidé hledají štěstí?

Jan Kollár vypravuje o svém učiteli Štěp. Komary-m, který vykládá o štěstí a jeho rozličných významech, pravil: »Znal jsem jednoho baču čili ovčáka, který mi říkal: »Ej kaby já bov králo, já bych som vždycky len nové krpce nosiv, na samýj vlně spávav a loj ustavičně piv.« ††)

Kar. Světlá vypravuje o kandidatech filosofie, kteří bydleli u její babičky: »Jak měli prázdný den, ihned v kuchyni se octli a nedadouce se z ní žádnými domluvy vypuditi, pomáhali babičce při vaření. S největší virtuosností třeli máslo, tloukli těsto, mazali koláče, přihlíželi k troubě atd. »Ach, jací to jsou přece jen tvorové šťastní, ty naše paničky a slečinky,« vzdychávali, obracejíce při tom lívance neb karbonátky na syčícím na plotně omastku, »jak příjemný jest jejich život! Zůstávají si hezky v teple a Božím pokoji doma; do čeho se jim nechce, to musí za ně udělati služka, nabaží se v kuchyni těch nejrozkošnějších vůní a první si pochutnají na všem, co přijde do brého na stůl. A jakých máme my, nebozí muži, pochoutek a radostí? Co nám na tom záleží věděti, jaký to balbous založil Rím, kým byla objevena některá kometa neb učiněn jakýsi vynález? Kéž jsme se byli narodili slečinkami!« Tak jsem slyšela každý čtvrték a neděli z kuchyně rozumovati v, před nimiž chrám vědy byl dokořán otevřen.*)

A jako onen ovčák a tito kandidati filosofie, tak přemnoho je lidí nevzdělaných a tak zvaných vzdělaných, kteří by pokládali za největší své štěstí, kdyby měli hojnost toho, čím by svému tělu a jeho rozkošem mohli sloužiti. Jsou to duše sprosté.

(DOKRAČOVÁNÍ.)

✻ ✻ FEUILLETON. ✻ ✻

Flachsmann vychovatel.

Veselohra o 3 jed. Německy napsal OTTO ERNST.
Glossuje EM. ŽÁK.

(DOKONČENÍ.)

Školní rada dr. Prell, po našem názoru zemský inspektor, je muž na venek drsný a prudký, ale při tom chytrý, pro-

zíravý a spravedlivý. Studoval ve Weissenfelsu, právě v touže dobu, kdy i Flachsmann tam měl býti — kdyby byl vůbec paedagogický seminář někdy navštěvoval. Jedině svými odbornými vědomostmi získal si vysokého svého úřadu. Rozumí školství důkladně, prohlédne vše za několik málo hodin. A tím se též stane, že brzo poznává, že Flemming jest neprávem pronásledován, odstrkovan a že Dierks i správce školy Flachsmann jsou vlastně neschopní a leniví učitelé. Dierkse pan školní rada vyžene ze školy okamžitě a Flachsmanna hned za ním, když Dierks, Flachsmannův přítel (!), naň vyzradí, že si vlastně podvodem vysvědčení zesnulého svého bratra přivlastnil. A správcem školy ustanoví pak Flemminga, aby svými reformami tu »plesnivou budou« řádně provětral.

Výbornou figurkou je školník Negen-dank. Jako vysloužilý voják, poddůstojník, jest to člověk sebevědomý a přesný ve svých povinnostech. Zachová vždy náležitý klid. Mluví o škole, praví k příchozím rodičům: »My to už nějak uděláme.« Když ředitel Flachsmann znovu dává mu na srozuměnou, že by měl tak ob čas za dveřmi Flemmingovy třídy poslouchat, pozorovat, tak malý dozor míti nad učiteli, praví rozhodně: »Pane řediteli, to dělat nebudu. Voják za dveřmi nenaslouchá.«

A nyní učiňme stručnou přehlídku o tom, jak spisovatel nynější učitelstvo kreslí. Zajisté, že nedělá mu valnou poklonu. Z učitelů mimo Flemminga a částečně též Vogel-sanga žádný nestojí za nic. Samý podvod, lenost, potměšilost, ničemnost. Na starších jen stálý stín, samou špatnost a ni jedinou dobrou vlastnost a přednost. A učitelky? Pouhá výstřednost! A bylo by věru želeti, kdyby nebylo jiných než oněch dvou typů, jež Ernst zde na jeviště staví. Zná jen od-porné mužatky a zamilované slečinky, jimž povolání se do duše protiví, a které hledí co možná nejdřív ze školy vylítnout. Značná řada svědomitých, svému povolání duši, tělem oddaných učitelek proň neexistuje. Jaký div, že mnohé německé učitelky, považují práci Ernstovou za tendenčně mířenou proti instituci učitelek vůbec? Že v líčení učitelek spatřují osten hry obrácený proti sobě?

A školní úřady či jak ironicky dí: »Svatá byrokracie?« Školní inspektor Brö-secke je muž obmezený, strannický, který slepě důvěřuje tomu, koho si oblíbil. A k

†) Cimrhanzl. — Mythologie. 12.

††) Jan Kollár. — Cestopis druhý a paměti. 124.

*) K. Světlá. — Upomínky. 239.

tomu jest to pouhý břichopásek, kterému ne prospěch a pokrok školy, ale výborné šunky jsou hlavní věcí. Ovšem zemský inspektor, vládní rada Dr. Prell je muž podle chuti autorovy. Osvícený, rázný, svobodomyšlný, skrz na skrz pokrokový. Ale domnívám se, že i ten by nevyšel z péra Ernstova tak dokonale, vzorný — kdyby byl autor nepotřeboval ve své veselohře někoho vyššího, který aspoň tu nejhorší čeládku rázem ze školy vyžene. A v tom, že tak brevi manu, bez všeho úředního šetření, bez zachování řádu disciplinárního (a ten myslím i v říši bázně a dobrých mravů existuje) Flachsmanna a Dierkse ze školy okamžitě vyhání a Flemmunga správcem školy ustanovuje, spaťují jen naznačenu touhu, zbožné přání autorovo, aby čím dřív, tím líp mladí Flemmingové zaujali vůdčí úlohu ve škole.

A čím si ji vlastně zaslouhují? Čím ukázali svoji kvalifikaci? To nám autor rovněž zůstal dlužen. Flachsmannovy, *Dierksovy*, *Weidenbaumovy* špatnosti nám Ernst ukazuje, o Flemmingově výbornosti však jen povídá. Ovšem pochvalu je ho i školní rada Dr. Prell. A snad tato autorita školní nepostačuje? Při školních úřadech zajisté, ale ne *na divadle*. Divadlo už je takové zařízení, dle jistých pravidel konstruovaný obraz skutečného života, kde nevěříme tomu, co nevidíme. Na jevišti neplatí řeči, ale činy. A nic nespomáhá vyprávěti: Pan A. jest takový a pan B. jest onaký. To jest třeba též skutky dokázati; jich vlastnosti musí z jich jednání přímo vyzařovati. A o výtečnosti Flemmingově jen se deklamuje.

A měl snad tedy autor na scénu dáti školu a Flemmunga na katedru? Zajisté; chtěl-li nám je ukázati jako výborného učitele a ne *pouhého kr sořečníka*. A pakli školu na jeviště umístiti jest nesnadné, nemožné, pak vůbec každá dramatická práce, týkající se ovzduší *školního*, ztroskotá na tomto kameni úrazu. Pak nelze učitele scenicky zobraziti jako učitele, v jeho paedagogickém působení, ale pouze jako člena korporace v jeho poměru ke kolegům, představeným a k rodičům žáků.

Flemming pouze deklamuje o pokroku. A nemyslíte, prosím, že celá řada pokrokářů-Flemmingů existuje za naší doby mezi učitelstvem? Že mnohý Flemming jen povídá, povídá, ale jeho úspěch a výbornost není ve škole nikde viděti? Co je na schůzích řeči o pokroku, metodě a všech nvyvoženostech moderní paedagogiky a ve

škole našeho Fleminga je zatím snad hůře než ve škole Weidenbaumově! *Ti praví, nadšení Flemmingové, učitelé-umělci, žiji obyčejně v ústraní, oddáni svému působení mezi čtyřmi stěnami školní světnice a strani se všeho veřejného, parádního vystupování a řečnických úspěchů. Jím stačí patřiti na pokrok žáků a chvála vlastního svědomí*. A jen Flemmingové silných mluvidel snaží se, — nemohouce jinak — křikem na se upozorniti. —

A tendence díla? Svým pravdivým líčením vnitřního života školního otevírá Flachsmann pohled na vlastní činnost učitelkou a přispěje zajisté nemálo k napravení a vytřebení názoru o obecné škole i působení učitelkém, jež se tak často podcenuje. Tak napsal o díle překladatel jeho F. Petřík do instruktivního divadelního listu »Meziakti«.

Jediná osobní záliba překladatelova, vybíhající v nadšení, může vysvětliti tuto tyrádu na nějaké blahodárné očekávané výsledky Ernstovy veselohry. Myslím též, že nyní, výsledkem poučen, sám svým slovům nevěří.

»Vytřebení názoru o obecné škole a působení učitelkém, jež se tak často podcenuje.« Jak bychom si toho přáli! — Jsme daleci toho tvrditi, že snad autor měl v úmyslu školu v očích diváků, okazuje její slabosti, zlehčiti. Ale rcete mi, jak je možno názor na školu povznést tam, kde líčí sbor učitelský, vyjímaje dva členy, jako venkocem sešlý, neschopný, nezpůsobilý? Že snad jednotlivci tu a tam se vyskytují, jichž věrný obraz autor na scénu postavil, rádi připouštíme. Že by však někde existoval takový sbor, jenž by tolik zloby, úskoků, lenosti, nevědomosti ve svých členech skrýval, tomu zkrátka nevěříme. A právě pro toto nespravedlivé rozdělení světla a stínu, tolik špatnosti a tak málo opravdové způsobilosti, jest jisto, že veselohra je schopna spíše školu v očích lidu zlehčiti než povznésti. Či ty výkony některých našich herců rázu silně karrikujícího mohly k tomu přispěti, aby působení učitelké ve škole se nepodceňovalo? Nebyly ony spíše svědectvím, jak ti, kteří do díla nejlhlouběji vnikli, na školu pohlížejí?

Otto Henning v německém školském časopisu sděluje, že byl toho svědkem, kdy dva občané, vycházejíce z divadla, pravili vespolek: »Takový učitel jako Flemming,

vůbec není; ale ti ostatní, jako Riemann, Dierks, Weidenbaum, jsou jako vyfotografování dle skutečnosti.« A k tomu poznamenává, přál bych si, aby byl sám autor této rozmluvě přítomen. Byl by viděl, jak svou práci svůj vlastní stav povznáší. — A v Národním divadle slyšel jsem na vlastní uši dva venkovany, ani si povídali: »Ten Riemann, kartář, karbaník, to je celý náš pan učitel.« Řemeslník, živnostník, dělník, posuzuje činnost učitelovu jen dle počtu hodin ve škole strávených a dvouměsíčních prázdnin, závidí jemu a nesoudí o učitelstvu příliš lichotivě.

A nyní učitel Ernst svou práci v tom ho jen utvrzuje. To přec není žádný hrdivský kousek!

A nepochybuji o tom, že v brzku — je-li provozovací právo venkovským společenstvem hereckým jen trochu dostupné — »Flachsmann - vychovatel« stane se reper-toirním kouskem i na venkově. I venkov, který na divadlo hledí trochu vážnějšímá očima než stálí návštěvníci Národního divadla, tedy pozná blahodárny vliv práce na povznesení stavu učitelského. Teším se na zprávy, jaký celkový dojem na ně tento školní obrázek učiní. Bude-li se při něm posluchačstvo smáti, o tendenci nepřemýšlejí, bude ještě nejlépe. Pak-li však bude srovnávat, hloubatí, škole na vážnosti nepřídá. —

Když v Mnichově při lidovém představení Flachsmann byl sehrán, tu při slovech Flemmingových: »Neznám nic, nic vznešenějšího, vyššího, než býti učitelem« celé divadlo *đalo se do smíchu*. Nepřál bych si, aby Flachsmann i u nás tento dojem zůstavil.

A podivno! Liberální listy učitelské, jež s takovou bdělostí dozírají, aby čest učitelstva nikde nebyla napadena, které každý vtíp na učitele ihned na pranýř vystavují »Flachsmanna vychovatele« buď chválí, buď o něm mlčí. Jediné katolické listy učitelské ujaly se učitelstva jako stavu, jednotného celku, který prací Ernstovou je celkem zlehčen. Či co si má posluchačstvo mysliti, když Flemming školnímu radovi vypráví: »Kdybyste, pane školní rado, chtěl důkladně pozorovati, nalezl byste věru *ku podivu mnoho Flachsmannů*, jenže ovšem nemají všichni padělaná vysvědčení.« Jak má, prosím, posluchačstvo, když mu takto bývalý učitel mluví, na školu pohlížeti? *Jest-li někdy učitelstvo mělo příčinu*

vážně proti snižování svému vystoupiti, pak věru zde to bylo nejvíce na čase.

A co toho příčinou, že se tak nestalo? Otto Ernst jest jeden ze svobodných duchů, »průkopník nové školy«. Proto něco mu vytýkati v práci, nebylo právě mílo. Kdyby byl práci napsal některý z opáčeného tábora, duch konservativní, a líčil Flemminga jako typ pouhého učitele-krasořečníka (a takým Flemming de facto vlastně jen je, a marně všechno vytáčení), znělo by to jako věválněném táboře proti hanobiteli novodobé školy. Ale že to učinil Ernst, z téhož osvěťářského tábora, vše je výborné, v pořádku. Proto, ať žije spravedlnost, nestrannost liberálů! —



Školství u Jihoslovanů. Národní školství slovinské a chorvatské na Istrii jest na velmi nízkém stupni následkem nepřiznáné vládnoucích kruhů vlašských. Statistika z r. 1899 nás o tom poučuje: V koparském okrese jest 47 škol, z nichž jsou 23 slovinské, 9 chorvatských, 3 chorvatsko-italské, 1 slovinsko-italská, tedy 32 slovinsko-chorvatské proti 11 italským. Slovanské školy jsou většinou jednotřídní s polodenním vyučováním, italská pouze jediná jednotřídka. V paziňském okrese mají Chorvaté 13 škol (9 jednotřídek), Italové 14, 3 pak jsou chorvatsko-slovinské dvojtřídky, v puljském (bez Rovinje) jest 16 škol chorvatských, 11 italských, 1 chorvatsko-italská, 1 německá, v lošinském 20 chorvatských, 10 italských. Město Rovinje má dvě italské školy se 7 třídami. Nejhůře je tomu v porečském okrese, kde mají Italové 30 škol s 57 třídami, Chorvaté pouze 4 školy výpomocné, tedy ani jediné obecné školy kromě těch, které vydržuje »Družba sv. Cirila i Metoda.« Ve voloském okrese, kde Italů vůbec není, jest 28 chorvatských škol s 41 třídami a 3 italské dvojtřídky. V celé Istrii nechodí do školy 17.865 dítek povinných, hlavně chorvatských, v paziňském okrese 4626 (mezi 7340), v koparském 4511 (z 13.167). —*lek.*

Uherský ministr pro maďarskou osvětu. Nový školní rok v Uhrách zahájou byl novým krokem uherského ministra vyučování Vlassicze, který založil 200 nových

maďarských škol státních, většinou na hranicích Uher, a to prý k tomu účelu, aby »se maďarští uchránili vlivu ciziny.« To znamená jasně vyjádřeno, že školy ty mají býti nápomocny k pomadaření národnosti slovanských, rumunských a německých. V tom záleží umění, aby maďarstvo bylo stále udržováno novými svěžími silami kulturních národů.

—*lek.*

Prospěch na maďarských školách.

Na maďarských školách středních propadlo letos na začátku školního roku 64 proc. mládeže při zkouškách. To jsou zajiště smutné výsledky výchovy na přípravných školách obecných a svědčí zajiště o špatném nadání Maďarů ke kulturní práci.

Domácí ohniště. St. Pogačićova založila v záhřebě pro chorvatské rodiče a jmenovitě ženy, list »Domaće ognjište« jako orgán ženského klubu, aby chorvatské ženy se zbavily cizího ducha, který vráží do rodiny nepřátelský klín zdárné výchovy domácích. Je to první pokus v té věci a možno jej nazvat zdařilým, poněvadž list vyniká bohatým obsahem a příslušnou četbou. Ročně stojí 5 K.

—*lek.*

Chorvaté v práci. Zader v Dalmácii jest jediné město s italskou správou. Chorvaté snaží se dobýti této tvrze, která jim právem náleží, školstvím. Před čtyřmi lety bylo založeno chorvatské gymnasium, které letos otevřelo pátou třídu se 40 žáky. Do prvního ročníku zapsáno bylo 69 studentů, z nichž 22 přicházejí z obecných škol zaderských. Chorvatská publicistika jeví z toho pokroku nemalou radost a naději v další pokrok Dalmatinců.

—*lek.*

Šumarska akademija. Záhřebská »šumarska (lesnická) akademija« nemůže se nikterak rozvinouti a pomýšlí se na její zrušení ke škodě národa. Příčinou toho jest nedostatečný počet chovanců. Jsou to kromě Záhřebčanů pouze stipendisté, loni byli v prvním roce pouze 3 posluchači. Letos jich jest více, poněvadž se uprázdnil větší počet stipendií. Špatné vyhlídky zavinity tento poměr, neboť po dokončených studiích dlužno u zemské vlády s 500 zl. 5, 6 i více let býti praktikantem, u některých obcí pak pouze se 400 zl. Když teprve po delší době bývají praktikanti zařadění do jisté úřednické třídy, není divno, že málo tak obětavých se najde, kteří by se vydávali nebezpečí, že se ani neuživí. Proto zlepšením platů lesníkův i příručích nastanou i v »šumarské« akademii lepší časy. —*lek.*

Tajemný inserát. Po delší dobu přinašejí liberární listy denní, jakož i některé listy učitelské inserát tohoto znění:

»Slovo Boží praví:

»Jako Mojžíš povýšil hada na poušti, tak musí povýšen býti Syn člověka, aby každý, kdo věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný.

Ev. sv. Jana 3, 14, 15.

Jsou-li slova ta pravdivá, můžeš i ty býti spasen. Mluvil Kristus pravdu?»

Nevím zda nějaká zbožná duše, inserující slova písma sv., chce podržeti věrným sloupům liberalismu před oči, nač oni dávno nevěří, ježto jim jest Kristus Pán pouhým člověkem a Krista Pána s Husem a nejnověji také (viz Em. z Lešehradu) s Mahomedem a jinými do téhož pytle své vysoké filosofie dávají, aneb zda v tom tichá nevinoučká pišťalka, jejíž zvukem známí šifitělé katolíky« osvicenému, pokrokářskému protestantismu získati. Pravda, Ježíš Kristus v rozmluvě své s Nikodémem víru v sebe prohlašuje za první podmínky spasení. Ale týž jinde zase pravil: »Ty jsi Petr, a na té skále vzdělám Církev svou«. A že by byl pravou Církví Petrovou, toho protestantismus dosud nikdy ještě neodvážil se tvrditi. r.

Proti kouření dítek. Ve Spojených státech Severní Ameriky se vede rovněž tak tuhý boj proti kouření dítek jako proti alkoholu. V Chicagu jest prodej cigaret vázán na zvláštní dovolení, a také 600 stop od školní budovy nesmějí býti doutníky a tabák prodáván. Ze západních států v té příčině vyniká hlavně Okahama, kde byl vydán 1. května 1901 přísný protinikotinový zákon, kterým se zakazuje úplně dovoz cigaret a cigaretového papíru. Osobám méně než 15letým nesmí býti tabák vůbec prodáván. Trestry pro překročení tohoto zákona jsou vyměřeny na 10—200 dollarů: Kanada se připojila k tomuto hnutí. Četné spolky střídmosti žádají vydání zákona, kterým jsou trestány osoby méně než 18leté, mají-li u sebe tabák nebo doutník. Výroba a dovoz cigaret, cigaretového tabáku a papíru má býti úplně zrušena. Bylo by záhodno, aby také u nás rodiče a vychovatelé podle toho jednali. *lek.*

Poeta »Posla z Budče« volá do nového boje, těžce naříkaje na věrolomnost liberálů, že se dosti energicky nezasazují o uzákonění nového návrhu zákona o platech učitelských. A liberálové, chťice lásku učitelstva si udržeti, skoro denně oznamují, že

vše činí, aby osnova zákona došla sankce. Mezi jiným volá emfaticky takto: »Nevěřme víc, až uslyšíme slova! Z ran učme se! O snad jich bylo dost! Změnit se musí lebka kantorova, kde dosud měkla blbou zbabělostí!« Autor patrně si stěžuje na svůj neduh — měknutí mozku, neboť že by »lebky měkly« není nám známo. Podotýkáme jen, že neduh tento jest naprosto nezhojitelný.

Čeho může se odvážiti prohaná zlomyslnost, viděti jest z posudků o katolických sjezdech v různých časopisech, jimž trnem v oku jsou mužové, kteří mají dosti odvahy, aby veřejně hlásili se ku svému přesvědčení a jednali dle něho. Na letošním sjezdě katolickém v Kroměříži měl slavnostní řeč profesor Dr. Fr. Nábělek o tematě: »Věda a víra«. Že neprohlásil výslovně dle »moderního« názoru, že věda víře odporuje, ba že dobře dají se srovnati, už byl u jistých lidí oheň na střeše. Přednáška končila vyzváním, aby katolíci pěstovali vědu a jí se hájili, když nepřátelé víry zneužívají vědy jako zbraně proti náboženství. Mluvě o *materialismu*, citoval slova francouzského učence (atheisty) Comte-a (Cours de philosophie positive, VI., 579, [489]) »Bohosloví považovalo člověka za posledního anděla, věda považuje ho »za první zvíře«. Zlomyslný dopisovatel do olomouckého časopisu »Neue Zeit« v č. ze dne 16. září udělal z toho výroku Comte-ova výrok p. Nábělkův: »Die Religion hat den Menschen zum Engel gemacht, die Wissenschaft machte ihn zum Thier.« Jako by náboženství a theologie bylo jedno a slovo považovati tolik znamenalo co dělati. Ovšem, že za ten výrok, jehož předce neučinil, byl tam šeredně potupen. Vřask to asi nepostačovalo dopisovatelů do »Posla z Budče«; ten odvážil se lži ještě horší a zlomyslnosti zrovna ďábelské, ani píše v č. 4. t. r. pod nápisem »Věda a víra«, že Dr. Nábělek přistíhl již i Tómu ze Štítého za klerikála rázu našich, že na sjezdě ve své řeči učinil výrok: »Náboženství učinilo člověka andělem, věda *ďáblem*«. Přednáška o Štítném jest uveřejněna v »Hlase« v č. ze dne 3., 4., 5., 6. a 7. dubna, tam nic nestojí o Štítném jakožto »klerikálu«; řeč sjezdová bude otištěna ve zprávě o sjezdě. Zpráva o Dru Nábělkovi v »Poslu z Budče«, jest důkazem prohanosti a osobního nepřátelství toho, kdo jí psal; provázena jsouc poznámkami jakoby nebyl způsobitelmý k učitelství, hledí jej zostuditi a snížit. Již v

únoru p. Dr. Nábělek byl hyzděn v »Lidových novinách« s patrným úmyslem, aby mu bylo uškozeno; byl též urážlivě posuzován v jiných časopisech. Zdá se, že zlomyslné zprávy ty pocházejí z jednoho pramene a to z Kroměříže. Tam p. prof. Dr. Nábělek mívá veřejné (bezplatné) přednášky, a přednášky ve spolicích; že nestojí na stanovisku materialismu a upřímně k tomu se přiznává, bylo mu i vyhrožováno dopisem, ježž v jedné takové přednášce i přečetl a pisatele rádně odbyl a k odpovědi přidal bajku od Krylova: »Mimojdoucí a psi«. Tal tehdy do živého a toho mu asi pisatel nemůže zapomenuti. Má-li hanobce p. Nábělkův jaké vědomosti nevíme, ale že nemá náboženství jest jisto, sice by dbal příkázání »Nepromluvíš křivého svědectví.«

◆ ◆ LITERATURA. ◆ ◆

O sv. Mikuláši v legendě a lidových pověstech a zvycích. Sestavil Jan Michal-Dvorecký. V Praze 1901. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrby. Nákladem vlastním. Cena 55 kr. 240 str. 8^o. Důležité nové odvětví literární, folkloristiku, pěstuje u nás hlavně dr. Čeněk Zíbrt a dr. Winter, na Moravě pak říd. Frant. Bartoš. Avšak ještě mnoho v té věci třeba vykonati, dokud prameny v lidu jsou zakořeňeny. Novým vítaným příspěvkem v této věci jest hořejší spisek sestavený a propracovaný s mravenčí pílí na základě nečetných přístupných pojednání do tohoto oboru náležejících. Spis tento nám dává hluboko nahlédnouti do nitra českého i slovanského lidu, které se jeví vzorným ve příčině náboženské. Spisovatel poukazuje na okolnost, že každý věk životní má svého patrona; mládeži nejmilejším jest zajisté sv. Mikuláš, na jehož nadílku se bohaté i chudé děti těší. Tomu je tak zvláště u národů slovanských, neboť podle tvrzení autorova germanští národové přijali mnoho svých názorův a zvykův o sv. Mikuláši — od Slovanů. U Němců se na mnohých místech tyto krásné zvyky, plné poesie lidové, zvrhly až ve sprostotu. Svatomikulášská nadílka děje se na mnohých školách slavnostně a má ráz rozhodně náboženský; o to jest se starati hlavně katechetovi, který nemá dopustiti, aby podělování chudých dětí se dělo soukromě, aby prý se děti nemusily stydět za chudobu,

jakoby chudoba byla nečestnou! Vždyť sám přítel dítek, Spasitel náš, chudobu posvětil a přikázal abychom ji milovali. Veřejná nadílka jeví se také dobrým pedagogickým prostředkem vůbec. I protestanté ctí sv. Mikuláše jako patrona školní mládeže, což svědčí o tom, jak hluboko v povaze lidské utkvěl kult svatomikulášský. Tento světec je však také ochráncem školství, neboť školy byly zakládány při chrámech jeho počté zasvěcených nebo nazývány jeho jménem. Ku počté jeho byly pořádaný nezfídka i hry v kostelích, které někde vymezily z kolejí. Proti takovému zneužívání vystoupil i mistr Jan Hus. Spisovatel líčí dále světce jako patrona plavců a rybářů, čehož důkazem jsou chrámy, kaple, sochy a obrazy postavené na březích moře, řek i jezer na poděkování za ochranu nebo ku prosbě za přímluvu. Takovou jest na př. kaple u jezera bodamského, při níž založeno bylo bratrstvo sv. Mikuláše a hřbitov pro utonulé. Spolek námořních obchodních měst »Hansa« a město Amsterdam zvolily si jej za patrona. V Rumunsku, Bulharsku a Srbsku je zvykem o jeho svátku jísti svěcené ryby s rýží. Nejskvělejší stránkou povahy světcovy jest jeho dobročinnost k chudým; proto jeho ochraně svěřeny jsou ústavy lidumilné. Je také ochráncem nevinnosti. Jako ochránce majetku uctívají jej i Turci. Také manželé jej uctívají jako patrona manželského štěstí. Autor ukazuje, kterak jest rozšířena úcta jeho při pojmenování chrámů, vypočítá slavné osobnosti téhož jména a obrací svůj zájem ke všemu, co s kulem světcovým souvisí. *Je to spis jediný toho druhu v naší literatuře* a zasluží největšího rozšíření v křesťanských rodinách a proto jej vřele doporučujeme zvláště k nastávajícímu svátku sv. Mikuláše.

—lek.

Práce ve světle Zjevení Božího.

Napsal Dr. Richard Špaček. »Vzdělavací knihovny katolické« svazek XXI. Časové a na výši vědy stojící spisy, jež ve »Vzděl. knihovně katolické« vycházejí, nemají scházeti v knihovně žádného českého inteligenta katolického.

»Homiletická knihovna.« Svazek I.: K. Antoniewicz, Missijní kázání. Z polského přeložil V. M. Skalský. Sešit 50 h. Nákl. Cyrillo-Methodějského knihkupectví v Praze. Myšlenka vydávati kazatelskou knihovnu, byla šťastná. Máme sice tři časopisy homiletické, ale neměli jsme dosud

knihovny, v níž by v určitém výběru vydávaly se samostatné spisy homiletické, původní i překlady. A přece není »Homiletická knihovna« ničím novým, neboť podobné spisy kazatelské vydávaly se u nás často a u různých nakladatelů, ale beze všeho výběru a plánu. V tom tkví zásluha »Homil. knihovny.« Prvním číslem reprezentuje se čestně. Missijní kázání vždy inávají neobyčejný náboženský a mravní úspěch — a to zvláště možno říci o kázáních Antoniewiczových. Je v nich tolik hlubokých myšlének, tolik časových námitek vyvrácených, tolik přesvědčujících a dojemného — a vše to podáno v slohu opravdu řečnickém a nadšeném, že o nich možno říci: Non multa, sed multum. Proto doporučujeme vřele našemu duchovenstvu.

Český Jinoch. Časopis pro dospělejší mládež československou. Red. prof. V. Müller. Roč. VII. č. 2. Vedle pokračování v minulém čísle počatých prací P. S. Colonyňovy povídky: »Petr Hrdina« v níž vystižen dokonale věk jinošský a přírodov. článku prof. J. Kosiny »O stěhování plectva«, jest tu dojemná pověst A. Velhartického »Ballada o slzách«. Mimo to jsou tu kratičké, ale obsažné články vychovatelské »Říjen, měsíc sv. růžence«, a »Aforismy«. Z obrazové výzdoby nalézáme tu zámecké brandýšský jako přílohu, znamenitý obrázek E. H. Landseera »Nerovní přátelé«, sochu J. Zemana »Nástup« poučné ilustrace. Jak se cestovalo začátkem XIX. stol. a Trh v Damašku. Doufejme, že zvláště pp. profesoři, katechetové a učitelstvo všimnou si »Č. J.« a vřele ho doporučí. Roční předplatné 1 kor.

Z nakladatelství V. Kotrby byly redakci zašlány tyto kalendáře na rok 1902:

Vlastenecký poutník svatováclavský. Velké vydání. Řídí V. Špaček. Cena 1 K 40 h.

Cyriil. Kalendář katolického lidu československého. Redaktor Dr. Jan Zitek. Cena 1 K.

Meč. Obranný kalendář katolický. Ročník dvanáctý. Redakci Fr. Pohunka. Cena 1 K.

Vlastenecký poutník. Ročník XXXIV. Redaktor Václav Špaček. Cena 1 K.

Říp. Kalendář katolického lidu československého. Redaktor Dr. Jan Zitek. Cena 1 K.

Svatováclavský kalendář. Ročník XXIII. Redaktor Václav Špaček. Cena 60 hal.

Maria. Kalendář katolického lidu českého. Redaktor Julius Košnář. Cena 1 K.

Praha. Kalendář katolického lidu československého. Redaktor Dr. Jan Zitek. Cena 1 K.

Čtenáře své prosíme, aby pořizující kalendářů sobě neb svým přátelům, vybrali si vždy katolické. Jsou nakladatelé, kteří po celý rok tisknou listy vřele naši nepřátelské, naši církev zlehčující; ale na počátku roku přicházejí též s kalendářem, v němž aspoň prvních několik stránek je věnováno svátkům katolickým. Takovým každý našinec dá výhost a pořadí si buď kalendář vydaný družstvem Vlasť sv. Vojtěch, neb některý z kalendářů vydaných p. V. Kotrbou, jež všechny můžeme vřele doporučiti.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny předplácí se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slouží jako 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slouží jako deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nofrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá přís. ovky K. Skultěty, ř. učitel v Šestovicích, (p. V. Jesenice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šnojkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Frt. Horáček. (Pokračování.) — Žárliivost u dítka. Podává Fr. Neliba. — Willmann contra Mommsen. Podává „*“. — O štěstí. Píše Josef Šauer z Augenburgu. (Pokračování.) — Směs. — Literatura.

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

* POKRACHOVÁNÍ.

O době novější po napoleonských válkách nedoví se gymnasista (těž i realista) skorem ničeho. Na nejvšš že dějiny XIX. věku v posledních nedělích před maturitou jsa předmětem četby — kursorické beze všeho výkladu Co z toho pochodí, lze snadno se domyslit. Tím se stává, že abiturient nemá ani ponětí o tom, jak se naše moderní útvary státní vytvářely, že nejdůležitější události světové, kterých jeho děd a otec byli svědkem, zná sotva dle jména, — nerci-li aby měl náležitý rozhled o nejdůležitějších proudcích kulturních, které hýbají naším stoletím. Budiž mi dobře rozuměno. Nejsm z těch, kdož by nejraději z mladých lidí čím dřívě, tím lépe udělali politiky. Ale že by abiturient měl mít aspoň trochu porozumění pro svět, v němž žije, toho nebude nikdo soudný popírati.

Nikdo se nad tím nepohorší, jest-li abiturient nedovede více jmenovati římské krále po pořádku. Avšak všeobecnou veselost a posměch musí působiti, když náhodou leckterý učeník v moderních dějinách vykazuje více sečtěllosti než abiturient, odkojený mlékem učenosti.¹⁾

Inu, ono se to ovšem velmi lehce kritisuje a odsuzuje, avšak kdyby panu Rudolfu Greinzovi — s nímž jinak, pokud tepe *šablonovitost a suchopárnost* panující metody, docela souhlasíme — byl uložen čestný úkol, vypracovati *učebnou osnovu* pro dějepis, tu by, trvám, brzo byl v koncích. Neníť věc ta tak snadná, jak se mnohému zdá, a dovolíme si tvrditi, že vedle *učebnice dějepisné* známe pouze jednu knihu, která taktěž s podobnými nevýslovnými překážkami má co bojovati, a to jest *učebnice náboženská*. Neboť každá učebnice musí postavena býti na pevném základě jednotného principu, z něhož jako z nějakého kořene osnova učebná čerpá i svůj směr, i svůj kolorit, i svůj tmel, který jednotlivé části drží pohromadě i posléze svoje posvěcení. Jaký má býti hlavní cíl dějepisné výchovy?²⁾

¹⁾ Rud. Greinz »Das Gymnasium etc.« Leipzig 1895, pag. 21.

²⁾ Díme zúmyslna »výchovy«, jelikož na středních školách považujeme každé vyučování za prostředek vychov. aci.

Útrpnost a pohrdání s věky minulými a člověčenstvem vůbec, když vidíme, jakým nevděkem spláceli všichni národové svým největším výtečníkům? Vidouce, kterak *Miltiades* umírá ve vězení, *Themistokles* ve vyhnanství, vidouce vrtkavost přízně lidské, která s *Alkibiadem* si zahrávala jako s nějakým míčem? Čtouce o osudu, jakého zažili v Římě *Camillus*, veliký *Scipio* a *Cicero*, v Byzanci *Belisar* a *Narses*, ve Španělech *Kolumbus*, v Anglicku Sir *Walter Raleigh*, *Tomáš Morus*, ve Francii maršál z *Montmarency*, král *Ludvik XVI.* a jeho chof *Marie Antoinette*, vévoda z *Enghien*, admirál *Coligny* a j. v.?

Tyto a podobné příběhy mají dle *Rousseau-a* chovanci vzbuditi pocit útrpnosti a také pohrdání s věky minulými.¹⁾

Anebo sluší pravdu dáti *Francke-mu*, dle něhož dějiny všeobecné jsou pádným důkazem vítězící Pravdy křesťanské a ovoce studia dějepisného že záleží v rostoucí účtě před Pánem? —

Naproti tomu *Locke* míní, že z dějin možno se naučiti chytrosti a opatrnosti světské a praktické moudrosti života; a proto učení se dějepisu hlavně nastávajícím kupcům doporučuje.

Či spíše dlužno souhlasiti s *Bossuetem*, který v dějinách nezní nic jiného než provádění plánu věčné Prozřetelnosti, jelikož veškeré události dějinné ukazují se býti čarami, které ač z nejrůznějších stran vycházejí, přece v jediném středu se setkávají, středem pak jest *Ježíš Kristus*?²⁾

Anebo má žák z dějin čerpati lásku k národu a své vlasti, jakož i příklad sobě vzíti z hrdinných a obětavých předků, aby jich dovedl sledovati v dobrém, toho se vystříhaje, v čem chybyli, čímž by dějepis byl jaksi názorným katechismem mravnosti?³⁾

Čili posléze dí pravdu *Hegel* výrokem: »Die Geschichte lehrt, dass noch nie jemand aus der Geschichte etwas gelernt hat,« při kterém pessimismu by ovšem učení se dějepisu pro výchovu mládeže bylo pouhou šarapatkou, blyškovou cetkou, již se intelekt vzdělance sice zdobí, ale po stránce mravní člověk nikterak neušlechťuje?

Ejhle, co obtíží naskytá se skladateli učebnice dějepisné již při budování základů!

A nemění překážky staví se v cestu při *výboru a uspořádání* učiva. Jeden chce, aby látka byla vzata z života politického, druhý chce látku kulturní, třetí hájí oprávněnost obou názorů, nedovede však udati ani poměr ani sled tohoto různorodého učiva, čtvrtý velebí antickou mythologii, pátý ji zavrhuje a odporučuje zkazky a pověsti domácí a m. j.

A tak ideální *uspořádání* učiva zůstane asi na dlouho tvrdým oříškem, který pošťestí se geniálnímu methodikovi rozlousknouti asi tehdy, kdy i budoucí katechista pořídí nám katechismus ideální, v němž by totiž *mravouka* pěstovala se současně s *věroukou*;⁴⁾

1) Viz »*Émile*« liv IV.

2) »*Discours sui l'histoire universelle.*« Pag. 10.

3) Srov. Schmid »*Pädag. Handbuch*«, 2. p. 1327.

4) Srov. »*Die Katechismusfrage der kath. Kirche u. ihre einfachste Lösung*« von Stephan Lederer. Fehrbach 1882. Spis tento, jehož theoretický úvod je výtečný, snaží se v části praktické pojednávatí o člancích víry a mravů současně; — ale po našem rozumu se pokus nezdařil. — Pozn. spis.

Jestli látka dějepisná nad jiné křehká, dovolujíc umělci výrobu jednotlivých kusů pouze ze stejnorodé hlíny, a to tak, že nádoba se mu začne drobiti pod rukama, jakmile odváží se přimíchati trochu hmoty cizorodé. To bylo by možno pouze tehdy, když by bylo dosti silného tmele, který by spojil různorodé částky v organický celek. Tmelem tímto může býti pouze nějaká universální idea, na př. *idea náboženská*. Dějepisec zří v událostech národů »Gesta Dei«, a ze své povznesené perspektivy spřádá různorodé nitky v outek, jehož osnovu tvoří plán věčné Prozřetelnosti. Neznáme díla druhého, které by tak jednoduše bylo zbudováno, jako velkolepý *Bossuetův*: »Discours sur l'histoire universelle.«¹⁾ Ke chvále díla toho čteme v předmluvě: »Vše je zde spojeno, svázáno, spjato; vše, od prvního do posledního slova tvoří jediný řetěz, řetěz Božích naučení, přislíbení, proctví, zážraků atd., který, od vyhnání prarodičů našich z Edenu až do vítězství Evangelia *Ježíše Krista* se rozvíjí kol Abrahama, Davida, Mojžíše a Esdráše. Pořad úradků s hora, politika nebeská, která svět vede a jej spasí, jest vyložena před námi v celé své ekonomii a rozvaze účetní tímto neunavným a methodickým objevitelem minulosti, který, neznámo jakým to způsobem, dovede srovnati přesný chod logického ducha s prudkým nadšením proroka.«²⁾

Co pak se geniální metody týká, kterou *Bossuet* dovede rozvinouti obraz současných osudů celého starověku, poslyšme *Chateaubrianda*: »Bossuet je více než historik — on jest církevní otec, jest nadšený kněz, z jehož hlavy září papsky ohnivě jako u zákonodárce národa israelského. Jaký to přehled země! Dovede býti na tisíce místech zároveň: Patriarchou pod palmami v Tofetu, ministrem na dvoře babylonském, knězem v Memfidě, zákonodárcem ve Spartě, občanem v Athenách a Římě — měně časy i místa. Mihá se před námi s rychlostí a velebností zašlých věků. Prut zákona třímaje v ruce, s autoritou, které nelze odporovati, zříme ho, kterak žene před sebou jako nějaké stádo židy i pohany k dějinnému hrobu.«³⁾

Ale že u nás je málo chuti z této perspektivy dívatí se na obraz dějin,⁴⁾ — ač »Discours etc.« *Bossuetův* jest učebnicí, zavedenou na pařížském lyceu »Louis le Grand« — důkazem toho výrok protestantského paedagoga *Palmera*: »Wir können nicht verlangen, dass jene *grossartige* Zusammenschauung der Geschichte, wornach in ihr alles auf Christum als das Centrum zustrebt und von ihm wieder ausgeht, schon in der Schule beigebracht werde: denn zu solch einer Erkenntniss gehören Männer, deren die einzelne Stoffe vollkommen geläufig sind und die nun in die Masse durch jene Gedanken das rechte göttliche Licht einstrahlen lassen.«⁵⁾

A opět nová sporná otázka. V *jaké formě* mají býti dějiny vypravovány? Nejlépe doporučuje se — aspoň na stupni nižším — forma *biografická*. Vykazují dějiny každého národa a každého období kulturního jednu neb více osob nad jiné vynikajících, v nichž snahy, názory a pocity národa jako v tresti zosobněny

¹⁾ Paris Librairie classique d'Eugène Belin.

²⁾ L. c. pag. 9.

³⁾ »Genie du Christianisme« Paris Garnier frères 1876. II. p. 44.

⁴⁾ Poukázati stačí pouze na dějepisné učebnice páně Hanákovy. (Pozn. spis.)

⁵⁾ »Evangel. Pädagogik.« — Zde nás něco napadá: Pokavád orgány světské se zdráhají zavést učebnice dějepisné na zmíněném základě, nemohlo by se odpomoci dějinami církevními dle *Bossueta* složenými? (Pozn. spis.)

jsou, aneb které mocným rozmachem své vůle přivedou pohyb do netečných davů a postavíce se v čelo jich, vévodí národu vlastnímu a s ním i národům jiným, buď politicky buď kulturně bez ohledu na motivy a na výsledky, tu blahé, onde neblahé. *Bossuet* v díle zmíněném jednotlivé věky označuje následujícími osobnostmi, které ční do výše jako nějaké milníky na pouti časů: Adam, Noe, Abraham, Mojžíš, Šalomoun, Romulus, Cyrus, Scipio, Ježíš Kristus, Konstantin Vel., Karel Veliký — dále Bohu žel! s dílem svým nedospěl. Avšak samozřejmě jest, že také pro věky pozdější bylo by možno najíti osobnosti, které jsou takofka krystalisačním středem celého období, na př. Řehoř Veliký, Innocenc III., Ludvík IX., Karel IV., Jan Hus, Kolumbus, Luther, Jindřich VIII., Ferdinand II., Valdštýn, Petr Veliký, Sobieski, Marie Teresie, Josef II. a j. v.

(POKRAČOVÁNÍ.)

Žárlivost u dítky.

Podává FR. NELIBA.

Žárlivost nebude nikdo schvalovati; a přece se zdá, že nevychází z principu naprosto špatného. Žárlivost, jak se všeobecně soudí, má svůj kořen ve vroucím nějakém citu, přivedeném však až do extrémů.

Dle toho dobře vystihl žárlivost básník Bouffleurs, jenž dí

»La jalousie est la soeur de l'amour,
comme le diable est le frère des anges.«*)

Nesmíme však zaměňovati *žárlivost se závistí*. Abychom si uvědomili rozdíl, volme příklad:

Dítka se zlobí a odhání mladší soudruhy, s kterými se jeho matka láská. Je *žárlivo*. Jindy však dychtí po tom, aby samo mělo koláč, na kterém si pochutnává jeho souseď, nebo aby samo mělo hračku svého bratra. Hle! tu máme obraz dítky *závistivé*. Ono netouží po předměť, který vidí u svého kamaráda proto, aby si jím hrálo, jako spíše proto, aby soudruha svého onoho předmětu zbavilo.

Na počátku, když jsme pravili, že žárlivost má svůj kořen v nějakém vroucím citu, to mluvili jsme za souhlasu obecného náhledu. Než nám přece jenom se zdá, že otcem žárlivosti jest *egoismus*.

Hle! dítko, které třeba odmítá polibky mateřské jako unavující, které před nimi utíká, — to dítko dává se do křiku, chtěl-li by nějaký rival zaujmouti jeho místo na línou mateřském.

Dítka u prsu mateřského, když uvidí svou živitelku ukájeti v jeho přítomnosti někoho jiného — hle! jak již v tom nejtětlejším věku dá na jevo známky žárlivosti. —

Jakmile stane se tato náklonnost stálou, přechází-li u dítky ve vlastnost, pak je u dítky po veselosti, po radosti. I chuť k jídlu je opustí, bude vyhledávati ticho a samotu, svěžest barvy se setře, počne hubeněti, a pravý marasmus zmocní se malého nešťastníka a snad i umře dříve, než by poznalo pravou příčinu zla, kteréž v jeho nitru tak hrozně hlodá.

*) Žárlivost jest sestra lásky
jako ďábel jest bratrem anděla.

Pocit žálivosti nebyl by snad tak častým, kdyby nebyl v srdci dítko od vlastních přátel rozdmýchován. Dítku se doma často opakuje, že jeho malý přítel Venoušek daleko nad ně vyniká; jindy otec nebo matka prohodí, že by chtěli míti raději za syna sousedovic Pepička než jeho atd.

Dítko neuvažuje, zda to rodiče myslí vážně, opravdově, neuvažuje, zda to vůbec možno, ale stane se *nepokojným, nedůvěřivým* a bude se *obávat* nebezpečného konkurenta.

Nebezpečí nabude obzvláště větší vážnosti, jestli podobný výjev odehrává se *v kruhu rodinném*, mezi dvěma bratry. Žárliвість v tomto případě hodí do srdce dítěte simě hněvu, odporného nepřátelství, které mívá smutné dozvuky. Pamatujeme: *Vychvalovaný syn — nenáviděný bratr.*

K Žárliivosti druží se zhoubný návyk »udavačství«, které — dle obecného mínění — záleží v donášení chyb svých kamarádů.

Je málo dítek, které by se vystříhaly tohoto nepěkného způsobu. Dítko žaluje buď, aby se *ospravedlnilo*, nebo *od sebe odvrátilo pozornost*, buď aby ukázalo, že jiní nejsou tak hodní jako ono, ale naopak horší. —

Udavačství jest schopno zkaziti srdce dítko, jestli se dítko v čas neupozorní a udavačství stane se u dítko zvykem. Zdá se, jakoby dítko, které rádo žaluje, mělo u veliké vážnosti všecka napominání a přání otcovská, zdá se jako by bdělo nad vykonáváním vůle otcovy a z lásky k otci že nechce, aby jeho rozkazy byly přestupovány: ale přihlédněte jenom blíže, a poznáte, že denunciacie má obyčejně špatné pozadí *mstivost, žárlivost*, anebo, že dítko se chce *zalichotiti*.

Nemluvime zde ovšem o tom případě, kdy starší bratr nebo sestra má od otce příkaz, aby bděl nad svými bratry mladšími — mluvíme jen o dobrovolném udavačství.

Jak si má počínati vychovatel při dítko o kterém ví, že udává přestupky svých spoludruhů jenom za tím účelem, aby byli potrestáni, aby se na nich pomstilo? Pokárati je za to, že vyjevuje skutek nějaký trestuhodný — to nelze připustiti. Dáti mu zcela za pravdu, to by nebylo opět zcela po právu, ježto dítko *samo* chybuje, když touží po tom, aby jeho soudruh byl potrestán. Dopouští se jakési zrady, bezcitnosti, kterou přece nelze schvalovati.

Jak se tedy dlužno v takovém případě zachovati? Snažme se obě spojití a to tím způsobem, že dáme sice dítko za pravdu (ovšem je-li jeho udání správné), ale při tom nezapomeneme mu dáti praktické ponaučení, kterým umenšíme onu pochvalu, jakou dítko od nás očekává za to, že nám povědělo o přestupku svého soudruha.

Jasnějším učinme si případ na příkladu: Jan žaluje, že Ludvík v nepřítomnosti svých rodičů hrál si s nožem a že mohl snadno poraniti své sestřičky, neboť je nožem ohrožoval.

Moudrý otec by odpověděl. »Dobře máš, že neschvaluješ velkou neprozřetelnost svého bratra. — Nedostane dnes za trest zákusku a nesmí na procházku. Že ale ty jsi moudřejší než on, musíš nad ním nyní bděti v mé nepřítomnosti. Večer mi řekneš jak se choval.« A tato úloha bude pro mladého censora sice čestná, ale také nepřijemná.

Podobná methoda má velmi blahodárné účinky na mladé »donášeče«, u nichž žalování stalo se zvykem.

Willmann contra Mommsen.

Napsal *.*

Smutně pro nás Čechy pověstný universitní profesor berlínský Mommsen v těchto dnech opět promluvil. Muž, který svými antickými studii též pohanského ducha do sebe vssál, vydal kdysi známé politické heslo: »Pěstí otvíratí slovanské lebky«. Pohanské heslo násilnictva ozvalo se zase na konci 19. století křesťanského!

Nedávno jmenoval císař německý mladého učence, kněze Dr. Spahna professorem historie na universitě v Štrassburce. Císař Vilém sám zvláštním telegramem projevil názor, že doufá tím městu Štrassburku vyjítí vstříc, když katolického kněze ustanovuje učitelem universitním v městě, jež katolické smýšlení vždy osvědčovalo. To však opět zlé podráždilo profesora Mommsena. Zahrál si na strážce vědecké svobody a s heslem, že věda a volné bádání vědecké je ohrožováno, psal do: »Münchener neueste Nachrichten« list, jímž svobodnou vědu německou, jak na universitách se pěstuje, snaží se bráti v ochranu. Mommsenův list byl pilně přetřásán. Rozumí se, že liberálové, nadšeni pro Mommsenovy paroly, tleskali mužnému činu jeho.

Se vzácnou statečností odpověděl na Mommsenův list dvorní rada a universitní profesor pražský Dr. Otto Willmann. Klidně a důstojně odmítá a vyvrací názor berlínského kollegy. I doufáme, že bude milo našim čtenářům, když o tomto zásadním sporu obou učenců, názorem pohana s jedné strany a osvědčeného katolíka s druhé strany, podáme podrobnou zprávu.

Dopis Mommsenův zní v překladu as takto: »Německých kruhů universitních zmocnil se pocit degradace. Naším životním nervem jest *bádání, prostě všech předpokladů*, t. j. ono bádání, které nehledá toho, co dle cílů a ohledů naléztí má a naléztí by mohlo, co jiným mimo vědu ležícím, praktickým účelům slouží, ale hledá to, co logicky i historicky svědomitému badateli jako správné se jeví, či jedním slovem: pravdivost. Pravdivost jest základem naší úcty k sama sobě, naší stavovské cti a našeho vlivu na mládež. Na ní spočívá německá věda, která zajisté povinnou svojí hřivnou přispěla k velikosti a moci německého národu. A kdo na ni sahá, ten přikládá sekeru k mohutnému stromu, v jehož stínu a ochraně žijeme a jehož ovocem svět se těší.

Takovou ranou sekery jest každé ustanovení universitního učitele, jehož svobodě v bádání jsou položeny jisté meze. I když neběfeme zřetele na bohoslovecké fakulty, jest konfesionalismus úhlavní nepřítel universitního bytí. Povolání dějepisce aneb filosofa, který musí býti katolický neb protestantský, a jenž své konfessi má sloužiti, není přec nic jiného, nežli uložiti mu za povinnost, aby práci své položil meze všudy tam, kde výsledky bádání článku jeho víry mohly by býti nepohodlny, protestantskému dějepisci bránily, aby mohutné duchovní dílo papežství postavil v plné světle, katolickému, aby náležitě ocenil hluboké myšlénky a neobyčejný význam bludařství a protestantismu. V žalostném vysvědčení chudoby, jež konfesse samy sobě vydávají, když svým členům zakazují dějiny aneb filosofii u učitele jiného vyznání poslouchati a proti tomu, že by náhodou bludná učení mohli slyšeti, zacpání uší doporučují, spočívá zároveň vážné, všeobecně hrozící nebezpečí. Ve svých počátcích jest tato rakovina zhojitelná; nikoli však později.

Kéž každý mladý muž, ježž universitní působení na toto těžké pole láká, vždy a především toho jest pamětliv, že prvou podmínkou zdárného výsledku jest odvaha: býti pravdivým, že zaslepený fanatik, jenž pravdy pochopiti nemůže; na universitu nepatří, a tím méně ovšem ten, který nakolik jest konfessionelní natolik též zůstává ministeriální! Takový může zajisté také jako učenec důkladné práce podati; ale na sebeúctu, na úctu svých druhů v povolání, na úctu pro ušlechtilost duševní vždy jemnocitné mládeže nároků musí se vzdáti.

Abych možnému nedorozumění předešel, budiž ještě připomenuto, že se tu jedná výhradně o zásadní otázku, zda jest spravedливо a vhodné, aby universitní profesori, bohosloveckou fakultu vyjmajíc, dle konfessionelních ohledů a s konfessionelním omezováním ustanovováni byli. Jaké osobní stanovisko jmenovaný v jednotlivých případech ku své konfessi zaujme, kým jako protestant nebo katolík býti chce, aneb býti má, či býti může, nepadá zde nikterak na váhu. Útok na universitní svobodu jest týž, ať v jednotlivých případech týká se té či oné konfesse, toho či onoho směru.

A proto kéž každý, jenž na ustanovování universitních profesorů povolán jest míti vliv, vždy toho jest pamětliv, že bádání, prosté všech předpokladů, to jest: pečovost a pravdivilovnost badatele, jest palladiem universitního učení, a kéž se střeží toho, což nelze odpustiti: svádění k hříchu proti Duchu svatému. Snad neklam se nadějí, že tím projevují smýšlení svých kolegů.

Theodor Mommsen,

řádný, veřejný profesor na universitě Bedřicha Viléma v Berlí

Na prvý pohled jest zajisté každému podivno, proč právě nyní zase Mommsen se ozval, když katolický kněz byl na universitní stolič povolán? Nechceme se domýšleti, že by snad nebyl nikdy od těch dob, co stařecký Mommsen zárlivě střežil německou vědu, ustanoven universitním professorem některý orthodoxní protestant. Proč tehda Mommsen ve jménu vědy nepozdvihl hlasu svého? Tento patrně nezadá se mu býti tak nebezpečný. Ale když katolický kněz ve jménu vědy se postaví na stolič universitní, hned vědě hrozí vážné nebezpečí!

* DOKONČENÍ. *



◆ ◆ O ŠTĚSTÍ. ◆ ◆

Píše JOSEF ŠAUER z AUGENBURGU.

(POKRAČOVÁNÍ.)

Hrabě Lev N. Tolstoj vypravuje:

Pokolení lidské možno na mnoho od-
dílů rozdělití — na bohaté a chudé, dobré
a zlé, na vojsko a civilisty, na rozumné a
hloupé atd., atd., ale každý člověk má zajisté
své nejmilejší a hlavní roztrídění, do něhož
bezděčně řadí každou novou známou. Moje
zamilované a hlavní roztrídění lidí v této
době, o níž píšu, bylo, že jsem rozděloval

lidi na »comme il faut«, a na »comme il
ne faut pas«. Druhé oddělení se ještě dě-
lilo na lidi, co zvláště nebyli »comme il
faut«, a na prostý lid. Lidi »comme il faut«
jsem si vážil a považoval jsem je za hodny,
býti mi rovnými; ostatními, tak jsem se
tvářil, jsem pohrdal, ale ve skutečnosti jsem
je nenáviděl, cítě k nim jakousi urážlivou
osobní nechuť; třetí vůbec ani pro mne
nebyli na světě, těmi já naprosto pohrdal.
Podle mého byla »comme il faut« za prvě
a hlavně výtečná frančina a zvláště výslovn-
ost. Druhou podmínkou »comme il faut«
byly dlouhé a čisté nehty; třetí byla do-
vednost dělati poklony, tančiti a rozprávěti,
čtvrtá a velice vážná, byla lhostejnost ke

všemu a neustálý výraz jakési vybrané pohrdlivé nudy. — Strašná jest mi vzpomínka, jak mnoho neocenitelného, nejlepšího času ve věku 16 let jsem ztratil, pachtě se za touto vlastností. Všem, jež jsem nápodobil, Vládovi, Dubkovu a větši části mých známých, dostalo se toho lehce. Závistivě jsem na ně pohlížel, v myslí jsem se cvičil ve frančině, učil se potají dělati poklony, nehledě na to, komu se ukloním, cvičil se v rozhovorech, v tanci, ve lhostejnosti ke všemu a nudě, hleděl si nehtů, od nichž jsem si nůžkami podstříhoval kůži a přece jsem cítil, že mi je ještě nedostává mnoho k žádoucímu cíli. — »Comme il faut« se mně nezdálo býti pouze vážnou zásluhou, překrásnou vlastností, dokonalostí, které jsem si přál dosíci, ale byla to nezbytná podmínka života, bez které nemohlo býti ani štěstí, ani slávy, ani nic hezkého v životě. —

Zdá se mi těž, že, kdybych měl bratra, matku nebo otce, kteří by nebyli »comme il faut«, řekl bych, že to jest neštěstím, ale že mezi mnou a nimi nemůže být nic společného.*) —

Hle, v jak malicherných věcech může člověk hledati štěstí!

Velice učený a proslulý pohanský filosof Athénský, Leontius, měl dceru, jménem Athenais, která vynikala duchem i krásou. Od otce dostalo se jí výtečného vychování a vzdělání. Když byla v nejkrásnějším mladistvém rozkvětu, zemřel Leontius, zanechav přepodivnou závěť. Celé veliké jmění své odkázal nezdárným svým synům, Valeriovi a Genesiovi, ustanoviv, aby sestře vyplatili sto peněz ve zlatě; neboť prý, — tak stálo v závěti, — ona tak jest povznešena nad své pohlaví, že její schopnosti více jí prospějí, než-li jmění. Athenais prosila bratry, by nespravedlivě to ustanovení změnili, ale darmo; bratři vyplativše jí 100 peněz, vypověděli jí z domu. Nalezla útulek u své příbuzné, která nejen laskavě se jí ujala, ale do Cařihradu ji dovedla, by zde vymohla zrušení závěti. V Cařihradě vládl císař Theodosius II., jinoch dvacetiletý, se svou o 2 roky starší sestrou Pulcherií, která vynikala ctností, schopností a duchaplností. K Pulcherii obrátila se Athenais. Byla nejen krásná a něžná, ale přednesla svou žalobu způsobem tak milým a dojemným, že Pulcheria zcela pro ni byla zaujata. Zvěděvši, že

její posavadní život byl bezva. Iný, usoudila, že Athenais má všechny vlastnosti, jaké by císař Theodosius pro svou choť mohl si přát, s čímž on také souhlasil. Poučena byvši o víře křesťanské, Athenais stala se křesťankou a dostala jméno Eudoxia. Na to zasnoubena císaři Theodosiovi (r. 421). Podivuhodně předpovědění otcovo se splnilo: za odepřené dědictví dostalo se jí císařské koruny.*)

To zajisté mnozí nazvou štěstím.

A což, je-li na světě pravé štěstí? Panna Orleanská***) dí: »Štěstí bydlí v lůně Otce věčného.«***)

Svatopluk Čech píše:

Takto člověk na té špetce hlíny
zámyslů svých tichou přízi splétá,
k výšinám tu směle vláknou metá,
tu se spouští vážně do hlubiny,
utkává síť vtipně rozepjatou,
aby lalil mouchu štěstí zlatou,
a mní, že ten výtvor jeho pile
všemu předčí v lepotě a síle.

Než, ach veškerá ty lidská snaho,
žizni moci, bohatství a slávy,
trudná péči o pozemské blaho,
zpupnosti, již plamen vášně tráví,
jak jste marné, bidné, bez podstaty,
jak jste nicotné, ať opřádáte
na výsluní zdaru prestol zlatý,
neb své nitky v temně slují tkáte!

Krůpěj žalu na pleť vaši skane,
a již to tam prástvo protranané:
jeden vánek lidských snah a činů
sfoukne vzdušnou, bledou pavučinu.*)

Podobně Ad. Heyduk:

Štěstí.

Štěstí! co je štěstí?
Muška jenom zlatá,
která za večera
kol tvé hlavy chvtává;
oblétá ti skráně,
rusé vlasy kryje,
v dlaně hlavu skládáš,
ruka utlačí je.

Štěstí jako rosa,
na květech se skvěje,
ale bludná noha
náhle zašlápně je;
zašlápnuto vzdechne,
v oblacích se ztratí,
snad se jinovatkou
na tvou kadeř vrátí.

*) Ida Gräfin Hahn-Hahn. Die Väter der Wüste. 1864. 340.

**) Fr. Schiller.

***) A přísloví praví: Bůh štěstím vládne. Když Pán Bůh ráčí, štěstí musí. Bůh štěstí dělí a kuchař polévku.

*) Sv. Čech. — Dagmar. 178.

*) Spisy hr. Lva N. Tolstého. III., 291.

Štěstí jako pršek (paprsek)
sluněnka se nítí,
chytej, můžeš-li je
v letu uchopiti;
dřív než ruku vztáhneš,
tma ti z ruky zeje,
prchlo, Bůh ví kde se
v jiné líce směje.

Štěstí jako vážka
v proudu sítky stápi,
dřív než se jí dotkneš,
v jinou stranu kvapí;
šťasten jsi, když chvatný
pokraj prstu tvého
skrovný odlesk zlatí
pelu kovového.

Štěstí vlašovice
družně švitořivá,
s římsy okenečkem
v síňku se ti dívá;
dřív než na hnízdečko
stéblo jí chceš dáti,
juž ti u souseda
počne štěbetati.

Štěstí jako pěna,
v barvách duhy hraje,
chytáš je, leč v dlani
v kalnou krůpěj taje;
sever na ni dechne,
a k plnému smutku
změní lehkou krůpěj
rázem v lednou sutku.

Štěstí růže v sadě,
jež se v listech skrývá,
z okna se tvé oko
jistě na ni dívá;
běžíš do zahrádky,
však té samé doby
usmívavě jiný
klobouček juž zdobí.

Světélkem je štěstí,
vzejde v pěkném znětě,
honiš-li se za ním,
lestně zavede tě;
v prostřed třasaviska
srdéčko ti zdusá,
sešediví přes noc
hlavička tvá rusá!*)

Rovněž Jar. Vrchlický:

Kradené štěstí.

Každíček štěstí, ó věř, jest jenom kradeným,
okamžik svojím jen zveš, pro věčnost není tvým.
Každíčeký kradě: květině včela ubírá med,
zloději světa brouci jsou, třípytný motýlů let;
hustou a bující pastvu lucině dobrý skot kradě,
Cereře krademe hrozny a klasy a vřdycky a všade.
— Krademe vteřiny života za zády osudné Parce,
krademe od prsu matky již, kradem až k Charona barce.
Něco však zvátí stále svým s jistotou věčně a pevně,
zítra, jak včera, tak dnes, co zmaru by nepadlo v plen,
to snad by bylo pravdivým štěstím —
žel, vidím to zjevně,
kradená illuse těž, i kradený o štěstí sen!**)

Neera*) soudí: »Štěstí spíše z krátkých skládá se hodin než dnův, z myšlének spíše než skutkův.«

Jinde praví se: »Tvář sudby měnívá se na obrat: mám strach, že veliké štěstí se zvrhne u veliké neštěstí.«**)

Moudrý kazatel dí: »Druhy někdo z žaláře a okovů vychází, aby kraloval; a jiný, narozen jsa v království, chudobou hyne.«***)

Horatius »Štěstěna s pokřikem ostrým zde vínek pryč rve přísná, tam nasadí ho opět s radostí.«†)

Jistý boháč, jehož si panovník velice vážil, byl kdysi tázán, co by si ještě na světě přál. Odpověděl: »Nemohu nic více žádati, nežli silný hřebík, bych jím štěstí připevnil.« Hřebík ten posud se nenašel. Všecko je měnlivé, nestálé a prchavé.††)

»Štěstí, když nejvíce chřestí, tehdáž třestí a láme se: a bývá obyčejně předchůdcem neštěstí. Neštěstí naproti tomu když přijde, nejisté jest, odejdeli zase, či pořad stíratí bude a i setře, jakž na větším díle bývá.«†††)

»Podobá se tedy, že v tomto životě můžeme být úplně nešťastní, nikoli však úplně šťastní.«§)

A náš Sychra dí: »V pravdě se praví o štěstí, že slepé jest; neb kdyby vidělo, komu posud přálo a přeje, hanbou by se bezpochyby nad svou spozdilostí a nespravedlností zardělo.«

Prísloví: »Každý svého štěstí strůjce«, jest jen v řídkých případech pravdivým; zcela jiné mocnosti, nežli tvá vůle, strojí tvé štěstí, moci, kterými nikterak nevládně.§§)

Takové štěstí, které nemáme ve své moci, nečiní nás vřdycky šťastnými; tudíž může někdo míti štěstí, a přece necítiti se šťastným, a jiný může nemíti štěstí, a přece cítí se šťastným, raději spokojeným, blaženým.

Tím jsme se přiblížili k vymezení toho, co by štěstím bylo.

Štěstí má, komu daří se alespoň tak, jak si přeje, ne-li lépe. Souhlasili s tímto přáním jeho příčinění, jest on pak sám také svého štěstí původce. Je-li příčinění v od-

*) Neera. — Osamělá duše. 14.

**) Cid. — od Petra Corneille-a, přel. V. Kalbač.

***) Kazat. 4, 14. — Prísloví praví: Štěstí a neštěstí sousedy sobě jsou. Štěstí s neštěstím ob dvě žije. Dragoun běží, země duní; a ohlédně se, v blátě leží.

†) Ody a epody Q. Horatia Flacca. Přel. T. Hrubý. 47.

††) J. Hilligeer — Die Tugend für alle Stände. Münster 1877. 349.

†††) J. A. Komenský — Illubina bezpečnosti. 1864. 128.

§) Ol. Goldsmith — Kazatel Wakefielský. 1842. 241.

§§) K. Fr. v. Klöden — Jugen-erinnerungen. 169.

*) Ad. Heyduk. — »Dědův odkaz.«

***) Jar. Vrchlický. — Překročěn zenit.

poru s přáním, a přes to jeví se příznivý výsledek, mluví se o slepém štěstí.

Komu nedaří se ani tak, jak si právem přeje, nemá štěstí.

Není těžko tomu, kdo jest ve štěstí, cítiti se šťastným. Vychováním máme přispěti, by chovanec sám dovedl přičiniti se k svému štěstí a z něho se radovati; ale také aby dle sil svých dovedl brániti se neštěstí, a jestli jej stihlo, aby necítil se nešťastným.

Nuže k tomuto úkolu vychovatelskému jest nám přihlédnouti.

(POKRAČOVÁNÍ.)

◆ ◆ ◆ SMĚS. ◆ ◆ ◆

Z družstva Vlasf. — Ke družstvu Vlasf přistoupili za členy zakládající (viz č. 9.): Jan Kf. Roškot, kap. děkan Karlštejnský; Jos. Mencl, farář na odpočinku v Praze; Viktor Michka, kaplan v Mladé Vožici; Karel Chochole, farář ve Vojkově; P. Aug. Jannal, farář na Bílé Hoře; sl. Grossmanova-Brodská, spisovatelka v Praze; MUDr. Jar. Lenz, c. k. policejní lékař a primář u Alžbětinek v Praze; Albert Trčka, kooperátor v Brumovicích, Rak. Slezsko; Fr. Hlem, děkan v Zbraslavicích; Česká obec III. řádu sv. Františka ve Vidni; Jan Hlavica, úředník v Olomouci, a Jos. Dašek, obchodník v Žižkově. — Nový zakládající člen má časopis »Vlasf« ročně o 2 K lacinější a mimo to, jakmile první vklad složí — 10 K, chudší 4 K — obdrží ihned zdarma a franko: Z »Vlasti«, »Vychovatele«, z »Dělnických Novin«, z »Našich Listů«, »Hlasů Svatováclavských« a ze »Sborníku Historického kroužku« obdrží vše, co mu schází. Ale podobýtka, že již rozebrány a tudíž uděleny býti nemohou: Z »Vlasti« roč. V., VII., VIII. a X., z »Vychovatele« (družstvo jej převzalo od VI. roč., roč. I.—V. vydala knihtiskárna Cyrillo-Methodějská) roč. VI., VIII.—XII., z »Dělnických Novin« roč. III., VI., VIII. Nový člen, jenž dosud od nás neodebíral, obdrží zdarma: a) »Vlasf: roč. I.—IV po K 6:50 = 26:00, VI., VIII., IX. a XI. po K 8 = 32 K, XII. = 9 K, XIII.—XVII. = 40 K; b) »Vychovatele« roč. VII. = 6 K, XIII.—XVI. = 24 K; c) »Děl. Noviny« 4 ročníky po K 3:20 = K 12:80; d) »Sborník Hist. kroužku« roč. I. a II. = 10 K; e) »Hlasy Svatováclavské« roč. I. = 40 h; »Naše Listy« roč. X. 4 K.

Upozorňujeme váž. čtenáře na naše kalendáře. — Sv. Vojtěch — velký za 1 K, malý za 60 h. Tucto těchto stojí 4 K 80 h, oněch 8 K. V tuctu možno koupiti kalendáře naše i p. Kotrbovy, vydané knihtiskárnou Cyrillo-Methodějskou. Kdo hotově platí, dostane 13tý kalendář nádavkem. Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlasf, Praha čp. 570-II.

Vzorné konání inspektorských povinností. Pod tímto názvem zle se vrhl »Posel z Budče« na ředitele českého gymnasia v Olomouci, P. Vrzala, řádu praemonstratského, který je též inspektorem národních českých škol městských. Česká škola tamnější jest ovšem trnem v oku vládnoucím Němcům. Že jich tak macešsky odbývají je prý zásluhou inspektora, který na ústavu svém místo kostelního zpěvu zavedl tiché louskání růžence! »Posel z Budče«, resp. jeho dopisovatel zajisté ví, že i snahy inspektorovy bývají někdy marny, když okrení rada jim se opře. Že P. Vrzal s touto neříje as v přátelských poměrech, patrně z toho, že oznámil ministerstvu, že se svého úřadu inspektorského nad českou školou v Olomouci vzdává. Ovšem zachovati se k plné spokojenosti »P. z B.« není možno inspektor, který je kněz. Přestal prý učiti kostelnímu zpěvu a zavedl louskání růžence. Pan referent měl chuť zpívat, a ne se modlit. Až P. Vrzal mu vyhoví, a počne zas zpívat, pak snad zase nevyhoví a dopisovatel napíše: Já nechci teď zpívat — teď chci louskat růžence!

r.

»Čas« nápadně po delší již dobu lichoť a nadbíhá učitelstvu. Není to ovšem nová politická taktika, ale od mladočechů odkoukaná. Ti to byli, kteří učitelstvu liberálnímu stále a stále lichoťli, aby je za své věrné stoupence získali a s nimi volební své bitvy vyhráli. Stalo se tak. Ovšem učitelstvo nyní stěžuje si leckde na nevědek liberálů. Ale kde pak na světě učitelé vděk roste? Proto mnozí učitelé, roztrpčení nynější politikou mladočechů, kloní se k straně radikální. Jakmile to realistický »Čas« zpozoroval, začal sám pěti sladkou píseň jako kdys Sirény bloudícímu Odysseovi pělý. Doufáme též, že mnohé podaří se mu za své ovečky získati. Bude to dobré agitační vojsko, myslí si páni realisté. Vždyť »lidová strana« pánů realistů, která proto as tento název přijala, že dosavad lid za nimi nejde, potřebuje prostředníků, kteří by lid s naším

realistou, hlavně s p. Masaříkem, skopulovali. Jenže i zde, po smutných zkušenostech, které lid s mladočechy učinil, sotva se táž metoda ještě jednou cele osvědčí. r.

Masaříkova »Naše Doba« vymalovala si klerikálního čerta na stěnu a nyní se ho — sama bojí! Přečetli jsme si její článek v ročníku IX. č. 1. nadepsaný: »Skolské rozhledy« a divíme se, co všechno mohou napsati takoví učení páni z »N. D.« Naše školství je dle »N. D.« na pokraji záhuby, protože se v něm zahnídli klerikálové a působí v něm rozkladně. Vinni jsou tím ovšem také liberálové neboť »nevyslovili školským zákonem zřetelně úplné odloučení školy od církve«. Jenom nit nepatrná spojovala »svobodnou« školu s církví a klerikálové z nití té prý spleť provaz, kterým rdouší naše školství. — »N. D.« jest realistická, proto těžce nese, že prý klerikálové »pracovali potají, by reální předměty pokud možno byly omezeny«. Snad chtěli klerikálové trochu toho reálního a realistického učení ponechat také pro střední a vysoké školy, neboť kdyby se mělo všechno to učivo probrati v »našich« národních školách, byli by realisté zcela zbyteční na školách středních a na universitách, — a kam by se pak poděl náš Masařík? A kam jeho dorost? Toho si věru klerikálové nezasloužili, aby je »N. D. postavila na svůj pranýř jenom proto, že svojí »potajnou prací« připravili dobré bydllo Masaříkovi a jeho dorostu. — »N. D.« mrzí také to, že »interkonfessií škola dostala skrz na skrz nátěr konfessií«, ale to mohu jí říci k její potěše, že klerikály to mrzí ještě více, že naše školství má »nátěr« konfessií, neboť oni nechtějí pouze »nátěru«, nýbrž i směr opravdově náboženský, protože nechtějí se spokojiti ledajakou polovičatostí. — »N. D.« se dovede také rozehráti, ale pak střelí třebas i do svých nejlepších dosavadních přátel. Čtu aspoň v ní: »S. zpovědník začíná svůj život proti škole o učitelstvu vždy ostřejší, záštiplnější slova, síru a oheň svolávající na Sodomu a Gomorrhru obecné školy.« Patronové »N. D.« nejsou katolíci a proto nechodí jistě ke zpovědi ku kněžím katolickým a přece slyšeli ono »záštiplné slovo« s zpovědnice! Od koho je tedy mohli slyšeti? Dle všeho od svých vlastních přátel, dvojitohodných pánů, kteří stojmo poslouchají »zpovědi« se zpovědníc, kdežto katolíci kněží mluví ze zpovědníc, nehledě ani na »písmácká« slova o »síře a ohni na So-

domu a Gomorrhru«, jimiž se leckdes tak rádi ohánějí! A proto prosím »N. D.«, by podruhé našim klerikálům nepodstrkovali, co jim nenáleží. Adresa dle všeho zní na někoho jiného — a proto jenom každému své. S.

Přijímací zkoušky do středních škol jsou nejen projevem nedůvěry v učitelstvu, jakoby dávající známky na vysvědčení žákovy, nedovedlo posouditi jeho způsobilost pro další jeho vzdělávání se na školách středních, ale i u profesorů škol středních setkávají se s odporem. Tak, jak nyní se konají, nemůže zkoušející při množství žáků z písemné práce žákovy způsobilost jeho pro studium na střední škole seznati. Vždyť stává se nezdívka, že mnohý nadaný žák, nezvyklostí místa i osobou zkoušejícího zaražen, zkoušky neudělá a je odmítnut, aneb zas naopak při nízkých požadavcích mnohý žák zkoušku jakž takž udělá, ale v několika nedělich sám zkoušející se přesvědčí, že žák k studiu jest přece nezpůsobilý. Teprve když lépe ohledá duševní fond a schopnosti žákovy, může profesor udati, zda žák jest pro další studium způsobilý čili nic. Proto sami zkoušení profesoři škol středních volají po odstranění zkoušky přijímací, navrhuje: Do školy střední budtež přijati všichni žáci, kteří přinesli si ze školy obecné náležité vysvědčení. Po první konferenci za 6 neděl, budiž však žákům, kteří naprosto nedostačili, respective jich rodičům dán pokyn, aby žáka ze studii vzali a nevynakládali značných obětí tam, kde nelze příznivých výsledků očekávati. Pro tento způsob přijímání mluví i ta okolnost, že vedle platného zákona, může jedině ten žák za posečkání školného na střední škole žádati, který ze všech předmětů v prvých šesti nedělich má nejméně *známku dobrou*. Žáci chudí, nenadaní, jsou tímto skoro přímo ze školy odstraněni. Neboť rodiče, nemohouce školní plat za prvé půlletí zaplatiti, obyčejně žáka ze školy vezmou. Tento fakt na středních školách jest téměř obvyklý. Z těch důvodů voláme i my: Pryč s přijímací zkouškou na školy střední!

Propouštění učitelstva v Bosně. Není horšího působení, než máli kdo báti se neustále o svoje hmotné zabezpečení. Zvláště je tomu tak u učitelstva. V posledních měsících vládní »Sarajevski List« uvádí tu učitele, učitelky obecných škol, tu učitelku vyšší dívčí školy, tu opět učitele obchodních škol a gymnasia, že se propouštějí ze služby. To se děje v Bosně za vlády maďarona

Kallaye. Také dříve bylo učitelstvo propouštěno, ale dělo se tak jen pro opilství, nepořádný a nemravný život. Nyní se tak děje proto, že učitelstvo nepřisáhá na vládní program, nýbrž vykonává svoje státní a občanské povinnosti jako jiní poplatníci a úředníci. Tu se nehledí na jeho dosavadní práci, na dobu služebních let, nýbrž bez milosrdenství se mu odnímá denní chléb. Také bývají často přesazovány učitelské osoby z města na venek, aby učinily místo symům nebo dcerám vyšších úředníků, tedy dětem protekce. Protekční systém hrozí zkázou zdárné práci učitelstva v obsazených zemích ku škodě obyvatelstva. Takoví protěženti mohou učit, jak chtějí, jednati podle libosti ve veřejném životě. To jsou zajisté smutné poměry u našich pobratrů, kteří jsou podrobeni maďarskému režimu.

—lek.

»O vobě stavu« od J. Vrhovce a j. Četny jsou příspěvky pro duchovní správu, které jsou vždy časové, tak že farní duchovenstvo tam najde spolehlivého rádce a vůdce. Církevní letopis popisuje všechny důležitější události z katolického světa, zvláště ze zakraničních misii. V recenzích seznamuje čtenáře s novými důležitými spisy, mezi nimi také českými, jako pochvalně referoval o výkladu žalmů dr. J. Sedláčka. V rozmanitostech uveřejňuje zajímavé zprávy z církevního života. Časopis je pečlivě řízen a podporován učenými spolupracovníky, tak že koná svoje poslání velmi dobře. Bylo by záhodno, aby naše bohoslovecké časopisy měly náležitý zřetel k tomuto listu, jakož i k jiným katolickým slovanským časopisům, neboť přispěje nemálo ku vzájemnému poznání a poučení.

—lek.

♦ ♦ LITERATURA. ♦ ♦

Voditel v bogoslovních vedah. Vy-dávají professori kníž. bisk. bohosloveckého učiliště v Mariboru. Rediguje Frančišek Kovačič. R. 1901. Ročník IV Tiskem tiskárny sv. Cyrilla v Mariboru. Vychází 4krát ročně. Tato vědecká revue věnována jest bohosloveckým vědám jako »Časopis katolického duchovenstva«. V letošním ročníku byly uveřejněny pozoruhodné práce, které svědčí o pílí i soudu spisovatelů. Jsou to hlavně studie o kříži od J. Hohnječe, »Nábožensko-mravní stav židovského lidu za času Kristova« od dr. Lésara, »Je-li člověk vrozena idea Boží« od dr. Janežiče, »Basilika sv. kříže v Římě« od A. Stegenška, »Nejstarší církevní patronové na Slovinsku« od dr. Grudena, »O odpustcích, jejich prame-nech a prospěchu« od dr. Mlakara, »Lu-blaňské biskupství a biskupské synody« od J. Benkoviče, »Archivní zápisky k dějinám lavantinského biskupství« od M. Slekovce,

Redakci zaslány byly:

»Časopis katolického duchovenstva.« — Organ vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Číslo 9.

»Rádce duchovní.« Časopis kněžstva česko-slovanského. Sešit 11. a 12.

Homiletická knihovna. K. Antoniewiczze. Missijní kázání. Přeložil V. M. Skalský. Sešit 1. a 2.

Methodický výklad katechismu. Sepsal V. Davídek. Sešit 12.

»Věstník katolického duchovenstva.« Církevně-politický a zájmový organ katolického kleru v zemích koruny české. Ročník II. č. 1.—4.

»Serafinské květy.« Časopis terciářů česko-slovanských. Číslo 2.

Výroční zpráva dívčích škol v Brně za školní rok 1900—1901.

»Rajská zahrádka.« Časopis pro mládež. Sešit 3.

»České květy.« Obrázková revue pro zá-bavu a poučení. Ročník II. sešit 1.—2.

»Český Jinoch.« — Časopis pro dospělější mládež českoslovanskou. Ročník VII. č. 2.

»Ludmila.« Sbirka zábavné četby pro český lid. Bohumil Brodský: Páni pokladníkůvá.

»Zábavy večerní.« Pět povídek Julie La-vergneové. Přeložil J. Kosina.

Podporujeme katolický tisk! Nebuďž ni jed-noho mezi námi, který by nekonal dle sil své povinnosti!



VÁNOČNÍ!



V papírnickém závodě družstva Vlast prodávají se tyto VÁNOČNÍ VĚCI: Jesle v arších po 4 a 24 h, jesle hotové od 8 haléřů do 2 K 40 h; krásné obrázky: narození Páně 100 po 2 až 7 K, Sv. rodina: 100 po 2-16 až 4 K; vánoční pohlednice od 8—24 h; vánoční andělé od 14—46 h; papír na jesle: skálový brokátový, arch po 8 h, skálový obyč. po 6 h; skálový pís-kový po 12 h; vánoční gratulační listky po 12, 16, 18, 20, 24, 36, 44 a 50 h; ozdoby na vánoční stromek: papírové guirlandy, trísně vánoční, andělské vlasy, trísně zubová, patentní hvězdy, florentinské perly, zvonky, svítilní koule, perly, barevný papír na řetězy, různobarevný hedvábný papír, gratulační listky na Nový rok a novoroční dopisnice kus od 12—90 h — vše v hojném výběru. — ALBA po podobizny a PAMÁTNÍKY. — Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze 570—II.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a prodává se v administraci celoročně 6 korun, půlletně 3 koruny. Do krajín německých, Bosny a Hercegoviny prodává se na „Vychovatele“ 7 korun, do ostatních zemí 8 korun — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevujeme deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán Katechetského spolku v Praze

a Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlasf.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. RUDOLF HORSKÝ.

Administrace „Vychovatele“ jest vo vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II — Tam zaslá se předpř. adres. reklamaco, jest se nepečel a nofrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďžem. Žákovi, gym. katechetovi na Smíchově; pro učitel. přílohu přijímá příspěvky K. Skultěty, ř. učitel v Šestovicích, (p. V. Jesenice), pro katechetskou přílohu přijímá rukopisy redaktor Jan Šmejkal, katecheta v Praze-Holešovicích.

O reformě středních škol. Píše duch. prof. Fr. Horáček. (Pokračování.) — Willmann contra Mommsen. Podává *.*. (Dokončení.) — O bytech studujících. Píše prof. Ad. Fux. — O štěstí. Píše professor * * * Josef Šauer z Augenburgu. (Pokračování.) — Směs. — Literatura. * * * * *

O reformě středních škol.

Píše duch. prof. FRANT. HORÁČEK.

* POKRAČOVÁNÍ.

Není vděčnější formy, v níž by se mládeži podávala látka dějepisná, nad formu biografickou. Po letech, kdy letopočet i místopis zůstává v nás jen chatrné zbytky, tkvíti budou před duševním okem naším postavy dějinných bohatýrů aneb jiných velikánů, kteří zanechali po sobě stopy sice neblahé, avšak trvalé lapidárních svých obrysech. A netřeba ani lapidárního líčení mnohdy postačí jediné slovo, jediný posuněk, jediný pohled, jediný čin, ovšem rázovitý — a celá postava vynoří se před námi z lůna minulosti jakoby vyčarována kouzelným slovem.

Nedostižným mistrem jest v tom ovšem starý *Plutarch*: »Jedním tahem odhalí nám všechnu duševní sílu svého hrdiny. *Alexander Veliký*, když se přátelé jeho, dokud ještě byl princem, tázali, nemíní-li při hrách Olympských běžeti o závod, jelikož byl výtečným běhounem, odpověděl: »Ano, budu-li míti samé krále za soupeře!« — Kdykoliv otec jeho, Filip Macedonský, nějakého nového města dobyl, upadal následník jeho v těžkomyslnost žaluje druhům svým: »Můj otec ještě celého světa dobude a mně více nepřenechá činiti.« — Rozhodnou statečnost Alexandrovu by nedovedly celé knihy jadrněji ozřejmiti, než jak činí *Plutarch* vypravováním tohoto pěkného příběhu »Vítězný Alexander nastudiv se v řece Kydron, upadl do těžké nemoci. Žádný lékař netroufá si připravit radikální lék, jenž jediné mohl by zachrániti vojevůdce, kromě Filipa Akarňanského. Než mezi tím obdrží Alexander od Parmeniona dopis výstražný: Filip jest prý od Daria podplacen a hodlá králi podati místo léku jed. Alexander přečte psaní a uloží pod polštář nikomu ani slůvkem se nesvěruje. Vstoupí Filip s připraveným lékem a král jednou rukou uchopí číši s lékem, druhou podá lékaři psaní a mezi tím, co tento s rostoucím zděšením čte očerňující ho psaní, onen vyprázdni číši jedním douškem, pevně na lékaře pohlížeje.« — Možno-li nenasytit ctižádost *Julia Caesara* lépe vyjádřiti, než krátkou poznámkou »Raději bych byl u tohoto lidu

prvním než v Římě druhým.« — tak totiž odvětil Caesar průvodcím svým, když se brali chudobnou pohorskou obcí v Alpách. *Aristides* píše na střeptinu vlastní ortel, *Philopoemen* odkládá v domě svého hostitele plášť, aby — našťípál dříví. *Agesilaus* král před dětmi svými jezdí na dřevěném koni, nad čímž cizí vyslanci podivně se tváří; *Hanibal* jedním žertem dodá vojínům svým zmužilosti, takže s ryčným smíchem vrhnou se do bitvy, kterou získají klíče k Itálii.*¹⁾

Podobným mistrem jest také *Bossuet*. Tak píše na př. o ubití Tiberia Graccha »Rána, která srazila Graccha osvobodíc takto patriciát římský od nepřítele nejnebezpečnějšího nebyla vedena ranou jednou! tout le sénat le tue par la main de Scipion Nasica!«²⁾ Za vlády praetoriánů přijde říše římská na buben po smrti císaře Pertinax-e: »Najde se kupec — Didius Julianus odhodlá se k této odvážné koupi — hasarde ce hardi marché.« — Vojevůdce *Probus* akklamací legií je přinucen k přijetí pláště šarlatového — »encore qu'il les menace de les faire vivre en ordre — ačkoliv jim hrozí, že je přinutí žítí v kázní.« Jaká to byla moc, kterou ovládal přímý tento muž své podřízené, disciplině a poslušnosti dávno odvyklé! —

Professor *Kramář* ve známé úvaze: »Betrachtungen über den Unterricht a. d. Mittelschule« zaujímá také zde své originální stanovisko. »Vzhledem k dějepis, jakož i k jiným předmětům mělo by stanoveno býti vyloučení každé t. zv. »přednášky«! Učebnici dějepisu myslím si jako zajímavou čítanku, z níž hodina za hodinou malé oddíly od žáků opětovně a zvolna by byly předčítány, učitelem příležitostně vysvětleny a potom zpaměti odříkávány tak dlouho, až by se staly trvalým majetkem žáků. Co do uspořádání učiva třeba: Aby ve všeobecném úvodu obsaženy byly hlavní události z dějin *vzdělanosti* Ke konci úvodu dlužno by bylo umístiti *ethnologický* přehled kmenů lidových i jazykových Jádru knihy ať opomíjí hlavně podrobná líčení válek — spíše ať se snaží předvésti obraz osudů každého národa, který přes svoji stručnost postrádati nesmí důkladnosti. Při tom ať se dbá pouze nejdůležitějších událostí a také toho, aby mládež nebyla obtěžována zbytečnými číslicemi Netřeba dlouho s Řeky a Římany se zabývat; lépe jest ukázati, kterak národové, jeden za druhým vtaženi bývají do reje dějinného skrze idee, které jeden národ od druhého přijímá. Tak objeví se dějiny jako nepřetržitý řetěz příběhů a stavů trvalých, které pouze znenáhla mění svůj vid a tvářnost. Proto také v učebnici netřeba rozsekávat učivo na 3 rozdílné epochy: starověk, středo- a novověk.³⁾ Vynechá-li se vše nepatrné, tu celá učebnice scvrkne se pro třídy nižší na svazček, pro třídy vyšší na knihu o 300 stránkách, při čemž by v periodách středo- a novověku dějiny vlasti domácí vystoupily do popředí. Samo sebou se rozumí, že by bylo s prospěchem, aby učebnice tyto byly bohatě ozdobeny obrazy.*⁴⁾ Při tom ovšem opomenul vážený p. kollega pověditi to hlavní, to jest, jaká má býti forma dějinného vypravování — vlastně dějinného ať tak díme »rapportu«, ježto každý druh »přednášky« odsuzuje.

S názorem jeho o vynechání všech dat neužitečných jakož i o podporování obrazotvornosti mládeže názornými obrazy — úplně souhlasíme. S formou *di-*

¹⁾ Plutarchs »Vergleichende Lebensbeschreibungen« vom Joh, Kaltwasser.

²⁾ »Celý senát zabijí jej rukou Scipiona Nasiky.« Disc. s. l'h. u.

³⁾ Dělidlo éry křesťanské p. prof. Kramář připustí snad přece? Pozn. spis.

⁴⁾ Překlad je zde onde trochu volnější avšak bez ublížení podstatě. Pozn. spis.

daktickou však nám nelze nikterak souhlasiti, jelikož máme za to, že při předmětu, jehož úkol je — a v tom nám asi nikdo odpírati nebude — stručně a jadrně předepsán homiletickým pravidlem sv. *Augustína*: »Ut veritas pateat, placeat, moveat!« — že při předmětu takovém pouze jedna didaktická metoda je přípustna, t. j. »narratio,« — neb mám-li na mysli posluchače — metoda *akroamatická*.

Proto hodí se za učitele dějepisu pouze muž živé letory, vroucího citění pro hrdiny věků minulých, vznešeného smyslu pro ideálnost a plynného poutavého přednesu. Učenec sebe větší, kterému schází vtastnosti tyto, patří možná mezi důležité pergamenty, rozhodně však nikoli před posluchače, kteří naslouchají vypravování dějinnému jako věštébám nějakého proroka.

Tof mínění všech paedagogů. Tak dí výborný Vavřinec *Kellner*: »Přede vším musí za učitele dějepisu volen býti ten muž, jenž má ve zvláštní míře dar poutavé přednášky. Rukověť a učebnice jsou věci vedlejší; živou přednáškou musí učitel dobytí srdcí naslouchající mu mládeže a těmto má táž býti pro budoucnost vždy stejně zářícím příkladem. Kdo v umění vypravovacím je hudlařem, toho možno sice použiti za učitele matematiky, fysiky a jiných předmětů; za učitele dějepisu se rozhodně nehodí.«¹⁾ Tolik prozatím o vyučování dějepisu, ač ovšem mnoho ještě by se o tom dalo hovořiti.

Zeměpisu — Bohu žel — až dosavad je přisouzena na gymnasiích úloha popelky, ač popírati se nedá, že mnoho během posledních dob se zlepšilo. Zeměpis měl by býti předmětem samostatným a ne pouhým trabantem dějepisu. Zeměpisu mělo by se věnovati ve 4 nižších třídách potřebného času, kdežto na stupni vyšším by studium téhož šlo rovnoběžně s dějepisem. Také by se slušelo ukládati mládeži pouze to, čeho je vzdělanci skutečně zapotřebí a obmeziti obvyklé spousty cifer na míru nejmenší. Ovšem že zeměpisu domácímu měla by býti věnována tím větší péče. A nemělo by se pouze přihlížeti ke stránce fysikální, nýbrž také zařízení státní, zemědělství, průmysl, statistika aspoň v podstatných obrysech měly by tvořiti část zmíněného studia.

Willmann contra Mommsen.

Napsal *.*

* DOKONČENÍ. *

Na dopis osobivého Mommsena odpověděl rázně a při tom důstojně univ. prof. Willmann v berlínské »Germanii« pod heslem: »*Audiat ur at altera pars*« takto

Nestor německých universitních professorů Theodor Mommsen napsal do »*Münchener neueste Nachrichten*« dopis, v němž prohlašuje »konfessionalismus« za úhlavní nepřítele universitního života a bádání, prostě všech předpokladů za jeho palladium. Velký učenec dovolí svému druhu v povoření, který kdys k citelům jeho se čítal, když skromě a upřímně proti tomuto názoru vystupuje.

Heslo: bádati beze všech předpokladů jest zbytek oněch dní nadýmajícího se racionalismu 18. století, o jehož nazírání na vědu praví W. Dilthey: V žilách

¹⁾ »Lose Blätter«, Freiburg i. B., 1895, p. 126.

poznávajícího člověka, jak jej Locke, Hume a Kant konstruovali, neproudí pravá krev, ale zředěná šťáva rozumu jako činnosti myslící«. (Úvod v dušesloví. 1883. Předmluva.)

Dnes — na štěstí — nabývá opět půdy názor, že věda nežádá jen hlavy, nýbrž *celého člověka*, jak tomu staří učili, kteří nespátkovali v badateli, ale v *mudrci* pravého muže ducha, který životu a bytosti lidské vidí až na dno, znalost přítomnosti s úctyplným, širokým rozhledem do minulosti, porozumění časného se smyslem pro nadčasné spojuje. Jen z toho vnitřního, celkového nazírání má všeliká snaha po vědění vyplyvati; jeť ono tak málo »prosto předpokladů«, jako rostlina, jež z kořene pučí a stavba, která ze svých základů roste. Bez *mravních* předpokladů není zdravé snahy po vědění; a k nim náleží poznání *dobra*, víra v jeho závaznost, naděje v jeho konečné vítězství. A právě z tohoto dobra utvořili osvícenci onu »rozředěnou šťávu«, onen imperativ, který sami sobě dali, který v nitru člověka dává všemu mravní ráz a žárlivě odmítá každou myšlenku, že by dobro bylo něčím člověku daným, bohumilým.

Takové zředění každý však nesnese a mnohý přemůže konečně duchu a srdci tento žárlivý a vzdorně plachý odpor. A kdo již jest té povahy, spatřuje v tom rovněž hrubé provinění proti požadavku, aby věda byla prosta všech předpokladů. Nikoli věda prostá předpokladů, ale věda, která se všeho náboženství leká, se subjektivně mravním základem se nám takto vnučuje. A tím vlastně jest již z předu vysloven názor: »Do víry nám nic není, kdo v brány věd přistoupiti chce, zanech ji venku.«

Nikdo sice se neodvází říci: »Nábožensko-mravní zásady nesnášejí se s vědou, poněvadž volnost badání omezují,« ale chytře tuto myšlenku pronáší ve formě: »Konfessionalita se s vědou nesnáší« jako by konfessionalita byla něčím jiným než výrazem náboženství a zřeknutí se konfessionality nevedlo k náboženské bezcharakternosti. Mommsen dává universitnímu učiteli na vůli, jaké osobní stanovisko chce vůči své konfessi zaujati; ale nesmí jen v jejím smyslu učiti, tedy confessio bez confiteri; svoji osobu má jako stranou nápadně postavit.

To je zvláštní věda, prostá všech předpokladů, která přizpůsobení se k panujícím časovým názorům činí podmínkou pěstění věd, volná věda, jež se napřed musí haraburdím, zbývajícím z dob osvětářských, zatarasiti. Považuje se za svobodnu, poněvadž se odpoutala od náboženství a její *bezdogmaticčnost jest vlastně nejúzkoprsejším dogmatem*. Mommsen považuje za nepřipustno, učence »k tomu zavázati, aby své práci meze položil tam, kde výsledky její konfessionálnímu dogmatu stávají se nepohodlnými.«

Ale sám hned ukládá meze tomu, který nejen ku své konfessi se hlásí ale, ji vážně pojímá a tím nepohodlným se stává.

Mommsen vším právem žádá od svědomitého badatele pravdivost, jež záleží v tom, aby projevil to: »co logicky a historicky jemu jako správné se zdá«, ale zdá se mu již předem nemožno, aby věřící badatel byl pravdivým, jako by víra nebyla po tolik století školou všelikých snah po pravdě a pravdivosti a jak jest tomu — Bohu díky! — až podnes. Osvětářství trpělo vždy nedostatkem psychologického rozhledu a podstata zůstává mu nesrozumitelnou, není-li dle jeho obvyklé šablony. A kdo se odváží jeho předsudky a předpoklady nepřijímati, toho považuje vždy »za fanatika, který pravdy chápati nechce«.

Se slovem: Pravda, měl by opatrně zacházeti každý, kdo nepřivedl to dále, než k známé otázce Pilátově. Augustin po celý život pátral o tom, co jest podstata pravdy. Kant naproti tomu otázku, co jest pravda, nazval hádankou (*Fexirfrage*) logiků, a snahu jich ji zodpovědětí přirovnal k práci dvou chytráků, z nichž jeden dojí kozla a druhý nastavuje síto. Hegel má všechnu pravdu za dítko času a její poznání jen za časové: každý čas je to pravda, co právě platí. Moderní relativismus zná též jen relativní pravdy, to jest žádné pravdy. Křesťanská filosofie však naproti tomu antický pojem pravdy prohloubila a doplnila a proti měnícímu se názoru času hájila; to jest však rozhodně také »fanatismus, jenž pravdy pochopiti nedovede«.

Snahy křesťanské filosofie a její pojímání dějin dále rozváděti, a rozmnožovati to, čeho si celá pokolení jako pravdy vysoce vážila a čeho jako nejvyšší moudrosti dosíci se snažila, nároky, aby onu, filosofii *perennis* — svěží v hádkách škol a experimentech všech novotářů šťastně uhájili, jsou kamenem úrazu duchům, kteří běhou všechnu svou stravu z dob osvětářských; a z nich skutečně fanatiky činí. Křesťanská filosofie jest dávno již prohlášena za mrtvou; že mrtvou však skutečně není, to je znepokojuje; ona však má více životní síly do sebe, než se na mnoze tuší, ba má snad i budoucnost; proto, dokud čas, brány universit před ní zavřítí. Ony jsou v základě svém dílem samého úhlavního nepřitele, ovšem dávno již k nepoznání změněny, desinfekovány, ale mohly by snad v nich se vzbuditi dávné upomínky mládí. Proto na jich ochranu má vystoupiti stát a úhlavního nepřitele držeti v patřičné vzdálenosti. Vždyť osvícený stát sám mezi četnými předpoklady »vědy, prosté všech předpokladů«, zaujímá místo ne právě poslední. Ale — v žilách státníků neproudí vždy — bohužel — »zředená šťáva rozumu jako pouhé činnosti myslící,« neboť pak by kruhům universitním »pocit degradace« byli ušetřili.

K významnému projevu tohoto vynikajícího katolického učenice, jímž zasloužil si zajisté vděk všech katolíků, připojujeme jen krátce toto. I svobodný pán Dr. Hertling, universitní professor v Mnichově, jenž byl dožadán, aby svůj souhlas s názory Mommsenovými projevili, odmítl a ohradil se proti tomu. V dopise na rektora university Dr. L. Brentano výslovně dí, že slovo Mommsenovo »o bádání prostém všech předpokladů« nemůžeme nikterak podepsati. Kdo se theoretickými poznatky a methodologickými otázkami zabývá, ví, že všechno naše bádání i věděni spočívá na četných předpokladech. Nikdo též nebude chtíti, aby vedle protestantského chemika neb matematika katolický odborník byl ustanovován. Proč? Poněvadž v jich oborech jedná se pouze o zjištění fakt. Ale jinak jest s historií a filosofií. V těchto vědách zajisté i světový názor učitele a jeho stanovisko vůči náboženství padá na váhu. A žádost, aby vedle protestantských professorů i katolíčtí učenci na universitu byli povoláváni, jest zcela oprávněna a spravedlivá. Tak ve svém listě prohlašuje prof. Hertling.

Ostatně, jak je dokázáno, všechna tato akce Mommsenova byla napřed mezi liberálními professory náležitě umluvena. A teprve, když zajištěn byl jich souhlas, vyrukoval Mommsen se svým pověsným listem. Stařecký vědátor, jenž tuto zase opustil půdu své vědy, aby v politicko-náboženské poměry zasáhl, byl náležitě odbyt. Čest a dík těm, kteří na obranu katolické vědy se vřácnou rozhodností postavili!

O bytech studujících.

Fíše prof. AD. FUX.

Důležitým činitelem ve výchově studující mládeže jsou mimo jiné vlivy i rodiny a byty, jimž svěřují rodiče své syny za doby studií. Mnohý jinoch odchází z domova, nabyv pečlivého vychování rodinného a vyzbrojen kapitálem, ježž do srdce jeho vložila snad prostá a chudá, ale zbožná jeho matka.

Ale v jak zbědovaném stavu vrací se mnohdy po letech do své milé domoviny! Na těle sešlý, na duši zkažený stává se nezřídka břemenem rodiny, obtíží obce, škůdcem lidské společnosti. A co bývá příčinou tohoto neblahého zjevu? Často-krát zaviňují to nedostatečné byty a špatné společnosti, do které student upadl.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování a i příslušné c. k. zemské školní rady pozorovavše tyto neblahé zjevy, vydaly nařízení ředitelstvím c. k. středních škol, vyzývající je, by věci té bedlivou věnovala pozornost, by jenom dobré a spolehlivé byty chovancům doporučeny a přísně kontrolovány byly. Ve příčině té by se doporučovalo, by stravovatelům a odpovědným dozorcům vydána byla pravidla dle následujících zásad sestavená:

»Jelikož stravovatelé u chovanců místo rodičů zastupují a tudíž úřad veledůležitý a odpovědný vykonávají, jest jim veškeré povinnosti z úřadu toho plynoucí co nejsvědomitěji plniti. — Chovanci směji bydleti jen v těch bytech, které zapsány jsou v seznamu stravovatelů. Kdo do seznamu toho chce býti zapsán, hlas se u ředitelství ústavu. Chovanci jsou povinni zamýšlenou změnu bytu oznámiti předem svému třídnímu, bez jeho dovolení nesmějí ani dřívější byt opustiti, ani nový najati. Oznámení třídnímu o novém bytě podá se dvěma rodnými lístky. Aby některý chovanec v hostinci obědvati neb večereti směl, může dovoliti jen ředitel z důvodů zřetele hodných.

I. Vlastnosti bytů.

Byt pro chovance určený má míti tyto vlastnosti Světnice budiž suchá a mějž dostatek světla.

V obydlí žákově nesmí se vařiti ani práti; také není dovoleno, by žáci s příslušníky domácnosti spolubydlili. — Byt budiž denně provětráván a udržován v náležitě čistotě. Podlahu jest každodenně zamésti a nejméně jednou za týden umyti.

Přede dveřmi do bytu vedoucími buď položena rohožka, o níž každý si otre obuv dřive, než do bytu vkročí. Také plivati po podlaze nebuď trpěno.

Každý žák má míti postel pro sebe, peřiny buďtež udržovány v čistotě a dle potřeby nově vypranými povlaky opatřovány.

Světnice nebuďtež přeplněny, vedle postelí a stolu má ještě dosti místa zbývati, aby se žák volně mohl pohybovati.

Stůl, při němž žák pracuje, buď tak postaven, aby denní světlo padalo s levé strany. Pro večerní práce budiž užito lampy se stínítkem, která by stůl dostatečně osvětlovala.

Také záchody žákům vykázané jest udržovati v náležitém stavu a čistotě.

II. Povinnosti stravovatele.

Povinností stravovatelů jest pečovati o řádnou výchovu svěřenců a dbáti vsí opatrnosti v jednání a řeči, aby mravnosti nebyly na škodu.

Členové domácnosti předcházejte žáky dobrým příkladem ušlechtilého chování, jemuž jmenovitě se přiči všeliká nestřídmost v jídle a pití, kouření v pokoji žákově, noční toulky, hra o peníze, nepřístojné řeči, nezdvěřilost a podobné.

Pro uvarování možných nebezpečí v případě, že by stravovatel měl v domě zbraně střelné nebo sečné, buďtež tyto z opatrnosti tak umístěny, by svěřenci jeho neměli k nim žádného přístupu a nebudiž vůbec trpěno, by žák sám snad takové zbraně u sebe choval.

Žáci buďtež přidržováni k tomu, aby doma konali obvyklé modlitby a nezameškávali společných služeb Božích. Ve dnech postních nebudež žákům dávány pokrmy zapovězené.

Aby se žáci vychovávali ku vzájemné snášenlivosti, netrptež stravovatelé toho, aby svěřenci jejich vedli rozmluvy politické, národnostní a náboženské, jež by mohly dáti podnět k různicím a nepřátelství. Také nebud žákům trpěno posměšné mluvení a vtípkování o učitelích a zařízeních školních. Dozorci jest se o to starati, aby svěřenec jeho měl plnou příležitost k náležitému vykonávání všech příprav a úkolů školních, tudíž aby žák po dobu těchto prací měl ve světnici úplný klid.

Dozorce má bdíti nad tím, aby svěřenci jeho v době k učení a přípravám pro školu určené jinými věcmi se nezabývali, tudíž jest oprávněn prohlédnouti čas od času knihy a sešity žáků, aby záhy odstranil shledané závady.

Žák nemá nikdy býti bez dozoru zůstaven sám sobě, kde třeba, dozorce svou radou má mu býti nápomocen a starati se též o to, aby žák obcova s druhy mravně zachovalými a jemu věkem i vzděláním blízkými.

Když žák všechny práce školou nařízené vykonal, může pro svou zábavu přikročiti k domácí četbě knih ze školní knihovny půjčovaných, avšak ať nečte za soumraku a pozdě do noci. Také mu nebud trpěno, aby čítal knihy nebo časopisy pro jeho věk nevhodné a mravnosti nebezpečné.

Onemocní-li chovanec, jest stravovatel povinen oznámiti nemocného do 24 hodin u jeho učitele třídního a uzná-li za vhodno i lékaře povolati. *Omluvu zameškané návštěvy školní má domácí žáků potvrditi jen tehdy, bylo-li zameškání způsobeno skutečnou nemocí.*

Prokáže-li se, že byty nevyhovují požadavkům zdravotním, mravním a vědeckým, že stravovatel nedbá těchto pravidel, výstředností chovanců trpí a poklesky zakrývá, povinnosti svých vůbec neplní, má sbor učitelský právo byty takové vůbec zakázati.

III. Povinnosti chovanců.

1. Chovanci buďtež svých odpovědných dozorců vždy poslušni, ku svým domácím přivítivi a ke každému zdvořili. Chovanci jsou povinni domácí pořádek od stravovatele ustanovený zachovávat i vzorně se chovati. Vespolek chovejtež se přátelsky a laskavě; bylo-li komu ublíženo, ať stěžuje si u třídního.

2. Všeliká návštěva hostinců jest zakázána, leč by chovanec provázal své rodiče neb příbuzné, což však třídnímu třeba oznámiti.

3. O peníze hráti jakýmkoli způsobem chovancům se vůbec zapovídá.

4. Skel užívati dovoleno jest žákům jen tehdy, prokáží-li způsobem hodnověrným nezbytnou jich potřebu.

Plesy neb zábavy navštívití mohou jen žáci nejvyšších tříd (chovanci IV. roč.) s přivolením ředitelovým, a to jen za dozoru člena učitelského sboru a do hodiny, jež se pro každý případ ředitelem ustanoví. Schůze pořádati, spolčovati se, účastniti se veřejných projevů, demonstrací rázu politického, národního, neb jakéhokoliv jiného se přísně zakazuje.

6. Do divadla choditi smějí chovanci jen s přivolením třídního.

7. Kouřiti vůbec se zapovídá.

8. Zapovídá se pozdě večer po ulici choditi. Hodinu, do které chovanci mimo dům meškati mohou, ustanoví v každém počasí ročním sbor učitelský.

9. Kdyby chovanec zamýšlel navštívití v prázdné době místo vzdálenější buď sám, nebo ve společnosti, jest mu sjednati si písemné dovolení třídního a tímto stravovateli svému se vykázati.

10. Chovancům se zakazuje dluhy dělati, peníze neb věci peněžitou cenu mající jiným darovati, jakož i věci od rodičů svěřené vyměňovati, zastavovati nebo prodávati. Rovněž se zakazuje všeliká kolportáže, totiž knihy pro spolužáky kupovati a jiné věci hromadně objednávatí. V případě nutnosti jednotlivé výjimky povolí sbor učitelský.

11. Chovanci jsou povinni též o prázdninách, i ve školním roce i o hlavních prázdninách tak se chovati, jak sluší se pro nastávající učitele i vychovatele mládeže.

Kdyby chovanec se vzdíral pravidla tato plniti, anebo kdyby jakýchkoli nepřislušností se dopouštěl, má stravovatel uvědomiti o tom aneb ředitele ústavu.

K pravidlům těmto může se dle poměrů místních i mnohé přičiniti a doplniti.

Na zdejším ústavě¹⁾ se tištěná pravidla dle těchto zásad sestavená stravovatelům a odpovědným dozorcům na počátku škol. roku dodají, která v bytech musí vyvěšena býti.

Opatření to se osvědčuje a dobré ovoce nese.

Kěž tyto řádky slouží za podklad úvah i jiným sborům učitelským. Snad aspoň nějakou měrou prospěje to naší milé mládeži studující, cizím domácnostem svěřené.



O ŠTĚSTÍ.

Píše JOSEF ŠAUER z AUGENBURGU.

(PROMAŽOVÁNÍ.)

II.

Štěstí člověka závisí především na jeho *přáních*, na tom, k čemu se jeho snaha nese. Něco člověk musí milovati, chce-li býti šťastným. Na tom záleží, co miluje, má-li v pravdě býti šťastným.

Xenofon vypravuje: Když jednoho času Médský král Astiages s dcerou svou a vnu-

kem Cyrem večerel, chtěje aby pachole Cyrus s chutí co nejlepší a nejveselejší jedlo, tak aby se mu nehrubě domů chtělo: i představil před ně mnoho mis s rozličnými krměmi a jichami.

Cyrus řekl: »Milý děde, což ty musíš velikou práci míti při této večeri, musíš-li do těchto všech mis pořád sahati a těchto všechných pokrmů trochu pojísti!«

Jemuž Astiages zase řekl: »Což se tobě tato večere nezdá mnohem znamenitější a úpravnější, nežli vaše perská?«

K čemuž zase Cyrus odpověděl: »Ba není, milý děde! Neboť my se mnohem rychleji najíme u nás, nežli vy zde, a mnohem sprostnější a příjemnější cestu k nasycení

¹⁾ C. k. učitelský ústav Příboře na Moravě.

máme, nežli vy zde. My se samým chlebem a nějakým kouskem masa hojně nasytíme a najíme: vy pak, ačkoli k jednomu účelu jako i my směřujete, abyste se najedli, avšak se vždy po rozličných oklikách velmi dlouho sem i tam točíte a jednak dolů, jednak nahorů se šmejkáte, a s velikou těžkostí sotva ještě tam přicházíte, kamž jsme my již dávno došli.«

I dí Astiages: »Mě milé dítě! Ačkoli my se divně okolo těchto krmí točíme, a jednak k této, jednak k druhé se touláme: však nám taková naše toula není obtížná ani tesklivá. A kdybys ty sám toho pokusil a těchto všech krmí trochu pojedl, zvěděl bys dobře, jak jsou to sladké a velmi chutné krmě.«

Tedy řekl Cyrus: »Můj milý děde! však já to sám vidím, že tobě tyto krmě nejsou tak chutné; a zdá se mi, žeš je sobě zošklivil.«

Na to odpověděl mu Astiages: »Počem ty to znáš, milé dítě, že to pravíš?«

I dí Cyrus: Vidím, že když se chleba dotkneš, tedy o nic ruky neutíráš; ale když se některé této krmě dotkneš, hned ruku ubrouskem utíráš, jako by tě mrzelo, že jsi ji do rukou vzal.«

K tomu řekl Astiages: »I milý synu, když tedy tomu rozumíš, najez se tedy masa, aby se domů čistý, silný jinoch navrátil!« A jakž to pověděl, hned mu kázal přinésti rozličného masa od zvířiny i od domácích hovad, a nakladl mu ho na talíř.

Tedy Cyrus, vida tak mnoho masa před sebou, řekl: »Můj milý děde, dáváš-li mi všecko to maso, abych s ním dělal, co chci?«

Jemuž Astiages řekl: »Dávám, milé dítě!«

Takž Cyrus, vzav to maso, rozdál je dvořanům a služebníkům děda svého, a každému říkal: »Tobě to dávám proto, že mne pilně učíš na koních jezdit. — Tobě pak proto, žeš mi dal pěknou střelu, však ji ještě mám. Tobě, že dědu mému pilně sloužíš. Tobě, že k matce mé uctivě se chováš.« A tak každému nějaký kus dal, a vždy povídal, proč mu to dává: až to maso všecko, kteréž mu dáno bylo, rozdál.*)

V příběhu tom předvádí nám Xenofon dítě, které *nehledá* svého štěstí ve *smyslném požitku*.

Toť prvé pravidlo, jímž jest se řídit při vychovávání, chceme-li dítě učiniti šťast-

ným: *nečiňme spokojenost dětskou závislou na smyslných požitcích*.

Slyšme, co o tom praví Rousseau: »Žena, která činí z děčka svého moulu, rozmnožuje a zvětšuje jeho slabost tím, že stará se o to, aby slabost necítilo, a která, doufajíc, že je vyjme ze zákonů přírodních, vzdaluje od dítěte vše, co by mu mohlo působiti bolest, nemyslí na to, kolik nehod a nebezpečenství hromadí na jeho hlavu pro budoucnost, chrání-li je na okamžik před nějakou nepříjemností. Jak barbarskou je opatrnost, chťiti prodloužiti slabost děčka tak dlouho, až bude nuceno podobiti se namáháním mužů dospělých! Thetis ponořila syna svého, aby ho učinila neranitelným, praví báje, do vody řeky Stygy. Tato allegorie jest krásná a jasná. Kruté matky, o nichž mluvím, činí to jinak: do slabostí ponořující děti své, připravují je pro utrpení, otvírají jejich pory nehodám všeho druhu, jimž jistojistě propadnou, až dorostou.« —

»Zkušenost učí, že umírá větší počet dětí rozmazleně vychovaných, nežli ostatních. Nepřekročíme-li jen míru jejich sil, odvažujeme se méně nejistého, namáháme-li je, než šetříme-li jich. Cvičíme je tedy v tom, co budou nuceny jednou snášeti. Otužte jejich tělo proti nehodám počasí, podnebí, živlů, proti hladu, žízni, namáhání; potápějte je do vody řeky Stygy.«

»Než vezme tělo nějaký zvyk na sebe, můžeme je bez nebezpečí zvyknouti, čemu chceme;*) ale nabude-li již své tuhosti, stává se každá změna nebezpečnou.«

»Jaká to pošetilost, šetřiti dítě před některými nehodami tím, že je rozmnožujeme pro věk dospělý!«

»Vidím malé chlapce hrát si ve sněhu, zsinale, umrzlé, že sotva pohnou prstem. Záleží jen na nich, aby se šli ohřát, nečiní tak; kdybychom je k tomu nutili, cítili by stokrát více přínosnost nucení toho než tuhost zimy. Nad čím si tedy stěžujete? Učiním-li dítě vaše nešťastným, vystavím-li je těm nepřijemnostem, které samo *rádo* trpí? Činím je šťastným v přítomnosti, dávaje mu svobodu; činím je šťastným pro budoucnost, ozbrojuje je proti nehodám, jež mu bude snášeti.«

»Ano, tvrdím, že člověk aby mohl cítiti veliké statky, musí znáti malé nehody: taková jest jeho přirozenost. Komu se vede tělesně příliš dobře, toho mravnost se kazí. Člověk, který by neznal bolestí, neznal by

*) Xenofon — Cyropaedie. Vulož. Abr. z Gynjterodu. I., 93.

*) »Čemu chceme« — snad přece ne. — Šauer.

ani něžnosti lidského citu, sladkosti soucitu.«

»Vítei, který prostředek jest nejjistější, abyste učinili své dítě nešťastným? Přivykněte jen je tomu, by dosáhlo všeho; nebo ponevadž tužby jeho rostou bez přestání, pokud snadno se ukojí, dříve či později přinutí vás slabost, abyste mu něčeho odřekli a toto nezvyklé odřeknutí způsobí mu více trápení než postrádání toho, čeho si žádá. Z počátku bude chtít hůl, kterou držíte; brzy bude chtít vaše hodinky; potom bude chtít ptáka, který okolo letí; bude chtít hvězdu zářící; bude chtít vše, co uvidí: nejste-li Bohem, jak je ukojíte?«

»Jest to stav člověku přirozený, že považuje za své vše, co jest v jeho moci. — Dítě tedy, které může pouze něco chtít, aby to obdrželo, má se za majitele světa celého; považuje všechny lidi za své otroky: když pak konečně jsme nuceni mu čeho odříci, majíc za možné všechno, poručí-li jen, považuje toto odřeknutí za vzpouru; všechny důvody, které se mu uvedou ve věku, k rozumování takovému ještě neschopném, považuje za pouhé záminky, vidí všude zlou vůli: pocit domnělé nespravedlnosti roztrpčí jeho přirozenost, pojme zášť ku všem lidem a neumějíc nikdy děkovati za úslužnost, mrzí se nad každým odporem.«

»Jak mohl bych si představit, že dítě hněvem takto opanované a nejprudšími vášněmi zmítané, mohlo by někdy býti šťastným?«

»Člověk podroben jest bolesti, nehodám všeho druhu, náhodám a nebezpečnostvím života, konečně i smrti; čím více ho seznámíme se vším tím, tím více ho vyléčíme z prudké citlivosti, která přidává k nehodě ještě netrpělivost snášení; čím více ho seznámíme se strastmi, které ho očekávají, tím více jim odnímáme, jak dí Montaigne, povahu cizoty a tím více učiníme jeho duši nezranitelnou a tvrdou.«

»Naše illuse nechrání nás před strastmi, nýbrž spíše je zvětšují tím, že připisujeme cenu věcem, které ceny žádné nemají, a pocítujeme tisícera strádání, kterých bychom bez ní neocítili. Klid duševný záleží v pohrdání vším tím, co by klid ten mohlo zkaliť. Kdo váží si života nejvíce, dovede ho užívatí nejméně; a kdo touží po štěstí nejdychtívěji, jest vždy nejbídnějším.«*)

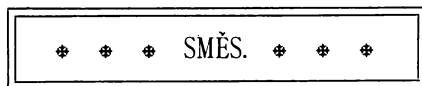
Tak Rousseau. Mnohá pravda tu presence.

*) Rousseau — Emil (na různých místech).

Při tom však nezapomínejme, že dítě jen *znenáhla* může dospěti tohoto stupně. Nechtějme mu odíratí všech nevinných radostí a snad dokonce zúmysla mu připravovati bolest, by se učilo, ji snášeti. Každá příležitost jest škodlivá, tím více při vychovávání. Když na př. dítěti štůně matka, ono z lásky k ní rádo si odepre radosti.

Hle, tak se dítě tuží samo a osten k tomu jest láska!

Zde přešlinuli jsme štěstí z žádosti po něčem vnějším do duše samé, do dobrého svědomí.



Oslava sv. Otce Lva III. Literární sekce družstva Vlast oslaví r. 1902 25leté papěžské jubileum sv. Otce Lva XIII. — Slavnosní řeč převzal slovtuný řečník dp. Dr. Rud. Horský, farář na Šárce u sv. Matěje. Při tom upozorňujeme ostatní oslavovatele, že v almanachu družstva Vlast jest krásný životopis sv. Otce Lva XIII. z pera Dr. Rud. Horského. Almanach stojí 3 K, pro členy družstva 2 K.

Do boje proti klerikálům! Veliký zvon parlamentu zásluhou Všeněmců, socialistických demokratů, národních socialistů a liberálů všeho druhu rozhoupal se jako na poplach: »Proti klerikálům!« Vznešené místo zákonodárství skleslo tu na sprostý konventikl štváčů; bylo slyšeti řeči, jakými se ani francouzské národní shromáždění, jímž zahájena byla revoluce a vyhlazovací boj Cirkvi katolické, pochlubiti nemohla. Schönerer, Eisenkolb, Tavčar a j. promluvíli řeči v každém ohledu hodné svých tlumočnicků. A po zvonu parlamentním — rozhoupány i ostatní, menší zvony a zvonečky. Sociální demokraté znovu (což nám ovšem není nic nového) volají do boje proti klerikalismu. Dávají svým stoupencům návod, jak si mají vždy a ve všem jako »moderní lidé« počínati; katolicismus prohlašují za nepřítel všeho pokroku, za čirou negaci vši pravé lidskosti! — Po nich přicházejí i listy učitelské, jež dávno se socialistickými demokraty pěstují tajnou lásku. »Posel z Budče« přináší úvodník: »Klerikální rozpínavost!« — Dokud prý se jednalo o vzkříšení jazyka, kněží i laici stáli v jednom táboře. Když

nyňi jedná se o vzkříšení ducha, — kněží, jak se samo sebou rozumí — jsou prý v táboře nepřátelském. — Pisatel píše. že »klidně leží na měkké trávě a zavřenýma očima sní o svém štěstí. A zatím shlukují se mraky: Širáky klerikálů!« — Hruža! Soudný den, až s hůry budou padati širáky klerikálů! Školy se vším tím nakázaným katolictvím nejsou nám prý dosti katolické!« — A náboženství očistiti od jezovitismu a naplniti srdce pravým křesťanstvím, toť jest prý úkol všech vyvolených učitelů lidu. Zajisté, vznesený to úkol. — »Náboženství křesťanské je náboženství snášenlivosti a smířlivosti, ale jezovitismus je pravý opak.« A jak »Posel z Budče« v čele těchto puritánů kráčí a tímto heslem se řídí, ukazuje v každém svém čísle. Nejsou mu po chuti průvodci jubilejní a napadá lidi, kteří mu jistě ani stébla přes cestu nepoložili. V posledních číslech svých svými zprávami o řed. Bulří a prof. Dru. Nábělkovi ukazují nad slunce jasněji, jak si své »náboženství snášenlivosti a lásky« představuje. O poesie! Jak často musila jsi propůjčiti svého roucha k ochraně lži, bez něhož by tato nemohla — na ulici!

Česká škola v Těšíně. V Těšíně školství úpelo v německém jařmu, a Češi neustále se domáhali vlastní školy; ale německá zemská školní rada nechtěla povolití její zřízení, opírajíc se o dosavadní praxi. Čechové rekurovali k mišterstvu osvěty, které českou školu tam též povolilo a tak vyhovělo oprávněným tužbám i potřebě českého lidu v tomto městě. — *lek.*

Souchotiny ve škole. Lékařské sjezdy z pravidla jednají též o souchotinách a dokazují, že jsou tyto nakažlivy. Ale počívno, že neobracejí svého zřetele na učitele, učitelky a professory, kteří jsou stíženi touto chorobou, a tím jsou nebezpečni mnoha mladým životům. Takový nešťastník často sám skrývá svou chorobu z obavy, aby nebyl zbaven místa; nemál-i zabezpečenu větší pensí, okolí jeho tak činí z útrpnosti. Zemská školní rada, která by v přední řadě měla míti dohled v té věci, poněvadž má odpovědnost, nečiní ničeho, poněvadž nemá fondů na léčení chorých příslušníků stavu učitelského a nerada vidí, jde-li mladý učitel nebo učitelka do výslužby. V té věci by bylo potřebí učiniti nápravu, poněvadž se jedná o záležitost velikého dosahu. V Praze jsou zavedeni školní lékařové, kteří prohlížejí dívky. Tato péče má však jíti dále.

Upadne-li některá učitelská osoba do této nemoci, jest nezbytno, aby byla léčena nákladem zemským nebo státním a je-li choroba nevléčitelna, nechť ona nemocná osoba dostane přiměřené doživotní výslužné. Rekonescenty nelze posílati hned do školy, aby mluvením opět nepadli do této choroby, nýbrž možno jich upotřebiti v kanceláři, aby se mohli úplně zotaviti. Toho žádá moderní humanita. — *lek.*

Stávka ve škole. Na maďarské státní realní škole v Székelyudvarhelyn vzbouřili se studenti proti jednomu ze svých professorů, poněvadž k nim byl hrubý, a počali stávkovati. Nikdo nechodil na přednášky. Ředitel, který byl nepřítomen, ihned se vrátil, a vyzval mládež, aby se upokojila, že bude dotčený professor dr. Roth ihned přesazen, a že místo něho zatím bude přednášeti jiný. Nadějný studenti prohlásili, že jsou ochotni opět dostaviti se do přednášek. Ředitel jim oznámil, že nechce nikoho k vůli stávce pohnati ke zodpovědnosti. Tak se vychovává dorost národa k bouřlivému životu a neuznání authority. Ovšem třeba se vyzvíhati se strany professorů veškerých nepřístojností, aby nebyl dán popud k podobným výtržnostem. Kdyby však si něco podobného dovolili čeští studenti, byl by ústav bez milosrdenství uzavřen. V Maďarsku jest ovšem svoboda. — *lek.*

Zvláštní obrázky. vhodné pro ty, jež vystupují ze školy, vydalo družstvo Vlast. Na jedné straně jest anďel strážný, na druhé vhodné poučení pro ty, kteří školu opouštějí, a to zvláštní pro hochy, zvláštní pro dívky. Na konci jest místo pro podpis katechety. Poučení sestavil zkušený katecheta. Obrázky tyto se prodávají po 6 h. — Peníze přijímá a objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast, Praha č. 570-II.

♦ ♦ LITERATURA. ♦ ♦

Poročilo o II. slovenskem katolíškem shodu, ki se je vršil leta 1900 v Ljubjani. Sestavil tajemník přípravného odboru redaktor dr. Eugen Lampe. V Lublani 1901. — Bratřstí Slovinci vykonali záslužné dílo, uspořádavše loni v září II. katolický sjezd, jehož více Čechů se také účastnilo. Se svrchu uvedeným názvem za-

slána nám byla zpráva o pracích sjezdových, které zajistě budou míti trvalou cenu pro slovinský národ, neboť se ukázalo, v kterém táboře lidí stojí. Účastnilo se ho 4000 lidí, mezi nimi 300 starostův a 360 spolků. Slovinci jsou v pravdě katolický národ! Zpráva jest pečlivě sestavena a obsahuje 252 strany. Cena udána není. Spisku jest přidána příloha s vyobrazením předsednictva, v němž zasedal též professor dr. Jos. Tumpach, jako zástupce J. Em. kardinála Leona svobodného pána Skrbenského, a dále obrazy slovinských biskupů, lublaňského dr. Jegliče, gorického arcibiskupa kardinála dr. Missie, mariborského dra. Napotnika a amerického Jakuba Trobce. Přátelům sloviny doporučíme toto dílo. Najdov v něm hojně poučení.

— 1ek.

Z nakladatelství družstva Vlast:

»**Vlasti**«, časopisu pro poučení a zábavu vyšlo redakcí T. Škrdlé roč. XVIII. číslo 2. s následujícím zajímavým obsahem: Svatební cesta české princezny. Upravil Bedř. Kamarýt. — Chléb. Báseň Vladimíra Hornova. — Rytůř Jan Cornelius Conhei. Obrazek z dob Pobělohorských. Napsal Frant. Jíří Kofšál. — V teskném vzduchu (I., II.). Báseň od R. Stupavského. — Naše Slazsko. Píše Jan Vyhřidal. — Jan Nepomuk Sedlák, kanovník kapitoly pražské a spisovatel český. Od Al. Dostála. — O mravním sebevedomí lidstva. Píše Filip J. Konečný. — Znělky bibličké. Báseň J. Miloty. — Pro blaho lidu. Obraz ze současného života ve 3 jednáních. Napsal Josef Flekáček. — Světlo. Vysvětluje Bedřich Jiříček. — Deputace družstva Vlast v Jeho Eminence kardinála Rampolly, státního sekretáře, a u sv. Otce Lva XIII. — Hladový kapitál. Napsal Rud. Vrba. — Katoličtí kněží učení. Z Ottova slovníku naučného vyňal stručně dr. Eug. Kadeřávek. — Hlídká národohospodářská. — Literatura. — Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. — Paběrky z novin a veřejného života. — Spolkové zprávy. — Předplatné celoroční 10 K, půlletní 5 K.

»**Našich Listů**«, orgánu strany křesťansko-socialní vyšlo roč. XI. čís. 10. až 15. Redaktor T. Jiroušek. Hlavní spolupracovník Dr. Rudolf Horský. Doporučujeme.

Maďarský globus liberálům 36. (L. † o.) — Brány pekelné ji nepřemohou (L. † 36.) — Ohlasy z »Hlasů ze Siona« (L. † il.) — Remeslníci, kdo jsou vašimi přáteli (T. J. J.) — Ze života katolíků v Anglii (L. † 36.) — Socialismus v přítomnosti (T. J. J.) — Z Tiskové ligy. — Los von Rom — Pryč od Říma. — Proti zázrakům marný boj (L. † o.) — Professor Masaryk — Konfiteor socialní demokracie (L. † 4.) — Věda a víra (Dr. Rud. Horský.) — Po vlčích stopách (L. † 7.) — Události věresenské (Dr. Raelph Barture.) — Feuilleton: Zlé huby. (Adam Chlumecký.) — Listy: z Belgie, z Bavor, z Černé Hory. — »Naše Listy« stojí ročně 4 K, a předplatné přijímá administrace v Praze, č. 570-II.

Sv. Vojtěch, kalendář družstva Vlast na rok 1902. Prosíme uctivé členy a příznivce družstva, aby pro náš kalendář rozvinuli potřebnou agitaci, ct. spolkům a pp. knihářům a knihkupcům k odebrání jej doporučující. — Odběrní podmínky: Tuceť kalendářů většího objemu stojí 8 K, menšího 4 K 80 h. Při hotovém zaplacení dáváme na každých tucet jeden kalendář nádavkem. Kdo objedná a zaplatí 10 tucetů většího nebo menšího kalendáře nebo 10 tucetů obou dohromady, může si zdarma vybrati z našeho skladu kterukoliv družstvem vydanou knihu nebo kterýkoliv starší ročník našich časopisů: »Vlasti«, »Vychovatele«, »Děl. Novin«, »Našich Listů«, »Sborniku histor. kroužků« a »Hlasů Svatováclavských«. — Objednávky přijímá a vyřizuje administrace družstva Vlast, Praha č. 570-II.

Redakci zaslány byly:

»**Časopis katolického duchovenstva**« — Orgán vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze. Číslo 9.

»**Věstník katolického duchovenstva**« Církevně-politický a zájmový orgán katolického kleru v zemích koruny české. Ročník II. č. 1.—4.

»**Český Jinoch**« — Časopis pro dospělější mládež československou. Ročník VII. č. 2.

Upomínka. Na konci t. m. jest nám zapraviti velikou splátku staviteli naší knihtiskárny a značné úroky z peněz, jež nám byly buď darovány nebo které jsme si pro knihtiskárnu vypůjčili. Naše knihtiskárna, papírnický závod a družstvo samo mají mezi odběrateli značné pohledávky, takže kd' by jen něco z toho bylo splaceno, bylo by nám spomoženo. — I prosíme tedy všecky tyto dlužníky, aby nám do 25. prosince t. r. co mohou splatili. Budeme jim za tuto ochotu díky zavázáni.



Vánoční! —

V papírnickém závodě družstva Vlast v Praze prodávají se tyto vánoční věci: Jesle v arších po 4 až 32 h, jesle hotové od 12 h do K 2-40; krásné obrázky: Narození Páně 100 po 2-50-7 K, Sv. rodina 100 po 2-16—4 K; vánoční pohlednice od 10, 16—24 h; vánoční andělé od 14—46 h; papír na jesle: skálový brokátový, arch po 8 h, skálový obyč. po 6 h; skálový pískový po 12 h; vánoční gratul. listky po 12, 16, 18, 20, 24, 36, 44 a 50 h; ozdoby na vánoční stromek: papír. girlandy, třísně, andělské vlasy, třísně zubové, patentní hvězdy, florentinské perly, zvonky, svítilní koule, perly, barevný papír na řetězy, různobarevný hedvábný papír, gratulační listky na Nový rok 10—90 h, a novoroční dopisnice kus 12 h — vše v hojném výběru. Alba na podobizny a památníky. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze č. 570-II.



OBSAH :

- Bedřich Nietzsche jako vychovatel. Podává * * 5, 16, 28.
- Co by prospělo školám měšťanským. Uvažuje *J. Kobosil* 30.
- Četba prstonárodní. Podává *L. Grossmannová-Brodská* 195.
- Dětské chyby. *F. T.* 88.
- Dvě souhvězdí z dějin vychovatelství: *J. M. Seiler* a *B. Overberg*. Píše professor *Ad. Fux* 124, 148, 160, 183.
- Fysiognomie a charakter. Podává *Fr. Neliba* 220.
- Jan Ruskin. Životopisná úvaha *K. Skullétyho* 75.
- Jeho Eminenci kardinálu Leonu svobodnému pánu Skrbenskému z Hříště. K jeho jmenování kardinálem. Báseň, *L. Grossmannová-Brodská* 109.
- Je-li výchova možná. Podává *Josef Vencour* 25, 37, 49.
- Jos. Boleslav Podstránský. Podává *Jan z Hory* 207.
- K úpravě poměrů katechetických. *J. K.* 43, 52, 64.
- O bytech studujících. Píše prof. *Ad. Fux* 282.
- Otto Willmann. Podává * * 100.
- Otevřené kostely. Od *F. F—r* 32.
- O reformě středních škol. Píše duchovní professor *Fr. Horáček* 61, 73, 85, 97, 110, 121, 133, 145, 157, 173, 193, 205, 217, 229, 241, 253, 265, 277
- O štěstí. Píše *Jos. Šauer z Augenburku* 257, 271, 284.
- Paxl Píše prof. *Frant. Horáček* 1, 13.
- Pěstování citů. Podává *Fr. Pilbauer* 112.
- Samočinnost k samostatnosti. Napsal *Fr. Pilbauer* 40.
- Studie o psychologii dítěte. Podává *Fr. Žundálek* 67, 78, 90, 103, 115, 126, 138, 151, 166, 181.
- Učitelskému dorostu. Podává * * 176.
- Vánoční řeč r. 1810. *J. Jindřich Pestalozzi*. Podává *J. Šauer* 7, 18.
- Vandalismus naší mládeže. Píše *L. Grossmannová-Brodská* 137.
- Vliv veselosti na výchovu. Podává *Fr. Neliba* 163.
- Vychovatelská úvaha. Podává *L. Grossmannová-Brodská* 232, 244.
- Willmann contra Mommsen. Podává * * 270, 279.
- Zdravotnictví ve škole. Sestavil *J. Váňa* 185, 198, 209.
- Žáci vynikajících schopností. *Fr. Pilbauer* 256.
- Žárlivost u dítky. Podává *Fr. Neliba* 268.

Feuilleton:

- Flachsmann vychovatel. Glosuje * * 236, 248, 259.
- Hasner o svobodné škole 155.
- Heurtinova Marie, hluchoněma-slepá. Sděluje *Vojt. Kameš* 212, 223.
- Kam s dcerou. Napsal *Fr. Pilbauer* 57, 69.
- Mládež a divadelní hry náboženské 144.
- Náboženské cvičení ve škole 130.
- Obrazy dítky špatně vychovaného. Podává *J. Neliba* 80, 93, 105, 128, 141, 154.
- Pokrok školství v Belgii za vlády katolické 200.
- Rozhodnutí c. k. říšského soudu ze dne 26. dubna roku 1900 o povinném vyučování náboženství dítek rodičů bez konfesse 34.
- Vigilate. Willmann—Šauer 167, 188.

Hlídka časopisecká

na stránce 32, 55, 118, 235, 246.

Literatura

na stránce 12, 23, 36, 60, 72, 95, 120, 131, 171, 190, 204, 215, 227, 240, 252, 263, 276, 287,

Směs

na stránce 9, 22, 34, 46, 59, 71, 82, 93, 106, 119, 129, 143, 155, 170, 189, 202, 241, 226, 238, 251, 261, 274, 286.

Zasláno *L. Kolíska* 48.

Zasláno *P. Tom. Střebského* 107.

Zasláno družstva *Vlasť* 216, 228.



LEDEN 1901.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

» VYCHOVATELE «

Ročník IV ☆ Číslo 1.

Rediguje JAN ŠMEJKAL.

Katecheté a „Katechetská Příloha“.

(Novoroční úvaha.)

Dnes, v úvodním slově k ročníku IV »Katechetské Přílohy« mimoděk vy-
vybavuje se mi myšlenka: »Zdaž důležitá pro nás „Katechetská Příloha
Zodpovědní otázky té vysvitníž ze slov následujících.

Uznáváno jest všeobecně, že úkol učitele náboženství na školách v době
nynější důležitější jest jiného odboru kněžského úřadu, že jest obtížný, zodpo-
vědný, ježto v něm spočívá budoucnost křesťanského ducha lidu. A tu při této
důležitosti úkolu, táži se jsou již všechny otázky vyskytnuvši se při vyučování
náboženství rozřešeny? Nepřináší-li doba nová, nové poměry stále opět a opět
nové otázky? Anebo není třeba, aby katecheté tužby své, snahy a zkušenosti
mezi sebou vyměňovali, sdělovali, vzájemně se podporovali a v platnost uvedli
odborové umění své? Či poměry katechetů v přítomnosti i v budoucnosti tak
stkvěly, že nepotřebují úpravy? Zdaž spravedlnost prostoupila společnost lidskou
tak, že není třeba obávat se, aby sympatie, známost a vše, co okřídleném
slově doby naší nepotismu se základní, nebránila katechetovi v jeho spravedlivém
postupu? Opovědi k otázkám těm netřeba.

Kdo směr práce naší sledoval, spozoroval, že na prvním místě namnoze
projednávány otázky paedagogické, jež odnášely se ke katechetovi jako — ke
knězi. Věc ta na bíledni. Vždyť katecheta, který by na svůj svatý úřad ne-
patřil, jako na úřad duchovního správce svěřených dítek — budoucí Církve
bojující — při nejmenším zdá se mi, že by velice chybil. Neboť on především
předstupuje před žáky jako kněz Kristův, žáci v něm vidí kněze Církve Kristovy,
vidí v něm rozdávače milostí Kristových a tudíž pravého správce duše quasi
parochum svého. A protože tato duchovní správa u žáků, hledíc k různému
vzdělání, k různé vyspělosti žactva podléhá rozličným specifickým ohledům,
místě jest, aby slovem písmem poukazovalo se, by to, co pochybeno,
zamezilo, a opět použito bylo to, co se osvědčilo. Vždyť jedná se o to,
každému srdci kněze nejbližší — o spásu duší nesmrtných. „*Noscamus quid
simus et quod professione sumus, actibus monstremus, ut nomen congruat actioni,
actio respondeat nomini*“ (Concil. pragense caput I.)

Na druhém místě jsme učitelé. Je-li při každém oboru důležité, jak se vyučuje, tož zajisté tím více jest to důležitější při vyučování náboženství. Již předmět sám toho vyžaduje. Neboť v náboženství vyučuje se nejvznešenějším, božským pravdám, které k životu věčnému vedou. Který katecheta nevycití, jak dalek jest od svého ideálu a kdož by z nás neprosil na počátku každé hodiny Ducha sv., by ku pomoci přispěl světlem a ohněm svým nejen jemu, ale i žákům? V osnově vyučovací sice hlavní body vyučování podány, jakési základní mezníky vyznačeny, avšak hledě k methodice vyučování náboženství, nepřekročily se dosud určitá všeobecná stanoviska. Ovšem, že vyučování náboženství jest podstatně individuální, t. j. každý po svém způsobu vyučuje a také svým způsobem vyučovati má. Neboť jen to, co s osobností učitelovou srostlo, oživeno, jen to, co osobním zápalom se učí, semenem v půdu dobrou padajícím. Kdo pravým katechetou býti chce, musí chuť a zkušenost k povolání tomu míti, musí, abych tak řekl, k tomu býti zrozen. Přes to však vyučování náboženství katolickému jest uměním, kterému třeba se naučiti a proto jest potřeba napomáhati začátečníku umění tomu, ani ne tak ve všeobecném rozhledu, jako spíše v jednotlivých bodech, které zkušený katecheta již vypracoval. A počet methodicko-didaktických otázek, jež na pečlivě zpracování čekají a o jichž zpracování různé náhledy a názory existují, že dosti značný jest, nikdo neupře.

Úkolem nemalým pro katechetu dále jest, aby stále trval na výši vědecké. Tím rozumím, že nedostačitelno pro katechetu, aby spokojoval se s tím, co učitelem náboženství jej činí, totiž, aby se jen v theologii vyznal. Tu jest mu státi na oné vědecké výši, která jej znalým činí věd s náboženstvím souvisících. Žáci měšťanských a vyšších tříd slyší v literatuře, v dějepisu, ve vědách přírodních mnohé, co úzce s náboženstvím souvisí a tu na katechetovi jest, seznání to s náboženstvím spojit. Myšlenky, jež dnes na ethickém i socialním poli září, hýbou světem a proto nemají katechetovi býti neznámými. Zde musí učitel náboženství s to býti, aby schopen byl vystoupiti, vysvětliti, řídit, čeliti. A když nemožno, o čemž nelze pochybovati, jednotlivcům, aby v těchto oborech náležitým způsobem se vyznali, má spolek náš přednáškami a »Katechetská Příloha« článkami pomáhati. Z příčiny té míním v »Příloze Katechetské« eventuelně v hlavním čísle v připaných pojednáních podati, co vědecké bádání spravovalo v rozličných výše naznačených oborech.

To úkolem naší »Přílohy«. A »Příloha katechetská« tehdáž tohoto vytknutého cíle dosáhne, jest-li kollektivé ze všech končin dle sil svých práce se zúčastní, nikoliv jen jako předplatitelé »Vychovatele«, nýbrž zvláště jako jeho spolupracovníci. A práce nám společná jistě úkol náš katechetský nám zpříjemní. Namítnete snad, jak mnohdy sám slýchávám, že tichá práce katechetova neuznávána. Připouštím, ale dodávám, že nebyla by správnou, poctivou práce katechetova, kdyby jen pro zevnější vyznamenání pracoval, které mnohdy neodpovídá záslužné práci, závisící častokráte na pouhé sympatii či antipatii informujícího aneb na okolnostech jiných.

To neodstrašuj nás! Vědomí poctivě vykonané práce odměnou nejlepší.

Nuže — cit solidarity prostup nás, spoj nás v jednotu, v níž nejen síla, ale i výsledek, na něž čekají tak mnohé tužby.

V jednotě ku předu ve jménu Páně pro právo, pravdu a spravedlnost budíť dnes tužbou novoroční nejen mou, ale i každého, komu věc katechetů na srdci leží.

Názor na svět ve škole.

Napsal Dr. IGN. STEINACHER.

Poznání Boha jest účelem člověka zde na světě. Dvojí cesta vede ho ku cíli, nejprve vrozená idea Boha jeho v duši, vložená v nitro člověka Bohem samým, a ku této cestě aprioristické pojí se druhá, aposterioristická, vycházející z poznání skutků Božích a to hlavně poznávání světa, stvoření světa všemohoucností Boží, z řízení a spravování světa božskou prozřetelností. Z díla stvořeného přichází pak duše lidská dle zásady příčinnosti na stvořitele a tedy ku poznání Boha. (Řím I. 20.) Ovšem toto přirozené poznání jest nejasné a nedokonalé, jen jako v zrcadle a v podobenství, čekajíc naplnění a zdokonalení svého ve vidění Boha, »tváří v tvář«. (I. Kor. XIII. 12.)

Položiti pevný základ poznání Boha z věcí stvořených a připojiti toto poznání ku ideí Boha, vložené v duši lidskou, jest první povinností učitele náboženství, jemuž svěřena prostá duše dětská. Vývin duševních vědomostí žákových, pokračující s rostoucím množstvím poznatků, musí provázeti a podporovati pomoc katechetova a snaha jeho, již poznatky tyto stále doplňuje výklady svými, aby jaksí v duši žákově postupem let školních stále jasnější nastávalo světlo, aby pak při odchodu ze školy v život veřejný odnášela si duše dojem celistvý, úplný a zaokrouhlený názor na celé svoje okolí — na celý svět, a s názorem tím i nutné jeho důsledky, víru v Boha, v Jeho všemohoucnost, již svět stvořil, i prozřetelnost, již ho stále zachovává, řídí a spravuje.

Vlivem světa zevnějšího množství dojmů vniká v duši člověka, tvoříc v jeho nitru celé skupiny představ, jež sdruženy a spojeny v jeden celek, tvoří celkový názor duše na celý svět, člověka obklopující. Ovšem není slovem »názor« miněn pouze dojem zrakový, jak by slovo naznačovalo, nýbrž názorem představujeme si celek sdružených představ všech smyslů lidských, jimiž člověk se cítí býti nepatrnou částí celého všehomíra jej obklopujícího, vidí závislost svojí na celém svém okolí a s celým okolím svým závislost na bytosti nejvyšší a absolutní, v nitru svém pak sám rozumem svým jest schopen činiti si důsledky vědomí toho.

Duše vjírá však svět vnější svým vlastním, individuálním způsobem, takže tentýž vjem u různých osob právě tímto způsobem se různí; každý hledí jakoby svým vlastním sklem na svoje okolí a tudíž i představy tím vzniklé dle různého vnitřního stavu člověka značně mnohdy se různí. To nutno míti na zřeteli při tvoření názoru na svět v duši žákově a výklady náboženskými upravovati půdu pro pochopení světa, jeho původu, trvání a konec, aby žák při každé příležitosti viděl svět celý jako dílo Boží a ze stvoření a řízení světa poznával Tvůrce a Zachovatele. Všecky dojmy o světě vnějším nutno pak spojovati v duši v vrozenou ideou Boha tak, aby ji jaksí doplňovaly a potvrzovaly, nikoliv aby snad jí byly na odpor. Poněvadž jediný Bůh jest tvůrcem i našeho nitra i celého našeho okolí, není možným odpor mezi tímto dvojmým směrem ve smyslu objektivním, ve skutečnosti; nastane-li však přece snad nahodile ve smyslu subjektivním v duši člověka, je to vždy důkazem, že vnější poznání nebylo správným, pravdě odpovídajícím, poněvadž není možným, aby odporovalo ideí Boha vložené v duši lidskou. Nutno tudíž hledati chybu ve vnějším poznávání, naléztí ji a opravenou srovnati v ladný celek. To-li podaří se člověku, pak hledí na celý svět jako na jediné celistvé dílo téhož Tvůrce, jehož mu hlásá vlastní jeho nitro; v řádu a pořádku, panujícím

v celém vesmíru, vidí téhož Boha svého a uznává povinnost, nutně z poznání toho jakožto důsledek plynoucí, aby vůli svoji lidskou této nekonečné autoritě božské podrobil plněním přikázání Božích.

Dějiny lidstva od dob nejstarších již svědectví podávají o tom, že z názoru na svět plynulo jednání celých národů, ba celého lidstva. Kde vidíme zachovanou původní ideu monotheistickou, jejíž obsahem jest jeden Bůh, stvořitel a zachovávateľ všehomíra, všude jeví se nám pevná víra v tohoto jediného Boha a vědomí závislosti úplné na něm, tvůrci a dárci všeho dobra, vyjádřené v odevzdání se v božskou prozřetelnost a plnění rozkazů Božích. Naproti tomu sekundární pojem polytheismu, vyrostlý ze zatemnělé původní idej monotheistické, setřel na mnoze úplně pevnost víry v Boha, jakožto všemohoucího tvůrce světa a odvrhl zcela povinnosti jemu sloužiti způsobem, jak původní názor neúprosně žádal. Bohové polytheismu jsou spíše dokonalí tvorové, člověku podobní, vyžadující na něm sice vnější úctu, ale nikoliv přísnou, neodvolatelnou poslušnost ve vyžadování toho, aby člověk svobodnou vůli svoji mravní dobro konal a zla se varoval. Čím více pak původní názor na Boha, stvořitele a zachovatele světa blednul v nitru lidstva a ustupoval názoru více méně materialistickému, zaměněn základ, na němž položeny svobodné skutky vůle lidské, jež zapomenuvši na ideál mravního dobra, Bohem do svědomí vložený, bezstarostně lehkomyšlností a převráceností své bez ohledu na Boha jednala dle zásad, svojí vlastní libostí stanovených. Člověk přestal považovati se za dílo božské všemohoucnosti, odvrhl od sebe autoritu Boží i prozřetelnost a sám sobě stal se zákonem. Nutně důsledky tyto vyplývají jeden ze druhého.

Proto také otázka sociální hledíc odůvodniti samostatnost člověka a rovnost všech lidí, nutně v rámeč programu svého pojmuti musela určitý názor svěťový a s ním ruku v ruce jdoucí pojímání dějin. Všemohoucnost Boží, zřejmá ve stvoření světa odvržana materialismem, prozřetelnost, již Bůh celý svět zachovává, řídí a spravuje, nahrazena materialistickým pojímáním dějin, jež vysvětlovány stálým přirozeným vývinem, utvářením se protiv a třídním bojem. Myšlenka socialismu, opírajíc se o tyto kameny základní, ovšem vyrůstí musí v budovu zcela jinou, nežli jest soustava pravd náboženských, a názor na svět, jeho původ i vývin jest pak zcela odchylným od nazoru, položeného na základu náboženském.

Právem nutno požadovati, aby ve škole v dětskou duši vštípen byl pravý názor na svět, jakožto dílo Boží, aby duše dětská nejen věrou svojí ale i rozumem svým, znenáhla se vyvíjejícím chápala závislost svoji na Bohu, aby přesvědčena byla o tom, že bez vůle Boží na světě nic se státi nemůže, aby ve všech skutcích svých stále přikázání Boží měla na zřeteli. (Pokračování.)

Promluva na slavnost Zjevení Páně.

Napsal JAN ŠMEJKAL, katecheta.

»A všedše do domu nalezli díle s Marií, matkou jeho a padše, klaněli se jemu.« (Mat. 2., 11.)

Zjevení Páně — tak nazvána jest již odedávna dnešní slavnost. Zjevití se znamená: patrným se učiniti lidským smyslům nebo duchu. Kolik milionů hvězd koluje na obloze nebeské, ale proto, že zjevny nejsou oku našemu — neznámy,

pro nás neexistují. Co platny nám neznámé poklady země, co bohatství skrývá moře ve svých propastech a přece jako by ho nebylo. A cože platny nejkrásnější myšlenky, důmyslné poučky, moudré naučení knih mudrců a badatelů, jestliže jich nečteme, jestliže nám nezjeviny?

A právě tak věc se má se zjevením Páně. Sv. apoštol národů píše: *»Nebo co známého jest o Bohu, zjevné jest jim; Bůh zajisté jim to zjevil. Nebo neviditelné vlastnosti jeho, ze stvoření světa, skrze ty věci, kteréž jsou učiněny, rozumem pochopené spatřeny bývají, totiž jeho věčná moc a božství, takže nemohou míti výmluvy (Řím. 1, 20.) pohané jakoby nemohli poznati Boha, jenž »nenechal sebe samého bez svědectví, dobře jim činil s nebe, dáváje deště a časy úrodné,«* takže i pohané z toho poznati musili Boha svého, který *»přebývá ve světě nedostupném.«*

Dnešní slavnost nové zjevení Boží hlásá nám, nežli, které stvořením světa se stalo, *»zjevení se milosti Boží, Spasitele světa, všem lidem«* (Tit. 2, 11.), *»zjevení se života věčného, kterýž byl u Otce,«* zjevení se *»Slova, kteréž tělem učiněno jest, aby přebývalo mezi námi.«*

Dosud jedině svatá rodina a pastýři betlemští věděli o *»radosti, která bude všemu světu«* a proto nutno bylo událost tuto též celému světu zvěstovati. A z příčiny té přichází mužové cizí s nádherným průvodem do města velikého — sídelního Jerusalema — ptají se po novém králi, jehož právě zrození zjevují. Církev sv. rozšiřuje pak toto zjevení Páně na trojí zjevení a to; zjevení Páně mudrcům od východu, zjevení Synovství Božího při křtu v Jordáně a zjevení božské moci a slávy při prvním zázraku v Kani Galilejské. Pozastavme se u události dnešní, a poznejme v ní vznešený její význam.

»Vstaň a osvět se Jerusaleme, nebo přišlo světlo tvé a sláva Hospodina nad tebou vzešla. I choditi budou pohané ve světle tvém a králové v lesku východu tvého.« (Is. 60, 1.) Tak s plesáním vítá v duchu prorok Isaiáš budoucí Církev. Král věčné slávy přišel na svět, aby se zasnoubil s chotí svou a králové *»z Tarsu a ostrovů dary přinesou a králové z Arabie a Sáby obět přivezou«* (Ž. 71.), jakožto dar svatební. Ale jak dověděli se o Něm v takové dáli?

»Viděli jsme hvězdu Jeho na východě.« A kterak rozuměli hned, co znamená hvězda? Bylí žáci proroka Balaama, který již za času Mojžíše předpovídal též o hvězdě, která *»vzejde z Jakoba«*, a ten, který ležel v jeslích svítil na nebi a který jim zevnějšího světla poslal skrze hvězdu, osvětil jich svým světlem Božským. A tak šli a vejdouce v město královské, táží se: *»Kde jest ten, který se narodil, král židovský?«*

Proč, vy králové pohanští hledáte krále židovského? *»Viděli jsme hvězdu jeho a přišli jsme se klaněti Jemu.«* Co vás táhne k nemluvněti, k robátku, o kterém na celé vaší cestě nevěděla duše živá? Za dávných časů sice přišla tam od vás královna ze Sáby, aby slyšela moudrost Šalomouna, nikoliv ale, aby se mu klaněla. Vy pak hledáte krále nově narozeného, krále říše již hynoucí? Ano, neboť víra nám praví, že On jest králem všech národů a věků. A že tato touha pobízela je, uzříti div divoucí, neostýchají tázati se po něm v sídelním městě, ve kterém na trůně král-veřelec, cizinec, ukrutník. Z té příčiny strach Herodův, neboť čteme v písmě *»Uslyšev pak to Herodes král, zarmoutil se i všecken Jerusalem s ním.«* Že se ulekl král, tomu se nedivím, neboť bál se o stín své vlády, na kterou milostí Římanů byl dosazen a jak ze Suctonia víme, kolovala

tehdá po celém východě pověst hlučná, že mocný panovník vyjde z Judska. Než proč se trásl celý Jerusalems s ním. Vždyť měl raději plesati, Bohu díky vzdávati za Messiasše, jehož otcové jich toky slzavými vyžadovali, jímž na vrchol slávy měli na světě povýšeni býti? Nedivme se. Což neděje se tak i mezi lidem našim? Když se mu dobře daří, když v radostných písních tráví pozemské statky své, přidrží se i největšího nepřítele Krista a národností, jen aby nemusel vykročit z pohodlného žití svého. A tak i tenkrátě židě-pokrytci raději podali ruce ohavnému cizinci, který nenáviděl náboženství i národnost jich, jen aby se nestala nějaká změna, by se nezavedlo nic nového, byť by se jednalo o slávu národa a spasení duší. Však ošemetný tyran Herodes lstivě skrývá, co zamýšlel již ve svém srdci.

Svolává radu, knížata kněžská a učitele, a táže se jich, kde by měl Kristus se naroditi? Tu se otvírají knihy, přemítá se v nich, vyhledávají se svědectví a nalezeno, že zrozen má býti v Betlemě Judově. (Mich. 5.) O vy nevděční, o vy pokrytci! Víte-li z písem, že Kristus má se v Betlemě naroditi, proč tam nechvátáte? Proč jiným ukazujete cestu, a sami nechcete po ní kráčet? A jestli nevěříte ani písmu, ani hvězdě, co se lekáte? Tak plní se, co prorokoval Isaiáš: *„Hle, zjevují se lidu, který nevolával jméno mé.“* Z dalekých krajín přichvátali pohané, nábožnou dychtivostí Krista hledající a synové jeho domáci, tak blízcí Jemu, netouží uzítí Jej! Jedině — slyšte — Herodes projevuje takové přání.

»Kdo tajně povolav mudrců, pilně se jich vyptával,« kteří pak vyslyševše krále, odjeli a hvězda, kterou byli viděli, předcházela je.

»I zaradovali se radostí velikou,« neboť jim svítala nyní dvojím světlem vlastním a prorockým. Již přibližují se k Betlemu, již přeskočí rázem hvězda město, již stojí u osamotnělé chýše a hle stkvěleji a típytivěji sálají paprsky z ní, jako by říci chtěli: *»Zde jest, koho hledáte.«* Ohromeni stojí cizinci, přemítajíce zdali možno zde naléztí cíl touhy, krále velikého!

Slézají z velbloudů svých a *»všedše do domu, našli dítě s Marií, matkou jeho.«* Léká se vznešených cizinců ostýchavá máteř. Když pak oni projevují vůli spatřiti krále židovského, beře ona své drahé rozeňátko z úzkých jesliček, ukazuje ho, a oni vidouce milostnou tvář dítěte nebeského, chvějí se bázni posvátnou a padše, klaněli se Jemu a otevřevše poklady své, obětovali jemu dary, zlato, kadidlo a myrrhu. — Přečasným vzorem nám tři sv. králové, jak i my Krista hledati máme. Žádná obtíž, žádná překážka nezdá se jim býti přílišná, nic neodstrašuje je od hledání, jim není kamenem úrazu stáj, chatrné jesle, chudé plénky. A čí pomocí přemáhají to vše, *»vrou,«* jejížto znamením byla hvězda nebeská.

A tato hvězda sv. víry svítí stále vedouc nás světlem prorockým i evangelickým do Betlema — domu chleba, kde nám ukazuje Téhož ve způsobě chleba ukrytého. Všimáme si i my krásné hvězdy té a dáváme se vésti světlem jejím? Odpovězme si sami. Já dnes vybízím vás, abyste pilně dbali drahocenného pokladu — víry, neodřikali se jí a kdyby vám někdy zmizel svit hvězdy té nebeské a vy se potáceli ve tmách nejistoty, vzpomněli si na víru sv. tří mudrců, majíce na paměti útěchyplná slova velikého apoštola: *»Protož, kteříkoli dokonali jsme, tož smýšlejme; a pakli v něčem jínak smýšlíte i to vyjeví nám Pán.«* (Tit. 3.) Amen.

Promluva na I. neděli po Zjevení Páně.

Napsal *.*.

Minulou neděli zřeli jsme před sebou Ježíše ještě jako útlé nemluvnátko betlemské, které ve všem na pečlivou máti, Pannu Marii a starostlivého pěstouna sv. Josefa bylo odkázáno. Dnes vylučuje nám již sv. Evangelium téhož Krista jako jinocha dvanáctiletého.

O mládí jeho, o jeho pobytu v tichém domě Nazaretském nepodává nám písmo sv. zpráv prázdných. To vše náleželo jen v úzký kruh svaté rodiny; a neuznal Otec nebeský za vhodné o těch blahých okamžicích mládí Ježíšova podati zpráv všemu světu. Teprv o Kristu dvanáctiletém vypravuje se nám památná událost, jak ji dnešní sv. Evangelium líčí.

Rok dvanáctý v krajinách východních jest rokem významným v životě každého člověka. Tím rokem přestává býti nerozumným děckem a stojí již na prahu života jinošského. V tom věku povinnen byl každý jinoch israelský plniti zákon Boží, který velel, že »každý muž israelský o třech významných slavnostech v roce do chrámu jerusalemského přijíti má.« Proto také Ježíš poslušen jsa zákona, běže se na pouť do Jerusalema. A vidíme též, že i svatí ošetřovatelé jeho: Panna Maria a sv. Josef nestřehou jej tak úzkostlivě, jako byli dříve činili. Ale popřávají mu více volnosti, tak že Ježíš odlučuje se od nich, v chrámu sám prodává, ba zůstává v Jerusalemě i tehda, když oni již vracějce se domů, sv. město opouštějí.

I z vás mnozí již překročili 12 rok svého života, a ostatní rychle k němu dospíváte. Pomněte, že i vy v tomto věku přestáváte býti nerozumnými děcký, ale že patříte již k dítkám odrostlejší. Mnohé povinnosti, jež máte k Bohu a k lidem, obzvláště k svým rodičům a k sobě, tím více v tomto věku dolehají na vás. A je všechny svědomitě plniti, toť jest úlohou vaší nejhlavnější.

V tomto věku musíte již opravdově začíti: vzdáti se všech hříček dětinských a nerozumného jednání, a opravdově se snažiti o to, co svatý zákon Boží vám velí, co zdobí ducha a šlechtí srdce. Máte již úsilovně o to se starati, jak byste se stali Bohu milými a bližnímu prospěšnými. *Vždyť v mládí jest základ celého života budoucího*; neb jen na ušlechtilé mládí následuje utěšený věk dospělosti a blaženého stáří.

Vizme, co sv. Evangelium dále praví *»Když pak, vykonavše dny sváteční domů se vraceli, zůstalo pachole Ježíš v Jerusalemě, — a rodičové jeho nevěděli.«* Lid totiž po různu v zástupech domů se vracel, a oni se domnívali, že by s přátely a známými k domovu šel. *»A hledali jej mezi příbuznými a známými. A nenalezše, navrátili se zpět do Jerusalema, hledajíce ho.«*

Jak bolestná to byla chvíle pro blahoslavennou Pannu! Ztratilaf Syna svého, svou největší radost, svou naději a útěchu jedinou!

Co Kristus byl Marii, matce své, to jste i vy svým rodičům. Ve vás vidí oni své druhé »já,« ve vás skládají všechny své naděje do budoucna. Vy máte býti jednou útěchou a podporou jejich stáří, vy máte býti jim tou sladkou odměnou, že starajíce se o vás, nepracovali nadarmo. A my, kteří vás spolu s nimi k životu dospělému připravujeme, ve vás rovněž chceme zříti ovoce usilovné a mnohdy i trpké práce naší. I my čekáme, že slova naše, v srdce vaše padající, vydají jednou užitek stonásobný vám a svědectví o práci a námaze naší před světem.

Hleďte, ať naděje, jež ve vás všichni kladou, jednou též se vyplní. Af rodiče vaši i my nedožijeme se na vás sklamaní. Byl by to hrozný ortel nad vámi, kdyby jednou rodičové musili zaplakati: »Ztratil jsem dítě!« bolno bylo by i nám, když bychom zřeli, že snahy naše byly marny a práce naše bezvýsledna.

V chrámě po třech dnech našli Spasitele a s ním vrátili se domů. Tichá dědina Nazaret hostila Ježíše svého dále. — A opět o životě jeho mlčí sv. písmo. Ježíš ve skrovné chýši chudého pěstouna neznám a nepoznan žil skrytě až do 30. roku věku svého. Jen jediná věta dává nám poznati život jeho, ana praví: »A Ježíš prospíval moudrostí a věkem a milostí u Boha i u lidí.«

Život jeho byl tedy neustálým pokrokem v moudrosti a milosti. Dorůstaje dle těla, prospíval též moudrostí ducha svého a byl milý Bohu i všem lidem.

Budiž proto vaši snahou prospívati před Bohem i před lidmi moudrostí a milostí. Snažte se pokračovati i ve vědomostech i v lásce Boží, aby jednou i v knize života vašeho, až v den soudu z ní čísti vám bude svůj výrok Kristus Spasitel, o vás bylo psáno, že v životě svém jste prospívali moudrostí i milostí před Bohem i před lidmi. Amen.

Promluva na den nejsvětějšího Jména Ježíš.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta.

S posvátným klidem oslavuje každoročně Církev své svaté. Uprostřed bojů a bouří, jež vůkol zuří, Církev klidně ve svých chrámech vzpomíná svých vyvolenců. Každého dne důstojně slaví památku svých zesnulých členů, kteří byli jí k ozdobě a ve kterých nejlépe spatřuje svoji velikost a svoji slávu. A právě dnes slaví slavnost jednu z největších; slaví *jmeniny svého Zakladatele a Tvůrce, Ježíše Krista.*

Drazi přátelé! Ježíš Kristus jest největší jméno v dějinách člověčenstva. Nejslavnější mužové světa byli by dávno již zapomenuti, kdyby pomníky, paláce a jich hrobky, nebo písemná svědectví nebyly nám zachovaly po nich památky. A kdyby jednoho dne všechny památky o nich svědčící byly zničeny, navždy by i oni vymizeli z paměti lidské, svět by o nich nevěděl. Jako by nikdy jich ani nebylo. — O Ježíši, světa Vykupiteli, však pravda tato neplatí. Kdyby všechny pomníky jeho, křesťanské chrámy byly zbořeny, On přec žil by dále. Žil by ve své Církvi, jež potrvá až na konec světa. *On žije stále v srdcích svých vyznavačů,* a to jest pomníkem jeho nezníčitelným. *»Ježíš Kristus včera i dnes, onť i na věky.«* (Žid. 13., 8.) Uvažme dnes, kdy svátek Jeho světíme, význam jeho v dějinách.

1. Archimedes, sestaviv po dlouhém bádání svůj kladkostroj a vida, kterak nyní nejmenší silou největší břemena zvedati může, zvolal v radostném nadšení »Dej mi pevný bod, kam bych se postavil a celý svět ze základů pozdvihnu.« Byloť to ovšem nesplnitelné přání a nemožný čin, zeměkouli s její dráhy svěsti.

Ale Ježíš Kristus pohnul světem a nežádal k tomu ani pevné opory. On svatým svým učením svět obnovil, zlepšil, přetvořil.

A aby tento převrat byl patrnější, nepopíratelný, nezpůsobil jej, dokud na zemi žil. *»Když budu povýšen od země, všechno potáhnu k sobě,«* pravil s božským

klidem, svědčícím o jeho vševědoucnosti. (Jan 12., 32.) A pověděv tak, zemřel opuštěn na kříži. Ale potom, když opustil zemi, když zdálo se, že dílo jeho odumřelo a s ním zašlo, tehdy teprve vstalo ono z hrobu, v němž mysli, že již na věky pochováno jest, krásný pomník jeho — Církev, plná nekonečného života a věčné svěžesti.

Ježíš naukou svou dal dušem lidským jiné názory, jiné naděje a radosti. Světu ve vlastních hříších zoufale umírajícímu dal jiný směr a nový život. Ježíš se stal milníkem věků, počátkem nového letopočtu, zakladatelem naší vzdělanosti, dárce nejdokonalejšího náboženství. Práci, jež byla světu pohanskému potupou, povzněl a posvětil. Učil lidi znáti se jako bratry a syny téhož Otce nebeského, aby týmž dechem lásky všichni se vzájemně milovali, naučil svět trpělivosti, poškoře a sebezapírání.

Vizme jej, an sedí na hoře a káže shromážděnému lidu *Blahoslavi chudé, blahoslavi lkající, slibuje věčnost, blaženost těm, kdo jsou čistého srdce, a kteří protivenství trpí pro spravedlnost.* Slova tato byla jako zrna zázračná. Kdo vypočte, kolik požehnání z nich vzešlo? Chudí našli v nich útěchu, lkající radost, z nich vzešli všichni mučenníci a všichni dobrodincové lidstva. Každé slovo jeho rtů bylo símě nekonečného pokroku, bylo pramenem nového života.

2. Musili bychom se vžítí v dobu pohanskou, abychom náležitě dovedli oceniti význam učení Ježíšova pro celý svět. Když sv. Pavel, přišed do Athen, jal se mluvit v areopagu, na veřejném náměstí, kde soudy se konaly, sami mudrcové řečti přišli naslouchat slovům jeho. Jako zvuky cizí, nebeské, zněla jim slova sv. Pavla, že největší povinností člověka jest láska, protože z lásky k lidem Spasitel umřel, že má dobře činiti, protože Ježíš bude jej jednou souditi, že nemá báti se smrti, protože Ježíš přemohl smrt a člověk jest určen k životu věčnému. Slyšíce tak, povážlivě kroutili hlavou, s těžkými myšlenkami o slovech Pavlových vraceli se domů. A v mnohé hlavě náhle jako by se vyjasnilo. Soudíli jinak o životě a jeho účelu. Nové světy a nové pravdy jako by se náhle před nimi otvíraly a oni — stali se křesťany.

Všechna nynější vzdělanost a horoucí její touha po stejné spravedlnosti ke všem lidem, po osvobození a blahobytu nejnižších tříd, po lidumilství a míru, zrodila se z Ježíše. A i ti, kteří ztratili víru v Ježíše, zachovávají jeho mravouku, zapomínajíce, že od něho pochází.

Císař Napolen v těch několika milostiplných letech, jichž mu Bůh popřál na ostrově sv. Heleny, aby rozjímal o své minulosti, marnosti světa a věčnosti, rád zahloubal se v dějiny a hledal v nich muže neznamenitejší. Postavy dávného věku jako by kráčely kol zraku jeho. Viděl Caesara, šlechtetného Aristida, Sokrata, Scipiony, patřil na všechny, jež jako muže největší ať výboji, ať pracemi ducha, dějiny poznamenaly. Ale na všech vedle ctností, spařoval i chyby a naruživosti. Jedině obraz Ježíše Krista utkvěl na mysli jeho jako vzor dokonalosti a on volal v nadšení *»Ten jediný upoutal na sebe všechno lidstvo.«*

On jako největší výbojce duší podmanil si ne národ jeden, ale lidstvo veškeré. Po devatenácti letech duch jeho jest nevyčerpatelný. I slunce má své skvrny, jedině Ježíš září všem věkům jasně, královsky, beze skvrny.

A jakož pevně věříme, že Ježíš smrtí svojí lidstvo z okovů hříchu vykoupil a brány života věčného znovu nám otevřel, rovněž tak zříme před sebou onu zázračnou

skutečnost, že Ježíš naukou svojí založil nový věk lidstva, způsobil převrat netušený, neslýchaný, nezastavitelný. Založil novou společnost, spočívající na soucitu k chudým a na stejné důstojnosti všech.

V životopisu sv. Krištofa se vypravuje, kterak on, muž statné postavy, usadil se na břehu řeky a přenašel pocestné z jednoho břehu na druhý. Jednou zjevil se mu Ježíš jako malé děcko a prosil, aby jej dopravil přes řeku. Krištof vezme děcko a opíraje se o hůl, vstoupil do řeky. Ale v tom okamžiku tíha dítěte roste, řeka čím dále více se zdvihá a rozvodňuje, jako by v ní někdo hodil celý svět. Sv. Krištof vzývá Boha, volá Ježíše, až konečně napínaje poslední sílu, dosáhl druhého břehu. »Kdybych snad celý svět na ramenou nesl, nebyl bych více zkusil,« oddechl si světec. A dítě k němu dí: »Krištofe, tys nesl více nežli celý svět. Nesl jsi Pána světa. Já jsem král Ježíš Kristus.

Draží přátelé! U vypravování tomto spočívá hluboká pravda, vzácné naučení pro nás. Kdo nosí v srdci svém Ježíše, ten překoná všechny nesnáze a obtíže na pouti svého života. Kdo ctí a miluje Ježíše Krista, tomu i nejtěžší povinnosti jsou snesitelné, ten neklesá, nemalomyslní, nezoufá, neboť Ježíš jest s ním, a proto dojde též šťastně až k pevným břehům života věčného. Amen.

Promluva na III. neděli po Zjevení Páně.

»Pane, chceš-li, můžeš mne očistiti.«
(Mat. 8., 2.)

Dnešní Evangelium vypráví nám o dvou zázracích vykonaných Kristem na konci prvního roku jeho učitelského úřadu. Kristus sestupuje s hory blahoslaivenství, setkává se s dvěma nešťastnými, kteří znajíce laskavost i dobrotu srdce jeho a všemohoucnost slova jeho, které byl zjevil, za pomoc jej žádají, malomocný a setník tetrarchy Heroda Antipata, jehož služebník leží v Kafarnaum těžce nemocen. Zdržme se déle u první události a promluvu dnešní jí věnujme.

»Když Ježíš sestoupil s hory, šli za ním zástupové mnozí, a hle, malomocný přišed, klaněl se jemu, řka: Pane, chceš-li, můžeš mne očistiti.« (Mat. 8., 1. .) Malomocný se dovolává slitování našeho Spasitele! Malomocný, jaký to nešťastný a politování hodný člověk! Byloť malomocenství vskutku nejobávanější a nejhorší nemocí, kterou obyvatelé východních krajin stíženi byli.

»Kdo poskvrněn malomocenstvím, oddělen bude dle usouzení kněze, bude míti roucha rozpáraná« — na znamení nejhlubšího smutku — »hlavu odkrytou, ústa šálem zakrytá a volati, že poskvrněn a nečist jest. Po všechem čas, v němž malomocný jest, sám bude bydleti za stany« (Levit. 13., 44.), tak zněl zákon Mojžíšův, tak též dělo se putování Israele pouští. Když pak národ vyvolený dobyl zaslíbenou zemi, bydleli tito nešťastníci před hradbami vesnic a měst. Nebezpečností a povaha této nemoci vyžadovala podobných nařízení. Vzpomeňmež si jen na Joba, na dojemné líčení, které písmo svaté vypisuje o jeho útrapách a bolestech. Vzpomeňme si, jak mezi všemi zly, kterými Pán národy navštěvoval, malomocenství nejhorší a nejstrašlivější, to proto — že nejen prostupovalo tělo, ale i útrapy duševní objevilo, jak viděti na Jobovi, o němž písmo sv. dokládá »že vnitřním pokušením trápen, svého obydlí vzdálen, bez pomoci ležel, zehraje na den, kdy na svět přišel.«

Zlé jest malomocenství. Daleko však horší jest malomocenství duše — hřích to v různých útvarech i zjevch svých. Nedát se malomocenství tělesné zakrytí, ježto zjevno jest; kdežto vnitřní zkaženost a nicota dá se před okem lidským krytí, ano, i mnohdy sám člověk mravně zkažený o stavu svém se klame. Tělesné malomocenství ničí bezcennou součást bytosti lidské, která i jinak za krátkou řadu let svému rozrušení za oběť padá, kdežto mravní špatnost obraz Boží v člověku ničí a pustoší a tím jest zkázonosnější. Může tělesné malomocenství býti příčinou smrti, kdežto mravní zkáza duši věčnou smrt určitě chystá, podobajíc se ohni, který vše dychtivě zhoubně ničí. — O, zkoumej duši svou, zda-li v hlubinách její nenachází se podobný hřích, který vzrůstá, vzrůstá se, hojí žádostivosti, žádostí očí, těla a pýchy. *»Piši vám mládenci,«* napomíná sv. apoštol Jan dorůstající mladíky, *»že jste silni a slovo Boží zůstává ve vás a přemohli jste zlostinika. Nemilujte světa, ani těch věcí, kteréž na světě jsou. Miluje-li kdo svět, není lásky Otce v něm. Nebo všechno, což jest na světě, jest žádost těla, žádost očí a pýcha života, kteráž není z Otce, ale jest ze světa.«* (1. Jan 2., 14.—16.) A jak patříš do nitra svého, patří též kolem sebe, zda-li v úmyslu nemáš sblížit se s člověkem, který Kainovo znamení hříchu na čele nosí, o kterém jsi se přesvědčil, že pln jest duševního malomocenství — nevěry, nemravnosti a věrolomnosti.

Viz však! malomocný nachází pravého lékaře a pomocníka v nouzi. *„Můžeš mne očistiti“*, praví pln víry a naděje k Pánu, neboť vzpomíná si zázraků, jichž byl Týž vykonal před krátkým časem, které věhlas připravily jeho všemohoucnosti od hranic Arabie až k Libanonu, od moře až k břehům Jordánu. V myšlenkách vidí velkého proroka Jana, jenž o něm svědectví vydává, před očima tane mu královský úředník v Kafarnau, jenž uzdraven, aniž by byl pán v blízkosti jeho. — Viz, jak tento tělesně chorý po uzdravení touží a jak touha jeho učí ho v nouzi poznávati pravého lékaře a pomocníka.

Uč se z toho i ty, při malomocenství svém duševním, u Něho pomoci a ochrany hledati, kde ji vskutku nalezneš, jako ji našel malomocný. Neobmezená jest důvěra malomocného, ale obmezena prosba jeho *»Chceš-li, můžeš mne očistiti.«* — Kéž bychom my též podobně se modlili *»ne jak my žádáme, ale jak Ty chceš, náš Pane a Bože.«* Snad prospěch a sobectví brání vyslyšení prosby, snad krátkozrakost a sebeklam nutí ku prosbě, která pro blaho mé škodlivá a zkázonosná! Zdalíž i Pán uprostřed útrap a bolesti nemodlí se: *»Ne má, ale tvá vůle se staň!«*

Pán vyslyšel pokornou prosbu nešťastníka, vztáhl ruku svou, dotkl se ho a praví: *»Chci, budiž čist.«* Neutiká puzen oškliivostí a hnusem, nestrachuje se před nákazou, jako jiní činí. Božská láska a milosrdenství ztělesněné v osobě Kristově k nemocnému se blíží, nezná oškliivosti, hnusu, bázně, jest to obětavá láska, která v každém trpícím člověku vidí obraz Boží. Toť láska Krista, tvého Spasitele, v pravdě křesťanská láska!

A zanikla-li pak tato láska obětavá, účinná v Církvi? Nikoliv! Duch její v tichém a pozeňnaném působení od mnohých zneuznáván dále žije a se zachovává. Žije ve škole i v rodině, v chrámě i v žaláři, v chatě i v paláci, ve válce i v míru, v moru i v hrozných nemocech. V nemocnicích nalézáš tohoto ducha lásky, v blázcích, v chorobincích, v ústavech hluchoněmých, slepých, v chudobincích, v útulcích pro zpustlé a mravně zkažené obětavá láska Kristova září. Tak stará se Kristus o umírnění bídy svými vyznavači a jemnou rukou hojící

balsám vlévá do žhavých ran člověčenstva jako milosrdný Samaritán bez rozdílu národnosti a náboženství. V pravdě vznešené a andělské to povolání. Jakého uznání žádají tito pomocníci Boží lásky? Žádného. Vděčný pohled, vroucí prosba nešťastníkovy jest jim nejkrasší odplatou a odměnou.

Malomocný zázračným slovem Kristovým očištěn: »Viz,« praví Pán, »aby to žádnému nepravil: ale jdi, ukaž se knězi a obětní dar, kterýž přikázal Mojžiš na svědectví jim.« (Mat. 8., 4.) Příčina, proč si Kristus tak počíná, patrna. Chce ujíti slávě lidské, zná nenávisť kněží, kteří by ze záští k Němu nedali mu svědectví očištění. Než slova: »Jdi, ukaž se knězi,« platí i pro tebe, jsi-li duševně malomocen, to jest těžkým hříchem stížen. Obrať se ku knězi, kterému Pán významnými slovy moc dal: »Amen, pravím vám, cožkoliv rozvážete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoliv rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.« (Mat. 18., 18.) A opět: »Přijmete Ducha svatého: kterýmž odpustíte hříchy, odpuštějí se jim, a kterým zadržíte, zadržány jsou.« (Jan 20., 23.)

A učiníš-li tak, jakmile malomocenství své zpozoruješ, obrátíš-li se s nezloznou vírou, opravdovou důvěrou, s lítostí a dostiučiněním, s bázní a úctou k svátosti pokání, i tebe oblaží Spasitel slovy promluvenými k malomocnému »Chci, buď čist, odpuštějí se tobě hříchové. Jdi v pokoji.« (Luk. 7 48., 50.) Amen.

❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧

Z Katechetského spolku. Členská schůze spolková konala se ve středu, dne 26. m. listopadu v čítárně Katolické besedy. Předseda koll. Žák uvítav přítomné, poukázal k tomu, že jest na čase vzhledem k blížícímu se zasedání sl. sněmu, aby i katecheté podnikli případných kroků k tomu, aby jich spravedlivé požadavky na úpravu platů a právních poměrů sl. sněmem vyřízeny byly. Sneseno k předním zastáncům našim mezi poslanci jakož i k J. Jas. k nejvyššímu p. maršálkovi vyslati v případný čas před zasedáním sněmovním zvláštní deputaci. Deputace se účastní koll.: Kulhánek, Strnad, Šmejkal, Pešek, Schreiber, Železný, Žák. — Důst. p. prof. Dru. Ant. Podlahovi sneseno navrhnouti zatím k vydání pomůcek učebných k náboženství obraz stvoření světa v šesti dobách, archy Noemovy, svatostánku, chrámu Šalamounova. — Na vánoční stromek, jež pro chudé dívky Katolická beseda každoročně pořádá, přispěli přítomní obnosem 10 K. — Druhá členská schůze konala se na to ve středu, dne 12. m. prosince. Na programu byla úvada o modlitebních kni-

hách a zpěvníku pro školní mládež. Debatováno bylo velice čile. Rozhovoru účastnili se mimo členy spolku též někteří hosté. Jednomyslně doznáno, že ze stávajících Modlitebních knih a zpěvníků potřebám nejlépe vyhovuje zpěvník vydaný péčí katechetů pražských a okolních za vrchní redakce prof. X. Dvořáka. Tím ovšem nevylučují se zpěvníky jiné, na mnohých školách zavedené. V prvé řadě však proneseno přání, že jest si přát, aby modlitební kniha a zpěvník pro mládež, mají-li nabytí všeobecného rozšíření, byly pokud lze nejlevnější. — Na to přednesli kollegové: Kulhánek a Železný zprávu o výsledku své návštěvy u některých pp. poslanců. Všudy byli ujištěni snahou při změně zákona o platech učitelských vzítí též spravedlivý ohled na katechety. — K návrhu koll. Peška bylo sneseno pořádati členské schůze častěji a to za tím účelem, aby v nich nový katechismus, nyní zavedený, po stránce věcné i formální byl probírán a přičiněny býti mohly i některé pokyny methodické.

Za příčinou změny roku redakce přeje všem pp. katechetům, jakož i všem příznivcům a zastáncům jich, vyplnění veškerých tužeb, přání, poželání Božího pracem a snahám, andělskou spokojenost v denním životě a veselou mysl ve svících, které během roku člověka stihnou.

ÚNOR 1901.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

»VYCHOVATELE«

Ročník IV

Číslo 2.

Rediguje JAN ŠMEJKAL.

Některé myšlenky o kázni a metodě ve škole.

Již častokrát v těchto listech poukázáno bylo, jak důležitá kázeň ve škole. Slovem kázeň nerozumím, jak již mnohdykrát jsem řekl, otrockou dressuru a strnulý, tupý pohled žákův na učitele, ježto a vím to ze zkušenosti — dítě nevidí pak v katechetovi učitele učení lásky, mírnosti a něhy, nýbrž svého krotitele, před kterým se třese, vědouc, že volnější pohyb byl by trestán, ono soustřeďuje zájem svůj ne na učícího, ale na tupé sezení, a nedovoluje mu na nic jiného mysliti, než na to, aby ticho školní světnice sebe menším pohybem nebylo porušeno. Pozorujme takové děti. Dle poznámek svých, které si činím během roků o dětech, přicházím k tomu náhledu, že pravdiva jsou slova ta. Žák takový obyčejně nijak nevyniká, ač na první pohled zdálo by se, že každým dechem lpí na slově učitelově. Jest-li pak katecheta sám k tomu nepřičiní se, aby myšlenky jeho soustředil k svému výkladu, prázděn vychází žák ze třídy, raduje se, že opět jeden školní den zmizel. Kdysi byl jsem náhodou přítomen počínání katechetovu, který v dressuře viděl vrchol kázně. Ku konci hodiny ve druhé třídě řekl »Pozor! — Jedna!« — a žáci uchopili bibli. »Dvě« — žáci ji přiložili k prsoum. »Tři!« a bible byla ve škamně. — —

Pěkné myšlenky o kázni, jakož i o počínání učitelově, pronesl Dr. J. Kaňka, k. školní inspektor pražský. Sdělím je v krátkosti, abych dokázal, že ani školní inspektoři takovou dressuru nežádají, ba naopak, za škodlivou ji mají.

Zmíniv se o působení učitelstva vůbec, praví »Působení pražského učitelstva tím výše třeba ceniti, čím více vlivů mimoškolních rušivě zasahuje do kázně a v mravní vývoj mládeže školní. Tu je skutečně nutno, aby učitel bedlivě stál na stráži a zejména dbal, aby děti včasným přicházením do školy zvykali si školnímu řádu a dozíraje před vyučováním i v respiriu výstřelky nekázně potlačoval a po případě hrozící nemravnosti zamezoval.

Pravá kázeň ve škole nejeví se zajisté ve složených rukách na lavici a ve strnulém, tupě hledícím oku, to jest jen známka dressury, pravá kázeň nejeví se také, dovedou-li dítky na povel knihy vyndavati a skládati, péro zdvihati a opět pokládati — pravá kázeň jeví se v planoucím zraku, jenž na ústech učitelových visí, onom zanícení pro učitele a pro předmět, jenž žáka uchvacuje a nedovoluje nic jiného činiti a na něco jiného mysliti, než právě na to, co učitel vykládá. V takovém okamžiku, v takové chvíli máme posvátné ticho ve škole, jehož

bychom jindy sebe úsilnějším napomínáním a káráním nedosáhli, v tu chvíli zavládá samočinnost, jaké se nedodělá žádné domlouvání proč se dnes nehlásíte? Již toto domlouvání jest špatnou známkou duševní kázně. To kouzlo, jímž kázeň tuto budíme, není nové, již Herbart je vyslovil, po něm mnozí opakovali, na něm Linde (Persönlichkeitspaedagogik) založil celou svou velmi pěknou knihu. Herbart nazval to zájmem, Úlehra podivem. Právě vyučování, pravá práce ve škole počíná, dovede-li učitel ve škole vzbuditi zájem. Jen ten učitel, jenž předmět dokonale zná, pro něj nadšením plane, jenž povolání své miluje a jenž konečně výklad svůj dovede slovy nadšenými, plynými, procítěnými provázeti, jen ten učitel dovede také u dětí zájem a tím lásku ke škole a učení vzbuditi. Ano, zájem vzbuditi musí býti první starostí každého učitele. Na bludné cestě nachází se ten, jenž slovy hartusivými, nevlídnými, klečením a vystavováním, anebo pobíháním mezi lavicemi, šuškaním, potahováním dítek za ramena a jinými prostředky kázeň utužiti hledí. Ať se mu podaří konečně přiměti děti ke klidnému sedění, k tomu je nepřivede, aby myšlenky své soustředily k jeho výkladu, k tomu je nepřivede, aby se také něčemu naučily a pro život něco si ze školy odnášely.

Osobnost dítěte z pravidla se podceňuje, vše prý záleží na methodě a postupu oněch známých Herbartových 5 stupních. Kdyby tomu bylo skutečně tak, pak nám zůstává nevysvětleno, proč mládež naše při zdokonalené methodě, při té kvalitě a kvantitě práce poměrně málo ze školy do života si odnáší, proč všechna naše napomínání a naučení ji opouštějí, jakmile práh praktického života překročila? Kdyby toho příčina vězela jen ve vlivech společnosti, pak by opravdu k naší hanbě byl vliv školní příliš krátký. Mám za to, že škola, starajíc se příliš o vzdělání rozumové, nedostává osobnost dítěte do své moci, ač již od časů Pestalozziho ukládá se paedagogům stejně také starati se o *vzdělání citu a vůle chovancovy*. *Osobnosti dětské nikdy nezmocníme se pouhým vzděláním rozumovým*: co se čistě rozumově, abstraktně, pojmově probírá, zůstává studené a nemá schopnosti zase mimo rozum některou mohutnost duševní vznítiti. Vzděláváme-li pouze rozum a pouštíme-li vliv na osobnost žákovu, kde máme záruku, že vedle nebo za učením školním vlastní schopnost chovancova nevzrůstá, nevedená, neživená, nikdy nenasyčená a proto každý okamžik připravená naučené pravdy zapřítí, jakmile s některé — třeba velmi nízké — strany naskytá se jakýsi druh nasycení duševnímu životu? A bohužel skutečné zjevy tomu nasvědčují, že mládež naše odnáší si ze školy všeliké vědomosti a hotové pravdy, že však její *osobní* život živí se spodními proudy. A na tento osobní život může jen působiti učitel opět svou *osobností*. Je-li učitelem harmonicky vyvinutý člověk, jakým má být jednou i jeho chovanec, nejsou-li veškeré jeho vědomosti jen vnější majetek na něj nalepený, nýbrž majetek s bytostí srostlý, v duši a srdci kořenící, části jeho bytosti, pak při vyučování neanalyzuje suchopárně, nýbrž vkládá do látky své já, všecken svůj osobní zájem, všecken svůj cit, své nadšení a rozohnění, svůj obdiv z činu krásného jako své opovržení z činu hnusného. Dítky jsou strženy učitelem, neboť tu působí člověk na člověka. Co dětem v takových hodinách »duševního posvěcení« — se sdělí, to stává se jejich majetkem, srůstá s jejich celou bytostí, v takové chvíli může se působiti na cit a vůli dětí, poněvadž duše jejich jest rozechvěna, účastenstvím se přímo třese, sémě uložené té doby do tak zkyplené půdy, vzrůstá v odhodlanost zápasiti pro nejdražší ideály lidstva. Takové chvíle

vyvolávati jest vděčnou úlohou pravého paedagoga, suché, mrtvé rozbírání přenechejme učenci, jemuž jest látka předmětem vědění a jenž s látkou tím věděčtější bude zacházeti, čím osobní zájem vzdálenější. Učenci jest látka — mohli bychom snad říci — věci rozumu, vychovateli však věci lásky, srdce.«

Zdaž nejsou to slova plnou měrou i nám platící? U nás namnoze zapomíná se na cit a na osobnost, kterou pěstovati též rovnoměrně s rozumem třeba, u nás chválen jen ten — a to bohužel příčinou toho — jehož žáci rychlostí blesku dovedou sršeti definice, kdežto ten, jenž pilně pracuje, cit s rozumem pěstuje, nepochopen. A přece pouze rozumový postup pravd tak abstraktních, o kterých se v náboženství mluví, po většině stavěn na sypkém písku, na kterém vše, jakmile větříček nasycení duševního života zavane, se bortí a hroutí, na kterém vše, jakmile narazil sebemenší příval nevěreckého okolí, klesá v ruinu, při čemž sémč úmorně pěstěné hyne, hyne, až zahyne.

To měl jsem za hodna upozornění. Práce, úloha katechetova jest veliká, obtížná, zodpovědná. Každý zajisté pracuje z nás dle svých nejlepších sil. Kéž by doba naše též dovedla práci jeho uznati a zjednati mu přiměřené postavení, ve kterém by spokojeně s plnou vervou své duševní síly pracovati mohl na roli duší nejněžnějších a to tak, že by se nemusil strachovati, že by nevěra, i kdyby sebe větším orkáнем dorážela, mohla pohltiti duši, za kterou jednou zodpovídati bude.

—al.

Názor na svět ve škole.

Napsal Dr. IGN. STEINOCHEK.

* Dokončení.

Ve škole ovšem duše dětská je stále vedena vychovatelskou péčí učitelů svých, rady a pokyny jejich jsou jí vodítkem, ale jakmile opouští školu a dospívající člověk uprostřed lidstva ponechán se svými názory, aby pak kráčel bez vůdce a jednal bez rádce, pak názor na svět, získaný ve škole, musí mu býti směrodatným pro pojmání celého okolí, pro rozhodnutí se v nejistotě, zkrátka pro celé jeho životní zásady a jednání, z nich plynoucí. Jest sice článek o stvoření světa a Boží prozřetelnosti jen částí celku, tvořícího náboženské vědomí člověka, avšak nedá se upříti, že mnohé zajisté nauky náboženské, získané ve škole, během doby mnoho ztratí na určitosti své ve vědomí lidském, až konečně zatemňují se v paměti jeho.

Pak ovšem názor na svět, maje předmět tak konkrétný, jest trvalým, a čím více dospívá člověk, tím více možno názor tento rozšiřovati a přispůsobovati výši vědomostí a vzdělání jeho.

Učivo náboženské již dle zásad paedagogických činiti má v každém roku školním jakýsi zaokrouhlený celek, jakýsi pevný řetěz, v němž ovšem v každém roce jiné články nad ostatní vynikají, a tu nutně zmínka o stvoření světa stojí na pokraji rozhovorů náboženských. Zdá se, že nová naše osnova učebná upustila od tohoto požadavku, avšak vzdor tomu katecheta již z důvodů psychologických přičiní se, aby sám doplňoval i to, čeho nutně nežadá osnova, ale čeho přece nezbytně potřebí ku doplnění celkového obrazu v duši žáků.

Aby názor na svět, kladený ve škole v duši dětskou, vzrostl v budovu mohutnou, nutno již v prvním roce školním položit pevné základy, jež pak třeba čím dále tím více podchylovati, zcelovati a upevňovati. Dítka šestiletá, sotva octlo se v pívě třídě školy obecné, poznává ovšem jen v nejhrubších obrysech pojmy: Bůh, svět, stvořiti; výklady náboženské přesvědčují jeho nitro, že vše, co kolem sebe vidí, jako celek jediný slove »světem«, dítka vedeno jest k tomu, aby celý vesmír považovalo skutečně za celek jediný, jenž není snad výsledkem náhody, ale dílem jediného Tvůrce, jenž všemohoucností a nevyzpytatelnou moudrostí svojí vše z ničeho stvořil, jako analogicky veškeré dílo lidské dovedností a mocí původce svého povstává. Celý děj stvoření a jednotlivé periody jeho není možno na počátku prvního roku školního číselným počtem zařadovati již z té příčiny, že dítka do čísla sedm ještě nepočítají. Jednotlivé děje stvoření tudíž vyvíjejí se logicky pouze jeden za druhého a vzájemně se seřaďují, aby z nich vyzníval výsledek: Vše vůkol nás Bůh mocí svojí stvořil, — Bůh jest všemohoucí. Tak uložena budou jednotlivá období stvoření světa v duši dětské podobně, jak tkvěla jakožto zbytek prazjevení ve starobylém podání lidstva, dříve ještě nežli Mojžiš napnul je na rámeček hexahemera, aby odůvodnil a silněji motivoval zákonné a všem závazné svěcení sabathu, dne sedmého. V duši dítka takto zasazený názor na svět jakožto dílo Boží je pak jedním z hlavních bodů v náboženské jeho věděni a vědomí, názor tento pak potřebí víc a více rozšiřovati a prohlubovati. Tak děje se hned ve druhém roce školním, kde možno již zcela přesně rozdělit číselně děj stvoření světa na šest dnů a objasniti představu Boha, stvořitele a zachovávatele světa, v duši žákově ještě více, než učiněno ve třídě první. Vrátili se nutno ku ději stvoření světa při stručném výkladu dekalogu, ano i slova matky makkabejské, řečená ku nejmladšímu ze sedmi synů, jsou dobrým potvrzením výkladu podaného.

Soustavně a katecheticky možno vyvíjetí pravý pojem Boha stvořitele a zachovávatele světa teprve ve třídě třetí, kde na základě katechismu podává se přesný výklad slova »stvořil«, zbavovaný poněnáhu všeho roucha antropomorfismu, v nějž bez odporu až dosud byl zahalen. Pak teprve pojem veškerenstva se před duševním zrakem dítěte dělí na dva mohutné díly, svět duchový a hmotný, jak jeví se to v nás samých i v celém okolí našem. Třídy čtvrtá a pátá nemohou mnoho přičiňovati ku detailnímu provádění pojmů těchto, neboť osnovou určena jest jim úloha jiná.

Hlavní doba, kdy na poli tomto katechetovi jest pracovati, naskytá se na škole měšfánské, kde ku naučeným článkům náboženským ze školy obecné přistupuje výklad obšírnější, odůvodnění, přednesení a zároveň vyvrácení námitek. Snad již ve škole mnohdy zanesen bývá v mysl lidskou zdánlivý rozpor mezi biblickou zprávou Mojžišovou a výsledky zkoumání vědeckých, což bývá pak příčinou, že rozšiřující se věděni žákovo opouští původní svůj názor na svět a přidává se ku názoru novému, kterýž odporučuje se mu v těsném spojení s názory jinými. Nanejvýš záhadno jest zavčas upozorňovati na zdánlivý tento rozpor, snad ještě dříve, nežli by vzniknouti mohl, a ukázati hned úplnou lichost jeho; neboť všechny t. zv. námítky, činěné proti kosmogonii biblické vlastně námítkami ani nejsou, neboť Církev katolická sama, považujíc vypravování Mojžišovo za populární zprávu, lidu přístupnou a srozumitelnou, vědecký výklad volně ponechává jednotlivci. Body, jež považovati dlužno za závazné ve více

katolické, jsou pouze tyto: akt stvoření »z ničeho«, svobodná vůle Stvořitele, jeho nevystíhlá moudrost, stvoření v určitém času (vylučující věčné trvání světa) a konečně účel stvoření. Vše ostatní ponecháno disputaci a hypothesám, a různost výkladu není nikterak námitkou proti zprávě biblické.

Proto v náboženské věděni žákovo ku názoru na svět připojení se musí aspoň základní teorie výkladu stvoření světa a vždy ukázati potřebu, k jakým důsledkům teorie každá vede. Lépe je zajisté, když žák z úst svého katechety uslyší názory různé, které pak později v životě veřejném jistě dojdou sluchu jeho, uslyší i vyvrácení názorů těch, nežli když duše, naplněná sice věrou v Boha, obrněná důkladnou znalostí článků věroučných i mravoučných, vydá se na cestu světem nepřipravena právě v tomto bodu na různé námitky, s nimiž najisto se střetne v životě svém; pak pochybnost snadno najde zde místa, stupňující se poněmáhu v nevěru.

Promluva na neděli Devítník.

Napsal JOSEF THIR, kaplan v Táboře.

„Co zde stojíte, celý den zahálejíte?“
Mat. 20., 6.

Za starých dob počínala již dnešní neděli posvátná doba postní. V upomínku na to vstupuje kněz k oltáři v rouchu pokání a svatě Evangelium vypravuje nám krásné podobenství o vinici Páně. Svět tone ještě v radovánkách, církev svatá pamatuje již nás na věčnost a na radosti, které nepomijí. Na velkém tržišti světa vážně zaznívá její hlas »Co zde stojíte, celý den zahálejíte? pojdte i vy na vinici mou.« Pojdte a pracujte, krátká jest práce a námaha, veliká a věčná bude odměna vaše!

Ku práci je každý zrozen, ku práci pozemské, která přináší blaho na zemi, a ku práci na spasení své duše, která zajistí mu věčnou slast tam na nebi. Ku práci dal člověku Bůh dary těla a duše, ku práci dal sílu jeho rukoum a bystrost jeho oku, ku práci dal mluvu v ústa jeho, a rozum a vůli v duši jeho. Práce není pokoutou a trestem hříchu, vždyť Adam již před pádem svým vzdělával ráj — jen námahy a obtíže při práci byly smutným dědictvím hříchu.

S obdivem zastaví se člověk před velkolepými budovami, jež zbudovala lidská práce, žasne nad skvělými výzkumy, jimiž duch lidský podmanil sobě ty velké, nesmírné síly přírodní, raduje se a těží z té velké říše vědy a práce a zapomíná, co potu lidského a námahy vše stálo, co bádání a úmorné práce ducha tu bylo obětováno.

Jak zahanbiti musí ty směle výtvořeny prací lidských lenocha, který k nim nepřiložil ani rukou svých, ač spojenými silami všickni povinni jsme pracovati k blahu nejen svému, ale i svých bližních? Jak těžko prohřešuje se člověk takový nejen proti Bohu, který vše ku práci stvořil, sám jsa věčná, nikdy neustávající ctnost, jak prohřešuje se tím proti bližnímu svému, když sám ničeho nepracuje, jen namáháním jiných upokojuje svůj hlad, krvavým potem ostatních ukájí svojí žízeň.

Hle, v té velké říši přírody kol nás všude ruch a šum, od prostého mravečka, jenž lopotí se na zemi až do orla, jenž smělým letem nese se k nebi, od

prostého kvítka, jež v ústraní se rozvíjí — až k velikým palmám, jež vyrůstají na výšinách — od malého prášku této země až k nesmírným světům hvězdným tam nahoře — vše plno života, práce, rozkvětu, vše koná úkol svůj — jen člověk lenivý stojí tu zaháleje — nedbá, že rychle plynou hodiny jeho života — že snad již jedenáctá odbila — a blíží se k dvanácté hodině věčnosti, nedbá a nepracuje — vše kolem něho rozvíjí se a rozkvétá u požehnaní, on ale dospívá k záhubě jak časné tak i věčné.

O drazi mojí, vzpomeňte si na varovný hlas dnešního svatého Evangelia *»Co zde stojíte, celý den zahálejíte?«* o vzmužte se, unikejte zahálce, která je počátkem všeho zlého.

A při práci o blaho pozemské — nezapomínejte na práci, na spásu duše — blaho nebeské. Ta vaše duše, toť ta vinice, na níž dnes volá vás Pán. Drahocenný je plod vinice pozemské, drahocenná je réva cností a skutků dobrých, jež duši vaší mají vyrůstí pro nebe. V potu tváře své, snášeje břímě dne i horka, pracuje vinař, vzdělává, chrání a ušlechťuje vinici svou, ale sladký je jeho odpočinek, když v podvečer usedne uprostřed vinice své a okusí sladkého plodu, který podává mu réva, která dozrála — by utišila jeho strast a oblažila jeho trudy.

A podobně *»s bázní a třesením«*, s bdělostí a modlitbou pracuje člověk na spásu duše své po příkladu Krista Pána, jenž potem i krví svou štípl vinici pro spásu duší od hory Olivetské až k hoře Kalvárské, na níž vypěstoval drahocennou révu velebné svátosti oltářní. Ale práce ty jednou pominou, pomine doba bojů a pokušení, nastane doba vítězství, velkého a věčného odpočinku, kdy doplakány budou slzy lidské, dokonány kříže a bolesti a člověk v říši věčného míru tam nad hvězdami, píti bude z kalicha blaha neskonalého.

Tak jako veliký Caesar vytrhnul se ze života pohodlí a rozmařilosti, jaké mu poskytoval Řím a rychle v prudký vrhl se boj, takže za nedlouho senátu římskému mohl zvěstovati *»Přišel jsem, viděl jsem a zvítězil jsem,«* tak činite i vy, spějte z pohodlí a radovánek tohoto života ku práci vážné a s radostí jednou v nebi zvoláte:

»Přišel jsem, viděl jsem a zvítězil jsem.« Amen.

Promluva na I. neděli po Devítníku.

Napsal

Podobenství Spasitelovo, jež na neděli dnešní se předčítá, plno jest svatých pravd a hlubokého významu. Evangelický hospodář, rozsévaje semeno na roli, k setbě připravené, nalezá mnohé překážky své práce. Zrno v potu tváří vypěstěné, pečlivě vyčištěné, zrno nejlepší rozsévá na poli svém, a hle! jedno padá vedle cesty, jiné na skálu a jiné mezi trní, — a to všechno hyne, nevydávajíc užítku pražádného. Co tu překážek, co obtíží vidí rozsévač! Jak velká část jeho práce a namahání jest marna!

Rosévačem míní tu Spasitel každého hlasatele pravdy a práva: kněze, učitele, vychovatele a všechny, kdo čistou a pouhou pravdu jiným ku vzdělání rozšiřují. A jako ten rozsévač s překážkami zápolití musí, a nesmí čekat, že

každé to zrno se ujme a vydá hojný užitek — tak každý vychovatel, každý pěstitel mládeže na to musí býti připraven, že mnohá jeho slova, jeho rady u mnohých žáků na prázdno vyzní, a že všechno namahání jeho bude marno. Rozsévači překážejí: *cesta ušlapaná, tvrdá*, na které sítě buď pošlapano, buď ptactvem sezobáno jest, *tvrdá skála*, na které rostlinka uchytiti se a kořínků zapustiti nemůže a *trní*, jež dusí a nedopřává vzrůstu semení klíčícímu.

Uvažujme dnes, *které jsou překážky, jež učitelé a vychovatelé brání, že nemůže všechny své svěřence tak vychovati a vypěstiti, jak toužebně si přeje* a horlivě se přičiňuje. — Odhalme upřímně *překážky zdárného vychovávání mládeže*.

1. Půda nezkyplená, cesta tvrdá, ušlapaná, nepřijímá do sebe setby. Žák z domu otcovského pro školu nepřipravený, rodičemi svými všelijak zhýčkaný, — jest také tou tvrdou půdou, na které všechno přičinění učitelův bez užitku, bez výsledku se jeví. Jsou případy — a kéž by jich raději ani nebylo — že domácnosti škola se zlehčuje; buď učitelé se tupí, nich se neslušně a neuctivě mluví, aneb jich práce se podceňuje, aneb dokonce křivě posuzuje. Jsou případy, kdy mnohá nařízení školy domácnosti za neprospěšná se prohlašují, a tak mnohý dovoluje sobě posuzovati, čeho neumí a čemu sám nerozumí. Ba, stává se, že doma žák vidí pravý opak toho, co ve škole se děje, slyší právě opak toho, co ve škole jako pravidlo života bylo mu vykládáno. Takovým jednáním dítko se kazí, smysl pro pořádek a právo se otupuje, a srdce žáků jest pak jako ta tvrdá, ušlapaná půda, na níž dobrá rada a nauky učitelův se neuchytí a neujmou.

Na svých cestách apoštolských přišel sv. apoštol Pavel ke Galatům, kmeni maloasijskému. Drahnou dobu rozséval tu slova Boží lidu, a četné pokřtil. Ale sotva krajinu opustil, přišli někteří falešní učitelé, kteří ihned jali se sv. Pavla zlehčovati, a koukol mezi pšenici rozsévajíce, mnohými bludy sv. učení promísili. Sv. Pavel, dověděl se o neblahém tom působení některých svůdců a spravedlivým hněvem naplněn, napsal Galatským list, v němž takto dí: *»A kdyby snad někdo, a třeba an' ň s nebe kázal vám mimo to, co my jsme vám kázali, proklet buď. Známο zajisté činím vám, žeť evangelium, kteréž kázáno jest ode mne, není podle člověka; neboť, aniž jsem já ho přijal, ani se mu naučil od člověka, ale skrze zjevení Ježíše Krista.«* (Gal. 1., 8., 11.)

A slova ta v mnohém ohledu platí i o nás. Ne výmysly své, ne nauky své, ale slovo Boží, naučení pravdy věčné, a neklamné výsledky dlouholeté zkušenosti tu ve škole vám podáváme. Kdo slova naše zlehčuje, práci naši podrývá a podkopává, ten koná práci neblahou, zlověstnou, za níž nepoděkuje mu nikdy národ a neodmění jej Hospodin. A my nic jiného si nepřejeme, než aby domácnost byla oporou školy, rodiče podporou učitelův. Kde tak se děje, tam blaze rodičům, kteří dočkají se dítek zdárných, blaze učitelům, ani uvidí utěšený výsledek svého dlouholetého namahání, a nejblaženěji ovšem dítkám, které odrostou pak jistě v lidi dobré, povahy šlechetné a mravů bezúhonných.

2. Vizme však jinou překážku dobrého vychování mládeže. Zrno mezi trní padlé nevydává užitku, neb trní spolu rostouc, dusí je. Nemůžef klas spolu s trním růsti; ale toto útlý klas obtáčí, oplétá, a konečně zničí. — Trní, toť jsou *špatní přátelé, zlí druhové*, v jichž společnosti žák žije, aneb jichž vyhledává. Není nad přítele dobrého, a nad obcování s lidmi dobrými, ušlechtilými. V dobré společnosti duch lidský nabývá poučení, povzbuzení a ušlechtnění. Ale ve spolku

s lidmi zlými, s druhy nehodnými, v obcování důvěrném s lidmi sobě nerovnými, věkem i povoláním rozdílnými — tam všeliký jemnocit a mravnost jen zkázu trpí. Zlá společnost v malé chvíli dovede zničit všechno, co my po řadu let jsme úzkostlivě pěstili. Nejznamenitější sochaři, stavitelé, malíři, po dlouhá století pracovali na zdobení a krášení města Říma. Největší díla umělecká vytvořili a tak Řím učinili prvním městem světovým. A přišli Vandalové, a v několika hodinách skoro všechnu tu krásu proměnili v trosky a zříceniny. Co vypěstila století, to zničeno několika okamžicích. — A přec jen stavět, vzdělávat, vychovávat — toť jest umění, toť zásluha lidská, — kazit, ničit, toť bídné povolání.

Zlá společnost, ve které byste se octli, pojednou dovede vás svést s pravé cesty, s dráhy poctivosti, mravnosti, — na cestu hříchu a nepravosti, na cestu zkázy a záhuby vlastní. Proto znovu vás varujeme: Sřeďte se lidí zlých, špatné společnosti! Jako trní každý z daleka se vyhne, aby oděvu neroztrhal, tak i vy varujte se nehodných, aby nezničily ve vás ono vzdělání a ušlechtilost duševní, k jaké my vás vezdy vedeme.

3. Třetí překážkou rozséváči byla — tvrdá skála. Zrno, jež na ni padá, nemůže vzejíti, ježto nemůže zapustiti kořenův. — Tvrdou skálou, o níž všechna naše slova jen se odrážejí, jest *tvrdohlavost, umíněnost* a jistá *vzdorovitost* mládeže. Od malička spíše k zlému než k dobrému každý člověk jest nakloněn. Toť všeobecný následek — jak víra naše nás učí — hříchu dědičného. — Již v tom nejmenším děcku, které ještě v klíně matky si hová, jeví se prví známky neposlušnosti a umíněnosti. — Chce provésti své, a nerado se podřizuje vůli rodičů.

A běda tam, kde přílišná a nepravá láska rodičů, tyto vrozené vady dítky přehlédá. Běda ditku, kterému ve všem se hová a povoluje! Takové ditko vzrůstá v chybách svých, přináší je s sebou do školy, — a tu jest již obtížno a nesebno odporným chybám je odnaučiti. — A vina není na nás, vina jest na těch, kteří majíce zrak přílišnou láskou zkalení, chyb těch přehlédli. A jaký jest toho následek? Jako na skále zrno nevzejde, tak i v duši vzdorovitosti a umíněnosti plné všechno povzbuzování a vychování se neujímá.

To jsou ony tři hlavní překážky zdárného vychování *zlehčování školy a učitelů v domácnosti, zlá společnost*, a konečně *umíněnost a vzdorovitost mládeže*. A jestli kdo vůbec s vámi to nejlepší smýšlí, jestli kdo upřímně v lidi dokonalé vás vychováti se snaží — jsou to vaši učitelé. Co nám v snáhách našich vadí, co nám jest překážkou, víme dobře. — Poznejte to i vy, hleďte překážky vašeho vzdělání překonati, jim se vyhnouti a pak každé slovo naše přinese užitek stonásobný ne nám, ale vám — pro celý život. Amen.

Promluva na II. neděli po Devítíku.

«Co chceš, ať tobě učiním?» On pak řekl:
 »Pane ať vidím.« I řekl Pán Ježíš: »Prohlédni, víra tvá tě uzdravila.« Luk. 18, 41.

Slavně a hlučně zahájen byl r. 1095 církevní sněm v Clermontu. Neobyčejné množství lidu shromážděno. Tu vystupuje na tribunu řečnickou papež Urban II. a ohnivou výmluvností líče strastiplné postavení východních křesťanů, o jichž utrpení poustevník Petr Amienský děsný obraz podal, tak dovedl nachádnouti přítomné, že mysl i srdce jedině k Jerusalemu upoutaná, podnět dávají

k památným křižáckým výpravám o osvobození křesťanů z rukou nelitostných moslemů. — Dnes též Církev slovy nadšeného Evangelisty mysl naši obrací na cestu k Jerusalému, na kteréž Pán učenníkům svým umučení a smrt předpovídá, na kteréž blíže Jericha uzdravuje zázrakem velikým žebračka-slepce, prosícího Ho o uzdravení. A prosba tohoto slepce »*Pane ať vidím*«, zdá se mi, nésti se stále i v dobách našich, ježto i nám všem po celý téměř život volati jest k Pánu »*Pane ať vidím*«.

Veškerá minulost lidského pokolení, veškeré osudy malých i velkých národů, osudy jednotlivců jsou pro nás knihou poučnou, Bohem samým danou. A nedovedeme-li v této knize živých obrazů čísti, nevidíme-li v nich prst Boží, cestu, po níž kráčetí máme, tápáme ve tmách, nevidíce v osudu jiných osud svůj. A tu třeba světla, třeba zraku a to tím spíše, ježto svět dnešní namoze slepotou raněn nevidí a nepoznává pravdu Boží, nepoznává krásu a potřebu ctností křesťanských, nepoznává velikost hříchu, nepoznává základních pravd svatého náboženství, nepoznává důstojnost a cíl člověka, a jestliže nepoznává, nedivno, že nemůže se žádati, aby na trní dozrávaly pro nás hrozny a na bodláčí fíky, že nemůže se sklízeti pšenice, kde se rozsíval koukol. A tato slepota jest pro nás vidoucí a věřící nejvš nebezpečna, neboť rozšiřuje tmu mezi lidmi a víme, že tmy způsobují, že ani vidoucí nevidí, neboť kdo vidí v čiré tmě? Aby vás tudíž tato duševní slepota neučinila duchovně slepými, hle škola bystří rozum i cit váš, učí vás volati prosebně k Pánu »*Pane ať vidím*«, ať neztratím víru, neztratím rozum, ať poznám vždy svůdce, který mne trhati a moje štěstí kaziti chce, ať znám přátely své, ať neoddávám se nepravostem, které kdybych chtěl vypočísti, znešvětil bych zajisté toto místo posvátné. Neboť mnohý z vás, jak na žáka pilného se sluší, na místo, aby učením se pilně obíral a v učení se duchem vnořil a z něj po čase jako potápěč některé pravdy na prospěch lidstva vynesl, maří den po dni věcmi, jež okrádají ho o čas. Zdaliž takový vroucí prosbu denně vysílati nemá k Bohu: »*Pane ať vidím*?« A naopak, kdo trochu prohlédá život lidský, ten školu považuje za chvíli, kdy lidský život se zušlechťuje, zpřijemňuje, on žizní po pravdě, oddává se jí celou duší. Ovšem i on hleděti si může zábav, zábav však slušných neumrtvujících tělo ni ducha, i on hleděti si může přátelství, přátelství ale takého, v němž mravy a pěkné způsoby se tříbí. Obvykle se soudívá, že pěkné způsoby jsou zvláštním příznakem lidí urozených, panský vychovaných a pohyblivých se spíše ve vyšších než v nižších třídách společnosti. Avšak není příčiny, proč by i nejchudší třídy neměly navzájem dbáti pěkných způsobů, právě jako nejbohatší. Člověku lze býti uhlazeným a vlídným třeba by měl jmění po skrovnu. Se zdvořilostí se daleko dojde a přece zdvořilost nic nestojí; jest to nejlacinější zboží na světě. Jest to nejskromnější krásné umění a přece tolik užítku a radosti působí, že by téměř učenosti rovnati se mělo. Lahodné způsoby jsou nejlepší pomůckou úspěchu v životě; ba mnohým nepodařilo se lecos jen proto, že neměli uhlazených mravů. Jestliže drsnost a hrubost v řeči zatarasuje dvěře, zavírá srdce působí vlídně, pěkné slovo jako kouzelný prach. Vlídnou řeči více získáš než sečí; řeč uctivá bez prospěchu bývá. A právě proto neměl by den uplynouti v životě vašem, ve kterémž by nesejpalí jste ruce jeden i druhý, prosíce Boha: »*Pane ať vidím co ku prospěchu duši mé, co ku prospěchu budoucím dnům mého života*.«

Prohlédnutí, jasné poznání všeho, což věděti máme, jest to první, čeho máme

na zemi potřebí. Máme-li jednou jako dospělí jednati, nesmíme o věcech důležitých smýšletí jako děti. Staral se Bůh, abychom jednou v dospělosti věku odložili, co bylo na nás dětinského, nerozumného. Řekl i k Synu svému *»Dal jsem tě v smlouvu lidu, za světlo národům, abys otevřel oči slepých a vyvedl ze zavření vězně a z domu žaláře ty, kdo sedí ve tmách«* (Is. 42, 7.) A proto k nám apoštol Páně volá: *»Nechodte, jako i pohané chodí v marnosti smyslu svého, majíce zaslepený rozum temností, odcizeni jsouce od života Božího skrze nevědomost, kteráž je v nich pro slepotu srdce jejich.«* (Efes. 4, 17—18.) Kristus, světlo pravé, kteráž osvěcuje každého člověka přicházejícího na svět, neodepře nám v nižádné případnosti života daru poznání toho, budeme-li vždy ve víře jeho, v tom, co nám ke spasení našemu zjevil, hledat osvěcení. Nyní ovšem na vás jest pracovati a to pilně pracovati. K zaslíbené zemi přichází se jen trpělivým kráčením ku předu. Prvé nežli možná kannanejských hroznů okusiti, zapotřebí s vděkem z rukou Božích přijati mannu, prvé nežli možná vejíti v zemi mlékem a medem oplývající, musí se v potu tváří pracovati, bojovati, a vše co blaho duše i těla tuší oddalovati. A tak i na vás jest nyní práce, abyste jednou z ní radovati se mohli. A ježto nyní osvěcení ducha vašeho třeba, abyste poznali, co duši vaší prospívá, což zbývá nám než denně volati *»Pane ať vidím!«*

Stane-li se tak, i vy uslyšíte *»Prohlédni, víra tvá tě uzdravila.«* Pak nebude třeba vám si naříkat: *»Čekali jsme na světlo, a aj tu tma. Makáme slepi stěnu a jako bez očí hmatáme v mrakotných místech jako mrtví.«* A aby tak se nestalo, obracím se při ukončení promluvy své k vám, kteří letům a silám mladosti se radující, domníváte se, že vám to uškoditi nemůže, pakli že opustivše cestu přímou, stezku ctnosti a kázně, těkati budete cestami křivými, cestami rozpásané nevole, cestami nekázně, cestami tmy, bojíte se světla, domnívajíc se, že při takovém počínání zbude ještě času dosti, obrátiti se na dráhu ctnosti a spásy. Nezapomeňte, že kvítko radosti, jež si utrhnutí hodláte na cestě křivé, onof uvadne, jakmile si je utrhnete a s jeho květem ta tam jest i radost vaše, nezůstavíc po sobě jenom žal a boj, bázeň a úzkosť, slzu a pláč. Nezapomeňte toho, nepodobujte se farizeům, jimž Pán řekl *»Na soud světa jsem přišel, aby ti, kteří nevidí, prozřeli, ti pak, kteří vidí, byli oslepeni.«* Což slyšíce, v hrdosti své namítají: *»A což jsme my snad také slepi?«* (Jan 9.) A Pán odpovídá: *»O kéž byste byli slepi«* t. j. kéž byste svou neumělost a slepotu poznali, tuť byste hříchu neměli, neboť byste se snažili slepoty duchovní se zhostiti. Ale pravíte, že vidíte, hřích větší máte.

Poznejte i vy nyní, že nyní pro vás doba jest, kdy snažiti se máte slepoty duševní se zhostiti, každé chvíle využítkujte ku svému prospěchu, žádný den nechť nemine, abyste nemohli říci, že ztratili jste ho. Síly k tomu dodá vám modlitba, dodá vám prosba k Pánu, jenž na slova prosícího *»Pane ať vidím«*, odvětil: *»Prohlédni, víra tvá tě uzdravila.«* Amen. -al.

Promluva na I. neděli postní.

Napsal BOH. J.

„Odejdiž, satane!“ Mth. 4., 10.

Jsou okamžiky v životě lidském, které mocně působí na život náš, na skutky naše a jednání. Jsou i doby v církevním roce, které mocněji a dojemněji mluví

k srdci člověka, než doby jiné. Doba taková jest i doba svatopostní. Ony krásné písně »Již jsem dost pracoval,« »Matka pláče, ruce spíná« zajisté bolestně dotýkají se srdce našeho. Doba svatopostní, doba pokání a shromáždění mysle připomíná nám, že dílo našeho vykoupení, o němž Kristus pracoval, se dokonalo, že brány nebes otevřeny těm, kdož jimi vstoupiti chtějí. I Kristus celým životem svým nás učil, On příklad dal nám co a jak činiti máme, abychom k životu věčnému došli, vždyť ne nadarmo volal *»Příklad! zajisté dal jsem Vám, abyste jako já činil, i vy činili.«* A posledních okamžicích života Spasitelova slyšíme slova a vidíme osoby, které výstrahou jsou nám. A o osobách těch a slovech Spasitelových krátce uvažovati chci v nedělích svatopostních. *) Počínám ve jménu Páně k našemu poučení a povzbuzení.

Pán Ježíš, když po krajinách palestýnských chodil a učením svým, které mnohými divy a zázraky potvrzoval, a kterým mnohé duše Otci svému nebeskému získával, fariseové a zákonníci nechtěli v něho uvěřiti, ano všemožným způsobem snažili se Krista u lidu zlehčiti, než, marně. Lid viděl v Něm svého dobrodince, Jeho svatost a zbožnost získávala mu srdce všech, zázraky, kteréž činil, utvrzovaly lid, že On, velikým je prorokem od Boha seslaným. Proto tím více fariseové a zákonníci nenáviděli Ježíše Nazaretského. Když pak ve třetím roce veřejného působení svého vzkřísil Spasitel Lazara, a když pověst o tomto zázraku roznášela se od města k městu, a když opět tím více posluchačů kolem Krista se shromažďovalo, rozhodli se nepřátelé Ježíšovi vykonati dílo, kterým by překazili další působení Jeho. Sešli se v radu a tázali se vespolek *»Co učiníme, neb člověk tento činí mnohé divy. Necháme-li Ho tak, všickni v něho uvěří.«* I usnuli se Jej usmrtiti. Bylo to v době svátků velikonočních, kdy tisícové lidu přicházeli do chrámu Jerusalemského, aby dle zákona Mojžíšova súčastnili se obětí a modliteb ve chrámě Šalamounově. A v těchto zástupech Židů bylo mnoho přívrženců Ježíšových a těch báli se fariseové a zákonníci, aby snad se nezbouřili, kdyby Pán Ježíš násilně byl jat souzen. I odhodlali se vykonati tajně, čeho veřejně vykonati se neodvážili. Proto hledali někoho, kdo by jim poradil, kdo by jim pomohl vykonati dílo bezbožné. A našel se člověk takový? Žel Bohu, našel se, a člověk ten byl Jidáš, jeden ze dvanácti apoštolů, kterého vyvolil Pán Ježíš k tomu, aby jednou rozšíval simě slova Božího. Jidáš vešel do rady židovské a pravil *»Co mi chcete dáti a já vám Ho zradím.«* I dali mu odměnu Krve, 30 stříbrných. Marně varoval jej Pán při poslední večeři, ano, Jidáš přijal z rukou Páně Nejsvětější Svátost Oltářní, kterou při poslední večeři Pán Ježíš ustanovil. Jidáš poddal se ďáblu, lakotou svou stal se z apoštola zrádcem! Až když vykonáno viděl dílo své, když tajně, v noci, na hoře Olivetské Pán zajat byl a na smrt odsouzen, zmizela láska Jidášova k penězům, peníze krve jej páliły a on vrátil je těm, od nichž je přijal, odešel a osidlem se oběsil. Mohl se ještě obrátiti kajicně k Spasiteli a Pán byl by mu zajisté odpustil, vždyť krátce před tím milost svou mu nabízel, ale on ji odmítl. Ďábel držel oběť svou a již ji nepustil, tak nekajicně dokonal apoštol, zrádce mistra svého.

A i dnes doba je zlá. Ďábel opět všemožným způsobem rozprostírá síť své. Dnes také podobní jsou fariseové a zákonníci, kteří snaží se ze srdcí křesťanů

*) Lze volně si upravit pro jednotlivou neděli. Cyklus těchto svatopostních promluv během času bude doplněn.

vyrvati Krista a jeho učení. Špatným tiskem, špatnými řečmi i příklady snaží se Krista zajmouti a odstraniti. Lichocením a hrozbou snaží se svět a synové jeho vykonati dílo zkázy. Všeomžným způsobem snaží se odvrátiti křesťany od Spasitele. I na Vás, snad již nyní, ale jistě v životě pozdějším učiněn bude útok, abyste opustili praporek Kristův, abyste zapřeli tu víru Svatováclavskou. O, pamatujte na slova Spasitele: »*Kdo mne vyzná před lidmi, toho vyznam i já před Otcem mým, jenž jest v nebesích.*« Všecky ztráty na světě, které nás snad potkají, nejsou ničím. Ale ztratiti Pána, ztratiti sv. víru, jest ztratiti duši svou; bez Boha, bez víry není života věčného, jest jen věčná smrt. Chraňte se hříchu, abyste neucinili sebe nešťastnými a neuvedli se na pokraj záhuby věčné, a af cokoliv Vás potká, neztrácejte důvěry v Boha, Bůh nedá Vás zkoušeti nad síly Vaše, ale dá Vám i milost, abyste vše mohli snést, On vše dobře učiní a k dobrému konci přivede. Pařte na Krista. Trpěl za nás a On volá k nám »*Pojďte ke mně všickni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já Vás občerstvim.*« On pomůže Vám, aby ďábel nesvedl duši Vaši, aby nevběhla do záhuby věčné, ale došla za Ježíšem k životu věčnému. Amen.

❖ RÚZNÉ ZPRÁVY. ❖

Z Katechetského spolku. Dne 16. ledna konána členská schůze, k níž thema dané »o methodě ve vyučování novému katechismu« přivábilo veliké množství členů. Théma za ochuravělého předsedu uvedl J. Šmejkal. — Všeobecně poukazováno na vhodnější rozdělení katechismu starého, na těžkopádnost definic dětem nepřístupných, na prosákllost katechismu hemžící i se germanismy. Leč pozdě bycha honiti. Katechismus jest přikázán a nezbyvá již jiného, leč požádati na příslušném místě, aby při novém jeho vydání i k přání katechetův se přihlédlo. Po tomto všeobecném bolu probírány jednotlivé otázky, při nichž o methodě vyučovací hovořeno, lepší, rozumu přístupnější postup zaznamenáván, neboť když má býti katechismus účelnou knihou, nestačí pouhý školní výklad k nesnadno pochopitelným slovům tištěným, s nimiž dítě počítá, jim se učí a snad nerozumí. Tak probrán bude celý velký katechismus. Předsedající sdělil ještě své vyznění o stavu úpravy poměrů katechetských o 7 hodí v schůzi zakončil přáním, aby i příštích schůzí se členstvo tak hojně účastňovalo.

Členské příspěvky složili: Vldpp. dpp.: Gerlach Dvořák, farář v Kmětnovsi, Václav Müller, c. k. profesor v Praze, dr. Jan Budař v Klatovech, Frant. Halbich na Smíchově, Frant. Neliba v Košířích, Frant. Holeček na Kr. Vinohradech a Petr Jiříček v Dašicích u Pardubic; dpp. Tomáš Coufal,

farář ve Veltrusích (20 K), Max Biedermann v Příbrami, Jan Wolf v Klatovech, Frant. Klenka v Bohdaneč, Emanuel Polák v Rokycanech, Karel Pejša v Sedlčanech, Jan Šandera Chrudimí, Frant. Žundálek v Žižkově, Frant. Kadeřábek v Českém Brodě (8 K), Frant. Čurda a Frant. Suchomel ve Vršovicích, František Příkop, c. k. profesor v Jičíně, František Břicháček v Písku, Jan Šmejkal, katecheta v Praze-VII. — Dpp. členové se žádají, aby nemeškali zapraviti členský příspěvek, který přijímá podnikátník spolku kat. Václ. Železný, v Praze na Karlově č. 1871-II.

Konkurs. Místo katechety na gymnasiu v Ml. Boleslavi. Žádosti minist. prostřednictvím c. k. zemské školní rady do 12. t. m.

Dotaz redakce. Jest snad některému důst. p. katechetovi znám — af již z vlastní či cizí praxe — speciální výnos školních úřadů (některé c. k. okresní či zemské šk. rady), jímž se stanoví, že katecheta na některé škole dekretem ustanovený s povinností i na jiných školách vyučovati kato!. náboženství až do nejvyššího počtu hodí zákonem stanovených, jedině na škole, při níž jest ustanoven, jest striktně vázán porad sboru učitelského se účastniti, a ke školám, na nichž počet svých hodin doplňuje, této povinnosti nemá? Prosím dpp. kollegy za laskavou zprávu.

BŘEZEN 1901.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

»VYCHOVATELE«

Ročník IV ☆ Číslo 3.

Rediguje JAN ŠMEJKAL.

Působení na cit ve výchově nábožensko-mravní.

Uvažuje JAN ŠMEJKAL.

Již v minulém čísle poukázáno bylo, že nemalou jest příčinou, proč mládež, mnohdy po prvním kroku ze dveří školy, spodními proudy společnosti uchvávena, kořistí se stává nejen atheistických individuí, nýbrž mnohdy přímo staví se proti náboženství, že při podávání, vštěpování pravd a to pravd zvláště tak abstraktních, jichž náboženství podává, příliš přihlíží se k rozumu, k úměrnému memorování, k bezrozumnému odřikávání definic, při čemž osobnosti chovancovy, jeho individuality se nedbá, se neuchvacuje čili zkrátka řečeno, že příliš vzdělává se rozum a ne též přiměřeně k tomu cit a vůle. V tom právě veliký úkol katechetův, aby dovedl naukou svou prostoupiti celého člověka, aby dovedl uchvátiti žákovo »já« pro pravdy podávané, aby dovedl nauku Kristovu a život dle ní postavit žákovi, jakožto basis, na niž by on stavěl pak vše ostatní, čeho k cíli tohoto života mu třeba. Zde důvod, proč školy jezuitské takových morálních výsledků dosáhly a věru, kdyby mnohdy zase v extrem nevěšly ve pěstění citu a vůle, že by vzorem býti mohly v působení svém. Dovede-li katecheta nauku svou vštípit posluchači tak, že říditkem mu v životě, pak práce jeho nebyla marna, pak dosáhl kulminačního bodu odkazu jemu daného božským učitelem, slovy »Jděte a uče.«

Leč k věci. Při úvaze o předmětu daném, neprve mane se nám otázka, pokud vzdělávati jest nám cit ve vyučování náboženství a důsledek pak ní, kterými prostředky možno ho dosíci.

Častokrát lze nám pozorovati při čtení různých úvah, k předmětu našemu se vztahujících, a to i v seriosních člancích, že pocit zaměňován s citem, až z psychologického stanoviska stavy jsou to zcela různé. Jsou zajisté city duševní stavy trpné a účinkují na duši tak jako pocity na tělo. Zejména mravní cit, jenž, jsa podstatou lidského svědomí, i částí, jest citu náboženského. S mravními city náboženské představy v úplném souladu jsou, ježto představují nám Boha jako ideal svatosti, jako mravného zákonodárce, jako nejvyššího soudce nad hříchy. Kde tento soulad, tam náboženské představy mravními city objasňovány, tam vzkveta cit pro krásu, cit pro blaho vezdejší, cit pro pravdu, cit pro blaho věčné.

Pohlížíme-li na cit, jako na jednotlivý akt, jako na schopnost mohutnosti citové vůbec, pak říci můžeme, že náboženský cit jest schopnost náboženskými představami pohnouti duši k přiměřenému citu a u mládeže užítí prostředků, kterými by dosáhla této schopnosti. Tím výchova citu náboženského se stává nevyhnutelná k výchově ducha křesťanského, kterýž veškero myšlení i jednání mládeže pronikati má. Nesmí se přehlédnouti, že city působí na snahy a tyto opět na vůli, čímž člověk k jednání přinucen. Vizme jen, jak k slušnému chování vůči dobrodinci vůle člověka vedena jest citem vděčnosti, jako cit hněvu prochvívá vůli proti utrhačům na cti a pod. A totéž děje se i při citech náboženských, které, když mravní snahy vzbudily, vůli nutí, abychom s dětinou láskou Boha ctili, dobrému svědomí se těšili a očekávali život věčný.

Máme-li však v paměti jen abstraktní náboženské pravdy, aniž by tyto nějak na cit působily, nemají tyto pravdy na vůli naši zcela žádného vlivu. My sice dobré známe, ale přece zlé konáme, protože poznané pravdy jsou jen v paměti naší, aniž by srdce při tom něco dojívalo, cítilo. Což zřejmo z příkladů. Jak mnoho znamenitých bohoslovců bylo špatnými křesťany, jak mnoho těch, kteří hloubajíc stále na mrtvém písmě buď bible či v jiné náboženské knize, apostaty se stali.

Náboženskými city vypěstiti se má hlavně ctnost, kteráž nadvládu obdržeti má nad vším ostatním, aby čeliti mohla smyslným žádostem, rozkošem a jiným nectnostem. Málo se dotkne zlosyna rozumný důvod k odvrácení jeho od špatných skutků, jestliže srdcem jeho nezachvějeme. Pošťestí-li se však nám vybavit v jeho srdci city, které by svědomí jeho výčitky činily, zhnusí se mu hřích, on rozhodne se zanechatí zlých skutků a ovládati své žádosti. Vizme jen kazatele v chrámě. Vzdělává-li řeči svou pouze rozum, přece, byť i řeči jeho byly sebe krásnější a důkladnější a tím i cennější, nepůsobí tolik, jako ten, jenž při dosti mělkých myšlénkách dovede udeřiti na struny srdce, kterými v posluchačích vzbudí takové city, jež v dobrém předsevzetí se zakotví. Není tudíž pochyby, že nábožensko-mravní výchova mládeže též na výchově náboženského citu spočívá, při čemž však, by uvarováno bylo všech krajností, jistých zásad nutno šetřiti.

(Pokračování.)

Promluva na II. neděli postní.

Napsal T. PLHAL.

»Pane, dobře jest nám zde býti.«

Krásný, utěšený zjev oslavuje dnešní sv. Evangelium. Místo divoké pouště, na niž jsme minule Syna Božího viděli, vede nás sv. Evangelista na horu, obestřenou nebeskou jasností, kde není žádného pokoušejícího satana, naopak kam přicházejí z ráje spravedliví, starý zákonodárce Mojžíš a obnovitel zpusťšené církve židovské Eliáš, aby rozmlouvali s božským zakladatelem zákona nového, Ježíšem Kristem. A události té účastní tři apoštolové, které Pán obzvláště miloval. Ti nebeským zjevem tak rozradostněni, že Petr z oplývající radosti srdce svého volá *»Pane, dobře jest nám zde býti.«* Proč Petr tak rychle zapomíná na svět, na vlnadnou krásu jeho, na rozkoše, které člověka k hroudě zemi vížou, tak že nerad se s nim loučí? Odpověď snadna. Petr viděl to, co oko lidské na zemi

nikdy nevidělo, slyšel to, co ucho jeho nikdy neslyšelo, slovem Petr poznal v částce velebnost Ježíše. A tato událost tak radostná se nám připomíná v době, kdy veškera mysl naše obrácena ke Kalvarii, kde tragedie světa dochází svého vrcholu? Ano, neboť i na kříži oslaven Ten, v jehož kříži i oslava a chlouba naše. *A že i na kříži oslaven byl Spasitel náš, přednětem buď svatopostní úvahy naší.*

Tělesným okem viděl-li kdo Krista pničího na dřevě kříže, viděl ovšem muže bolesti, poníženého a pohrdaného jako nejposlednějším z mužů. Vždyť již žalmista Páně, kladl mu v ústa jeho *»Já jsem jako červ a ne jako člověk, pohánění lidí a pourhel obce. Všichni, kteříž mne vidí, posmívají se mi, ohrnují své pysky proti mně a potřásají hlavami. Zbodali ruce moje i nohy moje a upjali mne tak, že sčisti mohou všechny mé kosti. Rozdělili sobě roucha má a o můj oděv metalí los.«* A aby předce patrné bylo, že z uložení Božího trpí vše to Kristus, aby učiniti mohl zadosť za hříchy celého světa, že trpí, jakož o něm David předpověděl, volá na kříži počátek onoho prorockého žalmu *»Eli! Eli! Lama sabachthani, t. j. Bože můj, Bože můj, proč Jsi mne opustil!«* I zdá se nám skutečně, že opustil Bůh Syna svého, ježto pomoci od nikud nejde, on umírá a duši svou nevýslovných bolestech vydechuje.

Pohledme však okem víry na kříž na Kalvarii a tajemné oslavení jeho spatříme. Židům na potupu káže Pilát ve třech tehdaž neživějších a nejrozšířenějších řečech nápis přibítí na kříž *»Ježíš Nazaretský, král židovský.«* Pilát nevědomky nástrojem se stává k oslavení ukřižovaného Ježíše, jenž skutečným jsa králem všech vyvolených na kříži trůní, s něho panuje, s ním přijde jednou soudit živé i mrtvé, jak sám praví o vítězství svého kříže: *»Až budu povýšen od země, všechny potáhnu k sobě.«* (Jan 12, 32.) A vskutku, pň na kříž táhne k sobě národy celého světa, kteří koří se Jemu — Ukřižovanému.

Pň na kříži, oslavuje sebe vítězstvím nad knížetem temností. Na kříži zahlazen hřích, na kříži úpis dluhu roztrhán, na kříži kníže tohoto světa pokořen, na kříži smrt přišedší pro hřích na svět zničena, na kříži smíření a milost vstoupily v život.

Pň na kříži oslavuje sebe vítězstvím nad srdci lidskými. Lotra jednoho zavrhuje, druhého na milost přijímá, jednoho vysvobozuje z milosrdenství, druhého zatracuje ze spravedlnosti, jednomu otvírá brány rajske, druhého nechává klesnouti zahynuti.

Pň na kříži, oslavuje sebe zázraky po vsí přírodě. Všecko stvoření koří se Ukřižovanému a uznává Jej za svého pána. Když sklonil svou nejsvětější hlavu, aby připustil jaksi smrti k Němu přistoupení, nebe se zachmuřuje a čirá tma obklopuje Jerusale, jako by slunce, nebe i země nechtělo patřiti, jak umírá Bůh-člověk, země se třese, hory se chví, skály pukají, vydávající tak způsobem svým skřek nad zatvrzelostí lidskou, která Boha-člověka křížuje, opona chrámová se trhá, označujíc ukončení působnosti své, hrobové se otvírají, vydávající kořist svou, mrtví vstávají a ukazují se v lidu, mrtví vstávají a Pán života umírá.

Pň na kříži, oslavuje se divy milosti své. Umlkají rázem diví rouhači shromáždění okolo kříže, a vidouce pobouření živlů nebeských i pozemských ustrašení bijí se v prsa a sklíčení s hlavou sklopenou až k zemi odcházejí, aby uvažovali o události tajemné, ano ti, kteří ještě před chvíli až do ochraptění volali: *»Ukřižuj ho«,* vyznávají *»Jistě syn Boží byl tento.«* A když později apoštolové kříž hlásají světu veškerému, jenž zatvrzelým židům byl k pohoršení, po-

hanům pak k bláznovství, řítí se modlářství chrámové a šalebné věštírny a znamení kříže trůní nad domy pohanskými, umučený vládne a panuje po všech končinách země. Vše nalézá hrob svůj v proudu času, trůnové se vyzdvihují a zase zacházejí, kříž jediný neselaben překonává bouře tolikerých věků do temnosti dnů, nesa svou zář a trůnem jsa věčné pravdy, vylévá jas svůj do temnosti nevěry.

A bude stkvíti se kříž a vítěziti nad mocnostmi nepřátelskými po všechny věky až do dne Páně, dokud nepřijde hodina, kdy opět zatřese se země, živlové se zbouří, kdy hvězdy padati budou s nebe a trouba volající mrtvé z hrobu zavzní.

Hle, kterak na kříži oslavil sebe Pán! Nuže miluj ho, miluj učení o kříži, miluj Ukřížovaného, neboť Ježíš na kříži rozpjatý rukama svými láskou i tebe obepíná. Spisovatel jeden vypravuje o mládenci z rodu vznešeného, jenž naružívou hrou a prostopášností o veškeré jmění se připravil. Jednoho dne, vida se býti na mizině, zuří a zlořeče vybízí Boha, aby ještě hůře s nim naložil, v jeho-li to moci. A vskutku ještě večer zlomiv si nohu, v bolestech na lůžko jest položen. Leč patrný soud Boží nepohne ho ještě k lítosti. Zlořečí dále »Bůh nalezá zalíbení v mé zkáze, nuže, nechť mi uloží, co nejhoršího, nechci míti podílu s vyvolenými.« Když taktó zoufale si počíná, přistupuje služebník k němu a šeptá mu »Pane můj, jeden z vašich nejlepších přátel žádá si s vámi se rozloučiti.« »Kdo to jest?« táže se. Tu vyňav služebník ze záhadří kříž s Ukřížovaným a dí: »Hle, tento jest váš nejlepší přítel. Ježíš Kristus nechce vašeho zahynutí, ale vše dobré vám žádá. On mohl dávno vás zavrhnouti od obličeje svého a neučinil toho, neboť i za vaši duši krev Jeho prolita.« Zaražen, hluboce pohnut upírá rouhač zrak svůj na kříž, takže roztály kry ledové jeho zatvrzelosti a slzy lítosti odčiňují hřích.

A vy byste nechtěli milovati toho, jenž tak také miluje vás. Představte si jen tu nesmírnou lásku Boha-člověka k nám a jsem přesvědčen, že k tomu Kristu, k jeho nauce se přitulíte a s dnešním sv. Petrem i vy k němu zvoláte »*Pane, dobře jest nám u Tebe býti!*« Amen.

Promluva na III. neděli postní.

Napsal

»Pán Ježíš vymítal zlého ducha, a ten byl němý.« Luk. 11, 14, 28.

Za časů Spasitelových a vůbec v starých dobách, dříve než moc ďáblava nad světem zlomena byla, zhusta vyskytovali se *lidé ďáblem posedlí*. Byli to nešťastníci, kteří stále jen svůdného hlasu ďáblava poslouchajíce, hřích na hřích páchali, ve služby ďáblavy vstoupili, až tento konečně opanoval zcela *nejen jich duši, ale i tělo*. Ďábel sám vstoupil v člověka takového a jeho duše i těla jako nástroje svého užíval.

Jako kdys v ráji ďábel v hada vstoupiv, skrze něho k prvním rodičům mluvil, tak týž svůdce později, nabyv vlády nad lidstvem, v lidi sobě oddané vstupoval, je sobě zcela podmaňoval a jako duši zatvrzelostí a nepřátelstvím

proti všemu, což bylo Boží, naplnil, tak často i tělo neduhy, jako oslepením neb němouťou ranil.

Smutný byl pohled na nešťastné takové lidi. Jedni zuřili hněvem, jiní rozumu pozbyvše, jako šílení si vedli, jiní pozbyli zraku neb řeči. Dle hodnověrných svědectví, byli mnozí kněží židovští, kteří důvěrnou modlitbou k Bohu toho dosáhli, že ďábel opustil člověka posedlého. —

Dnes zříme Spasitele, an zástupem přátel i nepřátel svých obkliččen, všemohoucím slovem svým kázal ďáblu z člověka odejiti, čili jak písmo svaté dí *ďábelství vymít.* —

A jak k tomu chovali se zástupové? Každý tak, jak o Kristu smýšlel. Ti, kdož slovy a skutky jeho přesvědčeni, pevně věřili, že jest Syn Boží a zaslíbený Messiáš, vidouce nový div, u víře své znovu jsou posileni. Poznávají, že Kristus jest Pánem a velitelem duchů zlých — a *»diví se.«*

Fariseové však, ti zapřísáhlí nepřátelé Spasitelovi, aby dojem zázraku seslabili a div popřeli, praví lidu: *»Tento vymítá zlé duchy pomocí Belzebuba, knížete zlých duchů.«* Jako by říci chtěli: »Kristus — jest pekla spojenec, jest svůdce, který se samým ďáblem ve spojení vešel. —

A konečně jiní, kteří až dosud lhosejní byli ke Kristu, nevidí ve skutku jeho žádného zázraku, *»pokoušejí ho, jiného znamení s nebe hledající a mluví tom asi smyslu: Toť není žádný veliký div, posedlé uzdravovat, toť i mnozí synové naši činí, — učí zázrak větší, buď na slunci neb na obloze — a pak uvěříme tobě. —*

Tak různě mluví o divu Spasitelovu. A Spasitel? Odmítá rouhavou řeč jejich a dokazuje, jak jest nesmyslna. Odpovídá v podobenství řka: *»Každé království samo proti sobě rozdělené zpusťne a dům na dům padne. Jestli že pak i satan proti sobě rozdělen jest, jak obstojí království jeho?«* —

Žádná říše, žádné město, kde svornosti není, kde obyvatelé v rozbroji a hněvu proti sobě jsou, navzájem se potírajíce, nemůž' obstáti. V domácích válkách a vnitřních bouřích zanikne. A mníte, že ďábel, ten chytrý a lstivý svůdce od počátku světa, tak jedná, že by sám proti sobě bojoval? Ten zajisté vlastní svou říši, kterou v lidech posedlých si založil, nezničí. Vždyť zlý zlému neuškodí, „vrána — vráně oči nevyklube.« Tak vyvrací Ježíš nesmyslnou řeč jejich, jakoby ďábla ďáblem vymítal. —

A k tomu poukazuje na kněží jejich, kteří ve jménu Hospodinově zlé duchy vymítali, podotýkaje: *»Jestliže pak já skrze Belzebuba zlé duchy vymítám, skrze koho je vymítají synové vaši?«* Fariseové pevně věřili, že jménem Hospodinovým tak činí. A totéž vidouce Spasitele činiti, bez příčiny, z pouhé zlomyšlnosti tvrdí, že pomocí ďábla zlé duchy vymítá. Jaká to zloba v jich řeči, jaká zaslepenost! Proto poukazuje na jednání jich Ježíš připojuje: *»V den soudu synové vaši vlastní, kteří ve mně věří, kteří jsou vaše krev, vašimi soudci budou.«*

Takovými slovy dokazuje Spasitel, že nelze ďábla ďáblem vymítati, ale pouze ve jménu Božím. A chtěje z toho dovoditi, že vymítaje ďábla, ukazuje se Pánem jeho a tudíž Bohem samým, pokračuje v podobenství novém: *»Když silný ozbrojenec ostríhá sině své, v pokoji jsou ty věci, kterými vládne. Pakli-by silnější než on přijde, přemohl jej, všecku jeho zbroj, v níž doufal odejme a loupež*

jeho rozdělí.« Jinými slovy: »Silného může jen silnější přemoci a vlády zbaviti; ďábla může jen ten, kdož mocnější jest jeho, poraziti. A to jest Pán sám, který řídí duchů dobrých i zlých vládne, — Hospodin Bůh.« Tak dokazuje Ježíš jasným soudem rozumu, že on, vymítaje ďábla — Bohem jest. —

A proto též poukazuje dále na přísloví, jež často říkávali: »*Kdo není se mnou, proti mně jest, a kdo neshromažďuje se mnou, rozptýluje.*« Nemohou za jedno býti ti, jichž skutky si odporují, nemůže spořivý s marnotratníkem se sbratřiti. Těmi slovy chce Kristus říci: »Já, když ruším to, což ďábel vystavěl, když moc jeho lámu a vládu jeho potírám, nemohu přec býti jeho společníkem a tovaryšem.« —

Těmito řečmi vyvrací Spasitel řeči odpůrců svých — Fariseů. Ukazuje na nesrovnalost a vnitřní odpor, jaký v slovech jich vlastních se jeví. —

Slepí o barvách mluvíti — toť zbytečno; on nepochopí. I Fariseové, nepřátelstvím proti Spasiteli zaslepeni jsou, nechápali slov jeho, ale v zatvrzelosti své setrvali i na dále.

A Ježíš, jenž prohlédá okem svým srdce a ledví člověka, znal i zatvrzelost a zlobu jejich a v novém podobenství věští konečně jich pád a záhubu, vypravuje dále: »*Když ďábel vyjde z člověka, chodí po místech suchých, hledaje odpočívati. A nenalezna dí: Vrátím se do domu svého odkud jsem vyšel; a přijda, nalezne jej chvoštíštem vyčištěným a ozdobeným. Tehdy jde a přijme k sobě jiných 7 duchů, horších nežli jest sám a vejdouce, přebývají tam. I jsou poslední věci toho člověka horší nežli první.*«

Slovy těmi chce poukázati Spasitel, jak Bůh národ židovský od modlářství, jež jest dílem ďábovým, očistil a k poznání pravého Boha přivedl. Ale nyní, když Krista uznati nechťi, *zlý duch ještě v horší podobě* k nim znovu se vrací — a tak sami v zaslepenosti a zatvrzelosti své v záhubu a odsouzení se řítí. —

Ten jest asi smysl dnešního vypravování. Ďábel, jenž kdysi lidi posednouti mohl, dnes ovšem již takové moci nemá; Kristus-Spasitel svou smrtí na kříži zlomil vládu jeho nad světem. Leč pokoušeti k zlému a v zatvrzelost, jež v záhubu věčnou vede, člověka uváděti — toť i nyní jest z dopuštění Božího v moci jeho. Proto neustávejte nikdy volati k Bohu slovy modlitby Páně »*Neuvod' nás v pokušení.*« Hleďte vždy s pomocí Boží na cestě ctnosti a křesťanské dokonalosti pokračovati, aby i o vás neplatila slova Spasitelova, že poslední věci člověka mnohdy horší bývají prvních. Amen.

Promluva na IV. neděli postní.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta.

»*Tedy vzal Ježíš chleby a rozdával sedícím.*« Jan. 6., 11.

Kdo bedlivě slovům sv. Evangelii naslouchá a hlouběji snaží se vníknouti v jejich smysl, tomu zajisté podivným zdá se býti, že Ježíš, který často blaženost věčnou v nebesích k svatební hostině královské, k hodům nádherným přirovnával, hladovící lid zde na zemi přece jen pokrmem nejednoduším sytil. Největší zajisté bylo jeho přání, aby život zde na zemi byl odleskem království jeho na

nebi, aby lidé aspoň částečně okoušeli zde onoho blaha, jež v království Otce jejich je čeká — a zatím sám pokrmem všedním, každodenním zapuzoval hlad jejich. Jak onen velký slib o nevýslovné blaženosti v nebesích s jednáním jeho dnešním máme srovnati?

Blaženost nebeskou přirovnáváje k hostině královské, nechce nikterak říci, že by vybrané pokrmy a skvostné hody byly odplatou nebešťanů. Štěstí a blaho vyvolených Páně jest *čistě duchovní*. Tělo proměněné, oslavené, pokrmů nebude potřebovati. A nasycuje zde na zemi lid po království Božím prahnoucí prostým chlebem, chce nám naznačiti, že *nemáme vyhledávati pokrmů vybraných, vzácných*, nýbrž se stravou nejjednoduší máme bráti za vděk.

Prodlme dnes u těchto slov a uvažujme krátce o *jednoduchosti pokrmů zlych následcích touhy po stravě zvláštní, vybrané, čili mlsnosti*.

1. Řecký mudrc Sokrates, procházejce se na tržišti athénském, kde nejvzácnější lahůdky bývaly vyloženy na prodej, říkal: »O těch ubohých lidí, kteří k nasycení svému tak různých věcí potřebují. Ti Bohu jsou nejpodobnější, kdo nejmiň potřebují, neboť Bůh nepotřebuje ničeho.« Slovy těmi chválil zajisté ty, kteří jednoduchým, prostým, pokrmem se spokojovali. —

Prostý, jednoduchý pokrm člověku nejlépe prospívá. Zachovává jeho tělesné zdraví, udržuje v čistosti a mravnosti i jeho duši. — Známa jest všeobecně ona až veliká skromnost a jednoduchost Sparfanů ve stravě. Polévka z chleba a krve zvířecí byla jich všeobecným, řekl bych národním jídlem. Dětem svým mimo tuto dávali jen chléb, mléko a vodu. A dokavad při své jednoduchosti v stravě setrvali, byli národem statným, čilým, byli na postrach všem svým nepřítelům. Jakmile od své jednoduchosti upustili, poklesli duševně, zchoulostivěli tělesně a veta bylo po jich slávě a samostatnosti.

Bůh jest nejlepší a nejpěchlivější hospodář. Dal nám v prostých darech přírody pokrm a nápoj nejprospěšnější. Voda jest nejlepší nápoj i lék, plody obilín jsou nejvydatnější pokrm. Vždyť přece sama věda lékařská to uznává a tím bezděky obdiv a největší dík vzdává Tvůrci světa. Věda učí, že nejpotřebnější látky a prvky, které člověk k uchování života svého potřebuje, a to *ve způsobu nejprůměrnějším a v poměru nejlepším* v chlebu se naleznají. —

Prostý, jednoduchý pokrm udržuje též člověka při zdraví a prodlužuje dni života jeho až k hranicím nejkrajnějším. Znamenitý toho doklad spatřujeme na sv. Pavlu Thebánském. Aby ušel pronásledování a mukám, jaká křesťané od pohanů zakoušeti musili, prchl na poušť. Jeskyně byla jeho příbytkem. Ovoce palmy bylo jediným jeho pokrmem, pramen poskytoval mu nápoj. A hle! Devadesát let žil takto na poušti. —

A nač hledati příkladů v minulosti? Přítomnost sama nás s dostatek poučuje. Pohledme na lidi střídme, prostou stravou se živící, na venkovany. Co je uchováva při stále svěžesti duševní a pevném zdraví? Vedle čerstvého vzduchu jest to zajisté prostý, jednoduchý pokrm, střídmost a nevyběračnost v jídle i v nápoji. —

2. Všimněme si však též mlsnosti a vyběračnosti v jídle a zlych následků jejich. Každé dítě od nejtělejšího věku jí jeví. Jest to vrozená žádostivost těla a očí, následky hříchu dědičného, jak naše věrouka učí. A bohužel! Jak často se tato náklonnost dítek k mlsnosti u jich rodičů přehlíží a za malichernost považuje! Ba převrácená jich láska mlsnost dítek ještě podporuje. A přece: *kde se jedná*

o vychování dítek, o vytvoření poctivé, pracovitě a spokojené povahy, tam nic není nepatrného, nic malicherného. —

Víte co z nepatrné mlsnosti u dítek povstává? Touha po životě pohodlném, nechuf ke práci, rozmařilost, podvod, ba i krádež. Co svedlo nerozumné hochy, jak dočítáme se, že skříně obchodnické obcházeli a odtud všeliké pamlsky brali? Snad již zakořeněná v nich náklonnost ke krádeži? Nikoli. Mlsnost to byla. — Co svedlo dívky, že doma na rodičích peníze si vyprosily, a je pak za malichernosti utratily, aneb dokonce peníze doma vzaly? Jich mlsavost. — Co mnohého nerozumce k tomu vedlo, že neznámé plody přírodní jedl, a tím v nebezpečí své vlastní zdraví, ba i život uvedl? Vrozená mlsnost. — Co svádí mnohou i dospívající dívku k nešetrnosti a rozmařilosti? Vyběračnost v jídle. A nač dále všechny ty neblahé následky mlsnosti vypočítáví? Nikterak nepřeháníme, když díme, že *zkaženého zdraví, rozmařilosti, nepočestného života, nepoctivosti v jednání u mnohého dospělého byla jediné ta příčina, že mlsnosti u věku svém mladém nedovedl krotiti. —*

Lord Byron, slavný básník anglický, nejvyšš nešťastný a nespokojený v životě svém, sám s pláčem se přiznává: »A proto života mého zdroj byl otráven, že z mládí srdce krotit nežádny mne neučil.« — Kdo nedovede záhy potlačiti v sobě choutky po různých pokrmech, nedovede později i ostatní touhy a žádosti krotiti, sejde se dráhy poctivosti, a veta po jeho štěstí. Vždyť pravé štěstí jediné ve *spokojenosti i s málem* se zakládá.

Na vás, milé dívky, na něž jednou péče o krb domácí a přípravu pokrmů připadne, v prvé řadě jest, abyste záhy přemohly každou vyběračnost v pokrmech, každou mlsnost. Slavný jeden muž krásně dí: »Jestli-že na toho muže máme pohlížeti jako na dobrodince svého pokolení, který učini, aby dvě stébla rostla tam, kde dříve rostlo jen jedno; dlužno nám neméně i onu dívku míti v úctě, která šetří a hledí co nejvíce využítkovati potravin, jež jsou plodem lidské práce.« (Smiles)

Proto, volám znovu, varujte se vši mlsnosti! Ježíš, ten otec náš nejlaskavější, který z lásky k nám i život svůj za nás položiti se nerozpakoval, při vši lásce své k lidstvu přece jen chlebem, pokrmem nejprostším jej sytil. V jeho království nemá nikdo umirati hladem a nikdo též umirati následkem labužnictví. I ti nejchudší mají v říši jeho přijati býti a nalézti pokrmu při bratrských hodech vzájemné lásky. On jako Bůh jest nejlepším živitelem lidstva stále ohroženého, že hladem zemře na tomto světě. Potřebujeme chleba vezdejšího, ale nemůžeme ho míti bez práce a přičinění, kterým si ho dobýváme a zasluhujeme, bez šetrnosti, která hospodaří s ovocem práce, bez skromnosti, která nevybírám a netouží po zvlátnostech, bez spravedlnosti a poctivosti, která zabezpečuje každému jeho majetek, a bez lásky, která rozdává všem potřebným a hladovicím. Těchto ctností vždy si važte, v nich snažte se prospívati, a tak budete vždy choditi v příkázáních Hospodinových. Amen. —



Promluva na V. neděli postní (smrtnou).

Napsal B. JIR.

»Bož Bože můj, proč jsi mne opustil?«
Mat. 27, 46.

Blíží se hodina třetí. Tma rozprostírá se po celé zemi. Lid s hrůzou táže se, co vše to znamená, co se děje. Na hoře Kalvarii shromáždění kolem kříže vidí, kterak končí jejich dílo, ale nikdo z nich nevrhá se na kolena, nikdo z nich nelká nad vinou svou. Jen Spasitel volá: »Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?« Než slova ta nejsou slova člověka zoufajícího nad nešťastným osudem svým, nejsou to slova člověka nešťastného. Slova ta pronáší Spasitel ve velikých bolestech, slova ta pronáší Vykupitel v okamžiku smrti, kdy duše již již loučí se od těla. Slovy těmi chtěl ukázat nám Spasitel, jak mnoho trpěl pro spasení naše, chtěl nám ukázat, co vše snášel, aby opět otevřel nám bránu nebes, která hříchem Adamovým nám byla zavřena.

Avšak mnozí volají tak, když do neštěstí upadnou, když dotkne se jich ruka Boží. Děsným úkazem doby naší je tak úžasný počet sebevražd. Ba dospěli jsme až tam, že nejen mládež sotva škole odrostlá, ale bohužel i mládež školní zbavuje se života, toho pokladu, ježž Bůh nám svěřil, abychom pracovali v tomto životě a život věčný si získali. A mnozí z příčin mnohdy tak malicherných toho daru Božího se zbavují. A kdo tu vzpomene na výstražná slova Spasitelova »*Pracujte dokavád jest den, nebo přichází noc, kde již nebudete moci pracovati.*« Není pevné víry, tudíž také není naděje v prozřetelnost Boží, a proto když neštěstí neb nehoda dolehá na člověka, tu on, nemaje pevné podpory, klesá; domnívá se, že Bůh jej opustil, že Bůh naň zapoměl a proto vlastní rukou zbavuje se života. Než ne Bůh opustil tebe, ale ty Jeho, můžeme zvolati na člověka takového. Bůh dopouští na nás nehody a neštěstí, aby nás zkoušel, aby pak tím větší odměny dát nám mohl. Vždyť i anděly, které v nebi stvořil, kteří z jeho rukou vyšli a kteří dokonalejší jsou nás tvorů, zkoušel, aby se přesvědčil, zda nebe si zasluhují. Zkouší tedy i nás. Jednoho jest potřebí, volal Kristus, a to jedno jest spasiti duši svou, získati ji života věčného. Jak smutný jest odchod z tohoto světa lidí těch, kteří sami života se zbavují. Chtějí zbaviti se neštěstí časného, ale upadají do neštěstí věčného, které žádným pokáním již napraviti nemohou, co jest nedokonáno, zůstane již nedokonaným.

Jestli snad chudoba jest toho příčinou, že mnozí života se zbavují, vízme jen Spasitele. Syn Boží byl, ale jako chudé dítko ve chlévě se narodil, za lůžko měl jesle, vystlané senem a slamou. Matička jeho chudá neměla ani čím by nahotu jeho přikryla. A když vyrostl, tu volal Spasitel »*Ptáci mají hnízda, lišky dou-pata, ale Syn člověka nemá kam by hlavu položil,*« a na kříži, o šat svůj oloupen Spasitel umírá.

Či snad příčinou toho pohana, potupa a posměch? Spasitel tak byl pronásledován a tupen, když již mezi nebem a zemí pněl, ani tu neumlkla ústa rouhavá a hle, on vše jako beránek tichý snášel a neotevřel úst svých, aby jim zlořečil, ale k Bohu Otci volá: »*Otče odpusť jim, neboť nevědí co činí.*« Proto buďme stateční. Mnohé kříže a těžkosti na nás čekají snad v životě, na nás snad naplní se přísloví: Koho Pán Bůh miluje, toho křížem navštěvuje. Sám Kristus volá k nám »*Chce-li kdo za mnou přijíti, zapří sebe sám, vezmi kříž svůj*

a následuj mne.« Mnohé snad jsou kříže, které sesílá neb sešle na nás Pán nesme je trpělivě a s odevzdaností do vůle Boží, nesme je za Ježíšem. Křížem k spasení. A ten Bůh spravedlivý a vševědoucí, on neuloží nám více než můžeme snést. A kdyby se nám zdálo, že klesneme, že kříž svůj neuneseme, s důvěrou a s oddaností volejme: »Bože mocný, Bože silný, posiluj víru mou, posiluj klešající naději mou; ne má, ale Tvá vůle se staň.« A ten Pán všehomoucí, o němž psáno »Protože ve mne doufal, vysvobodím ho.« On nám pomůže, on nás vytrhne z těžkosti, neboť když nouze největší, pomoc Boží nejbližší, on zaslíbil nám »*Tehdáž obrátí se zármutek Váš v radost, radovati se bude srdce vaše, a radosti vaši žádný neodejme od vás.*« Amen.

Promluva k prvnímu sv. přijímání.

Napsal JAN ŠMEJKAL, katecheta.

»A nyní dítky zůstaňte v Něm, abychom, až se ukáže, doufání měli a nebyli od Něho zahanbeni v příští Jeho.«
Jan I. 2, 28.

Buďte mi dnes vítáni, vy mladí křesťané, v nejkrásnější této chvíli vašeho žití, ve chvíli přijímání Těla a Krve Syna božího! Buďte mi dnes vítáni, i vy ostatní, kteří jste s dítky těmito spojeni vírou a láskou Kristovou, buďtež mi dnes též vítáni vy křesťanští rodičové a pěstounové jich, kteří je radostným srdcem svými dítky zvete! Ano, vaše to dítky! Jak mnoho krásného ve významu tom. Vaše to dítky, život ze života vašeho, vaše nejdražší jmění, váš nejlepší poklad, naděje vaší budoucnosti, útěcha vašeho stáří! Vaše to dítky, s nimiž dnes bych přál si, abyste duchovního podílu brali na posvátné této hostině.

Leč nejsou ony jen vaše, jsou spolu dítky Toho, jenž nejdobrotivějším Otcem nade všemi, jsou dítky Toho, kterým vašim dítkám onoho Ducha vlil, němž k Němu volati mohou »*Otče náš*«. A důležité jest, byste toho nezapoměli, že vlastně tomu náležejí, jenž vám jich toliko na čas svěřil a z nich, t. j. z vašeho chování k nim, účet žádati bude, že náležejí vlastně Tomu, jemuž jste jich zasvětili na křtu svatém, volajícího k Vám: »*Nechte miláckých přijítí ke mně, neboť jejich jest království Boží.*« A v tom, že jsou dítky Kristovými, v tom naše útěcha, naše radost.

Rodičové křesťanští! Zdaž jste vždy ve světle tom na ně shlíželi, zdaž jste vždy svou útěchu a lásku hledali v té lásce a péči, kterou jste nad nimi bděli, o ně se starali, za ně se modlili? Byl pravý a hlavní cíl vaší péče, vaší starostlivosti, vaší lásky, vaší modlitby, aby vždy byly zalíbení Boha trojjediného? A tomu-li tak, pak blaze vám a vy s radostí a s potěšením můžete v této velké chvíli na ně patřiti, kdy ony smlouvu novou činí s Ježíšem Kristem, v nejsvětější Svátosti. Dnes můžete před celým shromážděním jaksi blahým vědomím říci K čemu jsme jich byli vedli, k tomu ony v té drahé, krásné chvíli se sami zasvěcují. A proto ve vašem smyslu volám k dítkám těm s miláčkem Pána Ježíše: »*A nyní dítky zůstaňte v Něm, abychom, až se ukáže, doufání měli, a nebyli od Něho zahanbeni v příští Jeho.*«

Ano, tak píše sv. apoštol v listu svém. Koho tu míní? Žádného zajisté jiného, než Toho, komu celé srdce své daroval od okamžiku, kdy křestitel Páně na Něho poukázal, žádného jiného, než toho Mistra, kterého opustiti nemohl, když všichni Ho opustili, Jehož viděl umírat, slyšel Jeho krásnou závěť, v níž mu matku svou odporučil, Jehož v prorocké nadšenosti zřel, když již ostatních apoštolů na světě více nebylo. Ó, vidím v duchu toho ctihodného kmeta, vidím toho apoštolského biskupa na stolci svém v Efesu, vidím Miláčka Páně, kterak ještě na sklonku večera žití svého v mladistvé nadšenosti volá: »Ó, přijď, přijď můj milý a drahý Mistře,« vidím vetchého starce, osláblá pravice k posledu se zvedá, aby požeňání vylila na všechny, jež stali se dítky Božími skrze Pána Ježíše a tu zdá se, jak bych ho slyšel volati: »*A nyní dítky zůstaňte v Něm.*«

Posluchači moji! Jak vznešený to obraz horlivého, slávou Kristovou ozářeného apoštola Páně.

Než rcete, jak má se ta věc s vámi

Jste mnou ovšem ještě dnes vedeni ke Kristu a tudíž jako mládež jste Něm. Já vás vedu k Pánu Ježíši, učím vás Jej znáti, Jej ctíti, Jej milovati, a tak k Němu vás přivádím, než jedno mi nelze učiniti, způsobiti, jedno přesahuje síly mé — a to jest, že nemohu způsobiti, by u Něho a v Něm jste zůstali. To závisí předně od milosti Ducha sv., o niž nepřestaňte prositi Otce v nebesích každého dne, a která vám dojistá dána bude a pak od vaší vlastní dobré vůle. Budete-li chtíti — nepochybuji — že zůstanete v Něm. A co jest to *Něm zůstatí?* »*Zůstatí v Něm*« jest denně jako kvítek, jenž kališek svůj po paprsku slunečním obrací, srdce své paprskům milosti jeho otvírati, by vás prostoupila sv. bázeň, pravá litost. »*Zůstatí v Něm*«, t. j. v poznání jeho lásky růsti, vždy pevněji k Jeho vznešeným pravdám přilnouti. »*Zůstatí v Něm*«, t. j. i tehda, když ze školy vystoupíte a svých dobrých učitelů opustíte, ano, když dávno ústa má, která vás Jej učila znáti a milovati, umlknou, když i tehdaž uprostřed světa bezvěreckého a uprostřed lidí nekřesťanských zachováte ten nejdražší poklad duše své, zachováte svou víru, mravnost a ctnost. Ano, tehda — tehda, až vás opustí ti, kteří vás zvali dítky svými milými, tahdáž platí vám budou slova apoštola v plném znění: »*A nyní dítky zůstaňte v Něm, abychom, až se ukáže, doufání měli, a nebyli od Něho zahanbeni v příští jeho.*«

A s tímto úmyslem »zůstatí v Něm« po celý život, přistupte dnes k hodu nejsvětějšímu, a Ten, který dnes tělo vaše obydílím svým si činí, své království věčné za přibyték váš vám připraví, aby zůstal stále s vámi, když vy zůstali jste v žití svém v Něm. Amen.

❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧

Z Katechetského spolku. V předešlém měsíci každou středu konány byly členské schůze s rozhovorem o methodickém výkladě velkého katechismu. Na rozhovoru účast brána živě členy, a bohatost výkladu mnohými myšlénkami rozšířena. Způsobem tím probrán bude celý katechismus, aby postup a práce jednotlivců zkušenostmi druhých byla ulehčena. —

Výborová schůze spolková konala se *ve středu*, dne 20. m. února, o 2. hod. odpolední v čítárně Katolické Besedy. Přítomni byli členové výboru: Balcar, Halbich, Kobosil, Rotta, Sedlák, Šmejkal, Žák a Železný. Koll. Královec písemně svoji nepřítomnost omluvil. Z jednání výboru sdělujeme, že sneseno, stanovy spolkové řádně doplniti a pak budou-li valné schůze spolkové za souhlasu, přísluš-

ným úřadům předložit v žádost za schválení. Znění doplněných stanov bylo přečteno a jednomyslně schváleno. — Předložen seznam těch členů, kteří se hlásili o výtisk Podlahova Výkladu nového katechismu, a po návrhu koll. p. pokladníka přiknuto výtisk těm, kteří nejdéle jsouce členy, mají též příspěvky spolkové řádně splaceny. Koll. knihovník, lístkem dotyčným členům oznámí, že knihu obdrží a ji na jich účet pak jim poštu zašle.

Abyste hmotné poměry katechetů ve smyslu našich spravedlivých požadavků konečně upraveny byly, učiní výbor potřebné kroky u příslušných instancí. Koll. Sedlák předložil výboru praktickou mapu Palestiny z dob biblických staršího vydání, navrhuje, aby jí spolek vydal. Sneseno, ve schůzi členské mapu předložit, důkladně prohlédnouti a pak náhledy členů vyslechnouti. Kolega pokladník s potěšením oznamuje, že počet členů letos čile vzrůstá. Čítá spolek členů *zakládajících* 8, *činných* 83, *prispívajících* 48. Celkem 140 členů.

Ke spolku za členy přistoupili: vldp. PhDr. a ThDr. Lud. Škrda, farář a katecheta u sv. Jakuba v Praze; dp. Josef Špáta, katecheta v Čáslavi; dp. Václav Pavelka, katecheta v Domažlicích. dp. Rud. Šubrt, katecheta v Mladé Boleslavi a vldp. Dr. Antonín Višek, kníž.-arcib. školdozorce, notář a farář v Podskalí v Praze.

Členské příspěvky složili: Vldpp. dpp. Gerlach Dvořák, farář v Kmětnovsi, Dr. Lud. Škrda, farář u sv. Jakuba v Praze, Frant. Voříšek v Plzni, Frant. Cepník v Plané u Plzně, Josef Špáta v Čáslavi, Václav Pavelka v Domažlicích, Karel Traxler ve Veselí n. Lužnicí, Josef Forman v Chotěboři, Jaroslav Bušek v Benešově u Prahy, Rudolf Šubrt v Ml. Boleslavi, Josef Ruml, duchovní správce v Praze, Alois Možíš v Michli, Václav Sedlák z Březnice a Josef Kobosil v Plzni, Václav Stejskal, duchovní správce v Libni, Otakar Vosáho v Pardubicích, Jan Sládeček v Dobrovici, Karel Štella, duch. správce Řepích, František Voříšek, kat. v Plzni. — Dpp. členové se žádají, aby nezapomněli zapraviti členský příspěvek, který přijímá pokladník spolku Václav Železný, katecheta v Praze-II., č. 1871.

Jmenování. V Železný jmenován katechetou při měšť. škole v Novém Městě; Ferd. Halík, katechetou při měšť. škole v Bubnech; Jar. Dvořák, katechetou při obecné škole v Holešovicích; F. Čurda, katechetou při měšť. škole ve Vršovicích;

F. Holeček, katechetou při měšť. škole v Nuslích. Ad multos annos!

Konkurs. Místo katechety na c. k. reálce v Ml. Boleslavi. — Místo katechety na měšťanské škole ve Světlé n. L. (1400 K). Místo katechety na c. k. gymnasiu v Rychnově n. K.

Příčina malomoci kněžstva. Hlavní příčina malomoci kněžstva k probuzení a posile proudů konservativních jest u vlastních jeho kruhů vedoucích. Samozřejmě nemůže býti úkolem konservativních směrů, aby s každým »duchem času« šly, nebo s ním aspoň paktovaly, to by bylo v odporu s pojmem a podstatou konservatismu. Ale něco jiného jest státi na pravé výši doby, když jistým časovým proudům chceme čeliti. Starými cestami duchovenské výchovy a dosavadní běžnou úrovní pastorálního působení na ní založeného, nepodaří se za našich časů žádný nábožensko-podvrtný, žádný socialně-radikální proud zadržeti, protože *průměrem* na straně vůdců těch proudů jest vyšší úroveň, vyšší všestrannost, vzdělání a intelligence, což nejedem ze starších a přemnozí v mladších vrstvách kněžstva dobře chápají, čehož dokladem jsou nejedny pokusy, svědčící o nařazení a víře ve zdravé poslání. To je pole po mnoho desetiletí s *hůry* těžce zanedbávané a nenastane-li obrat, nedostaví-li se smysl a porozumění pro to, co tu a tam k životu se hlásí v nižším a *zvláště v mladším kleru*, snad ne vždy s povinným šetřením kázně, ale jistě s neskonalé hlubším porozuměním pro potřeby času, než jaké prokázali za posledních padesát let kruhy vrchní — pak je všechna naděje ve vznik a rozvoj dostatečně silné konservativní strany české pouhým lichým a naivním — snem. — »*Aletheia*« IV., 11.

Závist či co? »*Aletheia*« z IV. č. 11. se pozastavuje nad rozšířením prázdna v době vánoční na školách měšťanských a obecných v Praze a předmětí, a plna péče a starostí jest o školy venkovské. Nebylo by snad pánům z A. vhod, aby prázdno školám zmíněným vůbec bylo vzato a jim přidáno?

Listárna redakce. Frant. Pláček a Ad. Fux. Prosíme o poshovění. Bude uveřejněno přístě.

Prosba. Kolega, který pro nemoc ve finanční tísní se octl, hledá přítele, který by mu zapůjčil nebo ručil částku 86 zl. Adresu poví redaktor.

DUBEN 1901.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

»VYCHOVATELE«

Ročník IV

Číslo 4.

Rediguje JAN ŠMEJKAL.

Katechismus náš a katechismus Heidelberský.

Není to paralela obou katechismů, co chci psáti, netýká se to vůbec obsahu, nýbrž formy. Je zajisté známo čtenářům »Vychovatele«, jak byl přijat nový náš katechismus nepřátelskými listy a jak byl jimi rozcupován. Nechci říci, že by se *všecko* v novém katechismu zamlouvalo a že by opravy nepotřeboval, ale chci jenom krátce ukázat na známý dvojitý loket, kterým ony liberálně-pokrokové listy měří nám a protestantům.

Proč — ptám se — neodsoudili, či nezkritisovali oni pánové tak katechismus Heidelberský jako náš? Či je snad lepší (nemluvíme o stránce obsahové) stránka formální katechismu Heidelberského než našeho? Místo dlouhých důkazů uvádím zde doslova výňatek ze zmíněného Heidelberského katechismu. Čtenáři »Vychovatele« mají dosti znalosti metodiky, aby dovedli sami rozsouditi.

Na str. 86. kat. Heidelberského (V češtinu uvedl a otázky dle katechismu Dra. Heřmana z Roquesu rozebral: Jan Veselý, evanj. refor. fárář v Klášteře. V Praze, nákladem spolku Komenského v Praze. 1896.) jest otázka 94. — »Čeho žádá Bůh v přikázání prvním« — se odpovídá (nabeřte si co možno plně plíce dechu na tu větu!).

»V přikázání prvním žádá Bůh toho, abych pod ztrátou blaha a spasení duše své se varoval a utíkal všeho modlářství, čarodějnictví, pověřivého zažehnávání, světem nebo jiných tvorů vzývání (!); naproti tomu pak, abych jediného pravého Boha právě poznával, jemu samému se důvěřoval, ve vši pokoře a trpělivosti, od něho samého všeho dobrého očekával a jej z celého srdce miloval, jeho se bál a jej ctíl, pak bych raději všech stvoření se odřekl, než bych v tom nejmenším proti vůli jeho co činil.

1. Čeho tedy máš dle prvního přikázání varovati se a utíkat? Mám pod ztrátou blaha a spasení duše se varovati a utíkat všeho modlářství, čarodějnictví, pověřivého zažehnávání, světců nebo jiných tvorů vzývání. (Jan 5, 21. 3. Mojž. 19, 31. Mat. 4, 10.)

2. Co jest naproti tomu dle prvního přikázání povinnost tvá *nejprv*? Abych jediného pravého Boha právě poznával. (Jan 17, 3.) — »Co za tím?« Abych jemu samému se dověřoval. (Jerem. 17, 5, 7.) — »Co k tomu?« Abych ve vši pokoře a trpělivosti od něho samého všeho dobrého očekával. (I. Petr 5, 6. Zid. 10, 36. Žalm 104, 27.) — »Co nad to?« Abych jej z celého srdce miloval. (Mat. 22, 37.) — »Co přes to?« Abych se ho bál. (Kazat., 12, 13.) — »Co naposledy?« Abych jej ctíl. (I. Kor. 6, 20. Žalm I., 1. 2.)

3. »Kterak statečně a opravdově musíš to všecko činiti?« Tak, abych raději všeho stvoření se odřekl, než bych v tom nejmenším proti vůli jeho co či il. (Mat. 10, 37. Skutk. ap. 29.)

Potud katechismus Heidelberský. Zůmyslně nevkládali jsme poznámek mezi řádky, abychom nerušili souvislosti, činíme je — zběžně — teprve teď

I. Všeobecným pravidlem při vyučování dětí je, aby periody, jimž se mají učit, nebyly příliš dlouhé. To se pokládá za chybu i tenkrát, když se píše pro velké lidi, tím více je to chybou, mluví-li se k malým dětem. Naše odpověď na otázku 94. má v katechismu 10 a půl řádku — a to jest jedna perioda.

II. V otázkách, jež klademe dětem, má býti jakási pomoc dítěti, aby dle otázky řídící se samostatně, dále učilo se mysliti. Proto se zavrhuji (nebo lépe na nejmenší míru omezují otázky verbální, protože vedou k bezmyšlenkovitosti, k hádání. Ale rcete mi, oč jsou horší otázky verbální nežli otázky: »Co je povinnost tvá nejprve? Co za tím? Co k tomu? Co nad to? Co přes to? Co naposledy? (Ještě chybí otázky: Co pod tím? Co před tím? a Co kolem toho?)

Verbální otázky napovídají příliš mnoho, otázky tyto nic. Může býti otázek duchaprázdnějších a řemeslnějších než tyto?

A nedomnívej se nikdo, že citovaná ukázka jest jediná v celém katechismu. Ne, tím způsobem jest napsána celá ta knížečka o 116 stránkách formátu osmerkového. Zde jiný příklad

Na str. 97.: Což pak jest kořen zabití prvotně? Závist. (Jak. 3, 16.) — »Co po tom?« Nenávist. (I. Jan 2, 11.) — »Co nad to?« Hněv. (Jak. 1, 19, 20.) — »Co k tomu?« Mstivost. (Rím. 12, 19. atd.)

Ale přece něco pro rozmanitost. Na stránce 94. čteme: »2. Proč máš pilně do sboru Božího chodit nejpředněji?«

Abych se slovu Božímu učil. (Kazat. 4, 17.) — »Proč za druhé?« Abych svátosti užíval. (Sk. Ap. 20, 7.) — »Proč za třetí?« Abych Hospodina veřejně vzýval. (I. Tim. 2, 1. 2.) — »Proč za čtvrté?« Abych almužnu křesťanskou dával. (I. Kor. 16, 1. 2.)

Chcete, abych citoval ještě dále? Doufám, že netřeba. Co bylo uvedeno stačí úplně, abychom poznali, co je dokonalejší; zdaž katechismus náš či tento Heidelbergský. Nechť tedy jen pánové z tábora »Šk. O.« a tutti quanti metou nejprve před vlastním prahem než před cizím. — Opakuji ještě jednou ke konci, že také *všeck se mně nezdá správným* jak je to podáno v našem katechismu, ale od té doby, co jsem jej přirovnal ke katechismu Heidelbergskému, mizí mi skorem všechny ty nedokonalosti, vždyť ani po stránce formální (o obsahu jsem nemluvil) nemůže se ani z daleka měřiti s naším.

Kollegové! Uslyšíte-li kde *zlomyslnou* kritiku — nepravím nepříznivou, neboť kritika může býti nepříznivá a přece dobře míněná — à la »Šk. O.«, upozorněte kritiky tyto na katechismus Heidelbergský a ptejte se, proč toho také neodsoudili? Snad budou deklamovati o toleranci, ale ta výčitka už je příliš stará. A jak je stará, tak je hloupá; směšno by bylo tedy ještě dnes na ni reagovati.

Jako největší nesnášlivost vytýká se nám od protestantů všech barev učení o samospasitelnosti Církve. Nuže, jak rozumí této samospasitelnosti Církev?

»Církev katolická je samospasitelná« (dle starého katechismu), protože ona samojediná má *všecky* prostředky od Krista k spasení udělené. *Učením tímto se však netvrdí*, že už každý dojde proto spasení, poněvadž v Církvě jest; neboť chce-li kdo spasen býti, musí také všech prostředků k spasení věrně užívatí.

Také s tímto učením nikterak nezavrhují se ti, kdož beze vši vlastní vinny Církve neznají a protož údově její nejsou. *O těch doufáme, že jinou cestou dojdí mohou milosti Boží*, pokud Boha upřímně hledají a vůli jeho svědomitě zachovávají.

Nebo — dle nového katech. — »Církev katolická nazývá se proto, že podle ustanovení J. Krista jest jediná *řádným prostředkem*, skrze který mají lidé vedeni býti ke spasení, církvi samospasitelnou.

Kdo bez vlastní viny nenáleží k Církvi katolické, *může sice býti spasen* způsobem *mimořádným*, hledá-li upřímně pravdy a koná-li svědomitě vůli Boží, jak ji *poznává*; nedostává se mu však *mnoho* prostředků, by snáze a jistěji spasení došel.»

Protestanté učením o samospasitelnosti Církve rozumějí tak, jakoby Církev prohlášovala tím za odsouzené a zavržené všechny, kdož do Církve nenáleží. Ale kde — ptáme se — takové učení obsaženo jest v citovaných katechismech? Ať projdou protestanté všechny naše theologické spisy, nenaleznou nikde učení o samospasitelnosti Církve *v jejich smyslu*.

Ale nyní přirovnajte k tomu učení o »samospasitelnosti« Církve helvetské dle katechismu Heidelberského str. 48. otázka 52.

»Jak Tě potěšuje příští Kristovo k souzení živých i mrtvých?« — (Pozor na dech!) »Příští Kristovo k souzení živých i mrtvých potěšuje mě tak, že ve všech strastech a protivensvích téhož soudce, kterýž se napřed za mne postavil před soudem Božím a se mne všechno zlořečenství sňal, *s hlavou pozdvíženou* (!) s nebe očekávám, aby všechny své i *mé nepřátely*, u věčné zatracení zavrhl, *mne* pak s všemi vyvolenými vzal k sobě v radost a slávu svou nebeskou.«

Nechci se šířiti o té »pozdvížené hlavě«, ze které čísi — pokoru v nejvyšším stupni, upozorňuji toliko na tolerantní slova: »očekávám, aby všechny své i *mé nepřátely u věčné zatracení uvrhl* Že nás — katolíky — za své přátely nepovažují, je nesporné.

Církev katol. modlí se v litaniích ke všem svatým sice: »abys nepřátelé C. sv. ponížiti ráčil«, ale jen zde na zemi, aby tím ponížením *zde* došli spasení na věčnosti. Církev sv. na velký pátek zvlášť modlí se za židy, za jinověrce, za nevěrce — za spasení jejich, ale že by »s hlavou pozdvíženou očekávala, aby (Bůh) všechny své i její nepřátely u věčné zatracení uvrhl« — ne, toho Církev katol. nikdy neučila, nikdy nečinila.

Offensiva je v šachu z pravidla (ne vždy) lepší než defensiva. A nejen v šachu, i jinde někdy. Také my se samé tolerance jsme stále se jenom bránili proti těm patentovaným snášenlivcům, a také jsme to dopracovali. U mnohých se ujalo tak domnění, že jenom v Církvi katol. jsou stíny a v helvetské ještě samá záře. Je třeba proto také časem přijíti k tomu, zvláště nyní v době hesla »Los von Rom«

π. μ.

Promluva na Hod Boží velikonoční.

Napsal JAN ŠMEJKAL, katecheta.

Dí jí Ježíš: »Ženo co plačeš, koho hledáš?«
Jan 20, 15.

Vzkříšení? Jaké to mocné, uchvacující slovo! Vzkříšení! tak volá dnes Církev do celého světa, tak to zní v millionech duších křesťanských. Ale či a jaké vzkříšení? Vzkříšení Pána Ježíše, z mrtvých vstání Toho, jehož smrti nemohla se dočkat synagoga židovská. O, jak snažila se Světlo světa shasnouti, jak jásala, když zdálo se jí, že pokus se zdařil. Co platné však úsilí proti Světlu tomu. Ježíš Nazaretský vstal z mrtvých a zvěst o tom zní ještě dnes protivníkům Světla jako před dvaceti stoletími.

Dnes zcela jiným okem pohlížím na tebe, horo Kalvarská než před dvěma dny, když nad tebou se slunce v mrak zahalilo, neboť dnes andělské slovo

»Nebojte se,« vítězství pravdy dosvědčuje. A které pravdy? Pravdy, že člověk není stvořen pro pozemské blaho, ale že touha jeho se nese výše, ku věcem, pro něž milerád, když, toho potřebí i život pozemský obětuje. Právě tato pravda zdá se dnes odumíratí. Mnoho se dnes mluví o národnosti, o svobodě a právech člověka, ale nadšenost pro ně zůstává při pouhé deklamaci, k činu se neodvažuje. A nemůže býti jinak, když nejpřednější, idee: víra v Boha, víra v nesmrtnost člověka v pochybnost se běrou a do říše zastaralých bajek odkazují. — A protože je nám zřítí, že až dosud mnohá pravda, mnohá dobrá a vznešená věc musí přemáhati kruté překážky, takže se zdá, že lež a zloba vítězí, promluvu dnešní věnujme povzbuzení mysli úvahou, že cesta kříže, kterou již Pravda věčná ubíratí se musila i nám nutna, aby vzešel nám den vzkříšení.

Před Antiochem stála kdysi hrdinná matka synů Makabejských. Despota ví, jaký vliv žena ona s rodinou svou v lidu má a protož záleží mu ji podrobíti vůli a záměrům svým. Pokouší se slibováním, lichocením si ji nakloniti, ale slova jeho padají na skálu. On hrozí, vyhrůžky své splňuje, jednoho syna po druhém ji odnímá — leč hrozby jeho marny. Unaven lichotí nejmladšímu dítku jejímu, napíná všechno své umění, aby jen zmátl ubohou matku, ale vše nadarmo, ona raději sama klesá pod mečem jeho. Tak Antiochus vzdor útrapám a bolu matky vidí se býti přemožen.

Přátelé moji! Matka Makabejská plakala, ale její pláč nebyl slabostí, nýbrž obětí srdce jejího, neboť ona věděla co hledá, ona hledala a našla zalíbení Hospodina, Boha otců svých.

Antiochus, toť duch protikřesťanský našich dnů — matka synů Makabejských toť Církev katolická. Nevěra, vlastně lhůstojnost u víře ví a zná dobře, jaký vliv dosud Církev katolická na společnost lidskou má, a proto jí na tom záleží, aby autoritu, vážnost zlehčila, ba konečně zničila. Děje se to s počátku mnohými sliby, bezmyšlenkovitým odpadáním od víry otců, a když to nepomáhá, haní se, pohazuje se kalem, veřejných tribun se užívá, aby ji ve služebnících zhanobila, zničila, každý prostředek jí vhodný, jen aby zlehčena byla. Nic takovému Antiochu posvátným, ani světec, ani kniha poučná, kterou kdyby přečetl, k jinému závěru by přišel, jemu měřítkem jen okřídlená slova Richelieuova: »Dejte mi napsaná dvě slova a já pisatele přivedu k smrti.« — Co divu, že i Církev a našich dnech ve svých služebnících mnoho bolesti snášela, ale i jí platí útěchy plná slova Kristova: »Ženo, co pláčeš? Koho hledáš?« Její pláč není znamením malomyslnosti, ale nejpatrnějším znamením úcty k umučení Spasitele. Zármutek její nevysvitá snad z nehod, jež jí stihají na zemi, ale ze strasti, do níž vrženy bývají tisíce a tisíce duší zmámených.

Dnes možno každému, kdož by rmoutiti se chtěl nad touto rostoucí nevěrou a kdož by horšiti se chtěl nad odpadáváním od víry otců, zvolati: »Co pláčeš?« Zdaž v Církvi může jinak býti, než jak vidíš v životě jejího božského Zakladatele, v té Církvi, kterou apoštol zove »*duhovním tělem Kristovým*«. Proto jest ti v ní naleznouti takových, kteří jdou za Ním, z pouhého obyčeje, jiní zas sledují ji, když z ní mohou získati a nemohou-li, opouštějí ji a jdou za ziskem podáváním. Nechci dnes pokračovati v tomto rozboru poukazuje na lhůstojnost náboženskou dnů dnešních, ale pravím, že musí tak býti, aby křesťan jednou těšiti se mohl tím většimu vítězství nad pohoršením, nad zlem.

Rmoutíš se tedy nad stavem Církve svaté? Ó, nermuť se! Hledej v Církvi koho hledati máš, hledej v Církvi spasení své, pro které ona Bohem založena byla a jistě Boha i spasení své v ní najdeš. A jestliže cos pohoršuje tebe v Církvi, věz, že pohoršení to přichází proti vůli Církve, proti intencím jejího Zakladatele.

Viz v ní svého božského Mistra Ježíše Krista, jenž jsa Bohem-člověkem tolik trpěti musil, aby vítězství jeho bylo tak slavné. Na potupné dřevo kříže zloba přivedla hlavu nejsvětější, tam pní jako nejhorší ze zločinců a dnes? Hrobní kámen jest odvalen, neboť tmavý hrob nemohl na vždy upoutati Pána všemohoucího. Tak i pro mnohého z nás jest tento život pravým slzavým údolím, pravým křížem. Avšak, když nehoda za nehodou nás stíhá, když nikde nenalézáme útěchy, nikde útrpnosti, tu jedinou útěchu podává nám naděje, že i nás po utrpení vítězství čeká. Trp tedy, jako trpěl Kristus, jako trpí Církev.

Jak mnoho těch, kteří nikomu neublížili, ale milují bližního svého, podporují chudé, poučují nevědomé a pomáhají kde mohou a přece jsou nenáviděni, pomlouváni od lidí špatných a nešlechetných. Ó jak trpké jest nevinně trpěti. Avšak: »co pláčeš!« Oslavený Spasitel celý se pro lidi obětoval, žádnému neublížil, všem dobře či il a hle, nyní sedí na pravici Boží ve slávě nekonečné.

Kolik jest na světě ubožáků, kterými všichni lidé opovrhují. Ó, jak vás to boleti musí, když pro nezaviněnou chybu tělesnou hany a posměchu se vám dostává. »Co pláčeš?« Pohledte na Krista z hrobu povstalého. I Jemu, ač chybičky neměl, se posmívali a nyní sedí na pravici Boží ve slávě Jeho.

Jak mnoho jest chudoby ve světě a co tací vytrpěti musí! Od rána do večera údělem jim mozolná práce. A jak často ani té práce není k vezdejšímu chlebu. Chudého člověka si nikdo nevšimne, a když v nouzi nezaviněně postaven, hrubými slovy bývá ústy boháče odbyt. Však »co pláčeš?« Pohleď na Ježíše vzkříšeného! I on byl chudým. Může někdo býti ve větší chudobě zrozen? Může někdo ve větší chudobě zemřít?« A hle, nyní sedí na pravici Boha Otce všemohoucího. Snášej trpělivě chudobu svou, zachovej čisté, zbožné srdce a pak můžeš tam na onom světě očekávati život blažený — vítězství nad chudobou.

Každému tedy Církvi i jednotlivci jest den dnešní dnem útěchy, a ona slova: »Ženo, co pláčeš? Koho hledáš?« posilují Církev a každého z nás. Nuže, hledáš-li pravou spásu duše své, věz, že nelze ti tobež naléztí na jiné cestě, než na té, kterou ti ukázal Kristus Ježíš a toť cesta chudoby a zapírání, toť cesta velikého přemáhání, toť cesta bolu a obětování, cesta Kalvarská. Ó, viz jen tu cestu! Po cestě té kráčí Církev a proto vítězství ji čeká, majíc zaslíbení své ve památných slovech »a brány pekelné ji nepřemohou«, po cestě té kráčeje i my a dojdeme k vítězství věčnému, kde nám zníti bude věčné »Allelujah«. Amen.

Promluva na I. neděli po Velikonoci.

Napsal * * *

„Přišel Ježíš a stál uprostřed a řekl jim: Pokoj vám!“ Jan 20. 20.

Smutné doby nastaly apoštolům, když Spasitel, Pán a Mistr jich, na kříž byl přibit a později po smrti Svě ve hrob pochován. Veliká bázeň připadla na ně, když všude vůkol sebe jako moře rozbouřené zřeli nepřátele Ježíšovy, aní

hotovi byli každé chvíle i učenníky Jeho zajati, a spolu pochybnost zmocnila se jich, zda ten, jenž na potupný kříž byl vyzdvižen, jest v pravdě Bohem zaslíbený Vykupitel. — Proto zříme je, kterak zavřeni ve večeradle, horlivě o smrti Ježíšově rozmlouvají. Před zuřícími Farisei se zamikají a pochybnost svoji na vzájem hledí si vyvrátiti.

A jaká as byla jejich radost, když Ježíš mezi ně vstupuje, a oni vidí, že Pán jich vstal z hrobu! Strach před Židy mizí z duše jejich a pochybnost vyjasňuje se v to pevné vědomí, že Ježíš jest pravý Vykupitel. —

Pán vstupuje mezi ně, pozdravuje slovy »*Pokoj Vám.*« Táž slova, která nad kolébkou jeho kůrové andělští prozpězovali zvěstující: »*Na zemi pokoj lidem dobré vůle,*« táž slova sám Ježíš, opouštěje hrob svůj, k nim mluví.

Byl to krátký pozdrav »*Pokoj Vám.*« Israelité všude tohoto pozdravu užívali: při vstoupení do domu, při odchodu, při setkání vezdy říkali si navzájem »*Pokoj Vám.*« Ale v ústech Spasitelových slova tato měla veliký význam. Židé říkajíce: »*Pokoj Vám,*«, *vyjadřovali pouze přání*, jakoby říci chtěli: »*Hospodin dej Tobě pokoje.*« Ale Ježíš pozdravuje slovy: »*Pokoj Vám*« apoštolům hned též pokoj přináší. Slovu jeho odpovídá skutek. Neb v tu chvíli strach a bázeň z duše apoštolů mizí, a jistota klid a pokoj ji naplňují. Od té chvíle, ti chudí, v potu tváře chléb svůj rybolovem si vydělávající muži Galilejští, plní nadšení, beze statků se pouštějí v širý svět hlásat víru Kristovu. Od té doby neděsí se útrap a nepřátelství, ni muk, jež jim hrozí, ale radují se, že dáno jim pro jméno Kristovo trpěti; ba, což nejvíce podivuhodno, samé smrti se neděsí, ale odhodlaně a klidně hlavy své a těla katům odevzdávají a pokojně zmirají pro víru Ježíšovu.

V Ježíši, v jeho učení našli *pravý pokoj* ve všech okamžicích života, v náboženství Kristově našli útěchy v protivenstvích, posily v nedostacích, útěchy a pokoje v životě i smrti. — Vizme proto i my dnes, že *pravý pokoj duše a štěstí jediné v Bohu a ve víře Kristově spočívá*. Uvažujme krátce, že ani bohatství, ani sláva a moc pravý pokoj člověku neposkytují; ale že *pokoj duše a štěstí její jen v Bohu záleží*. —

V kruhu apoštolů jako člověk nešťastný, jako bídný zrádce zaznamenán jest Jidáš. Od mládí svého jen po bohatství, jen po penězích toužil. V hojnosti zlata a stříbra pokoje a štěstí své hledal. A kterak je našel? Když myslil, že touhu svou upokojí, že jest štěstí nejbližší, když oněch 30 stříbrných, též mzdu za svoji zradu, měl v rukou, v té chvíli byl pokoj a štěstí nejdále od něho. V penězích hledal pokoje — ale našel jen zoufalost a záhubu svoji. V bohatství hledal pokojný život — ale našel zatím bídnou smrt. —

A kdo byl bohatší nad krále Lydského Kroesa? Vždyť sám za nejšťastnějšího člověka v mylném domnění svém se považoval. A přece na hranici měl skončiti svůj život! A jediné volání: Solone, Solone, zachovalo jej před smrtí! Neb Solon, mudrc řecký, to byl, který mu řekl, že jediné *ctnosť činí člověka šťastným*. A Kýrus slyše slova ta, daroval Kroesovi život. Kdo v bohatství pokoje a štěstí hledá, nenalezne jich.

2. Jiní v moci a v slávě hledají pokoje. Proslavit se, chváleno býti, toť jest jediná jich snaha, v tom doufají nabýti klidu.

Jestli kdo na světě rychle slávy a moci získal, byl to zajisté císař francouzský Napoleon. Celá Francie se mu klaněla, ostatní Evropa před ním se

třásla, neb s vojskem svým trůny kácel a nové stavěl, a síle vojska jeho dlouho nedovedl žádný vzdorovati. Když jednou, na vrcholi moci a slávy své se nalezaje, hostinu připravil věrným svým přátelům, tázali se jej tito, který den v životě svého má za nejšťastnější? Zda ten, kdy koruna císařská na hlavě jeho poprvé se zaleskla, aneb onen, kdy v bitvě nepřátely spojené vítězně porazil. Napoleon, zamysliv se na krátko, děl »Nejšťastnější den života mého byl ten, kdy poprvé jsem přistoupil k sv. přijímání. Tu pokoj nebeský, klid a štěstí, jakého tu na světě nelze najíti — naplnily duši mou a ona chvíle nejkrásnější nevymizí nikdy z myslí mé.« Tak pravil v době své slávy. — A netrvalo dlouho, co potom tento neohrožený výbojce světa, opuštěn, slávy zbaven jako vyhnanec na skalnatém ostrově sv. Heleny poslední dny života svého trávil. A v čem našel v těchto hořkých dnech života klidu a pokoje? Písmo sv. bylo mu jediným a nejdražším společníkem. Nosil je stále u sebe. V jeho listech nalezal útěchy, pokoje a klidu.

V bohatství, slávě a moci ještě nikdo pravého pokoje nenalezl. Neboť tu vlastnost všechny tyto přednosti do sebe mají, že člověk nikdy na nich *nemá dosti*; ale stále více a více máti touží. Nádobu bezednou naplniti, toť nemožno. A takové nádobě podobá se touha po bohatství a slávě, a nelze ji nikdy cele upokojiti.

Pravý pokoj a klid jediné v Bohu záleží. Člověk Bohu oddaný i s málem jest spokojen. V chudobě nezoufá a nereptá na nepřízeň osudu, že statky pozemskými ohromně jej nadál, ale vzpomíná na slova Jobova: »Nah jsem na tento svět přišel, nah opět z něho odejdu.« Když neštěstí neb nehoda jej stihne, klidně i tuto ránu z rukou Božích přijímá. Vzpomíná na Krista ukřižovaného, který nejvíce trpěl, trpěl sám nevinný, za viny cizí. Pamatuje, že trpělivým snášením zásluhy své u Boha rozmnoží. — Člověk v Bohu oddaný neleká se konečně i toho, čeho bohové a lidé slaví obyčejně nejvíce se děsí, — *smrti*. Neb ví, že smrt jest jen přechodem z tohoto údolí slzavého v kraj věčné blaženosti. Doufá, že tam Kristus, vítěz nad smrtí a ďáblem, vstříc jemu vyjde, a s pozdravem: »*Pokoj Vám*«, uvede jej v sídlo blažených. Tak pravdu dí zajisté sv. Augustín, když praví: »*Nepokojné jest srdce mé Hospodine, dokud nespočine v Tobě.*« Amen.

Promluva na II. neděli velikonoční.

Napsal T. PLHAL.

»*Já jsem pastýř dobrý, znám své,
a znají mne mé.*« Jan 10, 14.

Za panování knížete Bořivoje v krajině okolo řeky Jizery žil kníže Hostimysl, jehož syn Ivan křesfanem se stav, život poustevnický vedl v hustých lesích nad říčkou Loděnicí. Když jednou kníže Bořivoj s družinou svou vyšel na lov, stalo se, že poraněna byla laň šípem, která mléko sv. Ivanu dávala. Bořivoj káže laň pronásledovati, při čemž tato k sv. Ivanu se utíká, který se slzami v očích, jak legenda vypráví, šíp vytáhl a ránu požehnal, jež ihned prý se zacelila.

Moji posluchači! V této zbožné legendě vidím obraz čtení dnešního sv. Evangelia. Laň — toť duše lidská, která stíhána rozličnými psotami a nehodami života, raněna bývá šípem hrozným — hříchem. Blaze však jí, zná-li ochránce

svého, ochránce mocného, kterýž slovy dnešního sv. Evangelia promlouvá: „*Já jsem pastýř dobrý, známť své, a znají mne mé.*« V pravdě On jediným pastýřem dobrým, který miloval ovce své více než-li sebe. A když protivníci Jeho, jež byli lupiči ovcí, žalovali naň, že bouří lid, On nehájil se, vždyť Ho znal lid, znala Ho ta ovce a viděla, co pro ni dělá, leč zmámena byvši, uvěřila spíše lupičům svým, než svému dobrému pastýři a volala o smrt Jeho. On však věděl, že Ho zase pozná a proto miloval ji dle vlastních slov: »*Většího milování nad to žádný nemá, než aby duši svou položil za přátely své,*« tím že umiraje za ni se modlil: »*Otče, odpusť jim, neboť nevědí co činí.*«

Modlitba jeho byla skutečně vyslyšena. Neboť sotva, že naklonil hlavu a vypustil duši, volá ten lid: *V pravdě, On byl Syn Boží.*

V pravdě, On byl Synem Božím! Ovce nešťastná, lide zaslepený, teprve nyní poznáváš, že to byl tvůj dobrý pastýř?

Ty's, posluchači milý, též taková ovce Kristova. Tvá duše brání se proti pronásledovatelům, pokušení, hříchu. Pozvedni hlavu k dobrému pastýři a uvidíš, že u Něho dojdeš ochrany, u Něho vyléčení bolného srdce svého. Poslyš mne, když dnes obraz dobrého pastýře před tebou rozvinu.

Král bavorský Maxmilián, pro svoji blahosklonost obyčejně Max zvaný, kdysi na cestě zastavil se v jistém poštovním místě, aby si odpočinul a koně vystřídal. Poštovní, byv dříve o tom zpraven, káže pokoj ozdobiti. Král zavítal, bavil se s příchozími, kteří přišli mu vzdáti hold, při čemž spozoroval zastřený obraz. Chtěje věděti, co asi znamená, sňal roušku a vidí svoji podobiznu, ale tak nepodobnou, že se sám až tomu usmál. »To mám býti já,« táže se poštovního, jenž zaražen vypráví, že zvykem místním jest v pokoji vždy zavěsiti obraz vznešeného hosta, a že on pro rychlost času tento zakoupil. Král se usmál a řekl: »Nyní vím, proč jste jej zakryl; já postarám se o obraz, kterýž byste zakrývati nemusel.«

Knězi přicházejícímu časem do přibytku křesfanského k nemocnému s nebeským králem, s Nejsvětější svátostí oltární, tu a tam jest zřítí obraz, který by možno-li zakryl rouškou před tím Nejsvětějším hostem, dílem pro jeho nezdařilost, dílem pro jeho nepřislušnost. Já především bych do každého přibytku dal místo všech obrazu různých, obraz dobrého pastýře dávajícího život za ovce své na kříži.

A proč? Proto, aby zapomenuto nebylo, zvláště v době soužení, dobrého pastýře — Ochránce nejvyššího.

Posluchači milý, budeš-li vyhnán moci odporých osudů aneb násilím zloby lidské z tichého podstřeší svého, a budeš-li semotam v myšlénkách blouditi, pozvedni hlavu svou vzhůru, rozjímej ten nad tebou se prastírající obraz pastýře dobrého, vydávajícího život za ovce své! Hle, On znal své, znal bolesti lidské a proto dal jim příklad, dle kterého řídití by se měli. Hle, on třikráte klesl pod tíží kříže svého, a nebyl by mohl pokročiti dále, kdyby mu jej nepomohl nésti Šimon. A ty nenesěš kříž tak těžký, jako nesl tvůj Spasitel; a přece ti ho pomáhá nésti tvůj Spasitel. Zeptej se sám sebe, zdali se ti utrpení tvé z počátku nevidělo býti tak veliké, tak hrozné, že's neměl za jiné, než že mu musíš podlehnouti. Ó, jen se zeptej sám sebe, svého srdce, svého svědomí a uslyšíš, přesvědčíš se úplně, že bys bez laskavé pomoci tvého Spasitele, že bys bez mocné ochrany tvého dobrého pastýře byl dávno ovcí ztracenou, že bys už dávno roz-

tříštěn ležel pod břemenem svých trampot, úzkostí, strastí a utrpení. Anebo snad se domníváš, že Spasitel tvůj, ta věčná a nevystihlá láska, která pro jednu ovci ztracenou 99 opouští a hledá, dokud ji nenalezne, nesmí ani dopustiti, abys trpěl?

Táží se, nemůže-li právě láska to býti, která tobě břímě horka i dne snášení dává, abys k cíli posledního pohodlněji, bezpečněji šťastněji došel? Ano, Spasitel, Pán náš vede nás údolím života k cíli překrásnému, vede nás cestou svých přikázání, jhem své svaté vůle. Než, tím ještě není vyčerpána láska dobrého pastýře o vci svou. Ukládá-li něco svatý Jeho zákon a tobě nelze to vykonati, slyš, tu se dobrý tvůj Pán spokojuje — tvou *vůli*. On vezme vůli tvou za skutek, — je-li jenom pokladnice našeho srdce naplněna dobrou vůlí: »tuh naše ruka nikdy prázdná není darů před obličejem Božím,« praví sv. Řehoř. — Jak, kdybyste hledali po všech končinách nekonečného světa, mohli byste najiti pána lepšího, nežli je váš Dobrý pastýř — Pán Ježíš. Věru, nejšťastnější ten, kdo po celý život nosí obraz Pána Ježíše v duši své. Neboť v čem může kdo své upokojení nalézt, ne-li ve slovech, v životě svého Vykupitele. A aby každý z nás stále tohoto průvodčího, tohoto ochránce měl před očima, odtud přání mé, aby obraz Dobrého pastýře v příbytku se nalézal.

Plutarch, pohanský spisovatel, vypravuje nám o hostině, při kteréž sedm mužů svého času nejmoudřejších sedělo a tento hovor vedlo. Periander, jeden ze sedmi mudrců řeckých, učinil ku spolustolujícím otázku, řka: »Co myslíte, který dům jest asi nejšťastnější?« — Každý z přítomných po svém rozumu hleděl odpověď dáti. Solon pravil: »Nejšťastnější dům jest ten, kde není žádného nespravedlivého majetku.« Thales byl v domněni, že ten, v němž všichni svoji povinnost jak náleží, konají. Kleobalus dal přednost onomu domu, kde domácí pán jest ode všech milován. Pittakus blahoslavlil dům, kde nedychtí se po bohatství. A tak každý z těch mudrců na danou otázku odpovídal. Já však myslím, že nejšťastnějším ten dům, ten příbytek, kde zbožní křesťané prodlévají, protože s nimi Dobrý pastýř, ku kterému oni se znají, protože s nimi Dobrý pastýř, který se k nim hlásí svým požehnáním, svojí dobrotou, milosrdenstvím a láskou.

Nuže, chovejte se tak, aby Dobrý pastýř znal se i k vám, plňte rozkazy jeho, a budete vpočteni mezi těmi, o nichž Pán v dnešním sv. Evangelium řekl: »Známt své«. Amen.

Promluva na III. neděli po Velikonoci.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta.

»Vy pak se budete rmoutiti, ale zármutek váš obrátí se v radost.« Jan 16, 20.

Prorok Ezechiel v nadšení všeteckém zřel kdysi ruku Hospodinovu, a na vytažena byla k němu. A v ní svinuta byla kniha, která náhle se otevřela před ním, a byla popsána z předu i ze zadu; a »*bylo v ní psáno nařikání a píseň žalostná a běda.*« (Ezech. 2. 9.)

Tajemná tato kniha jest *knihou života lidského*, v níž znamenány všechny skutky každého člověka od kolébky až ke hrobu. A na každé její stránce, kolik jest žalu a bolesti! Jako v přírodě léto se zimou, den s nocí se střídá, tak zajisté i v životě našem radost se žalostí, štěstí se zármutkem ruky si podávají. Život

náš tof dlouhý řetěz, utkaný z článků štěstí a neštěstí, blaha i zármutku? Sám Ježíš oznamuje tak svým apoštolům, an dí: »Vy pak se budete rmoutiti, ale *zármutek váš obrátí se v radost!*« Prodleme dnes u slov těch, a uvažme krátce, jakou *dobrou stránku zármutek v sobě chová.* —

1. Když za parného dne letního nebe se zachmuří a bouře se blíží, jak strašlivý a spolu velebný to úkaz v Boží přírodě! Vzdálené hřímání, klikaté blesky, z lůna mraků olověných vycházející, zajisté plodí jen úzkost vnitru člověka. A když bouře u vsí síle své se rozpoutá a posel Boží hřímá a láme mohutné stromy jako křehká stébla, pak zdá se nám jako by celá příroda se chvěla a konec její se blížil? Leč ponenáhlu divý boj sil přírodních umlká. Nebe se jasní, večerní hvězda jako poselkyně míru zasvitne — a záhy na úsvitě všechna příroda jako v nové větší kráse se zastkví. Děsná bouře jest jí jako koupelí, z níž matka země v novém rouše, v obrozené kráse vychází. —

A co jest bouře pro všechnu přírodu, to jest zármutek a bol pro duši člověka. I zármutek, naplní-li duši lidskou, ji všechnu zachmuří, zakalí; ale láme v ní výhonky vsí hříšně žádostivosti, láme v ní pýchu, a posílí v ní simě ctnosti, aby tato se vzdávala a nebyla udušena bejlím hříchu. »*Zármutek a utrpení jsou školou ctnosti.* Jimi duše naše nabývá střízlivosti a mírnosti. A Bůh, jenž vládne v moudrosti své světem, nikdy by nedopustil tolik soužení a nesesílal by jich hlavně na nejctnostnější lidi, kdyby nechtěl, aby ono bylo semenišťem útěchy, školou ctnosti, cvikem moudrosti, zkouškou trpělivosti, bojem o korunu nebeskou a branou slávy věčné.«

Kdy okázala se nám ctnosť zbožného Joba ve světle nejkrásnějším? Zajisté ne tehda, když bohat na statky pozemské, šťasten svými zdárnými dcerami a syny v zemi chaldejské žil, ale tehda, když ztrativ vše jmění, a oplakávaje smrt svých dítek, jako sirota opustěn seděl, a raněn jsa těžkým neduhem, s myslí Bohu odevzdanou opakoval stále »Budiž jméno Páně pochváleno!«

Duše, která trpí a lká, jest blízka Bohu svému, a duše, která šťastím oplývá často bývá daleko od Hospodina. Utrpení a zármutek jest jako Jakubův žebřík, po němž člověk vystupuje v říši ctnosti, k přibytku Boha věčného. Odtud volal často sv. Augustin: »Pane, zde pal, a řež — ale na věčnosti ušetři!«

Utrpení opravuje, tuží a zušlechtuje povahu člověka. Zármutek to byl, který slavné muže k nejlepšímu pracem byl nadchl. Slavný básník anglický Milton napsal svoji nejkrásnější báseň, své největší dílo »*Ztracený ráj*« tehda, když slepotou raněn, dcerám svým je diktoval. A tvůrce naší umělé hudby B. Smetana největší díla svá vytvořil právě tehda, když sluchu zbaven, nemohl více čarovným zvukům v jich naslouchati. Odtud vším právem dí jeden spisovatel »Co jest, co nejvíce a nejhlubších myšlének v člověku budí? Není to učenosť ani bohatství, ani radost. Utrpení to jest; a z té příčiny snad jest tolik soužení na světě. Anděl, jenž přicházel s nebe kalit vody a dodávat jí moci léčivé, nepřinášel snad lidstvu tolik dobra, jako anděl, jenž roznáší zármutek a utrpení po světě.«

2. Tak zármutek tříbí a zjemňuje povahu člověka. Ale zármutek často i více působí, *on člověka zcela proměňuje.* Zármutek často z hříšného, lehkomyšlného člověka činí zbožného kajícíka, činí světce. Jsou mnohé květiny, jichž libou vůni teprv tehda znamenáme, když jsme je v rukou rozeřeli. A tak jest i s mnohým člověkem. Teprv tehda život řádný, člověka důstojný vésti počne, když kalich

utrpení vypil až na dno. Nemoc, ztráta rodičů neb jiná bytost drahé, ztráta jmění, ta jej promění a uvede zpět na dráhu ctnosti. —

Co učinilo z Ignáce Loyolského tak neohroženého kazatele slova Božího, horlitele pro čest a slávu Boží? Byl přece v mládí svým vojín, jen po vřavě válečné a po hrdinství bitevním toužící. *Byla to nemoc.* Bolestná rána, kterou při obléhání města Pampelony utřžil, upoutala jej na lůžko, z kteréhož povstal pak zcela proměněn. Z vojína světského stal se vojín Ježíšův, hrdinný obhájce Cirkve katolické proti útokům bludné nauky protestantské.

A konečně zármutek a utrpení *pojišťují nám odměnu nebeskou.* Kdo získati chce korunu života věčného, musí se vykázati zásluhami. Ale zásluh nelze dobytí leda v boji, v utrpení. Život na zemi tof boj, boj proti hříchu, nepravosti, nepoctivosti, jež ze všech stran na člověka shlíží a svádí. Kdo chce zůstat na dráze ctnosti, musí se přemáhati, musí pokušení všelikému odíratí, ba mnohdy *musí i trpěti.* Ale slovo Kristovo *»Blahoslavení lkající, blahoslavení, kteří trpí pro spravedlnost,«* jest nám sladkou útěchou, jest nám posilou, abychom strádali a trpěli dále, a vyčkali té hodiny vykoupení, *»kdy Bůh setře slzu s oka člověka«* a přijme nás v život věčný. Jen zármutkem a utrpením vede cesta do blaženosti nebeské.

Když sv. Kateřina Sienská pro pomluvy a na cti utrhaní, jí činěné, hořce se rmoutila, zjevil se jí — jak v životě jejím čteme — sám Vykupitel. V pravici držel zlatou, drahokamy zdobenou korunu, v levici měl korunu trnovou. *»Vol jednu z nich, — ale to věz, že druhá bude ti nezbytně údělem v životě budoucím,«* — děl k ní. A sv. Kateřina nerozpakovala se ni okamžik a sáhla po koruně trnové. — A tak číňme i my. Všeliký zármutek snášeťme s myslí Bohu odevzdanou, majíce vždy na paměti, že Bůh dopouští ale neopouští, raní a opět zhojí, a nad to *»zármutek náš v radost obrátí.«* Amen.

❧ RÚZNÉ ZPRÁVY. ❧

Z Katechetského spolku. Minulý měsíc pokračováno bylo v methodickém výkladě velkého katechismu. Mnohé příklady a daný postup obohatil a přispěl k ulehčení práce při podávání pravd náboženských. Pokračováno bude až po svátcích.

Ke spolku za členy přistoupili: Dpp. Vladimír Hornov v Nov. Bydžově a Ant. Kubík v Rychnově n. K.

Členské příspěvky složili: Vldpp. a dpp. Josef Havránek, knížecí arcib. konsistorní rača a školdozorce v Praze 12 kor., Ant. Lór, říditel studentského konviktu v Příbrami, Otakar Hyněš, c. k. profesor v Rakovníku, Josef Světelský v Třebechovicích, Karel Iserle v Táboře, Frant. Knap v Holíčích, Josef Jirsa v Nové Pace, Boh. Pokorný v Roudnici a sv. Václ. záložna l. r. darovala spolku 40 korun. — Dpp. členové se žádají, aby nezapomněli zapraviti členský příspěvek, za uplynulý rok, který přijímá

pokladník spolku Václav Železný, katecheta v Praze-II., 1871.

Osobní. Dp. Frant. Loukota jmenován def. kat. v Bubnech, dp. Frant. Strnad, def. kat. v Litni, Karel Dušek v Dobříši, Jan Stiebor na Horách Břez. a Hugo Lang kat. v Dobřanech.

Pomoc v nouzi. Katecheta systemisovaný, který octl se nezaviněně v nouzi, může hledati pomoci u školních úřadů, právě tak, jako každý jiný učitel. Může ucházeti se buď o *»výpomoc«*, nebo o *»zálohu«*, nebo o obojí. Udělovati výpomoci i zálohy zůstavila sobě c. k. zemská školní rada. C. k. okresní školní rada je navrhuje. *»Výpomoci udělují se «* v nemocích a za obzvláštní příčině se *«* (vyn. zem. šk. r. z 2. června 1873.) *»Zálohy udělují se toliko definitivně ustanoveným osobám; částka zálohy nesmí přesahovati 25% požitků v po-*

čitatelých. Žádosti vyhoví se, byl-li žadatel nemocí nebo jinými nehodami uvržen do takové nezaviněné nouze okamžité, v které povolením zálohy pomoci nevyhnutelně nutné dojití může. Takovéto příčiny budtež prokázány vysvědčením lékařským a dle potřeby i jinými doklady věrohodnými. Každá záloha musí býti splacena nejdéle ve 20 lhůtách měsíčních. (Vyn. zem. šk. r. ze 17. dubna 1879.)

O naší remuneraci. Známo, že po dlouhá leta vyplácela se remunerace dle § 7. al. 2. zem. zák. ze dne 14. prosince 1888 t. j. $\frac{1}{25}$ základního služného za každou hodinu týdně. Dostával, tedy za třídu 64 zl. Předloním (nebo v loni) však kdosi vynalezl substituční normál, aby se katechetům pomohlo, t. j. základní číslo 8. (při 800 zl. zákl. služného; 7, při 700 zl. zákl. služ.), které se násobí 2 (počtem hodin týdeních) a toto opět počtem týdnů, prázdniny hlavní odpočítaje, tedy 44. Dle toho výpočtu dostával 49 zl. 28 kr. za jednu třídu. Dle nejnovější metody (právě jsem dostal o tom dopis), katechetům zase *přilepšeno* tím, že jim z remunerace ubráno, neboť počítá se jen počet vyučovaných hodin (svátky, prázdninové dni neb hodiny se odpočítají), při čemž se ovšem nikdo neptá, kterou třídu katecheta za přespočetnou má. Tak že v dotčeném případě remunerace za jednu třídu činí 28 zl. To ještě však nestačí. Okr. školní rada v K. katechetovi remuneraci počítá, ne za vyučované hodiny, nýbrž ode *dne oznámení svého* dotčenému katechetovi. (V případě našem od 15. května), ačkoli *zemská* školní rada měsíce před tím remuneraci dotčenému schválila. — Ben Akibo to jsi přece neviděl, aby takovým způsobem katechetům za tak drahotných poměrů bylo přidáváno.

Různosti. Služné učitelů a tudíž i katechetů v Vídni upraveno takto. Dosavadních 6 quinquenálek proměněno v 5 trienii a v 5 quaternii po 200 K po definitivě. Příbytečné pro ob. školy stanoveno 800 K, pro šk. měšť. 1000 K. Učitelstvo tam se ještě domáhá, aby postaveno bylo na roveň kancel. úřadnictvu obecnímu. A dosáhne toho, ježto samy okr. šk. rady se o to zasazují a nálada pro upravení takové vládné. A u nás? Novou úpravou čeká nás služné, jaké jsme měli — před $\frac{1}{4}$ stoletím. Neboť, aby platy katechetů byly jináče upraveny než učitelů, to sám, ač nejsem škarohlídem, nečekám. Těžko psáti satyru. — »Časopis katol. duchovenstva« ve článku sepsaném kanovníkem

drem. Skočdopolem, nemístnou horlivost, přívěsky na římskou formu (i zpěv při mši sv.) odsuzuje. — Co zvyků, dle náhledu našeho zlozvyků, v římských chrámech jest, a přece nikdo nesáhne k odstranění jich. Proč? Protože by narazily na odpor ustáleného zvyku. A u nás? — Prázdniny v Německu takto rozděleny. V letě prázdniny jsou čtyřnedělní (obyč. v červenci), mohou se však dle místních potřeb (žní) pošnovati. Mimo to jsou: prázdniny podzimní od 1.—15. října, vánoční (2 neděle), velkonoční (2 neděle), svatodušní (5 dnů). Na prázdniny úkoly dávatí zakázáno. — Dle posledních zpráv všechny věci o úpravě uč. platů, jež pronikly do veřejnosti, předčasný. Zem. šk. rada, zem. výbor, p. dr. Pražák, subkomité atd. ještě pracují. Parturiunt montes

Konkurs. Místo katechety na měšť. škole v Kostelci n. L. obsadí se definitivně. Žádost do konce dubna.

Statistika gymnasií a realek. Celkem jest 318 ústavů a to 212 gymnasií a 106 realek. Stát vydrží 159 g. a 68 r.; čtyři země si vydrží 16 g. a 29 r.; města 16 g. a 7 r.; biskupové 4 g.; řehole 13 g. atd. Vyučovací řeč česká je v 81 ústavech, německá v 175 ústavech, polská v 34, vláská v 8, rusínská ve 3, chorvatská v 6 a ultrakvistická v 11.

Alkoholismus dědičný? Francouzské »Annales medicopsychologiques« uvádějí několik případů přímé dědičnosti alkoholismu. Tak na př. Šest dítek jednoho muže, který se v pozdějším věku oddal pití lihovin a mrtvicí raněn, zemřel, bylo vychováno u svého strýce. Čtyři z nich, které se narodily dříve, než otec lihoviny pít počal, nejevily žádné náklonnosti k opilství. Ostatní dvě, ukazovaly již v 7. a 9. roce nápadnou náchylnost k pití vína. Strýc vychovával je velice přísně a vždy je trestal, když proti jeho zákazu pily lihoviny. A také se mu podařilo na nějaký čas jich touhu po lihovinách potlačit. Když však oba hoši byli u věku 16. a 18. let, počali opět v nápadnou vášnivost lihoviny pít a často zcela zpití přespali celé noci pod stěm.« Jablko nezapadne daleko od stromu. —a—

Listárna. A. F. Příbor. Methodika jest jednatelne poslána na patřičná místa. Článek bude uveřejněn. — Dokončení článku »Působení na cit ve výchově náboženskomravní« bylo nutno pro nedostatek místa odložití do květnového čísla.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

» VYCHOVATELE «

Ročník IV ☆ Číslo 5.

Rediguje JAN ŠMEJKAL.

Působení na cit ve výchově nábožensko-mravní.

• Dokončení.

První a to hlavní zásadou při působení na cit v hodinách náboženských jest a býti musí, že při působení na cit nesmí býti vyučování samo zanedbáváno, čili, že nauka musí cit předcházeti. Právem filosof Kaulich řekl »Poznání bez citu mrtvo, jako cit bez poznání mrtv.« A uvědomění si té zásady potřebno zvláště v dobách našich, kdy názor paedagogickými časopisy namnoze šířen, že stačí k dosažení pozemského cíle výchova pouze mravní. Ovšem, že lze ihned namítati, což pozemský život jediným cílem člověka?

A negativní odpověď nám dosvědčuje, že výchova na zřeteli musí míti cíl mnohem vyšší, cíl sahající daleko až za hrob. Na základě tohoto vyššího určení má se i veškerá výchova na náboženských zásadách zakládati, které nás k tomuto vyššímu cíli vedou, jak již Komenský a jiní paedagogové vycífovali.

Nesmí nás klamati mnohdy uspokojivý výsledek výchovy pouze mravní, ježto výsledek ten povětšinou nahodilý, který neodpovídá vždy k daným otázkám. Muž, atheista, všestranně vzdělán, mravních zásad, vidí utápět své příbuzné, kteří kdysi v zámožnosti žili, v nezaviněné bídě. Jemu těžce ublížili, nevěřil, že by je stihla odplata na tomto světě a přece stihl je tak krutý osud. Čí ruka v tento osud lidský zasáhla, táže se sám zdrcen? Nepředpojat poznává, že mravní výchova byť sebe dokonalejší, nestačí k dané otázce.

Ovšem moderní naše doba náboženskou výchovu i samo náboženství zastíniti se snaží časovými slovy osvěta, lidskost, vzdělání, jež pak dle nahodilé potřeby zaměňuje se zásadami náboženskými. Než bedlivě jest uvážiti, že namnoze tyto moderní principie snaží se odstraniti náboženství, zvláště tehdy, když poukázati mohou na nahodilý též výsledek výchovy mravní.

Mladík pouhých mravních zásad, atheista, domůže se u veřejnosti velmi slušného postavení. Zde mravní výchova nahodile člověku zdá se stačiti. Stačí však mu do opravdy? Co když zemrou mu rodiče i jeho nejdrazší bytost. Nevěře v Boha, se táže Odkud tyto pohromy? Dá mravní výchova jemu dostatečnou odpověď? Z těchto několika slov snad patrné, že výchova v mravních jenom zásadách v mnohém pokulhává a že podstatně se liší od výchovy naší, kde duch náboženský k vyššímu cíli směřuje, kde veškerý život a tudíž i pří-

prava k němu, výchova, zakládati se má na lásce k Bohu a k bližnímu. A proto nutno, aby pravdy náboženské nejprve rozumem poznány byly, mají-li trvalé dojmy vzbuditi a tím čeliti mnohým zásadám doby moderní. Že nauky náboženské hlavně k mravnosti přihlížejí a tím též podávají i více látky k vzbuzení náboženského citu, samozřejmo. Ovšem někdy rozvláčný jich výklad překáží síle a živosti citu. Leč neškodí to, ježto po delším výkladu, když život na náboženskou pravdu postaven, účinek vzbuzení citu bývá účinnější a přesvědčující.

Pravil jsem: život na náboženskou pravdu postaven. Ano, toť jiná podmínka zdárného působení katechety, aby výchova neděla se na úkor pravdy. Nepravda a zbožný klam může sice na cit na nějaký čas působiti, dvousečnou však zbrání jest, ježto po poznání klamu chovanec vůči pravdám náboženským státi se může nedůvěřivým, ano může zaměnit pravdu s bludem a blud s pravdou.

Uznávám, že vzbuzování citu náboženského jest práce velmi zdlouhavá, avšak v dobách našich nutna. Co platno vyhoví-li se nařízením osnovy a celý katechismus v roce se probere, když probrání to nezanechalo žádné semeno v duši, které v životě vzkypěti a vzrůstí má k ovoci dobrého, pravého křesťanského života, nejen dle těla ale i ducha.

Jak různý účinek bude míti výklad ku př. vlastností Božích, budu-li se vázati pouze slov katechismových aneb budu-li hleděti též cit náboženský při tom vzbuditi, t. j. představit žákům vševedoucnost, všudypřítomnost, svatost, spravedlnost způsobem tím, aby prochvél je cit bázně Boží, strach před zlem, aby vycítili tu lásku Boží, které se denně lidem dostává, naladiti mladistvé srdce dětině příkladem milé a dobročinné povahy Ježíše Krista, citem důvěry a vděčnosti v Boží všemohoucnost a prozřetelnost. A docílí se toho a vše v duši dětskou hluboko se vstípi, slova-li přednášejícího přesvědčením o pravdivosti slov pronesených budou prodechnuta tak, aby k srdcím doléhalo živé slovo. Tak jako žádného účinku nemají slova mravokárcova, jenž by nejprve sám mravy své kárati měl, protože slova kárná v ústech jeho nádech mají slov biblických o pokrytci, mrvě a břevnu, tak také bez účinku jsou slova toho, jenž mluví sice z plic, ale ne ze srdce.

Kristus, učitel učitelů, jak on vzorem nám! Živým slovem uchvacuje lid prostý, který lpí na rtech jeho i učený, který byť ne zevně, jistě potají obdivuje se jeho moci slova. On pravdy jim podává v podobenstvích, ku př. otce, aby vyjádřil poměr Boha k člověku, přirovnává přítomný život k době setby, pomrtný život k době žní; rájem nazývá věčnou blaženost a temností s červem hlodajícím stay hříšný.

Počínejme si zrovna tak v podobenstvích, v příkladech zbožných mužů hledejme prostředek k vzbuzení citu náboženského.

Jak častokráte pohled na zbožně modlícího se člověka i bezděky nás k pobožnosti vábí? Jaká dobrá předsevzetí vzbuzuje i v nás dospělých čtení životopisu svatých mučovníků? Tak vhodně procítěně vypravování biblické dějepřavy aneb ze života svatých samo již srdce dětské prochvívá, o čemž nejlépe svědčí, že častokráte slzí dojmem nad dějem. Na způsobu vypravování vůbec, jakož i na vhodnosti vyvolené látky velice záleží. Vždyť sami cítiti můžeme, že vypravování neprocítěně prázdňím jest, že dlouhé příklady unavují, přísné a tvrdé počínání odpuzuje, vykládání a blýskání se theologickou učeností před mládeží, že nemá zcela žádného účinku. Ve škole nemáme před sebou theology, ale

žactvo, jemuž vyšší theologické záhady nesrozumitelný. A kde není porozumění, tam také není žádný zájem, kde hlava pouze pracuje, tam zůstává srdce studeno. A to jest velice důležitě. Neboť pokud spokojíme se pouhou pamětí, budeme míti snad zmatek katechismu, při tom však chladné, nečinné křesťany, u nichž náboženství jest věcí rozumu a ne srdce a tím ani života.

To na mysli jsem měl při stížnostech na tu naši mládež. A nikdo zajisté neupře, že by mnohé nezvedenosti nebylo, kdyby to, co jí škola podala, zachovala a tím se řídila. Chybou jest, že sotva prah školní překročí, o náboženství neslyší a jsem přesvědčen, kdyby ku př. na školách pokračovacích aspoň hodina v každém ročníku týdně náboženství byla věnována, jehož výklad ovšem zcela na jiných zásadách by pak spočíval a k apologii pravd a k životu dennímu by směřoval, že by nebylo tolik nevěreckých individuí a že mnohá duše před zkázou byla by zachráněna, která nyní svůdcem jest mnoha duší jiných.

Promluva na IV. neděli po Velikonoci.

»Jdu k tomu, který mne poslal.«
Jan 16, 5.

Každý ze zkušenosti ví a zná, jak bolestno jest ztratiti dobrého přítele, jak bolestno rozžehnat se s oním, v jehož skládání veškerá naděje, jenž k srdci našemu přilnul. Zdaž nekrvácí nám srdce žalostí, když loučiti jest se nám s umírajícím otcem, s milenou matkou, když naposledy líbáme ruce žehnajícího otce a obejmáme slzice matku nás milující, abychom s ní se na vždy rozloučili? Tu srdce mluví slzy, když ústa žalostí mlčí.

Pochopujeme tudíž »zármutek, který naplnil srdce učeníků«, když Pán Ježíš, jich přemilý mistr, předpovídá jim, že přichází hodina odchodu jeho, aby je sirotky zanechal. A jak by nehořkovali a se nekormoutili? Jsouce mu po boku, zakoušejí radostí nevyslovných, pouhé slovo jeho je dojmá, skutkové jeho budí v nich víru, utvrzují naději, podněcují lásku. A nyní má od nich jíti, ač ještě nepřišlo království nebeské, ač posud nevyplnily se sny Israele. A kam se odebrá a na jakou cestu připravuje? K otázce té odpovídá: »Jdu k tomu, který mne poslal.«

Kam jdeme my? I my jdeme k tomu, který nás na zem poslal, abychom těžili s hřivnou svěřenou — a pak, vydávše účet z počínání svého, od otce spravedlivého vzali odměnu neb trest. Čím tedy těšiti se máme, vidouce svých milých docházeti po vykonaném úkolu k Bohu? Čím těšili se učeníci Páně, když mistr jich od nich se ubíral? Či neměl Pán, vždy tak laskavý, pro ně útěchy žádné? Bůh nezarmoutí, aniž by nepotěšil. Pročež ani učeníků svých v zármutek neponechal, ale potěšil je tím, že jde do nebe, do slávy věčné, k otci svému nebeskému.

Tři a třicet let byl stár veliký učitel Církve sv. Augustin, když mu matka jeho sv. Monika umřela. Jakkoliv se duch jeho nad smrtí milované matky kormoutil, přece nepodal se jemu úplně, ba více, napomínal sám syna svého Adeodata, by neplakal nad smrtí báby své, ježto věc to nepatřičná slzy vylévati nad smrtí křesťanky, kteráž svatý život vedouc, v Pánu zesnula. Když však po pohřbu přišel domů, a o samotě připomínal si mateřskou lásku, připomínal si starosti, kteréž s ním měla, bolesti, které jí způsobil, slzy, kteréž jí z očí vyloudil

svým životem, tu prý hořce plakal a bolestné slzy ronil. Tak i dodnes nelze ubránit se slzám, když smrt z náručí nám bere toho, jenž blízký byl srdci našemu. Vždyť Kristus sám bolestně plakal u hrobu svého přítele Lazara. Avšak příliš naříkati, příliš hořekovati — nepatřičné pro toho, kdo věrou proniknut, že smrt přechodem z tohoto světa ve svět nový, že počátkem nového žití, návratem toliko k Otci.

»Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět: opět opouštím svět a jdu k Otci« (Jan 16, 28) tak Spasitel sám o své smrti mluví. Ustaň tedy ty matko naříkati pro dítě své. Klesla ovšem do hrobu podpora, kterouž chtěla jsi sobě pro stáří odchovati, ale potěšíš tě vědomí, že jest na lepším světě, v životě blaženejším, na který se ty teprve těšíš. Zanech pláče však i ty milé dítě nad smrtí máteře neb otce svého! Odešli tobě do sídla, kde není pláče, ni bolesti.

Kdysi Kristus pravil k učeníkům svým: »Kdybyste mne milovali, radovali byste se, že jdu k Otci.« (Jan 14, 28.) K tomu dodává sv. Cyprián (De mortalitate) »Touto řečí vyučil nás Pán Ježíš, že když milí nám odcházejí, spíše radovati se máme než rmoutiti.« A není-li tomu tak? Zdaž není svět údolím slz? Má-li jen žebrák svůj kalich hořký a nemá-li ho i král na zlatoskvoucím trůně? Či jest snad někdo, kdož by říci mohl: soužení se mne nedotklo. Mnoho, mnoho musí člověk přetpěti. To však smrti přestává. Smrti setírá Bůh všelikou slzu z očí jeho a dává mu: »čeho oko nevidělo, ani ucho neslychalo, ani na srdce lidské vstoupilo« (1. Kor. 2, 9.), neboť On sám jeho odplatou, odměnou, trestem.

Toho vědom si na př. byl sv. František Borgiáš, když dověděl se, že dcera jeho hraběnka z Lormy zemřela. Svátý muž tento, jenž opustil slavné jméno, bohatství, vládu a vše, co svět rozkošným má, a knězem se stal, šel právě ke královně, když poslové zvěstovali smutnou mu zprávu. Přejda ke dvoru, duši hraběncinu do modlitby královniny doporučil. »Kterak to?« domlouvala mu královna. »Zdaž kdo viděl kdy takového otce, jemuž by smrt dceřina tak malé hoře způsobila.« »Bylať mi dána,« odpověděl sluha Boží, »a nyní Pán mi ji zase vzal. Nemám-li díky vzdávati, že mi ji tak dlouho ponechal a nyní ji vzal, jak doufám, do věčné své slávy, abych se s ní, bude-li to vůle Boží, opět shledal.«

Ano, shledáme se, užijeme všechny ty, kteří nás na věčnost přešli. Užijeme, nalezneme ty, které ledová ruka smrti z náručí nám vydrala, které nebe pevnými svazky lásky a přibuzenství s námi spojilo. Tím těšil sv. Augustin Sapidu, kteráž příliš truchlila nad smrtí milého bratra svého. Těšil ji, že ho opět uží a praví k ní: »Vzhůru pozdvihni srdce své a oči tvoje vyschnou!« (Epist. 248.) Tak těšil i sv. Eduard, král a vyznavač Páně, manželku svou Editu. »Edito, neplač, neumru,« tak volá posledním stonem svého hlasu, »ale věčně živ budu, jak doufám, že milostí Boží z tohoto údolí smrti vejdu do země živých.«

A tato slova sv. Eduarda přijmi a připuť k srdci svému i ty, křesťane milý, když smrt uchvacuje někoho z těch, jež srdce tvé miluje.

Tak těšme se všichni. Patřme vzhůru, tam jsou, kteří svazkem lásky a krve s námi byli spojeni. Maličko, a zase užijeme je, vždyť i my jdeme tam, kdež oni jsou. Vede tam sice cesta trním poseta, kamenitá, ouzká, drsná, ale potřebí jen kratičké námahy a dojdeme ji. Kristus Pán sám ukázal nám cestu tu. Té cesty se držme, té cesty se nespouštějme a dojistá dostaneme se k Otci nebeskému, kamž i Kristus po pozemské své pouti odešel, dostaneme se k svým milým, kteří, až se otevře ta zlatí nebes brána, nám v ústrety přijdou, přikvapí, přiletí.

O jaká to bude radost, až vzejde ono krásné, ono veliké jitro všeobecného vstání z mrtvých, až Ježíš hlasu svého nad hroby zvedne, pak jedněmi ústy velebíti budeme moudrost a lásku Otce v nebesích, ježto se přesvědčíme, že ta černá smrt konečně přece byla jen k zisku a prospěchu. Amen. —β

Promluva na V. neděli po Velikonoci.

Napsal * * *

»Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dáť vám.«
Jan 16, 23.

Jako dříve těšil Pán Ježíš apoštoly, truchlící nad odchodem Jeho, zaslíbením, že sešle jim Utěšitele Ducha sv., tak v dnešním sv. Evangelii ukazuje jim na jiný prostředek, jimž útěchy ve svém zármutku a posily ve svých pracích získají, a ten jest: *modlitba*. Spasitel, nedostižný vzor všech ctností, znovu doporučuje jim ještě v posledních okamžicích svého s nimi obcování onen vznešený úkon, jenž člověka nad všechny jiné tvory povznáší, modlitbu.

Ježíš učil sám své věrné modlití. On to byl, jenž vzoru modlitby: »Otče náš« apoštoly naučil. A od nich přijali modlitbu tuto všichni, kdož ku Kristu se hlásí. Od těch dob zavznívají slova modlitby té po všem světě, kam jen noha hlasatelů víry Kristovy mohla dostoupiti. Jí učila nás všechny, již tehdy, když na klíně svém nás chovala, naše matka. A sotva jazyk náš byl schopen vysloviti několik málo slov, již tehda slova matčina opakujice, v slabou mysl svou ukládali jsme poněmhu sv. tu modlitbu. Modlitbou Páně počalo všechno naše vyučování náboženské v síních školních. A modlitbu tu v tisíci různých jazycích v rozličných potřebách každodenně k nebesům vysílají nesčetní zástupové křesťanů.

A Spasitel netoliko slovem, ale i příkladem učil své věrné modlití. Sv. Evangelium na mnoha místech nám vypravuje, že Ježíš často se vzdálil od učeníků, aby se v soukromí modlil, ba i více, že mnohé noci probděl, spánku si odepíraje *na modlitbě*. Dříve než počal veřejně učiti, 40 dní na poušti trval na modlitbách, a modlitbou též skončil na cestě do zahrady Getsemani učitelství svůj úřad. A za koho se modlil? Sám hříchu nemaje a potřeb nižádných neznaje, nemodlil se za sebe, ale za své apoštoly a za všechny, kteří jednou skrze slovo jejich v něho uvěří. V modlitbu svou pojal všechny, tedy i nás, požehnání a milosti chtěje nám vyprositi u Otce svého v nebesích. A na rozloučenou znovu apoštoly odkazuje k modlitbě řka: »*Budete-li zač prositi Otce mého ve jménu mém, dáť vám.*«

Slova Kristova neplatí však jen apoštolům jeho, platíť zajisté i nám. Kristus doporučí i nám modlitbu *jako nejlepší útěchu* ve všelikých protiventstvích a *nejmocnější posilu* při všech našich pracích.

1. Vždycky jsou hvězdy na nebi. Leč my hledáme a vidíme je jen, když jest noc. Vždycky jest věčný Bůh nad námi, a člověk hledá pomoci jeho obyčejně jen v neštěstí a zármutku, jindy naň často zapomínaje. Když neštěstí křesťana stihne, když Bohem na věčnost jest povolán některý z drahých jeho přátel, aneb když sám nemocí stížen jest, v čem může najíti útěchy a polehčení? Jen v modlitbě. Ona jest nejlepším lékem bolem zraněné jeho duše.

Velký trpitel starozákonní, Job, jasným jest toho příkladem. Oplýval bohatstvím na statcích svých, Bůh požehnal jej i zdárnými dětmi — a v několika

hodinách, z dopuštění Hospodinova — přišel o všechno. Blesk s nebe pobil jeho stáda, a ta, která zůstala, uloupena mu byla nepřátely; synové a dcery náhle pochováni v ssutinách domu, jež prudký vítr ze základů vyvrátil. A on nad to raněn nemocí bolestnou od paty nohy až do vrchu hlavy. A v této bídě své, kde našel útěchy, aby nezoufal? Kde síly, aby hořem nepuklo srdce jeho? V modlitbě. Ruce k nebi spínaje, důvěrně volal: *»Dokudž jest dýchání ve mně, nebudou mluvití rtové moji nepravosti. Bůh dal — Bůh vzal; budiž jméno Hospodinovo pochváleno!«* A modlitba jeho nebyla oslyšena. Brzy potom nabyl zase předešlého zdraví, a Bůh dal mu dvojnásob všeho, cokoli na časných statcích ztratil.

Šťastný člověk, který v protivenstvích a v neštěstí, jež ho stihnou, dovede se chopiti léku nejučinnějšího modlitby. Byť trpěl jako Job, Hospodin jistě jako tohoto muže jej neoslyší a z bídě mu pomůže.

2. Než modlitba jest i naší nejlepší posilou v pracích našich. Milý a dojemný jest pohled — jak očití svědkové vypravují — na zástupy horníků, když připraveni stojí, aby opustili světlo denní a sestoupili hluboko v nitro země, aby tam skrytých pokladů dobývali. Dáno zvonem znamení, že čas jest dolů se spustiti. A tu poklekají všichni, sepínají ruce, prací zmozolené, a v krátké vroucí modlitbě do ochrany Nejvyššího se poroučejí. V modlitbě nalezájí klidu a posily na nebezpečnou cestu, již právě nastupují.

Modlitbou vítáme i my, každé jitra; modlitbou počínáme tu ve škole své práce, modlitbou je končíme, a rovněž s modlitbou ukládáme se po práci na lůžko své. A není potřebí modlitby dlouhé, která by spíše unavovala, nežli posilovala nás k práci naší. Několik vroucích slov, snad kratších ještě, nežli »Otče náš«, ale opravdově, z hloubi duše plynoucích dosti jest, abychom pomoci a posily z nebe získali. »Vždyť nelíbí se Bohu nábožné slovo, když duše o něm neví a srdce při tom němé,« praví sv. Augustin.

Draží přátelé! Važte si vždy modlitby a chraňte se při ní vši roztržitosti a nepozornosti. Kdo v mládí naučil se modliti, má nejmocnější prostředek, jímž za všech okolností života svého útěchy a požehnání nebe získá. Modlete se ráno, modlete se i u večer, za sebe, za rodiče své, za své učitele a všechny dobrodince. Modlete se každého dne; tak, abyste jednou, až večer života vašeho nastane a Pán vás k sobě povolá, s modlitbou na rtech chladnoucích loučili se s tímto životem a vítali život nový, kde jedinou prací — jest modlitba, oslava Boží a blažený život v nebesích. Amen.

Promluva na VI. neděli po Velikonoci.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta.

»I vy svědectví vydávati budete, nebo od počátku se mnou jste.« Jan 15, 27.

Král macedonský Alexandr Veliký, po slavném vítězství svém u Granichu svolal přední vůdce vojska svého a vystrojil jim skvostnou hostinu. A opojen vítězstvím, pravil jim *»Cítím v sobě dosti síly, abych s pomocí vaší dobyl celého světa. Vytrvejte u mne věrně jako svědkové mé slávy, buďte mámi přáteli a po-*

mocníky a já, až podmaním žezlu svému veškerou zemi i vám připravím koruny královské.« S těmi nadějemi dal se na pochod válečný a založil jednu z největších říší světových. Ale jedva Alexander r. 323. v Babyloně umřel, říše jeho se rozpadla, dílo jeho moci proměnilo se v trosky, a z vůdců, jímž koruny sliboval, dějepis zachoval nám jen jich jména.

Dílo jeho, založené na moci a síle, časem se rozpadlo.

Jak hluboce od této říše, největším dobyvatelem starého věku založené, liší se království, jež založil náš Spasitel, Ježíš Nazaretský. Vyvolil si 12 prostých, tichých a mírumilovných rybářů a posílá je do světa založit království Božího na zemi, zřídít Církev. A jakou slibuje jim odměnu? Místo žezla a koruny pronásledování, místo slavnostního vítání, předpovídá: *»Ven ze škol vyženou vás,«* na místě oslavy dí: *»A přichází hodina, že každý, kdo vás zabije, domnívati se bude, že by tím Bohu sloužil.«*

A apoštolové i s těmito trudnými nadějemi rozešli se po světě, aby rozšířili Ježíšovo duchovní království: Církev. Devatenácté století přešlo přes ni, a přes všechny útoky a zlobu nepřátel dílo jich stále trvá a přechká všechny věky. Neboť jest to *dílo božské*, proti němuž lze sice bojovati, ale nelze ho zničit. A právě trvání Církev jest nejlepším svědectvím, že Ježíš Kristus jest pravý Bůh a duchovní říše Kristova jest dílo božské! Církev vydává svědectví svému zakladateli.

»Vy svědectví vydávati budete,« děl Spasitel apoštolům. Svým působením kazatelským, jímž roznesli nauku jeho po světě a svým životem, který spořádali dle jeho učení, vydali svědectví, že Ježíš, Vykupitel, jest zakladatelem a otcem nové doby, založené na lásce k bližnímu a soucitu s chudým. A každý syn věku křesťanského, jenž jméno Kristovo přijal a jest údem oné největší společnosti, sahající daleko přes hranice všech zemských říší a věků, rozšířené po celém světě, trvalejší nad všechny říše pozemské, má vydávati svědectví o Ježíši, Spasiteli. Slova jeho *»I vy svědectví vydávati budete,«* platí i nám. A proto uvažujeme dnes krátce, *jak máme vydávati svědectví Ježíši Kristu.*

1. Když Spasitel, jat, byl přiveden před vysokou radu židovskou, nebylo nikoho, kdo by vydal svědectví o jeho nevině. Mocně se ohlížel po příteli, svědku. I sv. Petr neměl té odvahy a zapřel. A nepřátelé nové nauky odsoudili Ježíše na kříž. A hle! neuplynulo ani století a kříž, znamení potupy, stal se znakem nové víry, symbolem vítězství a slávy Kristovy nad dokonávajícím věkem pohanským. A kříž, ozdobující naše příbytky, vypínající se na vrcholech našich chrámů, postavený podél cest a silnic, jest znamením, že jest zde sídlo učeníků Kristových. — Na kříž Spasitelův dal římský vladář upevniti nápis: *Ježíš Nazaretský, král židovský.* Křesťanské podání i nyní nápis ten na odznaku své víry, na kříži uchovává. Ale dnes, kdy kříž jest vyhrazeným znakem křesťanství, nápisu Pilátova netřeba. Ale za to na kříž, pod nohy Spasitelovy, měl by se upevniti nápis nový, do očí všem kolem jdoucím křesťanům bijící. Na kříž měla by býti napsána slova Kristova: *»Kdokoli mne vyzná před lidmi, toho i já vyznám před Otcem mým, který jest v nebesích a kdo mne zapře před lidmi, toho i já zapru před Bohem.«*

Svoji víru vyzývati, hlásiti se všude ke Kristu a úctou, kterou před křížem máme, dokazovati svoji víru, toť jest první požadavek nás křesťanů. *»Ústy děje se vyznání ku spasení,«* dí písmo sv. A toho svědectví Ježíš nejprve

od nás žádá, abychom všude k němu se znali, víru svoji křesťanskou vyznávali a nechodili netečně kol znamení jeho víry: sv. kříže. Kříž, dle slov sv. Pavla, *»byl pohanům k bláznovství a židům k pohoršení.«* Křesťanství však vysoko pozvedá tento potupný nástroj umučení Spasitelova a žádá, abychom účtu svou jemu prokazující, vyznávali svoji víru, k ní rozhodně a otevřeně se hlásili, *abychom vyznáním své víry byli »svědky Ježíše Krista.«*

2. Slovy víru svoji vyznávati, jest však málo. Ježíš více na nás žádá. *Skutky, svým celým životem a jednáním máme býti svědky božského Učitele svého.* Ježíš založil náboženství, dle něhož mají učeníci jeho jednati, pokud žijou, a nikoli o němž máme jen mluvit, když snad na smrt vzpomínáme.

Když národ Israelský, veden Mojžíšem, přiblížil se k hranicím země kananejské, vyslal Mojžíš 12 mužů, aby prohlédli budoucí svoji vlast, řka jim: *»Jděte a shlédněte zemi a přineste z plodů její.«* Dary, které měli přinést, měly býti před vším lidem nezvratným toho svědectvím, že vyzvědači opravdu v zemi byli, ji prošli a poslání svému dostáli. A mužové oni vrátili se, nesouce hojnost fiků, jablek granátových a vinné hrozny.

Pán, jenž postavil nás na tuto zemi, abychom zde žili a pracovali, také na nás žádá, abychom vrátili se jednou k němu s plnými rukama dobrých skutků, s ovocem zásluh, jichž jsme tu získali ve službách lásky k Bohu a k bližnímu.

Modlitba, návštěva služeb Božích, přijímání sv. svátostí, náleží zajisté podstatně k bohopoctě naší. Ale nikdo nepopře, že jest ještě jiný, druhý způsob, jimž Boha uctíváme; jsou to skutky lásky k bližnímu, skutky milosrdenství. *»Dle toho poznají lidé, že jste učeníci moji, když budete mítí lásky jedni k druhým,«* pravil Spasitel v slavnostní chvíli svého loučení se s apoštoly. A to jest znak pravého křesťana: *účinná láska k bližnímu.* K Bohu se modliti, žádá jen sebrání ducha a neukládá žádných obětí. Ale býti dobročinným, ze svého statku obětovati bližnímu, odepřít si pohodlí a odpočinku a věnovati se službě chorého, ba i život svůj v nebezpečí vydati na jeho zachránění, to ono nejtěžší svědectví, jaké můžeme vydati Kristu Spasiteli. Obětí touto křesťan podobá se Ježíši, který chodě po zemi židovské všudy dobré činil, pro nás trpěl a umřel.

S nedočkavou touhou po kořisti sedávali v dobách pohanských rybáři a lid pobřežní u břehu moře, když bouře zuřila a vlny vysoko se dmuly. A s radostí kynoucího zisku patřil do dále, kde cizí koráb se zmítal, tříštil o skálu, všechno zboží i lid dávaje moři na pospas. A co vlny vynesly na pobřeží, stávalo se jich kořisti. Zboží padlo za lup, cestující stali se jich otroky. Ale když víra Kristova zasvitla v těchto krajích, postaveny jsou všude vysoké majáky, osvětlené věže pobřežní, jež udávají směr cesty a kynou, aby loď dostala se v bezpečí. Křesťanství zažehá majáky tam, kde se starověk obohacoval poklady utonulých korábů.

Rozžehnouti v srdci svém majáky, světla lásky k Bohu a k bližnímu, toť jest povinností křesťana jako svědka a učeníka Ježíšova. Býti Šimonem Cyrenským, jenž pomáhá nésti kříž trpícímu, následovati Veroniku, jež stírá krvavý pot s čela jeho, toť jest výmluvným svědectvím života křesťanského. Ano, spínejme často ruce k modlitbě, ale nezapomínejme též otevřítí náruč nuznému a jemu pomoci. Obracejme zrak svůj vzhůru k Otci světů, ale pohlédněme též často kolem sebe, na bratry opuštěné a hledme jim v nedostatku jich polehčiti. Mějme v ošklivosti chyby a nedostatky vlastní, ale milujme chybujícího a pláštěm

mčení zakryjme chyby jeho. Takové náboženství doporučuje sv. Jakub, když dí: *»Náboženství čisté a neposkvrněné před Bohem a Otcem jest toto: navštěvovati sirotky a vdovy v jich soužení a neposkvrněného sebe ostříhati od tohoto světa,«* světa nelásky a sobectví.

»Vydejte svědectví, že učeníci moji jste,« volá k nám dnes Spasitel. Hleďme, abychom nebyli falešnými svědky jeho, aby pod maskou křesťanství neskrývalo se jen sobectví, pýcha a neláska. Celým životem, jednáním dle zásad Kristových, skutky lásky své vydávejme mu svědectví. A pak všechny věrně své svědky vezme k sobě a učiní je spoludědici království svého v nebesích. — Amen. —

Promluva na den Nejsvětější Trojice Boží.

Napsal JAN ŠMEJKAL, katecheta.

»Jdouce učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.«

Mat. 28, 19.

Vznešené a velebné bylo vidění, které měl svatý prorok starozákonní Isaiáš. *»Viděl jsem,«* praví tento prorok, *»Pána sedícího na trůnu vysokém a vyzdvíženém a věci ty, kteréž pod ním byli, naplňovaly chrám t. j. chrám nebeský. Serafinové stáli nad ním, šest křídel měl jeden a šest křídel druhý; dvěma zastírali tvář svou, dvěma zastírali nohy své a dvěma létali. I volali jeden k druhému a říkali: Svatý, Svatý, Svatý Hospodin Bůh zástupů, plna jest všechna země slávy jeho. A pohmuli se podvoje veřeji od hlasu volajícího a dům naplněn jest dýmem.«* (Is. 6, 1. .) Toto trojnásobné *»Svatý«* vztahuje se dle výkladu sv. otců na Nejsvětější Trojici a jest onen chvalozpěv, jímž Cherubíni a Serafini neustále chválí a velebí Boha trojjediného.

A co svatému tomuto muži a proroku zvláštní milostí popráno bylo viděti, to obsaženo v slovech Ježíše Krista, která ke svým učeníkům pravil, když se s nimi loučil: *»Jdouce učte všechny národy křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha sv.«* Tím vyslovena vznešená, nepochopitelná všem smrtelníkům pravda o třech božských osobách v jedné bytosti. Dle tohoto rozkazu Kristova chovali svatí apoštolové víru v trojjediného Boha, hlásajíce: *»Tři jsou, kteří svědectví vydávají na nebi: Otec, Slovo a Duch sv. a ti tři jsou jedno,«* tak píše sv. Jan, který v letu orličím spatřil Trojjediného. *»Milost Pána našeho Ježíše Krista a láska Boží a účastenství Ducha svatého budiž se všemi,«* tak končí své psaní sv. Pavel ke Korintským.

A Církev svatá, tato neposkvrněná choť Ježíše Krista zachovala tuto víru v Trojjediného po všechna století volajíc povždy: *»Sláva Otci i Synu i Duchu svatému, jakož bylo od počátku i nyní i vždycky i na věky věkův!«* Ano, ustavičně připomíná nám Církev toto vznešené tajemství, ježto vše, co koná, koná ve jménu Trojjediného. Zvláště však uvádí nám na mysl, toto velké tajemství dnem, ježž ke cti a chvále Nejsv. Trojice zasvětila. Pročež přiměřeně bude slavnosti dnešní, když Ji předmětem dnešní promluvy učiním. Poukáži vám totiž na *vznešený význam dnešní slavnosti a na duchovní užitek, který nám z ní vyplývá.*

Jako pilná včelka od prvního úsvitu dne až do večera od květiny ke květině, od ratolesti k ratolesti bzučíc poletává, aby sladký vysssála med a zásobu

na zimu nasbírala, tak spěchá zbožná mysl věřícího křesťana od svátku ke svátku, by z nich čerpala útěchu a posilu pro dny zármutku a strasti. Je-li však každá slavnost roku církevního kvitím ze zahrady nebeské, tedy jest slavnost dnešní onou zázračnou květinou, jejížto kališek každému smrtelníku uzavřen. Ač mnohá mysl zbožná s Mojžíšem úpěnlivě volá: *»Jestliže jsem nalezl milost před obličejem tvým, ukaž mi tvář svou, abych znal tebe«* (2 Mojž. 33, 13.), předece vždy z útrob zazní hlas: *»Neuvidíš tváře mé, neboť neužří mne člověk pokud živ bude«* (2 Mojž. 33, 20). Nechtějmež tedy i my patřiti do zavřeného kališku květiny, pozorujme raději její zevnějšek, t. j. její vznešený význam.

Dnešní slavnost, jest ukončením a korunou všech velikých slavností církevních. Co se dříve jednotlivě stavělo před zraky naše, to dnes nalezáme spojeno v krásném celku. Jako o svátcích vánočních nám Církev připomíná nestihlou lásku Boha Otce, kterýž lid tak miloval, že Syna svého jednorozeného na svět poslal, jako o svátcích velikonočních pomatuje na druhou Božskou osobu a její vykoupění a jako svatodušní hod Boží k uctění třetí Božské osoby ustanovila, tak podobně dnešní slavný den ke cti a chvále všech tří Božských osob jest ustanoven.

Slavnost Nejsv. Trojice připomíná nám vznešenou přísahu Bohem Abrahamovi učiněnou, že totiž vysvobodí nás z rukou nepřátel, připomíná nám slavné a spolu hrůzné splnění této přísahy na hoře Golgoty, připomíná nám slavné a spolu radostné splnění této přísahy Duchem svatým, Utěшитelem vybízejícím nás sloužití Bohu ve svatosti a spravedlnosti po všechny dny života našeho.

Dnešní slavnost ukazuje, kterak Trojjediný, jenž přebývá ve světle nepřístupném, jednou také na zemi ve světle přístupném se objevil, když totiž Syn Boží vstoupil ve vodu Jordánskou, kdy Duch sv. nad hlavou jeho jako při stvoření světa nad vodami, se vznášel a hlas Otce nebeského své zalíbení dal. Hle, třetí nebe, do kterého sv. Pavel vtržen jest, přeloženo na břehy Jordánské. Otec mluví, Duch sv. rozprostírá své perutě, Slovo mlčí — ale postava jeho sehnutá mluví dosti zřejmě. Vizte nesmírné bohatství moudrosti Boží! Již byla vyřknula Spravedlnost ortel věčný nad člověkem, tu stojí Syn Boží v Jordáně, aby věčnou skvrnu z člověčenstva smyl, již posvěcuje svou nohou, by ve všech dílech světa vinu i trest shlazovalo. Nyní vystupuje z vody, Duch sv. nad Jeho hlavou vede jej na poušť, v budoucí příbytek kajcníků. Již uvrhuje dábla do propasti, volí učeníky, aby nesli ohnivé jazyky ducha sv., již sedá k zázračnému stolu v Kani Galilejské, učí, uzdravuje, těší, trestá, odměňuje, zakládá hostinu věčné lásky. Již jest zarmoucen až k smrti, od Jidáše zrazen, na kříž přibit. Duch sv. zastírá tvář svou perutěmi — Syn Boží kloní hlavu — vypouští ducha. Již vstává z mrtvých, vstupuje na nebesa, sedí na pravici Otce nebeského. Tu rozprostírá Duch sv. po třetí perutě své. Až dosud vznášel se po dvakráte nad vodami, nyní se vznáší nad zemí, aby obnovil tvář její, by od záře východu až do temnosti západu, od parna poledního až do stínu půlnočního z nesčetných úst zavzněl chvalozpěv: *»Sláva Otci Synu i Duchu sv., jakož bylo na počátku i nyní i vždycky i na věky věkův.«* Ehle, jak vznešený význam dnešní slavnosti!

A nyní uvaž ještě útěchu, která ti vyplývá z vědomí, že máš v nebesích Otce, jenž nás potěšiti může a chce a zajisté potěší, *»pakli jen neuzavřete srdce své«* jak praví písmo. O slyšte ten hlas všichni. Slyš ho ty sirotku, jenž úpěnlivým hlasem voláš: *»Otce nemám, matky nemám, přítele nemám. Slyš hlas ten*

a setí slzu z očí svých, pozdvihni zraky své k modrému blankytu, odkud slyšeti jest hlas, který tě útěchou naplní: »Já jsem otec tvůj.«

Uvaž útěchu, která ti vyplývá z vědomí, že máš v nebesích Syna Božího, který za tebe umřel z lásky, že máš v nebi soudce nejspravedlivějšího, jenž až bez hříchu podobu hříšníka na se vzal, že Ten přijde zase jednou ve velebnosti a slávě, aby nejen odměnil dobré skutky tvé, ale aby též rozhodl nad osudem hříšníka a to soudem pro věčnost.

A jestliže slabými zdáte se býti v boji proti pokušení, praví vám dnešní slavnosť: »V Boha doufejte, neboť jest Duch sv., který vás posilniti může, abyste nehrěšili.« Lásky Boží rozlita jest v srdci vašich skrze Ducha sv., »*který dán jest nám*« a kde tato láska se nachází, tam jest síla a chuť k boji. Kdo tuto lásku má, ten netoliko bojovati může, nýbrž on zvítězí, ježto láska jest silnější nad smrt. Jestitiť Duch sv., který nás vede k dobrému, který nás učí všeliké pravdě. A kdo tohoto nejsvětějšího vůdce má, ten jest silnější nežli tělo, které vábí nás k hříchu, kdo tohoto Učitele připomínajícího všelikou pravdu má, ten jest prost neposlušnosti k Církvi, nevěry a lži.

Nuže nesme v sobě každý obraz Trojediného, a Otec nebeský dá nám požehnání své, Vykupitel světa vysvobodí nás od zlého, Duch sv. posvěti nás k životu věčnému, kde účastni jednou budeme chvalozpěvů Serafinů a Cherubinů »*Svatý, Svátý, Svátý Hospodin Bůh zástupů, plna jest všecka země slávy jeho.*« Amen.

❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧

Z Katechetského spolku. *Členská schůze* spolková konala se *ve středu*, dne 17 t. m., za četné účasti katechetů. Předmětem jednání bylo: *nynější stádium návrhů na zlepšení platů učitelských.* Předseda sdělil stručný průběh dosavadního jednání o zlepšení platů, jak koll. Kobosil ve svém pojednání je shrnul a spolu přečetl list nejdůst. p. preláta Dr. Fr. Krásla, jenž opětně jest důkazem upřímné péče a účinné snahy J. M., aby na katechety při nově úpravě platů vedle snesení slavného sněmu království českého byl vzat náležitý zřetel. Pokyny v listě obsažené vzaty byly s povděkem na vědomí a sneseno učiniti náležité kroky u povolaných činitelů, kteří o definitivním návrhu zlepšení platů učitelských budou rozhodovati, aby i na oprávněné požadavky katechetů náležitý zřetel v nich byl vzat.

Výborová schůze bude se konati v měsíci květnu.

Ke spolku za člena přistouplí František Šimon, katecheta v Novém Strašecí.

Členská příspěvky složili dpp.: Václ. Janota, katecheta v Bubnech, Jan Laitl, katecheta v Blatné a Bohumil Jiráček, ka-

techeta na Král. Vinohradech. Dpp. členové se žádají, aby nezapomněli zapraviti svůj členský příspěvek za uplynulý rok a přihlásili se i ostatní katecheté novými příspěvky, které přijímá pokladník spolku Václav Železný, katecheta v Praze, II., v 1871.

Ze zemského výboru pro král. České. Usneseno 10. dubna t. r. v příčině platu navrhnouti sněmu mimo jiné: 1. zkonitě zrušení 4. a 5. třídy škol obec. a poslední třídy škol měšť. 2. navrhnutí osnovu jednotného zákona s určitým stanovením lhůt. 3. zrušení míst podučit. 4. úpravu přídavků aktivních, jež by platily fondy školní. — Vysloven souhlas se zřízením měšť. školy v Praze na Hrádku; v příčině zřízení třetího katechety na měšť. šk. v Budějovicích, katechety na měšťanské škole v Přisečnici a ve Mšeně.

Jmenování. Dp. K. Vošahlík, jmenován def. katech. v Plzni.

Konkurs vypsaný od 20. května katechety měšť. školy v Nuslích (1400 K), žádosti okr. školní radě na Kr. Vinohradech; při měšť. škole chlap. ve Vysokém (1400 K),

žádost okr. šk. radě v Jilemnici; při měšť. škole chlap. v Dolním Hamru (okr. šk. rada v Semilech) (1400 K); při měšťanské škole v Kostelci n./L. (okr. šk. rada Karlín); při měšť. škole v Hronově (okr. šk. r. Náchod); při měšť. šk. chlap. v Praze na Karlově místě katechety (1800 K), žádost do 31. měs. května t. r.

Mají býti na dívčích školách pouze ženské síly za řídící dosazovány? — Správní soudní dvůr rozhodl, že řízení dívčí obecné školy v Praze-VII. *svěřiti dlužno* ženským sílem učitelkám, ač rada král. hlav. města Prahy byla pro volný konkurs, t. j. pro řídícího nebo pro řídící. — Na dívčí škole ve IV. okrese ve Vidni rozhodly šk. úřady i ministerstvo, že má býti řídící silou tohoto ústavu jmenována učitelka. Vídeňská obec podala proti tomu stížnost k správnímu dvoru. Při líčení dne 10. ledna 1894 konaném, tvrdil zástupce obce, že nikde v říšském zákoně školním není řeči o tom, že na dívčích školách pouze ženské za řídící učitelky mají býti dosazovány. Správní soud *vyhověl* stížnosti a zrušil rozhodnutí ministerské jako nezákonné. — Kde je důslednost???

Různosti. Na Moravě pro příští zasedání sněmu chystá se osnova, dle které praesentační právo příslušetí má zem. škol. radě, kteráž říditi se má lety služebními a kvalifikací. Tím zavést se má spravedlivá norma při obsazování míst. Kdy konečně u nás požadavkům spravedlnosti a právu se za dost učiní, kdy konečně přestane ono nedůstojné doprošování se míst obcházením pánů radů, strýčků, tet et tuti quanti. Nebylo by to nejspřávnější, aby jak v obsazování katechetských míst, tak beneficií nejstarší z oprávněných petentů byl dosazován. Či jest důstojné, když x obchází domy a pln poniženosti ukazuje svoji tvář, zebra o milostivý podpis. Protož správnějším bylo rozhodnutí, při obsazování beneficií ve V. pro nejstaršího z petentů. Že to byl náhodou katecheta, jenž přízni a láskou zahrnut duchovními bratry, sní o perném soustu chleba (odtud též ta agitace mnohých pánů řezníků-radů, kteří přece patronátnímu právu musí rozuměti) na věci zcela nic nemění, když i konsistoři i patronátní komisi i městskou radou i patronem-sborem obecních starších patronátní právo katechetům pražským bylo přičteno. Či konsistoř měla katechetu dáti na prvé místo? Na to počkáme až v XXX. stol. — Proslýchá se, že návrh subkomité dle p. dr. Herolda v příčině upravení platů pří-

znivým jest. Videremo. — Připojením Libně za VIII. část Prahy, katecheté postoupili do 1. třídy učít. platů. Že tím i sousední obce Libeňské, které tím stávají se předměstskými, postoupí, rozumí se samo sebou. — Proslýchá se, že říšská rada zasedati má až do října. Pro forma svolán by byl sněm až na podzim, takže s úpravou bychom pohořeli. Možná to věc, poněvadž mnohým zdá se úprava platů býti nepohodlna.

Česká literatura školská konečně vymaňena z područí německého. Česká grafická společnost »Unie« koupila totiž veškeren sklad knih od firmy B. Tempský a J. Freytag.

Že je socialismus náboženství věci soukromou, dokázal opět nade vši pochybnost známý vídeňský denník socialně-demokratický »Arbeiter-Zeitung«. Týž píše: »Ve velkých městech Belgie nebyli žáci až do nedávna vyučování náboženství. Belgický školní zákon ponechal sice církvi právo, aby ustanovila své katechety do škol, uzná-li tak za vhodné, avšak církev z ohledu na protiklerikální smýšlení obyvatelstva to za vhodné neuznala. Před několika měsíci přišli však »klerikálové« k přesvědčení, že příznivý čas konečně nadešel, a církevní úřady ohlásily školním správám, že užijí svého práva a ustanoví příslušné katechety. Pánové se však trochu zmýlili. Učitelé protestovali, dělníci protestovali, celý národ protestoval proti zklerikalisování školy, Protesty ty zůstaly sice prozatím bez účinku, a náboženství počalo se vyučovati. Ale *děti školní* nechť o vyučování náboženství ani slyšeti a činiti, co jen mohou, aby novému svému učitelci působení ztrpčily. V Bruselu jest dokonce škola, ve které školáci zahájili zcela pravidelnou obstrukci. Kdykoli »pan katecheta« vstoupí do třídy, dají se žáci do zpěvu a do pískání. Tento koncert rozzuřil jednoho dne milého svatého muže tak, že ztýral jednoho z malých obstrukcionistů. Správa školy udala celou věc, kněz zbaven byl úřadu a zavedeno s ním trestní vyšetřování. Děti nedaly se však nikterak zstrašiti a dělají i nadále v každé hodině náboženské demonstrativní kočičku.« Znamenitě, páni socialisté! Počkejte jen ještě krátký čas, a ty děti, jež dnes chválíte za to, že nestojí o náboženství, budou dělati obstrukci i proti vám! Pak snad budete teprv spokojeni!

—jsik.

Listárna redakce. V. Hornov. Uveřejni se.

ČERVEN 1901.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

»VYCHOVATELE«

Ročník IV * Číslo 6.

Rediguje JAN ŠMEJKAL.

O potřebě náboženského přesvědčení mládeže.

Píše prof. AD. FUX.

Nestačí, by náboženské pravdy se jenom objasňovaly, ale za dnů našich, kde náboženská nevědomost a lhostejnost tak úžasně se rozmáhá ve všech vrstvách lidské společnosti, třeba jest, by náboženské vyučování se prohloubilo, náboženské pravdy a poučky v katechismu obsažené důkladně se odůvodňovaly, a děti přesvědčeny byly, že křesťanství vůbec a jednotlivé pravdy zvláště jsou pravé a Bohem zjevené, neboť jenom v tom případě stanou se mocnými pohůtkami vůle.

Toho jest tím více třeba v době naší, kdy zavedeny do škol nové katechismy, které mnohými nedostatky se hemží. A přece hlavní podmínkou dobrého katechismu má býti, by byl v každé příčině učebnicí dokonalou, by učení žákům nejen usnadňoval, ale i do lidu brzo se vžil, jak bylo přáním nejdůst. episkopátu rakouského. (Viz črty k novému katech. I. r. Kat. Příl.)

Pochybujeme však, že nové katechismy v nynější úpravě své dlouho ve škole se udrží, tím méně brzo do lidu se vžijí.*) Jest žádoucí, by nedostatky a vady nynějších katechismů pilně se zaznamenávaly při probírání jich a potom na patřičném místě se předložily, neboť jen tak kýžená náprava může se státi.

Ale právě tyto nedostatky katechismu tím více nás poháněti musí, bychom ke každé vyučovací hodině látku učebnou náležitě si upravili, dobře uspořádali tak, by děti náboženské pravdy nejen poznali, ale o nich přesvědčeny byly. Náboženské vyučování má býti základem bohumilého, křesťanského života, aby děti, školu opustivše, po celý život svůj za všech okolností jako živí údové Církve si počínaly, opírajíce se o víru pevně ve všech poměrech života ano aby i uprostřed bouří a pokušení nezvratně stály a neklesly.

Pozorujeme-li dnes mládež sotva škole odrostlou pohlaví obojího, stavu všech a ze škol různých vyšlou, žasnouti musíme častokrát nad počínáním jejím! Bohužel ani ty nejpřednější povinnosti náboženské neplní, přikázání Božích a církevních nešetří a tak si vede, že nemůže mnohdy o náboženském přesvědčení býti ani řeči.

Připouštíme, že sama škola toho nezavinila, že zlý duch času boří, co škola namáhavě vystavěla, že tam, kde rodina své povinnosti neplní a k výchově

*) Tak snad přece nedostatečné nejsou. Pozn. red.

náboženské nepřihlíží, děti mravně hynou a záhy své náboženské povinnosti zanedbávají, jsouce sváděny zlými příklady, špatnou společností, převrácenou četbou a j. Ale právě tyto smutné zjevy tím více nás povzbuzovati musí, bychom škole o náboženském vyučování největší pozornost a pili věnovali a jednotlivé náboženské pravdy co nejdůkladněji odůvodňovali tak, aby děti, ze školy vystoupivše, o náboženských pravdách pevně byly přesvědčeny, dle nich v životě se řídili a vůli svou ochotně a rády podrobovali vůli Boží. Při žádném předmětě není zodpovědnost učitelova tak veliká, jako při vyučování náboženském! A přece až dosud práce ta tak málo bývá oceněna.

Náboženské přesvědčení záleží v živém a pevném vědomí v důvodech jednotlivých pravd sv. náboženství. Na nižších stupních (1., 2. a 3. šk. r.), (4. a 5. šk. r.) nelze ovšem větší měrou důkazů náboženských užívat, protože děti těch stupňů nejsou ještě schopny důkazy takové chápat, ale na vyšším stupni (6., 7. a 8. šk. r.) a na školách měšťanských při dospívající mládeži pilně k tomu hleděti, aby tato důvody, náboženskou pravdu dokazující, poznala a tak pevného náboženského přesvědčení nabyla.

Čím pokročilejší děti a čím důležitější pravda, tím důkladněji třeba ji odůvodniti. K tomu konci poslouží důkazy, t. j. přesvědčivá poučení, že jisté náboženské pravdy jsou pravdivy a Bohem zjeveny.

Kterak důkazy vésti jest, řídí se stupněm žáků a jejich vospělostí. K odůvodnění pak důkazů užije se v první řadě důvodů z autority plynoucích, jako jsou výroky z písma sv., ústního podání, skutky v dějinách zjevení Božího obsažené, snesení všeobecných sněmů církevních a obecná vyznání víry.

Místo první zaujmají důkazy ze zjevení Božího, poněvadž jsou kladné a povaze vyučování náboženského nejpřiměřenější. Na autoritě nejvyšší jsouc založeny, v jakési nedotknutelné velebnosti nad námi stojíce, mají platnost nezvratnou a přednost přede všemi ostatními. I katechismus sám tu a tam takové uvádí důkazy a jimi náboženské pravdy dovozuje.

Důvodů z ústního podání užije se jen tehdy, není-li takových z písma sv. aneb nejsou-li tyto zcela jasné. Na příklad při člancích rozeznávacích, učení o očištění a p. Z pravidla jich učitel neuživej, protože bývají delší, žáci jich tak snadno nepochopují a i těžko si je pamatují.

Užije-li jich přece, učiní se tak způsobem dějepisným. Církevní obyčej se popíše a tím dokáže, že článek víry křesťané již za nejstarších dob za zjevení Boží považovali. Na př. učení o modlitbě za zemřelé odůvodníme, poukážeme-li na starobylý obyčej, že při mši sv. jména zemřelých vždy se předčítala a potom se za ně modlitby konaly a j. Podobně dokážeme z ústního podání úctu ostatků svatých z toho, že již první křesťané kosti svatých mučovníků pečlivě uschovávali, na hrobech jejich oltáře stavěli a služby Boží konali.

Odůvodňuje náboženské učivo, užij učitelí důvodů z posvátných dějin. Pravda událostí vyjádřená jest nezvratná, a proto i pravdy, které v dějinách posvátných se vyskytují, jsou tak patrné, že o nich nelze pochybovati. Z té příčiny Ježíš Kristus sám ke skutkům svým se odvolával, řka: »Nechcete-li věřiti mně, skutkům věřte.« (Jan 10, 38.) Nevstal-li Kristus z mrtvých, marné jest kázání naše, marná i víra naše (I. ke Kor. 15, 14.) a p.



Promluva na II. neděli po sv. Duchu.*)

Napsal EM. ŽÁK, katecheta.

»Učinil večeri velikou a pozval mnohých.«

Luk. 14, 17.

Zbožná legenda východní vypravuje o apoštolu Páně sv. Tomáši zajímavou a poučnou událost. Když apoštolové po smrti svého božského Mistra opět shromáždili se ve večera dle — Tomáš scházel mezi nimi. V Jerusalemě, v domě soukromě trval »na modlitbách a v sdílnosti lámání chleba.« Mezi tím, co ostatní mají zármutkem nad hořkou smrtí Spasitelovou pospolu dleli, Tomáš slaví památku smrti Ježíšovy — mši sv. Strachem před Židy, neklidni, rozrušení se zavírají, co zatím Tomáš klidně a vroucně v ústraní klaní se svátostnému Ježíši. »Viděli jsme Pána,« volají k němu, když Tomáš po několika dnech odloučenosti k nim se vrací, a Tomáš odpovídá svým odmítavým: »Nevěřím!« Nevěří ve vzkříšení jeho, že se druhům jeho ukázal, ale věří v jeho přítomnost v prostých způsobech chleba a vína, těší a posiluje se Ježíšem svátostným. Okem víry, z neklamných slov Spasitelových pochodící, patří na způsoby chleba, vidí v nich svého Mistra přítomného, a svatý klid zavládá v jeho duši. *Nehledá Ježíše vzkříšeného, maje Ježíše svátostného.*

Tolik významná, hluboká legenda. Obsah její jakoby měl ospravedlňovati nedůvěřivá slova jeho: »Dokavad neužřím v rukou jeho bode:ni hřebů a nepustím prst svůj v místo hřebů a neuložím ruku svou v bok jeho, neuvěřím.«

Draží přátelé! Slavili jsme minulý čtvrtek slavnost nad jiné významnou. Oslavovali jsme znovu památnou chvíli, ve které Ježíš ustanovuje nejsvětější svátost oltářní, ukázal, jak od té chvíle chce mezi námi přebývati. Ne jako král, ale jako chudý, tajemný Bůh a člověk, ve způsobech chleba a vína. Lesk tohoto svátku plane dosavad. Církev znovu a znovu vrací se k slunci své bohoslužby oslavujíc po celý týden ve svých modlitbách a sv. oběti svátek Těla Božího. Vraťme se proto i my ještě dnes k svátku tomuto a uvažujme krátce o významu Nejsvětější svátosti.

1. Dočítáme se v životopisech dávných světců, že dovedli ihned rozeznati posvěcenou věc od věci neposvěcené, proměněnou sv. hostii od hostie neproměněné. — Vypravuje se v životopise sv. Františky Římské, jejíž život shrnuje slavný Arnošt Hello ve slovo vidění, že kněz jeden podal jí, když k oltáři přiklekla, chléb neproměněný. Světiice ihned poznala omyl, žádajíc pravého těla Páně. — Mnohým, kteří v 13. století přistupovali k sv. přijímání, stávalo se, když klečíce na kolenou, chystali se přijati svátost oltářní, že náhle sv. hostii nespátřili. Zmizela a místo ní objevil se zářný obličej Spasitelův. Závoj sv. tajemství jakoby se pozvedl; duše shlédla Ježíše ve večeri Páně přítomného, měla vidění, jež ostrostí a hloubkou bylo nekonečně mocnější nad vidění obyčejné, — vidění bezprostřední, dokonalé, nadpřirozené, propůjčené milostí nebes. Jakoby jiný, nám více neznámý smysl, pochodící z živé víry, byl tehda ještě majetkem duší. —

Věk náš oddal se kultu, účtě hmoty. Ale nenalézá v ní upokojení, nenalézá klidu. Duši hmotou uspokojiti nelze. Touží po víře, a nenalézajíc ji, propadá pověře. Touží po víře, která odhaluje jí onen druhý svět, vznešený a ve-

*) Promluvy této lze též užiti o svátku Božího Těla.

likolepý, jemuž tento svět jest pouze obrazem a stínem. A jedině v této víře nalézá trvalé štěstí.

Draží přátelé! Slova jen hýbají, ale příklady táhnou. Ukážeme světu ono štěstí, onen klid, onu sílu, které nám naše svatá víra a přijímání sv. svátostí poskytuje, a brzo je odzbrojíme a přemůžeme předsudky, které proti nám chovají. Praktické, životem osvědčované křesťanství, jest nejlepším obhájcem sv. víry křesťanské. Jediné takto získáme kruhy nás nepochopující, nás podezřívající, aby přestali čerpati k ukojení žízň své duševní ze stojatých, hnijlých vod cisteren rukou lidskou zdělaných, ale obrátili se k pramenům vody živé, jež sám Hospodin založil, k svátostným pramenům sv. víry katolické

A kde vezmeme síly, kde nabudeme statečnosti, abychom neochabovali, znaveni a vysileni neklesali v boji a ochraně sv. víry? Kde jest náš štít? Naše palladium? Tam, kde Tomáš v dobách opuštěnosti je nabyt, v Ježíši svátostném, v nejsvětější svátosti oltářní. Aby živ byl člověk dle těla, musí pracovat, musí všechnu sílu svoji vynaložit, neboť země nevydá plodu, leč za práci. Aby živ byl člověk dle duše, nemáme jiného potřeby, než otevření srdce Bohu, živu býti z něho. *«Jáť jsem chléb živý, který s nebe sestoupil,»* pravil Ježíš, přislubuje nejsvětější svátost oltářní. *«Chléb, který já dám, tělo mé, zůstává do života věčného.»* Nejsvětější svátost, toť jest naše novozákonná manna, zdroj duchovního života, svátostný chléb, silící nás na pouť této vezdejší. —

V aktech svatých mučovníků, v oněch církevních zápisech, které se nám zachovaly z dob pronásledování o smrti jejich, často se dočítáme — co neuvěřitelné a nepochopitelné nám se dnes zdá býti: Svati největší muka bez jediného výkřiku bolesti, bez bolného povzdechu, tíše, klidně, ba i s úsměvem na tváři snášeli. Plameny ohně jakoby je chladily, divoká, hladová zvěř nebudila v nich hrůzu. A kde čerpaly ony útlé, citlivé panny, mužové, starci tuto nadpozemskou sílu, která všeliké bolesti tělesné utlumovala? *Ze svatého přijímání.* *«Kdo ji mělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm,»* pravil jim Ježíš. Tato slova stala se u nich skutkem. — Trpíce, byli pevně přesvědčeni, že ne oni, ale Ježíš trpí v nich, že Ježíš, jehož tělem svátostným byli se posílili, snáší muka za ně.

A kde my nabýváme posily, abychom povinnosti své klidně a trpělivě konalí? Kde jest onen lék, jenž hojí každou ránu duše, nedá nám klesati a zoufati pod těžkými ranami osudu? Jest to svátostný Ježíš, s kterým ve sv. přijímání se spojujeme. A konečně, kde najdeme jednou všechnu útěchu na konec pouť naší pozemské, až nastane cesta naše poslední, cesta, na níž všechna věčnost záleží, až nám vykročiti bude z tohoto světa? V svátostném *viaticu*, v posile Nejsvětější svátosti. Ano, tam od oltáře svítí nám všechna naše spása, naše síla, naše útěcha.

Čím je slunce na obloze nebeské, tím jest Nejsvětější svátost v naší svaté Církvi. Odejmi světu slunce, a všechna příroda upadne v temnotu a smrt, přestane všechen život. Odejmi nám Ježíše svátostného — zmizí všechen duchovní život ze srdcí katolických křesťanů, prchne radost, uvadne síla a křesťanský svět ztrne a zanikne. — Nejsvětější svátost jest nám zdrojem všeho duchovního života, teplem naší duše, zárukou blažené věčnosti, symbolem víry. —

2. Ale nejsvětější svátost i ve směru socialním, společenském má pro nás hluboký význam. Boží slunce stejně štědrě posílá paprsky své v příbytek paláce

boháčů, jako v příbytek chudých, svítí a hřeje stejně vznešené i prosté. A tak i Ježíš svátostný jest týměž pokrmem všech lidí, bez rozdílu hodností, stavů a věku: Stůl Páně hostí stejně všechny národy. Svátostný chléb jest páskou jednoty všech lidí, jest znakem všeho bratrství.

Drazí přátelé! Liberální dějepisci s chloubou a obdivem prohlašují, že není většího skutku v dějinách novověkých, než slavnostní prohlášení všelidských práv, jímž ústavodárné shromáždění zahájilo velikou první revoluci francouzskou. Byl prý konečně v dějinách den, kdy slavně uznáno, že každý člověk má svoji vlastní, nezczitelnou hodnotu, má jistá nezadatelná práva dle dávného výroku Sokratova: *homo res sacra homini*, člověk člověku jest něčím posvátným. Není zde místa rozebírat, jak málo pravdy v tomto prohlášení bylo, a jak všichni původcové revoluce touto chloubnou zásadou se neřídili. Ale táži se Co jest tento den, jenž byl počátkem neblahého krveprolévání, proti onomu okamžiku, kdy Spasitel, ustanovuje svátost oltářní, dal nám znak pravé rovnosti a bratrství, znak jednoty, zástavu stejných nároků na věčnou blaženost?

Všelidská, rovná práva, Spasitelem znovu prohlasovaná, *v stolu Páně a v hodech lásky*, jež se sv. přijímáním úzce souvisela, nalezla dávno nejjasnější, nejbezpečnější a na věky trvající záruky.

To jest asi slabými a nedostatečnými slovy jen naznačen náboženský a sociální význam nejsvětější svátosti oltářní. —

V Kristu shromáždění! Středověká pověst vypravuje o hradě Monsalvátě, zbudovaném daleko od příbytků lidských, nedostupném nohám hříšného člověka. Tam čistí, svatí, Bohem samým povolání rekové konali službu v pravdě rytířskou, střežli posvátnou čiši, sv. Grál, do níž kdysi andělé zachycovali svatou krev ukřižovaného Spasitele. Nám všem katolíkům jest přikázána služba daleko vznešenější. Nejsme jen ochránci nádoby, do níž krev Páně kanula, jsme ochránci, ctiteli, strážci samé krve a těla Spasitelova; jsme čestní průvodčí Ježíšovi, šířitelé úcty a lásky k Nejsvětější svátosti. Jsme apoštoly Ježíše svátostného. Budiž nám vždycky služba tato čestnou a lehkou! Pokloňme se rádi a často Ježíši ve svato-stánku přítomnému. Přijímejme tak, jak sv. Církev velí, nejsvětější svátost jako posilu v bojích proti pokušení na cestě života a záruku věčné blaženosti. Neboť kdo spojuje se často s Ježíšem svátostným zde na zemi, toho jednou Ježíš oslaví v životě nebeském, přijme jej v průvod svůj k oslavě své a ku věčné blaženosti naší. Amen.

Promluva na III. neděli po sv. Duchu.

Napsal JAN ŠMEJKAL, katecheta.

•I pověděl k nim podobenství . . .
Luk. 15, 4.

V krásném dvojím podobenství líčí Pán Ježíš lásku a milosrdenství Boží k lidem hříšným: v podobenství pastýře, jemuž zaběhla se, zatoulala se ovečka, kterou když našel, vkládá na ramena svá a raduje se s přátely, že našel ovci svou, která se byla ztratila, v podobenství ubohé ženy-vdovy, kteráž deset peněz měvší, jeden ztratíc, hledá, mete dům, dokudž jej nenalezne a pak svolává přítelkyně své, aby radovaly se s ní. Osobou tou, již zaběhla se ovce, osobou tou, která ztratila peníz — Kristus, věčná moudrost; penízem — člověk, nesoucí

obraz Boha na duši, mající nápis, že náleží Bohu; zametání domu, hledání — povolání jeho ku sv. pokání, všechny práce, všechna námaha, veškeré sebezapírání, kterému se člověk podrobiti musí, aby duše od špíny a kalu očistěna byla, jako peníz od prachu. Devět ostatních penězů jest devatero kůrů andělských, pokání nepotřebujících.

Významné to podobenství! Či není každý z nás zde shromážděných živým důkazem podobenství toho? Či nebyl už každý z nás takovou ztracenou ovci? A nebyl-liž to Bůh, jenž zanechav zástupy andělské, přišel na pustiny tohoto světa, aby hledal a spasil, co bylo zahynulo, aby jako pastýř dobrý dal duši svou, dal život svůj za ztracené ovce. A komu by zde mocně netlouklo srdce, či ústa by zde nevelebila lásku a milosrdenství Páně, osvědčenou na samém sobě? Jaká tedy plyne z toho povinnost pro nás? Abychom, když láska a milosrdenství Boží tak vsříc nám jde, hleděli se též na příchod milosrdenství Božího připravití uvědoměním si neblahého a nešťastného stavu člověka — hříšníka, ježto poznání takové uvede nás na cestu, na které milosrdenství Boží nalezneme.

Peníz se zakutálel do kouta — člověk se vzdálil Boha — proto bez milosti musel z ráje, cherub s plamenným mečem navždy mu zabránil návrat a přístup do místa nevinných, andělských radostí! Člověk se vzdálil Boha a proto pryč ze vlasti, daleko od svého příbytku musí Kain, aby nikde a nikde nedošel pokoje a klidu. Mstivé proudy ohně valí se s hůry nebes, valí na nešťastná města, aby strávily duše, jež se v nich beztravně hřešiti domnívaly. Kdo to tam utíká přes Jordán? kdo jest ten muž, jemuž se rouhá prostý sedlák, stihaje ho kamením? David! Hřích to jest, jenž napřahuje naň ruku vlastního jeho syna a bouří proti němu vlastní jeho krev, hřích to jest, jenž naň metá hanbu a nečest, bídu a svízel, hřích to jest, jenž svažuje jeho chléb a lože horkými slzami. Leč, nač tak daleko pro příklady, jichž na blízku tak dosti. Kdož tě jinochu či dcero oloupil o bujaré zdraví, že se teď vlečeš bled a zsinalý ve tváři a záhy umíráš jako mrazem spálený nejkrasší květ? Hřích to jest, jenž připravil tě o krásu duše i těla. Co to jest, že nyní opuštěným jsi a utiskovaným, že nikdo otevřítí tobě nechce dveří ani srdce, ani domu svého? Kam se poděly síly tvé, jimiž jsi měl přispívati ku všeobecnému blahu, kam jsi zaprodal drahé ty hodiny, jimiž těžiti jsi měl pro věčnost a které se nenavráti, kdybys jich chtěl teď krví svou vykoupiti?

Hřích a z něj plynoucí lehkomyšlnost, nedbalost, lhostejnost, netečnost k vlastnímu vzdělání otroky tě učinily tyrana — hříchu. Věru, kdyby mi jen volno bylo, všecky hříchy a nepravosti představití a ukázati kterak mučí a katanují těch, kdož jim slouží, že byste dali za pravdu slovům výše zmíněným, že neblahý jest stav člověka — hříšníka, jenž nešťastnějším se stává, že nejen o zevnější blaho ho připravuje, ale též ničí v něm pokoj srdce a pobuřuje v něm zlé svědomí.

Zlé svědomí, tento příšerný stín, umožňující upír, zžirající červ hříchem člověka v člověku se zrozuje a neumírá leč pokáním. Červ tento stejně hlodá a hryze pod purpurem královským jako pod halenou žebráčkou, v prsou učencových jako v srdci analfabety. On s hříšníkem chodí spat a vstává s ním zase, on je provází a trapným společníkem jest ve společnosti, on mísí žluč do koflíka radosti, jed pak do kalichu žalosti. V každém zašumnění, v každém zašeletění

lístečku, v každém zakmitnutí blesku a zarachocení z temna hromu zdá se mstiti a trestati nepravosti člověka-hříšníka. A v této obavě neustálého trestu, nezbaví-li se ho člověk pokáním, hříšník žije život trapný až duchovně umírá.

Hříšník duchovně umírá! Málo slov, ale vážných obsahem svým. Neboť kdo jest ve víře tak nevědomým, aby nevěděl, že smrt tato duševní nevyhnutelně a neodvratně v zápětí má odumření všech dobrých skutků ve stavu milosti spáchaných, že v zápětí má ztrátu všech pokladů a klenotů zásluh, které člověk si byl nashromáždil snad dosti trudnou a krušnou snahou a kterým se jednou těšiti mohl. Ano, všechny almužny, všechny posty, všechny modlitby a vše, co jsi dobrého a záslužného pro nebe byl učinil, to vše zmizelo, jak dotvrzují slova prorokova: *„Kdyby se odvrátil spravedlivý od spravedlivosti své a činil by nepravost, na žádné spravedlnosti jeho, kteréž činil, nebude pamatováno.“* (Ezech. 18, 24.)

Darmo hříšník tedy k nebi vzpíná ruce své a vysílá modlitbu svou: Bůh odpovídá mu ústy Isaiášovými: *„Neslyším tebe.“* Darmo ruku vztahuje a dlaň svou otvírá nuznému: Bůh daru jeho nepřijímá a ústy téhož proroka volá, že: *„kadidlo to mu ohavností.“*

Chápete-li již jak neblahý a nešťastný jest stav hříšníka, kterak neštěstí v životě přítomném i v budoucím mu údělem? Leč není třeba zoufati. Pastýř plesaje, na ramenou svých domu přináší ovci, která se byla ztratila a jaksi nazpět do pokladu Otce nebeskeho ukládá peníz ztracený. Každý z vás státi se může touto ovčí, tímto penízem, z něhož Pán radost má, *„nebude-li prodlévati a navrátí se ku Pánu, neodkládaje den ode dne“* (Eccl. 5.). Lenivostí a ošpalostí jen hyneme a odkládání u větší hříchy nás svádí a trudnějším činí návrat. Že k tomu duševní práce, sebezapření třeba, kdož by upřel? Nebylť pro Máří Magdalenu návrat a polepšení života věci snadnou; neboť slastí a rozkoší světa plným douškem okusila. Mladost, hody a plesání, oděv nádherný, hříchu zarýtosť, svět bohatstvím a rozkoší hojnou mocně ji od polepšení zdržoval. A vše tato žena přemohla mužností podivuhodnou. Uchopivši se jednou rukou pluhu pravého pokání, nikdy již nazpět se neobravela, pamatujíc slov Kristových: *„Království nebeské násilí trpí.“* Tak i my si počínejme.

V těchto několika slovech hleděl jsem vám nastíniti neblahý stav, který v nás hřích působí. Co zbývá nám? Jeli duše naše v tomto neblahém stavu, abychom zřetel svůj obrátili k pastýři ovci zbloudilou hledajícímu. a pak v hluboké pokoře k Bohu řekli:

Vracíme se k tobě, Otče! jako se vrátil marnotratný syn k otci svému. Spoléháme na veliké milosrdenství tvé, že s námi nenaložíš tak, jak my zachovali jsme se k Tobě. My se vracíme k tobě a proto posilniž nás v tomto úmyslu a pozehej kroku, kterýž činíme k nápravě své. Amen.



Promluva na IV. neděli po sv. Duchu.

Napsal

•Na Božím požehnání všechno záleží. •

*„Mistře, přes celou noc pracovavše, nic
jsme nepopadli, ale k slovu tvému rozestru síť.“*
Luk. 5, 6.

Nic nejsou platny slunečné hodiny, jestli slunce paprsky svými jich neosvěcuje. Nemají pak jistě stínu a doby denní pak z nich poznati nelze. A tak jest to i s lidskou prací. Marna, neužitečna často se jeví, schází-li jí požehnání Boží.

Pravdy te zřetelný doklad zříme v dnešním sv. Evangelii. Sv. Petr a jeho druhové, zkušeni, od mladosti své cvičeni rybáři, po celou noc loví, po celou noc pracují — a přece bez výsledku! Znali ze zkušenosti, že noc, kdy všude vládne hrobové ticho a ryby ku břehu se blíží, jest pro rybolov nejpříhodnější. A hle! Jen bahno a kámen nalézají v sítích, v nichž hojně ryb nalézt se domnívali. Jich namáhání, probdění celé noci — bylo marno, bezvýsledno! Teprv když Ježíš, — dokonav kázání své z lodičky — velí jim rozestříti síť k lovení, zahrnují veliké množství ryb, a tu teprve jich práce odměněna byla hojnou, bohatou kořistí.

Drazí přátelé! Práce Petrova jest obrazem života a snažení lidského. A jako to všechno namáhání apoštolů marno bylo, dokavad Ježíš jim nežehnal, tak počínání a snahy každého člověka nemají zdaru, nemají plného výsledku, dokavad požehnání Boží na nich nespočine. *»Bez Božího požehnání, marné lidské namáhání;«* ale *»na Jeho požehnání všechno záleží.«*

Pravdu slov těchto, jak Evangelium dnešní jest toho nejlepším dokladem, dnes krátce uvažme.

Již Šalamoun v knize přísloví dí: *»Požehnání Hospodinovo bohaté činí«* (Přisl. 10, 22.). A těm, kteří bez Hospodina pracují, na síly a rozum svůj cele spoléhající, výstražně volá: *»Běda vám, synové bohátí, kteří jste činili radu, ale ne ze mne, kteří jste začali dílo, ale ne skrze ducha mého.«* Člověk jest příliš slabý, malomocný tvor, nežli aby dílo veliké, dílo v pravdě nehynoucí silami svými mohl vykonati. A kdyby i to mohl učiniti — tisíce překážek, obtíží, nesnáží v cestu se mu postaví, aneb okamžik zničí, na čem drahá léta v potu tváří pracoval.

Vzpomeňte jen na stavění věže babylonské. Hospodin často pokořuje pýchu, domýšlivost a domnělou dostatečnost lidskou. Ty pracuješ sám sobě, dle vůle své, — Pán tě zůstavuje sobě; ty spoléháš na sebe, Pán tě zanechává sobě, abys, vida ku konci nezdar svého díla, poznal, že bez Něho nic nejsi, že On jest svrchovaný Pán nebes i země, že nic nemůže člověk činiti, ale že v ruce Jeho jest všeliký zdar a požehnání. Proto i žalmista Páně volá: *»Nebude-li Hospodin střežiti města, nadarmo bdi, kdož ostřihají je.«* (Žalm 126. 1.) Co se napracuje rolník, než to zrno v půdu uloží, aby vydalo jemu hojný užitek! Jak upraví, nakypří půdu, jak vybírá zrno nejlepší a pečlivě ode všeho koukolu je očistí, než v lůno země je zaseje! A co vše to platno, jestli Bůh nedá pohody, vláhy a tepla? Bez požehnání Hospodinova marna bude všechna jeho práce. Odtud

volá sv. Pavel: »*Ani ten, kdo štěpuje, jest něco, ani ten, kdo sází; ale Bůh, kterýž dává vzrůst.*« (I. Kor. 3, 7.)

A jako rolníku, tak i řemeslníku a každému člověku se děje; nedaří se práce, jestli ji neprovází Boží požehnání. Zarmucující slovo Petrovo, kterým k Pánu Ježíši se obrací řka: »*Mistře přes celou noc pracovavše, nic jsme nepopadli*« — často ozývá se světem. Zhusta slýchati jest náрек: »*Co se napracujeme, co se nalopotíme dnem i nocí až do potu a do mozolů, a přece ničeho nezískáme.*« A jest to zajisté jen odtud, že na práci té nespočívá Boží požehnání.

Jak jinak, jak blaze a spokojeně jest tomu, komu Bůh žehná.

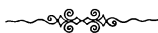
Za doby sv. Jana Almužníka, patriarchy Alexandrinského v 6. století, žili podle sebe dva mistři stejného řemesla. Prvý z nich živil práci svou manželku, dítky a k tomu ještě své staré rodiče; druhý byl sám. Tento pracoval stále; ať svátek, ať všední den byl u svého díla, a přec často stýskal si prvému, že trpí bídu. Prvý pracoval 6 dní; neděli od práce odpočíval, a přec všichni měli dostatek. — Pln závisti i podivení, přišel kdys nespokojený soudruh k prvému a pravil: »*Já pracuji o celý den déle než ty a jsem sám; ty pracuješ méně, máš přece více vydání, a hle! daří se ti lépe nežli mne! Jak jest to možno?*«

»*Mé tajemství jest velmi jednoduché,*« -- odpověděl s úsměvem první — »*a chceš-li ukázu ti je. Pjijď v neděli ráno ke mně, a dovedu tě k svému zlatodolu.*« S radostí přijal druhý toto nabídnutí. V neděli přišel, a soudruh vedl jej tiše do kostela na mši sv. Pak vyšli společně na procházku do přírody, bavili se ušlechtilou rozpravou a tak celý den pospolu prodleli. Když se rozcházel, děl prvý »*Pracuj pilně až do neděle, ale v neděli opět pjiď; k mému pokladu není již daleko!*«

Druhý poslechl, po celý týden pracoval a v neděli opět přišel. Tu učinili oba totéž co prvou neděli a rovněž tak i neděli třetí. Po třetí vycházce, soudruh netrpělivý a ve svém očekávání sklamaný, děl k prvému: »*Máš mne za bláhovce? Chci-li jíti do kostela, nepotřebuji tebe jako průvodce. Chtěl jsem jen věděti jak to, že více vyděláš, než-li já; a ty připověděl jsi mi, že mi odkryješ své tajemství, a dosavad jsi mi ničeho neukázal!*«

»*Mé tajemství?*« — odpověděl spokojený soudruh. »*Toť jest právě mé tajemství, že v neděli a ve svátek chodím na mši sv. Tam požehnání nebes strhují na svou práci a svoji rodinu.*« —

Komu Bůh žehná, tomu práce se daří. A komu práce se daří a vesele takorška pod rukama plyne, ten jest šťastný a spokojený na světě. Učiňte i vy, milí přátelé, pravidlem svého života: S Bohem každou důležitou práci započítí. Staré přísloví dí: »*S Bohem počni v každé době, podaří se dílo tobě.*« — Dřív nežli sině tyto pro vás se otevřely, byla celá budova posvěcena a tak v ochranu a požehnání Boží doporučena. Dřív než vyučování počínáme, modlíváme se a zdaru na Hospodinovi si vyprošujeme. A my za to především prosíme aby požehnání Boží spočívalo na vši práci naší, a stále provázelo vás i nás na pouti života vezdejšího. Amen.



Promluva na neděli V. po sv. Duchu.

Napsal FERDINAND HALÍK, katecheta.

»Nebude-li hojnější spravedlnost vaše nežli zakonníků a farizeů, nevejdete do království nebeského«
Mat. 5, 20.

Kdyby v moci mé bylo dáno, abych před vámi otevřel knihy dějin národů všech a knihy vůbec všechny, nenaleznu já a žádný z vás v nich výrok podobný následujícímu: *»Protož, přinášíš-li dar svůj na oltář a tu se rozpomeněš, že bratr tvůj má něco proti tobě; nechej tu daru svého před oltářem a jdi prve, smiř se s bratrem svým a potom obětuj dar svůj.«* (Mat. 5, 23.) Slova tato pouze naleznete v knize vnuknutím Duchem sv. sepsané, vyřknuté Synem Božím — Ježíšem Kristem a potvrzené posledním dechem Jeho na kříži.

Kristus vzorem našim, ke Kristu vás vedu každou neděli, abyste z jeho života, a jeho slov čerpali příklad pro život svůj. Ke Kristu, k Jeho slovům pozornost vaší dnes poutám, neboť věkopamatná Jeho slova platí plnou měrou i dnes nám.

»Smiř se s bratrem svým!« Nad zlato drahocennější tato slova dovedeme oceniti pouze tehdy, když je skutečně vyplníme, a kdyby uskutečnila se vůbec mezi jednotlivci, pak teprve bychom poznali cenu sv. Evangelia, cenu nesmírnou jich, cenu poklady světa nevyvažitelnou.

Mládeži milá! Snad mnohý z vás řekne mi, že odpustil nepříteli svému z vřelé a upřímné duše své! Bylo opravdu odpuštění vřelé, upřímné? Nemýlíte se? Nebylo prosyceno neochotou? Ó, kdybys učinila porovnání ve věci té, tuším, že veliký rozdíl bys viděla.

Víra tvá ti, milá mládeži, poroučí, abys svým příbuzným, přátelům v nouzi napomáhal. Ty řekneš: sám se nalopotím, sám se napracuji, ať také pracuje, nepomohu! A vida pak nezbytí, pomůžeš.

Tvá víra ti poroučí, abys dle možnosti podporoval nuzné, aby co činí pravice, nevěděla levice, abys chudému byl spolu nápomocen dle možnosti. Tvá víra ti radí, abys v křesťanské dokonalosti stupeň od stupně výše vystupoval, abys příkladně vykonával skutky, kterými přemaháš oné náruživosti, své náklonosti ke zlému, ke hříchu.

Ale tatáž víra ti neradí, ale rozkazuje: *»Jdi a smiř se s bratrem svým!«*

Jakou pak zde nalezneš, milá mládeži, vytáčku, jakou výmluvu, jaké ohražení?

Zde není výmluvy pražádné! Zde nemůžeš říci, jsem neduživce. Můžeš odpustiti, byť bys byl nejnemocnější! Zde nemusíš míti ani jediného haléře, abys vykonal tuto křesťanskou povinnost. Jen když dobrou vůli budeš míti, dokážeš to.

Smíření na oko není nic platno! Odpuštění musí vycházeti ze srdce nevnitřnějšího. Smířením na oko, odpuštěním na nějaký čas, jeden druhého sklame; a není divu, že pak bývá nepřátelství mezi nimi vždy prudší a zarputilejší. Proto slova Spasitelova z dnešního svatého Evangelia: *»Nebude-li spravedlnost vaše hojnější nežli — a Kristus Pán na Farisee a zákoníky ukázal — nevejdete do království nebeského«* — také nám platí.

Kdyby odpuštění a smíření bralo se všude cestou, kterou ukazují nám dnešní slova Kristova, nebylo by tolik zhoubných válek, kterýmiž se ničí úrodné

kraje, rozkošné dědiny, výstavná města, kterýmž tolik životů lidských padá za oběť? — Když jest mír možný, když jeden ze soků je poražen, když vojska strany jedné v divém útěku pádí zpět, když jest mír možný nad bojištěm krví prosáklým, uprostřed dýmu horkých ještě děl, uprostřed smrtelného chrapotu zraněných, proč ne dříve? Válka i stranu vítěznou stojí veliké obtíže, peněz, sílu a což životů!

Jak by bylo prospěšno pro rozkvět umění, průmyslu, řemesla i obchodu, kdyby národové žili mezi sebou pokojně. Zákonodárství, ať jest zřízení státní jakékoliv, běže-li se cestou křesťanství, cestou lásky k bližnímu, jest obyvatelstvo spokojené a šťastné. A jako jest to ve státě, tak jest to i ve společnosti menší, tak i mezi členy jedné rodiny. Abraham, než by byl dopustil různic a hádky mezi pastýři svými a Lotovými, řekl k Lotovi: *»Nač třeba hádky mezi mnou a mezi tebou, mezi pastýři tvými a pastýři mými, vždyť bratři jsme. Jestli ty pravou stranu držeš budeš, já levou si vezmu, jestli ty na levou půjdeš, já pravou si podržím.«* Toť zásada čistá, mírumilovná!

»Nač třeba hádky mezi mnou a tebou, vždyť bratři jsme,« to pamatujme si též my po veškeren svůj život. Žádná omluva, za kterou by se uražená naše sobeckost ráda zastrčila, když nás volá povinnost do loktů a na srdce našeho nepřítele, neměj místa. Ty, které se tu činívají námitky a vytáčky, ony dnes rozplynuly se před očima našima jako dým. Kdo chceš ode dneška býti moudrým a dobrým, kdo chceš právem a se ctí přicházeti sem mezi nás k nekrvavé, smírné oběti Nového zákona, ke mši sv., ruce i srdce vztáhni na smířenou, na smířenou celému světu. Amen.

❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧

Z Katechetského spolku. *Výborová schůze* konala se ve čtvrtek dne 16. měs. května o 2. hod. odpo. v čítárně Katolické besedy. — Přítomni byli členové výboru: Balcar, Halbich, Kobosil, Královec, Rotta, a Žák. Omluvili se písemně koll: Sedlák, Šmejkal a Železný. Předmětem schůze bylo hlavně jednání o tom, jakých kroků třeba učiniti, aby spravedlivé požadavky katechetů za zlepšení hmotného jich postavení došly konečného splnění. Výbor se usnesl tlumočiti svá přání u všech kompetentních osob, v jejich rukou zlepšení platů učitelských se nalézá. — Připis J. M. nejd. p. preláta Dr. Fr. Krásla vzat byl s povděkem na vědomí a sneseno vzácnému příznivci katechetů tlumočiti vroucí dík. — Kollega Kobosil předložil svůj elaborát, jímž má býti ve smyslu osnovy pro III. třídu měšť. škol Mackův dějepis doplněn. — Na to vyřízeny jiné drobnější záležitosti spolkové a dotazy členů.

Členská schůze spolková konala se ve středu, dne 8. m. května za velmi četného účastenství členů. Bylo v ní debatováno

o nynějším stadiu otázky na zlepšení platů učitelských. Koll. Schreiber laskavě se uvolil požadavky naše tlumočiti pp. poslancům německé národnosti.

Ke spolku za člena přistoupil Julius Nádvorník v Mirošově.

Členské příspěvky složili vldpp. a dpp.: František Blažko, k. a. vikář a farář v Noutonicích; Bedřich Köhler v Plzni; Josef Smitka v Jistebnici; Václav Tikal v Karlíně a Josef Švec, katecheta v Turnově. — Dpp. členové se žádají, aby nezapomněli zapraviti svůj členský příspěvek za uplynulý rok a přihlásili se i ostatní katecheté novými příspěvky, které přijímá pokladník spolku Václav Železný, katecheta v Praze, II., č. 641 st.

Podléhá zanedbání školní mše sv. trestu? Ano, právě tak jako zúmyslné zanedbání školního vyučování. Tak rozhodnuto bylo samým ministerstvem vyučování v r. 1887, kdy katecheta, dožaduje na místní školní radě potrestání žáků, návštěvy mše sv. zanedbavších, odmrštěn byl a kdy i okresní

Školní rada za nekompetentní ve věci té se byla prohlásila. Povinnost žáků k účastenství při službách Božích opírá se o poslední větu ve 14. článku ze dne 21. prosince 1867 ř. z. číslo 142.

Pomůcky k vyučování náboženství: 1. Biblické obrazy k vyučování ve škole obecné 32 obr. (Hölzel ve Vídni — »Věstník vládní« 1892 str. 121.) Cena 24 K. 2. Vyobrazení k dějinám apoštolů. (C. k. knihosklad ve Vídni. — »Věstník vládní« 1892 str. 121.) — 14 K. 3. Vyobrazení Jerusalema od Lehmana. (Pichler, vdova a syn ve Vídni. — »Věstník vládní« 1892 str. 124.) — 2 K. 4. Nástěnná mapa Palestiny od B. Kozenna, E. Hölzl ve Vídni. (»Věstník vládní« str. 123.) — 12·80 K. 5. Obrazy stereoskopické a to: Sinai, Cedry Libanonské, Jordán, Údolí Josafat, Zahrada Gethsemany, Galilejské moře a Bethsaida, Damašek, Betlém, Nazaret, Tiberia u jezera Tiberias, Karmel, Kostel Božího hrobu v Jerusalemě, Akeldama. (»U města Paříže« v Praze k dostání à 0·90 K.) —1

Oprávněná stížnost katechetů. V mnohých okresech jako na Žižkově, ba i v Praze-Bubnech po mnoho let, ač vyplněny všechny zákonné podmínky, místa prozatímních katechetů, neproměňují se v definitivní. Tak na př. na Žižkově trvají zatímní místa katechetů již téměř 10 roků a přece marňé volání, aby proměněna byla místa ona v definitivní. Jeden svádí vinu na druhého a facit odnáší katecheta, jenž zkracován (mírně řečeno) tím o leta do quinquenálek platících. Neradi se stížnostmi podobnými šli bychom do denních listů, ale jiného nezbude, když nikde pomoci. Doufáme, že povolání činitelů se přičiní, aby okresní školní rady dle zákona místa ona v definitivní proměnily. —1

Index librorum probitorum rozmnožen nařízením nejd. litoměřického biskupa dr. Schöbla, jenž zakázal četbu spisů profesora náboženství na státním vyšším gymnasiu v Žatci, Fr. J. Macha, který přestoupil k církvi starokatolické. Tím též zakázány spisy jeho dříve ordinariátem schválené, jako: Erbauungsreden für studierende Bildungsanstalten a jiné. —1

Různosti. Jednota »Komenský« vydala zvláštní brožuru, kterou s odůvodněním zaslala poslancům atd. V brožuře té poukazuje na nesvobodu v úpravě platů vůbec. Učitel cvičné školy, který zkoušku pro měšťanské

školy míti nemusí, má o 750 zl. většího platu než učitel obecné školy a o 530 zl. většího platu než učitel měšťanské školy. Hlavní učitelové učitelského ústavu u nichž stačí kvalifikace pro měšťanské školy, mají celkově 3120 zl. (ach!); tedy pětikrát tolik jako učitel obecných škol atd. V Solnohradě má učitel o 104 zl., ve Štýrském Hradci o 383 zl., v Brně o 384 zl., ve Vídni o 462 zl. více než v Praze. Praha s předměstími odvádí 32 milionů zl. ročně přímých daní. Praha sama, která vydržuje si školství svým nákladem 1093693 zl., 32% t. j. 2194000 zl. platí na školství venkovské, ježto 3,771058 zl. platí na potřeby země. Podobně Král. Vinohrady: na školství platí ročně 118000 zl., mimo to odvádějí 261332 zl. zem. přírážky; z ní se vydává 150000 zl. na školství, na platy však učitelské dostávají od země 79470 zl., ostatních 70530 zl. platí na školní potřeby jiných obcí. Totéž v Libni, v Košicích atd. Vzhledem k těmto poměrům žádá učitelská jednota »Komenský« pro Prahu a okolí, aby: definitivní učitel obecné školy měl 1100 zl., (jako cvičný učitel) definitivní učitel měšťanské 1400 zl. (zat. učitel po zkoušce dospělosti 600 zl., po zkoušce způsobilosti 800 zl.) Aktivní přídatek nechť činí 30% základního služného. Quadrienálky od zkoušky způsobilosti na obecných školách po 150 zl., na měšťanských po 175 zl. Kdo se nestane po 20. letech řídicím učitelem, dostane osobní přídatek 100 zl. do pense počítatelný. Po 35 letech má učitel nárok na plné výslužné. Kéž by to nebylo jenom zbroňným přáním. —1

Smutné číslo. Za rok 1890—90 odpadlo od víry katolické 11.443. Běda těm, skrze koho pohoršení pochází.

Konkurs: Ve školském okrese lounském obsadí se místo definitivního katechety při chlapecké škole měšťanské a obecné v Lounech se služným dle IV třídy platu učitelských.

Listárna redakce. P. R. Polemiky s takovými literárními škváry nevedeme. V ústech jejich pravda jest paskvilem pravdy. V ústech jejich svobodomyšlnost jest lži. Oni svobodu mají jen pro sebe a kdo nesleduje fantomy cejchem jejich patentované, jest u nich tmář atd. Chcete-li se přesvědčiti o »jakosti« těch pánů, přečtěte si tajnou instrukci, kterou důvěrníci učitelé-liberálové rozeslali v loni delegátům jednot. —1

ČERVENEC 1901.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

»VYCHOVATELE«

Ročník IV * Číslo 7.

Rediguje JAN ŠMEJKAL.

Postup upravení platů katechetů na sněmě král. Českého v červnu roku 1901.

S nedočkavostí každý z nás zajisté čeká na slibované konečné upravení platů a jeho materiálních poměrů nejen katechetovi až dosud nedostačitelných, ale i jeho nedůstojných. Ježto věc naše nyní projednává se na sněmu království Českého, obrátili se katecheté na pp. poslance, na rozhodující kruhy memorandem, jež zní:

Katechetové škol měšťanských a obecných dovolili sobě v roce 1898 podati Vysokému sněmu království Českého uctivé petice, jimiž chtěli dáti podnět ku změně zákona zemského ze dne 14. prosince 1888 tak, aby právní poměry jejich příznivěji byly upraveny.

Vysoký sněm v sezení dne 9. května 1899 jednomyslně schválil resoluci směřující k tomu, aby § 2. a § 6. uvedeného zákona příznivěji mohly býti upraveny. Na základě této resoluce předložil Veleslavný zemský výbor Vysokému sněmu ve zprávě ze dne 11. dubna 1900 *návrh změny zákona ze dne 14. prosince 1888 (»katechetského«), v němž obsaženy jsou pro katechety některé výhody, jednak v příčině povinnosti vyučovací, jednak v příčině podmínek pensionování.*

V příčině *platů katechetů* neučinil Veleslavný zemský výbor *žádného návrhu*, jelikož »nelze přistoupiti k úpravě platů zvláštních učitelů náboženství dříve, než bude známo, pro jaký systém rozhodne se slavný sněm při úpravě platů učitelů světských.«

Zatím jednání o úpravě platů učitelstva světského zdá se schylovati k tomu konci, aby zavedena byla soustava tříd osobních a to tak, že by v podstatě na místo dosavadní kategorie »*podučitelů*« nastoupila kategorie učitelů II. třídy a na místo dosavadní kategorie »*učitelů*« nastoupila kategorie učitelů I. třídy. V tom smyslu také podával Veleslavný zemský výbor Vysokému sněmu zprávu ze dne 30. listop. 1900 a v ní poskytl místo i »*formulování oněch změn zákona (o právních svazcích učitelů světských), které by mělo za následek uskutečnění zásad obsažených v návrzích školské komise.*« Tu pak v § 20., 26. a 30. formulována jsou i zásadní ustanovení o *platech katechetů* (kteráž dosavad formulována byla ve zvláštním zákoně — ze dne 14. pros. r. 1888) a sice tak, že *by platy katechetů byly tytéž, jako platy učitelů I. třídy vůbec.*

Hleď k tomu, dovoluje si spolek katechetů uctivě přednésti k úvaze toto

V podmínkách k dosažení kvalifikace k úřadu učitelstvému na školách měšťanských a ještě více obecných pro učitele světské na jedné a pro katechety na druhé straně trvá dojista nerovnost. Podmínky k dosažení kvalifikace pro katechety škol měšťanských i obecných jsou v podstatě stejné jako pro učitele škol středních a jsou bezpečně těžší, než při učitelích škol měšťanských a tím více obecných. Nerovnost v podmínkách kvalifikace jest však již postačitelým i nutkavým důvodem nerovnosti v zákonité úpravě platů a právních poměrů. Pokud tedy pro katechety trvají těžší podmínky kvalifikace než pro učitele světské škol měšťanských a obecných, trvá také důvod, aby poměry katechetů upraveny byly příznivěji. Činiteli povolányi byla správnost tohoto stanoviska také již plně uznána.

Vysoký sněm království Českého v resoluci ze dne 9. května 1899 schválil návrh školské komise, aby se zřetelem k těžším podmínkám kvalifikace, »podmínky pensionování zvláštních učitelů náboženství byly příznivější, než dosud« a také, aby *stále platy katechetů upraveny byly zvláštními příznivějšími předpisy.*«

Veleslavná c. k. zemská školní rada v přípisě Veleslavnému zemskému výboru ze dne 5. května 1899 vyslovila sice náhled, že by se »poměry učitelstva světského a duchovního na obecných a měšťanských školách v zásadě měly srovnávati«, avšak hned dodala, že by slušelo vzíti *náležitý zřetel na vyšší předběžně vzdělání a delší studia odborná, jež se od katechetů vyžadují.*«

I sám Veleslavný zemský výbor dal v téže době počítati, jaký by byl *finanční efekt*, kdyby katecheti nejen zařadění byli do I. třídy služného, nýbrž i kdyby měli *vyšší pětiletá zvýšení* (ve zprávě ze dne 11. dubna 1900).

Avšak přes všechny tyto předcházející důležité projevy, v návrhu otisknutém ve zprávě Veleslavného zemského výboru ze dne 30. listopadu 1900, nenavrhují se katechetům *ani vyšší kvinkvenálky, ani vyšší aktivní přídavky*, nýbrž toliko *služné* jako učitelům I. třídy. Kdyby měly třídy služného zřízeny býti tak, že by kategorie učitelů II. třídy nastoupila na místo dosavadní kategorie »podučitelské« a kategorie učitelů I. třídy na místo dosavadní kategorie »učitelské«, měl by návrh, aby služné katechetů bylo totéž, jako služné učitelů I. třídy, *týž smysl a význam jako ustanovení dosavadní*, dle něhož služné katechetů jest jako *učitelů* (nikoliv podučitelů) »na příslušné škole«, a nebyl by to tedy »předpis příznivější«, pro něž se již Vysoký sněm jednomyslně prohlásil.

Vyjmutím katechetů z kategorie »podučitelské« nebo z kategorie učitelů II. třídy běře se sice jakýsi zřetel na delší přípravná studia, ale nikoliv dostatečný *adequatní* a »náležitý«, jež vzíti doporučila Veleslavná c. k. zemská školní rada. A jest v tom i patrná *nedůslednost*, když se zřetelem k těžším podmínkám kvalifikace, učitelům škol *měšťanských* navrhuje se vyšší služné a vyšší kvinkvenálky, než učitelům škol *obecných* a rovněž *učitelkám literárním* navrhuje se vyšší služné a vyšší kvinkvenálky, než *učitelkám industrialním na týchž školách* ustanoveným a působícím, avšak, katechetům, ač podmínky kvalifikace při nich patrně jsou těžší, nenavrhuje se ani vyšší služné, ani vyšší kvinkvenálky, nýbrž totéž služné, a tytéž kvinkvenálky jako učitelům té kategorie škol, na niž katecheta jest ustanoven a působí.

Proto dovoluje si spolek katechetů toto uctivě předložit a prositi, aby, není-li možno, aby také *platy* katechetů škol měšťanských a obecných upraveny byly *podobně jako platy úřednictva ve službách zemských s kvalifikací akademickou* (na př. učitelů některých škol rolnických) a je-li nutno, aby, jak Veleslavná c. k. zemská školní rada praví, »platy učitelů duchovních a světských *v zásadě* se srovnávaly«, aspoň *náležitý* zřetel na těžší podmínky kvalifikace výrazu došel

1. V ustanovení služného katechetů vůbec téhož jako učitelů škol měšťanských

2. V ustanovení kvinkvenálek v počitatelných od zkoušky způsobilosti a případných aktivních přídaveků o jistá procenta vyšších, než při učitelích škol měšťanských.

Zákon, který zemský výbor předložil sněmu, platiti má až do roku 1904 a postup jeho v krátkosti byl asi tento :

Přípravným snesením sněmu ze dne 12. května 1899 uloženo bylo zemsk. výboru, aby vypracoval osnovu zákona, kterou zákl. plat pro školy obecné měl býti stanoven 600 zl., pro měšťanské školy 800 zl. s případným zřetelem na přání, obsažená v peticích učitelských. Výsledek jednání toho předložen byl zase sněmu dne 18. prosince 1900 a sneseno, aby osoby učitelské se zkouškou způsobilosti měli v prvním čtyřletí 1200 K a po této době 1600 K, na měšť. škole 1800 K, po této době 2200 K, quadrienálky po 200 K. Zemský výbor, jemuž usnesení ono dáno bylo k podání zvláštní zprávy, usnesl se na tak zv. »zákoně do zásoby«, t. j. dle daných prostředků, poukazuje na zákon o úpravě platů aktivních úředníků státních, jenž došel nejvyšší sankce teprve tehdy, když zajištěny byly prostředky k jeho provedení potřebné. Protože analogie tato nezdála se případnou, uvažováno o vydání »zákona do zásoby« bez ohledu na otázku úhrady, s výhradou, že jednotlivá usnesení vejdou v platnost zvláštním zákonem.

Zatím 22. prosince 1900 učinil sněm nové usnesení, čímž od modalit »zákona do zásoby« upuštěno, a přihlédnuto ku »zákonu postupnému«, dle něhož eskontováno býti mělo zlepšení zemských financí, jehož se lze v budoucnosti nadíti, čímž zamýšlená zvýšení státi se měla postupně v určitých, dle kalendáře stanovených lhůtách. Když pak ještě usneseno bylo, aby pro svoji souvislost zamýšlené reformy shrnuty byly v jedinou osnovu zákona, předložil 18. června r. 1901 zemský výbor jediný návrh ve formě tak zv. »zákona postupného«, dle něhož »zvláštní příznivější úprava« spočívá v tom, že místo 40 stanoveno jest 35 let služebních.

Zákon pak sám, pokud se týká katechetů, obsahuje toto :

Článek I. § 20. Zvláštní učitelé náboženství nechť jsou zatímni nebo definitivní na obecných školách mají 1600 K, na školách měšťanských 2000 K.

§ 26. Všem osobám učitelským (zvlášt. učitelům náboženství se stálým platem) při nepřetržitém sloužení dáno 6 quinquenálek à 200 K od doby prvního definitivna.

Ustanoví-li se učitel (zvlášt. učitel náboženství) obecné školy definitivně na měšťanské škole, nabývá týchž zvýšení, které by mu příslušela, kdyby byl působil na téže škole měšťanské stejně dlouho jako učitel.

Definitivně ustanoveným osobám učitelským, které do 5 let po nabytí učitelské způsobilosti nedosáhly definitivního postavení, může zemský školní úřad v případech zvláště pozoruhodných za souhlasu zemského výboru, a v samostatných okresech školních mimo to za souhlasu obec. zastupitelstva, při prvním zvýšení služného poukázati zároveň také druhé zvýšení služného.

Písemní domluva odkládá přiznání zvýšení služného nejvýše na 1 rok, důtka na 3 roky a každý jiný disciplinární trest nejvýše na 5 let.

§ 30. Osobám učitelským (zvláště učitelům náboženství se stálým platem) náleží aktivní přídavky do výslužného nepočítatelné, jež se vyměřují v obcích od 10.000—30.000 obyvatelů: 20⁰/₀; v Karlině, Smíchově, Kr. Vinohradech, Žižkově, Karlových Varech, Teplicích - Šenavě, Mariánských Lázních, Františkových Lázních, Košířích, Vršovcích, Pánkrác, Nusle, Fišeru (u Karlových Varů), Podmoklích, Děčín, Skvrňany, pak v obcích přes 30.000 obyvatelů: 30⁰/₀; v Praze: 40⁰/₀ základního služného.

§ 51. Vzdá-li se člen učitelstva služby své dobrovolně aneb opustí-li ji o své újmě, pozbuje tím práva na výslužné.

§ 57. Členové stavu učitelského, kteří ještě nedokonali desítiletí v počítatelné služební doby, obdrží (výjma § 51.) odbytné, které se vymění za služební dobu až do 5 let jedno-ročným, za služební dobu více než 5letou dvojnásobným v počítatelným služným.

§ 58. Učitelé náboženství mají právo po 35. roce služebním návrh na odpočinek. Výslužné vyměřuje se tím, že prvních 10 let připadá kvota 40⁰/₀ služného. Každým dalším rokem kvota o 2·4⁰/₀ vzrůstá.

Učitelé, kteří následkem nemoci nebo tělesného úrazu, stali se k službě nezpůsobilými, dokonali-li 5 let služebních, obdrží kvotu, jako kdyby sloužili 10 let.

Při počítání služební doby, deset let převyšující, počítají se zlomky jednoho roku za plný rok, převyšující-li 6 měsíců.

§ 75. Učitelové platí první rok definitivní 10⁰/₀ služného do pensijní pokladny, ostatní leta jen 3⁰/₀ služného.

Článek IV. Zákon ten nabude platnosti dnem 1. ledna 1904.

Nepodává se nám nic více (mimo § 58.) než učitelům vůbec. Školská komise, již podán návrh zákona toho, konala dne 25. června schůzi, na níž § 20. přijat jednohlasně. Je to přece již nějaká naděje, neboť bude-li odstavec ten i slavným sněmem přijat, nedá se upříti, že naděje jakás vzkvívá katechetům těm, kteří při bídném služném 1200 K, 1400 K, povinnosti své konati musí.

Tak věci se mají do 26. června. Jak se věci dále vyvinou, nejisto. Dokud nebude míti zákon ten pečeť Nejvyšší sankce nejásejme, neboť pak obyčejně sklamaní bývá trpčí a bolestnější. O ostatním přišťe.

—1.

Promluva na VI. neděli po sv. Duchu.

Napsal EM. ŽÁK, katecheta.

»Rozpustím-li je lačné do domu jejich, zhytnou na cestě.«
Mar. 8. 3.

Jako kdysi na pouš k řece Jordánu spěchal celý Jerusalems, aby naslouchal kázání největšího ze svých proroků, sv. Jana Křtitele, tak chvátal prostý lid galilejský za Ježíšem Nazaretským, kdekoli jen jej spatřil. Jako stádo spěchá za pastýřem, tak i oni následovali Ježíše, nestarajíce se o zítřek a všední potřeby života. Byli jeho řeči a zázraky okouzlení, unešení. Tichá krajina nedaleko jezera genezaretského podobala se ruchem tábora vojenskému, v němž Spasitel kázal celé dny. — A když již po tři dny zástup s ním byl meškal, když vedle vědomí svého Ježíš již s dostatek duše jejich posilnil a slovem svým nasytíl, chtěl je propustiti. Mnozí však přišli z daleka. Bez pokrmu, bez posily tělesné nedošli by k domovu. Proto dí Ježíš: *»Litost mám nad zástupem, nebo rozpustím-li je lačné do domu jejich, zhytnou na cestě.«* —

Drazí přátelé! Školní rok již se končí, doba, kdy prodléváte jste, oddálení ruchu a shonu venkovskému, v síních školních, sklání se ke konci. I my vás

propustíme do vašich domovů. A když toho vzpomínám, že snad již brzo vstoupíte do života, majíce v mnohem spoléhati jen na sebe a plně zodpovídati za své skutky, tu věru i nám se vkrádá s obavou do duše myšlénka: »*Rozpustíme-li vás lačné, zhyne na cestě*«. Vstoupíte-li nepřipraveni, bez pevných zásad v duši, bez jasných vědomostí v hlavě do světa, nenajdete v něm klidu a štěstí. Nebudete-li řádně vychováni, zušlechtěni, vědomostmi opatřeni, zhyne na pouť života. Neboť *dobré vychování to nejlepší a nejtrvalejší dar*, který s sebou člověk ze školy a domu otcovského do života přináší. Uvažujme o tom dnes krátce. —

1. Filip, král macedonský, měl v životě svém jeden, zvláště šťastný a radostný den. Byly mu přineseny najednou tři zprávy. Prvá, že vůdce jeho Parmenias vítězně dobyl Podunají (Illiriky), druhá, že při olympických slavnostech všichni Řekové jej oslavovali a třetí, že se mu narodil syn Alexandr. A král zaplesav, volal: »O mého velikého štěstí! To mne však nejvíc činí blažena, že se mi narodil syn právě toho času, kdy žije Aristoteles, největší mudrc. Ten ho naučí všemu, co na velkého a mocného panovníka se sluší.« — Nepokládal to za největší štěstí, že zůstává synu svému ohromné bohatství, převelikou říši: ale to nejvýše cenil, že mu může dát dobré vychování.

Ano, řádné vychování, ušlechtilost duševní, kterou s sebou do života člověk odnáší, jest jeho nejlepší věno. Zloděj nemůže ho ukrásti, nepřítel zničit. Nešťastné náhody, nezáviněné okolnosti mohou člověka připravit o vše, co jako dědictví otcovské do světa si přinesl. O dobré vychování, ve kterém láska a důvěra v Boha s poctivostí k lidem se pojí, nikdo člověka nemůže oloupiti. —

Kdo z domu otcovského a ze školy pravé vzdělání a zušlechtění do života si nepřináší, ten jisto jistě zajde, zahyne na cestě tímto životem. Byli tisíce těch, kteří bohatství a statky po rodičích přinesli si v léta dospělosti, a stali se z nich — žebráci, neb zlí a špatní lidé. Ale z dobře a řádně vychovaných a vzdělaných synů, byť s sebou z domu otcovského odnášeli jen holé dlaně, ale za to v srdci: vroucí zbožnost, smysl pro čest a lásku ku práci, tuším, že se neztratil dosud ani jediný.

Sv. Řehoř Nazianský ve svých rozjímáních zachoval nám krásnou řeč otce loučícího se synem, jenž domov opouští. Otec dí k němu: »Jdi, synu můj, provázen vroucími modlitbami svých rodičů. Jdi, synu můj, a Bůh tvého otce, který jest lepší Otec tvůj, nežli já jsem, jehož svatá prozřetelnost mne vedla, veď i tebe, jeho i mé dítě, láskyplnou svojí rukou. Peníze a všechno jmění, které tobě dávám, za nic nemám, jestli ty jen ctnosti a ušlechtilosti, nejtrvalejšího dědictví, jsi získal. Neboť chudoba se vzdělaností spojená jest mi neskonale milejší, nežli bohatství s nevědomostí a spustlostí mravů.« To jsou věru krásná slova. Kéž by tak všichni otcové a matky k dítkám svým mluvili!

2. Když císař východní Basilius II. po třicetileté, kruté válce, Bulhary přemohl a část země jejich ke své říši připojil, zacházal neobyčejně tvrdě se zajatými. Roku 1014 dal 15.000 Bulharů oslepti. Potom rozdělil je, dohromady svázané, v menší zástupy a dav každému zástupu jednookého vůdce, poslal je jako na posměch zpět do jejich vlasti. Jich vládce Samuel, vida tento v dějinách bezpříkladný zločin, skončil žalostí a hořem.

Draží přátelé! Těm ubohým slepčům, na cestě tápajícím, klesajícím a hynoucím podoben jest každý, kdo bez řádného vychování, vzdělání rozumu a

zušlechťování vůle do světa vychází. Slepému poutníku na každém téměř kroku hrozí nebezpečí. Ale, věřte zkušenějším, člověku bez pevných zásad a řádného vychování, hrozí různých pokušení a nebezpečí ještě více. Neboť svět, jak písmo sv. dokládá, *jest »pokušením pro duše lidské a pastí nohám nemoudrých.* (Moudr. 14. 11.). Kdo bez řádného vychování vyjde do světa, podobá se plavci, jenž bez vesla se pustil na bouřlivé a nepokojné moře. Kdo bez opravdové zbožnosti a důvěry v Boha jde životem, jest jako poutník, jenž zahodil hůl na svoji pouti. Když nadejde cesta příkrá, neschůdná, dostaví se překážky a obtíže, nemá oč by se jediné opřel. Nespolehá-li člověk na Boha, a jestli o něho se neopře, v dobách trudných a těžkých propadne zoufalství.

Jest to dávné, ale případné přirovnání, že mládež jest jako mladý strom. Není-li štěpován, pěstěn, zůstane planý a trpké jest jeho ovoce. *»Zanedbán jsa, sebe lepší kvítek, zhyne posléz — dřívě či později: dobrý národ jest jen z dobrých dítek«*, volá náš básník

Slavný jeden muž vypravuje, že z mládí jeho nade vše jiné v paměť zaryla se mu slova, která vyřkla matka, když neuspokojivé vysvědčení ze školy domů přinesl. Matka se slzou v oku dívajíc se na něho zvolala: *»Dítě, co z tebe takto bude? Jsi jako stromek, na jehož pni záhubná rez se usadila.«* A slova ta působila jako zvon na poplach znějící. Vzchopil se, pracoval, snažil se dohoniti, co zanedbal a vymanil se ze své lehkomyšlnosti.

Važte si proto let mládí, ve kterých se vzděláváte jedině pro svoji utěšenou budoucnost. Shromažďujice sobě potřebných vědomostí, zachovejte sobě mysl zbožnou, Bohu oddanou, jemný cit pro spravedlnost a lásku k bližnímu, a toto pravé vzdělání bude vám nejlepším průvodcem na cestě života vezdejšího. Amen. —

Promluva na VII. neděli po sv. Duchu.

»Pílně se varujte falešných proroků.«

O životě sv. Ignáce z Loyoly vypravuje se tajemná tato událost.

Když totiž sv. Ignác z pouti Jesualemské se navracel domu, přišel k přístavu, kde zakotveny stály dvě lodi. Jedna veliká, úpravná a plna vzácného zboží, druhá maličká, již na první pohled jednoduchostí k cestování se nezamlouvající. Sv. Ignác prohlíží prvou loď na níž míní vstoupiti, když tu správcem lodi téměř s lodí vyhnán jest, se slovy: *»Svatí nepotřebují žádné lodi, chodí po moři jako po suchu.«* A aj! Nepatrná lodička, na níž sv. Ignác přinucen vstoupiti, šťastně přeplula moře, kdežto nádherná loď narazivší na úskalí, rozbita, ztroskotána. Zvláštní to byla cesta řízení Božího, jež vedla k zachránění sv. Ignáce, zvláštní jsou však i cesty, které vedou tebe, milá mládeži, abys minula nebezpečím, které hrozí tobě nejen na těle ale i na duši. I dnešní sv. evangelium jest cestou takovou k zachránění duše tvé, ano varuje tebe před nepravými proroky, kteří přicházejí, aby o víru a nevinnost tě připravili.

Předkové naši, ti umívali sv. Evangelium z paměti. A dnes? Sami vidíte, jak mnohý nerad již v mládí náboženství se učí, a učí-li se, sám svědkem jsem, že jeho sourozenci mu zbraňováno bývá v učení katechismu jako nauce prý přežilé. A divno pak, že zeptáme-li se ho ve věku dospělém na nejpotřebnější

články ku spasení, že neodpovídá aneb dává odpověď, že krev vhájí se při ní do tváře? Sám v mládí umíval přece všecko výborně.

Co toho příčinou? Svůdce, kterýž použil vhodného okamžiku aby zavraždil duševně bratra svého, — novomodní Kain, — dvojnásobný to mnohdy vrah, vraždící nejen tělo ale i duši svého bližního. A proto důtklivě napomíná nás Pán k ostražitosti, když praví: *»Pilmě se varujte falešných proroků.«* Duch jeho vševědoucí patřil na to celé hejno falešných proroků — bludařů, nepřátel, kteří, sotva že símě, zrno horčičné, sklíčilo a rozbujnělo v mohutný strom, na tento strom s krvelačností se vrhli, aby se stromu křesťanství květ za květem, nauku za naukou trhali a jednotlivé články víry lidem ze srdce slovem i písmem vyrvali. A tak, jak Pán ve vševědoucnosti své viděl, děje se. Knihami, tiskem, spisy, časopisy, v bezměrné zaslepenosti volají nepřátelé Kristovy děsným hlasem Iškariotským: *»Co mi dáte a já vám jej zradím.«* S drzým čelem velebí a vynášejí se na trh literár i zboží, v jehož dobrotu nevěří sám původce. Či není tomu tak? Voltaire; jehož spisů tak rádi nepřátelé kříže se dovolávají, jenž spisy svými valný díl společnosti lidské otrávil, neostýchal se tvrditi, že jednu třetinu jeho spisů napsala zlomyslnost. Tak chce i doba naše, aby nahota myšlének se oděla ve strakatý plášť nadutých frází o ubijení vývoje ducha a pod. Že to způsob nedouků, jež myslí, že svět na ně patří, když několik těch planých frází, kolujících bez ladu a skladu, sbíli v jednu hromadu, na to nikdo nepatří. Sám Goethe to uznává, řka: *»že nevěra sluší pouze slabým charakterům, kteří dále nevidí, než jejich rozum sahá.«*

Jak mnohý již jinoch tímto způsobem, byl ke zlému sveden, žc nepoučen četl spisy, jimiž věrouka, mravouka, ponenáhu z duše jeho vytrhována, až on otráven duševní rozervaností tělesně i duševně umřel. A téhož Voltaira, na doklad se dovolávám. Když totiž počal proud života jeho k moři věčnosti se blížit, tu se srdcelomným hlasem volá z lože smrtelného, prose své přátely o útěchu, jakéž se každému člověku dostává a — přátelé? škodolibě se usmívají, jakoby říci chtěli: *»Co nám do toho a — Voltaire? Skonává v zoufalství.*

O, přátelé draží, chcete-li ujítí věčné záhubě, varujte se takých falešných proroků! O, vy jinoši draží! K vám se obracím předem. Bolest svírá srdce mé, když pomyslím, jak mnoho svůdců čeká na vás, kteří oloupiti chtějí vás o lilii nevinnosti, o víru, o mravnost.

Bolest svírá srdce mé, když pomyslím, co rozličných spisovatelů knih píše, aby ničemným obsahem v pozlátkovém obalu krásné formy vás na zcestí přivedli.

Draží přátelé! Vlny příboje nevěreckého dorážejí dnes mocně a perou v bok lodičky Kristovy. Vzdorujte těm vlnám, by vás nezachvátily a nepohubily v tůni bezedné. Chopte se jisté kotvy — svaté víry, pracujte s chutí usilovnou při veslech rodičky Kristovy, abyste, vyhnuvše se víru nevěreckých vln, dopluli šťastně do přístavu života věčného.

Lodička Kristova neutone! Ten, jenž vyrval Církev z rukou caesarům, Ten, jenž chránil ovečky své před vlky devatenácte století, Ten, jenž podpíral strom křesťanství, že jej nezvrátilo ni zběsilé pronásledování, ni revoluce, Ten, jenž na skále pevně vzdělal církev svou, vyjde i z přítomného boje vítězem a blaze těm, kdož pod jeho praporem bojovali. Bůh nedopustí zahynutí vaše, jestliže sami na zkáze své pracovati nebudete, jako nedopustil zahynutí svých

věrných tehďáz, když pohané rozhlašovali, že Nazaretské jako trávu pošlapou a těla jejich na kopytech že roznesou a nedopustí zahynutí vaše, když kvete v srdcích milionů. A kdyby se i zdálo, že svůdcové působením svým zvitězili, jest to vítězství zdánlivé, neboť dějiny církve i národů jsou nám svědkem, že ruka Hospodinova stihne je soudem spravedlivým a učiní je dědictvým toho, kterémuž sloužili po život svůj, to jest dědictvím vládců temnosti. Amen.

— β.

Promluva na rozloučenou s mládeží vystupující ze školy.

Napsal JAN ŠMEJKAL, katecheta.

Milá mi mládeži! Dnes v poslední den školní loučím se s vámi, kteří přestupujete práh školy, abyste vkročili do života veřejného, ve kterém i v mládí vašem mnohých nesnází a svízělů bude zakoušeti. A tu na rozloučenou chci k Vám promluvit o cestě na které naleznete poklad štěstí lidského, kteráž, aby růžemi poseta byla, přáním mým nevjroucnějším. Všechny zásady lásky k Bohu a k bližnímu, které jsem já vám, jako učitel váš, vštěpoval, dnes ukončuji závěrečným slovem, které vybral jsem z knihy Tobiášovy a jež zní: *»Synu můj! Po všechny dny života svého v paměti měj Boha.«* (Tob. 4, 6.)

Když totiž zbožný a bohobojný Tobiáš domníval se, že smrt odloučí ho od milého syna, otcovským napomenutím ještě ukázal mu cestu k pravé zbožnosti, k moudrosti života. A těmito loučícími se slovy starého Tobiáše chci k vám mluvit, protože v nich směr života lidského, kterým brátí se má, vyjádřen a též vyprošují si na vás vnímavé a po pravdě toužící srdce mladého Tobiáše, aby jako u něho i u vás na úrodnou půdu padla a po celý běh života vašeho k dobru vašemu vás provázela. Poslyšte tedy.

»Synu můj! Po všechny dny života svého v paměti měj Boha a varuj se, abys nikdy nesvolil k hříchu.« Krásnějších slov nemohla pronésti ústa otcovská. Neboť slovy těmi nejen označuje synu svému cestu ku štěstí, ale zároveň upozorňuje ho na zákeřného nepřítele, jenž v cestě té překážeti mu bude a cestu ku blahu tarasí, na hřích. Otec určuje zde synu svému cíl života: *»Po všechny dny v paměti měj Boha,«* an určuje i cestu k cíli tomu: *»Varuj se, abys nikdy nesvolil k hříchu.«* Slova tohoto zbožného Israelity — ideálem pravého křesťana, napomenutím i vám. A abyste obsah těchto slov snadněji pochopili, pozorujte napomenutí další.

»Synu můj! Vystříhej se pilně všeliké nečistoty a pýše nikdy nedopouštěj, aby panovala v tvé mysli anebo v tvém slovu, neboť v ní počátek vzalo všeliké zahynutí.« Slova tato varují vás před dvojím hříchem, před hříchem, jenž nejen ničí tělo ale i otravuje duši a ji přivádí ve zkázonosné postavení vůči Bohu, bližnímu a sobě. A pravdu má starý Tobiáš, neboť kdo hoví hříchu svému, jenž dle slov sv. apoštola Pavla, mezi křesťany nemá býti ani jmenován, ten nemůže konati povinností vůči svému tělu, jež ve zdraví a síle zachovati má, ježto nečistota zhoubnou jest tělu lidskému jako mor. Moudrý Jesus, syn Siraehův, svědkem toho, an dí: *»Kdo k nečistým se připojuje, ničemným jest, miloba a červy jeho odměnou.«*

Kdo hříchu prvému hoví, nemůže plniti též povinnosti, které má hledě k duši své, ježto, ona zeslabuje ji v přirozených její silách ohavnými předsta-

vami, myšlénkami, žádostmi a olupuje ji o každou vyšší snahu k životu. A je-li zhoubnou nečistota, jest i zhoubnou pýcha, tento prahřích, tento kámen úrazu, přes nějž i andělé v nebi, prarodiče v ráji klopýtli, o kterémž starý Tobiáš praví, že člověka raní slepotou a brání mu, aby získal si potřebných zásad k životu v pravdě šlechetnému, jež spočívají na onom prastarém »poznej sebe sama « Pyšný nikdy nedochází této mravné výše poznání sebe sama, poněvadž sám v sobě vidí světlo, v ostatních stíny a nedostatky, což brání mu, aby konal povinností vůči Bohu, sobě a bližnímu. Pýcha ruku v ruce jde s nečistotou. A kde tyto obě sestersky si ruce podávají, tam spravedliví se odpuzují, odvracejí, od lidí těmito dvěma nepravostmi prosáklých, tam pouhé vyslovení jmena »Bůh« příčinou strachu a hrůzy, tam nevěra, tam upírání přítomnosti Boží, tam ubohý odvážlivec s hrdým Faraonem odvažuje se tázati: *»Kdo jest Bůh, abych jemu sloužil.«*

Bystrozrak starého Tobiáše postřehuje tyto dvě nepravosti, v nichž veškera zloba lidská spočívá a proto varuje před nimi syna svého.

Když starý Tobiáš syna svého byl poučil o povinnostech, jež člověk má vůči sobě, obrací zřetel jeho k Bohu a praví mu: *»Všelikého času dobrořeč Bohu a pros od něho, aby cesty tvé spravoval. Neboj se synu můj, chudý sice život vedeme, ale mnoho dobrého mítí budeme, jestli že se báti budeme Boha a jestli že odstoupíme od všelikého hříchu a budeme-li dobře činiti.«*

Dobrořeč Bohu a pros od něho, aby cesty tvé spravoval, t. j. měj důvěru v Boha. Zbožnost a důvěru v Boha žádá starý Tobiáš na synu svém. Zdaž mohl toužebnějšího přání stařec onen vysloviti? Nikoliv! Nebof zbožnost dle slov páně: *»Ve všem prospívá,«* ona učí člověka uznávati odvislost jeho na Bohu, ona sílí víru, utvrzuje naději, probouzí lásku, činí modlitbu příjemnou Bohu, ochraňuje nás před nepravostmi, zbavuje nás hrůz před všemohoucím majestátem Božím.

Prozíravý však Tobiáš mimo tyto povinnosti k Bohu a k sobě, v posledním napomenutí svém nezapomíná i povinností, jež člověk, jako tvor společenský, má k svému bližnímu a proto dodává: *»Kdož by koliv tobě něco udělal, hned zaplat mzdu jemu a mzda dělníka tvého at nezůstává u tebe. Čeho nechceš, aby od jiného dalo se tobě, hled, abys ty nikdy jinému nečinil.«* V těchto slovech spočívá zásada, bez níž ani svět býti nemůže. Každému co jeho jest, spravedlivý buď ve všech věcech ke svému bližnímu, dej mu, co mu patří, pochvalu za práci, pochvalu za ctnost, úctu pro jeho zásluhy. Ano více! Ty měj k bližnímu svému i lásku. Kde v srdci lidském sloučena spravedlnost s láskou k bližnímu, tam vyplněno přikázání, které ponejprv pronesla ústa božská: *»Miluj svého bližního jako sebe sama.«* I toho jest si vědom starý mudrc a proto korunuje napomenutí své vznešenými slovy: *»Ze statku svého dávej almužnu a neodvracuj tváři své od chudého. Budeš-li mítí mnoho, dávej mnoho, jestli že málo mítí budeš i z mála udělovati hled.«*

Tímto krátkým výkladem, milá mládeži, předvedl jsem vám cíl života, jak jej vzorný otec svému synu vyličuje. A vyličiv jej, odpovídá k tomu mladý Tobiáš: *»Všecko, co jsi mi přikázal, učiním, otče!«*

O, kéž byste i vy, kteří dnes opouštíte tuto školu, cíl tentýž před očima měli. Čistota a pokora jsou nutnou podmínkou zdárného a pozhnaného života. Bez pokory a lásky není života křesťanského, života bohumilého. Zbožnost a

důvěra v Boha pomáhají nám ve svízelných, jež člověka sledují, vzbuzují v nás odvahu, korunuji práci výsledkem, rozmnožují radosti naše. Spravedlnost a láska spojují nás s blíznými v mocný svazek důvěry a snášenlivosti. Čerpejte z tohoto zdroje pravd zbožného starého Tobiáše, aby vaše duše mladé okřály v povolání, které si vyberete. Nechť postava i slova starého Tobiáše v mysli vaší často se vybaví, vzpomeňte si, že já, váš katecheta, na rozloučenou s tohoto posvátného místa k vám jsem slovy Tobiášovými promluvil: *»Můj synu, po všechny dny života svého v paměti měj Boha.«* Ó, kéž byste, až si vzpomenete na tento poslední okamžik svého školního života, zhloubí srdce svého k Bohu zvolati též mohli slovy mladého Tobiáše: *»Otče, všechno, co jsi nám rozkázal, jsme učinili.«* Amen.

Promluva na VIII. neděli po sv. Duchu.

*»Žebrati se stydím . . .
Luk. 16, 3.*

Pohlííme-li nepředpojatým okem na nynější život, na jednání lidské, nena-
lezneme nic tak často, jako leš, podvod a jiné nesprávnosti. Důkazem toho
jsou časté stesky na podvody a šalby nynějšího věku; neboť lidí podobných
nepoctivému správci dnešního sv. Evangelia více než dosti. Jsou lidé sice
opravdu chudí, kteří žebřati se stydí, ale v umění jiného podvésti, oklamati,
velmi dobře se znají, jsou lidé, kteří zase tyjíce z dobročinnosti lidské, žebrotou
se živí, ač zdraví jsouce na těle i na duchu, práci poctivě žíviti by se mohli.
A protože, žebřota, toto zlo společnosti, po většině bývá zneužíváno, chci dnes
při příležitosti dané mi dnešním sv. Evangeliem o nepravosti její promluvíti.

Důvtipnou povídku kdysi jsem četl, kterak silný, zdravý jeden žebřák, ač
napomínán byl stále ku práci, samou leností na cestě své si lehl a usnul. Tu
přistoupil k němu kdos, jenž dobře znal zahálčivého tuláka a vyndav mu z mošny
kousek chleba, položil mu jej na prsa. Žebřák počal s sebou vřtět, lomcovati,
nařikati. Vida to muž onen, zbudiv žebřáka, pravil k němu: *»Co se vám děje?«*
Tento odpověděl: *»Zdálalo se mně, že veliký kámen nalehl na mně a ten že mne
chce až do pekla stlačiti.«* Na to doložil onen muž: *»Mýlíte se, člověče, nebyl
to kámen, leč toliko almužna z mošny vaší. Považte, jak vás budou jedenkrát
tlačiti všechny almužny, jež v hanebné zahálce vyžebřáte a bezectně strávíte.«*

Povídka sice to jen, leč pravdu mnohou v sobě tají. Neboť slepým
by byl, kdo by neviděl, že u valném davu těch, co s mošnou vlekou se
ode vsi ke vsi, od domu k domu, od dveří ke dveřím, drahně nalézá se že-
bráků, kteří almužny nepotřebni a nehodni jsou. Či neodkrývá nám denní život,
že vyvrhel lidstva přikrývá se pláštěm žebřáckým? Že úplného požívající zdraví,
mohutnými jsouce opatřeni údy, čilé a bystré chovající mysly, tedy vším, čeho
k práci třeba od přírody obdařeni, nechti pracovati, nechti namáhati síly ni těla,
ni duše? Jim snad dostalo se vedení z mládí k práci, nejeden úkon práce z rukou
jejich kvěsti by mohl. Nemohou se tedy vymlouvati s nespravedlivým
správcem dnešního sv. Evangelia, že by totiž neuměli a nemohli pracovati. Ale
přes to dřepí v loktech nečinnosti, hřešíce proti dobrotě lidstva, připravující tak
skutečně potřebné o almužnu, o podporu. Zdaž by mnohá místnost dosvědčiti
nemohla, kterak za stolem častovala mnohého žebřáka za peníz, který lidumil

z útrpnosti dal. Ovšem, kdo může zkoumat, zda-li slova žebrajícího srovnávají se s pravdou? Žebrák čím směleji a nestoudněji lže, čím dobromyslnější vidí duši před sebou, tím větší jeho zisk. Leč spravedlivý jest Pán a zajisté tyto cizopásníky na chudině těžiti bude těžce jednou groš vyssátý z těla i z duše pravých, chudých bratří Kristových.

Lidská společnost podobá se tělu lidskému. Nekoná-li jen jeden úd, co konati mu náleží, zlí následkové se jeví na všech ostatních údech. Lidská společnost podobna stroji hodinovému. Jediné-li jen kolečko nekoná svou službu a neplní svůj úkol, nelad a zmatek, všude celý stroj porouchán, nepotřeben. A tak i ve společnosti lidské. Opatrný a moudrý otvíraje dlaň k almužnám, rád by věděl, zdali útrpnost jeho nemýlí se v některém žebrajícím, zdali společnost nepěstí si tím hada, aby ji v příhodný čas uštknul. Lká a bolně se svírá srdce citelnějšího, pomní-li, jak mnoho bídy a nouze, bolu a žalu jest mezi lidmi a přece jak bylo této jeho přichylnosti, tohoto skutku milosrdenství zneužito.

Jak lehko státi se může, že právě potřebný žebrák nedožebře se ani sousta chleba, že prve než se k štedré ruce doklopýtá vyzáblý neduživec, již pět a deset zdravých povalečů a lenochů vyprázdnilo dobrodincovu dlaň; jak snadné to, ježto dotíravý lenoch spíše si podmaní tvé srdce než opravdový chudás, jenž pro velikou bolest srdce ani otevřítí nemůže úst svých.

Zdaž nebude jednou pro takového lenocha hrozný účet, ježž vydávati bude z vladařství svého, t. j. ze dnů na světě prožitých.

Nepodporujeme takové žebráky. Silný, zdravý žebrák vždy práci naléztí si může a také najde. Ovšem chce-li. V obci Holpe potulný žebrák ihned odeslán byl na úřad, který vykázal mu práci na poli, kteréž obdělati se mělo vždy těmi, kteří lidumilnosti občanů se dovolávali, aby tak oběd i večeři si zasloužili. Mnozí, než by se byli chopili ryče a motyky, raději ihned opustili ves, jiní tak učinili po několika dnech. A nyní prý všichni lenoši nevyhýbají se žádnému místu tak jako té vesnici.

Nebudeme-li podporovati žebráky, ode dveří ke dveřím se plížící, zajistíme si, že podpora námi dávaná nepřijde do rukou nepovolaných, že nebude ztracen účet, který nám tam nahoře v nadhvězdnaté účtárně velikými úroky bude splacen, dle slov: »Cožkoliv jste učinili jednomu z nejmenších bratří mých, mně iste učinili.« Amen. †

❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧

Z Katechetského spolku. Členská schůze spolkové konali se *ve středu dne 5. a 26. června* za hojně účasti katechetů pražských i okolních. Jednáno o přítomném stavu akce na zlepšení platů katechetských a dle potřeby vykonány všechny možné kroky, aby při úpravě platů učitelských i na katechety vzat byl náležitý zřetel.

Členské příspěvky složili: Ctihodný konvent školských sester na Kladně (10 zl.)

a dpp.: Jan Vestfal v Strakonících, Bedřich Štamfest ve Vysočanech, Vojtěch Frolík v Nové Bystřici, Václav Houra v Plzni a Frant. Pinkoševský na Smíchově.

Dpp. členové nechť nezapomenou zapraviti svůj členský příspěvek za uplynulý rok a nedají se mnohokrát upomínati, ostatní katecheté nechť se přihlásí novými příspěvky, které přijímá pokladník spolku Václav Železný, katecheta v Praze II. č. 641. st.

Rozhodnutí o suplování na měšť. školách. Na měšť. šk. chlap. v Kadani onemocněl učitel a obdržel na delší dobu dovolenou. V době té vyučovali za něho učitel měšť. šk. chlap., učitel obecné šk. tamní a učitel měšť. šk. dívčí. C. k. zem. šk. rada poukázala však odměnu za zastupování pouze uč. měšť. chlap. školy. Učitelé ob. šk. a měšť. dívčí šk. nikoliv, nebyl totiž u prvního překročen zákonem určený počet hodin ze dne 8. září 1899 stanovený týdně na 25, druhého 22. Jmenovaný učitel ob. šk. vyučoval totiž týdně ve své třídě 19 hodin a suppoval na měšť. škole 6 hod. a uč. měšť. šk. dív. učil své škole 17 hod. a suppoval 3 hodiny. K podanému rekursu zrušilo min. kultu a vyučování rozhodnutí zem. šk. rady a přiznalo remuneraci ze zastupování i uč. ob. i měšť. školy v obnosu 1 K za každou suplovanou hodinu, což stalo se vynes. c. k. zem. šk. rady ze dne 27. března 1901 čís. 9.535 dle § 5. al. 2. zákona ze dne 8. září 1899. Co platí o učitelích, platí též i o katechetech. Jestliže katecheta přinucen za jiného suppovali na škole jiné do zák. stanoveného počtu hodin, poučení z toho si vezmi. —1.

Vynesení zem. školní rady ve příčině konání nábož. povinnosti těch žáků, kteří dočasně osvobození jsou od docházky školní. C. k. zem. šk. rada vynesemím ze dne 2. května 1901 č. 1647 nařizuje: »Aby se dostiučinilo úkolu vytyčenému § 1. čís. zák. škol. ve příčině mravní a nábož. výchovy dítek, jest povinností správ škol, aby netoliko účastnily se dohlídky nad mládeží školní při cvičení nábož. řádně vytknutém prostřednictvím učitelů příslušného vyznání náboženského (§ 48. ř. z. šk.), nýbrž aby též vynaložily všechn svůj vliv, aby ti žáci, kteří dočasně od docházky školní jsou osvobození *po dobu tohoto osvobození* své nábož. povinnosti konali. Pročez ukládá se spráвам škol, by o to pečovaly, aby každého roku ti žáci, kteří požívají úlevy v docházce školní, bezprostředně před počátkem této úlevy skrze své učitele byli upozorněni, že i v době osvobození od docházky školní jest jim *přesně dostáti všem náboženským povinnostem.* —1.

Přednášky na středních školách. Min. vyuč. ryt. Hartel zemským šk. úřadům nařídil, poukazuje na příznivé výsledky veřejných přednášek pro rodiče, i žáky i širší kruhy o časových otázkách, o otázkách

týkajících se poměrů mezi žáky a učiteli, mezi rodiči a učiteli, o výsledcích vyučování docílených cestami profesorů do Italie, Řecka, Francie a Anglie, aby tyto přednášky byly podporovány a zároveň, aby nadřizené úřady bděly, by se přednášelo způsobem školy důstojným. —1.

Konkurs vypsaný byl od 1. června t. r. na místo katechety při měšť. škole chlap. v Chrudimí — 1600 K — (c. k. okr. školní rada tamže); při měšť. škole v České Třebové — 1600 K — (c. k. okr. šk. rada v Lanškrouně); při měšť. škole v Novém Bydžově — 1400 K — (c. k. okresní školní rada tamže). — Při českých školách pražských ustanoven bude zatímně kaledatr a to od počátku školního roku 1901—2. — Počátkem školního roku 1901—2 obsadí se místo katechety při c. k. ústavu učitelském v Poličce. Žádosti k c. k. min. kultu a vyuč. doložené c. k. zem. školní radě do 10. července 1901. — Na měšť. škole ve Světle nad Sázavou místo katechety se obsadí. Žádosti od 22. června do 6 neděl okresní školní radě v Ledči.

Náčrt historie katechismu. Čeští bratři již r. 1505 vydali první katechismus sepsaný dr. Lukášem Pražským pod názvem »Dětské otázky«. Později vydán byl rozšířenější katechismus v Mladé Boleslavi a to r. 1530, pak katechismus menší roku 1504.

Kněžší jednoty bratrské vydali katechismus r. 1581, 1604 a 1608 a nejnověji pořízeno r. 1878 nákl. spolku »Komenský«.

R. 1583 vydán byl »Malý katechismus« s povolením arcibiskupa pražského, Martina Brusa z Mohelnice.

R. 1723 vydán katechismus arcibiskupství pražského za arcibiskupa Ferdinanda hraběte z Klynburku.

R. 1766 katechismus arcibiskupství pražského za arcibiskupa Antonína Petra hraběte z Přichovských.

R. 1778 katechismus s otázkami a odpověďmi k vyučování městské i selské mládeže. V Praze, nákladem c. k. školské knižtiskárny.

R. 1779 Veliký katechismus s otázkami a odpověďmi nákladem téhož.

R. 1782 Malý katechismus. Nákladem c. k. normální školy.

R. 1719, 1799, 1800, 1808, 1852 vydány byly katechismy malé buď v Praze, neb ve Znojmě, v Budíně a ve Vídni, konečně v Praze v c. k. skladu normálních školních kněh. —1.

SRPEN 1901.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

»VYCHOVATELE«

Ročník IV * Číslo 8.

Rediguje JAN ŠMEJKAL.

Postup upravení platů katechetů na sněmě král. Českého

v červnu a v červenci roku 1901.

* Dokončení. *

Nedá se upříti, že dle návrhu zákona zemským výborem sněmu předloženého, jakési výhody plynou katechetům a to zvláště katechetům měšťanských škol venkovských, jimž služné, jsouc jednotné, zvyšuje se o 400 ano i o 600 K, což ovšem jest nepoměr k úpravě platů velkoměst, přihlížejice k požadavkům, jež pobyt ve velkoměstě vyžaduje. Než, nebudí to nijakou závist, naopak, jeden jsa jako druhý, stejně honorován býti má, neboť ustanovení v Praze neb Plzni jest pouhým nahodilým výsledkem sběhších se okolností, ale co namnoze se nemile dotklo mnohých, že totiž sněm království Českého tiše přešel přes usnesení své, kterým služné katechetů mělo býti *zvláštními příznivějšími předpisy* upraveno, dle analogie, je-li učitel školy měšťanské pro delší studia lépe honorován, než učitel školy obecné, má býti i katecheta pro delší studia lépe honorován než ten, jenž takých studií nepotřebuje. A katecheté zajisté by se byli spokojili, kdyby aspoň výraz tomu byl dán v kvinkvenálkách.

Katecheté na školách obecných při úpravě navržené nemnoho získávají, ježto 1600 K i při staré úpravě měli, leda, že se jim nepatrně zvětšují kvinkvenálky.

Leč s daným a přijatým třeba již počítati — a ač všichni nejsme nadšeni úpravou, přece za to maličkě vděčni jsme těm, kdož přispěli radou i skutkem k zlepšení poměrů katechetských.

Sněm tuto osnovu zákona předložil školské i rozpočtové komisi, která pak osnovu zákona v mnohém změněnou opět předložila sněmu, kterýž v druhém třetím čtení zákon přijal, zavrhnuv jednotlivá minoritní vota se strany velkostatkářské podané. Zákon pak sám v jednotlivostech týkajících se katechetů, zní

§ 20. »Zvláštním učitelům náboženství se stálými platy ustanoveným náleží, nechť jsou ustanoveny zatímně nebo definitivně, na obecných školách základní služné 1600 K, pro místa učitelská I. třídy ustanovená, na školách měšťanských základní služné 2000 K. (Zákon totiž rozeznává učitele II. třídy — bývalá místa podučitelská — s 1200 K platem, a místa učitelská I. třídy — bývalá místa učitelská — s 1600 K platem.)

§ 26. Všem definitivně ustanoveným osobám učitelským (zvláštním učitelům náboženství se stálým platem), které dle povinnosti a nepřetržitě působily jako učitelé na některé škole obecné v královstvích a zemích v říšské radě zastoupených, náleží, čítajíc

od doby, *kdy nabyly vysvědčení učitelské způsobilosti*, od pěti do pěti let šest zvýšení služného, a to na školách obecných po 200 K a na školách měšťanských po 250 K.

Toto zvýšení náleží jim od prvního dne měsíce po datování vysvědčení o učitelské způsobilosti následujícího.

Osobám učitelským, které byly ustanoveny definitivně pouze s vysvědčením dospělosti, budou se na dále počítati pětiletá zvýšení služného od doby, kdy byly prvně definitivně ustanoveny.

Ustanoví-li se učitel (zvláštní učitel náboženství se stálým platem) obecné školy národní definitivně na škole měšťanské, nabývá za týchž podmínek týchž zvýšení služného, která by mu příslušela, kdyby byl působil na škole měšťanské stejně dlouhou dobu jako učitel. Zvýšení služného, kterých nabyt jako učitel na obecné škole národní počítají se do celkového počtu šesti vůbec možných zvýšení služného.

Pisemní domluva odkládá přiznání zvýšení služného nejvýše na 1 rok, disciplinární trest nejvýše na 3 roky.

§ 27. jedná o funkčním přídavku správců obecných a ředitelů měšťanských škol.

§ 28. jedná o příbytečném správců obecných škol a ředitelů měšťanských škol.

§ 30. Osobám učitelským s vysvědčením způsobilosti na obecných školách národních a měšťanských (zvláštním učitelům náboženství se stálým platem) náleží aktivní přídavky do výslužného nevpočítatelné, jež se vyměřují v místních obcích, majících více než 8000 až do 16.000 obyvatelů 15 procent, více než 16.000 až do 30.000 obyvatelů 20 proc., a v Karlíně, Smíchově, Kr. Vinohradech, Žižkově, Karlových Varech, Teplicích-Šanově, Mariánských Lázních, Františkových Lázních, v Košířích, Vršovicích, Nuslích, Fišern (u Karlových Varů), Podmoklích, Děčíně, Škvřínanech, pak v místních obcích čítajících přes 30.000 obyvatelů 30 proc., v Praze 40 proc. základního služného; přídavky tyto buďte ve stejných lhůtách se základním služným vyplaceny.

Tyto aktivní přídavky hradí okres školní (§ 15. a 32. zák. ze dne 24. února 1873 16. z. z.).

V příčině počtu obyvatelstva jest rozhodný výsledek toho kterého všeobecného sčítání lidu.

Zastupitelstvo místní obce, ve které jest škola, po případě zastupitelství obcí přiškolovaných mohou se svolením c. k. zemské školní rady povolit učitelským osobám na školách své školní obce přídavky drahotní nebo příbytečné, v takových případech musí však příspěvky ty platiti pro všechny školy a to veškerým osobám učitelským stejné kategorie ve stejné výši býti uděleny.

§§ 31., 32., 33., 34. týká se pouze učitelů.

§ 50. praví, že všichni učitelové def. ustanovení, zvláštní učitelé náboženství mají právo na výslužné.

§ 51. Vzdá-li se člen učitelstva služby své dobrovolně aneb opustí-li ji o své újmě, pozbude tím práva, aby byl dán na odpočinutí.

§ 54. Vpočítatelné služné jest to, kterého požívala osoba učitelská v posledním definitivním postavení před tím, než byla dána na odpočinek.

§ 55. Zvláštním učitelům náboženství definitivně zřízeným počítá se doba služební, kterou strávili v postavení zatímním, poji-li se doba ta bez přetržení k době služební, kterou strávili v postavení definitivním.

§ 57. Osoby učitelské, které ještě nedokonaly desítileté vpočítatelné služební doby, obdrží, pak-li ze školní služby nevystoupily dobrovolně se jí zřeknuvše nebo byvše cestou služební ze školy propuštěny, jednou pro vždy obytné, které se vyměří za služební dobu až do pěti let jednoročním, za služební dobu více než pětiletou dvojnásobným vpočítatelným ročním služným.

§ 58. Zvláštní učitelé náboženství definitivně zřízení mají po dokonání 35. roce služebním a když dosáhli 60 roků věku svého právní nárok, aby byli dáni na odpočinek.

Výslužné zvláštních učitelů náboženství vyměřuje se tím způsobem, že za prvních 10 let ve službě bez přerušení strávených připadá kvota 40 proc. služného do pense vpočítatelného, kterého ve službě činné posléz na penězích brali. Každým dalším rokem služebním pak kvota tato vzrůstá o 2-4 procenta.

§§ 59., 61., 63., pak §§ 66., 67. 68., 69., 70., 73. týká se učitelů.

§ 75. Všechny osoby učitelské jsou povinny v prv í roce spláćeti do pensijního fondu 10 proc. svého služného a z každého pozdějšího zvýšení služného nebo z přídavku funkčního, v každém dalším roce tři procenta svých ročních příjmů.

Osoby učitelské, které v době, kdy tento zákon částečně vstoupí v platnost, jsou již def. ustanoveny, mají shora uvedený roční příspěvek zapravovati toliko ve výši 2 ⁰/₁₀ dotud, pokud nenabudou služného dle této úpravy zvýšeného.

§ 80. Pětiletá zvýšení služného dle dosavadního zákona již nabytá zůstávají, ač-li dle tohoto zákona počet jejich by nebyl větší v platnosti počtem a pořadím s tou změnou, že požívala-li definitivně ustanovená osoba učitelská (zvl. učitelé náboženství se stálým platem) nižšího zvýšení služného anebo menšího počtu zvýšení služného, mají v tato zvýšení vyměřiti od doby platnosti tohoto zákona vyšší sumou anebo počtem v tomto zákoně stanoveným.

Článek II. a III. týká se učitelů.

Článek IV.*) Zákon tento nabude platnosti:

a) v příčině odstavce »Ustanoví-li se učitel § 26. prvním dnem měsíce po vyhlášení následujícího;

b) v příčině §§ 20., 30., 51., 54., 55., 57., 58. dne 1. ledna 1903.

c) v příčině odstavce 1. 2., 3., § 26. a § 80. dnem 1. ledna 1904.

Proti této osnově zákona návrhy minoritní podali pp.: Zedtwitz, Dr. Horák, Rychlý, Tonder, svob. pán Hrubý, Palfy a to k § 20. odstavci 2., jež týče se učitelů měšť. škol a § 26. odstavci 1., dle nichž kvinkvenálka platiti se měla *od prvního definitivního* ustanovení a k § 30. al. 2., kde aktivní přídavky hraditi měla školní obec.

Návrhy tyto, jak již zmíněno, nebyly přijaty.

Mimo to školská komise předložila 6. července t. r. nevyřízenou v posledním zasedání slav. sněmu zprávu zemského výboru v příčině zlepšení právních poměrů učitelů náboženství na školách obecných a měšťanských. Ježto zásadní ustanovení ohledně stálých platů katechetů, o kvinkvenálkách, aktivních přídavcích a o výslužném zahrnuta jsou v zákoně výše zmíněném, školská komise navrhla sněmu, aby změnil toliko § 2. a 7. zákona ze dne 14. prosince 1888 č. 69 z. z., kterým se na základě zákona ze dne 17. června 1888 č. 99 ř. z. vydávají ustanovení ve příčině remunerace za vyučování náboženství.

Školská komise uznávajíc, že návrh zákona zemským výborem podaný, zahrnuje zlepšení, *byť nepatrné*, právního postavení katechetů co do počtu hodin vyučovacích, pokud se týče exhort, i co do remunerací za vyučování náboženství, navrhuje:

Článek I. § 6. zemsk. zákona ze dne 14. prosince 1888 č. 69 se zrušuje a §§ a 7. se mění a mají na příště zníti takto:

§ 2. Zvláštní učitel náboženství zřízený se stálým platem, jest povinen vyučovati až do 25 hodin týdně. Exhorty počítají se do toho, jakož i do počtu hodin uvedeného v § 1. zákona ze 14. prosince r. 1888 č. 69 z. z. *třemi* hodinami.

V případech zvláštního zřetele hodných, zvláště když jest vyučovati v budovách v místě od sebe vzdálených, může zemská školní rada za souhlasu zem. výboru snížit povinnost vyučovacích na 22 hodin, při čemž se exhorta počítá 2 hodinami.

§ 7. Remunerace zvláštním učitelům náboženství, pak remunerace za vyučování náboženství, jež uděluje se od správy duchovní a od učitelů světských, jakož náhrady cestovní, jichž poskytnouti náleží učitelům náboženství, když vyučuje náboženství mimo bydliště své, povoluje od případu k případu zemský úřad školní, vyslechnuv okresní úřad školní. Při tom budíž roční remunerace za 1 hodinu týdenní vyučovacích vyměřena zvláštními učitelům náboženství ¹/₂₅ platu učitelského I. třídy, světskému učitelovi však 40 K ročně.

*) Opomímám §§ učitelů pouze se týkajících.

Remunerace duchovenstva ve správě duchovní budiž poukázána ku konci každého školního roku a výpočtu jejimu buď položen za základ peníz 1 K 20 h za každou hodinu, ve které bylo vyučováno.

Jakožto náhrada cestovní buď při takových školách přespolních, které nejméně 1·5 km od řádného bydliště učitele náboženství jsou vzdáleny, dle poměrů místních povoleno 20—30 h za každý kilometr uražené cesty tam i zpět.

Článek II. Zákon tento nabude platnosti 1. lednem r. 1903.

Článek III. remunerace budiž vyplacena nejdéle v měsíci po ukončení školního roku.

Návrhy tyto na změnu zákona z r. 1888 sněm jednomyslně přijal.

Bez kritiky této změny zákona ze dne 14. prosince 1888, o kteréž sama školská komise praví, že zlepšení nepatrné má ve svých důsledcích, ukončují, poukazuje na článek následující, ve kterém mínění katechetů o úpravě platů a právních poměrů katechetů se zrcadlí.

—al.

K úpravě platů katechetských.

Ve »Vychovateli«, v číslech 4., 5. a 6. t. r. vylíčen byl průběh jednání o lepší úpravě poměrů katechetských od r. 1898 až do prosince r. 1900. — Ku konci upozorněno bylo zvláště na návrh v příčině úpravy poměrů *učitelů*, jemuž zemský výbor popřál místo ve zprávě ze dne 30. listopadu 1900 tisk CCVI. čís. 465 sněm. Původce tohoto návrhu (dle zpráv učitelských listů rada zemského výboru, dr. Franz) zařadil mezi ustanovení o služném, kvinkvenálkách, aktivních přidavcích *učitelů* také ustanovení o *katechetech* a sice zcela tak, jak si to přály návrhy vyšeší z dílny učitelské organisace. Aby se tomuto návrhu čelilo, připraveno bylo »memorandum« (viz předešlé číslo »Katechetské přílohy«), jež mělo býti dodáno především pp. přisedícím zemského výboru a členům komise školské, pak i jednotlivým poslancům.

Během jara v subkomitétu (Pražák, Herold, Werunsky) připravovaly se nové návrhy na úpravu poměrů *učitelských*. Výsledky jednání uloženy jsou ve zprávě, datované z 26. května 1901 (tisk XIV čís. 169 sněm.), jež dne 5. června v plné schůzi zemského výboru byla schválena a dne 18. června sněmu předložena.

Osnova zákona v této zprávě přiložená liší se sice v mnohých bodech od osnovy uvedené ve zprávě z 30. listopadu 1900. Avšak pokud se *katechetů* týká, obsahuje do slova tytéž návrhy, které byly ponejprv ve zprávě z 30. listopadu 1900 v § 20. (služné), 26. (kvinvenálky) a 30. (aktivní přidavky); mimo to však příznivější podmínky pensionování, jak navrženy byly v osnově při zprávě z 11. dubna 1900, doslova do ní byly převzaty a vloženy částečně do § 58. a částečně do § 55. V pěti paragrafech této osnovy jednalo se o *katechetech* a zcela zbytečně. Co v těchto paragrafech katechetům se navrhovalo, vše obsaženo bylo již v navržené změně § 6. zákona ze 14. prosince 1888 (ve zprávě z 11. dubna 1900). Kdyby v § 6. ve větě že stálé platy katechetů upraveny jsou týmiž předpisy jako *učitelů*, slovo »učitelů« bylo zaměněno za »*učitelů I. třídy*« (vzhledem k tomu, že místo dosavadní kategorie »učitelů« ustanovuje se nyní kategorie »učitelů I. třídy«) bylo by bývalo pro katechety učiněno totéž, co stalo se pro ně v § 20., 26., 30., 55. a 58. v osnově zákona »učitelského«. Proč se upustilo od jednoduššího formulování *zásadních* ustanovení o příjmech katechetů v zákoně »katechetském« a proč se přikročilo ku zařadění jich do zákona »učitelského«?

Vedle příznivějších podmínek pensionování, jež do slova vzaty byly z předlohy o zákonu »katechetském« ze dne 11. dubna 1900, nepodávala osnova zákona »učitelského« pro katechety žádného »předpisu příznivějšího« (v § 20., 26. a 30.) než byl »předpis« dosavadní v § 6. zákona ze 14. prosince 1888. Služné, služební přídavky, aktivní přídavky navrhovaly se tu katechetům tytéž jako budoucím »učitelům I. třídy«, t. j. tytéž jako dosavadním »učitelům na příslušné škole«.

Kdo na paměti měl, že katecheti především žádali za příznivější »předpis« o služném a kvinkvenálkách a že sněm v resoluci z 9. května 1899 zemskému výboru dal direktivu především (Ia) »aby **stálé platy**. upraveny byly *zvláštními příznivějšími předpisy*« zajistě dychtivě ve zprávě zemského výboru hledal *důvody*, pro které zemský výbor uznal za dobré *nevyhověti* tomuto přednímu požadavku katechetů a *direktivě sněmem mu dané*. Nuže, které jsou tyto důvody? Žádné. Ve zprávě nikde se neodůvodňuje, proč do návrhu zákona o poměrech *učitelů* berou se *nově* ustanovení také o služném *katechetů* vůbec a v tom způsobu zvláště. Při § 58., aby odůvodněno bylo, že pro katechety navrhuji se příznivější podmínky pensionování, praví se ve zprávě (na str. 32) »byla rozhodná direktiva udělená sněmovním usnesením ze dne 9. května 1899 zemskému výboru v příčině sdělení osnovy zákona týkající se změny § 2. a 6. katechetského zákona; *direktiva tato spočívala v tom, aby pro zvláštní učitele náboženství byly stanoveny příznivější podmínky pensionování, než dosavadní*«. — Že však direktiva tato spočívala *především* v tom, aby »*stálé platy* zvláštních učitelů náboženství upraveny byly zvláštními příznivějšími předpisy« o tom v celé zprávě neděje se nejmenší zmínky. To bylo *zamlčeno*.

Tato osnova zákona »učitelského« byla předmětem porad ve školské komisi dne 25., 26. a 27. června. Zpravodajem byl poslanec Fr. Schwarz.

Ze zpráv, které denní listy přinesly o jednání v komisi školské, nelze poznati, zdali návrhy zemského výboru (prof. Pražáka!) týkající se katechetů prostě byly schvalovány, nebo zdali se o nich také rokovalo a zvláště, zdali někým upozorněno bylo na výtky, jež návrhu činěny byly v memorandu katechetském. Referát ze školské komise uveřejněný v denních listech dne 26. června, uváděl o katechetech pouze toto »Jednohlasně byl přijat III. odstavec téhož (20.) paragrafu, který se týká platů učitelů náboženství.« Jednohlasně! Jaká to benevolence!

Dne 9. května 1899 v plné schůzi sněmovní jednomyslně stalo se usnesení: »Ia: aby *stálé platy* zvláštních učitelů náboženství na veřejných školách národních upraveny byly *zvláštními příznivějšími* předpisy« — a dne 25. června 1901 ve školské komisi opět jednohlasně byl přijat návrh, aby stálé platy katechetů upraveny byly tak jako učitelů I. třídy, t. j. tak jak upraveny jsou dosavad a nikoliv předpisy »zvláštními« a nikoliv »příznivějšími«. — Zdali to někdo odůvodňoval a jak to snad odůvodňoval, o tom z úředního referátu nelze se dověděti.

Jednání komise školské z řad duchovenstva účastni byli vdpp.: kanovník Dr. Karlach, velmistr Dr. Horák, převor P. Tonder. —

Dne 28. června byla ve sněmu rozdána zpráva zemského výboru (ze dne 28. května 1901 tisk LIV. čís. 225 sněm.), kterouž se opětně předkládala nevyřízená v posledním zasedání sněmu zpráva (ze dne 11. dubna 1900). V osnově navrhoval se § 2. (o povinnosti vyučovací) doslovně v témž znění jako při zprávě ze dne 11. dubna 1900. Avšak § 6., v němž dosud byly *zásadní předpisy* o platě katechetů a podmínkách pensionování, byl zcela — *vynechán*, protože před-

pisy ty pojaty byly do osnovy zákona v příčině úpravy poměrů *učitelů* (že tam byl v příčině *platů* katechetů převzat »předpis« starý — nikterak příznivější — bylo v předu ukázáno).

Proti této předloze ozval se hlas z kruhů katechetských v »Katolických L.« ze dne 2. července.

Ve školské komisi jednáno bylo o ní v týž den. Zprávu o tom přinesly denní listy jen tuto »Posl. M. Karlach podává zprávu o zprávě týkající se úpravy pr^ích poměrů učitelů náboženství. Návrh zpravodaje srovnává se s usnesením loni přijatým.« Loni, 2. května 1900 školská komise usnesla se na tom, aby se v příčině katechetů setrvalo při resoluci sněmu z 9. května 1899. V této resoluci však byla zemskému výboru dána především direktiva, »aby stálé platy zvl. učitelů náboženství na veřejných školách národních upraveny byly zvláštními příznivějšími předpisy (změna § 6. řečeného zákona)«. To však se nestalo. Jest tudíž zřejmo, že, co v denních listech v referátu ze školské komise stálo: »návrh zpravodaje srovnává se s usnesením loni přijatým«, *nesrovnává se — s pravdou!*

Předloha zemského výboru byla školskou komisí přijata téhož dne beze změny. Dne 5. července ve sněmu projednána byla v II. čtení zpráva komise školské o osnově zákona, jež týká se *úpravy platů učitelských* přijaty byly návrhy vesměs tak, jak je učinila většina školské komise.

Dne 6. července schválena byla tato osnova také ve třetím čtení.

Téhož dne ve sněmu vyřízena byla také předloha *o zlepšení právních poměrů učitelů náboženství*. Vedle zpravodaje kanovníka Karlacha, který navrhoval schválení předlohy tak, jak byla podána zemským výborem a přijata školskou komisí, ujal se slova posl. Legler, *učitel* — a posl. Opitz.

Posl. Legler dobře postřehl, že by dle navrženého znění odstavce 2. § 7. remunerace za jednu týdenní hodinu vyučovací zvláštnímu učiteli náboženství na škole *měšťanské* mohla býti vyměřována $\frac{1}{25}$ platu učitelského I. třídy škol *obecných*, (t. j. $\frac{1}{25}$ z 1600 K) a proto navrhl změnu, jež zabezpečuje, aby tato remunerace na škole měšťanské vyměřována byla $\frac{1}{25}$ platu u učitelů škol *měšťanských* (t. j. $\frac{1}{25}$ ze 2000 K).

Posl. *Opitz* navrhl, aby nejvyšší počet povinných hodin katechetových určen byl na 24, při čemž exhorta počítala by se *dvěma* hodinami a důsledně aby také remunerace za 1 hodinu vyučovací vyměřovala se $\frac{1}{24}$. Tento předpis byl *doporučen též cis. král. zemskou školní radou v notě* ze 28. srpna 1900 (při zprávě tisk. CCVI.) a jest pro katechety *příznivější*. Když se však zpravodaj kan. Karlach vyslovil proti němu, byl návrh posl. Opitze zamítnut a toliko návrh posl. Leglera přijat.

Ku konci schválena byla také zpravodajem navržená resoluce tohoto znění: »Zemskému výboru se ukládá, aby vstoupil s c. k. vládou u vyjednávání v příčině včasného vyplácení remunerací za vyučování náboženství, tak aby nejdéle měsíci po ukončení školního roku byly vyplaceny.«

Schválením návrhů v příčině změn zákona »katechetského« ze dne 14. prosince 1888, dne 6. července učiněn závěrek k akci katechetů zahájené podáním petic před 4 roky. Petice tyto došly toho dne svého konečného vyřízení.

Nuže, jaká jest bilance?

Ve »Vychovateli« (č. 4.) bylo již vyloženo, že ze 6 (po případě 7) požadavků katechetských v petici uvedených školská komise a sněm již v r. 1899

jen ku 3 zaujali stanovisko příznivé a to, aby ustanoveny byly pro katechety příznivější *předpisy* v příčině 1. platů, 2. povinností vyučovací, 3. podmínek pensionování.

1. V příčině *povinnosti vyučovací* změněn § 2. zákona ze 14. prosince 1888 tak, že obsahuje předpis příznivější (22 hodin vyučovacích) ale jen v případech zvláštního zřetele hodných. Počítání exhorty za *tři* hodiny má význam toliko v tom případě, učí-li katecheta v hodinách přespočetných. Prvé výhody, jež vůbec zůstává překerní, požívají katecheté na základě resoluce sněmovní již po 3 léta; na dále budou jí požívati na základě ustanovení samém zákoně.

2. V příčině podmínek pensionování byly předpisy ze »zákona katechetského« (§ 6.) vůbec vypuštěny a pojaty do zákona »učitelského«.

a) »Zvláštním učitelům« náboženství definitivně zřízeným počítá se doba služební, kterou strávili v postavení zatímním, poji-li se doba ta bez přetržení k době služební, kterou strávili v postavení definitivním.« Toto ustanovení z § 6. zák. ze 14. prosince 1888 doslovně přeneseno jest do § 55. zákona »učitelského«. Jedná se tu o dobu 2 neb 8 měsíců, které snad některý katecheta strávil ve službě školní, neměv ještě zkoušky způsobilosti.

b) »Zvláštní učitelé náboženství definitivně zří mají po dokonáném 35. roce služebním a když dosáhli 60. roku věku právní nárok, aby byli dáni na odpočinek.« Toto ustanovení jest nové -- tedy skutečná vymoženost.

Dle zprávy zemského výboru z 11. dubna 1900 mezi všemi katechety v Čechách mělo v roce 1899 definitivní službu 18 od 11—15 let, 11 od 16—20 let, 4 od 21—25 let, 5 od 26—30 let a 1 toliko 31letou služební dobu. Z toho snadno se dá vypočísti za kolik let vůbec teprve ponejprv toto ustanovení bude moci býti aplikováno a za kolik let v kolika případech, a mnoho-li tedy obtíží se finance zemské touto výhodou katechetům ještě nejochotněji poskytnoutou. —

c) »Výslužné zvláštních učitelů náboženství vyměřuje se tím způsobem, že za prvních 10 let ve službě bez přerušení strávených připadá kvota 40% služného do pense vpočitatelného, kterého ve službě činné posléz na penězích brali. Každým dalším rokem služebním pak kvota tatoⁿ vzrůstá o 2-4%.« Toto ustanovení jest pouze nutným důsledkem ustanovení předcházejícího a obsahuje výhodu pro ten případ, že by katecheta předčasně nucen byl reflektovati na pensi.

3. V příčině *platu* katechetů byl předpis dřívější rovněž vypuštěn ze zákona »katechetského« a pojat do zákona »učitelského« (§ 20., 26. a 30.) a není to, jak již vícekrát bylo řečeno, »*předpis*« nikterak příznivější, než předpis dřívější.

Budou ovšem katecheti požívati podle nového zákona vyšších platů, ale ne proto, že by pro ně byl učiněn *předpis* příznivější, nýbrž že platy učitelstva byly zlepšeny. *Zásada* uzákoněná v § 6. zák. ze 14. pros. 1888, proti níž petice katechetská především se obracela — trvá nezměněně dále.

Ze zákona »katechetského« přeložena jest do zákona »učitelského«, v němž však bude nápadnou tím více. Neboť v tomto zákoně (v § 34.) ustanovuje se služné osobám učitelským, při nichž podmínky kvalifikace jsou snadnější než při ostatních osobách učitelských, totiž *učitelkám ručních prací*; ale ustanovuje se pro tyto osoby na měšfanských školách *předpis týž*, jako pro

učitele neb učitelky literní na týchž školách, nýbrž nemalo méně příznivý (1000 K). Sama sebou přirozeně dostavuje se otázka, proč tento rozdíl se činí? Proto že při osobách těch jsou *rozdílné podmínky kvalifikace* — musí zníti odpověď.

Béře-li se však při vyměřování platu v zákoně zřetel na podmínky kvalifikace, pak se to má dít v zákoně, který chce činiti nárok na přivlastek spravedlivosti, nejen u některých osob, nýbrž u všech, třeba to byli katoličtí kněží. Katechetové mohou ukazovati k tomu, že v novém zákoně, pozoruje-li se, kterak se zřetelem k rozdílným podmínkám kvalifikace upraveny jsou příjmy učitelek industrialních, učitelstva a katechetů, objevuje se *nedůslednost*. A to jest zbraň na tomto poli snad velmi ostrá!

J. K.

Promluva před udílením svátosti sv. křtu dospělé dívky.^{*)}

Napsal EM. ŽÁK, katecheta.

Slavnost zvláštní a v době školní věru ojedinelou hodláme dnes, této chvíle konati: slavnost křtu sv. Mezi vámi až do této doby žila dívka, kterou za svou vždy jste považovali, a která přec do téže veliké společnosti náboženské, k níž vy náležíte a která rozšířena jest po celém světě a mezi všemi národy, do Církve katolické nepatřila. Očistná voda křtu sv. nesvlažila dosud hlavy její.

Vy, jedva jste spatřily světlo světa, staly jste se křtem sv. členy Církve a takřka pod její střechou, zde ve škole jste poznaly učení křesťanské. Ona mimo Církev, jako mimo budovu její poznávala hlavní články spasné nauky Kristovy. Vám lámal se chléb náboženství jako dítkám domácím, k velké rodině církevní již náležejícím. Ona přijímala tento chléb duševní jako sirota opuštěná, venku stojící. A přec s vděkem a radostí přijímala vše, co Bůh naděлил a dobří lidé podávali.

Konečně dnes i jí nadešla chvíle, kdy slavným způsobem, před zrakem vašim má přijata býti ve společnost Církve katolické.

1. Státi se členy jejími, není těžko. Křest sv. tof jest povinnost daleko těžší, tof umění nad jiné větší. Vzpomeňte jen, kolik je těch, kteří ducha křesťanství nepoznali, kteří jen pouhé jméno křesťana nosí. Býti křesťanem, znamená: uznávati Ježíše za Syna Božího, za svého Vykupitele a za svého budoucího Soudce. Býti křesťanem znamená: každého považovati za svého bližního, býti naskrze spravedlivým, pravdy milovným, štedrým k chudému, býti čistého srdce a upřímným v slovech i skutcích. *Milovati všechny, milovati i své nepřátele.*

Křesťanství jest základem vši novověké vzdělanosti. Vzpomeňte, že dějiny všech národů žijících počínají přijetím křesťanství u nich. Co před jich pokřtěním

*) Žákyně, o které tuto se mluví, byla po matce své náboženství židovského. Jsouc u pěstounů křesťanských, po jich výslovném přání bývala přítomna též vyučování katol. náboženství. Učila se velice pilně a nemohla se téměř dočkat dne svého křtu. Hlubokým dojmem na všechny žákyně přítomné působilo její hlasité vyznání víry přede sv. křtem. Byl to jeden z nejkrásnějších okamžiků mého působení katechetského. Její spolužačky obdarovaly ji — sirotu — hned po křtu sv. množstvím různých dáreků. A dívky zámožnější rodičů sebraly mezi sebou na 20 zl., jež jí ve spošitelni knížce jako »věno křestní« odevzdaly.

se událo, jaké byly jich osudy, to jako v noc nepaměti jest na vždy pohřbeno. Teprve křesťanstvím zasvitl jim den vzdělanosti a osvěty. Co víme o našich pohanských předcích, o předních knížatech českých, počínajice Libuší až do Hostivíta? Téměř nic, a co se praví, jsou jen pouhé domysly, spíše báje, nežli zaručená pravda. Teprv přijetím křesťanství počínají naše dějiny a osvěta. A tak jest u všech národů vzdělaných novověkých. Teplem slunce křesťanského, kterým jest velký prorok Nazaretský, Syn Boží, Ježíš Kristus, národové nynější rostli, vzdělávali se a dospěli oné velikosti a vzdělanosti, které obdivovati se budou i věky budoucí.

Ovšem jménem: křesťan dnes tak mnohý se vychloubá, — ale zda též mravy křesťanskými stejně vykazati se může?

Mezi pohanskými Římany žil kdysi muž *Cajus Valerius*, člověk velmi prostopášný, všem nepravostem oddaný. Divným řízením osudu stal se konečně nejvyšším knězem římským. A hle! tato veliká důstojnost tak na něho působila, že počal nový život a stal se v krátce vzorem mravnosti a poctivosti. — Nemá křesť svatý a vzpomínka, že jsme křesťané, rovněž i na nás tak působiti? Křtem stali jsme se syny Božími, právními dědici království nebeského. Jak by to bylo zahanbuující svědectví pro nás, kdyby jednou mělo se o nás říci, že v jednání a v mravech klesli jsme níž a horšími jsme byli, nežli sami pohané.

Pamatujte vždy, koho jste učení! Hleďte si nejen jméno, ale i důstojnost a čest křesťanskou uchovati čistu a neposkvřněnu! To nezrušitelné znamení křtu sv., které vtiskuje se duši novokřtěnce, bude jednou vašim svědectvím na soudě obecném. Kéž jen svědčí o vašem křesťanském životě, k vašemu spasení a nikoli k zavržení!

2. V prvních dobách křesťanských dostali všichni, kteří byli pokřtěni, bílé roucho. Bylo znamením čistoty a nevinnosti duševní, které na křtu sv. získali. Osmého pak dne v slavném průvodě, oděni oním rouchem bílým, brali se do chrámu. Poklekali opět u křtitelnice a když obnovili slib svůj křestní, svlékali bílé své roucho. Bílá sobota a neděle bílá čili provodní dosavad aspoň jménem svým tento dávný obyčej nám připomínají.

I stalo se kdys, že jeden z oněch pokřtěných zapomněl slibu svého, a žil opět život nespořádaný a hříšný. Marně napomínali jej kmotrové jeho, aby vzpomněl na sv. křesť a žil jak na křesťana se sluší. A co nevzmohla slova a přímluvy, vzmohl skutek. Jeden z kmotrů pospíšil do chrámu, vzal odtud roucho jeho křestní a předstoupiv k hříšníkovi, pravil: »Zde viz své roucho křestní! Na důkaz křtu tvého je uchován, aby jednom svědčil proti tobě před Hospodinem.« Pohled na ono roucho hluboce dojal hříšníka. Polepšil se a žil pak, jak na křesťana sluší.

Ono roucho křestní bez větší poskvřny málo kdo až k smrti si uchoval. Jedině ti, kdo ve věku nejtětlejším zemřeli. Ti ukládají se v hrob oděni bílým šatem. Dospělým dává se černý rubáš. Kéž však ten jen svlažen slzami lítosti nad hříchy dřívějšího života! Kéž všichni voláte často s žalmistou Páně: »*Obmej mne od nepravosti mé a od hříchu mého očist mne.*« (Žalm 50., 4.)

Když pak nyní vaše spolužákyně skládati bude slib křestní, vzpomeňte i vy na slib křestní, který za vás kmotrové vaši kdysi skládali. Víím, s jakou touhou a radostí ona připravovala se na slavný tento den svého sv. křtu. Važte si i vy toho, že jste pokřtěni a že touto cestou Církve katolické vedeni jste nejbezpeč-

něji k spasení věčnému. Vy jste svědkové křtu jejího a takřka spolukmotry jejími. Modlete se i vy za ni, aby Ježíš, jehož vyznavačkou dnes teprve se stane, život jí zpříjemnil, přinesl štěstí a spokojenost v životě dospělém, i spasení v životě budoucím. Amen.

Promluva před sv. zpovědi (k studujícím).

Napsal VLADIMÍR HORNOV.

Čtu v Evangelii sv. Marka: *»Prvního pak dne Přesnic, když zabijeli velíkonocního beránka, řkou jemu učeníci: Kde chceš, abychom šli a připravili tobě, abyš jedl beránka?«* (Marek 14, 12.)

Chvíle veliká: Než noc rozestře se nad Sionem posvátným, láska Boží, jež ústy proroků mluvila po staletí k národu vyvolenému, schýlí se k lidstvu a dá jemu tajemství, v jehož síle půjdou duše tisíců in montem Domini — na horu Boží!

»Jděte a připravte večeradlo!« dí Pán k svým učeníkům. Vidím vás kolem sebe — duše vaše večeradlo pro hostinu Páně. Pán Ježíš praví vám *»Připravte večeradlo!«* Pohledněte do duší svých! Jsou připravené?

Duchem svým zalétám do věkopamátého večeradla. Blíží se chvíle svatá, kdy duše apoštolů poprvé spojití se mají s mystickým tělem Kristovým. Pán zrakem svým laskavým pohlíží na apoštoly, hledí až do jejich srdcí, do hlubin nejtajnějších. Tvář Jeho svatá plní se bolestí nevýslovnou: *»Vy čistí jste, ale ne všichni!«* — Mezi apoštoly byl Jidáš — zrádce! — Až zachvěje se duše naše, když vzpomene učeníka toho! — *»Vy čistí jste, ale ne všichni!«* —

Bůh a hřích! Toť dvě moci v srdci lidském, jež vedou boj o duši člověka! *»Duše přirozeností svou je křesťanská!«* — praví veliký filosof sv. Augustin. V duši, jež ztratila Boha, otřeseny jsou základy štěstí — duše nemá pokoje! — Řekni ohni, aby nehářl, vichru aby nevál — slunci aby nesvitilo, — řekni duši, aby netoužila po Bohu! De profundis clamavi ad te Domine! — Z hlubokosti volal jsem k Tobě Pane!

Žalm ten plný touhy, prorážející temnoty hrobu, lámající pouta hříchů, zavznívá nad rakví každého křesťana na cestu poslední. Zavzní i nad námi jednou, aby vyjádřil celý onen veliký boj, který prodělali jsme mezi dobrem a zlem, mezi světlem a tmou, mezi ctností a hříchem, mezi Bohem — a duchem zla!

Tento boj mravní jest jedním z největších v životě. Rozhoduje se v něm o náš klid, o mír, o štěstí naší duše! A boj ten začíná obyčejně v dobách života, k nimž vy spějete. V dobách těch jedni jako Jan se srdcem čistým, s duší vírou naplněnou spočívají na prsou Pána Ježíše. Jiní v pochybnosti jako Tomáš vztahují ruku svou v bok Páně: *»Pane, ukaž nám bok svůj, jenž raněn byl pro nás!«* a to jsou ti, kteří jednou klesnou před Pánem a vyznají: *»Pán můj a Bůh můj jsi Ty!«* — Jiní jako Petr světem zlekání zapřou jednou Krista — a pak Ho tím více budou milovati. Jiní jako Nikodém půjdou za Pánem z povzdálí — ale při smrti poznají Ho! A jiní — ach Bože, kéž těch jest nejméně — zaslepeni prachem země, zaslepeni životem, zaprodají Krista, podlehnou. — O Bože, kéž z těchto mých, není nikdo!

Posluchači moji! Nikdo nemusí přijíti v místa ta poskvřená stopou Jidášovou, nikdo pravím, kdo nezapomene, že jest jeden hrad, assyl, útočiště, kam

dosud duch zla vniknouti nemohl, kde duše svaté hledaly tajemný zdroj své síly, nad nímž sám Kristus psal slova lásky největší: *»Já třtinu nalomenou nezlomím, já knotu hořícího nezhasím!«* — *»Komu odpustíte hříchy, odpouštějí se jim!«* — Jest to zpovědnice! — Do ní, jako do nedobytného hradu utíká se a vždy utíkati se bude lidstvo ve chvílích největšího rozporu duševního, aby hledalo tam klid a smír!

Voltaire, Rousseau, Goethe, Leibnitz, Heine, Coppée — vůdčí duchové doby minulé a přítomné, zastavují se s údivem u prahu zpovědnice, nalézajíce tu pramen vody čisté, z něhož duch lidský čerpá mravní posilu. Veliký Goethe uznává, že u zpovědnice vrací se člověku kleslému štít lidskosti. Voltaire praví, že zpověď jest mohutnou věží, která neřestí zdržuje a Leibnitz nenalézá nic cennějšího v náboženství křesťanském nad zpověď!

Ale já od těchto velikých duchů obracím se k vám. V duši vaší hledám na základě pravdy Kristovy květy, jež dnes máte složit do rukou kněze, jemůž jako otci a přáteli vyznávati budete hříchy své.

A květy ty jsou?

Upřímná kajicnost, upřímná lítost a upřímné předsevzetí polepsiti život svůj a hříchů se varovati. Což by nám prospělo věděti, že prostý duch horala s láskou, veliký duch filosofa s obdivem zastavuje se na prahu zpovědnice, kdybychom nebyli proniknuti až do té duše touhou upřímnou vrhnouti se do náručí Spasitele a volati k němu: *»Pane rozpomeň se na mne!«*

Bože můj, co jest to za lásku! Několik slov a či zločince svatým. Ale těch několik slov musilo zatrásti srdcem, musilo obroditi duši, proměnití celého člověka! — Láska nemluví mnoho, poněvadž všechno ukládá do skutků!

Budete říkati: *»Já bídný hříšník zpovídám se Bohu Všemohoucímu —!«* Vložte — prosím vás — do slov těch celé srdce, celou duši svou! Má-li vaše zpověď býti upřímnou, má-li vám přinésti odpuštění hříchů a milost před Bohem, musí zachvěti celou vaši duši, proměnití celé vaše nitro. Musíte cítit, že snižuje vaše žádosti až k zemi, jako snižen byl Kristus, když v prach klesal pod těžkým křížem svým pro hříchy naše a že duši vaši povznáší až k nebesům, jako povznesen byl Kristus, když modlil se: *»Otče, odpusť jim!«*

A když tak přistoupíte k vyznání hříchů svých, srdce vaše samo mluvíti bude, dá vašim rtům upřímnost, nitru bolest a duši pokoj a mír Kristův. Amen.

Bohoslužebný řád.

K urovnání poměrů mezi katechetou a učitelstvem, vydán byl v Praze před časem bohoslužebný řád, jež doslova níže uvádím. Bylo by snad dobře, kdyby na všech okresech školních dle jsoucích poměrů podobně řády zavedeny byly; ježto mnohým nedorozuměním zabraňují. Stává se totiž mnohdy, že náhodou sběhlých se oškolností, učitelové náhledu jsou opáčeného než náhled jest katechetův, a že katecheta, chtěje zachovati kolegiálnítu mezi Scyly a Charybdu, přichází totiž mezi přání nadřizených sobě úřadů a úskopný náhled vykladačů zákona. Potřebuje ovšem řád předložený mnohých dodatků jako »co vyzrozumívá se náležitým dozorem nad žactvem při náboženských úkonech, zdaž i v dni feriální, jako v den před sv. Janem (na nějž letos náhodou křížový den padl) povinni jsou učitelové s mládeží křížových průvodů se účastniti a pod.) Je-li takového nařízení, katecheta opřen o ně žádati může, aby bylo zachovááno, čímž mnohého nedorozumění se vyvaruje.« Bohoslužebný řád pro Prahu zní následovně:

»Aby konečně upravena byla náboženská cvičení římsko-katolického žactva na obecných a měšťanských školách, obrátila se c. k. okresní školní rada ve smyslu článku 5. říš. zák. škol. ze dne 14. května 1869 k vysoce důstojné kníž. arcib. konsistoři Pražské, by tato přihlížejíc k zvláštním poměrům kr. hl. města Prahy, vydala zvláštní bohoslužebný řád pro obecné a měšťanské školy pražské. Vys. důstojná kníž. arcib. konsistoř vyhověla této žádosti c. k. okresní školní rady a oznámila notou ze dne 1. srpna 1888 zvláštní bohoslužebný řád pro obecné a měšťanské školy pražské. C. k. okresní školní rada po rozumu § 5. říš. zák. škol. bohoslužebný řád ten zkoumala a když neshledala v něm ničehož, co by se protivilo všeobecnému školnímu a vyučovacímu řádu, neváhá ho ředitelstvem obecných a měšťanských škol prohlásiti.

Majíť dle toho řádu od té doby pro žáky římsko-katolického vyznání pražských škol obecných a měšťanských za řádně předepsané pokládány býti náboženské výkony tyto:

1. *Společná hlasitá modlitba*, pro případech nábožný zpěv na počátku a na konci vyučování. O formulářích modliteb a o písničkách se při tom užívati má, usnadněj se místní konference učitelské ve srozumění s katechetou, avšak tak, aby formuláře a zpěvy ty časlovně brány byly buď ze řádně zavedeného katechismu, nebo knih, pokud se týče zpěvníku majících aprobaci biskupskou. (Vynesení ministerské ze dne 8. října 1872, č. 8759.) Je-li mimo toto modlení řádné na které škole jiné ještě mimořádné modlení zavedeno, jako na př. v pátek ve 3 hodiny a pod., zůstaniť při chvalitebném tom obyčeji.

2. *Společné obcování mši svaté* každou neděli a každý zasvěcený svátek celého roku školního. Dispensovati od tohoto společného obcování celé třídy, ba celé školy v jednotlivé neděle neb zasvěcené svátky, aneb po celou některou dobu roční, jako na př. po celou dobu zimní se nedopouští. Jen jednotlivým žákům může z důvodů závažných udělití správá školy, dorozuměvši se s katechetou, dispens. Škola pak jest povinna, žáky takové každoročně a častěji upozorniti na církevní zákon, jenž velí, obcovati službám Božím v neděli a ve svátek. (Vyn. ze dne 16. května 1880. č. 6200.) Délkou mše svaté provázejtež žáci, pokud jen možno, posvátným zpěvem církevním a učitelstvo, jemuž se klade na srdce, aby pilně k pěstování zpěvu církevního přihlíželo. (Vyn. min. ze dne 12. května 1. 1877, č. 16.885 a osnovy, předepsané vynesením c. k. zemské školní rady ze dne 18. července 1885, čís. 21.032.) Předě mši sv. nebo po ní vyslyš žactvo škol měšťanských v neděli a zasvěcený svátek též exhortu, kterou katecheta buď v kostele neb ve škole pro ně konej.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Jmenování: Dp. Ant. Suchoradský, jmenován byl definitivním katechetou při měšťanské škole chlapecké v Praze-II., Jan Bučil, katecheta při měšť. škole na Hradčanech.

Kterak vyplniti vysvědčení propouštěcí takých dětí, které náležejí církvi státem neuznané. O tom jedná nařízení min. ze dne 29. listopadu 1885, 31. března 1891 č. 25.905 a 22. října 1893 č. 16.240. Dle těchto vynesení ustanoveno, že v případech, kde na školách obecných a měšťanských není postaráno o vyučování náboženství určité, státem uznané konfesse a jestliže děti školní, takovéto konfessi náležející, dle místních poměrů nemohou se vykázati vysvědčením, které řádně ustanovený učitel náboženský vydal, na důkaz, že účastnily se vyučování náboženství, tato okolnost vyznačiti se má v propouštěcím vysvědčení těch kterých dětí na místo známky z náboženství. Zrovna tak jest si počínati při vyplňování vysvědčení dětí, které náležejí

nějaké státem neuznané církvi. Viz vynesení c. k. zem. šk. rady zd. 27. list. 1893 č. 29.187.

Obrazy při vyučování bibl. dějepřavy. Mezi obrazy, kterých se na školách užívalo, byly obrazy Herderovy ve Freiburce k dějepřavě Schustrově. Tyto později nahrazeny byly méně vhodnými obrazy dle obrazů faráře Sautera, ve Vídni vydaných. Mimo to se užívá také menších obrázků Hölzelových. Tyto jsou příliš malé, v křiklavých barvách, hrubé, tváře osob nesličné atd. Dále jsou francouzské obrazy Hacheteovy, provedené dle děl francouzských mistrů. Do školy se nehodí. Nyneš se po většině kupují obrazy Arnošta Pnysslera, biblické obrazy nákladem Ed. Hölzela ve Vídni. 32 obrazů 24 K. Tyto jsou pěkně kolorované. S bílou obrubou t. j. na tvrdém bílém papíře přilepené lépe se mi líbí, pro svoji úpravnost a vzhlednost. V Praze k dostání u Kreidla proti kostelu sv. Jiljí v Husově ulici. (Viz »Věst. vlád.« Věcné pomůcky.) —/

ZÁŘÍ 1901.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

»VYCHOVATELE«

Ročník IV

Číslo 9.

Rediguje JAN ŠMEJKAL.

O potřebě náboženského přesvědčení mládeže.

Píše prof. AD. FUX.

* Dokončení.

Kromě důvodů božských užije učitel i důvodů lidských, protože se naskytují mnohé pravdy, jichž platnost na pravdivosti vět již známých se zakládá. Důvody ty jsou: Rozumové, které dokazují, že pravdivou jest položka, protože z jiné od žáků za pravou již známé, nezbytně vyplývá. Důvodů těch při náboženském vyučování káže užívati naléhavá potřeba, neboť zjevené náboženství i pravdy, které lze rozumem pochopiti, podává.

Jsou některé články víry a mravů, jež toliko rozumem dokázati můžeme. Na př. Že v každé způsobě nejsvětější svátosti oltární jest nejen pravé tělo, ale i pravá krev Ježíše Krista přítomna, a že P. Ježíši v této svátosti klaněti se máme a p. Pán Ježíš sám užíval rozumových důvodů a tak dal na jevo, že nesluší se, aby víra naše byla slepá, ale rozumná a uvědomnělá. Na př. Že dovoleno jest v den sobotní uzdravovati, t. j. dobré skutky dělati, (Mat. 12, 1—13.), když mu vytýkali fariseové, že pomocí Belzebuba zlé duchy vymítá. (Luk. 11, 14.—20.)

Některé pravdy nemohou také přímo z písma sv. býti dokázány, ale nepřímo důkazem rozumovým. Na př. Článek víry o očištcí, kteréžto jméno v písmě sv. není uvedeno. Ze slov Ježíše Krista „Kdož by mluvil proti Duchu svatému, nebude mu odpuštěno ani v tomto věku, ani v budoucím,“ (Mat. 12, 32.) vysvítá, že některé jiné hříchy bývají odpuštěny. Jelikož se to nemůže státi ani v nebi, kam jen úplně čistí vcházejí, ani to možno není v pekle, do něhož se dostanou na věky zavržení, musí býti ještě jiné místo na onom světě, a to jest očistec.

Důvody rozumové uváděj jen ve spojení s důvody božskými, to jest. neuzije se jich, běží-li o pravdy, jež toliko ze zjevení Božího lze dokázati, aneb jež přesahují chápavost dětskou. Učitel, sestavuje důkazy rozumové, dbej toho, aby byly snadno pochopitelné. K tomu konci užij pravidelných a úplných úsudků, přihlížeje vždy k tomu, by obě návěsti nejen zcela pravdivy, ale jako takové i od žáků byly uznány, a aby uvedená slova nich dětem byla jasná a srozumitelná. Proto vždy třeba obě návěsti náležitě vyložiti; i děti samy

Náboženské pravdy odůvodníme výroky svatých, vysoce postavených a jinyých osob dětem vzácných.

Výroky takové nejsou sice neomylné, ale třeba i jich si všimati. Děti slyšice, jak mnozí vznešení, učení a svatí mužové útěchy a posily ve sv. náboženství našli, snáze o blahodárném působení náboženských pouček se přesvědčí a je si zamilují.

Důležité jsou konečně i důvody vzaté ze zkušenosti a dějin všeobecných. Důvody skutečnými událostmi a dějinami stvrzené přesvědčují rychle a jistě, působí na žáky mocně a trvale, poučku znázorňují a bývají častokráte vedle biblického dějepisu jediným prostředkem, jímž lze menším dětem i následky či ° dobrých a výstražných znázorniti.

Důvody vybrané ze zkušenosti, z nynější neb dávné doby, z dějin církevních a všeobecných, buďtež schopnosti a vzdělanosti žáků přiměřené, blízké a případné, pokud možno, ze života dětského neb rodinného vzaté.

Někdy poskytne učitel i příležitosti, aby žáci zkušenosti takových sami našli, jindy se příležitost ta sama naskytne.

Jest na bledni, že učitel neužije všech důvodů, nýbrž učiní náležitý výběr, přihlížeje při tom k potřebám, poměrům, schopnostem, stupni a vzdělanosti žáků. Jest potřebí, aby děti, pokud ještě jsou nezkaženy a mysl jejich není zaujata proti pravdě, vyzbrojeny byly proti pochybnostem a námitkám, které u nich časem snad vzniknou aneb které uslyší od jiných.

O námitkách dlužno si pamatovati, že z pravidla snadněji a pevněji utkví, než důkazy nejlepší. Z té příčiny třeba u věci té největší opatrnosti. Není vůbec radno seznamovati děti s námitkami. Ale poněvadž zvláště za doby naší nebývá zjevem řídkým, že v dětech budí se nesprávné představy a různé předsudky náboženské, a to hlavně převrácenou a pochybenou domácí výchovou, neopatrnými mnohdy i úmyslnými, svůdnými řečmi, zlými příklady a špatnou četbou, proto třeba učitelu býti u věci té stále na stráži. Povzbuzovati bude žáky, by se ho tázali, nerozumí-li něčemu aneb slyší-li opačné mínění a pod.

Ona bludná mínění, po případě ony pochybnosti, které uvedou děti samy, prober učitel důkladně, aby samy poznaly jejich bezpodstatnost a nesprávnost a pravdu pevně a jistě pochopily.

Ty námitky však, s kterými se děti v obcování s lidmi snad později obeznámí, vyvracujeme nepřimo, to jest vysvětlujeme je tak, aby právě učení jasné a určitě bylo vyloženo, aniž by námitka přímo byla vyslovena.

Ty pochybnosti a námitky, které lze často slyšeti, a jež pronášejí obyčejně lidé lehkomyšní, ať uvede učitel sám a sice asi tím způsobem: »Lidé nevědomí, zbloudilí, nepřátelé náboženství praví anebo kdyby někdo sám řekl, že co byste mu na to odpověděli?« a povede žáky, by sami poznali lichost a bezpodstatnost té které námitky a dovedli tak sami i jiné přesvědčiti.

Budme při tom upřímní a přívětiví; důvěra důvěru budí a nejlépe přispívá k tomu, aby pochybnosti a předsudky úplně byly poraženy.



Promluva na počátku školního roku.

Napsal P. ROBERT KUČERA.

Říkává se: nic na světě netrvá věčně. Ke všemu vyměřen jest čas; jest čas setby a čas žní, čas radosti a doba zármutku, jest čas mládí a čas stáří, také čas k práci a čas k odpočinku. (Kazatel, kap. 3.)

Delšími prázdninami *posilněni*, počínáte nový školní rok; přicházíte opět do školy, abyste pokračovali v učení; chcete zasívat, abyste dočkali se radostných žní. Rolníci, když poslední úrodu s polí svezli do stodol, veřejně děkují v kostelích Pánu Bohu za udělenou úrodu; hospodáři radují se právě z požehnání Božího. V některých krajinách však měli smutné žně, poněvadž dopustil Pán Bůh pohromy: povodně, sucha krupobití, jimiž zničena úroda polní. Kde však Pán Bůh uchránil, tam těší se a radují. Vám dnes začíná jaro a proto, aby vás Pán Bůh chránil, aby vás posiloval, vzývali jsme dnes Duchu sv. a prosili jsme o požehnání Boží, abychom nepracovali nadarmo, aby žádná pohroma nezničila namahavou práci naši.

Tak na duchu i na těle posilněni a pomocí Boží podporováni dáváte znova do díla *obtížného*, avšak *důležitého*, a také *příjemného* a *užitečného*.

1. Pravím, že počínáte dílo *obtížné*, práci nesnadnou. Mnozí z vás zajisté se diví, jak důmyslná díla dovedou lidé vytvořiti schopnostmi svými; diví se, jak důmyslný *rozum* dal Bůh lidem, a jak vytrvalou *vůli*. Ovšem že k tomu třeba mnoho práce, neunavné pilnosti a vytrvalosti. Pán Bůh vložil do přírody síly užitečné — ale chce, *aby lidé práci, důmyslem užitečnost sil těch poznali a pochopili a jich k svému prospěchu užili*. Pracujte ve škole rádi, s pozorností, pilně, abyste také svými schopnostmi, které Vám svěřil Pán Bůh, užiteční byli sobě i jiným lidem, abyste takto pracovali vždy jen ke cti a chvále Boží. *Všechno stvoření velebí Boha; k tomu i my stvoření jsme, abychom ze všech sil Bohu sloužili a Boha ctili*. Slavný hvězdář a učenec Newton, kdykoli něco nového

Boží přírodě poznal, za to Bohu děkoval Jej chválil.

2. Práce, která na Vás čeká, jest také *důležitá*. Z dobrých škol vycházejí také řádní lidé: ve škole nabývá mládež vědomostí pro budoucí život potřebných; tam učí se moudrosti, neboť *školou má se rozmnožovati blaho lidí, blaho časné i věčné*. Mnoho peněz vynakládá se na školy, pěkné budovy školní vynikají všude, zdokonalují se prostředky k vyučování — z toho poznati můžete, jak důležitý jsou školy, jak si školy vážiti máte a že vám potřeby jest pilně pracovati, abyste ve škole prospívali moudrostí a milostí před Bohem i před lidmi.

Ve škole dále mají také *vaše mravy býti zušlechťovány*, abyste byli hodni a každému mili. Ovšem vaši rodičové pilně starají se o to, abyste byli nábožni, mírní, ke každému laskavi, pracoviti, avšak i ve škole vám se vštěpuje, abyste Boha milovali, rodičů poslouchali, lidem ochotně pomáhali, nikomu neubližovali, abyste líbiti se mohli Bohu i lidem. Aby to vše se zdařilo, musíte sami na sebe pozor dáti, varovati se vsí nezbednosti, odložte lehkomyšlnost, odřekněte se lenosti a všech jiných nectností. Z mládí musíte navykati ctnosti a odkládati všelikou nepravost; víte, že z mládí sluší se strom ohýbati, aby z přímá rostl, stary strom ohnouti se nedá, a nectnost, která se v mládí neodloží, nepotlačí, roste a mohutní a *bývá ve věku starším pramenem mnohých neštěstí*. Kdo nespravuje

a neupevňuje břehy v čas, když voda v potoku jest malá, — těžko je zpravi, když voda přetéká a přival již je trhá. — Proto ochotně uposlechněte vždycky dobré rady, kterou vám dávají rodičové nebo učitelové vaši, oni jistě dobře s vámi smýšlejí. Víte, že i léky odporové lékař předpisovati musí, aby zdraví se vrátilo a nemoc odešla.

3. Práce vaše bude sice obtížná a namahavá, ale také *příjemná*.

Jisto jest, že kdybychom na světě pracovati nemohli, že bychom byli velice nešťastní. Člověk k práci jest stvořen. Vidíváte malé děti, kterak neustále nečím se obírají, zaháletí neumějí; zahálka také člověku zcela nesluší, mimo to jest pramenem mnohých hříchů a nepravostí. Práce jest veliké dobrodiní; v žalářích největší jest trest, když vězeň pracovati nesmí a jen nečinně po dlouhé hodiny seděti musí. — Při tom však nezapomínejte na slova Písma sv. *„Modli se a pracuj.“* Pán Bůh zajisté dodává chuti k práci, poskytuje síly a odměňuje svým požehnáním. Zvláště upřímná vaše modlitba bude Pánu Bohu mila a pomoc jeho bude při vás vždycky; věřte, že více dokáže člověk, při němž Pán Bůh jest, než ten, kdo bez Boha pracuje; dílo člověka bezbožného, kdyby sebe více se namáhal a sebe více jmění hromadil, nepřinese požehnání žádného. Slibte také již nyní na počátku nového školního roku, slibte Pánu Bohu, že ze všech sil se vynasnažíte jemu sloužiti a že zvláště neděli a ve svátek služeb Božích nikdy zanedbávati nebudete.

4. Práce dobrá konečně bude také *odměněna*.

Připadá mi škola jako studně nějaká, z níž dobrá voda se čerpá; z daleka chodívají k dobrému prameni nabírat vody zdravé a chutné — tak mi připadá, když vás vidívám, kterak ze všech končin pospícháte k budově školní. Co však se stává, když přicházejí mnozí k jediné studnici? Voda se vybere, nebo zakalí — nejlépe má, kdo dříve přišel, anebo moudře nabíral. A mezi tím, co pilní a opatrní dobrou vodu nabírají, vlašníci, nedbalci a nepozorní žízňiví odcházejí; nadarmo konali cestu, trhali obuv, snášeli zimu a horko. Tak i ve škole. Jenom žáci pilní užitek mají z vyučování. Kdo z vás tedy chtěl by býti nedbalým?

Lidé pracovití dokáží mnoho, kde před časem pustiny byly a prázdnota, tam pílí lidskou města vyrostla a krajina takořka v ráj přeměněna byla. — Tak i duše vaše vzdělávána bude ve škole ve všem dobrém — vychovatelé vaši hodlají na půdě, kterou přinášíte, to *jest v duši vaší* vytvořiti utěšený ráj ctností všech a vzdělaností a hodlají s pomocí Boží odstraniti všelikou nečinnost, která by duši vaši zohyzďovala.

Nuže s pomocí Boží chopte se práce upřímně: je to práce důležitá: obtížná sice, ale příjemná a užitečná. Včely, pokud pastva jest, pilně snášejí med, vy pak, dokud do školy chodíte, shromažďujte si potřebné vědomosti. Uplynou léta a mládeže mravné, pilné a bohabojné stanou se lidé slavní, rozšafní, kteří budou užiteční všem a chloubě svému národu. Přál bych vám, abyste všichni jednou šťastni byli, abyste dočkali se ovoce práce své.

Proto proste Pána Boha upřímně, aby vás provázel v tomto novém roce školním svou pomocí. Amen.



Promluva na XV. neděli po sv. Duchu.

(Svátek narození Panny Marie.)

Napsal VÁCLAV JANOTA, katecheta měšťanských škol.

»Rodokmen Pána našeho Ježíše Krista, syna
Davidova, syna Abraháмова Mat. 1, 1.

Vedle narození Pána a Spasitele našeho, Ježíše Krista, jsou to jen ještě dvě narození, jež Církev svatá oslavuje, narození přesvaté Matky Spasitelovy a narození sv. Jana Křtitele, předchůdce Páně. Nečiní tak Církev sv. u ostatních Svatých a Světíc Božích proto, že narodivše se pro tento svět, duši svou měli obtíženu hříchem dědičným, sv. Jan Křtitel však již před svým narozením hříchu toho sprostěn, Maria Panna pak pro svoji vysokou Důstojnost, k níž od věčnosti od Boha určena, hříchu dědičného vůbec uchráněna. Ký tedy div, že Církev v kněžských hodinkách volá dnes: »S radostí oslavujeme narození Panny Marie, aby za nás orodovala u Pána našeho Ježíše Krista!« (ad Landes) a zase: »Narození tvé, o panenská Rodičko Boží, radost přineslo celému světu, nebo tebe vzešlo slunce spravedlnosti, Kristus Pán náš.« (ad Mgn.) Abychom i my radosti naplnili srdce svoje, uvážíme krátce o předcích a potomstvu Marie Panny; nebo při narození dítky často se ptáme na původ a budoucnost jeho.

1. Maria Panna pocházela z rodiny prastaré, vznešené. Mezi praotce své čítá Abrahama, jenž před dvěma tisíci lety Bohem samým povolán v zemi zaslíbené měl zachovati víru v jednoho pravého Boha; Judu, jemuž umirající otec Jakub odevzdal knížecí žezlo nad čeledí svou, krále Davida a Šalomouna, již před tisíci lety spravovali slavně národ israelský, Zorobabela, jenž před pěti stoletími ze zajetí babylonského přivedl svůj lid do domova otců. V pravdě tedy Maria Panna pochází z nejslavnějšího rodu, z královského domu Davidova. Ale toto šlechtictví nalézá význam svůj jen v očích tohoto světa. Maria Panna šlechtický svůj znak ozdobila ctností svého přečistého srdce. Nejbližší příbuzní její, zvláště rodičové její Jáchim a Anna, sami jsou e chudí, nemohli dítku svému dáti statků časných, ale za to neunavně snažili se, aby dítku svému opatřili statky, jichž »ani mol nekazí, aniž zloděj krađe«, ozdobili duši jeho všílkou krásnou a bohumilou ctností. Maria Panna byla tou nejčistší a Bohu nejoddanější bytostí, plna pokory a lásky, srdce její andělsky čisté, modlitby plny něhy a vroucnosti, život její zrcadlem spravedlnosti. — Hle, nejmilejší, toť právě šlechtictví, jež každého člověka v pravdě povznáší. — Jakkoli z prastaré rodiny královské pocházela, chtěla býtí vždy jen »služebnicí Páně.« (Luk. 1, 38.)

Hleď, milá mládeži, i ty srdce své ozdobití podobným šlechtictvím! Byť Bůh ve své moudré prozřetelnosti ti ve víně vložil bídu a chudobu, jestliže srdce tvé stkví se všelikou krásnou ctností, pak jsi předmětem největšího zalíbení Božího.

2. Potomstvo Panny Marie dle těla nebylo ovšem četné. Maria Panna byla matkou pouze jediného dítky; rodokmen její uzavřen slovy: *nížto se narodil Ježíš, jenž slove Kristus,*« (Mat. 1, 16), ale přece zasluhuje nazvána býtí nejšťastnější matkou nejčtetnější rodiny, nebo jsouc matkou vtěleného Syna Božího, stala se duchovní matkou veškerého lidstva. Všichni, kdož křtem svatým stali se údy sv. Církve Kristovy, jsou také dítkami Panny Marie. Spasitel dal nám svoji přesvatou Matku za společnou matku, když dokonáváje ukrutných bolestech na kříži co na světě měl nejdražšího, svoji matku, miláčku svému Janovi, a skrze

něho nám všem doporučil přepamatnými těmi slovy: »*Hle matka Tvá!*« (Jan 19, 27.) Proto lze na Marii Pannu obrátiti slova Písma sv. »*Kdo sečte potomstvo její?*« nebo od té chvíle, co slovo Kristovo se na světě ujalo, a strom sv. Církve větve své po celém světě sboru rozložil, miliony a miliony dítek odešlo za svou matkou u věčnou blaženost a miliony jiných pohlíží k matce a počet jejich denně vzrůstá. Šťastná matko! vším právem volá k tobě příbuzná tvoje sv. Alžběta: »*Požehnána jsi mezi ženami a požehnaný plod života tvého!*« (Luk. 1 28.) ano vším právem můžeš sama volati »*Aj, hle, od této chvíle mě blahoslovenou nazývati budou všichni národové!*« (Luk 1, 49.)

Ovšem potomstvo první matky naší Evy je mnohem čtenější než potomstvo druhé matky Panny Marie, ale první matka veškeré potomstvo pádem svým do nekonečné bídy uvrhla, uvěřivši slovům hada, kdežto Maria Panna, uvěřivši slovům archanděla, přinesla všemu světu milost a spásu. Proto nazýváme Marii Pannu druhou, lepší Evou, t. j. »*matkou živých*«. Jako Evě pozdravujeme pramatku svou dle těla, tak v Marii Panně ctíme duchovní svoji matku. Proto také se všichni k ní jako společné matce své hlásíme, sami se mezi sebou majíce za bratry. A jako mateřské její srdce láskou svoji nás všechny objímá, tak i my máme jeden druhého milovati, a jako dítko zdárné matku svoji ve všem napodobí, tak i my připodobňujeme se Panně Marii, následující její vznešené ctnosti, a jako matka svoje dítko vždycky chrání, tak Maria Panna, pomocnice křesťanů útočiště hříšníků nás nikdy neopustí, ale provázeti nás bude po cestách života a po skončeném našem putování pozemském přivede nás k Ježíši, požehnanému Synu svému. Amen.

Promluva na XVI. neděli po sv. Duchu.

Napsal VÁCLAV LOMNICKÝ, katecheta.

»*Jest dovoleno v den sváteční uzdravovati?*«
Luk. 14, 3.

Jak dnešní nedělní sv. Evangelium svědčí, byli Židé ve svěcení dne svátečního tak úzkostliví, že se domnívali, den sváteční že se i dobročinním zne-
svěcuje, a činili božskému Spasiteli, jenž den sobotní nemocného uzdravil, trpké výčitky. Za naší doby spatřujeme ve světě téměř pravý toho opak. Vlaž-
nost náboženská odvrací křesťany od návštěvy chrámu Páně a obcování služ-
bám Božím a přece třetí přikázání, které nám tuto povinnost ukládá, právě tak
od Boha, věčného zákonodárce, nám bylo dáno jako devět ostatních přikázání.
Proto chápů se při počátku školního roku vitané příležitosti, kterou mi dnešní
nedělní svaté Evangelium podává, abych vás k pilné návštěvě služeb Božích po
celý školní rok povzbudil.

»K čemu potřebuje věčný Bůh služeb lidských?« ptal se jinoch Samma svého učitele. A učitel vysvětlil potřebu toho, uživ vypravování biblického, pravil: »Když synové Israelští vraceli se ze zajetí do svého domova, žil v Babylonu Israelita, jménem Boni, Levita, muž moudrý, s manželkou a dětmi svými. K němu přišel anděl Páně podobě posla krále perského a pravil: »Vezmi manželku svou, svoje dítky, svoji čeleď a majetek a navrať se do země otců svých, abys pomohl národu svému radou a město i zemi moudře zřídil!« Jsraelita na to však odpověděl »Pane a králi, děkuji ti za dobru a laskavost tvou, ale jak mohu

se vydati na cestu, které neznám?» Posel na to »Vstaň a důvěřuj ve svého krále!« I vyšel Boni s rodinou svou a vším majetkem časně z rána, ale srdce jeho plno bylo pochybností. Putoval pouští až do večera a hle, když urazili asi šest perských mil, a celí byli zemdleni, — na cestě před nimi stál krásný stan u vchodu služebník krále perského, vítaje je slovy »Zde odpočíte!« Boni poznal v tom prst Prozřetelnosti božské a zvolal: »Hle, Bůh dobrotivý toto občerstvení uchystal nám, ale jak bude dále?« Služebník králův přistoupil, na listu palmy nakreslil cestu, kudy se bráti mají a propustil je se slovy: »Jděte v pokoji!« A když urazili nových 6 mil, znovu před nimi objevil se pohodlný stan a služebník krále a tak se opakovalo po 80 dní, až dostali se do země zaslíbené a města svatého Jerusalema. Boni přesvědčil se, že anděl Hospodinův ho vedl, děkoval z plna srdce Bohu svému a pečoval, aby lid jeho, jenž zkáže mravní propadl, den sváteční řádně světil.»

Hle, milá mládeži! Život člověka je ustavičná pouť: šest perských mil je šest všedních dnů, den sedmý je den odpočinku, a dne toho stojí stánek Hospodinův otevřen před tebou, abys v něm odpočinul a občerstvil duši svou! Člověk bezbožný nevchází do něho a proto také bloudí po cestách křivých v poušti spěje vstříc své záhubě, člověk ale zbožný, moudrý nalézá v něm odpočinití dochází šťastně cíle své cesty.

Snadno poznáváte, moji drazí, že den sváteční je dnem odpočinku a sice v Bohu, jenž nás sám bohatě občerstvuje zemdlené na cestě života. Ano, *občerstvuje pokrmem nebeským*. Svěcení dne svátečního je pro pravého křesťana *duchovní hostinou*. Nebo jako tělo potřebuje k životu pokrmu a nápoje, tak i duše. My nemáme jako božský náš Spasitel života sami ze sebe, nýbrž my musíme užívatí jistých prostředků od Krista Pána ustanovených. Země poskytuje pokrm tělu, ale nebe podává pokrm nesmrtelné duši. »*Já jsem chléb, jenž s nebe sestoupil,*« pravil Kristus Pán (Jan 6.): »Přístup, kdo lačníš, a nasycen budeš.« Jako chléb ku zdraví těla napomáhá, tak požívání chleba nebeského udržuje zdraví duše. Každá bylina, již nedostává se vláhy, vadne a uschne, tak i duše, které nesvlažuje rosa milosti, hyne, umírá a to věčně. Odkud čerpali všichni Svatí Svěťice Boží posily v těžkých bojích života svého, v dobách krutého pronásledování jména Kristova? Jediným zdrojem posily byla návštěva služeb Božích a při nich časté přijímání nejsv. Svátosti Oltářní. S nasazením života pospíchali za temných nocí na určená místa, by přítomni byli oběti novozákonné a přijali tělo Páně — takto občerstveni, s radostí chvátili na popraviště, aby život svůj obětovali za Krista. Dle příkladu jejich jednali a jednají všichni horliví křesťané všech zemí a časů. Když v Anglii víra katolická byla potlačena a katolíci krutě stíháni a pokutováni, byla jistému horlivému šlechtici uložena pokuta 500 dolarů za to, že mši sv. byl přítomen. Šlechtic ochotně pokutu uloženou zapravil, vybrav k tomu nejkrásnější peníze světa, portugalské dolary, jež znamení kříže na sobě nesly. Sami úředníci divili se tomu, že tak vzácnými penězi pokutu platí, než šlechtic zbožný odpověděl: »Styděti bych se musil, kdybych tak velikou milost špatnými penězi platiti chtěl.«

Jedněte, drahé dítky, podobně i vy. Po celý tento školní rok, ba po celý svůj život pilně obcujte službám Božím, vyprošujte sobě a svým mileným při každé mši svaté milost a požehnání s hůry, a všecky práce vaše. s Bohem jsouce započaty, s Bohem budou také konány a dokonány. Amen.

Promluva na XVII. neděli po sv. Duchu.

„Mistré, které jest přikázání veliké v Zákoně?“ (Mat. 22., 36.)

S jakou úskočnou to otázkou přistupují opět zákonníci k Pánu, tážíce se ho »Mistré, které jest přikázání veliké v Zákoně?« Zákonníci totiž za dob Spasitelových v zákoně rozeznávali přikázání veliké, t. j. důležité a přikázání menší, méně důležité. Za velké přikázání pokládali obyčejně vše, co se týkalo obřadů, t. j. zevnější služby Boží, za méně důležité pak to, co směřovalo k mravní výchově člověka. A tu přeli se, které přikázání jest nejdůležitější. Jedni považovali zákon o obřízce, jiní přikázání o oběti, a opět jiní svěcení soboty a pod. A k zodpovězení této otázky předkládají zákonníci Ježíši Kristu, dobře vědouce, rozhodne-li se On pro to neb ono, že v nenávist upadne u těch, kteří jsou náhledu jiného. Leč Kristus prozírá úskočnost jich pronáší věkopamátná slova Zákona, o kterém každý říci musel: ano, to jest velké přikázání Boží. »Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a celé duše své a ze vši mysli své. Totož jest největší a první přikázání. Druhé pak jest k němu podobné. Milovati budeš bližního svého, jako sebe samého. Na těchto dvou přikázáních všechen Zákon záleží i Proroci.«

Na těchto dvou přikázáních, na lásce k Bohu a k bližnímu, že vše spočívá? Ano! Neboť, kdo tyto dvě přikázání zachovává, činí vše, co zákon Boží velí, ježto veškeré přikázání Boží skryto v těchto dvou přikázáních, Tyto dvě lásky, láska k Bohu a k bližnímu, vzájemně se doplňují. Kde není lásky k Bohu, není i lásky k bližnímu a opačně, kde jedna trůní a druhá sídlí. Já dnes promluvim k vám o lásce k bližnímu, tomto libovolném květu a sladkém ovoci na stromě lásky Boží. Učiním to tím způsobem že zodpovím vám otázku »Proč milovati máme svého bližního?«

Proč že milovati máme svého bližního? Odpovídám, předně proto, že jest obrazem Božím. Jdeme-li kolem kříže, sejímáme v uctivosti klobouku, neb zznamenejeme se křížem, vzdávajíce tím úctu k Ukřižovanému, tedy k Tomu, jehož ten kříž představuje. Leč ještě jest jiný obraz Boží, který není ani ze dřeva, ani z kamene uměle vytesán! Jest to obraz, opatřený dechem Božím, jest to člověk, o němž čteme v I. knize Mojžíšově (1., 27.) »A stvořil Bůh člověka k obrazu svému, k obrazu Božímu stvořil ho.« Tak stal se člověk odleskem Božím, paprskem lásky Boží, kterouž lásku též i na obraz Boží přenéstí má. Odtud, že člověk k obrazu Božímu stvořen, povinností jeho jest, milovati bližního svého, jako sebe, jako obraz Boží. Poruší-li člověk úctu k obrazu královu, víme, že porušení úcty té přenáší se na osobnost jeho, a porušuje-li člověk obraz Boží v člověku, rovněž tak porušuje úctu k Bohu samému. V tom tedy spočívá hřích, v tom zloba, v tom i tresty, neboť nenáviděn, nemilován, nectěn pak člověk — ale Bůh. Povinností tvoji, milá mládeži, jest, abys ve vážnosti a lásce měla člověka k vůli Bohu a Bohu ke cti. A byť i tento obraz Boží ve mnohém člověka byl zohaven, pošpiněn a pokálen hříchy nedokonalosti, ty přece chráníti a milovati ho máš. Vždyť i mnohé kamenné vyobrazení Ukřižovaného rukou neumělou vytesáno, nepěkně vymalováno, a my přece máme ho v úctě, poněvadž víme, co znamená, koho nám představuje.

Bližního svého však též milovati máme nejen proto, že jest obrazem Božím, ale též proto, že jest dítětem Božím. Bůh stvořic, člověka v ráji, jenž praotcem

se stal pokolení lidského, zavázal tím veškeré potomstvo jeho ku vzájemné lásce. Neboť nížádná jiná věc nemůže lidi tak sloučiti, tak sjednotiti, jako láska, neboť lásce jest vrozeno, aby nehleděla a nešetřila žádných rozdílu. Jako kosti a klouby žilami jsou spojeny, cihly a kamení vápnem pevně se pojí, tak také srdce a mysl lidské pojí se vespolnou láskou, tvoříce jedno tělo a jeden dům Boží v celém sboru křesťanském. Kristus jako člověk, stav se nám podobným dítětem Božím, vzorem nám lásky k bližnímu. Neboť láska k bližnímu Ho tak prostupovala, že nic od této lásky k bližnímu Ho odvrátiti nemohlo. Kdo líbezněji lid poučoval, kdo lidem v chorobě a nouzi více pomáhal a hle, to vše mu nic neprospívalo. Kdo miloval lidi více nad Pána, který i život svůj za ně obětoval a přece u lidí a u světa lásky neviděl. I tys dítětem Božím, Kristus vzorem tvým. I tobě platí slova Kristova: *»Potom poznají lidé, že jste moji učennici, budete-li se vespolek milovati.«* (Jan 13.) Opravdu-li Boha miluješ, dokaž to! Jemu samému nemůžeš nic dobrého učiniti, ovšem však svému bližnímu, dítěti Božímu. A abys měla vždycky příležitost dokázati lásku svou k Bohu a Jeho dítěti, proto máš všude kolem sebe tak mnoho chudých, nemocných a zarmoucených, nevědomých a bloudících, abys jim potěchy poskytovala. Miluj tedy bližního, ježto jest on obrazem Božím, dítětem Božím. Tato láska k bližnímu aby se tím spíše v srdci tvém ujala, pomýšlej na okamžik, ve kterém obnovovati se budou slova Soudce Věčného *»Odejdi ode mne! Neboť jsem lačněl a nedals mi jisti, žíznil jsem a nedals mi píti, hostem jsem byl a nepřijals mne, nahý jsem byl a neoděls mne, nemocen jsem byl a nenavštívils mne.«* Tento okamžik před očima měj a lásku svou k bližnímu rozuměj. Na slovo vzatý spisovatel ruský Feodor Michajevic Doslojevský, byl odsouzen k smrti ještě s dvaceti svými soudruhy. Když odvezli všechny na popraviště, přečtli jim ortel smrti a dali jim k políbení kříž, zlámali nad hlavami jejich meče a oblekli je rouchem smrti. Potom postavili k popravnímu sloupu. Duslojevský stál v řadě šestý, a smrt očekávala jej asi za pět minut. V tom zabubnovali tamboři odstup a všem přečteno ohlášení milosti a změnění rozsudku na Sibíř. Všecko toto vylíčil Duslojevský ve psaní k bratru svému těmito slovy: *Dvě minuty vyměřil jsem si na prosbu za odpuštění, hřešil-li jsem proti lásce k bližnímu, dvě na přemítání se samým sebou, kde se octnu ve dvou minutách.*

V posledním okamžiku odprošuje ruský onen spisovatel Boha, neprokazoval-li vždy lásku k bližnímu. Jest otázkou ještě záhadnou, zda-li tobě též táž příležitost také dána bude a proto předejdi okamžiku tomu, vyplněním největšího přikázání Zákona: *»milovati budeš bližního, jako sebe«,* aby láska věčná uvedla tě do sídla věčné lásky. Amen.

Promluva na svátek sv. Václava, patrona země české.

Napsal EM. ŽÁK.

*»Protož jestliže sobě zalibujete stolice a berly,
králové národů, milujte moudrost, abyste na
věky královali.«* Moudr. 6. 22.

V chrámě Svatovítském, v tom šedém svědku nejpamátnejších událostí, dní šťastných i žalostných našeho staroslavného království, v té vzácné klenotnici našeho národa, pod jejíž klenbou spí nejslavnější panovníci naši i přední duchovní pastýři lidu našeho sen svůj poslední, a kde dosavad klenoty říšsk' ony nej-

dražší zástavy a odznaky práv země naší koruna, žezlo a meč se uchovávají, hned u vchodu, po pravé straně zbudována jest kaple nám všem nad jiné vzácná a památná: *kaple svatováclavská*. Těžkopádné, železem pobité dvěře, mající uprostřed mosaznou lví hlavu s kruhem, jehož uchopil se sv. Václav padaje pod mečem bratrovražedným, zavírají vchod do starobylé svatyně této. A když vstoupíme do vnitř, taký roj myšlének, dávných upomínek a citů zmocní se každého z nás, že bezděky duši zazvučí prosba k svatému dědici země naší, k milému našemu knížeti a mučenníku, sv. Václavu, u posvátného hrobu jeho.

V duchu jako bychom viděli, jak zde kráčí vznešený náš král a otec vlasti Karel IV., a plesá a raduje se, že svatyně tato se mu zdařila. Skvělé nástěnné obrazy, zdi drahými kameny vykládané, a k tomu nádherný hrob se zlatou rakví sv. Václava tvořily kdys největší okrasu první svatyně naší. Nyní ovšem kaple tato sotva jest stínem bývalé slávy a nádhery své. Požár r. 1541. i deště vykonaly zde dílo zkázy, a dlouholetý prach a dým z kadidla a svíci pokryly tak stěny její, že jen s těží poznáváme stopy dávného umění, jež tuto tak skvěle kdysi zářilo každému přichozímu.

Ale proto přec kaple Svatováclavská jest cílem pouti mnohých zbožných synů našeho národu. *Jest svatyní nám nejdražší a nejpamátnější*, kam s posvátnou úctou vstupuje každý Čech a kde srdce nejvíce se rozehrívá na ohni dávných vzpomínek na doby slávy a velikosti našeho království. A právě dnešního dne, o svátku sv. Václava, byla vždy kaple jemu zasvěcená, cílem pouti tisíců věrných Čechů a hlaloh písne Svatováclavské po celý den rozlehal se prostorami chrámu. Zsvětme proto i my dnes malou chvíli slavnému patronu našemu a vizme jej jako jasný *vzor pravého křesťana a opravdového milovníka své vlasti, velikého a moudrého vlastence*.

1. Jedno z nejvýznamnějších a nejvíce hlubokých podobenství, jimiž Spasitel význam a působení své nauky naznačil, jest zajisté podobenství o kvasu. Jako totiž kvas všechno těsto proniká a je přetvořuje oživuje, tak i nauka Ježíšova vedle úmyslu jeho má člověka přetvořiti, proměnit, má jej jiným, lepším člověkem učiniti. Sobectví má ustoupiti účinné lásce k nízkému, tvrdost soucitu s chudým, pýcha má ustoupiti vědomí, že před Bohem všichni jsme si rovni. Odtud sv. apoštol Jakub přímo dí *»Náboženství jasné a neposkvrněné před Bohem totiž jest navštěvovati sirotky i vdovy v soužení jejich a ostrihati sebe neposkvrněného od světa.«* A jak sv. Václav ducha učení Kristova pojal? *»Nejen knihy uměl, ale i viru naplňoval,«* dí o něm překrásně náš Palacký ve svých dějinách. Nezůstával pouze na službách modlitby, návštěvě chrámů, ale *»všem chudým dobře činil, lačné sytil a pocestné přijímal, vdovám a sirotkům nedal ubližovati, a lidem všem, chudým i bohatým stejně byl milostiv — svědčí o něm naše kronika. Pochopil cele ducha a význam víry, žil životem v pravdě křesťanským, proniknut zásadami Evangelia; a proto zůstane nám všem Čechům jako světec vždy jasným vzorem pravého křesťana.*

2. Ale svatý patron náš příkladem svým nám též ukazuje, v čem pravá láska k vlasti a národu záleží. Významu slova vlastenectví často se — bohužel — špatně rozumí. Považujef se nezdídka za pravé vlastenectví jen planý křik, stálé praporečkování a pilné pořádání slavností a zábav. To jsou ovšem přirozené projevy vlasteneckého nadšení, ale nikoli jádrem a cílem všech vlasteneckých tužeb a snah.

Pravé vlastenectví záleží v úsilovné, mnohdy nehlukné a tiché práci na povznesení a zmohutnění našeho národu. A prostředky k tomu dle potřeby a doby jsou rozdílné, ba mnohdy i zcela opáčné. Nastaly-li časy, kdy národ se zbrani v ruce hájiti má své statky a svá svatá práva, jest zajisté povinností — jako kdys Zábój činil — volat do zbraně všechny věrné syny vlasti a i vlastní krvi hájiti svoji domovinu. Potřebuje-li však národ míru a pokoje — bylo by zajisté nerozumno, zpívati tutěž píseň válečnou, ale potřebí vybízeti ke klidu, svornosti a míru, v němž jedině národ může mohutněti a duševně síliti. Vždyť přec oseti

role jest čin daleko záslušnější, nežli oseté role pohubiti, a založiti kvetoucí město lepší, nežli je zažehnouti a se zemí srovnati.

A kníže náš sv. Václav, ve své prozíravosti byl již tak šťasten, že pochopil, kterak svým věrným Čechům nejlépe prospěti může. Prohlédl zajisté, že Čechové, — chtí-li svoji samostatnost proti Němcům uhájeti, musí upřímně přilnouti ke křesťanství. Věděl, že neučiní-li tak záhy, že dřív či později v nerovném boji s nepřátely svými, kteří pod pláštěm křesťanství jediné nadvládu svoji šířiti se snažili, zajisté podlehnou. Proto uzavíraje mír s nimi, horlivě se staral o upevnění ducha křesťanského v srdcích poddaného lidu. A tak jako z vroucí zbožnosti, rovněž tak i z moudré vlastenecké snahy plynuly všechny jeho snahy o rozšíření a utvrzení křesťanství v Čechách. A proto právem napsal Palacký: »*Že Čechové znikli osudu Obodritův, Luticův, Ratarův a jiných pokrevenců svých, za to nejvíce děkovati mají včasnému a upřímnému pokřesťanění svému.*« *Toť jest přední zásluha sv. knížete a mučenníka, sv. Václava.* —

3. Tak světec, kníže Václav, všem Čechům zůstane vždy jedním z největších vzorů pravého křesťana a vlastence. Ale vám, drazí přátelé, zůstaniž i vždy vzorem snaživého, pilného, vzdělání dbalého jinocha. Moudrý otec jeho Vratislav, chtěje syna svého míti nad jiné vzdělaným, kázal jej nejprve v knihách slovanských a po té i v knihách latinských a řeckých pilně vzdělati. A »Bůh seslal takovou milost na Václava knížete, že počal rozuměti knihám latinským a řeckým jako biskup neb duchovní, a v nich ku sve vlastní zábavě čítal;« svědčí o něm legenda Svatováclavská. Vzdělání, jež vedlo sv. Václava k pravé zbožnosti a dokonalé lásce k vlasti, kéž i vám slouží po jeho příkladě k téměř nejkrásnějším snahám v životě vašem.

A sotva vznešený kníže v 32. roce věku svého — jako druhdy Abel — klesl pod nástrahami bratra svého Boleslava, již úcta jeho všude valem se rozšířila. Zveme jej »*dědicem země české.*« Národ náš měl jej ve zbožnosti své stále za pána a vlastníka země, za předního přímlyvce a orodovníka u Boha, a vše, co kdy Čechové chtěli ve cti míti jako své vlastní, zasvěcují až dosavad sv. Václavu a pod jeho ochranu to stavi. —

Již staří Římané všechny své práce vyšším cílům zasvěcující, říkali »*Pro aris et focis*« — »pro oltáře a krby.« Jest to zajisté totéž, co my naznačujeme heslem: »*Pro Boha a vlast.*« Náš sv. patron, jehož svátek dnes světíme, zasvětil všečen život svůj Bohu a vlasti. Spojuje lesk knížecí důstojnosti s prostotou věřícího křesťana, ve službách Boha a vlasti pracoval, a ve službách jejich též dokonal. A jako on stále za českou zemi a všechny Čechy věrně u Boha se přimlouvá, přičiňme se i my ve stopách jeho víry křesťanské a lásky vlastenecké krácejíce, býti hodnými duchovními jeho syny

Zasvěťte i vy všechny práce a snahy své cílům vyšším: *prospěchu národa a oslavě Boží.* Vždyť život člověka byl by příliš jednotvárný, nudný a nízký, když by člověk nedovedl jej žiti ve službách ideálů a vyšších snah. A jediné vyšší cíle, jaké si kdo vytkl, vyšší vrcholy, s nichž na život svůj hledíme, činí život náš v pravdě vznešeným a vlévají sílu, abychom neunavně a horlivě povinnosti své konali až do posledního dechu života. Svatý Václav buď Vám příkladem bohumilého života. A pak, když všichni nadějný synové vlasti jím řídit se budou, pak i země naše, krví jeho a krví sv. Ludmily svlažená, zastkví se znovu nejkrásnějšími květy křesťanské osvěty a ctností. A pak, byť snad stihly národ náš časy smutnější než hrob, a trpčí nad pelyněk, sv. Václav *nedá zahynouti nám, ni budoucím.* Amen.



K dnešnímu číslu přiloženo jest oznámení pana A. Bárty, zlatníka v Turnově, na kteréž dovolujeme si naše pp. čtenáře upozorniti.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Z katechetského spolku: *Rádná valná schůze spolková* konati se bude *v sobotu, dne 14. září 1901 o půl 11. hodině* dopoledne v dolním sále Katolické Besedy (Svatováclavská záložna). Na pořadě jednání jest: 1. Proslov předsedy spolku. 2. Čtení protokolu o minulé valné schůzi. 3. Zpráva jednatele. 4. Zpráva účetní. 5. Zpráva knihovni. 6. Volba tří členů výboru, tří náhradníků a tří přihlížitelů účtů. 7. Návrh výboru na změnu spolkových stanov. 8. Volné návrhy. (Tyto dle 19. článku stanov nutno nejméně 14 dní napřed předsednictví spolku ohlásiti. — Výbor spolku žádá snažně *všechny členy a katechety-něčleny, aby se všichni této valné schůze účastnili.* Katechetský spolek jest jediné středisko kněží, v úřadě učitelském působících, a má-li spolek zkvétati, jest zajisté potřebí aby zájem členů na pracích spolkových účasti při valné schůzi se projevoval. Proto apelujeme též na kollegy mimo Prahu sídlící, aby tento den již svým zájmem stavovským, o něž spolek svědomitě se stará, věnovali. — Členům dostane se zvlášť ještě písemného pozvání.

K naší osnově. Chej upozorniti na tu část podrobné osnovy pro vyučování náboženství ve školách obecných a měšťanských, v níž ustanovuje se učivo pro *III. a IV. třídu škol obecných* (osmitřídních). — V osnově dřívější, jež opírala se o starý katechismus, předpisovalo se, aby s začtem *III. třídy* školy obecné probírány byly nejhlavnější věci ze *všech* částí katechismu, v míře ovšem omezené, a s začtem *IV. třídy* aby opět probírány byly *všechny* části katechismu v míře poněkud rozšířené. Odpovídalo to zásadě katechetikami stanovené, že každého roku má žactvu býti podán celek, který každého následujícího roku má býti přiměřeně rozšiřován. — V praxi seznal jsem však brzy, že ani ve *III. ani ve IV. třídě* není mi možno dostati tomuto úkolu tak, aby nejhlavnější věci ze *veškerého* učiva žactvu byly *methodicky vysvětleny a procvičeny.* Že také mnozí jiní k stejnému soudu dospěli, přesvědčil jsem se z ústních sdělení i z úvah v časopisech. Za souhlasu církevních školních dozorců rozdělil jsem učivo tak, že ve *III. třídě* probíral jsem *methodicky* apoštolské vyznání víry a nauku o svátostech, při čemž příležitostně připomenuto bylo to nejpotřebnější o *přikázáních* Božích a církevních a o hříchu (zvláště při svátosti pokání); ve *IV. třídě* pak především zopakoval jsem, co ve *III. třídě* bylo probíráno, na to pak *methodicky* probíral nauku o *přikázáních* Božích a církevních, o hříchu, o spravedlnosti, o etnostech a o modlitbě. Za 2 roky mohla *veškerá* látka učená býti přiměřeně *methodicky* vysvětlena a mohly nejhlavnější věci ve škole stále býti opakovány. — Před 2 roky vydáná byla nová osnova, jež přízřivě byla jest novému katechismu (střednímu a velkému). V ni

opět předpisuje se, aby jak ve *III. tak ve IV. třídě* probírány byly otázky vybrané z *veškeré* učené látky — ze *všech 5* *částí katechismu* (středního). Chtl jsem úkolu tomu vyhověti. Než po třileté zkušenosti doznávám, že se mi to ani jednou nepodařilo a že pokusy o to mají výsledek velmi nemilý, totiž menší prospěch žactva. — Mám za to, že ani ve *III. třídě* ani ve *IV. není* možno za *jednu* *roky* *všechny* *osnovou* *žádané* *poučky* *katechismu* *středního* *probrati.* Jednotlivé poučky mají býti žactvu *methodicky vysvětleny.* Jak zvolna se při tom dá postupovati a jak mnoho to času stojí, pozná i neoborník, podívá-li se jen na tisknuté vypracované katechese. *Methodický* výklad jednotlivých pouček musí býti nejen v téže hodině otázkami zopakován, nýbrž i v následující, ba ještě i v *třetí* *hodině* mají hlavní body z něho býti připomenuty, má-li vůbec z celé práce katechetovy býti trvalejší prospěch. Při tom již ovšem *všlčuje se v paměť* zvláště to, co obsahuje katechismus, a uloží se žactvu, aby si to doma opakovalo. V nejbližší hodině sledává však katecheta, že jen několik nejsilnějších a nejschopnějších dětí učivo v paměti již má uloženo a nezbyvá, než aby s ostatními opakoval a cvičil, čeho se jim ještě nedostává ať jejich vinou, nebo bez viny. — Chce-li katecheta, aby *všechny* děti aspoň nejdůležitější věci v paměti si vstřípli a v ni podrželi, musí mnoho času ve škole věnovati *memorování* a musí ve škole stále opakovati látku probranou ve více hodinách, než jen v poslední nebo asi v posledních třech. Tomuto opakování a *memorování* probraného učiva, jakož i opakování i postupu myšlenek při výkladu pouček v hodině poslední a předposlední padne za obě obvyčejné první polovice hodiny vyučovací. Zbývá tedy sotva půl hodiny k výkladu nových pouček. Děje-li se tento výklad *methodicky* *správně*, může se postupovati jen velmi zvolna a není možno za 80 vyučovacích hodin (tolik asi připadá jich do roku v jedné třídě) *probrati* *všechny* *poučky*, jež *žádá* *osnova* *pro III. třídu.* V *IV. třídě* nutno opět každou poučku *methodicky* *vysvětlovati.* Může se to ovšem dít tempem poněkud rychlejším, za to však zase jest značně více pouček, jež mají býti vysvětlovány a nacvičeny a *ne mohou rovněž za rok* *všechny* *rádně* *býti* *probrány.* Dovede-li toho někdo, osmělil bych se prositi, aby nám ostatním podal k tomu návod a vzory, aby vydal *vypracované katechese* tomu odpovídající a sice *zvláštní* *pro III. třídu* a *zvláštní* *pro IV. třídu.* Zavděčil by se zajisté mnohým katechetům. Na základě dosavadní zkušenosti mám za dobré vrátiti se opět k starému způsobu, rozděliti *veškerou* *látku* *učenou* *v katechismu* *středním* *obsaženou* *na 2 části* a *probrati* *jednu* *toliko část* *ve III. třídě* a *druhou* *ve IV. třídě*, podobně jako jest to osnovou předepsáno pro I. a II. třídu škol měšťanských a jako se děje v I. a II. třídě škol středních. Snad mnohý katecheta bude se mnou souhlasiti, ale bude namítati, že kdyby ve škole dle toho si počínal, mohlo by se mu dostati výtky, že se neřídí osnovou. Vzhledem k tomu bylo by snad na místě, aby o této záležitosti porokovalo se při nejbližší *valné schůzi spolku katechetského.* Vyslovila-li by se proto valná schůze, snad by Nejd. Konsistoř neodmítla prohlásiti v listě Ordinariátům, že svoluje, aby katechetové osnovu pro *III. a IV. třídu* dle toho si upravili. K—l.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

» VYCHOVATELE «

Ročník IV * Číslo 10.

Rediguje JAN ŠMEJKAL.

Cíl výchovy a cesta k němu.

Píše JAN z HORY.

Zákon říšský z dne 14. května 1869, jímžto se stanoví pravidla vyučování ve školách *obecných*, v § 1. nařizuje: »Školy obecné zřízeny jsou k tomu, by dívky *ve mravnosti a nábožnosti vychovávaly*, ducha jejich vyvíjely, známostí a zběhlostí, jichž mají k dalšímu *vzdělání* v životě potřebí, jim poskytovaly a byly základem, aby z nich stali se *hodní lidé a občané.*« Lindnerovo »Všeobecné vyučovatelsví« ke znění uvedeného zákona dokládá:

»V tomto znění stojí *vychovatelský ráz* v popředí. *Vychování ke mravnosti a zbožnosti* mládeže jí svěřené jest její *přední úlohou*. Škola obecná *není žádnou školou odbornou*, nýbrž všeobecným *ústavem vzdělávacím*. (Srovnej str. 85, vydání z r. 1887.)

Dle tohoto zákona i dle názorů Dr. Lindnera není pochybnosti, že třeba, by učitel a vychovatel, má-li vychovávat *ke mravnosti a nábožnosti*, řídil se dle osvědčených zásad, principů, jež k mravnosti a nábožnosti vedou. Se zásadami vychovatelskými seznamován jest učitel na ústavě. K tomu slouží (kromě ústního výkladu školního) předepsaná schválená učebnice paedagogiky. I možno souditi, že jen takové učebnici v paedagogice dostane se vysokého schválení, kteráž vykládá a hájí zásad, jež ve mravnosti a nábožnosti vidí svůj cíl, a naopak, že paedagogická učebnice, jež nedbá návodu ke mravnosti a nábožnosti, nemůže nikdy se státi knihou učebnou pro kandidáty učitelství, jichž úlohou a povinností bude vychovávat ke mravnosti a nábožnosti.

Tolik jisto v theorii. — — —

Vizme však, odpovídá-li *praxis* důsledkům uvedeným. — —

V přítomné rozpravě nelze ovšem přihlídnouti ke knihám všem. — Proto volíme za základ knihu, již napsal Dr. G. A. Lindner, c. k. professor filosofie a paedagogiky na universitě pražské a jež nadepsána »Všeobecné vyučovatelsví.« Učební text pro ústavu ke vzdělání učitelův a učitelek.

Chtějíce věc podati jasně, vypíšeme doslovně (dle vydání z r. 1882) ona místa z knihy *české*, jichž během úvahy bude třeba.

1. »Všeobecné vyučovatelsví« Lindnerovo (vyd. z 1882) označuje cíl výchovy slovy: »Zúmyslné působení vychovatelské musí k určitému cíli směřovati.

Jelikož se neví, co z chovance bude, *nemůže tento cíl býti jiný, nežli ustanovení člověka*« (str. 3.).

Na str. 5. v § 4. uveden *osud* mezi spolupracovníky na roli vychovatelské.

Zajímavo jest tvrzení na str. 24., v § 14., v poznámce 1.: „Odejměme člověku *mluvu, a on se sotva pozdvihne nad zvíře.*«

Ve hlavě druhé, jež nadepsána: »O účelu výchování,« v § 25. na str. 44. a 45. vyloženo svrchu již označené (na str. 3. v § 2.) *ustanovení člověka*. Práví se tu doslovně: »*Ustanovením* chovance nerozumí se zde jeho *zvláštní povolání*, kteréž jednou nastoupiti má Jedná se zde spíše o ono *ustanovení*, kteréž *všem lidem* jest společné a kteréhož se každý jednotlivec v nejrozmanitějších okolnostech domáhati má.« —

2. Podivuhodný jest odstavec, jež vysvětluje »*positivní obsah tohoto lidského ustanovení*«. Jen žasnouti musí člověk, že něco podobného napsati může filosofie doktor a profesor, po němž každý žádá, a to právem, aby dbal zásad správného myšlení. Píšeť pan Dr. a prof. Lindner na str. 45. v § 25. takto: »Pro *positivní obsah* tohoto lidského ustanovení máme různá jména, která však jen za *rozličné pohledy na tentýž předmět* považovati musíme. Jsouť to: *mravnost, ctnost, čisté lidství* č. *humanita* (Pestalozzi), *posvěcení života, bohopodobnost, rozumnost, blaženost, samočinnost ve službě pravdy a dobra* (Diesterweg), *křesťanské vzdělání* (Schwarz), *harmonické vyvinutí vloh a síl* (Niemayer, Dittes), *mravné utváření života* (Waitz): *síla mravného charakteru* (Herbart), *uskutečnění svobody duchu potřebné* (Rosenkranz). Vše toto jsou jen rozličné stránky, dle kterých na *mravní ideál*, jakožto vlastní ustanovení člověka na zemi pohlížíme.«

»*Vědecká* (přirozená) *mravouka* učí, že obsah mravního ideálu, t. j. to, co mravností neb ctností zoveme, zahrnut jest v jistých *všeobecných myšlénkách*, které nám slouží za *měřítka* při posuzování chování a zároveň za *vzory*, kterými se řídíme. Tyto myšlénky — — — — nazýváme *mravními* aneb — — — — *praktickými ideami*. Takovýchto mravních ideí jest, jak Herbart dokázal, pět: *svědomitost, dokonalost, blahovolnost, právo a spravedlnost.*«

Dle dalšího výkladu (str. 46.—52.) vynikne následující *mravní ideál*, jež založen na *ideách mravních*.

Idee:

1. *Svědomitost*, (str. 46., § 26.). Poslušnost, (str. 46.).

2. *Dokonalost*, (str. 47 § 27.). Pracovitost, pilnost, vytrvalost, odvaha, pevnost charakteru (str. 48.).

3. *Blahovolnost*, (str. 48., § 28.). Nezištnost, dobromyslnost, útrpnost, milosrdenství, smířlivost, službovnost a dobročinnost, (str. 49.).

4. *Právo*, (str. 50., § 29.). Láska ke vlasti, smysl občanský, poctivost, zevrubnost při závazcích právních, snášenlivost, pravdomluvnost, věrnost, (str. 50.).

5. *Spravedlnost*, (str. 51., § 30.). Vděčnost k Bohu, rodičům, učitelům, dobrodincům a ku společnosti. Krotití výbuch hněvu a msty a tudíž vésti k ideí blahovolenosti, (str. 51.).

Tento přehled podáváme bez poznámky, jsouce přesvědčeni, že každý poznává tu veliké mezery a nedostatky.

Paragraf 31. na str. 52. opět vytýká *poslední cíl všeho výchování*, když tvrdí: »*Posledním cílem* všeho výchování jest, aby praktické idee chovanec do svého vědomí přijal a aby se tyto idee něm povznesly na výši *osvojujících*

představ, ovládající jako praktické zásady veškerou rozmanitost jeho chtění a konání.«

3. Druhý oddíl »Vychovatelství« promlouvá o zásadách vychování a uvádí tyto:

1. Vychování budiž rozumné, (str. 70., § 43.).

2. Vychování budiž přirozené, (str. 71.—73., § 44.).

3. Vychování budiž přiměřené vzdělanosti času (str. 74.—75., § 45.).

Mimo jiné praví se tu na str. 75.: »Vychování má býti *přiměřeno náboženským náhledům a citům času*, t. j. chovanec má býti vychován v oněch náboženských představách a způsobách, v kterých *vzdělanější a pokročilejší část národa* ukolení potřeby náboženské vyhledává.

Prvá poznámka na str. 75. vtipně varuje vychovatele: »Žádající, aby vychování přiměřeno bylo vzdělanosti času, neočekáváme snad, aby vychovatel proudu časovému a všem jeho výjevům a obrátům beze vši rozvahy se oddal a aby se na př. ve všem spravoval dle *módy*. Zde sluší přísně rozeznávat to, co má jen okamžitou platnost, od toho, co tvoří podstatný člen v řadě pokroku časového. Jen tohoto bude vychovatel sobě všímati.

Poznámka druhá na str. 75. dí vědomě i toto: Tak považujeme z nynějšího stanoviska *vzdělanost středověku* za něco překonaného.

4. Vychování držíž se uprostřed mezi realismem a idealismem (§ 46., na str. 76. a 77.).

5. Vychování budiž pravdivé (§ 47. na str. 77. a 78.).

6. Vychování budiž jednotné (§ 48., na str. 78. a 79.).

7. Vychování budiž moudré (§ 49., na str. 79. a 80.).

(Pokračování.)

Promluva na neděli XIX. po sv. Duchu.

Napsal * * *.

Jako vzácný dýmant, když pozorujeme jej z různých stran, vždy v nových zastávkách, tak hluboká podobnost Kristova pro každého zvláštní mají význam a jiný tají v sobě smysl.

Ježíš vypravuje podobnost o svatbě královské na sklonku veřejného působení svého. Hostinou svatební miní svoje učení a příbuznými, kteří pozváni byvše, »*nechtěli přijíti*«, miní Židy, kteří odmítali svatou Jeho nauku, a potají již o tom se radí, jak by Ježíše vydali smrti. Služebníci královští, kteří znovu vybízejí pozvané, a pak na rozkaz Pána svého, rozcházejí se, aby pozvali jiné, ať kterékoli naleznou, jsou apoštolové a všichni, kdož v duchu jejich totéž učení Kristovo hlásajíce, na širé vinici Páně, dosud nevzdělané, horlivě pracují. Ti pak, kteří jimi pozváni, přišli na hostinu svatební, jsou národové pohanští. Poslal Ježíš apoštoly své do celého světa hlásat evangelia pohanům. A podivno! Od vlastních bratří vypuzeni, u pohanů nalezli přijetí; vlastní byli hlouši k slovům pravdy nebeské, co zatím cizí, pohané, ochotně dopřávají jí sluchu!

A co znamená roucho svatební? Kde měli ti, kdož z cest a ulic přímo vešli v síň hodovní, vzítí svatebního roucha? Byl ten dávný zvyk u Židů, že pozvaní, přišedše do domu hostitele, dostávali bílé roucho, jímž oděni, za-

sedli k hostině. I bylo by ne pouhou nešetrností, ale velikou urážkou, kdyby někdo z pozvaných, zapomenuv obléci roucho nové, ve všedním svém šatě na hody se dostavil. A Ježíš vypravuje o člověku, který nepřišel si pro roucho svatební, od hostiny byl vyvržen, chce naznačiti, že nestačí jen přijati víru Jeho, ale že člověk musí dle víry své žiti, chce-li okoušeti věčných hodů v království nebeském, musí býti ozdoben milostí Boží, chce-li přijat býti v jasné stany Ježíšova království.

Ten smysl dává Ježíš podobenství svému, když vypravuje je Židům. Skrytá výčitka, opravdový žal nad tvrdošíjným chováním celého národa, vane celou řečí Spasitelovou.

Leč pro vás podobenství Kristovo má smysl zvláštní a jiný hluboký význam. Siň hodovní toť — škola, a pokrmy, jež v ní se předkládají, toť mnohé a rozmanité nauky, kterými učitelé sytí ducha vašeho. Veselí a rozjaření bývají hosté při stole pokrytém vybranými pokrmy. Všude vidíme radostné tváře, veselé hlasy; často zavzní i písň. A když již pokrmy tělesné působí lidem takovou radost a náladu, čím větší radost, čím větší veselí, mají působiti mládeži pokrmy duše, vzácné nauky, jimiž lačný duch lidský se sytí, kráslí, obohacuje, jimiž nad jiné se povznáší a kterými jedině pravé ceny a důstojnosti člověk nabývá! Hostina duchovní čili škola má býti žákům největší radostí. A i my ničeho více si nepřejeme, než aby i ve škole — jako při hostině — panovala veselá mysl, čilá nálada. Aby ve škole touha a lačnost po naukách a vědění patrna byla na vás všech. A jako při hostině nebývá žalu ni ospalosti, kéž tak zmizí i ze školy všeliká liknavost, nechuť a ospalost k učení!

Milý jest pohled na roj včel, kde všechny jako o závod pracují na plástvě, a v buňky, které samy byly si zhotovily, sladký med ukládají. S jakou pílí a s jakým chvatem ony tak činí! A přece až celé dílo své dokonají, přijde hospodář — a med jich jim odejme. Leč to není jim závadou, aby dílo své nepočaly znova. — A témuž roji má se podobati i škola. I zde panuj pile, čilost neunavná ve sbírání všelikých nauk pro život dospělý. A čiňte tak tím bedlivěji, když přece jasno, že to duchovní bohatství, které zde si nashromáždíte, nikdo na světě vám nevezme. Vzdělání a vědomosti, ty zloděj neukradne, ni mol neb rez nezkaží. Čemu zde se učíte, učíte se *pro sebe* — a pro nikoho jiného.

A jestli roucho svatební v dnešním Evangeliu milost Boží značí, pak svatebním rouchem, jež do školy přinášíte jest *láska k učení a k učitelům*. Hořící svíčka, jiným svític a cestu ukazujíc, sama sebe tráví. A tak i učitelové, jiné vzdělávající, a tmu rozumu zaplašující, své zdraví, svůj život v oběť přinášejí. Kéž by toho pamětlivi byli všichni ti, kdo často v nerozumu svém o školu bezectně se otírají, její zřízení tupí, a vzdělavatele vlastních dítek snižují. Ovšem náš úkol jest příliš vznešený, než aby lidé nízkého vzdělání jej zlehčiti mohli; a jakkoli nám trudno, když máme slyšeti tu i tam zlehčování školy, přece nezbyvá obyčejně více, než říci oproti lidem takovým slovy Spasitelovými »*Otče odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.*«

A vraťme se ještě k podobenství dnešnímu. Ptejme se, proč mnozí z pozvaných nechtěli přijíti. »Jeden šel do dvora svého a jiný po kupectví svém,« — dí sv. Evangelium. Zanašeli se jinými věcmi, než-li bylo čestné pozvání a veliké vyznamenání, že mohli jíti na svatbu královskou. A — bohužel! — že podobně bývá u leckterých žáků. Zabývají se zcela jinými věcmi, než-li těmi,

kteří se týkají školy a jich vzdělání. Škola, vzdělání, celá budoucnost — toť jako by jim byly věci vedlejší, a pohrávání, bezúčelné pobíhání — věci hlavní. Jaká v tom lehkomyšlnost — (ať ze strany rodičů, aneb ze strany žáků) — takto zadávati svému budoucímu povolání a pohrávati s vlastním osudem!

Co kdo v mládí pronesl, později těžko nahradí. Proto právem dí svatý Cyprian: »Jakož se nenajde ovoce na stromě, na kterém nejprv se neobjevil květ, rovněž tak nelze, aby člověk spokojeně žil a v stáří náležitě cti došel, když se v mládí kázní a cvičením nenamáhal.« Proto pracujte pilně, aby jednou i nad vámi Spasitel nezakal, že *mnoho jest povolanych, ale málo uvolených*, ale jednou, až skončíte běh života svého, všechny vás přijal v blaženost věčnou. Amen.

Promluva na XX. neděli po sv. Duchu.

Vypracoval EMANUEL PEŠEK, katecheta.

Těžce nemocen — ano blízek smrti — byl onen syn v Kafarnaum, o němž vypravuje nám dnešní sv. Evangelium. Otec jeho, úředník královský, se vši důvěrou spěchá ke Kristu prosit o pomoc dobře věda, že ten pomoci může a proto volá: *Pane, vstup, prve nežli umře syn můj*. Jan 4. 49.

Milí žáci! Syn onen byl těžce nemocen, tělo jeho bylo nemocno, a tak podobně těžce nemocna jest taková duše, která obtížena jest těžkými hříchy. I ona jest blízka smrti, jestliže se nad ní nesmiluje nebeský lékař, lékař duší a nezachrání-li ji. Ó jak i mnohý z nás, jehož duše nemocí tou postižena, dnes s oním úředníkem královským zvolati by měl Pane, vstup dříve než umře duše má.

A zda-li pak jest nějaký prostředek proti takové těžké nemoci duše — proti hříchu? O ano jest, a ten prostředek, ten lék jmenuje se bázeň Boží. Kdo bázeň Boží v srdci chová, ten neupadne do hříchu, tedy též neonemocní duše jeho, a jestliže snad upadl do hříchu, nezemře, neboť opět bázeň Boží působí v něm, že povstává ze hříchu. Ano bázeň Boží jest nejmocnější zbraní proti hříchu, neboť ze srdce člověka hříchy zapuzuje, (Sirach 1. 27.) a zamezuje jim do něho další vstup. Jako syn bojí se rozhněvati otce, třeba otec neměl úmyslu ho trestati, tak bohabojný křesťan bojí se uraziti Boha, aniž by na trest pomýšlel. A dále ještě. Jako bázeň Boží učí nás hříchu se varovati, tak učí nás též v dobrém se cvičiti. Bojte se Pána Boha svého, neboť bázeň Boží jest ten nejlepší lék, jímž hojí se duše nemocná, jest též nejbohatší pramen všech ctností, jimiž okrašluje se duše spravedlivá, a to bude předmětem dnešní naší promluvy.

Mezi napomenutími a povzbuzeními ke ctnostem nalézáme v písmě sv. nejčastěji povzbuzení k bázni Boží, která líčí se jako pramen a počátek všeho dobrého.

Písmo svaté praví, že bázeň Boží jest nejen počátek (Sirach 1. 16) a koruna moudrosti (Sirach 1. 22.), ale že ona sama moudrost jest.

V knize Jobově čteme (2. 28.): »*Aj, bázeň Páně, tať jest tvá moudrost*« a v Sirachu (48. 28.) »*Bázeň Páně jest jako ráj požehnaný*.« A opět Sirach (2. 20): »*Kteří se bojí Pána, připraví srdce svá a před obličejem jeho posvěti duši svých*.« A dále Sirach (15. 1.) praví »*Kdož se bojí Boha, činiti bude dobré a kdož se přidržuje spravedlnosti, dosáhneť ji*.«

Ano, milí žáci, bázeň Boží jest, která nás pobádá v oškřivosti na hřích, proto bohabojný vynasnažuje se co nejvíce to činiti, co Bůh nám přikazuje.

Čtete o tom též v Sirachu (2. 21.) *»Kteří se Boha bojí, ostříhají přikázání jeho«*. Takoví nečiní tak snad z donucení aneb s ošklivostí, odporem, ale s radostí a s láskou; o takových žalmista Páně praví: *»Blahoslavený muž, který se bojí Hospodina: v přikázáních jeho bude si libovati«* (III. I.). A ve skutcích apoštolských (10. 35.) čtete: *»V každém národě, kdož se bojí Boha a činí spravedlnost, příjemný jest jemu.«*

Ano bohobojný člověk má stále Boha na mysli a jako slunce pronikši do komnaty, osvětluje všechny kouty, tak bázeň Boží proniká i nejtajnější záhyby srdce člověka bohobojného. Jako bohatec poklady své úzskostlivě střeží, tak křesťan chrání ctnost bázni Boží.

Pohledte nyní na některé příklady sv. osob. První k němuž pohlédneme jest arcitec Abraham. Bůh poručil mu, aby svého jediného milovaného syna vlastní rukou Pánu obětoval, a Abraham jest připraven to učiniti. Milí žáci, kolik ctností spojeno tu v tomto hrdinném rozhodnutí! Naprostá, okamžitá poslušnost, nejdokonalejší sebezapření a potlačení citu otcovského, nejčistší láska k Bohu, nejpevnější víra a naděje v Boha, že i po smrti jeho jediného syna zaslíbení mu Bohem dané se splní. A z čeho povstaly ty všechny ctnosti? Všechny ty ctnosti byly ovocem bázne Boží! O tom přesvědčují nás jasně slova andělova, který zadržel vztahující se již ruku Abrahamovou na pachole a pravil: *»Nyní poznávám, že se bojíš Boha.«*

Obdivujeme se dále trpělivosti a statečnosti Jobově při jeho velikých neštěstích, která jej stíhala, jeho důvěře v Boha při jeho krutých bolestech, jichž tolik vytrpěti musil, obdivujeme se jeho lásce k nepřátelům a jeho úplnému se odevzdání do vůle Boží. A odkud o něm tolik ctností? Z bázne Boží. Písmo sv. o něm praví: *»Byl muž v zemi Hus jménem Job a muž ten byl sprostný a upřímný boje se Boha a vstříhaje se zlého«*. Job I. I.

A podívejte se na Tobíáše, jak při vši zkaženosti svých krajanů sám do chrámu spěchá, Pánu aby oběť přinesl a se pomodlil, jak v lásce a pokoji se svou manželkou žil, jak svého syna zbožně vychovával, jak mnohdy bezpráví trpělivě snášel a mezi své krajany almužnu rozděloval, jak mrtvé krajany pochovával a ztrativ zrak, s jakou odevzdaností do vůle Boží neštěstí to snášel. Ó jak krásná a vzácná to kvítka ve věnci ctností, jimiž vznešený ten muž ozdoben byl, a odkudž že vyrostla? Z jediného kořene — z bázne Boží, neboť písmo sv. o něm praví, že byl spravedlivý a bál se Boha.

A z téhož pramene, bázne Boží vyprýštily vznešené ctnosti, kterým se obdivujeme u Davida; Josefa, Susanny a u mnohých jiných, kteří svým příkladem nám jasně svítí k následování jich.

Blahoslavení jsou všichni, kteří se bojí Boha. Ano milí žáci, blahoslavený jest bohobojný v životě svém, neboť bázeň Boží udržuje jej v milosti a přátelství Božím; blahoslavený jest bohobojný též ve smrti, neboť bázeň Boží dětinná naplňuje umírající srdce útechou a důvěrou, na něm se naplňuje příslibení Boží (Sirach 1. 13.) *»Tomu, kdož se bojí Boha, dobře bude v nejposlednější čas a v den skonání svého pozhánán bude.«* Blažený jest bohobojný též na věčnosti, neboť tam má Boha, to největší dobro, jehož ztratiti jako největšího neštěstí se bojí. Proto volám ke konci k vám: Buďte bohobojní, abyste i vy všichni blahoslavenými se stali zde i na věčnosti. *Amen.*

Promluva na XXI. neděli po sv. Duchu.

»Stůjtež tedy, majice podpásaná bedra svá pravdou.«
(K. Efes. 6. 14.)

Významná jsou slova sv. apoštola národů a proto obracím je i k vám, milí posluchači, a s ním k vám volám: »*Stůjtež, majice podpásaná bedra svá pravdou a oblečení jsouce v pancíř spravedlnosti především berouce štít víry, kterýmž byste mohli všechny šípy ohnivé nešlechetníka uhasiti a vezměte lebku (naději) spasení a meč ducha, jenž jest slovo Boží.*« A odůvodněně tak činím, že slova sv. Pavla na vás vztahuji, neboť ku práci naší, kterou vás ke všemu ideálnímu, krásnému a dobrému vedeme, třeba též, aby duch Boží, nad vámi bděl, jak písmo sv. dí: »*Nebude-li Hospodin stavěti domu, nadarmo pracovati budou, kteří stavějí ho;*« a nebude-li Ten nad hvězdami stírci školy naší, nadarmo bdíti budou, kdož ostříhají ji. Víme, že by všeliké namahání naše bylo marné, kdybychom nedocílili toho, aby opravdivá bohobojnost v útlých srdcích vašich sídlila. A protože opravdová bohobojnost tím lépe se daří, čím hlouběji mysl ve světlo poznání jest ponořena, všechna snaha naše k tomu čelí, aby duch váš prospíval všelikými vědomostmi. Jelikož pak všeliké vedení, jež toliko rozkazy se děje, malomocné jest, k vývoji šlechtné povahy vaší, vštěpuje vám místnost tato skálopevnou a čistou víru v Boha Stvořitele, Vykupitele a Posvětitel, jehož, abyste lépe vždy poznávali, jeho moudrosti se obdivovali, jeho spravedlnost na širém oboru zemském uznávali, cílem a koncem snah našich. A k poznání této moudrosti Božské přispívají i nedělní promluvy naše, které přispěti mají vám k obrnění ducha proti útokům tohoto světa. A proto uvažujme dnes o důležitosti nedělních našich posvátných promluv, kterážto úvaha k pilné návštěvě a k pozorlivému jich poslouchání nás povzbudí.

Milá mládeži! Věř a nezapomínej, že konečný cíl každého člověka není jiný, leč aby dostal se k Bohu, do nebe. Cesta však jistě a bezpečně k Bohu vedoucí jest pravá víra, pravá naděje, pravá láska křesťanská; berla pak čili hůl, na kterou opíratí se má poutník křesťanský na této cestě, jsou sv. svátosti. To ti připomenuv, táži se, čím se asi obírá, čím se zaměstnává nedělní naše promluva?

Zaměstnává se převznešeným Evangeliiem, přesvatým úkolem vyložiti slova knihy knih — bible, přesvatým úkolem slova Boží vštípití na cestu života našeho, abychom o slova Evangelia jako o berlu se opírajíce důkladně, dobře, jadrně a jasně cestu, po níž kráčetí máme, poznali. Promluvy naše připomínají nám, čemu máme věřiti, rozbírají a uvažují články naší víry; ony nás seznamují, co můžeme od Boha očekávati, rozkládají a objasňují všechny části pod nebem nejkrásnější modlitby »Otčenáše«, ony nám připomínají koho, proč a jak máme milovati, ku potřebám vezdejšího života obracují všeliká přikázání Boží a přikázání církevní, ony jednájí o nejvhodnějších prostředcích k našemu spasení, odhalují nám i pravou působnost i pravé užití sv. svátostí. Ano tím vším se zaměstnávají naše promluvy, to všecko a mnohé jiné jest jejich předmětem a obsahem. Neleží tedy již v obsáhlosti látky jich mocný podnět k pilné návštěvě jich? Nevyžadují tedy bedlivé pozornosti?

Vždyť bedlivé poslouchání slova Božího u mnohého stalo se obratem k novému životu. Připomínám jen sv. Augustina, jenž po kázání sv. Ambrože stává se světcem, připomínám příklad, o němž Palladius nám vypraví. Jistý člověk, jenž

pro nepravosti své služby byl vyhnán a místo, aby se polepšil, oddal se ještě horším hříchům. Kteréhosi dne zašel také do kostela, ale ne z pobožnosti, nýbrž, aby si tam oběť k oloupení vyhlédl. Právě bylo kázání. Vážným, dojímavým hlasem, líčil kazatel hrůzu posledního soudu. Jako ostrý meč zarylo se každé slovo do srdce nešťastníka; nevýslovná lítost a hrůza zmocnila se duše jeho, tak že se slzami v očích ihned složil se sebe hrozné břímě hříchů svých. A mohl bych připoměti ještě krále Agrippu, jenž na slova Pavlova vyznává: *»Poněkud mne napliňuješ, abych byl křesťanem«* a příkladů zajisté mnohých, ale ustávám, domnívaje se, že tyto postačí.

Důležité jsou tedy promluvy naše nedělní, na tobě nyní jest, milá mládeži, abys při nich pozorná byla a slova promluv vždy na sebe obracela.

Kdy ale posloucháme slovo Boží pozorně? Když pro ten okamžik nic jiného nelpí na mysli naší, než pouze to, co slyšíme. Kdo tak si počíná, ten pamatuje si všechno z promluvy, u toho užitek ze slyšení slova Božího jest veliký, neboť tomu Bůh milostí svou rozum osvětluje, aby tíži hříchů svých poznal, a na vůli působí, aby jich též litoval a se jich odřekl. Tak stává se slovo Boží dvojsečným mečem, který vniká do srdce posluchačova, tak stává se slovo Boží světlem poznání sebe, jak již David vyznává v žalmu svém *»Světlem nohoum mým jest slovo Tvé, o Pane.«*

Když plavec na vysokém moři bouří prudkou náhle uchvácen vidí, jak loď jeho zuřivými vlnami rozkaceného živlu sem tam se zmitá, když myšlénka na zachování vždy dál a dále prchá z ustrašené jeho duše, tu si vzpomene na svou kotvici a na ni položí svou poslední naději. On ji vrhne ve dno mořské, ona se zaryla a ejhle zachována loď, zachráněn plavec, zachráněno všechno! Což, nejsme-li my všichni plavci? neplujeme-li po tom velikém a hlubokém moři vzdějššího života? Nebývá-li v patrném nebezpečí, naběhnouti na úskalí a rozbítí se

trosky ta loď, na které vezeme ctnost, naši čest, náš život? Neohlížíme-li se my všichni po kotvici, pevné mohutné kotvě, která by loď naši vzdor všemu dorážení rozvlněného vodstva stačila zachrániti? A tou kotvicí jest slovo Boží, tou kotvicí stává se nám Kristus, jenž jediným předmětem promluv našich, jenž učí nás ústy kněze, kde pomoc v bouřích života, kde světlo — maják záchrany.

A proto volám z nehlubších útrob srdce svého k vám všem Přicházejte pilně na nedělní služby Boží, při nichž slova Spasitelova se vám vykládají, buďte při těchto promluvách pozorní, aby zrnka pravdy v duši vám utkvěla, aby stala se vám záchranou nejen pro čas, ale i pro věčnost.

Jak krásné by to bylo, kdyby všichni z vás řídili se v pozdějších letech slovy, jež vám s tohoto místa posvátného jsou pronášena. Jaká blaženost, jaké štěstí by přebývalo v příbytcích našich! Jestli však až dosud jest mnoho příbytků, kde není žádného oltáře lásky, příbytků, kde slova kazatelova posměchem, pak nedivte se, když požehnání Boží prchá, když štěstí hyne. Vždyť sami pozorujete, jak mnozí, místo aby dávali pozor na slovo Boží, jen prohlížejí se, neb obrací se po každém příchozím. Jak mnohým přichází ta chvílečka příliš dlouhou, co mají poslouchati slovo Boží, vše jim přichází nepohodlné a obtížné. Proto se vynasnažte, abyste vy patřili k těm dobrým posluchačům, kteří slovo Boží nejen rádi slyší, ale také ho zachovávají. Napomenutí dnešní ukončuji slovy blahoslaveného Tomáše Kempenského: *»Jdi, kam jdi; hledej, kde hledej, cesty, která by jistěji a výšeji nahoru vedla, nenajdeš nikde, mimo cestu, kterou nalezáš*

v chrámě při oltáři a na kazatelně; uspořádej a urovnej po chuti a vůli své všecko a přesvědčíš se brzy, že vždy a všude bude tobě něco trpěti; zvykneš-li si však řídit se slovy Spasitelovými, bolest tvá zamění se v radost, jaké oko nevidělo.« Amen.

αβ.

Promluva na XXII. neděli po sv. Duchu.

Napsal EM. ŽÁK.

Dávejtež tedy co jest císařovo, císaři a co jest Božího, Bohu. Mat. 22. 21.

Vypravuje se o králi macedonském Alexandru velikém, že na všech cestách svých, ať na výpravách válečných, ať v dobách míru, vždycky u sebe nosíval Homérovu Illiadu; onu velebáseň řeckou, v níž líčí se hrdinské činy řeckých bojovníků za obléhání a dobytí Troje. Tato kniha stala se jeho čítankou. Z ní učil se statečností, z ní čerpal všechno svoje nadšení, aby oslavil vlast svou po všech končinách země. Hrdinného Achillea učinil vzorem života svého.

Kdyby dnes někdo hledal knihu, v níž by se nejlépe učil, kterak máme vlast svou milovati a jak tuto lásku osvědčovati, radil bych jemu, aby za čítanku svoji volil sv. Evangelia. Aby pozoroval Spasitele, velikého Syna vlasti své a na jeho příkladě se učil, v čem pravá láska k vlasti záleží.

A právě v dnešním svatém čtení Ježíš výslovně nás učí, že nejen máme povinnosti k Bohu, ale k národu svému. »*Dávejtež tedy co jest císařovo, císaři a co Božího, Bohu*«, tak odpovídá na lstivou a úkladů plnou otázku Fariseů a Herodiánů, když chtěli jej polapiti v řeči.

Drazi přátelé! Jako v rosné kapce, jež chvěje se na prostém listě trávy a září vši nádherou duhových barev, všechn vesmír se zrcadlí, tak v prostých oněch slovech Kristových spočívá všechna pravda, všechna mravouka lidská. »*Co jest Božího, Bohu, co císařovo, císaři.*«

Všimněme si dnes věty druhé a vizme, *v čem pravá láska k vlasti záleží, a jak ji plniti máme.*

1. Mezi hrdiny řeckými, kteří proti Troji bojovali, byl zajisté Odysseus ze všech nejmoudřejší. A když se vracel domů, byť všude jinde žil v blahobytu a rozkoši, toužil jen, aby aspoň z daleka viděti ještě mohl dým z vlasti své, ostrova Ithaky, k oblakům vystupující. — Když židé žili v zajetí babylonském, ač mnohým výhodám a značné svobodě se těšili, neustávali nikdy toužiti po návratu ve svůj rodný kraj. A nelze nám ani dnes bez pohnutí čísti slova žalmu 136., kde volají takto: »Při řekách babylonských tu jsme sedávali a plakávali, když jsme se rozpomínali na Sion. Na vrbí zavěšovali jsme nástroje hudby své, jelikož jsme pro smutek nemohli hráti. Tam dotazovali se nás: Píseň zpívejte nám z písní sionských. Ale kterak zpívati máme píseň Hospodinovu v zemi cizí? Jestliže zapomenu na tebe, Jerusaleme, buďž v zapomenutí dána pravice má. Přilni jazyk můj k dásním mým, nebudu-li pamatovati na tebe.« Tak truchlili a tesknili po vzdálené vlasti synové israelští v čas zajetí. — A jak osvědčoval sám božský Spasitel lásku svoji k rodné zemi? Ten, který přišel spasit všech lidí, jehož sv. nauka měla přinésti znovuzrození všem národům, ani nepřekročil skoro hranic vlasti své. Tak pravá láska k vlasti jeví se *ve vřelém citu* lásky k rodné

zemi, v ní žítí, třeba i trpětí, v ní umřítí a pochovánu býti, touží každý vlasti své milovný člověk.

2. Ale lásku svoji k rodné zemi má každý též svými skutky dokazovati. Snad prapory, písničkami, slavnostmi, pohrdáním a neučením se jazykům jiným? Brystrý pozorovatel anglický Smiles výborně dí: »Veliká část toho, co za našich dnů nazývá se vlastenectvím, skládá se z pouhého pokrytectví a úzkoprsectví, jeví se v národní domýšlivosti a v národním záští. Dává se na jevo v křiklounství, v praporech a písničkách. Ale takové vlastenectví jest snad největší kletba, která zemi stihnouti může.« (Smiles Charakter.) Kdo jedině tak lásku dokazuje, špatně jedná. Dokazuje jen svou rozmařilost a marnotratnost, svoji ješitnost, v jaké statek svůj utrací, aneb zakrývá lenost a nechuf ke všemu vážnému snažení.

Kdo chce vlasti své milovným se zvátí, spoří a šetří, aby ustrádaným penízem chudého spolurodáka mohl podporovati. Ježíš, chudý syn chudičké Matky, shromažďuje kolem sebe trpící, strádající lid svůj, skutky své všemohoucností živí hladové, potěšuje zarmoucené, nejeví se i tu jako vznešený vzor lásky k národu svému? A Mojžíš, veliký vůdce národa israelského, pronásledovaný, podezříváný, — jak velikým okazuje se přítelem a dobrodincem lidu svého, když sám se za lid modlí, řka: »Pane odpusť, odpusť lidu tvému, jenž Tebou pohrdnuv, modlám se klaně; aneb, chceš-li, vymaž jméno mé navždy z knihy života věčného, jen když lidu tohoto ušetříš.« A stejné přání pronáší v Novém Zákoně i sv. apoštol Pavel, jenž vida zaslepenost národa svého, pohrdající Spasitelem, Ježíšem Kristem, touží býti zavrženým na věky, jen když za tuto cenu národ jeho se obrátí. A čím osvědčila Judith, čím Esther, bratří Makkabejští a jiní nesčetní lásku svoji k vlasti? *Jedině skutky svými.*

Ale jest snad potřebí státi v čele a jako na přední stráži národa, býti členem různých spolků, aby plnil člověk povinnosti k svému národu? Zajisté nikoli. I vojín, jenž jiným spoluvojínům slouží a třeba jest daleko od čáry bitevné, pracuje-li svědomitě, prospívá všem. Tobiáš, chodící po kraji jako anděl útěchy, těšící nešťastné, podporující statkem svým chudé, konal zajisté povinnost na výsosť vlasteneckou. A tak každý, kdo i mlčky, povinnosti stavu svého koná, svou prací, svým strádáním, svými obětmi květ národa pěstuje a sílu jeho rozmnožuje, ten jest skutečný syn a dobrodítel vlasti.

Ale jednoho nesmím zapomenouti. Každý vděčný syn váží si dědictví, ať hmotného, ať pokladů duchovních, jež mu předkové zanechali. A k pokladům těm na prvním místě náleží *sv. víra, upřímná zbožnost.* V ní našli naši otcové sílu ve svých pracech, útěchu v protivenstvích, v ní došli i spasení. Dobrý syn vlasti váží si tudíž i sv. víry po otcích zděděné. Pravý Čech, jako odkaz nejvzácnější nosí v srdci svém víru katolickou, kterou zde sv. Cyrill a Methoděj zaselí, kterou svoji krví sv. Ludmila a sv. Václav zalévali, ve které sv. Jan Nepomucký, sv. Prokop, blahoslavená Anežka a veliký Arnošt z Pardubic a jiní byli se zastkvěli. Pravý Čech i k nim se utíká, aby mocnou přímluvou svojí u Boha časy pokojné lidu svému vyprosili, aby cesta, kterou Bůh národ náš vede, přes všechna protivenství vedla k spasení a k životu blaženému zde i na věčnosti.

Když jednou vůdce Spartanský před bitvou chtěl vojíny delší řečí k udatnosti povzbuditi, tu jeden z nich v nedočkavosti zvolal: »Jen málo slov, za to

však mnoho činů.« Slova tato mají býti heslem nejen na bojišti, ale i v tichém životě domácím. Konej své povinnosti věrně a svědomitě, a pak dobře vyplňujes místo, jež ti Prozřetelnost v národě tvém určila, pak jsi zdatným synem své vlasti pozemské, a jednou i šťastným dědicem vlasti nebeské. Amen.

Bohoslužebný řád.

3. *Společné obcování mši svaté i ve dny všední* na těch školách pražských a tou měrou, na kterých a jakou měrou bylo dosud v obyčejí: Na školách jiných, na kterých obyčej toho posud není, a které jsou poblíže některého chrámu, v němž by snadno bez porušení řádu školního žactva i ve všední dny mši sv. obcovati mohlo, dbej se o to, aby chvalitebný ten obyčej znenáhla se zavedl, zejména tam, kde jest zvláštní katecheta. Že o slavnostech dynastických i když připadají na všední den, účastní se veškerá mládež katolická služeb Božích a o významu jejich i se stanoviska náboženského se poučí, předpokládá se, jakož se též předpokládá, že podobně se děje ano diti se bude ve výroční den volby sv. Otce (t. č. 20. února), kterýž případ ne-li mezi týdnem, oslavuje se dle diecesí synody se službami Božími v neděli nejbliže příští, tak že oslava ta vyučování školního též v ničem nevadí.

4. *Přijímání svátosti pokání a nejsv. svátosti oltářní* třikrát do roka, na začátku šk. r. — v adventě, v čas velikonoční a na konci šk. r. Tomu předcházej vždy náležitá příprava. Nestačily-li by k ní učiteli nábož. hodiny, jež pravidelně vyměřeny jsou vyučování katechismu, může konati ji ve školních místnostech i v hodinách zvláštních, požádav c. k. okresní školní radu, aby v té příčině dala správci školy přiměřené nařízení. (Vyn. min. ze dne 21. dubna 1870, čís. 3602, a ze dne 22. prosince 1876, čís. 14.355). Podobně budiž žactvo, jehož se týče, k přijetí sv. bířmov. bedlivě připravováno a ve dny jednotlivým školám ustanovené společně a za náležitého dozoru disciplinárního voděno, jakož také ku svátostem, které sv. bířmování předcházejí, totiž: k svát. pokání a nejsv. svát. oltářní.

5. *Účastenství v průvodech církevních* a to:

a) o slavnosti Božího těla (v kterýž den i k tomu hleděti jest, aby mládež školní buď před průvodem nebo po něm mši svatou slyšeti neopomíjela, ale společně jí přítomna byla;

b) v den sv. Marka a ve dnech prosebných a to tak, že koná-li se v tyto dny církevně nařízená pobožnost jen v chrámě, jež žactvo obyčejně navštěvuje, účastní se jí žactvo veškeré bez výjimky, vede-li se však průvod z téhož chrámu do chrámu jiného, sprostěny jsou v účastenství v průvodu tom ty děti, jichž rodičové si nepřejí, aby ve dny ty návštěva školy dítkám jejich byla odpuštěna. Konečně se k žádosti nejdůst. kníž. arcib. konsistoře vyzývají správy i ředitelství pražských škol obecných a měšťanských, by ve smyslu § 20. pravidel, jimiž žactvu obecných a měšťanských škol pražských spravovati se jest, žactvo k svědomitému a důstojnému obcování pobožnostem, těmito ustanoveními řádně předepsaným, pilně přidržovaly i aby ve smyslu § 50. šk. vyn. řádu ze dne 20. srpna 1870, a 548 školní novely z roku 1883 při nich v náležitou disciplinární dohlídku skrze učitele katolického vyznání (nejraději skrze učitele třídní) bedlivě se staraly a dokládá následovně: Pakli by pro jednotlivé školy s ohledem na místní poměry jakási proměna míry a pořádku náboženských cvičení potřebnou, aneb aspoň žádoucnou byla, bude nejdůst. kníž. a arcib. konsistoř vždy ochotna, takovými potřebám dle možnosti vyhověti.

Prohlašující tímto bohoslužebný řád pro obecné a měšťanské školy pražské, ukládáme ředitelstvím, aby se školy jejich řádem tím spravovaly. Kdyby pak na které škole byly poměry takové, že by bylo o něčem změna v řádu tomto potřebná neb žádoucí, nechať učiní správa školy, dorozuměvši se s učiteli i s katechety, c. k. okresní školní radě v té příčině do konce února 1890 odůvodněné podání, které se pak s vys. kníž.

arcib. konsistoři ohledně žádoucí proměny dorozumí. — Každým způsobem budiž však c. k. okresní školní radě podáno, které mimofádné modlení jest na té které škole zavedeno a v které všední dny v letě, o pouti atd. dítky na jednotlivých školách mši svatě obcovávají, aby na základě toho mohlo se státi trvalé pořízení. » — 1.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Valná schůze Katechetského spolku konala se v sobotu, dne 14. t. m., o 11. hod. dopolední v sále Katolické besedy pražské za hojného účastenství katechetů. Předseda spolku kol. Em. Žák vítaje přítomné, připomenul, že tentokráte poprvé, vázán jsa povinností úřadu svého, není přítomen vzácný příznivec katechetů a podporovatel spolku J. M. biskupská dr. Fr. Krásl. Jmenování jeho světicím biskupem pražským, jímž J. Em. nejdůst. p. kardinál Lev, svob. pán Skrbenský znovu svou vysokou důvěru jemu byl osvědčil, radostně dotklo se srdcí všech katechetů. I katecheté přítomní k novému důstojenství tomuto projevují J. M. dru Fr. Kráslovi své upřímné blahopřání, doufajíce, že J. M. i na dále svoji přízeň a podporu katechetům uchová. Přítomní hlučným potleskem provázeli slova předsedova. S radostí vítán též přítomný nestor katechetů a osvědčený jich přítel monsig. J. Drozd, jenž potěšen spontánním projevem: Slávy, každého z přítomných obdaroval výborným spisem svým: »Cesty veřejného mínění jindy a nyní.«

Na to následovalo obvyklé čtení zápisníků o minulé valné schůzi a zpráva jednatelská, z níž uvádíme, že spolek konal 3 výborové a 12 členských schůzí. Snahy jeho po zlepšení právních poměrů katechetských, o nichž současně s novým zákonem o platech učitelstva na sněmu království českého se jednalo, jen částečně setkaly se s výsledkem. Spolek toho želí, že v komisi sněmovní z jeho přátel dřívější všichni opět nezasedali a tak, co tito byli docílili, jen nedostatkem benevolence a to z té strany, od níž právě mohli se nadíti lepšího porozumění, zase částečně se zmařilo.

Spolek čítá zakládajících členů 10, (přítomný msgr. se za zakládajícího člena při valné hromadě přihlásil), činných 86 a přispívajících 50, celkem tedy 146 členů. Ze zprávy pokladní patrnó, že příjem za minulý správní rok obnášel 535 kor. 12 hal. Vydání 296 kor. 33 hal. Zbývá tudíž v pokladně 238 kor. 79 hal. Následovala zpráva o knihovně spolkové (knihovnik kol. Šmejkal) a volba tří členů výboru, tří náhradníků a

tří přehližitelů účtů. Zvoleni do výboru: kolegové Královec, Šmejkal a Žundálek, za náhradníky: Kulhánek, Pešek a Strnad a za přehližitele účtů: Janota, Jiráček a Loukota.

Ve volných návrzích přijat jednomyslně návrh výboru na částečnou změnu a doplnění stanov spolkových a návrh kol. Kobosila, aby požádána byla nejdůst. konsistoř za částečnou obměnu osnovy učebné pro 3. a 4. třídu osmitřídní školy obecné a měšťanské.

Na to svoláním slávy nejdůst. episkopátu českému předseda prohlásil schůzi za skončenou.

Reorganisace měšťanských škol. Ministerstvo zemské obrany zaslalo ministerstvu vyučování dotaz, zdali absolventům škol měšťanských přizpůsobením učebné osnovy k učebné osnově škol středních, nemohlo býti umožněno vstoupiti do kadetních škol. Za tou příčinou vyžádalo si ministerstvo dobrozdání zemských školních rad, tyto pak okresních školních rad, tyto pak požádaly sbory učitelské o potřebné návrhy. Tyto pak navrhuji: 1. měšť. školy (chl. a dívčí) budež rozšířeny ve 4 ročníky a připojujte se ku 4. ročníku obecných škol. 2. Osnova rozšířena buď o algebru a frančtinu. 3. Počet žáků nepřevyšuj 50. 4. Podmínky ku přijetí do škol měšťanských budež přísnější. 5. Absolventi škol měšťanských na roveň postaveni budež absolventům nižších škol středních. 6. Absolventům měšťanských škol zkrácena budež presenční služba vojenská.

O učitelstvu pak mimo jiné: Odborní učitelé vzdělávejte se ve vys. školách. Na 4třídní měšťanské škole budež ustanoveni mimo ředitele a katechetu 5 osob učitelských, jimž zákonitě zabezpečeno budež přestupovati na školy odborné a ústavy učitelské. Příjmy učitelů měšťanských škol upraveny budež přiměřeně jich vzdělání, práci a významu. — 1.

Listárna redakce: Výrok »také« zastance našeho dr. Mik. K. při úpravě našich platů, die věruhodné informace, bohužel zakládá se na pravdě. Jsem přesvědčen, že zde mlčeti nebylo by zlatem a proto v této věci nepadlo ještě poslední slovo.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

»VYCHOVATELE«

Ročník IV * Číslo 11.

Rediguje JAN ŠMEJKAL.

Cíl výchovy a cesta k němu.

Píše JAN z HORY.

(Pokračování.)

O vycování *náboženském* ani stopy není. Ovšem, při tak zmatených pojmech o náboženství, nelze ničeho očekávat. Jak soudí se o náboženství, pozná soudný čtenář v § 59., kdež u čísla šestého čteme toto: »Zájmy náboženské, nesoucí se k poměru jednotlivce, k veškerenstvu a Jeho původci, t. j. k *Bohu*, a vycházející z pozorování průběhu věci a osudů lidských.« (Str. 95.) Za příklad k zájmům náboženským uvádí se »Uvnitř lesa, uprostřed velebné samoty pne se jednoduchý kříž. *Stařena*, která se u něho modlí, oddává se zájmům náboženským.« (Str. 96.) K udaným slovům Lindnerovým poznamenává německý spisovatel *Stauracz*: »Ich hebe die an dieser Stelle der Religion von dr. Lindner geschenkten Worte geflissentlich hervor, weil der angeführte Passus *der einzige* im Buche ist, wo Religion mehr als im Vorbeigehen berührt wird, und um zu zeigen, welche *Stellung* im Lindner'schen Erziehungssysteme die Religion einnimmt. Sie ist wesentlich *Unterricht*, Mittel der Erweiterung des Gedankenkreises des Zöglings; sie reiht ein in eine der Hauptclassen des Interesses, Ich gehe hiebei nicht näher auf den Lindner'schen Religionsbegriff ein, nach welchen Ausgangspunkte und Quelle der Religion *die* allgemeine Betrachtung des Weltlaufes und der menschlichen Schicksale ist, während ihr Inhalt auf des Insauffassen der Verhältnisse des Einzelnen zur Gesammtheit und auf das Inneverden der Abhängigkeit des Menschen vom Urgrunde der Welt sich beschränkt: *ein das vernünftige Druken befriedigender Religionsbegriff ist das nicht noch weniger das Christliche und Katholische.*« (Str. 105, 106, ve spise der Schlachtgewinner Dittes und sein Generalstab Wien 1889.)

4. O methodách vycování mluví oddíl 3. (§ 50—61.) Při methodě vyuč. (§ 58.) tvrdí se na str. 94: »*Vyučováním vycováváme, pakliže probuzujice mnohostranné zájmy*, obor myšlének u chovance rozšiřujeme a jej tím k duševní činnosti nabádáme.«

5. Konečně budiž poukázáno, co píše pan Dr. Lindner při článku »Autorita učitele, co živel vycovávající.« »Tato autorita jest učitel. On se neukazuje dítěti nikdy ve všedním rouše obyčejného života, on se mu spíše pokaždé objevuje opatřen *odznaky svého úřadu*. A proto stojí v jeho očích jaksi na *povyšeném* místě, téměř v nadlidské velikosti, jen mimochodem k němu se skláněje a přisnost autority *přívětivou laskavostí* zmirňuje. Slovo takového učitele jest záku posvátné; jeho úsudek proň rozhodujícím, jeho pochvala jde mu nade všecko

Důkladné vědomosti, šlechetné mravní smýšlení, láska k povolání učitelskému a vědomí o důležitosti tohoto povolání jsou ony osobní vlastnosti, na kterých autorita učitelova spočívá.« (Str. 115.)

Ad. 1. Uznává-li dr. Lindner, že cílem výchovy jest ono *ustanovení*, kteréž *všemi* lidem jest společné a kteréhož se každý jednotlivec v nejrozmanitějších okolnostech domáhati má, nutně uznává také jakousi *bytosť vyšší, kteráž ustanovila*; — neboť ustanovení předpokládá ustanovitele. — Bytosť ona vyšší, kteráž ustanovila, uvádí se jako bytosť, již patří pravomoc nade *všemi* lidmi, jelikož její ustanovení jest závazno pospolečno *všem* lidem. Kdož jest ta bytosť *vyšší*, jež má pravomoc nad lidmi *všemi*? Jistě ne Herbart ani Lindner ani jiný filosof, nýbrž — Bůh. Jedině a pouze Bůh jest »ustanovitelem« pro lidstvo *veškeré*, jenom Bohu patří pravomoc nad lidmi *všemi* a to z důvodu jak stvoření tak vykoupení a posvěcení člověka. — Dle toho jasno, že cílem výchovy nemůže býti nic jiného, než *cíl*, jenž člověku Bohem určen. Tím způsobem zvláště i modifikován cíl výchovy. Nuže, co jest cílem člověka? Katechismus jednoduše praví takto »Bůh lidí stvořil, aby jej poznali a milovali, jemu se klaněli, jemu sloužili a v nebi věčně blaženi byli.« Chceme-li však věc přesně vystihnouti, rozeznáme ve své otázce cíl dvojí: 1. absolutní (naprostý) a 2. sekundární (podružný).

Cílem absolutním jest *sláva* Boží, sekundárním blaženost a dokonalost člověka. Blaženost rozeznáváti třeba objectivnou (předmětnou) od formální (dobné). Blažeností objectivnou jest pro člověka jediné a pouze Bůh. Blaženost formální není nic jiného než dosažení a majetek blaženosti objectivní. To stává se poznáním, láskou a radostí, jež plyne z poznání a lásky k Bohu. Zde na zemi poznání Boha odpovídá víra, radosti naděje, lásce láska, v životě však věčném víra přejde v patření, naděje v požívání a láska potrvá. I trvá při pravdě, že cílem člověka zde na zemi jest víra, naděje a láska. Tím i dán cíť výchově *veškeré*: *Víra budiž výchovou posilována, naděje rozšířena a láska rozněcována*. Toť cíl, jenž nutně plyne z nauky Lindnerovy.

* Dokončení.

Promluva na neděli XXIII. po sv. Duchu.

Napsal *.*

I posmívali se jemu.
Mat. 9. 24.

Není zajisté odpornějšího jevu mezi lidmi, jako když líčí city přátelství k tomu, k němuž jich nemají; předstírají lásku a oddanost tomu, koho nenávidí, líčí smutek a žal, co zatím v nitru jejich jen zlovlná radost se tají. — Ježíš prosbaři Jairovými jat, vchází do domu jeho, aby vrátil život jeho dceři, nedávno zesnulé.

Ze všech stran se ozývá jen žal a nárek. Všichni pláčí nad smrtí dívky, která jako poupě růžové ledovým dechem smrti ovanuta, právě před chvílí skonala. Přítomni jsou i pištcí, zpěváci a hudebníci a hudou smuteční písně. *Líčí žal, předstírají soustrast*. Pláčí, že byli k tomu za peníze najati.

Ježíš však cítí s nešťastným otcem a v tom pevném úmyslu, že vrátí život v ustydlé tělo dívčino, praví potěšující slova: »*Neumřela dívka, ale spí!*« Co čekati bylo od zástupu, jest-li žal jeho byl upřímný? Zajisté jen to, že radost a naděje znovu se jich zmocní, že dívka přece snad ožije, že vrátí se k životu. Ale oni, jak písmo sv. vypravuje, »*posmívali se jemu*.« Tedy lhostejnost jich nad osudem dívky, bezcitnost ozývá se v nich, a ti, kteří před tím žal byli jen líčili, *propukají v zřejmý posměch* nad slovy Spasitelovými. Jak odporný to zjev! Jak

odhalují tím všechnu svoji bezcitnou duši! — Prodleme dnes při chování jejich a uvažujme krátce, *jak ošklivé jest jiným se posmívati.* —

1. Když spravedlivý Noe z rozkazu Hospodinova jal se stavěti koráb, aby uchránil před hrozící potopou svoji rodinu, lhospodijně přihlíželi zástupové bezbožných k podivnému jeho dílu. On vysvětluje jim jednání své, káže, napomíná, varuje — ale nadarmo. Nevšímali si jeho slov a v odpověď za všechna ta otcovská napominání, přátelská slova, mají jen pošklebek, posměch. Jak tvrdé, jak zpustlé bylo nitro jejich, když jen posměchem odbývali všechny upřímné přímluvy a rady patriarchy Noema.

A jest pravda: *posměch může vycházeti jen ze srdce skrz na skrz zkaženého, zatvrzelého a v pravdě ďábelského.* »Když bezbožník nejhloub klesne, pohrdá,« dí pismo sv.

Když prarodiče naši v ráji hřešili, samo nebe lkalo nad jich pádem. Andělé se rmoutili, že nemají míti již společníků mezi lidmi, s kterými by závodili v uctívání Hospodina; i země trpí pádem jejich, a jen jediný výsměch zní za nimi, když z ráje vyhnáni jsou. To ďábel plesal nad jich pádem. — *Když nebe pláče, směje se peklo.* A to jest právě známka všech lidí zlých a zlomyslných, že člověku neštěstím stíženému se *posmívají.* Jedno naše přísloví dí »Jsi-li v neštěstí, o posměch se nestarej.« Jest tedy vždy dosti na světě lidí, kteří kus ďábelské povahy v sobě mají. Žel Bohu, že to pravda!

Co řekli bychom o člověku, který vida ubožáka neduhem stíženého, k němu by se přiblížil a na ránu jeho nehojivého balsámu, ale soli nasypal? Toť ukrutnost a zloba v pravdě ďábelská. A těže ukrutnosti, těže zloby se dopouští, kdo člověku neštěstím neb neduhem stíženému se posmívá. Kdo vadou neb neduhem jest stížen, jest daleko citlivější ke každému slovu, každému posuňku, než člověk zdravý. Tíží jej zajisté nejvíce vada jeho a ničeho více si nepřejí; jen aby nikdo se ho nedotekl, z jeho chyby posměch si nečinil. Čeká soucitu, hledá soustrastí, lačni po slovu, které by ho potěšilo. A člověk měl by mít pro něho jen posměch, potupný pošklebek? Toť věru největší zlomyslnost. —

2. Škoda, že i ve škole známky výsměchu se vyskytují! Stává se mnohdy, že dívka chudá, skromně oblečená, nechce jíti do školy aneb do kostela, že by ostatní se jí smály! Aneb když dodá si odvahy, jen s bázní a ostýcháním, nesměle vstupuje a plaše se dívá, brzo-li některá chudoby její si nepovšimne a nezačne se jí vysmívati a tím snad i ostatní k posměchu strhne. — »Chudoba cti netratí,« a kdo chudým ubližuje, jim se posmívá, páše *hřích do nebe volající.* Jest to ďábelská zlomyslnost, posmívati se jiným pro jich vady tělesné, neb pro jich chudobu, neb konečně pro trest, který je stihl. Pozoroval jsem leckdy, když některá dívka jest kárána neb trestána, na tváři jiných úsměv, tajenou radost, škodolibost. Takový usměv, milé dítky, prozrazuje zlou duši, špatnou povahu.

A takové jednání se mstí, neboť »*na posměváčka také jednou dojde.*« Ruka Boží každého jednou najde. — Jistá dívka od narození svého stížena byla vadou, že byla šilhavá. Těžce nesla chybu, kterou přec sama nezavinila, a zlé se jí dotklo, když někdo vadu tu jí vyčetl. A na posměváčkách -- bohužel! — jí nechybělo. Zvlášť jedna žakyně, která byla marnivá a pocházela z rodiny zámožné, každé chvíle posměšnou urážku choré dívce do tváře vmetla. A trest jí stihl v krátkém čase. Onemocněla nešťovicemi, a to tak prudce, že i do očí její se dostaly a lékař se obával, že o zrak přijde. Nestalo se tak, k jejímu štěstí, docela; — ztratila jen oko jedno. — Stalo se tak snad jen, »náhodou?« Křesťan v ná-

hodu nevěří. Víme, že vše z vůle Boží se děje. *A Bůh ji trestal* za všechen ten posměch, kterým dříve jiné byla zasypávala. —

Když Noe z poklesku svého, vínem se opiv, byl se probudil, tu zlořečil Chámovi, za to, že se mu posmíval, a dobrořečil Sému a Jafetovi, kteří odolali svádění Chámovu a nedali se svést k posměchu z otce svého. Posměch jest nakažlivý a svůdný. A má každý tolik rozvahy a síly, že opře se zlomyslnému svádění k němu? Kolik dalo se jich svést, kolik již poslechlo hlasu Chámo a dalo se strhnouti k ďábelskému posměchu! — Běda posměvačům! *Oko, které se posmívá, ať vyklínou krkavci a snědí je kánata orlice,*« — volá pismo sv.

Posměch jest čin ďábelský a Bůh jej též těžce tresce. Proto dalecí buďte toho, abyste se kdy jiným posmívali. *Jeden druhého nedostatky máme trpělivě nésti,* volá sv. Pavel. A jen ten, kdo tak činí, kráčí v šlépějích Kristových, který nikým nezhrdal, chudé a nemocné těšil a uzdravoval a všem jen dobře činil. Amen.

Promluva na XXIV. neděli po sv. Duchu.

(V. po Zjevení Páně.)

Napsal EM. ŽÁK.

»Odkudž tedy koukol?«
Mat. 13. 28.

Za pronásledování císaře Decia, v polovici 3. století žil v městě Thebách, v hořejším Egyptě u své sestry jinoch 15letý, jménem Pavel. Byl upřímným křesťanem a ze značného bohatství svého konal mnohé dobročinné skutky. Když však Decius jal se pronásledovati vyznavače víry křesťanské a zabavovati jich statky, tu jeden z příbuzných Pavlových, smluviv se s jinými, udali Pavla jako křesťana, aby zmocniti se mohli jeho jmění. Aby unikl svým nepřítelům a neupadl v ruce katovy, Pavel utekl na poušť a skryl se v jeskyni. Zapomínaje na lidi a od nich jsa zapomenut, žil 90 let jako poustevník. Pokrmem bylo mu ovoce palmy, listí její skytalo mu oděv a studánka dávala mu nápoj. A jakkoli byl dobře ukryt před dávnými nepřátely svými, přece stále, jak dokládal, bylo mu bojovati proti nepříteli svého klidu a spokojenosti, jenž všude jej pronásledoval. Unikl nepřátelům zevnějším, ale jednomu nepříteli uniknouti nemohl. Jeden nepřítel všude jej sledoval, všude znepokojoval, a čím více cítil se bezpečným před nepřátely zevnějšími, tím více ohrožoval jej *nepřítel vnitřní — vlastní přirozenost k zlému nakloněná.* —

Služebníci evangelického hospodáře, spatřivše na poli dobře osetém a pečlivě vzdělaném koukol, plni podivu se táží: »*Pane, zdaliž jsi dobrého semene nenasel na poli svém? Odkudž tedy koukol?*« I řekl jim pán: »*Nepřítel člověk to učinil.*« Ale kdyby hospodář dnem i nocí role své střežil a tak zabrániti dovedl, aby zlomyslný škůdník ni krokem nemohl vstoupiti na jeho pole táží se, zda přece nevskytl by se koukol a pýr mezi jeho setbou? Ach, dříve ještě než pole vzdělal a ohraničil mezi, musil zajisté kopati a z kořene vytrhávat koukol. Trní a hloží vedle slov písma sv. toť jsou prvě plody země kletbou stížené. — A rovněž tak i v duši lidské, dříve než první naučení jako símě dobré v ni padlo, klíčí tam od počátku zlo. Na dně jejím ukryty vášně, zlé žádosti, převrácené touhy. *Prvním nepřítelem člověka jest vlastní jeho přirozenost k hříchu náchylná.* A o tom dnes krátce uvažujme. — Někteří spisovatelé vychovatelští učí, že člověk od své přirozenosti jest dobrý, k dobrému nakloněný a jedině okolnosti, zlý příklad, který vidí, zlá

společnost, ve které se octne, svedou jej s pravé cesty. Lahodí to zajisté každému, líčiti jej lepším, než vskutku je a co špatného na něm kdo vidí, na jiné sváděti. Ale jeden svědek nad jiné vynikající, usvědčuje tyto chvalořečníky z nepravdy. Jest to *matka každého dítěte*. Ona ví nejlépe, kterak žádná oběť nebyla jí těžká, žádná cesta dlouhá, jen aby dítě její se nepokazilo. Ona ví nejlépe, co práce to stálo — nebo jinak jméno matky nesměla by se ctí nositi — aby dítě její nevidělo nic špatného, aby jen jasné světlo dobrých příkladů svítilo mu na dráhu života. A odkud to, že v dušičce, tak pečlivě pěstěné, objevuje se koukol? Odkud to, že již na klíně své matky ukazuje hněv, neposlušnost, vzdor, závist, a jiné nectnosti? Jak jest to možno, že dítě, jež z rukou její téměř ani nevyšlo, zlého příkladu nevidělo, již má tolik chyb? Jest to ono dědictví prvních lidí, v němž s naukou křesťanskou svorně i pohanští spisovatelé souhlasí. »*Hřešiti jest lidské*,« dí přísloví, ježto náklonnost k hříchu každému jest vrozena. A kdo chce chyb se uvarovati, musí nejprve zpytovati nitro své, aby poznal k čemu je náchylný a pak přemáhati sama sebe.

Poznati však sama sebe, zpytovati vlastní své vnitro a v něm jeho slabosti, vášně, chyby — toť úloha nad jiné těžká a nelákavá. A mnohý od ní se odvrací a nechce nahlédnouti v duši svou. Děsí se obrazu a spousty chyb, jež v ní by nalezl. A přec jest to první povinnost každého, kdo v chybách svých nechce zahynouti.

Jeden nábožný a bohatý otec měl nezvedeného syna, který nedbaje všech jeho proseb, přímluv a napominání, jen ve zlé společnosti mladý svůj život ubíjel. Bez výsledku, sklaman ve svých nadějích, hořce truchlil otec nad svým dítětem. A když jednou těžkou chorobou upoután, znamenal, že poslední hodina života se blíží, zavolal syna k sobě a děl mu takto »Synu můj! již tě dlouho kárati nebudu. Umru a zůstavím tě dědicem všech svých statků. Nalož s nimi dle svého rozumu. Za to však mám na tebe jednu prosbu, snadnou a nepatrnou.« A když syn slíbil ji vyplniti, pravil otec: »Přislib mi tedy, dítě mé, že po dva měsíce každého dne u večer vstoupíš na toto místo, a půl hodiny zde o samotě sám v přemýšlení vytrváš.« Po těch slovech otec mu požehnal a zemřel. Jedva bylo po pohřbu, vyhledal si syn opět své dávné soudruhy. Byl vesel jako dříve. Ale když nastával večer, vzpomenu slibu, který učinil otcí. Obraz zesnulého tanul mu na mysli, neznámý hlas, aby dostal svému slibu, ozval se v nitru jeho. Šel tedy domů a vstoupil do ložnice, kde otec jeho skončil. Bylo mu teskno a hrůzno na tomto místě. Než přemohl se, mysle sám u sebe: Dva měsíce brzy uplynou. Ale brzo otevřely se zde, na místě, kde vznášela se vzpomínka na zesnulého otce, jeho oči, srdce jeho naň žalovalo. Poznal svoji bídu, své chyby, a než ustanovená lhůta uplynula, proměnil se. Stal se hodným člověkem.

Drazí přátelé! První prací toho, kdo se uslechtili a zdokonalovati chce, jest poznati své chyby, své hříšné náklonnosti. Proti těm bojuj každý nejprve! Tohoto nepřitele svého klidu i své spásy nejprve hled přemoci, chceš-li žíti již zde život šťastný a spořádaný. — Byli synové vznešení, mocní rodem, bohatí na své statky. Měli nejlepší učitele, nabyli přehojných vědomostí. A přec, opatření všemi prostředky světa, nežili život šťastný a špatně skončili. A proč to? Nikdo je ne naučil, že potřebí jest své choutky, touhy a vášně přemáhati, neuměli *zapíratí sama sebe*. Stali se otroky svých náruživostí, a stali se též jich oběti. Tklivě doznává velký básník anglický Byron ve své básni, Childe Harold:

(»A tak života mého zdroj byl otráven,
že z mládí srdce krotit nižádný mne neučil.«)

Přemáhati své vášně, pošetile žádosti a choutky, toť jest heslo každého moudrého člověka. Vždyť sebezapírání a odříkání učil nás sám Spasitel, trpě dobrovolně hlad, zimu, nemaje kam by hlavy své položil.

A neblahý ten, kdo přemáhati svých žádostí se nenaučil, kdo již v domě otcovském k tomu veden nebyl. Láska rodičů živi duše dítek, ale je-li nerozumná, ničeho neodpírajíc miláčkům svým, více je kazí, než jim prospívá. — Když řecký mudrc Solon na svých cestách pobyl delší dobu mezi vážnými kněžími egyptskými, pravil mu jeden z nich »O Solone, Solone! Vy Řekové jste a věčně zůstanete jen dětmi. K vážnosti muže nikdy nedospějete.« Znamenal řeckou rozmarňost, jež nedovedla ničeho si odepřítí.

Největším nepřítelem člověka jest jeho přirozenost, k hříchu nakloněná. A kdo chce býti v pravdě svoboden, musí přemáhati nejprve tohoto nepřítele. Musí přemáhati mnohé své liché žádosti a touhy. Každý, kdo chce žíti život spokojený, musí svým žádostem položití hráže. A kdo z mládí do života dospělého přinesl si toto vzácné umění sebekázně, přinesl si větší poklad, nežli kupu zlata a bohatství z domu otcovského. Tenť jest v pravdě svoboden, neb umí vítěziti sám nad sebou. Amen.

Promluva na XXV. neděli po sv. Duchu.

Napsal JAN ŠMEJKAL, katecheta.

*»Kteréžto zajisté nejmenší jest mezi všemi
semeny, když pak zroste, větší jest nežli všecky
byliny.«* Mat. 13., 32.

Bohatý hostitel předkládá hostům svým rozličné pokrmy, aby každý dle libosti vybrati si mohl a pokrmem sobě milým se nasytil. Rovněž tak i božský Spasitel náš, v moudrosti své jednu a tutěž pravdu v rozmanitých podobenstvích a obrazech posluchačům svým zobrazuje, aby tito dle schopností svých ji poznali a pochopili. Veškeré pravdy Pán podával v podobenstvích a bez podobenství nemluvil. Proč vyvolil přemoudrý Pán tento způsob vyučování? K tomu odpovídá nám sv. Řehoř: »Aby duch náš od věcí viditelných a pochopitelných povznášel se k nadzemským pravdám, které jedině vírou lze poznati.« Dále i proto, že pozornost posluchačova, jež ráda se kochá v podobenstvích, snadno upjati se dává k pravdě, jež pochopena býti má.

Dítě přináší ořech k matince, aby mu rozlouskla skořápku a vyňala z ni záživné jádro. Podobně i matka naše — Církev — vyjímá z podobenství o zrnu horčičném jádro, pravíc, že zrno horčičné jest Církev Kristova. Jako zrno horčičné nejmenší jest mezi všemi semeny i Církev v počátcích svých nepatrnou, skrovnou byla, nevelký majíc počet učeníků. Ale sotva že tři století uplynula, zrno horčičné — Církev — uprostřed krutých, neslýchaných bouří zúrodněně krví mučeníků roste a mohutní ve strom rozkládající ratolesti do všech končin světa, pod jehož korunu se uchylují časem králové i knížata, učenci i prostí. Z malých počátků Církve stává se všeobecnou, království Boží v duších lidských se rozšiřuje od východu na západ, od jihu na sever. Protože toto »království Boží v nás jest,« jak pravil kdysi Spasitel náš, uvažme dnes, přihlížejece k dnešnému podobenství o zrnu horčičném že: nepatrná příčina bývá mnohdy zárodkem nejen našeho spasení, ale i záhuby věčné.

Z nepatrných počátků vyvíjí Bůh veliké věci. Malinké jest zrno horčičné, zroste však časem ve veliký strom. Nepatrný pramének zdrojem bývá veletoku. Neúhledný na nebi mráček předzvěstí jest kruté bouře. Nepatrná událost bývá příčinou časného štěstí. Moudrý kupec nepatrné příležitosti vhodně užij, bohatcem se stal. Čím se stala krásná a opatrná Abigail chotí krále Davida, že zmírnila hněv jeho? Čím se stala prostá dívka Rebeka chotí patriarchy Isáka? Přívětivou úslužností, kterou podala vody služebníkovi Eliezerovi a jeho velbloudům.

Rovněž tak děje se i v životě duchovním. Nepatrný bývá pramének, ze kterého řine se milost Boží k příštímému spasení. V pouhém zeptání se: *»Pane! co chceš, abych činil,«* jako v jádře ukryt jest strom apoštolské činnosti sv. Pavla Jediná dobrá myšlenka, jediné zahanbení u nohou Kristových z Magdaleny hříšnice činí světicí. Pouhá rozmlouva Samaritánky s Ježíšem u studnice Jakobovytuto k životu věčnému vrací. Co přimělo patriarchu poustevníků sv. Antonína k životu duchovnímu? Slova písma sv.: *»Jdi, prodej všechno, dej chudým a následuj mne.«* Zranění kolena činí pyšného vojevůdce Ignacia pokorným sluhou Církve. Pohled na zohavenou mrtvolu královny Isabelly proměňuje knížecí háv Františka Borgiáše v prosté roucho řeholníkové. Františku Serafinskému láska k chudému otevírá bránu ctností.

Tak Bůh ve své moudrosti navazuje spásu duše často na nepatrnou událost nebo na skutek dobrý. Jaké pro nás to poučení? Že nesmíme býti neteční k vnuknutí Božímu, že nemáme zanedbatí příležitosti k polepšení svému, která dána jest nám jako počátečný článek řetězu zlatých ctností. *»Dnes uslyšíte-li hlas Hospodiniův, nezatvrzujte srdci svých«* nebo kdož ví, zda-li právě tímto hlasem nevolá vás Bůh ku spáse své. Když prorok Eliseus poručil Naamanovi Syrskému, aby se sedmkrát umyl v Jordánu, rozlobil se kníže, domnívaje se, že prostý prostředek nemůže jej očistiti od malomocenství. Vida pak se býti očistěna, poznal, chválil a velebil Hospodina. Podobně i ty, křesťanská mládeži, nezanedbej příležitosti, ve které dobro konati můžeš, pamatuje si slova písma: *»Kdo se bojí Boha, nezanedbá ničeho«* (Eccl. 7), neboť z malých počátků vyvíjí se mohutný strom. Každá hodina vyučování budiž tobě hodinou důležitou, neboť právě v ní může býti tobě dán zárodek budoucího tvého rozkvětu, tvé spásy časné i věčné.

Jako nepatrná příčina počátkem bývá našeho spasení i z nepatrné mnohdy přičiny v srdci lidském záhuba se zakotvuje. Vše na světě postupem se děje. Nikde na světě není skoku z největší vyvýšenosti. Z jiskřičky, která by snadno prstem uhasiti se dala, rozhárá se požár, který domy a města v popel a v rupy obrací; téměř sotva viditelný červíček, zahnízděný ve stromě, ne v okamžiku, ale poneáhlu celý strom ve kžáku přivádí. I člověk, ne rázem, ale ze stupně ke stupni klesá, jeden hřích hříchu ruku podává, nešlechternost jedna plodí druhou. Z myšlénky vzrůstá žádost, ze žádosti zvyk, zvyk mění se v náruživost, hříšnost.

Pramáti Eva přistoupivši k zapovězenému stromu ze zvědavosti, požádala, jedla, svedla muže svého — to byl žebřík její hříšnosti. Bratrovrah Káin nebyl ihned vražedníkem; nejprve záviděl, trudně pohlížel, rozhněval se, pokrytecky bratra na pole vylákal a tam zavraždil ho — a konečně zoufal. Herodes nejprve oblíbil si manželku bratra svého, žertoval, hodoval, tancoval, nemoudrý slib učinil a naposledy nevinného Jana stíti kázal. Jidáš byl nejprve skoupým, pak zrádcem svého Mistra, posléze samovrahem. Z nepatrného jádra roste strom nešlechternosti a přináší ovoce trpké. Hoch, jenž v mládí naučí se lhát, časem otci neb matce halíř neb

sebemenší věc vezme, časem snadno, nevykoření-li se ihned tato nepravost, opovází se rukou sáhnouti do měšce, snad i do pokladnic a sklepů, domů a chrámů. Hle, odkud vyrostl tento strom nepravosti? Z nepatrného počátku! Hřích malý byla lavička, byl můstek k hříchu většímu. Zvířata trápiti a trýzniti, vybíratí ptáčky, škoditi stromkům od lidí nerozumných za nic pokládáno bývá; avšak běda dítěti, jež takové věci bez ostýchání páše. Kde tento had se usadil, tam již připravuje srdce k ukrutnosti, tam užírá kořínky citelnosti a útrpnosti, tam časem povstane necitelnost, nemilosrdné trápení, ukrutnost k domácím a cizím.

Milý posluchači! Poučné pro tebe podobenství o zru horčičném, ježto znázorňuje ti životní pravdu, že z nepatrné příčiny, jak na mnohých příkladech jsem ti ukázal, vzrůstá stromu spasení, na kterém vždy krásnější a hojnější dozrává ovoce křesťanských ctností i strom věčného zahynutí. Buď povděčen Pánu Bohu, že v blahém stínu blahodárného stromu Církve, kterou Pán porovnává zru horčičnému i ty pohoviti si můžeš, podoben jsa milému ptáčku-pěvci vzdávajícímu Pánu pěním chválu i dík. A jako ptáček, útlou větev nožkami svými obepnuv bezpečně stojí neboje se vichrů, i ty přilni věrně a pevně ke stromu Církve, abys nebál se úrazů a časových bouří, jež v žití tvém tě zasáhnou, dobře věda, že jen pod libým stromem Kristovým lze blaze žiti a umřítí. Amen.

Promluva na XXVI. neděli po sv. Duchu.

Spracoval T. PLHAL.

»I přijdou ti do trápení věčného.«

Na první pohled patrné, že dnešní svaté Evangelium vyličuje nám hrůzy poslední den při zkáze světa. Až objeví se na nebi znamení Syna člověka, pokolení lidská za nářku spatří Syna Božího ve své velebnosti přicházeti k soudu, aby jeden každý vzal odplatu svou. Mnozí rádi by dokázali, že není žádné trestající moci na onom světě, že není žádné odměny ani trestu, a skutečně tak žijí, jako by žádné posmrtné odplaty nebylo. A přece, kdyby trochu soudně mysleli, bylo by jim k přesvědčení přijítí, že odplaty věčné stává. Nepřihlížím-li k písmu svatému a ku zjevení Božím, které nepopíratelně učí o posmrtné odměně a trestu, rozumovými již důkazy velice snadno odůvodníme, že na onom světě čeká na hříšníka odplata, neboť, kdyby nebylo trestu pro hříšníka, nebyl by Bůh spravedliv, poněvadž nerozděloval darů dle zásluhy, nebyl by Bůh svatým, protože nepojal ošklivosti proti hříšníkům, nebyl by Bůh ani moudrý, protože neužil prostředků, by zákonům svým získal vážnosti a poslušnosti. *Spravedlnost, svatost, moudrost Boží vyžadují tedy toho, aby hříšníku náležitěho trestu se dostalo, což předmětem budiž dnešní naší promluvy.*

Milí posluchači! Bůh jest pánem celého světa a všech tvorů, Bůh jest dárce statků tohoto světa, Bůh též dopouští neštěstí a vezdejší útrapy. Rozhlédněte se a vizte, jak po světě rozdělena jest radost a strast, zdraví a nemoc, štěstí a neštěstí, bohatství a chudoba, nadbytek a bída, čest a potupa. Zdaž však radost, zdraví, štěstí, bohatství, nadbytek, čest, údělem jest těch, kteří toho hodni jsou? A zdaž strast, nemoc, neštěstí, chudoba, bída, potupa stihá jen zlé a hříšníky? Nevím, zda-li kdo odvážil by se to tvrditi.

Proč? Protože denní zkušenost zřejmě svědčí o pravdivosti opácného tvrzení, že nejslechetnější a nejhodnější lidé obyčejně neštěstím stiháni bývají, ne-

moci je a jich rodiny pronásledují, trpí chudobu, bídu, nouzi, a všude bývají zneuznáváni; lidé pak, kteří se o Boha nestarají, přikázání jeho neplní, že mívají všeho s dostatek, bývají ušetřeni od nemoci, neznají bídy a jim mnohdy největší pocty se prokazují. Tažme se sami sebe, byloby takové rozdělení radostí a strastí, od Boha spravedливо? Nikoliv! To by bylo nespravedливо, kdyby tímto způsobem Bůh odměňoval anebo trestal. Zda by nějaký světský král byl spravedliv, kdyby nouzí, bídou, snižováním a všelikými útrapami odměňoval věrnost svých poddaných, zlovolníky pak obdaroval bohatstvím, nadbytkem, poctami a slávou? Zda-li by pán byl spravedliv, kdyby své věrné sluhy káral a nevěrným dobrodiní prokazoval? Zda-li by otec byl spravedliv, kdyby hodné a jej milující dítky ošacoval nejhorším šatem, kdežto nezbedným nejvybranější jídla předkládal a nejdražší rouchem ozdoboval? Kdyby otec rodiny, pán a král tak jednal, každý řekne, že jednání jeho je nespravedливо. A Bůh by tak jednati měl?

Milosrdenství Boží zajisté dá jen hodným a zbožným odměny, zlým a hříšným však přichystá věčnou záhubu. Ovšem, že častokráte spravedlivý zde na zemi s nesnázemi zápasiti musí, to však děje se proto, aby skvělejší bylo jeho vítězství, bohatší byla jeho odplata. Též připustiti jest, že nešlechetníky štěstí někdy stihá. Nezávidíme jim toho, neboť tím větší požadavky na nich žádati bude spravedlnost Boží. Když tedy Bůh na onom světě dobré dle spravedlnosti své odmění a zlé potrestá, pak musíme v neskonalou spravedlnost Boží věřiti. A naopak, kdybychom uznávali, že Bůh dle osudův, jimiž lidstvo na této zemi stihá, tak i na věčnosti stihati bude, to by bylo nespravedливо, to by bylo přímo rouhání se milosti Boží, to byla by přímá nevěra ve svatost Jeho.

Milí posluchači! Bůh jest nejvyšší svatý, on nenávidí hřích, trestá ho. A nyní popatřte na různé zločiny, na různé lži a podvody, krádeže a vraždy, na kruté nevděky dítek na vlastních rodičích páchané, a tažme se sami sebe, zda-li taký zločinec, jenž spravedlnosti lidské unikl, od Boha neměl by býti na onom světě potrestán? Když spravedlnost lidská žádá trestu pro zločince, Bůh nejvyšší svatý a spravedlivý by jej trestati neměl? Což pak trestá spravedlnost světská každého provinilce? Zda-li mocní vládcové tohoto světa, kteří sice nad námi moci mají, ale nad nimi nikdo, zda-li ti zde trestu dojdou? Kdo jich zde potrestá, když nespravedlivými válkami proudy nevinné krve prolévají? Kdo jich zde potrestá, když nejslavnější sliby před celým světem ruší? Kdo jich zde potrestá, když národy poddané místo otcovskou péčí odměňují nespravedlivými útlaky? Kdo jich zde potrestá, když svým náruživostem hoví? Kdyby Bůh je netrestal, pak by vůbec byli trestu zbaveni, — pak by Bůh v rozporu byl se svou svatostí. Více však.

Kdyby Bůh hříchů na onom světě netrestal, svědčilo by to proti jeho vševedoucnosti, protože pak všechny tajné, skryté hříchy byly by bez trestu. To však přece domnívati se není možné.

Pravil jsem konečně, že moudrost Boží toho vyžaduje, aby věčné odměny či trestu bylo. Již z katechismu víte, co to znamená »Bůh jest nejvyšší moudrý?« »Pořádá všechno tak, aby vždycky dosáhl svého úmyslu.« Úmyslem zajisté Božím jest, aby přikázání jeho se zachovávala. Kdyby těmto přikázáním Bůh účty a vážnosti nezískal, užil by pravých prostředků k tomu? Zajisté nikoliv. Kdyby král jakéhos národa dal zákony a při tom oznámil, že kdo jich poruší, nebude trestán, že vražda, loupež, krádež, podvod trestati se nebudou, zajisté by poddaní takého knížete považovali za zbavena rozumu a nazvali jej bičem národa.

A jako takového jednání nelze očekávat od panovníka světského, od neskonale moudrosti Boží že čekati by se mělo? Bůh zajisté přikázání dal, jich plnění žádá a přestoupení trestá. Vždyť příroda sama v srdce naše vložila poznávací mohutnost, dle níž poznáváme, že nesprávné jest lhaní, nevděčnost, pomluva a pod. Proč by Bůh dal přikázání, kdyby jich šetřiti se nemělo?

Moudrý zákonodárce neporoučí, aby zároveň nevyhrožoval. Neposlušnému musí býti strach a hrůza na paměť uvedena, a kdyby překročení zákonů bylo beztržné, bylo by to zajisté veřejné vyznání ku vzpouře.

Bůh tedy-li zde na zemi vždy netrestá, vyžaduje toho jeho neskonale moudrost, aby hříšníka potrestal na onom světě. Rozum náš doznává nutnost odplaty a správně zajisté tak vyvozuje ze spravedlnosti, svatosti a moudrosti Boží. A kdyby nám nepřítel, třeba i ďábel, toto přesvědčení násilím vzíti chtěl, nedejme se, jsouce přesvědčeni, že by pak neposlušnost a odboj povstal proti světským i duchovním vrchnostem, že by pak svět byl sídlem nejhnusnějších nepravostí. A kdyby nás falešní svůdcové o odplatě posmrtné klamati chtěli, nevěřte, ale následujte vždy světla svého rozumu, zachovejte si přesvědčení, že jest odplaty. Zachováte-li si je, pak nikdy nezoufáte si, protože v naději budete, že Bůh po patřičně vykonaném pokání hříchy vám odpustí. Proto, bojte se Pána a trestů jeho a myšlenka tato chraňte vás před každým hříchem, byť i nejtajnějším. Důvěřujte v Boha, v jeho odplatu, neboť tak opásání budete nepřemožitelnou zmužilostí a svatou trpělivostí ve všech útrapách života vezdejšího. Amen.

Promluva na I. neděli adventní.

Vypracoval JAN TÝNSKÝ.

»Vězte, že nyní hodina jest, abychom ze sna povstali.« (K Řím. 13. 11.)

Starý rok církevní včerejším dnem ukončen. Patří již minulosti. Hodiny a dny téhož zmizely a nevrátí se více. A přece každý den, každá hodina byla částkou veliké milosti Boží, kterou Bůh určil nám ku spasení duše. Na každém okamžiku závisela celá dlouhá, vážná věčnost. Dnes, kdy starý církevní rok za námi a milostivé léto ukončeno, pozastavme se a tažme se sami sebe: Přispěl rok minulý něčím ku spáse naší? Či jsou někteří, kteří rok tak vážný prospali, nic nevykonavše, co by jim nebe zasloužilo? Jsou-li, pak již nejvyšší čas, aby uposlechli varujícího hlasu Církve, která dnes se sv. apoštolem Pavlem volá: *»Bratří, vězte, že hodina jest, abychom ze sna povstali. Noc předešla, den pak se přiblížil. Odvrzme tedy skutky temnosti a oblecme se v oděni světla . . . a oblecme se v Pána Ježíše Krista.«* Kéž by toto vážné napomenutí dnes rozlehlo se všude, kde minulý rok prožít byl ve stavu duševní vlažnosti a líknivosti k milosti Boží! Těm zvláště věnuji upřímná slova dnešní promluvy, těm dnes krátkými řádky vyličím duševní stav jich, aby poznavše neblahé postavení své, ze své náboženské vlažnosti se probudili a nastávající církevní rok zasvětili spáse své.

Vlažnost často zaměňuje se s netečností vůle a snahy k dobru. My lidé sestáváme z těla a z duše. Tělesnost naše následkem prvotného hříchu převahy dosáhla nad duši naší. Proto nedivno, že časem jakousi nechuť pocítujeme k povznesení mysli své k Bohu, k modlitbě, ku ctnosti. Cítíme se mnohdy tak připoutání k zemské hroudě, tak prosti všech vznešených snah, že nadšení pro věc Boží zdá se nám býti nepřístupno. Jest taková nálada duševní již vlažností? Nikoliv! Vlažnost v takových citech nestává, právě naopak v takovém stavu duševním máme se k Bohu povznést i prositi jej za útěchu, abychom se ke konání

ctností povznéstí mohli. Vlažnost postrádá vůbec vši snahy. Křesťanská snaha pak jest rozhodná a vážná žádost zcela oddaně Bohu žítí, jemu sloužiti a v službě té věci pro spásu svou vykonati. Snaha tato jest plamenem vůli oživujícím, která všechny překážky přemáhá, jež se jí v cestu staví. Když pak takové trvalé rozhodnutí oddati se službě Boží schází a člověk i sebe nepatrné těžkosti se léká a nechce pracovati pro slávu nebeskou, pak teprve jest ve stavu vlažnosti. Takový člověk nezřiká se služby Boží, on chce těžkých hříchů se chrániti, on chce povinnosti svého stavu konati, ale což více nad to jest, to nechce podniknouti. On léká se každé vážné práce, snahy po ctnosti a dokonalosti, kterážto snaha jest pravým uhelným kamenem křesťanského života. Přemáhání sama sebe, sebezapírání, odříkání, spokojenost s málem protiví se duši jeho.

Vlažný křesťan jest tak dlouho ctnostným, pokavád není těžkého pokušení proti ctnosti, tak dlouho trpěliv, pokavád nesnáze tohoto života jej neobtěžují, jest tak dlouho klidným, pokavád nikdo mu neodporuje, jest tak dlouho pokorným, pokavád pokoření nepocítí, ano jest i snaživým potud, pokud se mu nenaskytá příležitost, aby ve snaze své delší dobu vytrval. Vlažnost jest tedy nedostatkem velkomyslnosti a rozhodnosti vůle. Vlažnost jest leností, povrchností ve vykonávání povinností a ctností křesťanských. Kde vlažnost se zahnízdila, tam ctnosti není. Věčné pravdy náboženské již nepůsobí na duši, tam světské žádosti celou mysl a vůli ovládají, a jestliže pak někdy stíhne nepokoj duši, tu vlažný vymlouvá se, že hřích jeho jest maličkostí, že netřeba to tak přísně dbáti, že jest dosti času ze hříchů se káti a třeba později zadost učiniti. To, rozmilý posluchači, jest v krátkých cestách obrys vlažného křesťana, to jest zrcadlo jeho duševní, ve kterých nahlédli jsme, abychom viděli jeho smýšlení, žití, jednání.

Moji posluchači! Zijeme nyní v dobách velice smutných, ve kterých živá víra křesťanská mnoho zakoušeti a trpěti musí. Není divu, že mnozí lidé necení věčné pravdy tak, jak toho Bůh žádá. Ovšem vlažnost není tak těžkým hříchem, vlažný není ještě zatracen, ale nesmí se opomenouti, že právě tím stav jeho se stává nebezpečným, když na to spoléhaje, odkládá vybavení se z liknavosti na dobu příští. Tu třeba položiti si otázku, jak jeví se vlažnost ve světle věčné Pravdy. Zde odpověď krátká jest: »Oškliví se Bohu, jako hanba křesťanské duše, jako její zkáza, jejíž následky pro spasení nedozírnými státi se mohou. Vlažnost oškliví se Bohu, jak zřejmě praveno jest ve Zjevení sv. Jana *»Znám skutky tvé, a že nejsi ani studený ani horký: o bys studený byl aneb horký, ale že jsi vlažný a nejsi ani studený, ani horký, vyvrhnu tě z úst svých.«* (Zjev. 3, 15.) Co těmi slovy řečeno? Nic jiného, než že Bůh proti vlažným podobným citem se projevuje, jako nám ochutnání protivných pokrmů působí. Vlažný jest tedy skutky svými Bohu tak protivný, že jej nechce déle ve své blízkosti trpěti, nýbrž s ošklivostí a odporem jej odmítá. A to vším právem, neboť Bůh, jakožto Spasitel světa, chce, aby jej lidstvo neskonalou láskou milovalo, chce, aby lidem svým jako Cherubíny a Serafíny byl oslavován, milován, zbožňován. Veškeré tvorstvo jest všemohoucnosti jeho podrobno a touží bez prodlení s radostí vykonávati příkázání jeho. *»Bůh sesílá světlo,«* tak čteme u proroka Barucha, *»a ono jde, volá na ně a poslouchá ho s třesením. Hvězdy pak dávají světlo ve strážích svých a veselí se; zavolány rkou: Tu jsme a s veselostí svítí jemu, jenž je učinil. Ten jest Bůh náš a nebude vážen jiný proti němu.«* (Bar. 3, 33—36.) A tak v nebesích nekonečně shromážděny jsou zástupy duchů kolem trůnu jeho, očekávajice nejmenšího pokynutí, nemajíce pokoje ani ve dne ani v noci, prozpěvujice jemu chvalozpěvy na věky.

Vítež, to jest neunavná snaha, kterou viditelný a neviditelný svět chválí svého Tvůrce. A nyní porovnejte člověka vlažného a liknavého ke službě Boží, jemuž každá námaha zdá se býti obtížnou. Jak ošklivá to disharmonie ve velikém souzvuku tvorstva, kteréž Pána svého zývá. Porovnejte člověka, jenž stále kolísá, jsa v rozporu mezi věcí Boží a svých vlastních zájmů, mezi láskou Boží a sebeláskou. Komu z vás ještě není patrnó, že vlažnost oškliví se Bohu. — Privil jsem, že vlažnost jest hanbou křesťana. Na důkaz toho dovolávám se

slov samého Ježíše Krista řkoucího »*Oheň s nebe přišel jsem seslati a nechci nic jiného, než aby hořel.*« Dovolávám se samého Ježíše Krista, jehož srdce neúnavnou pílí vyhledávalo duši, aby ji zachránilo, ničeho nešetřilo, žádná námaha nebyla Mu obtížná, žádné utrpení za těžko, ano krev i život obětoval, aby duše spasil, chladnými srdci lidskými pohnul a jich lásku získal. A nebylo by to poputou vlažného křesťana, kdyby chladně a bezcitně takovou neskonalou láskou opovrhoval, křesťana, jenž přesvědčen jest, že lásce svého Spasitele děkuje, že od smrti věčné zachránil jej?

Co činiti máme, abychom se vlažnosti chránili? To praví nám dnešní Epištola apoštola Páně: »*Bratři, vězte, že hodina jest, abychom ze sna povstali.*« Těmito slovy započíná se rok církevní. Aby pak ještě tito vlažní a liknaví ze spánku a klidu svého vyrušení byli, sv. Církev v dnešním sv. Evangeliu líčí znamenání zkázy tohoto světa, jež poslednímu soudu předcházeti budou. »*A budou znamenání na slunci a na měsíci i na hvězdách a na zemi soužení národů pro bouři, hluku mořského a vlnobití, tak že schnouti budou lidé pro strach a pro očekávání těch věcí.*« (Luk. 21, 25.) V pravdě zdá se nám, jakoby již vesmír ve stěžejích svých rozvíklán byl a my výstražně napomínání jsme na poslední okamžiky tohoto světa: na příští soud a věčnou odplatu.

Milí posluchači! Abychom se zbavili vši liknavosti ve víře, vybavme sobě vždy poslední okamžiky tohoto světa a jsem přesvědčen, že v hlubinách duše své budeme též zbaveni vlažnosti náboženské. Sv. Jeroným snahu svou pro věc Boží povzbuzoval tím, že si představoval znění trub při posledním soudu, že sobě dnem i nocí opakoval heslo »*Vstaňte mrtví k soudu.*« A sv. Aloisius neustále kladl sobě otázku: »*Co mi to prospěje pro věčnost.*« Ano, tuto otázku mějme často na mysli. »*Co vše jsem vykonal — prospěje mi to pro věčnost?*« A odpoví-li nám svědomí, že při veškerém konání svém i na věčnost jsme myslili, pak nebude marné napomenutí sv. apoštola národů »*Bratři, vězte, že nyní hodina jest, abychom ze sna povstali.*« Amen.

❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧

Z Katechetského spolku. První výborová schůze po letošní valné hromadě konala se v neděli dne 29. září t. r. v místnostech Katol. Besedy. Přítomni byli členové výboru a náhradníci: koll. Balcar, Halbich, Kobosil, Pešek, Rotta, Strnad, Šmejkal, Žák a Žundálek. Omluvili se koll. Královec, Kulhánek a Sedlák. Předseda sp. kol. Em. Žák přivítal nové členy výboru i náhradníky, a vyzval je, aby dle sil svých spolupůsobili ku prospěchu spolku a zlepšení poměrů stavu katechetského, což tito slíbili. Po vyřízení vnitřních záležitostí spolkových jednáno bylo opětně o změně stanov, a příslušné dotazy byly zodpověděny. Taktéž bylo promlouváno o doplnku církevního dějepisu a pomocných knihách. Předseda oznámil, že vdp. prof. msgr. Jan Drozd jako vzácný příznivce spolku složil 60 K jako člen zakládající. S povděkem přijato na vědomí. Po té přikročeno bylo k volbám. V uznání zásluh o spolek byl koll. Em. Žák opětně zvolen předsedou, koll. Jos. Kobosil opět místopředsedou, koll. Fr. Žundálek jednatelem, koll. Fr. Halbich pokladníkem a koll. Jan Šmejkal knihovníkem.

Redaktorství »Přílohy Katechetské« se kol. Šmejkal pro přílišnou vzdálenost od tiskárny vzdal, a proto svěřeno řízení její od 1. ledna příštího roku koll. Žundálkovi, býv. chefredaktoru »Katol. Listů.« Vážná debata rozptýla se za účasti všech členův o úpravě katechetských platů. Bylo souhlasně přijato, že spolek uznává sice částečné zlepšení hmotného stavu katechetův, avšak že je třeba dále pracovati na započaté dráze. Byl akceptován návrh, aby léta v duchovní správě strávená byla vpočítána do služební doby katechetské, poněvadž ve skutečnosti nestává valného rozdílu mezi knězem v duchovní správě a katechetou, kteří oba pracují ve školách. Bylo pak poukázáno na Slezsko, kde se katechetům počítají léta duchovní správy až do pěti let. Koll. Strnad vřele se ujal katechetův obecných škol, kteří novou úpravou platů budou o 200 zl. míti menší služné nežli katecheté měšťanských škol, ač předběžná studia a kvalifikace jsou na mnoze stejny. — Příští schůzi usneseno konati před zasedáním sněmu království Českého a vypracovati příslušné petice.

KATECHETSKÁ PŘÍLOHA

» VYCHOVATELE «

Ročník IV * Číslo 12.

Rediguje JAN ŠMEJKAL.

Cíl výchovy a cesta k němu.

Píše JAN z HORY.

(Dokončení.)

Ad. Pojímajíc cíl výchovy, jak svrchu vyvinuto, můžeme snadno označiti pozitivní obsah lidského ustavení. Jest to víra, naděje a láska. Dle tohoto názoru vynikne ideál mravnosti ovšem jinak než označen dle idejí Herbartových

Ctnost Ovoce ctnosti, jehož se výchova domoci má:

Víra	Pravá Bohopocta, <i>křesťanská opatrnost a moudrost</i> ;												
Naděje	Nebeský smysl, <i>křesťanská skromnost</i> , dětinná bázeň, křesťanská trpělivost, stálost, <i>křesťanská udatnost</i> , (mučeníctví);												
Láska	1. Láska k Bohu, křesťanská Bohopocta, kochání se v Bohu, dětinná úcta k Bohu, poslušnost, vděčnost, horlení pro čest Boží, touha po Bohu a důvěra v Boha;												
	2. Láska k sobě, křesťanská sebeláska												
	<table border="0" style="margin-left: 200px;"> <tr> <td rowspan="3" style="font-size: 3em; vertical-align: middle;">}</td> <td>a) zachování sebe sama:</td> </tr> <tr> <td> α) duše se všemi vlohami,</td> </tr> <tr> <td> β) těla,</td> </tr> <tr> <td></td> <td> γ) cti,</td> </tr> <tr> <td></td> <td> δ) pozemských statkův,</td> </tr> <tr> <td></td> <td>b) mravní zdokonalení sebe sama,</td> </tr> <tr> <td></td> <td>c) opatrnost, střídmost, cudnost, stydlivost a p.</td> </tr> </table>	}	a) zachování sebe sama:	α) duše se všemi vlohami,	β) těla,		γ) cti,		δ) pozemských statkův,		b) mravní zdokonalení sebe sama,		c) opatrnost, střídmost, cudnost, stydlivost a p.
}	a) zachování sebe sama:												
	α) duše se všemi vlohami,												
	β) těla,												
	γ) cti,												
	δ) pozemských statkův,												
	b) mravní zdokonalení sebe sama,												
	c) opatrnost, střídmost, cudnost, stydlivost a p.												
Láska k bližnímu	<table border="0" style="margin-left: 200px;"> <tr> <td rowspan="2" style="font-size: 3em; vertical-align: middle;">}</td> <td>a) milosrdenství pro duši i tělo,</td> </tr> <tr> <td>b) <i>spravedlnost</i>, dětinná úcta k rodičům a jejich náměstkům, vlastimilovnost, poslušnost. pravdomluvnost, vděčnost, pokora, vlídnost a p.</td> </tr> </table>	}	a) milosrdenství pro duši i tělo,	b) <i>spravedlnost</i> , dětinná úcta k rodičům a jejich náměstkům, vlastimilovnost, poslušnost. pravdomluvnost, vděčnost, pokora, vlídnost a p.									
}	a) milosrdenství pro duši i tělo,												
	b) <i>spravedlnost</i> , dětinná úcta k rodičům a jejich náměstkům, vlastimilovnost, poslušnost. pravdomluvnost, vděčnost, pokora, vlídnost a p.												

4. Povinnosti vzhledem na tvorstvo Rozumně tvorův užívati.

V září těchto ctností zříme ideál mravnosti, jenž založen na víře, naději a lásce. A ideál ten uskutečněn v životě Boha — člověka — Jezu Krista. Odtud v životě Jezu Krista vidí katolický vychovatel vzor, k němuž směřovati má a konkrétně stanoví si cíl výchovy veškeré *Vychovej dítě ku podobnosti a následování Ježíše Krista*. Cíl tento jest úplně *jasný, vznešený a zcela jistý*.

Jest úplně *jasný*, neboť znázorněn jest v životě Kristově; jest *vznešený*, jelikož nemůže býti ni pro vychovatele ni pro chovance úkolu lepšího; jest

konečně zcela **jisty**, poněvadž spočívá na autoritě Ducha sv., jenž rukou Pavlovou napsati kázal: »Buďtež následovníci Boží.« (Ef. 5, 1.)

Ad. 3. Co plyne ze všeho, což posud napsáno? Nutný doplněk k odstavci třetímu: *Vychování budiž náboženské*. Náboženství jeví se tu jako *znak podstatný* v dobré výchově. Nastane ovšem otázka, *které náboženství?*

Dr. Lindner snaží se věc vystihnouti a rozřešiti, když napsal: Vychování má býti *přiměřeno náboženským náhledům a citům času* t. j. chovanec má býti vychován v oněch náboženských představách a způsobách, v kterých *vzdělanější a pokročilejší část národu* ukojení potřeby náboženské vyhledává.

Zde velmi nesnadno jest něco jasného si vybrati. Dr. Lindner si představuje náboženství jako dámskou modu, jež co chvíli se mění. Dr. Lindner nepřímou prohlašuje a zastává »Cujus regio, ejus religio« a konec konců — přesně vzato — přece nenapsal, co asi napsati chtěl. Chtěl asi zastávati náboženské názory tak zvané naší intelligence, třebaš řekneme, náboženské názory **své** — tím ovšem činíme panu spisovateli velikou čest, když jej na vzor stavíme — tedy náboženským názorům paně Lindnerovým mělo by býti přiměřeno vychování mládeže. A jaké jsou náboženské názory Lindnerovy? Čti svrchu uvedená místa a máš odpověď, jakou podává sám. Než nešířme slov o věci všem známé a postupme o krok dále.

Dr. Lindner za normu podává *vzdělanější a pokročilejší část národa*. Jistě nemyslil na učící církve a přece to napsal.

Potřebují-li rady lékařské, jdu k mužů, jenž jest ve vědě lékařské — *vzdělanější a pokročilejší* nade mne. Jeho rada mi vodítkem. Či snad půjdu k redaktoru nějakého svobodomyšlného listu, jenž se má za repraesentanta vzdělanosti a pokroku? — Sotva! — Hudební skladatel jakýs věnoval mi skladbu. Chci poznati pravou cenu její. Ani tu není mi platný muž sebe *vzdělanější a pokročilejší*, není-li zároveň výtečným hudebníkem.

Co tím chceme říci? Jako v lékařství a v hudbě jen odborník může míti hlas rozhodující, tak tomu i v náboženství. A jako směšným by se činil, kdož jsa laik v lékařství neb v hudbě, od odborníka vzdělaného by se vynášel, tak směšným býti musí i ten, kdo totéž osobuje v názvech náboženských. *Ve věcech náboženských činitelem nade všechny ostatní vzdělanějším a pokročilejším jest církev učící* — nuže, prosím, dejte všem volnost a příležitost, aby mohli vychování býti v oněch náboženských představách a způsobách, ve kterých *vzdělanější a pokročilejší část národu* (církev učící!) ukojení potřeby náboženské vyhledává; toť, prosím, slovo paně Lindnerovo. Kéž titelů jeho, vyplní jeho odkaz! Kéž jemu dobře rozumí!

Ad. 4. *Cíl výchově* vyřčen.

Positivní obsah ručení lidského dán.

Hlavní zásada vyslovena »*Vychování budiž náboženské*«. Z té příčiny třeba, by vychovatelství dbalo kromě prostředků přirozených i prostředků církevních. Přehled obou dostačí:

Prostředky vychovávací

1. přirozené

- a) příklad,
- b) poučení,
- c) příkaz a zákaz,
- d) návyk,
- e) odměna a trest.

2. církevní

- a) časté a hodné přijímání svatých svátostí,
- b) bohoslužba katolická

Týmž pak bude provanuta nauka o methodách. V této příčině poučení zvláště jest si přát, aby při »methodě vyučování« *dbáno důvodův a pohnutek náboženských.*

Za nejvyšší *důvod* platíž dětem *vůle Boží.* Nejsvětější a nejčistší *pohnutkou* staniž se *láska k Bohu a ke Kristu.* V přehledě nauka o důvodech jest:

Důvody	{	a) zavazující, (vůle Boží)	{	1. přirozené	{	α) fysické (zdraví)
		b) povzbuzující = pohnutky (láska k Bohu a Kristu)		2. ze zjevení.		β) morální (ctnost)

Poznámka: Krásně v té příčině poznamenává Dr. Cornel Krieg ve svém díle: »Lehrbuch der Pädagogik« (Paderborn, 1893) na str. 186.: »Denn ein zweifeches Buch hat Gott vor dem Geiste aufgeschlagen, *das Buch der Natur* und des natürlichen Lebens, und *das Buch der Übernatur* (Bibel); dort wie hier sind *Thaten Gottes* verzeichnet: das Weltall verkündigt das *natürliche* Ewangelium und enthält die natürliche Dogmatik. In beiden Büchern redet Gottes mächtige Stimme zum Herzen, und da für die Entwicklung, Ausbildung und Stärke des religiösen Simens die Weckung der religiösen Gefühle oben entsteht, gewinnt gerade dieses Bildungsmittel so hohen Wert.«

Ad 5. Běh denního života učí: Čím vznešenější osoba, tím obtížnější příchod k ní, tím vzácnější bývá i ten, jenž nás k audienci uvádí. Proto vyneseny a vážený jest stav vychovatelův a učitelův, an uvádí svěřence až před trůn Pána nejvyššího Boha. Proto již u Isaiáše proroka (52, 7) čteme významné vyrčení Ducha sv.: »O jak jsou krásné na horách nohy zvěstujícího a kázícího pokoj; zvěstujícího dobré, kázícího spasení, řkoucího Sionu: »Kralovati bude Bůh tvůj!« Ký div, že i veliký učitel a vychovatel sv. Pavel v listě k Římanům (10, 15) opakuje »Jak krásné jim nohy zvěstujících pokoj, zvěstujících dobré věci.« V duchu tom jedná každý katolík, váží si svého vychovatele, jej ctí a miluje. Jak mýlil by se, kdyby se kdos opovážil tvrditi, že katolík by chtěl zlehčovati učitele a vychovatele *dobrého.* Jednal by tím proti jasnému slovu Božímu. Již s tohoto stanoviska jest vzájemnost učitelstva s kněžstvem žádoucná. By tak státi se *téměř musilo,* budiž dbáno slov Lindnerových: »*Důkladné* vědomosti, *šlechtné* mravní smýšlení, láska k povolání učitelskému a vědomí o důležitosti tohoto povolání jsou ony osobní vlastnosti, na kterých autorita učitelova spočívá.«

Ano *důkladné vědomosti,* nikdy však polovičaté a nedokázané domněnky, nás poučí, kde jest pravda; *šlechtné* mravní smýšlení, jež skutkem se jeví, postaví vychovatele na »povýšené místo« před dětmi i dospělými; láska k povolání stane se zdrojem a podnětem k vlastnímu sebevzdělání, bychom nepřijímali leda-bylých názorů cizích, o jichž pravdivosti jsme se dříve nepřesvědčili; konečně vědomí o důležitosti našeho povolání bude nám pobídkou, bychom působili svorně a jednomyslně, k jednomu a témuž cíli, — bychom vychováli svědomité následovníky Krista Ježíše a poctivé i snaživé občany svému milému království českému. To budiž naším heslem, naší snahou, již žehnej Hospodin!

* * *

Několik podáno poznámek, jak třeba pojímati cíl výchovy a cestu k němu. Uvedouce přiměřené ony pokyny v život naplníme *pravdivě a dokonale* § 1. zákona říšského ze dne 14. května 1869, jenž si přeje, by dítky ve *mravnosti a nábožnosti* byly vychovány. Proto kdož dobré vůle jsi, čti, zkoumej a dle poznané pravdy jedné Bohu k oslavě a národu ku prospěchu!

Promluva na svátek Neposkvrněného Početí P. Marie.

(II. neděle adventní.)

»Raduje radovali se budu v Hospodinu a plesali bude duše má v Bohu mém; nebo oblekl mne v roucho spasení a oděvem spravedlnosti přioděl mne jako ženicha, okrášleného korunou a jako nevěstu zdobenou záporami svými.«

Is. 61, 10.

»Vyvyšovali Tě budu Hospodine, nebo přijal jsi mne a nedals plesali nepřítelům nade mnou.«

Žalm 29, 2.

Těmito slovy z proroka Isaiáše a ze žalmu počíná dnešní sváteční den. Těmito slovy modlí se kněz na počátku mše svaté, vyzýváje zázračnou milost, kterou Pán světu způsobil v okamžiku, kdy Pannu neposkvrněnou v život tento povolal. Ano, raduj se a vesel se neposkvrněně počatá Panno Maria, neboť máš k tomu zajisté příčinu, povýšena jsouc nade všechny pozemšťany, jak již o Tobě praveno žalmistou Páně *»Spanilá's tvářností nad syny lidské«*, raduj se, neboť neposkvrněně tvé početí nade vše velikým darem Božím, kterým Tebe Bůh oslavil. A budu-li dnes s tohoto hlediska na Tebe, Panno, při promluvě své patřiti, lásku a úctu k Tobě v nás rozmnož a pros za nás.

Milost neposkvrněnu býti počatu, jest jediná milost, kterou Panna Maria jediné honositi se může. Z té příčiny dnešní církevní modlitby prodchnuty jsou prosbou, aby Bůh rány hříchu dědičného v nás zahojil, před kterouž vinou P. Maria uchráněna byla. Svati otcové tuto událost předobrazenu býti vidí v soudci Gedeonu. Gedeon totiž, jehož Bůh za ochránce lidu svého určil, vyprosil sobě znamení, že skutečně Bůh vysvoboditi chce Israele z rukou nepřátel. Řekl totiž Bohu: *»že položí rouno vlny na humně; bude-li rosa tolika na rouně a na vsí zemi sucho«*, že pozná, že Bůh vysvoboditi chce lid svůj. A stalo se tak a vyplněno jest i přání druhé: *»aby vše kolkolem rosou skropeno bylo, rouno pak beráncí suché bylo.«* Všichni my, potomci jsouce Adamovými, rosou hříchu skropeni jsme, Maria jediné zůstala neporušena. My všichni přicházíme na svět mrtví pro nebe, jediné Panna Maria při svém narození rosou skropena jest, aby plna byla milostí. Všichni lidé trestu božímu propadli, jediné Panna Maria z něho vyňata jest. Ona jest novozákonní Esther. Byl zákon u dvora krále Assuerusa, aby pod heslem smrti nikdo ke králi nepřicházel, kdo by dříve ohlášen nebyl. A přece Esther se toho odvážila, aby národ svůj zachránila. Našla milost před královským Majestátem a on pravil k ní: *»Neboj se Esther, nemáš zemřítí, neboť zákon sdělán pro jiné, nikoliv pro Tebe.«* (Esth. 15, 13.)

V loretánské litanii k matce Boží voláme *»Archo úmluvy«*. A vším právem, neboť jako archa úmluvy zdělána byla ze dřeva zkáže nepodléhajícího i Panna Maria zbavena jest hříchu, zbavena jest porušení. Zkáza, která zasáhla hříchem Adamovým celý svět, nedotkla se Marie, kteráž v této záplavě hříchu stojí jako hořící keř, jehož Mojžíš byl spatřil, aniž by oheň jej strávil. Takými předobrazy Duch svatý již v St. Zákoně určuje veliký význam neposkvrněného početí Panny Marie. Panna Maria jest jedinou bílou lilii mezi trny: *»Jako lilium mezi trním, tak jest přítelkyně má mezi dcerami,«* pěje Šalomoun v písni všech písní. (2, 2.)

»Podivuhodný jest Bůh ve svatých svých,« volá žalmista Páně (67, 36). V pravdě tak jest. Zázraky milosti působil po všechny doby na nich, ale bez

hříchu počatu býti, vyznamenal jediné matku svou. Svého předchůdce nazývá Spasitel největším mužem, který ze ženy zrozen byl (Mat. 11, 11), ale Jan v hříchu počat byl, ač při navštívení Panny Marie dříve narozen byl pro nebe než pro tuto zemi. Jedině Panna Maria neposkvrněnu býti počatu vyznamenána nade všemi potomky Adamovými. A tudíž nedivno, že Církev svatá toho si vědoma od pradávných dob, milost tuto předmětem zvláštní úcty činí. Kdožby spočítal ony zbožné spolky, družstva, řády, které na praporcích svých obraz neposkvrněného početí Panny Marie za znak mají? Kdožby znal všechny ony kostely a kaple, které obrazem Neposkvrněného početí ozdobeny, kdož by zčetl ony oltáře, které zasvěceny jsou tomuto svatému tajemství? Za našich dnů tajemství toto článkem víry prohlášeno zásluhou papeže Pia IX. dne 8. prosince 1854.

»*Slavné věci praveny jsou o Tobě, Maria,*« tak modlí se dnes Církev svatá. Vskutku zdaž slavněji o Tobě Maria mluveno býti může, než když řekne se, že bez hříchu prvotného přišla jsi na svět ozdobena posvěcující milostí Boží. A tato posvěcující milost Boží byla tak působivá, že Církev nerozpakuje se pronéstí o Panně Marii slova proroka Isaiáše: »*Raduje radovati se budu v Hospodínu a plesati bude duše má v Bohu mém nebo oblekl mne v roucho spasení a oděvem spravedlnosti přioděl mne jako nevěstu zdobenou záporami svými*«, že Církev nerozpakuje se k Panně Marii vztahovati slova žalmisty Páně »*Základové její jsou na horách svatých*« t. j. počátky její svátosti byly tak veliké, že žádný svatý svatosti jí nepředčil, ani tenkrát ne, když po celý život stkvěl se ctností a dobrými skutky. Vzpomeňme si na velikány světce různých století, sv. Pavla, sv. Jana, sv. Františka Xav., jakých velikých milostí si získali pro neobyčejné ctnosti své. A přece Panna Maria povýšena jest nade všechny, neboť tak opět praví žalmista Páně (86, 2). »*Miluje Pán brány Sionu nade všechny stany Jakubovy.*«

Neposkvrněné početí Panny Marie jest tedy veliká, zázračná milost, kterou Bůh jí propůjčil. Vizme jen důsledek milosti té.

Panna Maria prosta jest zlých žádostí, prosta jest i hříchu osobního. Ani stín, ani dech nejmenšího hříchu, tuto nejčistší duši Matky Boží nezkalil. Vůle její zakotvena jest jen v dobrém, tak že hřích nemožným se jí stává. Panna Maria není nucena zemřítí. Ona sice zemřela, ale nikoliv z nutnosti, nýbrž ze svobodné vůle. Smrt na tento svět přišla následkem hříchu dědičného. To jest ten poslední, ale trpký plod, který nám strom hříchu přinesl. A jako hřích v žádné podobě Marie se nedotkl, tak také smrt jako následek hříchu u ní nenastoupila se svými průvodčími jako nemoci, hrůza, strach, které jen ono tělo provází, které hříchu slouží. Láska a touha po božském jejím Synu rozrušila svazky vízící tělo a duši Panny Marie. Její nejčistší tělo do hrobu uloženo, ale dech hříchu nedotekl se jeho. Hniloba a spráchnivění vzdáleno bylo od hrobu Matky Boží, tak jako vzdáleno jest od hrobu Syna jejího. Hrob její stává se slavným, neboť po krátkém odpočnutí tělo její na nebe vzato a s duší opět jest spojeno. A tak i zde Matka Boží jako při neposkvrněném početí svém tak i při nanebevzetí svém vyznamenána jest nade všechny smrtelníky, takže oprávněna jest Církev užití slov prorokových, které já na počátku promluvy své jsem uvedl, oprávněna jest tuto milost neposkvrněné býti počatu učiniti podkladem dnešní slavnosti.

A tak, vy draží, vyproste si na přímlovu rodičky Boží od Boha nejdražší poklady t. j. čisté, neposkvrněné srdce, neboť to jest to jediné, co před Bohem

zjednává nám odpuštění hříchu, kteréž abychom na Pánu Bohu si vyprosili, vybízi nás i posvátný čas adventní, ve kterýž svátek tento padá. Budete-li prosti hříchu, prostě tu Pannu Marii slovy písně :

»Prosiž za mne, aby na mne ráčil Pán svůj ohled míti,
zabraň vrahu, arcivrahu, koukol mně do srdce vsíti.« Amen.

Š

Promluva na III. neděli adventní.

Napsal EM. ŽÁK.

V dějinách národů povstávají ob čas mužové, kteří dávají ráz celé době. Stojíce nedostihle vysoko duchem a rozhodností svojí nad celé zástupy, jsou učitelé a vůdci lidu. A jakkoli vyšli snad z chudých chaloupek, rodu nízkého, povznesli se skutky svými tak, že lid zasypává je svojí úctou a oddaností a slov jich jest poslušen jako rozkazů královských.

Takovým byl v národě židovském Mojžíš v době, kdy Israel úpěl v porobě egyptských Faraonů, Eliáš za dnů modlářského krále Achaba a posléze velký Jan Křtitel, poslední a největší prorok, prstem ukazující na přicházejícího, zaslíbeného Vykupitele. — Z nitra pouště sv. Jan, prostý eremita, ovládá všechen lid israelský. Nevychází vstříc lidu, jako činili prorokové, — ale lid sám hrne se za ním. Věštecké slovo jeho pudí lid k němu, přísnost života učinila z něho v mysl posluchačů bytost skoro nadlidskou.

Pověst o něm rozechvěla celým Jerusalemem, že sama vysoká rada židovská, úřední strážkyně zákona Božího a podání otcovských, posílá k němu poselstvo s otázkou: *»Ty kdo jsi? Co pravíš sám o sobě, abychom odpověď dali těm, kteří nás poslali.«*

1. Jako utrpení, tak zajisté i sláva, chvála lidu jest zkušebným kamenem velikosti a mravní dokonalosti člověka. Nic tak neopouje a neoslňuje člověka jako naděje v bohatství a slávu. Toť jsou nejnebezpečnější lákadla a svůdkyně s cesty pravdy a poctivosti.

Slavný řečník řecký Demosthenes ohnivými slovy rozněcoval Athéňany, aby nepoddávali se vládě chtivému macedonskému králi Alexandrovi. Dlouho udržoval národ v nadšení pro jeho samostatnost a v odporu proti vtírajícímu se Alexandrovi. Tu však přišel kdys k němu návštěvou jeden z přátel Alexandrových, jménem Harpalos. Obdivoval se slavnému řečníku a odcházejce, zůstavil na jeho stole drahocný pohár a v něm 20 talentů, t. j. asi 40.000 našich peněz. A Demosthenes — dar ten přijal, neodmítl. Nebouřil již v řečech svých proti Alexandrovi a ten za krátký čas stal se pánem nad celým Řeckem. Věhlasný Demosthenes, dav se uplatiti mrzským zlatem, sřítíl se s výše své slávy.

Zcela jinak zachovává se veliký prorok na poušti, sv. Jan. Kolik odměny sliboval mu Herodes, vládce v Galilei, aby přehlédl jeho hřích a veřejně jej nekáral před tváří lidu? *»Měkkým rouchem oděn, bydlil by zajisté v domě královském,«* jak sám Spasitel v Evangeliu minulé neděle praví, kdyby dal se zaslepiti a uplatiti. A dnes? Poselstvo z hlavního města přichází k němu na poušť a táže se ho: *»Kým pravíš se býti?«* Klade mu téměř v ústa, aby se prohlásil Kristem, Eliášem neb Božím prorokem, a lid s jáсотem odvede jej v Jerusalemem

jako svého Messiáše. Jaký tu opět vzácný a významný okamžik pro toho, kdo slávy hledá. — A co činí sv. Jan? Odmítá od sebe všechnu chválu, nenazývá se tím, kým není, ač lid za takového jej má a v pokoře své zve se pouze hlasem, »*hlasem volajícím na poušti*«. A poukazuje již na Spasitele blížícího se, dí o sobě, že není ani hoden rozvázati řeménků u obuvi jeho. Jaká to síla ducha, která nedá svěsti lichocením a sliby! Jak hluboká to pokora, ve které sv. Jan nemá se za hodna i nejnížší služby prokázati Ježíši Kristu!

2. Nedati se získat a svěsti s dráhy pravdy a poctivosti ani sliby, ani zlatem, ani pochlebováním, toť věru těžká zkouška života. Toť pokušení tím nebezpečnější, čím více sláva a bohatství člověka lákají. Věci pozemské, sláva, nádhera, bohatství jsou vedle slov písmá sv. »*pokusením duší lidských a pastí nohám nesmyslných*«. (Moudr. 14. 11.)

Kolik lidí v nich jako v osidle se chytilo a ztratilo svoji čest, své dobré jméno a poctivost. A byli to lidé nejmoudřejší, vzorové dokonalosti v mladosti své, kterým sláva, bohatství bylo kamenem úrazu a příčinou jejich pádu. — Vzpomeňme prvního krále israelského Saula, který zpyšněv, opustil cesty Boží, klesal, stal se konečně trudnomyslným, až konečně sám vlastní rukou utrativ život svůj, poskvrnil tak památku svoji hříchem nejhorším. Vzpomeňme na Šalamouna, který vedle slov písmá sv. slavně sice počal kralovati, ale pýchou opojen, zapomněl Hospodina, Boha svého, zapomněl i bezúhonné mladosti své a dal se svěsti k modloslužbě. Slavný byl jeho počátek, ale špatný konec života jeho.

Život člověka jest cestou, na které při každém kroku setkáváš se s pokušením. Proto život náš v křesťanském slova smyslu jest bojem proti pokušení, jest zkouškou, těžkou zkouškou, ve které každý z nás má se rozhodovati, buď pro Boha a věčnou svoji blaženost, aneb bez Boha pro věčné zavržení a vyhoštění od blaživého patření v Jeho tvář.

Když jeden starověký mudrc otázan byl, které lodě na moři jsou nejbezpečnější, odpověděl: »Na moři nejsou žádné lodě bezpečny; bezpečny jsou jen ony, které v přístavu již zakotvily.« Byla to zajisté odpověď, jaká mudrci, učitelé lidu, přísluší. Na moři může se stroskotati loď největší a nejlépe zbudovaná právě tak jako malá, vratká kocábka. A rovněž člověk nejvíce vzdělaný a učený může právě tak klesnouti jako nejsprostší. Štasten jedině ten, kdo v bouři života byl bdělým vůdcem lodi své a opatrně se vyhnul všem skalinám, jež záhubou mu hrozily.

Sv. Jan, poslední prorok, největší mezi syny liskými, jak sám Spasitel o něm svědectví vydává, jest tak všem lidem největším a památný vzorem vytrvalosti, hrdinného odporu proti všemu pochlebování a lákadlům, jež s pravé cesty člověka svěsti mohou. Jest vedle slov písmá sv. »*svíce hořící a svítící*« všemu lidu. (Jan 5, 35.)

Na cestě života svého, který vám nadejde teprve v celé skutečnosti tehda, až dospějete a opustíte školu i dům, vyjdete z rukou svých rodičů a učitelů, nedejte se nikdy svěsti s pravé cesty ni pochlebováním lidí vám lichotících, ni leskem zlata a domnělého blahobytu. Hleďte uchovati svědomí své čisté, pověst svoji bez úhony po všechen život svůj, aby lidé mohli o vás dobré svědectví vydati a slova Spasitelova: »*Kdo vytrvá až do konce, spasen bude*,« byla vám zárukou věčné blaženosti v nebesích. Amen.

Promluva na IV. neděli adventní.

Spracoval J. TÝNSKÝ.

»Připravujte cestu Páně . . . «
Luk. 3., 4.

Svatý, milostiplný čas adventní blíží se ke svému konci. Jest již poslední, čtvrtá neděle zobrazující čtvrté tisíciletí, ve kterém národově toužebně očekávali toho, který by pokolení lidskému přinesl pravdu, pokoj a smíření. Čím bližší den okouzlující lidstvo a svět, tím kratší doba, která nás dělí od oné památné hodiňy, kdy »*Slovo tělem učiněno jest, aby přebývalo mezi námi.*« Tím také důtklivěji zní napomínání Církve, abychom Pána a Spasitele přijali a cestu Jemu do srdce svého připravili. Jestif zvykem v Církvi svaté, že 17 prosincem počínaje při nešporách svých před chvalozpěvem Marianským »Velebí duše má Hospodina« modlí se sedm předzpěvů zvaných antifon, ve kterých připomíná nám touhyplnou žádost spravedlivých St. Zákona, aby spatřili Messiáše v tváři v tvář. — »*O moudrosti!*«, tak počíná první předzpěv, »o moudrosti, kteráž vycházíš z úst Nejvyššího, saháš od jednoho konce až ke druhému, kteráž vše řídíš silou, přijdiž učiti nás cesty moudrosti«. — »*O pane!*«, tak počíná opět druhý předzpěv; »o Bože, vůdče Israelitů, který jsi se Mojžíšovi zjevil v hořícím keři a jemu na Sinai zákon dal, přijdiž a rozevři rámě své, abys nás zachránil!« — »*O kořeni Jesse!*«, tak zní třetí předzpěv; »který jsi zasazen byl pro znamení národů, před kterým králové kořice se oněmí, jemuž národově prosby své přednášeti budou, přijdiž nás spasit, neprodlevej přijíti! — »*O klíči Davidův!*«, tak počíná čtvrtý; »žezlo domu Israelského přijdiž a vysvoboď ze žaláře spoutaného člověka, vězícího v temnotách a ve stínu smrti!« — »*O východe věčného světa!*«, tak počíná pátý; »slunce spravedlnosti přijdiž a osvěť ony, kteří truchlí ve stínu smrti!« — »*O králi kráľův*, který jsi uhelným kamenem a přetřhlš oponu chrámovou, přijdiž a osvoboď člověka, kteréhož stvořil jsi z prachu země!« — »*O Emaneli!*«, tak poslední počíná předzpěv; »králi a zákonodárce náš, který jsi očekávání národů a Spasiteli jich, přijď a vykup nás, o Pane Bože náš!« —

Vhodně tedy připadá slavnost narození Páně do přítomné vánoční doby, kdy krátké a tmavé jsou dny, kdy příroda spí, ale brzy nastane obrat a vždy ve větším a větším kruhu slunce zasvitne, tvorstvo zbudí se ze zimního spánku, a pozvolně procitne k novému životu, ke světlu, k síle a k oslavení. A rovněž tak, jako jitřenka jest předzvěstí východu slunce i pro lidstvo objevila se duševní hvězda na nebi, která v brzku ohlásila východ slunce — Ježíše Krista.

Kdo jest tato významná hvězda? Známe ji všichni. Jest to Jan—předchůdce Páně. On jest poslední z dlouhé řady proroků, kteří vždy jasněji a význačněji přichod Spasitelův prorokovali. On jest jaksi mezníkem dvou důležitých dob veškerého lidstva. Nazývá sebe »*hlaseem volajícího na poušti*«, aby vyzval oučastníky své, by připravili cestu Pánu. Již po třetí vidíme jej v této době adventní. O druhé neděli seznali jsme jej, jako muže pevného přesvědčení a neoblomné pravdy-milovnosti; a třetí neděli, vyzývá nás ku poznání sebe samých; a nyní vystupuje, aby připravoval cestu Messiáši, který již 30 let uprostřed národa svého žil nepoznan a skryt ve svém zátíší, uprostřed onoho národa, jemuž měl býti uhelným kamenem spásy, jehož nejprve měl osvoboditi a pro říši svou připraviti, pro něhož od Otce svého byl poslán. Církev svatá proto tak častokrátě nám

v této době předvádí Jana kazatele na poušti, abychom době adventní spásu svou vyhledávali a proto též Jan jest vzorem sebezapírání, zbožnosti a kajicnosti Odtud ono důtklivé volání: *»Připravujte cestu Páně«.*

Jak před příchodem jeho máme se připravit? Když kníže pozemské své poddané navštíví miní, jakých tu příprav ku slávnému přijetí! Jak závodí mladík a stařec, boháč i chudák, aby ku stkvělému přijetí řídké slavnosti nějak přispěl. A přece návštěva taková neplatí jednotlivci, nýbrž celému národu, nikoliv jednotlivému domu, nýbrž celému městu a kraji. Jednotlivce uprostřed velikého vzrušení zmizí tak jako kapka v širošířím moři. Za jak velkou počtu se to považuje, když pozemský vládce se sníží a vstoupí pod střechem svého poddaného, když poddaný svého Pána a vládce přijati může, aby ho pohostil.

Jak tedy my máme se připravit na příchod Syna všemohoucího Boha? Čeho k tomu zapotřebí, to může dobře vykonati i ten nejneopatrnější, nejchudší při opravdové, upřímné vůli. Jan, předchůdce Páně, sám v dnešním Evangeliu to zjevuje, aby každému z nás to známo bylo, aby nikdo z nás pro nevědomost nemohl se omlouvat: *»Přímé čiňte stezky jeho; každé údolí bude vyplněno a pahrbek bude ponížen a křivá místa budou vzpřímena a ostrá budou cestami rovnými.«*

»Každé údolí má býti vyplněno.« Ano! Opuštěné, škodlivým dechem smyslnosti pokryté nížiny, naplniti se mají čistotou srdce, všechna údolí mravní slabostí, nepravé pokory, zoufalosti na dobrotu a spavedlivost Boží mají býti opuštěna a srdce naplněno zmužilostí a pevnou důvěrou v Boha. — *»Každý pahrbek budiž ponížen.«* Snesež hory pýchy, nesmyslného povyšování se nad jiné. Zdalíž pak vrcholky vysokých hor nejsou prázdné, holé, neúrodné, leda snad pokryty zakrsalým rostlinstvem, zakrnělým, vyprahlým mechem? A věztež, že takové jest též srdce hrdopýška. Holé, pusté a neúrodné jest na skutky křesťanské lásky, ctnosti a prázdné pravého vzdělání. — *»Křivá místa buďtež vzpřímena.«* Vystříhejme se křivých cest hříchu, lži, podvodu.

Přímé a otevřené buď naše jednání, řeči, povaha. Nenechme se odvésti od pravé cesty klamnou bludičkou nepravé osvěty, kteráž vede nás v močály a bahna, odkud těžké vyvážnutí.

»Co ostré, budiž cestami rovnými.« Hroudy poukazují na rolníka ne příliš dbalého o pole své. Rychle zákazonosnou rží potáhne se pluh v zákoutí ležící a hladký a lesklý jest, bývá-li ho častěji použito. A tak zdobí člověka vůbec a mládež zvláště píle a spořádaná činnost. Jasnou a majestátnou jest klidná hladina vodní, jakmile ale víchř vznikne, tu bičuje týž povrch hladiny a vlna vlnu střídá. Klidná hladina jest obrazem duševního míru a pokojného svědomí. Zčeřena však bývá víchřem různých vášní a nepravostí.

Ó následujme hlasu kazatelova na poušti. Odstraňmež překážky v srdcích svých ku hodnému přijetí Páně. Několik málo dní a Spasitel zaklepe na srdce naše. Dobře připraveni budme, abychom jemu otevřeli, abychom v oné posvátné noci narození Božského dítěte v chlevě, kdy chrám Páně světlem svící se zažehne, mohli též přikročiti k jesličkám a z plna srdce zvolati s kůrem andělským: *»Sláva Bohu na výsostech a na zemi pokoj lidem dobré vůle.«* Amen.

Promluva při podělování chudé mládeže školní.

Napsal EM. ŽÁK.

Každý rok v této době slavíme v síních školních jako v ústranní slavnost prostou a nehlučnou, dalekou vši okázalosti a přec mnohem vznešenější svým významem a prospěšnější svým účelem než-li snad sta jiných velkých slavností, jež široko daleko do světa napřed se rozhláší. Vždyť láska k bližnímu, dobročinnost a útrpnost s chudým — které nehledají veřejnosti — slaví dnes svůj den. Nastal opět *den chudých*.

Starobylé zprávy o prvních dobách křesťanství vypravují nám o »*hodech lásky*«, kde bohatí chudým připravovali stůl a pohostění a sami po příkladu Kristově je obsluhovali. A každá tato slavnost vánoční připadá mi jako obraz z oněch dávných dob křesťanských.

I zde na jedné straně kupí se naši chudí, kteří s dětinou radostí a s nedočkavou touhou, jakou jen mladé srdce zná, čekají na dárek svůj. A proti nim, zřím, velectění pánové, Vás, kteří též blahým vědomím a radostí jste zajisté naplněni, že můžete po pilné své práci, po celoročním chystání a střádání aspoň částečně zmírniti nouzi našich malých chudých. A jestli radost těch malých jest veliká, pak zajisté radost Vaše jest daleko větší. Vždyť pro člověka v pravdě ušlechtilého není radosti větší nad tu, může-li jinému v nouzi pomoci.

1. *K dětem*: Jestli jsi chudým, nemysli proto nikdo z vás, že chudoba musí býti tvým podílem až do smrti. Neboť píle, spořivost, pracovitost, jest nejlepší zbraň proti chudobě a nedostatku. A kdyby i chudoba, t. j. skrovná míra prostředků životních byla tvým údělem po celý život, nemusí přec ona překážeti tvému budoucímu štěstí.

Ve knize o Barlaamu a Josafatovi vypravuje sv. Jan Damašský, že byl jeden kníže, který přestrojen a nepoznan v noci rád ulicemi chodil, aby poznal, jak se daří jeho poddaným. A když tak jednou kol města kráčel, tu spatřil, kterak nějaké světlo jako z jeskyně podzemní ven vyzařovalo. Zvědavě přistoupil k otvoru a co zřel? V podzemní jámě nejprostší halenou oděn seděl muž. Před ním stála jeho manželka a kolem tlačilo se několik dítek. Pojídali suchý chléb. A přec! V očích mužových viděl spokojenost, ve tváři manželky zřítí bylo klid, děti mezi sebou vesele si hrály a všichni ke skrovné večeři své si prozpěvovali. »Zde zůstává právě štěstí,« — pravil kníže sám u sebe. A vzpomínaje na svůj domov a jiné sobě rovné, v duchu si požaloval říka: »O štěstí, štěstí prchavé! Ty jsi domovem v těch chýších nejsprostších a velmi řídkým hostem v palácích velmožů.« —

Chudoba není ještě žádným neštěstím pro člověka. Jsou lidé, kteří při vši své chudobě přece byli šťastni. Nero, Herodes, byt seděli na trůně a tonuli v přepychu a bohatství, byli přec lidé nejvýš nešťastní a bídní. Byli slepými otroky svých různých náruživostí a choutek, hledali stále nových a nových požitků a rozkoší, co zatím spokojenost a pravé štěstí dál a dále od nich prchaly. A proti nim — kdož toho upře — byl ten chudý dělník Nazaretský, tesař sv. Josef, který v potu tváří svatou rodinu živil, přec jen člověk nejšťastnější a nejblazeštější. —

Chudoba také cti netratí. Ale znám jiný stav člověka, který pražádné cti nemá, stav nejžalostnější, a ten jest — *bída duševní*. A kdo jí trpí? Ten, v jehož

duši není víry v Boha, není lásky k vlasti, není chuti ke práci, v jehož duši jest pusto a prázdno a nic mu není svaté a drahé. Bída pravá, to jest ona schátalost a spustlost mravní, kde v člověku jako vyhasl všechen stud, všechen cit pro poctivost, pravdu a spravedlnost, kde život člověku zdá se býti kletbou a všeliká práce jest mu břemenem. Toť v pravdě stav člověka nejžalostnější. Kéž jen této bídě mravní nikdo z vás nepropadne!

Držte se vždy Boha a on vás jistě neopustí. Vždyť on, v jehož ruce slzy jeho věrných tekou, neopustil nikoho, kdo v něho doufal. Važte si svého národu, v němž jste se zrodili, jehož jazyk svým jazykem mateřským zavete, a pak jistě nedolehne na vás ten osud pro člověka nejhorší — *bida mravní*.

2. Velct. pánové! Jestli Mohamed za znak svých stoupců prohlásil pouť do Mekky a válku proti jinověrcům, jestli Žid pravověrný považuje za hlavní známku svoji prodlení o velikém dni smíření ve své modlitebně; Kristus vyznavačům svým za znamení dal vzájemnou, bratrskou a účinnou lásku. Účinná láska, t. j. ne ta, která rozplameňuje jazyk k řečem a srdce při tom chladné nechává, ale ta láska, která otevírá ruku a ve skutky dobročinné se vtěluje, ta jest jediné znamení pravého ducha Kristova. Práce vaše, velectění, jest zajisté čin *na výsost křesťanský a vlastenecký*. Mluvíme stále o lásce k vlasti, předstihujeme se skoro v soudech, kdo větším či menším je vlastencem. A přec veliká část toho, co za našich dnů vlastenectvím se zove, skládá se často jen z jalového křiklounství, z pokrytství a domýšlivosti. Pravě vlastenectví nejeví se jen v praporech a písničkách, ve stálém vychvalování a vychloubání se velikými předky, ale pravý vlastenec skutky dokazuje svůj vznešený cit, on celým svým životem a působením se snaží, aby slavných svých předků byl hoden. A že skutky dobročinné, které vy za účel spolku svého jste si vytkli, jsou skvělým výrazem a projevem pravého vlastenectví, toť zajisté uzná každý rozumný člověk.

Vím že vděčnosti a uznání pro svoji osobu od těchto malých, strádajících dítek nežádáte. To blahé vědomí, které dnes vás se zmocňuje, když dokonáváte dílo, na kterém po celý rok jste pracovali, jest vaší odměnou jedinou, ale též nejlepší. Tu zdá se mi, jako by sám největší apoštol a přítel chudých, náš Ježíš k vám se skláněl a šeptal ta sladká slova: *»Cožko-li jste učinili jednomu z těchto maličkých, mně jste učinili.«* A všechno to Bůh vám též jednou odplatí.

❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧

Z Katechetského spolku. Druhá výborová schůze se konala ve středu dne 23. října t. r. o 5. hod. odpo. v místnostech spolkových. Dostavili se k ní koll. Em. Balcar, Fr. Habbich, Jindř. Rotta, Em. Žák a Fr. Žundálek, z náhradníků pak koll. Ludv. Kulhánek a Fr. Strnad. Omluvili se koll. Jos. Kobosil a Václ. Sedlák. Jako hosté byli přítomni prof. Xav. Dvořák a koll. Fr. Loukota. Po zahájení schůze a vyřízení soukromých spolkových záležitostí přečetl jednatele kol. Žundálek přepis nejd. konsistoře pražské, která sděluje, že J. Em. nřdp. kar-

dínal ráčil potvrditi opětnou volbu dp. Em. Žáka, katechety c. k. gymn. na Smíchově za předsedu Katechetského spolku. Kol. Václ. Sedlák, který dosud zastupoval členy diecése budějovické a byl ze služebních příčin přeložen do arcidiecése pražské, byl požádán, aby nadále zastoupení členů v budějovické diecési přijal. Tak se má státi do příští mimořádné valné hromady, která se bude konati po schválení změny stanov, vyhovujících potřebě časové, načež bude vybrán jiný zástupce. Předseda kol. Žák předkládá seznam bohosloveckých děl z pozůstalosti

prof. Hulakovského, za něž dlužno sloužiti 50 mší sv. za spásu duše zesnulého. Výbor se usnesl, aby seznam byl předložen kolegům na členské schůzi a uveřejněn v Katech. příloze, aby si každý člen dle libosti vybral knihy a odsloužil za ně přiměřený počet intencí. Po té promlouváno o nových metodických výkladech katechismu, které byly podle zásluhy oceněny.

První členská schůze byla svolána na 20. listopad o 5 hod. večerní do místnosti spolkových. Účastnili se jí kolegové Halbich, Janota, Jiříček, Kulhánek, Loukota, Pešek, Provazník, Růžička, Strnad, Žák, Železný a Žundálek. Předseda byl Žák uvítal přítomné a udělil slovo kol. Strnadovi, který referoval o postavení katechetů škol obecných se srovnání s katechetou škol měšťanských a učitelstvem. Tento referát byl doložen statistickými vysvětlivkami a bude uveřejněn v naší příloze. Dále jednal týž zpravodaj o katechetech škol měšťanských u srovnání s učitelstvem a o letech strávených v duchovní správě, vpočitatelných do katechetské služební doby. Debaty o těchto bodech účastnili se všichni přítomní, načež byly přijaty příslušné resoluce. Podle usnesení výborového byl seznam spisů z pozůstalosti prof. Hulakovského na této schůzi předložen, a členové upozorněni na jeho uveřejnění v Kat. příloze. Předseda po té poděkoval členům za jejich účast, vyzval je, aby i dále byli pilnými návštěvovateli členských schůzí a vyslovil naději, že i ostatní členové, kteří dosud jeví menší horlivost, budou vydatně podporovati snad svého vlastního spolku, který pracuje k zlepšení stavu katechetského ze všech sil svých. V jednotě síla! O 1/27 hod. pak schůze byla ukončena.

Pokladní zpráva. Členské příspěvky složili: msgr. Jan Drozd 60 K, prof. Tippmann 6 K, kol. Pihler 5 K, po 4 K, kol.

Javorský z Hořovic a Žundálek, kol. Penc 3 K, prof dr. Kadeřávek 2 K.

»Vzdělávací četba katolické mládeže.« Jednota českého katolického učitelstva jala se vydávati periodickou sbírku menších spisů nábožensko-mravních pro mládež. — Redaktorem jest osvědčený pracovník v tomto oboru, *Fr. Jelínek*, učitel v Maloticích u Kouřimi. První číslo sbírky pod titulem: *»Pokračuj«* uveřejňuje ve formě dopisů mezi synovcem a strýcem několik vřelých, povzbuzujících statí, vyzývajících mládež k účtému stavu učitelského a kněžského k zbožnosti, poctivosti a čtení jen užitečných a mravních knih. Sbíрка vychází šestkrát do roka ve volných lhůtách. Předpláci se na celý rok 40 hal. Jednotlivé čísla stojí 7 hal. Tiskem a nákladem družstva Vlasť. Doufáme, že důst. pp. katecheti a učitelé s radostí uvítají tento nový podnik spolku katolických učitelů a přičiní se o jeho rozšíření. Objednávky obstarává administrace družstva Vlasť, Praha č. 570-II. Žitná ulice.

Nová nauka. Professor Osman, známý chiromanta, tvrdí, že charakter člověka možno poznati podle útvaru noh, a nazval proto svoji novou nauku »pedologií«. Obšírně dokazuje svůj objev, mluvě o výrazu noh. Tato nová nauka má tak slabý podklad, rovněž jako chiromancie, frenologie a podobné fantastické objevy. —*lek.*

Analfabeté ve vojště. Velitelství krakovského vojenského sboru usneslo se poslati 120 mužů, neumějících čísti ani psáti, do školy analfabetů, kterou tam vydržuje spolek národní školy. Tím získal si velitel Albori nemalou zásluhu o zlepšení poměrů ve svém pluku. Armáda tím zajisté více získá, budou-li analfabeté-vojáci se v zimních měsících učiti čísti a psáti, než budou-li denně choditi na cvičení. Bylo by záhodno, aby tohoto příkladu následovali i ostatní velitelé. —*lek.*

Váženému čtenářstvu!

Vzdávaje se tímto číslem redakce »Katechetské přílohy«, děkuji srdečně všem, kteří mne upřímně po celou dobu v práci mé podporovali.

Jan Šmejkal,
katecheta měšť. školy dívčí
v Praze-Holešovicích.

Přejímaje usnesení výboru další vedení »Přílohy«, prosím všechny důst. pp. kollegy, kteří literárně do listu přispívali, aby i mne v snahách svých podporovali. Příspěvky, dotazy a dopisy, týkající se »Katechetské přílohy«, budtež adresovány:

Fr. Žundálek,
katecheta chláp. škol v Praze-Bubnech.

KATECHETSKÁ
PŘÍLOHA

K XVI. ROČNÍKU VYCHOVATELE.



REDIGUJE

JAN ŠMEJKAL.



V PRAZE.

KNIHTISKÁRNA DRUŽSTVO VLASTĚ NAKLADATELSTVÍ.

1901.

OBSAH:

I. Pojednání a články poučné.

1. Katecheté a Katechetská Příloha. Napsal *Jan Šmejkal* 1.
2. Názor na svět — *Dr. Ign. Steinocher* 3, 15.
3. Některé myšlenky o kázni a metodě ve škole — *J. Šmejkal* 13.
4. Působení na cit ve výchově nábožensko-mravní — *J. Šmejkal* 25, 49.
5. Katechismus náš o Kat. Heidelberský — π μ. 37.
6. O potřebě náboženského přesvědčení — *Ad. Fux* 61, 97.
7. Postup upravení platů katechetů na sněmě král. Českého — *Jan Šmejkal* 73, 85.
8. K úpravě platů katechetských — *Jos. Kobosil* 88.
9. Cíl výchovy a cesta k němu — *Jan z Hory* 109, 129, 133.

II. Promluvy.

- Na Zjevení Páně — *Jan Šmejkal*, katecheta 4.
- Na I. neděli po Zjevení Páně — * * * 7.
- Na den Jména Ježíš — *Em. Žák* 8.
- Na II. neděli po Zjevení Páně — *J. Š.* 10.
- Na neděli Devitník — *Jos. Thir* 17.
- Na I. neděli po Devitníku — * * * 18.
- Na II. neděli po Devitníku — *J. Šmejkal* 20.
- Na I. neděli postní — *Boh. J.* 22.
- Na II. neděli postní — *T. Plhal* 26.
- Na neděli postní — * * * 28.
- Na IV. neděli postní — *Em. Žák* 30.
- Na V. neděli postní — *B. Jir.* 33.
- K prvnímu sv. přijímání — *J. Šmejkal* 34.
- Na Hod Boží Velikonoční — *J. Šmejkal* 39.
- Na I. neděli po Velikonoci * * * (Pokoj duše v Bohu záleží) 41.
- Na II. neděli po Velikonoci — *T. Plhal* (Kristus — dobrý pastýř) 43.
- Na III. neděli po Velikonoci — *Em. Žák*. (Dobrá stránka zármutku) 45.
- Na IV. neděli po Velikonoci — *ř.* (Všichni po smrti se shledáme) 51.
- Na V. neděli po Velikonoci — * * * (Modlitba nejlepší útěchou) 53.
- Na VI. neděli po Velikonoci — *Em. Žák*. (Jak máme vydávat svědectví Ježíši Kristu) 54.
- Na den Nejsv. Trojice — *J. Šmejkal*. (Vznešený význam a duchovní užitek ze slavnosti Nejsv. Trojice) 57.
- Na II. neděli po sv. Duchu — *E. Žák*. (Význam Nejsvětější svátosti) 63.
- Na III. neděli po sv. Duchu — *J. Šmejkal*. (Poznáání neblahého stavu duchy hříšníka uvede jej na cestu, na které milosrdenství Boží nalezne) 65.

- Na IV. neděli po sv. Duchu — * * * (Na Božím požehnaní všechno záleží) 68.
- Na V. neděli po sv. Duchu — *Ferd. Halik*. (O smířlivosti) 70.
- Na VI. neděli po sv. Duchu — *Em. Žák*. (Dobré vychování nejlepším darem) 87.
- Na neděli VII. po sv. Duchu — *J. Š.* (Pilně se varujte faleš. proroků) 78.
- Na rozloučenou s mládeží vystupující ze školy — *J. Šmejkal* 80.
- Na neděli VIII. po sv. Duchu. — *J. Š.* (O žebrotě) 82.
- Promluva před udělením sv. křtu dospělé dívky — *Em. Žák* 92.
- Promluva před sv. zpovědi (k studujícím) — *Vlad. Hornou* 94.
- Promluva na počátku školního roku — *P. Rob. Kučera* 99.
- Promluva na XV. ned. po sv. Duchu. — *V. Janota*. (O předcích a potomstvu Panny Marie) 101.
- Promluva na XVI. ned. po sv. Duchu — *V. Lomnický*. (Vybidnutí k pilné návštěvě služeb Božích) 102.
- Promluva na XVII. ned. po sv. Duchu — *J. Š.* (Proč milovat máme svého bližního) 104.
- Promluva na svátek sv. Václava — *Em. Žák*. (Sv. Václav vzorem pravého křesťana a velkého vlastence) 106.
- Promluva na XIX. ned. po sv. Duchu — * * * (Sň hodovní — škola) 111.
- Promluva na XX. ned. po sv. Duchu — *Em. Pešek*. (Bázeň Boží jest lékem duše nemocné) 113.
- Promluva na XXI. neděli po sv. Duchu — *J. Š.* (O důležitosti nedělních promluv) 115.
- Promluva na XXII. ned. po sv. Duchu — *Em. Žák*. (V čem pravá láska záleží) 117.
- Promluva na XXIII. ned. po sv. Duchu — * * * (Ošklivé jest jiným se posmívati) 122.
- Promluva na XXIV. ned. po sv. Duchu — *E. Žák*. (Nepřítel vnitřní — vlastní přirozenost) 124.
- Promluva na XXV. ned. po sv. Duchu — *J. Šmejkal*. (Nepatrná příčina bývá zárodkem spasení a zkázy) 126.
- Promluva na XXVI. ned. po sv. Duchu — *T. Plhal*. (Spravedlnost, svátost a moudrost Boží vyžadují, aby hříšníku se dostalo spravedl. trestu) 128.
- Promluva na I. ned. adventní — *J. Týnský*. (O náboženské vlažnosti) 130.
- Promluva na den Neposkvrněného Početí Panny Marie. — *J. Š.*
- Promluva na III. neděli adventní — *Em. Žák*.
- Promluva na IV. ned. adventní (Jan předchůdce Páně) — *J. Týnský* 140.
- Promluva při podělování chudé mládeže. *E. Žák* 142.

III. Školské zprávy.

O naši remuneraci 48.
Alkoholismus dědičný 48.
Mají — býti na dívčích školách pouze ženské síly
za řídící dosazovány? 60.
Náboženství socialistům věci soukromou? 60.
Podléhá zanedbání školní mše sv. trestu? 71.
Pomůcky k vyučování náboženství 72.
Rozhodnutí o suplování na měst. školách 84.
Vynes. zem. škol. rady ve příčině konání náb.
povinností těch žáků, kteří dočasně osvobozeni
jsou od docházky školní 84.

Náčrt historie katechismu 84.
Bohoslužebný řád v Praze 95., 119.
Kterak vyplnití vysvědčení propuštěcí dětí nále-
žejících církvi státem neuznané 96.
Obrazy při vyučování bibl. dějepavy 96.
K naší osnově 108.
Z katechetského spolku: Str. 12, 24, 35, 47, 59,
71, 85, 108, 120, 132, 143.

IV. Různé zprávy.

Stránka 36, 47, 48, 59, 60, 120, 144.



UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XVI. ROČNÍKU VYCHOVATELE.



ROČNÍK IV



REDIGUJE

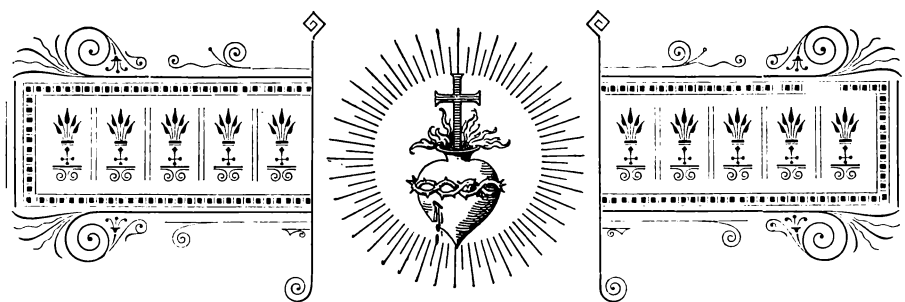
KAREL SKULTÉTY.



V PRAZE.

TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLASTĚ.

1901.



Na prahu nového věku!



islem prvním XVI. ročníku »Vychovatele« zároveň vstupujeme do nového století, do století XX. Co tu myšlenek víří v hlavě na rozhraní dvou věkův. Již každého roku, kdy s časem se snoubí čas, v den poslední muž rozvážlivý činí bilanční své celoroční činnosti. Dnes však jeden věk dokonal a druhý se počíná: tu, ať pohlédneme zpět do století XIX., nebo ať přemýšlíme o tom, co nové století asi pro lidstvo chová, co Bůh, vládce všehomíra, v něm pro lidstvo chystá, vždy naplní se duše naše vážnými myšlenkami. Století právě minulé nemůžeme nazvat pro veškeré lidstvo blahodárným. Ovšem vědy a umění, průmysl a obchod učinily obrovský pokrok vynálezy nesčetné hleděly lidstvo oblažiti, takže přemnozí nazývají uplynulé století stoletím osvíceným. Nemůžeme zde pouštět se do rozsáhlého rozboru. Podotýkáme pouze, že v jistém směru je ohň »osvíceným«, ale ve mnohém rozšířilo ve společnosti lidské tmu, a sice tmu pochybovačnosti, nespokojenosti, rozervanosti, a ač vychloubá se, že osvobodilo úplné lidstvo, přece opět naopak uvržena byla společnost naše v porobu mnohem hnusnější — v porobu všemožných vášní a ctičů, jimž způsobem nejraffinovanějším hovětí se hledělo. Uvažme jen, jaký společenský rozvrat nyní panuje, jaká nejistota ve všech poměrech společnosti lidské se zmocnila, jaká zavládla anarchie vědecká, mravní i sociální! Kdo pak dále se rozpomene na kruté boje a války národnostní, kde jeden národ hleděl druhý utlačit, kdo sleduje ten zběsilý kult zlatého telete, jemuž se vše, i to nejvyšší věnuje, jen aby se těm nejnižším vášním hovětí mohlo — ten odsoudí jako lidumil naplněný Kristovým učením lásky celý nynější stav jako nejvyšš neutěšený a bude sobě z té duše přát, aby nastala náprava co možno nejvyhledjší in capitibus et in membris! Než, aby toto přání ve skutek vtěliti se mohlo, třeba jest, by všichni, jimž pravé blaho společnosti lidské na srdci leží, k dosažení tohoto vši silou pracovali. A pravá blaženost nastane tenkrát, bude-li veškeré lidstvo žiti v duchu Kristově plnic věrně celé Jeho božské učení zvláště pak zachovávajíc překrásné přikázání lásky. A k tomuto

společnému cíli pracovati a spěti, toť jest i heslem našim, draží přátelé, kteří v Jednotě soustředěni jsme, i volám tudíž našemu dalšímu konání srdečně Zdař Bůh! žádaje při tom, bychom sobě vzájemně slíbili, že nám vznešená láska božského Spasitele bude vzorem, dle něhož i život svůj celý ve všech směrech zařídíme!

Družiny Mariánské.

Národ český vyznamenával se vždy něžnou úctou k Marii Panně. Jestif to odkaz sv. věrověstců Cyrilla a zejména Methoděje. A nejsvětější Panna a Matka Boží Maria to zase byla, která v trudných dobách lidu českému víru zachovala a všeliké bludy potřela.

Příchodem Jesuitů do Čech v 16. stol. povstaly v Praze družiny čili kongregace Mariánské. Prvá taková kongregace v kolleji důst. O. Jesuitů založena byla pro studující mládež r. 1575, tedy právě před 325 lety, a sice bl. Edmundem Kampianem, knězem a mučenníkem Tovaryšstva Ježíšova.

Účelem takového sdružení bylo posvěcení vlastní a spolupůsobení na spásu bližního. Prostředkem byly stanovy od apošt. Stol. potvrzené, duchovní promluvy a častější přijímání sv. svátostí. Členem takové kongregace státi se mohl každý studující jinoch mravů bezúhonných, který požádal o přijetí. Podroben byv po jistou dobu zkoušce, byl buď odmítnut neb přijat. Tu po vykonané sv. zpovědi a sv. přijímání v přítomnosti všech členů, kteří se „sodály« t. j. »spolčenci, sdruženci« nazývají, vykonal veřejně zvučným hlasem přípověď Marii Panně, kterážto pokládána bývala vždy u sodálů za věc posvátnou. Takové sdružení jinochů ušlechtilých a pro víru svatou nadšených bývalo v dobách těch pevnou hradbou proti nájezdům bludařským. Ony bývaly pevným »šikem spořádaným«, takže po příkladu jejich sdružili se v Mariánské kongregace i měšťané pražští, řemeslníci, tovaryši, učňové a jiní; každá z nich jednala dle svého povolání a stavu, a přece všichni kráčeli k jednomu společnému cíli. Poněvadž družiny Mariánské s mnohými tisíci spoluúdy rozšířeny byly po celé katolické Evropě, Asii a Americe, poněvadž k nim náleželi katoličtí mužové a jinochové, papežové, císařové, knížata, měšťané, rolníci až do nepatrného chlapce učeníka a poněvadž duše jejich nadšena byla čistou láskou k Marii Panně a sv. náboženství, dovedli vykonati skutků velikých, jimiž dějiny družin Mariánských u velikém počtu se mohou prokázati.

Ku konci r. 1879, v jubilejním roce svatořečení sv. Jana Nepomuckého sestoupili se čeští mužové, aby po stu letech opět obnovili zaniklou Mariánskou kongregaci u sv. Ignáce v Praze. Netečnost ve sv. víře a z ní plynoucí následky volaly k nápravě, a tu doufali mužové tito, že neohroženým osvědčováním svého katolického přesvědčení zaplaší u mnohých bázeň lidskou a přivedou je na dobrou cestu — a tak vznikla Mariánská kongregace mužů a jinochů, nyní již čítající 350 členů. Významné a okázalé jsou slavnosti jejich, neboť kde toho úcta k Marii Panně vyžaduje, tam nešetří se obětí žádných, a co za uplynulých 20 let vykonali na oslavu Boží a nejsvětější Bohorodičky a vůbec ku povznesení života opravdu katolického v Praze, jest všeobecně známo.

Toutěž dobou a taktěž u sv. Ignáce zřízena kongregace akademiků německých a kongregace šlechticů pod názvem »Dítky Marie Panny« se sídlem svým při klášteře řeholnic Božského Srdce. V roce 1892 konány poprvé exercicie

pro učitelky v klášteře Božského Srdce na Smíchově. Dostavily se 52 učitelky. Tak četný počet horlivých učitelek, které přes všechny nástrahy neohroženě se přihlásily pod prapor katolický, vyvolal všeobecné a společné nadšení. Dostavily se i učitelky z Moravy, aby podílu braly za duchovních hodech, kterých tehdy ve vlasti své neměly. Viděla a cítila se potřeba sjednocení se a sdružení učitelek katolických. Než uplynul rok stála tu Marianská družina učitelek pod názvem »Neposkvrněné Početí.« Základ položily učitelky pražské, nyní však členky její rozšířeny jsou po všech krajích vlasti naší, některé hostí i sesterská Morava a Slezsko. Ano i do dálné Sibíře zabloudila jedna z našich družek a pilně zasilá nám zprávy z chladné ciziny.

Ptáme se, proč sdružily se učitelky v Marianskou kongregaci? Jest zajisté v Praze dosti spolků učitelských i dobročinných, kde by učitelky činností svou platnou službu prokázati mohly nejen sobě, ale společnosti vůbec a zajisté tak i čini. Ale člověk skládá se z duše a z těla a proto má dvoji potřeby a jaké bývá jeho nitro, takou jeví se i zevnitř činnost jeho. Prve než jiní činitelé vychovává člověka Církev katolická, provází jej životem a pečuje oň i za hrobem, nejsou tedy zájmy tyto u člověka posledními, tím méně u učitelky. Toto přesvědčení náboženské pronikati má celou její bytost a má býti vodítkem veškeré její činnosti, jinak stává na písku. Aby toto uvědomění v pravdě křesťansko-katolické pěstovati — jest účelem Marianské kongregace učitelek. Proto zakládají se kongregace jen pro jednotlivé stavy, aby vzdělaly své členy na uvědomělé katolíky a řádné plnitele povinností svého stavu. Vychovati tedy dívky, aby s nadšením se sv. Terezii upřímně zvolaly: »Jsem dítkem Církve katolické!« a učiniti z nich v každé příčině učitelky řádné, které by jak náleží vznešený úkol svůj zastávaly pro Boha, vlast a národ — toť význam slov ve stanovách Marianské kongregace učitelek, posvěcovati sebe a spolupůsobiti na spáse bližního.

Tento pravý katolický duch živí a utužuje se promluvy při společných pobožnostech a každoročními exerciciemi, vzdělává se při schůzích literárních a zušlechtuje se veřejnými přednáškami vědeckými. Marianské kongregace ať jakékoli vždy honosily a honosí se zdárným výsledkem a nejlepším ovocem. Doufáme, že tam, kde přirozeně jemnocit, družnost a láska v povaze dívčí a k tomu i vzdělání se pojí, tam že vydá hojného ovoce nejen pro jednotlivé, ale i pro ty, jež Bůh světil péči jejich.

Po ustavení Marianské kongregace učitelek vznikly jiné ještě kongregace a to Marianská kongregace akademiků českých, Marianská kongregace kněží a nejposléze ač teprve v začátcích Mar. kongr. pro dívky školou nepovinné od 14—18 let, tedy pro věk, kterýž jsa největším nebezpečím ohrožen, nejvíce potřebuje péče, ochrany a síly.

Jako v 17 století sdružovaly se v matičce Praze jednotlivé stavy pod prapor Marianský, aby spojenými silami bránily se proti odvěkému nepříteli a ve víře pevně stály jako jeden muž, tak Bohu díky! vidíme i na počátku 20. století, že Praha vrací se k staročeské horlivosti, a že opět v platnosť vejde:

»Milá jest Maria Panna Čechům,
milí jsou Češi Marii Panně.«



➤ RŮZNÉ ZPRÁVY. ◀

Královéhradecký odbor „Jednoty českého katolického učitelstva pro království České“ konal dne 9. prosince r. 1900 schůzi členskou spojenou s přednáškou lidovou a sice v místnostech Adalbertina v Hradci Králové. Ve schůzi členské přednášel p. Karel Skultéty o poesii přirozené čili narodní, kteráž přednáška byla jak od přítomných členů, tak i od pp. hostů vděčně přijata. Přesně o třetí hodině dostavili se četní posluchači do prostorného sálu Adalbertina, takže týž skoro naplněn byl. Tomuto četněshromážděnému obecnstvu přednesl učitel ze St. Kolína, p. Karel Jelínek způsobem sobě zvláštním zásady, kterými by v rodinách mravnost za nynější doby tak pokleslá mohla pozdvižena a utvrzena býti. I tato překrásná přednáška byla vděčným obecnstvem nadšeně přijata a p. řečník odměněn bouřlivým potleskem. Ku konci vzdáváme srdečné díky slavnému politickému družstvu v Hradci Králové za ochotné propůjčení Adalbertina. Rovněž zde veřejně uznáváme vzácnou ochotu vdpp. Dr. Reyla a vicerektora D. Orla, jichž jediným příspěpím zdar lidové schůze zabezpečen byl. Při tom nemůžeme zatajiti podivení, proč někteří pp. členové i z nejbližšího okolí se nedostavili, ač počítali jsme určitě, že i všichni vzdálenější přijdou.

Připomenutí našim přátelům. Pozorujeme bedlivě hnutí, jež rozvlhčuje hladinu učitelského světa. Vidíme, že tu živlové rozvážní s bohatou zkušeností životní i školní nalézají se v jednotách vedle živlů zuřivých, výbojných, kteří považují náboženství jako věc směšnou, Boha jako pojem pro pošetilé zpátečníky vytvořený; živlům těmto leží na srdci »všeobecný pokrok,« oni chtějí míti zabezpečenu »plnou svobodu bádání« — totiž chtějí ve škole vykládati atheistické názory a světoobčanství, čemuž veškerá demi-intelligence nynější holduje. Nastává otázka: Kdo zvítězí? Kdyby se všichni živlové rozvážliví bez bázně a strachu otevřeně prohlásili a hrdinně na vlastních nohou dále stáli, tož ztrnuli by ti, kteří chtějí v pytki svém míti jen učitelstvo hlásící se — k pokrokovým stranám (totož radik. pokrokáři, čeští lidovci, socialní demokraté a národní socialové, pokud nejsou ve vleku mladočeském). Dle hesla pokrokového

učitelstva moravského: »Staří posavadní vůdcové svým časem pracovali. Dnes za změněných poměrů je potřebí pracovat mnohem více; dnes musí učitelstvo zcela jinak si vésti« — a to dovedou jen pokrokáři! Dle tohoto hesla ovšem všichni rozvážní učitelové stali se nepotřebným materialem, který patří do starého železa, dnes třeba jiných vůdců, aby prováděly se jiné zásady! — My k tomu všemu mlčíme, majíce soustrastný úsměv na rtech, a nebráníme nikterak počínání takovému; zdá se nám, že se staví nový Babel. Nejsme tak hrubého zrna, abychom pranýřovali a věšeli vůdce hnutí pokrokářského, ač máme v rukou dokumenty, jež by mnohému hlavu na dobro srazily, neboť my ctíme osobní přesvědčení a pravou svobodu a chceme ovšem, aby i nám byla ponechána volnost našeho přesvědčení. Ovšem, zuřivé a nespravedlivé útoky přímo na nás podnikané vždy a všude budeme odrážeti, neboť toho, Bohdá, nebude, abychom byli zbabělými! Jiného však nebudeme nic podnikati; budeme jen čekati, kam to vše povede, fide se slovy Gamaliela. Ale my prorokujeme, že celá věc se zvrátí a podvrátí, a při tom mnohé, přemnohé převrátí! My se toho třeba již nedočkáme, neboť dvacáté století bude trvati právě 100 let, ale kotrmelec ten se dostaví jistě! My chceme tíše a klidně pracovati na národa roli dědičné ku prospěchu toho lidu, z něhož jsme posli a mezi nímž žijeme, prosíce v této práci o podporu všech svých příznivců. Viribus unitis!

Moderní mládež. Již často slyšal jsem, jak mnozí collegové sobě stěžovali do té nynější mládeže moderní, a byly o stupni a kvalitě nynější mravnosti naší mládeže napsány celé folianty. Již na mnohých školách se přihodilo, že kluk vystupující ze školy přinesl sobě posledního dne cigarety v kapse a opouštěje školní budovu u samých dveří zapálil retko a vesele pokuřuje, pohlížel vítězoslavně k oknům školním, ano jeden takový nadějný mladík těšil se, až bude velkým, jak svému učiteli »namaže«! Ale že by quartán přinesl s sebou do třídy revolver a z toho na profesora ve školní světnici při vyučování střelil — toť věc věru neslýchaná a přece se přihodila na Ansbašském gymnasiu v Bavorsku. Zde neslušně ku prof. Fritzovi zachoval se quartán Gillich, takže onen rozkázal, aby se Gillich postavil mimo lavici. Ale milý žák zůstal seděti jako pařez, rozkazu pro-

fesorova sobě nevěšimaje. Fritz vzal vzdorovitého žáka za rameno a chtěl jej z lavice vyvésti. Týž však vytáhl z kapsy revolver a střelil po svém učiteli, který jen svou duchapřítomností ušel ještě smrti. Nuže pátrejme po příčinách těchto děsných zjevů a davše ruku na srdci vyznejme upřímně: Tak daleko zavádí mravnost — bez Boha!

Povzdech moravského pokrokáře.

Nějaký Neklan z Moravy — honosí se jménem knížecím, ale takto je pokrokářem od kosti a maso všechno, jak aspoň sám vyznává — je pevně přesvědčen v Moravské Hlídce Školského Obzoru ze dne 27. listopadu, že vítězství pokrokářů na Moravě, jež po schůzi litovelské bylo do světa roztrubováno, je vítězstvím Pyrrhovým. Yelice krásně tu charakterisuje pokrokářský Neklan, jenž by za svou pokrokářskou věc život položil, všechny ty druhy, již podepsali litovelskou resoluci: jsou to prý sami prospěcháři a ctižádostivci, kteří nehledí na osoby a na věc, anobř na svou kapsu a na osobu vlastní; oni přidávají se k pokrokářům domnívajíce se, že Tito zvitězí — a při tom chodí dále na farské hostiny, říkají farářům »jemnostpane« a »důstojnosti«, dávajíce sobě říkati »kantorů«. K tomu všemu jsou nafoukanci, kteří nesnesou žádného poučení, a co nejhoršího — brrrr! — přemnozí z těchto členů jsou i vyznavači rituální krvežiznivosti židovské — (inu prosím, ty pošlete na lekci ke slov. pp. drům Auředničkoví a Vodičkoví). Ty ostatní vady snad vy Neklanové nezdolným svým úsilím překonáte a uděláte ze všech resolutů Neklany, k čemuž vám upřímně gratulujeme, neboť takovou plevu, jak vy ji líčíte, my v našem táboře rozhodně potřebovat nemůžeme. Dříve metali jste podobné urážky jenom nám ve tvář, ale my majíce svědomí čisté, vše jsme pro pravou lásku a pevné přesvědčení své snesli. A ejhle, nyní se obrací náhle list, páni požívají se ve vlastním táboře jako dva rozkacení lvové (alespoň chtí ve lví kůži vězeti), mám skutečně strach, že na bojišti zbudou jen dva ohony. Je to pekná podívaná, jakou světu nepřipravil ani jediný stav, který se k inteligenci počítá. Veškeré listy učitelské jsou samá nadávka, články většinou poukazují na mělkost i nezkušenost životní, což zvláště platí o dopisovatelích Škol. Obzoru: vezměme jen dva v úvahu. Jaké nesmysly ku př. nahromadil ve svém článku dr. Rejpal a jakou neznalost projev il oslavovatel Bída a bída. Je to věru

k smíchu, když lidé, kteří načichli několika frázemi »pokrokářskými« chtí zreformovati celé školství i celý život a opravit celou politiku — a při tom nerozeznají ani smaženou žabu od smaženého kuřete — mluvím obrazně a při tom jsem načichl těmi farskými hostinami — ba ani zajíce pečeného od kocoura a kozelčí kýtu od srnčí. Taci lidé chtí holdovati pokroku, neznajíce ani slabikáře filosofického.

Šlechtný kněz a statečná učitelka

— takový název má v »Moravské Hlídce« při 50. čísle »Šk. Obzoru« dopis zasláný z jižní Moravy. Dopis tento prohlašujeme až do té doby jako zpravu úplně prohanou, dokud nebude uvedeno jméno městečka, jméno dotyčného p. faráře i slečny učitelky. Zníť celý ten dopis jako pohádka, a účelem jeho jest laciným způsobem házet kalem po kněžstvu Moravském. Vůbec »Hlídka Moravská« jako příloha »Šk. Ob.« je plná jizlivých výpadů proti klerikálům i kněžím. Ve jmenovaném dopise uvádí se totiž, že kdesi jakýsi p. farář slavil nějaké 25leté jubileum snad proto, že tak dlouho již buší do učitelstva a o školu se otírá. Tu ovšem byla nezbytná hostina, ku které přizváni byli i mnozí učitelové, kteří nemohli odolati »té svůdné vůni, a přišli. Teď prosím, přijde zauzení! Místní slč. učitelka pak byla pozvána, *aby hostům posluhovala a svým lepým zjevem, vábnou pastou očím jejich poskytovala.* — Tvr- díme, že vše v dopise jc vymyšleno od A do Z, dokud nebude vše jmenovitě uvedeno! Takto zní celá věc jako: Byl jednou jeden král atd. Vůbec jsou ti dopisovatelé famosní lidé, kteří mají široký rozhled a bohaté zkušenosti. Již jsme poukázali na onoho skladatele bída a Bída, který se domnívá, že u soudu právník je auskultantem, potom je adjunktem v XI. v X. a konečně IX. dietní třídě. Neví tudíž — že auskultanti, když odbyli roční bezplatnou praxi, obdrží adjutum a distinkci XI. třídy dietní, načež stávají se adjunktý ihned ve třídě IX. Rovněž tak pisatel článku: »Trvejme na snížení počtu let služebních« praví: profesoři středních ústavů slouží také 40 let, ale počítají se jim 3 leta za 4; co je to za nesmysl. Je známo, že profesoři středních škol jdou po 30leté službě s plným služným do výslužby, jest-li ovšem měli všech 5 quin- quenále a po obdržení posledního pětiletého přídatku aspoň ještě rok v aktivitě setrvali. A tak je to se vším u těch mudrců. Při-

čichnou k »Naší Dobře«, přečtou něco z Laichtrovy nebo Pelcovy knihovny, zachytnou několik frází filosofických, dovolávají se i šileného Nietscheho — a chtějí, aby pod tím jejich mladým kommandem úpěl celý svět vůbec a učitelský zvláště, nebť jen z nich vychází všesvětová moudrost, která pochová vše zpukřelé a zastaralé. A zatím takový panáček nemá ani čtyři celé »korce« horizontu, jak říkával nebožtík Neruda, sedává ve plzeňské pivnici u »Ježíška« ve Spálené ulici.

Škola našeho venkova velice nemile nese, že »Vychovatel« všiml si roztržky, jež jako mohutný klín vnikla mezi učitelstvo organisované, a napomíná p. Beneše i Šk. Obzor, aby přestali a nepůsobili nám ke vlastní škodě radost. Ovšem dodává, že k úplné roztržce mezi organisovanými nedojde nikdy, to že jest jen zbožným přáním našim. Ihned však na to zprávičkou »Klepařství« tepe Šk. Obzor a rovněž ostře odmítá utvoření nové organisace učitelstva českého v království Českém na podkladě přesvědčení politického, jak je Šk. Obzor propaguje. Není tu nová a dalekosáhlejší roztržka na obzoru? Podotýkáme, že nikterak nemáme radost z rozháraných poměrů učitelských, poněvadž učitelstvu pramálo slouží ke cti, a zbožným přáním našim je, aby veškeré učitelstvo konečně se uklidnilo a nedalo se štvátí a ku své vlastní škodě od všelikých lidíček »kommandovati«.

Jakou mají rozličné potraviny výživnou hodnotu. Jest správně, občas za kautel a zkušeností získaných opakovati staré práce a udati výsledky, třeba byly i se starými shodné; jsou novosti svou pravděpodobnější. Balland podobil výzkumu rozrozičná masa: zvířata vzata ve stáří, kdy pro kuchyni se porážejí, a z nich vybraný kousky nejoblíbenější. Maso ze čtyř čtvrtí nejobyčejnějších ssavců jedlých, když vrstva usazeného tuku byla stažena, prokazovalo (hovězí, telecí, skopové, zaječí, vepřové, koňské): 70—78% vody, 0·5—1·27% látek nerostných, 1·4—11·3% tuků a 3 až 35% dusíku. Srdce, játra, plíce a ledviny

mají vesměs totéž množství vody a dusíku jako maso, tuk zůstává pod 5%, popel mezi 1—1·7%; plíce vesměs obsahují man-gan. V krvi volské, telecí, skopové i vepřové jest do 83% vody, méně než 0·5% popelu. Maso na rožni pečené a vůbec pečené má podle síly kusu na konci úpravy 61, ale až i 42% vody, kdežto ostatní součástky jsou v těchže poměrech neporušených. Má tudíž maso takové výživnou hodnotu vyšší než maso surové. Maso vařené neb s omáčkami zadělávané ztrácí sice těž varem svoji vodu, ale též látky dusíkaté rozpustné, něco tuku a mnoho sloučenin minerálních. Všechny tyto ztráty jsou ovšem jest samo maso výživnější než maso surové, vodou mnohem bohatší. Maso ptáků (husa, kachna, kuře) má tytéž součástky, jako maso ssavců, ale mnohem méně vody (pouze do 70%), následkem toho jest ovšem hodnota výživná mnohem větší. Také způsob přípravy vyplývá přímo z horní argumentace, která zde platí jako při masě hovězí. Vejce zasluhují zmínky zvláštní: bílek má 86% vody, 12% bílkovin a 0·5% látek minerálních. Vejce má 25% své váhy hmot živných a slepice v několika dnech poskytuje hmot živných váhy vlastní. Právý to akumulator výživnosti. Paříž potřebovala loni 538,299.120 vajec, což jest rovno masové hodnotě 168.200 volů. Ovoce vzdor chvalořečem vegetariánů jest většinou pouhá pochoutka a nikoliv potrava. Všechna desertní ovoce naše: hrozny, pomoranče, jablka, fíky, banány, olivy, datle, meruňky, broskve atd. mají 72—92% vody (při ovoci sušeném klesá podíl ten až do 33%, u mandlí a ořechů do 10%). Látek dusíkatých jest občejně velmi málo, nejvíce v banánu 1·4% (ořech i mandle jich má více, 15—20%, avšak ty dusíkaté hmoty nejsou vesměs živny). Olivy, mandle i ořechy mají za to 58—68% oleje. I škrob, dextriny, pektiny, gummi, organické kyseliny a celuloza prokazují málo vhodně a pohodlně stravitelných součástí. Jediné cukry lze z i takové míti, a v té stránce lze počítati pouze s banány, datlemi a fíky (hrosinkami).

Živa.



O vzájemném slučování látky učebné.

V občasně schůzi vánoční přednesl K. SKULTÉTY.

(Die Willmannových: Paedagogische Vorträge.)

Nejtěžším úkolem životním jest řádně vychovati a vzdělati mládež. Řádný pak výchov a řádné vzdělání mládeže jest přední povinností společnosti lidské a ona má toho pilně dbati, by tudíž školství svěřeno bylo jen rukoum nejpovolnější. Neboť úplně souhlasíme s Komenským, který ve své didaktice a sice v předmluvě praví, že má-li neřádům lidským nějak bráněno býti, to skrze rozumné a prozřetelné mládeže vedení díti se musí; tak jako kdo zahradu pěkně obnoviti chce, mladistvých plání nasázeti a naštěpovati musí, a ty, kteréž rostou, uměle vésti; staré stromy předělávati a přeštěpovávati nemožné jest aneb aspoň těžké a nevelmi užitečné. Vésti pak rozumně mládež, jest opatrovati prostředky, jak by před nákazami a nákvasami světa ohrožena, v tom dobrém, jehož símě v srdci složené má, zachována i k šťastnému zrostu rozhojněna, též uměním všelijaké moudrosti a pravé Boha i všech skutků jeho známosti vyučena a tak pravým pravé rozumnosti světlem právě osvícena býti mohla. Toť jsou slova Komenského, kterého mnozí vychovatele mládeže často na jazyku mají — ovšem majíce na mysli Komenského jako odpůrce, církve katolické — avšak vychovatelskými zásadami jeho, jimiž právě velikým se stal, nikterak se neřídí, ba myslím, že málokterí z nich jen jeho didaktiku celou znají.

Než my nechceme zde mluvití povšechně o výchově a vyučování, bylat by to látka příliš obsírná, nýbrž chci pouze pojednati o jedné zásadě vyučovací, jež jest jen nepatrnou částí té rozsáhlé budovy, totiž o vzájemném slučování látky učebné.

Řádný učitel při vyučování slučuje a navazuje nauky, které právě probírá a mládeži podává, na zkušenost jak vlastní tak i hlavně svých chovanců, což je znamenitým prostředkem pro zvýšení součinnosti duševní. Avšak pro zdárné vyučování musíme stanoviti zásadu ještě obsáhlejší, totiž že veškerá látka učebná, v celém svém postupu ve vzájemném spojení trvati musí, má-li v chovanci řádně rozvětvená i čilá schopnost představovací založena býti, jež byla by způsobilou státi se sídlem trvalého zájmu a hojným zřídlem činnosti duševní. Již Komenský praví ve své didaktice v Hlavě XIII. nadepsané: Jak dělati, aby učení mocné bylo a hojný prospěch neslo? toto »Všecka učení po všecken život tak spořádána býti mají, aby dohromady byla celkem jako strom na svém kořenu stojící«, užívaje k odůvodnění tohoto svého požadavku podobenství nejprve přírody. »Podobně jest na stromu. Z kořene vyrůstá sněť, ze sněti se rozrostají ratolesti, z ratolesti ratolestky, z ratolestek roubové, z roubů pupence, z pupenců list, květ a ovoce, tak že by na tisíce ratolestí, na tisíce tisíců listů a ovoce bylo, není však všecko to než jeden strom, a kdekoli se co rozrostá neb vyroste, všude je suk,« a dále podobenství z lidské činnosti »Tak i v stavení musejí nejen všecky půdy, stěny, stropové jedno druhým se držeti a tvrditi, ale i v každé stěně, půdě, stropu dřevo a dřevko, každý ve zdi kámen a kamének tak s jinými vázati, aby na svém místě vězelo a odtud se nehýbalo; k čemuž skoby, hřebové, klíště, zátesy atd. napomáhají.«

Urceme si nyní některé požadavky, které správné vyučování od nás požaduje. Výchov musí býti především harmonický, čili musí panovati soulad ve

všem. Za účelem zvýšení činnosti duševní nutno uplatnit práva obrazotvornosti proti pouhému výcviku rozumovému; tak při prvopočátečném učení, na stupni pohádkovém, jakož i dále při vyučování dějepisném. Neboť obrazotvorná činnost jest nejprve kmenem, později silnou plnohou větví mladistvé činnosti duševní a zmenšuje-li se exponent obrazotvornosti v rovnici síly duševní, nadobro vymizeti nemá nikdy.

Dále poučování a vlastní zkušenost názorem získané mají kráčet ruku v ruce, mají se vzájemně doplňovati.

Vedle poznávání třeba i účast buditi, by cesta z hlavy ku srdci rychle stala se schůdnou. Poměr mezi vzděláním hlavy a srdce musí zůstat trvalým. Na žádném stupni nesmí vyučování opomenouti obraz lidské radosti i žalosti, lidského přemýšlení i konání tak hluboce snížit, by též cit osvojit si jej mohl — totiž aby obraz ten nezástal pouze v hlavě, nýbrž opřel se také o srdce.

Dětskému počátečnému dychtění, aneb abych tak řekl chtivosti, musí prostor i látka poskytnuty býti a sice tím způsobem, že ve předmětech vyučovacích praktická účast se vybavuje a předměty tyto v život dětský se převádí. Spatřujeme v tom jaksi zabočení paedagogiky ve směr všeobecně prospěšný, životní. Něco podobného žádá i Komenský ve své didaktice »Z toho základu jde, že vyučovati mládež, není přednáseti jim z rozličných spisův hromady slov, způsobů mluvení, propovědí (frází) smyslů všelijakých a tím je vycpati ale otvírati jim rozum, aby z něho samého jako z pupence listí, květ, ovoce, ratoléstky vyrostaly, a druhý rok opět z pupenců každé ratoléstky tolikéž, a tak pořád až do zrostu dokonalého.

Veškeré učení má býti přiučováním se, tak aby vzbuzovalo pocit obohacování, by také pozitivní látka učebná provedena byla závěry a kombinacemi. Pamatujme, že není každé učení přiučováním se, a tím tedy přestává býti učením. Na konci devatenáctého století, přeplněného rozličnými časopisy, jež nám tak rozmanitou a bohatou, mnohdy ovšem i škodlivou látku denně poskytují, musili bychom sobě lehce mnohostranné vědomosti opatřiti, kdyby pouhým přijímáním nastalo také vlastnictví vědomostí. Avšak toto vyžaduje spojení a sloučení s vědomostmi již nabytými, čili abych tak řekl duševního strávení, k čemuž opět potřebí času, chuti a vlastní součinnosti, kdo však má vše toto pohotově, když něco nového přijímá? Duše osvojí sobě určitou vědomost teprve tenkrát, když ji byla obestřela síti oboustranných vztahů.

Mimo to právě vyučování nerozšíří pouze náš obor vědění, nýbrž ono působí i nové vztahy vědomostí již nabytých. Rozšířením oboru vědomostního a vztahy, jež se tím naváží, povstanou nové vztahy a kombinace, rodí se nové myšlenky. Stočí-li se zpět k výhni, ze které vytryskly, vysršely, nabývá tato nového vzezření: vědomosti nabyly nové tvárnosti; totiž appercepci se staré představy obohátí, rozšíří a sesílí, tím se něčemu přiučíme, pozmění-li se tvárnost představ tímto přiučením se, vědomosti naše se přetvoří, jinak se seskupí. Výsledek přiučení se jest, že vědomosti již nabyté se posílí a s novými ve vztah vejdu, výsledek pak změněné tvárnosti vědomostí jest, že novým příbojem zvětšený, rozšířený obor dále pracuje, nové myšlenky jaksi na staré navazuje.

(Pokračování.)



RŮZNÉ ZPRÁVY.

Úmrtí. Dne 18. m. prosince r. 1900. zemřel v Českém Brodě p. Josef Vykoukal, řídící učitel v. v. a majitel záslužné medaile za 40letou službu, ve stáří 70 roků. Týž působil plných 47 roků a odchoval několik generací hlavně na Českokobrodsku. Pro svou vzácnou povahu byl všeobecně oblíben a vážen. V něm odchází opět jeden z těch veteránů, kteří prodělali památný rok 1848. bouří tehdejší účastnil se jako medik, neboť teprve potom věnoval se školství. Člen české opery pí. Růžena Bradáčová jest dcerou zemřelého veterána. — Dne 25. prosince, tedy právě na narození Páně, zemřel p. Antonín Hrych, řídící učitel na odpočinku v Praze. R. p.!

Jubilejnímu podpůrnému fondu daroval 4 K vdp. Antonín Maška, děkan v Kostelci n. O.; zakládajícími členy stali se vldpp. Alois Kašpárek, děkan v Čes. Brodč, a Tomáš Coufal, farář ve Veltrusích. Členské příspěvky zapravili následující členové z odboru pražského: sl. Marie Kluzová, Marie Tarapatková, Augusta Rozsypalová, Františka Šmídová, M. S., slovatný p. Dr. M. Kovář a vdp. redaktor T. Škrdle. — Tímto opět důtklivě připomínáme všem pp. členům, kteří dosud za léta uplynulá dluhují, aby příspěvky své v době nejkratší pokladníku spolkovému p. Karlovi Jelínkovi, učiteli ve Starém Kolíně tím určitěji zaslali, poněvadž jinak jim bude zaslán poštovní příkaz.

Jednota českého katolického učitelstva konala dne 27. m. prosince r. 1900. v místnostech katol. besedy v Praze občasnou schůzi, která byla poměrně dosti četně členy Jednoty i některými hosty navštěvována. Ovšem přední dík v tomto ohledu náleží velect. slečnám, které až ráno účastnily se duchovních hodů, přece v plném počtu se dostavily, ano sl. Aug. Rozsypalová přijala až z Blovic. Za to nedostavili se mnozí páni z nejbližší blízkosti, což je ovšem velkou netečností uvážíme-li, že mnozí členové až šestihodinovou jízdu po dráze a povozem podniknouti musí, chtějí-li povinnosti své dostáti. Nejprve odebrala se deputace k monsg. prof. Drozdovi, aby jemu blahopřála ku slavným jmeninám a zároveň dík vzdala za ochotné propůjčení místnosti. Za Jednotu účastnili se předseda a jednatel,

vdp. redaktor Škrdle blahopřál za družstvo Vlast. Byli jsme monsignorem velmi vliálně přijati a ubezpečeni, že nám vždy přízeň svou zachová. Na to zahájil místopředseda p. Fr. Jelínek schůzi a udělil slovo p. K. Skultětému, který přednesl delší paedagogickou práci: O vzájemném slučování látky učebné, kterouž přednášku na jiném místě přinášíme. Schůzi zakončil opět p. místopředseda vřelým proslovem, který šel od srdce k srdci. Schůze naše jsou velice srdečné, a každý odchází z nich posílen na duchu i na těle. Ovšem účastní se jich skoro vždy jen titěž členové, i litujeme, že pro mnohé překážky nemůžeme se vždy všichni sejíti.

Úprava našich platů ve sněmě. Jsme potěšeni, že poslanci na zemském sněmě až na nepatrné výminky se naši věci vřele ujali. My nikoho nepodzříváme z nekalých úmyslů, jako to činí po většině mnozí dopisovatele jistých učitelských listů, nýbrž věříme, že pp. poslanci to myslí s námi upřímně, a nikterak se nedomníváme, že by slova jejich vyznívala jen proto tak vřele, poněvadž volby jsou přede dveřmi dnes není r. 1889, dnes nemáme toho vlivu jako tenkrát jsme na venkově měli — a proto netřeba nás vábiti a chlácholiti. Slova, jež promluvena byla, ceníme jako vážný projev mužů dokonalých, kteří znají všestranně všechny poměry a kteří naši spravedlivou věc také spravedlivě vyřídí; my nežebáme aniž hrozíme, nýbrž žádáme spravedlnost pro sebe, žádáme ji důstojně, vážně sine ira et studiv, vašeň nejméně komi přísluší! Poněvadž návrhy školské komise byvše ve sněmovém krátkém zasedání projednány budou odstoupeny zemskému výboru, aby pro příští jarní zasedání podal osnovu zákona, jež pak přijata bude sněmem jako zemský zákon, a tudíž my venkovští pariové bychom se svými 500 zl. dále musili sloužiti a tutěž práci konati jako jinde ji konají za utěšenějších poměrů za 700—800 zl., tož poslanec Dr. Fořt, když v komisi věc přijata byla, podal následující návrh v posledním den zasedací, kdy se čta zpráva komise rozpočtové, aby aspoň té nejvyšší tísní částečně odpomoženo bylo: »Komise konala bedlivou úradu o tom, jakým způsobem by bylo lze již v roce 1901 do jisté aspoň míry uvésti v platnost zásady, ku kterým sl. sněm schváliv zprávu komise školské ve příčině úpravy platů učitelských byl přistoupl. Po dlouhých a zevrubných úradách činí komise návrh: Zemský výbor

se zmocňuje, aby za účelem postupného provedení úpravy platů učitelských po dobu, než přijde zákon dotýčný k platnosti, již od 1. ledna 1901 vypláceti dal mužským i ženským učitelským silám v V. a IV. třídě škol obecných a IV. třídě škol měšťanských, jako prozatímné přídavky tokové obnosy, kterých jest potřeba, aby základní plat dotýčných sil učitelských na onen stupeň byl zvýšen, který pro ně ve zprávě komise školské č. 1. 195 je rozvržen. Při tom měla však komise na zřeteli, že bude úlohou zemského výboru, aby věc upravil tím způsobem, by mezi základním platem takto zvýšeným pro třídu IV. škol obecných a mezi základním platem třídy III. nenastala nepoměrná kolise a interpretuje toto usnesení tím, že dokládá, že podle jeho soudu by se doporučovalo, aby plat učitelských sil s vysvědčením zralosti zvýšen byl až na 900 korun a základní plat učitelských osob se zkouškou způsobilosti na školách obecných až do 1200 korun a na měšťanských až do 1500 korun.« Trvalá pak úprava má býti uzákoněna o zasedání jarním s platností od 1. července. Však Bůh milý ví, jest-li k tomu jarnímu zasedání dojde, nevznesou-li se vlny politických vášní tak vysoko, že každé sněmování stane se nemožným!

Konečně! Jak známo, postavil a zařídil ndp. biskup Královhradecký ve svém letním sídle Chrasti dívčí měšťanskou školu, čímž stkvělý podal příklad, jak vzdělání lidu J. B. Milosti na srdci leží. Hned před otevřením školy této byla podána žádost, by soukromá škola požívala práva veřejnosti. Avšak žádost byla tenkrát zamítnuta; proč, víme také všichni. Teprve v době poslední obdržela škola jmenovaná právo veřejnosti, čímž odstraněny hlavní překážky dalšího rozvoje tohoto ústavu.

I ty Brute? Městská rada hodlá v r. 1901. na letenské pláni pro Holešovice postaviti opatrovnu. Řízení této opatrovny mělo býti svěřeno kongregaci školských sester «de Notre Dame» v Horažďovicích, jimž svěřena byla již opatrovna na Dekance a které v oboru školství výchovy vůbec výtečně působí. Ovšem tímto způsobem bylo by připraveno několik dobře »protežovaných« slečinek o dosti dobrá místa, i vyjádřily se pražské dámy, zastoupené v komitétu pro opatrovny městské proti těmto klášterním sestřím, zapomněvše na zásluhy klášterních sester o výchovu dívek od nejujtějšího věku

až do panenství, zapomněvše, že mnohá z těch pražských dam výchovy klášterní požívala. Když v městské radě o tomto vyjádření bylo jednáno, vřele se ujal školských sester vrchní ředitel, chudinský p. lékárník Kasalický, kdežto známý p. dr. Baštyř, rytířsky se zastával stanoviska pražských dam. Bylo již na mále, že by žádost školských sester byla prostě zamítnuta, pouze většinou jediného hlasu způsobeno, že o věci bude dále jednáno! Také zvláštní znamenání doby, když již matky samy začínají klášterní sestry ze škol vyháněti ty sestry, které tolik výtečných matek odchovaly!

Řeholní sliby skládá a klášterní obláčku do řádu anglických panen dne 17. ledna t. r. přijímá Josefa Terezie Kafková, dcera říd. učitele pana Josefa Kafky ze Zdětína u Nových Benátek, naroz. r. 1880, bývalá zatím. podučitelka v Dobrovice, t. č. učitelka hušby na rumunské dívčí škole a ústavu Santa Maria Strada Pitar Mosu 13. v Bukurešti. Příslušné obřady vykoná ředitel ústavu vřp. P. Josef šl. Tester u přítomnosti paní představené kláštera Marie Candydy Steinové, gener. superiorky řádu, domácích duchovních ústavů a řehol. slečen učitelek, jichž jest ve zmíněném ústavu 150 se sestrami řeholními.

Školský obzor má v 1. čísle otisknutý článek »Agrárníci a klerikálové«, který napsal nějaký učitel z Mělnicka — z kraje »ubohých« rolníků. Nechceme »vědeckost a správnost« článku toho na přefes bráti, zmiňujeme se o něm pouze z té příčiny, že tam uvedena následující věc: Když kdosi jistému klerikálnímu řečníku vytýkal, že všichni řečníci jeho strany mluví jen o bídě rolnictva, jako by malí řemeslníci žili v samém blahobytu, dostalo se mu odpovědi: »My víme, že to není pravda, vždyť vidíme, že žijí jako baroni. Ale my musíme tak mluvit, abychom je dostali na svou stranu.« Tu pak připojena je otázka: »Co pak říkají této poctivé politice pp. Skultéty, Špaček et cons.? K tomu odpovídáme: Pp. Skultéty, Špaček et cons. nejprve z plna hrdla smějí se naivnosti onoho mělnického dopisovatele, který tak tuze nemotorně straky na vrbě maluje. Již jsme jednou řekli, že zprávy, kde je samé kdosi, kdysi, kdesi, komisi, nám pranic neimponují, poněvadž jsou vyrobeny bez pravdivého podkladu, či-li vymyšleny. Prosím, který řečník byl by takový neprozíravce, aby háje určitého stanoviska přiznal se tomu, kdo mu výtky činí, kdo tedy jest jeho

protivníkem, že ví, že nemluví pravdu, že tedy hájí lež, ale že tak činí z osobního prospěchu? Tím řečníkem by právě musel býti jen onen duchaplný mělnický dopisovatel, který tak dovedně podrazil dp. Vrbovi svou zprávu nohy a dokázal nad slunce jasněji tu prolhanou politiku klerikální! My zprávě p. mělnického dopisovatele věříme zrovna tak, jako věříme, že některý venkovský učitel pochlubil se p. Štastnému, že nám není zle, anobrž že většinou se můžeme blahobytem zaloknouti. Ó hlouposti, jméno tvé jest dopisovatel těch kterých Obzorů bez náležitého obzoru!

Zakládajícím členem Jednoty českého katolického učitelstva pro království České stal se vldp. Josef Sýkora, zasloužilý farář v Nové Vsi u Kolína. Vivat sequens.

K úpravě platů učitelských. Jak známo a jak jsme již v předešlém čísle podotkli, navrhl při jednání rozpočtové komise ve sněmu zemském dne 22. prosince dr. Fořt, aby zemský výbor byl vybídnut, by učitelským osobám všech kategorií ve IV a V třídě platební již od 1. ledna 1901 vyplaceny byly ony částky, jež by jim dle návrhu školské komise po definitivní úpravě platů učitelských náležely. Návrh ten byl ovšem jednohlasně přijat. Avšak znění tohoto usnesení je trochu nejasné a oproti ostatním třídám (III. a II.) nepříznivé, takže pak dodatečně bylo připojeno, že v obou těchto posledních třídách má služné doplněno býti na 1200 K, v poslední třídě škol měšťanských na 1600 K. O této úpravě jedná zemský výbor již delší dobu a ve schůzi své dne 9. ledna konané jednal právě o tom, kterak by provedeno býti mělo usnesení sněmu království Českého ze dne 22. pros. m. r. Referent p. prof. Pražák projevil náhled, že sluší usnesení to, nemá-li v něm býti shledán vnitřní odpor, vykládati tak, že by mělo býti ve formě zprátnímk osobních přídávků zvýšeno základní služné učitelům dvou nejnižších tříd škol obecných na 1200 korun a služné poslední třídy škol měšťanských na 1600 korun; služné podučitelům s maturitní zkouškou na 900 K, a že důsledně pak ovšem i služné podučitelům s maturitní zkouškou, pokud nedosahuje této výše, by mělo býti doplněno na 900 korun. Zemský výbor přisvědčil tomuto výkladu a usnesl se na tom, dáti jednak zemskou účtárnu vyšetřiti zevrubně finanční výsledek provedení tohoto usnesení, jednak též požádati zemskou školní radu o její mí-

nění v té věci, jakož i o sdělení, zda by po případě vláda byla ochotna svoliti k poskytnutí těchto příspěvků osobních a spolupůsobiti při opatřeních, která by se objevila nutnými ku provedení zmíněného usnesení českého sněmu zemského.

Náhrada cestovní pro industrialní učitelky. Rozpočtová komise českého zemského sněmu usnesla se jednomyslně, aby industrialním učitelkám, které vyučují v několika obcích — jestliže tyto od sídla, v němž bydlí a vyučují, více jak 1·5 km vzdáleny jsou, za cestu tam i zpět přiměřená odměna přiřknuta byla. Návrh tento bude ovšem teprve projednán při hlavní rozpočtové debatě sněmovní, bude-li však přijat, měl by zpětně působení od 1. ledna 1901. — Rovněž v Dolních Rakousích obdržel nejvyšší sankci zákon zemský, jímž upraveny služebné poměry industr. učitelce a sice s působením již od 1. ledna 1900.

Pisemná pobídka místní školní rady ku pilnější návštěvě školní budíže dle rozhodnutí nejvyššího soudního dvoru považována jako úřední nařízení, a kdo by nevážně s takovouto písemnou pobídkou naložil, budíže dle § 315. tr. zák. soudně stíhán.

Smutná událost. Dne 8. ledna 1901 tragickým způsobem skončil svůj život učitel při chlapecké škole v Holicích, p. J. Lupinek. Týž trpěl delší dobu choromyslností a tu v návalu šílenství podřezal sobě žíly a vykrvácel. Zesnulý byl znám jako dobrý katolík.

PhDr. František Josef Smetana, kněz řádu Praemonstrátů, profesor na gymnasiu v Plzni, spisovatel český a přední buditel národa našeho. Na počátku předešlého století narození byli v malé obci české ve Svinštaněch u České Skalice, čítající sotva 46 domů se 280 obyvateli, dva církevní knězi-spisovatelé a horliví podporovatelé národnosti české. První dr. František Josef Smetana, narozený 11. března 1801, na kněžství vysvěcený r. 1826, zemřel v Plzni 18. února r. 1861. Druhý P. Josef Schulz, farář Bohdašínský, narozený 24. prosince 1803, na kněžství vysvěcený 25. července 1832., zemřel 12. ledna 1880. Bude tomu 11. března t. r. sto let, co první z těchto církevních mužů spatřil světlo světa. Narodil se v malém zahradním domku č. 11. pod šindelovou střechem uprostřed panské zahrady, kde otec jeho vrchnostenský zahradník ve dvoře Svinšfanském stál ve službách majitele dvora (Petra, vévody z Kur-

landu a manželky tohoto, vévodkyně Záhaušské na Náchodě). Smetama studoval na gymnasiu v Hradci Králové, filosofii pak i theologii v Praze. Před vysvěcením na kněžství r. 1826. vstoupil do řádu praemonstrátského, kaplanoval potom několik let v Úterém, obci u Plzně, kde v prázdných chvílích zabýval se pracemi matematickými a vědou přírodní. Roku 1831 převzal profesuru na lyceu plzeňském a tu zabýval se dějepísem vedle přírodních věd. Zde byl předním zástupcem národnosti naší! Učil literaturu a jazyku českému, ze všech stran utiskovanému, a byl pravým vůdcem české mládeže vlastenecké. Založil při gymnasiu českou knihovnu, pak v obci Lochotíně čítárnu a v Plzni nedělní pokračovací školu, kde jen česky se učilo. Roku 1834, napsal Smetana: »Obraz starého světa« t. j. všeobecná politická historie prvního věku od počátku společnosti lidské až ku pádu západní říše římské, díl I. (Podepsáno: František Josef Smetana, kněz řádu premonstrátského v Teplé, profesor na ústavu filosofickém v Plzni. — V Praze, 1834 v knížecí arcib. kněhhtiskárně u Josefy Petterlové, vedením a nákladem Václava Špinky. Nadepsáno: »Vysoce učenému Pánu, panu Josefu Jungmannovi, Doktoru filosofie c. k. humanitním profesoru na c. k. akademickém gymnasiu, činnému oudu českého národního museum atd. ve vši uctivosti obětuje spisovatel! Roku 1844 v sadech Lochotínských se Smetana těžce porouchal až oslepl z nezdařeně oční operace. Mnoho let byl slepem. Ve slepotě navštěvoval Josefa Kajetana Tyla, jehož důvěrným přítelem byl. Taktéž složil ve slepotě krásné písně, nejzdařilejší to poetické plody své. V jedné z písní »O měsíčku« líčí radost nad každoročním pobytem ve svém rodišti z dob studentských. Roku 1857 podrobil se Smetana opět oční operaci, pak vyučoval zase, avšak r. 1861 dne 18. února zemřel, zanechav po sobě mnoho básní netištěných, ve slepotě složených, celý dějepis všeobecný I., II. a III. díl, pak hvězdářství a fysiku, a »slovo o vychovávání mládeže české.« V stáří byl pro duševní práce, námahu a vysílení zapomenutým, a chočil stále s velkým deštníkem pod paží. S Jos. Kaj. Tylem složili píseň »Kde domov můj.« Mladší bratr Dra. Frant. Jos. Smetany byl učitelem v Úpici n. Ú., kde co řídící školy r. 1875. zemřel na odpočinku.

Poznamenání. Dne 21. srpna 1874 staroslavná Plzeň postavila nádherný pomník

Smetanovi v sadech městských, potom nazvaných »sady Smetanovy.« Dne 25. srpna r. 1883 studující mládež česko-skalicická za vedení tamního kaplana P. Václava Šrámka, rodáka Jesenického, zasadila pamětní desku v rodišti Smetanově na domě č. 17. ve Svinišťanech. Dne 11. března t. r. hodlají občané Svišťanští oslavit stouletou památku narozenin rodáka svého Dra. Smetany, ve kterých příčině žádají o sestavení podrobného životopisu k pamětnímu slavnostnímu spisu, i vznášejí se slušná prosba o laskavé příspěvky ze života Smetany neb prací jeho. Příspěvky ty laskavě zaslány buďtež do konce února t. r. pod adresou: Karel Skultěty říd. učitel v Šestovicích u Velké Jesenice.

Jak vypadá ta organisace učitelská ve skutečnosti. Známo je, že návrh menšiny žádá, by služné všech učitelů I. třídy obnášelo 800 zl. čili 1600 K a nikoli 700 zl. čili 1400 K, jak školská komise navrhuje. Ovšem za návrhem menšiny stojí vsude organisované učitelstvo české i německé — kdož pak by nebral raději více než méně? Tu však učitelstvo v Mladé Boleslavi zahájilo akci, aby všichni učitelé těch míst, která čítají více jak 10.000 obyvatelů, žádali, by tato místa zařazena byla ve třídu, kde nalézá se Praha et cons., a tak aby docílili služného 800 zl. Nu, a pražské učitelstvo opět lamentuje, že jemu nebude přidáno, zapominajíc, že dávno mezi učitelstvem nejlépe je situováno — jen když tak vzpomeneme, jak samo lehce se může dále vzdělávat a jak lacině své děti může pro každý obor vychovati; což ten venkov vždy má vše odskákat. Nedostí na tom, že musí venkovský učitel v leckteré Lhotě působiti jsa od celého světa odříznut, ještě má k tomu za obtížné své postavení míti nejmenší služné a výslužné? Všeobecně je známo, že v Praze žije se mnohem pohodlněji a laciněji než na venkově až na ten byt — nu a na ten obec pražská dává řádný příspěvek. Jsem dychtiv, zda by některý kolega z Prahy nebo z Mladé Boleslavi s venkovem »handloval«. Zkusme to! Organisace je velmi hezká na papíře — ale ve skutečnosti vládne sobectví — egoismus, chladný egoismus. Mnozí, velmi mnozí, ba přemnozí by z té organisace rádi vylétli, kdyby nebylo toho pranýře a pak blahé naděje na zlepšení hmotných poměrů, jež má organisace učitelstvu mimo jiné věci v prvé řadě přinést. A to byl ten obrovský magnet, který k sobě všechny i ty nejružno-

rodější živly přitáhl. Nyní však se ukazuje, že něco shnilého je ve státě dánském!

Statistika středních škol. V Rakousku jest nyní otevřeno 317 středních škol a sice 212 gymnasií a 105 realek. V Čechách jest 61 gymnasium a 33 realky. O školách, jež středním se rovnají, statistika tato nic nepraví.

Proti nedospělým kuřákům již i v Japonsku byl vydán přísný zákon, kterým se činí zodpovědnými rodiče těchto mladistvých náruživců za poklesek svěřených dětí, a prodáváci odsuzují se k velké pokutě peněžní, kdyby nezletilým lidem, tabákové výrobky prodali. Kdy pak se toho dočkáme u nás? Nedávno jsem četl statistický výkaz, mnoho-li milionu rozličných druhů doutníkových a tabákových se u nás v Čechách vykouří; co tu milionů národního jmění se promění v dým, a v těch milionech je mnoho grošů, jež mládež ku své největší škodě promarní.

* * FEUILLETON. * *

Sedím ve vytopené světnici na pohovce a dumám, dumám tak v šeru podvečerním. Právě jsem se vrátil z procházky řádně promrzlým severákem, který od Sněžky burácel. Venku na obloze svítí měsíc jako mazaneček a vrhá zamrzlým oknem blede světlo na podlahu. Divoká meluzina rozpoutala se v plné zlobě a fičí a fouká a sviští jako dravá šelma, jež hladovic kořist hledá. Někde v sousedství nezavřeli branku, a tou ona bije tak vztekle, že až v uších to duní. Myslím sobě tak v duchu: Praskne branka či odolá zuřivému útoku, až ji někdo z domácích upevní? V tom připadlo mi na mysl, že podobnou brankou jsme my tak zvaní »klerikální« učitelové; také do nás bušila meluzina pokrokářsko-socialistická, ale naše přesvědčení je příliš pevné, než aby je lecjaká pohanská a nevěrecká meluzina mohla zvíklati, rozbortiti. Tak pomalu zapřádám své myšlenky víc a více, hlava pak po celodenním lopocení klesá níž a níže! — V tom zdá se mi, že slyším slabé zatukání na dveře a hned po něm vkročila do světnice vyhublá postava zvláštního zevnějšku. Koukám, koukám dále — a on to čínský boxer! Upřel na mne své mandlové oči a podal mi svitek nažloutlého papíru. Mechanicky jsem jej rozvěřel a počal čísti, jak násled-

uje: Dáno v říši nebeské ze školského spolku Jüng-ling, jenž je odvětvím boxerského sdružení. V posledním tajném zasedání byl sestaven a přijat jednohlasně následující program, jenž vejde ihned v život, jakmile naše boxerská myšlenka se vtělí. (Co tomu ale řekne On?) Body programu jsou následující

1. Všichni katoličtí kněži zavrou se do okresních šatlav a příležitostně se umučí jakožto individua boxerské myšlenky nebezpečná. Biskupové dají se do železných klecí zavěšených na makovici provincialních pagod; jeden z nich však požívající zvláštní obliby přikove se na Rzip-ling, kde boxerský sup denně mu bude vyžírati srdce. — Kostely a fary *katolické* srovnají se se zemí, varhany vrhnou se na oheň. Katoličtí učitelé rozvěsí se podél silnice vedoucí z Pekinku do Nankinku.

2. Všichni řídicí učitelové měsíčně souzeni budou v domácí poradě, inspektoři v okresních poradách, nejmenší trest šest hodin »špangle«; zemští inspektoři přijdou před areopag zemské konference: trest deportace na poušť Gobi. Nejvyšší mandarin v zemské školní radě a v ministerstvu volán bude z řad Jüng-lingů, kteří jedíni z lásky k vlasti a lidstvu povolání svému se věnovali a s nadšením působí a také působiti dovedou.

3. Řídící učitel, jakmile šedivý vlas na jeho hlavě se objeví, svržen bude jako veřejný škůdce s pagody tarpejské; v každém okrese bude aspoň jedno takové místo, ve schůzích pak okrskových bude o této věci rozhodováno, při čemž nejmladší členové, jimž ještě mléko po bradě se svítí, budou míti 4 hlasy a nejstarší žádný.

4. Kdo by z učitelských řad se opovážil hráti na varhany, bude na pranýři přibit za pravou ruku, kdo se účastní nějaké »klerikální« hostiny, přibije se za jazyk.

Mráz mi běhá po zádech, vlasy mi ježí a pergamen posázený čínskými klikyháky vypadl mi z ruky, z prsou se mi vydral bolestný ston. V tom někdo mnou slabě zatřásl — i proberu se z večerní dřímoty, do níž jsem bezděčně upadl. Sahám si na jazyk, prohlížím pravou ruku, ale v tom jsem se úplně vzpamatoval a děkoval vroucně Pánu Bohu, že jsem u nás, doma v Evropě, v Čechách, kde panují poměry tak spořádané, kde na základě právě minulého »osvíceného, svobodomyšlného století, každému ponechána úplná volnost ve smýšlení a svoboda přesvědčení i jednání.

V této extasi blaženě spočinul zrak můj na časopise, jenž na stole uchystán byl. Bylo to 1. číslo p. Králových »Učitelských Novin« ze dne 3. ledna 1901, jež bylo mi zasláno na ukázkou. Prohlížím obsah a zrak můj utkví na dopise ze Sakrabonie. Ale, ale, nemýlím-li se, leží Sakrabonie někde mezi Čínou a Tibetem, kde právě v duchu jsem prodlával. Počnu tedy čísti — a věc je tak zajímavá, že neváhám z dopisu několik úryvků uvést: »Stalaf se nedávno v naší ústřední správě — této baště a záštitě veškerého učitelstva — podivná věc. Nějaká mladá — proto hodně bystrá hlava — učinila totiž objev, že při stole, jež máti vlast nám učitelům ne zrovna bohatě upravuje, my staří ani nemáme práva zasedati. A hned potom zjistili jiní badatelé v oboru lidumilství, že my — staří učitelé — jsme tu vlastně největšími jedlíky, a že k tomu všemu dostává se nám zde nejtuchnějších porcí. A přirozený následek objevů takových byl, že v řadách mladšího učitelstva ihned se uvažovalo, jak dala by se nesrovnalost vlastně nespravedlnost — napravit. — A výsledek těch studií byl, že počínkuta na nás — zatím pouze v listech učitelských — veliká a hlučná štvaniče. Z té příčiny patráno v schematicmech i zvláštními do-

tazníky po každém z nás s takovým úsilím, jako by na šedivé naše hlavy, byly »vysazené« aspoň tisícikorunové praemie. Zároveň pak zvláštní laskavostí některých kolegů-redaktorů byla nám v listech jejich vyhrazena zvláštní rubrika tak zv. pranýř, na němž pro výstrahu a postrach všeho kantorského pokolení mělo se zastkvíti jméno každého, kdož po 40leté službě ihned tou »žebrotou« a »otročinou« nepraštil a ze školy neutekl.« — Takovým způsobem lamentuje p. dopisovatel ze Sakrabonie dále, a my úplně uznáváme oprávněnost jeho stesků. Což jen těm mladým pánům, kteří ničeho nezakusili a rádi by ihned ku plným mísám zasedli, mají kynouti lepší časy a ti staří pracovníci mají ihned s cesty se kliditi, když byli snášeli břímě největšího horka? Dnes je pro takové mladíky 21—22leté uchystáno 1200 K, kdežto ještě před nemnohými léty pisatel těchto řádků jako správce jedno třídní školy o 100 dětech měl s funkčním platem a dvěma kvinkvenálkami dohromady 530 zl.! Tak svět odplácí, tof výsledky toho skvostného »vývoje a pokroku.«

Podotýkáme, že dopis z Číny je o čtyři neděle staršího data, než onen ze Sakrabonie. Ať žije Fromont junior!

O vzájemném slučování látky učebné.

V občasně schůzi vánoční přednesl K. SKULTĚTY.

• Pokr

Vědomosti nabyté udržíme častým opakováním Repetito est mater studiorum. Komenský dovolává se Vegetia praví Všelíká umění všeliká díla každodenním konáním a stálým cvičením prospívají. Čím tedy častější cvičení, tím jistší prospěch, i radí Komenský, že půl hodiny v předkládání úkolu, druhé půl hodiny v opakování strávit se může. Ano opakování jest matkou vědění, praví staré přísloví. Při vyučování ceňme tedy nejvýše opakování. Nesmí však býti považováno jako nějaká neodkladná práce, která by byla jaksi brzdou pokroku, tento zdržujíc, naopak opakování musí obsaženo býti v pokračování. Žádnou hodinu nepočínejme jinak, než vzpomínkou na učivo již probrané, ať již žáci je v hlavních rysech sami zopakují, ať již učitel vhodnými otázkami znova ve vědomí je vyvolá a tak obzor myšlenkový k příštímu vyučování připraví. Jen trochu-li možno, opakujme jiným způsobem, než jakým jsme prve byly totéž přednášeli. V tom právě záleží umění vyučovací, starou, již známou látku novým způsobem probírat a tak ji zajímavě obnoviti. Požadavku tomu vyhovíme, změníme-li stanovisko, jež jsme poprvé zaujali, roztřídíme-li a seřadíme látku jinak, než při vyučování bylo. I při pouhém učení na paměť jsou variace všech druhů možné.

Rovněž má opakováno býti příležitostně, jakmile jsme zpozorovali, že nedostává se jistoty v některé partii vědění. Pak nejlépe jest zpět vyvolati celou řadu, jejíž někteří členové v zapomenutí upadli. Učitel musí pro zapomětlivost svých žáků velmi citlivým býti a sice tím způsobem, že zarazí a dříve nepokračuje, dokavad v paměti vše opět obcerstveno nebylo. Žák, který zapomněl něco důležitého pro vyučování, musí ještě v budoucí hodině dokázati, že zapomenuté opět náležitě obnovil a sobě znova osvojil. Ačkoli písemné tresty — opisování — nikterak schvalovati nelze, tož možno přece žáka přidržeti k opisování z paměti vymizelých partií, předpokládaje ovšem, že toto opisování nenese ráz trestu. Vyhledejme v učebnici opět místa v paměti ztemnělá, čtème je v celé souvislosti, spojujme s jinými daty příbuznými a tak nejlépe věci z paměti vymizelé opět obnovíme. Zrakem Argusovým střeží učitel poklad vědomostí, jehož žáci nabyli; nic nesmí se z něho ztratiti, nic prachem ni rzí pokryto býti. Tak jako s nabýváním vědomostí ruku v ruce jíti musí i udržování, řízení a rozšíření získaného, což vše ještě více opatrnosti vyžaduje než nabývání vědomostí samotné, tak udržení naučeného v součinnosti s učením právě probíraným — tak zvané přiučování — jest podstatným stálou péčí i napjetí vyžadujícím úkolem dobrého hospodaření s látkou učebnou.

Avšak samotné dovednosti učitelově nemůže celý tento úkol přidělen býti; celý rozvrh látky učebné i pochod vyučovací musí býti repetitivním, musí totiž rozvrh látky i pochod učební nejen ku předu cíliti, ale i zpět na látku již probranou pohlížeti, s látkou již probranou se snoubiti. Jest nejpodstatnější zásluhou Pestalozziovou, že on pronesl zásadu, by celý pochod vyučovací na zažití, ztrávení a ustavičném cvičení prvků ve vyučování obsažených založen byl. Žádný prvek nesmí zůstati nepovšimnut, každého musí použito býti, by mimovolným opakováním se utvrdil. Tak ku př. při čtení a psaní; nastupování nových písmen nesmí býti ponecháno náhodě, nýbrž musí cvičena býti slova i celé věty, v nichž nová písmena obsažena jsou; když jsme tedy nový tvar předvedli, nesmíme čekati s nacvičením téhož, až náhodou v některém slově při čtení nebo psaní se objeví, nýbrž nutno je taková slova i celé věty ihned po předvedení a poznání tvaru písmenného zapisovati a poznany tvar tak v paměť vštípati. Při kreslení musíme nacvičené spojování přímek v nové kombinace uvésti; předvedeme ku př. druhy úhlův, načež je v obrazci spojujeme. — V oboru mluvnictví povznesl tuto zásadu hlavně Mager, jenž při skládání svých učebnic mluvnických počal hlavně o to, by čtené, naučené, nacvičené, žák v rozvoji dalšího učiva vždy opět a opět nalezl, takže opakování nenastává pouze tenkrát, když učitel vyřkne »teď budeme opakovati,« nýbrž ono jest v seřadění látky učebné obsaženo a postupujícím učivu vočkováno. Avšak ne ve všech oborech ovládáme dosti volně látku, abychom ji dle uvedeného již stanoviska srovnati mohli a pro tyto obory stává ještě jiný prostředek, aby opakování celému pochodu vyučovacím vočkováno bylo, prostředek, který opět umožňuje volnější zužitkování naučeného, a jímž dále zabývati se budeme. Žák má však netoliko přiučené s dříve naučeným spojití a srovnati, nýbrž i k tomu nabádán býti, by pozoroval, zdaž tímto srovnáváním sám od sebe nepřišel by na věci, o nichž jemu dosud vykládáno nebylo, jinými slovy, on má vyučováním k samostatné činnosti naváděn býti.

Opakování a součinnost — tedy činnost samostatná čili produkce vybavující vědomostí nabytých — jsou pro zpracování látky učebné nevyhnutelnými

a doplňují se vzájemně. Při opakování, ať již jest jednoduše neb uměle založeno, působí učitel, aby představy se zauzlovaly, slučovaly, při produkci podniká vše to žák sám. Opakování bez samočinnosti činí vědění jistým sice, nikoli však rychle upotřebitelným majetkem; samočinnost bez předchozího obnovování naučeného, tedy bez opakování, navádí k ledabylosti a těkavosti myšlének. Opakováním utvrzujeme vědomosti, samočinností přivádíme je do oběhu.

Samočinnost — produkce — je slovo vysokého zvuku, a mnohý z nás se bude rozpakovati k této i na nižších stupních naváděti. Žádáme-li však i pro tu drobotinu samočinnosti, tož děje se tak pouze v tom smyslu, abychom i těm maličkým poskytli příležitost, by z toho, co viděli, slyšeli, čemu se naučili něco samostatným způsobem ze sebe vydali. Staneme se zřetelnějšími, když označíme v postupu vyučovací místo, na které opakování i samostatné tvoření položití chceme; vhodným okamžikem tím je, když ukončivše jeden oddíl látky učebné, chceme přejíti k oddílu následujícímu.

Látka učebná musí totiž mnohonásobně rozčleněna býti; kdybychom ji v nepřetržitém běhu probrali, jednali bychom zcela nepaedagogicky; požadavek jasnosti o pojmání zakazuje tento jednolitý postup; naopak látka učebná má dle potřeby v menší oddily rozříděna býti, asi tak pro jednu, dvě, neb i tři vyučovací hodiny každý oddíl. Každý tento následující oddíl má býti připnut ku předešlému, jakož i k dětskému okruhu myšlenkovému, a to musí se státi v předmluvě čili přednášce přechodné, kde vhodná příležitost se naskytá, pro trvalé opakování oddílů předešlých i pro produkci; zde v této přechodné přednášce, jež se umístí mezi oddíl právě probraný a následující, má býti zopakována látka již probraná, zažitá, a žáci mají tu samostatné myšlenky při tomto opakování vytryskující pronášeti. Novému oddílu pak musí touto přechodnou přednáškou půda připravována býti; nad práh vědomí zpět se vyvolávají představy, jež novému učivu jaksi vstříc přicházejí, by bez překážky sloučení představ starých i nových před se jíti mohlo. Překážky by nastaly, kdyby v novém učivu obsaženy byly obtíže, na něž nebylo pamatováno, dále kdyby porozumění nejhlavnějších bodů nenastoupilo, jedním slovem kdyby nové látce dlouho semo tamo hovořiti a vykládati se muselo, než by nějakého výsledku se docílilo. Tomu zabrání se přednáškou přechodnou; tato vyvolá představy, k nimž nové se připojí, a zalétá v tom směru zpět i stává se kolébkou pro opakování; probouzí dále myšlenky, jež v novém učení obsaženy jsou, i přivádí rozum k nim, skytajíc tak příležitost, by žáci zpytovali, tázali se, hovořili.

Příklad nám vše objasní. Žáci mají se připravit na Hálkovu báseň: »Den májový«; průprava na příští pojetí básně může býti zároveň zkouškou i důkaz může podati, že poesie, která není přímo pro děti básněna, ale opravdovou, pravou poesii jest, i dětem lehce přístupnou státi se může. Úkolem tedy našim jest, dětem asi desíti- až jedenáctiletým zřetelně a živě předvésti krásnou onu jar píseň Hálkovu »Den májový jak ze zlata, stráž po srdce až zahřáta, po ní si ptáček pěnká jen: »Den májový, jen pojďte ven!« Není příliš nepřístupnou báseň tato pro děti?

Přesvědčme se. Nastává dvojitý úkol: na neobyčejné, vzletnější obraty písně připravit a založit náladu pro porozumění písně. Že při rozhovoru jaro venku hlaholí, rozumí se samo sebou.

Kdy se počalo jaro? Kdy skončí? Které měsíce obsahuje? Co vše ve přírodě tou dobou pozorujeme? Tu při těchto otázkách rty dítek přetékají. Vzpomenou i nepoetických žab i družných vlašovic a vážných čápů! — Na jaře neradí trváme ve světnici, když máme volno a po práci, a když venku je krásně. Zde nechť podávají dítky zprávu o svých vycházkách, a je-li blízko stráž, tož je tam dříve zaveďme za slunného odpoledne. Proberme při tom místní okolí. Táhneme třeba jen v duchu bezstarostně ven do té vůně, do toho šumu! Vždyť ven, daleko ven toužil také Robinson, též dítky z pohádky nevydržely doma, chtěly do lesa, kde stromy pryskyřicí dýší; a když tak venku ve volné přírodě se proháníme, kde zlaté slunko vše osvětluje a jako by pozlacuje, ó jak tu milé teplo nás provívá, takže i srdce naše cítíc tu bujnou teplotu, jest rozežháto. Ale nejen my, i celá příroda kolem nás je úrodným teplem proniknuta a zvláště tam ta stráž je celá prohřáta, poněvadž slunce polední o se opíralo. A jako všechny zlaté věci pro svůj vábný třpyt a lesk se nám líbí, tak i krajina ozářená zlatými paprsky jasného slunka nás vábí. Avšak nejsme my sami venku, ve stráni, tam žije mnoho zvířátek, jimž se rovněž venku na sluníčku líbí, ano mnohá sem zaletí, aby na tak krásném místě se slunila. I ty květinčky něžné, ponejvíce zlatožlutým květem se stkvoucí, lilavinky své ke slunci zdvihají. Následuje-li nyní přednes básně, tož pochopí a přijmou ji dítky jak dle smyslu slov tak i dle obsahu, neboť slova básníková podávají myšlénku, kterou jsme z dítek vylákali, a hravě básnická rčení (stráž po srdce až zahřáta) převedeme v prostomluvu, a lehce podají nám dítky obsah vlastními slovy. Nejlepší syntese k této analýze jest procházka stráni v takový májový den ze zlata.

Příklad tento nám dokázal, a báseň historická ještě lépe by nám osvětlila, jak tyto průpravy poskytují nám příležitost pro opakování pro produkci. Jdeme po vláknech, jež nové se starým spřádání mají, a při tom všeho starého vzpomínáme, avšak myšlénky ubírají se i směrem k novému učivu; ty musí se jaksí vyořiti, aby byly zkoumány a tříděny. Nesmí se tak díti žádným mluvením na zdařbůh, neboť učitel má určitý cíl před sebou, k němuž spěje vlnami dětského příboje myšlénkového; rovněž není průprava tato pouhým přepřádáním a opakováním, neboť dítky mají tu ze sebe samy čerpati; co v nich učitel vyvolává, jest pouhou oporou pro to, co samy musí nalézt.

Tyto průpravy jsou konečně i místem, kde dětská zkušenost se osvědčiti má; ona jest právě nejširší základnou pro dětskou samočinnost. Má-li totiž dítko vlastní zkušenosti, t. j. zná-li svůj domov, okolí, pole, louky, lesy, řeku, rybník, zvířata, květiny, slunce, měsíc, hvězdy, hory, roviny z názoru vlastního, tož má dosti látky v zásobě, aby samo o těchto věcech přemýšlelo a výsledek tohoto přemýšlení podalo.

Ježto přechodné přednášky, o nichž právě jednáno bylo, obírají se hlavně látkou známou ať již z vlastní zkušenosti dítek aneb z dřívějšího učení, — tedy myšlénky jaksí vybavují a třídí, tož jmenují se případně analytické rozpravy přípravné čili analýsy. Tyto analýsy předpokládáme především při učbě dějepisné, při jazyku mateřském, při náboženství a četbě cizojazyčné. Ony zastupují při těchto předmětech částečně tak zvaný výklad; že důležitějšími jsou než pouhý úvod, vysvítá z předeslaného. — Z dějepisu spadá do těchto analytických přípravných rozhovorů nejprve látka dějin místních; tím předejde se smísení obrazů vzdálených, stavů i příhod minulých s blízkými, jež ku pomoci běheme pro snad-

nější porozumění. Též látka zeměpisná i přírodopisná, předpokládá-li nějaký dějinný nástin, může v předpravném rozhovoru osvětlena býti, poněvadž pak výklad aneb i čtení probíraného učiva vyhledáváním stránek jinde umístěných přerušování býti nesmí, naopak celý oddíl nechť vynikne jako nerozkouskovaný celek.

Jelikož nauky náboženského vyučování majíce hluboko do duše i srdce chovancova vniknouti co nejužší s celým okruhem myšlenkovým splynouti musí, aby v životě kořeny zapustily, i s vlastní zkušeností chovancovou ve spojení uvedeny býti musí, by zářivě působily, tož zde zvláště na místě jsou všestranné slučovací rozhovory předpravné. Katechese jest pak již hotovou žni; kypřením a setbou jest předpravný rozhovor, jenž myšlenky, vzpomínky a nálady povzbuzuje. Co jiného působí velebné paraboly nového zákona, nežli že ze života i vlastní zkušenosti posluchačův názorný obraz vyvolají, by rozum i srdce zároveň povzbudily a pro přijetí Božského učení roznitily. Kdo pro život chceš působiti, navazuj na život, kdo chceš celou duši sobě zajistiti, dbej její spleťtých obrazců a rozmotej dříve vlákna výstupu, prve než z něho naučení nevyhleditelné spředeš.

V nauce zeměpisné i přírodopisné předpravní rozhovor před každým oddílem učebným více opakovaním než samočinností zabývat se bude. Zde bude záležeti na tom, by řady, k nimž nová látka připnouti se má, obnoveny byly, by předem — zvláště při přírodopysu — označeny byly body, jež největší zasluhují pozornosti, konečně má vyvoláno býti i to, co chovanec v oboru tom již sám viděl a zkusil, by tato vlastní zkušenost rovněž stala se prostředím pro přijetí látky nové; mají se probrati výrobky domácí jako příprava na výrobky cizí, zjevy na půdě domácí pro pojetí zjevů z krajin vzdálených.

Tolik o rozsahu tohoto způsobu vyučovacího pokud se oborů vyučovacích týká; ale i ohledně stupňů vyučovacích nesmíme jej omezovati; osvědčujef se na stupni vyšším i na stupni nižším. Při výkladech básní i článků jakož i při učbě dějepisné na vyšším stupni vysoko ceněn býti musí předpravní rozhovor, který částečně obzor vyjasňuje a nedorozumění odstraňuje; dílem i proto, že upomínky, fantasií a kombinace probouzí, a tak účinně působí. Rozhovor tento nemá z nové látky ráz novoty setřítí a individuelní pochopení předmětu do pozadí zatlačiti, nýbrž tento ráz a toto individuelní pochopení ze skupiny probuzených myšlének povznéstí a jaksi podnětu k nim poskytnouti.

Kdo chce ku pč. tímto způsobem nějakou cennou báseň předvésti, ten před vniknutím do díla uměleckého v sobě i svých posluchačích roznití ony myšlenky i stavy, z nichž celé dílo vyrostlo, dále oživí tu zvláštní poesii, která obklopuje předmět básně, předvede hlavní body; hlavní momenty v básni se vyskytující ze života skutečného; konečně uvede i dojmy a ohlasy, z: kterých básník sám tvořil, a tak otevře dvěře do duševní dílny básníkovy, k jehož plodu potom s pravým porozuměním a povznesenou náladou přistoupíme.

Pravý analytický rozhovor předpravní podává nám obraz bohaté rozmanitosti, která již již v jeden celek sloučiti se má. Ze všech možných směrů povzbuzuje a shání myšlenky, slučuje i rozdvouje tytéž dle potřeby a přizpůsobuje je, aby se státi mohly nositeli nového obrazu, myšlenkového, který má v duši uveden býti a který se jako sevřená kopule nad nimi vznáší.

Chovanec dále má se dle požadavku Lessingova rovněž tak snadno povznášeti od zvláštního ku všeobecnému, jako od všeobecného ke zvláštnímu se-
stupovati.

Dokončení.

* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Úmrtí. Dne 16. m. ledna klidně zemřel p. Karel Kodrle, učitel měšťanské školy v. v. a správce vychovatelny Jednoty ku blahu propuštěných káránců v Praze, jsa star 64 leta. Týž býval učitelem velice svědomitým a pečoval i nyní až do posledního okamžiku o blaho sobě svěřených chovanců jako pravý otec. — V Kolíně zesnul v Pánu u věku 67 let dne 17. ledna p. Josef Faň, učitel obecné školy tamže v. v. Týž pracoval neunavně na roli školské plných 40 let a jsa znamenitým hudebníkem, byl sborníkem pěveckých spolků v Kolíně.

† **Julius Zeyer.** Těžká ztráta stihla náš národ! Dne 29. ledna zesnul v Pánu po dlouhé trapné nemoci na Král. Vinohradech tichý pracovník, veliký básník náš Julius Zeyer. Narodil se v Praze, dne 26. dubna 1841, vystudoval realku, načež stal se dělníkem tesařským a jako takový procestoval značnou část Evropy. Usadiv se opět v Čechách, věnoval se privatnímu studiu a osvojil sobě znalost všech jazyků klassických i moderních, ano i čínštinu znal důkladně. Na Rusi byl vychovatelem u knížete Valujeva a pak u knížete Popova. Od r. 1881. žil v Čechách v Praze a hlavně ve Vodňanech, kde ztrávil blažené chvíle v kruhu spisovatelů F. Heritesa a O. Mokrého. Znamenité jeho básně i dramata, jakož i prosa jsou všeobecně známy svou plynouou dikcí a poutavostí a co u moderního básníka zvláštního, vesměs provanuty jsou pravou zbožností, jež v nepokryté lásce znáší se ke Tvůrci Všemohoucímu. Uvedeme zde jeho znamenitější díla a sice prosaická: Jan Maria Plojhar, Roman o věrném přátelství Amise a Amila, Báje Šošany, Dobrodružství Madrány, fantastické povídky, Obnovené obrazy, Stratonika a jiné povídky, Tři legendy o kručifixu, V soumraku bohů, Dům u tonoucí hvězdy, Amparu, Maeldunova výprava. Básně: Vyšehrad. Poesie, Z letopisů lásky, Karolinska epeoa, Dramata: Sulamit, Legenda z Evinu, Libušin hněv, Doňa Saeča, Neklan, Tři komedie, Radúz a Mahulena. — Pohřeb básníkův konal se za skvostného zimního dne ve čtvrtek 31. ledna na posvátný hřbitov Vyšehradský, kde věčný sen spí klidně celá řada českých velikánů. Účastenství při pohřbu bylo obrovské. R. i. p.!

Z Jednoty českého katol. učitelstva. Zakládající člen naší Jednoty vedlep.

Vincenc Krátký, em. vikář a farář v Lovčicích, složil poslední členskou splátku 10 K. celkem 50 K. — Dp. Jos. Forman, katecheta v Chotěboři, zapravil členské příspěvky na tři léta najednou.

Zasílání služného učitelského poštou. Jak jsme již svého času oznámili, nařídilo ministerstvo financí dohodnuvši se s ministerstvem kultu a vyučování, aby učitelským osobám, které mimo sídlo berního úřadu bydlí, náležité platy, jestliže o to výslovně požadají, z berních úradů zaslány byly poštou. Při provádění tohoto nařízení má se takto před se jít: Správcové škol seberou měsíčně kvitance a platební knížky a připojí *známkovanou* poukázku, aniž by vyplnili obnos, a zašlou vše nejdéle dne 25. předchozího měsíce jako zásilku prostou poštovního (ovšem kdo by pro jistotu odporučil, musil by zaplatiti rekomandační poplatek) příslušnému bernímu úřadu. Berní úřad vyplní na poukázce úhrnný obnos, který správě školy svědčí, na ústřížku poukázkovém označí jednotlivé částky pro každého učitele a dodá pak na poštu. (Adressa musí býti na poukázce vyplněna správou školy.) Kdyby však v té době, kdy poukázka dojde na určené místo, některý učitel pozbyl práva na výplatu služného, ručí správce školy za bezodkladné vrácení přebývajících částky. Jak vidíme, mnoho mezu při tom není, zvláště tam, kde není pošta v místě. Tu dostalo by se služné někdy 6. den v měsíci do rukou učitelových; při tom musí se zapraviti známky na poukázky a poslovi taktéž. Nejlépe jest, když má učitelstvo dobrého, spolehlivého člověka, který věc za půldne řádně vyřídí. Poštovnímu eráru kyne z toho několik stovek příjmu a berniční úředníci budou po nás kysele »koukat«, že jsme jim přidělali práci.

K úpravě našich platů. O drahotním přídavku pro dvě nejnižší třídy ustavičně se jedná; věc ta jeví se zahalena býti tajemnou rouškou jako saidský obraz. Někdo tvrdí, že je to změna zákona, což ovšem se nám nezdá býti pravdou: vždyť sněm může povoliti zemským úředníkům zatímní drahotní přídavek osobní, tím nemění se základní zákon o jednotlivých třídách platebních; druzí zase kroutí hlavou nad tím, že návrh ten nebyl logicky promyšlen, no tu ovšem mohl se p. navrhovatel poraditi s některým odborníkem (ovšem oni jsou tam z řad učitelských asi dva); opět jiní praví: ono se to lehce řekne, přidejte, ale odkud vzít z dlaně chlupe, když tam

neni. To je ovšem velice zlá věc — a je to jako s těmi pozdravnými salvy kano-novými — těžko střílet, když kanonů není. Ale mezi tím, co hory ku porodu se připravují, přemnoho rodu tone v bídě. Avšak ještě větší nebezpečí hrozí nám, nebude-li celá věc v jarním zasedání sněmovním definitivně vyřízena. Neboť jarní zasedání je posledním v tomto sněmovním složení; na podzim budou vykonány nové sněmovní volby. Jest-li v tomto posledním aktu sněmovním celá naše věc nebude úplně skoncována, tu veškeré návrhy v tom ohledu podané, at již sněmovní komisí at jednotlivými poslanci — padnou, celá mnoholetá práce a celé to velké úsilí přijde na zmar, a vše musí znova počato býti. Ovšem v zasedání zemského výboru dne 16. ledna b. r. konaném, bylo trojčlennému komitétu, jež sestává z pp. Dra. Herolda, Dra. Pražáka a Dra. Werunského, nařízeno, by vypracoval návrh zákona, který zemským výborem o jarním zasedání sněmu podán bude. Návrh tento má býti tak sestaven, aby *ihned* v život vstoupiti mohl. — Ve věci naší jednal tudíž »Ú. V.« zcela správně, když věc přivedl do nynějšího stadia a nedal vznikati novým a novým návrhům, pro celé těleso učitelské za nynějších poměrů nemístným, nepřijatelným, jež byly by celou úpravu posunuly ad calendas graecas, neboť sněm v novém svém složení sestává z obce venkovské z rolníků, zajistě by nedal hned v prvním zasedání úpravu učitelských platů na denní pořádek. Co jsou platny nejkratší návrhy, jež činí jenom »zlou krev« a nemožou dojíti uskutečnění. My uspokojíme se tím, co se nevyhnutelně státi musí, a pro co je sněmovní většina.

Obcházení členů místních i okresních školních rad při obsazování míst konečně zakázáno! C. k. okresní školní rada v Poličce vydala výnosem ze dne 12. ledna 1901 č. 43. následující nařízení: C. k. okresní školní rada vidí se nucenou veškerým osobám učitelským jakékoli obcházení členů místní i okresní školní rady za příčinou získání hlasů při obsazování míst učitelských se vši přisností s tím dodatkem zakázati, že proti učitelům, již by zákazem se neřídili, úředně bude zakročeno. O tomto výnosu budtež veškeré osoby tamní školy proti potvrzení vyrozuměny. Předseda: Šindelář.

Zkoušky dospělosti a způsobilosti učitelské. Ředitelství c. k. ústavu ku vzdělání učitelů v Kutné Hoře přijímá řadně doložené přihlášky ke zkouškám dospělosti

pro školy obecné do dne 1. března. Žádosti pak za připuštění ke zkouškám učitelů industrialních do dne 1. dubna a konečně opovědi ke zkouškám způsobilosti učitelské pro školy obecné a měšťanské ředitelství zkušební komise pro tyto školy rovněž do dne 1. dubna t. r. V Praze přijímá ředitelství c. k. českého ústavu ku vzdělání učitelů žádosti ke zkouškám dospělosti nejdéle do konce března a opovědi ke zkouškám způsobilosti do 1. dubna t. r. Kdo by chtěl podati sobě žádost o ministerskou dispens, učň tak do 15. února. — C. k. zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Hradci Králové přijímá opovědi ke zkouškám způsobilosti učitelské pro období květnové 1901 opatřené náležitými doklady do dne 15. dubna t. r. Žádosti za dispens podány budtež nejdéle do 15. března 1901. Žádosti privatistů ke zkoušce dospělosti učitelské přijímají se do 15. března a žádosti ke zkoušce ze ženských ručních prací do 1. května t. r.

Školské spořitelny v Belgii zavedeny byly před 30 lety pro školní mládež. R. 1899. bylo v Belgii 9525 obecných škol, ve kterých z 1,105.177 školních dětí měly 350.182 spořitelní vklady, jež koncem r. 1899. dosáhly výše 8,116.731 fr. I u nás měly by se dítky školní pomocí poštovních spořitelen ku spořivosti naváděti. My jsme to u nás zavedli, pokuste se, přátelé, všude o to a zaznamenávejte výsledky této své činnosti.

Vydaje na školství ve větších městech českých. Svého času podali jsme statistiku vydajů na školství všech velkých měst v Rakousku, dnes podáváme několik dat, jež se týkají měst českých. Praha vynakládá na školství 1,972.670 korun, Král. Vinohrady 549.570 korun, Plzeň 442.848, Smíchov 200.710, Jindř. Hradec 209.838, Chrudim 169.162, Jičín 162.970, Louny 144.994, České Budějovice 155.710, Žižkov 111.756 korun.

Italský skladatel hudební J. Verdi zemřel v Milaně v noci ze dne 27. na 28. ledna a byl dne 30. ledna o 7. hod. ranní za obrovské účasti v rodinné hrobce po boku zesnulé manželky své Josefny Streppioniový pochován.

Hloubka moří. Dno mořské je všelijak zprohýbáno tak jak povrch pevniny, i jeví se tudíž ve vodách mořských na rozličných místech rozdílná hloubka. Přibližně odhadnutý jeví se hloubky v %

udány následovně: do 180 *m* hloubky asi $7\frac{1}{2}\%$, do 1800 *m* $10\frac{1}{2}\%$, do 3600 *m* $21\frac{1}{2}\%$, do 5400 *m* $55\frac{1}{2}\%$ a hloubek přes 5400 *m* $7\frac{1}{2}\%$. Více než polovina hladiny má hloubku větší než 3600 *m*. Na mapách pro plavbu námořní upravených, jsou největší hloubky udány a jmény označeny. V Tichém oceanu jsou takové hlubiny přes 5400 *m* měřící 43, v Indickém moři 3, v Atlantickém 15, v moři antarktickém 1. Celkem bylo provedeno přes 250 měření takových hlubin; tu byla pak shledána hlouka přes 7200 *m* ve 24 případech a pětkrát hloubka 9000 *m*. Nejhlubší místo měřící 9429 *m* nalezeno bylo v jižní části Tichého oceanu, východně od ostrovů Kermaderských; hlubina tato nese jméno Aldrich.

Upozornění našim čtenářům. Měsíčník »Vlast«, má počátkem nového století »šťastný rok!« Články v běžícím ročníku uveřejněné jsou výborné. Nechci se zmiňovati o přednáškách z posledního sjezdu, jež uveřejněny byly hned v prvních číslech, nechci tentokrát poukázat k jiným slovutným spisovatelům jako jest J. M. ndp. probošt Vyšehradský, ale upozorňujeme dnes na některé časové články, jež současně vycházejí, a sice: Hádanky světa, píše Bedřich Jiříček, Záhady světa a bilance věcy od prof. Fr. Horáčka, Spiritualismus a spiritismus, přeložil J. Filipi, kteréž vědecké články odporučujeme k bedlivě četbě; zároveň všem přátelům svým na srdce klademe, by vsady »Vlast« půjčovali a rozšiřovali. V mém sídle je po ní bedlivá poptávka.

První knihtiskárna ve Francii. Pařížský Temps uveřejnil před krátkým časem zajímavou zprávu o prvních počátcích tiskářského umění, již tuto neváháme s našimi čtenáři sdělit. Dle Tempsu byla první tiskárna zřízena při staroslavném vysokém

učení Sorboně v Paříži, a sice zřídil ji v r. 1470. Michal Fributger z Kolmaru. Pomocníky jeho byli Ulrich Gerina a Martin Krantz; všichni byli v učení u Fusta v Mohuči. Typografy tyto povolal do Paříže tehdejší rektor Sorbonny Jean de la Pierre (Lapidanus). Uvedení knihtiskaři počali ve vykázaném sále Sorbonny r. 1470 tisknouti první knihu ve Francii »Epistolae Casparini Pergamensis« (Listy Kašpara z Pergamu). Po tom na světlo vydali Dějiny Herodotovy i mnohé jiné věci. Po třech letech přestěhovali knihtiskárnu z budovy universitní do soukromého domu ve třídě svatojakubské (Rue Saint-Jacques). Roku 1478 vrátili se Michal Friburger a Krantz do Mohuče zpět.

Frančina místo řečtiny. Že učební plan našich gymnasií v mnohých věcech jeví nedostatek a nikterak nevyhovuje požadavkům doby nynější, je všeobecně známo. Největší počet hodin vyučovacích věnuje se studiu jazyků klassických, z nichž zvláště řečtina pozbyla veškeré důležitosti. Neradi vzpomínáme těch trapných chvil, kdy některý zařnaný sekant filolog ždímal ze žáků všechny možné pravidelné i nepravidelné, slabé i silné aoristy etc. K čemu? Proč? Kdy a kde v životě toho potřebují? Jen tenkrát, stanu-li se opět filologem a proto ať je řečtina předmětem mimořádným na gymnasiu. Krásy klassických plodů řeckých poznám z překladu, který má býti na gymnasiu lehkým a zábavným způsobem probírán. Dnes nejvyšší potřebnou je znalost jazyků světových jako je ruština, frančina, angličtina i němčina — a v tom směru je náprava nevyhnutelnou. U nás v tomto ohledu prvý krok ku předu učinil dolnorakouský zemský výbor, který zavádí při zemských gymnasiích místo řečtiny frančinu. Mnohem dříve v tomto směru pracováno bylo v Uhrách.

O vzájemném slučování látky učebně.

V občasně schůzi vánoční přednesl K. SKULTĚTY.

• Dokončení.

Nemalé požadavky — pomyslíme sobě — staví tu Lessing hochu, ne menší než cviky logické, které snad na stupni vyšším oprávněny jsou, nikoli však na stupni nižším. Vinu tohoto zdání však nese pouze abstraktní výraz. Když hoch při počítání pravidlo, které zná, rozpozná, tu povznáší se od zvláštního (případu) ku všeobecnému (pravidlu), neboť on stranou posune číslice a početní obraty

a spatřuje v nich něco všeobecného — pravidlo. A užije-li některého pravidla při své písemné práci; tu sestoupí od všeobecného ku zvláštnímu, neboť nehledě na široký rozsah pravidla zformuje zvláštní určitý příklad dle něho. Rovněž tak počíná sobě hoch, který nalezenou květinu, chyceného motýla a brouka třídí, t. j. do rodu, druhu, řádu jej přiděluje, neohlížeje se na nahodilé vlastnosti individua, a chlapec, který vychází, aby určitou rostlinu aneb hmyz, nalezl; od představy o rodu, druhu, řádu nalezna exemplár sestoupí ke zvláštnímu jedinci. Tak připouští vyučování v rozličných oborech takovéto logické cviky, jestliže však pokračuje z toho logický cvik se vyvine, jak Lesting žádá, jest ovšem pochybno.

Komu tento cvik je vlastním, honosí se dvojnásobnou schopností: poprvé, má-li před sebou nějaký předmět, lehce rozpozná, co s jinými chová společného a neuvízne na pouhých jeho zvláštnostech, čili jak se říká, dovede předmět v hlavě zařaditi; po druhé, slyší-li všeobecnou větu, všeobecný výrok, dovede vzpomenouti na jeden i více případů, k nimž se pravidlo hodí, čili jak se prostě říká: dovede si při tom něco pomysleti.

Jak má vyučování zařízeno býti, aby jím docíleno bylo těchto dovedností? Každopádně je nutno prováděti cviky na látkách nejrozmanitějších, neboť uvedené dovednosti vyžadují mnohostrannosti. Východiskem svým učiněmež mluvnici. Náš příklad ukázal, jak při počtech logických výkonů užití možno. Při mluvnici však lze těchto logických výkonů velmi účinně a názorně užití, provede-li se změna. Sestoupení od všeobecného — tedy od pravidla — k jednotlivému případu, nedá se jinak uskutečniti, než-li dá-li se rozpoznání pravidla užití ve případech; ovšem obrácený pochod jest schopen výsledků lepších; nedáme-li pouze pravidlo opět rozpoznati, nýbrž dáme-li jemu ze zvláštních případů teprve vyniknouti, tedy odvodíme-li pravidlo ze zvláštních příkladů, totiž cvičili-li se netoliko přechod od daného konkréta ke známému abstraktu, nýbrž i k neznámému abstraktu. To stane se, nevycházíme-li od pravidla, nýbrž od slov a vět, jež však tak voleny a srovnány jsou, že pravidlo z nich taková vytryskne, a chovanec je sám ve všeobecné abstraktní formě vyřknouti dovede. Též v přírodopise jest cvik na jedinci poznati druh nebo rod řádu teprve podřízeného; v prvé řadě cvičiti jest rozpoznání pojmu rodového dle mnohých probraných jedinců, z rodu pak přijíti ku poznání druhu. Kdo nejprve učí poznávati třídy a řady zvířat, rostlin, nerostů a spokojí se pak zařadováním jedinců v tyto třídy, odříká se duševního výkonu, který podmiňuje studium přírody a který způsobilým jest tvořiti v chovanci jaksi smysl a mohutnost vnímání — odříká se totiž indukce. V obou jmenovaných naukách (mluvnici totiž a přírodopisu) chceme tedy logickým výkonům, které v každé vyučovací formě při nich upotřebeni docházejí, jenom většího rozšíření dopřáti, učinivše úkolem vyučování nikoli jen vystupování od zvláštního ke všeobecnému a naopak sestupování od všeobecného ke zvláštnímu, nýbrž vytvoření všeobecného — pravidla, pojmu druhového či řádového. Totéž platí o předmětu na oko od předešlých zcela rozdílném: totiž u tvoření úsudku práva i bezprávi, dobra i zla. K utvoření tohoto úsudku příležitost nejlepší nám poskytuje látka vypravovací, totiž pohádky, povídky mravní i historické, jež hluboce působí na duši lidskou. Případ, který v povídce se projednává a který vyvolá úsudek schvalovací či zavrhovací, ten případ jest zde něčím zvláštním; něčím pak všeobecným jest úsudek, naučení z tohoto případu vyplývající, pokud toto naučení nepřihlíží k jedinému tomuto případu, nýbrž vztahuje

se ke všem podobným. Takové vytvoření mravního smyslu musí vycházeti od jednotlivosti a přejíti ke všeobecnému. Bystrost a původní síla, jakou mládež jednotlivý případ posuzuje, může jenom tímto způsobem spojena býti s úsudkem všeobecným; jenom takto můžeme docílití toho, že při objevení se některé všeobecné poučky nebo mravního a náboženského pravidla rychle dostaví se vzpomínka na určité případy, na jednotlivé zjevy životní, a tím způsobem naleznou ony v hlavě i srdci připravenou půdu.

Taktéž i v dějepise docílíme toho, aby všeobecně lidské ze zvláštností kmenových se vylouplo, a tím přivyknou posluchači pronikatí národním krojem a národními zvyky k jádru všelidskosti. Taktéž vysoko ceníme parallelisování látek dějinných, jež třeba jsouce rozdílné dle místa, útvaru životního i zvyku lidového, přece duchem spolu souvisí. Doba rytířů i starověkých heroů souhlasí v pěstování síly a odvahy; potrestaná vysokomyslnost i z Dareiova tažení proti Skythům i z Napoleonovy výpravy na Rus; hrdinný boj pro aris et focis — za víru a domovinu — jest vždy týž, ať již jej bojoval Ludvík a Sobieski proti Turkům, ať Václav proti Tatarům, nebo Karel Martell a Roland proti Arabům, nebo konečně Leonidas proti hordám barbarským. Neohrožená mysl námořnická a nezkratitelná vytrvalost žijí jak v Odysseovi tak i v Kolumbovi, třeba onen přinesl nám pouze pověsti, jež nejlépe lidské ucho oblažují, tento pak zanechal celý nový svět. Typem patriarchálního panovníka platí ctihodný Abraham i přísný Odysseus. Typem nezištného, věrného občana i statníka je Aristides, genialním dobyvatelem Alexander Velký i Napoleon; i vystoupí-li příbuzné zjevy na jeviště, musí vždy vzájemně srovnány býti, musí na ně býti upozorněno.

Požadujeme tím však více než příležitostné, jaksi pomíjející srovnání, požadujeme tím postupný výcvik v nazírání, totiž viděti v různém totožné, v individuu zástupce způsobu a směru dějinného tvoření; a nepožadujeme tím něco, co by se vymykalo okruhu obecné školy, neboť nikoli vzletnou mluvou, nýbrž účinným sloučením oněch jednotlivých obrazů dějepisných má mysl ku přijetí jich vedena býti.

Také zde požadujeme slučování představ a srovnání jich obsahu jako dříve při analytické přípravě; avšak v jiném smyslu zde než tam! Tu platilo novému založení místečko vedle starého, vcházející osvětliti a vysvětliti známým; zde pak platí z nového i ze starého zároveň společně vyjmouti: ať již to je mluvnické pravidlo, ať druhový pojem předměty přírodní vízíci, ať všeobecné mravní pravidlo, ať dějepisný typ; tam platilo vlákna představ předem urovnati a připletati k novým, zde platí položití příčná vlákna od jedné jednotlivosti ke druhé, od jednoho případu ke druhému, po nichž pílíce nový pojem druhový, sesílený utvoříme. Že tento výkon *po* nastoupení nové látky ve mnohých případech a to tenkrát, když ona ve větších skupinách se nahromadila, předsevzítí se má, leží na snadě (ku př. v historii). Jako předpravný rozhovor slouží za základ přípravě myšlenkového okruhu, tak slouží tento následný rozhovor ku propracování téhož; chce-li onen docílití utvoření bohatých asociací, tak tento směřuje k utvoření pojmů; jest-li že onen uvolňuje případné představy z jich spojení a tak analyticky si vede, tož tento spojuje představy, aby všeobecné vyniklo, a jest tudíž synthetickým ne sice ve smyslu logickém, ale v didaktickém.

Avšak jak onen předpravný tak i tento následný rozhovor slouží opakování i samočinnosti ve stejné míře, neboť i tento v paměť uvádí učivo dřívější a vy-

volává představy, tvoře nové myšlénky. A nyní musíme vzpomenouti plodu tohoto spojeného analyticko-synthetického cviku, který ovšem uzraje, provádí-li se cvik tento důkladně od počátku vyučování: plodem tímto je — český sloh. Neboť označené cviky vyvolávají propracování okruhu myšlenkového, a to právě je cvičebná látka slohová, kterou se sloh znamenitě zdokonaluje.

»Proč nedovedou mladí lidé dobrou písemnou práci slohovou vytvořiti?« táže se Herbart ve svých aforismech paedagogických a odpovídá: »Poněvadž ustavičně jen předepsaným řadám na paměť se učí aneb dle určeného vzorce tyto řady spojují aneb jiné vsouvají. Za takových pak okolností mají představy vybaviti. Ale jaké? Všeobecné pojmy anebo historické předměty. Avšak oni lnou k jednotlivosti a ku přítomnosti. Chtějí-li se z toho ovzduší vyprostiti, nemají pohotově žádné plynné řady anebo s nimi uvážnou.«

Sloh byl vyznačen jakožto nejvyšší výkon školního vzdělání a to vším právem, předpokládaje ovšem, že jemu po bok postaví se přednes, že totiž vládne nejen pérem, nýbrž poutáme i řečí. Avšak starý rozvrh téhož na sloh produkující a reprodukuující uzavírá cestu k tomuto cíli vedoucí. Od předepsaného a předurčeného nevede žádná cesta do volné přírody; vzlet od jednotlivého a přítomného ku všeobecnému a minulému nelze přivoditi určitou šablonou a na určitém stupni; duševní čilost a bystrost nevysočí jako Minerova z hlavy. Již na nižším stupni musí představám dodána býti pohyblivost a náklonnost ke kombinacím. A tak musí již na nižším stupni o samočinnost postaráno býti, tu ovšem dosud nutno o určitou látku se opřít.

Volnost proslovu při analytické přípravě — jak jsme ji byli uvedli, je tak dobře semeništěm českého slohu, jako pozdější písemné parafrase a jiné přímé cviky vyššího slohu zvláště.

Dáme-li výsledky analyticko-synthetické rozpravy žákům sestaviti a napsati, již tím položen je základ k volné práci; jsou sice předepsané řady myšlének, jež se reprodukují, avšak řady tyto byly zřízeny za pomoci žáků, k nimž ten i onen vlastní svou myšlénku připojil. Tak připravuje toto společné skládání pozdější skladatelské činnosti jednotlivce úrodnou půdu. Pokusili jsme se o to vyložití předpisy o vzájemném slučování učebné látky, majíce zřetel k ostatním zákonům výchovného vyučování; jenom varujeme ku konci, aby snad z tohoto způsobu nevyvinul se nějaký system, který by nás jako železná kráva tísnil; ze způsobu tohoto musí jen vanouti snaha samočinnost v žáku povzbuzovati a udržovati, a stálým spojováním, srovnáváním a upravováním látky i řádným opakováním učiniti ji pravým duševním majetkem žakovým.



* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Z Jednoty česk. katol. učitelstva.
Vldp. Josef Sýkora, zasloužilý farář z Nové Vsi u Kolína, zaslal pokladníkovi druhý vklad člena zakládajícího 10 K; slč. Alba Fortýnová zapravila členský vklad 2 K. —

Příspěvky členské po 4 K zapravili: dp. Jindřich Rotta, katecheta v Mnich. Hradišti a sl. Marie Schöderböcková, učitelka v Lišově.

Také nepřítel školy. Vsdp. Th.Dr. Antonín Vřešťál, c. k. řádný profesor české Karlo-Ferdinandovy university, rada k. arcib. duchovního soudu, kanovník královské kollegiatní kapitoly u Všech Svatých na hradě pražském, daroval chudým dítkám obecně

školy v Sedlci 100 K na opatření školních potřeb. Kolik pak korun darovali školám ti zapřisáhlí nepřátelé »klerikálů«, fedrovaté školy svobodné a vřelí přátelé »svobodomyšlného« učitelstva?

Říšská rada zahájila dne 31. m. ledna svou činnost, dejž Bůh, aby byla blahodárnou pro celé Rakousko! Z našeho stavu učitelského zasedá tam celkem 8 učitelů a sice: Josef Sokol, cvičný učitel v. v. (za stranu mladočeskou na Pardubicko zvolený), Josef Černý, učitel v Novém Bydžově a redaktor Českého Učitele (v V kurii za stranu národního dělnictva na Jičínsku), Josef Kasper (za stranu něm. radikálů v kurii venk. obcí na Trutnovsku), František Schreiter (něm. radikál za V kurii na Litoměřicku); v Haliči: Jan Wojtyka (člen klubu polského za venkovské obce na Krakovsku), v Dolních Rakousích: Karel Seitz, učitel ve Vídni (za str. socialistickou v Korneuburgu), ve Vorarlberku: Jan Drexel (za něm. str. lidovou na Bregensku) a Martin Thurnherr (za venkovské obce Feldkirchsku — tak zv. klerikal). Učitelové poslanci usjednotili se v tom směru, že budou u svých stran, v jichž svazu se nalézají, k tomu působiti, aby návrhy učitelstva se týkající zvláště v otázkách služného i řádu disciplinárního společně podávány byly. Osvědčili se parlament dělným, tož podobné návrhy lze v době nejkratší očekávat.

Zatímní přídavek. Jak jsme již dříve oznámili, byl zemský výbor usnesením sněmovny ze dne 22. prosince m. r. zmocněn, aby podučitelům se zkouškou dospělosti, dále učitelským osobám se zkouškou způsobilosti v posledních dvou třídách platebních, jakož i učitelům škol měšťanských ve IV třídě poskytnut byl zatímní přídavek od 1. ledna 1901 a sice tím způsobem, by učitelské osoby se zkouškou dospělosti měli ročně 900 K, se zkouškou způsobilosti na obecných školách 1200 K, na školách měšťanských 1600 K. Ovšem znění tohoto usnesení nebylo dosti jasné, ano ani nesusouhlasí, český text s německým, avšak musíme uvážit jaký tu panoval zmatek nad zmatek v poslední den zasedací. Nicméně k nejasnému znění připojen byl dodatek, který celou věc osvětloval tak, jak jsme dříve uvedli — avšak jak Fr. Schul-Zeitung píše, ztratil prý se protokol obsahující návrh poslance Fořta. Musím doznati, že veškeré toto jednání, jež bylo tak dalekosáhlé a důležité, nebylo nijak promyšleno,

ano bylo spíše ukvapeno, a tím skoro výsledek jeho zmařen. Jest pak třeba uvážit, že tím způsobem zklamáno bylo ve svých nadějích více jak 11.000 učitelů se všemi svými rodinami. Jak mnohý předčasný rozpočet byl v nivec uveden, jak mnohý třeba dloužek na účet zatímního přídávku učiněn. Nebude-li skutečně zemský výbor s to, aby tuto záležitost urovnal, (a nejspíše že nebude, poněvadž není na to žádných peněz), tož bude to přední povinností sněmu, jakmile se na jaře sejde, aby věc tu napravil, i jsme toho pevného přesvědčení, že všichni poslanci v tomto směru ruku k dílu přiloží. —

Prodloužené prázdniny vánoční ve větších obcích školních. Ministerstvo kultu a vyučování nařídilo výnosem ze dne 19. prosince 1900, v 32.132, by v obcích o více jak desíti třídách za příčinou důkladného vyčištění školních místností vánoční prázdniny o dva dny prodlouženy byly. —

Bídne poměry učitelské ve Španělsku. Všeobecný stesk vede se na bídný stav veřejného vyučování a na nevyslovitelnou bídu učitelstva ve Španělsku. Platy učitelské jsou nejen až hanba nízké, neboť v celém království ledva 180 učitelů může se dočkat služného 2000 peset, ale učitelstvo tohoto bídného platu vůbec ani nedostává. Jsou učitelové, kteří za celá tři léta neobdrželi ze svého služného ani groše, poněvadž příslušné obce a úřady, jichž povinností zákonitou je učitele platem vydržovati, mají prázdné pokladny. Ale na pořádkání surových zápasů byčích mají peněz dosti! Dne 15. února 1898 uveřejněn byl úřední výkaz, podle kterého dluhovaly rozličné provincie svému učitelstvu již tehdy přes 9 milionů peset; kolik toho bude dnes! Učitelský spolek pro Španělsko podal vládě žádost, v níž vyličený byly tyto trudné poměry učitelstva a prosil zároveň za zvýšení platů a pak za tu výhodu, aby učitelé byli placeni přímo ze státní pokladny. Ano, několik učitelů žádalo za povolení ku žebrotě! Ze 3 $\frac{3}{4}$ milionu dětí školou povinných ve Španělsku nemůže celá třetina docházeti do školy, poněvadž je nedostatek školních místností. Španělský tisk nazývá tyto poměry prostě národní ostudou. Právem! K. L.

Brněnský »Učitel«, časopis věnovaný zájmům školy obecné a měšťanské, je list pečlivě redigovaný p. Františkem Dlouhým, profesorem c. k. paedagogia. Přiná-

šívá věcné články a úvahy. Tak ve zprávách školských č. 33. a 34. je článkuček o zimním tělocviku, který je asi souhlasně psán s našimi názory o tělocviku jak jsme je byli svého času ve Vychovateli uveřejnili. Pisatel je proti zimnímu tělocviku u učebných a dokládá, že toto mučení žákův i učitelů »zimním tělocvikem« přestati musí, jakmile pronikne poznání, že naše školy mají dbáti tělesné výchovy skutkem a nikoli jen frází. « Ovšem, ovšem veliký to rozdíl mezi tělesným cvikem provozovaným pod modrou nebes klenbou antické Hellady a mezi všelikým tím trčením a krčením v zaprášené školní světnici!

Názor otce o nechávání po škole.

V Chrastí došel do školy od jednoho otce list následujícího znění: Prosim jich, pane ředitel, napežou mému hochovi, co se do něj vejde, jen mi ho nenechávají po škole. On si tím zvyká na kriminál. »Obnova.«

Poštovny. V místech, kde pro malou agendu zřízení úplného úřadu poštovního není dosud na místě, zavádí ředitelství pošt k vůli lepšímu doručování a podávání zásilek odbočky zvané »poštovny«. Těmto poštovním dostane se veškerých předmětů a pomůcek k výkonům jich potřebných, jako tabulky s nápisem »Poštovna«, schránky na psaní, poselské brašny, příručního razítka a t. d. Poštovny prodávají poštovní známky, z jichž prodeje přísluší jim 1 proc. provise; dále přijímají jednoduchá psaní, dopisnice, tiskopisy, zboží na zkoušku a telegramy. Poštovny není povinen přijímati potvrzené zásilky poštovní, ani rekomandovaná psaní, psaní s penězi, balíky ani konečně poštovní poukázky; může je však přijmouti, dohodne-li se se stranou. Za takovéto zaručené zásilky ručí poštovní úřad teprv od té chvíle, kdy je převezme od poštovního nejbližší poštovní úřad nebo přespólní listonoš. Poštovny je však povinen takévéto zásilky, přijme-li je, zapsati. Poštovny dává stranám došlé zásilky bezplatně a může obstarati různé jiné záležitosti poštovní na požádání stran. Záležitostmi poštoven pověřují se zemským ředitelstvím pošt a telegrafů důvěryhodné osoby, které k tomuto zájmu spoluobčanů projeví ochotu. Ředitelství pošt stanoví případnou odměnu za zřízení poštovny a náhradu za obstarávání zvláštních poštovních spojení, je-li jich třeba. Poštovny musí konati službu osobně, jen v případě nutnosti může být zastoupen dospělým, věci znalým čle-

nem rodiny nebo jinou spolehlivou osobou a musí zejména ručiti za zachování listovního tajemství. Vedení poštovny může býti odňato kdykoli bez udání důvodů. — Sdělujeme toto s pány kollegy, poněvadž by se mohli o takové poštovny osobně postarati tam, kde žádného poštovního spojení není (tedy ani ruralní pošty). S tímto zařízením je spojena veliká výhoda pravidelnosti a také přiměřený příjem. Tu ovšem nutno dohodnouti se s obecním úřadem odtud zaslati žádost ředitelství pošt a telegrafů v Praze. Místo poštovního může beze všech zkoušek zastávati i manželka.

Dvacatero zdravotnické. Dle »Przegl. paedg.« sestavil Dr. J. Zawadski ve Varšavě pro žáky následujících 20 zdravotnických pravidel: 1. První podmínkou zachování zdraví je čistota. 2. Udržuj v čistotě tělo a zachovej veselou mysl, vždy zdrav budeš a šťasten. 3. Myj ruce vodou a mýdlem ráno, večer i před každým jídlem! 4. Umývej tváře a krk dvakrát denně: ráno a večer! 5. Vyplakuj ústa vodou a čisti zuby ráno, večer a po každém jídle! 6. Nemyj tváře ve vodě, ve které jsi umýval ruce! 7. Koupej se nejméně dvakrát za měsíc! 8. Měň prádlo dvakrát v týdnu! 9. Chovej ošev v čistotě, netrp na něm prachu a špíny a provětrej ho jednou týdně! 10. Větrej, pokud jen možno světnici, netrp v ní prachu, a plij do plvátka naplněného vodou a nikoli na zemi! 11. Ložní prádlo měň jednou za týden! 12. Postav stůl tak, aby světlo padalo ti ku pravé ruce s levé strany! 13. Lampu stav při práci rovněž na levou stranu! 14. Nespi s tváří obrácenou k oknu! 15. Vstávej ráno o 7. hod. a jdi spat o 10½ hod. večer! 16. Po příchodu ze školy nesedej hned k obědu, ale odpočiň si půl hodiny; po obědě odpočiň hodinu a procházce věnuj nejméně hodinu denně! 17. Ve dnech svátečních a o prázdninách pracuj 2—3 hodiny; ostatek času věnuj zábavě! 18. Nepracuj dlouho do noci, na hodinu před spaním přestaň pracovati! 19. Nečti leže, seď zpřímá! 20. Pokrmy požívej čtyřikrát denně: o 8. hod. ranní, o 12. hod. polední, ve 4. hod. odpoledne a v 8. hod. večer! Nepij vína, piva, kořalky, silné kávy a silného čaje, ale pij čistou vodu! Z dvacatera tohoto vidíme, že po většině je psáno pro městské zámožné žáky, v 17. pak pravidle postrádáme zmínku o návštěvě služeb Božích, proti kouření taktéž není žád-

ného pravidla. Ovšem přáli bychom si, aby sociální poměry utvářily se tak, by co čistoty, prádla i bytu a šatstva se týče jakož i doby pracovní a zažívací, všechny školní děti a lidé vůbec těi ito pravidly řídití se mohli!

* * FEUILLETON. * *

Ve Francii zuří již delší dobu těžký církevní boj. Vláda zakročila nejprve proti Assumptionistům, kteří tak mohutně tiskem pro věc katolickou působili, a nyní hledí zformovatí zákon, kterým by zrušena byla činnost všech řádů, jakožto státu — ovšem židovsko-zednářskému — nejvýše nebezpečná, a zabaveno bylo jmění těmto církevním společností dle práva i zákona náležející, jež se nyní pilně sepisuje a oceňuje — ovšem nesmyslně. Ve skutečnosti mají kongregace 500 milionů franků jmění, což při počtu členů jich vydá na jednu řeholní osobu 3125 franků, ročně tedy 94 franků renty. Jmění pak náboženských kongregací používá se k výchově sirotků, k zaopatřování starců, nemocných i chudiny. Jmění »kongregace« Rotschildovské obnáší 10.000 milionů franků, takže připadá ročně na jednu rodinu Rotschildovu 50 milionů franků ročního důchodu! — Úředně odhaduje se moc klerikalismu a jeho škodlivé působení vychovatelské, jakož i mohutný vliv na školství. Během prý tři desetiletí rozmnožil se počet škol klášterních o polovinu, žactvo pak stoupl o 90 procent, kdežto státní školy beznáboženské jsou prázdné. Inu za to nikdo nemůže, že lid nechce do nevěreckých škol dítky své posílati, právě z toho faktu vyplývá, co je dobrým a co nikoliv. Jen kdyby společnost lidská popřála všem pravé svobody, tu v brzku by poznala, že převeliká většina lidstva stojí na straně Kristově. —

Dychtívi jsme, jak boj ten pro Francii skončí! Až budou duchovní řády zrušeny, tu Francie, nalézajíc se již dávno na ploše nakloněné, poletí střemhlav do propasti a bude výstražným znamením pro státy ostatní, by činností zednářské konečně učiněna byla přítrž. —

Ty školy klášterní, jež tak blahodárně v ohledu mravním působí, jsou trnem v oku přemnohým! I v Praze vypovězen boj školským sestřám, jak jsme již svého času byli

připomenuli. Ano o klášterích napsány byly hrůzostrašné knihy i složena celá dramata; v naší osvícené době ovšem všechny zprávy jsou klášterům nepřátelské, zednářsky zbarvené. Nicméně v každé důkladné a vědecké historii nalezneme vždy, kdykoli kulturní obraz té které doby se vylučuje, zasloužené chvalozpěvy vzdávané klášternímu působení ve všech zemích. Tak i otec dějepisu českého Palacký vždy a všude chválí zásluhy, jichž sobě klášternictví o rozvoj našeho národa dobyla. I císař Josef II., který tolik klášterů zrušil, uznal aspoň v jednom směru jich působení, ponechav takové, které ošetřováním nemocných a výchovou mládeže se zabývaly. Ano upřímně vyznávám, všechna čest budiž školám klášterním i za doby naší vzdána. Že mluvím pravdu, dosvědčí mně mnohý z pánů arciliberálů! Za doklad povedu svého kolegu ze studií, který je dnes advokátem, liberálem, při tom vlastencem, jenž svou chladnou logikou až mrazivě působí. A hle, on se mi přiznal, že svou jedinou dcerušku, pravého to díblíka, jinam na vychování nemohl dátí, než-li do kláštera, a sice když mu z Prahy domu ujela, zavezl ji hodně daleko, až do Horních Rakous.

Kláštery, jež vychováním a vyučováním ženské mládeže se zabývají, náležejí u nás ponejvíce řádu sv. Voršily, který do Čech roku 1655. zaveden a v Praze usazen byl. Od té doby založeno bylo více klášterů tohoto řádu, a když v Německu surovým způsobem veškeré katolické řády zrušeny a vypovězeny byly, povstaly z těchto zrušených německých nové kláštery u nás, a sice na Moravě v Přestavlkách, v Cechách pak v Hostinném, Králíkách a v České Skalici.

Vyučováním a vychováním mládeže chlapecké zaměstnávají se od dávných dob Piaristé a v době novější školští bratři, kteří mají v Bubenči svůj ústav, jenž právě obdržel právo veřejnosti. Ovšem kdyby mělo školství naše dostati se do rukou pokrokářům a socialistům, tu by řeholní školy vyrůstaly ze země, jako houby po dešti a byly by plny, ač jmenovaní páni ve svém programu oznamují, že takovým školám odepřeno by bylo právo veřejnosti. Než však se to u nás stane, zatím dostane Francie za vyučenou!

Ku konci pak zmíním se krátce o klášteru Českoskalickém, poněvadž nedávno jsem jej navštívil a důkladně prohlédl, ostatní pak kláštery skoro ve všem se jemu

podobají. Klášter sám má překrásnou polohu na konci České Skalice; obklopen jsa stinným parkem a zelinářskou zahradou, má v pozadí rozkošné lučnaté údolí řeky Úpy, která právě před Skalicí u Ratibořic omývá »bělidlo« a zavlažuje »babičino údolí«, jež nám tak půvabně zvěčnila Božena Němcova. Ložnice jsou světlé a vzdušné, učebny vyhovují úplně požadavkům moderního školství; kabinet hojně je zásoben všemi pomůckami. Jídelna je útulně zařízena, a prvním skvostem je čísfoukná domácí kaple. V prvním patře nalézá se prostorný sál, kde chovanky ruční práce konají a k zábavám divadelním i tanečním se shromažďují. V pensionátě nalézá se asi 40 chovaneček a tolikéž asi žaček bydlí mimo ústav. Děvčátka kypí zdravím, a spokojenost jim září z veselých očí. Učí se zde všemu, čeho budoucí vzdělaná žena potřebovatí bude a

mimo to i tomu, k čemu která chovanka zvláštní lásku chová: jsou to celkem předměty školy obecné, měšťanské i vyšší dívčí (lycea), pak hudba a malba, ze které jsem zvláště pěkné ukázky viděl, konečně učí se chovanky tanci a způsobilému chování společenskému, jakož i vaření a vedení celé domácnosti.

Velebné sestry jsou učitelky velice dovedné a milé, k nimž dívky celým srdcem lnou. Směšnou bajkou je tvrzení, že by se tam české dívky odnárodňovaly; katolicismus vůbec nikdy rušivě nepůsobí na národnost, naopak, on pilně dbá individuality každého národa. Češky učí se dle své vůle všem ostatním jazykům. V klášteře tom byly již dochovány tři moje žáčky: z jedné jest již půvabná statkářka, druhé opustily nedávno klášter. Přesvědčil jsem se, že byly svěřeny pečlivým rukoum!

Praktické ukázky nábožensko-mravní výchovy.

Píše A. NOVÁK.

(Pokračování stejnojmenného článku z minulého ročníku.)

Ku hlásce „ch“.

Obraz chocholouše ve slabikáři.

Vojtěch se jmenoval ten chlapík, o kterém Vám budu dnes vypravovati. Jeho rodiče byli chudí, měli jen malou chaloupku bez polí, okolo které na zimu obkládali mech, aby jim bylo tepleji; stála v horách, na pokraji lesa. Vojtěcha měl pan učitel velice rád, protože byl nejen hodný, ale i proto, že chodil nejpilněji do kostela a v kostele pěkně uměl zpívat. Často zpíval po pozdvihování sám, měl solo, aby druhí žáčkové mohli slyšet, jak zpívatí mají. Za celý rok vynechal jen jednou mši svatou a to jen proto, že byl u dědečka na posvícení. Měl i dobré srdíčko a přál velice ptáčkům, zvláště v tuhé zimě. V tu dobu sletovalo se k nim k okénku (u něhož pověšen byl truhlík na způsob klece), množství chocholoušů. Neměl nikdy větší radosti, než když mohl těmto hladovým žebráčkům vystrojiti hostinu. Ba i svůj štědrovečerní stromeček s několika zbytky jídla dával jim vždycky do zahrádky o koledě. A co jim předhazoval celou zimu, chcete věděti? Zrní tolik neměl, vždyť byli chudí; ale chodil do lesů v létě na rozličná semena travná (semeneček) a ta si skládal pro ně na zimní dobu. Také tam trhal rozličné léčivé květiny, které pak prodával v lékárně a takto ušpodařené peníze ukládal si do kamenné pokladničky. Mnohdy z lesa přinesl do školy panu učitelovi vzácnou květinu, anebo i ve škatulce brouka. Nemusím vám připomínati, že chodil do lesů jen se svolením rodičů a jen po vyučování. Jednou však měl zvláštní příhodu: byl by jistotně přišel o život, kdyby Pán Bůh nebyl mu seslal pomoc, tak neobyčejnou. Poslyšte:

Jednou, když sbíral květiny (a semínka), zavedla ho stezka neznámá trochu dále než jindy. Hledal pilně a radostí nad tím, že se mu sáček plní, prozpěvoval si svou nejoblíbenější písničku:

Již ten malý ptáček mhouří očička.
Však, než ulehává v lůžko zelené,
na Boha svým hláskem ještě vzpomene;
děkuje on za to, co mu Pán Bůh dal,
že jej dobrotivě přes den zachoval.

Dozpíval písničku, udělal ještě dva kroky, a Bože mocný! smekl se a sjel do propasti. Byl by dopadl až na dno, kdyby se nebyl zachytil křoví, které na pokraji bylo. Jak mu bylo úzko, nemůžete si, milé dívky, pomyslet. Volal o pomoc, křičel, co hrdélko jeho stačilo, a prosil Všemohoucího Pána, aby ho vyslyšel a z trápení toho vysvobodil. Visel mezi nebem a zemí, nemohl nahoru vylézt, a dolů skočiti, bylo by ještě hroznější. Křičel znova o pomoc, ale všechno bylo marné; jistě, kdyby tu byli jeho chocholouši, snad by byli přece někoho přivolali. Chudáček tak dlouhou dobu již visel, marně křičel; ba již ani křičeti nemohl, toliko chrčel z chrťánu jeho ochraptělý hlas »ch — ch — ch«. Tak odevzdán do vůle Boží, visel ztrnule, křečovitě se drže slabé větvičky. Tělo jeho bylo zsinalé, bledé, a hlavička již klonila se na znak, bez vlády, oči jeho vytrěštěně obráceny byly k nebi, odkud očekával pomoc, a kam také poslední své vzdechy posílal »ch — ch — ch«. Byl již z pola mrtev, když k úžasu svému spozoroval, že jakousi neznámou rukou byl uchopen, vytažen z propasti a před jistou záhubou zachráněn. Však přestálým strachem a hroznou námahou byl tak zemdlen, že zůstal na zemi bez vlády ležeti. Teprv, když ochránce jeho podal mu občerstvujícího nápoje, chlapec se tak dalece zotavil, že vstal a udiveně patřil před sebe na vznešeného pána, oděného v mysliveckém šatě, který vlastní život svůj nasadil a odvážil se na pokraj propasti, aby stal se andělem strážným chudému dítěti. A víte, kdo byl ten vznešený pán, který všechnu svou sílu vynaložil, a při tom i sám v nebezpečnosti se vydával, aby zachránil život malého školáčka? Sám nejmilostivější náš Císař Pán byl to, o němž jsem vám i jiného, pěkného již vypravoval. On zdržoval se v okolí tom na lovu, a jeho sem sténání chlapcovo přivolalo. I ostatní lovci přišli a s hlubokou uctivostí patřili na svého vznešeného pána, když slyšeli vypravovati chlapce celou tu příhodu. Několikrát ustrašený chlapec zajíkávě opakoval, že ho již opouštěl zrak i sluch, když ucítil náhle za ruce se uchopena.

Císař Pán štedře ochraňoval chudého toho chlapce a dal mu vážné napomenutí, aby se podruhé pro tak nepatrné věci neodvažoval tak vysoko do hor, na místa jemu neznámá. Na to byl chlapec sveden dolů do údolí, kde naň již čekali rodičové. Radost rodičů byla nevýslovná, když se všechno to dověděli, v jakém nebezpečnosti jejich synáček byl, a že ochráncem jeho byl sám vznešený náš panovník.

Dívky! Pán Bůh dopustil na Vojtěcha zlé, ale neopustil jej; neopustil jej proto, že vždycky hlas jeho vyzníval ku chvále Boží. On zpíval nejen krásné písně v kostele, ale i venku, v poli a v lese zpíval vždycky jen písně školní, proto i prosba jeho, když visel mezi nebem a zemí, nevyzněla na prázdno. Pán Bůh seslal mu anděla strážného v podobě našeho nejmilostivějšího císaře a krále.

Že pak Vojtěch v modlitbách svých každý den pamatoval i na svého ochránce, byl za to vděčný.

I my vděční jsme Jemu, kterýž milostivě i k školáčkům se snížil a prosíme Boha Všemohoucího, aby v blahu a míru popřál Mu žítí ještě dlouho a dlouho. (Potřebná slova: Vojtěch, chlapec, chaloupka, mech, chudý, chocholouši, ch).

Ku hlásce „r“.

(K obrazu »rak«.)

Byl letní pěkný den — bylo po bouřce. Ještě chvílemi zarachotil hrom »rrr«, avšak rachot ten znenáhla se vzdaloval, teplé sluníčko se vyjasnilo, a celé okolí bylo naplněno vůní. Z domů lákalo to ven. V ten den i náš dědeček, náš starý Rakař, o kterém vám chci vypravovali, vzal s sebou psíka Azora a šel k potoku na raky. Byla to jeho zábava, chytati raky, ba bylo to celé jeho živobytí; neboť jinou práci už nezastal, a odprodáním raků přece několik krejcarů si uskládal na chléb a na mléko pro sebe i pro svou rodinu (pro vnučky Marii, Růženu).

Již rozložil se na břehu se svým náčiním, u kterého Azor tiše ležel; toliko chvílemi si povrčival, když cítí okolodoucího. Právě dává strýček Rakař do sáčku páteho raka, když v tom otáže se ho jakýsi mladík ze zadu, jak se mu daří ten lov? I odpovídá ochotně stařec »Jen někdy se vydaří, avšak musím lovit, když se i nevede; neboť rodina moje žije velmi nuzně a já musím ji podporovati penězi, které za raky utržím. Ještě chvíli díval se neznámý na starce a když odcházel, radil starci, aby raky ty, jež dnes uloví, přinesl do zámku, ve kterém bydlí princ Rudolf; tam že zajisté dobře prodá.

V týž den večer Rakař skutečně přišel do zámku a byl uveden přímo ke korunnému princí, který po krátké rozmluvě s ním poručil sloužícímu svému, aby starci za přinešené raky doručil čtyry nové bankovky. Jaká radost způsobena byla starci tak neočekávanou podporou, můžeme si pomyslit, i jak překvapen byl tím, když ve šlechetném mladíku poznal osobu onoho, který s ním u potoka o rakaření rozmlouval.

Milé dítky! Nežije již šlechetné srdce toho, o kterém jsem vám vypravoval. V mladém věku dokonal života pouf jediný tento syn císařův — korunní princ Rudolf, daleko od nás. Na místě tom, kde šlechetnou duši svou vypustil, jest kaple ku počtě sv. Josefa.

(Potřebná slova: Rachotil hrom »rrr«, Rakař, Azor, rak, vrčí »rrr«, Marie, Růžena, rodina, Rudolf, korunní princ.)

Ku hlásce „s“.

(K obrazu »sova«.)

Malá Stáza (Anastázie) prosila maminku, aby ji dnes vzala s sebou do lesa. Byl krásný, teplý den a v lese již červenaly se jahody; proto maminka přání děvčátka vyhověla a vzala ji s sebou po prvě do lesa. Na cestě vedla ji za ručičku, aby nikdež neupadla a již napřed jí vypravovala pohádku o jahůdkách a o malých andělíčcích. Pravila »Nebe je sice všemi radostmi přeplněno, tam netouží po sladkostech pozemských, ale když tam přijde dušinka dětská, která ještě málo života užila, dovoluje dobrý Bůh, aby si někdy zalétla k zemi a potěšila se po dětinsku tím, čím se ty naše milé dítky tak rády těšívají. Proto, když

zrají jahody, přilétá v noci, když měsíček pěkně svítí, s nebe hejno andělíčků na pěkná místa v lese a pochutnávají si na sladkých jahůdkách, které dříve veliký anděl, anděl strážce, pro ně pocukroval. Aby pak nikdo cizí a zvláště ne zlý člověk v ty doby nemohl na místa ta přijít a jim v radostech těch překážeti, jsou po kraji lesa rozestaveny sovy na nejvyšších stromech a houkáním svým člověka od lesa zapuzují.« Přiblížily se již k lávce: matka opatrně převedla Stázu přes lávku a tam na kraji lesa ukázala jí místo, kde by si kytičky trhali mohla; sama pak zašla malý kousek dále po houbách a po jahodách.

Malá Stáza trhala si květinčky a dělala si z nich věněček. Již měla jeden udělaný a počala sbírat kvítky na druhý. V tom však něco okolo ní zašustilo, vztýčila hlavu a slyšela sykot: »sss!« Ano, byl to had. A jak se Stáza polekala! Vykřikla ve svém zděšení »Maminko!« A ihned ozvala se jí matka v malé vzdálenosti. Vyděšené Stáze zdálo se však, že hlas ten ozývá se již z druhé strany; nepřemýšlela dlouho a byla již na lávce; ba již je na druhé straně z lesa. (Viděli jste již takový obraz: když dětátko přechází přes lávku? Kdo je vedl?) — Když matka přišla k místu, uviděla jen zděšena: že dítko přešlo a šťastně že přešlo na druhou stranu. I vypravovala Stázinka dosud vyděšena celou svou příhodou. Matka přinesla jí kytičku jahod a dala jí toto naučení: »Milé děťátko! V lesích hadi jsou a máme z nich všichni strach. Ale ještě větší strach máme: vidíme-li dítko tak malé přecházeti přes nízkou lávku. Jestli se mu nic nestane, pravíme, že při něm byl anděl strážný. I také jindy, kdykoliv dítko mohlo přijít k úrazu a zachránilo se, chránil je anděl strážný. On byl i při tobě a převedl tě šťastně na druhou stranu. Že pak jsi myslela, že já již tam jsem, podle toho volání; to byl klam — nebylo to pravdivé volání mé; ono nás v lese takové volání často klame.« Šly k domovu, ale než opustily ta místa, ukázala ještě matka Stázince na starém jednom stromě obrázek anděla strážného. Položily tam ke stromu věněček, který Stázinka si nesla, na poděkování, že je chránil ode všeho zlého; na cestě k domovu zpívala matka písničku, které ve škole naučil se starší bratr Stázinčin; Stáza jen přizvukovala tu a tam některé slovíčko, které právě si zapamatovala:

»I ty rádo, milé dítě, andělíčka strážce měj;
na večer i na úsvitě k němu vždy se modlívěj.
On též bude tebe chránit, neodstoupí od tebe;
budeš cestou Páně chodit, ta jen vede do nebe.«

(Potřebná slova: Stáza, Anastázie, les, sova, sykot: sss, strážný anděl.)



* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Jednota katolického učitelstva moravského konala dne 18. m. února b. r. o 4. hodině odpolední svou řádnou schůzi v Brně v domě besedním. Schůzi zahájil předseda p. J. Kadlčák, nadučitel z Frýdlantu, jenž shromážděným členům a hostům

představil doktora lékařství p. Kuthana; týž měl pak poučnou přednášku: »O hygieně školské.« Probral některé školské nemoci jako spálu, spalničky, difterii, osýpky, svrab, tanec sv. Víta, krvácení nosu, oka, padoucnici, píchnutí perem, kašel atd. a uvedl jich symptomy. Slečna Chystalova mluvila o náboženských slavnostech a obětech starých Řekův. Schůze skončena byla provoláním slávy sv. Otci a Cisaři.

Vyznamenání. Ministerstvo kultu a vyučování udělilo p. M. B. Hornofovi, říd. učitelu v Pardubicích, za dlouhou záslužnou činnost titul říditelem. Gratulujeme!

Úmrtí. Dne 20. února zemřel v Zásadě vzorný učitel Josef Matoušek, ve stáří 80 let. Týž byl v celém Pojizeří všeobecně znám a ctěn. Skoro 60 let strávil v úřadě učitelském a sice nejprve ve Zlaté Olešnici a jako řídící učitel v Zásadě! R. p.

Sněm království Českého bude prý svolán k jarnímu a v tomto složení k poslednímu zasedání hned po velikonočních a několik dní, aby vyřídil rozpočet, projednal zákon o úpravě platů učitelských, o němž se již pracuje a v němž se prý navrhuje, aby byly zrušeny poslední dvě třídy platů učitelských a čtvrtá třída při školách měšťanských. Věru, nezavede-li se jednotné služné s příslušnými aktivními přídávky, nebude pokoje!

Zemská školní rada za souhlasu zemského výboru povolila otevření nové, jednotřídní školy obecné v přední Kopanině, okresu smíchovského, v malé Doubravici, okresu mladoboleslavského a v Zábrodí, okresu Náchodského.

Školní docházka v našich zemích.

»Statist. Monatschr.« podává následující nejnovější data o docházce školní v zemích na říšské radě ve Vídni zastoupených. Beze všeho vzdělání školního zůstává 10·11⁰/₀ všech dětí. Nejpilnější docházka je v Horních Rakousích a Vorarlberku (tedy v zemích »klerikálních«), potom v Dolních Rakousích, v Čechách, na Moravě, v Solnohradsku, Slezsku a Tyrolsku. Nejmizernější docházka je v Haliči, Bukovině, Přímoří, Dalmacii a Krajině. V německých okresích v král. Českém jest dětí zcela nedbalých 0·05⁰/₀, v Českých 0·09; v Haliči, Bukovině a Přímoří obnáší toto procento 35·83. Ovšem v Haliči nemohlo 300.000 dětí pojata býti do statistického výkazu, poněvadž pro ně není vůbec žádných škol; mnohé obce netvoří dosud žádných školních obvodů. Toť jsou ovšem děsné poměry, které umožňují, že židě v Haliči lid polský úplně porobený mají.

Děsné poměry v zednářské Francii.

Na veřejných klinikách a nemocnicích pařížských podrobuje se do roka až tři tisíce žen chirurgickým operacím, aby se nemohly státí matkami, na klinikách soukromých dosahuje počet ten výše dvojnásobně, poněvadž operace děje se za okolností příznivějších.

Vůbec odhaduje se počet žen takto znetvořených v celé Francii na půl milionu. Toto hříšné zlo způsobilo Francii během deseti let zhubnější porážku než válka r. 1870 až 1871. Nelidské jest, jak nakládají opatrovnice s dětmi, které jim z porodnic na výchovu vydávány bývají. V přemnohých departementech obnášela úmrtnost těchto nešťastných tvorů 50⁰/₀, v příznivějších poměrech 40⁰/₀, v horších 70⁰/₀. Statistikou vypočítáno, že v jednom století zahynulo takto 17 milionů lidských bytostí. Nejstrašnější války a nejhorší hrůzovlády nezpůsobily Francii takové krveprolití. Takovýmto způsobem Francie rok co rok prohrává strašnou bitvu bez zevního nepřítele! V jednom z posledních čísel přinesl pařížský denník »Figaro«, článek nadepsaný: »Vetřelec«, kde odhaluje úžasné odlišňování Francie. V přemnohých totiž rodinách majetných pokládá se dítě za vetřelce, jenž ruší obvyklý rozkošnický život rodiny. Čím dále, tím více ubývá Francii životní energie, kdežto státy kolekolem mohutně se rozvíjejí číselně, Francie slábne. V Německu život rodinný se klidně a přirozeně rozvíjí, obyvateľstvo tam rychle stoupá, neboť počet porodů obnáší ročně kolem dvou milionů, kdežto ve Francii pouze 800.000! V krátké době budou státi proti *jedné* francouzské čapce *tři* německé helmice. Francouzské ženy vychované v bezbožeckých školách vyznají se výborně v každém sportu: znají výtečně jezdit na kole, pěstují lov i šerm — ale nechťí býti matkami; dítě jest jim brzdou v rozkošnickém životě a v rodině nemilým hostem! Ano, tam vedou nauky bezbožecké a tvrdím, že Francie bude odstrašujícím příkladem pro všechny ostatní státy, zvláště až zruší veškeré řeholní školství!

Dvojí loket. »Posel z Budče« uveřejnil, ve svém 11. čísle, dopis evanjelického učitele s nadpisem: »Také naděje — ale k životu«, kde se mluví o neblahých poměrech hmotných evanj. učitelů, ač prý mají právo brániti se v Jednotě Komenského, na evanjelických konventech, v evanjelických časopisech, v učitelském spolku a veřejných časopisech; dále podotýká týž evanjelický časopisatel, že učitelové jsou ku správě církve a k rozvoji křesťanského (aj, aj!) života nezbytni, že jsou členy stavu duchovního a že mají právo žádati, aby voleni byli zástupci v církevní radě i v synodním výboru. Zmiňuje se též, jak Jednota Komenského rokovala o tom, je-li církevní

škola — klerikální! — Tak vidíme, pane Strahle, církevní škola evanjelická není klerikální, ale náboženská škola katolická, to je něco jiného, sedláče; ta je na prach klerikální, zpátečnická. Katolický učitel je monstrum, tmář, neuvědomělec, poněvadž primum mobile je mu všemohoucí Bůh a poněvadž věří v Božskou filosofii Ježíše Krista a nevěří směšným systémům různých filosofů; ale činí-li totéž evanjelický učitel, inu tof je něco zcela jiného. Evanjelici mají právo míti školu náboženskou, poněvadž jsou zrovna tak nepřátelé církve katolické a jejího učení, jako p. Strahl & Cons. Není, milý pane redaktore, nad důslednost. — V témže 11. čísle je zprávička: »Židé a škola.« Tu jistý pán —vz— libuje sobě, jak židovská rodina pilně posílá, v jeho působišti své děti do školy a jak nalezá se v horlivém spojení s učitelem svých dítek, i domnívá se, že to jest jedna z příčin, proč židé hromadí takové kapitály ve svých rukou. K tomu dovolíme sobě dodat: Milý pane —vz—, ráčíte se silně mýlit, to není prazádnou příčinou, že židé hromadí ve své ruce obrovské kapitály, neboť zajisté i mezi našimi dětmi je většina, jež velmi pilně chodí do školy i obecné i vyšší, a přece my Čechové nehromadíme kapitálů. Již Němci mají ve spořitelnách skoro dvakrát tolik kapitálů uloženo co my Češi, ač je nás skoro dvakrát tolik co jich (totiž v Čechách), nehledě ani na jich průmyslovou a obchodní podnikavost. Příčinou židovských obrovských kapitálů je, že oni od celých tisíciletí tomu kšeftu se věnují a všechny možné úskoky znají, sami o sobě říkajíce: »O Gott, wie talentvoll sind unsere Leut!« Oni totiž mají k tomu již ode dávna nadání čili talent, a tento pozorovací talent je u p. —vz— tuze, tak tuze malý. V tom ohledu vynikl František Pravda (Vojtěch Hlinka), i radíme p. —vz—, aby sobě přečetl jeho povídky, zvláště: »Ticet let v Rázově«, pak »Držislavy a Kazimory«, i pozná tu raffinovanost a flákanost, pomoci které se kapitály hromadí. Ovšem nyní se to děje ve stylu vyšším — všelijakou spekulací na všech možných bursách.

»Omýval mouřenína.« Pod tímto záhlavím vrhl se p. redaktor »Šk. Obzoru« na mou maličkost, poněvadž jsem jemu v učitelské příloze odpověděl ku článku: »Agrárníci a klerikalové.« Neznaje z logiky ani joty, domnívá se p. redaktor, že rytířsky hájím »Katolické Listy«. Nikoli, ctěný pane, já pouze odpověděl na Vaši otázku, již jste

k citovanému článkuku připojil: »Co tomu říkají pp. Skultéty a Špaček?« Nuže, když jste se ptal, bylo mou povinností odpověděti. »Katolické Listy« proti Vám nepotřebují se ani samy hájiti ani býti jiným hájenu. Vy je nezadržete, a já jich nemusím vytrhovati! Když potřeba kázala, tu Vám daly řádnou vyflekaci samy, nyní se s Vámi již vůbec nezabývají. Zmiňujete se ve své klassické polemice, že jsem napsal, »kterak nechci vědeckost a správnost vašeho článku bráti na přetřes« — a připojil jste k tomu »rádi věříme«. Šikovně jste šel »na špek«, nepoznal-li jste v mých slovech ironii. Vy pak svou poznámku domníváte se, že má osoba nestačí na kritiku vědeckosti vašeho časopisu. Dodávám k tomu, že vědeckost tu lehce přemrkne absolvent pětiletí školy obecné a že nikterak mi nebylo potřeby absolvovali vyšší gymnasium a filosofickou fakultu, abych mohl na přetřes bráti vědeckost a správnost článků ve »Šk. Obzoru« obsažených. — Rovněž tvrdím, že dosud ten klerikální »kdoší« není objasněn slovy, že to je výtečník, který z úřadu podomka vyšinul se na kandidáta poslanectví, ač by to »vyšinutí se« sloužilo jemu jen ke cti, vždyť ve sněmovně zasedají i lidé, kteří neumějí ani psáti (Kos), a ne redaktory mnohých časopisů »vyšinuli« se lidé vzdělání pranepatrného a chování »à la podomek«. Buďte beze vší starosti, opravu dle § 10. nezašlu, zavedl jsem si jiný »modus«, a co se pak Vaší rady týče, tu si laskavě ponechte pro sebe, zvláště miníte-li tím moudrým člověkem sama sebe. Věřte mi, že Vaší pochvalou na dobro odmítám, a jsem velice povděčen tomu, když mne takový mudrc trhá. Ku konci pak zase povím, jaké přísloví jako mali sekundáni jsme my sobě citovali: Si tacuisses, philosophus mansisses!

»Naše Doba« podávajíc ve svém únorovém sešitě rozhled školský, pozdvihuje do výše klerikálního strašáka, aby mezi svými přívrženci šířila před tímto strašidlem hrůzu a tak pobádala ku boji ještě prudšímu. Uvedeme jen záhlaví tohoto školského rozhledu a již z toho seznáme to bezměrné zášti proti víře katolické: Postup klerikalismu do školství. — Loi Falloux (Falloux byl ministrem vyučování za druhé republiky a uvedl náboženství i kněžstvo opět do školy francouzské, odkud revoluce je byla vypudila). — Rozvoj středních škol klerikálních ve Francii. — Úpadek středních škol laikův. — Klerikalism ve školství belgickém.

— Klerikální ruch ve školství rakousko-uherském. — Nuže, po tomto pro každého Masaříkovce hrůzostrašném nadpise následuje podrobné vylíčení tohoto školského rozmachu klerikálního. Hned na počátku se praví: »Postup klerikalismu do školství znamená možno nejen v zemích naší říše, ale i v zemích a státech obývaných národy románskými. Na jaký stupeň vzdělanosti, hospodářské zdatnosti přivedl klerikalism druhy mocné Španělsko, jehož dnešní vláda nechává učitelstvo žebrať a bidnou mzdu jeho za léta mu zadržuje, na jaký Itálii a její státy, je s dostatek známo. Dnes podetíná klerikalism i nedávno ještě mocnou Francii. — Tolik »Naše Doba« v úvodě! Nikdy neshledal jsem na tak malé prostře více nepravdy pohromadě, jako zde v těchto několika řádcích. Když bylo Španělsko mocné, tu právě bylo »klerikálním«, tu právě Jesuité

měli školství v rukou; Španělsko klesalo z příčin docela jiných. Učitelstvo pak ve Španělsku nikterak nezávisí od vlády, nýbrž od svých obcí, a nezadržuje platy vláda, nýbrž svobodomyslná municipia — naopak, učitelský spolek v království španělském podal teď v době poslední petici ku vládě, aby ona se jeho ujala a platy jemu ze svých pokladen vypláceti dávala. A rovněž tak se to má s Itálií. Dnes je tam největší bída a anarchie, kterou zavinila právě zednářská vláda, neboť dokud vládl papež a jiná knížata katolická, panoval v Itálii blahobyť. Francii pak nepodetíná klerikalism, neboť když byla mocnou, byla i zbožnou, Francie hyne od té doby, co vláda dostala se do rukou nesvědomitých živilů radikálních. Ovšem pisatel školských rozhledů v »Naší Době« dívá se na vše převrácenými okuláry.



Úvahy ku vyučování počtům v oboru číselném do 10 se zřením ku apercipování pojatého učiva.

Píše ALOIS BRNYNCH.

Mezi stěžejnými vlastnostmi pravého učitele na prvním místě uvádí se bdělost. Myšlenky o bdění nad sama sebou, nad vyučováním i nad dítkami slovy přesvědčivými rozvádí Krček ve své praxi školní, z níž opět a opět učitelé čerpají jest: Jest ovšem pravda (dí Krček), že každý člověk bdíti má nad sebou, ale také jest pravda, že u žádného člověka nad touto povinností se zapominání není s následky tak škodnými jako při učitelích.«

Věci, již bdění nad sama sebou, nad vyučováním i nad dítkami bytně se podmiňuje, jest dokonalá příprava ku vyučování. »Proto také učitel nemá nikdy překročiti prahu učebny, nejsa na vyučování připraven.« — Poněvadž však i učba školní nemůže býti nečím ustrnulým, ale na podobě jiných umění znenáhlému vývoji podléhá: nelze učitelích sama na sebe spoléhati, ale vývoj ten, pokud ku dokonalosti směřuje, na dobrých vzorech třeba stopovati a v praxi školní si osvojití.

Z toho plyne, že i staršímu učitelích potřebou se stává, aby, připravuje se ku jednotlivým hodinám učebným uvědomil si přímé Návody různých autorů o tom, kterak jest učivo osnovati a podrobně po jednotlivých cvičeních rozváděti.

Snadno jest tu usouditi, kterak nemožnou i pochybenou byla by příprava ta, jež by přísně po věrném osvojení a obnově tištěných Návodů v praxi školní stála, aniž by kriticky zjištěno bylo, pokud prospěšnými se jeví a pokud více nebo méně účelích praktickému nevyhovují.

Aby však ocenění různých těch Návodů správněji vykonáno býti mohlo, předešleme ze zkušenosti vzaté:

Roztřídění práce učitelovy při učbě počtům v oboru 10. po stránce obsahové:

A) Vývoj nového učiva:

- a) Tvoření čísel jednotlivých.
 b) Razení čísel vyvozených a čítání.
 c) Prvá označování čísel grafickými skupinami a číslicemi.
 d) Poznávání penízů, měř délkových, dutých a závaží. Osvojení vztahů mezi nimi.
 e) Rozklady čísel a vývoj rovnic o doplňování čísel, sečítání, odčítání, násobení, měření a dělení. Užití ku témuž vývoji. Cvičení druhu toho písemná.

B) Doučování:

Podle věci připouští rozdělení totéž a vztahuje se tudíž:

- a) ku tvoření čísel jednotlivých;
 b) ku osvojení číselných řad sledem posloupným zpětným a ku řešení úkolů odvozených, na onom osvojení založených;
 c) ku zapisování číslic a kreslení číselných obrazců;
 d) ku trvalému osvojení rovnic, jiu iž vztahy mezi měrami délkovými, dutými a závažími se ozejmují;
 e) ku appercipování obsáhlé řady rovnic opětovanou obnovou ústní, písemní a různým upotřebením ve formě příkladů užitých.

Části *A e)* *B e)* pokládáti jest za nejdůležitější a bližší jejich rozdělení podáno bude na svém místě. — Jinak každá z uvedených částí má svou důležitost zvláštní a stupněm je ku části další. Za př. nelze začíti řazením a čítáním, dokud čísla jednotlivě poznána nebyla, a částí *A c) d)* — *B c) d)* jeví se opět jako věcná příprava ku částem *A e)* a *B e)*, jakožto nejdůležitějším. Osvojení velmi četných vztahů číselných ve formě užívaných rovnic podmíněno trvalým všitpením poznatků předchozích.

Po zjednaném přehledu povšechném přihlédneme již ku přímým Návodům autorů čelnějších, jimiž posloužiti se má hlavně učitelům mladším:

Grubeův, monografický postup počítání člení řiditel V Franěk ve své Speciální Methodice vyučování ve třídě elementární na str. 126. a 127: ukázkou při čísle 4 takto:

A) Představa o čísle 4: 1. Názorně tvořiti číslo. 2. Z názoru číslo abstrahovati. 3. Základní úkoly. 4. Praktické úkoly. 5. Číslovka opětovací 4krát. 6. Tvořiti číselné řady a čítati do 4. 7. Číselný obraz a číslice. 8. Kde jeví se v okolí počet ten. 9. Nové číslo přirovnati k jednotce.

B) Vývoj početních výkonů na základě rozkladu: 1. názorně, 2. abstrakci; potom následují 3. základní úkoly, konečně 4. praktické úkoly.

C) Cvičení v rychlém počítání.

D) Praktické užití všech případů početních v oboru téhož čísla se jevících.

E) Cvičení písemná.

Tento postup porovnejme nyní s osnovou, již doporučoval na ústavě Pražském profesor M. Kuchynka: a) Vpravení pojmu čísla. b) Přiřadování čísla ku předchozím. c) Číslice a číselný obraz. d) Srovnávání čísla s jednotkou a čísly předchozími. e) Počítání základní, rychlé. f) Počítání užitě, v oboru všech čísel. g) Počítání písemné.

Snadno, tuším, rozhodneme se pro postup Kuchynkův. Důvody: a) Podřaděného 5. členu osnovy Fraňkovy (Číslovka opětovací $4 \times$) netřeba zvláště vytýkati. Při vývoji rovnic $4 = 4 \times 1$, 1 ve $4 = 4 \times$ a tedy při srovnávání pozná-ného čísla s jednotkou vývoj číslovky této rozumí se samo sebou — zde však bez potřeby osnovní rozdělení se množí.

b) Podřaděný 6. člen osnovní (Řazení a čítání) pro svoji zvláštní důležitost členem podřaděným býti přestává a dobře pokládá se Kuchynkou souřadným

ku členu »Vpravení pojmu čísla«. — Vždyť vývoj pojmu vůbec a řazení jeho v určitou skupinu pojmů sourodých jsou věci různé.

c) Týmže důvodem i člen 7 (Číslice a číselný obraz) vložíme do osnovy jako člen hlavní. Jedná se tu o vybavování rychlé, pokud pozíráme ku číselnému obrazu a o výkon grafický, podmiňující počítání písemné, pokud uvažujeme o číslici.

d) Podřaděný 8. člen osnovy (Kde se jeví v okolí počet ten) dobře vřadit lze v úkoly vůbec. Ku př. Kolik hran má tabule? Kolik noh má kůň? kráva? a p. Tu však bez důvodu členy osnovní opět množí.

e) Rozvedení částí A) B) ve mnohých částech provedeno se zřetelem ku methodě, způsobu vyučování — tudíž v postup logický, obsahový nepatří.

Abstrahovati určitý postup z výkonů dobrého učitele dobře posloužit může. Jinou však je otázka, poslouží-li postup mnoho a mnohočlenný, jemuž druhdy ni konce nebývá.

Příkladem výstražným budiž dispoicē u rozboru jistého čísla, již ozřejmuje V Knižek ve své Methodice vyučování v I. třídě, na str. 101. a 102.:

1. Tvořiti číslo: a) učitel vymezi poslední číslo a skládá na počítadle číselný obrazec; b) žáci stanoví určitý počet předmětů; c) číslo značí se graficky tečkami.

2. Sklad a rozklad čísla jednotkou a číslem předešlým: a) žáci opakují počet skládaných věcí; b) žáci vyjádřují počet nejmenovaných věcí a představují sobě jiné; c) učitel vymezuje rovnice a píše je na tabuli; d) napsané rovnice čtou po něm též žáci.

3. Žáci představují si předměty: a) kde určité množství předmětů pohromadě; b) řeší prosté výkony; c) řeší dané příklady.

4. Předvedení a psaní číslice: a) typický obraz číslice; b) běžná číslice; c) napodobení a psaní číslice; d) jmenování věcí číslicí označených; e) učitel zamění typické značky číslicí běžnou.

5. Jedna a číslo předposlední sčítancem i násobkem: a) dle názoru; b) dle grafických značek; c) dle pomyslu; d) vývoj psaní a čtení rovnice; e) prosté a užité příklady.

6. Jedna a číslo předešlé menšítelem a měrou čísla.

7. Měření čísla.

8. Dělení čísla.

9. Počítání rychlé.

10. Počítání písemné.

Jmenovaná Methodika poslouží nám osnovami podobně spracovanými bohužel — častěji! Viz na př. str. 84. a 85. o výkladu článku mravoučného. Ubohý učitel, jež by pamět svoji motaninou podobnou trýzniti volil! Přímou k cíli jíti a osnovati učivo co nejkratčeji a nejjednodušeji: lépe prospěje i učitel i dítkám. A právě myšlénkou touto vedeni, uvažujme o postupu Kuchynkově:

Pátý, 6. a 7. souřadný člen osnovní (Počítání rychlé — užité povšechně a písemné) hledí více opět ku způsobu podávání učiva, podle věci obsaženy jsouce ve 4. členu souřadném: Srovnávání čísla s jednotkou a čísly předchozími: Když vývoj jednotlivých pravd početních valně rozmnožen; když zručnost u psaní

číslic náležitou se jeví: dobře učiníme, když $\frac{1}{2}$ hodiny počtům přidělené tak rozdělíme, že počátkem doučujeme a po té nové pravdy vyvíjíme. A doučujícíe u předchozím, činití tak můžeme ústně i písemně, formou obvyklou i rychle, rovněž i se zřením k užití čísla jednoho anebo všech čísel, dosud známých.

Důvody těmi ku prvním čtyřem členům označené dispozice Kuchynkovy připojme požadavek o potřebném doučování ústním i písemným, formou obvyklou i rychlém, prostém užitím, pokud možno povšechném — a zjednodušíme valně osnovu Kuchynkovu, aniž bychom něco bytného z ní vyloučili. Takto promyšlená a osvojená osnova vhoďně a důsledně prováděna jsouc, řídí umění naše u počítání elementárném — pokud ovšem methodou Grubeovou se řídíme.

Ku obsahu prohlédáje, jest věcnou, co do času provádí se po jednotlivých $\frac{1}{2}$ hodinách, v nichž části její každá po svém způsobu se rozprádají:

část 1. — Vpravení pojmu čísla — synthésí;

část 2. — Přiřaďování čísla ku předchozím — synkrisí;

část 3. — Číslice a číselný obraz — analysí a napodobou;

část 4. — Srovnávání čísla s jednotkou a číslu předchozími — rozkladem čísla většého a skladem menších.

Od této věcné osnovy povšechné patrně líšiti se bude osnova, jež bude vodítkem činnosti naší v jednotlivých $\frac{1}{2}$ hodinách. Ona ku věci, tato ku způsobu podávání hledí; prvá obsahu, druhá formy se týká. — Příkladem budiž vpravení předš:avy o určitém čísle, anebo vývoj určité pravdy početní rozkladem. Ředidlem může tu býti tato osnova:

1. Vývoj čísla názorem vnějším; 2. názorem vnitřním (případy); 3. abstrakcí pouhých čísel; 4. užitím.

Týž postup při rozkladu čísel: Vývoj pravdy (rovnice) názorem vnějším, vnitřním, abstrakcí a užitím.

Anebo při části 3. »Číslice a číselný obraz«: 1. Dítky názor zrakový (psaní číslice) vnímají; 2. po částech analysují; 3. psaním napodobí.

Rozlíšiti po této stránce práci vlastní i dítek dovede soudný učitel sám a netřeba mu Návodů zvláštních, tištěných. Trojici o potřebném názoru, poučení a cvičení obsahuje veledůležité pravidlo Komenského: »Zákon metody věčný budiž: vyučovati všemu příklady, pravidly a užíváním« — jež zákonem nejvyšším a světlem, středem a obvodem, základem i vrcholem všelike opatrnosti při vyučování nazývá. Co tu zajímavých a účelných cvičení osnovati možno podle zákona toho ve všech předmětech škoie obecné přidělených! Snadno bylo by doložiti, kterak zákon onen povšechným ředidlem činnosti naší trvá, zvláště pak tam, kde s prospěchem užíváme metody rozborné.

Avšak úvahy podobné nepatří v rozsah rozpravy nadepsané, již doplniti třeba ohledáním oněch method učebných, kterých vedle monografické Grubeovy na stupni dolním nejčastěji se užívá:

Na školách ménětrídnicích postup učebný po většině řídí se početnicemi Močnikovými. A tu vytknouti jest předem poměr, ve kterém v rozpravě naší zredukovaná osnova Grubeova trvá oproti postupu Močnikově. Dle I. Početnice vyvíjí, řadí a pís. označují se čísla do 5, načež rozkládají se s vyloučením rovnic o násobení, měření a dělení. Po té obor číselný rozšíří se do 10, načež po řazení všech čísel a psaní číslic — v souhlase s Grubem — podrobně č. monograficky číslo po čísle od 2—10 rozbírá se.

(Pokračování.)

* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Z Jednoty českého katolického učitelstva. Důst. farní úřad v Cholticích zaslal naší Jednotě 20 K, jež věnoval účelům spolkovým zasloužilý řídící učitel ve výslužbě p. František Vykoukal. Rovněž valná hromada záložny Svatováclavské v Praze, konaná dne 27. února, darovala naší Jednotě 20 K. Šlechterným dárcům vzdávají se tímto veřejně díky! Vivat sequens! — Zde dovolujeme si podotknouti, že Jednota naše založila r. 1898. jubilejní podpůrný fond, z jehožto úroků mají býti poskytovány členům nějakou pohromou stíženým podpory — ovšem teprve tenkrát, až fond ten dosáhne výše 10.000 K — a nyní máme teprve 2800 K! Dle listů nám nepřátelských museli bychom již míti asi milion. Víme, že nyní doba jest pro takovéto podniky velice nepříznivá, nicméně žádáme tímto slušně, aby příležitostně na fond náš bylo pamatováno. Sami věnujeme vždy při schůzi výborové i členské každý dle možnosti nějaký příspěvek. — Členské příspěvky zapravili: Dp. Frant. Košák, katecheta v Plzni, 4 K, dp. Josef Krikl, farář v Studnici, 2 K, a p. V Bohdanecký, říd. učitel ve Václavicích, 2 K. Připomínáme, aby páni členové z odboru králohradeckého platili příspěvky pokladníku téhož odboru, dp. D. Orlovi, vicerekerterovi Borromea v Hradci Králové.

Úmrtí. Dne 2. března b. zemřel v Hořicích Josef Horák, zasloužilý učitel na odpočinku. Zesnulý působil celou dlouhou dobu v Hořicích, odchovav vzorně celé dvě generace a jsa duší všeho spolkového života tamže. R. i. p.

Oslava katolického učitele. Ve čtvrtek, dne 28. února odcházel z Lašovic na své nové působiště do blízkých Předbořic pan František Vůjtech, dosavadní zatímní řídící učitel v Lašovicích. Jaké úcty a lásky dotýčný pan učitel u osadníků lašovických požíval, patrně z toho, že na 1000 osadníků mimo školní dítky, doprovázelo ho až na hranice osady, ano mnozí nejváženější sousedé doprovázeli ho až do jeho nového bytu v Předbořicích, kde s ním prodleli až do večera, nemohouce se s milovaným p. učitelem ani rozloučiti a za dojemného pláče opouštěli nový přibyték jeho. A jak mohl si učitel získati takové lásky osadníků? Svým křesťanským a zbožným životem a ničím jiným. Na čtrnáctý rok je učitelem stále

v našem okolí a po celou tu dobu byl vzorem nejen horlivého učitele, nýbrž i zbožného katolického křesťana, který neohlížel se ani v pravo, ani v levo, nýbrž snažil se, by v ohledu náboženském dával soušedům dobrý příklad. Pamatují naň dosud v Kosobudech, kde byl správcem filiální školy a kde blahodárně působil. Budeme naň vzpomínati nyní i my, kteří jsme jej všichni pro milou povahu milovali. Přejeme si jen, by se k nám brzo vrátil. Katolický učitel miluje každého a jest i každým milován.

K. L.

O úpravě platů pracuje se pilně za účastenství obou ústředních spolků a sice, jak se dovídáme, na základech známých návrhů školské komise a nikoli na základě zrušení jen dvou posledních tříd. Jest to také zcela logické, aby všichni učitelové se stejnou kvalifikací a při stejné ano na venkově při obtížnější práci měli stejné služné a výslužné, tak jako jest věc zařízena u úředníků: adjunkt v Teplicích u Broumova, pouze aktivní přídatek jest onomu o několik zlatých výše vyměřen, který však na pensi nemá vlivu. Nuže důvěrujme, že v málo dnech již osud náš bude příznivě rozhodnut.

Denní listy přinesly v m. měs. následující zprávy o této věci: Zemský výbor (totiž přisedící zemského výboru a referent pro záležitosti školské p. prof. dr. Pražák) vypracoval pro příští zasedání zemského sněmu tři osnovy zákona, z nichž prvá obsahuje ustanovení, že nejnižší dvě třídy platů učitelstevních na obecných školách a IV. třída na školách měšťanských ze zrušují (tudíž služné má činiti 1200 K a 1600), dále že roční služné učitelů industrialních obnáší 900 K, a konečně že zatímní podučitelé mají míti odměny 900 K a podučitelé se zkouškou způsobilosti 1000 K, v I. tř. 1100 K; kromě toho obsahuje osnova některé změny ve příčině přibýtečného ředitelů měšťanských škol a správců škol. — Druhá osnova doplňuje § 26. zák. o právních poměrech učitelstva, vysvětlujíc pojem »nepůsobil dle povinnosti.« — Třetí osnova obsahuje pak částečné změny předpisů pensijních. — Ovšem to jest návrh referentův, který členům subkomitétu ku prozkoumání byl podán — a který teprve přijde před sněm, před ten sněm, jenž jednomyslně schválil návrhy školské komise. Zároveň je vypočteno, že toto navržené zemským výborem upravení stálo by 21½ mil. korun, čímž by se le-

tošní přírůžka zvýšila o 5⁰/₁₀, takže by obnášela 60⁰/₁₀, neboť na zvýšenou daň z líhu nelze dříve počítati než až od 1. září. Ovšem nedostává se zemských příjmů — to je ustavičný refrain, jedná-li se o úpravu platů našich. Je třeba však přemýšlet i nových pramenech, neboť se uvalí třídní daň na velocipedy, na pušky, na hon, na věci přepychové a jiné. Kdo provozuje sport na velocipedu nebo chová přepychové koně jezdecké a kočárové, nechť platí dle majetkových poměrů určitou zemskou daň. Kdo chodí po honech a může tomuto sportu věnovati sta a třeba tisíce, nechť platí daň přepychovou. Kdyby se vše řádně za pomoci výpočtů daně osobní již stavající provedlo a na školství obrátilo, činilo by to kolik milionů korun.

Zatímní kvinkvenálky v Praze.

Městská rada ustanovila, aby osobám učitelským definitivně na českých obecných i měšťanských školách 15 roků od zkoušky dospělosti působícím — z toho aspoň 10 roků v Praze —, jež mají nejvýše jednu kvinkvenálku, od případu ku případu ku podané žádosti povolován byl zatímní přídavek, jenž by se rovnal prvému, po případě druhému zákonitěmu zvýšení a sice po celou tu dobu, dokud osoba tato neobdrží zákonitě přídavky. Tímto způsobem mají býti vyrovnány různosti ve příjmech pražských učitelů, kteří dlouhá léta v Praze zatímně sloužili a nemají tudíž příslušných kvinkvenálek a těch, kteří sloužíce na venkově, definitivně do Prahy se dostali.

Boj proti řeholím ve Francii.

Již jsme se zmínili v tomto listě o nerovném boji, jaký se rozvřel ve Francii proti všem řeholím a jenž má skončiti zrušením a vypovězením těchto z Francie, poněvadž prý propagují myšlenku státu republikánskému nebezpečnou. Vládní pochopové jezdí po diecésích a odhadují církevní jmění. Tak nedávno stanovili výši jmění diecése soissonsské na 4,927.280 fr. — ovšem suma děsně vyšroubovaná, při čemž zapomněli udati, že toto jmění uloženo je ve 12 sirotčincích, 37 útulnách, 14 průmyslových školách, 2 nemocnicích, 4 domech pro duchovní cvičení, 22 hospicích, 1 domě pro choromyslné, 1 škole pro hluchoněmé, 1 škole pro slepce, 122 školách primárních, 15 pracovnách a 5 domech pro starce, takže celkem diecése soissonska v samé blízkosti Paříže ze jmění církevního ve 236 domech poskytuje všem možným nešťastníkům útulku a výchovy, což všechno pře-

stane, jakmile celý tento majetek octne se ve drápech zednářů francouzských. Pak bude Francie tak šťastnou jako je dnes Itálie!

Případná poznámka. »Beseda Učitelská« přináší ve svém 12. čísle pod tímto záhlavím následující zprávu: »Szk.« v posledním čísle trpce si stěžuje, že o smrti kolegův přicházejí zprávy na veřejnost teprve ze druhé, třetí ruky. Někdy docela i sami vdovy podávají zprávy o úmrtí svých mužův teprve do veřejnosti. Jistá dopisovatelka téhož listu praví, že jiné pomoci nebude, než aby každý učitel, rozstůně-li se, napsal si nekrolog pro případ úmrtí. Smutný, avšak pravdivý šleh to na naši vzájemnost! I u nás nejednou mnohý učitel, který život věnoval mládeži, pohřben bývá zapomenut... A přece byla by pomoc tak snadná, kdyby na př. Ústřední náš spolek k účelu tomu jmenoval v každém okresu po jednom kolegovi, který by podal zprávu o úmrtí každého kolegy v okresu ať v činné službě nebo na odpočinku a to na př. ustanovenému členu výboru Ú. S., jenž by se pak postaral o další její publikování ve všech listech. Proč by svět nemohl dovědět se o úmrtí učitele, když se mu oznamuje úmrtí často i takových osob, které pro lidstvo zhoła ničeho neučinily? Tolik Beseda učitelská. — My s touto případnou poznámkou úplně souhlasíme, neboť je záslužno, aby veřejnost zvěděla o smrti vzorného vychovatele národních dorostu. Ovšem víme, že nás by člen výboru Ú. S. nikdy o takovém případě nespravil, poněvadž jsme vybočovacími parii, kteří jen opovrzení hodni jsou — i prosíme tudíž všech našich členů a zvláště všech důst. pánů, kteří pohřební funkce konají, by nám laskavě *ihned* stručnou zprávu podali. (K. Skultýte, řídící učitel v Šestovicích, pp. Velká Jesenice.)

Důležitost správné adresy. V roce právě uplynulém zničeno bylo v samotné Praze 80.000 dopisů, ve Vídni přes půl druhého milionu a v Berlíně dokonce dva miliony dopisů jedině z té příčiny, že neměly dosti čitelné a správné adresy. Kolik třeba veledůležitých zpráv chovaly tyto nedoručené dopisy, kolik synů a dcer volaly ku smrtelnému lůžku rodičů, kolik opuštění obsahovaly a kolik lidí mohly učiniti šťastnými — a vše to zmařeno pouze, že buďto nebyla úplná adresa, aneb byla nečitelně psána. V této věci poučujme dívky při písemnostech, neboť jest to velice důležitou pro život praktický, ale poučujme i veřejně lid v tomto ohledu, který často se domnívá, že

stačí na dopis pouhé jméno adressátovo; když ho znají ve Lhotě, však oni ho najdou v Praze také!

Organisujme vycházky mládeže!

V téměř čísle Bes. Učit. nalázáme v čele uvedené pojednání. My jsme hned na počátku, když naše Jednota vstoupila v život, v jedné občasně schůzi vánoční v Praze konané asi podobně promluvili, ovšem ne na tak širokých základech, žádající aspoň to, by o prázdninách skutečně byla vzájemná výměna dětí pražských a venkovských. Tenkrát dva pp. kolegové uvolili se v té věci v Praze pracovati, nestalo se však dosud ničeho, ač nejméně dvě vesny uprchly a nyní třetí již počíná kouzlití ráj. Prosíme tudíž ještě jednou všech členů svých na venkově, by pátrali po rodičích, již by dali dítky své na výměnu o prázdninách do Prahy, a Pražských pp. členů, ať laikův, ať duchovních, by laskavě rozhlédli se po katolických rodinách v Praze, jež ochotny by byly dítky své o prázdninách svěřiti venkovu. Učiňme konečně malý začátek; až nabudeme zkušeností, může věc vzrůst. Víím ze zkušenosti, jak bohatě rozvíjí se dětský rozumek za takových změných okolností.

Příbuznost krve lidské a opičí. Pod tímto záhlavím píše »Naše Doba« následovně: »Je známo, že se mísí pospolu jen krev zvířat velmi příbuzných bez rozpadu rudých krvinek, na př. krev koně s krví osla, krev zajíce s krví králíka, kdežto naproti tomu serum krve lidské ničí krvinky králíka, koní atd. Friedenthal zjistil nyní důležité faktum, že krev lidská a opičí mísí se spolu beze škody, aniž tím trpí krvinky lidské neb opičí. Pokus ten podařil se jak v reagenční sklenice, tak i v organismu živočim. « Nový to důkaz příbuznosti člověka a opice. « Jak vidíme, věří slavná redakce p. Friedenthalovi (Israel?) do slova a ráda, jsouc velice povděčna, že své genealogické tabulky může posunouti až k některé gorille či šimpanzovi. Inu přejeme pánům tu radost chuf je chuf. — Rovněž má p. Masařík nehoráznou radost, že »Norddeutsche Allgem. Zeitung« v Berlíně, posuzujíc jeho »Základy Marxismu« praví, že v těchto přednáškách rozvíjí svůj vlastní názor světový, názor *bystrého, dobrého a veskrze moderního* člověka o všech životních a tvůrčích otázkách. — Proč pak by ne: Rovný rovného si hledá, vrána vedle vrány

sedá. Ostatně židé dosud očekávají Mesiáše, jenže teď nevědí, mají-li se rozhodnouti pro Rotschilda či Zolu či Masaříka. Volba je těžká, ale myslíme, že zlaté tele vyhraje, neboť za žlutavý lesk zlata lze zakoupiti všecknu moudrost a učinnost! — Panu Friedenthalovi krásně odpovídá veliký Ruskin: Všeliké studium přírody bez citu estetického zůstane nedokonalým, nedovršeným, a každá theorie, která uspokojuje pouze rozum a uráží tento cit, jest kusá. Vízme nauku Darwinovou o vývoji. Zdokonaluje-li se všecko vývojem, jak vyložili onu dokonalost Thesea parthenonského, o němž dí Taine: »toť člověčenství lépe zdařilé než naše?« Darwin pronesl mnoho pravdivých myšlének o tom, co viděl, ale zda-li viděl vše. Ani sebe podrobnější znalost zákonů všehomíra nečiní vás schopnými, abyste uviděli nějakou barvu nebo nakreslili nějakou čáru bez té zvláštní síly, která od starodávna zve se duší. Neboť mocnost náhody jest velmi velká, ale není umělecká. a jest-li že přesně můžeme si představití hodiny bez hodináře, jest nám velmi nesnadno pozorovati obraz mistra a popírati při prvním pohledu, že by nebylo — *Mistra!*« Na světě jsou netoliko Friedenthalové, ale i genialní Ruskinové.

Školství říšského sídelního města Berlína. Obecné školství v Berlíně čítá 4242 dvě třídy, při nichž působí 231 ředitel, 2545 učitelů, 1436 učitelek; náklad na tyto školy obecné obnáší 14,750.000 marek. Městské školy pokračovací vyžadují nákladu 495.000 marek, řemeslnické školy městské, jichž v Berlíně se čítá 21, pak 738.000 marek, konečně městské reálky spotřebují 745.000 — úhrnem obnáší veškerý náklad na školství v Berlíně městem zapravovaný na rok 1901. okrouhlou sumu 16,728.000 marek. Naše královská Praha věnuje na své školství částku poměrně dosti vysokou, totiž asi 7 milionů korun. Berlín bude v brzku čítati 2 mil. obyvatelů, Praha asi 1/4 milionů. (Nyni čítá Praha 203.115 obyvatelů.)

Obecné školství v Itálii jeví se nejlépe v těchto cifrách. Veřejných škol obecných jest 50.526 a v nich jest 2,379.349 dětí. Privátních škol obecných je 9000 s 210.074 žáky. Veřejných opatroven má Itálie 1887 s 252.091 dítětem, soukromých (většinou klášterních) 926 se 65.026 dětmi.



❖ ❖ FEUILLETON. ❖ ❖

Řídící učitel komíníkem!

Zase jedno zaměstnání, které se nesrovnává s úřadem učitelským!

O řídících-varhanicích psáno bylo už dosti, rovněž také o řídících-pisařích. Ba již vynášel se také řídící-zvoník!

Aby sbírka tato vedlejších zaměstnání řídících učitelů byla úplná, chci i o jiném zaměstnání s úřadem učitelským se nesrovnávajícím se zmíniti.

V obci R. byl pacht na jakousi zahrádku a kousek pole. V pachtovních podmínkách bylo i právo, či povinnost, obstarávati službu komínickou (nevím již, jestli pro školu, nebo pro celou obec). Řídící učitel nebyl dlouho na rozpacích: pěkná zahrádka i kousek pole, kterého již předchůdce jeho užíval, lákalo ho tím více, protože věděl, jak smutné poměry jsou na vsi a jak lehkou by se mu mohlo přihoditi, že by ani bramborů si zaopatřiti nemohl (protože na vsi lidé za peníze prodati domáčímu se ostýchají — a zdarma dávat nemohou — to je škoda). Mimo to počítal: kdyby toho pozemku užíval někdo jiný, snad by tím i v sousedství nepřijemnosti mohly povstati, jak to již v sousedství takových lidí bývá (když ku př. slepice přeběhne přes mez a pod.). K tomu bylo to takřka nezbytné, neboť studny v tamní zahradě od pradáva používáno bylo ke škole. Nebylo přičiny, aby toho nenajal, ježto již vzhledem k tomu, že takřka užíváním stalo se pole to školním, jsouc ovšem zapsáno jako majetek obce, nájem byl nízkou stanoven. Převzal tedy v užívání pozemek a k vykonávání prací komínických najal komínika. Za peníze arcil lehkou zjednatí komínika. Nikomu ani ve snu nenapadlo činiti námitky proti tomu, že sám funkci tu nevykonává. Řídící-komíník byl při tom dobré mysli a chodil vždy do třídy o bílých tvářích.

Však znám ještě také řídícího-zvoníka, který skutečně zvoní. Je to řídící-školník. Ano skutečně zvoní buď sám, neb někdo z jeho rodiny (ze tříd mladších kolegů žáka k tomu ustanovovati není oprávněn, protože bře řídící-školník na čtyři třídy 280 zl.!) A taková funkce srovnává se s vážností stavu učitelského? Ba co ještě více je v té jeho povinnosti školnické. Vydávati knihy a rozličné potřeby pro chudé

žáky vydávati nářadí ku práci ve školce, a po práci si je zase shledávati; natírání tabulí a zaopatřování v letě vody pitné. Topiti ve třídách, mýti podlahy a záchody. (Všechny záchody mýti kolikrát za měsíc!) Řekne mnohý na to, který nepočítá: »Může to dělati, vždyť má za to 280 zl.« Ano, dělá to, proto že to žádný ve vsi za tu částku dělati nechce; proto také ten výdělek řídícímu-školníkovi dopravávají. Že pak povinnostem svým školnickým rádně hovětí musí, o tom jsou páni sousedi beze starosti; neboť již často o tom veselou historku slyšeli a četli: jak přišel řídící-školník do třídy pana X, který v zimmiku a v rukavicích, stojí u kamen, přivítal jej slovy: »Jsu tu dnes 3 stupně. Děti, je vám zima, viďte!« (Nechal zůmyslně vyhasnouti oheň.) Jindy přivítal jej slovy: »Potřebujeme už novou houbu, a to uhlí tam jako bláto a nic to nehřeje!« — aby jej upamatoval na jeho školnictví. Rozumí se, že ve sboru tento pan X. měl prim, protože byl nejmladší, druzí vždycky jednotně s ním vystupovali, kdykoli »o dobrou a spravedlivou věc« šlo. Tak na př. žádal řídící-školník ostatní kollegy, aby pomůcky a rozličné potřeby požadovali na něm buďto v domácí poradě, aneb po vyučování ve vhodný čas, když má prázdno (nikoli při vyučování), aby je vyhledati a zaznamenati správně mohl. Že však nebylo nařizení to ve sbírece zákonů, proto tím spíše byli v právu, že si nedali poroučeti, a nežádali pomůcky v tu chvíli, kdy on právě chce, ale když oni chtěli. Tak usoudili páni a dali mu moudrou odpověď: »A k čemu je učitel čtvrt hodiny před vyučováním ve škole?« Proto zvolili si každý jinou cestu dle hesla: »Cesty mohou býti rozličné, jenom vůli mějme všichni rovnou.« Jeden pravidelně ocitl se ve třídě pro pomůcky, když řídící-školník započal vyučování. (Měl na svých hodinách teprv $\frac{3}{4}$ a podle zvonění prý se řídití nebude, protože se zvoní, jak kdo chce). Druhý vyhlídl si k tomu takovou dobu, aby obyčejně ve svátek (třeba i v poledne) anebo když měl řídící-školník hosta, aneb nějakou rodinnou slavnost, přehlédli domácnost jeho. Třetí poslal vždy v poledne na lístku vypsanou celou sbírku věcí potřebných k odpolednímu vyučování a nařídil žákovi, aby na to čekal. Patrně, že čekali dychtivě, až jim jedenkrát řídící-školník odpoví: »Teď nemám k tomu času!« a na tom by byli stavěli své plány; rozhodně by se pak už pomůcky nesháněli, nebylo by potřeba

se i na vyučování připravovati, a snad by se i také někdy nemuselo vyučovati. Toho se však nedočkali.

I ve všech jiných případech dávali znáti, že nejednají se svým kolegou, ale se školníkem. Jestli byl náhodou prach na stolku, neměl to ani jeden z nich za vhodné, aby žákyni k tomu navedl, která by na stolku udělala pořádek; vždyť je za to placený řídící-školník. I na jiné nedostatky upozorní učitelé školníka v čas, nejobyčejněji mu to po žákovi na lístku pošlou písemně. Má v tom ohledu řídící-školník vždy vřelé zastání. Inkoust (na ten má také těch 280 zl.) musí býti vždy v zásobě, když mladý pán proň pošle, aby byl ihned vydán, neboť jinak jistě budou psáti žáci úkol tužkou. Jestli vítr rozbije okno, tu se »konstatuje ihned« před žáky, že bylo špatně zavřeno, a jestli do třídy vnikne kouř neb nějaký dým z bytu řídícího-školníka, upozorní se žáci ihned na tuto nepřístojnost; z pravidla nemůže se vyučovati, všechna okna se otevrou, a děti drží si nosy, nebo se pustí domu. Ó té zábavy, již při tom mají žáci se svým panem učitelem!

A což, když jedenkrát kdosi ml. pánu ve třídě přeložil obraz na jiné místo. Jistě to byly děti říd.-školníka! ale nejpřísnějším vyšetřováním se to přece neprokázalo! Ach ty děti! Aspoň by měl býti školníkem jen takový řídící učitel, který nemá děti. Považte tu i v létě, co zlého to do sebe má. Mladý pán při učení v nejhoriivější práci pohlíží oknem do krásné přírody, a teď se mu tam na obzoru kmitne dítko řídícího školníka a k tomu, považte, proskočí si a ve sele provýskne. To by věru mělo minist. vyučování zakázati. — Jednoho času týž mladý pán také ztratil klíč od domovních dveří; přibyla říd.-školníkovi nová povinnost, neboť přece zavřenými dveřmi nemůže se nikdo do domu dostat. Jakmile udeřil na dveře v kteroukoliv hodinu noční, ihned měl tam státi někdo k službám. Protože to však nebylo možné, opakoval s největší zálibou bouchání, ba přivzal si na pomoc několi:krát ještě společnost z hospody, tak že všechny spící dítky ve škole zbudil. Běda pak, jestli mu bylo co poblíže v cestě. Když tak přes ty všechny obtíže prokrestil si cestu až do bytu, za rozličných projevů své neřivosti, tu ještě jako po šťastném vítězství na svůj hudební nástroj vyluzoval kouzelné melodie. Čekal zajisté, že řídící-školník, je- hožto pokoj byl pouze slabou přičkou od-

dělen, mu vzkáže, aby toho laskavě v noci nechal, on ale že mu z té »plné hlavy« odpoví, »že mu v jeho bytě nemá co poroučeti.« Však nedočkal se ani té radosti. — A když měl u sebe na nějaký čas jistou svobodnou ženštinu, čítal také do povinností řídícího-školníka, aby uklízel na chodbě a jinde po této ženštině; vždyť prý za to má 280 zl.

Tolik svízělů musí snášeti ten »ubohý mladík!« A co v té příčině koná mladá generace? Ničeho, zcela ničeho, leč jen, že se proti nátlakům těm organisuje a ozbrojuje frázemi, čerpanými z listů jistého směru.

Řídícímu-školníkovi pomáhají kolegiálně naznačeným směrem v odstranění nedostatků těch, jinak proti takovému školnictví nevystupují. A proč? Vždyť přece je to zaměstnání s úřadem učitelským se nesrovnávající, zaměstnání, z kterého jen jim tak časté obtíže vysvitají? Vždyť přece tolikrát 280 zl. brátí je něco lákavého!

Příčina toho je na bílém dni: ztratili by tím veliké pole, na němž stojí výše než řídící-školník; pole, na němž komandují celou rodinu jeho. A takové komando dáti si z ruky bylo by pošetilé! Vždyť je domyšlivost a vládychtivost přirozenou vlastností nejmladších pánů, a máme příklady, že mnohému je celé jeho učitelování zaměstnáním tím nejposlednějším, pro něž nemá po odbítí hodiny školní ani 5 minut více času, ale velitelství ve sboru hasičském (také jedno vedlejší zaměstnání, o kterém se mlčí, zaměstnání, v němž učitel stojí ve službách nejširších vrstev lidu, ano právě těch vrstev, které dnes zřejmě protestují proti upravení platů učitelských. Nebylo by také na čase provolati heslo: »Vzdejte se hasičství!« jako se volá: »Pryč s učiteli-varhaníky!«) je mu nade všechno; a nemůže-li býti velitelem, aspoň bývá z pravidla mladším velitelem (nechci-li užiti toho libozvučného názvu »podvelitelem« — ačkoliv i vím, že mnohému ten titul velice lichotí, a že také vždy po jeho podpisem stává toto epit. ornans.)

Tolik jen jako nepatrný doklad k tomu, že nebývá vždycky policajtem, tyranem, hrůzovládcem, despotou, denunciantem, prázdňou hlavou atd. atd. řídící učitel, jak se všeobecně v listech tituluje; ale že jím bývá také často nejmladší buditel osvěty a pokroku, který svým zásadám vždycky všude věren a náhledy své spravedlivě všude bude zastávati.«

A. N. 59.

také řídící-školník.

* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Vybídnutí! Jak známo, usnesl se výbor Jednoty naši pořádati v době jarní a letní buď o svátcích aneb ve dvou po sobě následujících dnech svátečních přednáškový cyklus pro lid, který by obsahoval 4—6 přednášek jednotlivých, pro poučení lidu vhodných, látkou jaksi příbuzných. Vybízíme tímto pány členy, aby se přihlásili v době nejkratší všichni ti, kdož by v nějakou přednášku uvázali se hodlali, a oznámili zároveň název a obsah téže.

Padesátileté jubileum slavily realky dne 13. měs. března, neboť právě před půlstoletím vydána byla nová organizační osnova pro tyto školy, na základě kterých se na nynější dokonalost vyšínuly. V Praze slavnost tato konána byla v sále české realky v Ječné ulici, i dostavili se k ní všichni členové zemské školní rady s místopředsedou p. Zabuschem v čele, dále zemský praelat vysdp. dr. Krásl, prof. dr. Kadeřávek a mnoho jiných vzácných hostí. Slavnost zahájena byla kantatou od Mozarta, načež přítomné nadšeným proslovem přivítal ředitel Starý; po řeči jeho zapěna byla hymna rakouských národů. O vývoji českých realek pronesl znamenitou řeč starý veterán na roli školské, dvorní rada Josef Weber rytíř z Pravomilů, načež o rozvoji realek na Moravě a jich důležitosti pro život vůbec promluvil ředitel V Bílý. Obě řeči vyslechnuty s napjatou pozorností a odměněny hluchým potleskem. Na to přečteny byly omluvné dopisy některých nepřítomných hodnostářů jako dvorního rady prof. J. Gebaura, t. č. prorektora české university, prof. dr. J. Čelakovského, prof. dr. Drtiny, pak pozdravné telegramy od mnohých profesorských sborů. Za bouřlivého souhlasu přečteno pak české a německé znění holdovacího telegramu J. V. cisaři a králi, načež sborem: »Vše jen ku chvále vlasti a krále« celá slavnost skončena.

Oslava Zeyerova v kralohradeckém Borromeu. Důstojně oslavena byla památka velkého básníka Julia Zeyera chovanci bisk. Borromea v Hradci Králové dne 17. března za osobní účasti J. M. ndp. biskupa Edvarda Jana, vsdp. kapitolního děkana Dr. Frýdka, náměstka starosty p. Weinhengsta a četných pp. duchovních i profesorů a úředníků. Ve vkusně vyzdobené divadelní síni před básníkovým po-

psním provedena byla s náležitým zdarem akademie záhájena vzletným proslovem. Na to následovaly literární přednesy, jež zakončeny byly Calderonovým náboženským dramatem »kvas Baltazarův« v překladě Vrchlického. Veškerá čísla provedena a přednesena byla samými chovanci Borromea, i svědčí tato okolnost o tom, v jakém duchu nese se výchova v »klerikálních« konviktech. Ovšem zbloudilá a odpadlé kněze nemůžeme oslavovati, ty ponecháváme opět jako veletučné sousto všem nad veškeru lidskou slabost povzneseným »Obzorům«, »Samostatnostem« a jiným radikálním i časovým listům.

Výživná hodnota potravin. Ve škole stále připomínejme za vhodné příležitosti, jakou výživnou hodnotu různé potraviny v sobě chovají, poučujme pak v téže věci při rozprávkách náš lid, neboť panují velmi mylné náhledy, jež mnohdy podporují alkoholismus jako nevinnou posilu. Prvé místo zaujímá mléko a tvaroh, po těch následují hrách, čočka, fasole, pak výrobky z obilí, mouka, kroupy, krupice. Tyto potraviny mají býti základem pro výživu celé rodiny. A tu právě pozorujeme, že mezi lidem pracujícím nedostává se chuti pro luštěninu a jídla z mléka. Zpytujeme-li proč, seznáme že příčinou jsou cigarety a kofalka; tím stává se žaludek předrážděným a jeví pro uvedenou zdravou silnou potravu odpor. Jak chutný pokrm poskytuje bílá řepa, v níž uvařeno kousek tučného vepřového masa. Předložte však krmí tuto čeládku — a ona ji nechá stát. Ranní stůl opanovala ta brynda, již se říká káva. Kde jsou ty zdravé úkropy a kyselá! A podívejme se dnes na čeládku, jak je ubledlá, vysílána nikoli prací, ta sílí, ale tím nepřirozeným, moderní kulturou zaváděným způsobem života. Dnes málokterý čeledín bývá odveden na tři léta, obyčejně tu a tam některý zařazen bývá k náhradní záložce; kontingent musí dodatí synkové rolniči, kteří pod kázní otcovskou pořádně žijí. Ku potravinám moučným řadí se maso, jehož se na venkově dělnictvu dostává obyčejně dvakrátě týdně a sice ve čtvrtek a v neděli. A i tu pozorujeme odpor proti domácí uženině. Taktéž ovoce sušené i čerstvé tvoří dobrou pochoutku, přimísí-li se k ostatní potravě. Rybí maso chová v sobě velkou výživnou sílu a je posilou prý i těm, kdož mozlem pracují. Zelenina je velice zdravá a výživná, podávají nám důkaz již tři mládeci starého zákona, nicméně požívejme ji,

když vyrostla v zahradě neb na poli, na záhonech, a nikoli vyhnanou koňským trusem a všelikými moučkami v pafeništích.

Za opravou škol měšťanských. — Německo-rakouský svaz učitelů na školách měšťanských podal prostřednictvím spolkové rady ministru kultu a vyučování rytíři Hartlovi a sekčnímu přednostovi rytíři z Berndtu návrhy, jak by měšťanská škola měla být povznesena. Oprava má spočívat na následujících zásadách: 1. Škola měšťanská nechť požívá práva zpět na obecnou školu poslati žáky, kteří nedostatečně prospívají. 2. Nejvyšší počet žáků na jednu třídu nechť obnáší 50. 3. Škola měšťanská nechť rozšířena jest o čtvrtou třídu, jejíž osnova učebná nechť obsahuje algebru a frančinu jako předměty povinné. Postup do školy měšťanské nechť se děje z páté třídy školy obecné. 4. Vystoupení ze školy měšťanské nechť je dovoleno jenom na konci každého běhu. 5. Vysvědčení školy měšťanské nechť je řádně pozmeněno. Na tomto buďtež označeny i školy odborné, do kterých absolventovi školy měšťanské ovšem s řádným prospěchem vstoupiti možno. 6. Právo vstoupiti na veškeré střední školy odborné i do školy kadetní budiž absolventům školy měšťanské přiřknuto. Takto zreformovaná čtyřtřídní škola měšťanská sledujíc dvojí cíl: zaokrouhlené vzdělání nechť poskytnou tři třídy, čtvrtá pak třída budiž přípravkou dalšímu odborovému vzdělání; poslední zařízení umožnilo by tak často pohřešované praktické přímknutí se na veškeré odborné školy střední.

Sjezd pokrokového učitelstva v Brně. Vývoj! pokrok? toť hesla, v nichž si kde kdo libuje a sobě přisvojuje. Avšak každé ve slově »pokrok« něco jiného hledá, pokrokem něco jiného míní, než čím pravý pokrok býti se jeví. První ovšem podmínkou tohoto pokroku je neuznávati Všemohoucího Tvůrce všehomíra! Pokrokově a radikální učitelstvo na předním místě tímto slovem míní školu, z níž náboženství je úplně vyloučeno — a Bůh na dobro odstraněn, dále disciplinární řád zrušen, úplná osobní volnost ve vyučování zavedena bez řídících učitelů a inspektorů, kde učitel jako novodobý prorok ozářený paprsky »pokrokového« slunka přednáší nevěreckou »vědu« (ač tu věřiti musí mnohému, než kterákoli pověřčivá babička věří), jsa úplně svoboděn, hmotně výtečně situován a všech možných povinností občanských prost, za

to však všech práv v míře nejvrchovatější požívaje. Toť ideal pokrokového učitelstva, a kdo na všechno toto pokrokářství šmahem nepřisáhá, ten je ovšem klerikálem, tmářem, zpátečníkem! K tomuto pak cíli vesluje i pokrokářské učitelstvo moravské, které již delší dobu konalo informační schůze krajské, namířené proti ústřednímu spolku učitelstevu a jeho předsedovi Slaměnikovi, který pro blaho učitelstva přes 20 let neunavně pracoval. Nyní pak konalo toto učitelstvo všeobecný sjezd dne 18. února b. r. v Brně — a sice přijelo z celé Moravy ledva 100 účastníků. Byly předneseny rozličné řeči a přijaty některé resoluce, konečně poznavši svou slabost, usneslo se shromážďením setrvati v organizaci stávající. Jiné neštěstí se nepřihodilo.

Nejnovější statistika říše Rakousko-Uherské dle posledního sčítání lidu jeví se při počtu obyvatel následovně:

	r. 1900:	r. 1890:	více o
Halič	7,295.538	6,607.816	687.722
Čechy	6,318.230	5,843.924	475.186
Dolní Rakousy	3,086.382	2,681.739	424.585
Morava	2,435.081	2,276,870	158.211
Štýrsko	1,356.058	1,282.708	73.350
Tyrolsko	850.062	812.696	37.366
Hor. Rakousy	809.918	785.831	24.087
Bukovina	729.921	646.591	83.330
Slezsko	680.529	605.649	74.880
Dalmacie	591.597	527.426	64.171
Kraňsko	508.348	499.958	9.390
Korutany	367.344	361.008	6.336
Istrie	344.173	317.610	26.563
Gorice	232.338	220.308	12.030
Solnohrady	193.247	173.510	19.737
Terst	178.672	157.466	21.206
Vorarlberk	129.816	116.073	13.743

Úhrnem 26.107.304 23,895.413 2,211.891

Království uherské i s Chorvatskem čítá koncem r. 1900 19,203.531 obyvatel; má tudíž celá říše, Rakousko-uherská dle předběžného sčítání lidu bez přivtělených zemí 45,310.835 obyv., totiž o 3,951.631 obyv. více než koncem r. 1890. V procentech srovnáno rozmnožilo se obyvatelstvo v Čechách o 8·1⁰/₁₀₀, na Moravě o 6·9, ve Slezsku o 12·4; největší přírůstek totiž 16⁰/₁₀₀ znamenati v Dolních Rakousích, čehož příčinu ošem dlužno hledati ve Vídni, na to přijde Terst o 13·5⁰/₁₀₀, Bukovina 12·9, Dalmacie 12·2, Halič 10·4. — Země Slovanské vykazují mnohem silnější přírůstek než země německé. Nejslabší jsou v tom ohledu Korutany 1·8, Krajina 1·9, Horní Rakousy 3·1 procenta.

Vivat sequens! V předešlém čísle zmínili jsme se o našem jubilejním fondu podotknuvše, že mnoho ještě chybí, než dle původního usnesení počnou se podpory nějaké udíletí. Zároveň jsme vyslovili skromnou prosbu, by příležitostně fondu toho bylo pamatováno. A hle! v několika dnech na to dostavil se do redakčních místností »Vlasti« skromný mnich, kde zanechal pro Jednotu naši vkladní knížku na 100 K od nejmenovaného dobrodince! Voláme téměř nejmemému dárci: Bůh zaplať a odplať mnohonásobně na zdraví a pravé spokojenosti.

Různé rychlosti. Dobrý plavec uplove za hodinu $3\frac{1}{2}$ km, pěšák ujde pravidelným

krokem $4\frac{1}{2}$ km, pochodem zrychleným však urazí až 10 km (tak zvaný Schnellschritt). Moucha uletí za hodinu 27 km, člověk na lyžích (ski) uběhne 38 km, byciklista až $62\frac{1}{2}$ km; touže rychlostí letí holubi, ale nejrychleji letí vlaštovice. Roku 1897. poznamenali v Compiègne vlaštovku, která měla doletět svého hnízda vzdáleného 225 km. A vlaštovka přeměřila tuto vzdálenost za 68 minut! Rychlost větru obnáší za hodinu 370 km, expresní vlak mezi Paříží-Vidni-Čaňhradem jezdí rychlostí 48 km za hodinu, francouzské vlaky 30 km, americké až 180 km. Nejrychleji pojedou vlaky elektrické.

Úvahy ku vyučování počtům v oboru číselném do 10 se zřením ku appercipování pojatého učiva.

Píše ALOIS BRYNYCH.

V části hlavní, za kterou pokládáme rozborů čísel, Močnick s Grubem souhlasí, neboť postupuje číslo od čísla a rozklady každého z nich vyvíjí pravdy všech 4 způsobů početních. Odbočení od postupu toho při počítání do 5 se zřením ku předčasnému psaní předložek *v* a *z* není tu rozdílem podstatným, neboť rozklady o sečítání a odčítání brzy na to násobením, měřením a dělením se doplní.

Rozdíl značnější jeví se u porovnání s methodou Hentschlovou onde číslo od čísla, zde obvyklým postupem výkonů početních (sečít., odčít., násob., měření a děl.) se pokračuje způsobem tím, že ku dalším se nepřikročí, dokud předchozí řádně se neprocvičí; onde tvary početní kupí se okolo každého čísla, zde sledují po jistý obor číselný za sebou s předcházejícím sečítáním a odčítáním a následujícím násobením, měřením i dělením.

Přednosti i vady metody Grubeovy vytýká Krček ve své Praxi na str. 125., a jako velmi závažnou pokládáti musí učitel praktik uznanou pravdu, dle níž Grubeova metoda kupíci »do žáků začátečnicků příliš veliké pohledávky činí, ano počítáním zlomkovým chápavost jejich přesahuje.« Soudíme dále, a to ze zkušenosti víceleté, kterak rychlým přecházením od jednoho výkonu početního ke druhému mnohému sice dítky se učí, ale mnohem méně — i při opravdové snaze a důslednosti učitelově — trvale si osvojují. Po této stránce neváhám dáti přednost methodě Hentschlově, rozpojovací, neboť základy ku appercipování obsahem příbuzných poznatků stupňů dalších při počítání do 100 a do 1000 mnohem pevněji položeny tu býti mohou. »Aby pak tlumy appercipující byly obsažné a pevně utkvělé, toť přední, nezbytnou podmínkou všeho zdárného pokroku u vyučování.« (Dršina. — O appercipaci a významu jejím ve vyučování.)

Pokud však trvají v užívání početnice Močnickovy, a to na všech stupních školy obecné; pokud učitelé po většině těmito se řídí a v případech mnohých řídit se musí nezbyvá učitelé jako jednotlivci i při tomto přesvědčení,

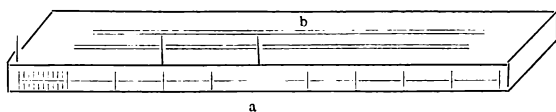
než přidržeti se metody obecně užívané a o zjednání náležitých tlumů osvojuvacích způsoby jinými se postarati.

Pravdou-li, že bez zájmů žádné pozornosti a bez této žádného osvojení nestává, interest ku předmětu našemu u vědomí dítek vzbuditi: trvá úlohou naší přední. Třeba tu na krátko odbočiti a pravdou pronesenou se stanoviska psychologického ohledati. Pozornost je úkonem vůle naší, dle čehož osvojování touto podmíněno. Ovšem podle mechanické soustavy Herbartovy slučování představ ve vědomí, není účinem spontaneity, ale koná se jakoby trpně podle známých zákonů, jež vládnu obsahu představ. Avšak Leibnitz, Kant, nejvíce však Wundt činnost appercepční vůle naší a tudíž pozornosti podmiňují, ku kterémužto názoru zkušenost naše každodenní více se kloní.

Má-li skutečně interest a z něho vyplývající pozornost před vývojem nového učiva se předzjednati, položme sobě otázku, možno-li zájem buditi stálým a stálým nazíráním na zaprašené kuličky, dřívka a pod.? Či nejsou prostředky tyto při užívání celoročním až příliš jednotvárnny, nudu a nikoliv zájem vzbuzující? Příkaz o zjednání názorných prostředků vyučovacích, jež by oku lahodily a pozornost vzbuzovaly, zdá se nám tou měrou důležitým, že vadnou pokládáme snahu veškerou vyučování počtům na stupni tom soustřeďovati kolem počítadel kuličkových, dřívkových, jednotvárně kreslených teček, čar a pod.

Pokus v tom směru učinil jsem zjednáním počítadla obrázkového. U firmy pražské Slavík a Loebel zakoupeny slušné obrázky koní, krav, telátek, koz, vepřů, psů, slepic, kohoutů, kachen, motýlů — vojáků, trpaslíků, andělíčků, děvčat a pod.; tytéž figuriny přilepeny na čtverce z lepenky, rovně veliké a slušně upravené; pořízena zvláštní tabule, do níž v plochu přední vhodné hřebíčky vtlučeny, aby ony figuriny na čtvercích nalepené na ně zavěšením upevniti se mohly; konečně zavěšováním čtverců a figurin tvořeny různé skupiny číselné a řady, jež dále rozebírány byly způsobem tím, že další a další pravdy početní nazíráním na jiné a jiné předměty se vyvíjely. A výsledek? Dítky vyučování podobnému se těšily. Ovšem uložena tu učitelé oběh finanční a spravedливо bylo by, aby táž převzata byla těmi, kteří prostředky vyučovací zaopatřovati mají po zákonu.

V případě vypsáném ku vývoji různých pravd početních po ruce bylo ruské počítadlo kuličkové, obyčejné dřívkové, vypsané obrázkové, avšak i jednoduché prkénko, na něž věci sčítanlivé kladeny a sčítány, odčítány, násobeny, měřeny a děleny byly. Totéž prkénko na příhodné položce upevněno v položce vodorovné a na přední úzké ploše průčelné *a* označen metr a jeho rozdělení



Při počítání v oboru 5 zakryta v průčelní *a* druhá $\frac{1}{2}$ metru, a dítky nazývaly a analysovaly rozdělenou polovinu první, totiž délky o 5 *dm* a o 5 *cm*; při rozboru čísel dalších případným zakrýváním nazírány a rozebírány délky o 6, 7, 8, 9 a 10 *dm* i *cm*. Dva ostré kuželíky, červeně natřené a při hoření hraně průčelné vztyčené, omezují celek, třetím kuželíkem, vztyčeným mezi nimi,

žádoucí rozdělení nazírané délky se vykoná. — Učitel praktik rázem ocení již výhody označených početních operací; nejsou jediné početními v užším slova smyslu, zaručující zdárnější osvojení, ale trvají i výhodami měřickými, ježto i oko v odhadování délek se cvičí. A po této stránce zvláště oceniti se musí!

V širší ploše hoření *b* vhodnými ryhami postaráno o to, aby předmětem vztahů číselných byly i peníze skutečné, v rýhy ony kladené. Nezapomenuto i na závaží: *kg*, *dg* a *g*, jež ze dřeva u velikosti skutečných napodobeny a podle potřeby na označenou plochu kladeny byly: předem černé *kg*, na ně žluté *dg* a *g*. Že i jiné věci sčítanlivé na tento, po případě i na jiný podklad klásti se mohou, je samozřejmo.

(Pomůcku tuto zhotovil truhlář p. J. Vohanka, v Lab. Týnici, za pomoci místního soustružníka — v ceně velmi nízké, t. j. 75 kr.!)

A jako nazírání prostředků učebných podle potřeby různé a různé bude, rovněž i rozbor oku předvedených skupin a řad podle způsobu jiným a jiným trvá.

Týž rozbor budeme stopovati, přidělivše učiteli úkol y konkrétní

$$\left. \begin{array}{l} a) \text{ Vývoj pravdy } 6 = 4 + 2, 2 + 4 = 6; \\ b) \text{ „ } 7 - 4 = 3; \\ c) \text{ „ } 8 = 4 \times 2, 4 \times 2 = 8; \\ d) \text{ „ } 3 \sqrt{9} = 3; \\ e) \text{ „ } \frac{1}{2} \times 10 = 5 \end{array} \right\} \text{ podle patera formálních} \\ \text{stupňů.}$$

Připomenutí. Mezi otázkami, jimiž úkoly označené níže provádíme, najdeme i příkazy ku pouhému mechanickému čítání osob a věcí. Po stránce početní jest nám ono důkazem správnosti výpovědi žákovy o počtu nazíraných věcí. — Ale čítání to oceniti jest i po stránce jazykové: »Číslovky jeden, dva, tři, čtyři jsou významem jména přídavná, a klademe je ku podstatným jménům přívlastkem souřadným; číslovky od 5—10 jsou významem i tvarem jména podstatná hromadná, dle kteréžto povahy kladl se *k nim* přívlastek v genitivě (genitiv čítaných předmětův. Blažek a Bartoš.) — Správné ohýbání číslovek do 10 a jmen s nimi sdružených nacvičíme tu v nom. a akk. hravě a návykem, a bude nám nacvičení to tlumem appercipujícím při analogickém sklonění číslovek od 20—30, od 30—40 a t. d. Pak netřeba častěji opravovati rčení chybných: 22 vojáků, 24 vojáků a p.



* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Václav Brožík, jeden z nejvýtečnějších našich umělců, zemřel po delší chorobě v Paříži dne 15. m. dubna, kam se byl z vlasti své odebral, aby tuto více nespátřil. Zesnulý narodil se dne 5. března r. 1851 na samotě Hamru u Třemošné na Plzeňsku, avšak od útlého dětství žil v Košířích u Prahy. Z počátku trpce zápasil, než byl jeho talent poznán a oceněn. Pracoval nejprve v dílně

litografické, která však r. 1866 byla zrušena. Po té živil se okreslováním, kteréž práce konečně mu vzbudily dobrodince, tak že r. 1868 pomocí jeho vstoupiti mohl na akademii, načež nějakou dobu studoval privatně u E. Lauffera. V té době na veřejnosti se octl prvý jeho obraz: »Eva z Lobkovic u otce svého v žaláři« i vzbudil zájem široké veřejnosti. Po tom odebral se na akademii Drážďanskou, odkud se vrátil do Prahy. Již r. 1873 odešel však do Mnichova, kde jej upoutal Piloty. R. 1876 ocitl se v Paříži, kde uzavřel přátelství s velkým Mun-

kaczmy a stal se jeho švakrem, zasnoubil se taktéž s dcerou bohatého obchodníka uměleckými díly, Sedlmayera. V Paříži vyspěl Brožík na umělce světového jména. Největší jeho obrazy jsou: »Svatební průvod královny Dagmary«, »Poselství krále Ladislava ke dvoru francouzskému«, »Představení pěvce«, »Karel IV a Laura«, »Kolimbus«, »Slavnost u Rubense«, »Císař Rudolf u alchymisty«, »Pěvec ballad«, »Mistr Jan Hus«, »Tu felix Austria nube«, »Zvolení Jiříka z Poděbrad králem«. Mimo tyto historické obrazy maloval četné genry, salonní motivy i podobizny. Již v r. 1876 maloval pro nakladatele F. A. Urbánka podobiznu J. A. Komenského, kterou pak p. Urbánek v reprodukci vydal. Při reorganizaci malířské akademie v Praze byl povolán za profesora téže a ustanoven prvním rektorem. České umění malířské ztratilo v zesnulém velikého mistra, neboť odešel příliš záhy. R. p.!

Úmrtí. Dne 8. m. dubna zemřel na zánět plic pan Bohumil Vlna, učitel v Ratajích u Bechyně, ve věku 30 let, po 10-letém neunavném působení. Pochován byl za veliké účasti místních spolků a obecnstva i mládeže domácí a vukolní. Nad rovem významnou řeč pronesl vldp. P. Brabec, bisk. tajemník ze Sodoměřic, který také kondukt za asistence 3 kněží vedl. Kollegové, učitelé, jichž sešlo se kolem 40, zapěli případné smuteční sbory. Zesnulý byl nejenom horlivým pracovníkem na roli školské, nýbrž i ve všech národních podnikcích, založil ochotnický spolek »Vojta Slukov«, jehož byl ředitelem; pracoval též ve prospěch myšlenky hasičské neunavně po více let, nešetřil zdraví svého, jako sborový velitel a župní dozorce. Pro svou milou povahu byl velice oblíben. Nad hrobem jeho kvílí vdova se 4 sirotky. Budiž mu země lehká! Spi sladce, drahý příteli! 7. P.

Z Jednoty českého katol. učitelstva. Jubilejnímu fondu darovali: Pp. Jos. Kašťák, říd. učitel z Rovenska 2 K, Václav Špaček, honorář 10 K, Karel Skultěty 3 K, Josef Kafka 1 K, Frant. Jelínek 1 K. Členské příspěvky zapravili: Pp. Josef Roudnický 4 K, Josef Kašťák 4 K, Matěj Šedivý 2 K.

Výbor Jednoty českého katol. učitelstva konal dne 9. m. dubna o 10. hod. dopolední schůzi v redakčních místnostech »Vlasti« v Praze. Mimo jiné důležité věci usneseno, aby ke spolkům katolickým učí-

něno bylo svolání, by se přihlásily u předsedy, kdyby chtěli mítí přednáškový cyklus. Občasnou schůzi bude konati Jednota naše v tu dobu a tam, kde přednáškový cyklus bude proveden, a sice buď o svátcích svatodušních aneb o sv. Petru a Pavlu. Zároveň usneseno, aby výbor Jednoty přemýšlel, jaká změna příští valné hromadě by navržena byla, co se užívání fondu podpůrného týká, poněvadž kdybychom měli čekati na výši deseti tisíc kor., tu by podpora posunuta byla do nedozírného daleka. Zároveň výboru oznámeno bylo, že nejmenovaný dobrodinec pro Jednotu odevzdal vkladní knížku spořitelny Vysokomyštské znějící na 100 K. Dobrodinci tomuto vzdává výbor jménem celé Jednoty upřímný dík jakož i slavné správě záložny Svatováclavské za dar 20 K, který byl taktéž 9. dubna pokladníkovi vyplacen, při čemž vzdán předsedou dík vysdp. starostovi Drozdovi. Jednota doplnila vklad na zakládající členství družstva »Vlasti« na 50 K. Schůzi přítomno bylo 7 členů výborových, dp. katecheta Železný dlel na svátcích i byl tudíž omluven.

Jednota naše obrala sobě úkolem vydávati pro mládež katolickou vzdělávací četbu, pomocí které by mládež poznala v pravém světle i své nynější ozduši i běh dějinný z doby dřívější. Neboť nyní se horuje jenom o Husovi ovšem způsobem přemrštěným, nejdůležitější dobou uznává se působení Chelčického a Českých Bratří, a jeremiady se pěji o bitvě bělohorské; křesťanství uznává se jako věc vedlejší, jež měla snad neblahý vliv na náš národ. Proto je nejvš potřebno proti takovým chorobným výstřelkům nesprávně podrážděného mozku postaviti záchranou hráz. Tou u mládeže mají býti malé brožůrky, jež by pravdivé světo o věcech pro nás katolíky důležitých šířily. Vydali jsme již tři takové sešity. V prvném promluveno o blahodárném působení ss. věrozvěstů Cyrilla a Methoda, v druhém navádí se žák způsobem velice vhodným ku pevné mravnosti (Jedno potřebné). Nyní pak vyšel sešit třetí, ve kterém způsobem prostým ale pouťavým vylíčen je dle různých pramenů život sv. Ludmily, prvě mučnice české, která vlastně ve svém vnukovi Václavovi základ položila k upevnění a rozšíření víry křesťanské. Brožura vydána jest nákladem družstva Vlast a p. spisovatel honorář 10 K věnoval našemu fondu. Vzdáváme mu tímto srdečný dík. Doporučujeme toto 3. číslo vzdělávací

četby nejdříve jakožto věc dobrou, kterou děti rády kupují a čtou. Objednávky vyřídí družstvo Vlast, Praha, II., č. 570. Zároveň bylo navrženo, aby vzdělávací četba stala se časopisem pravidelně vycházejícím a sice ve lhůtách dvouměsíčních za cenu velice levnou. Věc se svolením výboru Vlasti dojde svého uskutečnění asi na podzim, nicméně upozorňujeme již nyní katolické učitelstvo i kněžstvo, aby hojně předplatitelů získáno bylo (předplatné bude velmi nízké, snad 40 haléřů ročně i s poštovní zásilkou).

Uprímné slovo ve vážné chvíli!

Těžká doba nalehla na lidstvo, duch lidský zmitán je všelikými pochybnostmi, jež mu vočkovány byly učením rozličných rozervanců. Kdo uvázne v síti tohoto novodobého učení, jež nikterak neoblažuje, nikterak neupokojuje duši naší, ten stává se zarpulitým nepřitelem stávajícího řádu a zákona, ten hlavně bije v učení Kristovo! My, kteří jsme poznali ty neblahé systémy a vnikly do různých nauk, pevně jsme se přesvědčili, že jen Božské učení Ježíše Krista jest podkladem pravého blaha i spokojenosti jak jednotlivcovy tak i celých národů, a pevně jsme sobě umínili, jen na těchto nezdolných základech žítí pracovati. Je nám všem známo, že mezi vámi, přátelé drazí, je valná většina Nikodemů, kteří buď ze strachu anebo z jiných světských ohledů dosud se báli výslovně k nám se přihlásiti. Odložte veškerý stud, všechnu bázeň, poďte mezi nás a shledáte, že nejsme zpátečníky ani tmáři, kteří chtějí školu porobiti, lidstvo v bludy a nevědomost uvrci, naopak, že jsme pravými přáteli školy vskutku svobodné, která by odchovala národ dobrý, silný, mravný, tak aby celé Čechy byly Spartou v pravdě křesťanskou, která ctí Boha, vlast, krále, bližního i sama sebe. Přijďte — a budete spokojeni! Spojenými silami! budiž heslem naším v boji proti nynější nevěrecké haďe!

Ke změně disciplinárního řádu učitelstva moravského. Jak jsme již podotkli dříve, pracuje zvláštní komise o opravě disciplinárního řádu na Moravě. Na den 14. m. prosince r. 1890 byla tato komise smíšená zemským výborem svolána ku zasedání, ve kterém se usnesla na následujících zásadních změnách: 1. Předmětem disciplinárního vyšetřování smí býti jen porušení povinností úředních. — Školní úřa-

dové nemohou stíhati učitele pro jeho chování v záležitostech politických, pokud se nepříčí platným zákonům. — (Od naduč. Konečného navržené formulování: Vykonávání základními státními zákony zaručených občanských práv nesmí nikdy býti předmětem disciplinárního jednání. Jmenovitě nesmí předmětem disciplinárního jednání býti politické chování osob učitelských, jejich projevy ve shromážděných i spolicích a zástupitelských sborech, jakož i jejich spisovatelská činnost a podobné, pokud nesměřuje proti platnému zákonu trestnímu.) 2. Anonymní udání neboť nikdy předmětem k disciplinárnímu vyšetřování. Disciplinární vyšetřování možno zavésti teprv potom, až se na tom c. k. okr. školní rada v plenární schůzi usnese, anebo c. k. zemská školní rada nařídí. Vyšetřování o přestupku disciplinárním buď konáno jen způsobem stavu a hodnosti učitelově přiměřeným. 3. Při c. k. okresní školní radě buď zřízena disciplinární komise, v níž zasedají učitelé, které okresní učitelská konference volí. 4. Jako instance odvolací buď zřízen zemský disciplinární senát při c. k. zemské školní radě. Učitelé v něm zasedající volí se zemskou učitelskou konferencí. 5. Řízení buď veřejné a ústní. Kdyby však z příčin mravnosti a veřejného řádu vysloveno bylo vyloučení veřejnosti, má obviněný v každém případě právo přibrati k řízení tři osoby své důvěry. 6. Obviněný učitel má právo odvolati se, jakož i právo, učitele aneb advokáta jakožto obhájce přibrati, pak právo vésti svědky vývodné. Tito, jakož i svědkové obviňovací mají v jeho přítomnosti vyslechnuti býti. 7. Obviněnému jakož i obhájci jeho, musí býti dopřáno nahlédnouti do veškerých spisů. Nejdéle 8 dní před přelíčením budiž obviněnému dodán spis obžalovací. Při přelíčení náleží předčítati veškeré spisy, které se dotýkají bodu obviňovacího, ač jestliže obviněný sám se toho nezřekne. 8. Trest disciplinární možno teprve po řádném disciplinárním řízení uložiti, a to za jediný přestupek trest jen jediný. 9. Propuštění ze služby nesmí se dotknouti nabytých práv rodiny. 10. Učitelé, které se nachází v disciplinárním vyšetřování, nemají, pokud náleží nenabylí právní moci, zadržány býti jeho nároky na přířknutí přídavek dle služebního stáří a na povýšení do vyšší kategorie služného. 11. Nepatrná, zejména taková porušení povinností, kterými není dotknuta čest stavu, jsou za rok promlčena. Uč.

Velký pokřik v Israeli! V roce 1900. vydala c. k. okresní školní rada v Žamberce nařízení, ve kterém se přikazuje, aby jako školní modlitbu před vyučováním dívky se modlily mimo »Otče náš« též: »Přijď, svatý duše«, po vyučování pak modlitbu diků, jak v Oltáři je uvedena. Již tenkrát povstala veliká bouře proti tomuto nařízení a všechny tři jednoty učitelské na okrese postavili se do »odmítavé opoice«, a zástupce učitelstva v okresní školní radě musil slíbiti, že zuby, nehty, nohama i rukama proti vykonávání tohoto nařízení pracovatí bude. Avšak světe sbor se! ono přišlo ještě druhé nadělení. Veškeré správy školní obdrželi nedávno následující pokyn: Č. 410. Dne 23. února 1901. Následkem usnesení ve schůzi c. k. okresní školní rady dne 16. února 1901. učiněného, nařizuje se, by v ostatní modlitby školní pojat byl také »Otče náš«, s andělským pozdravením a apoštolské vyznání víry. C. k. okresní hejtman, jako předseda: Vojáček. — To ovšem byl blek s čista jasna a »Freie Schulzeitung«, která tento výnos přináší a který tudíž snad jenom pro německé školy vydán byl, je celá bez sebe! Takhle před padesátí lety kdyby se něco podobného přihodilo, no to nebylo by nic divného, ale dnes, kdy Dittes dávno vyřkl slova: »Nicht abwärts, noch rückwärts, sondern aufwärts und vorwärts«, dnes je podobný výnos přímo strašidlem za jasného svitu slunka pokroko-vývojového. I vrtá to p. Léglerovi mozkiem, kdo že »stojí« za těmi výnosy. Inspektor, či předseda, či zástupce církevní — nebo naposledy všichni tři? K tomu dokládá, že ustanovovati modlitby před a po školním vyučování přísluší nejprve okresní poradě. No, to by byl čistý kozel zahradníkem: tu by se konference usnesla, aby se ve škole vůbec modlitba nekonala, tak jako ji konference nikdy nekoná. Mínilo, že za tímto výnosem »vězí« počinání ctěného učitelstva, které asi se modlilo nějakou paštorskou modlitbičku, a když přišel prvý výnos, tu právě odříkán byl pouhý Otče náš bez pozdravení andělského, jak Wolfianstvím načichlí a heslem »Los von Rom« se řídící pangermanští učitelové jsou uvyklí. Jak by ta ubohá škola vypadala, kdyby takovým pápnům popřána byla úplná nevázanost. Pak by lidstvo i u nás musilo volati: Běda nám!

»Život« v rozhledech svých ze dne 1. března t. r. má článek nadepsaný: »Škola v rukou kněžstva«. Tu rozeznává dobu,

kdy mravnost a výchova nebyly rozlišovány od náboženství, kde tudíž bylo prý přirozeno, že v čelo institucí, jimž svěřena výchova mládí a nevinnosti, býval postaven kněz. Ale teď prý žijeme v době, která činí pečlivější rozdíel mezi literou a duchem, formou a skutečností; »my« více prý jsme pronikli pravdou, že cucullus non facit monachum. Rozdělili prý páni pokrokáři obor náboženství na dogmatiku a morálku a jsou tito osvícenci přesvědčeni, že prvnější nemá místa ve škole — a druhá, ovšem bez náboženství, jen jako učebný předmět ethický. Dále jsou páni přesvědčeni, že průměrný kněz jest nejnezpůsobilejším rozpoznati rozdíel mezi morálkou a dogmatikou a proto poslední osobou, kterou jest si přáti v čele školy, kdež děti všelikých vyznání a podminek se mají vychovávatí — (a učitelové průměrní ti se k tomu výtečně hodí p. Pelcl, poněvadž o náboženství ve škole nechť ani slyšeti!). Trvati tudíž na kněžském představenstvu ve škole různých vyznání, jest prý netoliko hříchem proti pojetí funkcí moderní výchovné instituce, ale, což je horší, jest i uváděním v posměch věcné pravdy rozumové, snahou kliditi ovoce ze suchého stromu, jenž jen tíží půdu a dávno již měl vyfat býti a na oheň uvržen!!! Víme, že nošení kleriky není nutně známkou vysokého smyslu morálního a proto není kněz nutně způsobilejším ředitelem než laik vzhledem k mravnímu vlivu. Jest prý již nejvyšší čas, aby toto znamení středověkého scholasticismu bylo odkázáno do zaprášených archivů staré historie do falešném zevnějšku vyznání a taláru, nýbrž na pravém základě osvědčené a uznané osobní ceny. — Velmi krásně řečeno, jen že škoda, že to samá sofistika, jež spočívá na lživých podkladech a vytryskuje ze záští i strachu, aby katechetové nestali se snad také řediteli škol. My víme, že je v náboženství rozdíel mezi dogmatikou a morálkou, ano ony jsou i církevní dějiny a je také apologetika, a to vše musí býti přednášeno, mají-li žáci své náboženství poznati a znáti, a má-li morálka základ svůj míti v Bohu — neboť směšno je přisuzovati, že by snad mohla míti základ v taláru! Velmi krásné je rčení, že kněžstvo je suchý strom, který tíží půdu a dávno měl již býti vyfat a na oheň uvržen!!! Z toho kypí plně záští proti kněžstvu, kterýžto stav přece musí trvati, má-li učení Kristovo mezi lidem zachováno býti. Známe jiný, úplně suchý

strom, tak zvaný žliberalismus se všemi svými odnožemi a výstřelky, ten měl dávno shořeti — a bylo by jinak na světě. Ovšem p. Pelcl by na př. sám chtěl být »zeleným stromem« a sedět jako novodobý kněz třeba někde na stolci arcibiskupském a postaviti mravní vliv na »pravý základ osvědčené a uznané osobní ceny.« To by pak byla morálka jako harlekýn! Že by kněz všeobecně i odborně vzdělaný nemohl zastávat místo ředitelské ve škole; jest ovšem urputné mínění oněch nepřátel školy náboženské, avšak skutečnost poučuje nás o pravém opaku. Co kněží blahodárně působilo a působí na universitách, gymnasiích a paedagogiích ať již jako učitelé, ať jako ředitelé — nuže i na školách měšťanských dovedli by korektně působiti! Ó zášti, ó závisti, jak jste slepy!

»Naše Doba« v 10. sešitě VII. roč., tedy v čase, kdy nový ročník měl nastoupiti svou pouť a kdy třeba bylo učitelstvu vyhoditi vnavidlo, zle se kasala na vedení ústředního spolku jednot učitelských v Čechách, poněvadž ono prý je na bludných cestách a vytýká novému starostovi p. V Rašínovi celou řadu hrubých poklesků, mezi jinými též, že je mlád a vynikl pouze spory svými s klerikály v Žiželicích. Ovšem známe p. Rašina z této stránky velmi dobře a prohlašujeme, že nám po něm nic není a že jest nám člověkem úplně hlostejným — ale chceme poukázati jenom k tomu, že »Naše Doba« kaceřuje toho pána nikoli snad proto, že by jí blaho učitelstva na srdci leželo, chraň Bůh, nýbrž proto, že Rašín je radikálem, tudíž největším odpůrcem strany Masaříkovy, kterého Rašín v »Samostatnosti« vyhlašuje vlastizrádcem! Hinc illae lacrimae! »Naši Době« jde nejméně o skutečné blaho učitelstva, ona chce pouze získati učitelstvo pražské a některé venkovské, což se jí na venkově s mnohými nezkušenými lidmi daří. Dále hořekuje, že jen pro nestálost páne Rašínovu, který prý Štátnému hrozil, že učitelstvo přejde k sociální demokracii (mladí už tam jsou!), i pro jeho smlouvání se stranami sněmovními nebyl přijat návrh Ú. S. J. Uč., poněvadž poslanci poznali, že to s tou organizační učitelskou tak pevně nestojí. Ó ty farijské naše dobo! Učitelstvo uměle rozčleno byvši, ještě za předsednictví p. Frumara konalo bouřlivé manifestační schůze na základě té pražské pevné organizace — a jaký byl výsledek? Snad se ulekli

poslanci a strachyplným hlasem požadavky ty přijati slíbili, či vyzněla odpověď ta trochu jinak? — Všem tímto útočením chce »N. D.« venkovské učitelstvo zastrašiti a pražskému Komenskému podkuřovati. Což má být učitelstvo venkovské stále a stále odstrkováno. My venkovští učitelé působící v zastrčených vesničkách, postrádáme všeho vesměs, vše musíme draze platiti, nejdříve pak další vlastní vzdělání a vzdělání svých dítek. Učitelstvo velkoměstské požívá všech možných výhod — a učitelstvo venkovské mělo by stále zůstati popelkou? Každý střízlivý nezfanatisovaný člověk počítá s danými poměry a nemá lásku k vlasti a lidu jenom na jazyku, anobř chová tuto lásku v srdci a jeví jí tím, že s národem cítí. Ale chtějí lásku svou projeviti jen tím, že lid osvěcen bude novověkým nevěřectvím, to je bědný důkaz lásky. Ovšem komu vlast, národ jsou pouhé prázdné zvuky, tomu je vše jedno: Ubi bene, ibi patria. — Necení se pak hodnota muže dle mzdy, kterou dostává, nýbrž podle vnitřní hodnoty práce konané. Kde je pravá láska a chuť k vyvolenému povolání, tam je také svatá trpělivost. Takové bouřlivé a zbesilé výkřiky, jež obsaženy jsou v těch rozličných štváčských listech, nejmenší měrou přispívají k dosažení kýženého cíle a k utvrzení vážnosti ke stavu učitelskému. Učitelstvo rozestvané všelikými hesly nejvíce samo sebe pošpinilo a kalem svůj štít poházelo. Dokud pak takové útočení proti všemu svatému a vzájemné štvání trvati bude, rána na tělese učitelském hnisající se nezacelí.

Hyperprodukti! Ký divný, rozdivný to výraz, pomyslíš sobě, milý čtenáři. I já jsem dychtivě četl pod tímto titulem umístěný článek ve Škole našeho venkova od p. Holuba a dověděl jsem se, že tím slovem míní pan autor učitele, kteří nadbytečně mnoho látky učebné do dítek škol obecných a zvláště měšťanských vtluokají — asi tolik, kolik pro školy střední se žádá. Nu a pro tuto nadbytečnou činnost upletl pak Holub pro ně epitheton »hyperprodukti«. Neuvážil, co znamená slovo produkt v užším i širším smyslu, a jaký význam by měl výraz »hyperprodukti«, který se v tom smyslu, jaký mu přikládán, směšně vyjímá. V nejlepší případě musel by zněti: Hyperproducentes. I my jsme proti jakémukoli přetěžování zbytečnému a směšnému, jež nenese žádného užitku praktického, protože všechna ta jména a data »vypadnou«

z paměti, ale jenom nazýváme takovou činnost pravým jménem a co možno užívejme výrazů českých; nač takovou polořeckou a pololatinskou nestvůru beze všeho případného smyslu!

Veverka byla dosud považována za hubitele ptáčků i jich vajec. Avšak »Věstník

spolku lesníků francouzských« přinesl zprávu od Sparréa, který veverku z tohoto podezření očistil. Vyzkoumal, že plch lískový ubytuje se obyčejně v prázdném hnízdě veverčím a že tudíž zbytky po ptáčích i vejcích ve hnízdě veverčím nalezené sluší přičísti na vrub loupeživého plcha, ana veverka žádného masa nepožirá.

Praktické ukázky nábožensko-mravní výchovy.

Píše A. NOVÁK.

Ku hlásce „m“.

(K obrazu »motýla«.)

Šest dítek oplakalo svou dobrou, zlatou matičku; pochovali ji do chladné země, a dítkám tu zbyly jen zármutek a bolest. Milé dítky! vy všechny jste tak šťastny, že matku máte, a nedovedete si ani pomyslit, jak zle bylo opuštěným dítkám. Plakaly ve dne, plakaly v noci. Tvářičky jejich opadávaly, tělíčko hublo a nechtělo býti lépe. I vypravuje se, že zemřelá matička, když nárek ten slyšela, prosila v hrobě matky Boží a modlila se k Ní »Ó Panno Svatá, vždyť Jsi sama též matkou byla, ó smiluj se! Hle, tam se dítky moje trudí, až mne jich pláč zde v hrobě budí. Ach upros, Panno, Syna Svého, bych navštívit je směla dnes!« A ještě téže tiché noci byla ve dvoře, kde ji dobře poznala ta stará, vetchá vrata a dokřan se jí sama otevřela; a stará hruška vítala ji svým smutným šelestem a vyprávěla o sirotcích.

Hle! do jizby již vkročila tiše, jakoby trnovou šla cestou A tu sirotkové její se na podlaze hladý, zimou třesou. I zář i vůně jakási předešla ji v jizbu. Sotva že však prah překročila, nejmladší vykřiklo k ní dítě a vztáhlo k ní své malé ručky »Mámo, mamičko!« Ostatní strachem byly zaraženy. A když se trochu osmělily, vyprávěly jí všechny bolesti své a k ní hubené své ručky natahovaly.

Tak krutá bolest při tom matku sevřela, že odvrátila oči v slzách. Byly by si přály dětičky, aby dlouho byly u své mamičky; avšak slyšte dále Druhá jejich matka (říkáme macecha) probudila se ze spánku a ve svém zdešení vykřikla. Spatřila ve dveřích mizetí světlou postavu pohlédla polomrtva do okna a tu spatřila v září měsíce Matku Boží, jež k loži jejímú takto mluvila: »Buď pamětlivá této noci a výstrahu z ní vezmi sobě, v těch dětech křivdiš matce v hrobě!«

A přešli dnové, macecha stala se vlídnou matkou, tvářičky dětiček se opět počaly červenati, očka byla veselejší. Chodily často na hřbitov modliti se za svou matku; chodily tam i zalévatí květinky. A která zvláštní květinka vyrostla na tom hrobě? — Byla to mateřidouška. Poznaly dítky ve vůni květinky té, že jest to dech matky jejich, viděly v těch četných lístkách veliké množství dobrého, co jim za živa prokazovala. A když motýlkové sem létali, aby líbali kvítiky mateřidoušky, zdálo se jim, že odnášejí polibky jejich do nebe, té matičce. — Za to,

že nezapomněly na svou první matinku, že se za ni modlily, Pán Bůh dal jim od té chvíle hojně požehnání. — (Potřebná slova: Maria, matka, mámo, macecha, mateřidouška, motýl a j.)

Ku hlásce „d“.

(K obrazu »dudák«.)

Než vám začnu něco nového povídati, opakujme si krátce, co jste již slyšeli od dudákovi. (Die str. 77.) — — — Živil se prací namáhavou, živil se ale poctivě a nestyděl se uctivě prositi o dárky za práci svou, za dudání. Byl také nábožný, a když i při svém dudání zaslechl zvoniti k modlitbě, odložil dudy od úst, sejmul čepici a pomodliv se, dudal teprv dále. Hoši, kteří okolo něho poslouchali, viděli to, také čepice své smekli, aby se nedali zahanbiti. Že byl nábožný, proto i Pán Bůh mu požehnával.

Chci vám dnes ještě jiný příklad nábožného jednání vypravovati.

Bylo to také v létě. Krásné slunéčko začalo se zahalovati ve mraky, vzduch se ochladil, a bylo slyšeti z daleka hukot, snad kroupy někde padaly. Na jisto mohla se očekávati již bouřka. Sotva dítky polesného připravily se k modlitbě, již byl tu déšť. V takových totiž dobách v létě, když je bouřka a déšť, prosíme Pána Boha, aby odvrátil od nás všecko zlé a úrodu zemskou zachovati nám ráčil. I matka, polesná rozsvítila dnes hromničnou svíčku, aby se s dítkami modlila, aby je Pán Bůh chránil doma a otce v povinnosti jeho v lese. Klečeli před obrazem Panny Marie. V pravo vedle matky byl Dobroslav, v levo klečela Dobra. Modlili se nábožně, ručičky měly sepjaty a oči k obrazu pozdvíženy.

V té chvíli otevřely se dvěře a vstoupil do myslivny vznešený host; byl to sám pan arcivévoda František Ferdinand z Este, vznešený synovec Císaře Pána. Byl tu v okolí na procházce, a když viděl blížiti se déšť, jistě že hledal tady útulku. Domáci v okamžení tom ihned vstali, aby vzácnému hostu vzdali úctu; avšak pokynul jim příchozí, aby zůstali klečeti a modlili se dále. Sám pak účasten byl modlitby až do konce, stoje za modlícími. Po ukončené modlitbě pochválil je a tázal se jich, jest-li vždycky při bouřce se tak modlívají? Odpověděla mu matka: »Ano, Vaše Císařská Výsost, v takových chvílích, když hrozí nám nějaké nebezpečství, vždycky společně poklekáme a prosíme Boha, aby od náš všecko zlé odvrátil.« Pan arcivévoda ještě jednou opakoval svou pochvalu a odměnil všechny přítomné tak štědře, že jim dal každému tolik peněz, aby si koupiti mohli nové šaty.«

Milé dítky! Vznešený nástupce trůnu dal nám příklad, jak váží si modlitby a jak dovede odměniti dítko, v jehož srděčku dřímá zbožnost. I my chceme býti zbožnými, i my chceme prositi Boha, chceme k Němu se s důvěrou obracet, a to zvláště v takových dobách, když jsme v nějakém nebezpečí. (Potřebná slova: dudy, dudák, Dobroslav, Dobra, Ferdinand, dar, dárek, dárece.)



O poslušnosti.

Píše VÁCLAV POKORNÝ.

Princip poslušnosti vládne ve světě od jeho počátku. Na počátku Bůh stvořil nebe i zemi, země byla pustá a prázdná, Duch Páně se vznášel nad vodami, i řekl Bůh »Buď světlo« atd. a tak bylo po celých 6 dní. V herameronu vidíme, jak jednotlivé oddíly věcí stvořených povstali hned na slovo Hospodina, veškerá příroda již při vzniku Hospodinu prokazovala poslušnost. I na prvním člověku byla vyžadována poslušnost: »Ze všech stromů můžeš jísti, jen z prostředního ne.« Bůh dával lidem od počátku tedy světa příkázání — mluvil k patriarchům, dal pro židy dekalog na hoře Sinai — zkrátka vždy vyžadoval od lidí naprosté poslušnosti. Tuto pak odměnil: Noe zachránil před potopou, Abrahama učinil praotcem velkého národa, žehnal židům, když jeho příkázání zachovávali. Oproti tomu trestal přísně neposlušnost Adamovu, lidí před potopou, židů klanějících se zlatému teletí; židé opouštějící jeho příkázání ztrestáni nejhoršími útrapami. Přišel Ješís Kristus, hlásal učení své, a pravil: »Bude-li kdo zachovávatí řeč mou Milujte své nepřátele« atd. Všade slibuje blaho nadpozemské, ale vyžaduje poslušnost. A odcházejí ze světa, dí apoštolům »Jdouce do celého světa učte všechny národy učite je, cožkoliv jsem přikázal Vám. Kdo Vás slyší, mne slyší; kdo Vámi pohrdá, mou pohrdá« atd. A že církev má na svých věřících práva poslušnost vymáhat — poznáváme nejlíp z Jeho slov: »Kdo neposlechne církve, budiž jako fariseus a publikán.« A církev skutečně, nemá-li se zpronevřit úkolu Zakladatelem jí svěřenému — nesmí od tohoto požadavku ustoupiti. A ohlédněme se po přírodě, podívejme se, jak na nebi každá hvězda má přesně svou dráhu vyměřenou, od kteréž se uchýliti nesmí, nemá-li nastati světová katastrofa, jest vázaná určitými zákony. A že zákon předpokládá poslušnost — toť dokazovat bylo by zbytečností. Vizme pak jednotlivé zjevy přírodní deště, větry, bouře, počasí, říši živočišnou, rostlinou a nerostnou — jak veškerenstvo, tak jedinci jsou poutáni jistými zákony, jež zachovávatí musí. Ačkoliv většinou tato poslušnost jest mimoděká, spatřujeme přece jen v ní odraz poslušnosti lidem vlastní.

Lidé tvořili rodiny, později obce, země, státy, říše a všudy a hned od počátku — ježto jeden od druhého jest závislým — byla dávana pro společné žití určitá pravidla, jež každý jedinec zachovávatí musel, neměla-li společnost lidská minout se cílem. Takovým způsobem se vyvinulo zákonodárství a seznaváme, čím více určitými pravidly obmezen zákon jednotlivých národů, tím kulturně vyvinutější byl národ jako Řekové, Římané, Aegyptané — jak dokonalá měli zákonodárství. Oproti tomu, kde lidem ponechávána z vůle, nevymáhána na nich poslušnost, jako Avari, Tataři, Hunové, někteří národové germánské, kmény divochů — buď zanikli, aneb bídě živoří. Věkovitá říše Čínská trvá již přes 3000 let — a proč, že tam bylo zákonodárství záhy k platnosti přivedeno. A zase Řekové a Římané, když sami i jich králové ničili a přestupovali zákony — propadli záhubě a zapomenutí. Že dnes moderní říše musí mít dobré zákony, má-li vyhovětí svému účeli, toť s dostatek známo. Neposlušnost, rušení zákonů, jaké má následky, nejlépe osvětluje francouzská revoluce. Kdežto příroda vždy dle zákonů jí Tvůrcem vykázaných se řídila, byl to člověk, jenž v ráji již Bohu vypověděl poslušnost, on vypověděl poslušnost zákonům přírody, nechce se řídit

jimi ohledně svého zdraví, a často dopouští se toho, čeho nemá tvář se nedopouští; a že dnes zákony lidské jsou mnohým proto, aby je nezachovávali, ví každé dítě. Než jako Bůh ztrestal vždy neposlušnost proti zákonům Svým, trestá ji i příroda, že zdraví člověk si podkopává, trestá ji i moc zákonodárná světská, proto pokuty, vězení atd. Než i v době nynější t. zv. anarchie volá po odstranění zákonů, dokazujíc, že nutno k blahu člověka, dát mu naprostou, žádnými pravidly neomezenou svobodu. Že pak ovoce učení tohoto, jež nechce uznávat autoritu ani božskou ani lidskou, jest strašné, dokazují dostatek děsné zločiny jeho přívrženců.

Za našich dob slyšíme často nárek na zpusťlost a zněmraňnost lidstva, a hlavně mezi mládeží se tyto, jako jedovatá nákaza šíří. A proč to? Naše mládež nechce uznávat žádnou autoritu, nechce poslouchat? Co učitel, kněz, rodiče? Budou si dělat podle svého rozumu? A za tu neposlušnost tak smutné konce mnohých jinochů a dívek. Že doma rodičové od požadavku poslušnosti dítek daleko odstupují a že rovněž i často škola nemá s dostatek prostředků, aby dítek z domova zdivočilých napravila, tu se nelze divit, že již u nás mnoha lidem anarchismus se zamlouvá a že hltavě čtou spisy anarchistické.

Než přece ještě dnes učitel mnoho dobrého způsobiti může, i musí své síly napjati, aby dítě si poslušnost osvojilo, a aby tato byla jeho vlastností, jako na př. zbožnost, zdvořilost a čistota. Než není také vždy lehkým děti hlavně z domova zanedbané k této přiměti, tím méně jim ji vštípití.

Nejprve musí učitel sám býti vzorem poslušnosti, jak zákonů světských i církevních. Děti musí na něm vidět jako v zrcadle, co sami mají činiti. Z té příčiny učitel musí býti vždy pořádným v konání svých povinností. Vyučování přesně začíněj a konči. Ve škole panuj vzorný pořádek a čistota. Při vyučování nikdy ničím jiným se nezabírej. Děti budou mysliti, tak to musí být — a ne jinak. V opačném případě brzy vycítí, vždyť ono s tou školou to není tak přísne, když p. učitel si něco dovolí, proč my ne. Dále i bezúhonný v každém ohledu život učitelův bude zde dobrým pomocníkem k utvrzení jeho autority. Neboť, ztratí-li učitel vážnost děti hlavně dospělejších, poslouchati nebudou aneb jen proto, aby nebyly trestány. I v konání povinností náboženských i chováním v kostele, buď učitel vždy tím, čím má dětem býti, t. j. vzorem. Jinak podrývá kvapem to, co kněz namáhavě u děti vystavěl.

Dále k vypěstění poslušnosti děti jest nevyhnutelná náležitá kázeň. Učitel buď energickým a důsledným, co uložil dětem, žádej to od nich, a bez nevyhnutelné příčiny od toho neustupuj, pohrozil-li něčím, vykonej hned, jestli se poklesek opakoval. Ovšem nesmí si učitel počínat ve škole jako nějaký kaprál, aby děti byly ve šněrovače vojenské discipliny; buď přísným, ale laskavým, aby děti sami přišly k náhledu tak to musí být a ne jinak a ne snad udělám to proto, abych nebyl trestán.

Napotom sám přispívej, aby děti i poznaly, jak poslušnost důležitá, upozorňuj malé, často příležitostně na 12letého Ježíše v chrámě, potom jak byl poddán do 30 let svým rodičům. Tím získáš víc než křikem a mravokárným kázáním. Třidej při věcném učení výkladu článků mravoučný příběh o poslušných dětech a neposlušných; těch je celé množství, i v denních časopisech jich s dostatek. Ptej se hlavně malých dítek, jak jejich bratři a sestry poslouchají doma, pochval, pokárej, ovšem obezřetně, abys tím nepěstoval žalobnictví.

U větších poukazuj, jak princip poslušnosti vládne vším světem, dle toho, jak jsem na počátku svého pojednání byl uvedl. Vyličuj následky neposlušnosti. Přiveď je k náhledu, že každý člověk musí poslouchati. Pak docílíme, že dětem stane se poslušnost životní potřebou. Budou poslušni učitelů a rodičů svých, a dospějí-li, budou mítí smysl pro povinnosti, jež jim ukládá jich církev a vlasf.



❖ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❖

Oslava stoleté památky narozenin

Ph. Dra. Františka Josefa Smetany, kněze řádu Premonstrátů v Teplé a profesora na gymnasiu plzeňském. *Ze Sviništan a Třebešova.* Dne 10. a 11. března 1901. oslavili stoletou památku narozenin Dra. Františka Josefa Smetany připadající na den 11. měsíce března b. r. jeho rodáci, občané Sviništanští, pod vedením uvědomělého obec. starosty p. Václava Šulce následovně: V neděli, dne 10. března odpoledne svolal jmenovaný starosta celou obec do hostince Josefa Bareše a přečetl jim pamětní spis, věnovaný k tomuto účelu Josefem Kafkou, říd. učitelem ve Zdětině, taktéž rodákem Svi išfanským, a usneseno zároveň, aby uspořádána byla v příhodné době letní důstojná slavnost — k uctění muže tak vynikajícího a učeného, jakým byl Smetana, rodný bratr náš! Večer toho dne bylo sehráno ochotnickým spolkem v Třebešově, jehož členy jsou z poloviny občané Sviništanští, drama Karel Havlíček Borovský. Po divadle podal Karel Vlček, učitel měšťanské školy v České Skalici, životopisný nástin oslavence Dra. Fr. Jos. Smetany. Vyličiv život, spisovatelskou činnost a národní snahy tohoto předního buditele národa našeho, projevil přednášející přání, by v národě našem v nynější době těžkého zápasu povstali takoví mužové, kteří zřeknuvše se osobních prospěchů a slávy světské, neohroženě dovedli by pracovati pro vlasf a národ, jeho vzpomínaný Dr. František Josef Smetana, jehož památce provoláno hřímavě »sláva«. — Dne 11. března na přání sousedů Sviništanských, sloužena v Třebešovském chrámu Páně vldp. P. Františkem Peckou, děkanem a vikářem Českoskalickým, mše svatá k uctění památky Smetanovy. Pan vikář vyložil přítomným zásluhy, jichž dobyt si Smetana jako profesor, spisovatel a buditel o národ náš. Porovnáváje dobu

Smetanovu s nynější, žádal ke konci řeči věřících, aby prosili s ním Boha, by v nynější těžké době dal císaři a králi našemu moudré rádce, jichž přičiněním nastal by ode všech tak toužebně očekávaný smír rakouských národů.

Jistý venkovský list »v různých zprávách« podává o památce uctění stoletých narozenin Dra. Smetany v jeho rodišti následující referát: Památce P. Josefa Františka Smetany. Dne 11. března národ náš oslavoval stoletou památku narozenin buditele Josefa Františka Smetany. Také v jeho rodišti ve Sviništanech u České Skalice sešlo se v neděli 10. března obecní zastupitelství s občastvem v místním hostinci, kdež oslavence vzpomenu obecní starosta Václav Šulc Druhého dne sloužena byla ve filiálním chrámu Páně třebešovském mše, při níž biskupský vikář vdp. František Antonín Pecka vysvětlil působení a zásluhy Josefa Františka Smetany o probuzení národa našeho. K tomu pak dodává redakce téhož venkovského listu následující: Po smrti se k Smetanovi i biskupští vikářové hlásí, ale za živa, když ze stavu kněžského vystoupil, by ho byli upálili jako našeho mistra Jana.« (Tento redaktor patrně nezná ničeho o Dru. Františku Josefu Smetanovi a mýlí se s Augustinem Smetanou, vyobcovaným odpadlíkem, jehož považuje za Dra. Františka Josefa Smetanu.) J. K.

Provolání z Plzně. Sto právě tomu let, co ve Sviništanech u Náchoda narodil se jeden z předních buditelů našeho lidu, Josef František Smetana, jehož památce král. město Plzeň a s ní ysechen český západ v těchto dnech vzdává nadšený hold. Záslužná činnost Smetanova v Plzni, kde působil při praemonstrátském gymnasiu, byla všestranná. Nespokojil se pouze svým učitelským úřadem, k němuž lnul láskou a obětavostí tak, že stal se záhy miláčkem studentstva, Smetana obrátil svojí pozornost v tehdejší době před rokem 1848 i na poměry v Plzni a širém okolí, jež ze strnulého, poněmčilého stavu jal se probouzeti pro-

myšleně a neunavně. Nabádaje lásce k jazyku českému, šířil kolem sebe stále větší a větší kruh porozumění pro význam národa českého v jeho vlastním domově. Neznaje únavy a v těžké oné době všemoci policie, neobávaje se pronásledování ani příkoří, s pravým vlasteneckým záplem snažil se poučovati lid, v čemž česká kniha z knihovny jím samým založené byla mu podporou vydatnou. Pracoval o probuzení lidu slovem i pérem, a všechny jeho spisy zajišťují mu paměť trvalou. Záhy jal se spisovati »Všeobecný dějepis občanský«, jež v letech 1846.—1847. Matice Česká vydala a kromě toho napsal i odborné knihy: »Základové hvězdářství čili astronomie,« »Silozpyt čili fysika«, »Nauka o arithmetice« a j., jež vynikající svým obsahem byly skutečným obohacením literatury naší. Smetana byl pravým lidumilem a zastancem chudých. Od jeho prahu nikdo neodešel zarmoucen, každého dovedl povznést, poučiti a pro národní věc nadchnouti. Svého vlasteneckého smýšlení nikdy neskrýval a netajil, ačkoliv členu řádovému v těchto dobách cos podobného se nedovolovalo. V době panujícího absolutismu byl proto také pod dozorem policie. Smetana byl mužem nejen velikých vědomostí, ale i vzorem občanských ctností, pro něž velice byl ctěn a vážen. V tehdejší době byl v Plzni důležitý národní spolek »Slovanská Lípa«, již Smetana stál v čele a přičinil se později i o založení »Měšťanské besedy«, jež záhy byla středem vlasteneckého snažení. Zasloužilý tento neúnavný pracovník na roli národa často též sáhal k péru, aby za rovnoprávnost národa svého bojoval a psal slohem přesvědčivým o pravdivosti toho, čeho se zastával, jsa do duše přesvědčen. Znám, s jakou obětavostí podporoval ze svých skromných prostředků spisovatele, jak pečoval o Josefa Kaj. Tyla, když tento uplahočen životem do Plzně se churav navrátil, a jakou vyvinul Smetana činnost o zaopatření pozůstalých po Tylovi, když v Plzni zemřel. Po záslužné životní dráze skončil pozemskou svoji pouť nadšený tento buditel a učitel národa dne 18. února r. 1861. v Plzni. V plzeňských městských sadech stojí jeho pomník, jenž zobrazuje ho s nadšenou, oduševnělou tváří, a nápis hlásající »Lidumil a učitel národa« nemohl býti vhodněji volen. Vděčný český lid zajisté v paměti zachová tohoto buditele, jehož cesta životem protkána jest vzácnými činy obětavosti a lásky k lidu, jeho jazyku i zemi rodné, pro

jež zvelebení Ph. Dr. Josef František Smetana do posledního dne života svého pečovati neustál. Paměť jeho budiž zachována ve všech vděčných srdcích českých!

Císařský dar pro království České.

Ve schůzi zemského výboru, konané dne 17. m. dubna, oznámil předsedající hrabě Vojtěch Schönborn obsah kabinetního listu císařského, kterým udělen byl království Českému císařův dar 2 mil. korun na zřízení zemské galerie novobohého umění výtvarného. Dle vůle císařovy bude k založení a vejení galerie sestaveno zvláštní kuratorium, které provede stavbu budovy, obstará zařízení a odevzdá pak ústav ve správu zemskou. Ve vlastnoručním listě věnovacím prohlašuje panovník, že veden byl k tomu svému rozhodnutí přáním, poskytnouti obyvatelstvu sbírky pokladův uměleckých snadno přístupných se zřetelem »k znamenitým, daleko za hranice vlastní uznaným výkonům žijících umělců ze svého milovaného království Českého.« Tento znamenitý čin našeho milovaného panovníka vzbudil po celé zemi nejpříjemnější radost.

Jeho knížecí M. ndp. arcibiskup pražský a primas království Českého Lev Skrbenský byl jmenován kardinálem a dne 24. dubna přijal kardinálský purpur z rukou J. V. císaře a krále v Budapešti. Slavný vjezd pak jako kardinál do svého sídla v Praze vykonal dne 29. dubna o 3. hod. odpolední za obrovské účasti všech kruhů. Jednota naše nemohla se sice v ten den osobně účastniti této slavnosti, poněvadž členové výboru mimo Prahu působí, nicméně upřímné naše blahopřání provázelo Jeho Eminenci po celé cestě. Nechť žije a působí ještě mnohá, mnohá léta ve prospěch naší drahé vlasti!

Odkaz. Zemřelý veledůstojný pan Václav Vaněk, druhdy biskupský vikář a děkan v Zábři u Kutné Hory, odkázal v poslední vůli našemu jubilejnímu podpůrnému fondu 60 K, které našemu pokladníku laskavě zaslal vdp. Ant. Dvořák, děkan a biskup. vikariátní tajemník v Nebovidech. Šlechtný dárcе nechť odpočívá v pokoji, členové naší Jednoty věnujte jemu vzpomínku při svých modlitbách.

Učitelé nesmějí učití hře na housle za soukromou odměnu. Jak známo vydáno bylo hlavně na popud kapelníků a učitelů hudby zemskou školní radou r. 1898. vyneseni o vedlejších zaměstnání učitelstva;

vynesení toto bylo letos obnoveno a c. k. okresním školním radám nařízeno, aby učitelům přísně zapověděly učití hře na housle za honorář. Jednání proti tomuto zakazu má být přísně zakázáno.

Co se nelíbí již »Šk. Obzoru.« Týž list přináší ve svém čísle ze dne 23. dubna následující noticku: Bez poznámky. Učitelská jednota hranická zakončuje obyčejně měsíční schůze své »provoláním slávy Jeho Veličenstvu císaři. — Nu, těžeme se s poznámkou, komu pak mají páni provolávat

Slávu, snad Marxovi či Masaříkovi, či dokonce »Šk. Obzoru?«

Doktorský titul na technikách. Návrhy, jež ministr vyučování na základě konference delegátů technických škol odbyvané dne 3. dubna b. r. v otázce doktorských titulů pro techniky učinil na nejvyšším místě, byly Jeho Veličenstvem již schváleny. Počínaje studijním rokem 1901—1902 budou se absolventi vysokých technických škol moci hlásiti o akademickou hodnost doktorů technických věd.

Zneužívání alkoholu.

Alkohol, jak nevinné na pohled slovo, však co zhouby mravní i hmotné chová v sobě látka, již slovem tím označujeme! Ano, líhoviny jsou nejstrašnějším nepřítelem člověčenstva, ony jsou jednou z hlavních příčin jeho úpadku hmotného i mravního. A nepřítel tento je tím hroznější, že zdánlivě lahodí smyslům lidským, on jako třpytivý, opojný zloduch zažírá se do těla, do duše, do majetku, do potomků — a vše to rozežírá jako nezničitelná rakovina. Zneužívání pak alkoholu je tak staré jako pokolení lidské a jeví se u všech národů světa ve všech možných formách. Vzpomeňme jen těch orgií alkoholických v starém Římě za Nerona i jiných imperátorů — (et cum corona ebrius!), a poohlédněme se po těch putykách ve velkých i malých městech a po kořalnách našeho venkova. Co ony pohltily životů, kolik v nich utopeno bylo majetku, co zločinů pro ně spácháno! Jen ze své vlastní zkušenosti nabyté v nepatrné osadě kdybych vypravoval. Žasli byste. Během jediného desetiletí padlo tomuto molochu v oběť 12 životů silných, druhy zdravých, a několik velkých statků prasklo anebo dluhy nesnesitelnými bylo zatíženo jen pro náklonnost k alkoholu. Bohudíky! že zlo toto spojenými silami jsme vykořenili ovšem až na několik dělníků, kteří nedají na sebe působiti. Připomínám, že na venkově za alkoholismus považují hlavně požívání kořalky; poněvadž venkov co piva se týká, je zdrzenlivým, vyjímaje dva až tři případy do roka (posvícení, pout a podobné slavnosti). Není tudíž nikterak divno, že proti nepříteli tak krutému a neúprosnému lidstvo se počalo organisovati, chtěc zažehnati ty obrovské škody i na těle i na duši i na majetku a potomcích tímto morem páchané. Ovšem, kdyky každý zachovával příkázání Boží, a kdyby ten tak zvaný liberální zákon právě v tomto směru nebyl se rozlil jako zhoubná záplava po veškerém světě, nebylo by lidstvo nikdy tak bědně na tom. Povstávaly tudíž spolky střidmosti, vyvolané v život muži šlechtnými a sice nejprve v Americe, kde prvý takový spolek založen byl r. 1826 v Bostoně, po třech letech pak povstaly podobné spolky i v Irsku a Skotsku, roku pak 1831 v Anglii. Spolky tyto šířily se pak i do Švédska a Belgie, ba i v Rakousku v letech čtyřicátých předešlého století zdvíhaly boj proti alkoholu a sice ve mnohých krajinách, kde našli se schopní a nadšení bojovníci, s výsledkem velmi stkvělým; avšak tato nálada válečná v Rakousku i Uhrách utuchla v posledních desetiletích. Ovšem i v ostatních zemích narazily založené spolky na prudký odpor pijanů, načež hlavní péče věnována byla mládeži a žádáno, aby

u výchov téže pojaty byly zásady antialkoholické, což je také požadavkem úplně správným. Známo nám, jak střídými v tomto ohledu byli staří hrdinní Spartané, jak nenáviděli opilství. A jakým způsobem dospěli k této ctnosti? Výchovem! Ve svých tehdejších internatech vedeni byli k naprosté střídmosti, a při slavnostech spartanským jinochům předváděni byli pod obraz spítí otroci, aby jich zbesilým nelidským počínáním hnusný odpor v mladých srdcích proti tomuto zlu vyvolán byl. Zde ovšem pojila se k tomu hrdost svobodného občana: co znectilo otroka, jak mnohem hanebněji by souzeno bylo na Spartanu! — Ano mládeži budiž v srdce vštěpován nejprudší a nejhnusnější odpor proti požívání alkoholu, mládež budiž důkladně upozorňována na zhoubné následky tohoto jedu jak pro jedince, tak pro rodinu i celý národ. Pracujme soustavně na školách, kde při různých předmětech můžeme působiti účinně proti tomuto zlu a podporovati u mládeže střídmost a prostotu. Paralelně pak vystupujeme proti kouření, neboť tato dvě zla se vzájemně podporují a doplňují. Semeno v dětské srdce zaseté a pilně pěstované až do nejvyšších ročníků zajisté nepadne na skálu, naspak přinese užitku steronásobného. Vybízíme mládež k odříkání se lihovin a přičiňme se, by slibem potvrzeným ruky podáním k abstinenci se nám zavázali; zároveň při tomto slibu žádejme, aby v pokušení vzpomněli na tuto vážnou chvíli a pomodlili se »Anděle Boží«. Neboť ve věku mladém navyklosti nejsnadněji se vyvíjejí a vyvinuvše se, trvají po celý život. Dítko dobře ví, že požívání lihovin je zlem, je hříchem; ustálí a utvrdí-li se pak v něm toto vědomí, jest-li v učitelovy ruce složí slib, že úplně se lihovin zdrží, tu stane se odříkávání zvykem, který se postupem času ustálí, utvrdí, až se stane pevnou zásadou. Znám věc ze zkušenosti; uvedu pouze následující případ. Jistý dělník chodíval každou neděli do hostince na kořalku a brával s sebou synka as pětiletého, kde jej také kořalkou častoval. Pozoroval jsem věc několik neděl, až konečně vzal jsem otce stranou, řádně jsem mu v hrůzných barvách zločin na dítěti páchaný vyložil a připomenul jemu brzkou povinnost školní pro dítě, kdy taková věc by přísně byla potrestána. Otec synka více do hospody nebral. Když pak dítě do školy vstoupilo, vyptal jsem se na všechny »kořaleční« poměry; tu jsem zvěděl, že hošík chodí tatínkovi pro kořalku a vždy si musí připítí, jakmile ji přinese. Přísně jsem dítěti zakázal pítí kořalky a dle možnosti vysvětlil škodlivost takového konání; dítě svatosvatě slíbilo dle slov mých se zachovati. Uplynula krátká doba, a já vzal hochu opět do křížového ohně. S výsledkem jsem byl úplně spokojen: nejen že nepije kořalky, ale hoch poprosil otce, aby jej pro kořalku neposílal. Od té doby ani tatínek doma kořalky nepije, doskočí si sám na čtvrtku!

Nuže, působme ze všech sil v těch útlích srdcích proti tomuto zlu, vždyť ono hubí i národ náš v míře veliké. Jak jsme již podotkli, utuhl v Rakousku jaksí boj proti alkoholismu, až konečně v době novější tak jako v jiných zemích i u nás obrácen opět zřetel proti tomuto moru. Vědecká pozorování, provedená na rozličných klinikách a chemických laboratořích různých universit v cizině, dala podnět k podobným pokusům i na našich vysokých školách; výsledkem pak tohoto zkoumání a pozorování, kterýmž vyšlo na jevo, jak škodlivým jest alkohol v pathologicko-anatomickém ohledu, jak zhoubně působí při nervových a duševních chorobách, jak souvisí s jeho požíváním i mravní stupeň lidu, totiž jak veliké procento zločinů připadá na jeho účet, tedy výsledkem tohoto bádání

bylo veřejné hnutí, které v jednotu srazilo všechny muže dobré vůle, aby proti tomuto zlu účelně zakročiti se mohlo. Tím stalo se také, že 8. světový sjezd proti alkoholu položen byl do Vídně a zde také ve dnech 9. až 14. dubna vykonáván, jehož čestným předsedou byl sám ministr vyučování Dr. rytíř z Hartlů. Nemůžeme zde uváděti celé obšírné jednání tohoto sjezdu, neboť řeči namluveno jen dost, ba o jedné lidové schůzi mluvil i p. Dr. Masaryk, který varoval shromážděné učitelstvo, aby tohoto hnutí nezmocnilo se kněžstvo a neučinilo z toho otázku náboženskou, — my podotýkáme pouze, že v několika denně konaných zasedáních vystřídali se řečníci všech stavů a zemí, kteří zhoubné působení alkoholu ve všech směrech vylíčili. Veškeré jednání zařízeno bylo z následujícího hlediska: 1. Lékařské výsledky alkoholismu. 2. Sociální výsledky. 3. Potlačení téhož různými zařízeními. 4. Zprávy zemských komitétů v Rakousku. 5. Dějiny antialkoholického hnutí. Střídmost či úplná zdrženlivost. — My učitelové máme zajisté veliký zájem pro tuto důležitou věc, neboť ona mnohým způsobem zasahuje i do školy, a zájem tento také uznán byl městem Vídní i Dolními Rakousy, neboť z každého okresu delegován byl učitel do tohoto sjezdu, aby pak v okresní poradě všemu učitelstvu podal řádné vysvětlení o veškerém jednání. Na sjezdě bylo mluveno i o otázce školní a vychovatelské, ale věci této bylo příliš málo času věnováno. Bylo by záslužno, kdyby veškeré školy obdržely podrobný výpis celého jednání, abychom tak důkladně do věci vnikli. Ku konci ještě podám stručná data, jež se týkají našeho království. Poměry alkoholické v Čechách přednesl vrchní okresní lékař z Jičína dr. Presl dle sebraných statistických dat. U nás mezi 5·7 mil. obyvatelstva (počet uveden dle předposledního sčítání) ve 12.877 obcích jsou 25.292 notoričtí pijani, z těch 18.253 otcové, kteří mají 55,876 dítek zhoubným alkoholem trpících; na 10.000 hlav připadají 43 notoričtí pijani. Tato čísla jsou však minimální, neboť průměrně na 1 obec by přišli 2 pijani — nu a to ve skutečnosti jich jest mnohem více. Doufáme, že rozumným působením všech k tomu povolaných faktorů pití kořalky se vymytí, pití pak piva a vína na přiměřenou míru uvede. Ve směru tomto učitelstvo zajisté ze všech sil svých bude pracovati a již také pracuje.

—tj.



* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Úmrtí. Dne 2. m. května b. r. zemřel ředitel pomologického ústavu v Troji, p. K. Němec, jenž učitelstvu, které účastnilo se kursů štěpařských, zajisté dobře znám byl. Pohřeb jeho konal se za hojného účastenství dne 5. května o 3. hod. odp. z král. českého zemského pomologického ústavu v Troji na hřbitov Vyšehradský. Na rakev vloženo bylo množství věnců i skvostných kytic; pěvecký sbor zapěl smuteční chorál a obřady u rakve vykonal farář bohnický, dp. A. Hermann. V průvodu nalézaly se četné deputace spolků hospodář-

ských i ústavů, jakož i J. Osv. hrabě V Schönborn, přisedící zemského výboru, insp. dr. Litevský, dr. Heindl, říd. Fořt, prof. Bolech, říd. Ibl, prof. Kopa, dvorní rada Lamb, prof. Cikánek, dr. Kožený a j. více. Smuteční průvod ubíral se na hřbitov Vyšehradský, kde nad rovem promluvil vysdp. kanovník-farář dr. Karlach. R. i. p.!

Jednota českého katolického učitelstva zastoupená svým předsedou, pokladníkem a jednatelem, byla přijata J. Eminencí ndp. kardinalem Skrbenským ve středu, dne 15. května o 1/2 10. hod. dopolední. Předseda promluvil k J. Eminenci krátkou vřelou řeč, v níž tlumočil radostné city, jež naplňovaly srdce všech katolíků českých, když na osiřelý stolec arcibiskupský povolán byl muž ze staro-

českého šlechtického rodu, který dovede s českým lidem cítiti, hovořiti a zná jeho veškeré potřeby. Zároveň vyjádřil radostné nadšení z nejvyššího vyznamenání, jehož se právě J. Eminenci dostalo, a pronesl obecné přání všech věrných Čechů, aby Bůh Všemohoucí ještě dlouho, dlouho J. Eminenci pro blaho českého národa v plném zdraví, v plné síle zachovati ráčil. — J. Eminence s otcovskou laskavostí, jež z celého jeho velebného zjevu zářila, přijal deputaci a projevil svou radost, že mezi učitelstvem našli se mužové, již nestydí se veřejně vyznati své katolické přesvědčení, veřejně hlásiti se ke Kristu, vyslovil všem členům Jednoty svůj dík za to, že v duchu Kristově na základě mravně-náboženském svěřené sobě dítky vychovávají. Zároveň poželhal celé naší Jednotě i jejímu konání a ubezpečil deputaci, že vždy zůstane přítelem jejím. Na to přívětivě hovořil s každým jednotlivcem, takže deputace odcházela nejvyšší potěšena, až k slzám pohnuta.

Katolický školský spolek ve Vídni zvolil svým protektorem J. C. V p. arcivévodu Františka Ferdinanda z Este, následníka trůnu. Když deputace přišla Jemu výsledek volby oznámiti a o milostivé přijetí protektorátu požádati, byla velice laskavě přijata a J. C. V p. arcivévodou promluvil také několik slov, jež namířena byla proti nevlasteneckému heslu »Los von Rom.« Z toho ovšem veliký pokřik mezi Všeněmci, takže liberální tisk všech odstůň přímo zuřil. —

Oslava stoletých narozenin P. Dra Frant. Josefa Smetany v Plzni. (Pokračování.) Sté výročí narozenin šlechtického kněze P. Dr. F. J. Smetany, prof. při premonstrátském gymnasiu v Plzni — jež o národní probuzení města Plzně největší zásluhu měl, — uctěno v Plzni pořadem tichých aktů vděku a piety, jež počaly 9. března slavnostním představením v městském divadle. Večer zahájen slavnostní předehrou od Jindř. Hartla, po níž přednesl člen městské činohry Haasen proslov, napsaný redaktorem Pavlem Nebeským. Po proslovu zvedl se prospekt, zastírající živý obraz, jež p. Puldou zkomponován byl. Představoval apotheosu Smetanovu (allegorie Vědy, Poesie a Lásky k Vlasti u postavy oslavence). V předu městský i venkovský lid českého západu, žehnající památce Smetanově.) Po předehře, proslovu a živém obraze otrásl se přeplněný dům nadšeným potleskem. Obecenstvo trvalo ve slavnostní

náladě, která pak také při efektních výjevch Šamberkovy hry »Josef Kajetán Tyl« ve chvílích propukla v bouřlivý applaus. Poslední scéna, v níž přichází slepý Páter Smetana k Tylovi v Plzni umírajícímu, aby mu poželhal, rozloučil se s ním a svou parafrazi na text hymny »Kde domov můj« význam Tylovy památky uctil, působila při slavnostním představení zdvojenou silou. Současně s touto divadelní oslavou Smetanovy památky uvnitř města pořádal Literární kroužek na pražském předměstí ve svých místnostech Smetanův večer takto: Předseda spolku říd. Vaníček zahájil slavnostní schůzi promluvou. »O životě, práci a činorodé lásce k vlasti oslavence Dr. Fr. Jos. Smetany přednášel redaktor František Malý. — Vylíčil v obsažné řeči, za jakých poměrů Dr. Smetana literárně tvořiti počal a jaká Plzeň t. č. byla, když Smetana po prof. Sedláčkovi v ní k národnímu obrození působil. Důkladně ocenil přednášející vědeckou, buditelkou a básnickou činnost oslavence. Zejména akcentoval zásluhnost Smetanovy iniciativy ve vědeckých pracích a jeho šťastnou péči o nové české názvosloví vědecké, v působení pak buditelském svobodomyšlnost oslavence, péči o šíření dobrých českých kněh, život spolkový, praktickou výchovu mládeže škol odrostlé a české divadlo v Plzni. Po přednášce této následoval koncertní program, jež vyplnil pěvecký sbor »Literárního kroužku« řízený p. Vintrem a přednesem smíšených sborů od Nešvery, Jelena a Vágnera. Koncertní číslo na housle a piano přednesli učitel Renner ze Hluboké a J. Cisař, redaktor Nebeský recitaci svých veršů na paměť Smetanovu.

V neděli, dne 10. m. března sešli se přečetní přátelé a ctitelé památky Smetanovy u jeho hrobu na hřbitově mikulášském. Obec král. města Plzně zastupoval purkmistr dr. V. Peták se členy městské rady J. Portem a dr. J. Schmidem. Mimo to zastoupen »Český klub,« — »Občanský klub,« — »Měšťanská beseda,« — »Hlahol,« — »Literární kroužek,« — »Remeslnická beseda,« — »Dělnická beseda« a nesčetné jiné korporace vnitřního města i všech předměstí. Zpěvácký spolek »Hlahol« přednesl dva sbory od Tovačovského a Bendla u hrobu Smetanova, načež bývalý žák oslavence Dr. Josef Schmied několika vzletnými slovy o významu a zásluhách Smetanových provolal slávu památce Smetanově. Přítomní účastníci šli poželhat

Smetanův hrob na nějž položili věnce snápis: »Vzornému knězi, vlastenci a lidumilovi.« (Vděční jeho ctitelé.) Hrob Smetanův byl pěčí správy městských sadů vkusně okrašen tak jako pomník Smetanův v městské promenadě, k jehož piedestalu položeny při requiích 11. března (v pondělí) na paměť Smetanovu konaných, věnce nádherné, darované ctiteli oslavencovými. Smuteční tato mše shromáždila v děkan-ském kostele plzeňském o 9. hodině ranni tolik vroucích ctitelů J. F. Smetany, že veliké prostory chrámu plny byly. Přítomni byli členové městské rady se starostou dr. V. Petákem v čele, celé zástupitelstvo obecní, říditel němec. gymnasia vdp. P. rektor Jelínek s jinými členy profesorského sboru z řádu Premonstrátů tepelských, zástupcové škol středních, měšťanských i obecných, representanti světského duchovenstva, deputace korporací a spolků, úředníci státní i samo- správní a příbuzní Smetanovi žijící v Plzni, pí Hermina Glasrová-Rückaufová, choť c. k. státního úředníka. Smuteční mši, při níž provedl chrámový sbor Mitterovo rekviem, sloužil plzeňský aciděkan, vldp. P. Fr. Herold. Večer 11. toho dne uzavřel Literární spolek řadu aktů k uctění památky Smetanovy určených slavnostní schůzi v sále Měšťanské Besedy. Ve schůzi té promluvil profesor Patočka z Rokycan o básnické činnosti Smetanově. Podal ukázkou svých studií o poesii Smetanově pro pamětní dílo, které vydá plzeňský literární spolek na paměť Smetanovu a pro nějž píše prof. dr. Jaroslav Štátný a ocení vědeckou činnost oslavencovu profesor Výkruta. Toto dílo má býti trvalým uctěním slavné památky prof. dra Smetany v Plzni.

Oslava stoletých narozenin Dr. Františka Josefa Smetany v Praze, dne 2. m. března. Učitelský spolek »Komenský« pořádal slavnostní večírek s přednáškou řed. Jos. Kliky o životě a působení kněze a spisovatele dra Fr. Smetany.

J. K.—a.

Schůze rodičů s profesory. Ministerstvo kultu a vyučování rozhodlo, že mají rodičové žáků na středních školách míti pravidelnou příležitost přicházeti do styku s profesory ústavu, kteří jich dítky vyučují. Rozhodnutí toto platí zatím pro Horní Rakousy. Jest-li že se zde tyto styky rodičů se školou osvědčí, mají se pak podobné schůze zařídití ve všech zemích. Nepochybujeme nikterak, že toto zařízení se osvědčí, budou-li rodičové rozumě jednati; způ-

sobem tímto mohou profesori důkladně poznati vlastnosti svých chovanců a nahlédnouti do domácnosti jejich, což je věcí velice důležitou, neboť tyto okolnosti bývají mnohdy pro žáka osudnými. Ovšem rodičové musí vše ukázati v pravém světle.

Zakoupení českého skladu firmy B. Tempsky českou grafickou společností »Unii.« Českou literaturu školskou od let šedesátých až na nepatrné výjimky (F. A. Urbánek) v rukou měla německá firma B. Tempsky. Již po delší dobu toužilo se po tom, aby tomuto nepřirozenému stavu učiněn byl konec. A hle! touha tato stala se skutkem. Česká grafická společnost »Unie« zakoupila totiž na Bílou sobotu od vlastníka firmy B. Tempsky, p. Jiřího Freytaga, veškeren český sklad této firmy, obsahující velký počet školských učebnic a kromě toho celou řadu jiných svrchovaně důležitých českých publikací. Tento skutek »Unie«, kterým v oboru školské literatury české skoro po půl století konečně jsme se postavili na vlastní nohy, jest v ohledu národně-kulturním i národně-hospodářském takový, že se může nadíti nejživějších sympatií celé naší veřejnosti.

Školy pro Indiany. Vláda v Kanadě podporuje dosud hojně tyto školy, avšak Spojené státy zastavily jim veškerou podporu, čímž velice stížily činnost katolickým missiím. Kanada podporuje nyní 287 takových škol pro Indiany; mezi těmito jsou také 22 školy průmyslové, ve kterých chlapci a děvčata vyučují rozličným řemeslům i ženským ručním pracím. Z těchto 287 škol náležejí plně sto církvi katolické, 94 k anglikánské vysoké církvi, 41 k církvi Metodistů a 14 církvi presbyterianské; 38 škol jest bez vyznání. V posledním roce měly tyto školy 9634 žáky (5121 chlapec a 4513 dívek); denní návštěva školy obnášela průměrně 6193 dětí, tedy asi 64%. Vláda kanadská podporuje všechny tyto školy velice štědře a má pro jejich účely vždycky dost peněz v zásobě, což je jistě zjev velice potěšitelný. Veškeré indianské obyvatelstvo v Kanadě obnášelo v roce 1890. dle úředního sčítání 99.010 osob. Mezi nimi bylo 39.657 katolíků, 16.723 anglikánů, 11.219 metodistů, 1.435 presbyteriánů, 925 baptistů, 88 kongregacionalistů, 475 příslušníků různých sekt, 14.638 pohanů a 14.856 členů neznámých náboženství. Výkaz tento svědectví vydává o tom, jak v Americe bují sektářství církve evangelické.

Francouzské náboženské kongregace a francouzský Rotschild. Lyonský »La Croix« přinesl následující časové porovnání: 1. Náboženské kongregace ve Francii čítají 160.000 členů a mají 435 milionů franků jmění, takže připadá na každého člena 620 franků. Celý tento kapitál dává roční rentu 187.500 franků. Prameny tohoto majetku jsou ty nejčistší, jsou to milodary obětavých katolíků. Z majetku toho vydrží náboženské kongregace 250.000 nemocných, starců a sirotků. Mimo to vyučují bezplatně na 2 miliony dětí a tu má židovsko-žednářská vláda odvahu tvrdit, že bohatství kongregací jest národu francouzskému nebezpečné a škodlivé, a chce je za každou cenu zničit. 2. Kongregace rodiny Rotschilda v Paříži čítá 5 členů, která má při nejmenším 10.000 milionů franků jmění. Na každého člena přijdou 2 miliardy, to jest 60 milionů ročního důchodu. Majetek ten je nahromaděn ponejvíce z podvodných bursovnických manevrů, kterými na statistice existenci bylo zničeno. Kapitál ten a úroky z něho slouží Rotschildům k ukojení těch nejprohnanějších nárůživostí a podplácení veřejného mínění. Z obrovského toho majetku nedostane ani jeden zbrábák do roka jediného sous. A přece tato kongregace Rotschildů není Francii nebezpečnou. *K. L.*

Zákaz kouření dětem. Městská rada hlavního města Švédského Kristianie vydala zákaz, že se nesmí dětem do 15 let prodávat tabák ani doutníky, třeba byly poslány pro tyto věci osobami dospělými. Také nesmí se hoši do 15 let ukázati na ulici s nějakým smotkem v ústech. U nás něčeho podobného se nedočkáme, ač by neškodilo vydati podobný zákaz, rozšířiti jej i na hostce a muziky a sice až do 18 let. Zde hledati sluší kořeny nejmožnější zla!

Sborník historického kroužku, čtvrtletní to časopis historický, redigovaný školním radou p. drem M. Kovářem opět byl rozeslán členům družstva, a sice II. ročníku 2. číslo. Obsah jeho jest jako vždy bohatý a sám sebou nejlépe doporučuje tento pečlivě redigovaný časopis, který je ozdobou katolické práce vědecké v oboru historickém.

Socialistický poslanec Seitz jako učitel. Při posledních volbách zvolen byl vídeňský učitel Seitz za V kurii hlasy socialistickými poslancem, neboť týž pán je znám jako přehorlivý socialista a ještě přehorlivější nepřítel náboženství vůbec, náboženské pak školy zvláště. Týž vystupoval

a jednal všude podle zásad, jimž holduje a tu ovšem narazil na odpor svých představených v okresní školní radě, jejíž členem sice také byl, byv vídeňským — po většině socialistickým a pokrokovým učitelstvem jako jeho zástupce do tohoto sboru zvolen. Okresní školní rada vídeňská jest rozdělena v několik odborů. První takovou sekcí je odbor disciplinární. V odboru tomto jednájí a usnášejí se pouze jeho členové; ostatní členové mohou sice býti jednání přítomni, ale nemají práva do téhož zasahovati. Seitz není členem disciplinárního odboru, byl však schůzi tohoto odboru dne 6. března t. r. konané jako host přítomen. Toho dne jednalo se o udělení podpor osobám učitelským a o věci referoval Gregorig. Když přišla na řadu žádost jistého podučitele, řekl referent, že žadatel není podpory hoden, poněvadž je o něm známa věc, jež sice nebyla disciplinárním vyšetřováním zjištěna, ale jinak jest hodnověrně doložena. Seitz po této zprávě vmisil se v jednání a řekl, že se mají žádosti vyřizovati jediné podle dokladů, jež připojeny jsou, nikoli dle soukromých zpráv referentových, jejichž pravdivost nemůže býti zkoumána. Gregorig odvětil, že má zprávy zaručené a osvědčené od osoby soukromé. Tvrzení Seitzovo nebylo zcela logické, neboť akta čili přílohy mohou dokazovati, že má někdo nouzi a bídu aneb duhový následkem nemoci, nikterak však nedokazují, jakým způsobem vznikly a jaká nemoc byla; byl-li konečně mladý pán zuřivým agitátorem socialistickým a ulovil si třeba nemoc v těchto horlivých službách, tož měl se obrátiti na podpůrný fond pro socialistické agitátory. Nikdy tudíž nebyl p. Seitz oprávněn v zasedání tak vážného sboru užití výrazu »Špicl«, an vůbec nebyl oprávněn v jednání zasahovati. Gregorig vztahuje tento potupný výkřik na sebe, rozčilil se a žádal, aby Seitz odvolal. Týž ovšem chytrystycky se vytočil dodávaje, že mnil toho druhého. Předseda disciplinárního odboru Gugler, ředitel státního paedagogia vídeňského, chlácholil Gregoria a pravil: »Beschmutzen Sie sich nicht mit dem.« Výraz tento můžeme přenést do češtiny dvojmístným způsobem: Nešpiňte se tou věcí (tím) — aneb: Nešpiňte se jím (totiž tím člověkem). Avšak ve druhém smyslu by rčení německé bylo nedokonalé a jsme toho přesvědčení, že by ředitel Gugler byl správně řekl: »Beschmutzen Sie sich nicht mit diesem Menschen.« Ovšem Seitz nalézaje se v ráži

vztahoval výraz »mit dem« na sebe a vykřikl: »Se mnou se špiníte?« Mějte se na pozor, abyste neostal políček ten Vy!« To ovšem byl výraz velice neslušný, muže vzdělaného nehojný a náš lid dobře říká: »na hrubý pytel, hrubý flek.« Seitz byl povinen žádati za vysvětlení, jak má výrazu »mit dem« rozuměti a pak teprve jednati, ale nikoli pomoci' položkových políčků nýbrž zakročiti soudně — kdyby ovšem byl ředitel Gugler vyřknul, že minul Seitze. — Nuže a pro tento hrubý výrok vzat byl Seitz do disciplinárního vyšetřování a okr. školní rada shledavši v činu tom hrubé porušení závažnosti stavu, učitelského zbavila jej v základě zemského zákona dolnorakouského ze dne 5. dubna 1870. úřadu učitelského i příjmů s tímto místem spojených. Celá věc byla ovšem ku schválení předložena zemské školní radě a ta po delším jednání neschválila tento nejvyšší trest, nýbrž přesadila Seitze na místo podučitelské. Zajímavé jest, že v říšské radě žádáno bylo, aby Seitz jakožto poslanec požíval immunity a tudíž aby proti němu, dokud je poslancem, disciplinární vyšetřování zavedeno býti nemohlo. Návrh odevzdán byl ústavnímu výboru, kterýž rozhodl, že příslušný paragraf o immunity poslancek mluví pouze o stíhání soudním a nikoli disciplinárním a že tudíž bude třeba, aby v tom smyslu byl rozšířen.

Nový list pedagogický. Na Moravě v Ivančicích počaly dne 20. dubna b. r. vycházeti »Vychovatelské Listy« jakožto hlas učitelů katolicky smýšlejících a sice nákladem spolku Katolických učitelů na Moravě. Redakci vede p. Alois Adamec, odborný učitel při měšťanské škole v Ivančicích. Je to sice list bratrský, nicméně lépe

bychom byli v ohledu tom organizačním učinili, kdybychom byli Vychovatele povýšili na orgán společný, při němž byla by samostatná moravským redaktorem řízená hlídka nebo příloha pro Moravu. Články vědecké a odborné mohli jsme míti společně a list takový byl by nás poutal v úzký svazek. Přejeme »Vychovatelským Listům« největšího zdaru!

Nové hrůzy. Černá barva je v Rakousku trumfem! nařiká Freie Schulzeitung! A proč pak? Inu ministr vyučování jmenoval pro Vídeň nové okresní školní dozorce a sice hlavního učitele Raucha a ředitele měšťanské školy Kundi; tito oba jsou přece zapřísažnými klerikály, br! Pan Rauch vzbudil pozornost jistých »kruhů« tím, že se dal způsobem okázalým břímovati a pan Kundi je nejhorlivějším vůdcem klerikálních učitelů a křesťansko-socialním měšťským radou. Z toho panuje velké zděšení mezi »svobodomyslným« učitelstvem vídeňským.

Výrok ministrův. V jednom z posledních čísel časopisu »Von Fels zum Meer« je otisknut list bývalého pruského ministra vyučování Dr. Bosse, jenž pojednává o nedostatku učitelstva v Prusku. Mezi jiným jsou tam uvedena i následující slova: »Učitelé školy obecné v dorostu našem svěřeny jsou neocenitelné poklady. Týž má nejideálnější úlohu luštití, jakou život člověku uložiti může. Avšak luštití může tento úkol jen při nerušeném klidu svého povolání. Pravý učitel musí zbaven býti aspoň té neobtěžnější starostí, starostí o přiměřený denní chléb, pro sebe i svou rodinu. Povolání učitelovo jest i bez této tíhy dosti obtížným. Neboť ono vyžaduje nejvyšší napjetí všech mravních sil zdravého a zlatného muže.« List nese datum 3. března 1901.

Školství ve vídeňské sněmovně.

Uvažuje K. SKULTÉTY.

Trunni řeč, kterou otevřena byla nová říšská rada ve Vídni dne 4. února, obsahuje také následující odstavec: »Péče o vyučování náleží k nejkrásnějším úkolům státu. Moje vláda požádá od vás vyšší prostředky pro časové upravení vysokého učení ve smyslu nejnutnějšího vědeckého pokroku, zvláště pro školy průmyslové a obchodní. Taž neobmešká výsledky veškerého vyučování povznésti a nábožensko-mravní výchovu mládeže, na kteréž naše škola spočívá, zabezpečiti.« Na tato krásná slova císařská navazuje, promluvil v panské sněmovně při adresní debatě zemský hejtman ve Vorarlberku, hrabě Rhomberg,

delší řeč o učitelstvu a žactvu hlavně německém, která ovšem v táboře »liberálním« a socialistickém a nacionálním způsobila veliký poplach, a Němce přímo rozzuřila; ovšem i od jiných pokrokářů nepříznivě byla přijata, poněvadž ji promluvil »takový bojovný kohout klerikální.« Nás zmocňuje se podivení, když vidíme, že i české učitelské listy zuřivě vypadly proti hraběti Rhomborgovi, kdežto on hlavně o prušáckém, helvetském a bezbožeckém duchu učitelstva a studentstva německého promluvil, jak téhož z vlastní zkušenosti zná. Než my musíme dotvrditi, že řeč tato obsahuje důležité, hluboké a vesměs pravdivé myšlenky vychovatelské, které nikterak nezvrátí pepíkovské feuilletony těch různých obzorů a nevěreckých osvět. Neváháme tudíž s našimi čtenáři sděliti aspoň tu nejdůležitější část Rhomborgovy řeči »Jest povinností a úlohou státu, s oběma ostatními faktory školní výchovy, s rodiči totiž a církví, v harmonické jednotě a shodě spolupůsobiti, aby naše dorůstající mládež nábožensky a mravně vychována byla, by příští pokolení všemi těmi vědomostmi vyzbrojeno bylo, jichž mu v těžkém a vždy těžším boji o bytí nevyhnutelně potřeby jest. S tohoto stanoviska musí tudíž každý, komu blaho lidského pokolení na srdci leží, radostně pozdraviti snahu vlády »aby vysoké školy upraveny byly ve smyslu nejnuttnějšího vědeckého pokroku«, jakož i aby užitečné opravy škol jiných, zvláště průmyslových a obchodních provedeny byly. Na středních a vysokých školách mají naši mladí mužové čerpati hluboké a důkladné vědění, tyto ústavy mají po boku kráčet pokroku bádání vědeckého, aby z nich do života vstupovali mužové, již by povinnosti svého povolání v každém směru rázně plnili. Nemohu-li odniti tomuto znění Nejvyšší trunní řeči plnou pochvalu, tož nadšeně souhlasím také s oním místem předložené adressy, kde na nutnost zvláštní péče u výchově náboženské, na nutnost vzájemné snášenlivosti a úcty, jakož i oživení lásky k vlasti i citů dynastických důraz se klade, a kde náboženství, vzdělání a láska k otčině se označují jakožto pevné pilíře, jež muže v bouřích života podpírají a ochraňují. Těchto našich oprávněných požadavků můžeme však dle mého nejnuttnějšího přesvědčení v plné míře dosíci jenom cestou důkladné opravy a pevným, určitým cíl sledujícím jednáním školních úřadů ve smyslu dříve uvedeném.

Mravně-náboženská výchova byla také v Nejvyšší trunní řeči vytknuta, a táž, jakožto podklad všeho vyučování jest i stěžejním zákonem školství obecného označena; ve skutečnosti shledáváme se však ne-li s pravým opakem toho, tož aspoň s velice nepatrnou dávkou z tohoto směru. Školství obecného chci se jen stručně dotknouti. Chci jenom k tomu poukázati, že v mnohých korunních zemích a tu právě vždy ve středisku velkoměstském o výchovu mravně-náboženskou je malicherně postaráno. Se stanoviska náboženské výchovy nutné rozdělení mládeže dle vyznání — kterýž požadavek zcela přirozeně z věci samé vyplývá, a kteréž rozdělení v říši německé dávno provedeno jest tak požehnaným způsobem, aniž by jakost škol poškozena byla — u nás v Rakousku dle říšského školského zákona je nemožným, a od let sedmdesátých minulého století musíme s bolestí a starostí o budoucnost k tomu přihlížeti, jak učitel zcela jiného jest vyznání než děti, jež nábožensky vychovávatí má, ba jak se zákonem zcela se srovnává a skutečně se i přiházívá, že nábožensko-mravní výchova svěřena bývá mužům, který věřejně se honosí býti bezbožcem a dle toho také jedná. Jaké ovoce takovýmto způsobem řízená mravně-náboženská výchova přináší, nepotřebuji

teprve slovným pánům této sněmovny vykládati, vždyť samovraždná a kriminální statistika mladistvých' osob podává sama hrůznou ilustraci. Nevážnost církevní i světské autority, nedostatek jakéhokoli smyslu rodinného, lehkomyšlnost a mravnostní výstřednost již v útlém mládí, beznáboženská a nejhrubší sobectví, toť jsou jevy, jež železnou pěstí tlukou na brány dvacátého století, a musí každého vlastence i toho, kdo o vývoj budoucích pokolení pečliv jest, naplňovati úzkostlivou starostí. Nedostatek zásad náboženských na činy bohatého křesťanství, vzpoura proti jakékoli autoritě, toť jsou plody ve mnohém směru pochybené výchovy školní, a nepravím příliš mnoho, tvrdím-li, že rozmach radikalismu a spurného nacionalismu, jak se vždy v širších a širších lidových vrstvách všech národností objevuje, že vzrůst surovosti a opovrhování lidmi jiného přesvědčení, chtivost násilím k vytknutému cíli dospěti, že všechny tyto truchlé zjevy v moderní společnosti jsou výsledkem výchovy bez Boha aneb aspoň výchovy mravně-nábožensky velice chudícké. Kdyby vůdčí kruhové všech národů, kteří po tolik století jakožto rovnoprávní členové říše v míru a svornosti vedle sebe žili, společně radosti i útrapy státu snášeli, dosud naplněni byli duchem křesťanství jako druhdy, tož by náš neutěšený národnostní spor dávno ve smyslu práva a spravedlnosti byl urovnán. Kdyby každý v jinojazyčném občanu státním spatřoval křesťana a Rakušana a dle toho také jednal, tu by požár bratrovražedného boje nikdy nebyl dosáhl nynějšího rozpětí. Takto však mezi dorůstajícím pokolením místo víry panuje nevěra, místo trpělivosti a snášenlivosti nastoupily jakési vzdorné nadšení se a touha po zničení jinak smýšlejících, a naše krásná vlast skýtá obraz nejtrpčího rozbroje.

Nalézáme-li však vzdor těmto smutným zkušenostem poměry na našich školách doposud nezměněnými, tož zdá se mi býti nejvrchovatěji na čase vychovatelským záležitostí opravnou ruku přiložiti, nemá-li dorůstající pokolení nám před oči ještě truchlejší obraz představití než pokolení nynější. A tu musím přede vším dotvrditi, že nemůžeme očekávati žádné nápravy, dokavadž v zastávání úřadu učitelského na školách obecných panovati bude až do nejkrajnějších důsledků sahající volnost. Jest to veřejným tajemstvím a dotyčné osoby veřejně se honosí svým smýšlením, že četní vybarvení socialisté jakožto vychovatelé a vzdělávatelé mládeže ustanoveni jsou. Jest možno, aby muž, jehož náboženským ideálem jest atheismus, jehož státním útvarem je republikanismus, jehož společenské názory kotví v úplném rozvratu a převratu nynější společnosti lidské, muž, jemuž majetek krádeží a revoluce chvalitebnou dovolenou věcí zdají se býti, jak může, táži se, takovýto muž i ve smyslu nynějšího školního zákona dítky mravně-nábožensky vychovati a na dobré státní občany i vlastenecké Rakušany vzdělati mohl. Toť holou nemožností! A přece je na sta takovýchto učitelů, jimž rodičové svůj nejdražší poklad svěřiti musí.« V další stati líčí řečník barvami ještě smutnějšími poměry na školách středních a vysokých, uvádí četné případy neloyalního, protináboženského a protirakouského smýšlení projeveného učiteli i žáky dotyčných škol. Řeč svou pak končí následovně »Náš bodrý, dynastii oddaný lid všech národností povznáší varovný hlas, aby jeho smýšlení bylo podporováno, on prosí vládu, aby energicky a bez ohledu na veškeré proudy pevně a rozhodně kráčela cestou, již v této tak těžké době vpravdě rakouské vládě kráčetí nutno jest, a z toho o blaho drahé otčiny starostlivého srdce stávám se tlumočníkem vlasteneckého, mocnáři oddaného lidu

a zapřisahám vysokou vládu, by všemi prostředky tento smutný stav odstraniti hleděla. Pevně jsem přesvědčen, že vláda na podporu každého vlastence zvláště pak na podporu tohoto vysokého domu spoléhati může; neboť při vši různosti v ostatních politických názorech jsme zajisté všichni ochotni spojenými silami na obrození vlasti pracovati, naši společnou metou je veliké slavné Rakousko, našim heslem stará popověď: S Bohem za císaře a vlast.

Řeč tato, jež vyznívá tak mohutně jako Ciceronova proti Catilinovi, jest jasná, plná nadšení vlasteneckého, překypující láskou k našemu vznešenému, dobrotivému panovníku a celé dynastii a vyplynula ze srdce naplněného pravou zbožností.

Běže vši vášně promluvil tu muž vysoce vzdělaný, zkušený, jehož bystré oko dobře vypozorovalo sráž, po níž lidstvo do obrovské propasti se řítí, na jejímž dně děsný mravní i hmotný bankrot své nažloutlé zuby cení. S touto řečí musí souhlasiti každé, Bohu, vlasti a dynastii oddané srdce; z ní nevyznívá šilený a rouhavý řev, jaký se chrlí na nás z úst nepřátel našich, nýbrž řeč tato jest mluvou vážného proroka a pravého přítele lidu i vlasti a dynastie, jehož srdce naplněno jest snahami šlechtnými. Vývody jeho nebyly nikterak namířeny proti stavu učitelskému jakožto celku, on mluvil jen o několika »stech«, již zásadám socialistickým, bezbožeckým, antidynastickým a vlastizrádným holdují, ty pak sluší hlavně hledati mezi učitelstvem nečeským ovšem až na několik výminek. Neboť řečník čerpal své zkušenosti hlavně z kruhů německých a uvádí jich počet na několik set, učitelstva pak jest několik desetitisícův. Je tudíž nemístno, uvádějí-li se slova řečníkova v posměch, a vytlouká-li se z řeči jeho nepřátelství proti celému stavu učitelskému, to je bídná sofistika. Poměry jsou skutečně napjaté až na prasknutí, doba tak hrůzně vážná, že nutno bylo, aby nějaký Cicero promluvil řeč proti Catilinovi a tak na vše upozornil. — Ne rozervanost, ne rozháranost, ne zášť a zloba — ale láska a vzájemná dobrotivost i úcta, jež z Kristova Božského učení a života vyzarují, spasí nás a očistí jednotlivě i v celku!

Ku konci podotýkáme, že velice směšným je tvrzení některých lidiček, jako by hrabě Rhomberg jako zarytý aristokrat svou řečí směřoval k tomu, aby lid — plebs — opět prý zhloupl a dal se opět karabáčovati modrokrevnou rukou, jako druhdy v těch »dobrých« starých časech bývalo. K tomuto »zhlounutí« potřebí prý, aby moderní škola padla. Ten, kdo takoveto pitomé strašáky na vrby věsí, ten je právě již hlupcem patentovaným, jenž z té moderní školy vyšel a hlavu plnou hloupých strašáků má — ale jinak úplně prázdnou jako holou slámu!



♦ RŮZNÉ ZPRÁVY. ♦

Duchovní cvičení pro katolické učitelky konati se budou od 25. do 29. července r. 1901 v klášteře Sacré Coeur na Smíchově, Karlova třída číslo 103. Začátek ve čtvrtek dne 25. července o 4. hodině odpolední. Zakončení v pondělí ráno

dne 29. července. Po ukončení koná Mariánská kongregace učitelek valnou hromadu a volbu představenstva. Valné hromady mohou i ostatní účastnice duchovních cvičení jako hosté se účastniti. Přihlášky k exerciciím staňtež se přímo do kláštera a sice nejdéle do 20. července s výslovným podotknutím, zda účastnice si přejí též v klášteře přenocovati nebo ne. Na odůvodněnou žádost ochotna jest Mariánská kongregace

(Praha-II., Ječná ul. č. 1) přispěti na uhrazení s tím spojených výloh.

Listy z cest. Zajisté všem znám je výtečný polský spisovatel H. Sienkiewicz, ne sice osobně, ale svými skvostnými plody spisovatelskými; kdo by neznal Quo vadis? Křížáky, pak tu krásnou hrdinnou trilogii z dějin polských, ze které na vás dýchá statečný duch rytířských Polaků. Nyní jsem opatřil sobě jeho »Listy z cest.« Nechci zde podávat kritiku tohoto cestopisu, poněvadž dosud celý nevyšel, ale pravím toliko vezměte a čtěte! Hned v I dílu 1. části naleznete toto skvostné místo. »Nádherný pohled! Byla krásná noc s nebem bez mráčku. Měsíc jasně svítil, tak že by při potocích stříbrných paprsků bylo skoro lze čísti. Dole pode mnou plynul Rýn. Dlouhé stuhu světla odrážely se od průzračné hlubiny na protějším břehu. Blíže sypal malý parníček dést zlatých jisker. Celý Kolín bylo jako na dlani viděti: světo, skupiny domů, jedna nad druhou, tmavé silhouetty komínů, a nad tím vidím velkolepý katedrální chrám, vévodící nejen svými věžemi, ale i svým klenutím celému městu, vznešený, klidný, uchvacující a mlčící! Největší budovy v městě vedle něho zdály se mi jen chatkami tulícími se pod křídla mohutné matky. Měsíc jasně osvětloval štíhlé vazby té opravdu gotické stavby; stíny lámaly se se světlem na obloucích a věžičkách. Ve všem tom tkvělo cosi mystického, cosi pronikajícího duši tajemným chvěním dodávajícího obrazivosti křídla. Náboženské city, jež mléko matky nám vpojilo, byť nejvíce byly v hlučném běhu životem roztroušeny, při pohledu na tu budovu zalitou měsíčním světlem opět jak ztracené perly sledáváme dohromady. Nejsou to však lahodná a sladká hnutí srdce, jež jakoby ve vnitru našem ozývala se andělskými hlasy, budícími vzpomínky z mládí, takové pocítujeme na příklad v našich vesnických kostelících při nešporech, když stříbrovlasý kněz čte modlitby a litanie, když lid selský mu sborem odpovídá, vlaštovky šveholí pod dřevěným klenutím, a bříza na hřbitově stojící šumí a rozkolébaná větrem tluče zvonivě do oken. Při pohledu na tu uchvacující budovu, na klenby nad sebou, necítíš se zabloudilým a unaveným dítětem stojícím před otcem, nýbrž prachem před Majestátem. Mimoděk vynořuje se ti myšlénka, že nelze tu se jinak modliti než prosebnou písní: »Svatý Bože, Svatý mocný, Svatý nesmrtný.« Tof píseň pro ten chrám, a chrám pro tu píseň. Středověk se svou

ponorou věrou, jež byla chlebem tehdejšího života, řady rytířstva zakovaného v ocel, oněch loupežných dravců porýnských hradů vstávají ti z mrtvých a staví se před oči. Slyšíš, jak biskup s celou svou majestátností pje Gloriam Dei, a vidíš, jak hrdé, železné hlavy týchž Arnsbergů, kteří spí dnes kamenným snem v chrámové lodi, pokorně se sklánějí před jediným slovem, jak lány obilí před větrem. To vše dávno již minulo, ale zadumaný cestovatel, patře na mlčící památky těch věků, samoděk se ptá: není to vše, co od kolébky odchovalo celé národy, co vytvořilo celou civilizaci, co bylo pramenem celého života a jeho osou, — není to vše opravdu ničím více než velkou pověrou, druhým smutným studiem illusi, jak praví Hartman, jež proto jen minulo, aby nastalo třetí stadium? — Nevím, nevyslovil-li se kdosi vlivem této rozvažování, že kdyby Boha skutečně nebylo, nutno by bylo Ho stvořiti ku dobru lidstva.« — Takové krásné myšlénky mohou provívati při podobné příležitosti jen vznešenou duši, která plna je lásky k Všemohoucímu Stvořiteli, z myšlének těch poznáváme, že Sienkiewicz pilně navštěvoval kosteliky vesnické i velebné chrámy městské, všude hledaje svého Boha. Doporučujeme každému, četbu děl jeho, zvláště ať nikdo neopomene si přečísti: Quo vadis. Spisy vydává Ed. Beaufort v Praze.

Školství v Haliči. V Haliči jest 6260 obcí, ze kterých pouze 3800 obcí má obecnou školu. Skoro polovina obcí nemá žádné školy. Školou povinných dítek jest 1,351.650, ze kterých vůbec do školy nechodí 380.000. To jsou poměry věru velice trudné, a není divu, že lid v Haliči nemůže se z drápů židovských vymaniti.

Zkoumání zraku žákův. Ze statistiky o zkoumání zraku žáků v školách severoamerických vyvozuje prof. Smedley, přednosta oddělení pro studium dětství při výchovném úřadu spolkovém následující: Nedostatečný zrak bývá často příčinou duchové slabosti u dětí, a slabomyslné dívky mívají více očních vad než dívky normalní a nadané. Hoši mívají obyčejně bystřejší zrak než děvčata. Průměrem má v amerických školách 32% žactva toliko $\frac{2}{3}$ bystrosti zrakové; v jedné škole číslo to vystoupilo na 48%. Smedley dí, že na všecken způsob se musí něco státi, aby zrak dětí byl chráněn. Učitel.

Skvostné články úvodní a vybrané obrázky ve Feuilletonech přináší vždy Škol-

ský Obzor. Ze všech těch plodů vane na vás děsná nezalost věci ovšem spojená s největší záští proti všemu, co katolickým duchem naplněno jest. Jen jaká zavilá nenávisť vytryskuje z těch poznámek o triumfální visitační cestě J. B. M. ndp. Edvarda Jana, jakým hněvem srší proti těm členům sborů učitelských, kteří ndp. biskupa vítají, co tu jízlivých poznámek a vyhrůžek! Ale marně veskeré namáhání dvojčetihodné, redakce. Dnes každý ví, čím je biskup Královéhradecký českému národu; dříve jeho ušlechtilé záměry, jeho hluboké vzdělání, jeho vroucí láska k národu českému, jeho přísná, apoštolská spravedlnost, jeho neohroženost nahoru i dolů byty známy užšímu kruhu, dnes o těchto ctnostech ví celý národ, ba celý svět, dnes jedovatá slina všech těch štváčských a nesvědomitých plátků nezalétá ani v okruh působení J. B. M. naopak padá nazpět na ušlechtilá ústa těch prskavců židov. - pokrokářsko-evangelicko-helvetských, dnes ti komáři již nezastíní jasnou zář, kterou kolem sebe veliký biskup rozšířil. — Znamenitým je též »Visitační obrázek« plný směšného povídání jakéhosi pana rozkolníka, který jako řecký filosof (zda stoik či cynik — nevím, ale spíše cynik, neboť z celé besedy cení na vás zuby zlostný buldogg) povznesen nad to všední visitační okolí všechno kritizuje a ovšem vše trhá a haní, neboť jeho mladá bujná hlava je plna hlubokých — nesmyslů. Kdo kdy viděl, že by zkoušející katecheta před shromážděnými rodiči v pozadí dával znamení dítkám odpovídajícím, toť by nebyl kněz, ale takový nezkušený chlapec, jehož mozek je nabubřen všelikými slátaninami; nebo kdo kde slyšel, že by se ke zkoušce náboženské vodily jen vybrané děti. Milý pane besedáři, tahle ta lež je tak průzračná, že na ní se nikdo nechytí: to by si posloužil kněz, aby někoho od zkoušky vyloučil! Nu a velice krásné svědectví o vnitřní ceně pana pisatele podává líčení paedagogické schopnosti knězovy. Opět z toho vyzauje ta nadutá a prázdňá domyšlivost těch mladých pánů, kteří se domnívají, že paedagogického věhlasu poskytuje jenom paedagogium. Ó domyšlivosti, jak jsi směšná a hloupá! Největší dopal má ovšem Šk. Obzor na Českého Uč. a na předsedu Rašína; leží si páni hluboko ve vlasech od té doby, co Obzor dán byl organizací na index. Posledně přinesl Obzor ukrutný článek proti Rašínovi s nadpisem: »Panu Rašínovi do pamatníku« a sice za to, že tyž nazval Šk. Obz. pro článek

»K naší politické organizaci« v »Č. Učit.« škůdcem organizovaného učitelstva a nazývá návrhy tam obsažené »dětinými a naivními nápady.« Inu, v tomto směru pan Rašín uhořel na pravou strunu, neboť čtouce ten článek, srdečně jsme se zasmali. Jak ten organisator umí »dělat« do vysoké politiky. Vůbec nahrazuje nám Šk. Obzor v jistém směru Humory. Apropos! Humory! Tuhle také někdo ztepal p. Janouška pro jeho vtipy, jimiž zásobuje Humoristické Listy. Sledujeme činnost páně Janouškovu již 20 let a musíme naopak říci, že jeho vtipy jsou bystré a časové a že pan kritik nezná, jaký má takový vtip humorový býti. My však známe důkladně podobné pány dopisovatele a kritiky; naduti jako krocani plní nenávisti ke stávajícímu řádu plní nesmyslných neztrávených frází hledí vše zreformovati, aby celý svět zorganizován byl podle jejich mastičkářských receptů!

Jak zneužívá se veřejného mínění.

Svého času mnoho hluku natropil případ, kdy řídící učitel po 22leté službě na hřbitově se oběsil. Jisté tuze horkokrevné listy ihned přinesly děsné úvojnky, kde s bolestným výkřikem jako příčinu toho neblahého činu uváděly nouzi a bídu zavinenou nepatrnými platy učitelkými. Nám ta celá věc zdála se pojezřelou, a uvalování smrti nešťastníkovy na bedra mladočeských poslanců velmi nemístným. Počítali jsme totiž: Řídící učitel na trojtřídní škole se štolou po 22leté službě má 2400 K, k tomu byt, palivo, zahradu a nejspíše kousek pole. Ovšem bylo tu sedm dětí, avšak malých, nejstarší, čítalo 14 roků. Vydám-li denně 2 zlaté na stravu — tam na českém jihu je dosud lacino — zbude mi 40 zlatých měsíčně; to by bylo pěkné, aby se z toho rodina i devítičlenná, kde možno šaty přešívati, neošatila a jinými potřebami neopatřila. Znáám v nejbližší blízkosti svého působistě učitele ženatého se 4 dítkami a 1100 K platu. Tyž platí byt i potřebné palivo, žije v pořádku a nemá dluhů. Je to umění, z takového nepatrného příjmu opatřiti vše, ale zdravý a silný charakter to dovede. — Pátrali jsme tudíž po příčinách, jež zavedly nešťastného muže v sebevraždu, a tu jsme shledali, že sice rodina trpěla nouzi, ale vinou otcovou, který většinu příjmů užil jen pro svou osobu (jak, nechceme veřejně říci). K osudnému pak kroku donutil jej mimo to ještě jiný případ — avšak pomlčíme o podobnostech, neboť: de mortuis nil, nisi bene. Tím chceme pouze podotknouti, že neslušno

je vytloukatí z každého případu kapitál a ustavičně tlouci na turecký buben jako o komedii. Nikoli, takové jednání neprospívá dobré věci, zvláště jsou-li podkladem lživá fakta. Ovšem plátky bezcenné, jež chťi se té horkokrevné mládeži zalíbiti, musí takové barnumovské reklamy užívati a ustavičné o té nezměrné bídě třeštití — ovšem způsobem nemístným, neslušným. Zde jedná se o věc důležitou, o věc dalekého rozsahu, o konečnou úpravu našich platů. Tu nutno jest počínati sobě vážně a důstojně, nikoli jako ztřeštěný harlekýn bez rozumu a rozvahy.

Přednáškový cyklus. Jak svého času jsme oznámili, usnesl se výbor naší Jednoty konati v příhodný čas, cyklus přednáškový v těch katolických spolcích, jež by se o to přihlásily. Na naše oznámení prvá se přihlásila Jednota Katolická v Cuclavi, kde dne 29. a 30. června bude konáno 5 přednášek a sice: Dne 29. června přednáší p. ředitel Flekáček o zimním králi, Fridrichu Falčském, dále p. Frant. Jelínek: 1. O tisku, 2. O sebevzdělání. V neděli dne 30. června p. K. Skultéty: O výchově rodinné, a p. Karel Jelínek: Dějiny posvátného a milostného obrazu Matky Boží ve St. Boleslavi. Kdo z pánů členů naší Jednoty mohl by se účastniti těchto přednášek, necht se dostaví do Cuclavi v neděli dne 30. června; mohli bychom též porokovati o našich záležitostech.

Zakončení školního roku. Ministr kultu a vyučování ustanovil maje na zřeteli, že v r. 1901 den 15. m. července připadá na pondělí, aby školní rok na těch školách obecných a měšťanských, jež dnem 15. m. července vyučování končí, roku letošního zakončen byl již dne 13. července v sobotu.

X. hudební kurs feriální pro učitele započne 1. srpna b. r. v *hudební škole Arnošta J. Černého na Kr. Vinohradech v Krameriově ul. č. n. 4.* Přednáseti se bude nauka o harmonii, theoretická a praktická modulare (dle metody majitele školy) o dvou i vícehlasné sazbe vokální dle kontrapunktu a sazby volné, o harmonisaci písní, nástinu jednoduché instrumentace dle skladeb klavírních, o tvarech hudebních atd., o rituálu církevním, o zpěvu, o sazbe různých sborů (ženských, mužských a smíšených) atd. Kurs jest důležitým a nezbytným každému buď ku vlastnímu vzdělání aneb co dokonala příprava ku odborné neb státní zkoušce z hudby. Kursy předchozí těšily se značnému účastenství, neboť účast-

nili se ho učitelé z Čech, Moravy, Slezska a Uhřer v počtu velmi značném. *Přihlášky přijímají se stále až do 20. července b. r.* Veškeré bližší zprávy a dotazy s přiloženou známkou poštovní zodpoví a program kursu zašle ředitel hudeb. školy. Po přání zapoatřují se byty pro účastníky na blízku školy.

Učitelé, kteří absolvovali feriální kurs v letech předchozích, se vyzývají, by se přihlásili, miní-li dále se ve vědách hudebních vzdělati, do naduvedeného kursu, jenž se odbýváti bude o letošních prázdninách v *hudební škole Arnošta J. Černého na Král. Vinohradech v Krameriově ulici č. 4.* Přednáseti se bude jednoduchý a dvojitý kontrapunkt, o imitaci, canonu pro studium o fuze, o tvarech hudebních, o tvaru operním a o instrumentaci. *Do kursu mohou býti přijati i jini účastníci, kteří* podrobí se zkoušce z harmonie. *Přihlášky přijímají se stále až do 15. července b. r.* Bližší v programu, jenž na žádost se zašle. Dotazy s přiloženou známkou poštovní zodpovídá ředitel hudeb. školy. Byty se na přání zapoatřují.

Disciplinární řád pro učitelstvo.

Ve výboru školském na říšské radě jednáno bylo o návrzích na zavedení zákonitých ustanovení o disciplinárním řádu pro učitelstvo. Po zamítnutí návrhů posl. Seitze a Schreitera bylo usneseno, aby se přešlo ku podrobnému rokování o návrhu posl. hr. Stürgha, který obsahuje určitá ustanovení disciplinárního řádu pro učitelstvo na školách obecných a měšťanských a záruky spravedlivého rozsudku. Po delší debatě zamítnut byl návrh posl. Seitze, aby z disciplinárního řízení vyloučeny byly věci mimoslužebné a zejména politické; ovšem toho by potřebovali hlavně páni pokrokáři a socialisté ke svým nekalým rejdmům, ale v tom ohledu podléhá každý úředník disciplině, nechtějme se tudíž vyvyšovati nad jiné stavy. Naproti tomu schválen byl 13 hlasy proti 12 dodatečný návrh posl. Pachera, dle něhož mimořádné chování učitelů má býti podrobeno disciplinárnímu řízení jen za výslovného vyloučení vykonávání jich politických práv. (Totiž pro vykonávání svých politických práv nemá býti učitelstvo disciplinárně stíháno.)

Sněm český sejde se v nejbližších dnech a má rozhodnouti konečně o naší úpravě platů. Návrh trojčlenné komise byl v plenu zemského výboru přijat a sice provisorní učitelé (se zkouškou dospělosti) 900 K, zatímní učitelé (se zkouškou zpřiso-

bilosti) 1200 K a definitivní učitelé 1600 K; osobního definitivu má osoba učitelská již po 8. roce služebním dosáhnouti. Ostatní podrobnosti zvíme při sněmovním jednání. České učitelské sdružení bude po čas zasedání zemského sněmu vydávat denník, aby lépe mohlo působiti na jednání o úpravě. Ovšem dychtiví jsme na způsob úhrady, neboť zemský maršálek a referent dr. Urban s návrhem komitétu v tom směru nesouhlasili.

Poslední statistika osob učitel- ských v Čechách:

	českých:	němec.:
učitelů s vysv. způsobilostí	8292	5478
učitelé	1343	762
učitelů dospělosti	558	487
učitelé	255	166
učitelů nezkoušených	39	10
učitelé	71	8
učitelů a učitelé výpomoc.	110	18

Působí tudíž v Čechách 17.470 učitelských osob, z nichž jest 10.559 českých a 6.911 německých. Ve 13 českých ústavech učitelských jest 1258 kandidátů a 614 kandidátek, v 11 německých ústavech 1055 kandidátů a 459 kandidátek.

Katoličtí učitelové z Rakous konali o svatých svatodušních ve dnech 26., 27. a 28. května slavnostní sjezd ve Vídni. Zahajovací řeč měl učitel měšťanské školy Moser, který uvítal hosty z Dol. a Horních Rakous, Tyrolska, Solnohadska, Vorarlberku, Štýrska, Krajiny, Čech, Moravy a Přimoří; jmenovitě vytknul přítomnost hostů slovanských. — Dr. Horných ze Sv. Hypolita líčil všestranně dnešní trudné poměry a podotkl, že k dobrému tonu dnešní společnosti lidské náleží ze všech sil tupiti církev a v rozvrat vésti říši. Ti, kteří křičí »Los von Rom« přišli o 400 let pozdě se svým heslem, kdežto ti, jež křičí »Los von Gott« hned v ráji měli svého předchůdce. Mezi pozdravy delegátů různých zemí sluší zaznamenati pozdrav od slovanského katolického učitelstva, jež pronesl říd. učitel a předseda katol. učitelstva na Moravě p. Kadlčák. — Druhý den mluvil dr. Triller, vikář z Eichstádtu o vlivu školy na mravnost Dovožoval, že nikdo ať přítel či nepřítel, nemůže katolické církvi upřiti, že ona byla velikou učitelkou národů. Zavedení náboženské školy nežadáme jen proto, že ona jest věcí potřebnou a nutnou, nýbrž hlavně proto, že na ni církev katolická jako na svou dceru má právo. Jako čtyři stěžejní body programové náboženské školy katol. naznačil řečník tyto: 1. ve školách těchto

mají býti pouze katolické dívky; 2. učitelé na těchto školách vyučující mají vychováni býti na katolických ústavech učitelských; 3. při obsazování míst učitelských budíž také hlas církevních školských orgánů přiveden k platnosti; 4. vyučování náboženství budíž rozšířeno. Když řečník ve své přednášce citoval také projev J. C. V. arcivévodý Františka Ferdinanda, tu sálem zaburácel neutuchající potlesk. Ku konci projev il přání, aby učitelstvu bylo zlepšeno jeho postavení, by se pak bezstarostně svému povolání věnovati mohlo. Světící biskup dr. Marschall pozdravil sjezd jménem kardinála Gruschy, načež promluvil zemský vorarlberský hejtman, hrabě Rhomberg, známý již svou říznou řečí z panské sněmovny, který po zásluze odsoudil socialistické a prusácké proudy v učitelstvu a vyslovil přání, aby školství cestou zemských sněmů bylo upraveno. Po odeslání pozdravných telegramů sv. Otci, císaři a arcivévodovi Františkovi Ferdinandovi byl sjezd ukončen.

Sjezd zemských spolku učitelů německých v Čechách konán byl taktéž o svatých svatodušních a sice v Lipě; epiteton »Česká« páni z německého tábora vynechávají, neboť doufají že bude se brzo psáti »Pruská Lípa«. Ovšem uvítání bylo velkolepé, salamandr se silně »třel«, a řeči bylo namluveno jen dost. Přednášeno bylo »o autoritě«, o úpravě platů, do kteréž řeči zasáhlo všech sedm přítomných poslanců, zvláště dr. Eppinger, kteří prý učitelstvu na cestu k domovu dodali blahé a jisté naděje, že záležitost tato v době nejbližší ne snad sice k úplné spokojenosti nicméně poměrně dosti příznivě vyřízena býti musí. Po této velké schůzi následovala menší, kde přednášeno bylo »o povznesení a přetvoření školy měšťanské« — toť se rozumí, že asi na realné gymnasium. Taktéž prodělaná byla změna řádu disciplinárního, podle kterého by asi páni zcela svobodně mohli bojovati proti církvi, a dynastii a pracovati zcela otevřeně pro »velké Německo«. Konečně konaly rozličné odборы své schůze. Vše bylo zakončeno »národním« komosem, při kterém hlavně účinkovali »německy smýšlející učitelové z Vídně,« jako by ve Vídni byli také učitelové, kteří jinak smýšlí. Ovšem zde pod německým smýšlením ukrývá se smýšlení prusácké s heslem: Los von Rom!

Výlety školních dítek po Labi. Ředitelství sasko-české paroplavební společnosti oznámilo, že podnikají-li školní dítky celé třídy výlet po Labi, děti pod 14 roků

požívají při dětských listkách ještě značné slevy, žákům pak středních škol starším jak 14 roků poskytuje se sleva 20⁰/₀. O listky možno žádati u staniční správy v Litoměřicích. Ovšem tohoto dobrodini mohou hlavně používatí německé školy, avšak i české dívky mohly by poznati krásné partie od Litoměřic až do Drážďan, zvláště když dráhy udělují opět pro podobné výlety slevu 50⁰/₀.

Pretvoření učitelských ústavů v Prusku. V pruském ministerstvu vyučování konají se v době právě přítomné obšírlé porady o reformě paedagogií. Tě pruských odborníků školských mimo jiné povolání byli do poradního sboru: provincální rada školní Bethe ze Štětína, školní rada Polak a rector, Rissman z Berlína. První sezení bylo zahájeno a řízeno ministrem vyučování dne 20. května. Jiné podrobnosti dosud známy nejsou. Můžeme tudíž kojiti se blahou nadějí, že i nás potom dojde na důkladnou reformu ústavů učitelských, abychom se konečně dočkali řádných, v každém ohledu nestálených sil vychovatelských.

Některá data ze statistiky naší poštovní spořitelny. Koncem r. 1900 bylo u pošt. spořitelny zapsáno 1,484.607 vkladatelů, jejichž pohledávka obnášela 140·8 milionů korun. Z těchto vkladatelů připadá na Čechy 344.528 osob, na Moravu 152.370 a na Slezsko 42.523 vkladatelé. Školních dítek se vkladními knížkami bylo zaneseno 91.717, což je proti Belgii počet nepatrný, neboť tam je zaneseno přes 300.000 školních dítek.

Nejmenší a největší kniha na světě. Nejmenší knihou jest anthologie anglických básníků, ozdobená rytinami. Velikost této knižky obnáší $\frac{1}{5}$ palce dámské ruky. Tato palečková knižka byla majetkem královny Viktorie anglické. — Největší knihou na světě je sbírka námořních zákonů v Amsterodamě; výška její převyšuje výšku člověka normalního.

O moderní výchově dívců přišla do oběhu pěkná anekdota. Jeden francouzský inspektor uvádí prý ve své úřední zprávě vrchní školní radě podané následující příhodu. Ve vyšší dívčí škole velkého města tázal se žákyně, kterou výživnou látku vejce obsahuje: »Látky dusičnaté«, zněla správná odpověď. Když pak dotazoval se po barvě různé drůbeže i příbuzného ptactva divokého, dostalo se mu pokaždé správné odpovědi. Když se však konečně tázal: Jak dlouho musí se vařiti vejce na hniličko? Tázaná žákyně se zarděla, zamlčela, a teprve po

chvilí ze sebe vyrazila: »Půl hodiny«. Jiná žákyně označila jako dobu potřebnou k tomu výkonu $\frac{3}{4}$ hod., třetí celou hodinu, a konečně jedna rozhodla, že na hniličko (polotvrdé) vejce se nevaří. — Tím ovšem má býti řečeno, že dívky v theorii vysoko se nesou, ale pro praktický život pranic sobě nepřinášejí z takových vyšších moderních ústavů. Ovšem přihodilo se i u nás v Čechách, že mladá panička z jisté vyšší dívčí školy měla mužičkovi uvařiti vajíčko na měkko — a ono se vaří půl hodiny, vaří se $\frac{3}{4}$ hodiny, mužiček stává se netrpělivým, ale ubohá panička píchá každou chvíli do milého vajíčka, toto však nikterak nechce změknouti, pokaždé se vidlička smekne. Ovšem ve vyšší dívčí škole velkoměstské zdálo by se snad směšným, kdyby někdo žádal, aby se také přednášelo z Retigovy české kuchařky, nicméně mají matinky i v lepších rodinách toho dbáti, aby dcerušky nedomnívaly se, že housky kulaté rostou na stromech.

Opět visitační obrázek Šk. O. našli jsme ve feuilletonu, ale tak nemotorný, že musel býti fotografován přímo v Hloupětíně. Prosím, poslyšte: K visitační hostině, které Šk. O. tak v žaludku leží, také byl pozván jistý rolník, člen výboru či dokonce představenstva. Týž pozvání přijal, dobře jedl a pil, pak konečně ve společnosti vikáře i ostatního kněžstva vypravoval následující anekdotu. Sedlák jeden zkoumal Pána Boha. Jedno pole pohnojil a ke druhému nepohnojnému se chodil modlit. Chtěl vědět, kde více vyroste. — Když až sem došel ve svém vypravování, p. vikář řeč honem jinam obracel, ale nadarmo, bodrý venkovan skončil nedaje se nikterak rušiti: A přece na tom pohnojeném poli mnohem více vyrostlo! Slyšel a četl někdo větší nesmysl v některém vážném listě. Starosta nebo radní pozvaný na faru k »hostině« přijme pozvání a nalézaje se ve společnosti kněžstva, bude vypravovati takovouto nesmyslnou anekdotu. Tvrdíme, že nestává ani jediného rolníka, který by měl takový pojem o modlitbě, jaký je tu uveden, takové znalosti o modlitbě a náboženství katolickém vůbec mají jenom páni dopisovatelé Šk. O. a ti páni čtenáři, kteří se domnívají, že čtou evangelium pokroku, osvěty a svobody, vůbec něco »moderního« non plus ultra. Každé malé dítě zná důkladně vše o modlitbě a účincích téže, jen p. dopisovatel, vlastně jeho sedlák by chtěl, aby Pán Bůh pro nic a za nic konal zázraky. Kdyby

modlitba vždy měla kýžený účinek, tu by p. Hofrychtr celý měsíc ležel na kolenou, před redakční či administrací pokladnou, aby vždy na čtvrtého byla nabita. Ale dosud platí staročekké: Člověče přičiň se, a Pán Bůh ti požehná — dosud je v čítance článek: Nikdo bez práce nejídá koláče — a k rolnické řádné práci polní náleží i hnojení. Tomu pantátovi my bychom byli poradili, aby místo v tomto případě nemístně konané modlitby, na pole vyvezl veškerá čísla Šk. O., jež p. dopisovatel na skladě chová; to by snad bylo pomohlo. — Také jsme se srdečně zasmáli, když opět jiný dopisovatel líče nějakou důležitou příhodu a na konec zvolá: Quod licet Jovis non licet bovis. Ovšem neumí každý latinsky a nebylo všem popřáno čísti Horatia nebo Quidia v originále, nicméně mou zásadou je: co určitě nevím, toho nikdy nenapíši abych se nestal směšným. Znal jsem jednoho souseda, který zase říkával: Uděláme to tak a tak — a bude povčaktu — místo post factum!

Úkol paedagogických listův. — H. Scherer, školní dozorce ve Vormsu a redaktor listu paedagogického vytýká následujícími slovy úkol přidělený listům paedagogickým: »Paedagogické časopisectvo má býti svědomím a výrazem stavu učitelského, opravdovým nabadatelem k neunavné činnosti, k neúmorné práci o svém dalším sebevzdělání a o vybudování paedagogiky v theorii i praxi, hlasatelem v boji o svobodnou paedagogiku a svobodnou školu; nesmí sil svých promarňovati v planých slovních pŕtčkách, v malicherných šrŕtkách mezi rozličnými proudy v stavu učitelském nebo dokonce mezi jednotlivými vůdci jeho, nýbrž musí míti vždy na zřeteli veliký cíl věci, v jejichžto službách se nalézá.« Souhlasíme ve všem — i co svobodné školy se týká, ovšem školy opravdu svobodné, nikoli snad »nevázané«, která by se octla ve sledu tisícerych různých a nesmyslných »směrů« kdyby každý poctivě pracoval dle svých názorů a popřál druhému klidu a pokoje taktéž v jeho práci, tož bychom nebyli nuceni odrážeti všeliké ty »plácačky« naouchy a brzy bychom uviděli, komu Bůh práci jeho žehná.

Dvouletá dívčí obchodní škola při ústavě hraběte Pöttinga v Olomouci vyšle letos poprvé své absolventky do světa. Větším firmám a závodům, bankám, záložnám, podnikům dopravním a obstaravatelským i jednotlivcům naskytuje se tím vhodná příležitost získati, skromně pracovitě dívky, obeznalé v obou zemských jazycích,

ve všech druzích účetnictví, obchodní korespondence těšnopisu, psaní na stroji a p. Případně nabídky a dotazy ochotně zodpoví ředitelství ústavu Pöttingova v Olomouci.

Počet středních škol českých jeví se letošním školním rokem následovně: v Čechách 33 gymnasia s 9194 žáky, 18 realek se 7093 žáky; na Moravě: 14 gymnasií se 4619 žáky a 11 realek se 2752 žáky; ve Slezsku máme 1 gymnasium se 271 žákem.

Pomocné školy pro slabomyslné v Německu počínají se vždy víc a více šířiti. V Augsburgu byl v měsíci dubnu konán sjezd učitelstva na těchto školách pro slabomyslné působícího, s nímž byla též spojena výstava učebných pomůcek. Na doklad, jak četné jsou pomocné školy v Německu rozšířeny, stačí uvést, že loni byly v Hamburku 23 takové školy, z nichž 12 bylo pro chlapce, 10 pro dívky a 1 smíšená. Školy ty navštěvovalo 247 žáků a 203 žákyně, vyučovalo pak v nich 12 učitelů a 13 učitelek. Z chovanců 15 jich mohlo po roce vstoupiti zase do obecné školy a 43 chovanci byli propuštěni ze školy. U. B.

O české škole ve Vídni a německých obecných i měšťanských školách v Praze napsala »Č. Pol.« pěkný článek, z něhož vyjímáme následující zajímavou stať. Praha má s připojenou k ní Libní úhrnem 215.711 obyvatelů, z nichž beze všeho nátlaku a zcela dobrovolně přihlásilo se při posledním sčítání lidu 194.613 osob k obcovacímu jazyku českému a 18.261 k obcovacímu jazyku německému. Tvoří tedy Němci s německými židy jen 8.47% všeho obyvatelstva v Praze. Ve Vídni při posledním sčítání lidu přes zuřivý terrorismus radnice, časopisu, agitatorů a sčítacích komisarův nezapřeli 102.974 Češi jazyk svůj, ač kdyby se sčítání vedlo s náležitou objektivností, počet Čechů ve Vídni byl by zajisté dosáhl půl milionu. Poněvadž Němců bylo ve Vídni napočteno 1,385.955, tvoří tedy zvláštní náhodou ti Čechové ve Vídni, kteří se nátlaku německého terroru nezalekli, také osm procent obyvatelstva jako Němci v Praze. A teď se podívejme, jaké paláce školní Němci v Praze mají, co se peněz vydává ročně na jejich kulturní potřeby, a jak se ve všem těší rovnému právu, kdežto Čechům ve Vídni se nedopřeje ani — práva veřejnosti pro jejich jedinou soukromou školu Komenského, kterou si musí sbírkami vydržovati.« Tolik »Č. Pol.« My

k tomu dodáváme, že tyto poměry divně ilustrují tu svobodu a osvětu a pokrok, kterým se naše doba tak okázale chvástá naopak toto záští národnostní a to znásilňování jedněch druhými je výsledkem právě tak zvaného lžiliberalismu; to je čistý tatík!

K obsazování učitelských míst na Moravě. Ku přítomnému zasedání sněmu moravského připravena jest i osnova zákona o obsazování míst učitelských na Moravě. Právo praesentační má vykonávati zemská školní rada, majíc při tom zřetel k letům služebním a kvalifikaci. Bude-li zákon tento přijat, přestalo by ohraničení zákona čínskou zdí, a mladší učitelé postupovali by na místa učitelská dle státu konkretalního, jaký zaveden jest v každé kategorii úřednické. Také postup na školách měšťanských má býti tímto způsobem upraven.

Učitelstvo škol měšťanských organizuje se samostatně. Není tomu dávno, co konali krajinskou valnou hromadu učitelové škol měšťanských v Pardubicích — a hle, dne 27. května konána byla ustavující valná hromada krajinského spolku učitelů měšťanských škol v Plzni za účasti 44 učitelů měšťanských. Nezáteží nám na tom, kdo zvolen byl do předsednictva a kdo do výboru, rovněž neuvedeme, kdo z poslanců pozvaných byl přítomen a kteří se omluvili (skoro všichni), rovněž nezmíníme se o obsahu dvou přednášek, uvedeme pouze obsah resoluce, která každému jasně dokáže, že učitelstvo škol měšťanských úplně se hledí emancipovati od učitelstva ostatního. V německém svazu učitelském tvoří oni pouze jakousi družinu, jež o svých vnitřních záležitostech jedná ve zvláštní sekci, ale u nás

má dojiti k úplné roztržce. O té neblahé nesvornosti slovanské! Resoluce přijatá zní následovně: Učitelé měšťanských škol na valné hromadě dne 27. května 1901 shromáždění snášíme se o této resoluci: 1. Uznáváme opět jedině Jednotu učitelů měšťanských škol za zastupkyni učitelů i škol měšťanských. 2. Z té příčiny vybízíme své kollegy na Plzeňsku, aby se svazku Ústřed. spolku vystoupili. 3. Žádáme Ústřední spolek, aby péče o školy měšťanské zanechal Jednotě učitelů měšťanských škol. 4. Vybízíme členy výboru Ústřed. spolku, kteří jsou učitelé škol. měšťanských ve výboru setrvají, aby sebe za zástupce učitelů měšťanských škol nevydávali, ježto byli zvoleni učitelstvem škol obecných. 5. Chceme svorné spolužití s kollegy škol obecných a přejeme si, aby Ústř. spolek i Jednota na sobě nejsouce nikterak závislími, společně postupovali k uskutečnění všech cílů našich. 6. Ve příčině hmotných požadavků očekáváme, povolání činitelé tyto v nejbližší době zlepši, šetříce zásady, že učitelstvu škol měšťan. náleží vyšší plat, vyšší kvinkvenálky, funkční a aktivní přídavky než učitelstvu obecných škol. 7. V příčině zlepšení škol měšťanských žádáme, aby počet žáků na třídu na 40 byl zmenšen a počet hodin pro učitele na 22 stanoven, aby zřízena byla IV. třída při školách měšťanských, aby vydán byl organizační statut však školou netisící, a aby se učitelům měšť. škol. dostalo řádného vyššího vzdělání. 8. Vyslovujeme přání, aby ředitelem na měšťanské škole státi se mohl jen učitel na téže škole delší dobu působivší, který potřeby těch škol zná. — Největší radost z této valné hromady a z uvedené resoluce měl Školský Obzor.



I ty, Brute!

Jak často stěžují si liberální a pokrokové časopisy do slečen učitelek, že jsou klerikálními zpátečnicemi, které se modlí a zpovídají i rozličné černé sbírky konají a tím způsobem jen rozvoj toho tak nenáviděného klerikalismu pracují. Inu ovšem, známe tu družinu věrnou, oddanou svaté věci Kristově, která nám výslovně a veřejně ke Kristovu učení se přiznávajícím učitelům věrně po boku stojí a žádných nadávek, pomluv a výhružek těch jistých patentovaných osvěťářů se nebojí, ale jsou mezi učitelkami i takové, jež jako druhdy Amazonky jezdí na liberálním komoni a lámou kopí pro »nejmodernější« školu a povznášejí zraky k novodobému jasnému meteoru osvěty a pokroku, který jako mocné

palladium jediné lidstvo oblaží a spasí. Svědčí o tom duchu článek uveřejněný v 7. čísle časopisu učitelek, kterýž tuto podáváme, abychom poznali, k jakému cíli naše Školské Vlasty shromážděné kol své redaktorské Libuše, harcuje: »Otázka školská snad nikdy u nás nehýbala tak veřejností, jako právě nyní. Ona stala se náladou davu, charakteristickým znakem přítomnosti; vyplňuje mysl každého uvažujícího, soudícího a usuzujícího; k úvahám mocným vlivem nutnosti strhuje i klidné jindy pozorovatele i lidí indiferentní. V proud denní diskuse uvedlo celou věc samo učitelstvo. Volným pohybem ruky zarachotilo řetězem, kterým svoboda celého stavu spjata je, a ten zvuk zalehl ve sluch přátel i nepřátel, intelligence i dělnictva, pánů i otroků, tu strachem, bázni a odporem, onde soucitem a lítostí duši jich naplniv. Nebylo jiného potřeba. Ohlasem zvuku toho bylo heslo Učitelstvo z těsných pout, pod nimiž zmirá, vyprostit — anebo je více jen ještě sevřítí, bezmocným učiniti. Heslo první volá lid — druhým ozývá se panstvo. Zástupci lidu v parlamentě podávají pilné návrhy na odstranění okovů a náhubků, nedůstojných učitele jako svéprávného občana, — a současně v panské sněmovně ústy zemského hejtmana vorarlberského Rhomberga pronáší se těžké obvinění školy moderní a hříšného učitelstva. Co z toho strážlivý pozorovatel nad slunce jasně vidí, je Uznává se důležitost školy obecné pro národ i stát, pro kulturu všech příslušníků jeho a veřejný společenský život vůbec. Lidem význam tento dlouho byl podceňován, dlouho neznám. Dnes kqst je vržena — a dva nepřátelské tábory o ni se rvou. Pokrok — a reakce! A je to kost, která věru za potyčku stojí. Proto shledávány .zbraně ze všech koutů, nové i zrezavělé, a palba smělých, utrhačných slov dobře je mířena tam s hůry na základy i štít beztoho dosti chatrné, proti vůli naší zanedbané školy moderní. Pokrokovci žádají budovu novou, neb aspoň radikálně opravenou, odpovídající požadavkům doby a vyspělosti lidu, která účelu svému v národě plně by vyhovovala, — reakcionářům i tato zbědačelá chaloupka příliš je luxusní a postačí prý jim i pastouška. Výtky, které činěny byly škole současné a učitelstvu členem panské sněmovny hejtmanem Rhombergem, nejsou zrovna dnešní. Každý zpátečník utíká se k nim vždy z nedostatku opravdových důvodů, chtěje stůj co stůj obviňovati třeba jen nejapnými domněnkami, jimž sám v nitru svém nevěří. Jenže na místech rozhodných k tomu málo mívá smělosti. Nemůžeme přece věřiti, že hejtman Rhomberg, muž vzdělaný a zkušený, v duši cítil to, co ústa mluvila a pramen, slovo pro nás nejvyšší urážlivých přýštil ze zdroje čistého přesvědčení, když pravil mezi jinými »Ve mnohých našich zemích a tu zvláště ve střediskách velkoměstských mnoho je pohoršlivého. Zákon svěřuje dítky i notorickým rouhačům-učitelům a následkem toho přibývá zločinnosti a sebevražd mládeže. Nedostatek zbožnosti a skutkového křesťanství, odpor proti autoritě to je ovoce mnohonásobné pochybené výchovy ve školách. A výsledkem této výchovy jest i onen přepjatý radikalismus a nesnášlivý nacionalismus, následkem jehož přibývá i surovosti, ba dokonce i snahy, znásilněním cíle svého dosáhnouti. V dorůstajících generacích usadila se nevěra, domyšlivá předpojatost a sebezpřečehování a choutka zničití jinak smýšlejícího protivníka. A proto naše krásná vlast jeví nám divadlo nejrozhořčenějšího zápasu. Shledáme-li však, že i při těchto smutných zjevech poměry v našich školách se nemění, tu zdá se mi býti nejvyš na čase, aby se konečně přistoupilo k reformě výchovy Ano, i my se té reformy dožadujeme. Ale jiné, než kterou měl na mysli předpojatý tento řečník, který v prudkých

útočích a troufalém obviňování z ateismu a anarchismu snažil se všechny vady a nectnosti společnosti nyníšší svrhnutí na školu (s žertovým epithetonem moderní), jež chudinka krčí se pod tíhou paragrafů, nařízení a výnosů, že sotva dýchat může. Ne, to nemohlo býti myšleno vážně, mluveno z přesvědčení: to bola jen hrst bláta, bez rozmyslu z kalu vylovená a hosená na ty věčně nenáviděné k poskvrnění jich a potupě. Škola má býti tomuto zkaceřovanému učitelstvu vyrvána. Ono je těžce obviněno, že k zdárnému splnění úkolů svých schopno není. I my to uznáváme. Práci svou bez sebechvály s malým vnitřním uspokojením pozorujeme. Nepůsobíme dostatečně — národ má právo od školy své žádati neskonale více. A on také žádá. Slyšíme hlas jeho i pokročilé společnosti lidské — chceme se jím řídit, — nesmíme. Nedostačujeme dnes potřebám obecným ani s polovice, protože práce a snaha, vůle a možnost jsou pojmy zcela různé. Souhlasíme: Škola moderní musí býti mocí nyníššímu učitelstvu, které nestačí úkol svůj vykonat, vyrvána, aby vskutku byla moderní — a musí dána býti v ruce učitelstva svobodného, pokrokového, volného, nad nímž nebudou se při každém slově a kroku vznášet dutky, spletené z těch známých pramenů z Čechových »Písní otroka.« Tak musí se přistoupit k reformě výchovy. Ne jen zvonit hlučnou frází: »Osvětou k svobodě,« ale skutkem provádět heslo »Svobodou k osvětě!« Jak se tu staví proti sobě lid (rozumí se samo sebou, že je to tak zvaná »plebs«) a páni! Jaká to pěkná logika vyznívá z té částky o hr. Rhombergovi (pán!) Jak pěkně se čte, že užívá týchž důvodů, jakých každý zpátečník již užíval, a jak slušně obviňuje se »pán«, že nevěří sám tomu, co »škole moderní« vytýká. Proč by tomu nevěřil, když uvádí fakta; již dříve jsme podotkli, že Rhomberg, pán, neobvinil nikterak celé učitelstvo, nýbrž jen ty členy, kteří jsou zapřisáhlými socialisty — nevěrci. A tu zajisté bude o nyníšší po svobodě tak dychtící době dovoleno, a svolí snad k tomu i slečny redaktorky časopisu učitelek vystrkující devisu Svobodou k osvětě! aby věrný katolík mohl promluvit od srdce, jako redakce řečená si promluvila od plíc. Zvláštním to je skutečně, že když o věci nějaké mínění své pronese katolík, je to mínění zpátečnické a neupřímné — jakmile však někde zavlaže svobodomyšlnou-osvětovou zástěrku, je to pravdivé a řízné. Mně se tak všechno zdá, že slečně pisatelce něžnou hlávkou chřestí písně otroka svými pouty, a že ráda, ach tak ráda by hrála úlohu Zajmy!

—ty.

Audience učitelské deputace u J. V. císaře a krále.

Za slavnostního pobytu našeho nejmilostivějšího Císaře a krále v Praze byly dne 13. června udílány audience. Ke slyšení přihlásila se i deputace sestávající ze zástupců českého i německého učitelstva; za české učitelstvo dostavili se pp. Rašín, Tuček, Zvoníček, Vlach; učitelstvo německé zastupovali Rudolf, Pohl a Mautner. Deputace odevzdal J. V. holdovací adresu a řečníci hlavní důraz položili na pevnou shodu učitelstva obou národností v otázkách školských. Císař přijal laskavě podanou adresu, projevil potěšení nad blahodárnou shodou, promluvil se všemi členy deputace jich mateřským jazykem, promluvil i o úpravě platů a projevil přání, aby tato palčivá otázka rychle a příznivě byla vyřízena. — Druhého dne odebrala se deputace k ministru vyučování Hartlovi vedena vicepresidentem c. k. zemské školní rady, p. dvorním radou Zabuschem. Rovněž přijetí u p. ministra dra. Hartla bylo velmi srdečné, promluvil nadšeně o vznešeném úkolu učitelském a ujistil, že zajisté v brzku i hmotné postavení bude upraveno. Česká deputace odebrala se po té ještě k ministru krajanu dru. Rezkovi, kde se jí dostalo nejsrdečnějšího přijetí i ujištění vřelou přízni.

Mravouka v obecné škole francouzské.

Úvaha K. SKULTÉTYHO.

Nuže, před zrakoma mýma plane spása světa, z níž kyne blaho všemu lidu obecnému. Držím totiž v hrsti 33. číslo »Českého Učitele« a čtu: Mravouka ve škole obecné — výtah z oběžníku Julia Ferryho učitelstvu francouzskému ze dne 17 listopadu 1883, vztahujícího se na vyučování mravouce ve škole obecné. — Tak podle datum zdá se mi celá věc trochu starou, i byl jsem tudíž naplněn podivem, proč »Český Učitel« s oběžníkem uvedeným na světlo vyšel teprve dne 24. dubna 1901, tedy skoro po 20 letech. Ale on čtverák čekal, až jaké ovoce ten mravokárný oběžník ve Francii ponese, aby pak mohl jeho blahodárné působení přenést i do naší milé vlasti mezi náš lid, neboť my s Francií silně sympathisujeme, nicméně páni na Sequaně i na dále nás nazývají cikány. Víme sice, že »Český Učitel« koná teprve po čtvrté svou roční pouť, nicméně těch pánů česko-učitelského zrna bylo hojně i před 20 lety. Než, co se vleče, neuteče. Teď to má české učitelstvo černé na bílém a ví konečně, jak dítkám českým, odkojeným křesťanskými matkami, na obecných školách vydržovaných penězi katolických rodičů, má se morálka vštěpovati, aby i u nás mravnost vyšínula se na týž stupeň, jako je ve freimaurské Francii. Již nejednou jsme pokoužali na děsné poměry, jež ve Francii zavládly od té doby, kdy čirá nevěra a »občanská« morálka vnikly mezi lid, dnes k tomu podotýkáme, že dle statistických výkazů na školách státních ve Francii jsou poměry tak bídné, že na ně z mladistvých zločinců připadá 90 proc., kdežto na ostatní soukromé, nejvíce katolické školy, připadá týchž případů jen 10 proc.

Než nyní přihlédněme blíže k ministerskému oběžníku. Dle téhož ve smyslu platného zákona školního náleží vyučování náboženské rodičům a kostelu, vyučování mravní škole. Z toho poznáváme, že bývalý pan ministr rozlišuje náboženství a mravnost, že u něho mravnost a nauka o Bohu nikterak nesouvisí, poněvadž náboženství ze školy vylučuje. Rovněž dle toho sobě nepřaje, aby rodina a škola u výchově šly ruku v ruce, ano staví školu proti rodině, neboť jestli ve škole se nesmí o náboženství mluvit i v rodině ano, nastává tu různost u výchově, divná to paedagogická znalost.

Dále pan ministr nechce z učitelů míti apoštoly nového »evangelia«, nechce, aby byli filosofové nebo náboženskými »kazateli«, nýbrž vědomostí školní mají prozřáteny býti principy, čili zásadami morálními ovšem bez podkladu náboženského; má to býti »morálka, kterou jsme přijali od svých otců a kterou ctíme všichni ve stycích životních.« Tak tedy morálka přijatá od otců má býti základem mravouky školní. A prosím, od koho přijali otcové mravnostní zásady; inu opět od otců a ti zase od otců, a jest-li jsou to vždy otcové katolíci, tož všichni ssáli morálku svou z náboženství a je směšno tudíž v nynější škole náboženství z vyučování vylučovati a »přednáseti« morálku na Bohu nezávislou.

Dále napomíná učitele, aby sebe považoval jako zástupce otce, aby tudíž k dítku mluvil tak, jak by si přál, aby mluveno bylo ku vlastním jeho dětem, má mluvit důrazně a vážně, jedná-li se o pravdu nepopíratelnou, zdržlivě, jakmile odvažuje se dotýkati citu náboženského, jehož prý učitel není soudcem. Slova tato velmi krásně se vyjímají na papíře — ale ve skutečnosti jsou úplně bezcennými, bezvýznamnými. Co je nepopíratelnou pravdou u učitele, jenž je

na př. socialistou, již ze dvou učitelů každý si bude jinak vykládati ten »zdržlivý způsob«, neboť pak vše bude záviseti na subjektivním náhledu toho kterého pána, je to totiž tak zvaná a všude teď vymáhaná svoboda ve vyučování. Ovšem podotýká pan ministr k tomu všemu, že v okamžiku, kdy zamýšlí učitel vštípiť svým žákům jakýkoli mravní příkaz nebo pravidlo, má se tázati sama sebe, je-li mu znám jediný počestný člověk, který by tím příkazem mohl býti uražen, má se dále tázati, zda jediný snad jen otec rodiny, jsa vyučování přítomen, mohl by, poctivě smýšleje, odepříti souhlas tomuto mravnímu pravidlu, jež právě chce dětem vštípiť.

Opět pěkná — ale planá řeč Předně kdo ručí za správnou definici »počestného« člověka u moderního bezbožického učitele francouzského, toť věc velice choulostivá, závisící opět od subjektivního názoru; neboť jiné zásady má počestný žid, jiné počestný nevěrec a jiné konečně počestný křesťan. A konečně druhá podmínka, která vylučuje odpor i jediného otce proti mravnímu příkazu, který chce učitel právě dítkám vštípiť. Nejsou-li i rodiče přísně katoličtí ve mnohých případech nuceni — a nebudou-li nyní všude nuceni — posílati do laické bezbožické tak zvané »moderní« školy své dítky; může-li tudíž učitel jen okamžik pochybovati, že by každý takový poctivý otec proti příkazu freimaurské morálky hlasitě protestoval a že by žádal, aby mravnostní pravidlo ze zcela jiného, pevného základu vytrysklo, než-li z té všední občanské morálky, která je tak pružná a slabá, jako ty gumové balónky, která z lidí činí obílené hroby povrchu mramor a zlato, uvnitř však hniloba červy prolezlá! Vzpomeňme jenom případu panamského a dreyfusovského. Zde nejlépe se osvědčila ta morálka, vštěpovaná pomocí mravních příkazů, proti nimž ani jediný »počestný« člověk nemůže hlasu povznéstí!!! Zde sta poslanců, mužů to na výsost přece »počestných«, upadlo v tenata — zlatého telete!

Dále tvrdí p. ministr, že mravnosti učí se dítě právě tak jako čtení a počítání, totiž praxí, příklady vzatými ze života. Tedy morálku chce míti pan ministr oddělenou jako učební předmět od předmětů ostatních, a jako se učí dítky slabikovati ve slabikáři, tak učí se i v morálce, ovšem jako slabikování není ještě čtením, tak základní pravidla nejsou prý ještě morálkou, pravidla pouze znáti (aha!) není ještě býti proniknutu mravností (aha), k tomu třeba té praxe, těch příkladů. Ale tu se zase p. ministr mýlí — (aliud in theoria — aliud in praxi!): veliký je rozdíl mezi početnými příklady pro život a veliký rozdíl mezi mravnostními příklady pro život ze života! Z jakého pak života mají se čerpati příklady pro mravní vyučování z francouzských encyklopaedistů, či ze socialistického bahna francouzského? A i kdyby našly se příklady jednotlivých občanských vzorů, ty nepůsobí tak trvale, tak do hloubky, jakmile není prve mravně-náboženský podklad, do něhož se vzory zazdí! Vůbec vštěpovati morálku dětem způsobem, jak označuje pan ministr, znamená vychovávatí sobce beze vší ryzosti mravnostní. Utvrdím-li dítko v tom, aby jednalo pouze proto, jako jednal Franklin aneb jiný vynikající muž, by jednou také vyniklo, stalo se slaveným, bohatým, toť špatný popud ku mravnosti! K velikášství vedou i cesty, jež náš pojem mravnosti úplně vylučuje. A kdyby sebe skvělejší příklady občanské před oči žáků předváděl, vždy pak pohnutkou té tak zvané občanské ctnosti bude ryzí sobectví a nikoli láska k dobru pro dobro samo, nikoli láska ke ctnosti, ani láska k něčemu vyššímu, zkrátka láska k Bohu, jakožto původci všeho pravého

dobra! Takto založená morálka nevychová nikdy ryzích charakterů, kteří pevně odhodláni by byli pro dobro samo, tedy z lásky k dobru šlechetně jednat, život mravně zaříditi na venek i uvnitř.

O takovém národu, jehož školství proniknuto je morálkou po Ferryovsku vštěpovanou, platí následující výrok S. Smilea: »Bez ryzosti povahy jednotlivců nemůže míti národ pravé síly, souvislosti nebo zdravoty. Může býti bohatý, uhlazený, umění milovný a přece státi na samém kraji záhuby. Žije-li každý jen pro sebe a nemá-li jiného účelu než rozkoš, při níž každá osůbka svým bůžkem jest, takový národ jest odsouzen a záhuba jeho nevyhnutelná. Který národ nemá v účtě vyšších snah a nekoná ctnosti nezaslужuje, aby déle žil. A nadejde-li čas v některé zemi, kdy bohatství tak porušilo, rozkoš tak pokazila, a vášně strannické tak zaslepily lid, že čest, pořádek, poslušnost, ctnost a věrnost stanou se věcmi minulými, tenkrát v té době temné nebude pro ně naděje jiné, leč v obnovení a povznesení povahy jednotlivců; nebo jen tou jedinečně může býti národ zachráněn« (Smiles: karaktér). — A cti, pořádku, poslušnosti, věrnosti a pravé ctnosti naučí nás pouze morálka, založená na Bohu a nikoli na příkladech lidských; tam ta morálka, o níž mluví pan Ferry, vede do Panamy a na Ďáblův ostrov. My čeští učitelé, prodchnuti pravou láskou ke svému národu, budeme vždy jen učiti mravouce, založené na Nejvyšší Lásce a nikdy takové povrchní, nátěrové morálce, neboť tím bychom se stali vrahy vlastního národa. Sv. Václave, patrono země české, nedej zahynouti nám ni budoucím!

Učitelské platy v zemské sněmovně.

Zemský výbor podal sněmovně poslanecké osnovu zákona, kterouž odůvodňuje předmluvou obsahující dějiny úpravy našich platů a obsahlou zprávou na 45 stranách rozdělenou v 9 odstavců, jež projednávají nejdůležitější body předlohy; osnova zákona obsahuje 15 stran.

Zpráva odůvodňuje, proč nový tento zákon bude postupným, jakož i ze které příčiny zrušeny třídy dle osad a zaveden system osobní, konečně vylučuje se zrušení míst podučitelských. Jednotné služné pro učitele I. třídy bylo možno zříditi pouze zavedením II. třídy osob učitelských. Mají tudíž osoby učitelské s vysvědčením dospělosti 900 K, osoby učitelské se zkouškou způsobilosti jakožto učitelé II. třídy 1200 K (nynější definin. podučitelé) a učitelé I. třídy na všech obecných školách 1600 K. V odstavci III. se udává proč zaveden aktivitní přídavek 30—40%, jen v obcích s více jak 10.000 obyvateli; kdyby všem byl býval přiřknut, nemohlo by býti jednotné služné 1600 K — a to je zajisté mnohem rozumnější, neboť aktivitní přídavek nenáleží do výslužného, a budou přídavku užívati jen v těch městech, kde poměry drahotní, aspoň co bytů a výrobků řemeslnických se týče, jscu skutečně vyšší. V odstavci IV. se pojednává o době, od které veškerá zvýšení se počítají — totiž od prvního definitiva; rovněž ponechává se podmínka pro zvýšení »působení dle povinnosti«.

V dalším odstavci promlouvá se o ustanoveních pensijních, v VII. o tom, proč též industrialním učitelkám uděleno jednotné služné: z toho důvodu, že vůbec třídní system je zrušen.

V VIII. odstavci podává se výpočet nutného zvýšení, jež je následovně uvedeno :

1. Zvýšení remunerace pro učitele s vysvědčením dospělosti	100.200 K
2. » základního služného defin. podučitelů (učitelé II. tř.)	874.000
3. služného učitelů I. třídy	5,964.142
4. » a katechetů škol měšťanských	1,019.890
5. pětiletých přídaveků učitelů škol obecných	1,457.800
6. » » měšťanských	345.870
7. Aktivitní přídavky	770.560
8. Pro učitelky industrialní	30.350
9. Zvýšení funkč. přídavku správců jednotřídních škol	42.840

K tomu druží se zvýšení výslužného pro budoucnost, takže veškerý požadavek počátečně jeví se ve výši 11 milionů korun.

Dále pojednává zpráva o všelikém způsobu, jak by možno bylo opatřiti zvýšený náklad; většina zemského výboru usnesla se na tom, aby tento postupný zákon v život vstoupil bez ohledu na to, odkud zaopatřen bude zvýšený náklad, to že bude po schválení zákona slavnou sněmovnou opět úkolem této sněmovny.

Na základě uvedených vývodů navrhuje zemský výbor :

1. Vysoký sněm račič předložený návrh schváliti.

2. Vysoký sněm nechť se usnese na následující, zemským výborem navrhované resoluci : Zemskému výboru se ukládá, aby v nejbližším zasedání sněmovním návrhy předložil, pomoci kterých by mohl se krýti vyšší náklad na úpravu platů učitelských nutný, aniž by třeba bylo dalších zemských výpůjček.

Z formálního ohledu navrhuje se, aby tato osnova přidělena byla komisím školské a rozpočtové.

Návrh zákona :

Zákon ze dne platný pro království České, kterým se zrušují §§ 31, 32, 34, 51, 55, 56, 57, 59, 61, 63, 66, 67, 68, 69 a 70 zákona ze dne 19. prosince 1875 čís. 86 z. z., pak §§ 18, 19, 20, 26, 27, 28, 30, 33, 50, 54, 58, 73, 75, 79 a 80, pak článek II. zákona ze dne 13. května 1894 č. 36, dále § 82 ve znění zákona ze dne 31. března 1895 čís. 40 z. z. a odst. 4. čl. 1. zákona ze dne 8. září 1899 č. 67 z. z. a kterým konečně se mění § 6. zákona ze dne 8. září 1899 č. 60 z. z.

S přivolením sněmu Mého království Českého nařizují takto :

Článek I. Paragrafy 31, 32, 34, 51, 55, 56, 57, 59, 61, 63, 66, 67, 68, 69 a 70, zákona ze dne 19. prosince 1875 č. 86 z. z., pak §§ 18, 19, 20, 26, 27, 28, 30, 33, 50, 54, 58, 73, 75, 79 a 80, pak čl. II. zákona ze dne 13. května 1894 č. 36, dále § 82 ve znění zákona ze dne 31. března 1894 č. 40 z. z. a odst. 4. čl. I. zákona ze dne 8. září 1899 č. 67. se zrušují a mají přístě zníti :

§ 18. Místa podučitelská při obecných školách národních proměňují se v místa učitelská II. třídy a platí pro ně ustanovení zákona ze dne 14. května 1869 č. 62 z. z. v příčině podučitelů.

Místa učitelská zřízená ve smyslu právě dotčeného zákona označují se jako místa učitelská I. třídy.

§ 19. Osoby učitelské s vysvědčením dospělosti ustanoví se jako zatímní učitelé a obdrží roční odměnu 900 K.

§ 20. Základní služné osob učitelských s vysvědčením způsobilosti, nechť jsou ustanoveny zatímně či definitivně, činí pro místa učitelská II. třídy 1200 K, pro místa učitelská I. třídy 1600 K.

Základní služné osob učitelských s vysvědčením způsobilosti pro měšťanské školy opatřených a ustanovených zatímně nebo definitivně při měšť. školách činí 2000 K.

Zvláštní učitelé náboženství, zřízení se stálými platy, nechť jsou zatímní nebo definitivní, obdrží na školách obecných základní služné, stanovené pro místa učitelská I. třídy 1600 K, na školách měšťanských základní služné 2000 K.

Učitelé obecných škol II. třídy mohou po desítileté nepřetržitě bezúhonné služební době od nabytí učitelské způsobilosti k návrhu toho, kdo má právo praesenčení, zemským školním úřadem za souhlasu zemského výboru býti jmenováni učiteli I. třídy s požitky těmto příslušícími.

§ 26. Všem osobám učitelským (zvláštním učitelům náboženství se stálým platem), jež jsou definitivně ustanoveny na obecných školách národních a měšťanských, náleží, působí-li dle povinnosti a nepřetržitě, čítajíc od doby prvního definitivního ustanovení od pěti do pěti let šest zvýšení služného, a to na školách obecných po 200 K a na školách měšťanských po 250 K.

Do služební doby, vpočítatelné za těchto podmínek pro zvýšení služného, lze v případech zvláštního zřetele hodných za souhlasu zemského výboru a v samostatných městských okresech školních za souhlasu obecního zastupitelstva vpočísti dobu, po kterou ten který učitel po nabytí učitelské způsobilosti působil na soukromých školách s právem veřejnosti.

Ustanoví-li se učitel (zvláštní učitel náboženství se stálým platem) obecné školy národní definitivně na škole měšťanské, nabývá za týchž podmínek týchž zvýšení služného, která by mu příslušela, kdyby byl působil na téže škole měšťanské stejně dlouhou dobu jako učitel. Zvýšení služného, kterých nabyl jako učitel na obecné škole národní, počítají se do celkové počtu šesti vůbec možných zvýšení služného.

Definitivně ustanoveným osobám učitelským, které do 5 let po nabytí učitelské způsobilosti nedosáhly definitivního postavení, může zemský školní úřad v případech zvláště pozoruhodných za souhlasu zemského výboru a v samostatných městských okresech školních, mimo to za souhlasu obecního zastupitelstva při prvním zvýšení služného poukázati k výplatě zároveň též druhé zvýšení služného; při tom zůstane nezměněn nárok na následující pětiletá zvýšení s omezením, vytknutým v předešlém odstavci v přičině nejvyššího počtu zvýšení služného, jichž lze dosíci.

Učitelská osoba nepůsobí dle povinnosti ve smyslu prvního odstavce tohoto paragrafu toliko tehdy, jestliže v době, ku které se nepřihlíží při přiznání zvýšení služného, se jí dostalo buď písemní domluvy aneb disciplinárního trestu.

Písemní domluva odkládá zvýšení služného nejvíce na 1 rok, důtka nejvýše na 3 roky a každý jiný disciplinární trest nejvýše na 5 let.

Zadržení některého zvýšení služného, jež se stalo ve smyslu předcházejícího odstavce na celé pětiletí aneb na kratší dobu, nemá žádného vlivu na den nápadu následujících zvýšení služného.

§ 27. Řiditelům škol měšťanských a správcům obecných škol národních náleží funkční přídavek.

Funkční přídavek správců jednotřídních škol obecných a řídících učitelů dvoutřídních škol obecných činí 200 K, třítrídních 250 K, čtyřtrídních 300 K, pěti- a více třídních 400 K.

Celoroční expositury počítají se při vyměřování funkčního přídavku řídících učitelů obecných škol národních jako postupné třídy, třídy pobočné nemají však na toto vyměřování žádného vlivu.

Funkční přídavek řiditelů na školách měšťanských činí 400 K, řiditelů na školách měšťanských, majících 6 definitivních tříd neb spojených s obecnou školou národní méně než pětitřídní 500 K, řiditelů na měšťanských školách majících více než 6 definitivních tříd neb spojených s pětitřídní obecnou školou národní 600 K.

Tyto funkční přídávky vyplácejí se ve stejných lhůtách spolu s ročním služným.

§ 28. Řiditelové škol měšťanských a správcové obecných škol národních mají právo na byt, skládající se aspoň ze dvou pokojů, kuchyně a potřebných vedlejších místností, který jim má býti vykázan pokud možno v samé budově školní.

Není-li možno vykázati jim takový byt, náleží jim příbytečné, jež se vyměřuje stejným způsobem pro řiditele měšťanských škol i pro správce obecných škol národních a to tak, že činí v místních obcích, jež nemají více než 2000 obyvatelů 200 K, v místních obcích, čítajících přes 2000—4000 obyvatelů 300 K, a v místních obcích čítajících přes 4000 do 10.000 obyvatelů 400 K, v Karlíně, Smíchově, Král. Vinohradech, Žižkově, Karlových Varech, Teplicích-Šenavě, Mariánských Lázních a ve Františkových Lázních, jakož i v obcích Košířích, Vršovcích, Pankráci, Nuslích, Fišern (školní okres Karlovy Vary), Podmoklí,

Děčíně, Skvrňanech, pak v místních obcích, čítajících přes 10.000 obyvatelů, činí 600 K a v Praze 800 K.

§ 30. Osobám učitelským s vysvědčením učitelské způsobilosti na obecných školách národních a měšťanských (zvláštním učitelům náboženství se stálým platem) náležejí aktivní přídavky do výslužného nepočítatelné, jež se vyměřují v místních obcích majících více než 10.000 až 30.000 obyvatelů 20⁰/₀, a v Karlině, Smíchově, Král. Vinohradech, Žižkově, Karlových Varech, Teplicích-Šenavě, Mariánských Lázních, a ve Františkových Lázních, jakož i v obcích Košířích, Vršovicích, Pánkráci-Nuslích, Fišern (školní okres Karlovy Vary), Podmoklí, Děčíně, Skvrňanech, pak v místních obcích čítajících přes 30.000 obyvatelů 30⁰/₀, v Praze 40⁰/₀ základního služného; přídavky tyto buďtež ve stejných lhůtách se základním služným vypláceny.

Tyto aktivní požadavky hradí okres školní (§ 15 a 32 zák. ze dne 24. 1873, č. 16 z. z.).

V příčině počtu obyvatelstva, ustanoveného v tomto paragrafu a v § 28 a čl. II. je rozhodný výsledek toho kterého všeobecného sčítání lidu.

§ 31. Osoby učitelské, jež mají nárok na naturální byt, obdrží polovici ustanoveného aktivního přídavku.

§ 32. Zatímním učitelům, kteří nemají vysvědčení učitelské způsobilosti, je třeba povolení okresní školní rady, aby se mohli oženiti.

§ 33. Veškerá ustanovení §§ 18 až 31 platí také v příčině ženských osob učitelských na obecných školách národních a měšťanských, vyjma definitivně ustanovené učitelky ženských ručních prací.

§ 34. Odměny učitelům výpomocným vyměřují se nejméně 70, nejvýše 80⁰/₀ základního služného učitele II. třídy.

Roční služné učitelek ženských ručních prací, definitivně ustanovených při měšťanských aneb při měšťanských a obecných školách národních, 1000 K, při obecných školách národních 900 K.

§ 50. Všechny definitivně ustanovené osoby učitelské, počítajíc v to definitivně ustanovené zvláštní učitele náboženství, jakož i definitivně ustanovené učitelky ženských ručních prací, tyto poslední s omezením, obsaženým v čl. II. zákona ze dne 8. září 1898 č. 67 z. z., mají právo na výslužné.

Osoby učitelské mají býti dány na odpočinek, když pro přílišnou pokročilost věku, pro těžké vady tělesné nebo duševní anebo pro jiné pozoruhodné poměry k vykonávání povinností jim náležejících nejví se býti způsobilými.

Po dokonaném 40., pokud se týče v případě stanoveném v § 58 odstavci 3, po dokonaném 35. roce služebním má každá osoba učitelská právní nárok, aby dána byla na odpočinek.

Osoby učitelské mohou dány býti na odpočinek buď ku své žádosti neb z moci úřední.

§ 51. Vzdá-li se člen učitelstva služby své dobrovolně aneb opustí-li ji o své újmě, pozbude tím práv, aby dán byl na odpočinutí. Za dobrovolně vzdání se služby, považuje se také, když se ženská osoba učitelská provdá anebo když bez svolení okresní školní rady (§ 32) se ožení zatímní učitel, který má toliko vysvědčení dospělosti.

§ 54. Vpočítatelné služné jest to, kterého požívala osoba učitelská v posledním definitivním postavení před tím, než byla dána na odpočinek (§§ 20, 26, 33, 34).

Funkční přídavky pokládají se za části tohoto ročního služného.

§ 55. Vpočítatelná jest doba služební, po kterou člen učitelstva po odbyté zkoušce učitelské způsobilosti působil bez přerušení při některé škole veřejné. Byla-li doba služební přerušena, nemůže se doba služby již vykonané počítati, ač lze-li dokázati, že služba ani vinou ani příčiněním učitelovým nebyla přerušena.

Zvláštním učitelům náboženství definitivně zřízeným počítá se doba služební, kterou strávili v postavení zatímním, pokud-li se doba ta bez přetržení k době služební, kterou strávili v postavení definitivním.

V případech zvláště pozoruhodných může zemským školním úřadem za souhlasu zemského výboru při vyměření výslužného býti vpočtena také doba služební, po kterou ten který učitel působil po nabytí učitelské způsobilosti na soukromých školách s právem veřejnosti, ač-li za tuto dobu byly zapraveny zákonné příspěvky do učitelského penzijního fondu.

Osobám učitelským, které byly definitivně ustanoveny před platností zákona ze dne 21. ledna 1870 čís. 14. z. z., počítá se čas služební od jejich definitivního ustanovení.

§ 56. K zákonnému výslužnému a k zaopatřování pozůstalých svých mají právo i takové osoby učitelské, které vykonavše zkoušku způsobilosti učitelské pro obecné školy, dosazeny byly na veřejnou školu mateřskou, spojenou se školou obecnou nebo na školu, zřízenou pro některou továrnu (§ 10 a 60 ř. z. ze dne 14. května 1869), jestli po čas služby, na ústavech takových vykonané, každoročně do pensijní pokladny odváděly zákonem vyměřené příspěvky dle základního služného učitelů škol obecných I. neb II. třídy.

Vpočítatelné roční služné jest totéž, jako základní služné učitelů škol obecných I. neb II. třídy.

§ 57. Členové stavu učitelského, kteří ještě nedokonalí desítileté vpočítatelné služební doby, obdrží, pakli ze školní služby nevystoupily dobrovolně se jí zřeknuvše nebo byvše cestou disciplinární ze služby propuštěny, jednou pro vždy odbytné, které se vyměří za služební dobu až do pěti let jednorocním, za služební dobu více než pětiletou dvojnásobným vpočítatelným ročním služným. (§ 54.)

§ 58. Učitelé, kteří budou dáni na odpočinek po dokonáném desátém vpočítatelném roce služebním (§ 55, 56), obdrží výslužné, které po dokonáných desíti letech služebních činí 40%, za každý další rok služební 2% posledních důchodů. Po čtyřicetileté vpočítatelné době služební náležejí tudíž plně vpočítatelné důchody jako výslužné.

Zvláštní učitelé náboženství definitivně zřízeni mají po dokonáném 35. roce služebním právní nárok, aby byli dáni na odpočinek.

Výslužné zvláštních učitelů náboženství vyměřuje se tím způsobem, že za prvních deset let ve službě bez přerušení stravených připadá kvota 40% platu ročního, do pense vpočítatelného, který ve službě činné posléz na penězích brali. Každým dalším rokem služebním pak kvota tato vzrůstá o 2⁴/₁₀.

Učitelé, kteří následkem nemoci nebo tělesného úrazu, jimi úmyslně nepřivoděného, stali se k službě nezpůsobilými, obdrží, byť i nedokonalí ještě deset, ale dokonali-li alespoň pět let služebních, takové výslužné, jako by byli skutečně dovršili deset let služebních.

Při počítání služební doby, deset let převyšující, počítají se zlomky jednoho roku za plný rok služební, převyšují-li šest měsíců.

§ 59. Členové učitelstva dávají se na trvalý nebo dočasný odpočinek. Dočasný odpočinek nastati může i když služebního místa není více třeba, a nelze osoby, o níž jde, použiti na jiném místě služebním.

Odpadla-li překážka, pro kterou byl dán člen učitelstva na dočasný odpočinek, má se k nařízení zemské školní rady opět dáti potřebovati ve službě školní nebo se vzdáti svého odpočivného.

§ 61. Vdovy a sirotci zatímních učitelů, kteří nemají vysvědčení způsobilosti učitelské a oženili se, neobdrževše potřebného povolení (§ 32), nemají práva žádati opatřování.

§ 63. Nabyli-li již zemřelý pro sebe nároku na výslužné (§ 58), přísluší vdově pense, která se vyměří 40% posledních vpočítatelných ročních důchodů zemřelého. (§ 57.)

§ 66. Pro manželské nebo následujícím manželstvím legitimované děti člena stavu učitelského přísluší vdově, má-li sama nárok na stálou pensí, bez ohledu na počet žijících dětí, příspěvek na vychování jednou pětinou vdovské pense pro každé nezaopatřené dítě, které se nachází v jejím ošetřování.

Počet příspěvků na vychování nesmí však převyšovati sumu vdovské pense. Stálé normální zaopatřovací požitky vdovy a dětí po učiteli, na odpočinku zemřelém, nesmějí dohromady převyšovati 80% posledních vpočítatelných ročních důchodů zemřelého.

§ 67. Příspěvek na vychování přestane, jakmile dítě dokoná dvacátý rok věku svého nebo dne, kdy se dříve zaopatřilo.

§ 68. Sirotkům, kteří nemají rodičů, nebo sirotkům, kteří jim na roveň jsou postaveni, pokud nejsou zaopatřeni a pokud jim není 20 let, přísluší dohromady v případě § 62 totéž odbytné, které by obdržela vdova, v případě § 63 však konkrétní pense, jejíž úhrn rovná se polovici vdovské pense, které požívala jejich matka, nebo macecha, po případě, která by jí příslušela. Jestliže by však úhrn normálních příspěvků na vychování, který by podle § 66 býval náležel matce, převyšoval pensí sirotčí, poukáže se tato přebývající částka jako přírůstek ku pensí sirotčí podle hlav, a to tím způsobem, že kdykoli některé

dítě pozbude práva k požitku, srazí se suma příspěvku na vychování, která na toto dítě připadá, a to potud, až ona přebývající částka úplně zmizí a zbude toliko úplná pense sirotčí.

Pense sirotčí i s přídavky nikdy nesmí býti větší, nežli pense vdovská podle § 63 příslušící.

§ 72. Nároků těchto jsou jen ony dítky vyloučeny, které pocházejí z manželství uzavřeného v době, kdy učitel byl na odpočinku.

S dětmi z různých manželství naloží se v případech §§ 66. a 68. jakoby by měly společnou matku.

§ 69. Tato konkrétní pense přestane dnem, kterého již žádného nezaopatřeného dítěte po zemřelém ve stáří pod 20 lety nestává.

§ 70. Provdá-li se vdova po člena učitelstva opět, vstoupí na místo jednotlivých přídávků na vychování (§ 66.) pense konkrétní, dětem po zemřelém svědčící (§ 68).

§ 73. Vdova po člena učitelstva, v činné službě neb na odpočinku zemřelém, aneb není-li vdovy, děti jeho, a není-li ani dětí, jeho příbuzní neb seškvakření až do čtvrtého stupně, po případě dědicové, mají právo žádati, aby jim k uhrazení výloh, spojených s nemocí a pohřbem byla vyplacena čtvrtina vpočítatelného ročního služného, jehož zemřelý naposledy požíval.

Totéž platí za stejných podmínek i o příbuzných, seškvakřených a dědicích ženských osob učitelských.

Není-li tu manželských potomků a mohou-li jiné osoby prokázati, že zemřelého před smrtí ošetřovaly, aneb že pohřební útraty ze svého, může zemskou školní radou, souhlasí-li zemský výbor, i těmto osobám pohřebné býti povoleno.

§ 3. a 6. říš. zák. z 21. dubna 1882 č. 123 na pohřebné použití nelze.

§ 75. Všichni členové učitelstva, kteří vykonavše zkoušku způsobilosti učitelské, nabudou definitivního neb zátmpního postavení služebního, jsou povinni, by spláceli do pensijní pokladny v prvním roce 10 procent svého ročního do výslužného vpočítatelného služného, které jim bylo nejprve vykázáno a právě tolik aby také spláceli z každého pozdějšího zvýšení služného nebo z přídavku funkčního; mimo to mají v každém dalším roce odváděti do pokladny 3 procenta svých ročních příjmů do výslužného vpočítatelných.

Členové učitelstva, kteří v době, kdy tento zákon částečně vstoupí v platnost, jsou již definitivně ustanoveni, mají s hora uvedený roční příspěvek zapravovati toliko ve výši 2/10 dotud, pokud nenabudou služného dle této úpravy zvýšeného.

Stane-li se ke službě neschopným aneb zemřeli člen učitelstva, který nejso v definitivním postavení, nemá práva na výslužné (§ 50. odst. 1), aneb na odbytné (§ 57.), vrátí se příspěvky, splacené do pensijní pokladny, jemu neb jeho dědicům.

§ 79. Zákon tento nemá žádnému člena učitelstva býti na újmu, co se týká příjmů jemu nyní platně náležejících aneb co se týká práv k požívání platů výslužných, která získal dle zákona ze dne 21. ledna 1870 č. 14 z. z., aneb dle zákona ze dne 19. prosince 1875 č. 86 z. z. a 13. května 1894 č. 36 z. z.

§ 24. zákona ze dne 19. prosince 1875 č. 86 z. z. bude ve skutek uveden vzhledem ke každému místu učitelskému, až bude o nové obsazení jeho se jednati.

§ 80. Pětiletá zvýšení služného dle dosavadního zákona již nabytá zůstávají, ač-li dle tohoto zákona počet jejich by nebyl větší, v platnosti počtem a pořadím s tou změnou, že požívala-li definitivně ustanovená osoba učitelská (zvláštní učitel náboženství se stálým platem) nižšího zvýšení služného anebo menšího počtu zvýšení služného, mají se tato zvýšení vyměřiti od doby platnosti toho zákona vyšší sumou anebo počtem v tomto zákoně ustanoveným.

Další zvýšení služného budou splatna v době tímto novým zákonem stanovené.

§ 82. Osoby učitelské budou požívati platů v tomto zákoně ustanovených od doby která v příčině té zákonem zvláště je vytčena.

Pokud by však osoba učitelská tím v úhrnném obnosu svého definitivního služného a zvýšení jeho, která jí před platností tohoto zákona náležela, zkrácena byla, musí jí služné a zvýšení služného doplněno býti do výše v § 79. zajištěných příjmů.

Toto doplnění služného bude jí však v případě postoupení do vyššího služného (§§ 20, 26, 27, 33) zmenšováno v tom poměru, jak bude služné zvyšováno, po případě pomíne úplně.

Cl. II. Ustanovení § 6. zákona ze dne 8. září 1899 č. 60 z. z. v příčině měsíčního přídavku, náležejícího za zastupování osobám učitelským, v tomto § uvedeným,

dlužno užívatí s tou změnou, že tento přídavek zastupování na obecných školách národních v místech s obyvateli až do 10.000 činí 30 K a v místech s více než 10.000 obyv., jakož i na škole měšťanské 40 K.

Cl. III. Článek II. zákona ze dne 13. května 1894 č. 36 z. z. se zrušuje.

Cl. IV. Zákon tento nabude platnosti:

a) v příčině odstavce 5., 6. a 7. § 26. prvním dnem měsíce po vyhlášení následujícího:
b) v příčině §§ 18, 19, 20, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 50, 51, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 63, 66, 67, 68, 69, 70, 73, 75, 79, mimo příslušná přechodná ustanovení, jež jsou obsažena v člancích VII. a VIII., pak v příčině čl. II. a III. dnem 1. ledna 1903;
c) v příčině odstavce 1., 2., 3. a 4. § 26. a §§ 27. a 80. dnem 1. ledna 1894.

Cl. V. Pokud jednotlivé paragrafy tohoto zákona nenabudou platnosti, platí v té příčině ustanovení dosavadního zákona.

Cl. VI. Ode dne 1. ledna 1901 až do doby, kdy nabudou platnosti §§ 18., 19., 29., 30., 31. a 33. tohoto zákona, bude osobám učitelským, ustanoveným při obecných školách národních IV. a V. třídy platů dle § 18. zákona ze dne 13. května 1894 č. 36. z. z., vypláceno jako základní služné (§ 19.) 1200 K. a učitelským osobám při měšťanských školách IV. třídy platů jako základní služné (§ 20.) 1600 K; v toto základní služné včítají se dosavad požívané doplňky služného.

Základní služné osob učitelských s vysvědčením učitelské způsobilosti, které jsou ustanoveny jako podučitelé, zvyšuje se pro tuto dobu na 800 K, pokud pro ně není ustanoveno vyšší služné.

Zatímní podučitelé s vysvědčením dospělosti obdrží roční odměnu 900 K.

Cl. VII. Ustanovení tohoto zákona nevztahují se na osoby učitelské, aniž na vdovy a sirotky jejich, již tou dobou zaoptařeni požívají.

S pozůstalými po učitelských osobách, které nyní jsou ve výslužbě, bude naloženo dle zákona tohoto, když tyto osoby učitelské zemřou.

Cl. VIII. Všechna ostatní ustanovení zákona ze dne 19. prosince 1875 č. 86. z. z. a zákona ze dne 13. května 1894 č. 36. z. z. týkající se výslužného učitelstva a zaoptařovacích požitků vdov a sirotků zůstanou v platnosti, pokud neodporují předpisům tohoto zákona.

Cl. IX. Mému mi istru duchovním záležitostem a vyučování jest uloženo, aby zákon tento provedl.



* RŮZNE ZPRÁVY. *

Dar naší Jednotě. Vele důstojné duchovenstvo vikariátu Kostelec nad Orlicí darovalo naší Jednotě 65 K, kterou částku vynesla sbírka při vikariátní poradě na podnět vldp. vikáře J. Kaplana podnikutá. Horlivý kněz tento vždy pamatuje na naši Jednotu a jest jejím horlivým příznivcem. Ke sbírce přispěli následující P. T. pánové: Veselík V., farář 6 K, Vacek Fr., farář 2 K, Dušánek Fr., farář 2 K, Klenka Ant., farář 2 K, Seidl Lad., farář 2 K, Šourek Gust., farář 2 K, Kaška Ant., děkan 2 K, Šindelář Ant., farář 2 K, Portman Jos., farář 10 K, Kaplan Jos., vikář 10 K 50 h, Císař Lud., farář 1 K, Jičínský Mat., farář 1 K, Fiala Tom., farář 1 K, Mencl Vinc., farář 1 K, Kočí Fr., kaplan 3 K, Bedrna Jos., kaplan 2 K, Dvořák Karel, kaplan 2 K, Novotný Jos., kaplan 7 K, Beran

Fr., kaplan 10 K, Bezdiček Jos., kaplan 50 h, Dufek Rud., kaplan 2 K. Všem P. T. pp. dárcům vzdáváme srdečně: Zaplať Pán Bůh! Vivant sequentes!

Úmrtí. Dne 1. června zemřel v Budějovicích p. Rudolf Engel, učitel na odpočinku, jsa stár 60 let. Jako vzorný učitel působil zeměděly od r. 1857 a sice nejprve v Přešticích, později v Domažlicích a konečně v Budějovicích, kde učil na hlavní škole německé, při čemž pro svou národnost českou po čas národnostních sporů mnoho vytrpěl, nicméně jako vzorný učitel několikrát pochvalným dekretem vyznamenán byl. V roce 1886 přestoupil na českou školu a tím ušel katanskému terrorismu, deset let na to pak vstoupil na odpočinek, jehož ovšem dlouho neužíval, jak již to bývá u nás učitelů údělem. Po celý čas svého působení v Budějovicích byl členem všech vlasteneckých spolků. R. p.

Z Jednoty českého katolického učitelstva. Výbor usnesl se na tom, aby letošního roku o prázdninách opět konány byly exercicie a před nimi ten den odpoledne valná hromada. Za tou příčinou předseda osobně požádal důst. P. Jemelku, aby Jednota účast bráti mohla na duchovních cvičeních, k čemuž bylo se vší ochotou svoleno. Podmínky budou tytéž jako přede dvěma léty. Cvičení duchovní konána budou ku konci měsíce srpna, podrobně se doba oznámí později. Jen prosíme, aby všichni členové na valnou hromadu a exercicii pamatovali a jich hojně se účastnili. Ujišťujeme, že nikdo toho nebude litovati. Dále oznamujeme, že knihnice pro mládež bude nyní vycházeti šestkrát do roka a redakci že povede p. Fr. Jelínek z Malotic, jemuž budež rukopisy zasilány. Taktéž budež příspěvky žilenské zaslány p. pokladníkoví (Karel Jelínek ve Starém Kolině).

Výrok Jeho Veličenstva císaře a krále o zřízení druhé university české. Jak známo, konán byl v Praze sjezd českých přírodopyců a lékařů; shromáždění pak jednomyslně usneslo se na tom, aby předsednictvo za pobytu J. V. v Praze vyžádalo sobě soukromou audienci ve příčině zřízení druhé české university. Audience byla povolena a předsednictvo sjezdu, jež tvořili pp. prof. dr. Jar. Hlava a docent dr. A. Veselý, předložilo císaři pánu pamětní spis ve příčině zřízení české university na Moravě. Na proslov prof. Hlavy odvětil mocnář, že zřízení druhé české university je věc velice obtížná, která má dvě stránky. Třeba je čekati, až dostaví se příhodný čas. Deputace měla rovněž slyšení u ministrů dra. Hartla a dra. Rezka.

Požadavky učitelů při cvičných školách. Cviční učitelové při ústavech učitelských konali dne 26. května t. r. ve Vídni v místnostech ústavu ku vzdělání učitelů svůj prvý sjezd, na němž zastoupěny byly skoro veškeré cvičné školy při paedagogických všech korunních zemí. Jednání plynulo svorně ku předu, ač se účastnili téhož učitelé tolika různých národů, ovšem jednací řeč byla německá. Shromáždění usneslo se, aby staveny byly následující požadavky: 1. Služební doba obnášej 35 let. 2. Hodnostní třídy budež rozšířeny (dosud nalézali se všichni v X. třídě). 3. Dosavadní přidavky služební budež zvýšeny. 4. Služební léta, která cviční učitelé strávili na veřejných školách obecných před vstoupením do státní služby, budež jim

plně do pense počítána. 5. Hodiny při konferenci ztrávené budež započítány do doby vyučovací.

Slezský výbor školský se ustanovil, aby se co nejdříve propagovala myšlenka školství slezské v době nejkratší doplniti. Příspěvky budež zasilány předsedovi výkonného výboru, dru. Stratilovi do Opavy. Ve Slezsku budou pak pořádány školské schůze, nejspíše hromadné po příkladě Čechů na Olomůcku. — Dopisovatel »Moravana« vyslovil obavu, aby nadšení pro utiskované Slezsko nezaniklo snad ukončením přednášek o Slezsku, že tomu asi tak bude, ukazuje ta okolnost, že dr. Sláma, chtěje vydati dějiny Slezska, po úsilovné agitaci sehnal ze všech zemí koruny svatováclavské — 30 odběratelů. O podobné nadšení by asi podobné historiky mohli vypravovati P. Vyhliďal a V. Prasek.

• *Vychovatel. Listy.* •

Nový časopis, jehož úkolem bude pojednávat o hygieně mládeže, počal vycházeti v Německu a nese název »Gesunde Jugend«. Právě vyšlo 1. a 2. číslo nákladem spolku pro hygienu školskou.

Prvá doktorka na české Karlo-Ferdinandově universitě byla promována na filosofické fakultě dne 17. června za nevidané účasti obecenstva způsobem velice slavnostním. Jest to slečna M. Baborová, která absolvovala střední školu Minervu, načež studovala na filosofické fakultě v Praze odbor přírodovědecký; promoční práce byla z oboru filosofického a ze zoologie.

Jest po Božím Těle. Ač neradi, jsme přece nuceni skoro v každém čísle vraceti se k některé, všeho podkladu postrádající zprávě »Šk. Obzoru«, jež namířena je proti povinnostem církevním, uloženým všem katolíkům. Tak opět ve 24. čísle pod uvedeným titulem stěžuje sobě jeden z nejmladších »mladých« do průvodu o Božím Těle, jehož se musel proti své vůli i svému přesvědčení účastniti, ano i samo občanské právo, jež chrání každého prý cikána, je v tomto ohledu proti učitelstvu; vždyť prý výslovně praví 15. čl. státních zákonů základních: Nikdo nemůže k církevním výkonům a k účastenství na církevních slavnostech býti nucen. — Milý mladý pane, vy jste odebral se na učitelský ústav, abyste stal se vychovatelem mládeže, jako »hotový paedagog« nastoupil svůj důležitý úřad a přijal na se určité povinnosti svého stavu, mezi jiným i pečovati dle zákona školského o mravně-náboženskou výchovu dítek sobě

svěřených. Vy, jako vychovatel mládeže máte i morální povinnost ve všem sloužiti této mládeži jako vzor, ve všem konání jí poskytovat zářivý příklad — a tu vy, jako katolík — (vždyť přece jste snad dosud nevystoupil z této církve, i bylo by vaší čestnou povinností tak učiniti, jest-li váš osvícený rozum vás k tomu pobádá, jste-li pak jinověrcem, tož je nečestné, že běhete peníze katolickými rodiči placené a nechcete vychovávatí dítky jejich, jak rodina si přeje) — nuže tedy vy, jako učitel-katolík máte právě dvojnásobnou povinnost mládež doprovázeti všude; vždyť máte konečně v podobné slavnostní dny prázdno, a tu právě místo vyučování máte dozor, ovšem katolické svátky jsou vaší pohodlností vhod, ale ke katolické mládeži dozíráte, to je vám hnusným otroctvím. Pohlédněte na důstojnictvo, kterak ono statečně koná svou povinnost při průvodu o Božím Těle. Náleží-li pak průvod tento k těm výkonům, při nichž jest vám vykonávati dozor, nepřisluší rozhodovati vašemu rozoumku, nýbrž někomu docela jinému. Kdybyste vy měl rozhodovati v podobných záležitostech, tu bychom všichni samým osvícením a pokrokem brzy byli až po krk v morálním bahně, ve kterém jistí panáčkové tak rádi se brodí. Co pak se týká oněch jistých ctností, v nichž prý se mládež cvičí při a po průvodě, tu, drahý pane, jste tak naivním nevědomcem, že se každý, kdo jen za groš fištronu v hlavě má, musí se takovým vývodům zpodobným smáti. Družičky jsou ve zcela jednoduché bílé roucho oděny, o ta zvířátka buďte pak beze starostí; která matka dbá o to, aby dceruška byla družičkou při průvodu, ta dbá i o to, aby dceruška neměla všivou hlavu; taková nejapná pomluva je směšná, a ta ješitnost a pýcha nadutého mozku soptí z vašich socialistických rádek a nikoli z vašich dětských oček, z těch září nevinná radost a čistě nadšení; tomu vy právě nerozumíte. Jest-li že pak vaši hoši tak nezvedeně si po průvodu počínají, to svědčí jenom o bidné kázni, kterou vaše osvícená hlava ve škole zavedenou má; možná že i vám velmi často vaše mládež dlouhý nos seká, což by konečně nebylo nic divného. Tu by u vás zajisté museli také vykáceny býti veškeré sady a nikdo by nesměl seti hrách, aby vašim nezvedencům byla odňata příležitost ke krádeži. Věru již daleko sahá drzá nevázanost jistých lidí, ale nám neškodí, naopak takovéto počínání jenom naší věci prospívá; ještě jen několik kroků

v tomto směru ku předu — a celé lidské společnosti otevrou se oči nad tím děsným Babylonem! A pak se někdo chce diviti, že hrabě Rhomberg na říšské radě promluvil onu vážnou řeč; musí přijíti ještě jiní Rhombergové, aby zjednali konečně pořádek! —

Přednáškový cuklus Jednoty českého katolického učitelstva v Cuclavi.

Jednota českého katolického učitelstva pořádala ve dnech 29. a 30. června řadu přednášek v katolické jednotě pro Cuclav a okolí. Dne 29. byla schůze v Borovnici. Do prostorných místností tamního hostince dostavil se již před příchodem řečníků značný počet posluchačů a po jich příchodu shromáždilo se na půl třetího sta lidí. S potěšením zaznamenáváme, jak mile nás překvapilo, že nejen prostý lid, ale i intelligence byla tu četně zastoupena. Byli tu hospodářští úředníci, nájemci dvorů, i také učitelé, kteří nejsou členy naší jednoty. Mimo vldp. J. Kaplana, vikáře z Cuclavi a dp. P. Berana, předsedy spolku, dostavili se také někteří kněží z okolí. Také členové okolních jednot katolických z Jelení a Ústí n. O. se dostavili v hojném počtu. Z Brandýsa nad Orlicí pak vypravem žebřinový vůz hustě obsazený muži i paními a slečnami, jimž nebylo obtížno podniknouti cestu 2 hodiny dlouhou. Předseda spolku zahájil schůzi křesťanským pozdravem, uvítal vřelými slovy shromážděné členstvo i hosty, jakož i řečníky pp. J. Flekáčka, řídícího učitele ze Žižkova a Fr. Jelínka, učitele z Malotic. Po tom ujal se p. Flekáček slova, aby vylíčil poměry ve vlasti naší před bitvou bělohorskou. Velice pěkně vylíčil nejen příčiny a důsledky události této, ale i osvětlil krásné povahy osob v dějiny ty zasahujících. Mimo to uvedl mnohé, velmi zajímavé podrobnosti, které u veřejnosti nejsou známy a jež svědčí o hlubokých a pilných studiích pana řečníka v této věci. Ale nejlépe celé věci posloužil tím, že ukázal, jak tu prst prozřetelnosti Boží v mnohých událostech se jeví. Na to, bohužel, v dějinách našich téměř se úplně zapomíná. Za poutavou přednášku byl pan Flekáček odměněn hluchým potleskem. Na to schůze na několik minut přerušena, aby se místnost poněkud provětrala, načež následovala druhá přednáška Františka Jelínka: O sebevzdělání. V té poukázáno na chybné názory o vzdělání, pak objasněn pojem téhož; řečník vytknul, v čem spočívá vzdělání pravé a poukázal na nedostatky vzdělání moderního i přednost vzdělání pravého. Vyvrátil námitky, že katolíci jsou nepřáteli vzdělání, a vybízel, abychem sebevzděláním a vlastní

vzdělaností námitku tu vyvraceli, starajíc se o harmonický rozvoj rozumu, srdce a vůle. Slabou vůli pak máme posilovati slovem Božím a přijímáním svatých vzátostí. Také tato přednáška byla vyslechnuta opravdu s napjetím a pozorností neobyčejnou a odměněna hlučným potleskem. Ježto čas již valně pokročil, a soumrak neustával, byli nuceni někteří vzdálení hosté po této přednášce odejít. A ježto přítomné obecnstvo přálo si slyšeti ještě třetí přednášku o tisku, přikročeno po malé přestávce, v níž rozdal dp. předseda některé brožury z »Časových Úvah« a jiné k úplnému vyčerpání programu. Slova ujal se opět p. Fr. Jelínek. A hle, odchod některých hostů nebylo ani znáti. Místa jejich byla vyplněna jinými, kteří dříve stáli v siní neb přilehlých místnostech. V této řeči vyzložen účel tisku vůbec a periodického zvlášť, vytknut rozdíl mezi spisovateli starými a nynějšími, mezi tehdejší panenskou literaturou a nynější, i mezi žurnalistikou doby Havlíčkovy a nynější. Vytknuty vady nynějšího tisku a zhouba, jakou působí sežidovštělý tisk literární a konec vyzněl v důrazné vyzvání ku podpoře tisku katolického a to neodkladně. K vyzvání řečníka přihlásilo se hned několik přítomných k odebrání »Ludmily« a některých časopisů katolických. Že i tato přednáška se živým účastenstvím byla vyslechnuta, v panujícím horku, je opravdu s podivem a svědčí zajisté o tom, že zdravý smysl nezkaženého lidu českého touží po zdravé potravě duševní a ne frázovitém boucharonství liberálním. Budiž to Jednotě českého katolického učitelstva povzbuzením, by v započatém díle pokračovala. S večerem, po skončení přednášek, vrátili se povozem řečníci do Cuclavi, provázení povozem hostů z Brandýsa n. O., z něhož rozhléhal se tichou, krásnou krajinou veselý, srdečný zpěv národních písní. Druhého dne, 30. června, bylo ve přednáškách pokračováno. Tentokrát místem shromáždění byl rozsáhlý sál v Seči, který byl do posledního místečka v pravém slova smyslu nabit, takže až lavice sténaly a praskaly. Přihodil se však nemilý případ, že koll. K. Jelínek onemocněl, a tudíž do schůze dostavit se nemohl. Schůzi zahájil opět dp. předseda Fr. Beran pozdravem křesťanským, uvítal veškeré shromáždění co nejsrdečněji, vzdal neříčenými, za to tím upřímnějšími slovy hold veškerým členům Jednoty katolického učitelstva vůbec, přednášejícím zvlášť, načež udělil slovo předsedovi též Jednoty, p. K. Skultétymu, řídícímu učiteli ze Šestovic. Týž načrtl ně-

kolika ráznými rysy, jaká má býti výchova rodinná a sice po stránce tělesné i duševní. Shromáždění naslouchalo napjatě až do konce, kdy řečník byl odměněn hlučným potleskem celého shromáždění a pochvalou přítomné intelligence. Na to uvázal se ve přednášku, ovšem beze vší přípravy vldp. farář ze Skořenic, Jan Hnátek, který způsobem jen sobě vlastním, plným nevyčerpatelného humoru a jiskřivého vtípu promluvil o Kneippově léčební methodě. Obecnstvo bylo netoliko ve mnohem rádňě poučeno, ale při tom i znamenitě pobaveno. Panu přednášejícímu vzdán zasloužený dík a projeveno přání, aby zase brzy přednáškou obecnstvo poučil a pobavil. V přestávkách zdařile provedeno bylo několik solových výstupů členy katolické Jednoty pro Cuclav a okolí. Ku konci musíme dík i chválu vzdáti jak dp. předsedovi tak i vldp. vikáři v Cuclavě za přátelské uvítání a staročeské pohostění. (Mám však strach, aby tato poznámka zase neuvízla v žaludku některému osvicenému dopisovateli »Šk. O.«, ale vezmi to nešť — však něco již uneseme, zvlášť široká žada jednoho kollegy!) Rovněž i všem členům Jednoty katolické pro Cuclavu a okolí buď vzdán srdečný dík za milou ochotu, s jakou se ku přednášejícím zachovali, poskytnuvše milerádi potřebné příležitosti. Jen tak dále! Zdař Bůh!

Při c. k. českém ústavě ku vzdělání učitelů v Praze bude v příštím školním roce zřízen celoroční kurs pro vzdělání učitelů škol měšťanských s vyučovacím řečí českou pro matematiku, deskriptivu, kreslení, krasopis a zdravotnictví, celkem 12 hodin v témdni. — Kurs počne dnem 1. října r. 1901; přihlásiti se mohou učitelové, kteří se vykáží vysvědčením způsobilosti učitelské aneb aspoň dospělosti. Přednost dá se těm, kteří do loňského kursu žádali a pro nedostatek místa přijati býti nemohli; platí zvlášť o pánech z venkova. Posluhačů bude přijato pouze 40. Vyučování je bezplatné, přihlášky přijímá ředitelství ústavu do dne 1. září 1901; budtež tudíž žádosti řádně kolkované, doložené vysvědčením způsobilosti, po případě dospělosti a dekretem zavčas předepsanou cestou úřední podány.

Při c. k. českém ústavě ku vzdělání učitelů v Praze bude ve školním roce 1901—1902 zřízen celoroční kurs pro učitelky škol měšťanských s vyučovacím

jazykem českým pro matematiku, měřič rýsování, kreslení, krasopis a zdravotnictví, celkem 12 hodin učebných v týdnu. Kurs počne se dne 1. m. října r. 1901, rozvrh vyučovacích hodin zařadí se tak, aby učitelé působilí při školách pražských i nejbližšího okolí kursu bez přerušení ve výkonu svých povinností účastnit se mohly. Učitelky z míst vzdálených podejtež sobě v čas cestou předepsanou žádosti za dovození. Do tohoto kursu mohou býti přijaty učitelky nebo podučitelky, které se vykáží vysvědčením způsobilosti učitelké pro školy obecné aneb aspoň vysvědčením, že na některém učitelkém ústavě vykonaly zkoušku dospělosti s dobrým prospěchem a vysvědčením o mravní bezúhonnosti. Počet posluchačů omezen je na 40, přednost dá se těm, které prokáží se vysvědčením způsobilosti učitelké pro školy obecné. Přihlášky přijímá ředitelství ústavu do dne 1. m. září. Učitelky, které jsou ve školní službě ustanoveny, podejte přihlášky prostřednictvím nadřízené c. k. okr. školní rady. Vyučování v kursu je bezplatné.

Skultětovsko - Padařovské slátnině ve Školském Obzoru — v odpověď. Nejprve srdečné díky vzdávám za oslavu, jaké se mi dostalo ve 27. čísle tak všestranně vynikajícího listu, jímž je v každém ohledu Školský Obzor, z úst tak povolaných, jaká má redaktor téhož listu, slavný a veleučený pán, p. Hofrychtr. Jak jsem byl potěšen, jak srdečně jsem se opět zasmál, a abych se opět pochlubil svou latinou (ačkoli jsem se jí nechlubil já, nýbrž jeden dopisovatel Šk. Ob. z Moravy, jemuž jsem pouze nesprávnosti vytкну!) zvolal jsem v nadšení: Ó tempora, ó mores, ó asini, ó boves! O té kachně novinářské šířiti se nebudu, neboť musil přečtený p. redaktor před sebou v zrcadle míti Školský Obzor, t. j. jeho vzorná podobenka. Velice mne pobavila zmínka o mém patolízalství, pomocí kterého jsem svého chefa a vůdce Špačka ze sedla vyhodil; kollega Špaček nebyl nikdy ani mým chefem ani mým vůdcem, aniž jsem ho ze sedla vyhodil, kol. Špaček ustoupil zcela dobrovolně a svobodně vzdor všemu z naší strany domlouvání — a může ihned opět nastoupiti, kdykoli bude libo; já rediguji pouze učitelkou přílohu a nesedím tudíž nikterak v jeho sedle — ale Školskému Obzoru na pravdě záleží tolik jako na loňském sněhu. Rovněž jsem se neuvelebil pod trů-

nem Škrdlovým: předně on sedá na praočejné oděně židli a zadruhé chodil jsme spolu do obecné školy v Kardašově Řečici, kde nebožtík Šimon Lomnický býval druhdy rektorem, a vychodil jsme celé gymnasium v Jindř. Hradci, jsme tudíž důvěrní přátelé a náš svazek je úplná koordinace, neboť kdo mne dobře zná, ví, že jsem právě nepřítelem každé patolízalské subordinace, to projevil jsem i jako student, i jako voják, i jako učitel, ovšem vaším osvěceným psychologickým vědomostem, slavný pane chefredaktore, je velice těžko slovnouti, vy prohlédnete na distanc ledví člověka a tu jako pokrokový haruspex učinil jste »patolízalskou« o mne diagnosu. Proto přece zůstanu já Skultětem, jenž pochází ze staré slovácké uvědomělé rodiny a vy Hofrichtrem, jehož jméno je původu německého. Buďte ujištěni, že v žilách starých slováckých rodů nekoluje krev patolízalská.

Co se týká dát podaných truchlivě události, jež se sběhla na českém jihu: ta pocházejí přímo z dějiště, z pramene čistého a jsou vesměs pravdivá, z těch neslevíme ani jotu. Nepsali jsme, že služné ohodnotí učitele na trojtřídní škole obnáší 2400 K, anobrž psali jsme, že dotyčný říd. učitel na trojtřídní škole má po 22leté definitivní službě (a tu devětasedmdesátníci vesměs mají, poněvadž tenkrát vysvědčení zralosti opravňovalo k definitivu, jehož každý podučitel dosáhl) se *štolou* 2400 K a to byla svatá pravda; dokážeme vám to jednoduchým sčítáním a nikoli vyšší matematikou, neboť té se ani na měšťanské škole ani na paedagogiu neučí, aniž se dá v hapatyce koupiti: Po 20leté definitivě má říd. učitel na trojtřídní škole $500 + 50 + 100 + 100 + 100 + 125$, tedy 975 zl. a k tomu výnos *stoly*, kterou jste chytré zamlčel, abyste mohl vítězoslavně říci: Skultěty neví číni na puntík dle Adama Riese 1200 zl. Že také při tom bylo pole, dokazují dvě krávy, které si rodina držela! My jsme nepsali nikterak proti požadavkům učitelstva, neboť jsme se tomu stavu věnovali s pravou chutí a ze skutečného povolání. Milý pane Hofrychtré, domníváte se, že člověk, který r. 1876 s vyznamenáním vykonal maturitu na gymnasiu a absolvoval filosofii, musel jíti na učitelství, poněvadž tenkrát panovala supletenská mizerie, mohl jsem zůstatí na vojně a míti dnes hodnost majorskou, mohl jsem jíti ke kterémkoli úřadu, měl jsem cestu otevřenou, a

přece šel jsem dále po dráze učitelské a stal se učitelem na škole obecné venku, ač tenkrát mnohý na mne se díval přes rameno, domnívaje se, že jsem vetřelcem, a hle dnes voláte z plna hrdla po akademickém vzdělání, vrhající při tom kalem po učiteli, který s tímto vzděláním stavu tomuto z lásky se věnoval. Známe dobře bídu učitelskou, zakusili jsme ji v plné míře sami, když jsme i s rodinou měli 25 zl. měsíčně; sami jménem naší Jednoty podali jsme na příslušných místech petici za konečnou spravedlivou úpravu platů, — ale protiví se nám ten Barnumovský způsob, kterým se v jistých listech jen proto píše, aby se socialistická omladina přilákala na zob, právě tyto listy dopouštějí se patolizalství oproti jistým »mladým«. Pro tuto nemístnou reklamu stáhne se třeba z nebožtíka, jemuž příslušel by nejlépe klid úplný, i kůže, potáhne se jí barnumovský buben, seženou se někde socialistické činelly a pokrokovsko-socialisticko-vývojová muzika je hotova. Potom se s bílků všelijak zapáchajících sešlehá sofistický sníh, vysype se na ne-náviděného »klerikála«, jenže než až tak daleko doletí, slunko pravdy sníh rozpustilo, a je z toho veliká švanda. Velice pěkně se též vyjímá, když slovnutý pan chefredaktor v témže článku tluče na poplach proti cyklu přednáškovému, který v Cuclavi Jednota naše prý 29. a 30. čce. bude pořádati a volá do zbraně své věrné Spiegelberg, aby obecenstvo tamního okrsku upozornilo na tu rotu klerikální a tak nám na cestu posvítily. A my zatím již v červnu jsme přednášky vykonali před obecenstvem tak četným i intelligentním, že všichni ti školobzoráčtí mušketýři byli by jako prach smetení, kdyby v čas bývali alarmování válečným rohem Hofrychtrovým a k nějaké akci proti nám se byli odhodlali. Lid dnes již prohlédl a probudil se ze své netečnosti a nedá se voditi za nos nesmyslnými frázemi a nehodlá věřiti všelikým blbovinám, jimž se přezdívá moderní, pokroková věda; na tento špek chytají se jen socialističtí hejlové.

Tolik asi na pamětnou podává slovnutnému, veleučenenému p. chefredaktorovi — redaktor-nedouk. Jest to poslední polemika osobní, k níž jsem byl donucen, vícekrát na osobní nájezdy odpovím soudní žalobou. Ovšem drzé útoky proti našim zásadám budeme vždy a všude směle odražeti, ač se domníváme, že všeliké ty obzory a osvěty melou již z posledního: ryky

a řevy, které v posledním tažení vydávají, jsou jejich »labutím« zpěvem.

K reformě ruského školství. Jak je všeobecně známo, panovaly letošního roku na Rusi veliké studentské nepokoje, jež skončily relegací mnohých vinníků a vřaděním jiných mezi vojsko. Při této příležitosti odhodlal se ruský ministr vyučování Vannovskij k rozsáhlým opravám vysokých škol, chtěje jim hlavně zabezpečiti určitou míru akademické samosprávy; ovšem rozbourené studentstvo žádalo, aby termin zkouškový v tomto roce odložen byl až na podzim, kdy relegovaným kolegům trest vyprší a čímž by jim poskytnuta byla příležitost ke složení zkoušek; k tomu však ministr nesvolil, následkem čehož z u iversity petrohradské vydáno bylo heslo ke všeobecné zkouškové stávce. Naším přesvědčením je, že akademický občan má svůj čas věnovati jen a jen svému všeobecnému a odbornému vzdělání. — Avšak netoliko vysoké školství hledí rozsáhlým reformám vstříc, anobrž i školství střední. Vydalť též ministr oběžník, který rozeslán byl všem podřízeným školským úřadům i sborům professorským, ve kterémž zároveň žádá, by podáno bylo ode všech těchto činitelů dobrozdání o opravných návrzích, jež oběžník obsahuje. Následkem toho na všech místech propukla zimničná činnost reformatorská. A tímto způsobem uhodil ministr Vannovskij na pravou strunu reformační, neboť má-li školství radikálně býti opraveno, třeba je vyslechnouti činitele, kteří jsou u pramene a mohou nejlépe poznati, čím je znečišťován. Když se však zákony a nařízení školská vyrobí jen u zeleného stolu, nedostává se jim obyčejně hlavní vlastnosti — praktičnosti.

Nové nadělení učitelstvu moravskému. V nejnovější době byli při školách na Moravě výnosem zemské školní rady ze dne 19. dubna 1901 ustanoveni dozorcové školních zahrad. Jich povinností jest, občas přesvědčiti se o tom, jsou-li školní zahrady zřizeny a tak pěstovány, jak výnos zemské školní rady ze dne 18. září 1900 předpisuje a nařizuje. Mimo to mají okresní školní radu při zřizování školních zahrad podporovati a pracovati k tomu, aby řízení zahrady svěřeno bylo učitelu, jenž k tomuto praktickému podniku jeví nejvyšší zálibu i způsobilost. Moravští kollegové jeví z toho nového zařízení pramalou radost a uvádějí v různých listech závažné důvody proti

této instrukci; rádi věříme a z gruntu srdce sobě přejeme, aby nás Pán Bůh podobného nadělení chránil ráčil.

Školní lékaři. Co již se toho namluvalo a co jen napsalo o této nové instituci školní. V různých velkoměstech Německa mají již školní lékaře; mezi nimi nalézá se i Kolín n. R., kterýž svým lékařům školním vydal následující instrukci: Na počátku školního roku hned v prvních třech týdnech buďtež prohlédnutí všichni přibylí žáčkové i žákyňe, aby zjištěno bylo, jsou-li stíženi nějakým neduhem, či nejví-li aspoň náklonnost k témuž. Každé dítě má svou základní listinu, v níž zanesena je podrobná zpráva o jeho stavu zdravotním, listina tato pak postupuje s dítětem, aby každý učitel všechny možné vady svých školáků měl v evidenci. O nemocných dítkách i o těch, jež jeví náchylnost k některému neduhu, podá správce školy rodičům oznámení, aby zaříditi mohli případné léčení. Lékař také vykáže dítkám místa v lavicích a dá pokyny, jak s nemocným dítětem zacházeti se má. Vždy ve čtvrt letě jednou navštíví lékař každou školu a podrobí dítky, jež ve výkaze jako neduživé označeny jsou, důkladně prohlídce. Na počátku každého pololetí má prohlédnouti každou třídu celkem, aby zjistil, nejsou-li dítky stíženy nějakou infekční nemocí. I v zimě má se přesvědčiti

o veškerém zřízení školním. Jeho povinností je, přesvědčiti se ku žádosti správy školní o tom, nezanedbají-li dítky nemocí omluvené beze přičiny školu.

Vzbouření polských rodičů proti německému učiteli. V Řečnově (u Poznane) uložil německý učitel — jednajе ovšem ve smyslu nejnovějšího moderního a svobodomyšlného zákona pruského — polským dětem, aby sv. náboženství učily se dle německého katechismu. Ovšem dítky úkol jim daný nemohly vykonati, nejsouce jazyka německého mocny, a když nic neuměly, byly citelně rákoskou potrestány. Ovšem takové surové bezpráví, páchané na nevinných dětech, rozčílilo rodiče, kteří se odpoledne sběhli, německé knihy školní učitelí pod nohy vmetali a jeho krutost nespravedlivou hlasitě a zřetelně mu vyčtli. Ovšem na místo hned přikvapila bědlá policie, lid rozptýlila a některé z rodičů zatkla.

Dne 15. m. srpna nevyjde žádné číslo, poněvadž tolo číslo bude citáno jako dvojité. Příloha učitelská byla však dvojitá při čísle ze dne 15. července k vůli poštovní expedici.

Příští číslo vyjde tedy až 1. září a přinese zase 8 str. »Učitelské přílohy«.

Vliv alkoholismu na fysické zdraví obyvatelstva v Čechách.

Dle zprávy dr. Fridricha Veleminského, privátního docenta hygieny v Praze, podává K. SKULTÉTY.

V Čechách z alkoholických nápojů hlavně pivo a kořalka v užívání se nalézají. Pivo je nejvíce spodního kvasení a celkem velmi lehké, tak že alkohol ve způsobě velmi rozředné se tu požívá a při střídém pití účinky jeho nejsou tak příliš škodlivé; požívání piva jest ve všech třídách obyvatelstva rozšířeno a stoupá rok co rok. Kořalku pijí hlavně nižší vrstvy; vyrábí se z lihu bramborového, melasového anebo žitného v nesčetných závodech, k nimž řádný dozor je velmi nesnadný; kořalka působí pro značný obsah alkoholu již při menším množství na zdraví lidské škodlivě. Požívání menšího množství lihovin, zvláště piva, je v Čechách zobecněným; poněvadž často zdravou, pitnou vodu těžce lze opatřiti, zakořenil se i mezi inteligencí názor, že víno, pivo, ano i kořalka a líkérka trvale posilují.

Vlastní alkoholismus naproti tomu u přirovnání k ostatním zemím Evropy není silně rozšířen; totiž pití silného rumu, grogu, čaje se silným alkoholem, punče není u nás rozšířeno jako na př. v Anglii nebo Rusku i jinde. Hlavní contingent notorických kořalů dodávají zemědělstí dělníci, hlavně ve východní

části země, kteří za každého počasí ve přírodě pracující a postrádající často ráno teplé polévky anebo kávy pro zahřátí, »posilují se« kořalkou, ostatních pak částech země za podobných okolností pracující vozkové, zedníci a vor ři. Při pivě pak rekrutují se pijaní hlavně z dělníků sklářských i kovodělníků, z ženských hlavně kuchařky, dále sluhové a sládcí i hostinští, po případě i jich ženy, při kterýchžto posledních rozhodně k pití napomáhá ta okolnost, že nápoj lehko a skoro darmo se opatřiti může.

A právě nejstatnější věk mužský od 20—60 let je mezi pijany skoro výhradně zastoupen; vzdor tomu tvoří tito dle statistických údajů dvorního rady a prof. Eiselta, prof. Meixnera a dvorního rady prof. Příbrama, průměrně více jak 3⁰/₁₀ nemocných na vnitřních klinikách a odděleních.

V celých Čechách pak nalézá se pouze 25.292, tedy pouze 0.43 procenta obyvatelstva notorických pijanů; kdyby i číslo toto bylo nejmenším údajem, tož přece vším právem můžeme souditi, že pijáci mnohem snadněji a častěji nemoci podlehnou než jiní.

Jisto jest, že alkohol nejznačnější část — a sice poněvadž mužové mezi 20—60 léty asi čtvrtinu veškerého obyvatelstva tvoří, tedy nejméně 12 procent všech vnitřních onemocnění v této třídě stáří dodává. Při tom dle výpočtů pana Pfeiffra stoupló číslo alkoholistů v nemocnicích ošetřovaných ze 42 v r. 1874 na 543 v 1897, při čemž ovšem dlužno též uvážiti, že v té době vzrostlo i obyvatelstvo, i počet nemocnic se rozmnožil. My dodáváme, že nikoli však tom poměru 42 543.

Škodlivé působení alkoholu je přímé a nepřímé; toto jeví se množstvím úrazů na pondělek, na které na př. v Trutnově připadá $\frac{1}{3}$ všech nehod; přímá škodlivost dá se netoliko na samých pijanech, nýbrž bohužel i na jejich potomcích sledovati. Zvláště neblaze působí alkohol na kojence; na mnoze dává se jim do cumlu kořalka, aby tvrdě usnuli, a rodičové aby mohly jíti po práci. Jak hrozné to počínání, i bude naší svatou povinností na tuto zhoubu při lidových přednáškách poukazovati a o děsných účincích tohoto počínání lid poučovati. Vždyť následkem tohoto zneužívání byla zaznamenána mnohá úmrtí ubohých kojenců; jest pak tento nemrav netoliko příčinou poměrně tak vysoké dosud úmrtnosti kojenců, ale poškozuje i později duševní a tělesní vývoj dítek na živu zůstalých. U dorostlých, jak z údajů nemocničních a z pitevních zápisek pp. dvorního rady a prof. Chiariho a prof. Hlavy zřejmo jest, jeví se jako následky nemírného požívání alkoholu: blouznění, zanět nervů, rozšíření a ztuhnutí srdce, chronický zanět žaludeční i ledvinový a znetvoření jater. Při tom se jeví, že i požitek lehkého piva českého podle okolností, co škodlivosti zdraví se týče, účinkům kořalky se vyrovná; velké množství nápoje, jakož i dlouhé vysezování

místnostech dýmem tabákovým naplněných a špatným větráním opatřených, ruší přednosti piva, jež by mělo před kořalkou pro svůj rozředěný obsah alkoholu. Při dětech pijanů často se shledáváme s padoucníci, křečemi a syringomyrii; dle zkoumání dr. Hellmicha zjištěno bylo, že ve třech okresích z manželství notorických pijanů posli kretinové a v devíti okresích lze idiotismus dítek s pijanstvím rodičů ve spojení uvésti. Manželská dvojice pijanů má pět duševně chorých dítek, jiná dvě dítka padoucníci stížené.

Avšak netoliko duševní a tělesní mrzáci jsou výplodem rodičů pijanů, anobř jsou i tací netvorové na světě, kteří své děti dorostlé alkoholem přímo

upíjejí. Tak nedavno prolétla denními listy zpráv., že v Kravařích, pohraniční osadě Pruského Slezska, oslavovali v rodině Richtrově nějakou rodinnou událost, při čemž ovšem pivo, víno a kořalka tekly proudem; tu pak nerozumní rodiče svou osmiletou dcerušku tolik napájeli vínem i kořalkou, až tato otrávená alkoholickým jedem, mrtva klesla k zemi! Nuže, nevolají zde uvedená fakta k prudkému boji proti tomuto hroznému nepříteli? A tento boj budiž i čestně zařazen do našeho spolkového programu.



FEUILLETON.

Brzický učitel.

Pohrobni vzpomínka na Františka Prokše.

Napsal J. KAVKA.

»I kdo by neznal brzického učitele?«

Tak zněla odpověď lidu v okolí České Skalice, Jaroměře, Dvora Králové, Náchoda až po německý Trutnov v letech padesátých až osmdesátých předešlého století.

Ke sklonku života svého byl ještě tento kudrnatý, stříbrovlasý kmet pln rozmarů a žertů, obveseluje lid nejen venkovský, ale i městský svými vybranými vtipy a různými anekdotami.

Uměl pěkně a poutavě vypravovati z dějů svého života, i byl hledaným povídkářem té doby.

František Prokeš, prostě zván »brzický učitel«, narodil se r. 1800 ve Starém Plese u Josefova. Nabyv předpravného vzdělání školního ve Dvoře Králové, stal se hospodářským příručím, či jak tehda se říkalo »písařem« ve dvoře Ratibořicích u vévodkyně Zahaňské (říkalo se »hercočka«) — majitelky panství Náchodského.

Odtud přicházel mladý »pan Franc« do styku nejen s úředníky na panství, ale i s důstojníky posádky na pevnosti Josefově tím, že při dopravě píce pro vojsko jízdní, doprovázel povozy do Josefova a přijímal i odváděl peníze stržené pro pokladnu vrchnostenskou.

Začasté stávalo se dle výpovědi jeho, že některá fůra sena aneb ovsy »padla na útratu« v zábavě jeho s důstojníky hned na místě (v Josefově).

Z té a jiných ještě příčin hleděla vévodkyně opatřiti Prokšovi jinému úřadu a místa, ne sice výnosnějšího, avšak klidnějšího. Jakožto patronka kostelů, far a škol na panství dosadila jej na filialní školu do Brzic.

Pro milou povahu svou, veselou a žertovnou mysl, vlídnou a přívětivou tvář, zevnějšíku slušného a doporučujícího byl učitel brzický všude rád vítán, milován a hostěn.

Družku života svého nehledal daleko, našel ji ve svém rodišti v Plese Starém, s níž byl šťasten. Sám nějaké jmění již dříve dostal z domova, a něco si uhošpodařiv, koupil si chalupu v Brzicích, v níž by ku stáru trávil odpočinek.

Manželka jeho Marie, byla porodní babičkou. Měl při ní Prokeš, jak říkával, dobré časy. O obědy a stravu vůbec nemusel se starati. Chodíval na křtiny, úvodý (hostiny) jak tenkrát v krajině té obyčejem bývalo, na svatby »za družbu«, na posvícení, poutě atd. Všude Prokše rádi vídali a zvali. K ruce své držel si též osobní podučitele »spomocníky«, z nichž jeden Vilém Volf, potomní řídící učitel v Třebešově rád vyprávěl, jakých časů dobrých zažil v první učitelské službě.

Tento »spomocník« byl znamenitým hudebníkem a neměl u učitele kromě stravy žádného platu, než co mu bylo dovoleno vyučováním na housle a křídlovku, pak hudbou po hospodách, jak tehdy v obyčejí bývalo, si vydělati. Jest to charakteristická známka té doby. František Prokeš přešel se svým předběžným vzděláním a humorem do nových školských zákonů v roce 1870.

Z počátku bylo dobře a vedlo se po starém obyčejí, avšak ne na dlouho.

Prokeš dovedl se přizpůsobovati poměrům a zákonným ustanovením nové doby na roli školní.

Byl jedním z prvních členů při založení učitelského spolku »Buďeč jaroměřská« roku 1871, horlivě účastnil se všech schůzí jednoty, kde bavil a obveseloval kolegy svými orig. žerty. Předsedou spolku byl Josef Hynk, jaroměřský učitel.

Také nescházel při žádné okresní poradě učitelské. V jedné okresní poradě roku 1873 právě v den sv. Cecilie konala se

volba zástupce učitelstva do okresní rady školní ve Dvoře Králové.

Frant. Prokeš jakožto nejstarší z učitelů v okrese, jmenován tehdejšími c. k. okresními hejtnanem, Dr. Umlaufem čestným místopředsedou.

Volba konala se ve škole, kde shromáždění byli učitelé škol českých i německých z tohoto smíšeného okresu.

Němci volili učitele Čihulu z Kuku a Češi učitele Hynka z Jaroměře.

U přečítání volebních lístků nemohl se místopředseda Prokeš zdržeti různých žertovných poznámek při jménech německých kolegů, i byl několikrát volán k pořádku zmíněným okresním hejtnanem.

Pisatel těchto řádků, důvěrný známý Prokešův, jel s tímto od volby z Králové Dvora do Brzic, kterážto cesta trvala celý den a celou noc, neboť Prokeš při zastávkách obveseloval společnost svým rozmarem, máje radost z podařené volby českého zástupce do školní rady.

Prokeš těšil se přízni a lásce zejména u úřadů církevních, býval hostem na farách ve Chválkovicích, Hoříčkách, Vlčkovcích, Kohoutově, Studnici, Boušíně a j. v okolí, ať o poutích, zkouškách, posvíceních, a kněží i k němu přicházeli návštěvou o posvícení brzickém.

Jednoukrát pozval si na posvícení kněžstvo z Hoříček a Chválkovic, učitelstvo a lékaře Dr. Rosu.

V pondělí před polednem hosté počali se scházeti před budovou školní. Prokeš vida je, zavřel dvěře tiše, jakoby nikoho doma nebylo, a pozoroval tajně, co asi budou říkati.

Hosté usedli na zelený dm v zahradě školní, hovořice o tom, že hostitele doma není a z komína se nekouří, jako v jiných staveních; usnesli se, že půjdou do hostince a udělají útratu na jeho účet.

Skutečně měli se k odchodu.

V tom se otevrou dvěře, vyjde vstříc s úsměvem humorním hostitel Prokeš, vítá je vřelě a ptá se, co tam chtějí ve škole.

Rozpačitě pohlíží jeden na druhého, co má odpověděti, až Dr. Rosa se jej táže, proč je zval na posvícení?

Prokeš odpovídá: »Co pak má škola posvícení?« Pak uvedl po delší žertovné řeči hosty do světnice, ač vymlouval se, že nic připraveno není, co za tím snášela jeho stará paní choť kde co bylo, a bylo toho hodně: jídla i pití, žertů i vtípů, a hosté zdrželi se dlouho do večera.

U »brzického učitele« trvalo posvícení po tři dny, neb měl mnoho hostů a k večeru odvedl je do hostince, aby veselější byla zábava.

Že neměl Prokeš zákonem z r. 1850 předepsané způsobilosti učitelské, byl na počátku let sedmdesátých učitelem skoro z mládosti a po roce 1875 dán do pense s platem z milosti 400 zl. ročně. Dítěk po něm nezůstalo.

Pisatel zprávy této cestuje po mnoha letech kol Hoříček, přišel na hřbitov chválkovický. Při prohlídce náhrobků a rovů utkvěl znak jeho na nepatrném, dřevěném, osamělém kříži, proti dvěřím chrámovým, červeně natřeným, omšelým, jenž trčí na pošlapaném hrobě zapadlém, kde jediné travičky se nezelely. Patrně rov od celého světa zapomenutý a opustěný, pomyslí si cestovatel a kráčel přímo, aby četl nápis na rozlámané tabulce, obsahující několik, skorem nečitelných a nesrozumitelných slov: »Zde odpočívá v Pánu učitel brzický František Prokeš a jeho manželka. 1880.« — »Můj Bože, jest to možno, že si toho hrobu nikdo nevšimne, leda když maně po něm šlape.« »Opravdu!« odpovídá můj společník, Jan Rolčík.

Snad každý osadník v okolí znal tohoto šlechetného starce, duchem mladíka; mnohým působil radost, vyražení a zábavu, ale poslední útluk jeho jest od celého světa zapomenut.

Pokleknal, pomodlil jsem se upřímně a vroucně za duši toho, jemuž za živa i po smrti nedostalo se na světě něž trní a hloží! neměť věru jako každý z nás cestu růžemi posetou, byť i vesel býval »brzický učitel«.

Poesie národní.

Ve schůzi kralohradeckého odboru přednesl K. SKULTÉTY.

Poesie umělá předpokládá neumělou, již nazýváme přirozenou nebo národní.

Poesií přirozenou honosí se každý národ, poněvadž dnes není národa, jež bychom mohli nazvati právem divokým, zcela nevzdělaným. Tvrdí tak Peschel, ethnograf i Hellwald. Peschel praví: »Jako na kři růžovém lze pozorovati poupata,

růže plné a odkvětlé, tak pozorujeme na podobných stupních dnešní národy. « Někteří dostoupili jistého stupně ve vzdělání a zastavili se u vývoji dalším; jiní jsou v plném květu a pracují vši parou ku předu, opět jiní počínají z plének vylézati. Marně tedy bychom hledali člověka zcela divokého; neboť divoch moderní jest již se svým divošstvím hotov, on již začíná na vzdělání svém pracovat, jest pak pro nás divoch takový veledůležitým, poněvadž pomocí jeho vniknouti můžeme v tajnosti národů předhistorických můžeme totiž pozorovati, jak národové tito na své kultuře pracovati počali.

Ku poznání stupně, jakého národ v osvětě dosáhl, nehodí se z výjevů života národního nic tak jako řeč a poesie. Poměr pak mezi řečí a poesii jest následující básnění jest nadšené mluvení a pohnuté znění tohoto mluvení je melodií. Prvotná řeč básnická čili poesie je velmi podobná řeči vůbec: protož čím déle můžeme poesii do minulosti stopovati, tím více se přesvědčujeme, že rozdíl mezi poesii a prosou mizí.

Pravili jsme, že nynější divoši nejsou již bez poesie národní; protož použijeme jako dokladu slov, že rozdíl mezi poesii a prosou v prvopočátečném vývoji mizí, ukolébavky matky hottentotské, již svému synáčkovi zpívá: O synu jasnooké matky, ty dalekozřící: jak budeš jednou zvěř stopovati! ty silných ramenou a stehem! ty zdravých údů! jak budeš nepřátele pobíjeti, jim dobytek odháněti a své matce tučnou kořist přiháněti. Ty dítko silného otce, jak budeš mezi stehny svými dobytek krotiti, jak budeš silné dítky ploditi!« Píseň tato, kterou matka dítko své v budoucí slávě již opěvuje, málo liší se od prosy, pouze snad nadšenějším pronesením a sestavením jednotlivých slov v ladnější celek; a tak počali básniti i národové nyní vzdělaní v době předhistorické oni mluvili nadšeně, vyskytla-li se jim nějaká důležitější k tomu příčina.

Prvotná pak tato poesie přirozená spojená jest se zpěvem, hudbou a tancem, i je v ní tedy obsažena epika, lyrika a dramatika zároveň, čímž přestávají hádky, kterým druhem asi počalo se básniti. — K tomu dospívá národ beze znalosti písma, způsobem neuvědomělým, působením všech členů svých nevzniká tedy plod národní z básnického nadání jednotlivcova, nýbrž z nadání, jež celému národu jako vzácný dar Boží propůjčeno bylo.

Poesie přirozená tak jako řeč prvotná jsou dle Hattaly nejstarší, zcela mimovolné čili jinak neumíněné a právě proto i nejupřímnější a nejryzejší výjevy i přirozené i vzděláním nabyté povahy kteréhokoli národa. Při zpytování pak těchto památek nemáme tak dbáti o písmo a způsob zachování, jako přihlížeti k obsahu památek těchto. Takovým zpytovaním poznáváme, že v nich není nic izolovaného — osamocенého, že jeden výjev s druhým je spojen, že jako v přirozeném, pevném a pravidelně ku předu kráčejícím životě samém, tak i v této přirozené poesii následuje výjev za výjevem beze klidu a odpočinku, beze všech reflexí. — Zjevy předváděné nepotřebují nikde a nikdy pomoci cizí ku svému vysvětlování a objasňování: národní čili přirozená poesie nepotřebuje provedeného porovnání, zahrhuje líčení do krajnosti zabíhající, umělé obraty, látku z cizích luhů, věci zúmyslných zamítá, vůbec nemiluje strojených effectů a kudrlinek jako umělá. Když národ mluví i když básní, šetří jistých pravidel a zákonů, vědomí však těchto zákonů nemá. A hle, tak správně národ básní, že mnohá přirozená píseň těch národů, jichž poesie prostonárodní umkla, vyniká takou dokonalostí,

že poesie umělá podobnými vykázati se nemůže. Příkladem přesvědčujícím jsou hrdinné zpěvy boje kolem starého Iliu i dobrodružství Odysseova pějíci, jež se sice jisté osobě připisují, avšak celého národa řeckého majetkem jsou.

Látky báseň prstonárodní nevybírá: život národní postará se o látku sám. Báseň prstonárodní je radost nebo žalost skutečného života, která se takřka sama objevuje a oslavuje, šetříc vždy přiměřeným způsobem momentů v sobě obsažených mohutným, hlučným jásotem nechází se radost vyličena, kde tato nejvyššího stupně dosahuje, a žalost, kde se tato v nejvyšším stupni nalézá. Každá sebe zdařilejší prstonárodní píseň vypadá tak, jako kdyby více nebo méně roztržitou byla; rychle přeskakuje z jednoho momentu děje na druhý, nedbajíc vedlejších okolností, které zprovázejí myšlenku její. Podstata však nikdy neschází, neboť prstonárodní poesii jde o to, aby podstatu vyličila, jen jádro žalosti a radosti chce ona před mysl a oči posluchačovy představit. Ličení takové, přeskakování vedlejších okolností podobá se na vlas tomu způsobu, kterým se na někdejší radosti a žalosti své rozpomínáme; činíce to, osvěžujeme v paměti své jen nejvíce pohnutá a nejdůležitější okamžení. Můžeme říci, že hlavní momenty jen ožívají v mysli tak, jako sluncem ozářená temena hor; vedlejší okolnosti, kterých si nevšímáme, podobají se dolinám, pokrytým stínem zapomenutí. A právě tak rozpomíná se národ na události své! Jako pak život nevyzpytatelný jest, tak jest poesie čistého a pravého života národního nevyzpytatelnou; jako příroda věčně novou a mladou je, tak i přirozená poesie; ona jest živou knihou, plnou pravých událostí, již můžeme na každém listě čísti, pochopující ji, kterouž však nemůžeme nikdy pročísti, kteréž nemůžeme nikdy zcela porozuměti.

Národní poesie chápe se i látek jiných rozjímá o původu světa a člověka, o jeho poměru k světu. Při tom prstonárodní básník nedbá rozsáhlých podobností: kdekoli obšírná podobnost se nalézá, tam musíme pochybovati o přesnosti prstonár. plodu. Básníku prstonárodnímu postačí krátké podobnosti pozorujeme toho v nejvýtečnější prstonárodní poesii slovanské, totiž v srbské a pak ruské. V nejstarší písni junácké se praví odešel přes pole rovná jako hvězda po nebi: podobnosti se dále neprovádí. V maloruské písni pustil kozák šavlici jako hrom po nebi. Naše poesie prstonárodní vzala zkázu, poněvadž se stýkáme s národy vzdělanými, přijímajíc od nich, co se nám líbí. Neboť žádný ani sebe mohutnější národ nedospěl ještě aniž dospěje k cíli všem společnému, k osvětě totiž a vzdělanosti, sám o sobě, čili bez pomoci jiných. Praví náš nejslavnější historik Fr. Palacký: Slabý národ hynul, dotýká se silného a silný podléhal opět silnějšímu, avšak síla duchovní a mravní vítězila konečně nad tělesnou. Nicméně jako ve hmotném světě nic nehyne naprosto, nýbrž rušíc se v jednom bytu, zárodkem bývá bytu jinému a jako plemena křížením a sady štěpováním vždy se více sílí a šlechtí, tak i míšení se a splyvání různých národů zdařovalo a daří se konečně ku prospěchu člověčenstva. Duch jak osob tak i národů zakrsává, zaklet jsa do tělesného a jednotvárného kalu všednosti, naproti tomu křísí a vzrůstá se dotýkáním, přemáháním a zažíváním rozmanité cizoty, ježto šíří obzor i povyšuje rozhled myslný, a kladouc do duše vždy nové zárodky myšlének, chová a zůstává v ní napořád činnost ušlechtilou.« Z těchto slov seznáváme, že není naší zkárou a hanbou, přijímáme-li k sobě vzdělanost jinou, ovšem musíme tak opatrní býti, abychom ji oděli rouchem naším.

Ačkoli tedy naše prstonárodní poesie z uvedených příčin poněkud zkázala, nicméně dosud mnohé naše písně vynikají svou jadrností. Tak v písni: »Osířelé dítě« jsou velmi pěkná a krátká podobenství: když hlavičku češe, krev *potůčkem* teče, t. j. jako potůček. Ve staré naší památce nalézáme: zarve jarým turem. Uvedl jsem tato místa v popředí, poněvadž se v nich nalézají podobenství provedeno instrumentálem srovnávacím, kdežto již v rukopise královédvorském všude nalézáme porovnání s jak provedeno.

Druhý znamenitý charakter přirozené poesie je ta okolnost, že prstonárodní básník nerozpomíná se na předchůdce své ani na spolčiny, t. j. prstonárodní básník vyhýbaje se všem reflexím, nedospívá přirozeně ani k rozvaze o tom, zda-li před ním zpíval někdo, jako on nyní dovede, aneb zda s ním kdo to činí za doby jeho. A proto pravé prstonárodní písně neobjevují zmínky o skladateli svém. Kolár hovoří o písni, píše: Zpěvanky, zpěvanky, kda jsta sa vy vzaly, čistě s něba spadly, čistě v háji jasy: s něba jsta nespady, v háji jsta nejasly, ale vas mládenec a děvčence našli.« Že pak zamilovaní lidé dovedou pěti, to víme.

Třetí poznámka velmi charakteristická je, že prstonárodní básník pravidelně toho dbá, aby každá myšlenka tvořila sama o sobě verš. Jest to sice velmi obtížné, on však lehounce se tomu vyhne, používaje tak nevinných i zajímavých prostředků, kterých u básníků umělých nenalézáme. Prstonárodní básník v tom případě rád opakuje některé části verše předešlého ve verši následujícím. Takové opakování sluje pallologie i nalézáme ji u básníků mladších více, poněvadž tu již prstonárodní poesie klesala, kdežto starší básníci prstonárodní lépe se znali vyjádřiti. Tak čteme v jedné prstonárodní písni matka mne zaklela, když jsem vodu brala, kd. j. v. br. a s milým postála, abych sdřevěněla a javorem byla, javorem vysokým (totiž byla) s tím listem širokým. Jděte hudci jděte a matce zahřejte, zahřejte u dveří o té její dceři.

Ku poslednímu znaku, po kterém se dá poesie prstonárodní rozeznati, patří stupeň vzdělanosti: vzdělanost v prstonárodní poesii se zračící je velmi primitivní. Poesie prstonárodní obsahuje takové věci a smýšlení, které ze stanoviska vzdělanosti vypadají pověrečně. Momenty svědčící o vyšším vzdělání (ovšem majíce na zřeteli dobu tehdejší, kdy ten který plod složen byl) nalezneme v ní také, ale hlavní ton je primitivní. Jest tudíž plod prstonárodní plod z národu vůbec vyšlý i v jeho duchu, co do obsahu i do formy mimovolně složený, nechlubící se jménem skladatelovým.

My, velectěné shromáždění, hledme si poesie prstonárodní, vždyť ona toho zasluhuje plnou mírou, jsouc důležitým faktorem v pokroku našem. Vždy jest nám asi milejší panenka čerstvá jako poupátko, než vyšňořený, při tom však ubledlý model. Květinka z přírody více mne pobaví, nežli sebe umělejší květina. Téhož náhledu je i Adolf Heyduk, přední náš básník.

Jemu lépe se líbějí básně podobné milým slovanským děvicím, než hejna těch přehnaně vyfintěných, titěrně ozdobených, pocizinštělých kurtisán s natřenými tvářemi, těch žen vpadlých očí, jež se jen mračí, neboť bojí se smáti, aby jim nevypadaly slonové zuby, uměle do zlata zasazené.

Naše prstonárodní plody chovají mnoho pokladů v sobě ponořených: ony jsou zrcadlem jadrné mluvy nezkažené, zrcadlem ducha národního, je v nich uchována celá mythologie naše, všechny zvyky předků. Z prstonárodních písní

našich mnohé původem svým sahají až do dob pohanských, jako píseň Mořena, Mořena, kam jsi klíče děla.

Ony jsou ve příčině mythologie slovanské vši chvály hodny, vynikají i rozmanitostí obsahu a jsou strany řeči důležitým, hojným a vzácným pramenem ryzi češtiny.

Havlíček zdokonalil svůj jazyk mateřský tím, že zvláštní píli obracel ke studiu písní národních, neboť každý den aspoň jedné písní české nebo jiné slovanské na paměť se učil. A známo nám, že Havlíček opravdu tak mohutně dovedl hýbati srdcem a myslí národa našeho, jako nikdo jiný, ano tak, že — až mu to škodilo. A proč to dovedl? poněvadž vnikl hluboko v tajemství národa.

Výtečně dovedli prstonárodní plody nápodobiti Erben, Čelakovský a Kolár. Známo jest o této básnické trojici, že pilně se obírali prstonárodními písněmi vůbec a československými zvláště. Ano Hattala se domnívá, že oni vlastně jen proto a potud vynikli nad jiné společníky své, že a pokud se jim lépe podařilo než těmto nápodobiti toho ducha, který kromě L. S. a R. K. i prstonárodní poesii naší vane a vládne.

Erben sebral a vydal písně národní i říkadla a vniknuv do ducha národního uvil překrásnou kyticí z pověstí národních, jež jemu k největší básnické slávě dopomohla, takže nazýván byl nejčeštějším básníkem.

Druhým znamenitým napodobitelem musy národní byl Čelakovský. Mezi umělými básníky českými Čelakovský nejlépe pochopil ducha i formu písně národní, takže by mnohé písně z »Ohlasů« jeho skutečně byly pravými národními, kdyby se jim třetí vlastnosti, totiž národního jmění dostávalo. Neboť jak jsem podotkl, prstonárodní píseň nemá žádnému skladateli náležeti, nýbrž má býti majetkem celého národa.

Ovšem není nikomu možno ducha i formu kterékoli poesie přirozené dokonale pochopiti a napodobiti, nikdo nemůže vžiti se do ducha té doby, kdy nežil, úplně a dokonale; moudře tudíž praví Cicero, že žádné umění nemůže napodobiti umělosti přírody ani sebe výtečnější z umělých básníků není s. to, aby ducha i formu přirozené poesie aspoň svého vlastního národa úplně pochopil a napodobil. Nicméně jen ti pěvci naší stanou se nesmrtelnými, o nichž dí nepřední znatel poesie přirozené Ludevít Štúr Plni jsme zajisté toho přesvědčení, že pěvci naši, kteří chtějí hýbat srdcem veškerého národa našeho, kteří chtějí v něm přecházeti z pokolení na pokolení, musejí prozpěvovati zpěvy své v duchu národa útvarch jeho mimovolně vylitého.

O plodech prstonárodních výtečně pronesl následující slova Čelakovský: »Není nad zdařilou prstonárodní básně jediné v této vidíme v živém tvaru básnickém ducha lidského, jediné v této zřejmě vytknutý ráz národnosti a kde národnost se blíží k světoobčanství, tam nelze najíti národní uměny.



❖ RŮZNE ZPRÁVY. ❖

Odkaz naší Jednotě. Dle poslední vůle ze dne 15. května ve Velešíně pořízené

odkázal zemřelý vdp. Jan Klein, bývalý farář z Velešína, Jednotě katolických učitelů v Čechách obligaci státní stříbrné renty nom. 100 K, kterýžto odkaz dědicové Adolf Klei Jan Klein a Anna Czupíkova vyplatiti mají. Soudní vyřízení z Krumlova obdržel bývalý

pokladník, p. V. Špaček, který jej zaslal nejnějším pokladníkovi. Tímto vzdává Jednota veřejně srdečné díky za šlechetný dar, volajíc z plna srdce: R. i. p.! — Členské příspěvky zaslali: pp. Ant. Láska 4 K, Karel Jelínek 2 K, Fr. Tater 4 K.

Verba, docent, exempla trahunt — slova nás sice poučují, ale skutek pohne nás k následování. Biskup chaloupský Msgr. Lattí, uznávaje v plné míře zlobné působení alkoholů na veškeré lidstvo, vydal veškerému kleru své diecése nařízení, kterým se zapovídá pít všelikých lihovin a kvašených nápojů při všech kněžských hostinách jak světského kleru tak i klášterního. Dále žádá ndp. biskup, aby neužívali svého ovoce k vyrábění ovocného vína. — Ovšem ve Francii alkoholismus všech možných směrů a tonin je hrozně vyvinut, i je podobné nařízení pro tamní poměry zcela na místě.

Praktické zavedení při paedagogických chorvatských. Všichni vime, jakého hojného užítka pro rozšíření oboru vědomostního přináší, cestování a s ním spojené poznání cizích měst, různých závodů, krajů a mravů. Proto již dávno mluví a píše se o tom, aby s mládeží školní podnikány byly poučné vycházky nejen do okolí, ale i do míst vzdálenějších; vždyť proto zajisté sniženy ceny jízdní a učitelstvu i žactvu při podobných výletech a vycházkách. Avšak i budoucí vychovatele mládeže měli by z autopsie znáti aspoň celou užší vlast, aby z vlastní zkušenosti mohly pak svým svěřencům o její krásách i památkách vypravovati. V uplynulém školním roce vykonali podobné výlety poučné chovanci paedagogii — chorvatských. Tak dne 11. května vypravili se kandidáti IV ročníku v Záhřebě na výlet do Lublaně, Postojny, Terstu, a Mljetu se svým ředitelem i učiteli. Do Záhřeba zavítali opět dne 6. května chovanci z Oseku, kteří si po té i Rjeku prohlédli. Dne 12. května hostil Záhřeb opět kandidáty z Petrinje, kteří prohlédli i celé Přímoří. V chorvatsku královská vláda povoluje na podobné výlety prázdniny, ano poukazuje pro nemajetné chovance i podporu. Nebylo by snad záhodno, aby podobné zařízení i u nás vstoupilo v život. Ba domnívám se, že velice prospěšno by bylo, kdyby i učitelům nadaným a cizích řečí znalým o každých prázdninách poskytnuta byla cestovní stipendia na prozkoumání a srovnání poměrů cizích.

Vyšší průmyslová škola otevřena bude dne 15. m. září při české státní prů-

myslové škole v Brně s oddělením stavitelským a strojnickým. Studia na vyšší průmyslové škole trvají čtyři roky, a přijímají se bez předchozí praxe absolventi nižších realex nebo gymnasií s povinným kreslením, jakož i žáci, kteří s prospěchem absolvovali školu měšťanskou, podrobivše se ovšem všichni přísné zkoušce přijímací, od jejíhož výsledku konečně přijetí závislým jest.

I protivník může mít zdravý rozum.

Protestantský profesor Brassel ve sv. Havlu ve Švýcarsku, vůdce liberálního učitelstva v Kantonu svatohavelském, píše ve výroční zprávě tamního odboru: Spolku pro rozšiřování dobrých spisů o nemravné četbě takto: Jest litovati, že z důvodů vniterných nelze ustanovití zdravotní komise pro morálku, která by při prodeji špatných spisů svým »veto« rozhodovati mohla. Jed zůstává jedom, af se jim hubí žaludek či mozek. Ano, dle mínění našeho, útok na mravnost, na nezkaženou zdravou mysl člověka je trestuhodnějším zločinem než útok proti fyzickému zdraví, i není zajisté daleká doba, kdy vytríbenější mravní názory společnost lidskou přinutí k tomu, aby zločiny páchané na duši aspoň tak přísně trestala jako ony, jež těla a majetku člověka se týkají.

Školskému Obzoru zaslal dopisovatel pro moravskou hlídku z Jevičska zprávu, že v březnové schůzi jevičského učitelského spolku »vyloučen byl ve jméno jednoty a svornosti kollega N«, protože je pokrokář, tedy člověk jiného pokrokovějšího názoru než-li ti, jež ho vylučovali. Ovšem nad tímto skutkem pronášá dopisovatel svou klatbu, nazývaje celé počínání »jezovitsky zahalenou demunciací, jezovitsky farizejské volání, a přibíjí předsedu učitelského spolku Kováře na pranýř za toto jednání. — My tážeme se na základě této zprávy: A což když jiné jednoty učitelské s velkým rozhořčením vyloučily ze svého středu všechny členy, kteří opovážili se mítí přesvědčení své vlastní od názorů dotyčných panů rozdílné, že výchova oprávněná totiž je ovšem pouze na základě Kristova učení, když tedy členy, jež veřejně hlásí se k nauce Kristově, pranýřovali a hanobili, pro domnělé zpátečnické a »klerikální« zásady — to ovšem bylo zcela v pořádku, to nebylo jezovitské denunciantství ani farizejské volání, nýbrž to byla pokroková svobodomyšlnost. Inu, činili dva totéž, není to vždy totéž — dle »občanské« morálky.

Několik slov o moderní statistice.

Goethe, velký básník německý, kdysi napsal: »Mit den Worten lässt sich trefflich

streiten, mit den Worten ein System bereiten.«
 Ovšem tenkrát hlavně se bojovalo slovy, a filosofické systémy lily se jako houby po dešti, moderní statistika pak nalézala se právě v plenkách, dnes asi místo »slovo« užil by Goethe výrazu: »číslo«. Ano, dnes bojuje se číslly a čísla hrají velkou úlohu. Ovšem čísla sama o sobě jsou mrtvým materiálem, který ožívne teprve tenkrát, připojí-li se k nim jasný výklad. Proto nynější statistiky často se zneužívá k rozličným strannicko-politickým účelům, ba na př. na obilní burse i ku lstivým výpočtům. Musíme tudíž velice opatrně ke všelikým těm statistickým výkazům pohlížeti. Velmi důležitým faktorem ve vývoji národního života je statistika kriminalistická, nicméně ani ta nemůže nám poskytnouti jasnou představu o celkovém stavu národa, neboť v té zastoupeny bývají nejčastěji jenom určité rázovitě krajiny, kde rozličné surové příčiny jsou v plném rozkvětu, takže ze statistiky o zločinech připadá na tyto kraje valná většina procent, kdežto ostatní části země bývají dosti zachovalé. Tato okolnost měla by vždy vytknuta býti, aby se seznało, kde hlavní sídlo své má hrubá, zločinná spustlost. Tu bylo pak sporozováno, že některé země vůbec významávají se hrubou zarpustilostí, jako na př. Bavorsko, kde krvavé rvačky jsou na denním pořádku při každé hospodské schůzce; každý Bavorák jde na pivo, jsa opatřen železným zabíjákem. Zkoumáme-li blíže data statistiky kriminální, shledáváme, že přečinů násilnických, jež o surovosti svědčí, dopouští se obyvatelstvo oněch okresů, kde většinou převládá obyvatelstvo venkovsk', jež pracuje u velkostatkářů aneb ve velkých továrnách, které nalézají se obyčejně v rukou velkokapitali-

stických hyen lid vysávajících, z jeho potu a mozolů tyjí a bohatnou, takže na jedné straně hromadí se obrovský majetek, na druhé straně pak šklebí se na vás chmurná chudoba. Lid tu obyčejně postrádá i všeho vzdělání, má školství chatrné. Dokladem tohoto tvrzení je právě okrsek Opolský v pruském Slezsku, tedy v onom Prusku, jež chce jinak vynikati v každém ohledu jako světlý vzor, ač tam právě mnoho shnilého lze nalézt, neboť co zde uvedeme o Opoli, platí o celém východním Prusku vůbec. Na Opolsku mzdy dělníků, ať již tito pracují, při velkostatku, nebo v továrnách, či v dolech jsou velice nízké a alkoholismus značně rozšířen. Školní pak statistika vykazuje následující zajímavá data: V opolském vládním okrese na 132 školách připadá na 1 učitele 100 dětí, na 76 školách 110 dětí, ve 29 případech až 120, v 7 školách 130, v 11 případech i 140 dětí a konečně opět na 7 školách až 150, ano na 3 školách i 160 dětí. Čemu mohou se dítky za takových trudných a stsněných poměrů naučiti, jaká tu může býti mravně-náboženská výchova, leží na snadě. A tu ovšem nesmíme se diviti, že v tomto kraji kriminální statistika vykazuje následující data: 1135 osob bylo v r. 1897 odsouzeno pro surovosti páchané na členech rodiny, to jest tedy $\frac{1}{12}$ všech osob, jež pro tyž delikt v celém Prusku byly trestány; počet odsouzených pro násilí obnáší 918 osob, tudíž asi $15\frac{1}{10}\%$ z celě říše a pro nebezpečně zranění tělesné odsouzeno bylo 5269 osob, tedy asi $10\frac{1}{10}\%$ všech podobných případů. Ovšem tato statistická data volají hlasem hrozným o nápravu vrhají divný stín na pokročilé Prusko.

Praktické ukázky nábožensko-mravní výchovy.

Píše ANTONÍN NOVÁK.

(POKRAČOVÁNÍ)

Ku hlásce „l“ — (k obrázku „lilie“).

Karel byl chlapeček velice hodný. Nejen rodičům svým dělal radost, ale i pan učitel ve škole jej významával pro jeho ve všem vzorný pořádek. Tak ustanovil jej prvním hospodářem v první třídě, do které on také chodil. První i druhý hospodář měli na starosti pořádek ve třídě: dbali, aby tabule byla čista, stolek utřen, papírky po podlaze aby se nepovalovaly žáci přišedší do třídy aby opět nevycházeli a vstupující žáci do třídy aby slušně pozdravovali

dveřmi nebouchali. Zkrátka dbali o pořádek ve třídě, když se scházeli na vyučování.

Jedenkrát za parného dne šli žáci ze školy. Několik větších bylo již napřed a ti se u mlýna v olšíně koupali. Menší chvátali za nimi, aby je dohonili a když k nim došli, volali starší hoši: »Kluci, pojdte se také koupati! To je teplá voda!«

Hoši se z počátku zdráhali, ale za nedlouho byli ve vodě všichni. I Karel špláchal na se chladnou vodičku a líboval si, jak to příjemné. — Milé dívky; co je příjemné, nebývá ale vždycky dobré! Měl Karel čekati, až nebude upocen a neměl se dáti svést od starších chlapců; zapomněl se tentokrát poraditi s tatínkem — učinil něco, co ještě nikdy neučinil.

Když přišel domů, ihned bez vypytování tatínkovi se přiznal, co učinil; prosil jej za odpuštění, ale i také s bázní se přiznal, že má jakési slabé pichání na levé straně. Druhý den však již do školy nepřišel, zůstal ležeti nemocen. Přijel lékař, předepsal léky a nařídil, jak jich užívat. Byly hořké jako žluč, avšak Karel jich užíval; ba nemohl se ani dočkat času, až se přiblíží hodina nařizená. Žáčkové chodili jej po dvou navštěvovati; pan učitel navštívil malého hospodáře, dlouho mu něco vypravoval a dal mu také dva pomoranče. Nemoc jeho však se nic nelepšila, ale byla den ode dne horší. Také velebný pán navštívil ho, aby ho připravil již k poslední pouti. Brzy na to Pánu Bohu zalíbilo se povolati jej k sobě do nebička. Uvadlo tělíčko jeho — a dušička jistě doletěla k nebi, aby tam radovala se radostí nečistší.

A měl slavný pohřeb, ale velmi smutný. Nelze ani říci, jakou bolest měli rodičové jeho, jak litovali jej učitelé i jeho spolužáci. To bylo jim útěchou, že jako život jeho byl ctnostný, tak i po smrti nalezl milost u Pána Boha, jemuž se více líbilo jej k sobě povolati, než tady nechati. Cesty Páně jsou nevyzpytatelné; nemůžeme věděti, co zlého by ho v životě tom potkalo.

A než přišlo druhé léto, viděti bylo na hrobečku Karlově kříž a pod ním kvetly bílé lilie. Často tam viděti bylo žáčky ze druhé třídy, s konví v ruce zalévati květinčky a upravovati malou zahrádku. Měli také čepici smeknutou a vždy pomodlili se u hrobečku malou modlitbičku.

Milé dívky! Bílá lilie znamená nevinnou dušičku malého dítky, dušičku, která se veselí v nebi — a za nás u Pána Boha vyprošuje všecko dobré. Proto tak často vidáme na hrobích dítek: bílé lilie. A kterak vyrostly ty první lilie? Víme že Spasitel náš když pňel na kříži, krvácel pro naše veliké viny. Svatá krev jeho kapala pod kříž a z krůpějí těch vyrostly bílé lilie; od té doby pod křížem si libují, tam jim to nejlépe sluší, tam je jejich domov.

Tak krásný je původ krásné té květiny, která je znamením nevinnosti. — Vidíme z toho, jak hroznou bolest způsobila smrt hodného dítky jeho rodičům. Pamatujme si: že se nemáme nikdy koupati, když jsme uhřátí. ani s okrytou hlavou — abychom se i jinak neroztonali a nikdy nedejme se staršími chlapci odvésti od konání svých povinností; zůstaňme vždycky hodnými žáčky první třídy, aby dušička naše byla tak čista a nevinná jako je lilie.

(Potřebná slova: Karel, učitel, kostel, lékař, lék, léto, lilie.)

Ku hlásce „b“ — (k obrazu »berana«).

Polesný na jistém panství pořádal na podzim každého roku veliký hon, po kterém následovala ještě větší zábava. Sám byl muž všeobecně vážený, zbožného ducha i dobrého srdce.

Jednou při takové zábavě stala se podivná příhoda. Když se hosté již dost najedli a napili, vyšli k večeru do zahrady, aby tam počítali ještě jednou postřílenou zvěř. Schylovalo se k večeru, když ještě mlynář Beran vychloubal se svými umělými kousky a nejvíce svou dovedností ve střelbě. (Říkali mu všeobecně Beran, snad proto, že měl zálibu ve velikém množství ovcí a zvláště liboval si v pěkných beranech; snad i proto, že měl ve zvyku říkati: »To ještě Beran zaplatí!«) V tom zazněl s protější věžičky zvonek: »Bim, bam; bim, bam!« zvonili klekání. Ačkoliv druzí hosté nábožně se modlili, nenásledoval je Beran, ale zlá myšlénka projela mu hlavou; pravil: »Hle, trefím tamhle srdce rozhoupaného zvonu, oč? at mně to stojí třeba berana!«

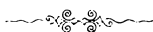
Zbraňovali mu však v tom někteří a jiní nevěřili ani, že by byl tak odvážlivý. Ale skutečně, to, co nerozvázně prohodil, to skutkem dokázal: namířil na rozhoupaný zvon, zazněla rána — zvon smutně ozval se: »Berane, berane, cos to učinil?« Opakovala se pak slova ta stále; nebylo již slyšeti více »Bim, bam.« Hosté vyděšení zanechali radovánek a i vesničané nemohli si vyložití ten div, který se stal. Brzy však se o příčině dověděli a pak nemluvalo se ve vsi o jiném než o bezbožném Beranovi, který chtěl ustřeliti srdce zvonu, který tak mnoho a mnoho let hlásal slávu Boží. Od té doby zanevřeli všichni na Berana, vyhýbali se jemu a žádný ani jej do domu svého nezval.

Uplynul rok od oné události, opět byl takový hon uspořádan, opět sešlo se mnoho hostů — jen mlynář Beran tu mezi nimi nebyl. K večeru opět byli tu v zahradě a polesný vzpomínal na zlý čin Beranův, když právě zaznělo klekání »Bim, bam; bim, bam!« Žasl on i žasli druzí přítomní i radost měli z toho, že zvon opět tak zní jasně jako dříve, že již není slyšeti žalostné: »Berane, Berane, cos to učinil!« I nemohli se dosti tomu podiviti. V okamžení tomto vrazil jakýs muž do světnice a oznamoval: »Pánové, nesu vám smutnou zprávu. Zrovna před chvílí klesl náhle mrtev k zemi mlynář Beran. Pohlédl na srdce zvonu, do kterého před rokem střelil — pak vzkřikl a sklesl mrtev k zemi. V té chvíli počal zvonek jasně zvoniti: »Bim, bam; bim, bam!« Ze všech úst znělo »Ruka Boží! — Trest Boží!« Památka na tuto událost zachovala se až po dnes na tom místě; toliko ten jest rozdíl, že slavnost ta odbývá se v jiný den.

M. D.! Nemá nikdo k zlému užívání věcí, které jsou posvěceny k náboženským výkonům, máme i jiných příkladů mnoho, kde Pán Bůh takového potrestal, (častokráté již do roka), kdo toho nedbal. I zábavy naše mají býti tak uspořádané, aby se Bohu líbily.

(Potřebná slova: »Beran, bim, bam, bezbožný, Boží ruka, Boží trest, [bylo moc ryb].)

(Pokračování.)



Muž z lidu.

Metodický lístek ke stejnojmennému článku v naší čítance od Fr. Kodyma.

Znáte zajisté všichni z »Čítanek«, jichž jste užívali nebo jichž užívají děti vaše nyní ve škole — článek »Muž z lidu.« Vypravuje se v něm o prostičkém rolníkovi Vojtěchu Rudém, jenž sotva čísti uměl, ale domácnost vedl velice řádně a žil vůbec slušně. Týž Vojtěch Rudý měl syna Václava, jenž z četných jeho dětí byl nejvzpěšnější. Učitel jej chválil, že má velmi dobrou hlavu, občané pak rádi slyšeli jej, když s několika jinými žáky v neděli zpíval »kruchtě«.

Malý Václav učil se hrát na housle i na klárimet, a jelikož jednou usoudil pan učitel, že by z něho mohl býti dobrý hotovitel nástrojů hudebních, dal jej otec na učení. Když se vyučil, byl by jej mistr rád ve své dílně podržel, ale Václav toužil seznati dílny jiné. Pracoval v Brně, ve Vídni, v Pešti a všude vynikal vzorným životem a dovedností. Co on zhotovil, bylo veskrz dokonalé. Pak usadil se Rudý v nevelkém městě a — jak se říká »začal pro sebe«. Hudebníci dostávali z jeho rukou nejen zlepšené, ale i nové nástroje a přesvědčovali se neustále, že na nich mnohem snáze a platněji své umění mohou provozovati.

Na světové výstavě v Londýně i v Paříži zaslal Rudý nástroje, jež budily pozornost znalců a přisouzeny mu ceny první. Zakázky z blízka z daleka hrnuly se Rudému čím dále tím více a tak jméno prostého jindy a nezámožného řemeslníka maloměstského proslulo daleko široko, a jmění jeho se zmáhalo. Nebyl on jen řemeslníkem, který by jenom to dělal, čemu nedokonale se naučil, ale důvtipným, promyšlivým umělcem, z jehož malé dílny stala se rozsáhlá továrna.

V továrně Rudého panovala moudrá a vzorná kázeň. Ani tovaryšům, ani učenníkům netrpělo se nic hrubého, se všemi zacházelo se vlídně. Byli vedeni tak, aby dílu svému brzy a důkladně se naučili; k jich budoucímu povolání vštěpována jim byla láska tak, aby řemeslo nepovažovali za břemeno, nýbrž za čestný úkol života svého. I dočkali se spoluobčané jeho rozumného vychování řemeslníků, jimiž město proslulo, a mistr Rudý ctěn byl od nich jako otec, dle jehož výtříbených náhledů i dále se obec řídila.

Nevím, z jaké příčiny a proč užito ve článku pseudonymu a ne pravého jména. Václav Rudý nebyl totiž nikdo jiný než Václav Červý, hotovitel hudebních nástrojů a zakladatel velkotovárny na nástroje tyto, kteráž v Hradci Králové působí tak slavně a činí jméno našemu česk v oboru svém po celé zeměkouli.

Červý nebyl jen hotovitelem, ale i vynálezcem v hudebním nástrojarství až dosud nepředstiženým. A v šlépějích jeho pokračují dosud i jeho synové. Hotoví nejen veškerý nástroje smyčcové, ale hlavně v největším rozsahu nástroje dechové z plechu i ze dřeva a mnoho jest těch nástrojů, kteréž zde byly buď nově sestrojeny nebo úplně přepracovány a zdokonaleny; závodů byly přisouzeny první ceny na výstavách světových v Novém Yorku, Mnichově, v Paříži, i v Londýně, ve Štětíně, Oportu, v Moskvě, Vídni, Filadelfii, v Barceloně a v Chicagu. Vyznamenání jiných jest počet veliký. Na výstavě v Chicagu uznána exposice Červeného za nejlepší svého druhu, na celé výstavě vůbec.

Někdy přihodily se epizody zvláště zajímavé a originelní. Když v 1896 koncertovala kapela egyptského místokrále v Berlíně na výstavě, tu dle výroku inspektora hudby palácové a vynikajících kritiků Berlínských děkovala úspěchy své značnou měrou nástrojům z veledílny Červeného. Všeobecně totiž chváleny zvukové barvy a nedostižná čistota jejich, což obě poskytuje znění, jakého dosud kovovým nástrojům hudebním nikdo nepřičítal. Arabové, kteří dříve hrávali na nástrojích anglických a italských, volali po každém čísle: »Výborně! Jak jsem spokojen! Bůh žehnej mistrovi!« Závod pánů Červených Hradci Králové jest v nejllepším rozkvětu.

V dějinách českého »Vlastní silou« — ku cti a slávě jména našeho — stojí v řadě nejpřednější.

Výroční valná hromada Jednoty českého katolického učitelstva pro království České.

Dle spolkových stanov koná se každoročně valná schůze naše v měsíci srpnu, i zvolen k tomu tentokráte den 19., poněvadž mylně jsme se domnívali, že pak ihned následovati budou pro nás exercicie, na něž tak jsme se těšili! Zatím exercicie ty konaly se o týden později a my po druhé, nikoli vlastní vinou, o pravý duševní požitek byli jsme připraveni.

Schůzi zahájil před 2. hodinou odpoledne za přítomnosti c. k. policejního komisaře předseda Jednoty křesťanským pozdravem, před zahájením pak pomodlil se p. pokladník K. Jelínek modlitbu ku sv. patronům našim. Nejprve uvítán byl vzácný host, jenž přítomností svou celé jednání naše poctil. Předseda pak promluvil asi následovně: Velectění přátelé! Zahajuji dnešní valnou hromadu jako vždy křesťanským pozdravem: P. b. J. Kr.! Pozdravuji vroucně vás všechny přítomné, kteří seřadění jsou pod svatým praporem kříže v katolický spolek učitelský pracujete v duchu Kristově, Jehož spasitelné zásady a svaté učení šířiti za úkol životní jsme sobě obrali: Neboť my chceme zajisté vždy a všude pevně držeti se toho, čemu On, pravý a Božský Spasitel lidstva, učil, a chceme vždy hrdými býti na to, že jsme věrnými syny té, od Něho na skále založené církve, chceme ze všech sil svých působiti k tomu, aby ditky nám k výchově svěřené vedeny byly v duchu Kristově a tak staly se užitečnými údy společnosti lidské, která dnes ve většině své na dobro odchýlila se od vznešených pravd, jež z Boha, nejvyšší bytosti, vycházejíce, opět k Bohu vedou. Chceme dále v těchto těžkých dobách, v dobách největší rozháranosti a nejtěžších nesnází ze všech sil svých slovem i písmem i celým svým v pravdě křesťanským životem působiti k tomu, aby našem drahém lidu pravá víra a pravá věda byly zachovány a šířeny. Za tím účelem usnesl se výbor Jednoty, aby byly pořádány přednáškové cykly, z nichž právě prvý v Cuclavi po 2 dny konaný, znamenitě se vydařil. — Ovšem za veškeré toto své snažení a konání, které zajisté proniknuto jest právě snahou po pravém pokroku a všeobecném pravém vzdělání, staví nás tak zvaný liberální, pokrokový a socialistický tisk na pranýř jakožto klerikální pochopy a pronásleduje nás způsobem nejsurovějším, jenž špatné světlo vrhá na tu svobodomyšlnou a pokrokařskou intelligenci.

Táží se vás všech, drazí přátelé, není-li toto počínání tak zvané moderní svobodomyšlnosti mnohem hrubší než onen tak kaceřovaný a prý »zatmělý«

sředověk? Listy nám nepřátelské, podezřívají nás z věcí nejhorších, napadají celek náš i jednotlivé osoby tak zuřivě, že vždy s úsměvem na rtech volám: »Ó, té svobodomyšlnosti ó toho pokroku, který kdyby mohl a směl, o každém šábese by slavil obrovské autodafé tak dlouho, až by ti nenávidění »klerikální pacholci« všichni do jednoho byli na prach upáleni. Ovšem, pak by ta moderní Sodoma třeštila tak dlouho, až by svou vlastní sírou se ztrávila. Než my nedáme se nikým nikdy a nikde zastrašiti a stojíce skálopevně na svém přesvědčení, půjdeme vzdor všem překážkám za Kristem! Po té podal předseda zprávu o posledních útocích Šk. O. a Č. U. na vlastní osobu, jež vzbudily pravou veselost, když poukázal na své i »Členům klerikálním« známé patolízalství a na podnož trůnu přítomného dp. Škrdle. Rovněž podán byl dle usnesení výboru návrh na změnu pravidel fondových, jež na mnohých místech jsou nepraktická; valná schůze schválila veškerá opatření výborem učiněná a zároveň výboru uloženo, aby v tom směru pravidla fondová ve své nejbližší schůzi upravil. — Usneseno dále, aby na sjezd katolický do Kroměříže, vyslán byl coll. Grund, jež také úkolu naň vzneseného při sjezdě čestně již se zhostil. — Po té referoval v důkladně promyšlené přednášce přítel Fr. Jelínek (ten malotický, jehož lístek si pan Hofrychtr schoval na památku) o činnosti, jak ji Jednota naše již rozvíjela a vymeznikoval mnohými, velmi praktickými návrhy směr, kterým by se dále bráti měla. Přednášku tuto, při které panovala čilá vzájemná debata, přineseme v některém příštím čísle učitelské přílohy.

Přednesené zprávy funkcionářů byly pečlivě upraveny a také jednohlasně schváleny; pánům funkcionářům vzdán za veškeré namáhání dík.

Konečně provedeny byly volby. Předsedou zvolen vzdor svému zdráhání i všemu patolízalství opět říd. učitel K. Skultéty, mistopředsedou p. Fr. Jelínek i ostatní členové výboru jednomyslně zvoleni. Poněvadž žádné volné návrhy nedošly, byl na konec přijat referát o zřízení odboru na českém jihu a svoláním »Slávy« J. Sv. Lvu XIII. a J. V. Císaři a králi byla schůze po 5. hodině skončena.

Ve schůzi výborové, jež ihned se konala, zvoleni titíž funkcionáři, přijímá tudíž veškeré příspěvky peněžité pro naši Jednotu coll. Karel Jelínek, učitel ve St. Kolíně jako pokladník Jednoty, který má u sebe na hotovosti dle pokladničního výkazu 4 haleře.

◆ RŮZNÉ ZPRÁVY. ◆

Z Jednoty českého katolického učitelstva. Jubil. fondu daroval nejmenovaný příznivec 5 K. Jako členové zakládající zaslali příspěvky po 10 K pp. Josef Mazanec, zasl. učitel na odp. na Smíchově a vdp. Vojtěch Kameš, farář v Bohdánči. Členské příspěvky zapravili pp. František Jelínek, Jan Pelikán a Vincenc Kameš. K tomu připomínáme, aby všichni pp. členové své příspěvky určitě zapravili a sice pokladníkům: p. K. Jelínkovi do Starého Kolína, z odboru pak Královéhradeckého dp. D.

Orlovi, vicerektoru v Hradci Králové. Zemřelý vldp. Jan Klein, farář druhdy ve Velešíně, odkázal, jak jsme již oznámili, naší Jednotě, stříbrnou rentu v nom. ceně 100 K, jež mají vyplatiti pozůstalí dědicové. Ve věci té bylo již dopsáno, c. k. okr. soudu v Krumlově. Všem slovným dárčům vzdáváme tímto srdečně »Zaplať Pán Bůh« volající při tom: Vivant sequentes.

Úmrtí. Dne 13. m. srpna životní pouť dokonal zasloužilý ředitel měšťanské školy ve Smiřicích, pan P. P. Skořepa. Dne 15. m. srpna konal se pohřeb, jehož skvělý průběh byl důkazem, jaké lásce a úctě se zesnulý těšil. Více jak 10 kněží a přes 100 učitelů doprovodilo rakev ke hrobu

mimo nesčetné obecenstvo; poněvadž pak pohřeb konal se v době prázdnin, bylo všem těm, již na cestách dleli, nemožno se osobně účastniti. A této účasti přehojně zasloužil sobě zesnulý vychovatel mládeže plnou měrou, neboť působil vzorně jak ve školách tak i mimo školu skoro po celých 40 let na jediném místě — ve Smiřicích — kde školství dokonale zvelebil, působil vždy svorně s duchovenstvem. Dlouhá léta byl zástupcem učitelstva v c. k. okresní školní radě, dále předsedou Jaroměřské »Budče«, některou dobu pak byl i zástupcem c. k. okresního školního dozorce, kteréžto hodnosti definitivně nedosáhl jen proto, že tenkrát nechtěl vykonati zkoušku pro školu měšťanskou, kteréž později se podrobil. Všichni jeho přátelé a těch je velký zástup — budou zajisté vděčně jeho vzpomínati. R. in p.!

»Českému Učíteli v odpověď.« Za »Školským Obzorem« přiklusal také Č. Uč., aby ušlechtilým způsobem projevil své obrovské rozhořčení nad tím, že »redaktor« této učitelské přílohy odvážil se na pravou míru uvésti huronský řev, který zavzněl jistými listy, když sebevražedně skončil jeden člen z řad učitelských. Zcela mírným způsobem uvedl jsem přemrštěné zprávy na pravou a pravdivou míru, ale to právě rozčeřilo shnilou hladinou, odkud pak špína tryskala na nešťastného »taky redaktora«. Inu ovšem, pro pravdu lidé nejvíce se zlobívají, a pravda je Č. Učíteli zapovězeným ovocem, k jehož požívání by jej nikdo nesvedl, on právě řídí se heslem: Svět chce býti klamán, nuže klamejme jej — zkroutěninami. Pan Skultéty neházel po nikom kalem, anobř tak učinily ony listy, jež se nepravdivě o věci rezezsaly, samovraždu do světa roztroubily a ji veřejnosti na pospas hodily. — Slovně redakci, která se »Šk. Obzorem« krutou pútku vede, a nyní

z něho sam: čerpala, nedbajíc toho, že »Šk. Obzor« opravu uveřejnění musil, tedy slavně redakci a slovným pp. redaktorům (bez uvozkvy — neboť jsou to páni tak vysokého vzdělání, že k redigování jsou přímo stvořeni a ve své působnosti vždy skvostni) za vyslovené nejvyšší opovržení z gruntu srdce děkujeme, ale ujišťujeme je všechny, že námi toto nejvyšší opovržení tak málo hnulo, jako by nás lhotejnými zůstavil projev »nejvyšší spokojenosti« generalním štábem nám vyslovený. Nás žádná louž nemůže ani občerstviti, ani zápachem zardousiti — proti oběmu máme vydatný prostředek, útrpně se usmějeme a myslíme si: Humbug je humbug, třeba se skrýval pod nejmodernější zástěrou pokrokařskou. Při tom též si vzpomínáme, co učitel a nyní též poslanec p. J. Černý o »Školském Obzoru« napsal: »jest prý to ústřední orgán našeho domácího kalu a smeti« — ovšem mluví-li o pánech »organisovaných,« ale jinak buší-li se nesmyslně do těch »klerikálních pochopů«, inu tu je »Šk. Ob.« zcela čistým pramenem. Nuže, ještě jednou přijmete dík, srdečný dík, vy nade vši nicotnost povznešení, šlechtití pánové, kteří si osobujete bezdůvodně právo vyslovovati někomu nejvyšší opovržení: takhle kdyby bylo možno hranici zapáliti a nenáviděné »klerikály« tam naházeti, tu by plály plameny celé měsíce, dříví pak by nemusila žádná babička přikládati, o to by se postarali ti jistí mladí. Škoda, škoda, že je nyní pravý osvicený věk s osvicenými hlavami: poněvadž se nemůže páliť, mučiti, tož se aspoň nadává a pranýřuje. Inu, moda je moda. My však pravdu vždy a všude budeme hájiti, ať si to je komu vhod nebo není, neboť my nepotřebujeme pranic pod zástěrou ukrývatí, doufajíce, že spravedlivé požadavky poctivě hájené musí dojiti splnění.

Osnova nového disciplinárního zákona pro učitelstvo na Morávě.

přijata zemským sněmem dne 10. července r. 1901.

Článek I.

Oddíl III. zákona ze dne 24. ledna 1870. č. 18. z. z. »O disciplinárním jednání s učiteli a o jich propuštění« zrušuje se a na jeho místo mají vstoupiti následující ustanovení

§ 1. Učitelům, kteří by povinnosti úřadem nebo služební přísahou jim uložené porušili, anebo kteří by se provinili takovým chováním mimo školu, kteréž

jest na újmu vážnosti stavu učitelského nebo jich působnosti, jako vychovatelů a učitelů, uloží se tresty pořádkové nebo disciplinární dle toho, jeví-li se porušení povinnosti býti pouhou nepořádností anebo vzhledem ke způsobu a stupni jeho, po případě vzhledem k opakování a k přitěžujícím okolnostem, přečinem služebním.

§ 2. Nepatrnější porušení povinnosti, proti kterému by nevystačilo ústní napomenutí, se strany řídicího školy anebo c. k. okresního školního inspektora, budiž trestáno důtkou.

Pořádkovní tento trest uložiti jest oprávněna c. k. okresní školní rada. Nežli se udělí důtka, která pokaždé písemně se má dáti, musí vyučující osobě poskytnouti se příležitost, aby se ospravedlnila.

Proti udělení důtky lze podatí do 14 dní stížnost u c. k. zemské školní rady; další pořad práva se nepřipouští.

§ 3. Disciplinární tresty jsou :

- a) výtka ;
- b) peněžité pokuty, které v případě opakování se zvyšují od 10 K až do 10⁰/₀ základního služného ;
- c) přesazení na jiné místo, aniž se stane újma v důchodech ;
- d) přesazení na jiné místo kromě peněžité pokuty až do 10⁰/₀ základního služného ;

e) odejmutí funkce ředitele, nadučitele nebo řídicího školy ;

f) trvalé přesazení na odpočinek ;

g) propuštění ze služebního místa ;

h) propuštění ze školní služby vůbec ;

Disciplinární tyto tresty uložiti přísluší disciplinárním sborům (senátům) u c. k. zemské školní rady dosazeným (§ 15.).

§ 4. Výtka uděluje se vždy písemně a má obsahovati výhrůžku přísnějším zakročením pro případ, že by porušení povinnosti se opakovalo.

§ 5. Peněžité pokuty, počínaje od 50 K, mohou zapraviti se teč v částkách měsíčních. Peněžité pokuty plynou do pensijního fondu národních učitelů.

Funkce ředitele nebo nadučitele může se odejmouti tak, že se zároveň ustanoví změna služebního místa. Funkce řídicího školy se odejímá tak, že se zároveň ustanoví změna služebního místa.

§ 6. Disciplinární sbory, ukládající disciplinární tresty v § 3. naznačené, nejsou vázány stupňovitým postupem těchto trestů.

Ze služby školní může však někdo z pravidla teprve tehdy býti propuštěn, když přes to, že již alespoň jedním trestem disciplinárním byl stížen, na novo se dopustí závažného porušení úředních povinností (§ 1.).

§ 7. Ze školní služby budiž vyučující osoba ihned a bez nálezu disciplinárního propuštěna, když proti ní byl vynesena takový právně platný rozsudek soudu trestního, který ve smyslu § 48. odst. 3. zákona ze dne 2. května 1883. č. 53. ř. z. má za následek vyloučení z práva volitelnosti do zastupitelstva obecního.

§ 8. Každé propuštění ze školní služby vůbec (§ 3. lit. h.) budiž oznámeno c. k. ministrowi pro věci náboženské a vyučování, který to sdělí zemským školním úřadům v ostatních zemích na říšské radě zastoupených.

§ 9. Všechny disciplinární tresty právoplatně uložené, buďtež zaneseny do osobnostního výkazu osoby vyučující.

Kdyby průběhem nejbližší příštích tří let, počítaných ode dne, kterého právní moci nabyl nález, jímž vyučující osobě byla dána písemná výtka nebo uložena peněžitá pokuta (§ 3. lit. a), b), vyučující osobě žádný další trest uložen nebyl, budiž trest v osobnostním výkazu zanesený k žádosti vymazán a budiž vyučující osoba o tom uvědoměna.

§ 10. Z trestu přesazeným osobám vyučujícím budiž po tříleté bezvadné působnosti pro přítomné služební místo vydán nový dekret, v němž slova »z trestu« již nemají být obsažena.

§ 11. Disciplinární tresty lze jen po řádně provedeném řízení uložit a sice pro každý přečin jen jeden z trestův § 3. lit. a) až h) uvedených.

§ 12. Anonymní udání nebudtež nikdy podnětem zavedení disciplinárního vyšetřování.

Disciplinární vyšetřování zavedeno budiž jen tehdy, když se na tom usnese okresní školní rada v plenární schůzi, anebo když to nařídí disciplinární sbor c. k. zemské školní rady.

Vyšetřování v příčině disciplinárního přečinu budiž konáno způsobem, který jest přiměřen stavu a hodnosti učitele.

§ 13. Potřebná vyšetřování konati má předseda c. k. okresní školní rady nebo zřízenec c. k. zemské šk. rady od ní vyslaný.

Vyšetřování má se omeziti na to, aby sepsáním přesně byl vylíčen běh věcí, a aby pokud možno věrně bylo podáno ospravedlnění obviněného.

Především budiž stížnost, neobsahuje-li určité skutečnosti a jejich podstatné okolnosti, kterých jest potřeba, by se vyšetřila povaha skutku, protokolárním výsledkem stěžovatele úplně objasněna, by se zjednaly důvody k dalšímu jednání.

Na to budiž pravost skutkové povahy protokolárním výsledkem svědků, nahlédnutím do listin, ohledáním nebo výsledkem znalců a podobně zjištěna.

§ 14. Kdyby c. k. okresní školní rada po ukončeném vyšetřování shledala, že není příčiny, aby v disciplinárním jednání se pokračovalo, nechť se usnese, že vyšetřování se zastavuje, a nechť to obviněnému písemně oznámí.

V opačném případě předloží vyšetřovací spisy disciplinárnímu sboru c. k. zemské školní rady.

§ 15. U c. k. zemské školní rady buďtež dosazeny dva sbory disciplinární jeden pro vyučující osoby, které na německých, a druhý pro ty, které na českých školách národních a měšťanských jsou ustanoveny.

Tyto disciplinární sbory tvoří pět členů, a sice předseda, kterého určí c. k. místodržitel (na dobu šesti let), pokud se týče jeho náměstek, podobným způsobem určený; jeden c. k. zemský školní inspektor, zřízený pro národní školy německé, případně české; po jednom zástupci zemského výboru neb jeho náměstkou, zemským výborem určeným; po jednom členu od c. k. zemské školní rady z jejího středu zvoleném neb jeho náměstkou, a jeden učitel, kterého zvolí německé, případně české oddělení zemské konference učitelské, případně jeho náhradník, podobným způsobem zvolený.

§ 16. Shledá-li disciplinární sbor po prozkoumaném vyšetřování, které on tež dalším šetřením může doplniti, že není příčiny, by se v disciplinárním jednání pokračovalo, má se usnésti, aby jednání se zastavilo, i má o tomto zastavovacím usnesení prostřednictvím příslušné c. k. okresní školní rady obviněného učitele uvědomiti.

V opačném případě odkáže disciplinární sbor věc k jednání ústnímu. K tomu budiž obviněný písemně předvolán a buďtež jemu sděleny body jeho obvinění.

Jednání koná se v neveřejné schůzi sboru disciplinárního; obviněná osoba vyučující má však právo přibrati k řízení svoje tři důvěrníky.

§ 17. Obviněný učitel má právo uvést svědky vývodné a jim jakož i svědkům obviňovacím, které k jeho návrhu v jeho přítomnosti dlužno vyslechnouti, otázky klásti, dále právo, k ústnímu jednání vzíti sobě kolegu neb osobu do listiny obhájců zanesenou za obhájce.

§ 18. Obviněnému jest, žádá-li toho, dovoleno za vyšetřování nahlédnouti do veškerých spisů, jestliže ten, kterému vyšetřování jest svěřeno, uzná, že toto nahlédnutí s účelem jednání dá se srovnati.

Po skončeném vyšetřování jest obviněnému i jeho obhájci dovoleno nahlédnouti do veškerých spisů vyšetřovacích.

Za žádných podmínek nelze nahlédnouti do zprávy inspekční a do poradního protokolu.

§ 19. Při jednání náleží předčítati veškeré vyšetřovací spisy (§ 18. odst. 3.). Kdyby obviněný k jednání se nedostavil, budiž jednání v jeho nepřítomnosti provedeno.

§ 20. Nálezem sboru disciplinárního musí obviněná osoba vyučující buď porušení povinnosti, jí za vinu kladeného, býti sprostěna nebo tímto porušením za vinu uznána. Nález má zároveň obsahovati výrok o trestu disciplinárním.

§ 21. Kdyby sbor disciplinární, zkoumaje spisy vyšetřovací (§ 16) anebo po provedeném jednání při poradě o nález (§ 20.) nabyt přesvědčení, že tu není sice přečinu služebního, nýbrž že jest tu jen pouhá nepořádnost, udělí obviněnému důtku (§ 2.).

§ 22. Sbor disciplinární může učiteli z obvinění propuštěnému přiřknouti náhradu nezbytných útrat, které jemu vzešly disciplinárním vyšetřováním.

§ 23. Proti disciplinárnímu nález (c. k. zemské školní rady lze se ve lhůtě 14 dní odvolati c. k. ministerstvu věcí náboženských a vyučování.

§ 24. Učitel, který se nachází v disciplinárním vyšetřování, nemají, dokud nález nenabyt právní moci, zadržány býti jeho nároky na přiřknutí přídatků dle služebního stáří a na povýšení do vyšší kategorie služebního.

§ 25. Suspense z úřadů a důchodů s ním spojených musí od c. k. okresní školní rady na dobu, po kterou trvá soudní nebo disciplinární vyšetřování, býti zaříděna, jestliže toho žádá vážnost stavu učitelského, aby učitel do vyšetřování vzatý po dobu vyšetřování ihned byl ze služby odstraněn.

Rekurs proti zaříděné suspensi z úřadu nemá účinku odkládacího.

§ 26. Kdyby výživa z úřadu suspendovaného učitele nebo jeho rodiny se jevila ohroženou, nechť c. k. zemská školní rada určí, v jakém obnosu se jemu poskytovati má alimentace, kterýžto obnos smí obnášeti dvě třetiny ročního důchodu služebního, jehož se učitel dostávalo v době, kdy z úřadu byl suspendován. Kdyby suspendovaný učitel později za nevinna byl prohlášen, náleží jemu náhrada služebního důchodu, protatím odňatého.

Článek II.

Zákon tento nabude platnosti dnem prohlášení zákona.

Článek III.

Mému ministrovi věcí náboženských a vyučování jest uloženo, aby zákon tento provedl.

♦ RŮZNÉ ZPRÁVY. ♦

Jubilea. Ztrávil-li muž v užitečně, pro blaho lidstva konané práci, ať si ona již jest duševní či tělesnou, celou řadu let, dosáhne-li tedy při své pouti životní v záslužném konání uplynulé určité mety, tu jest třeba se zastavit na okamžik, práci vykonanou přehlédnouti a náležitě oceniti. Neboť jsou nezištní, ideální pracovníci zcela skromní, kteří ani neví, aniž věděti chtějí o své zásluze, nuže, takovým třeba práci tu připomenouti a říci jim: Vizte, tak dlouho již Bůh popřál vám ve prospěch lidstva působiti, propůjčiv vám za tím účelem hojnost síly duševní a duševního nadání. Mezi muže takové patří v první řadě slavný pracovník na roli křesťanské dp. Dr. Rudolf Horský. Když poprvé jsem zaslechl jej řečniti, tu byla pozornost má upoutána tak mocně, jako nikdy jindy před tím, řeč pak jeho působila tak mohutně na rozum, že zvolal jsem v duchu: Ty musíš uchvátiti a přesvědčiti každého. A hle, tento muž neustále práce slavil nedávno dvacetipětileté jubileum svého kněžství a svého blahodárného působení. Abychom zde vylíčili, co vše on pro dobrou a vznešenou věc vykonal, bylo by příliš obšírným a — zbytečným; známe vše výborně my i nepřátelé. My zde pouze voláme z té duše: Bože všemohoucí Zehnej, posiluj a nadchni jej, by ještě dočkal se diamantového jubilea, by ještě celou řadu let jako učenec, spisovatel a křesťanský velikán dále působiti mohl! — Padesátileté narozeniny prof. A. Jiráska, nej přednějšího našeho historického spisovatele, oslavila důstojně jeho rodná obec, město Hronov. Rovněž připravila jinému našemu výtečníkovi rodná obec skvělou oslavu šedesátiletých narozenin — mistru hudebnímu Dru. Dvořákovi. Ad multos annos všem!

Všem katol. vychovatelům vůbec, členům pak Jednoty naší zvláště. V boji o školu, kterou čirý atheismus úplně do svých spárů urvatí chce, jediný »Vychovatel«, jakožto katolický list, paedagogický čelí všem těm nesčetným výpadům nepřátelským, neurvalým, záštíplným, neboť jiný český list paedagogický u nás v Čechách nemáme, ovšem vydatnou podporu v té věci poskytují veškeré naše listy katolické. Aby pak mezi námi panovalo

jednotné spojení, aby »Vychovatel« zdárně mohl povinnost svou konati, je třeba vydatné podpory četných odběratelů a čtenářů. Zasilající pro členy naší Jednoty provolání s dotazníkem, prosíme, aby všichni správně dotazník vyplnili a všichni do jednoho odběrateli »Vychovatele se stali, jinak nemohlo by mezi námi panovati duševní spojení. Avšak povinností svatou i všech ostatních katolíků jest jediný náš vychovatelský list odebirati a tak dobrou věc šířiti i podporovati.

Z c. k. zemské školní rady. V plenární schůzi zemské školní rady konané dne 18. června b. r. bylo vydáno příznivé dobrozdání o zavedení stenografického vyučování na měšťanských školách v Čechách.

Slezský sněm přijal letos předlohu školskou, dle které poměry učitelů slezských se mají zlepšiti. Dle osnovy zákona přestávají obce vypláceti učitelstvo, jak dosud ve Slezsku zavedeno bylo, povinnost tuto převzme nyní země. — Dále jest v návrhu zákona o právním postavení učitelstva důležitá změna nynějšího stavu v tom směru, že učitele možno přesaditi ze služebních příčin, čehož dříve nebylo. Proti tomuto paragrafu bránilo se veškeré učitelstvo slezské, vláda však učinila podmínku, že jenom tehdy předloží přijatý zákon k sankci, když paragraf, jednající o přesazování ze služebních příčin, beze změny přijat bude. Slovanskí poslanci vymohli aspoň tolik, že disciplinárně přesazenému učiteli má býti vždy oznámena příčina přesazení. — Německá většina zamítla návrh slovanský, že děti mohou býti přijímány jen do těch škol, jichž vyučovacího jazyka jsou úplně mocné.

O školách měšťanských a jich zřízení učinil správní soud následující zásadní rozhodnutí: 1. Školní obci je pro měšťanskou školu ta, která nese náklad na věčné potřeby této školy. 2. Školní obec měšťanské školy není povinna přijímati dívky z jiných školních obcí do své měšťanské školy, je-li v jedné třídě více jak 80 dětí anebo jsou-li vůbec učební nedostatky již pro děti domácí. 3. Je-li již jedna měšťanská škola ve školním okrese zřízena, mohou následující další zřízeny býti pouze tenkrát, dohodnou-li se o tom ti, kterým přísluší nésti náklad na školu měšťanskou, tudíž nemůže býti zřízena měšťanská škola proti vůli školní obce, která by byla povinna nésti náklad na věčné potřeby měšťanské školy.

Zkušební komise pro kandidátky učitelství na dívčích lyceích s českou vyučovací řečí v Praze. Ministr kultu a vyučování povolal do této zkušební komise na studijní rok 1901—1904 následující členy: ředitelem ustanoven univ. profesor, dvorní rada dr. Č. Strouhal; jako odborní examinační povolání jsou: pro českou řeč univ. profesor, dvorní rada dr. Jan Gebauer a univ. profesor dr. Fr. Pastrnek; pro německou řeč univ. profesor dr. V. Mourek a dr. A. Kraus; pro francitinu univ. profesor dr. J. H. Jarník; pro dějepis univ. profesor dr. J. Goll a docent dr. G. Pekař; pro zeměpis univ. prof. dr. Jan Palacký; pro matematiku univ. profesor dvorní rada dr. Studnička; pro přírodopis univ. profesori dr. K. Vrba, Fr. Vejvodský a J. Velenovský a pro fysiku univ. profesor dvorní rada dr. Č. Strouhal.

Svatý Otec a katoličtí učitelé. Sv. Otec zaslal vlastnoruční list předsedovi katolického spolku učitelského ve Vídni, p. Josefu Moserovi, tohoto znění: »Milování synové, pozdravení a apoštolské pozhěnění! Při nedávné audienci uslyšeli jsme s velikou radostí zprávu, že spolek váš vyrostl z malých počátků tak mocně, že vzbuzuje dobrou naději na přinášení užitku ve velikém rozsahu. A nyní vidíme z vašeho psaní, že spolek váš již čítá na čtyři tisíce členů. Zasluhuje-li spolek váš již pro tento počet chvály, tedy přece jest důvod doporučující jej v cíli, který si vytklí jednomyslně: obohacení ducha nejen znalostí prostředků pro praktický život potřebných, nýbrž i ctnostmi a zbožností, jak to odpovídá důstojnosti křesťanského jména. A touto snahou přispíváte velmi zdatně ku blahu státu a nábože ství, poněvadž známo jest, že nikdo nemůže býti dobrým občanem, kdo Boha necítí a víry se nedrží. Jsou ovšem poměry časové zlymi a tudíž třeba proti proudu bojovati. Buďte však statečnými, neboť nic velikého se neprovede pro Boha a vlast jedině statečností a vytrvalostí. Aby pak počínání a snažení vaše naplňovala plnost milostí Božských, udeľujeme vám a celému vašemu spolku se zvláštní přízní v Pánu apoštolské pozhěnění na důkaz naší úcty a náklonnosti. Dáno v Římě dne 26. června 1901, ve 24. roce našeho pontifikátu.

Jakou hodnotou zaujímají učitelové škol obecných? C. k. ministerstvo spravedlnosti oznámilo soudním stolicím rozhodnutí nejvyššího správního dvora, dle kterého

učitel není ani státním ani zemským úředníkem, nýbrž pouhým »orgánem« obstarávajícím veřejné záležitosti vládní.

Konečně! V měsíci právě uplynulém byl konečně učitelstvu v posledních dvou třídách na školách obecných a v poslední třídě na školách měšťanských poukázán k výplatě provisorní, do pense nevpočítatelný přídavek za dobu od 1. ledna 1901 do konce září 1901 na zvláštní kvitanci k výplatě, od 1. pak října 1901 vyplácí se v měsíčních částkách na služební kvitanci, kde se uvede jako osobní přídavek. Než však vše ostatní upraveno bude, ještě mnoho vody uteče.

Učitel — vězněm v hasičské kůlně. Jistý učitel v západním Prusku, který se tázal přímo generálního velitelství, kdy konati se bude vojenské cvičení učitelů, chtěje podle toho zaříditi svou cestu za dalším vzděláním, byl odsouzen na den do vězení, poněvadž při dotazu pominul nižší předepsanou instanci. Za vězení pak určena jemu byla hasičská kůlna ve vesnici, kde vyučoval. — Mládež školní měla pěkné vyznění, vidouc svého učitele zamknutého v kůlně, kam obyčejně zavírání byli tuláci a opilci. Berlínská »Germania« píše, že skutky takové musí podkopávati vážnost vlády a oznamuje, že centrum (katolické) v parlamentě energicky ujme se tohoto učitele. Toť vrchol germánské kultury!
»Vychov. Listy.«

Výhoda pro absolventy měšťanských škol. Svého času podal »Německo-rakouský svaz učitelů měšťanských škol« žádost ku ministerstvu železniční dopravy, aby absolventi škol měšťanských při obsazování míst pro kancelářskou nebo manipulační službu na roveň byli postaveni absolventům nižších škol středních. Nyní pak oznamuje předseda tohoto svazu, že obdržel příznivé vyřízení této žádosti, i mohou se tudíž žáci vyšší ze školy měšťanské hlásiti do služeb ke dráze, ovšem pouze ke službě kancelářské a manipulační.

Náklad na obecné školství moravské. Národní školství na Moravě a moravských obvodech ve Slezsku vyžádalo v období od r. 1869. až do r. 1898. v celku, t. j. zahrnujíc v to náklad na školní budovy, potřeby věčné a příjmy učitelské, okrouhlou summu 206,000.000 K, obnos to, jenž propůjčuje lidu moravskému plného oprávnění, aby školní budovy, stánky za-

svěcené ušlechtilé snaze výchovy a vzdělání, skvěly se pod zlatými písmeny hesla: »Národ sobě.«

Heslo »Č. Uč.« Jak velice směšným (ne-li jiným) je každodenní vyzvání v »Č. Uč.« ke čtenářům téhož časopisu: »Organisovaný učitelé nechoď na farské hostiny«; připadá mi to jako hlas fanatického Catona zaznívající na konci každého zasedání senátu římského: »Ceterum autem censeo, Carthaginem esse delendam« — »jsem toho pevného přesvědčení, že Carthago musí zničeno býti!« — Ve XX. století, jež je nástupcem století »osvíceného«, jež tudíž je extraktem té moderní osvícenosti, v tom století rozsévá »Č. Uč.« zášti mezi dvěma stavy, které vedle sebe působí a rozhodně ruku v ruce jíti musí, má-li zavazet lidu našemu lepší doba. Kam se to řítíte? Ovšem »Č. Uč.« hlásaje morálku

»francouzskou« rozumí věci trochu jinak. Nicméně starověkým barbarismem je diktatorsky a tyransky štváti lidi proti sobě; jednání takové nikterak nesvědčí o duchu vznešeném, naplněném ideou pokroku. My bychom mohli opět volati: »Z organisace vyloučený učitelé nechoď na všeliké hody pokrokařsko-socialistické«, ale nečiníme tak, jsouce pevně přesvědčeni, že každý rozumný člověk zcela dobře ví, jak má sobě za daných okolností počínati, že to ví lépe než kommando z »Č. Uč.« Při tom podotýkáme, že nikterak nás k této poznámce nedonutila »líbezná vůně z farské kuchyně«, neboť po obapolné úmluvě dávno u nás od »farské hostiny« jest upuštěno, nicméně nedáme se my nikdy, jakožto lidé svobodní, k něčemu »kommandírovati«, vše konáme po zralém uvážení, ze svobodné vůle.« Takový rozkaz je právě řemenem z důtek v Čechových »Pisní otroka«.

Sjezdové rozhledy.

Jak již jsme stručně svého času oznámili, konaly se o minulých svátcích svatodušních různé slety a sjezdy, jež nalezly své pokračování o prázdninách. Je to zvláštní! Kde kdo bije do cirkve katolické, a kdyby mohl, tu každý ten pokrokař a socialista by všechny příslušníky její upálil na hranici, jež by plála po celém světě, ale svátky a slavnosti církevní hodí se zase všem těm pánům osvětářům ne snad pro svůj význam, ne snad pro pobožnosti, jež v takové dny se konají, ale proto, že jest prázdno, že v ten den odpočívají všeliké práce, ale Bohužel opět ne všechny a ne všude. Nicméně o nedělích a svátcích, i ten nejzarytější klerikalozrout se vystrojí a vyletí někam na schůzi nebo na slet, kde se řeční z plných plic a hrdla zalévají z plných sklenic, až pak bývá z toho ze všeho mdloba a těžkost. Do kostela nebo na průvod dítky sobě svěřené vésti, to mnohým, přemnohým panáčkům nevoní, ale běhati na přednášky, jimž nerozumí a z nichž si odnese jen hučení v uších, to je něco jiného, třeba si měl na to korunky vypůjčiti a krejčímu dlužen zůstatí dvě léta. Ovšem při tom se útočí surově proti všemu, co pečeť učení Kristova na sobě nese, veškerá zařízení cirkve Kristovy se zhlhčují a tupí, i nazývají zpátečnickými, její blahodárné působení po celá dvě tisíciletí právě v oboru školském se uvádí v posměch, jakožto pro lidstvo škodlivé a je ohlupující. Kdo zřejmě se přiznává k učení Kristovu, ten je skrčeným, devotním, pokryteckým, neupřímným tmářem, kdežto ti osvícení pokrokaři a socialisté jsou lidé povahy přímé, otevřené, naze pravdivé, (ano, něco nahého při tom bývá), sebevědomé, ryzí, kteří hledí lidstvo povznést až ke zvířeti či nadčlověku a děti vychovávatí jako tvory uvědomělé, probudilé, svobodné. Ano, tak na prázdno se žvaní v těch různých sletech a sjezdech, tak potom nepokrytě se píše v těch různých listech a plátcích, to vše slyší a čte ubohý lid a zabíhá po nakloněné ploše dál a dále; ó, jaký smutný, truchlý to stav ve všech vrstvách společnosti lidské se jeví.

Jest-li že tisícileté pravdy, jež blaho na svět přinesly, se hájí a hlásají, tu metá se po obhájích a hlasatelích kalem a blátem, řve se: klerikalismus, ultramontanismus, pryč od Říma, ale blábolí-li někdo novopečené nabubřeny, jež vytryskly z hlav chorobných, tu se jásá, tleská, poněvadž nauky tyto hlásají pravý opak pravdy Božské.

Právě o minulých svátcích svatodušních konány byly mimo jiné i dva sjezdy německého učitelstva: zemský spolek pro Čechy sešel se v Lípě (chraň Pán Bůh, aby někdo napsal v »České,« to by těm pruským Tentonům praskla žluč) a katolická jednota učitelská ve Vídni.

Podáme zde stručné rysy, jakými oba tyto sjezdy osob stejného povolání, avšak různého ve věcech nábožensko-mravní výchovy přesvědčení, byly v listech liberalního a pokrokářského učitelstva líčeny.

Tam v »Lípě« vykonán byl »kus« obrovské práce v oboru vychovatelském a školském (ti myslí totiž, že čistí Angyášův chlév!) jakož i v zájmech stavu učitelského. Zde v Lípě každý se přesvědčiti mohl a musil — třeba byl úhlavním nepřítelem těch zákopníků germanské kultury, jak všestranná a obsáhlá byla práce, vykonaná delegáty během roku; co tu vyplněno bylo přání, co odstraněno stížností, co osvětleno různých mínění a dotazů, jak do hloubky tak i do šířky, na jichž základech celý svět (snad jen germanský?) stojí. Nebylo tu žádných různých ani nedorozumění, tak že svornost a jednota tohoto buntu německého v Čechách může slouiti příslověčnou, i muselo každé srdce vesele si poskočiti a zvolati: ó, jaká to radost býti učitelem (se ví, že německým, svobodomyšlným, ač jindy zase nemohou tomu učitelování na jméno »trefit«). Co však dodávalo tomuto shromáždění osvícených pionérů »moderní« školy největšího lesku, byla účast všeho lidu na úradách konaných, nadšení, jakým veškeré obecenstvo ve zdech a branách pangermanského města účastníky jakožto vychovatele a právě vzdělávatele mládeže přivítalo, právě staroněmecké pohostinství, jež skončilo slavným obrovským salamandrem, který třen byl až do rána bílého. Všechny spolky a umělci závodili v pořádání slavnostních večírků, ano i sami zemští a říšští poslanci, ti strážcové bděli neporušeného germánství, houfně přicházejí, aby okřáli v bujarém kruhu moderních Cherusků, jimž ani moderní Herrmann (prosím, není to eppes rares — Žid?) neschází. Tam v »Lípě« všichni ti Dittesovi odchovanci svou nezměrnou úctou ke práci, láskou pak a věrností k lidu (tam v reichu) získali sobě plně úcty a lásky tohoto lidu, to vše pak je posilou pro věrná všoněmecká srdce, jež plesají pod všoněmeckými prapory.

Nyni odhrňme zaslou na a pohlédněme, jaký obraz skytalo shromáždění a jednání zatemnělých, zpátečnických, klerikálních učitelů ve Vídni. Inu, prapřebídný! Za prvé, sjezd úplně postrádal lidovosti, »plebs« ve Vídni ani nezdobila brány, ani neověncila ulice, ani neokrášlila domy velkoněmeckými prapory, jako to bylo v Lípě. Inu ovšem, Lípa a Vídeň! Kdyby v Lípě konali sjezd pruští komínici z Berlína, bude celé město tonouti ve velkoněmeckém nadšení zrovna jako když v Kocourkově nebo ve Zlámané Lhotě slaví hasiči pětileté jubileum, ale Vídeň je na takové věci příliš obrovskou, nevědouc ani dobře, že se jaká schůze koná. — Ve Vídni ztratilo se prý učitelstvo v zástupu prelátů, farářů, katechetů, hrabat a jiných jasností, tak že vícekrát by zajisté zašla katolickému učitelstvu chuť pořádati sjezd podobný, kdyby jen byli zaslechli zdrcující úsudek »lidu« českoněmeckého (prušáckého?) v Lípě. Inu, někdo myslí, že do schůze

učitelské spíše patří ševci a krejčí z Lípy, než lidé, jimž blaho školy na srdci leží, a proto rádi věříme, že asi tam v Lípě »padly« pěkné výroky, nejen o vídeňských »klerikálních« učitelích, ale vůbec o všech, jimž mravně-náboženská výchova mládeže a reforma společnosti lidské na základě učení Kristova na srdci leží; ujišťujeme však, že rovný rovného si hledá, nevěrec s nevěrcem rád zasedá. Jest-li ta »plebs«, jíž se rádo německé pokrokové učitelstvo chlubí, a v níž my pouhé socialisty a nepřátely Krista spatřujeme, jest-li tedy tato plebs prosáklá podvrtnými naukami, zbavená veškeré víry a křesťanské mravnosti. Jásá vsťříc programu pokrokově-nevěreckému, tu zase na druhé straně lidé rozvázní a dobré vůle, jimž moderní nauky po bedlivém studiu objevily se jako dílo lidské na sypkém písku založené, pro lidskou společnost zhoubné, tu tedy lidé proniknutí Božskou filosofií Kristovou rovněž se buntují vespolek, uznávajice, že člověk má rozum a svobodnou vůli a že není věcí nutnou, od každého blázna přijímati ztřeštěné zásady, jež v krátké době v nivec se rozplynou. Kdyby pak Vídní bylo prolétlo přání povznesené k lidu, aby se účastnil také sjezdu konaného učitelstvem katolickým, jsme přesvědčeni, že mimo židovské, veškeré domy byly by vyzdobeny, a žádná místnost nebyla by stačila pro zástupy katolického lidu, známe přece Vídeň »Českou« Lípu! Ale ve Vídni se netlouklo půl roku předem na buben, zde se neobjednávala bombastickou reklamou fanfara a pompa papírová, zde nepřipravovaly se všeliké komory a tingl-tangly: zde vykonal se záslužný kus práce ve prospěch lidského blaha a sice po tichu, beze vši barnumovské reklamy. Obyčejně ten, kdo stále se bije v prsa svobodomyšlná a ustavičně řve o pokroku, osvětě, svobodě, ten obyčejně bývá největším tyranem, zatvrzelcem utkvělým ztrnule na jakési domněle pokrokovsko-vývojové pravdě, jež pouze lahodí lidské pýše a domýšlivosti. Dnes je modou křičeti o zatemnělých klerikálech pošetilá a nerozumné věci do světa; dnes domnívá se každý, že je patentovaným vzdělavcem, kdo kydá hanu na náboženství, kdo Boha zapírá, ale tu modu zaplatí lidstvo velice draho! Bohdá, že my se toho nedočkáme, avšak příští pokolení, neuhnou-li na pravé koleje, budou se brodit v mravním kalu a — krvi! Z novodobých nauk nezásvitne žádné zlaté slunko svobody, ale otroctví nebývalé na lidstvo ulehne, ano, ano, právě novodobé dutky spleteny jsou z krásných frází. Božská nauka Kristova musí proniknouti celý svět, má-li klid a mír naplňovati okrslek zemský!

O prázdninách pak dne 4. a 5. srpna konal svaz německých učitelů na Moravě sjezd ve městě Štenbergu, kde opět hlavním bodem byly velkoněmecké prapory, znamenitý komrs a ohnivě řeči znamenitých mužů ze všech stavů, jimiž všemi jako červená niť táhlo se heslo výbojně proti zarytému nepříteli Rakouska proti klerikalismu, který podrývá blaho lidu, hubí veškerý pokrok, veškeru svobodu. Zvláště pak povznášejším byl okamžik, když na tribunu vystoupil vídeňský rodák, učitel Hohensinner, který s radostným úsměvem na rtech oslavoval svobodomyšlný Šternberg, ale se slzou v oku a hlasem třaslavým škytal o temných stínech, jež se vznáší nad Vídni, kterouž nazval »den grössten Culturwasserkopf Europas«. Když pak ještě ohnivěji a zuřivěji proti nenáviděnému klerikalismu promluvil prof. Sommer z Olomouce, tu rozléhal se celou německou sokolovnou válečný pokřik a burácela taková vřava, že zajisté těm prokletým klerikálům krev v žilách stydla. Jinak učitelové uvedení v referátu, mají pragermánská jména: Vrbka, Koblischek, Schulak, Manda měli ve schůzi přednášky.

U nás sešlo z valného sletu učitelského, byla pak pouze konána valná hromada delegátů, dne 8. srpna v Praze, kterou zahájil starosta Rašín, jenž »vroucími« slovy uvítal účastníky, jmenovitě delegáta Moravského, známého pokrokáře Úlehlů a zástupce německého spolku v Čechách, ředitele Mautnera. Pane Bože, co to bylo křiku o vlastizrádě naší Jednoty, když táž poprvé vytiskla stanovy přeložené z němčiny, ovšem před zaražením Jednoty, o kterýchž se teprve v ustavující schůzi jednalo. Inu ovšem, svobodomyšlnost je svobodomyšlnou jen pro sebe. Ve schůzi předneseny referáty jednotlivých funkcionářů, přijata resoluce ohledně poslance, učitele Černého, jemuž odepřena byla stálá dovolená jako poslanci, vysloveno politování nad starým »bojovníkem« Ad. Šustrem, který z příčin disciplinárních přeložen byl od Chrudimi do Českomoravských hor; inu kdo s ohněm pohrává, lehce se spálí. (Při té příležitosti vzpomínáme na malou episuodu v Č. Skalici, kde p. Šustr řečnil o nezměrné bídě ve veškerém učitelstvu; tu sousedé Skaličtí pozorujice jeho postavu, pravili: No, na tom to není znát, bříšek má jak soudeček a na vestě zlatý řetěz jako krumpolec. Možno, že zase budu prohlášen jako zuřivý nepřítel učitelstva a na pranýř postaven s »nejvyšším opovržením.«

Zde se pouze uvádí výrok lidu, jenž věc bystrým zrakem pozoruje a před nímž vše má býti uspořádáno v harmonický celek.) Panu Šustrovi zapraví fond ústř. spolku učitelského výlohy vzniklé nuceným přestěhováním. Schvalujeme úplně tento milosrdný skutek — ale tážeme se, co by tomu řekl »Č. Učitel« neb »Šk. Obzor«, kdyby tak nějakému přesazenému »klerikálnímu« učiteli z katolického fondu byly zapraveny útraty podobné. Ó, to by bylo něco zcela jiného! Konečně rokováno o utvoření svazu učitelských jednot československých, což svěřeno bude delegátům. Vykonány byly volby a zároveň vysloveno splnomocnění, aby výborem ohledně vydavatelské a literární činnosti učitelské uzavřena byla smlouva s knihupeckou firmou Drnek a spol. v Brandýse n. L., což nemálo dopaluje »Šk. Obzor«, poněvadž řečená firma je prý sešvakřena s p. starostou Rašínem a poněvadž střed veškerého spolkového života a působení položen je do Lysé n. L., kdežto Praha zůstává nepovšimnuta; ovšem lépe by bylo, kdyby vše přeneseno bylo na Vinohrady do jistých redakčních místností.

Valná hromada delegátův Ústř. spolku jednot učitelských na Moravě, konána byla dne 19. srpna 1901 v Tišnově. Pokrokové učitelstvo Moravské již od schůze litovelské zimničně se připravovala na tento den, aby dosavadní předsednictvo bylo svrženo a radikální v čelo Ústř. spolku postaveno. Ač z počátku schůze zcela hladký průběh měla, došlo při rokování o změně stanov k řeči, jež byla polemickým a nespravedlivým útokem proti dosavadnímu starostovi Slaměnkovi, takže týž s celým výborem odstoupil, místopředseda pak pozoruje rozvášněnost, jež celým sálem vřela, nepřijal zodpovědnost za další průběh. Tak byla schůze za všeobecného rozruchu skončena a sám »Učitel« brněnský konstatuje, že zbraně, jimiž bylo v Tišnově bojováno, nebyly důstojny hnutí, jež přece v podstatě musí býti ideové, a že působily trapně i na ty, kteří stojíce mimo vlastní zápas sympatisují s hnutím pokrokovým. Inu, já také vždycky říkám, dáti jistým lidem plnou moc, aby mohli rozhodovati bezohledně nad každým, tož z nich stali by se tyranové, kteří každého jinak smýšlejícího by upálili. Pane Bože, to by bylo Kostnických plamenů! A tomu se říká svobodomyšlnost, pokrok, vývoj, idea!

Ve dnech 25., 26. a 27. srpna konán byl sjezd moravských katolíků v Kroměříži. Sjezd vydařil se znamenitě a dokázal, že družná naše Moravěnka, působící sv. Cyrilla a Methoda, trvá vždy věrně při víře katolické, nedadou se klamati planými hesly moderní osvěty. Účastenství lidu z celého širokého okolí bylo obrovské, tak že celý sjezd podobal se národnímu svátku. Město bylo bohatě vyzdobeno, náměstím a ulicemi hrnuly se proudy lidu moravského v kroji národním. Vedle četné šlechty účastnil se vd. episkopát i veškeré vyšší duchovenstvo. Rovněž katolické učitelstvo moravské v plném počtu konalo svou valnou hromadu a celého sjezdu se účastnilo. Předseda pak říd. učitel pan Kadlčák, který jest nám z pražského sjezdu výtečně znám, promluvil znamenitou řeč o otázce školské, která se ovšem nikterak nelíbila »Šk. Obzoru«. Za naší Jednotu účastnil se sjezdu kollega Grund, který pronesl v první den pozdrav veškerému shromáždění. I katolíci Němci na Moravě konali sjezd v Olomouci a v Čechách v Litoměřicích, které měly rovněž skvělý průběh. Ovšem socialisté, radikalové, pokrokaři, liberálové, anarchisté, ti všichni proti řečeným sjezdům zuřili a konali vždy v tuže dobu truc-sjezdy, které vždy končily voláním »fuj« a »los voň Konal. Jiné neštěstí se nepříhodilo.

—ty.



• RŮZNÉ ZPRÁVY. •

Úmrtí. Dne 2. m. října b. r. povolal k sobě Pán po dlouhé, trapné nemoci J. M. probošta Vyšehradského vdp. Dra. Ant. Lenze ve věku 72 let. Je to pro nás ztráta přebolestná, neboť zesnulý byl mužem velikým, v každém ohledu vynikajícím, jehož působení bylo tiché, za to však významu neocenitelného. Nemůžeme zde obsírně vylíčit celý jeho život, to bude úkolem toho, jenž napíše životopisné dějiny tohoto velikého muže. Paměť jeho zajisté nikdy nevymizí, my pak voláme upřímně: Odpočívej v pokoji po dlouhém utrpení!

K reformě škol měšťanských. Jednota učitelstva českých škol měšťanských na Moravě přijala na posledním sjezdu následující resoluci: »Měšťanská škola jest nejpřiměřenější průpravou pro vyspělost, zdatnost a vzdělání stavů středních: živnostnictva, rolnictva, obchodnictva, i na povznesení dělnictva. 2. Měšťanská škola, jako pravá škola výrobních tříd, nemůže býti nahrazena školami středními, školami to stavů učených. 3. Zřizování střední školy na zříceninách škol měšťanských, znamená vzdělávat vyšší vrstvy na účet intelligence stavů středních, jichž duševní horizont má

se snížit v době, kdy vše tihne vpřed a výš; proto sjezd varuje nejdůrazněji před rušením škol měšť. 4. Sjezd z nejhlubšího svého přesvědčení vyslovuje se pro zřizování škol měšťanských vedle škol středních a pak ve všech lidnatějších obcích vůbec — v zájmu zmohutnění stavů středních, opory to a síly státu a podmínky rovnováhy ve společnosti lidské. — Při té příležitosti podotýkáme, že dotaz školních úřadů ve příčině reformy měšťanských škol na všech stranách vyvolal mnohé úvahy i kroky k lepšímu. Tak na př. učitelský spolek v Brně podal předsedovi brněnské okr. rady šk. pamětní spis, svěřící okr. zastupitelstvu, jímž se žádá zříditi při měšť. školách čtvrtou třídu, jako třídu doplňovací pro ony absolventy třetí třídy školy měšť., kteří miní vstoupiti do učít. ústavů nebo do škol odborných. Jednota českých učitelek uveřejňuje v těchto dnech obdobné požadavky, jež před tím s veřejností sdělila Jednota učitelstva měšť. škol. Učitelstvo obecných škol zase rozhodně vystupuje proti tomu, aby měšť. škola připojena byla ku čtvrté třídě obecné školy. Jest ze všeho zřejmo, že jest na čase, aby k reformě našeho školství již konečně bylo přikročeno.

Jednota českého katolického učitelstva konala dne 29. m. září výborovou schůzi, ve které upravena byla pravidla fondová, dle usnesení poslední valné hromady

ze dne 19. srpna b. r. následovně: Mění se odst. 2. bývalých pravidel, dle ustanovení poslední valné hromady v ten smysl, že možno jest úroků již od r. 1902 počínaje v nutných případech ve prospěch potřebných členů, dle intencí ve dřívějších pravidlech uvedených užiti — ovšem v míře a výši skromnější. Mění se dále odstavec 11. a 12. tím, že nebudou se více kupovati cenné papíry, jichž kursy stále kolísají, ježto Jednota nemíní nikterak spekulovati na burse, neboť již nyní utrpěla ztrátu, poněvadž platila za kus 102.50 zl., kdežto nyní klesl týž na 97.75 zl., ba jedna renta až na 95, a dle všelikých znamení bude vše na burse klesati dále, — nýbrž peníze fondové uloží se na místo bezpečné, dle usnesení výborového, jež bude předloženo ku schválení vždy budoucí valné hromadě. My jsme proniknuti učením Kristovým a důvěřujeme poctivému katolíku, neřku-li celé skálopevné katolické Jednotě a odmítáme s rozhorlením jizlivý dotaz p. J. M. z K., na který tak pěkná odpověď o možném rozpuštění spolku dána byla. My jsme sice nestudovali práva, ale také víme, že přestoupí-li spolek stanovy, může býti rozpuštěn, avšak právě mezi potvrzenými stanovami a valnou hromadou přijatými pravidly je veliký rozdíl. Pravidla nesmyslná, jež mluví o sumě 40.000 K a chtějí na burse spekulovati, byla opět jinou valnou hromadou zrušena a přijata pravidla nová, přiměřená. Tolik na poučenou těm pánům, kteří by měli rádi Jednotu také někde jinde, než ona stojí. Nicméně nám nejde o prospěch jednotlivců, anobrž o prospěch dobré věci. Jest-li podobné útoky se obnoví, buďte ubezpečeni, že dovede předseda i celý výbor rázně vystoupiti — ale pak shánějte si Jednotu katol. učitelstva sami — a uvidíte, kde ji seženete. O, jak neblahým jsou nesvornost a stranickost!

»Vzdělávací četba katolické mládeže«, kterou počneme již letos pravidelně vydávati, nahání strach malému, socialistickému časopisu »V Boj!«, jež vydává nějaká pí. Vlasta Stránecká, takto snad majitelka velkostatku, která zároveň nabízí v různých socialistických plátkách homolky a sýr na prodej, nalézáme totiž ve 29. čísle lokálku: Pozor na noc! kde se ohlašuje naše usnesení o vydávání »Vzdělávací četby« a praví: »Podporujte tím úsilovněji četbu pokrokovou! Nepodceňujeme činnost klerikálů a pracujeme také sami!« Jinými slovy:

kupujte hojně plátek »V Boj« a dávejte doň zabalovati zároveň sýr a homolky pí. Stráneckou vyrobené! Ať žije barnumovská reklama!

Ředitelství c. k. zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Plzni, přijímá žádosti za připuštění ke zkouškám učitelské způsobilosti v listopadovém období do dne 20. m. října b. r.

Sjezd spolků na ochranu zvířat. Dne 22. září konal svaz rakouských spolků na ochranu zvířat ve Vidni svůj sjezd. Mezi jinými přijaty byly četné resoluce, aby mezi mládeží školní spolky na ochranu zvířat zakládány a zdárně pěstovány byly, zač se také vřele přimlouváme. Rovněž jednohlasně přijato, by učiněny byly kroky za tím účelem, aby v nařízení mi isterském ohledně trestnosti při trýznění zvířat, vypuštěn byl odstavec, že tato trestnost nastupuje jenom při veřejném pohoršení, naopak, aby přístě odstavec ten zněl, že trestnost nastupuje po kterémkoli zjištěném trýznění.

Nadace pro střední dívčí školu »Minerva« v Praze. Zesnulý plukovník Adolf Brádka byl vřelým přítelem a příznivcem dívčí střední školy v Praze, již zřídil spolek Minerva. I odkázal pro žačky této školy, jež vyšší třídy navštěvují, i pro absolventky, jež na universitě studují aneb již k rigorosům se připravují, celé své jmění na zřízení nadací. Osnova nadačního listu byla výnosem c. k. mistodržitelství ze dne 14. září 1901 čís. 160.604 schválena, i bude se nyní zadávati 20 nadací po 100 K, jež vypláceny budou ve dvou lhůtách předem.

Sjezd českých katolíků v Kroměříži na Moravě konaný usnesl se na následující resoluci: 1. Škola obecná buď v prvé řadě ústavem vychovávacím. Cílem vychovatelské práce školní buď křesťanský názor světový. Poněvadž vychování mravné jen na základech náboženských budovati lze, buďž — kde potřebno a možno — mládež dle náboženského vyznání oddělována, naskrze však v duchu náboženském a to učiteli svého vyznání vyučována. V tomto smyslu, k § 1. základního zákona školního, ze dne 14. května 1869 zcela důsledně, buď § 2. téhož zákona opraven. 2. Přihlízejíce k vyučovatelské stránce obecné školy, opravdově a rozhodně odmítáme výtky neprávem nám činěné, že bychom snížiti chtěli rozsah učiva a omezovati vzdělání lidu. Přejeme si, aby škola obecná poskytl mládeži takovou míru vědomostí, jež

by byla dobrým základem vzdělání dalšího, buď školního, buď soukromého. Na vše vyučování pak pohlížíme jako na prostředek k vypěstění mravné povahy a žádáme, aby bylo v úplném souhlase s učením náboženským, jak to již zaručeno jest § 62. škol. vyučovacího řádu, jenž zní: »Nižádnému předmětu nesmí se vyučovati tak, aby se nevztahoval k jinému, nýbrž veškeré předměty mají se pokládati za jeden celek a mají se tedy při vyučování vzájemně k sobě vztahovati.« Mezi učebními předměty ve škole obecné jest pak dle § 3. zákona ze dne 14. května 1869 na předním místě jmenováno náboženství. Přesvědčení, že tak zv. úlevy nejen věcné výsledky vyučování ne-li maří, zajisté velmi poškozují, ale — což hlavního — ve mravní rozvoj dětí zhojně působí, žádáme, aby úlevy úplně zrušeny byly a osmiletá povinnost školní nezkrácena se zachovala. Mimo to žádáme pro všechny děti, jimž dalšího vzdělání se nedostane, dvouletou povinnou školu pokračovací (opakovací) s kázní školní a s vyučováním dle pohlaví žactva odděleným. 3. Uznávající, že škola obecná tvoří spolu základ prospěchu a zdaru snah našich národních, že je první pěstitelkou práva zaručeného § 19. zákl. zák. říšského ze dne 21. prosince 1867, práva »chovati a vzdělávati národnost a řeč svou«, žádáme, aby všechno vyučování provanuto bylo duchem národním. Charaktery vypěstěvané v půdě katolické mravouky budou i charaktery vlastenecké. 4. Přihlízejíce k velikému významu práce učitelstva škol obecných, práce to plně obtížející a zodpovědnosti, rádi přejeme učitelstvu takového právního i hmotného postavení, aby bez obav a cele povolání svému věnovati se mohlo. Vítáme kroky ku zlepšení, jež po obou těchto směrech nedávno se staly a doufáme, že i ještě ve zbývajících žádoucích jednotlivostech oprávněným přáním učitelů bude vyhověno. Nespravedlivým shledáváme, že jistě části učitelstva při vyměřování pětiletých přídavek počítá se služební dobou ve platnosti poloviční. Vyzýváme vedení své strany postarati se, aby učitelstvo mělo své zástupce ve sborech zákonodárných. 5. Sledující utěšený rozvoj školství středního i odborného, přejeme si, aby i nejširším vrstvám venkovského lidu dostalo se příležitosti více se vzdělávati a to rozšiřováním škol obecných a zřizováním škol měšťanských, což souhlasí i s požadavkem dříve vysloveným

o běžích opakovacích. K tomu je potřebno, aby platné předpisy o rozšiřování škol zmírněny a dnešním poměrům přizpůsobeny byly, ovšem v první řadě max. počet dětí na jednu třídu číslicí značně nižší byl stanoven.

V pravdě roztomilý soud o »klerikálech«. Jak známo, stálým heslem »Č. U.« je devisa: Učiteli organisovaný, nechod na farské hostiny. Dnes mi opět heslo toto zní v uších jako výstřaha tatíková k synkovi: kluke milionská, ať mi nechodíš na kmotrovu hrušky, nebo — ! Než horlivě pro heslo to své kopí láme v 68. čísle »Samostatnosti« pan — ka, který mimo jiné i takto hromuje: »Duchovní vůbec sledují své určité tendence, mají svůj pevný dobovačný plán, jsou zkrátka v cíli svém — ve zklerikalisování společenského života — za jedno, jenom taktika jejich je různá, a jen v té je ponecháno jednotlivcům kus osobního projevu. Nelze upřít, že takováto taktika výborně slouží klerikalismu v jeho postupu. Kdežto vybraní jeho bojovníci dost přímo a zřejmě úmysly klerikalismu projevují, jsou zase tajní zakuklenci, kteří směle troufají si klamati všecko svoje okolí. Těm prvním jdou na lep lidé, neuvědoměli, závislí, ty druhé následují lidé bezzásadní, licoměrní, pokrytečtí. Jest-li že je skutečně poměr světského učitele vůči duchovnímu nedůvěřivý, někde i zjevně nepřátelský, nač rozpakovati se vyvoditi z toho náležité důsledky? Starejme se na prvm místě o to, abychom uhájili před každým svoji neodvislost a samostatnost.« Tolik asi uvádíme, aby čtenáři naši věděli, jak o klerikálech soudí p. — ka. Avšak dobovačný plán nechovají »klerikalové«, anobř nevěreckou vědou prodchnuti, uvědoměli, lásky plní, zásad plní, upřímní a přímí socialisté a pokrokaři. Ti pranýřování klerikalové hájí jen to, co jim po tisíciletí náleželo a sice hájí svatou svou věc důstojně. Abyste pak chodili na ty »rozkríčené« farské hostiny, zvláště žijete-li v nepřátelství s někým, k tomu zajisté nejste »donucovaní«. Svobodu a samostatnost vám milerádi dopřáváme, ale přejte ji i vy nám; i my si přejeme ve svém konání neodvislosti. Nechte nás kráčetí svou cestou, neutočte na nás, nešpiňte nás nepravdivě, vy zásad plní, upřímní a přímí páni, a my nebudeme nuceni vaše plné zašití útoky odrážeti.

Deset tisíc tři sta metrů nad zemí. Dnes s útrpným úsměvem vzpomínáme na

radostné cestování v dostavnickových archách, dnes ve století páry a elektřiny, když již pomýšlí se na zřízení ředitelého balonu, jak o tom pokusy v Paříži právě činěné svědectví vydávají. A vskutku balon asi stane se vzduchovou lodí budoucnosti. Letošního roku i v Německu podnikli několik vzletů balonem pp. Berson a Dr. Sühning, dostihli pak dne 31. července netušené výše 10300 metrů nad zemí. Srovnáme-li výšky známých hor: Sněžka 1603 *m*, Mont Blanc 4810 *m*, Mont Everest v pohoří Himalaya 8000 *m*, dále nejvyšší ležící lidské obydlí, totiž klášter Hanle v Kašmíru, potom nejvyšší vzlet orlí, který až 6300 *m* výšky dosahuje a nejvyšší bod oblouku, který opíše koule vystřelená z obrovského 24 *cm* děla Kruppova, totiž 7540 *m*, shledáme, že balon pp. Bersona a dra. Sühninga veskeré tyto výšky o několik tisíc metrů překonal. Ohlas a šum z naší země proniká až do výšky asi 6000 *m*, pluli tudíž srdnatí vzduchoplavci, v hrobovém, ničím nerušeném tichu v obrovské výši nad naši zeměkouli.

Dva-li činí totéž, není to přece totéž — podle francouzské morálky.

»Č. U.« do památníku. Zajisté pamatují se ct. čtenáři »Vychovatele« na huronský řev, který se strhl, když zde na pravou míru uvedeny byly poměry týkající se jistého říd. učitele, jenž sebevraždou skončil. Redaktor této přílohy byl strhán jako nejvěstší nevědomec a nejhorší odpůrce, poněvadž tvrdil, že zemřelý měl jako řídící učitel po 22leté definitivní službě 1200 *zl.* příjmů, a mnohé listy pak tvrdily, že tím chce škoditi úpravě a že rozšiřuje velikou lež vědomě a schválně; nejzoufalejší z nich, »Šk. O.«, byl přinucen oproti redaktorovi i celé naší Jednotě podati odvolání. — Ovšem vypočítal jsem jednoduchou addici, že říd. učitel po 22 letech definitivní služby má: 500 *zl.* služné, 125 *zl.* funkční přídavek, 350 *zl.*, čtyři pětileté přídávky, 225 *zl.* zjištěné štolý činí na chlup 1200 *zl.* — Ve II. čísle V roč. »Č. U.« nalézáme hned na druhé straně článek: Vedlejší příjem, uvedený jako redakční dopis. Tam tvrdí p. dopisovatel, že organizace musí se pojímati nejen vypočítavým rozumem, ale i »srdcem«; chtěl nejspíše říci, že organizaci musí též vanouti láska k bližnímu, ale uvedl »srdcem«, ač zajisté dle jeho vědy srdce není ničím jiným než svalem obrovské síly — ale on o Kristově lásce k bližnímu nechce snad věděti. Dále stěžuje sobě,

že na málokteré škole panuje vnitřní bratrská shoda, spíše otevřený boj, jenž i na veřejnost se dere, příčinou pak toho všeho je hmotná bída — (a my dodáváme francouzská morálka; ostatně je-li p. dopisovatel darwinistický evolucionista, nespátřuje v tom spíše boj silnějšího proti slabšímu, který by tu byl jako »přirozený« zcela na místě — podle nové vědy). Bídou puze, ženeme prý se všichni za vedlejším příjmem, jenž na blízkou se vyskytuje, každý pak hledí jej urvati pro sebe. Z toho pak organizační a protioorganisační výlevy citů. Zároveň lituje pan dopisovatel, že vítězi při takových lovech bývají kollegové, kteří příjmu toho ani nepotřebují tak, jako ti, jimž při lovu rána selhala, (proč se tomu diviti: tam vede francouzská morálka a přirozený výběr, vývoj!) A hned uvádí skutečný případ: »Jistý řídící učitel (dvě dítky) má pět zvýšení, řízení kůru, pokladnictví spořitelny, hotově přes 1200 *zl.*, byt, palivo a jiné. Jeho kollega (3 dítky) má 550 *zl.* a více — nic! Nastává otázka: Nebylo by spravedливо, aby kollegové šťastnější popřáli něco vedlejšího příjmu druhům potřebným?« Úplně souhlasíme, neboť křesťanská spravedlnost velí tak činiti, jak p. dopisovatel dokládá; ale světská, egoistická, subjektivní morálka a vývojová spravedlnost neznají altruismu.

Celkem pak k tomu všemu dodáváme: Ejhle! zde tedy může p. dopisovatel udati hotový příjem říd. učitele přes 1200 *zl.*, přibrati k tomu byt, palivo a jiné ještě příjmy, ač naše úprava nalézá se v témže stadiu jako tenkrát: byla hotova, ale ne dosud, konečně přijata. Proti tomuto příjmu říd. učitele staví — právě tak jako v příloze »Vychovatele« — příjem jiného kollegy se 3 dětmi a 550 *zl.* Tážeme se: z toho nestrhne se na všech stranách poplach, tu nikdo nezvolá: Není to možné, aby říd. učitel měl přes 1200 *zl.* příjmu — a je to dle líčení dopisatelova také učitel říd. na škole venkovské se základním služným 500 *zl.*, což poznáváme na druhém kollegovi, který má 500 *zl.* služné a 50 *zl.* pětiletý přídavek, vždyť má více dětí než řídící učitel, musí tedy dle logické conclude déle již sloužiti. Z toho nevysloví se panu dopisovateli nejlhubší opovržení? Inu, co řekne nenáviděný, bídný, prospěchářský, zatemnělý, neuvědomělý, potměšilý, sobecký »klerikál«, to musí býti strháno, překrouceno a pranýřováno, třeba klerikál ten měl nejslechternější záměry co školy se týče

i vůči celé společnosti lidské. Tomu se říká svobodomyslnost, víra ve pravou vědu. Ó přátelé, těžko se nesmátí, ač celá věc je vlastně k pláči — ale ne pro nás!

Stavový obzor po časopisech ve »Škole našeho venkova«. V prvním sešitě VI. ročníku tohoto měsíčníku nalézáme rubriku označenou dříve uvedeným titulem, kde je umístěno klasobraní ze všech různých protikatolických listů »pod názvem«: »Proti snahám reakce.« Jsou tu hlavně citáty z »Času« a sice z čísel: 196., 204., 234., 187., 237., 238., dále z »Práva lidu«, ze »Samostatnosti«, z »Osvěty lidu« a také časopisu »Boj.« Hezká to sebranka dostane se hlavně venkovskému učitelstvu jako duševní pokrm do rukou. Tak na př. z »Času« uvedeno, že »bojující církev náleží mezi ty, kdož nikdy nebyli nasyceni; vláda této církve v Rakousku, kde ona právě poutá dosud všechen volnější život, zdá se jí býti ještě slabou. Proto se vyzbrojuje politicky i hospodářsky, aby mohla svést boj o úplné ovládnutí říše.« — My zase pravíme: Kdo v té peci bývá, jiného tam hledá; katolíci hájí pouze svého starého, historického práva, kdo by rád uchvátil vládu aspoň v Cechách, to jsou právě Masařikovci. Zároveň projevuje »Čas« strach, nebude-li v budoucnu ještě hůře pro pokročilé a osvěcené hlavy, užívaje jako důvodu přijetí protektorátu nad katol. spolkem školským osobu, která je trůnu nejbližší, budoucnost Rakouska má být po přání katolické hierarchie klerikální — inu, po přání jiných lidíček má ovšem zase býti nevěrecká, zednářská! — Ze »Samostatnosti« zase s gusem se uvádí, co ona v čísle 63. píše o klášterních školách, varujíc před klášterní výchovou dětí, poněvadž ona je nepřirozená, dítě o životě pak nic neví, povídačkám z kláštera nevěří a konec — zkáza mravní, zničení, anebo zůstane i na dále ve svém životě v tom omezeném začarovaném kruhu. I »Čas« brojí proti klerikálním školám a konviktům, nazýváje to lovm lidských duší, poněvadž církev bojující, stará se nejvíce o to, jak by získala duše mládeže. Z »Práva lidu« pak uvedeno jest, že proti zuřivým útokům klerikálů lze nejbezpečněji bojovati pod heslem »našeho« Havlíčka: nic jim nevěřit a nic jim nedávat, načež všechna moc klerikálů se rozplyne záhy jako — dým. Ovšem musí napřed ve skutek vstoupiti heslo: »Právu lidu« vše věřit a vše jemu nasypat na zob!« — Taktéž projevena

radost nad tím, že »Čas« žádá aby okamžitě opraven byl § 303 tr. zák., dle něhož soudní praxe rakouská staví se na stanovisko klerikální nesnášenlivosti, která bezvýjimečně požaduje, aby každý účastnil se úkonů katolického náboženství, ať je smýšlení jakéhokoli; tu musíš rozuměti: *každý učitel* provázející dítky sobě svěřené při těch nenáviděných obřadech a průvodech. Tedy hájí-li kdo svého zákonitého práva, jest nesnášenlivým, kdo však chce toto právo zrušiti a vnutiti právo své vlastní, ten je osvěcen. Ovšem nejlépe by bylo, kdyby vedle Ferryovy morálky zaveden byl také francouzský zákon a právo — proti církvi. Ó vědo, jakých bezpráví zakoušíš v tom klerikálním Rakousku, nad nímž vznášíš se ještě černější mrak budoucnosti. Jsem přesvědčen o tom, že pana Smrtku z libého francouzského snu burcuje skřehot těch černých havranů, jichž nad lesy čermskými celá hejna poletují. Musíme však čekatí až ten růžový vývoj tak daleko se rozvine, že veškeré lidstvo čarovným závojem obvine, pak vyvine se taková síla vývojových čarostřelců, že ta havraní reakce okamžitě upadne v temnou propast. Těšme se blahou nadějí.

Brněnský »Učitel« přináší ve svém 23. čís. následující zprávu o původu člověka: Na dvaatřicátém sjezdu anthropologův (v Metách od 5.—8. srpna t. r.) hovořil prof. university v Heidelberce Dr. Klaatsch o původu člověka. Dovožoval, že se člověk připojuje přímo k nižším formám zvířeny. Opice jsou vývoje jednostranného. Musíme pozorovati celou řadu ssavců v jejich vztazích k člověku. Člověk dle nynější známosti vznikl asi za doby terciární, v mírném podnebí se stromy po jednotlivu stojícími, ne v pralesě jako bytost šplhavá. Vývoj mozku, ztráta srsti a přímé držení těla jsou pro člověka specifické vlastnosti. Prastaré znaky zachoval si člověk od primárních bytostí. Tak jest lidská ruka prastarý majetek; nemohla vzniknouti z tlapy nebo z ploutve. Člověk jest přímým pokračováním středního kmene, na němž představují opice toliko poboční útvar, poněvadž nikdy se nemohli státi lidmi. Také člověčí noha jest přímým pokračováním prastarého stavu, a bylo by přáti, aby mohli býti studovány podrobněji kostry nohou nižších plemen, které se liší velmi od nohou evropských. V tomto extraktu z moudrosti Dr. Klaatsche nalézáme tolik »Klatscherei«, že skutečně trneme nade vším tím nesmyslem, který tu o původě Klaatschova člověka dohromady shrnut jest. Všem. kdož tento učený rozhovor p. Dr. Klaatsche

studovali, doporučili bychom ku pročtení vědecké dílo A. Jakoba: »Der Mensch, die Krone der irdischen Schöpfung, Freiburg, Herdersche Verlagshandlung. (Wien I., Wollzeile 33.) Ovšem až těchto několik řádků přečte v »Učiteli« některý mládec, jenž právě opustil ústav aneb i starší již »učenec« téhož zrna, jenž opět z podobných pramenů Klaatschovských svou vědu čerpá: ti zrovna radosti zavýsknou! Nejsme tudíž potomky opice, ta je vývoje jednostranného, nýbrž rodokmen náš sahá do doby tercierní a sice předek náš zvířecí bydlel v mírném podnebí se stromy po jednotlivu stojícími (tedy nějaký anglický park) ne v pralese — a proto nespěhláme, anobř chodíme. Vůbec prastaré své znaky zachoval si člověk od svých předků prastarých a ruka lidská je původním dědictvím i nemohla vzniknouti z tlapy nebo z ploutve (rádi věříme; tak se nám zdá, že ten člověčí prator vypadal již jako člověk a zůstával ve starozákonním ráji!) Jaká to nesmyslná tlachanina. Tedy prastaré bytosti, z nichž člověk se vyvinul, měli ruce, nohy, přímé tělo — snad i rozum a uměli již do desíti počítati — člověk pak všechny tyto prvotné vlastnosti po nich zdědil. Pane Bože, teď máme zase věřiti tomuto Klaatschovi a nikoli písmu, jež před mnohými tisíciletími o stvoření všehomíru i o původu člověka tak důmyslnou a vědeckou zprávu nám podává. Ano, věříme, že ruce i nohy i přímá postava i mozek jsou prastarým údělem člověka, tak starým jak starým je člověk, koruna všehomíra z rukou Božských vyšlá, jenž během času ovšem s působením i vlivem velikých okolností se rozrušil i podobou i řečí i způsobem života. Věru nevíme, kdo věří více: takový titel Klaatschův, Hegelův, Haeckelův, Spencerův, Darwinův, Kantův atd., atd., z nichž každý jinou vyvíjí teorii, nikdo z nich však nedovede vysvětliti původ duševního života v člověku, anebo titel Bytosti nejvyší moudré a všemohoucí? Ignoramus et ignorabimus!

Tříměsíční kurs industriální vedením pí. *M. Pössnerové*, industriální učitelky Ženského výrobního spolku v Praze, otevřen bude i letos **15. listopadu**. Učiti v něm budou síly odborně zkoušené *všem* předmětům, jichž znalost se u zkoušek industriálních pro školy obecné i měšťanské před c. k. zkušební komisí žádá (tedy i literním). Zápis bude ve dnech 13. a 14. listopadu u pí. *M. Pössnerové*, Praha-Ozerov.

1889-I. posch. (pod Slovany). Tamtéž přijímají se předem přihlášky a dotazy.

Z Jednoty českého katolického učitelstva. Členské příspěvky zaslali pp. Frant. Šetřil, řídící učitel ve Žďáru 2 K, Josef Bísek, správce školy v Přívoze rovněž 2 K. Žádáme, aby veškeré nedoplatky byly zapraveny, neboť povstává takovou liknavostí zmatek a nepořádek. Veškeré peněžní zásilky přijímá pokladník Jednoty p. Karel Jelínek, učitel ve Starém Kolíně.

Malé Dánsko je v každém ohledu zajímavým. Ministrem orby stal se tam na př. rolník, jemuž náleží usedlost 120 jiter rozsáhlá; týž i za svého povýšení vlastnoručně pracuje dále na poli. Ministrem vyučování pak jmenován byl učitel obecné školy p. Christimen Stadil ve stáří 45 let. Týž volen byl poslancem a stal se r. 1887 členem levice a napotom i vůdcem. Na to povolán byl na důležité místo státního revisora, až konečně z učitele na venkovské škole stal se nyní — ministr vyučování. Ovšem v Dánsku je vzdělání lidové na vysokém stupni, neboť zřízeny jsou i rolnické university. Veškerým pak Dánskem vane zřejmě nepřátelství proti všemu pruskému. Když za prázdninového pobytu v Dánsku jsme se německy dotazovali na všeliké věci, tázaný vždy se k nám obrátil zády, obyčejně beze vší odpovědi, ač dle celého zevnějšího patřil k inteligenci.

Nová útulna dětská. Právě v den nejvyššíh jmenin J. V. císaře a krále otevřela kongregace sester Nejsv. Svátosti oltářní pod protektorátem J. Exc. ndp. biskupa Martina Josefa Říhy a za neunavné podpory a pomoci pí. Berty Křikavové, choti c. k. mistodržitelského rady, v Českých Budějovicích dětský asyl pode jménem »Dětská útulna Srdece Páně«, kde po celý den opatrovány budou dítky obého pohlaví až do šestého roku, od 6—14 roku jen dívky po školním vyučování a sice těch rodičů, kteří po celý den v práci zaměstnání jsouce, sami o své děti pečovatí nemohou. Rodičové odevzdají dítky své útulně hned ráno před prací a večer po práci si je opět odvedou. Co tomu říkají všechny listy »svobodomyšlné, pokrokářské« atd., na příklad »Čas«, »Samostatnost«, »Šk. Obz.«, »Právo lidu«? Inu, je to lapání lidí pro klerikalismus, je to ohlupování a svádění k líceměrnosti. Jinak již nebude!

Německý drak zvaný Schulverein konal v Brně svou letošní valnou hromadu,

kteřá se ovšem zvrhla ve prusáckou slavnost, při níž útočeno bylo hlavně proti Luegrovi a Vidni jakožto nepřátelům myšlenky všenněmecké, poněvadž Schulvereinu odepřeli placení ročního příspěvku. Z toho si však Lueger pranic nedělá, neboť ihned na to učinila vídeňská městská rada následující usnesení: »Vzhledem na svévolná, žádným způsobem neodůvodněná příkoří, urážky a nadávky, jimiž říšské a sídelní město Vídeň a jeho zastupitelstvo již od r. 1897 ve valných hromadách Schulvereinu bývá vydáváno na pospas, odmítá městská rada změnění usnesení ze dne 17. května 1898 a nepřistoupí k Schulvereinu jako člen. Návrh jest doprovázen následujícími odůvodněními: Obec vídeňská znova se vším důrazem připomíná, že jako až dosud v každý čas ochotna je německé příslušníky v národní jich tísní podporovati, že však na nynější vedení Schulvereinu jest nuceno s oprávněnou nedůvěrou pohlížeti.

Počet hospodářských škol v Rakousku. V Rakousku máme v nynější době dvě vysoké školy hospodářské, 12 hospodářských škol středních, 5 lesnických škol středních, 2 střední školy pro ovocnictví a vinařství, 1 vyšší škola pivovarnická, 40 nižších hospodářských škol s celoročním vyučováním, 63 zimní školy hospodářské, 9 nižších lesnických škol, 13 hospodyněských a mlékařských škol, 21 školu pro vinařství, ovocnictví a chmelařství. Na školách těch působí 553 stálí učitelé a 781 výpomocný učitel. V posledním uplynulém roce bylo zapsáno 6176 žákův.

Ve 38. a 40. čísle »Sk. Obzoru« nalézáme 2 »Besedy«, které jsou věnovány »Výchovatelí« — a sice »Učit. příloze«. Panu besedáři — novskému nebudeme vůbec odpovídati, neboť tomu jsme již řádně hned poprvé jeho visitační obrázek přemalovali, dalším pak jeho vědeckým vývodům besedním každý rozumný člověk se utrpně usměje, neboť tam, kde »panáčekové« za peníze do nebe pomáhají, musí mítí lidé vodnatelnost mozku — ale všichni do jednoho! Druhému besedáři nemůžeme také mnoho odpovídati na jeho besedářský článek: Něco pro zasmání, neboť tu jednoduše opsal naši zprávu o valné hromadě a doplnil pouze několika »duchaplnými poznámkami«, které nejsou nikterak pro zasmání, ale k pláči a vrhají pravzvláštní světlo na učenost besedáře p. doktora

R. (snad Ratatabum?) Předně exercicie nazývá execírkami a domnívá se, že tam chodíme zadarmo se najíst. Pane doktore, my platíme za svou skromnou stravu při exerciciích 2 K denně — a konečně komu z nás bylo libo, mohl jíti přece na exercicie, neboť konány byly právě v tu dobu v Praze a byli jsme na ně pozváni, mohl se tudíž každý za tu zlatku denně dobře poměti. Vidíte doktore Rachejtlo, vy ve všem jenom cítíte dobrou kuchyni, chci vsadit na to celý niklák klerikální, za který prý nás kupují, že bych vás chytil za dobrou husí pečení na špek a mohl vás věsti třeba na execírku, které, jak se zdá, je vám zvláště potřebí. Co pak se těch 4 h týká, tu vám musím — ale sub rosa (no vy jste doktor, tak tomu rozumíte!) — říci, že náš pan pokladník má pouze na hotovosti 4 haléře (s těmi by se to špatně jelo do Ameriky), ale my máme dvě městské »spořitelni« knížky, jednu poštovní, jednu záloženskou, pak dlužní úpis na nějaký ten tisíc — a konečně teď jsme také dědili — a to je všechno dědictvím po zazobaných prebendářích, to otevíráte oči, co? Tak na shledanou, doktore R. zase po nějaké besedě, ale prosím vás, aby byla trochu tak vtipnější a tučnější, to víte, já jsem zvyklý na klerikální kuchyni, tahleta vaše beseda byla samá nemastná voda, co se těch duchaplných vašich omáček týče!

Nervosa mezi učitelkami. Nervosou, touto moderní nemocí, nejvíce stíženy jsou dle statistických dat učitelky. Profesor berlínské university, dr. Zimmer, jenž se touto otázkou poslední čas výhradně zabýval, oznamuje, že ze všech stavů nejvíce poruchami duševními stíženy jsou učitelky, kterážto okolnost zasluhuje důkladné a všestranné úvahy.

Tělesná výchova ve škole. Spolek učitelů středních škol ve Lvově navrhl ve příčině tělesné výchovy školní mládeže toto: 1. Budiž vládou sestaven program racionelní nauky o tělocviku za spolupůsobení fyziologův i paedagogův. 2. Nauka tělocviku budiž pod dozorem a na základě bádání lékařského. Za tím účelem nechť jest při každé škole lékař, jenž by bděl nad hygienou školní budovy a měl péči o výchovu fysickou. 3. Vyučování tělocviku budiž svěřeno učitelům gymnasiijním, kteří vyučují též jiným oborům školním. 4. Výchova tělesná měj na universitě zvláštní stolicí. 5. Při zemské školní radě buďtež ustanoveni zemští lékaři-inspektoři.

K reformě škol měšťanských.

Ze všech schůzí učitelstva škol měšťanských vyznívá dnes refrain: Škola měšťanská musí býti zreformována, prohloubena, rozšířena, učitelstvo škol těchto nechť je odborným, jež na vysokých školách vzdělání nabylo. Přihlédneme jenom k tomu, co širší výbor »Jednoty učitelstva měšťanských škol« k žádané reformě učitelským sborům škol měšť. i školním úřadům navrhuje:

I. Reorganisace škol měšťanských jest žádoucí, ba nutna z těchto důvodů

1. Měšť. školy jsou nové ústavy, které trvají 30 roků a jichž zřízení opírá se pouze o zákony z roků 1869 a 1883.

2. Školám těm uloženo jest mnoho povinností a přísných požadavků, zvláště pokud se týče učiva a počtu hodin, ale i práce na nich stížena jest celou řadou nepříznivých podmínek, týkajících se zejména přijímání a počtu žactva se strany jedné, vzdělání, povinnosti a práce učitelstva se strany druhé, což obojí má nepřiznivý vliv na výsledky výchovy a vyučování.

3. Měšť. školy zaujímají v soustavě našeho školství místo neurčité, zvláště pokud se týče jich poměru ku školám obecným, středním a odborným, čímž zaviněny mnohé nesprávné názory o nich.

4. Absolventi měšť. škol postrádají žádoucích práv při přijímání do škol středních, odborných i v životě praktickém u přirovnání k absolventům nižších škol středních.

II. Požadavků uložených školám měšť. nelze snížit, naopak jest nutno zvýšiti je, aby se zvýšila úroveň vzdělání středních vrstev národa. Proto doporučuje se, aby školy měšť. byly zreorganisovány dle těchto zásad:

A) O škole měšťanské.

1. Měšť. škola (chlapecká i dívčí) budiž zatím rozšířena na 4 ročníky.

2. Učebná osnova měšť. škol budiž rozšířena o vyučování algebře, jazyku francouzskému, národnímu hospodářství a na školách dívčích také o vychovatelství.

3. Při vyučování na měšť. školách budiž přihlíženo zvýšenou měrou ku praktickým potřebám a budiž zachován dosavadní způsob učiti v soustředných kruzích.

4. Počet žáků v jednom ročníku školy měšť. nechť nepřesahuje 50; žactvo nechť přijímá se bez ohledu na bydliště rodičů.

5. Do škol měšť. přijímá se žactvo za týchž podmínek jako do škol středních.

6. Absolventi měšť. škol postaveni buďtež na roveň absolventům nižších škol středních.

7. Absolventům škol měšť. zkrácena budiž praesentační služba vojenská na dva roky.

8. Budiž vydán zvláštní organizační statut pro školy měšť.

9. Měšť. školy nebudtež spojovány s obec. školami pod jedním ředitelstvím.

B) O učitelstvu měšťanských škol.

1. Odborní učitelé měšť. škol vzdělávejte se na vysokých školách.

2. Za okr. šk. inspektory buďtež povolávání ředitelé a učitelé škol měšť.

3. Učitelské sbory měšť. škol mějtež přiměřený vliv při schvalování učebních knih a pomůcek.

4. Služební doba na školách měšť. nechť činí 35 roků.

5. Týdenní počet hodin na školách měšť. budiž takový, jako na školách středních.

6. Učitelstvo měšť. škol měžž své zástupce ve všech školních úřadech a korporacích.

7. Na čtyřtřídní škole měšť. (bez poboček) budiž ustanoveno kromě ředitele a katechety nejméně 5 osob učít., počítaje v to industrialní učitelky na dívčích školách měšť.

8. Řediteli měšť. škol ustanovování buďtež jen ti, kdo na měšť. školách více let jako odborní učitelé působili.

9. Učitelům měšť. škol náleží zákonitý titul »odborný učitel«, a příjmy přiměřené jich vzdělání i práci, jakož i významu škol měšť.

Přihlédněme blíže k tomu, čeho na škole měšťanské požaduje říšský zákon školní v § 17. Týž zněl původně: »Školy měšťanské zřízeny jsou k tomu, aby poskytovaly těm, kteří nechodí do školy střední, vzdělání vyššího než-li jest to, jehož dojití mohou na škole obecné.« — Zákonem ze dne 2. května 1883 pozměněn § 17. následovně: »Škola měšťanská má poskytovatí vzdělání vyšší než-li se poskytuje školou obecnou hledíc jmenovitě ku potřebám průmyslnickým a rolnickým. Škola tato poskytuje též přípravu k ústavům učitelským a k takovým školám odborným, kteréž nepožadují přípravy ze škol středních.

Z původního znění § 17. vyplývá, že měšťanská škola jest jaksí vyšší školou obecnou pro města, tedy pro měšťanské synky, aby nabyli co možno nejvyššího vzdělání pro svůj vlastní stav, pro budoucí zaměstnání měšťanů, kteří bývají buď obchodníky, či řemeslníky nebo rolníky a nikterak z tohoto znění nevyplývalo, že by mohla býti průpravnou pro vyšší ústavy. Po 13 letech již byl vložen jiný ještě cíl: totiž že z měšťanských škol mohou žáci a žákyně přijati býti do ústavů učitelských. Od té doby počalo se již žactvo hrnouti do měšťanských škol a tyto se rozmnožovaly, což bylo zjevem utěšeným, co se rozmnožování týče, nikoli však bodu prvního. Neboť znenáhla vymáhaly se pro absolventy vždy jiné a jiné výhody zdánlivé, jako teď vstup do kanceláří železničních drah, ba konečně má býti měšťanská škola přípravkou pro kadetku! Zdá se nám tudíž, že škola měšťanská dle přání reformačních má se státi asi nižší školou střední, odkudž žactvo mohlo by do všech ústavů vyšších, po případě do rozličných těch kanceláří nastoupiti. Je-li smysl reformy takový, tu by se škola ta minula úplně svým cílem, k němuž vlastně má spěti, a připravovala by české děti v míře nejhojnější pro všeliká ta podřízená místečka úřednická a podúřednická, na nichž tolik Čecháčků sedí a jež bývají idealem tak mnohých omezených hlav. Pak ovšem vším právem přezdívací nám »lokajů«. Vždyť veškerá vyšší místa při drahách i průmyslu a obchodu osazena jsou cizinci a veškerý samostatný obchod a velkoobchod i jiné vydatné podniky jsou v rukou rovněž cizích, v nichž Čechové zaujímají místa nejpodřízenější.

Jest-li by tedy reforma tímto směrem veslovala, tož domníváme se, že byla by na scestí. Ovšem některý pan ředitel třeba řekne: co se do takové věci míchá leckterý klerikální pacholek, ten tomu nerozumí, vždyť tomu účelu slouží každá nižší střední škola. Ano je pravda, ale těch je málo, jsou vzdálené a

tudíž není tak snadná příležitost, aby každý ji navštěvovati mohl — neboť stálo by takové čtyřleté studium mimo domov peníze, jinak se věc ta má, byla-li by taková střední škola v každém okrese, v každém městě. —

Kdyby pak veškeré reformační požadavky splněny byly, tu přestalo by také veškeré spojení mezi školou obecnou a měšťanskou.

Úplně souhlasíme, aby všechny tyto školy byly správou odděleny, nikoli však i duchem. Neboť pak by nebyla tato škola pokračováním školy obecné, když by od přijímací zkoušky a od nahodilého opakování třídy obecné záviselo přijetí, pak přestala by ona býti školou povinnou, školou, která má pouze poskytnouti vyšší vzdělání obecné. V tomto směru, poskytuje-li totiž vyšší vzdělání obecné širším vrstvám lidovým, uznáváme školu měšťanskou veledůležitým činitelem, ta však musí zůstatí v těsném spojení se školou obecnou a reforma její musí kráčetí ruku v ruce s reformou školy obecné, neboť ta má a musí zůstatí jejím podkladem — má-li nějaká společná stavba opravena býti, tož musí se počítí od základu a nikoli od komína.

Nechci věřiti tomu, co v některých listech bývá šířeno, že totiž učitelstvo škol měšťanských touží po tom, aby nabylo titulu odborných učitelů a profesorů, bylo by to ovšem velice výhodné pro ty, kteří absolvovali pouze učitelský ústav a nyní působíce na škole měšťanské, dosáhli by titulu profesorského a tím i IX. dietní třídy. Když svého času katechetové domáhali se vyššího platu, odvolávajíce se na svá dlouholetá studia na gymnásiu a na universitě — tu byl veliký křik v Israeli. Dnes ovládalo by tedy zcela jiné smýšlení? Učitelstvo škol obecných, ač v jeho žilách proudí stejná krev a v jeho hlavě stejné studium, jednoduše oddělí se od učitelstva škol měšťanských — a toto jsouce počtem nepatrnější, lehce domůže se jiného postavení morálního a hmotného než ono počtem silné. Ovšem pak by se mohlo vším právem žádati, aby školy měšťanské, jež budou zřízeny jako střední a tudíž hlavně pro potřebu státu, byly vydržovány z prostředků říšských a nikoli zemských. Rovněž se nám nezamlouvá, že se pro měšťanské školy stanoví počet žactva na 50, pro obecné školy zůstává na dále 80 žáků v platnosti, máme tu na mysli hlavně přeplněné jednotřídky, kde pohromadě sedí stísněni žáci pouze všech stupňů, kdežto na škole měšťanské jsou žáci jediného stupně; uznáváme, že požadavek 50 žáků pro jednu třídu je správným — ale musí býti stanoven pro veškeré třídy a školy! Vyplývá z toho, že učitelstvo školy měšťanské úplně se oddělilo, odtrhlo od kolegů z obecné školy. Ovšem, co byly zřízeny zimní hospodářské školy pro rolnictvo a řemeslnické školy, zámečnické, tkalcovské i jiné odborné, na něž možno vstoupiti přímo z obecné školy, posílali z venkova na školu měšťanskou obyčejně jen ty synky, kteří měli jíti na ústav. Přeměněním škol těchto na nižší střední nastaly by v této příčině jiné poměry.

Avšak vtírá se nám otázka, zdaž by poměry ty byly pro český lid příznivé, zdravé? Němci a Židé jsou v této věci lidmi praktickými, ti nestojí o nepatrná místa podřízená, ti míří se svými synky vždy jinam, nabývají pak pevných postavení a bohatství — i ovládají celou zemi. Doufáme však, že vše v nejlepší stránku se obrátí, že řádná a zdravá reforma školy měšťanské půjde ruku v ruce s pronikavou reformou školy obecné. Vždyť jsou to přece vlastní sestry. Neboť býti vychovatelem a vzdělavatelem mládeže na obecné škole — takhle na nějaké přeplněné jednotřídce v Horské Lhotě — je větším uměním než přednáseti třeba

na nižším gymnasiu vybraným 30 žákům kousek latiny nebo dějepisu dle přeepsané učebnice. Jest-li má mít učitelstvo měšťanské školy předběžné vzdělání ze školy vysoké, tož tímže právem náleží ono též učitelstvu školy obecné zvláště ve pravé filosofii a paedagogice i jazyku mateřském.

Není radno kopati propast mezi učitelstvem školy obecné a měšťanské, vždyt nynější »odborníci« na škole měšťanské vyšli po největší většině ze řad učitelstva škol obecných; obyčejně táž měšťanka, totéž paedagogium bylo zdrojem učennosti obou, ta »odborná« zkouška, již opět na paedagogiu vykonal druhý nebo třetí, nečiní z něho ještě bytost povýšenější. Jiný (nebo všichni) nekonali ji pouze z toho důvodu, že nechtěli zbytečně vydávati peníze vědouce, jak málo míst na okrese je k zadání a jak tato rezervována bývají pro jisté miláčky. Muselo by se tudíž dle práva s tím profesorským titulem a devátou i osmou dietní třídou čekati, až by všechny na »střední« »měšťanské« škole působící síly absolvovaly universitu a tamže vykonaly přísnou zkoušku pro svůj »odbor«.

Rovněž smutným zjevem by bylo, kdyby úřad okresních dozorců svěřován býti směl jen odborníkům z reformované a na nižší střední školu povýšené měšťanky. Proč by nemohli na školách obecných ustanoveni býti učitelové těchto škol, kdežto školy měšťanské na nižší střední povýšené měly by své zemské inspektory. Totéž by pak mohli žádati pro sebe i učitelové na všech školách středních: aby totiž inspektorát okresní byl jenom jim vyhrazen, ač se nyní těmto inspektorům z těchto kruhů jmenovaných, kteří právě universitu absolvovali a na středních školách i paedagogiích působiti dovedou, mnozí páni i odborní i obecní vysmívají jakožto lidem k úřadu inspektorskému neschopným. Kde pak je důslednost?

Té tak často postrádáme.

Ku konci podotýkáme, že škola měšťanská trvajíc v úzkém spojení se školou obecnou vykonala již řádný kus práce pro vzdělání národa. Bude-li zreformována zároveň se školou obecnou tak, aby mládež vzdělávala v míře co možno nejvyšší a nejdokonalejší ale jen pro život skutečný, praktický, tedy tak aby mohli absolventi věnovati se občanskému povolání svých otců a dědů, jakožto skutečně vzdělání lidé a nikoli aby šmahem toužili po nějaké té službičce, nýbrž aby z nich stali se řádní intelligentní občané usedlí, pak takto zreformovaná škola měšťanská a samo sebou se rozumí zároveň s ní zreformovaná škola obecná stanou se pravým dobrodiním našeho národa. Ovšem směšným a nepravdivým se nám zdá býti, co některé listy o reformě školy měšťanské píší, totiž že učitelstvo škol měšťanských usiluje o reformě jen z té příčiny, aby se úplně odtrhlo od školy obecné, aby na roveň postaveno bylo učitelstvu škol středních i v hodnosti, příjmech a době služební. Tolik důvěry v učitelstvo sbratřené máme a pevně věříme, že ono nikterak z pýchy jen a hmotných ohledů po reformě touží, anobř ke společné reformě celého školství obecného směřuje. —

—ty.



* RŮZNÉ ZPRÁVY. *

Denunciant. Pod tímto záhlavím v různých zprávách 5. čísla »Č. Uč.« čteme následující výkřik: »Denunciant. Stalo se něco hrozného — neskonale bídného: našel se učitel — český učitel — jenž důvěrného dopisu svého kolegy zneužil k denunciaci. Denunciace jest čin tak ohavný, tak lotrovský, že jen povaha zvrhlá dopustí se ho může. Učitel, který dopustí se denunciace, nezaslouží, aby počítán byl mezi inteligenty, kteří lid povznášeti mají k mravní výši; učitel takový nepatří více do školní síně a měl by bezohledně propuštěn býti z úřadu vychovatele. Clověk, který pěstíti má mravní charaktery — denunciantem! »Mravní charakter — praví Durdík — tof nejvyšší útvar vývoje, nám vůbec známý, nejvyšší stupeň života světového, vrchol všech idealů. Co jest proti tomu zevnější lesk, vystrojení a nádhera, vznešený rod, bohatství, krása a mladost?« A k tomu vrcholu všech idealů má mládež vésti denunciant, ohava v lidské podobě, která hodna není, aby ji země nosila! Rozmyslete dobře pohnutky, které přiměly denuncianta k bídnému jeho činu, uvažte následky, jež míti může jeho lotrovství pro denunciovaného a nebudete vytýkati, že z denunciace činíme zločin větší, než skutečně jest. Duše podlá, otrocká, jest denunciant; v zápětí jeho mrzkého skutku mělo by se *Kainovo znamení* objeviti na jeho čele, aby navždy nemožným byl v lidské společnosti, aby každý pohrdal tím ničemou, jenž za sousto svou prodal čest. — Jak jsme ubozí, jak bídní, že denuncianty chovají ještě řady naše!« Vyslovujeme rovněž své opovržení nad jednáním tak bídným, jež nese jméno udavačství, neboť uznáváme každé denunciantství jako věc nejnečestnější a jsme pevně přesvědčeni, že v řadách katolického učitelstva není ani jediné podobné stvůry, neboť čin takový je krutým šlehem pro mravnost, ovšem pro mravnost na Bohu založenou, nikoli však pro mravnost »francouzskou«, již hlásá ku př. p. Ferry a již »Č. U.« v plném znění ochotně ve svých sloupcích uveřejnil. Jenom tomu se divíme, že pan pisatel může na čelo denunciantovo svolávati *Kainovo* znamení, znamení, jež sám Bůh bratrovrahou na čelo vtiskl. Kdo četl článeček »Č. Uč.« Naše věda a víra, klerikalismus, jesuitismus i jiné věci, diví se, jak se může

octnouti v témže listě *Kainovo* znamení: věříme-li v toto znamení, dovolávající se téhož, věříme také v písmo, věříme rovněž, že jest Bůh, jenž Kainovi znamení ono na čelo vtiskl, že byl též Adam, jenž Kaina zplodil. Jak seto rýmuje? — Jakožto pendant k tomuto denunciantství uvádíme opět následující událost: Dne 8. října vyšlo 41. číslo »Šk. Obzoru« obsahující zuřivé denunciantství na p. K. Bulíře, že účastnil se o sv. Václavě průvodu, který uspořádali katoličtí mužové. Číslo toto bylo zabaveno a posl. Sokol se soudruhy podal na říšské radě dotaz k J. Exc. p. předsedovi ministerstva, který celou denunciaci doslova ze »Šk. Ob.« přináší. Zde mluví se o tom, že průvodu účastnilo se několik set katol. chlapců a asi 300—400 katol. mužů (který počet ovšem je úplně nesprávný, což z vlastní zkušenosti dotvrditi můžeme). Mezi těmito muži uvádí osobnost »hraběte Vojt. Schönborna«, která nade všechny vynikala i postavou i rodem. V září této »vznešené osoby« kráčeli i někteří paedagogové, jichž jména hodna jsou prý zaznamenání. Na předním místě jmenovati sluší p. Ludvíka, bývalého říd. učitele na Hradčanech (neboť šel pod praporem), dále vychovatele českých učitelek, p. Šauera z Augenburgu a konečně — p. K. Bulíře, předsedu Besedy Učitelské v Praze a spoluredaktora učitelského listu (tištěno tučným písmem). Za toto přesvědčení vzdává »Šk. Ob.« posměšně p. Bulířovi »všechnu čest« — ale hanba nám, hanba pokrokovému učitelstvu — volá hlasatel vznešených ideí socialistických — které trpí, aby vyslovený klerikál byl předsedou organisované jednoty, aby redigoval učitelský list, který v poslední době chce mluviti také za organisované učitelstvo i aby spoluredaktor jeho, p. Dolenský, zasedal ve výboru »Ú. S.« — Velice jasné a zřetelné vysvědčení vtiskuje tu »Šk. Ob.« do průkazu těch, již mohou býti klasifikováni jako pokrovní učitelé a velice zřejmě vyznívá z jeho předeslaných slov, co je klerikalismem.

Světíme památku mučnické smrti sv. Václava, k němuž v týž den i při matičné slavnosti v Praze na výstavišti několik set zpěváků vysílalo zbožný chorál s refrainem: Nejedť zahynouti nám ni budoucím, — za hlučného souhlasu tisíců přítomných, tedy pravím ještě jednou, slavíme památku patrona země české, a tu při této příležitosti koná sbor mužů, kteří nestydí se ani za Krista, ani za zemského svatého

patrona, veřejný průvod tam do chrámu svatovítského ke hrobu českého světce, aby právě v době nejtěžší mužové ti z hluboka srdce zvořali: Nedej zahynouti nám ni budoucím, a za tento mužný projev, který se specifikuje jako klerikalismus, přibíjejí se tito mužové na pranýř, denuncují se, jakoby konali něco špatného, nedovoleného, kdežto v čísle 37. téhož »Školského Obzoru« volá se pokrokové učitelstvo okresku Hodonínského na Moravě do zbraně, aby demonstrativně účastnilo se veřejné schůze lidu pořádané omladinou socialně demokratickou, kde jednáno bude o antiklerikalismu měšťáctva, prve než utvořena bude liga antiklerikání. Ovšem liga antiklerikální udělala obrovské fiasko, neboť k jejímu založení sešli se z celé Moravy tři lidé. Avšak vraťme se ku provolání pokrok. učitelstva. Tedy omladina socialně-demokratická může mít zásady, může tyto zásady veřejně na odív stavěti, pokrokové pak učitelstvo má tyto zásady demonstračně podporovati ve všech hospodských schůzkách za cinkotu sklenic a v tabákovém ovzduší, ale katolictví mužové nesmí mít zásady Božského učení Kristova, poněvadž býti vyznavačem Kristovým znamená klerikalismu sloužiti, tedy podporovati věc špatnou! Ó té nesprávné logiky! Proto se pranýřují mužové, kteří veřejně ke Kristu se hlásí, proto se denuncují a když státní návladnictví, nechťi trpěti takových zuřivých a špinavých útoků, číslo listu zabaví, podá pan Sokol & soudruzi ve sněmovně k Jeho Excellenci p. předsedovi ministerstva dotaz! Dobře je takové věci zanésti do analů pokolení lidského, neboť budoucnost pak poučení podá, na které straně byla pravda a spravedlnost! Vždyť je to věc přímo nelidskou, když mužové náboženského přesvědčení vylučují se z řad učitelstva jako málomocentvím stížením ubožáci, ano když i toto málomocentství přenáší se na kollegu, který vedle onoho málomocného působí. Takové počínání vymyká se veškeré další kritice. Dospíváme věru k pěkným výsledkům. Tázal jsem se kdysi v malé disputaci za přítomnosti jiných pánů jednoho intelligenta, (kterému stavu náležel, ani nevyzradím) kdo že zdá se jemu býti lepším: prostý muž, jenž chovaje v srdci svém víru v Boha, se modlí a chrám navštěvuje; nebo druhý, prost jsa veškeré víry v kofalně upíjí svůj rozum. On odpověděl, že jest mu milejším ten druhý! Ó tempora, ó mores!

Z Jednoty českého katol. učitelstva. Pokladník p. K. Jelínek přijal poslední následující příspěvky: 8 K od p. J. Kašpara, říd. učitele z Křimic u Plzně, 2 K od p. Fr. Šimůnka, říd. učitele a 4 K od p. Jar. Pošmurného, učitele v Dolním Slivně. — Z poštovní spořitelny vyzdvihl p. pokladník 300 K a dle usnesení poslední valné hromady uložil je do spořitelny v Kolíně, poněvadž na dále v cenných papírech jmění fondové ukládáno nebude pro jich kolísavost v ceně.

K úpravě platů našich. Podali jsme celé znění zákona, jímž se platy učitelské upravují, v posledním zasedání zemského sněmu přijaté. Každé srdce zřejmě radostí poskočilo, že požadavky naše byly aspoň v té míře splněny, jak toho dané poměry dovozovaly, a nyní těšíme se blahou nadějí na konečné nejvyšší schválení, jímž teprve zákon právě platnosti nabude. Trvá to sice již dlouhou dobu a sankce dosud udělena nebyla. Mnohé listy užívají této okolnosti k rozšiřování rozličných poplašných zpráv, čímž učitelstvo, samo sebou rozehvěné uvádí se na nejvyšší stupeň rozčilení. Každý rozumný člověk uzná, že není možné, aby poplašné zprávy zakládaly se na skutečnosti, zvláště směšným je názor o roztržení království českého na dvě území; ty děsivé zprávy zdají se býti spíše osobním manevrováním pro vzbuzení nedůvěry. Zákon má vejíti v platnost jednou svou částí teprve v r. 1903 — do té doby ještě mnoho vody uplyne; zatím bude smluvna vzájemně s vládou úhrada potřebná na zvýšené vydání zemské, načež tak toužebně očekávané nejvyšší schválení se dostaví. Doufejme, že spravedlivá věc zvítězí.

Universitní kursy pro učitelstvo škol obecných zavedeny byly učitelskou jednotou »Komenský« pro Prahu a okolí. Právě počíná se letos XI. běh. V oboru přírodovědeckém dokončí univ. profesor dr. K. Vrba, mineralogii praktickou s vycházkami do mineralogických sbírek měsíčních spojenou. Kurs přírodovědecký rozšířen bude vhodnými přednáškami z biologie a fyziologie, jež konány budou ve fyziologickém ústavě české fakulty lékařské a spojeny budou se zajímavými demonstracemi. Asistent fyziologie, pan dr. Babák, který tyto přednášky konati bude, je ochoten zaříditi postup dle přání posluchačů a dáti návod k samostatnému studiu v tomto důležitém oboru přírodních věd. V kursu filosoficko-

paedagogickém je ochoten univ. prof. dr. Drtina přednáseti buď dějiny vychovatelsví nebo základy filosofie jako nutný podklad pro porozumění problémům filosoficko-paedagogickým. Ovšem kursy tyto prospějí opět jenom učitelstvu pražskému a z nejbližšího okolí. Přednášky konány budou ve středu a v sobotu odpoledne, přihlášky pak nutno ihned koresp. lístkem zaslati: Komitétu pro pořádání universitních kursů učitelských v čítárně »Komenského« na Jungmannově náměstí v Praze.

Uprava platů bulharských učitelů je následující: Učitelé škol obecných mají ročního platu 960—2400 K, učitelé škol měšťanských 1800—3200 K; postupuje se do vyšší třídy platu dle služebních let.

Reorganisace střední školy ruské. Hlavní zásady nové střední ruské školy jsou tyto: Klassických gymnasií dosavadního typu zůstane pouze 5. Všecky ostatní střední školy ruské (gymnasia i realky) sloučeny budou v typ jednotné školy střední o sedmi třídách, z nichž 4 vyšší třídy budou rozděleny na dvě oddělení: jedno s latinou, matematikou, přírodovědním, náboženstvím, dějepisem, zeměpisem, jazyky ruským a moderními — a druhé, v němž místo latiny bude věnováno více času naukám přírodním, kreslení a rýsování. Řečtina bude předmětem nepovinným. Novotou proti dřívějšíku jest zavedení historie a nauk přírodních již od I. třídy. V historii a literatuře položen jest důraz na dobu novou; tedy v historii má se dojít až do konce XIX. stol., v literatuře pak mají se žáci seznámiti s nejznamenitějšími spisovateli současnými. Dosud napadlo ve střední škole ruské na příklad o Tolstém a Dostojevském ani slova. Latina položena jest pouze do 4 vyšších tříd, a věnováno jest jí ve všech těch třídách dohromady 16 hodin. Ruštině věnováno bude ve všech třídách dohromady 30 hodin, prvnímu jazyku modernímu 21 a druhému 16 hodin. Žáci střední školy budou totiž povinni učiti se dvěma moderním jazykům, ale mohou si voliti jeden za hlavní; tomu budou se pak učiti hned od I. třídy, kdežto druhému jazyku teprve od třídy III. V elaborátu kommise výslovně se uvádí, že se nemá paměť žáků přepřilňovati čísly a přílišnými podrobnostmi (na př. topografickými). Ulehčení patrně jest i v snížení celkového počtu týdenních hodin 225 na 194. Vysvědčení dospělosti nahrazeno bude pouhým vysvědčením o ukončení studia. — »Kraj«

poznává, že by se doporučovalo ve středních školách království Polského nahraditi druhý moderní jazyk polštinou, poněvadž polští žáci budou tu přetíženi. K 83 hodinám jazykovým (i s latinou a ovšem ruštinou) přibudou jim ještě hodiny polštiny — budou se tedy v oddělení s latinou učiti 5 jazykům, což jest ovšem na průměrně nadaného žáka mnoho.

Výsledek voleb do zemského sněmu jest asi každému znám. Zde chceme se dotknouti jenom výsledku, co se týká kandidátův učitelů. Kdykoli »Šk. O.« anebo jiný podobný list hrozil různým stranám, zvláště mladočeské, že učitelstvo jí zasadí při příštích volbách smrtelnou ránu, kdykoli čel jsem, že pouze ze strachu před volbami byla přidána ona osudná stovka a přijat pak v létě zákon o úpravě platů, aby působením učitelstva nebyli poslanci připraveni o své mandáty, tu jsem se musel diviti té dokonale neznalosti nynějších poměrů. U nás jsou různé strany, z nichž socialistická, pokrokařská a lidová jsou nejslabší, nenalézající pro své zásady nikde půdy. Vládnoucí stranou byla dosud mladočeská, jež svého času, pomocí učitelstva vyšinula se k veslu. Avšak ten čas minul, kdy voliči, zvláště venkovští, dali se k volbám vésti! Zvláště zanikla ona domnělá působnost učitelstva od té doby, kdy konány byly různé veřejné schůze učitelské, v nichž rolníci ostře srazili se s předáky učitelstvámi. Nicméně za uplynulé desíletí rolnictvo zorganizovalo se pomocí okresních hospodářských spolků i prostřednictvím okresních výborů tak, že nedá si dnes od nikoho nic namlouvatí majíc vždy již svůj úsudek ustálený před každou důležitější událostí. Ono postavilo se na stanovisko stavovské učinivši sobě heslem, že zájmy rolníků dovede nejlépe a nejdůrazněji hájiti opět rolník, tak jako my se zcela správně domníváme, že zájmy školy a učitelstva nejlépe zastával by člen rodiny učitelské. Avšak my máme na okrese nějaké sto hlasů a oni celé tisíce a jak již jsem podotkl, nedají se dnes rolníci jiným vésti než-li opět svými předáky rolnickými. Jsou-li tito způsobilí, aby důležitý úřad poslanecký zastávali, tož se jim ani diviti nemůžeme, že o mandáty se ucházeli, vždyť ku příkladu v Dánsku stal se ministrem orby obyčejný rolník. Ve městech pak převládá většina smýšlení mladočeského i bylo zcela jasno, že tam mladočeskí kandidáti zvoleni budou. Měli-li tedy

učitelové zvolení býti — a těch dvou mandátů jsme si skutečně zasloužili — měla věc ta za zcela jiný konec chopena býti, jednání mělo se ubíratí zcela jiným směrem. Že bylo ze 12 německých učitelů zvoleno 6 poslanců, tomu se nedivíme, neboť ti nekandidovali jako učitelé, nýbrž jako výslovní příslušníci té které strany, zvláště jako všenněmci, němečtí lidovci a pokrokáři s kterouž stranou již dlouhá léta pracovali a působili a jakožto přední harcovníci té které strany známí byli, nesmíme se domnívati, že by příčinou toho byla snad větší pokročilost

rolnictva a lidu německého vůbec — nikoli, ale německé učitelstvo bylo velice opatrné, střežilo se všelikých různic a hádek a trvalo pevně v určitých stranách, které jsou nyní vedoucími. Doufejme, že až se poměry uklidní, až rozbouřená hladina se utiší, až zavládne opět vzájemné přátelství zvláště mezi učitelstvem a rolnictvem, kteréž ovšem musí býti naším jednáním přesvědčeno, že my jsme jeho pravými přáteli a nikoli spojenci socialistů, pak že se českému učitelstvu podaří rozumným a rozvázným jednáním docílití spravedlivého zastoupení na sněmích.



Praktické ukázky nábožensko-mravní výchovy.

Píše ANTONÍN NOVÁK.

(POKRAČOVÁNÍ.)

Ku hlásce „p“ — (k obrázku »p«).

Otec Pepův měl na svatého Prokopa svátek. Malý Pepa dlouho o tom přemýšlel, jak by otci způsobil radost. Konečně na to přišel: šel a poprosil pana učitele, aby mu napsal krátké přání tatínkovi k svátku. Pan učitel rád mu vyhověl a přání mu napsal; bylo sice kratičké, ale malému Pepovi dalo přece dosti namáhání, aby si je zapamatoval. Zejména nemohl vzpomenouti na to první slovo, vlastně na tu první hlásku a tu mu vždycky maminka připomínala nafouknutím úst »p«.

Svátek se přiblížil. Malý Pepa časně ráno předstoupil před tatínka, políbil mu ruku a říkal

»Přicházím s radostí přáti,
aby Bůh Vám ráčil dáti
zdraví stále — všeho dosti;
to Vám přeju s upřímností.
Mne pak vždycky rádi mějte,
jako dosud o mne dbejte.«

Tatínek za pěkné jeho přání jej pochválil; ba i odměnil jej tím, že mu daroval pěknou obrázkovou knihu a slíbil mu, že jej vezme odpoledne do zámecké zahrady.

Přiblížilo se poledne; dnes čekal na všechny sváteční oběd. Když byli již všichni u stolu, vstal otec, udělal kříž a hlasitě pomodlil se tuto modlitbičku »Bože, požehnej nám těchto darů, které z Tvé štědré ruky požívati budeme. Amen.« A Pán Bůh jim požehnával při jejich přičinění; proto v některé slavnější dny v roce měli k obědu několik rozličných jídel, chutně upravených. I piva a vína nechybělo. Však Pepa nikdy nepil těchto nápojů, ale milejší byla mu vždy čerstvá voda. Proto jej tatínek chválil, řka: »Jsi hodný, budeš dlouho zdrav; nepij vína a piva!«

Když všichni poobědvali, vstali opět a hlasitě pomodlili se »Děkujeme Tobě všemohoucí Bože za všechny dary a dobrodini tvá, kteráž jsme z Tvé

štedroty přijali; Jenž jsi živ a kraluješ na věky věkův. Amen.« A po malé chvíli již procházel se Pepa s otcem v zámecké zahradě. Líbilo se mu tam velice, zvláště některé krásné stromy a květiny, na jejichž jména ptal se tatínka. Ze zvířat líbili se mu za drátěnou ohradou králíci; ale nade všecko líbil se mu páv, který tu na sluníčku své krásné peří ukazoval. Nedotekl se však ničeho, ani ničeho nepoškodil. Tatínek mu toliko v parku uřízl větvíčku z cizího jednoho trnitého stromu, s něhož Spasitel náš uvitou měl trnitou korunu; tu si proto přinesl, aby i ostatním žáčkům ji ukázal.

Milé dítky! I vy nezapomeňte o svátečním dnu rodičů do kostela jíti a nábožně celou mši svatou jim obětovati, aby vám je Pán Bůh ve zdraví ještě dlouho zachoval! (Potřebná slova: Pepa, Prokop, přání, p, přichází, přeje, páv, nepij vína a piva.)

Ku hlásce „h“ — (k obrazu »house«).

Helenka byla také malá pasačka; pásala ráda housátka, avšak ještě radši chodila do školy. Pásala je jen tehdy, když přišla ze školy, anebo když vyučování neměly, při tom ale vždycky dala pozor, aby husy nezašly do obilí, aby husy nehubily obilí, aby nevešly na záhony. Za celý měsíc neměla ani jedinou čárku v seznamu, ani jednou školy nezameškala. Nestrachovala se jíti do školy ani když byla mračna, ani když byl déšť; ale když jí bylo na takové cestě nejhůře, uschovala se obyčejně do výklenku ve skále, do jeskyně, která tam při cestě byla vytesána. Jednou však, když ukryvala se tam před deštěm, překvapena byla vznešenou návštěvou. Poslyšte!

Vstoupila tam vznešená jakási paní, která rovněž před deštěm hleděla se ukryti. Helenka vidouc neznámou paní vstupovati, uctivě pozdravila a tísnila se do koutku, aby jí učinila místo. Jasná paní zpozorovala také brzy úzkost děvčátka a proto se s ním dala ihned do hovoru, aby její obavy zapudila. Láskyplná slova neznámé paní dodala Helence směléosti, i odpovídala k její otázkám uctivě a rozumně. Zatím se lila déšť dále. Nebylo naděje, že se počasí v krátce nějak pozmění. To nadělalo děvčátku mnoho starostí. Konečně se prohlásila malá školačka, že nemůže tak dlouho čekati, až přestane pršet; protože by měli rodiče o ni starost, že se tak dlouho nevrací ze školy. »Máš zcela dobře, milé dítě,« přisvědčovala neznámá paní a chválila školačku za toto její jednání. »Hodné dítky nemají působiti nikdy rodičům svým zbytečných starostí a je zarmucovati. Těší mne, že jsi tak hodná a rozumná. Pojď, vezmu tě pod svůj deštník a doprovodím tě domů! Pověš mně cestu, kudy musíme jíti.«

Potěšená školačka přijala ráda nabídnutí to. S nemalou radostí uschovala se pod deštníkem a vesele ukazovala cestu k domovu. Došly až k nádraží, které stálo blízko bydliště Helenky. Tu rozloučila se vznešená paní s malou školačkou a darovala jí i svůj deštník. Přešťastné děvče poděkovalo srdečně dobrotivé paní a spěchalo rychlými kroky do bytu svých rodičů, kterým vypravovalo se zářícím zrakem svoji dnešní příhodu.

Rodiče vyslechli radostně to vypravování své dcerušky a nemeškali pospíšiti k blízkému nádraží, aby neznámé dobroditelce té sami poděkovali. Než neznámá paní byla již pryč a sděleno bylo toliko rodičům toto »Paní, která doprovodila Vaši dcerušku až k domu a dala jí svůj vlastní deštník, bylo samo — Její Veličenstvo, císařovna Alžběta.«

(Potřebná slova: Helena, housátka, husy, hubí obilí, záhon, hodné dítky. . .)

❖ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❖

Odpověď Jeho Osvícenosti hraběte Vojtěcha Schönborna. Dle usnesení výboru Jednoty naší dopsal předseda nejpopulárnějšímu muži, aby se ujal Jednoty této a laskavě vyrovnal nedorozumnění, jež by mohlo vážně poškodit svornost, která jest nejmohutnější oporou společenského života. Na tento dopis zaslala Jeho Osvícenost předsedovi Jednoty vlastnoruční odpověď, dýšící pravým a vznešeným duchem katolickým, že neváháme týž do slova uveřejniti V Praze, dne 15. listopadu 1901. Vele-vánžený pane! Neračte mi zalzíti, že teprve dnes odpovídám na ctěný dopis ze dne 14. m. m. Ubezpečuji Vás, že nanejvýše záleží na tom výboru Družstva sv. Vojtěcha, a zvláště mně samému, aby »Katolické Listy« byly a zůstaly pojátkem všech činitelů, již pracují pro naši společnou dobrou katolickou věc. Mezi těmito činiteli zaujímáte Vy a spolek Vámi řízený místo důležité a vynikající. Měly tedy a mají nadále »K. L.« zachovati oproti Vám a spolku č. katol. učitelstva stanovisko přátelské — nestalo-li se tak, byla to chyba, které lituji, domnívám se ovšem, že tato chyba nebyla nikterak zaviněna, nýbrž že celou věc sluší připisovati náhodě a snad nedorozumění. Doufám, že v budoucnosti pracovati budeme spolu svorně a v dobré shodě. Prose, abyste přijal výraz mé hluboké úcty a byl tlumočником mého uctivého a přátelského smýšlení oproti velectné Jednotě č. katol. učitelstva, znamenám se jakožto oddaný Vám hr. Vojtěch Jos. Schönborn, t. předseda Družstva sv. Vojtěcha.«

Ctěným členům výboru naší Jednoty. Oznamte laskavě korespondenčním lístkem podepsanému, souhlasíte-li, aby konána byla občasná schůze členská o svátích vánočních v Praze. K. Skultěty, t. č. předseda v Šestovicích, pp. Velká Jesenice. Poznámka. Lístek budiž zaslán obratem pošty, aby mohlo býti v příštím čísle uveřejněno pozvání.

Z Jednoty českého katolického učitelstva. Velepp. pan Ant. Dvořák, biskup. vikar. tajemník a děkan v Nebovicích daroval jubil. fondu 10 K a zaslal jako zakládající člen příspěvek 10 K. — Slečny Josefa Mrázová a Viktorie Sedláčková, obě

učitelky měšťanské školy v Turnově, zapravily členské příspěvky. — Jubilejnímu fondu podpůrnému zaslal vldp. Josef Ruml, duchovní správce v Praze, 4 K; roční příspěvek zapravil p. Vít Vašta, řídící učitel z Milevska. Velepp. dárcům vzdáváme jménem Jednoty srdečné: Zaplat Bůh!

Čtvrtá třída při měšťanské škole na zkoušku zavedena. Při jedné — ovšem rozumí se samo sebou že německé — škole měšťanské v Brně otevřena byla tohoto roku školního na zkoušku čtvrtá třída pro žáky, kteří hodlají vstoupiti do odborných škol.

Důležitý posudek o náboženství Tolstého. V Petrohradě založen byl v r. 1897 filosofický spolek, který dne 7. prosince téhož roku po schválení stanov konal prvou valnou hromadu. Každého roku konají se mnohé přednáškové schůze, jichž bývá až 26. Velmi zajímavým bylo zasedání, až na 26. únoru březího roku. Tu posuzoval básník a filosof Mereškovskij náboženství Tolstého, obíraje se hlavně jeho nejnovějším románem »Vzkříšení«, Mereškovskij dokazoval, že Tolstoj je vůbec nevěrcem, že se vlastně rouhá, a že užívaje evangelia jako štítu, šíří vlastně hnilobu a zmrtvění. S vývojem tohoto filosofa ruského musíme úplně souhlasiti, neboť Tolstoj skutečně vše podřívá jako krtek, se vším všudy jest úplně nespokojen, vymýšlí různá náboženství i svou vlastní školu, při tom všem poukazuje na Ježíše Krista a na evangelium, ač jeho pojmy náboženské s křesťanstvím nic společného, ba ani podobného nemají.

Také jubileum velikého muže! Počestný filosof, Theodor Mommsen, který vydal ze sebe svého času teutonský řev, že do našich lebek musí se bítí nikoli slovy, nýbrž germánskou pěstí, slavil padesátileté jubileum své »záslužné« činnosti učitelské, kteréž jubileum ovšem Němci způsobili sobě vlastním oslavili, totiž: všude byl reibován čili třen řádný Salamandr. — Jaký to veliký rozdíl mezi tímto zuřivým Cheruskem, jenž do nás dává bítí německou pěstí, a mezi Herderem, který právě před 100 lety k nám volal: Slované, vzmužte se! Není Němec jako Němec!

Brněnský »Učitel« s velikou oblibou ve svých rozhledech uveřejňuje všeliké zprávy, jež hlavně mají vysvětliti původ člověka ovšem nikterak stvořením, jakožto bytosti k obrazu Božímu podobné — nýbrž

vývojem. Zmínili jsme se již o názoru dra. Klaatsche, nyní pak v čísle 26., ročníku XII. obhajuje a blíže osvětluje teorii Darwinovu, dle níž všecken organický svět od prvního svého počátku po všechny nekonečné časy minulosti až na naše dny představuje, říkajíc ohromný, obrovský rodokmen, jehož nesčetné haluze jsou rozrostlé do nejrozličnějších směrův a způsobem nejrozličnějším, a Darwinovou zásluhou jest, že jednak prokázal systematicky souvislost všech živoouc-ních všech dob, a zvláště poukázal na to, jak se všechny fossilní tvory mohou svou konstrukci přesně umístiti mezi předcházející a následující, tak že musí se za to pokládati, že se druhy pozdnější vytvořovaly vždy z předcházejících starších. Darwinovi pak náleží, že v řadu tvarů původových vřadil také duchově nejvíce vyvinutého obratlovce — člověka, takže člověk nemůže býti považován za produkt sám o sobě bytující nového tvůrčího aktu našeho Stvořitele, —

Avšak my zde dokládáme, že právě u člověka *žádným* přechodným tvarem fossilním tato teorie doložena nebyla. naopak mnohými učenici a zpytatelii prvního řádu byla vyvrácena, na pravou míru uvedena, a dokázáno. že třeba v člověku nalézáme celý zvířecí útvar, třeba veškeré po zvířectvu rozdělené orgány a zařízení v mikrokosmu těla lidského sloučeny jsou, přece člověk není nikterak z opice vyvinutým obratlovcem. — Ba bylo dokázáno, že nálež plukovního lékaře Duboise není přechodním tvarem od opice ke člověku, tedy že na Javě nalezené čtyři kosti nenáleží nikterak opičímu člověku, nýbrž praobyčejné opici; rovněž bylo také dokázáno, že mozek mikrocefala nemohl nijakým způsobem zmohutněti na mozek člověčí. Co pak se oněch v Africe prý objevených lidí týká, kteří prý více opičím než člověku se podobají, musíme vyčkati, až bude zpráva ta jako pravdivá potvrzena a vědecky prozkoumána. I Büchner uvádí ve svém díle »Kraft und Stoff« mnoho věcí z Polynésie jako důvody pro svá tvrzení, jež byly pak jako nepravdivé skutečnosti vyvráceny. Vědeckým pak zkoumáním bylo dokázáno, že rozdíl mezi lebkou opičí a divochovou je mnohem větší než mezi lebkami jednotlivých druhů opičích i mezi ostatními ssavci, taktéž nedá se nikdy srovnati noha člověka se zadními okončetinami opice, dokazuje to zcela jasně Dr. J. Ranke. Víme tedy zcela určitě, že

z tlapy opičí nemohla povstati ani naše ruka ani naše noha, což i p. Dr. Klaatsche připouští a jde pro prvatr člověka, do doby tercierní. Dále rozpjatí rukou lidských rovná se až na nepatrné výjimky, jež obnášejí 4—5 cm., výšce těla lidského, tož u orang-utana rozpjatí toto obnáší 200 proc. výšky a u šimpance 150 proc. Konečně sám velký Virchow, jehož 80leté narozeniny právě způsobem tak okázalým na všech stranách slaveny byly, praví, »že nelze pokládati za nějakou vymoženost vědy tvrzení, jako by člověk povstal z opice anebo jiného zvířete, že dosud nebyl žádný přechodný tvar mezi člověkem a zvířetem nalezene, ač známe tolik různých zkamenělin a obrovské množství druhů zaniklých, dále dotvrzuje, že vždy potíral dogmatické stanovisko nauky descendenční, jakožto zcela neúspěšnou úchytku, na niž zahočiti žládné příčiny nestává, dokavad zůstaneme pravými zkoumateli a zpytatelii.« Taktó hovoří pravá věda proti hypothesám, jež vnikají v lid a stále se opakují. — Nemůžeme zde na tomto místě obšírně o Darwinově teorii promlouvat, musili bychom obšírnější článek do některého jiného příštího čísla přivřiti.

Podotykáme pouze, že takovými kusými články rozhledovými šíří se nikterak neprokázané názory descendenční o původu člověka, jež jsou pouhými osobními náhledy. Ovšem shledáváme se také s profesory, již z katedry vysokých škol descendenční teorii hájí, jako na př. učinil profesor dr. A. Dodel-Port v Curychu, který nauku písma sv. o tvoření přírody Bohem přímo nazval »notorickým omylem«, descendenční teorii naproti tomu úplnou pravdou, která prý již ani škole obecné skrytou zůstatí nesmí. Veškeré učivo ve škole obecné má prý se nalézati v souhlase se zákony přírodními skutečně dokázanými, a poněvadž s přírodními zákony prof. dra. Dodela-Porta žádná nauka náboženská souhlasiti nemůže, tož »má veškeré konfessionelní vyučování z obecné školy zmizeti a na jeho místo jen na přírodovědecké bási založené vyučování mravnosti a ethiky nastoupiti.« Inu ovšem požadavek tento zaznívá na všech stranách, ze všech listů protináboženských ozývá se hlas válečné trouby, jež svolává »moderní intelligenci« do boje za školu úplně svobodnou, kde učitel zcela svobodný úplně svobodně dle osobního názoru, čili dle »naší vědy« mohl

by těmito přírodovědeckými zásadami oblažiti a spasiti lidstvo!

Odměna za záslužné působení.

Dne 11. m. listopadu b. r. byla konána o 3. hodině odpolední na radnici staroměstské měsíční schůze a porada řídících pěstounek městských opatroven a jeslí za předsednictví městského rady p. dra. Kühna. Při schůzi té odevzdal pan předseda v zastoupení starosty měst pražských zasloužilým ředitelkám, slečnám Šindelářové, Studnickové a Jelínkové bronzové medaile, jež jim za dlouholeté a blahodárné působení sborem obecních starších v odměnu uděleny byly; zásluhy vyznamenaných slečen ocenil příslušnou řečí pan dr. Kühn a zároveň jim odevzdal případné diplomy.

Henryk Sienkiewicz, slavný spisovatel polský, při každé příležitosti ve svých spisech nepokrytě na jevo dává své katolické převšedčení. Nyní vychází v překladu dra. D. Panýrka »Rodina Polanieckých«, kde na mnohých místech poukazuje na propast, již moderní »děti« v duši své nosí, jakož i na zhoubné působení moderní nevěry. K otázce, čím možno vyplniti život, dává odpověď: Každou širší idejí, každým větším citem, ale s jednou podmínkou, aby byly pojaty v Kristu. — Dále pak čteme: Já stále domlouvám jemu i Polanieckému, aby četli život Františka z Assisi. Nechtějí a smějí se mi. A přece to byl největší člověk a největší světec středověku, který obrodil svět. Kdyby se nyní narodil podobný, obrození v Kristu nastalo by ještě širší a ještě úplnější. — Řím pak zdá se mu býti jakoby předsí do jiného světa, ve které jest již viděti jeho světlo. — Polaniecki pak nesa malou churavou Litku v náručí: »nesl ji tak něžně, jako starší bratr nebo jako otec a jeho srdce bylo jistě dojata, jednak proto, že tu dívku měl skutečně rád, a za druhé, že mu napadlo něco, o čem dosud nepřemýšlel a co necítil aspoň dosti význačně. Že totiž manželství otevírá též cestu otcovství a všem těm pokladům štěstí, které se v něm nalézají. Nyní, když nesl tuto tak drahou sobě dívku, třebaš cizí, poznal, že Bůh ho určil k životu rodinnému nejen za muže, ale i za otce, jakož i že skutečný cíl a význam života v tom právě spočívá.« — Doporučujeme vřele každému tento román.

»Dědictví Komenského«, nakladatelské družstvo učitelské, konalo dne 1. listopadu valnou hromadu, ve které došlo ke

prudké kontroverzi mezi členy pražskými a venkovským členem výboru, redaktorem »Školy« n. v. p. J. Smrtkou pro dodatek, jenž byl připojen ve »Škole« n. v. při pozvání ke schůzi družstva a jenž zněl: »projevy z »Pražského Komenského« ukazují k tomu, že se členové jeho chystají zanést spory i na neutrální půdu »Děd. Kom.« a že je chtějí učiniti rejdištěm stranických půtek.« Pan Beneš tvrzení páně Smrtkovo odmítl jako nesprávné a neslušné, ještě prudčeji pak naň útočil p. Lichtner. Pozorujeme, že mezi učitelstvem povstaly dvě strany, jež se zuřivě potírají, kdekoli se střetnou. Poukazujeme pouze na křížovou palbu mezi »Šk. Ob.« a »Č. Učitelem.« Tam bojuje proti Rašínovi a Černému Monada rusticana, ač dle pazourů bych soudil na kvítko z pražského předměstí, zde opět odpovídá monada pragensis, ač se v ní černá venkovská rozmarinka. Pan Hofrichter pak ve »Šk. O.« tuto válečnou náladu uvádí pod francouzskou devitou: Les extrêmes se touchent — následovně: »Český Učitel«, Škola měst. a živnost. a klerikální »Vychovatel« svorně teď bijí do »Škol. Obzoru«. Pan Rašín, Vlach a Skultéty se tedy šťastně sešli. Tím že Skultétyho povzněl k pp. Rašínovi a Vlachovi, chce tyto snížit i tou klerikální společnosti potřísnití. Můj milý pane Hofrichteři, děkuji vám za toto domnělé vyznamenání, ale mně je Hofrichter jako Rašín a Rašín jako Vlach — tout egal — (také po francouzsku). Buďte beze vsí starosti, dovedu se vypořádati s každým z vás tří, ni jeden mi neimponujete!

Učitelé na klerikálním procesí. My jsme v minulém čísle pod značkou »Denunciant« uvedli čtenářům našim obrázek ze »Šk. Obzoru«, z něhož bylo jasné zřítí děsnou zuřivost proti některým osobám stavu učitelského, jež účastnili se průvodu katolických mužů o sv. Václavě. Že Šk. Obzoru celou zprávu vyčerpál i »Posel z Budče«, jenž také neustále soplí síru a oheň proti víře katolické. Tomu však výtečně odpověděla »Beseda Učitelská« článkem s výše uvedeným nadpisem, který tuto doslova uveřejňujeme, poněvadž on jest znamenitou ilustrací těch na výsost povznesených povah, jež dnes zuřivě lámou kopí pro moderní vědu nevěreckou. Odpověď »B. Uč.« zni následovně: »Pan Ludvík Strahl, redaktor »Posla z Budče«, ví sice dobře, že red. K. Bulíř není již od minulého roku předsedou Besedy Učitelské, nýbrž řed. Bohumír Pa-

tera, ale proto přece chutě otiskuje po »Školském Obzoru« sensační zprávu, jak v den sv. Václava účastnil se předseda »B. Uč.« K. Bulíř processí se svým švakrem prof. Šauerem z Augenburgu. Jaká to porada, ponecháme k posouzení všem lidem dobré vůle. Je-li však odsouzení hodno účastenství na processí ku počtě našeho patrona zemského, jaká asi daleko těžší vina leží v poutnické missii, konané uprostřed škol. roku až do Říma ke trůnu sv. Otce, kterou před sedmi lety podnikl učitel pražský, p. L. Strahl, nynější radikální redaktor »Posla z Budče«, vyžádav si na pražské měst. radě nejen čtyřnedělní dovolenou, ale i podporu 200 zl. Tehdáž byl ovšem p. Strahl ještě výborným katoikem, jenž o všech církevních slavnostech přistupoval v chrámu Svatoštěpánském ke stolu Páně veřejně před celou kollaturou, až osadníci jasným jeho příkladem povzbuzeni si šeptali: To je učitel! — Tehdáž se zanícením v oku vykládal, jaké pocity se ho zmocňovaly, když ve Vatikánské síni blížil se ke stolci jeho Svátosti, a jak chvěl se, když políbiti směl mu určené insignie. Tehdáž nevymizel ze srdce jeho ještě cit vděčnosti k dobrodinci svému, proboštu Štulcovi, jemuž děkoval za změnu dosavadního života i za kariéru učitelskou, vynikaje za to především veřejností příkladnou horlivostí a zbožností u víře. Pan probošt Štulec i farář Nykles jsou ovšem již mrtví svědkové jeho katolické horlivosti, ale skutky jeho zachovaly se v mysli přemnohých osadníků novoměstských. Ostatně o úctě jeho ke stavu kněžskému promluvití by mohl doposud živý p. farář dr. Vondruška, druhy katecheta školy Svatohavelské, jemuž byl p. Strahl ochotným pomocníkem při svlékání a oblékání těžkého zimníku ve škole, přecasto mu radě a pomáhaje: Jen vejš, důstojnosti, levou ruku vejš! — A hle, nyní přichází p. Strahl a tepe klerikalismus! Aby tak vstal probošt Štulec a farář Nykles z hrobu! Ti by se ho ulekli! — Myslíme však, že by si p. redaktor Strahl pomohl z nesnáze rychlou generální zpovědí, a ovčička by vklouzla do ovčince, z něhož beztoho jen za mlsnější potravou si vyběhla.

K úpravě našeho služného. Když naše zpráva v předešlém čísle uveřejněná byla již pro tisk na číslo zkorrigována, zvěděli jsme teprve, že ve Vídni byla deputace sestávající ze zástupců »Ústř. spolku jednot učitel.«, pp. Viktora Rašina a Jos. Smrtky, a zástupce německého »Ústř. spolku učitel.«

p. Frant. Rudolfa. Zde nejprve odebrala se ku předsednictvu klubu poslanců strany svobodomyšlné, kde dostalo se deputaci ujištění, že sankci a její urychlení považuje klub jako čestnou záležitost své strany. Na to posl. dr. Kurz uvedl deputaci k ministrům. Ministr dr. Hartel odpověděl následovně: Ministerstvo vyučování zákon zevrubně prozkoumalo a nenalezlo ničeho, co by nebylo možno provésti, a proč by zákon ten nemohl býti předložen k sankci. Jest přáním ministerstva vyučování, by učitelstvo jako důležitý činitel ve správě školské bylo uspokojeno. Porada o úhradě blíží se ku svému ukončení, a jakmile dospěje tak daleko, že úhrada bude zabezpečena, předloží vláda zákon k sankci, což stane se v listopadu, *nejděle však v první polovici měsíce prosince t. r.*« Ministr financí dr. Böhm-Bawerk pravil k deputaci »Ministerstvo financí se vymasnaží, aby vyjednávání se zemským výborem v té věci zahájené co nejdříve bylo skončeno.« Předseda ministerstva pravil k deputaci »Vláda zná stísňené poměry učitelstva v Čechách a uznává potřebu, aby jednání o úpravě platů bylo co nejdříve skoncováno. Proto vláda se vymasnaží, aby se vyjednávání mezi ministerstvem financí a zemským výborem o zjednání úhrady uspišilo, načež zákon předloží k sankci.« A jako my jsme projevíli podiv nad všemi různými pověstmi, jež učitelstvo zbytečně rozčílovalo a na mnoze zcela pravdě nepodobnými byly, tak i předseda ministerstva vyslovil své nejvyšší podivení nad těmito pověstmi a prohlásil je jako úplně bezpodstatné. Těšíme se tudíž blahou nadějí, že brzičko rozletí se po vlastech našich radostná zvěst, že nejmilostivější mocnář zákon o úpravě platů našich schváliti ráčil.

Mnoho-li prokouříme? Emil de Laveley, slavný národohospodářský spisovatel, píše ve své politické oekonomii následovně o kouření: Nevysvětlitelný zlozyk, který jsme od divochů podědili, že totiž v ústech držíme svitek tabákového listí, nechávající jej doutnati, abychom tak zpolykali značnou část omamujícího a našemu srdci i žaluduku nanejvýš škodlivého nikotinu, stojí lidstvo rok co rok 9 až 10 miliard.« Jest to svatou pravdou, že hlavní pijavici našeho zdraví a našeho výděлку vedle alkoholu je nikotin. Děsné jsou sumy, jež se prazbytečně pustí do vzduchu — u nás v Cechách asi 50 milionů korun. Kdyby aspoň té naší mládeži příslušným zákonem aneb nařízením

úředním odhata byla možnost otravovati se již v nejtětlejším věku těmi haléřovými cigaretami — ale dosud marně voláme po podobném zákazu!

Požadavky německých učitelů tělocviku. V uplynulých prázdninách konali němečtí učitelové tělocviku v Magdeburce sjezd, kde mimo jiné také rokováno bylo o rozsahu učiva tělocvičného. Při tom usnesli se na následujících požadavcích: 1. Tělocviku budiž v každé třídě denně vyučováno. 2. Dvakrát v týdnu budiž půl dne věnováno hrám. 3. Ve vyšších třídách budiž jednou v měsíci jeden den věnován tělocvičnému pochodu. 4. Při školních slavnostech nebudiž zapomínáno na hry, zápasy a tělocvik. — Z požadavků těchto vyznívá na vás válečný hlahol germánského militarismu, který chce, by tělocvik ve veliké Germanii kvetl tak, jako druhdy ve starém Recku bývalo, kde tělocvik vlastně připravoval mládež pro službu válečnou. Pro školy venkovské pak nejméně by se hodila tak rozsáhlá tělocviková látka, neboť zde naprovdá se mládež různých tělesných pohybů do syta, důkazem, že největší kontingent branců dodávají synkové rolníků, ovšem vyjímaje čeládku, která holdující moderním zásadám, kazí se s toulkami nočními, alkoholem a nikotinem.

Belgický král ustanovil dvě ceny po 25.000 franciích za nejlepší pojednání o následujících otázkách: 1. Která metoda nejlépe poslouží ku vývoji tělesných sil školní mládeže v Belgii? Cena uděli se r. 1903. — 2. Které z dosud zavedených prací a zařízení jsou nejuvhodnějšími pro zdravotnictví a čistotu ve městech belgických? Práce dodány buďtež do r. 1904.

Opičí řeč. Již je to dokázáno, již je to hotovo: opice mezi sebou mluví. Dokázal věc tu p. R. L. Garner, jenž vydal spis: »Řeč opičí«. Týž pán zabýval se studiem předležitým, totiž zkoumal a srovnával různé zvuky, jimiž se opice prý dorozumívají, a byl snad za tou příčinou až v Africe, aby ze samého pramene čerpat mohl. Ovšem otázka o původu řeči, jež našim vývojistům mozkiem vrta, tím dosud není rozluštěna, a při všem zdá se, že p. Garnera příliš bujná fantasmie a příliš tendenční počinání zavedly k závěrům až směšným. On totiž zavřel do jedné klece paviana s několika malými opičkami, do druhé sousední pouze malé opičky. Ze zvuků, které opičky ve společnosti pavianově při

rozličných často se opakujících příležitostech vydávaly, vypozeroval prý Garner, že sdělovaly svým sousedkám, co pavian dělá. Tak na př. domnívá se, že vypozeroval, kterými zvuky si telegrafovaly, že pavian spí. Dále poznal rozdíl mezi zvuky, jimiž opičky vítaly pokrm líbý a pokrm nechutný. Aby se o tom přesvědčil, zachytil zvuky tyto fonografem a pozoroval pak, jaký bude míti reproduce jejich účinek. Když z fonografu zavzněl zvuk vydávaný jimi při objevení se pokrmu chutného a libého, opice rychle přicházely a na »tvářích« se jim jevílo příjemné vzrušení; zvuk výstražný je poděsil. Z toho soudí, že zvuky opice vynikají úmyslnou rozvahou. Shledal, že dělají pauzy, čekajíce na odpověď. Nikdy nevydávají zvuků dorozumívacích, když jsou samy, každý pak druh opic má svou vlastní »řeč«. Hlavní zvuky jsou samohlásky, po souhláskách je málo stop, nejčtetěji jeví se u, zřídka vyskytuje se e a ei. Vyjádřiti řeč opičí písmem není možno, čemuž od srdce rádi věříme. Ostatně i husy se dorozumívají na distans, i krávy vydávají žalostné zvuky, když jim odvedou tele a zcela jinak řvou, a sice více bolestně, cítí-li hlad.

Ovšem p. Garner u opic rozeznává zvuky článkované a vši mocí by rád dokázal, že i v řeči podobní jsme opicím, že i svou »materštinu« máme hledati v pralesích dalekých. Inu, kdo chce kam, pomozme mu tam. Již na jiném místě, mluvíce o darwinismu, podotkli jsme, že v člověku jaksi je obsažena celá zvířena, že veškeré důležité po řiši zvířecí rozptýlené orgány a přístroje v mikrokosmu lidského těla soustředěny nalézáme, vždyť dobře dí pismo, že učinil Bůh tělo lidské z hlíny země, že tedy tělo lidské složeno je z těchže částek, z těchže prvků jako tělo zvířecí. Ale jaké zázračné, obdivuhodné spojení tu Stvořitel provedl! Jak velebně spojil krásu s účelností, by celé své dílo stvořitelské korunoval nevyrovnaným výtvorem lidského těla! Zanícen a pln nadšení spočívá zrak náš na ideálech lidské postavy, jak je klasické umění vytvořiti hledělo! my umělecké tyto výtvory obdivujeme jakožto zosobnění boholidské krásy. Ano, nenalézáme nikde více harmonie, nikde více dokonalosti a potěšení jako na ideální postavě lidské. Ona jediná mezi všemi tvory, jež z ruky Božské vyšly na základě zákonů nejmoudřejších do všehomíra vložených

jevila se býti důstojnou, by odem Božský ji naplnil a tím k obrazu Božimu povznesl. Nás právě těší tato vznešená důstojnost člověka a nevystižitelný stupeň, který v říši veškerého stvoření zaujímá! Nikdy nepřisvědčíme k tomu, že přímými jsme potomky některé řady zvířecí, ať se to již přemnohým pro důstojnost lidskou zdá býti ještě vznešenějším než vyjiti přímo z rukou Stvořitele všemohoucího! A naše řeč právě jest tím nejkrasším údělem Božím, neboť můžeme tak vyjádřiti veškeré city od nejvyššího bolu až do nejsladšího blaha ať nářkem, ať i jásetem a zpěvem a plesem!

Místa kancelářských úředníků při drahách a absolventi měšť. škol. — Svého času jsme oznámili, že ministr dopravy ku žádosti podané spolkem »Bürgerschule« ve Vídni svolil, aby absolventi škol měšťanských byli na roveň postaveni žákům nižších škol středních při ucházení se o místa aspirantů na úředníka kancelářského. Aby však nepodávali se tito absolventi příliš růžové naději, došel další výnos tohoto ministerstva na vídeňský spolek »Bürgerschule«, kterým se připomíná, aby učitelové nevzhuzovali ve svých žácích žádných zbytečných nadějí, poněvadž místa řečených úředníků v první řadě obsazována bývají vysloužilými poddůstojníky, kterých je vždy dostatek v zásobě.

Paběrky z učitelských listů. »Č. Uč.« ve článku: »Na vysvětlenou a na obranu« přináší celou snůšku pěkných citátů se strany opoziční. »před tváří loňské valné hromady delegátů byli ti členové Komenského, kteří pro Ú. S. pracovali, prohlašování za podvodníky a zloděje.« — »Lidé, kteří neměli nikdy zapomenout, že jsou učitelé, měli v ústech za každým desátým slovem: sprostý, nejsprostší, nemravný, policajtský, darebáctví, vychrlil svůj rašínovský um, s takovým klackem nechodte na nás; p. Beneš pak pokřikoval na členy výboru: »Vy organizované baby«.

— Ve »Škol. Obzoru«, kde najdete výše uvedené ukázky, postaveny šibeničky a zde střídavě, někdy najednou, popravování každé středy: Rašín, Smrtka, Černý. — Nejjedovatější šípy z opoziice namířeny prý byly na »Č. U.«, poněvadž ztráta redakce tohoto listu nejvíce páčila opoziici aby pak nová redakce »Č. U.« byla snížena, tu psalo se že »Č. U.« přestal býti věstníkem »U. S.« a je orgán Rašínovy strany, že před »Národními Listy« leží celá redakce na břiše, že celý list proniká duch pokorný, poníženy, že je to galvanisovaná mrtvola a revolverový plátek, že učitelstvo poškozuj, že dělá náladu pro návštěvu vizitačních hostin. — « Toť jsou skvostné květy z opozičních luhů, jež se pojí v ladnou kyticí, která nemile voní. — Ovšem ve »Šk. Obzoru« zase najdeme různé citáty ve článcích, jež nadepsány jsou: Organisační zrádcové. Ještě jednou se vrátíme. Tu nalézáme opět celý věnec spletený různými monadami a apostaty, který by nejráději opoziice položila na rakev dříve jmenované trojice, pro kterou dle »Č. Uč.« stává »Šk. Ob.« šibeničkou. Teď vidíme, kam vede závist páni vlítli sobě do vlasů a na nás klerikály už pro ně zbývá pramálo času. Jen tu a tam pustí se ob čas nějaká ta prskavka pro parádu. Ve feuilletonu pak »Šk. Ob.« z č. 45. čteme: Pražský kat Wohlsbhläger překonan! Tak pomyslil jsem si, když jsem ve čtvrtek přečetl v »C. U.« článek: Na vysvětlenou a na obranu. Ta obdivuhodná virtuositka, se kterou v něm vykonána byla hromadná poprava všech lidí pp. Rašínovi a Smrtkovi nepohodlných, naplnila mne nářkem.« — A takovým tonem katovským to jde dále, tak že skutečně myslíte, že čtete katovo poslední dílo, a on to je zatím feuilleton »Šk. Ob.«, který nejhrubší střelbu zase pouští do »Č. U.«; vyčítá mu, že on stává opět šibenicí pro Frumara, Beneše a Hofrichtra. Žasnepte věru nad touto jemností a nikterak se nedivíme, že druhy tak jedovaté šípy proti nám byly vysílány.

A ještě jednou nešťastný klerikalismus.

Tak jako v prvotních dobách křesťanství o vznešené nauce Kristově rozšiřovány byly různými nepřáteli děsné pomluvy, jež hlavně vrcholily v požívání nemluvnat při společných a tajných schůzích křesťanů, tak dnes opět ve století osvíceném a na počátku století ještě osvícenějšího všude se děsí lidé hrůzným strašákem, jemuž přezděl tisk pokrokářský klerikalismus, jenž rovněž požívá prý lidi se vším všudy. —

Kde který list pokrokářský a socialistický vyplňuje tímto hrůzoplýným slovem a jeho rozbořem celé sloupce a klade je jako úvodní články v čelo svých čísel, zvláště na počátku nového ročníku. Nejlépe se mi vždy líbí mermomocí na odiv stavený rozdíl mezi klerikalismem a katolicismem nebo náboženstvím vůbec. Mluvíte-li nebo píšete-li, že bez náboženství nedovedete si pomyslet dokonalejší a pravou mravnost a náboženství jakožto nauku vedoucí ku poznání nejvyšší Bytosti bez této Bytosti, tu se vám odpoví velmi vyhýbavě, že proti náboženství nikdo nemluví, ale to že je věcí úplně soukromou, věcí, která nenáleží do školní výchovy, nýbrž je pouze výslednicí svědomí a patří pouze do kostela, — a hned se zuřivě namítne, že nejedná se vám o náboženství a na něm založenou mravnost, ale o klerikalismus, což znamená prý zuřivého odpůrce a zarytého nepřitele vši pravé vědy, svobody a veškerého pokroku i ujařmení lidu pode jho kněžské, římské. Jásají pak jmenované listy, že klerikalismus prý odsuzují listy katolické jako na př. »Nový Život« a »Rozvoj«, rozlišující mezi klerikalismem a náboženstvím. A hned jízlivě dodávají, jak to srovná »biskup Brynych« se svou naukou o oprávněnosti klerikalismu, jež prý vykládá jako věrnost ke Kristu, jako podíl na království Kristově.

To je věru těžká věc. »Klerikalismus« je přece cizí slovo a sice řecké, musí tudíž význam jeho přenesen býti do češtiny a správně tak vyložen; tuto práci vykonal způsobem vzorným ndp. biskup královéhradecký, s nímž se co do hluboké učenosti málo kdo měřiti může, zvláště nikdy ne pisatelé těch rozličných »klerikalismů«, slovo to skutečně značí podíl a sice zde v našem případě na učení Kristově. Avšak nepřátelé učení Kristova, aby nemusili své nepřátelství proti Jeho Božské nauce zjevně světu okázati, zaobalili toto své nepřátelství zuřivé do kleriky, utvořivše slovo klerikalismus a podloživše jemu zcela jiný smysl; roztrubují totiž do světa a lid nesvědomitě balamutí, že klerikalismus jest nepřítel »moderní« vědy a veškeré svobody i pokroku, zuřivá lačnost a chtivost po panství nad lidem, jemuž nemá býti popřáno moderního vzdělání, aby snáze upěl pode jhem »klerikálním«. Jenže moderní vzdělání záleží právě v tom, že neuznává žádné nadpřirozené všemohoucí Bytosti, neuznává ve člověku duši nesmrtnou a nemůže tudíž vésti ku spokojenosti duše, kteráž spokojenost je podstatou života, neboť duše musí býti součástíkou oné nadpřirozené Bytosti v obraz Boží vdechnuté; neuznává dále tato »naše« věda žádného náboženství, nýbrž způsobila, že člověk zamilovav se do vlastního »já« jako do nejvyšší bytosti, dává si dispens ku darebáctví a zahálce; chce dále, aby škola byla úplně svobodnou, kde učitel nevázaně může zcela svobodně učiti moderní pokrokové vědě i jiným pokrokářským nesmyslům, jež právě uvalují lidstvo v tyranii několika svůdců, kterých má ono slepě poslouchati, zavádějíc nejhrubší moderní otroctví, v němž vůle a výroku několika lidí poslouchati má celé lidstvo. —

Při celé této věci pozorujeme směšnou skrývačku: aby se neřeklo, že se bojuje proti náboženství, tož se nastrčí klerikalismus, jehož význam se zkomolí na nejvyšší špatnost, načež zcela pohodlně se bouří a tříská proti klerikalismu, ale myslí se tím rozhodně náboženství. Tak mně to vždy připadá vše jako po »anglicku«; zcela jinak se napíše slovo a zcela jinak se vysloví, napíše se Gaul a vysloví se Pferd, bije se do klerikalismu a myslí se tím náboženství — a sice v prvé řadě jen katolické.

Proto když na př. někdo o mně řekl: to je klerikální učitel, usmál jsem se tomu, poněvadž jsem se omníval, jakoby výraz ten znamenal, že jsem rozhodným odpůrcem toho, aby dítě nepožívalo výchovy mravně-náboženské. Neboť kdyby tím výrazem chtěl naznačiti, že jsem špatným člověkem, který chce něco nezdravého, tož by se mu při mé nátuře mohlo dostati nemilé odvety třeba před samým rathouzem.

Než nyní dále k věci. Jako jsme v předešlých číslech odpověděli na útoky proti »klerismu« činěné, tak i dnes musíme na arenu moderní komedie vědecké pustiti »Posla z Budče«, abychom seznali i jeho velkolepé myšlénky o nebezpečném zlu, z něhož p. Strahl psotník dostává. Neboť v 1. čísle nynějšího ročníku nalézáme v čele listu článku stránkový: »Organisování živlů klerikálních«, který není ničím jiným než lepem na hejly. Uvedeme zde několik vět, z nichž každý sobě učiní snadno úsudek o říznosti slohové i duchové, jež z celé věci vane

Zatím co národ v politickém snažení tříští se ve strany a učitelská organizace oslabuje se snahami separátními, zmohutněla za všeobecné nedbalosti organizace klerikální takovou měrou, že musí buditi vážné obavy všech liberálních pokrokových vrstev občanstva.

Jedná se právě o svaz klerikálů v celé polovině říše s tuhou disciplinou povahy výbojné a není potřebí věšteckého ducha k tomu, aby se uvěřilo, že se podaří.

Program klerikálního úsilí založen je na třech bodech:

1. získání far jako organizačních ohnisek,
2. záplava laciného klerikálního tisku a

3. obranné spolky, jež trestním zákonníkem zastrašiti hodlají každého, aby se nedotýkal posvěcené jejich nedotknutelnosti.

To je zřejmé opovězení boje až do krajnosti všem vrstvám svobodomyšlným, boje až do zničení každé myšlénky, již nedostalo se sankce živlů reakčních.

Černá internacionála postupuje tudíž vítězně v před — a co jest nejvýznamnějšího při tom — téměř bez boje.

Jaká nezkrotná zášť vyplývá z těchto několika slov! Pan Strahl je roztočilý svobodomyšlný pokrokář: když socialisté a pokrokáři zakládají všude ohniska organizační, když záplavou nesmyslných brožur a plátků rozšiřují zimničtě své čisté zásady a zakládají všude spolky, jež zuří proti všemu, co s náboženstvím souvisí, to vše je v úplném pořádku, neboť dle mínění p. Strahla šíří se tím pokrok, vývoj, zušlechťuje a vzdělává se tím lid, kotelníci pak tu mají složiti ruce v klín a mají se za úplné nečinnosti dáti zadáviti. Milý pane, dle zásady jen prostředně svobodomyšlné musíte již milostivě dovolit, aby i ti kaceřovaní klerikalové, kteří ovšem k vaší největší mrzutosti vám do svědomí lezou, mohli svůj duševní majetek proti nezřízeným útokům poctivě hájiti, toť staré mezinárodní právo, nu a jiného nic se neděje, neboť proti násilí i moucha se brání. Zcela dobře jste učinil uváděje hlavní důvody, pro které musí se tomu modernímu hnutí, jež všude děsný neklid zavádí, stavěti pevná hráz, jež bohda bude dosti silnou, aby tu žlutavou tříšť zadržela; neboť vskutku panuje nemravnost a nevážnost k autoritě a vskutku mládež pod vlivem moderní disciplíny propadá již pecku před čtrnáctým rokem a dorost tone v otravném kalu sociali-

smu, jenž chce rozvrátit společenský pořádek světa — a důsledky ohlašují se skutečně vraždami panovníků a presidentů, přepřínováním trestnic« — co se prázdnoty kostelů týká, v tom ohledu nesouhlasím; v ohledu pak pokleslosti mravní i vážnosti k autoritě svědectví podává i »Beseda Učit.« v čís. 44. článkem, jenž nese název: »Přičiňme k zušlechtnění zábav mládeže dospívající!« — Kdo má oči a uši otevřené, ten vidí i slyší tu celou děsnou spoustu! Nebod zde mluví skutky, hotová fakta, kdežto řeč, pouhá řeč vaše je planá, budíc na všech stranách rozervanost a úplnou rozháranost mravní i hmotnou.

Jste-li svobodomyšlným pokrokářem, tož dovolte, aby druhá strana mohla mítí taktéž své přesvědčení založené na pevných, vyzkoušených základech, připomeňte sobě slov Gamalielových, jednejte dle svého přesvědčení, založte sobě školy bezbožecké, ale popřejte i nám podobné volnosti, budoucnost pak nás poučí, je-li dílo Kristovo dílem Božského Spasitele, je-li dílo moderní vaší vědy dílem spásy lidské.

Jak ušlechtilých výrazů užívá p. redaktor, o tom svědčí rčení, že »klerikální »kopyto« ovinuje se červenobílými stuhami, ba že i o Husovi s kazatelnou uctivě se mluví, aby lid na oko národním náterem se klamal. Milý pane, když rozliční Kahlové, Prahlové a jiní — ahlové mluvili jen a jen německy, tu ti kaceřovaní černí »internacionálové« právě křísili náš národ z mrtvých, přesvědčení pak všemu zůstali skálopevně věrni: jsou to dosud synové českých matek plní ohnivě a opravdově lásky k tomu lidu, z něhož vesměs vyšli. Husa pak nechte klidně odpočívati; byl on člověkem jako jsme my; co na něm bylo dobrého, šlechtného, vznešeného, každý z nás vysoko cení, v čem pochybil, tomu buď nerozumíte anebo znaje dobu tehdejší rozuměti nechcete, ať se má však věc jakkoli, zneužívati nešťastného muže jako válečného signálu nejméně muži charakternímu přísluší, charakter nízký ovšem neštítí se ničeho. Sapienti sat!

A jako »Český Učitel« a »Posel z Budče« tak i — do třetice všeho dobrého — vědecká revue páně Masaříkova ve svém prvním čísle říjnovém statečně láme své anglikánsko-evangelicko-lidové kopí s židovským hrotem proti klerikálům ve svých školských rozkladech. Nařiká taktéž, že útoky klerikálů rakouských na školu obecnou nabývají postupem času vždy větší smělosti. Od vydání základních říšských zákonů školních útoky tyto promyšleně se organizovaly. S chytrostí sobě vlastní dovedli prý klerikálové ukazovati na slabiny (tak je také uznáváte?) nového zákona školského, šikovně starali se o rozmnožování těchto slabin, tiskem, slovem i vlivem svým dovedli proti nové škole obecné, v níž svou svrchovanou moc vlastní vinou ztratili, organizovati široké vrstvy lidové.

Dále pak vypočítává se celá řada nepřátelských činů, které klerikálové proti škole moderní podnikli: podněcovali lid proti velkým nákladům na školství jakož i proti osmileté návštěvě, v roce 1889 vymohli školní novellu, která pohřbila osmiletou návštěvu; po odstranění osmileté návštěvy povinné pracovali s napjetím všech sil, aby realní předměty, jež jim jsou trnem v oku, byly co možno omezeny a sice aspoň cestou administrativní, starali se o to, aby počet žactva učitelstvu se zvětšoval, majice pak jako učitelé náboženství do nové školy vstup volný, starali se o to, aby interkonfesionelní ráz z ní byl setřen, bojovali proti poprsím Komenského, starali se o to, aby správcem školy vždy ustanoven byl dobře katolicky smýšlející učitel se zkouškou z náboženství, dále aby církevnímu zpěvu byla všemožná péče věnována, vyučování pak aby počínalo se i končilo

modlitbou katolickou bez ohledu na děti jiného vyznání. Na paedagogiích vlivem toho nenáviděného klerikalismu sníženo i vzdělání učitelstva. Když takto klerikalismus zapustil kořeny ve školství obecné, nabýval vždy větší smělosti ve veřejnosti a sice působil s kazatelen, zpovědnic, ze shromáždění organisovaných klerikálních spolků, i jedovatým svým tiskem svolával siru oheň na Sodomu Gomorrhru obecné školy.

Klerikálové rakouští dále pilně se starají, aby do školství vyslali pro snahy zpátečnické způsobilý dorost, zřizující pilně soukromá paedagogia zvláště ženská, kde působí školští bratři i sestry. Zvláště pak sesileny byly snahy klerikálů výrokem arcivévody následníka a docházejí nyní souhlasu i u našich staro- a mladočechů, ba i samých radikálů, na letošních pak sjezdech klerikálních ozývala se zcela zřejmě slova po sklerisování veškerého školství. — Takový nářek vede na klerikaly v »Naší Době« referent školských rozhledů p. K., a neomylný p. Masařík dá prý s toho lamenta sestaviti příslušné litanie, které se budou odříkávati ve všech jeho schůzích s případným refrémem: Neomylný Masaříku, vysvoboď nás od nich! Člověku-lidovci zrna Masaříkovského musí vskutku po celém těle husí kůže naběhnouti a všech údů nehorázné třesení se zmocniti, když dovědí se tolika hrozných provinění zpátečnických. Nejvíce jim ovšem leží v žaludku, že učitelové náboženství mají do školy volný vstup, mohou aspoň ve 2 hodinách mluvit o Bohu a při tom koukati jistým pánům vývojářům na prsty. Z této zlosti vidíme nejlépe, kam se nese zbožné přání všech Masaříkovců & consortium a co znamená u nich ta zlatá svoboda ve vyučování: čiré bezbožectví.

Mohli bychom tímto způsobem probrati jeden výkřik bolu a zoufání za druhým, mohli bychom posvětit na tu zrušenou osmiletou návštěvu, ale pokládáme tuto práci jako zcela zbytečnou, poněvadž každý soudný čtenář se té mělkosti jen usměje a lehce všechny ty vývody vyvrátí, jen ještě musíme na pravou míru uvéstí výtku, že klerikálové na všechna místa řídících učitelů usazují dobré katolíky: pane K., tohleto je kotrmelec; prosím vás, nejste vy také takovým řídícím učitelem, který je z míry dobrým katolíkem? Nuže, vykonejte generální přehlídku a shledáte takových katolíků vašeho zrna celé zástupy.

Snad jste se zmýlil se školami evangelickými a židovskými? Ostatně ubezpečujeme vás, že ti prokletí klerikálové budou i na dále všude svou povinnost konati a že nikdy neuznají vaše zásady, nýbrž budou všude hájiti své odvěké právo, kterého neztratili svou vinou vlastní, anobř nezřízeným bojem zuřivých a nesvědomitých přemřštěnců; pamatujte sobě dobře, že v boji tom kříž opět zvítězí, protože dobrá věc zvítěziti musí. Marná je vaše záštíplná snaha, marné vaše vzteké namáhání, tlak vzbuzuje protitlak, a nás ani brány pekelné nepřemohou. —

—ly.



RŮZNÉ ZPRÁVY.

Jednota českého katol. učitelstva
konati bude občasnou schůzí v Praze dne

27. prosince o 1/2 10. hod. dopoledne v místnostech Svatováclavské záložny s následujícím programem: Formalic. Přednáška K. Skultétyho O vzájemném slučování jednotlivých předmětů učebných. — Rozhovor o věcech spolkových. Volné návrhy. Do-

stavež se v počtu nejhodnější. Výbor Jednoty. —

Z Jednoty česk. katol. učitelstva.
Vdp. Gerlach Dvořák, Ord. Praem., farář v Kmetňovsi, zaslal našemu jubilejnímu fondu 4 K a členský příspěvek 2 K.

»Vzdělávací četby katol. mládeže« vyšlo redakci učitele Fr. Jelínka ročníku I. číslo 1. s tímto obsahem: Pokračuj! Několik dopisů ku vzdělání mládeže uveřejňuje Fr. Jelínek. Strýc si dopisuje se žákem a dává mu dobrá naučení. Sotva jsme číslo rozeslali, obdrželi jsme řadu pochvalných uznání a objednávek ve větším. Tak na př. kaplan píše: »Prosím, račte mi zaslati 'Vzd. četbu katol. mládeže'. To první číslo na

ukázku zasláné mne opravdu dojalo. Tak průzračný sloh, ten milý a rozhřívající obsah upomíná tak mocně na zažité dětství a srdce při tom pookřeje a poskočí v hrudi. Pomáhej Vám Bůh v šlechetné práci Vaší! Posílám předplatné na 5 exemplářů zatím ze svého. Snad se mi podaří dítky pro to získati, aby si jich odebíralo »Vzděl. četbu« více. — A jiný kaplan sděluje: »Pozoruji, že se tato četba hodí velmi dobře pro mládež. Proto chci ji dávatí ministrantům, aby si v ní četli a dobrá naučení pro život vybírali zasilejte mi 4 ex.« — Lékárník z venkova objednává 10 ex., učitel 30, katecheta 25, jiný učitel deset a kupuje mimo to první číslo za 2 K.



OBSAH.

Články.

A ještě jednou nešťastný klerikalismus (—ty) 139.
Audience učitelské deputace u Jeho Výsosti císaře a krále (—ty) 78.
Družiny Mariánské (—ty) 4.
I ty Brute! (—ty) 76.
K reformě škol měšťanských (—ty) 125.
Mravouka v obecné škole francouzské (Karel Skultěly) 70.
Muž z lidu. Dle Fr. Kodyma (Karel Skultěly) 105.
Na prahu nového věku (—ty) 3.
O poslušnosti. (Václav Pokorný) 56.
O vzájemném slučování látky učebné (Karel Skultěly) 9, 16, 23.
Osnova nového disciplinárního zákona pro učitele na Moravě, přijatá zemským sněmem dne 10. července r. 1901 (—ty) 108.
Poesie národní (Karel Skultěly) 96.
Praktické ukázky nábožensko-mravní výchovy. Píše Ant. Novák. — Ku hlásce »b« 104, »d« 55, »h« 133, »ch« 30, »l« 102, »m« 54, »p« 132, 32, »s« 32.

Sjezdové rozhledy (—ty) 114.
Školství ve vídeňské sněmovně (K. Skultěly) 66.
Učitelské platy v zemské sněmovně (—ty) 81.
Uvahy ku vyučování počtům v oboru číselném od 10 se zřením ku apercipováním pojatého učiva. Píše Al. Brynych 36, 47.
Vliv alkoholismu na fyzické zdraví obyv. v Čechách (Karel Skultěly) 93.
Výroční valná hromada Jednoty českého katolického učitelstva pro království České (—ty) 106.
Zneužívání alkoholu (—ty) 60.

Feuilleton:

Časový (—ty) 15, 29.
Brzický učitel (J. Kafka) 95.
Řidičí učitel kominikem (—ty) 43.

Různé zprávy

na stránce 6, 11, 21, 26, 33, 40, 45, 49, 58, 62, 69, 89, 100, 107, 112, 118, 129, 134.

